R. P. Fr.
LEANDRI
DE SS. SACRAMENTO,

NAVARRI, OPPIDI DE VILLA-FRANCA,

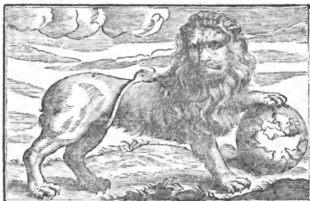
ORDINIS DISCALCEATORUM SANCTISSIMÆ TRINITATIS
Redemptionis Captivorum, olim Provincialis Provinciæ Spiritus Sancti:
Nunc iterum atque iterum Diffinitoris Generalis totius Ordinis,
quondam in suo Collegio Complutensi Theologiæ Professoris;

QUÆSTIONES MORALES THEOLOGICÆ,

In quinque Præcepta Ecclesiæ.

CVNCTIS OPVS PERVTILE, NVNC NOVITER PRODIT
ab eodem Auctore diligentiùs recognitum, & copiosiùs auctum, cum duplici
Indice: Primo Tractatuum, Disputationum, & Quæstionum:
Altero verò Sententiarum.

PARS TERTIA.

LUGDUNI,
Ex Typographia JACOBI CANIER.

DC. LXXVIII.
CUM SUPERIORUM PERMISSU.

AD SANCTISSIMVM

PATRIARCHAM
ORDINIS SS. TRINITATIS
CAPTIVORVM REDEMPTRICIS,
JOANNEM DE MATA,
Quo Parisiensis Academia Doctore, ac Sacrarum literarum Interprete disertissimo, jure gloriatur abundè;

AVTHORIS sese, & Scripta Parenti dulcissimo commendantis

PERBREVIS ORATIO.

TANTO in terris accito, atque delecto Patrono, quem in cœlis, nisi Te Parentem Beatissimum cum Christo in sempiternum regnantem acclamabo fautorem? Tutorem expetam? Protectorem desiderabo? Cui hæc, qualiacunque Scripta mea, sacris, utpote Militantis Ecclesiæ, constipata præceptis, commendem, nisi Tibi (GLORIOSISSIME PATRIARCHA) quem Triumphans Aula, gratulantibus Angelis, affatim lætabunda suscepit? Cùm enim præclaro tuo, ac cœlesti sanè Instituto me totum, vitam & opera jampridem (aspirante Numine) professus devoverim; tuum quoque esto, si quæ virtutis, & literaturæ sacræ, vel indigni Alumni hujus in publicum prodeant monimenta, ea ad Trinitatis gloriam ineffabilis (quâ nil antiquius) benignè dirigere, amplexari, fovere.

Tu, inquam, qui in funesto hocce, perpetuoque sibi succedentium calamitatum theatro, & verticoso miseriarum Euripo dum ageres, Redemptoris nomen (soli Christo germanum, ac proprium) Tibi comparasti mirandum, quo ceu ardentissima charitatis in proximos prælucente face, Religio hæcce tua Captiuos Catholicos ex intumescentibus, ac despumantibus Barbarorum sectæ fluctibus, periculosissimóve execrabilium errorum oceano (proh dolor!) diversimodè

afflictatos, ut ad superas emergant auras, liberare consueuit; tuâ, quà Deo placeant, intercessione gratissimâ oblatas lucubrationes redimias, ac si quæ forsan insurgant, à latrantium Hæreticorum (cùm non mordere possint) procaci dicacitate, & calumniis tutatus redimas.

In Te Psalmographi illud, *Homo non redimet, redimet homo*, vbertim extitisse comprobatum, nemo est qui ambigat. Enimverò, quemadmodum puro homini ad totius humani Generis Redemptionis officium sincerè exequendum nullæ meritorum vires suppetebant, quibus debitum illud in Protoplasto Adamo, veluti in supremo mortalium capite, à cunctis contractum filiis solui, atque deleri chirographum posset; quocirca inexhaustæ Summi Patris bonitati mittere placuit in terras Vnigenitum suum mortali amictum trabea, vt Dei simul, & hominis pro homine in Cruce morientis infinita solutio superabundantiùs excelleret debitum: Haud secus Tibi (ô Admirabilis Patriarcha Ioannes) diuinitus contigisse fatemur. Nam ut piissimæ Captiuorum Redemptioni nouus veluti vacares Redemptor, ab Empyreo, cœlorum splendentissima arce, Crucis sacratissimum insigne cæruleo, rubeoque coloribus efformatum, per Angelum excepisti transmissum, quo diuinitatis nonnullo expresso argumento, Captiuorum Redemptor alto iam commendareris præconio. Sic sapienter Cassiodorus ille: *In Crucis impressione lumen est vultus Dei.*

Verùm ne in altissimo diuinarum dotum in te elucentium pelago naufragus absumerer enatandi impotens, eloquij carbasa spontè, & vltrò sese in Tui Laudem expandentia, singularis modestiæ tuæ recordatione detentus, reique magnitudine territus complicabo. In magnis enim (vt ait ille) & voluisse sat est. Et de Te equidem, ceu fulgentissimo Religionis nostræ Sole, minùs forent semper dicta, quàm dicenda. Restat & nunc, vt quotquot sub hocce tuo fulgentissimo Crucis vexillo periculosæ vacamus militiæ, & vti Christi discipulos in remigando conspicis laborantes, paterno prosequaris amplexu, vt Tibi (simulque Compatriarchæ Felici) securiorem iam sortiti cœlestis patriæ portum, immortales grates habere valeamus post Deum, cui soli honor, & gloria. Amen.

APPRO

APPROBATIO P. F. FRANCISCI A S. IVLIANO, Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Diffinitoris Generalis, &c.

QVÆSTIONES morales in Quinque Ecclesiæ præcepta, à Reu. admodum P.F. LEANDRO de Sanctissimo Sacramento olim in Complutensi nostro Collegio primario Lectore elaboratas, ex commissione Diffinitorij nostri Generalis per otium volvi. In quibus non modò aliquid minùs congruè dictum non deprehendi, verùm omnia Author ita exacta, & ad amussim exposita, ac indefesso studio Doctorum locupletata reddit, vt nihil vltra in hoc scribendi genere desiderari posse videatur. Ipsa decidendi ratio non nimis phalerata, non fusco, non calamistro, non longo verborum ductu exornata; sed perfacilis, clara, & currens est, semper tamen solida. In referendis fidelissimè (in quo non pauci peccant) placitis Antiquorum, & Iuniorum, qui vsque ad hæc nostra scripsere sæcula, ipsissimus est qui in prioribus voluminibus de Sacramentis. Et quidem singularis, quia nullus meditatiùs penetrat, diligentiùs vestigat, accuratiùs euolvit, penitiusque eorum concipit sensa. In eligendis sententiis piissimus. Vnde opiniones releuantes, quæ à peccato liberant, plùries vel sequitur, vel probatas omittit, præsertim in gratiam miserorum laborantium, siue mente, siue corpore; nunquam tamen sine Patrono, & prudenti rationum pondere. Quod aliqui ægrè ferentes, nimiam operandi licentiam appellant, licèt non meritò, cùm Author praxi faueat, praxim foveat, ut in praxi exstirpentur peccata: & practica ipsa duce, nullus benè composuit iura, qui non attentè consideravit diuersa tempora. Abeant ergo timidi: non audiantur scrupulosi, neque nimio feruentes zelo: assumant isti rigidam disciplinam, sicut & Author sibi, dum aliis iugum Christi suaue, & onus ejus propalant leue. Nouitatis insimulant classicorum opiniones, eoque sunt ingenio, ut existiment nihil extra scholas suas literatum esse posse, neminemque putant quidquam scire, nisi sub sua fuerit antiqua ferula: quasi (ô bone Deus) prisca ætas repererit verum omne; non enim quod antiquitatis est inuentum, eo ipso verum; neque quia nuper repertum, erit falsum: Nunquid antesignani sapientiores sunt, quia floruerunt quondam? Et qui viuunt, & florent nunc, quia vitâ fruuntur, spoliandi sunt nativo sapientiæ honore? Non equidem. Nam, ut asseruit Philo *lib. 1. de vita Moysis*, præclara ingenia multa innouant circa scientias. Et Seneca *epist.* 33. Qui ante nos ista mouerunt, non Domini nostri, sed Duces sunt: patet omnibus veritas, nondum est occupata, multùm ex illa etiam futuris relictum est. Et epist. 45. Illi quoque (idest antiqui) non inuenta, sed quærenda nobis reliquerunt. Igitur Opus hoc germana familiaritate consonat cum prioribus, juxta Scripturam Sacram, Concilia, Patrum, & Doctorum sententias. Quapropter dignissimum iudico, quod ad obsequium omnium lucem videat, ut in omnium oculis, & manibus versetur, votisque desiderantium fiat satis. Matriti, in hoc Religiosissimo Conuentu, die 10. Octobris 1647.

F. FRANCISCVS à S. IVLIANO, Diffinitor Generalis.

FACVLTAS ORDINIS.

FRATER MARTINVS AB ASSVMPTIONE, Maior, ac Generalis Minister Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum. De consensu nostri Definitorij Generalis, vt tertia pars Quæstionum Moralium Theologicarum in quinque præcepta Ecclesiæ, à Patre F. LEANDRO de Sanctissimo Sacramento nostræ Sacræ Religionis Theologiæ Professore composita, & à grauioribus, & doctioribus eiusdem Ordinis Theologis recognita, & approbata Typis mandetur, tenore præsentium facultatem concedimus. In quorum fidem has Literas manu nostra, & sigillo, ac Secretarij nomine subscriptas dedimus. Matriti die Vigesima Octobris, anni millesimi sexcentesimi quadragesimiseptimi.

F. MARTINVS AB ASSVMPTIONE, Minister Generalis.

De Mandato P.N. Ministri Generalis,

F. FRANCISCVS A MATRE DEI, Secretarius.

APPROBATIO

REVERENDISSIMI, AC SAPIENTISSIMI P. Fratris Ildefonsi de Herrera, Minimorum Sancti Francisci de Paula Lectoris Iubilati, Qualificatoris Supremi Consilij Generalis Inquisitionis, electi Episcopi de Castellamar.

EX commissione Domini Licentiati D. Ildefonsi de Morales Ballesteros, Canonici Sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, in Curia Regia Vicarij Generalis, hoc Opus iam tertium Morale, in quinque Ecclesiæ præcepta nuncupatum, à Reuerendo admodum, & Sapientiss. P. F. Leandro de Sanctissimo Sacramento, ex Discalceatis Sanctiss. Trinitatis Ordinis, olim in suo Collegio Complutensi Primario Theologiæ Professore, ac in sua Prouincia Spiritus Sancti Prouinciali meritissimo elaboratum attentè legi, & magna cum voluptate perlegi. In quo quidem mirabor dexteritatem ingenij, claritatem sententiarum, eruditionem laboriosam in eruendis germanis, & propriis Authorum assensibus, & in Theologicis quæstionibus facilitatem difficillimis decidendis, ita vt in hoc tertio Opere non solùm cohæreat cum aliis rerum, ac sententiarum genuina series, sed & superare videatur: & cùm in singulis his singularis sit, in quo excellentior existat, prorsus ignoro. Præclarum sanè Opus, vndequaque aureum, Opere Saphirino exornatum, revera re, & nomine Morale. In quo nihil sanè Catholicis dogmatibus dissonum, ab integritateve morum alienum, & conscientiæ securitati noxium offendi. Et ideò magna cum laude, & congratulatione ab omnibus suscipi debet, quia profert de thesauro suo noua, & vetera, quibus facilè quisquis sapientiam omnium Antiquorum, & Recentiorum exquiret, & exiguo labore multam doctrinam, & scientiam omnium comparabit Lector. Dignum quidem, quod typis detur, vt Orbi radiet, vt moribus optimis opituletur, & conscientiæ referet sacramenta, & excitet omnium ad pietatem mentes. Ita subscribo in hoc Conuentu Matritensi Sancti Francisci de Paula, die 22. Mensis Octobris, anni 1647.

FR. ILDEFONSVS DE HERRERA.

LICEN

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOs el Lic. D. Alonso de Morales Ballesteros, Canonigo de Toledo, y Vicario General desta Villa de Madrid, y su partido, por el Eminentiss. Señor D. Balthasar de Moscoso y Sandoual, por la gracia de Dios Cardenal de la Santa Yglesia de Roma, del titulo de Santa Cruz en Ierusalem, Arçobispo de Toledo, Primado de las Españas, del Consejo de su Magestad, Canciller mayor de Castilla. Por la presente, y por lo que á nos toca, damos licencia al P. F. Leandro del Santissimo Sacramento, Religioso de la Orden de Descalzos de la Santissima Trinidad, para que pueda imprimir vn Libro intitulado *Quæstiones Morales in quinque Præcepta Ecclesiæ.* Attento á sido visto, y examinado por nuestra comision, y no auer en el cosa contradiga a nuestra Santa Fé, y buenas costumbres. Dada en Madrid a 2. de Nouiembre, de 1647. Años.

El Lic. Don Alonso de Morales Ballesteros.

Por su mandado,

Juan Alvarez de Llamas, Notario.

APPROBATIO R. P. AVGVSTINI A CASTRO

è Societate IESV, Concionatoris Regij, & Supremi Consilij Sanctæ Inquisitionis Censoris.

EX præscripto Supremi Regij Senatus Castellæ vidi *Quæstiones Morales in quinque Ecclesiæ Præcepta*, elaboratas *à Reverendo admodum, & Religiosissimo P. F. Leandro de Sanctissimo Sacramento, ex Ordine Sanctissimæ Trinitatis ex Discalceatis*, olim meritissimo Provinciali hujus Provinciæ Castellæ. Et cùm jam perpendissem attentè Quæstiones Morales ejusdem Magistri in septem Ecclesiæ Sacramenta, existimavi omni animi studio Authorem fore contendendum, ut posterius hoc Opus alteri priori inferius non evaderet. Verùm judicium meum celsitudinem præsentis voluminis non æquaverat, cùm tum eruditione cum summo labore conjuncta in Doctoribus compilandis, tum judicio in sententiis seligendis, tum claritate in eis aperiendis, tum brevitate in verbis, & acumine in novitate cum securitate conjungenda, non solùm æquale, verùm etiam superius multò existeret. Nec miror dum audio Sapientissimum Jesum Sirac *cap. 1. vers. 33. In thesauris Sapientiæ significatio est disciplina.* Quid aliud explicant, & ostendunt hæ Quæstiones Morales, quàm Ecclesiasticam disciplinam in his quinque Ecclesiæ præceptis inclusam? Sed ubi Thesauri isti reperiuntur? Prædixerat vers. 26. *Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi. In Thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas.* Ubi ergo abundat religiosæ vitæ disciplina, quidni abundent etiam sapientiæ thesauri? Quidni illius rami sint longævi? Rami qui non solùm tulere copiosissimum fructum explanantem septem Ecclesiæ Sacramenta, verùm novum hodie exhibent, aperiendo ejusdem Ecclesiæ præcepta. Et ubi perfectus Dei timor est, Sapientiæ radix, & principium, quid mirandum, ramos onustos fructibus in communem Ecclesiæ utilitatem semper edere? Quapropter censeo, ut volumen istud lumen videat, ne aliquis sua luce privetur. In hoc Imperiali Collegio Societatis Jesu, die 20. Aprilis, anno 1648.

AUGUSTINUS A CASTRO.

APPRO

APPROBATIO DOCTORVM
Sacræ Facultatis Parisiensis.

NIHIL Censurâ dignum reperimus Nos infrascripti Doctores Theologi Almæ Facultatis Parisiensis, in Opere de Sacramentis in genere, & specie, Præceptorum Ecclesiæ observatione, ac de Censuris Ecclesiasticis, composito à Reverendo admodum P. Leandro à Sanctissimo Sacramento, ex Ordine Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis. In lucem igitur edatur, quippe quod succinctè & explicatiùs satisfaciat omnibus quæstionibus, quæ in subjecta quaque materia possunt excogitari. Actum in Carmelo nostro Lugdunensi, die vltima Januarij 1654.

Fr. PAVLVS LOMBARD, Prouincialis Prouinciæ Narbonæ, Ordinis FF. B. M. Virg. de Monte Carmelo.

Fr. CYRILLVS MOREL, humilis Prior Conuentus Lugdunensis ejusdem Ordinis.

CONSENSVS PROCVRATORIS REGIS.

IVxta supplicem Iacobi Canier Typographi Lugdunensis postulationem, vt ei liceret typis mandare librum inscriptum, *R. P. Fr. Leandri de Sanctissimo Sacramento, &c. Quæstiones Morales Theologicæ, &c.* attento quòd Priuilegium Ioanni Couronneau ad viginti annos concessum vltimâ Iulij 1656. exspirarit: viso dicto Priuilegio,

Pro Rege consentio Licentiæ à dicto Iacobo Canier requisitæ, concessis ei inhibitionibus consuetis ad triennium duraturis. Lugduni 30. Augusti 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

Fiat juxta Conclusiones Procuratoris Regij. Lugduni anno & die supradictis.

DE SEVE.

INDEX

INDEX TRACTATVVM, DISPVTATIONVM, QVÆSTIONVM, EARVMQVE RESPONSIONVM,

Quæ in hac tertia Parte continentur.

TRACTATVS I.

De Obſervatione Feſtorum.

DISPVTATIO I.

De pertinentibus ad præceptum de Sanctificandis feſtis in communi.

DISPVTATIO II.

De habentibus facultatem dies feſtos inſtituendi.

Index Tractatuum, Disputationum,

DISPVTATIO III.

De his qui ad festos dies observandos tenentur.

14·An

14. An Peregrini, ſeu Advenæ diu degentes Romæ, teneantur ad feſta, & ieiunia, & alias leges proprias vrbis Romæ ?

R. Longè multò probabilius : Teneri. 14

15. An Regulares exempti teneantur ad obſervanda feſta, & ieiunia indicta ab Epiſcopo ?

R. Certum eſſe, teneri ad feſta, non verò ad ieiunia, licèt ad hæc etiam teneri probabiliter quidam affirment. 15

16. An regulares teneantur obſervare feſta introducta conſuetudine ?

R. Probabilius longè, imò certum eſt : Teneri. ibid.

17. An Epiſcopus teneatur ſervare feſta, & ieiunia, quæ ipſe populis imponit ?

R. Probabilius eſt : Teneri. ibid.

18. An Epiſcopus teneatur ſub mortali peccato obſervare feſta, & ieiunia, quæ à populo obſervari præcipit ?

R. Probabilius eſt : Teneri. 16

19. An Peregrini, vel Advenæ morantes in aliquo loco maiori anni parte, teneantur ad feſta, ieiunia, & alias leges proprias illius loci ?

R. Longè probabilius eſt : Teneri. ibid.

20. An Peregrini accedentes ad aliquem locum, animo ibi habitandi per minorem partem anni, v. g. per quatuor, tres, aut duos menſes, teneantur ad feſta, ieiunia, & alias leges proprias illius loci ?

R. Probabilius longè : Teneri. 17

21. An Peregrini teneantur ſervare feſta, & ieiunia propria locorum, ad quæ ſolùm perveniunt, vt ibi per duos, tres, aut quatuor dies, negotiationis, vel recreationis cauſa morentur ?

R. Probabilius eſt : Teneri. ibid.

22. An advenæ teneantur ſervare feſta, & ieiunia propria locorum, etiamſi per vnicum diem ibi commorentur ?

R. Probabilius : Teneri. 18

23. An tandem teneantur Advenæ, ſeu Peregrini ſervare feſta, & ieiunia propria locorum, per quæ tranſeunt, ibi tantùm prandendo, cœnando, aut pernoctando, craſtino diſceſſuri ?

R. Probabilius, adhuc teneri. ibid.

24. An Religioſi, qui ex diverſis Provinciis, aut domibus ad alias Provincias, aut domus, tanquam hoſpites accedunt, teneantur ſervare feſta, & alia præcepta particularia Monaſterij, ſeu loci, quæ eiuſdem domus Conventuales tenentur ?

R. Probabilius : Teneri. 19

25. An advenæ teneantur ſervare feſta, & ieiunia, & alia præcepta iuris communis, quando hæc conſuetudine præſcripta in proprio loco ſunt legitimè abrogata ?

R. Longè probabilius : Teneri. ibid.

26. An advenæ accedentes ad locum, vbi ius commune de aliquo feſto, aut ieiunio eſt abrogatum, teneantur ſervare illud, caſu quo tale ius non ſit abrogatum in proprio loco, aut domicilio ?

R. Non teneri. ibid.

27. An Parochianus duplicis Parochiæ teneatur obſervare feſta, & alias leges Parochiæ, in qua etiam pro brevi, vt in hoſpitio reperitur ?

R. Probabilius : Teneri. 20

28. An vagi, vel (quod idem eſt) qui nullibi habent domicilium, teneantur ad feſta, ieiunia, & alias proprias conſuetudines locorum per quæ tranſeunt ?

R. Longè probabilius : Teneri. ibid.

29. An Caſtellani quibus in ſua patria licitum eſt in Sabbatho inteſtina, & extremitates animalium edere, poſſint etiam licitè ea comedere tranſeuntes per Navarram, aut Luſitaniam, quibus in Regnis non licet prædicta manducare ?

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccleſ.

R. Longè probabilius, imò vt mihi certum : Non eis licere. ibid.

DISPVTATIO IV.

De operibus in diebus feſtis prohibitis.

Q. 1. AN opera ſervilia prohibeantur in diebus feſtis ?

R. Tanquam certum : Prohiberi. 21

2. An omnia opera corporalia externa, ſint prohibita Chriſtianis in diebus feſtis ?

R. Tanquam certum : Quod non. ibid.

3. An opera ſervilia, quæ in feſtis prohibentur Chriſtianis, ſint tantùm illa, quæ propria ſunt ſervorum ?

R. Eſſe tantum illa. ibid.

4. An etiam prohibeantur in feſtis opera, quæ ſunt communia liberis, & ſervis, vt ſunt venari, piſcari, &c.

R. Longè probabilius : Non prohiberi. ibid.

5. An ſit licitum in die feſto ſtudere ?

R. Tanquam certum : Eſſe licitum. 22

6. An licitum ſit alicui in die feſto docere alios, aut legere lucri gratiâ ?

R. Tanquam certum : Eſſe licitum. ibid.

7. An licitum ſit cantare in feſto, aut pulſare organa, ſeu alia inſtrumenta ex conventione aliquarum pecuniarum ?

R. Tanquam ferè certum : Eſſe licitum. ibid.

8. An licitum ſit conſulere in feſto, etiam principaliter propter lucrum ?

R. Tanquam ferè certum : Licitum eſſe. ibid.

9. An ſit licitum in die feſto ſcribere, ſi id non fiat ob lucrum ?

R. Tanquam certum : Eſſe licitum. ibid.

10. An licitum etiam ſit in feſto ob lucrum ſcribere ?

R. Probabilius : Licitum etiam eſſe. ibid.

11. An etiam ſit licitum tranſcribere in die feſto ſine precio ?

R. Longè probabilius : Etiam eſſe licitum. 23

12. An item ſit licitum tranſcribere in feſto ob lucrum, aut pretium ?

R. Probabilius : Adhuc eſſe licitum. ibid.

13. An ſit licitum in die feſto tranſcribere ex officio, aut pro mercede libros cum notis ad cantum deſervientes, privilegia, & ſimilia ?

R. Probabilius : Eſſe licitum. ibid.

14. An ſit licitum in die feſto illuminare libros, aut literas ?

R. Probabilius : Non eſſe licitum. ibid.

15. An ſit licitum Tabellionibus, ſeu Notariis facere ſcripturas in diebus feſtis ?

R. Probabilius : Licitum eſſe, dummodo ſcripturæ non contineant actus prohibitos in feſtis. 24

16. An ſit licitum in die feſto rationem facere, Hiſpanè *Dar, y tomar cuentas*, ſaltem quando id nec ex officio, nec pro mercede ſit ?

R. Probabilius : Eſſe licitum. ibid.

17. An etiam ſit licitum rationem facere in feſtis, illis qui pro mercede, aut ex officio id faciunt ?

R. Probabilius : Etiam eſſe licitum. ibid.

18. An licitum ſit Typographis ordinare, & componere characteres, aut literas in feſtis ?

R. Probabiliter : Eſſe licitum. ibid.

19. An etiam ipſiſmet impreſſoribus librorum, vulgò *Batidores, y Tiradores*, ſit licitum in feſtis prælo incumbere ?

R. Tanquam quid certum : Non eſſe licitum. 25

20. An ſit licitum pingere in feſto lucri gratiâ ?

R. Probabilius : Non eſſe. ibid.

DISPVTATIO V.

De operibus non servilibus, speciali tamen iure prohibitis in festo.

6. An licitum ſit in diebus feſtis emere, & vendere panem, vinum, carnes, fructus, & alia neceſſaria ad quotidianum victum?

R. Tanquam certum: Eſſe licitum. 34

7. An licitum ſit carnificibus, tabernariis, & ſimilibus, vendere in die feſto carnes, vinum, &c.

R. Tanquam certum: Etiam eſſe licitum. ibid.

8. An licitum ſit in feſto bona defunctorum voce præconis vendere, Hiſpanè *Hazer almoneda?*

R. Eſſe licitum. ibid.

9. An etiam ſit licitum privatas venditiones, aut emptiones in feſtis fieri?

R. Etiam eſſe licitum, ſi adſit vel conſuetudo, vel aliqua juſta cauſa. ibid.

10. An licitum ſit in feſtis locationes, conductiones, & ſimiles contractus celebrare?

R. Probabilius: Eſſe licitum. ibid.

11. An licitum ſit habentibus veteres veſtes (vulgò *Ropavejeros*) in die feſto eas apertis januis vendere?

R. Eſſe licitum illis, dummodo id non faciant tempore Miſſæ maioris. 35

12. An licitum ſit ſutoribus calceos in feſtis vendere?

R. Eſſe licitum. ibid.

13. An licitum ſit in feſtis candelas vendere?

R. Eſſe licitum. ibid.

14. An licitum ſit in feſtis adire ad oppida ad exigenda debita?

R. Eſſe licitum, dum illa non exigantur in iudicio, ſed privatim. ibid.

15. Quid nomine placiti, quod eſt prohibitum in feſtis, intelligatur?

R. Quod intelligitur lis cauſa fori, &c. ibid.

16. An citatio facta in feſto, ſeclusâ neceſſitate, non ſolùm ſit illicita, verum etiam invalida?

R. Tanquam certum: Et illicitam eſſe, & invalidam. ibid.

17. An etiam ſit illicita, & invalida citatio facta in die profeſto pro die feſto?

R. Etiam eſſe. 36

18. An ſaltem citatio illa facta pro die feſto obligabit partem ad comparendum die proximo ſequenti ad diem feſtum?

R. Probabilius: Non obligare. ibid.

19. An ad minus valida ſit citatio, ſi non fiat directè, & formaliter pro die feſto, v. g. pro Dominica, ſed pro tali die menſis, in quem fortè incidit dies feſtus?

R. Probabilius: Adhuc non eſſe validam. ibid.

20. An mandatum factum ad hoc, vt reus compareat intra octo dies, ſit validum, ſi intra illos octo dies vnus, aut plures dies feſti incidant, vel medient?

R. Eſſe validum. ibid.

21. An etiam ſit validum mandatum citationis factum, vt reus intra octo dies compareat, ſi octavus dies ſit feſtus?

R. Eſſe validum. ibid.

22. An reus citatus in die feſto poſſit iterum in die profeſto, aut non feriato citari, & teneatur ex vi huius citationis ad comparendum?

R. Poſſe, vel novo mandato, vel virtute prioris, ſi datum fuit in die non feriato, & pro die non feriato. ibid.

23. An reus validè citari poſſit, dum exiſtit in loco, vbi dies feſtus non ſervatur, ſi vbi eſt judex celebretur?

R. Poſſe, ſi præceptum citationis datum fuit in die feſtivo: ibid.

24. An etiam citari validè poſſit reus exiſtens in loco, vbi feſtus dies ſervatur, ſi in loco iudicij non ſervetur?

R. Probabilius: Non poſſe. 37

25. An poſſint teſtes recipi, & examinari in die feſto, ſi in ipſo die feſto ab ipſis exigatur iuramentum?

Reſp. Tanquam certum: Nec licitè, nec validè poſſe. ibid.

26. An ſaltem poſſint teſtes examinari in die feſto, ſi in die non feſto iurent de veritate dicenda?

R. Probabilius: Nec licitè, nec validè poſſe, niſi aliàs conſuetudo vigeat. ibid.

27. An interpoſitio iuramenti ſit licita, aut ſaltem valida in die feſto?

R. Tanquam certum: Nec licitam, nec validam eſſe, niſi in certis caſibus. ibid.

28. An etiam iuramentum extrajudiciale ſit prohibitum in feſto?

R. Probabilius: Non omne, ſed aliquod eſſe prohibitum. ibid.

29. An licitum ſit iuramentum factum in die feſto pro cauſis ſpiritualibus?

R. Probabilius: Non eſſe licitum. ibid.

30. An ſit licitum iuramentum in feſto, factum pro pace, fide, obedientia, pietate, aut fama, aut denique neceſſitate vrgente?

R. Tanquam certum: Eſſe licitum. 38

31. An ſententia criminalis data in feſto, non ſolùm ſit illicita, ſed etiam invalida?

R. Tanquam certum: Illicitam eſſe, & invalidam. ibid.

32. An ſaltem vrgente neceſſitate, non ſolùm validè, verùm & licitè poſſit dari ſententia criminalis in die feſto?

R. Poſſe. ibid.

33. An ſententia criminalis lata in die non feſto, poſſit executioni mandari in die feſto?

R. Probabilius: Non poſſe, niſi aliàs executio ſententiæ vrgeat. ibid.

34. An confeſſio rei cujuſque non ſolùm validè, ſed & licitè poſſit recipi in die feſto?

R. Probabilius longè: Non poſſe, niſi in certis cauſis. ibid.

35. An non ſolùm ſententia criminalis, ſed etiam alia quælibet civilis, ſit prohibita in feſto?

R. Etiam prohiberi, ſi talis ſententia requirit ſtrepitum judicialem. ibid.

36. An Inquiſitores fidei poſſint validè, & licitè ferre ſententiam contra hæreticos in die feſto?

R. Tanquam certum: Poſſe. ibid.

37. An ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, lata in die feſto, ſit valida, & licita?

R. Eſſe validam, & licitam. 39

38. An judex licitè poſſit in feſtis exercere actus iuriſdictionis voluntariæ?

R. Tanquam ferè certum: Poſſe. ibid.

39. An actus extrajudiciales ſint prohibiti in feſtis?

R. Tanquam ferè certum: Non eſſe. ibid.

40. An viſitare Eccleſias, aut Clericos in die feſto, ſit licitum?

Reſp. Eſſe, dummodo fiat ſine ſtrepitu iudiciali. ibid.

41. An ſententia Iudicis arbitri lata in die feſto, ſit licita, aut ſaltem valida?

R. Tanquam certum: Nec licitam, nec validam eſſe. ibid.

42. An ſaltem ſententia iudicis arbitratoris lata in feſto, ſit valida, & licita?

R. Tanquam certum: Eſſe. 40

43. An liceat Advocato, & Procuratori informare iudicem ſuper lites verbo, vel ſcripto in diebus feſtis?

DISPVTATIO IV.

De causis excusantibus à præcepto observationis Festorum?

TRACTATVS II.

De Precepto Audiendæ Missæ.

DISPVTATIO I.

De Natura huius precepti, & de Diebus pro quibus est impositum, ac de Personis quas obligat.

24. An

58. An

DISPVTATIO II.

De Cauſis excuſantibus ab audienda Miſſa præcepta.

17. An

R. Non

TRACTATVS III.

De ſecundo Præcepto Eccleſiæ, quo peccatorum Confeſſio ſemel in anno præcipitur.

TRACTATVS IV.

De tertio Præcepto Eccleſiæ, quo ſumptio Euchariſtiæ ſacræ in Paſcha ſaltem præſcribitur.

Index Tractatuum, Disputationum,

TRACTATVS V.

De quarto Præcepto Ecclesiæ, nempe de Iejunio.

DISPVTATIO I.

De Natura jejunii Ecclesiastici?

DISPVTATIO II.

De abstinentia à carnibus in diebus ieiunij.

22. An

22. An item Catholici laborantes, aut famulatum præstantes in terris hæreticorum, possint vesci carnibus in diebus ieiuniorum?
R. Posse, si non haberent alios cibos, aut obtinuissent dispensationem, aliàs minimè. 117
23. An discedens a loco, vbi illa die nec ieiunatur, nec prohibentur carnes, possit comedere carnes antequam discedat, quamvis vespere perventurus sit ad locum vbi ieiunatur?
R. Posse. ibid.
24. An prædictus qui manè licitè comedit carnes, possit etiam licitè eas vesperi comedere, si perveniat ad locum proprij domicilij, in quo illa die non comeduntur?
R. Tanquam certum: Non posse. ibid.
25. An saltem posset illas comedere, si locus ad quem vespere pervenit, non sit proprium domicilium, si ibi specialiter prohibentur?
R. Probabilius: Adhuc non posse. ibid.
26. An discedens à proprio domicilio, vbi carnes prohibentur, possit nihilominus eas comedere antequam discedat, si perventurus sit vespere ad locum vbi comeduntur?
R. Tanquam certum: Non posse. ibid.
27. An saltem discedens manè ex loco, vbi est ieiunium, perventurus vespere ad locum, in quo ieiunium non obligat, possit antequam discedat ientaculum sumere?
R. Probabilius: Non posse. ibid.
28. An qui ex dispensatione comedit carnes in diebus, in quibus prohibentur, peccet mortaliter contra præceptum abstinentiæ à carnibus, si comedat tot-cicum, aut alias carnes nocivas in magna quantitate?
R. Probabilius: Non peccare mortaliter contra præceptum abstinendi à carnibus: Bene tamen peccare contra aliud præceptum naturale, mortaliter, vel venialiter, iuxta mensuram damni, quod ex comestione carnium nocivarum illi provenerit. 118
29. An qui in diebus prohibitis, comedit ex dispensatione carnes, ova, & lacticinia, possit etiam simul comedere pisces, casu quo ex comestione horum non proveniat illi aliquod damnum?
R. Tanquam certum: Posse. 119
30. An peccet mortaliter, qui in Diœcesi Toletana comedit piscatum simul, & carnes in diebus, in quibus carnes prohibentur?
R. Peccare mortaliter, dummodo id faciat sine necessitate, & ita in magna quantitate, vt salus, & temperantia graviter lædatur: aliàs minimè. ibid.
31. An qui ex dispensatione comedit carnes in diebus prohibitis, possit etiam comedere ova, & lacticinia?
R. Tanquam certum: Posse. 120
32. An cui ex dispensatione conceditur facultas edendo ova in Quadragesima, licitum sit etiam edere lac, & butyrum, si hæc in dispensatione non exprimantur?
R. Longè multò probabilius: Licitum illi esse. ibid.
33. An cui conceditur licentia edendi ova, lac, & butyrum in Quadragesima, concedatur consequenter licentia edendi caseum?
R. Longè probabilius: Concedi, casu verò quo infirmo noceret, peccaret ille, si eo vesceretur, non quidem contra præceptum Ecclesiæ, sed contra præceptum temperantiæ. ibid.
34. An liceat vesci sanguine animalium illi, cui conceditur edere ova, & lacticinia?
R. Tanquam certum: Non licere. 121
35. An cui licet comedere ova, & lacticinia, liceat etiam vesci sagimine porcino (Hispanè *manteca de puerco*) aut aliorum animalium?
R. Probabilius: Non licere, absolutè loquendo. ibid.

36. An saltem in diebus, in quibus prohibentur carnes, sit licitum vti sagimine, seu lardo in Regnis, & Provinciis, in quibus ex consuetudine illis vti est introductum?
R. Tanquam certum: Esse licitum. 122
37. An etiam in diebus in quibus esus carnium est prohibitus, liceat vti sagimine in Regnis, aut oppidis, in quibus non est oleum?
R. Probabilius: Licere, si non suppetant alij cibi præter legumina, & herbe. ibid.
38. An toties quis peccet, quoties comedit carnes, vel lacticinia, seu ova, quando prohibentur?
R. Tanquam certum: Affirmativè. ibid.
39. An qui vovit pro aliqua die non comedere carnes, aut ova, &c. Toties etiam peccet, quoties ea comedit?
R. Longè probabilius: Toties etiam peccare. 123
40. An item qui ex voto tenetur certa die ieiunare, toties peccet, quoties carnis comestiones in illa die moraliter distinctas multiplicat?
R. Probabilius: Non peccare toties, quoties carnes comedit, sed prima vice tantum. ibid.
41. An liceat pueris ante septennium, in quo eis primò lucet vsus rationis, vesci carnibus, ac lacticiniis in diebus, in quibus hæc prohibentur?
R. Tanquam certum: Licere. ibid.
42. An etiam liceat pueris vesci carnibus, & lacticiniis in dictis diebus prohibitis, casu quo ante septennium iam habeant vsum rationis?
R. Longè probabilius: Tunc non licere. ibid.
43. An liceat ministrare carnes pueris ante septennium expletum, etiamsi non adsit consuetudo?
R. Probabilius longè: Licere, excepto casu, quo ante septennium jam vsum rationis essent adepti. 124
44. An etiam liceat ministrare carnes perpetuò amentibus in diebus prohibitis, etiam casu quo dicti carnibus non indigeant tanquam infirmi?
R. Probabilius longè: Licere etiam. ibid.
45. An item liceat ministrare carnes amentibus ad tempus, aut qui tales sunt per aliqua sola intervalla, aut in aliqua sola materia?
R. Tanquam certum: Etiam licere, quod secus dicendum est loquendo de ebriis. ibid.
46. An licitum sit ministrare carnes infidelibus in diebus in quibus prohibentur?
R. Tanquam certum: Licitum esse. ibid.

DISPVTATIO III.

De abstinentia ovorum, & lacticiniorum in diebus ieiunij.

Q. 1. AN ova, & lacticinia sint prohibita à iure in ieiuniis Quadragesimæ?
R. Tanquam certissimum: Esse. 124
2. An ova, & lacticinia sint prohibita à iure sub mortali in ieiuniis Quadragesimæ?
R. Tanquam certum, esse prohibita à jure sub mortali. 126
3. An non solùm ex vi iuris, verùm etiam ex vi consuetudinis sint prohibita sub mortali ova, & lacticinia in ieiuniis Quadragesimæ?
R. Tanquam certum, etiam ex vi consuetudinis esse prohibita sub mortali. 129
4. An ova, & lacticinia sint etiam prohibita ex vi iuris in ieiuniis extra Quadragesimam, sub culpa mortali?
R. Probabilius, non esse prohibita ex vi præceptiva iuris sub culpa mortali, imò nec sub veniali, bene tamen ex vi rationis à jure allata ex congruentia, aut ex æquo. 130
5. An saltem ex vi consuetudinis, vbi viget, teneatur

15. An in vigilia Nativitatis Domini possit sumi collatio maior consueta ?
R. Probabilius : Posse sumi. 143
16. An in dicta vigilia Natalis Domini possit sumi collatio, non solùm duplo maior solito, verùm etiam absque mensura, & limite ?
R. Æquè probabiliter : Etiam posse. ibid.
17. An quando vigilia Nativitatis incidit in Sabbatho, & Festum in feria secunda, liceat sumere collationem in quantitate prædicta ?
R. Probabilius : Licere etiam. 144
18. An in peruigilio Paschatis liceat etiam sumere ampliorem consueta collationem ?
R. Æquè probabiliter : Licere. 145
19. An etiam in vigilia Pentecostes licitum sit sumere largiorem solito collationem ?
R. Probabiliter : Etiam esse licitum. ibid.
20. An item in vigilia S. Ioan. Baptistæ licita sit refectiuncula maior solito, saltem apud Granatenses ?
R. Esse licitam, si apud illos viget talis consuetudo. secus verò, si non viget. De eius autem vigore consulendi sunt cives. ibid.
21. An in prædictis vigiliis Nativitatis, Paschatis, &c. licitum sit Religiosis tam ampliori vti refectiuncula, ac sæcolares vtuntur ?
R. Provabilius : Licitum esse illis. 146
23. An etiam seclusa quacumque consuetudine licitum sit cuicumque generi personarum in præassignatis vigiliis vti ampliori collatione?
R. Probabiliter : Licitum esse cuicumque. ibid.
23. An seclosa consuetudine possit quis in dictis vigiliis Nativitatis, Paschæ, & Pentecostes vti collatione duplo majori consueta ?
R. Non posse vti duplo majori, bene tamen vsque ad quantitatem vndecim vnciarum. ibid.
24. An qui vouit ieiunare in vigilia Natioitatis, Paschæ, & Pentecostes, possit adhoc sumere collationem majorem consueta ?
R. Probabilius : Posse, excepto tantùm casu, quo habuerit intentionem expressam abstinendi ab ampliori collatione. ibid.
25. An in Curia Romana possit sumi collatio major consueta ?
R. Posse in Curia Romana, non verò ex hoc in aliis Provinciis. ibid.
26. An qui in Curia Romana sumeret collationem ita largam, vt sufficeret pro cœna, ieiunium frangeret?
R. Tanquam certum : Affirmativè, quidquid alij dicant. ibid.
27. An qui est de Curia Romana, possit sumere extra ipsam collationem juxta consuetudinem Curiæ ?
R. Probabilius : Non posse. 147
28. An viri nobiles, seu graves possint vti majori collatione, quàm cæteri de plebe ?
R. Quidquid alij dicant, posse vti. ibid.
29. An qui sunt delicatioris complexionis possint majorem collationem sumere, quàm alij qui robustioris sunt ?
R. Posse. ibid.
30. An qui studiis vacant, possint ampliorem refectionem sumere ?
R. Probabilius longè : Posse, dummodo quinque, vel sex horis studiis vacent. ibid.
31. An Advocati, Procuratores, & aliæ personæ, quæ ingenio laborant, possint collationem longiorem facere ?
R. Posse, dummodo per quinque, aut sex horas in die ieiunij laborent. ibid.
32. An qui malè dormiunt quando non cœnant, possint etiam refectiunculam solitam excedere ?
R. Posse etiam, casu quo somnus non omnino, sed aliqualiter impediatur. ibid.

33. An quotiescumque consueta exercitia valde corpus, aut animum fatigant, sit licita paolò largior collatio ?
R. Affirmativè. ibid.
34. An obligatus ex voto (aut pœnitentia) ad ieiunandum certa die, si in ipsa incidat vigilia Nativitatis, satisfaciet vtrique obligationi sumendo collationem iuxta consuetudinem diei ?
R. Probabilius : Satisfacere. 148
35. An in collatione liceat alicui sumere totam illam quantitatẽ panis vino madefacti, aut iusculo cocti, quàm sumere liceret, si crudum panem sumeret ?
R. Probabilius : Licere. ibid.
36. An in collatione licitum sit vti pane ?
R. Vt quid certissimum (quidquid alij dixerint) licitum omnino esse. ibid.
37. An liceat in collatione sumere herbas elixatas aqua, & oleo, Hispanè *en salada cocida ?*
R. Vt certissimum : Iam licere. ibid.
38. An iuscula ex verbis, pane, & huiusmodi, sale, & oleo condita, possint sumi in collatione ?
R. Probabilius, posse. 149
39. An legumina cum iusculo condita possint adhiberi in collatione ?
R. Probabilius : Non posse. ibid.
40. An cremor amygdalinus, aut triticeus (Hispane *almendrada, y almidon*) sumi possint in collatione ?
R. Probabilius : Non posse. ibid.
41. An liceat in collatione vti piscibus recentibus in quantitate debita ?
R. Tanquam certum : Non posse. 150
42. An saltem liceat in collatione vti piscibus fumo siccatis, saleque conditis ?
R. Etiam vt certum : Non posse. 151
43. An cibos albus (Hispanè *Manjar blanco*) si vice carnis conficiatur ex pisce, possit adhiberi in collatione ?
R. Longè multò probabilius : Non posse. ibid.
44. An qoando in die ieiunij est licitum lacticinia edere, sit etiam licitum caseum, & aliud quidquam ex lacte confectum in collatione sumere ?
R. Tanquam quid certissimum : Non esse licitum. 152
45. An sit licitom adhiberi in collatione placentas, quæ constant ex lacte, caseo, & butyro ?
R. Vt ferè certissimum : Non esse licitum. ibid.
46. An ova licitè possint in collatione adhiberi, quando in die ieiunij non sunt prohibita : aut si sunt, possunt illis ex priuilegio vesci ?
R. Vt quid certissimum : Non posse. 153
47. An saltem capite, aut stomacho debiles possint in præfatis diebus ieiunij ovis in collatione vti ?
R. Etiam vt certissimum : Adhuc non posse. 154
48. An liceat in collatione somere ex pane ovis confecto (Hispanè *de pau de Bizcocos*) vsque ad octo vncias ?
R. Tanquam certum : Non licere. ibid.
49. An saltem possit quis sine fractione ieiunij, & absque labe mortalis, vti in collatione lacticiniis, & ovis in quantitate parva ?
R. Posse vsque ad quantitatem dimidia vncia, plus minusve. ibid.

DISPVTATIO V.

De rebus, quæ contrariantur vnica comestioni Ecclesiastice ieiunij.

Q. 1. AN potus lactis, iuris, & similium liquidorum solvat ieiunium ?
R. Vt quid certissimum : Solvere. 154
2. An potus vini ieiunium solvat ?

34. An

34. An ieiunans possit postquam sumpsit prandium, aliò ire ad aliquid edendum?

R. Vt certissimum: Posse, si è mensa in hunc finem surgat, sicut etiam potest quis è mensa surgere ad aliquid emendum, & postea redire ad illud comedendum. 166

35. An ieiunans, qui surrexit a mensa animo non redeundi, possit iterum mutata intentione ad comedendum redire, si adhuc prandium duret?

R. Æquè probabiliter: Posse. ibid.

36. An præfatus posset iterum redire ad comedendum, adhuc casu quo prandium esset omnino completum?

R. Quidquid alij sentiant, posse iterum redire, si redeat breve post tempus ad comedendum ea, quæ prius apposita erant in mensa: secus vero si redeat ad novum prandium edendum. ibid.

37. An ieiunans qui plicato linteolo proposuit nil amplius comedere, possit mutato proposito, de ferculis noviter appositis aliquid sumere?

R. Adhuc posse. 167

38. An frangatur ieiunium per odorem nidoris exhalantis ex carnibus, & aliis rebus odorem spirātibus?

R. Vt quid certissimum: Non frangi. ibid.

39. An ex iusta causa liceat sumere manè, aut horâ prandij collationem, dilato in noctem prandio?

R. Tanquam certum: Licere. ibid.

40. An etiam sine causa liceat sumere collationem manè, aut horâ prandij, dilato in noctem prandio?

R. Tanquam certum: Sine causa non licere, quia ad minus id erit veniale. ibid.

41. An non solùm sit veniale, verùm etiam mortale prædictam commutationem sine causa facere?

R. Probabilius: Solùm esse veniale. ibid.

DISPVTATIO VI.

De hora, qua sumenda est refectio in die ieiunij, & qua ieiunium incipit.

Q. 1. AN in diebus Ieiunij sit differenda refectio quovsque corpus inediam sentiat?

R. Vt certissimum: Quod non. 168

2. An antiquitus hora nona fuerit hora comedendi in ieiunijs extra Quadragesimam?

R. Vt quid certissimum: Fuisse horam nonam. ibid.

3. An etiam in ieiunijs Quadragesimæ hora nona fuerit olim hora sumendi refectionem?

R. Probabilius: Non fuisse horam nonam, sed vesperarum. ibid.

4. An nunc hora sumendi refectionem in omnibus ieiunijs Ecclesiæ sit hora sexta, seu meridiana?

R. Affirmativè. ibid.

5. An hora sexta, seu meridiei, aut duodecima, quæ est hora taxata ad prandendum in ieiunij diebus, sit more mathematico servanda?

R. Quod non, sed morali, & grosso modo. ibid.

6. An hora meridiana taxata ad prandendum, computari etiam possit secundùm horologium solare?

R. Computari posse: imò satius esse. 169

7. An vbi est consuetudo sumendi prandium vna, aut duabus horis ante meridiem, licitè possit observari?

R. Licitè posse observari: Etiam à Religiosis. ibid.

8. An qui sine causa notabiliter anticipat horam comedendi in die ieiunij, violet ieiunium?

R. Æquè probabiliter: Non violare, quamvis peccet venialiter. ibid.

9. An qui absque iusta causa prævenit notabiliter horam prandendi, teneatur implere ieiunium?

R. Teneri. 170

10. An in ieiunijs extra Quadragesimam liceat summere prandium antequam officium nonæ dicatur?

R. Vt quid certissimum: Licere. ibid.

11. An etiam in ieiunijs Quadragesimæ liceat cuilibet comedere antequam vesperæ dicantur?

R. Vt quid certissimum (quidquid alij dicant) licere. ibid.

12. An ieiunantes possint per vnam integram horam ante meridiem prandere absque vllo peccato?

R. Probabilius (quidquid alij dicant) posse. ibid.

13. An etiam ieiunantes possint sine vlla culpa prandere ante horam præfixam, sive à Doctoribus, sive à consuetudine?

R. Probabilius longè: Posse prandere, etiam absque veniali. 171

14. An licitè possint ieiunantes anticipare prædictam horam comestionis præfixam à consuetudine, vel Doctoribus per horam circiter?

R. Quidquid alij sentiant, non posse licitè anticipare per vnam horam, si hora præfixa comestionis est decima hora ante meridiem; secus si præfixa est hora vndecima, hoc est vna hora ante meridiem. 172

15. An ex iusta causa possit absque vllo prorsus peccato anticipari notabiliter hora præfixa ad comedendum?

R. Posse, vnde ob legendum in mensa, vel in scholis ob concionandum post meridiem, ob iter faciendum, ob adventum hospitis, & ob alias similes causas, licitè potest prandium anticipari, Sicuti etiam potest anticipari ab Officialibus Regularium, à Procuratoribus, Advocatis, Relatoribus, & Iudicibus, & ab illis qui statim post meridiem tractaturi sunt negotia gravia, aut loquuturi cū Papa, Rege, aut alio magno Principe, & tandem ab illis qui valde manè surgunt, &c ibid.

16. An Religiosi qui habent priuilegium anticipandi prandium per horam, possint adhuc per aliud breve tempus anticipare supradictam horam?

R. Posse. ibid.

17. An priuilegium concessum Religiosis comedendi vna horâ ante tempus præscriptum, habeat locum vbi est consuetudo comedendi vna, aut duabus horis ante meridiem?

R. Non habere locum in omni casu. ibid.

18. An in prædicto casu possint Religiosi, adhuc licitè prævenire prandium per anticipationem non notabilem?

R. Quidquid dicant alij, posse quidem prævenire per aliquod valde breve tempus, nempe per dimidium quadrantis, non per longius absque culpa veniali tempus. 173

19. An Religiosi qui non surgunt de nocte ad matutinas preces, vti possint priuilegio anticipandi per vnam horam prandium?

R. Posse, etiamsi concessum fuerit priuilegium intuitu laborum surgentium Regularium. ibid.

20. An qui ex priuilegio potest notabiliter in ieiunijs anticipare prandium, teneatur adhuc ieiunare?

R. Vt quid certissimum: Teneri. ibid.

21. An hora prandij in ieiunijs possit regulari iuxta horologium primò pulsans?

R. Posse, dummodo moraliter concordet cum tempore. ibid.

22. An qui in die ieiunij dubitat, an sit hora prandendi, possit prandere absque peccato?

R. Non posse absque veniali, casu quo ita dubitaret, vt verè hora debita prandij posset notabiliter distare: Secus verò si probabiliter cognosceret, quod parum temporis distare posset. ibid.

23. An licitum sit differre sine causa prandium in die ieiunij vsque ad noctem?

R. Licitum esse: Dummodo id non fiat ex superstitione. ibid.

24. An sit præfixum, & determinatum tempus, quod

DISPVTATIO VII.

De diebus quibus tam ex iure, quàm ex consuetudine est jejunium servandum.

DISPVTATIO VIII.

De personis quæ ad ieiunij præceptum tenentur.

R. Tanquam

R. Proba

65. An

R. Excusare

R. Excusare. 213

135. An peregrinatio laboriosa omnino voluntaria ad loca sancta excuset à ieiunio?

R. Probabilius : Excusare. ibid.

136. An Episcopus teneatur ieiunare pridie illius diei, in quo habiturus est ordines, aut alias functiones laboriosas?

R. Non teneri ad ieiunium, si post illud nequeat sustinere laborem ordinationis, &c. ibid.

137. An Episcopi dum visitant, sint etiam exempti à ieiunio?

R. Esse exemptos casu, quo non possint simul ferre laborem visitationis cum ieiunio: Secus alias. ibid.

138. An qui ieiunando graviores stimulos carnis sentiunt, sint à ieiuniis deobligati?

R. Quod non. 214

Potest tamen facilè dispensari cum eis. ibid.

139. An saltem qui ieiunando, non solùm sentiunt maiores stimulos carnis, verùm etiam ob debilitatem personarum, frequenter in peccata carnis incidunt, eximantur à ieiuniis?

R. Satis probabiliter: Tunc eximi. Sicut eximerentur etiam casu, quo paterentur stimulos vehementissimos, itavt ob ipsos vincendos impedirentur ieiunantes à consuetis exercitiis. ibid.

140. An qui sentiunt magnam difficultatem in ieiunando, eximantur à præcepto ieiunij?

R. (Quidquid sentiant alij.) Non eximi, si prædicta difficultas eis proveniat ex vitiosa quadam gulositate: Benè tamen si ex naturali conditione eis accidat. ibid.

141. An qui dubitant, an habeant iustam causam non ieiunandi, teneantur ieiunare?

R. Probabilius longè: Teneri, nisi aliàs dubium deponant, aut dispensationem non ieiunandi obtineant. ibid

142. An qui putant se habere iustam causam non ieiunandi, sed revera illam non habent, peccent mortaliter, si non ieiunent?

R. Non peccare. 215

143. An saltem sic bona fide ieiunantes peccent venialiter?

R. Probabilius: Nec venialiter peccare. ibid.

144. An qui putans se habere iustam causam non ieiunandi, sumit manè ientaculum in magna quantitate, si cesset postea illa causa, teneatur adhuc ieiunare?

R. Probabilius: Non teneri. ibid.

145. An saltem qui manè sumpsit malitiosè ientaculum in magna quantitate, teneatur adhuc illa die ieiunare?

R. Probabilius: Adhuc non teneri. ibid.

146. An ad minus, qui manè ientaculum in magna quantitate inadvertenter sumpsit, teneatur amplius, nempe quando advertit, ieiunare?

R. Probabilius: Necdum teneri ieiunare. 216

147. An dispensatus, vt bis possit comedere in die ieiunij, sit omnino exemptos a ieiunio?

R. Probabilius: Esse omninò exemptum. ibid.

148. An qui dispensatur, vt dimidat cibum, ita vt etiam vesperè comedat, sit etiam exemptus à ieiunio?

R. Probabilius: Esse etiam exemptum. ibid.

149. An licitum sit ieiunium voluntarium propter hospitem aduenientem soluere?

R. Licitum esse. ibid.

150. An etiam ieiunium obligans sub mortali possit solvi ob hospitem?

R. Vt certum (quidquid alij dicant) non posse solvi. ibid.

151. An saltem ieiunium obligans sub mortali licitum sit propter hospitem magnatem solvere?

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

R. Non esse licitum, nisi nova aliqua necessitas ad id cogat. ibid.

152. An qui exemptus est à ieiunio, possit edere cibos prohibitos in die ieiunij?

R. Vt quid certum: Non posse. 217

153. An qui pluries expertus est, quod ieiunium Quadragesimæ, aut abstinentia à carnibus noceat, debeat id quotannis experiri antequam edat carnes, aut ieiunium solvat?

R. Non debere quotannis experiri, nisi aliàs sit probabile causam non ieiunandi, &c. cessasse. ibid.

Secus dicendum de illis qui dubitant, quod ieiunium, & abstinentia a carnibus sibi noceant. ibid.

154. An labor voluntariè susceptus, si sit magnus, extinguat obligationem ieiunandi?

R. Probabilius: Extinguere. ibid.

155. An labor voluntarius possit assumi in diebus ieiunij semper quantum libuerit?

R. Probabilius: Posse. ibid.

156. An defatigatus ex labore assumpto ob quærendam concubinam (aut ob alium malum finem) sit exemptus à ieiunio, casu quo antea præviderit impotentiam futuram ad ieiunandum?

R. Probabilius: Esse exemptum. ibid.

157. An qui assumit media illicita, & ita laboriosa, vt sint incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non servandi ieiunium, peccet contra præceptum ieiunij?

R. Longè multò probabilius: Peccare. 218

158. An etiam peccet mortaliter contra præceptum ieiunij, qui assumit media licita, sed valde laboriosa, & incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ieiunandi?

R. Longè multò probabilius, & verius: Adhuc peccare mortaliter contra præceptum ieiunij. ibid.

DISPVTATIO IX.

De peccatis contra præceptum ieiunij.

Q. 1. AN comedens cibos noxios, prævidens quod infirmabitur, & quod non poterit ieiunare, peccet contra præceptum ieiunij?

R. Tanquam certum: Quod is et peccet contra temperantiam, non verò contra præceptum ieiunij, nisi aliàs comedat prædictos cibos ex intentione se impotentem ad ieiunandum reddendi. 219

2. An qui ieiunium frangit secundò comedens, toties deinde mortaliter peccet, quoties eo die postea comedit?

R. Probabilius: Non peccare, nisi solùm in secunda comestione. ibid.

3. An qui in die ieiunij tertia, aut quarta vice comedit, saltem venialiter peccet contra præceptum ieiunij per tales comestiones?

R. Probabilius: Nec venialiter peccare contra præceptum ieiunij per tales comestiones. ibid.

4. An qui violat ieiunium duplicis præcepti, v.g. ieieiunium Quadragesimæ in qua occurrit vigilia S. Mathiæ, dupliciter peccet?

R. Probabilius: Non peccare dupliciter. ibid.

5. An qui violat ieiunium ad quod tenetur ex præcepto Ecclesiæ, & voto, aut ex iuramento, & voto, multiplex peccatum committat?

R. Affirmativè. ibid.

6. An Regularis qui violat ieiunium, ad quod ex præcepto Ecclesiæ, & Regulæ tenetur, dupliciter peccet?

R. Æquè probabiliter: Non peccare dupliciter. 220

7. An Paterfamilias teneatur sub peccato gravi monere suos servos, & domesticos ad ieiunandum?

DISPVTATIO X.

De dispensatione in Ecclesiastico ieiunio.

aut eorum Vicarij dispensent, debent dare dispensationem ex iusta causa. ibid.

13. An Superiores Regularium possint cum suis subditis in Ecclesiastico ieiunio dispensare?

R. Posse ex causa rationabili. 228

Qui autem veniant nomine Superiorum Regularium. ibid.

14. An etiam Vicarij Superiorum localium possint dispensare suos Religiosos in ieiunio?

R. Posse dispensare in absentia Superiorum: imò & in eorum præsentia, casu quo id eis concedant. ibid.

15. An vt Superiores Regulares possint non solùm licitè, sed etiam validè dispensare in ieiuniis, tam Ecclesiæ, quam Regulæ, requiratur iusta causa?

R. Tanquam certum: Requiri. ibid.

16. An Confessarius possit (iusta interveniente causa) dispensare in ieiunio, saltem casu quo Parochus non possit facilè adiri?

R. Tanquam certum (quidquid aliqui dixerint) non posse, adhuc in dicto casu, licèt possit declarare, an sit iusta causa ad non ieiunandum. ibid.

17. An solius Confessarij, vel Medici, vel alterius viri prudentis consilium sufficiat, vt quis à lege ieiunij liberetur?

R. Sufficere. ibid.

18. An Abbatissæ, & aliæ Monialium Superiores possint in ieiunio Moniales dispensare?

R. Tanquam certum: Non posse. ibid.

19. An saltem possit Abbatissa declarare, quando Moniales obligentur, vel non obligentur ad ieiunium?

R. Posse. 229

20. An dispensatio facta ab inferioribus Prælatis in ieiuniis indictis à Superioribus, sit vera, & simpliciter dispensatio, an verò sola declaratio, aut interpretatio?

R. Probabilius: Esse veram, & simpliciter dispensationem. ibid.

21. An possit Prælatus dispensare in ieiunio, quando dubium est, an detur causa sufficiens ad soluendum ieiunium?

R. Tanquam certum: Posse. ibid.

22. An etiam possit Prælatus in ieiunio dispensare, quando dubium est, an detur sufficiens causa ad dispensandum in ieiunio?

R. Probabilius: Posse etiam. ibid.

23. An Prælati debeant se præbere benignos, & faciles cum suis subditis petentibus dispensationem in ieiunio?

R. Debere omninò: Licèt circa ipsosmet aliter. ibid.

24. An Prælatus teneatur dispensare in ieiunio, toties, quoties ex rationabili causa petitur ab illo dispensatio?

R. Probabilius: Non teneri semper ad dispensandum. 230.

25. An saltem in aliquibus casibus teneatur Superior, vel Prælatus dispensare aliquem in lege ieiunij?

R. Teneri in aliquibus casibus. ibid.

Quales autem sint. ibid.

26. An vtens dispensatione in ieiunio illicitè, licèt validè concessa à Superiori, peccet saltem venialiter?

R. Probabilius (quidquid alij sentiant) peccare, sed solùm venialiter. ibid.

27. An saltem peccaret mortaliter vtens dispensatione in ieiunio invalidè concessa?

R. Tanquam certum: Peccare tunc mortaliter, nisi aliàs vtens putaret bona fide esse veram dispensationem. ibid.

Secus dicendum in casu, quo quis vteretur dispensatione, de qua est dubium, an fuerit validè concessa; tunc namque licitè posset illa vti. ibid.

28. An quando Prælatus inferior dispensat in Superioris lege de ieiunio ex iusta causa, possit imponere aliquod onus dispensato?

R. Negatiuè. ibid.

29. An saltem quando ipsemet legislator dispensat in lege ieiunij, possit imponere aliquod onus dispensato?

R. Quod nec possit casu, quo dispenset ex debito, benè tamen si dispenset gratiosè. ibid.

30. An si Superior dicat alicui, quod non ieiunet, censeatur dispensare cum illo in ieiunio?

R. Ita censeri. 231

31. An qui potest dispensare in præcepto ieiunij, possit etiam dispensare in præcepto abstinentiæ à carnibus, & lacticiniis.

R. Posse etiam, licèt maior causa requiratur ad dispensandũ in abstinentia à carnibus, quàm in jejunio. ibid.

32. An difficultas in ieiunando sit sufficiens causa ad dispensandum in ieiunio?

R. Probabilius: Esse sufficientem. ibid.

33. An tota communitas possit dispensari in ieiunio, & cibis vetitis?

R. Posse casu quo detur justa causa dispensandi respectu totius communitatis. ibid.

Quando autem dicatur dari causa communis respectu totius communitatis. ibid.

34. An qui potest dispensare alios in ieiunio per propriam legem instituto, possit etiam dispensare seipsum in tali ieiunij lege?

R. Tanquam ferè certissimum: Posse. ibid.

35. An qui potest dispensare cum aliis in lege ieiunij imposita à Superiori, possit etiam cum seipso?

R. Probabilius: Posse etiam. ibid.

36. An qui potest dispensare cum aliis in lege ieiunij, possit committere alteri iurisdictionem, vt secum dispenset?

R. Probabilius longè: Posse. 232

37. An habentes iurisdictionem delegatam dispensandi in ieiunio in vniuersum, cum aliqua communitate, cuius ipsi sunt partes, possent secum dispensare?

R. Tanquam certum: Posse. ibid.

Quid autem dicendum, si solùm haberent limitatam potestatem dispensandi cum certis personis. ibid.

38. An Prælati Regulares possint dispensare seipsos in ieiunio, quando possunt alios?

R. Probabilius: Posse. ibid.

39. An ieiunia à Pontifice, vel à iure communi indicta pro certis diebus, possint transferri ab Episcopis ex rationabili causa in alios dies?

R. Absolutè: Posse. ibid.

Ieiunium incidens in Dominica anticipatur in Sabbatho. ibid.

40. An etiam Abbates, aut alij exercentes iura Episcopalia, possint transferre in alium diem ieiunium iuris communis?

R. Etiam: Posse. 233

Idem concedendum est aliis Prælatis Regularium respectu suorum subditorum loquendo. ibid.

41. An si in festum solemne titularis alicuius Ecclesiæ particularis, aut Patroni alicuius Diœcesis incidat vigilia aliqua, possit Episcopus transferre ieiunium in alium diem, pro iis qui sunt de illa Ecclesia, vel Diœcesi?

R. Posse: Imò secundùm aliquos debere. ibid.

42. An quando vigilia S. Mathiæ incidit in aliquam diem ex duobus vltimis Bacchanalium (Hispanè *Lunes, o Marte de Carnestolendas*) possit Episcopus ieiunium illud in alium diem transferre?

R. Probabilius longè: Non posse. ibid.

43. An Prælati Regulares etiam in Curia Romana, vbi facilè potest adiri Pontifex, possint pro suis

TRACTATVS VI.

De quinto precepto Ecclesiæ, de solutione decimarum, primitiarum, & oblationum.

DISPVTATIO I.

De natura decimarum, ac de obligatione eas soluendi in lege veteri?

DISPVTATIO II.

De obligatione soluendi decimas in lege Euangelica.

16. An

16. An si ipsemet Parochianus suas segetes, vineas, &c. comburat, teneatur pro decimis consumptis satisfacere Ecclesiæ?

R. Probabilius: Teneri. 243

17. An qui collectis iam fructibus, & positis in eo statu, in quo tenetur statim decimam Ecclesiæ tribuere, illam non solvit, & interim fructus pereunt, teneatur decimam persolvere?

R. Vt longè probabilius: Teneri. ibid.

18. An etiam ille, qui in colligendis fructibus valdè negligens fuit, aut omnino noluit eos colligere, & ideo perierunt, teneatur decimam peremptam restituere?

R. Probabilius: Teneri. ibid.

19. An qui non habuit sui prædij fructus, quia vel noluit seminare, vel vineam, aut oliveta, &c. colere, teneatur ad decimas solvendas?

R. Vt longè probabilius: Non teneri. 244

20. An teneatur ad restitutionem decimarum (quibus privat Ecclesiam) qui agros, & vineas in domos convertit, præcipuè si id faciat malitiosè ob non solvendam decimam?

R. Non teneri. ibid.

21. An Parochus possit propria authoritate accipere decimas à suis Parochianis injustè illas detinentibus?

R. Non posse. ibid.

22. An Parochus possit nolentibus solvere decimas Sacramenta propria authoritate denegare?

R. Non posse, nisi aliàs peccatum sit notorium, & publicè per sententiam declaratum. ibid.

23. An redecima (hoc est duplex decima) de vna, & eadem re, siue de vno acervo solvi debeat?

R. Non debere, nisi aliàs sit consuetudo. ibid.

24. An ius exigendi decimas sit spirituale?

R. Esse. ibid.

25. An decima petenda sit coram judice Ecclesiastico, an verò coram ciuili?

R. Quod coram Ecclesiastico. 245

26. An saltem possit quis petere decimas coram Tribunali Principis sæcularis, si illud ex judicibus Ecclesiasticis simul & sæcularibus constet?

R. Non posse, nisi aliàs judices Ecclesiastici à Romano Pontifice sint assignati. ibid.

27. An ad minus possint iudices sæculares cognoscere de causa decimarum, quando decimæ sunt datæ laicis, etiam Principibus Rom. Pontificis concessu?

R Probabilius longè: Adhuc non posse, nisi aliàs id expresso privilegio dictis laicis concedat Pontifex. ibid.

28. An casu quo decimæ authoritate Papæ in Principes Laicos, contractu permutationis translatæ fuerint, possit tunc causa de decima, quæ Principi debetur, coram sæculari Tribunali cognosci?

R. Posse. ibid.

29. An decimarum causa quando quæstio, aut lis est iuris, non facti, ad judices Ecclesiasticos pertineat?

R. Tanquam certum: Pertinere. 246

30. An adhuc quando lis super decimis est, vt si quæratur: *Solveritne Paulus decimam debitam, an non? Debeatne solvere ille, an alius, &c.* Tunc etiam debeat tractari coram judice Ecclesiastico?

R. Probabilius: Etiam debere coram judice Ecclesiastico tractari. ibid.

31. An quando Clerici decimas petunt à Laicis, qui præscriptione, vel consuetudine immemorabili illas nunquam soliti sunt persolvere, fas sit Laicis eam causam coram ciuili judice agere, & authoritate illius contra Clericos se defendere?

R. Probabilius: Non esse licitum. ibid.

32. An laicus conductor decimarum conveniri debeat coram judice Ecclesiastico, quando pretium conductæ, seu locatæ decimæ solvere non vult?

R. Probabilius: Quod sic. 247

33. An causa, seu lis super possessione decimarum solùm coram judice Ecclesiastico tractari debeat?

R. Tanquam certissimum: Quod sic. ibid.

34. An causa, seu lis de fructibus solutis decimarum agi possit coram judice sæculari, & ciuili?

R. Vt quid certum: Posse. 248

35. An qui decimas non solvunt, sint ipso iure excommunicati?

R. Tanquam certum: Non esse ipso iure excommunicatos, sed excommunicandos. ibid.

36. An antequam is, qui non solvit decimas, excommunicetur, præmitti debeat admonitio?

R. Tanquam certum: Quod sic. ibid.

37. An remissio decimæ facta ab eo cui debetur, sufficiat, vt quis ab excommunicatione liberetur, & vt ab illa possit absolvi?

R. Sufficere. ibid.

38. An qui suâ culpâ non solvit decimas, sed tamen quando ad confessionem accedit, est impotens ad restituendum, possit ab excommunicatione incursa absolvi?

R. Tanquam certum: Posse. ibid.

39. An sufficiat dare aliquid pro decima, vt quis ab excommunicatione sit immunis?

R. Vt quid verissimum: Non sufficere, quia omnino debet dare integram decimam. 249

40. An qui non solvit, aut restituit decimas, debeat etiam Ecclesiastica sepultura privari?

R. Quod sic. ibid.

41. An excommunicentur Religiosi, qui decimas ad ipsos non pertinentes modo aliquo occupant, & vsurpant?

R. Affirmativè. ibid.

DISPVTATIO III.

De decimis personalibus, & de quibus rebus sint Ecclesiæ solvendæ.

Q. 1. AN de iure Canonico solvenda sit Ecclesiæ omnis decima, personalis videlicet, prædialis, & mixta?

R. Tanquam certum: Quod sic. 249

2. Cur in lege veteri solùm prædiales, & mixtæ solvebantur decimæ, nunc verò in lege gratiæ etiam personales?

R. Quia in lege veteri omnes habebant prædia ex quibus decimas possent solvere, & ideò non fuit necessum ab eis decimas personales exigere: In lege verò gratiæ non sic, cùm multa sint familiæ, & vrbes, quæ prædiis carent, & ideò necessum fuit illic decimas personales imperare. ibid.

3. An decimæ personales solvendæ sint, attento iure communi, ex omnibus lucris iustè acquisitis?

R. Tanquam certum: Quod sic. 250

4. An vi iuris Canonici debeatur decima de bonis immobilibus, quæ per donationem, vel per testamentum, vel hæreditariam successionem comparantur?

R. Longè probabilius: Non deberi ex vi iuris Canonici. ibid.

5. An saltem ex fructibus huiusmodi immobilium bonorum per donationem, legationem, &c. acquisitorum debeantur decimæ?

R. Tanquam certum: Deberi. ibid.

6. An ad minus debeatur decima ex vi iuris communis de bonis mobilibus, nempe vasis aureis, vel argenteis, vestibus, & similibus quæ per dona-

---

DISPVTATIO IV.

De decimis prædialibus, & de quibus rebus solvi debeant?

R. Etiam

DISPVTATIO VI.

De Personis quæ ad solutionem Decimarum tenentur.

R.Tan

DISPVTATIO VII.

De vi, & efficacia, quam consuetudo, præscriptio, compositio, & transactio in decimas habeant.

DISPVTATIO VIII.

De Ecclesiis, & personis, quibus decima soluenda sint ?

DISPVTATIO IX.

De Primitiarum solutione.

5. An

DISPVTATIO X.

De Oblationum obligatione.

DE

DE PRIMO ECCLESIÆ PRÆCEPTO.

TRACTATVS PRIMVS. DE OBSERVATIONE FESTORVM.

QVIA de primo Ecclesiæ præcepto, quod datur de audienda in diebus festis Missa, non potest perfectè, & adæquatè tractari, quin simul de præcepto observandi ipsa festa tractetur; ideò æquum judicavimus in hoc primo tractatu de hoc præcepto, quod est tertium Decalogi, sermonem instituere, & postea in secundo de primo Ecclesiæ.

Tractant ergo de præcepto sanctificandi, & observandi festa Theologi cum S. Thoma 2.2. *q.*122. *art.* 4. & ibi Caietanus, & *in summ. verb. festorum violatio,* Catechismus Romanus *de 3. præcepto Decalogi.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib.*2.*c.*1. Azor *tom.*2. *institut. Moral.* à *c.*1. Fagundez *de quinque præcept. Eccles. lib.*1. *& in 3. præcept. Decalogi.* Ioan. Ægidius Trullench *in 3. præcept. Decal. lib.* 3. Castro Palao *tom.*2. *operum moral. tract.*9. Thom. Sanchez *lib.*5. *consil. Moral. c.*2. Bonacina *de 3. præcept. Decal.* Summistæ *verb. Festum, & verb. Feria,* vbi Angel. Sylvest. Armilla, alij.

DISPVTATIO PRIMA.

De pertinentibus ad præceptum de sanctificandis Festis in communi.

QVÆSTIO PRIMA.

An in lege veteri latum fuerit præceptum de sanctificando Sabbato?

RESPONDEO tanquam de fide certum affirmativè. Constat enim ex Exodi 20. Deuteron. 5. Levit. 16. 19. & 23. vbi Deus Hebraïco populo de colendo Sabbato præceptum per hæc verba dedit: *Memento vt diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera: septima autem dies, Sabbatum Domini Dei tui est.* Sic omnes Doctores. D. Thom. 2. 2. *quæst.*122. *art.*4. Caiet. *ibi:* Catechismus Roman. *de 3. præcepto Decalogi, pag. mihi* 467. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.*1. Azor *tom.*2. *institt. moral. cap.*1. Fagund. *de quinque præceptis Ecclesiæ, lib.* 1. *initio,* Castro Palao *tom.*2. *tract.*9. *punct.*1. Trulleneh *in 3. præcept. Decalogi, lib.*3. *cap.*1. *dub.*1. & alij.

QVÆSTIO II.

Quid hoc præcepto, quod est tertium Decalogi, præcipiebatur Hebræis?

RESPONDEO: quod externus quidam cultus Dei præcipitur, sub signo communis beneficij creationis mundi, à qua requievisse dicitur Deus septima die, in cuius signum diem hanc ab Hebræis custodiendam, & sanctificandam, & deputandam ad vacandum ipsi Deo Creatori mandavit. Sic omnes Doctores citati, præcipuè D. Thom. *loc. cit. art.* 4. (*non* 5. vt illum citant Azor, & Trulleneh.) *in corp.* sic dicens: In tertio præcepto Decalogi præcipitur exterior Dei cultus, sub signo communis beneficij, quod pertinet ad homines, scilicet ad præsentandum opus creationis mundi, à quo requievisse dicitur Deus septima die, in cuius signum dies septima mandatur sanctificanda, id est, deputanda ad vacandum Deo.

QVÆSTIO III.

An dictum praeceptum solùm fuerit cerimoniale?

REspondeo: Non solùm fuisse cerimoniale, sed etiam morale, seu naturale. Vnde abrogato, & extincto, quoad cerimonias, manet immutabile secundum hoc quod habet ex iure naturali. Sic D.Th. *art.4.cit.ad* 1. per hæc verba: Ad 4.dicendum,quod præceptum de sanctificatione Sabbati litteraliter intellectum, est partim morale, partim autem cerimoniale. Morale quidem quantùm ad hoc quod homo deputet aliquod tempus vitæ suæ ad vacandum diuinis. Inest enim homini naturalis inclinatio ad hoc, quod cuilibet rei necessariæ deputetur aliquod tẽpus, sicut corporali refectioni,somno, & aliis huiusmodi. Vnde etiam spirituali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur, secundùm dictamen naturalis rationis aliquod tempus deputat homo, & sic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit sub præcepto morali, sed in quantum in hoc præcepto determinatur speciale tempus in signum creationis mondi, sic est præceptum cerimoniale. Sic D.Thom. & ex illo Suarez *tom.1.Relig. lib.2.c.1. num.2.* Azor *tom.2. lib.1.c.1.* (non 2. vt inuenies apud Palao) *q.2.* Fagundez *in quinq.præcept.Eccles. lib.1.c.1.n.1.& 3.* Palao *tract.9. punct.2.n.1.* Sanchez *in consil.lib.5.c.2. dub. 1. n.2.* Bonac. *disp.5. circa 3.præcept. Decalog. punct.1.* Trullench *lib.3. in Decalog.c.1. dub.2. n.1.* & alij communiter apud ipsos.

QVÆSTIO IV.

An præceptum de observatione Sabbati obligaverit homines, qui ante legem Moysi datam sub lege naturæ vixerunt?

AFfirmarunt nonnulli, quos suppressis nominibus refert Eusebius *lib 13. de præparat. c.7.* & sequitur Catherinus *in c.2. Genes.* ex eo quod ibi dicatur: *Et benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum.* Et expressè contra Angelum docet Corduba *lib.1. quæstion. q.5. dub 8.*

Sed probabiliùs respondeo: Non obligasse. Quia vt constat,ante datam legem Moysi nulla erat Sabbatorum observatio, etiam apud pios, & Deum colentes Hebræos, sed aliis modis ipsum colebant: signum ergo est, quod ante legem Moysis præceptum de observatione Sabbati non obligabat homines, sicut cætera præcepta Decalogi obligabant. Sic Tertullianus, Eusebius, Damasc. Irenæus,quos referunt, & sequuntur Azor *tom.2.lib.1.c.1.q.3.* Suarez *loc.cit. n.3.* Fagundez *loc.cit. n.3.& 4.* & docet expressè Catechism. Rom. *super tertio Decalogi præcepto, pag. mihi 469. num.4.*

QVÆSTIO V.

An præceptum de observatione Sabbati obliget etiam nunc Christianos, sicut obligat servare diem Dominicam?

AFfirmarunt olim Hæretici Ebionitæ, quorum errorem alij hæretici tempore Gregorij Magni (vt ipse *lib.11.Registri,c.3.*refert) excitarunt,cogentes Christianos ad seruandum Sabbatum.

Sed de fide certum respondeo: Non obligare nunc dictum præceptum. Quia quantùm ad totam illam determinationem quam addit vltra moralem, seu naturalem obligationem, verè morte Christi cessauit, sicut cessarunt alia veteris legis legalia. Vnde qui hodie diem Sabbati voluerit observare, Iudæus meritò reputabitur. Sic expressè D. August. *Serm. 251. de tempore.* D.Ignatius *Epist. ad Colossens.* & habetur in cap. *peruenit, de consecr. dist.3.* & docent omnes Catholici. Legantur Suarez,Azor,& Fagundez *loc.cit.*

QVÆSTIO VI.

An sicut conveniens fuit assignari certam diem pro festo populo Iudaico, ita fuisset, assignari populo Christiano?

REspondeo dicendum, quod non ita conuenienter assignari Christiano populo debuisset. Ratio est: quia ideò populo Hebræo assignata est pro festo certa dies, quoniam cum esset rudis populus, minùs expediebat habere facultatem arbitratu suo deligendi dies, ne fortè Ægyptiorum sacra imitaretur. At à populo Christiano edocto à Sapientia Patris incarnata, & Spiritus sancti assistentis instructo, longè abest rudis ignorantia, & longè errandi in mysteriis fidei periculum. Sic Catechism. Rom. *loc.cit. n.14. pag. mihi 474.*

QVÆSTIO VII.

An Ecclesia convenienter mutaverit observationem Sabbati in diem Dominicam?

REspondeo,quod omninò conuenienter. Quia hoc statuerunt Apostoli diuino ducti consilio, statim post mortem Christi, ob memoriam Resurrectionis eius, qui die Dominico resurrexit. Sic Catechism. Rom. *loc.cit. num.7.& 19.* vbi sic ait: Placuit autem Ecclesiæ Dei, vt diei Sabbati cultus, & celebritas in Dominicum transferatur diem. Nam, vt eo die primùm lux Orbi terrarum illuxit: sic Redemptoris nostri, qui ad vitam æternam nobis aditum patefecit resurrectione, quæ eo die fuit, è tenebris ad lucem vita nostra revocata est: vnde & Dominicum diem Apostoli diei voluerunt. Sic ibi. Legantur Sayr. *in Claui Regia,lib.7.c.1.n.6.§.Tertiò denique.* Fagundez *lib.1.c.1.n.6.* Castro Palao *punct.1. n.2.* Azor. *lib.1. c.2. q.3.* Suarez *lib.2. cit. num.1.*

QVÆSTIO VIII.

An Diei Dominici observatio sit juris divini?

AFfirmant, apud Sanchez, Butrius, Anchar. & Panormit. *in cap.3. de feriis,* Angel. *verb.Feria, n.3.* & Sylvest. *verb.Dominica, q.1.* His addunt Suarez, Fagundez, & Castro Palao, Authorem supplementi ad Summam Pisanam, *verb.Dominica,in addit.* Sed certè ex his Authoribus,quos præfati citant, non omnino benè citantur Angelus, & Sylvest. Nam in primis Angelus *num.3. cit.* clarè in principio illius numeri dies Dominicos inter festa, quæ in honorem Dei sunt introducta enumerat: at sic est, quod alia sunt introducta iure humano: ergo & dies Dominicus. Deinde in fine dicti numeri tertij solùm dicit Dominicam diem esse quasi juris diuini, non absolutè juris diuini, vt benè notauit Azor, vt infrà. Deinde licèt Sylvester *loc. cit. q.1. vers.7.* apertè doceat, aliquos dies festos esse juris diuini, vt dies Dominics, festum Natiuitatis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, & Epiphaniæ: at *n.1.* in principio contrarium asseruit, sic dicens: Dominica dicta est à Domino, & est Dominica dies illa, quæ in honorem Domini Iesu Christi, propter Resurrectionem eius, per quem recreatus est mundus, celebratur, *de cons.dist.3. Sabbato,* succedens Sabbato non

diuina

divina, sed Ecclesiastica constitutione. Sic ille. Et quidquid sit de horum Authorum mente,

Multò longè probabilius respondeo: Observationem diei Dominici non esse juris divini, sed Canonici, ab Apostolis primùm constituti, & postea ab Ecclesia retenti. Quia nullibi invenitur tale præceptum datum à Christo. Sic D. August. *Serm.* 151. *de tempore*, D.Thom. 2.2.q.122.*art.* 4.*ad* 4. D.Bonavent. *in* 3.*dist.* 37. D.Anton. 2.*p.tit.*9.*c.*7. Caiet.*in* 2.2.*loc.cit.* Maior *in* 3.*dist.*37.q.19. Sot.*lib.*2.*de just.*q.4. *art.*4. *ad* 2. Vvaldens.*de Sacramental. tit.*17. *c.*130. Turrecrem.*in c.*1.*de consecr.dist.*3. Navar.*in Man.c.*13.*n.*1. Tabiena, Rosella, & Armilla *verb. Dominica*, Archidiaconus *in cap. Iejunia, de consecr. dist.* 3. Albertinus *lib.*6.*de haresib.* Azor *lib.*1. *de tertio Decalogi præcept. c.*2.q 2. Catechism.Roman.*loc.cit. n.*7. Suarez *tom.*1. *de Relig.lib.*2. *c.*4.*n.*8. Fagundez *de* 5.*Eccles.præcept. lib.*1.*c.*2. *n.*3. Bonac.*disp.*5.*de tertia Decalogi præcept. initio.* Castro Palao *tom.*2. *tract.*9.*punct.*1.*n.*4. Covar. 4.*variar. c.*19.*n.*6.7.*&* 8. Corduba *lib.*1. *q.*5. *dub.*8. *diffic.*2. Sanchez *in consil. lib.*5.*c.*2. *dub.*1. *n.*3. Trulleneb.*lib.*3. *in* 3.*prac. Decalog. c.*1.*dub.*1. *n.*4.Llamas 3.*part. Method. cap.*5. §.1. Bassæus *verb. Festum* 1. *num.* 2.

QVÆSTIO IX.

An lex humana, vel consuetudo possit observationem Dominica diei abrogare?

NEgant omnes qui affirmant huius diei observationem esse juris divini, & etiam nonnulli alij, *in cap. Licèt, & cap. Conquestus, de Feriis.*

Sed probabiliùs respondeo: Posse, simpliciter loquendo, & quasi de potentia absoluta Ecclesiæ, observationem Dominicæ mutari, aut tolli. Quia introducta est lege humana: at verò de facto nunquam abrogabitur ab Ecclesia, aut consuetudine, eo quòd licèt Ecclesiasticum sit præceptum, est tamen tam propinquum diuino, & tam conforme legi naturali, vt simpliciter loquendo secondùm potentiam ordinariam abrogari, aut omnino tolli non possit, quamvis benè in particulari dispensari. Sic Suarez *loc.cit. n.*9. & ex eo omninò Fagundez *loc.cit. n.*4. Castro Palao *loc.cit.num.*4. Bassæus *num.* 2 *cit.* & Azor. *loc. cit. q.*6. Licèt hic Author solùm dicat, quod dictum præceptum, quàmvis sit juris Canonici, & non divini, nunquam consuetudine abrogabitur.

QVÆSTIO X.

An sit præceptum divinum, vel naturale de instituendis aliquibus diebus festis?

NEgat Suarez *lib.* 2. *cap.*2. vbi sic ait: In diuina enim Scriptura non habemus traditum, quod Christus Dominus alicujus festi observationem instituerit, & infrà ostendemus, nullum de hac re Ecclesiæ suæ peculiare præceptum tradidisse; quia præter leges fidei, & Sacramentorum nulla præcepta positiva tradidit, sed suis ministris commisit. Sic Suarez ibi; quam rationem repetit *c.*4. *n.*8. & illam amplectitur Fagundez *lib.*1.*c.*2.*n.*3. imò & Castro Palao, licèt oppositam sententiam (vt statim videbimus) tueatur, & ideò non consequenter.

Sed probabiliùs respondeo: Esse præceptum divinum naturale de instituendis aliquibus diebus festis ad divinum cultum: quamvis qui, & quot dies, & quomodo feriandi sint, id arbitrio Ecclesiæ sit relictum. Ratio est, quia præceptum divinum vetus de sanctificandis festis, adhuc manet quoad morale; sed morale est, quod sit aliquis dies dicatus cultui divino; Ergo & aliquos dies festos instituere, quia malè posset servari ab omnibus præceptum de colendo Deum, & sanctificatione diei, nisi universaliter ad id omnibus instituatur dies festus. Sic Covar. *lib.*4 *var. c.*19. *à num.*1. Corduba *loc.cit. diffic.*2. quos citat, & sequitur Sanchez *in consil. lib.*5. *c.*2. *num.* 4. Castro Palao *loc.cit.* per hæc verba; Nec ez eo, quod hunc diem (*id est, Dominicum*) neque alium Christus signaverit, infertur Ecclesiæ suæ satis non providisse; providit namque, siquidem reliquit eius Vicario potestatem designandi dies, prout magis expedire judicaverit; & insuper imperauit talem designationem, Sic Palao. Sed certè non consequenter ad suam doctrinam, *vt supra.*

QVÆSTIO XI.

An Ecclesia possit dispensare in hoc quod nullus sit dies festus?

REspondeo negativè: Quia Ecclesia non habet potestatem dispensandi in præcepto divino naturali, quale est præceptum, quod habet assignandi aliquos dies festos. Sic Sanchez *loc.cit.* & Corduba, addens quod si Ecclesia per magnum tempus omitteret assignare festa aliqua, peccaret contra jus divinum, & naturale. Legatur Covarr. *lib.*4. *resolut. cap.*19. *conclus.*4. *&* 5.

QVÆSTIO XII.

An præceptum sanctificandi festa sit positivum, an verò negativum?

NOnnulli, quos tacitis nominibus refert Suarez *lib.*2.*cit.cap.*1.*n.*5. existimarunt dictum præceptum omninò fuisse negativum: quia nullum actum præcipiebat, sed tantùm cessationem ab actu. Huius sententiæ videtur fuisse Caietanus 2.2. *q.*122. *art.*4, *in principio*, dum dixit: Colebatur siquidem Deus Sabbato in ipsa exteriori quiete ab operibus servilibus; quia quiescebat ad repræsentandum divinam quietem à creatione mundi. Sic Caiet,

Alij verò putarunt, præfatum præceptum formaliter, & in genere signi, ac cultus esse positivum, seu affirmativum, eo quòd præcepetit diei sanctificationem positivè: *Memento, vt diem Sabbati sanctifices:* at verò materialiter esse negativum, quia per negationem declaratur cessatio operum servilium, *Non facies omne opus in eo.* In qua cessatione sanctificatio dierum, & positivus, & externus cultus Dei consistit. Sic Suarez *loc. cit. n.*7. Fagund. *lib.*1. *c.*3.*num.*1. Palao *tom.*2. *tract.*9. *disp.* 2. *punct.* 3. *n.* 2. Qui simul cum Fagund. citat Azor. *tom.*2.*lib.*1.*cap.*1. Sed haud benè omninò, cùm de hac quæstione nihil expressè dicat. Sanchez *lib.* 5.*consil.c.*2. *dub.*1. *n.*1. Qui etiam citat D.Thom. 2. 2. *q.*122. *art.*4. & Sotum *lib.*2. *de Iust. quæst.*4. *art.*4. Sed certè D.Thomas id expressè non docet. Vnde,

Clariùs respondeo dicendum: Quod loquendo de præcepto sanctificandi Sabbatum, quod olim Deus dedit Hebræis, verius multò est, imò ait secunda sententia, vt ex dictis in ea constat. Loquendo verò de præcepto Ecclesiastico asserendum est, esse omnino affirmativum ex modo præcipiendi, cùm hodie Ecclesia (sicut & olim) positivè dedicationem quandam alicujus diei ad cultum Dei præcipiat, *Memento vt diem Sabbati sanctifices.* Ex parte verò rei præceptæ partim esse negativum, & partim positivum. Negativũ, qua parte præcipit ab opere servili cessare: positivum

ſitiuum verò, qua parte præcipit audire Miſſam, qui cultus poſitivus eſt. Legatur Palao *loc.cit. n.1.*

QVÆSTIO XIII.

An de feſtorum obſervatione præceptum conuenienter ab Eccleſia traditum ſit?

NEgant hæretici Petrobuſiani, & Vvicleſiſtæ, vt refert Bellarm. *lib.3.de cultu Sanctorum,c.10.* quia exiſtimant, feſtos dies ad cærimonias Iudæorum ſolùm pertinere.

Sed de fide certiſſimè reſpondeo: Conuenienter fuiſſe traditum. Primò, quia id ex perpetua traditione, & communi conſenſu Eccleſiæ habetur. Secundò, quia obſervatio Sabbati (quæ præcipitur *Exod.*20. & pertinet ad cultum Dei, & eſt præceptum ipſius, & primæ tabulæ: at illud præceptum eſt aliquo modo naturale, & conſequenter ad nos pertinens (vt ſuprà *quæſt.*10. eſt habitum:) ergo convenienter nos debemus habere aliquos dies, quorum obſervatio ad cultum Dei pertineat. Sic omnes Catholici. Legantur Bellarm. *loc.cit.* & Suarez *loc. cit. lib.2. cap.2.*

QVÆSTIO XIV.

Quot, & quæ ſunt Feſta pro tota Eccleſia inſtituta?

REſpondeo eſſe ſequentia. Primò ex Feſtis pertinentibus ad Chriſtum Dominum, eſt dies Dominica, & habetur *in cap.Sabbatum, de conſecr. diſt.3. c.quoniam, c.licèt, & c.Conqueſtus, de feriis.* Secundò, dies Pentecoſtes cum duobus ſequentibus diebus, in memoriam illius beneficij, quo Spiritus Sanctus in Apoſtolos deſcendit. Habetur *in c. Conqueſtus, de Feriis, & c.Pronunciandum, de conſecrat.diſt.*3. Tertiò, eſt dies Natiuitatis Domini, Circuncisionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, cum duobus ſequentibus diebus, *cap. Conqueſtus, cit.* Feſtum Aſcenſionis Chriſti Domini, *eod. c. & cap.1. de conſecrat. diſt.*3. Feſtum Corporis Chriſti Domini, *Clement.vnica de Reliquiis, & vener. Sanctorum.* Inuentio Sanctæ Crucis, *c.Crucu, de conſecrat. diſt.*3.

Ex Feſtis autem pertinentibus ad B. Mariam Virginem, ſequentia. Ex præcepto in tota Eccleſia celebrantur, Nativitas, Annunciatio, Purificatio, & Aſſumptio. Habetur in *cap.Conqueſtus, de Feriis, & cap. Pronunciandum, de conſecrat. diſt.*3. Et in Hiſpania, ex conceſſione Innocentij X. Conceptio eiuſdem Beatiſſimæ Virginis.

Ex feſtiuitatibus Sanctorum, ex præcepto hæ ſunt tantùm obſervandæ poſt Bullam reſtrictivam feſtorum editam ab Vrbano VIII. Natiuitas S. Ioannis Baptiſtæ. Tranſitus duodecim Apoſtolorum, præcipuè Petri, & Pauli. Feſta Sanctorum Stephani, Innocentium, & Sylveſtri. Feſta Sanctorum Laurentij, & Ioſephi Sponſi Genitricis Dei: Sanctæ Annæ matris V. Mariæ: & Dedicationis S. Michaëlis Archangeli. Feſtiuitas Omnium Sanctorum.

Ex devotione ſolùm coluntur vniverſaliter dies Conceptionis V. Mariæ, Sanctorum Fabiani, & Sebaſtiani, Barnabæ, Lucæ, & Marci, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, & Feſtum S. Mariæ ad Nives. Item dies Sanctorum Dominici, & Franciſci Confeſſorum. Et aliqui alij dies peculiares. Legantur de omnibus his feſtiuitatibus Suarez *lib.2. cit.à cap.2. vſque ad nonum,* & Azorius *à cap.2. vſque ad 16.* vbi latè, & doctè, vt de omni ſolent materia, tractant.

QVÆSTIO XV.

Quot ſunt fines ob quos hæc feſta ſunt inſtituta?

REſpondeo, quod tres præcipui. *Primus* eſt, vt his ſaltem diebus vacantes ab operibus ſervilibus fideles orationi, & devotioni inſiſtant. *Secundus,* vt ad æternam requiem aſpiremus, in qua eſt feſtum perpetuum, & continuò alleluia cantatur. *Tertius* tandem, vt Sanctorum facta recolentes, ad eorum imitationem prouocemur. Sic omnes communiter. Legantur Fagundez *lib.1. c.2. num.9.* & Palao *punct.1. num.7.*

QVÆSTIO XVI.

An dies feſti coli debeant eo die in quem incidunt, caſu quo quoad Eccleſiaſticum officium in alium transferantur?

REſpondeo affirmatiuè: Quia tunc præfati dies ſolum transferuntur quoad officia, non quoad ceſſationem operum ſervilium, & Miſſæ auditionem, aut etiam quoad ſuſceptionem indulgentiæ tali die feſto à Rom. Pontifice conceſſæ, vt ex praxi vniverſali Eccleſiæ conſtat. Sic D.Ant. *2.p. tit.9. c.7. initio,* Tabiena *verb. Dominica, q.2.* Saytus *in Clavi Regia, lib.7. c.3. n.10* quos citat, & ſequitur Fagund. *lib.1. c.2.n.10.* Axor. *p.2.lib.1. c.26.q.8.* Suarez *lib.2.c.3 5. num.7.*

QVÆSTIO XVII.

An dies feſti à media nocte vſque ad alteram mediam computari debeant.

NEgant Panormit. *in c.1. de Feriis.* Angel. *verb. Dies, in principio.* Sylveſt. & Supplem. *verb. Dominica,* & alij docentes, quod dies feſti quoad ceſſationem ab operibus ſervilibus incipiant, & finiantur ſecundùm conſuetudinem patriæ; alibi videlicet à veſpera in veſperam; alibi ab initio diei feſti, &c.

Sed veriùs reſpondeo: Quod communiter, & vniverſaliter loquendo, dies feſti jam vbique incipiant, & finiantur à media nocte in mediam noctem. Sic expreſsè Axor. *p.2.lib.1.c.28.q.9.* vbi ita ait: Vbique verò ferè vſu receptum eſt, vt dies feſti à media nocte vſque ad mediam noctem proximè ſequentem colantur. Sic etiam Suarez *lib.2.cit. c.31.n.4.* Navar. *c.13. n.5. verſ.ex quo infertur.* Saytus *in Clavi Reg.lib.7 c.3. n.13.* Fillinc. *tract.27. c.5.n.78. & c.11. q.2.n.206.* Layman *lib.4. tract.7. c.2.n.1.* Rodriguez *1.p.c.123. n.1.* Bonac. *in 3.præcept.Decal. diſp.5 punct.1. num.7.* (qui per errorem Typographi malè citat Azorium ſemel, & iterum, nempe *c.18.q.9. & c.27.q.13.* cùm hanc ſententiam doceat loco à nobis citato.) Sanch. *in conſil.lib.5. c.2.dub.5. n.5.* Qui benè notat, malè docuiſſe Pediaza *in Summa in 3.præcepto, fol.mihi 30.* quod in Hiſpania, ex generali conſuetudine incipiant feſta à veſpera diei præcedentis. Hoc enim falſiſſimum eſt, vt conſtat. Trullench. *in 3.præc.Decal. c.1. dub.2. n.6.* Palao *tract.9. diſp.2. punct.3. n.3.*

QVÆSTIO XVIII.

An poſſit inſtitui dies feſtus colendus vſque ad meridiem tantùm?

REſpondeo: Poſſe, quia nullum eſt jus divinum, aut naturale, quod id prohibeat: optimè ergo poterit Pontifex pro vniverſa Eccleſia præcipere feſtum dimidij diei, nempe vel vſque ad meridiem, in

quo casu eo die necessariò audiendum est Sacrum, vel a meridie vsque ad vesperam. Sic Nauar. *loc. cit.* Suarez *lib. 2. cit. cap. 11. n. 8.* Bonac. *loc. cit. n. 8.* Azor. *cap. 26. quæst. 8.* Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XIX.

An etiam possit potestate humana minui spatium viginti quatuor horarum, quod diebus festis est assignatum?

NEgant Angel. Sylvest. & Supplem. locis *q. 17. citatis*, loquendo de festis Dominicis, Natalis, Epiphaniæ, Ascensionis Domini, & Pentecostes, eo quòd existiment esse juris diuini, vt solemnitas harum festivitatum per viginti quatuor horas integras celebretur.

Sed longè multò probabiliùs respondeo, posse minui præfatum spatium temporis, etiam loquendo de festis Dominicis, Natalis, &c. Quia longe probabilius existimo, omnes dies festos, etiam Dominicos, &c. esse juris canonici, & jure etiam canonico dispositum, vt viginti quatuor horarum spatio coli debeant: ergo longè probabilius est, prædictum spatium temporis potestate humana minui posse. Sic Azor *2 p. c. 26. q. 13. & cap. 28. q. 9. col. 121.* Suar. *lib. 2. c. 1. n. 9.* dicens oppositum esse improbabile, *& c. 10. n. 2.* esse falsum, *& c. 31. n. 5.* esse ridiculum.

QVÆSTIO XX.

An obseruatio omnium festorum sit æqualis, & par?

REspondeo: Quod omnes sint æquales quoad temporis durationem, omnes enim durant à media nocte in mediam noctem. Rursus sunt etiam æquales quoad actiones exercendas, vel omittendas; nam in omnibus est audiendum Sacrum, & cessandum ab operibus servilibus. Sunt tamen inæquales in solemnitate celebrandi diuina officia, & in difficultate relaxandi obseruationem. Nam majori solemnitate celebrantur diuina officia in majoribus festiuitatibus, nempe in Natiuitate, Epiphania, & Ascensione Domini, Pascha, & Pentecoste, & in Festiuitate Corporis Christi, & Assumptionis Virginis, quàm in minoribus, videlicet in diebus Dominicis, festis Sanctorum, & majori facultate relaxatur obseruatio minorum festiuitatum, quàm majorum, vt constat ex *cap. Licèt, de feriis.* Sic Suarez *lib. 2. c. 10. per totum.* Filliucius *tract. 27. c. 5. n. 78. 79. & 80.* Sanchez *in consil. lib. 5. cap. 2. dub. 5.*

DISPVTATIO II.

De habentibus facultatem dies festos instituendi.

QVÆSTIO PRIMA.

An Summus Pontifex possit dies festos instituere vniverso in orbe colendos?

RESPONDEO certissimè: Posse, quia Summus Pontifex est vniversalis Pastor totius Orbis: ergo in toto Orbe potest leges spirituales ferre: ergo leges obligantes totum Orbem *R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.*

ad obseruationem festorum. Sic omnes Doctores. Suar. *lib. 2. c. 3.* Clavis Reg. *lib. 7. c. 5. n. 16.* Bonac. *disp. 5. punct. 1. n. 1.* Filliuc. *tract. 27. c. 1. n. 14. & c. 6. q. 1. n. 81.* Fagund. *lib. 1. c. 3. n. 2.* (qui tamen malè citat Azorium *lib. 1. c. 2. q. 1.* Nam ibi hic Author nihil de hac re agit) Sanch. *in consil. lib. 5. c. 2. dub. 5. n. 6.* Trullench *lib. 3. in 3. præc. Decal. dub. 2. n. 1.* Castro Palao *tom. 2. tract. 9. disp. vnica, punct. 2. n. 1.* Bassæus *verb. Festum 1, n. 5.*

QVÆSTIO II.

An etiam Concilium generale possit dies festos in tota Ecclesia instituere?

REspondeo certissimè, etiam posse, dummodo Pontifex cogat, & approbet Concilium; nam alias nec Concilium valebit, nec leges ab eo latæ ligabunt. Ratio est, quia Concilium generale ritè congregatum, & approbatum à Papa, etiam est supra totam Ecclesiam: ergo pro tota illa poterit ferre leges spirituales. Sic omnes Doctores, præcipuè citati.

QVÆSTIO III.

An item consuetudo vniversalis Ecclesiæ possit dies festos obligantes sub mortali introducere?

REspondeo etiam certissimè posse, dummodo Pontifex tacitè vel expresè, vel tacitè approbet talem consuetudinem. Sic etiam omnes Theologi, præcipuè Suarez, & Fagundez.

QVÆSTIO IV.

An Episcopus possit jure communi instituere in sua Diœcesi aliquos dies festos?

REspondeo posse: quia id apertè colligitur *ex c. Conquestus, de feriis, & c. Pronuntiandum, de consecr. dist. 3.* & ex Glossa ibi, *verb. Non generaliter.* Et constat ex vsu antiquissimo Ecclesiæ: cùm semper hac instituendi festa potestate vsi sint Episcopi. Sic Azor *tom. 2. lib. 1. c. 26. q. 1.* Suar. *lib. 2. c. 11. n. 4. & 5.* Fagund. *lib. 1. c. 3. n. 3.* & penes ipsum præter citatos Sylvester, D. Anton. Sanchez, & alij plures. Bonac. *loc. cit.* Filliuc. *loc. cit. c. 6. q. 2. n. 38.* Trullench *lib. 3. cit. dub. 3. n. 2.* Palao *loc. cit. n. 2.* & omnes.

QVÆSTIO V.

An vt festa indicta ab Episcopis obligent, opus sit speciali facultate, aut confirmatione Pontificis?

REspondeo: Non esse opus tali facultate, aut confirmatione. Quia ad instituenda pro sua Diœcesi festa habet ordinariam potestatem, vt constat ex *cap. Conquestus, de feriis, & c. Pronuntiandum, de consecrat. dist. 3.* vbi hæc jura nullo modo requirunt consensum Papæ. Sic Suarez *loc. cit.* Fagund. *loc. cit. num. 4.* Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

An Episcopi habeant jus instituendi dies festos in honorem alicujus Sancti, qui priùs à Summo Pontifice in Sanctorum numerum sit relatus?

AFfirmarunt Vincentius, & alij quidam veteres Canonistæ, teste Abbate *in c. Conquestus, n. 2.*

Eo quòd in dicto cap. & in cap. *Pronunciandum, cit.* abſolutè, & ſine limitatione habeatur, eos dies feſtos agi oportere, quos ſinguli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus, vnà cum populo, & Clero duxerint colendos. Horum ſententiam eſſe probabilem innuit Azor. *vbi ſuprà*, quatenus oppoſitam ſolùm vocat veriorem.

Sed certiſſimè reſpondeo: quod licèt olim potuerint, hodie nullo modo poſſint. Quia Alexand. III. *cap. 1. de reliq. & vener. Sanct.* expreſſè decreuit, & declarauit, quod non liceat pro ſancto aliquem colere, aut venerari abſque auctoritate Romani Pontificis: ergo jam Epiſcopi nequeunt in honorem alicujus Sancti, nondum à Pontifice Romano canonizati, dies feſtos inſtituere, quia id eſſet virtualiter illum canonizare, aut ſaltem beatificare: quod munus hodie ad ſolum (vt vidimus) Pontificem ſpectat. Sic Ioan. And. Abb. Innoc. & alij, quos refert, & ſequitur Azor *c. 26. cit. quaſt. 4. col.* 108. Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 43. n. 9. & in conſil. lib. 5. c. 2. dub. 5. n. 6.* Suarez *loco citato, n. 5.* Palao *loc. cit. num. 2.* Fagundez *loc. cit. num. 5.* & jam omnes.

QVÆSTIO VII.

An ſaltem de Sancto à Pontifice duntaxat beatificato poſſint Epiſcopi feſtum inſtituere?

NEgat Diana *3. part. tract. 5. reſol. 9.* (non *2. part. tract. 5.* vt invenies apud Trullench) citans pro ſe Thomam Sanchez *tom. 1. ſumm. lib. 2. c. 43. num. 9.* Azorium *tom. 2. lib. 1. c. 26. quaſt. 4.* Barboſam *in collectan. tom. 1. lib. 2. tit. 9. c. 5. num. 14.* Villalobos *tom. 1. ſumm. tract. 31. dub. 1. num. 3.* & Lucam Caſtellinum *de canoniz. ſanct. c. 1. punct. 34. §. 7.* (non *c. 2. punct. 6. §. 1. & ſequent.* vt citat Author ſummæ Dianæ *verb. Feſtum ſtatuere.*)

Sed probabiliùs reſpondeo: Poſſe, quia Beatificatio nil aliud eſt quàm quædam canonizatio minori apparatu, & pompa celebrata: ſed ſic eſt, quod Epiſcopi poſſunt inſtituere feſta illorum Sanctorum, qui jam ſunt canonizati: ergo id poterunt efficere in honorem illorum, qui jam ſunt beatificati. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 11. n. 4. & 5.* Fagundez *lib. 1. c. 3. num. 15.* qui pro hac ſententia citat Bellarminum *lib. 1. de Beatitud. Sanctor. cap. 7. §. Primum enim.* Sic etiam Caſtro Palao *tract. 9. punct. 2. n. 3.* & Trullench *lib. 3. cit. dub. 2. n. 5.* vbi ait, id practicari in Diœceſi Valentina, in qua celebratur feſtum de Beato Thoma de Villanova, Archiepiſcopo Valentino: Granados etiam *1. 1. controv. 1. de fide, tract. 7. diſp. 4. ſect. 1. n. 11.* & Rodriguez *tom. 3. ſum. c. 168.* Pro hac etiam noſtra ſententia poſſunt citari Bonacina *diſp. 5. punct. 1. n. 3.* Filliuc. *tract. 27. c. 6. quaſt. 4. num. 87.* Imò & Azor, Sanchez, & Barboſa, quos pro ſe citat Diana: nam hi Authores ſolùm docent, & benè, non poſſe Epiſcopos inſtituere feſtum, niſi de Sancto in Sanctorum numerum à Papa relato, vel cooptato: at ſic eſt, quod Beatus jam eſt relatus, & cooptatus in ſanctorum numerum: ergo adhuc in ſententia dictorum benè poſſunt Epiſcopi de illis feſtum inſtituere. Addo cum Fagundez *loc. cit.* quod licèt aliqua jura, & multi Doctores qui hanc poteſtatem Epiſcopis concedunt, loquantur ſolùm de Sanctis Canonizatis, id nihil faciat contra nos, quia vt diximus, Beatificatio etiam eſt canonizatio, licèt minori pompâ celebrata. Inſtituere igitur Epiſcopos feſtum de ſanctis Beatificatis idem erit, ac inſtituere de ſanctis canonizatis minori ritu, & pompa.

QVÆSTIO VIII.

An Epiſcopi poſſint de jure feſtos dies inſtituere ſine Cleri conſenſu?

AFfirmant Fagundez *lib. 1. c. 3. num. 11.* & Caſtro Palao *tract. 9. punct. 2. num. 6.* licèt non abſolutè, ſed loquendo de inſtitutione feſti pro vna, aut altera vice.

Sed abſolutè probabiliùs reſpondeo: Nec pro vna, aut altera vice, de jure id eſſe, quia id clarè habetur *in cap. Conqueſtus, de Feriis, & in cap. Pronuntiandum, de conſecr. diſt. 3.* Et ita docent Angelus *verb. Feriæ, num. 5.* Tabiena *ibi, num. 10.* Sylveſt. *verb. Dominica, num. 3.* Azor *lib. 1. cit. c. 26. q. 3. col. mihi* 208. Suarez *lib. 1. cit. c. 11. n. 8.* D. Anton. & Abbas, quos omnes citat, & ſequitur Fagundez *lib. 1. cap. 3. n. 8.* Bonac. *diſput. 5. cit. punct. 1. num. 3.* & apud ipſum Sanchez *in ſum. lib. 2. cap. 43. num. 11.* Sà *verb. Feſtum, num. 2.* Layman *lib. 4. tract. 7. cap. 1. num. 3.* Filliuc. *num. 83.* Clavis Regia *lib. 7. c. 3. num. 16.* Sed ex his Authoribus Sanchez nil docet loco à Bonacina citato, benè tamen *in conſiliis, lib. 5. c. 2. dub. 5. n. 6.* & Filliuc. non *num. 83.* ſed 85. *quaſt. 3.* Sic etiam Palao *tract. 9. punct. 2. num. 5.* (licèt *num. 6.* cum Fagundez *n. 11.* limitet, vt ſuprà eſt habitum.) Diana *3. part. tract. 4. reſol. 178.* Trullench *dub. 2. cit. num. 2.* & Covarruv. *lib. 4. variar. cap. 19. num. 9.* Auguſt. Barboſa *3. part. de poteſt. Epiſcop. allegat. 105. num. 36.* Baſſæus *Feſtum 1. num. 3.*

QVÆSTIO IX.

An ſaltem poſſint Epiſcopi feſtos dies inſtituere, ex vi juris, abſque vllo populi conſenſu?

AFfirmavit Anton. Butrius *in cap. Conqueſtus, de Feriis* (licèt poſtea, vt ipſe ait, ſententiam mutaverit) cui favet Abbas *in cap. Conqueſtus, cit.* docens, non eſſe de jure ſemper neceſſarium populi conſenſum, vt Epiſcopi poſſint dies feſtos in perpetuum ſtatuere.

Sed certiſſimè reſpondeo: Quod non poſſint ex vi juris. Ratio eſt, quia in duobus capitulis ſuprà citatis, tam populi, quàm Cleri conſenſus requiritur: ergo de jure nequeunt Epiſcopi dies feſtos inſtituere ſine conſenſu populi. Sic communiter omnes DD. Legantur nuper citati. Præcipuè Fagundez *loc. cit. num. 10. 11. 12. & 13.*

QVÆSTIO X.

An ad minus ex vi conſuetudinis poſſint jam Epiſcopi dies feſtos inſtituere abſque Cleri conſenſu?

NEgant Azor *loc. cit. q. 3.* ibi: *Nec puto conſuetudine contraria hactenus id juris abrogatum.* Sic loquitur Azor (non ſic: *Nec puto conſuetudine quadam id hactenus abrogatum eſſe,* vt refert Fagund.) Caſtro Palao *punct. 1. cit. num. 6.* licèt concedat, optimè poſſe Epiſcopos vna, vel altera vice abſque conſenſu Cleri, aut Capituli aliquod feſtum inſtituere. Trullench *lib. 3. Decalog. dub. 2. n. 2.* Citat etiam Palao *punct. 2. cit. n. 6.* (tamen non omninò benè) Suarem, Azor. Fagund. Bonac. & Barboſam.

Affirmat verò è contra Fagundez *lib. 1. c. 3. n. 8.* per hæc verba: Credo tamen abſolutè dicendum eſſe, de conſuetudine poſſe Epiſcopos abſque Cleri, & Capituli conſenſu id facere, ſaltem ſi non in perpetuum, ſed pro vna, aut altera vice dies feſtos inſtituant.

tuant, vt citiùs negotia expediantur, vt insinuat Sylvest. *verb. Consuetudo, n.2.* ita Fagundez.

Sed probabiliùs respondeo: Posse Episcopos, ex vi consuetudinis, dies festos pro sua Diœcesi instituere, absque sui Cleri, aut Capituli consensu, seu suffragio, non tamen absque eius consilio. Sic Fagund. *loc. cit. n.11.* vbi sic ait: De consuetudine tamen jam receptum est, vt dies festi sola Episcopi auctoritate, adhibito consilio Clericorum, non tamen suffragio statuantur. Ita docet Azor *tom. 2. instit. moral. c.26. q.2. fine, fol. 163. col. 1.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus festis, c. 11. num. 9. pag. 324.* quæ planè consuetudo servanda est vbi introducta fuerit. Sic Fagundez, & benè. Sic etiam Bonac. *disput. 5. cit. punct. 1. num. 3. pag. mihi* 396. Diana *part. 4. tract. 4. resol. 178.* Bassæus *Festum 1. n. 3.*

QVÆSTIO XI.

An tandem jam possint Episcopi, ex vi consuetudinis instituere dies festos absque populi consensu, aut consilio?

NEgare videtur Villalob. *2. part. summ. tract. 32. diffic. 1. n. 3.* vbi absolutè docet, esse necessarium consensum populi. Vnde malè citat illum Trullench *vbi infrà*, pro opposito.

Sed probabilius longè respondeo: Posse Episcopos, ex vi consuetudinis instituere festa absque consensu, aut consilio populi: quia sic mos habet. Sic Azor *loc. cit.* per hæc verba: Consuetudine tamen receptum est, vt nunc dies festi populo minimè vocato sola Episcopi auctoritate, adhibito Clericorum consilio, constituti indicantur. Sic ille. Fagundez *loc. cit. n. 11.* Palao *loc. cit. n. 6.* Bonac. *loc. cit.* Trullench *lib. 3. in Decalog. dub. 2. num. 2.* Gavant. *in Enchiridio Episcop. part. 2. alleg. 105. num. 39.* Diana *4. part. loc. cit.* Filliuc. *tract. 27. cap. 6. quæst. 3. num. 86.* Suarez *num. 9. cit.* Sic dicens: Intelliguntur etiam hæc stando in jure communi; nam per consuetudinem videtur huic juri derogatum, solent enim Episcopi cum consilio Cleri, vel aliquorum de Clero, hæc præcepta populo dare, illo non vocato, nec consulto, & similiter solet populus talia præcepta tenere, & acceptare: quæ consuetudo servanda est, vbi introducta fuerit, juxta *cap. 3. de Consuetud.* Sic Suarez. Ex quo addo etiam, quod vbi ius populi non est consuetudine abrogatum, & ideò consensus eius requiritur, tunc sufficienter haberetur per hoc solùm quod non contradiceret.

QVÆSTIO XII.

An Principes sæculares possint absque auctoritate Episcopi instituere dies festos obligantes populum ad eorum observationem?

AFfirmant ex parte (apud Fagundez, & Palao vbi infrà) D. Anton. *2. part. tit. 9. c. 7.* §. 1. Sylvest. *verb. Dominica, num. 2.* & Sayrus *in Clavi reg. lib. 7. cap. 3. n. 17. §. Quinta propositio,* & Sà *verb. Festum, num. 1.* quatenus docent, quod licèt non possint Principes laïci statuere dies festos obligantes sub mortali ad auditionem Sacri, possint tamen eos statuere obligantes ad cessationem operum servilium sub mortali, & ad pœnam, sub qua præcipiuntur. Sic referunt horum sententiam Fagundez *lib. 1. cap. 5. num. 2.* & Castro Palao *punct. 2. n. 7.* Sed certè omnes non benè. Nam ad minus D. Anton. & Sylvester (vt rectè viderunt Suarez, & Sanchez vbi infrà) solùm docent, posse Principem sæcularem statuere festum sub tali pœna, quam justè à transgressoribus exigat, etiamsi illi culpam non incurrant, eo quòd ad Principem laïcum non spectet festum instituere. Sic enim ait Sylvest. *loc. cit.* loquendo de diebus festis, de quibus agit *cap. Conquestus*, & nos in præsentiarum: Dominus enim, vel Civitas, si statuat festum sub certa pœna colendum, pœnam quidem à violatoribus posset exigere, sed culpam non incurrent, quia ad hos non pertinet festa præcipere. Sic ille.

Alij verò mediâ viâ incedentes tenent, non posse Principes sæculares festa statuere: at si de facto sub aliqua pœna id faciant, posse quidem a violatoribus pœnam exigere, etsi culpam non incurrant. Sic Sanchez *in consil. lib. 5. cap. 2. dub. 5. num. 7.* qui citat pro se D. Anton. §. 1. Armillam *num. 2.* Sylvestrum *verb. Dominica*, Tabienam *verb. Feria*, Rosellam *verb. Statutum, num. 6.* & Paëz *cap. Missas, de consecrat. dist. 1. num. 29.*

Sed probabiliùs, & clariùs respondeo: Nullo modo posse Principes sæculares dies festos, tanquam sacros instituere, obligantes populum ad sui observantiam. Quod si de facto illos instituant, tale præceptum erit invalidum, ideoque in conscientia nec obligabit quoad culpam, nec quoad pœnam, & consequenter nec Princeps justè poterit exigere illam à transgressoribus statuti à se impositi. Ratio est: quia potestas laïca nequit aliquid spirituale, sacrum, aut Religiosum præcipere, ut constat ex *cap. Cum laicis, de reb. Eccles. non alien. cap. decernimus, de judiciis.* Et ex tota *dist. 96.* at sic est, quod festorum præceptio, aut observatio est merè spiritualis, cum directè, & formaliter ad bonum animæ ordinetur: ergo potestas laïca nequit de novo observationem festorum, de quibus in præsenti loquimur, propria auctoritate statuere, non solùm qua parte continet obligationem audiendi Sacrum, sed qua continet cessationem ab opere servili; cum hæc etiam sit quid spirituale, nempe externus Dei cultus. Sic optimè Suarez *lib. 2. cit. cap. 12. per totum,* Azor. *tom. 2. lib. 1. c. 26. quæst. 5. col. mihi* 108. Bonac. *de 3. præcept. Decalog. disput. 5. punct. 1.* Qui tamen falsò citat Emmanuelem Sà *verb. Festum*, cum oppositum ibi, *num. 1.* per hæc verba dicat: Festum potest Princeps, & Civitas indicere, sed sine obligatione Missam audiendi. Ita ille. Vnde pro prima sententia rectè illum citat Palao. August. Barbosa *3. part. de potest. Episcopi, alleg. 105. n. 38.* qui & citat Abbatem *in c. 2. de Feriis, n. 2.* Castro Palao *disp. cit. punct. 2. n. 9.* Fagundez *lib. 1. c. 5. n. 2. & 3.* Filliuc. *tract. 27. c. 6. q. 7. n. 94.* Trullench *lib. 3. in 3. præc. Decalog. dub. 2. num. 3.* Villalobos *tract. 33. diffic. 1. num. 4.* Ortiz *in summ. vbi de 3. præc. §. 3. fol. 101. pag. 2.*

QVÆSTIO XIII.

An saltem Principes sæculares possint prætextu non religiosi cultus, sed civilis, aut politici honoris præcipere subditis, vt tali die à servilibus operibus abstineant?

REspondeo: Posse quidem dicta subditis præcipere, & sub gravi pœna, ob aliquam tamen causam justam, & honestam temporalem; nempe vel propter diem natalitij sui, aut filij, vel ob partam victoriam, aut ob alterum felicem euentum. Ratio est; quia in hoc casu non excedit limites suæ potestatis, & ideò tenentur subditi Principi præcipienti obedire sub pœna ab ipso imposita. Sic omnes Doctores nuper citati, præcipuè Suarez *num. 3.* Fagundez *num. etiam 3.* Palao *num. 8. & 10.* Filliucius *num. 93.* & alij.

An autem tranſgreſſores hujus politici præcepti peccent ad minus venialiter? Negare videtur Fagundez *loc.cit.* vbi ſic ait. Tunc (*nempe in caſu propoſito*) fortè lex obligabit ad pœnam, ſub qua populi præcipiuntur ab operibus ſervilibus abſtinere, ſi fuerit juſta, non tamen ad peccatum, niſi fortè ea accidenti, ſi pœna fuerit gravis: Sic ille. Sed dicendum nobis eſt, peccare venialiter, vt docet Suarez *c.12. num.7.* Azor *cap.26.q.6.* & Palao *loc.cit. num.11.*

QVÆSTIO XIV.

An conſuetudo legitimè introducta poſſit inducere, & abrogare dies feſtos?

RESpondeo: Poſſe, quia deſignatio huius, aut illius diei feſti eſt de jure humano, vt ſuprà habitum eſt: at ſic eſt, quod conſuetudo legitimè introducta optimè poteſt aliquos dies feſtos indicere, & aliquos abrogare, vt de facto nonnullos abrogaſſe conſtat ex *cap Conqueſtus, de feriis, ex cap. pronunciandum, de conſecr. diſt.3.* Sic Angel. *verb. Feria, n.4.* Tabiena *eo verb. n.11.* Sylveſt. *verb. Dominica, q.1.* Navar. *in man. c.13. n.5. verſ.9.* Philiarc. *de offic. Sacerd. part.2. lib.3. cap.23. not.3.* Saytus *lib.7. c.3. n.14.* & Ludov. Lopez *1. part. c.52.* Quos omnes ſic refert, & ſequitur Fagundez *lib.1. c.6. n.1.* Suarez *lib.2. de feſtis, cap.12. num.5.* Bonac. *diſp.5. in 3. præcept. Decalog. punct.1. n.6.* Filliuc. *tract.27. c.6. à n.69.* Caſtro Palao *tom.1. tract. de legib. diſp.3.* & alij.

QVÆSTIO XV.

An Laïcorum ſola conſuetudo poſſit introducere, & abrogare dies feſtos?

RESpondeo: Non poſſe, quia obſervatio feſtorum debet eſſe communis, tam Clericis, quàm laïcis: ergo non poteſt conſuetudo laïcorum legem univerſalem, & communem introducere, Clericoſque obligare. Verum tamen eſt, quod poſſet prædicta conſuetudo obligare laïcos ipſam introducentes, ſi Epiſcopus eam approbaret: aliter nullo modo. Sic Suarez *loc.cit.* Fagund. *loc.cit. n.6.* Bonacina, & Azor. *loc. cit.* & communis omnium.

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem conſuetudo totius populi, & Cleri habeat vim introducendi, & abrogandi dies feſtos?

AFfirmare videtur Bonac. *diſp.5. cit. punct.1. n.5.* dum ſic ait: Conſuetudo verò mixta laïcorum, & Clericorum, ſicut poteſt dies feſtos abrogare, ita etiam poteſt inducere. Ita ille.

Sed certiſſimè reſpondeo: Non poſſe, niſi caſu quo conſenſus, ad minus implicitus, Epiſcopi accedat. Quia conſuetudo non poteſt habere vim inducendi, vel abrogandi aliquod feſtum, niſi quatenus habet vim legis: at ſic eſt, quod non poteſt habere vim legis, niſi includat conſenſum, aut voluntatem eius, qui poteſt legem ferre: ergo ſine conſenſu, aut voluntate Epiſcopi, vel Papæ, ſine qua non poteſt ferri lex de obſervando feſto aliquo, non poteſt conſuetudo habere vim inducendi, vel abrogandi dies feſtos. Sic Suarez, Azor, Fagund. & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO XVII.

An vt conſuetudo dicta habeat vim legis, ſufficiat, quod Epiſcopus tacitè approbet illam?

RESpondeo: Sufficere. Ratio eſt, quia vt conſuetudo habeat vim legis, ſolùm requiritur quod conſenſus, aut voluntas Epiſcopi accedat: at ſic eſt, quod voluntas tacita, ſeu implicita verè eſt voluntas: ergo hæc ſufficiens erit ad approbandam conſuetudinem introductam. Sic Baldell. *in Theologia morali, lib.5. diſp.46. num.2.* per hæc verba: Si poteſtas ferendi leges pertineat ad Principem, non niſi ex illius conſenſu, ſaltem tacito, vim talem habet. Quia eo ipſo, quod Princeps videt talem conſuetudinem introduci moribus populi, & cùm poſſit eam prohibere, non prohibet rationabiliter, cenſetur ipſemet præſtare conſenſum de illa inducenda, vt notàt Sayrus *lib.3. Clau. Regiæ, c.11. num.5.* Sic ille ibi, & latiùs *num.5. cit.* Fagundez *cap.6. cit. num.8.* Trullench *lib.3. in 3. præcept. Decalog. dub.2. num.4.* Filliucius *tract.27. cap.6. quæſt.8. num.98.* & alij.

QVÆSTIO XVIII.

An vt præfata conſuetudo induat rationem legis, & præcepti, requiratur, quod inducta ſit cum animo ſe obligandi, & quatenus ſic introducta approbetur à Superiori?

RESpondeo: Tanquam certum, id requiri. Vnde ſi conſuetudo ſervandi aliquod feſtum, audiendo videlicet Miſſam, & abſtinendo ab operibus ſervilibus, introducta ſit ex mera deuotione, tunc licèt Epiſcopus approbet illam conſuetudinem, non ſufficiet inducere obligationem præcepti. Requiritur ergo ad hoc, vt conſuetudo habeat vim obligandi ad mortale, quod introducta ſit cum intentione ſe obligandi ad mortle, & quatenus introducta cum tali animo, ſit approbata à Superiori. Sic Suarez, Fagund. Trullench *loc. cit.* Sot. *de juſt. lib.1. quæſt.7. art.2.* Bonac. *diſp.5. cit. punct.1. n.6. in noua edit.* Zacharias Paſqualig. *tract. de jejun. deciſ.69. & 271.* vbi multa tradit de conſuetudine, quæ nos *tractatu de jejunio* examinabimus.

QVÆSTIO XIX.

An quod conſuetudo diei feſti introducta ſit cum animo ſe obligandi, colligatur tam ex eo quod communis populorum ſic teneat, quàm ex eo, quod Prælati puniant non ſervantes talem conſuetudinem.

NEgat vtrumque Paſqualigus *tract. de jejun. cit.* *Primum* enim negat *deciſ.171. num.5.* vbi clarè docet, non colligi quod lex ſit introducta ex animo ſe obligandi, ex eo quod communis populorum ſic teneat. *Secundum* autem *deciſ.69. num.8.* vbi affirmat, quod ex eo quod Prælati reprehendant, & puniant non ſervantes conſuetudinem, non debet colligi conſuetudinem habere vim præcepti.

Sed longè probabilius reſpondeo: Ex quolibet capite in titulo quæſtionis propoſito ſufficienter colligi, conſuetudinem diei feſti introductam eſſe cum obligatione. Sic tenet expreſſè Suarez *lib.2. de feſtis, c.12. num.5. & lib.7. de legibus, c.17. num.5.* & ex illo Baldellus *lib.5. cit.* ſic dicens, & ſic id probans. Et denique addit (*Suarez ſcilicet*) vim hanc interpre

terpretandi, non solùm competere consuetudini circa jus scriptum, sive humanum, sive diuinum, sed etiam circa non scriptum, qualis est ipsa consuetudo, & ideò consuetudinem etiam posse interpretari seipsam; siquidem ipse vsus, & continuatio actuum benè potest declarare intentionem vtentium, & ex eo quod faciunt, & intendunt facere vno tempore, benè potest colligi quid fecerint, & intenderint alio tempore. Sic ex Suario Baldell. & benè.

Secundum etiam docet ipse Suarez *c.12.cit.n.5.* & ex illo Fagundez *c.6.cit.n.8.* per hæc verba. Difficila ergo erit scire, quando talis dies festus sit ex voto, aut ex consuetudine: Et certè, vt notat Suarius, hoc vix potest discerni, nisi interveniat expressa declaratio Episcopi, qua declaret, se approbare illam obligationem vt ex consuetudine ortam, non vt ex devotione, aut saltem si non interveniat signum aliquod indicans talem voluntatem, vt si punire faciat eos, qui non servant tale festum. Et certè dicendum est, etiam sufficere communem existimationem totius ciuitatis, aut Diœcesis, quam scit Episcopus, & non corrigit, sed tacitè approbat, Sic Fagundez ex Suar. Trullench *dub.2. cit. n.4.* Villal. *tract.32. diffic.1. n.7.* Azor 2. *parte, lib.1. cap.26. q.10. col.110.* & alij.

QVÆSTIO XX.

An in vno, eodemque loco possit validè introduci consuetudo hæc, nempe vt certum genus Artificum non servet festum, cætero populo illud observante?

NEgat Rosella *verb. Feria, n.5.* eo quòd hæc consuetudo repugnaret juri communi præcipienti dies festos ab omnibus observari, vt constat ex *cap. Omnes dies, de feriis.*

Sed probabiliùs longè respondeo: Posse, dummodo ea consuetudo expresse, vel tacitè approbata sit à locorum Ordinariis. Ratio est, quia (vt suprà est habitum) designatio diei festi est de jure humano: ergo potest consuetudine abrogari, minui, aut mutari, & consequenter licitè introduci, vt certum genus artificum, v. g. Sartorum, aut Sutorum, non servent festum, quando cæteri omnes pro populi consuetudine observant illud. Ex quo constat ad fundamentum Rosellæ. Dicendum enim, quod cùm consuetudo possit prævalere contra jus humanum commune, possit consequenter contra legem de observandis festis. Sic Azor. *lib.1. cit.c.26. q.10. col.110.* citans Caietanum *in summ. verb. Festorum violatio.* Sylvest. *verb. Dominica, q.1. vers. septimum,* & Anton. *2.p.tit.9.c.7. §.1.* Fagundez etiam *lib.1. cit. c.6. n.11.* qui vltra citatos citat Tabienam *verb. Feria, n.14.* Sayrum *in Clavi Reg. lib.7.c.3.n.13.* & Philiarcum *de offic. Sacer. part.2. lib.3. c.23. not. ib.3.* Sed certè ex his Autboribus, in primis Caietanus id non docet expressè, sed aliud quid simile: ait enim *vers. cit.* sic. Circa principium, & finem festorum patriæ consuetudo servetur, ita vt licèt communiter festum celebretur de vespera in vesperam, si tamen ars aliqua (putà sutoria, aut tonsoria) consuevit à media nocte in mediam noctem celebrare, servari potest huiusmodi consuetudo; habetur enim pro approbata patriæ consuetudine quantùm ad illas artes, quæ sic consueverunt absque Prælatorum reprehensione celebrare festa. Hucusque Caiet. Non ergo omnino benè citatur à dictis Doctoribus. Rursus minùs benè citatur Sylvester; nam loco ab Azotio citato nil dicit ad propositam quæstionem, sicut nec *d.3. vers. Quintum,* in quo citatur à Fagundez.

QVÆSTIO XXI.

An civitas, vel communitas laicorum possit se voto obligare ad colendum aliquod festum?

REspondeo: Tanquam certum, posse; quia nullà est in hoc repugnantia, cùm actus Religionis vere sit materia voti. Non poterit tamen hæc obligatio transmitti in posteros, quia est personalis, & ideò tantùm obligabit voventes, vel consentientes ipsis, nisi aliàs fiat de consensu Episcopi aliquod statutum, vel inducatur consuetudo legitima, & approbata à Prælato. Sic omnes. Suarez *lib.2. de festis, c.15. n.4.* Azor *c.26.cit. q.7. col.109.* Filliuc. *tract.27. c.6. q.9. num.99.* Trullench *dub.3.cit. n.5.* Legantur Sanchez *lib.4. summ. cap.15. à num.14.*

DISPVTATIO III.

De his qui ad festos dies observandos tenentur.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes fideles teneantur ad colendos dies festos generaliter in tota Ecclesia indictos?

RESPONDEO tanquam certum: Teneri; quia festa generalia omnes personas fideles comprehendunt, dummodo habeant vsum rationis, & alioquin excusati non sint, vt ampliùs in sequentibus declarabimus. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO II.

An pueri ante vsum rationis, qui regulariter habetur completo septennio, teneantur ad colendos dies festos?

REspondeo, etiam tanquam certum: Non teneri; quia ante vsum rationis nemo legibus Ecclesiasticis tenetur, cùm harum obligationum fundamentum vsus rationis sit. Nam præceptum, seu lex est vinculum rationis, vt docet D. Thom. *q.17. de verit. art.3.* ergo solùm potest ligare eos qui habent. Ante vsum ergo rationis non tenentur pueri audire Missam, sicut neque abstinere à carnibus, aut lacticiniis in diebus vetitis, aut ab ingressu in claustra Monialium, &c. Sic omnes DD. Salas *disp.4. de legib. lib.7.* Suarez *tom.3. in 3. part. disp. 40. sect.2,* Azor *tom.1. lib.7. c.40. q.6.* Sayrus *in Clavi Reg. lib.6. c.8. n.21.* Castro Palao *tom.1. tract.3. disput.1. punct.24. §.2.* Sanchez *lib.1. summ. c.12. n.2.* & apud ipsum Sotus *lib.2. de iust. q.3. art.9.* Metina *1.2.q.94. art.1. col.2.* & alij ex præcitatis. Bonacina *de legib. disput.1. q.1. punct.6. n.6.* Baldell. *lib.5. disp.30. n.1.* Filliuc. *tract.27. c.7. q.1. n.101.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub.3. n.1.* Sanchez *in selectis, disp.51. n.31.* & plures penes ipsum. Ausonius *in summ. Diana, verb. Puer, n.1.* Inseph. Rocafull. *3. part. praxis moral. lib.1. de leg. cap.4. num.72.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO III.

An pueri ſtatim cum ad vſum rationis pervenerint, teneantur ad colendos dies feſtos?

NEgat Corduba *in ſumma, q.*60. (non 40. vt invenies citatum apud Salas) fol. *mihi* 152. per hæc verba : [Lo quarto, à quanto pecado, y deſcomunion digo, que aunque teniendo vſo de razon, y edad de dilerecion para diſcernet entre el bien, y el mal, que comunmente es la edad de ſiete años, pueden los niños pecar venialmente, y aun en algunas materias, y pecados mortalmente, &c. Emperò que comunmente no le tiene ſino deſde paſſados ſiete años, el hombre baſta los diez, ò onze, y la muger haſta los 9. ò diez comiençan à tener vſo de razon baſtante para pecar mortalmenre regularmente, y aſſi haſta la edad de onze, ò doze años no les obliga la Igleſia comunmente, ſo pena de pecado mortal, ni deſcomunion, à guardar ſus Leyes, y Mandamientos de confeſſar, y comolgar la Quareſma, y oyr Miſſa las fieſtas de guardar; y de ayunar, y no comer carne, ni huevos la Quareſma, Viernes, y Vigilias, &c. Aſſi lo dize Florentino 2. *part. ſumm. tit.* 9. *c.* 18. §. 2. Segun Hoſtienſe, Domingo, Antonio, Anchar. y Soto *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 4. *fol.* 805. *B. & diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 15. *fol.* 574. *B. & de juſt. & jure lib.* 8 *q.* 3. *art.* 2. *fol.* 662.] Hucuſque Corduba. His Authoribus addendus eſt Henriquez *lib.* 8 *de Euchar. c.* 42. *num.* 4. vbi cenſet, Eccleſiæ præceptis non obligari pueros ſtatim ac vſum rationis habent.

Sed tanquam veriſſimum reſpondeo, Teneri : quia certè veriſſimum eſt, pueros cùm ad vſum rationis pervenerint (qui regulariter accidit ſeptennio completo, vt etiam fatentur contrariæ ſententiæ Authores) obligari omnibus Eccleſiæ legibus, quæ expreſsè tempus non determinant, ſicut determinant in præcepto jejunii, vt docent Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 6. & alii penes ipſum. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 6. *n.* 8. Baldell. *lib.* 5. *diſp.* 10. *n.* 8. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 14. *n.* 5. & communis, & conſtat, quia cùm dicti pueri ſint rationis capaces, legis etiam quæ in ratione fundatur, capaces ſunt: ergo conſequenter etiam obligantur præcepto obſervandi dies feſtos. Sic præfati Doctores, Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 3. *num.* 1. dicens, hanc eſſe communem, & certam ſententiam, Ioſephus de Rocafull. 3. *p. praxis moralis, lib.* 1. *cit. cap.* 4. *num.* 73. & alij communiter.

QVÆSTIO IV.

An pueri, qui ante ſeptennium plenè vſum rationis ſunt adepti, teneantur ad dies feſtos ſervandos?

NEgat Auſonius in ſumma Dianæ, *verb. Puer, n.* 1. vbi generaliter docet, quod pueri non obligentur ad humanas leges ante ſeptennium, etiamſi diſcurrant. Idem docet Sancius *in ſelectis, diſp.* 51. *n.* 31. vbi id affirmat per hæc verba : Imò quamvis ante ſeptennium puer doli capax ſit, nullo præcepto poſitivo obligari reor : cum leges poſitivi juris ante illam ætatem, in qua communiter lumen rationis oriri eſt ſolitum, non intendant obligare, & per accidens ſit in uno, vel alio puero rationis vſum accelerari, in quo abſque diſcordia puto conſentire Doctores; nam ad ea quæ frequenter accidunt, leges adaptantur, *l. nam ad ea, ff. de legib.* Hucuſque Sâncius, quem citat, & ſequitur Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 24. *n.* 3. Diana 4. *p. tract.* 3. *reſol.* 52. Et pro hac ſententia citari poſſunt aliqui DD. docentes pueros ante ſeptennium, etiamſi perfectum vſum rationis habeant, non teneri præcepto abſtinendi à carnibus, de quo *tract. de jejunio, diſp.* 2. *quæſt.*..

Sed probabiliùs reſpondeo : Teneri, quia omnis vtriuſque ſexus fidelis, ſtatim cum ad annos diſcretionis pervenit, obligatur de facto aliis præceptis Eccleſiæ, vt ad confitendum ſemel in anno, ad abſtinentiam carnis in diebus prohibitis, vt diximus 1. *p. tract.* 5. *diſp.* 3. *q.* 28. ergo & præcepto obſervandi dies feſtos obligari neceſſe eſt. Sic tenent omnes Doctores, qui docent pueros teneri præcepto audiendi Miſſam, ſtatim ac habere incipiunt vſum rationis ſufficientem, ad peccandum ſaltem mortaliter, hi autem ſunt Suarez 3. *part. tom.* 3. *diſput* 88. *ſect.* 4. Navar. *in Man. c.* 25. *num.* 1. quos citat, & ſequitur Fagundez *lib.* 2. *c.* 2. *num.* 7. dicens, hanc eandem ſententiam debere aſſerere, qui docent pueros teneri ad præceptum annuæ confeſſionis, cùm incipiant judicium rationis habere, in quacunque contingat ætate: ſunt autem plures, quos citavimus 1. *p. loc. cit.* Et in terminis ſic etiam docent Ægidius *de Sacram. q.* 83. *art.* 5. *num.* 286. Præpoſitus *in* 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 6. *n.* 197. Mercer. *de Sacr. q.* 83. *art.* 4. *dub.* 4. Hurtadus *de Sacrif. Miſſa, diſp.* 5. *diff.* 1. quos citat & ſequitur Diana ſibi contrarius, 5. *part. tract.* 13. *reſol.* 77. Addendi etiam ſunt Azor *cap.* 17. *de* 3. *præcept. Decalog. fol. mihi* 60. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 4. *dub.* 2. *num.* 12. & alij.

QVÆSTIO V.

An etiam pueri, de quibus dubitatur an vſum rationis habeant, teneantur ad feſta ſervanda?

AFfirmant, teneri hac, & aliis legibus Eccleſiaſticis, caſu quo pueri, de quibus dubitatur, an uſu rationis gaudeant, ſeptennes ſint; ſecus ſi nondum ſunt ſeptennes, eo quòd cùm uſus rationis ſeptennio completo communiter accidat, non præſumitur adeſſe ante id tempus, ſecus poſt, Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *c.* 51. *num.* 13. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 6. *n.* 9. Diana 4 *part. tract.* 3. *reſol.* 52. vbi ſic ait : Certum eſt tamen, vt dixi, ante ſeptennium in dubio an puer habeat uſum rationis, præſumi non habere, & ſic non tenetur confiteri, jejunare, &c. vt cum aliis tradit Alphonſ. de Leone *tract. de offic. & poteſt. Confeſſ. tom.* 1. *recoll.* 17. *n.* 41. Ita Diana, quem ſequitur Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 4. *dub.* 2. *num.* 11. Licèt ſtatim ſibi contrarietur, *vt infrà.* Addit tamen Sanchez *loc. cit.* teneri prædictos pueros jure divino in mortis articulo fateri, ob æternæ damnationis periculum, ſi fortè rationis uſum habeant, & peccato lethali infecti ſunt.

Alij ergo abſolutè affirmant teneri, etiamſi ante ſeptennium de uſu rationis dubitetur. Sic Trullench *loc. cit.* vbi poſtquam retulit ſententiam Dianæ à nobis nuper relatam, ſic ait : quæ omnia probabiliter ſuſtineri poſſunt propter rationem, & authoritatem Doctorum, etſi oppoſitum exiſtimem probabilius, & ſecurius. Ita ille : Sed certè minùs conſequenter. Sic etiam Petrus Ledeſma *in ſumm. vbi de Sacram. Pœnit. c.* 8. Quatenus docet (in æſtimationem Thomæ Sancij *loc. cit.*) pueros etiam non ſeptennes, in dubio uſus rationis teneri ex Eccleſiæ præcepto fateri. Sic etiam Villalob. *tom.* 1. *tr.* 9. *diff.* 32. *n.* 3. quem citat, & ſequitur Diana *tract.* 3. *reſol.* 53. Quatenus docet, quod quando eſt dubium de pueri capacitate, tunc puer non ſolùm in mortis articulo, ſed extra illum teneatur ad confeſſionem, & debeat abſolvi ſub conditione.

Sed

Sed mihi probabiliùs respondeo: Dicendum quod pueri, de quibus est dubium num rationis vsu gaudeant, vel non teneantur præcepto Ecclesiastico ad confessionem, vt volunt secundæ sententiæ Authores; vel si hoc præcepto teneantur, teneantur etiam & præcepto obseruandi festa. Quia vt benè Fagundez *lib. 1. cap. 1. n. 6.* eadem omnino est ratio de præcepto auditionis Missæ, seu obseruationis festorum, ac de præcepto confessionis, cùm vtrumque præceptum sit Ecclesiasticum, & annos discretionis requirat: ergo dicti pueri, vel ad vtrumque, vel ad nullum præceptum ex dictis tenentur. Vnde quidquid sentias de his opinionibus, probabiliter senties. Certum tamen debes sentire, prædictos pueros in articulo mortis fateri debere, vel jure diuino, vt vult Sanchez, vel jure charitatis erga seipsos, quo ad euitandum damnationis propriæ periculum tenentur.

QVÆSTIO VI.

An existentes extra suum territorium per modum transitûs, teneantur ad dies festos, jejunia, & alias consuetudines particulares suæ patriæ?

AFfirmant Sylvest. *verb. Ieiunium, q. 2. dicto 2.* Rosella *n. 17.* D. Anton. *2. p. tit. 6. cap. 2. §. 2.* Palud. *in 4. dist. 15. q. 4. art. 3. n. 26.* Ioan. Andræas *in Addit. ad Speculator. tit. de instrum. editione, §. Compendiosè, num. 16.* & alij, quos citant Sanchez *lib. 3. de matrimon. disput. 18. num. 17.* & Salas *de legibus disput. 14. sect. 5. n. 59.* Idem docentes de præceptis jejunii, de legibus, & consuetudinibus patriæ. Fundamentum præcipuum eorum est, quia hujusmodi peregrini verè sunt subditi sui Episcopi: ergo tenentur obedire præcepto illius de festis, jejuniis, aut aliis legibus obseruandis.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri ad prædictos dies festos, sicut nec ad jejunia, aut consuetudines patriæ suæ (saltem quando ea festa, aut jejunia in loco in quo sunt, non obligant.) Sic colligitur ex cap. *Vt animarum, de constitut. in 6.* vbi Bonifac. VIII. declarat: Quod subditi non incurrunt censuram per Episcopi statutum latam, qui extra territorium Episcopi agunt contra statutum. Cuius decisionis ratio est, quia lex in tantum obligat, in quantum receperit jurisdictionem: at jurisdictio non extenditur extra territorium jus dicentis: ergo nec obligatio legis ab eo latæ: ergo civis extra territorium proprium ab ipsa deobligabitur.

Nec obstat, quod hujusmodi peregrini sint subditi Episcopi proprij territorii, vt ideò teneantur obseruare festa, & jejunia, aut censuras à suo Episcopo per statutum latas, quia vt diximus, leges non obligant extra intentionem ferentis, hujusmodi autem leges non diriguntur ad subditos absolutè, sed ad subditos præsentes, & existentes in proprio territorio, & ideò eos extra illud non obligant. Sic innuunt illi versus relati à Glossa *in cap. Illa,* statim citando: *Cum fueris Romæ, Romano viuito more: Et cùm sis alibi, viuito sicut ibi.* Et D. August. *Epist. 118.* & refertur *in cap. Illa, dist. 12.* sic loquens: *In Sabbato si sum Romæ, jejuno, si Mediolani, non jejuno.* Et tenent communiter DD. penes Pasqualigum, Navar. *in Man. cap. 13. num. 5. vers. infertur tertiò, & cap. 23. n. 120. Lat. & Hispanè 128.* Henriquez *lib. 9. summ. c. 25. num. 2. in fine,* Azor. *1. part. lib. 5. c. 18. quæst. 24.* Lopez *1. p. instruct. c. 52. §. Vnaquaque Civitas.* Philiarc. *tom. 1. de offic. Sacerd. part. 2. lib. 3. cap. 23. not. 3.* Rodriguez *tom. 1. summ. c. 122. num. 1.* Graffis *decis. aurear. c. 7. num. 37. & 39.* Vgolinus *tab. 1. de cens. c. 9. §. 3. n. 1. & 3.* Pedraza *præcept. 3. §. 14.* Armilla *v. excommunicatio, num. 30.* Rosella *eo v. 7. n. 3. & 7.* Sà *eod. verb. num. 12.* Maior *in 4. dist. 5. q. 3.* Lessius *lib. 4. de justitia, & jure, c. 2. dub. 8.* Sayrus *in Clau. Reg. lib. 7. c. 3. n. 11.* Petr. de Ledesma *de matrimon. q. 45. punct. 3. dub. vlt.* Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. n. 18.* Suarez *in 3. p. tom. 5. de cens. disp. 5. sect. 4. & 5. tom. 1. de Relig. tract. 1. lib. 2. cap. 14. num. 25. & lib. 3. de legib. c. 32. num. 3.* Acuña *in 1. part. decreti, in cap. Illa, num. 5. dist. 12.* Salas *de legib. disp. 14. sect. 5. num. 62.* Filliuc. *tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 6. n. 108.* Reginald. *tom. 1. lib. 4. c. 12. num. 136.* Villalobos *tom. 1. sum. tract. 21. diffic. 34. n. 1.* Granados *t. 2. controv. 7. part. 1. disp. 6. sect. 4.* Pontius *lib. 7. de matrim. cap. 8. num. 1.* Bonac. *tom. 2. disp. 1. de leg. q. 1. punct. 6. num. 59.* Layman *lib. 1. Theolog. Moral. tract. 4. c. 11. n. 1.* Rebell. *p. 2. lib. 2. q. 7. sect. 3.* Diana *1. p. tract. 9. resol. 18. & tract. 10. resol. 14.* Merolla *tom. 2. Theolog. Moral. disp. 4. c. 3. dub. 41. num. 473. & sequent.* Fagundez *lib. 1. c. 7. n. 3.* Palaus *part. 1. tract. 3. disput. 1. punct 25. §. 5. num. 1.* Malder. *1. 2. q. 96. art. 5. § de Peregrinis,* Bossius *sect. 4. de Iubil. casu 18. num. 39.* Sancius *in selectis, disp. 54. num. 27.* Goilinus *in summ. verb. Ieiunium, num. 21. litt. G.* Driedo *de libert. Christ. lib. 1. c. 17. aliàs c. 2. part. 3. art. 2. num. vltim.* Gordonus *lib. 6. Theolog. Moral. q. 18. c. 7. quæstiunc. 2.* Trullench. *c. 2. cit. dub. 6. num. 5.* Et ex Iuristis Abbas, Felinus, Cardin. Imola, Bonifacius, Curtius, Alexand. Parisius, Covarr. Bertachin. Zabarel. Crotus, Baldus, & Iason. Quos omnes refert, & sequitur Zacharias Pasqualigus *tract. de Iejunio, decis. 211.*

Sed ex his Authoribus, quos hic Author citat, nonnulli citantur mendosè, & Rosellam pro vtraque citat parte. Citari etiam potest pro nostra sententia Iosephus de Rocafull. *3. part. praxis Moral. lib. 1. de legib. cap. 4. num. 82.*

QVÆSTIO VII.

An licitum sit recedere à proprio loco, in quo celebratur festum, ad alium, vbi non celebratur, ad opera seruilia exercenda?

NEgativam sententiam esse probabilem innuit Lessius *vbi infrà.*

Sed probabilius longè respondeo: Esse licitum, quia præceptum de obseruando festo non vetat exitum à loco, in quo festum obligat: at extra illum non obligat, vt diximus: ergo integrum est cuilibet recedere à proprio loco, in quo est festum, ad exercenda opera seruilia ad locum in quo talis dies festiva non est. Imò idem dicendum est, quando festum est in vna oppidi Parochia, & in altera non; possunt enim Parochiani Parochiæ in qua est festum, in altera Parochia, vbi non est, laborare. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. cap. 13. num. 6.* Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 8. num. 55.* Clauis Reg. *lib. 7. cap. 3. n. 12.* & Sà *verb. Festum, num. 9.* Quos omnes refert, & sequitur Sanchez *lib. 2. summ. cap. 12. num. 31.* Navarr. *in Man. cap. 13. num. 5.* Ludov. Lopez *1. part. instruct. cap. 52.* & Rodriguez *1. tom. sum. cap. 112. num. 2.* Quos refert idem, & sequitur *lib. 3. de matrimon. disp. 18. num. 21.* Castro Palao *vbi infrà, n. 4.* Trullench. *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 4.* & communis. Legantur dicta à nobis *2. part. tract. 9. disp. 7. quæst. 11.*

QVÆS

QVÆSTIO VIII.

An quando in proprio loco vrget preceptum festi, vel jejunii, licitum sit etiam ex intentione non servandi festum, vel jejunium, transire ad alium locum, vbi non vrget tale preceptum?

NEgant Sylvester *verb. Iejunium, q.2. in fine*, Ledesma *q.45. de Matrim. art.5. punct.3. dub. vlt. conclus.1.* Rodriguez *tom.2. sum. c.122. n.1.* Rebellus *de justit. & jure part.2. lib.2. q.7. sect.3. n.16.* Sayrus *lib.7. Clavis Reg. c.7. n.12. in fine*, Salas *de leg. disp.14. sect.5. n.63. in fine*, Lessius *lib.4. de just. cap.2. dub.8. num.60. in fine*, Layman *lib.1. Theolog. Moral. tract.4. c.11. num.9. vers. Secundò dixi.* Barthol. de Ledesm. *de matrim. disp.21. fol.1532.* Quos omnes referunt Sanchez *loc. cit.* & Pasqualigus *infrà*, quibus addi possunt Henriquez, & Corneio, quos retulimus in simili *p.2. disp.7. cit. quest.12.*

Sed probabiliter respondeo: Etiam esse licitum, *Primò*, quia quando quis divertitur à loco suo, vbi est dies festi, aut jejonii, ad alium vbi horum aliquod præceptum non est, vtitur jure suo: at qui hoc vtitur, non facit in fraudem legis, etiamsi se subtrahat ab obligatione ipsius: ergo. *Secundò*, quia in nostro casu nullo modo intervenit propria fraus, & dolus legis (vt contrarii existimant) sed solùm fuga mera præcepti: at hæc non est contra præceptum, vt diximus: ergo est licita per se, aut indifferens, ita vt esse possit bona, vel mala ex fine adjuncto. *Tertiò*, quia si illa fuga præcepti esset illicita, ideò esset, quia fit cum intentione non servandi præceptum: at ex hac parte non est illicita, cùm illa intentio non tendat formaliter ad non servandum præceptum vbi viget, sed ad fugiendum præceptum transferendo se quis ad locum vbi non viget, & ibi dum est, potest pluries comedere, laborare, &c. Ergo. Sic Suarez *loc. cit. n.6.* Sanch. *lib.3. de matrim. disp.18. num.29. & in sum. loc. cit.* Bonacina *tom. 2. disp.1. de leg. q.1. punct.6. num.64. vers. Addo.* Qui tamen male citat Lessium pro hac parte, cùm oppositum *num.60. cit.* clarè per hæc verba insinuet. Hæc sententia (*nempe q.7. relata*) videtur satis probabilis, si loquamur de iis, qui non in fraudem jejunii, sed bona fide negotiorum causâ locum mutant. Sic ille. Basilius *lib.5. de matrim. c.9. n.4.* Hurtado *de matrim. disp.5. diffic.5. num.14.* Ægidius *disp.27. dub.1. n.14.* & Ochagav. *tract.3. q.8. n.5.* Quos citaui *2.p. tract.9. disp.7. q.11. & 12.* Fagundez *lib.1. c.7. num.7.* quem citat, & sequitur Diana *1.p. tract.9. resol.9. & tract.10. resol.16.* Castro Palao *tract.3. disp.1. punct.24. §.5. n.4.* Ioan. Sancius *in selectis disput.54. n.20.* (Qui tamen malè citat Rebellum pro hac parte, cùm oppositam expressè teneat, vt meliùs vidit Sanchez *in sum.* & nos *2. part. loc. cit.*) Merolla *tom.2. Theol. mor. disp.4. c.3. num.501.* Chilinus *in sum. verb. Iejunium, num.21. litt.F.* Pasqualigus *tractat. de Iejunio, decis.214. n.3.* (qui etiam citat pro hac parte Henricum de Villalobos *tom.1. sum. tractat.2. diffic.34. n.2.* Sed non benè: nam non in casu præsentis, sed superioris quæstionis loquitur.) Trullench *lib.3. in Decalog. cap.1. dub.3. n.4.* Filliuc. *tract.27. cap.7. num.113.* D. Ioan. Escobar *tom.1. tract. de vtroque foro, art.4. num.203. pag.158.* Iosephus de Rocafull. *3. part. praxis moral. lib.6. de legib. cap.13.* Quintanad. *de Iubileo, cap.8. num.13.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An quando quis manè egreditur de loco proprio vbi est dies festiva, ad laborandum ad locum, vbi non est, teneatur priusquam exeat Missam audire?

NEgant teneri audire Missam in hoc casu, dummodo in loco à quo exire intendit, à manè vsque ad meridiem sint plures Missæ celebrandæ, Sanchez *lib.3. de matr. disp.18. n.21.* & *in sum. lib.1. c.12. num.32.* Salas *de legib. disp.14. sect.5. n.66.* Sancius *in selectis, disp.54. num.29.* Quos omnes citat, & sequitur Castro Palao *tom.1. tract.3. disp.1. punct.24. §.5. num.8.* Qui etiam poterat citare Lessium eodem fundamento, quo citat Salas; nam hic ad vnguem refert verba illius, *ex lib.4. cap.2. dub.8. n.56.* Vterque autem solùm dicit; hanc sententiam esse valdè probabilem, sed oppositam tutiorem. Citat etiam Sancius *loc. cit.* pro hac sententia Suarium *1. tom. de Relig. lib.2. c.13. n.2. & tom. de censur. disp.5. sect.4.* Navar. *in sum. cap.13. num.5. & cap.23. num.120.* Covarr. *4. variar. c.20. num.8.* Sed certè omnino malè citat Suarium, & Navarrum, vt infrà, imò & Covarruviam, quia *loc. cit.* nil ad propositum dicit. Tenet tamen hanc sententiam Bonacina *tom.1. disp.4. q. vltima, punct.12. n.5.* (vbi refert pro se etiam Suarium *lib.2. cit. c.14. num.21.* Naldum *verb. Missa, num.15.* & Henriquez *c.25. num.2.* (Sed an bene, ex infrà dicendis videbitur) *& tom.2. disp.5. quest vnica, punct.3. num.18.* vbi pro opposita sententia citat Suarium, & Navarrum, & certè benè. In hanc eandem sententiam inclinat Baldell. *in sua Theolog. Moral. lib.5. disp.31. num.1. vers. Et quamvis:* dicens, eam esse valde probabilem, & sufficienter tutam. Tenent etiam Barbosa *lib.1. de jure universo, c.20. n.52.* & Bassæus *verb. Festum 3. n.6. & verb. Missa 8. num.10.* Diana *1. part. tract.10. resol.14.* Horum vnicum fundamentum est, quia dum quis adest in loco vbi est dies festus, & sunt plures Missæ celebrandæ, quibus potest satisfacere præcepto, non illum vrget præcepti obligatio: at neque præceptum obligat illum non exire à loco: ergo non obligat illum audire Sacrum, si vult exire: patet, quia exiens à loco jam exemptus est ab obligatione. Sic Castro.

Sed probabiliùs respondeo: Teneri priusquam exeat audire Missam. *Primò*, quia dum quis est in proprio loco, afficitur præcepto festi: ergo & obligatione audiendi Sacrum: ergo illam necessariò debet adimplere quamprimùm potest, si postea non sit via eam adimplendi. Patet consequentia, quia præceptum audiendi in festo Missam est affirmativum, & præcisè obligat ad vnum actum: ergo debet adimpleri cùm potest, si postea cessaturum est.

Secundò, quia si solùm est vnum Sacrum, & celebratur in loco proprio, tenetur sine dubio, antequam quis ex illo exeat, audire illud, quia obligatur præcepto, & est commoditas adimplendi, nec apparet ratio vnde excusetur, vt iisdemmet verbis fatetur Castro: addens, in hoc etiam convenire Sanchez, Salas, & Sancium: ergo etiamsi sint plura Sacra celebranda; patet, quia in hoc casu non solùm obligatur præcepto, verùm etiam est major commoditas illud adimplendi: ergo hìc minor apparet ratio, vnde excusari possit.

Confirmatur etiam ex dictis *part.2. tract.9. disp.7. q.12.* ex quibus omnibus solutum manet fundamentum contrarium. Sic Navar. *in Man. cap.13. num.5.* Ludov. Lopez *1. part. instruct. cap.52. §. nec peccant.* Rodriguez *tom.1. sum. 2. edit. c.122. num.1.*

Quos

Quos pro hac parte refert Sanchez *lib. 5. de matrim. disp. 18. n. 21.* Saytus *in Clavi Reg. lib. 7. c. 5. num. 12.* Sa *verb. Festum, num. 9.* quos idem Sanchez refert *in sum. lib. 1. c. 12. n. 31. & 32.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 13. n. 7. & c. 15. n. 10.* Fagundez *lib. 1. c. 7. n. 13. & 14.* Trullench *in 3. prac. Decal. lib. 3. c. 1. dub. 3. n. 4.* Basilius *lib. 5. de matrim. c. 7. §. 1. n. 14. & c. 8. num. 6.* Ortiz *in sum. vbi de 3. pracept. §. 5. fol. 103.* Lublinus *in sum. verb. Festum, n. 3.* Filliuc. *tract. 27. c. 7. n. 111. & tract. 5. c. 7. q. 10. n. 220.* Graffius *1. part. lib. 2. c. 33. n. 25.* Naldos *verb. Festum, num. 8.* Monte *in Examine Theolog. Moral. p. 1. c. 7. §. 1. num. 14.*

Limitant tamen hanc sententiam quidam ex præcitatis Doctoribus, vt scilicet locum habeat quando qui exiturus est à loco in quo est dies festiva, possit commodè, nempe horâ matutinâ, Missam audire priusquam ad laborandum in alium locum discedat; non enim tenetur expectare vsque ad meridiem pro Missa audienda. Sic Suarez *loc. cit. num. 11.* & Trullench. *loc. cit.* & in hoc convenire Doctores, ait Castro *loc. cit. num. 6.*

QVÆSTIO X.

An Peregrini teneantur ad observanda festa, & jejunia propria loci, in quo versantur, casu quo non perpetuò habitandi ibi accedant animo?

NEgant Glossa *in cap. Quæ contra, distinct. 8. verb. Aut Peregrini.* Speculator *rubr. de constitut. num. 7.* Archidiacon. *in cap. Illa, dist. 12. verb. Serva,* Turrecremata *in dict. cap. Quæ contra, & in cap. Illa, citato.* Paludan. *in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 3. num. 34.* & *ibi* Palacios *disput. 8. §. At verò,* Ledesma *2. part. 4. quæst. 17. art. 3. §. Tertiò dico.* Rosella *verb. Jejunium, n. 19. aliàs 16.* Sylvest. *eo verb. quæst. 2. dicto 1.* Medina *C. de Jejunio, quæst. Quando necesse est jejunare.* Angles *in florib. 1. part. quæst. 4. de jejun. ante dub. 1. diffic. 2.* & Margarita Confess. *in qq. moral. fol. 165.* Quos omnes refert Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. n. 9.* existimantes, tunc solùm teneri peregrinos, & advenas ad dies festos, ad jejunia, & ad alias leges loci, in quo reperiuntur, quando animo illic perpetuò habitandi accedunt. His Authoribus accedit novissimè Zacharias Pasqualigus *tractat. de jejunio, decis. 201. 202. & 203.* vbi *n. 2.* pro se præter citatos Authores citat Bald. *in l. Est verum 3. C. de Incolis.* Angel. *in l. Nec ipsi, eod. C.* Bart. *in l. Cornelia, §. Si tamen, num. 1. ff. de in ur. & fam. lib.* Boet. *in l. Consentaneum, n. 207. C. Quomodo, & quando Iudex.* Vbi docet, nec per mille annos contrahi domicilium ab illo, qui habitat cum animo recedendi. Alciat. *respons. 55. num. 9.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. Centur. 1. num. 7.* Ludovicus Petus. *decis. 16. num. 1.* Riccius *resol. 263. num. 3.* Bernardus Barillis *de potest. leg. Municip. disquis. 1. §. 4. num. 30.* Fundamentum hujus sententiæ præcipuum est, quod advenæ, qui morantur in aliquo loco absque animo contrahendi domicilium, non subjiciuntur jurisdictioni speciali illius loci, cùm non intendant se incorporare tali communitati: ergo quantumvis diu morentur prædicto modo in illo, non tenebuntur ad festa, jejunia, & alias leges particulares illius loci.

Sed longè multò probabiliùs, imò vt mihi certum respondeo: Teneri, quia longè probabilius est, & mihi certum, quod advenæ qui per notabile tempus morantur in aliquo loco, contrahunt ibi quasi domicilium sufficiens ad hoc, vt ipsi teneantur ad observanda festa, & jejunia propria loci. Sic *R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.*

Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14. num. 2.* dicens contrariam sententiam non esse practicè probabilem, & esse contra communem sensum, & contra omnem bonam gubernationem, & etiam contra rationem. Fagundez *lib. 1. cap. 8. num. 6.* vocans eodem modo contrariam sententiam practicè improbabilem, & contra bonos mores. (Quamvis hic Author statim *num. 9.* oblitus sui, esse probabilem dicit) Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 9.* appellans oppositam sententiam valde dissonam rationi. Baldellus *in Theol. Moral. lib. 5. disp. 32. num. 4.* dicens sententiam contrariam, tanquam improbabilem esse rejiciendam. Filliuc. *tract. 27. n. 114.* dicens, non esse practicè probabilem. Basilius *lib. 5. de matrim. cap. 7. §. 1. num. 5.* dicens, esse contra rationem, & communem sensum. Castro Palao *1. part. tractat. 3. disp. 1. punct. 24. §. 3. num. 2.* affirmans, contrariam sententiam nullo modo esse admittendam. Sic alij innumeri infrà *quæst. 19.* citandi.

QVÆSTIO XI.

An Lectores, & Scholares Vniversitatum, v. g. Salmanticensis, Complutensis, &c. in quibus studiis vacant congregati sub vno Rectore, teneantur ad festa, jejunia, & alias leges, & consuetudines proprias horum oppidorum?

NEgant omnes Authores nuper pro prima sententia relati, & consequenter certè, quia existimant, Lectores, Scholares, & alios qui sunt de Vniversitate, licèt diu habitent in oppidis, vbi ratione studiorum morantur, nunquam contrahere domicilium, sed semper se habere tanquam advenas. Sic specificè loquendo, docet Pasqualigus *tract. de Jejun. decis. 188.* Idem docens de Cive, casu quo fiat membrum Vniversitatis, vel quia vacat studiis, vel quia Cathedram habet. Hanc eandem sententiam docet Thom. Sanchez *lib. 5. consil. moral. cap. 2. dub. 3. num. 1.* vbi sic ait; Conventus Religiosorum non tenetur stare præceptis, aut consuetudinibus particularibus oppidi, vbi resident, sed tantùm generalibus præceptis, & consuetudinibus. Sic Docti Iuniores. Ad idem sunt Medina *C. de Jejunio, quæst. Quando necesse est jejunare, in princ.* Ledesma *2. 4. quæst. 17. art. 3. fol. 204. vers. Tertiò dico.* Anglea *in florib. quæst. Theolog. 1. part. mat. de Jejun. quæst. 4. dub. 2.* D. Anton. *2. part. tit. 6. c. 2. §. 2.* Sylvest. *v. Jejunium, q. 1.* vbi dicunt, quod consuetudo sæcularium non ligat Clericos, nec Clericorum consuetudo Religiosos, nec consuetudo loci Vniversitatem, nec è contra; quia sunt diversi status, & diversis statutis, & consuetudinibus gubernantur. Imò Compluti non comedunt aliquando carnes Cives, & Scholastici comedunt, vt refert quidam doctus neotericus. Hucusque Sanchez.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Teneri ad festa, ad jejunia, ad auditionem Sacri, & ad alias leges proprias oppidorum, in quibus sunt. Quia licèt non acquirant domicilium in loco studij, defectu animi perpetuò habitandi, sortiuntur tamen forum, & quasi domicilium, eo quòd majori anni parte ibi habitent; quod quidem est sufficiens, vt aliquis teneatur legibus, & consuetudinibus loci. Sic Sanchez *lib. 3. de matrim. disput. 18. num. 9.* vbi sic ait: Valde enim rationi dissonat, Scholares qui à triennio in loco studij habitant, non teneri illius legibus, & consuetudinibus. Idem docet *in sum. lib. 1. c. 12. num. 41. & 42.* Vnde dicendum est, Sanchez sibi esse contrarium (quod referens illum pro vtraque

sententia, non notat Pasqualigus) Suar. *lib. 2. cit. c. 14. n. 2.* vbi sic ait: Quis enim dicat, Scholares Conimbricenses, qui per magnam anni partem ibi morantur, non teneri ad audiendam Missam in diebus festis propriis illius Episcopatus, profectò est contra communem sensum, & contra omnem bonam gubernationem, &c. Sic ille. Fagundez *lib. 1. c. 8. n. 6. & 8.* Basil. *lib. 5. de matrim. c. 7. §. 1. n. 5.* & apud ipsos Dominicus, & Felinus, Villalob. *tract. 2. diffic. 33. n. 6.* per hæc verba: [Lo mismo digo quando se va à morar por la mayor parte del año: como el estudiante, que viene à oyr à Salamanca seis meses, porque esto basta para que tenga alli quasi domicilio, para recibir los Sacramentos necessarios. Esta dotrina tengo por muy cierta, laqual tiene Sanchez con otros, contra algunos que tienen lo contrario sin bastante fundamento, que no sè como se podia dezir, que vn estudiante en Salamanca no estuviesse obligado à las fiestas, y ayunos, que los demas de la Ciudad.] Sic ille, & alij omnes qui desceduot, teneri advenas, & Peregrinos ad observanda festa, & jejunia locorum, in quibus per majorem saltem partem anni reperiuntur, de quo statim. Solùm hic notandum contra Sanchez, falsissimum esse illud, quod doctus ille neotericos de Scholasticis Complutensibus refert; nempe, illos comedere aliquando carnes, quando Cives non comedunt. Nam ego oppositum per experientiam viginti annorum agnovi.

QVÆSTIO XII.

An Præfecti, Prætores, & cæteri Officiales qui ratione officii morantur in aliqua vrbe, vel oppido, teneantur ad festa, & jejunia quæ sunt propria illius loci?

Negat Pasqualigus *tract. de Iejun. decis.* 189. & apud ipsum Speculator *rubr. de Constitut. n. 7.* Turrecremata *c. Quo jure, §. Dignit. dist. 8. art. 4. n. 8.* Angles *in florib. q. 4. de Iejun. diffic. 2. ante dub. 1.* & Bernardus Barilis *de post. leg. Municip. disquisit. 1. n. 37. & 40.* Fundamentum eius est: Quia præfati Præfecti, & Officiales, qui officii tantùm causâ in oppido morantur, nullo modo acquirunt domicilium, cùm illis deficiat animus ibi commorandi: ergo non tenentur ad festa, & jejunia quæ sunt propria oppidi, vbi morantur. Addìtque Pasqualigus *ibid. n. 5.* idem dicendum etiam esse de familia Officialium, cùm non accedant animo habitandi, sed solùm vt præstent servitium Dominis.

Sed longè multò veriùs, longeque probabiliùs respondeo, teneri. *Primò*, quia præfati Vrbis Prætores, & Officiales, dato quod non acquitant domicilium, ob rationem à contrariis datam, acquirunt quasi domicilium, vt omnes concedunt: at hoc sufficit ad hoc quod prædicti teneantur ad festa, & jejunia peculiaria oppidorum in quibus habitant, vt rectè probant Suarez, Sanchez, & Baldell. *loc. cit.* ergo.

Secundò, quia cùm Præfecti, & Officiales vrbium exerceant regimen illarum, necesse est, vt se subditis conforment, si velint hos observatores legum, & consuetudinum Vrbium: *Qualis enim Rector Civitatis, ita & populus. Tertiò*, quis absurdum est, quod capita non se conforment membris, vt habetur *cap. Non decet, dist. 12. & c. Nolite, dist. 11. & alibi:* sed sic est, quod Præfecti, & Prætores ciuitatum, sunt capita suæ communitatis: ergo eisdem obligationibus debent subesse, ac ipsa subest. Sic tenent generaliter loquendo, omnes Authores pro nostra sententia superiori quæstione citati, & infrà citandi. Nec oppositum in specie docet Angles (vt ait Pasqualigus:) nam loco à se, & pro se citato, solùm generaliter loquendo id docet, affirmando (per hæc verba) quod peregrini transeuntes, & reliqui, qui non animo habitandi in illum locum veniunt, non tenentur illud jejunium observare: quia sicut non ligantur legibus illius loci, neque eisdem consuetudinibus adstringuntur, dempta tamen scandali occasione, vel alia vrgente necessitate: nam eà interveniente, obligarentur tales ad jejunium. Hæc Angles: Nunc ergo, sed sic est quod (vt nuper est habitum) & est maximè necessarium ad bonum regimen subditorum, vt capita illis in bonis moribus se conforment, & rursus quod non levis daretur occasio scandali contrarium faciendo, vt constat: ergo Angles non pugnat pro Pasqualigo, sed pro nobis.

QVÆSTIO XIII.

An milites, qui stant in præsidiis, aut fortalitiis, teneantur ad festa, & jejunia introducta à consuetudine loci, vel indicta ab Episcopo ejusdem?

Negat Pasqualig. *decis.* 190. & 198. & penes ipsum Bernard. Barilis *de potest. leg. Municip. disquis.* 1. §. 4. *n.* 37. & 40. & alij ab ipso pro prima sententia nuper citati, eo quòd nulli horum nulitum, etiamsi diu in locis præsidiorum, aut fortalitiorum permaneant, acquirunt domicilium.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Omnes præfatos Milites, tam ad festa, & jejunia inducta à consuetudine loci, quàm indicta ab Episcopo, teneri: quia huiusmodi Milites vel acquirunt domicilium, vel saltem quasi domicilium in dictis locis, vbi communiter per plures annos permanent: at hoc sufficit ad hoc, vt teneantur legibus, aut consuetudinibus inductis ab ipsis, vel indictis ab Episcopis, vt suprà est habitum: ergo. Sic expressè tenet Cespedes *in dubiis Militaribus, dub.* 98. & alij à nobis superioribus quæstionibus citati, & alij infrà citandi.

QVÆSTIO XIV.

An Peregrini, seu Advenæ diu degentes Romæ, teneantur ad festa, & jejunia, & alias leges proprias vrbis Romæ?

Negat Pasqualig. *decis.* 203. *n.* 8. (nisi aliàs legas propriæ Romæ pro advenis positæ sint.)

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Teneri. *Tum* ob rationem sæpè repetitam. *Tum*, quia in præsenti casu concurrit Authoritas Summi Pontificis, qui super omnes habet vniversalem jurisdictionem, & potest suis legibus, & statutis ligare omnes diu Romæ degentes, & domicilium, vel quasi domicilium habentes. Quodque de facto id intendat, constat ex eo quod bonum regimen exigat festa, & jejunia à diu Romæ habitantibus observari. Sic Doctores pro nobis citati, & citandi, præcipuè Filliuc. *tract.* 27. *c.* 7. *n.* 114. ubi ait, contrarium esse contra communem sensum, & bonam gubernationem.

QVÆSTIO XV.

An regulares exempti teneantur ad observanda festa, & jejunia indicta ad Episcopo?

Affirmant teneri ad vtrumque Peyrinus *quæst.* 2. *de Prælat. Relig. cap.* 8. *mon.* 18. Lezana 1. *part. quæst.*

quæst. Regul. cap. 1 t. *num.* 1 3. & Villalob. *tract.* a 3. *diffic.* 5. *n.* 6. sic dicens : [Tanbien tengo por cierto que si el Obispo diesse vn dia de ayuno en vn lugar, tendrian los Religiosos, que alli viuen, obligacion de guardarle : Porque aunque el Obispo no es superior, *Quoad vim coactivam*, tienen obligacion de conformarse con los demas.] Ita ille. His Authoribus addendi sunt Vasq. *t.* a. *disp.* 167. *n.* 34. Sanch. *in sum. lib.* 4. *c.* 15. *n.* 22. & alij, qui tenent Religiosos obligari ad servandas Constitutiones Synodales Episcopi.

Sed probabiliùs respondeo : Non teneri ad servanda ieiunia indicta ab Episcopo ; benè tamen festa. Hæc secunda pars nostræ responsionis est certa apud omnes, quia Trident. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 12. præcipit quod omnes Regulares, etiam exempti, teneantur observare festa ab Episcopis indicta (servatis tamen ritibus quoad Missas, & officia celebranda, qui à Regularibus observantur.) Sic tenent specialiter Sanchez *loc. cit.* Fuseus, Riccius, & Rodriguez, quos citat, & sequitur Bathosa *de potest. Episcopi, alleg.* 105. *à n.* 32. vbi adducit quandam declarationem Cardinal. sic dicentem : Congregatio Concilij censuit, decretum *c.* 12. *vers. dies etiam festi, sess.* 25. *de Regul.* ita esse intelligendum, vt Regularium titus illis festis semper permaneant quoad Missas celebrandas, & cætera diuina Officia, tam publicè, quàm privatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesiis persolvenda : nec circa hæc ab ipsis quoquo modo quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse : quod si de facto præceperint, Regulares neutiquam ipsis Episcopis obedire teneri. Legantur Peyrinus *tom.* 1. *constit.* 17. *Leonis X.* & Diana *part.* 3. *tract.* 3. *resol.* 108.

Prima verò pars, quæ communior est apud Authores, & probabilior, probatur. Quia Regulares sunt à iurisdictione Episcoporum omninò exempti: ergo nequeunt astringi ieiunijs ab ipsis indictis, nisi fortè ratione scandali, ne alios offendant. Nec est eadem ratio de diebus festis ; nam de his Tridentini decreto est sancitum, vt Religiosi teneantur observare dies festos (sicut & interdicta) Episcoporum authoritate indictos ; de ieiuniis verò minimè id in iure adhuc constitutum est, aut declaratum. Sic Axor *p.* 1. *instit. moral. lib* 7. *c.* 19. *q.* 2. Suar. *lib.* 4. *de legib. c.* 20. *n.* 8. Fagund. *præcept.* 4. *Eccles. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 4. Rodrig. *p.* 4. *sum. cap.* 1 10. *n.* 4. Boss. *sect.* 4. *de subsi. cas.* 18. *n.* 32. Marchin. *de peste, p.* 5. *c.* 5. Bonae. *disp. vlt. de prac. Eccles. q.* 2. *punct.* 6. *n.* 5. Portel. *in dub. Regul. verb. Festi dies, n.* 3. Hieron. Rodrig. *in Compend quæst. Regul. resol.* 75. *n.* 18. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 28. *in fine.* Diana *t. p. tract.* 9. *resol.* 36. *& tract.* 10. *resol.* 11. Ghilinus *verb. Ieiunium, n.* 25. Gordon. *in Consil. Regul. resol.* 18. *n.* 5. Pasqualig. *tract. de Ieiun. decis.* 196. dicens hanc sententiam esse omnino certam. Tamburin. *tom.* a. *de Iure Abbat. disp.* 12. *q.* 3. *n.* 4. Trulleneh *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 2. *& dub.* 6. *n.* 7. Citari etiam potest Sanch. *in Consiliis, lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 14. (non 34. vt inuenies citatum apud Pasqualigum) *n.* 9. vbi docet, Regulares non teneri observare Constitutiones Synodales, licèt sit Concilij Provincialis approbati à Papa. Quia Ordinarius (inquit) author illius constitutionis, non habet Iurisdictionem in tales Religiosos, & confirmatio simplex Papæ nihil addit, vt benè Sylvest. *verb. Irregularitas, q.* 4. & docti Iuniores. Sic Sanchez ibi omninò sibi contrarius, vt constat ex loco citato pro prima sententia. Citari denique eodem modo possunt omnes, qui cum Sanchez docent, Regulares non teneri observare præcepta Synodalia. Hi sunt Merolla, & Bariola apud Dianam *p.* 5. *tract.* 3 2. *resol.* 36.

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO XVI.

An Regulares teneantur observare festa introducta consuetudine?

NEgativam sententiam posse defendi, ait Pasqualig. *tract. de Ieiun. decis.* 186. *num.* 8. per hæc verba : Quamvis dici posset, quod cùm Concilium loquatur de festis, quæ servanda præcipiuntur ab Episcopis, non teneantur Regulares ad ea quæ sunt de consuetudine, quia non sunt propria præcepta ab Episcopo ; cùm enim decretum Concilij sit contra exemptionem Regularium, strictè accipiendum est, tanquam odiosum, iuxta regulam *Odia, de Regul. iuris in* 6. Ita ille.

Sed probabiliùs longè, imò vt mihi certum respondeo : Teneri. Quia vt suprà est habitum, Regulares tenentur observare omnia festa indicta, seu præcepta ab Episcopo : at festa quæ ex consuetudine obligant, ideò obligant, quia intervenit præceptum, vel saltem consensus Episcopi : ergo ad festa ex consuetudine Regulares tenentur. Hanc sententiam videtur amplecti Pasqualig. *loc. cit.* Legatur Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 3. *n.* 2.

QVÆSTIO XVII.

An Episcopus teneatur servare festa, & ieiunia, quæ ipse populo imponit?

NEgant Duval. t. 2. *tract. de legib. q.* 5. *art.* 5. *vers. Quarta difficultas.* Ioan. Andreas *in c. Quì licèt, de Regul. iuris in* 6. Azor 1. *part. lib.* 5. *cap.* 1 t. *q.* 2. *vers. In hac controversia.* Salas *de legib. disp.* 14. *sect.* 3. *n.* 3. *vers. Secunda, & vera opinio*, quos omnes refert, & sequitur specialiter loquens de ieiunio, Pasqualigus *tractat. cit. decis.* 199. docens Episcopos non teneri ad servandas leges à se datas. Sed ex his Authoribus haud benè citat Azorium, & Salas, *vt infrà.*

Sed probabiliùs respondeo : Teneri ad prædicta festa, & ieiunia observanda, non propriè, & immediatè ex lege ipsa, qua cæteros astringit, sed ex lege ipsa naturali dictante legislatorem debere verbo, & exemplo subditos ad virtutem promovere, & bonum commune consulere. Ratio est, quia quando leges respiciunt materiam communem, & accommodatam subditis & legislatoribus, indecens est omninò legislatorem non se conformare suis subditis, & aliud prædicare verbo, & aliud docere exemplo. Iuxta illud ad Rom. 2. *Qui alios doces, te ipsum non doces : qui prædicas non mœchandum, mœcharis, &c. Existimas autem qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?* Et in cap. *Cum omnes, de constit.* dicitur : *Quod quis quo iuris in alterum statuit, ipse eodem vti debet.* Et cap. *Quæ contra mores, dist.* 8. *Turpis est pars suo vniverso non congruens.* Et in cap. *Cum omnes, de constit. sit. Patere legem quam ipse tuleris* : ergo ex lege naturali, quisquis sit Princeps, tenetur observare legem, quam ipse fert ; ac proinde Episcopus festa, & ieiunia, quæ ipse populo imponit. Sic S. Thom. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ad* 3. Caietan. Medina, & alij Thomistæ *ibid.* Sylvest. *verb. Lex, q.* 14. Couar. *in cap. Alma mater*, 1. *p.* §. 1. *n.* 5. Nauar. *in cap. Si quando, de rescriptis, except.* 1. *& de reddit. Eccles. q.* 1. *num.* 32. *& consil.* 18. *de pœnit. & remiss.* Suarez *lib.* 3. *de legib. cap.* 35. *num.* 4. Sayrus *lib.* 3. *Clauis Reg. cap.* 4. *num.* 10. Vasquez t. 2. *disput.* 167.

cap.3. Lessius lib.2.c.35.n.23. Sotus de Iust.& iure, lib.1.q.6.art.7.Bonac.disp.1.de legib.q.1.punct.6.n.19. & 20.Salas de legib.disp.14.sect.1.a n.8. & clarius ad intentum nostræ quæstionis sect.3.n.33. (non 3.vt citat omni ex parte malè Pasqualigus, cum hæc sectio à n.31. incipiat) vbi sic ait: Secunda,& vera opinio est Ioannis Andreæ suprà, Azorij tom.1.lib.5. c.11. q.2. & communis, non obligari (Episcopum intellige) directè suis statutis, quia sicut Princeps supremus suis legibus est solutus, eo quòd nemo sibi ipsi, vel pari possit imperare, ita Episcopus; maximè cùm nullo præcepto superioris teneatur sua statuta servare; nullibi enim extat tale præceptum, quamvis ex quadam rationis naturalis æquitate & honestate servare illa debeat; non ita tamen vt si non servet, grave peccatum contrahat, vt docet Azor.suprà,& constat ex iis, quæ de supremo Principe sect.præced. dicta sunt. Hucvsque Salas Tenetur ergo Episcopus, saltem sub peccato veniali, servare præcepta, quæ imponit populo, vt expressè fatetur ipse Salas disp.20.sect.12.n.4.Sic etiam Castro Palao tom.1.tract.3.de leg.disp.1.punct.24.§.1.num.2. & 3. Baldel.in Theol.Moral.lib.5.disp.29.a n.3. Qui vterque etiam citat Azorium,& Salas pro hac parte. Tenent rursus hanc nostram sententiam Diana 1.p. tract.10.resol.10.Granados 1.2.controu.7.tract.3.1.p. disp.6.sect.1.n.6.Layman tract.4.c.9.n.3. Moure p.2. examin.Theol.Moral.c.6.§.2.Becan. in sum.p.2.tr.3. cap.6.q.12. Franciscus Amicus tom.5.de iust.& iure, disp.5.sect.14. & alij plures Doctores ab eisdem relati,& credo esse certum.Solùm ergo potest dubitari qua sub obligatione,gravi, anve levi,teneatur Episcopus servare festa, jejunia,& alia huiusmodi præcepta,quæ ab aliis observari præcipit. Pro quo sit

QVÆSTIO XVIII.

An Episcopus teneatur sub mortali peccato observare festa, & jejunia, quæ à populo observari præcipit?

NEgant Azor,& Salas locis nuper citatis.Lessius c.33.cit.dub.5.n.34. Bonac.loc.cit.n.23.Vivald. in candelab.aur p.2.c.12. Filliuc.tract.21.c.vlt.n.426. Diana loc.cit.Castro Palao loc.cit.n.5. & alij existimantes, solùm teneri ad dicta sub peccato veniali, secluso scandalo.

Sed probabiliùs respondeo: Teneri sub mortali (nisi aliàs secum in lege dispenset.) Quia Episcopus tenetur observare festa, & jejunia à se populo imposita,ex obligatione legis naturalis: ergo cum hæc obligatio respiciat materiam gravem, vt de se constat, necessariò debet esse gravis. Sic Sylvester verb. Lex,q.14. Conat.in cap. Alma mater, 1.part.n.5.& 7. Sayr.in Clavi regia,lib.12.c.9.n.2.Vasq.1.2.disp 167. c.3.& penes ipsum S.Thom. 1.2.q.96.art.5. Caiet. & Conrad. ibid. Sot.lib.1.de Iust.q.6.art.7. Anton. 1.p. tit.17. §.5. & Victoria in relect. de potest. civilis, n.21. Granado loc.cit.controu.7.tract.3.part.2.disp.17. sect.3.n.24.Suar.de legib.lib.3.c.35.n.8.& 20.Malder. p.2.q.96.art.5. & alij. Et debent tenere hanc sententiam qui affirmant,obligari Pontificem annuæ confessiônis præcepto,&,sub mortali; sunt autem præter citatos pro nostra sententia, Fagundez, Lugo, Azor, Reginald. Henriq. Hurtado, Molfes.Insuper Bonacina, & Filliuc. (licèt hi non consequenter,vt constat) & alij, quos retuli 1.p. tract.5.disp.3.q.17. & tract.7.disp.3.q.34.

QVÆSTIO XIX.

An Peregrini, vel Advenæ morantes in aliquo loco maiori anni parte, teneantur ad festa, jejunia, & ad alias leges proprias illius loci?

NEgant Glossa, Archidiaconus, & alij plures Doctores, quos citavimus suprà q.10. existimantes, non teneri, nisi casu, quo ibi perpetuò habitandi accedant animo.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Teneri. Quia hoc temporis spatium sufficit ad contrahendum quasi domicilium, vt omnes concedunt: at sic est, quod contrahentes quasi domicilium in aliquo loco tenentur ad festa, jejunia, & ad alias leges, & consuetudines proprias illius, vt loco citato est habitum: ergo. Sic Sancius lib.3. de Matrim. disp.18.n.9.& in sum. lib.1.c.12.n.41. Basil. lib.5.de Matrim.c.7.§.1.n.4. Suar. tom.1. de Relig.lib.2.c.14. n.25.& 6. & lib.3.de Legib.c.33. Fagund.precept.1. lib.1.c.8.n.7.& precept.4.lib.1.c.7.n.6. Bonac.disp.1. de legib.q.1.punct.6.n.36 & 43. Ioseph.de Rocaful. 3.p.praxis moral lib.6.de Legib.c.13.vers.Dico 4. Less. lib.4.de iust.& iure, c.2.dub.7.n.47. non (lib.2.c.34. n.27.dub.19.vt malè citat Bonacina) Layman lib.1. tract.4.cap.12.n.5 Castro Palao 1.part.tract.3.disp.1. punct.24.§.3.n.2. Trullench lib.3.in Decalog.cap.1. dub.3.n 9.& lib.3.c.2.dub.6.n.3. Filliuc.tract.27.c.7. n.16.& eod.tract.part.2.c.6.n.106. Diana 1.p.tract.9. resol.2.Reginald.lib.13.n.141 Baldel.in Theol.Moral. lib.5.disp.31.num.1.& 4. Sancius in selectis, disp.54. (non 44.vt apud Dianam inveni) n.31 & eq & alij infrà citandi. Ex quibus nonnulli cum Suario bene ad propositum notant, non oportere, quod aliquis priùs in loco aliquo per maiorem partem anni habitet,vt teneatur legibus, aut consuetudinibus propriis loci; sed satis esse, si ad eum locum accedat animo ibi commorandi per majorem partem anni.

QVÆSTIO XX.

An Peregrini accedentes ad aliquem locum animo ibi habitandi per minorem partem anni, v.g. per quatuor, tres, aut duos menses, teneantur ad festa, jejunia, & alias leges proprias illius loci?

NEgant teneri,nisi casu,quo ea festa,jejunia,&c. etiam in sua patria serventur, Palud. in 4. dist. 15.q.4.art.3.n.24. D.Anton.2.p.tit 6.cap.2.§.2. Medina Cod.de Ieiunio, q.Quando necesse est jeiunare, Ledesma 2.4.q.17.art.3.fol.204.§.Secundò dico. Margarita Confess quæst.Moral.fol.134.col.1.§.vtrum teneamur.Tolet.lib.6.cap.5.num.vlt. Vega 1.tom.sum.c.14. casu 11.& part.2, casu 315. Azor 1.p. lib.7.cap.30. q.vlt.Sayrus in Clavi reg.lib.3.c.4.n.15. Sanch.lib.3. de Matrim. disp.18.n.6. & 9. & in sum.lib.1.cap.12. n.38.Palacios in 4.dist.15.disp.8.post 6.concl.Granad. 1.2.controuers.7.tract.3.part.1.disp.6. sect.4 num.25. Layman 1.tom. tract.4.cap.11. num.7. Diana 1.part. tract.9.resol.2.(non 3.vt invenies apud Pasqualigum) vers. Imò ego puto, & tract.10.de legibus, resol.13. vers. At ego. Hurtado de Sacrif.Missæ, disp.5.diff.1. Fagundez 4.precept. lib.1. cap.7.n.10 & 11. Medina 1.2.q.96. art.5. in fine. Angles 1.part. q.4. de Iesunio, diff.2. Lopez 2.part. instruct.c.122.fol.117. Nider 6. precept. cap.7.num.10. & Lorca 1.2.tom.2.disp.25.

in

in fine. Quos omnes citat, & sequitur Sancius *in selectis, disp.* 54. *n.* 31. *&* 32. (sed an benè omnes citet, infrà videbimus.) Quibus possunt addi Sylvest. *verb. Iejunium, n.* 7. Bonac. *disp.* 1. *de leg. q.* 1. *punct.* 6. *n.* 36. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 106. Bossius *de Iubileo, sect.* 4. *casu* 18. *n.* 49. Quos citat, & sequitur Pasqualigus *tract. de Iejun. decis.* 202. *num.* 3.

Sed probabiliùs longè respondeo: Teneri, si ibi per quatuor, tres, aut duos menses, imò & per vnum habitandi animo accedant. Quia ad minus hoc tempus sufficientissimum est ad inducendam obligationem festorum, jejuniorum, &c. vt benè probant Suarez, Fagundez, & alij infrà citandi. Sic ipsi. Suarius *tom.* 1. *de Religione, lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. *& seq.* & Fagundez *precept.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *& precept.* 4. *cap.* 7. *num.* 6. vnde malè citatur à Ioanne Sancio *in vltima editione* pro opposita sententia, vt ex ejus verbis statim patebit. Rodriguez *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 68. *art.* 4. Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 19. *quæst.* 4. & Palae. *loco* pro opposita sententia ab eodem Ioanne Sancio *citato*. Vnde etiam hos Auctores non benè refert pro se; meliùs enim pro nobis adducit Pasqualigus *loc. cit.* Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 5. *& cap.* 2. *dub.* 6. *num.* 3. Gordonus *lib.* 6. *Theolog. moral. quæst.* 18. *cap.* 6. *vers. Quæritur tertiò.* Baldellus *in Theolog. Morali, lib.* 5. *cap.* 32. *num.* 25. Vasquez *tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 184. *cap.* 3. *num.* 28. (vbi oppositum nec aliquam speciem habere probabilitatis putat.) Et alij statim citandi.

QVÆSTIO XXI.

An Peregrini teneantur servare festa, & jejunia propria locorum, ad quæ solùm perveniunt, vt ibi per duos, tres, aut quatuor dies negotiationis, vel recreationis causâ morentur?

NEgant (& à fortiori) omnes Authores citati suprà *q.* 10. 11. 12. 13. 14. *&* 20. & præcipuè apud Pasqualigum Palud. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4 *art.* 3. *n.* 24. Palac. *disp.* 8. *post* 6. *concl. vers. At verò*, Sylvest. *verb. Iejunium, n.* 7. *vers. si autem transeat solùm.* Medina 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. §. *Dubitatur præterea.* Ioan. Medina *C. de jejunio, q.* 10. *initio.* Tolet. *lib.* 6. *c.* 5. *num.* 3. Rosella *verb. Iejunium, n.* 16. Ledesma 2. *part.* 4. *q.* 17. *art.* 3. *vers. Tertiò dico.* Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. q.* 68. *art.* 4. Angles *q.* 4. *de Iejun. diff.* 2. *vers. Hinc peregrini.* Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *c.* 19. *q.* 4. Saytus *lib.* 3. *Clavis Reg. c.* 4. *n.* 5. Avila *de censur. part.* 2. *cap.* 3. *disput.* 2. *dub.* 3. *conclus.* 3. *vers. circa Corollarium*, Vega *tom.* 1. *Sum. c.* 14. *de jejun. casu* 11. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disp.* 18 *n.* 6. *vers. Quartò quia, & lib.* 1. *sum. c.* 12. *n.* 38. Layman. *lib.* 1. *Theol. moral. tract.* 4. *c.* 12. *n.* 4. Coninch. 3. *part. tom.* 1. *q.* 74. *art.* 4. *dub.* 2. Bonac. *disp.* 1. *de leg. q.* 1. *punct.* 6. *n.* 36. *vers. Hoc supposito.* Reginald. *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 12. *n.* 136. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 106. Granados 1. 2. *controv.* 7. *tract.* 3. *part.* 1. *disp.* 6. *sect.* 4. *n.* 25. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 2. *vers. sed non minus.* Fagundez *præcept.* 4. *Eccl. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 10. Bossius *sect.* 4. *de Iubileo, casu* 18. *num.* 49. Sancius *in selectis, disp.* 54. *num.* 31. Gasp. Hurtado *disp.* 5. *de sacrif. Missæ, diff.* 1. *vers. Addimus.* Gordonus *lib.* 6. *Theol. moral. q.* 18 *c.* 7. *in fine.* Trullench. *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 3. Acuña *in* 1. *part. decreti, in cap. Illa, n.* 4. *dist.* 12. Quos omnes sic relatos, sequitur Zacharias Pasqualig. *tom. de Iejun. decis.* 201. *n.* 4. sed an omnes benè referat, statim videbis. Prædictis tamen adhuc possunt addi alij Canonistæ, quos tradit Sanchez *loc. cit.* & Baldell. *in Theol. morali, lib.* 5. *cap.* 32. *à n.* 23. Amicus *tom.* 5. *de just. & jure, disp.* 16. *num.* 356.

Sed adhuc probabiliùs respondeo: Teneri, quia dicti Advenæ, & Peregrini tenentur ad servandas leges locales: ergo si morantur in locis hujusmodi tempore proportionato pro servando præcepto, nulla ex causa excusari à dictis præceptis possunt: at sic est, quod qui per duos, tres, vel quatuor dies in aliquo loco morantur, morantur tempore proportionato pro servandis festis, & jejuniis: ergo. Sic Suarez, quem citat, & sequitur Fagundez *præcept.* 1. *Eccles. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 14. *&* 15. Ita dicens, adhuc enim possumus distinguere alios duos modos. Vnus est, quando quis pervenit ad aliquem locum, vt ibi per aliquot dies moretur, vel recreetur, aut negotietur, v. g. duos, tres, quatuor, vel quinque dies. Aliud est quando præsentia in tali loco solùm est in transitu, tanquam in hospitio viæ, prandendo, vel pernoctando, & statim sine alia mora discedendo. Quando præsentia solùm est prioris modi, existimat Suarez, & benè, dicto *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. sufficere, vt quis teneatur ad festum, & jejunium, & ad consuetudinem loci de non edendis intestinis animalium in diebus veneris. Et ita docere videntur omnes illi Doctores, qui indifferenter docent, peregrinos, & advenas obligari legibus, & consuetudinibus loci in quo sunt, & hi sunt Navar. *in Man. Latino, cap.* 13. *num.* 5. Maior *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 5. Driedo *lib.* 1. *de libert. Christ. cap.* 17 §. *vna est.* Ledesma 1. *part.* 4. *quæst.* 15. *art.* 2. *dub* 2. Lopez 1. *part. instruct. consc. cap.* 52. §. *vnaqu. quæ Civitas.* Covarruv. *lib.* 4. *var. c.* 20. *num.* 8. *Circa finem.* Hucusque ibi Fagundez. Vbi expressè nostram sententiam tuetur, & eam repetit *num.* 20. *in fine.* Verum est, quod *præcept.* 4. *lib.* 1. *c.* 7. *à num.* 8. *vsque ad* 10. vbi à Pasqualigo pro contraria sententia citatur, sui oblitus sibi omnino est contrarius, & sic benè ab illo pro se adducitur, quamvis id quod nos advertimus, non advertat. Tenent etiam nostram sententiam Trullench eodem libro, capite, dubio, & numero, quo pro se citat Pasqualigum; sic enim ait *num.* 3. Quod si non habeat animum ibi commorandi per majorem anni partem, sed tantùm per aliquos dies, verbi gratia duos, aut tres, Sanchez *lib.* 3. *de matrimon. disput.* 18. *num.* 6. *& lib.* 1. *in Decalog. cap.* 12. *num.* 38. Saytus *in Clavi Regia lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 15. & alij apud Castro vbi suprà *num.* 10. & Fagundez *suprà num.* 8. *&* 10. existimant, adhuc non teneri consuetudine, & lege illius loci: quod existimat probabile Lessius vbi suprà *num.* 49. Verius tamen est, si habet animum ibi per aliquos dies manendi, v. g. per hebdomadam, imò per duos, aut tres dies, consuetudine loci teneri. Hucusque Trullench. Tenet etiam Filliuc. eodem *tract.* 27. *cap.* 7. *num.* 116. *& seq.* (non *cap.* 6. *num.* 106. quia ibi nil ad rem) vbi expressè hanc nostram sententiam ex Suario docet. Malè ergo citatur hic Author à Pasqualigo pro se, vt clariùs statim videbimus. Sic etiam Lessius *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 7. *num.* 50. *&* 51. Graffius *lib.* 2. *decis. c.* 36. *num.* 30. (non vt citat Pasqualigus 37. *num.* 34.) Salas *disp.* 14. *de legib. sect.* 4. *n.* 41. *vers. Alia opinio.* Malder. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. §. *de peregrinis.* Molfesius 1. *part. sum. tract.* 10. *c.* 4. *num.* 17. Ortiz *in sum. cap.* 16. *num.* 72. *& c.* 10. *num.* 12. Vasquez 3. *part. tom.* 3. *disp.* 184. *c.* 3. *num.* 28. Basil. *lib.* 5. *de matrim. c.* 7. §. 1. *num.* 6. *&* §. 2. *num.* 14. Henriquez *lib.* 7. *c.* 13. *num.* 8. Castro Palao *tract.* 3. *disp.* 1. *punct.* 24. *n.* 11. & alij plures statim citandi. Tenent etiam hanc nostram sententiam Authores citati pro opposita sententia, in casu quo Advenæ prædictas leges locales non possent violare sine scandalo, aut offensione aliorum; quod acci-

deret, si prædicti publicè tempore festi laborarent serviliter, aut tempore jejunii publicè carnes comederent. Legantor Azor, Sanchez, Basilius, Bonacina, & Baldellus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXII.

An advena teneantur servare festa, & jejunia propria locorum, etiamsi tantùm per vnicum diem ibi commorentur?

NEgant teneri (secluso scandalo) omnes Authores nuper pro cōtraria sententia à nobis adducti, ex eo quod qui transit, vel brevi tempore est in aliquo loco, non dicitur moraliter in eo esse, *l. Quæsitum 76. §. fin. ff. de legatis 3. & l. si ita 84. ff. eod.*

Sed probabiliùs respondeo: Teneri, quia hæc est consuetudo, hic vsus, hoc jus. Sic Salas *disp.* 14. (non 16. vt citatum invenies apud Basilium vbi infrà) *num.* 49. vbi sic ait: Tertiò amplia, vt vera sit nostra conclusio, etiamsi vno tantùm die quis existat in territorio alieno, vt dixit Sà *suprà*, & hic est usus: neque refert, quod habeat animum diutius ibi manendi, vel alio die recedendi, aut suspensum, seu neutrum. Nec enim est cur vel statuta particularia, vel leges generales Ecclesiæ de servandis jejuniis, abstinentiis, & solemnitatibus regionis, in qua quis est, restringamus ad existentes ibi eum domicilio, vel per majorem partem anni, aut per aliud determinatum tempus, aut cum certo animo. Sic Salas, & sic Sà *verb. Jejunium, n.* 1. his verbis: Ad jejunium loci, & festa tenetur qui illic eo die manet, non qui transit. Sic etiam Suarez *loc. cit.* Imò Fagundez locis pro nostra sententia suprà citatis, cùm solùm id neget de peregrino transeunte, Basilius *locis nuper citatis*, Castro Palao *tract. 3. cit. disp. 1. punct. 24. §. 3. n.* 11. (qui etiam citat Salas *disp.* 16. sicut Basilius) Henriquez *lib. 7. c.* 13. *num.* 8. Ioan. de Cruce *in summ. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl.* 1. sic dicens: Et ad ista loci jejunia etiam tenentur qui illic eo die manent, sicut & ad festa illius loci, non qui transit. Graffius *lib. 2. decis. c. 36. n.* 30. vbi absolutè ait, quod viator tenetur servare vigilias loci vbi reperitur. Villalob. *1. p. sum. tract. 2. diff. 33. n. 7. in fine*, vbi hanc opinionem multò probabiliorem vocat. Filliuc. *tract. 27. c. 7. num.* 120. & 123. Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 7. n.* 50. & 51. *vers. Non tamen.* Philiarc. *de offic. Sacerd. part. 2. lib. 3. cap.* 23. *§. Est tertiò notandum.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 3. n.* 3. Lublinus *1. part. sum. verb. Festum, n.* 2. Vasquez *tom. 3. in 3. part. disp.* 184. *c. 3. n.* 28. Navar. *in Man. c.* 13. *n. 5. vers. Tertio infertur*, & clariùs *c. 23. n.* 120. *vers. Sextò peccat.*

QVÆSTIO XXIII.

An tandem teneantur advenæ, seu Peregrini, servare festa, & jejunia propria locorum per quæ transeunt, ibi tantùm prandendo, cœnando, aut pernoctando, crastino discessuri?

NEgant (& à fortiori) omnes Doctores quæstionibus præcedentibus pro contrariis sententiis relati, quibus ex relatis pro nostris addendi sunt Fagundez *præcept. 1. lib. 1. c. 8. n.* 20. vbi sic ait: Dicendum ergo est in tanta varietate sententiarum, quando præsentia est in transitu, aut per modum hospitij, prandendo, cœnando, aut pernoctando, & statim discedendo, non teneri hujusmodi advenas, & peregrinos, nec ad dies festos, nec ad Missam, aut jejunia loci per quem transeunt. Sic ille. Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 3. n. 6. & cap. 2. dub. 6. n.* 3. Lessius *loc. cit. num.* 50. (non 47. vt invenies apud Palaum.) Citat etiam pro hac sententia Castro Palao vbi infrà, Emanuelem Sà *verb. Missæ auditio, n.* 7. Navarrum *c.* 13. *num.* 5. & Lopezium *1. part. instruct. c.* 52. *§. Nec peccant.* Sed an benè, infrà constabit. Potest etiam citari Henriquez *lib. 9. de Missa, cap. 25. num.* 2. vbi juncto commento, *litter. R*, docet: Non teneri peregrinum ad jejunium, & abstinentiam carnium privati statuti, privatæque consuetudinis oppidi, per quod transit obiter, nec teneri audire Sacrum, licèt pridie illic dormierit, vt sequenti die proficiscatur. Ita ille.

Sed probabiliùs adhuc respondeo: Teneri servare festa, & jejunia particularia locorum, per quæ transeunt, si tempore quo in eis moram faciunt, occurrat tempus obligationis adimplendi dicta præcepta, & commodè id possint. Vnde si occasio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abstinere toto eo tempore quo sunt in oppido, aut in eius limitibus, vbi a carnibus abstinetur. Si est dies festus, tenentur audire Sacrum antequam egrediantur, casu quo in eo oppido dormierint, vel per notabile tempus in eo detineantur, vt toto manè, aut magna illius parte (secus si solo eo tempore, quod satis est ad cibos sumendos, vel casu quo id commodè non possent, eo quòd oporteret multum tempus expectare.) Ratio est, quia in his casibus commodè possunt peregrini adimplere dicta præcepta localia: ergo cùm aliàs illis ligentur, sicut ligantur cæteri peregrini diu in illis commorantes, vt optimè probat Suarez, tenentur illa adimplere. Confirmo hanc rationem. Nam viatores, aut Peregrini transeuntes etiam solùm per modum hospitij, gaudent privilegiis, gratiis, & consuetudinibus favorabilibus, ac gaudent incolæ oppidorum per quæ transeunt: vnde viatores transeuntes per loca vbi carnes de more comeduntur, possunt in eis carnibus vesci, quamvis eo tempore in sua patria carnium esus esset interdictus: ergo etiam tenentur servare alia præcepta specialia, quæ in oppidis per quæ transeunt. Incolas ligant. Patet, quia qui sentit commodum, debet & sentire incommodum, juxta regulam juris *in 6. cap. Qui sentit.* Sic Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 14. à n.* 18. (Vnde nec ex aliorum sententia oppositum docet hic Doctor, vt malè ait Fagundez *loc. cit.* Basilius *loc. cit. n.* 14. Salas *tract. 14. de leg. disp. 14. sect. 4. n. 49. à vers. Tertia ampliatio*, Castro Palao *de legib. tract. 3. disp. 1. punct. 24. n.* 11. & 12. Villalob. *tom. 1. sum. tr. 2. disp. 33. n.* 7. Filliuc. *tract. 27. c. 7. num.* 120. Sic etiam (saltem ex parte) Lusius Turtian. *in sum. 1. p. c.* 230. *dub. 21. conclus.* 3. & 7. & sic etiam Sà *verb. Auditio Missæ, n.* 6. nam hæc ibi habet: Transiens per locum vbi est festum particulare, non tenetur audire Sacrum: secus est, si inde recedat, aut eò accedat. Si Sà: Ergo absolutè nostram sententiam docet, nec illam limitat, vt vult Palao. Solùm namque in primis verbis intendit, quod qui transit per locum vbi festa celebrantur, non obligatur ad permanendum, vt audiat Missam. Et in hoc benè, nec contra nos. Sic etiam Navarrus *cap. 23. num.* 120. *vers. Sextò peccat.* Nec oppositum docet loco citato à Palao; nam ibi *num. 5. vers. Infertur tertiò*, idem quod loco à nobis nunc citato docet, affirmat. Sic tandem Trullench *cap. 1. dub. 3. citato* (sibi aliqualiter contrarius) *numero* 9. vbi saltem ex parte hanc sententiam docet his verbis: Vt autem reddatur in ordine ad obligationem legum localium, satis est etiam brevior mora, imò sola præsentia cum tempore habili ad servandum festum locale, juxta superiùs dicta, & latè prosequitur Castro Palao *tract. 3. de legib. disp. 1. punct.* 24. §. 3.

§. 3. à n. 11. vbi cum Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de festis, c. 14. & lib. 3. de legib. c. 33. à num. 33.* Covarr. Salas, Henriquez, & aliis, tenet esse multò probabilius, Peregrinos, & forenses teneri legibus loci quo transeunt, dum tempore obligationis in illo persistunt. Sic ille.

QVÆSTIO XXIV.

An Religiosi qui ex diversis Provinciis, aut domibus ad alias Provincias, aut domos, tanquam hospites accedunt, teneantur servare festa, & alia præcepta particularia Monasterii, seu loci qua ejusdem domus conventuales teneantur servare?

NEgant Rodriguez *tom. 1. quæst. regul. q. 68. art. 4.* Bonac. *tom. 2. disp. 1. de legib. q. 1. punct. 6. n. 37.* (quamvis hic subdat, contrarium esse vsu receptum, & in praxi consulendum, propter scandali periculum) & Pasqualigus *tract. de jejun. decis. 205. n. 4.* Baldell. *lib. 5. disp. 32. n. 29.* vbi implicitè insinuat hoc ipsum docere Salas. Sed malè, vt infrà.

Sed probabiliter respondeo: Teneri, quia eadem est ratio de his, ac de aduenis sæcularibus: at hi tenentur servare festa, & alia præcepta particularia loci ad quem tanquam hospites accedunt, vt suprà est habitum: ergo & illi. Salas *loc. cit. num. 56. pag. mihi 329.* Basilius *lib. 5. cit. c. 7. n. 14. in fine.* Portel. *in dub. regular. verb. statutum,* Peirinus *q. 1. de Prælat. Relig. c. 8. num. 20. & 21.* Suarez *lib. 3. de legib. c. 33. n. 5.* Bossius *de Iubileo, sect. 4. casu 18. num. 6.* vbi ait (sed malè) nihil de hac re agere Suarez.

QVÆSTIO XXV.

An advenæ teneantur servare festa, & jejunia, & alia præcepta juris communis, quando hæc consuetudine præscripta in proprio loco sunt legitimè abrogata?

NEgant Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 18. n. 7.* & Fagondex *precept. 4. lib. 1. c. 7. n. 11.* vbi pro se citat Panormitanum, Cardinalem, Imolam, Medinam, & Ledesmam, quatenus docent posse Castellanos per Lusitaniam transeuntes more suæ patriæ secretò vesci intestinis. Citat etiam Pasqualigus pro hac parte, quam ipse sequitur *loc. cit. decis. 207. num. 3.* Palatios *in 4. dist. 15. disput. 8. post 6. conclusionem,* & Merollam *tom. 2. Theol. Moral. disp. 4. c. 3. num. 396.*

Sed probabilius longè respondeo: Teneri. Ratio constat ex dictis. Nam advenæ tenentur servare festa, & jejunia propria, & particularia oppidorum per quæ transeunt: ergo à fortiori, si hæc sint juris communis, & generalia. Vnde incolæ loci in quo præceptum generale, v. g. festum SS. Innocentium, vel Inventionis Crucis est abrogatum, si sunt in transitu oppidi in quo serventur, tenebuntur ad illud similiter, & Castellanus in cujus patria vsu est introductum, contrar ius commune vesci intestinis animalium die Sabbati, nequaquam poterit transiens per Navarram, aut Lusitaniam, apud quod jus commune obligat, illis vesci, *vt infrà q. 9.* Sic omnes Doctores pro nostra sententia quæst. superioribus citati. Præcipuè Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14. num. 27. & 28.* dicens, contrariam sententiam non esse practicè securam. Navar. *cap. 23. n. 120.* Salas *disp. 14. cit. sect. 4. num. 8. vers. Tertiò inferes,* Sanchez *in sum. lib. 5. cap. 32. num. 39.* vbi retractat sententiam quam tenuerat *de matrim. loc. cit.* Bonac. *tom. 2. disput. 1. de legib. q. 1. punct. 6. n. 55. & 56.* vbi hanc sententiam certam, & veram appellat. Castro Palao *loc. cit. §. 3. num. 8.* vbi hæc dicit: Sextò ferè omnes conveniunt, te obligatum esse servare leges oppidi quo transis, si leges sint juris communis, & vbique obligantes, etiamsi in loco tui domicilii vigorem non habeant ex contraria consuetudine. Sic etiam tenet Medina *1. 2. q. 96. art. 5. in fine,* vbi expressè dicit, teneri peregrinum legibus Regni communibus, alioqui reipublicæ non benè esset consultum. Vnde malè dicit Pasqualig. *loc. cit.* nihil de hoc Medinam habere, habet enim prædicta verba, & sic benè citat illum pro nostra sententia Sanchez. Sic etiam Basilius *lib. 5. de matrim. c. 8. n. 3.* vbi cum Suario ait oppositam sententiam nec esse probabilem, neque securam in praxi. Filliuc. *tract. 27. c. 7. n. 121.* Henriquez, Rodriguez, Vega, & Layman penes Pasqualigum *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVI.

An Advenæ accedentes ad locum, vbi jus commune de aliquo festo, aut jejunio est abrogatum, teneantur servare illud, casu quo tale jus non sit abrogatum in proprio loco, aut domicilio?

REspondeo: Non teneri. Sic Filliuc. *loc. cit.* ita dicens: Contra verò peregrinus non tenebitur ad festum generale Ecclesiæ, si reperiatur in loco, vbi legitime non celebratur ex consuetudine jam præscripta; tale enim privilegium locale est, & extenditur ad omnes, qui sunt in tali loco. Idem dicendum esset de præcepto jejunii, vel alio locali, esset enim eadem ratio. Sic ille, & omnes. Suarez *loc. cit. n. 29.* vbi ait, id esse communiter receptum. Navar. *c. 23. n. 120.* Covarr. *lib. 4. variar. cap. 20. num. 8.* Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 19. & in summ. lib. 1. c. 12. num. 28. & 29.* dicens, esse veram sententiam. Basilius *c. 8. citato, n. 2.* Henriquez, Pedraza, Ledesma, Salas, Lessius, & alij, quos citat, & sequitur Pasqualigus *tract. de jejun. decis. 208.* hinc omnes deducentes, posse Navarros, & Lusitanos, aut alios; apud quos commune jus abstinendi ab intestinis animalium diebus Sabbati viget, transeuntes per Castellam, in qua vsu est abolitum, illis vesci. Idemque (ait Basilius) dicendum est de aliis cibis prohibitis secundum jus commune in vno loco, quorum vsus est ex consuetudine in alio, vt de carne suilla die Sabbati in Diœcesi Saguntina, & de cervicibus arietum die Sabbati in nonnullis locis Archiepiscopatus Toletani. Quod idem novissimè docent Iosephus de Rocafull. *3. part. praxis moral. lib. 6. de legibus, cap. 4. num. 28.* Amicus *de just. & jure disput. 5. sect. 16. num. 359.* & est communis.

QVÆSTIO XXVII.

An Parochianus duplicis Parochiæ teneatur observare festa, & alias leges Parochiæ, in qua etiam pro brevi, vt in hoc hospitio, reperitur?

NEgat Sanchez *lib. 1. sum. cap. 12. num. 40.* teneri casu, quo in dictam Parochiam, non ad habitandum, sed tanquam hospes, & ad breve tempus veniret. Hujus Sancii sententiam amplecti debent omnes Authores, quos suprà *quæst. 20. 21. 22. & 23.*

pro ſententiis citavimus contrariis. Qoia vt benè Sanch. *vbi ſuprà*, eodem modo judicandum eſt, quando in diverſis Parochiis ſunt diverſæ conſuetudines, ac quando in diverſis territoriis. Ideò

Probabiliùs ego juxta ſuprà dicta reſpondeo: Teneri, non ſolùm pro eo tempore quo dictus Parochianus eſt incola illius Parochiæ, verùm etiam pro eo tempore quo in illa vt hoſpes morari contingat. Quia ſicut in noſtra ſententia hoſpes tenetur ad obſervandas leges oppidorum, per quæ etiam obiter tranſit, dummodo id commodè poſſit, juxta quod ſuprà *q.*23. eſt habitum. Ita eodem modo teneri debet hoſpes Parochianus, dum etiam vt hoſpes habitat in altera Parochia. Sic expreſsè Filliuc. *loc. cit. n.*122. & Trullench. *lib.*3. *cit. c.*1. *dub.*3. *n.*8. Qui tamen malè citat Thom. Sancium pro hac ſententia. Sic etiam omnes DD. ſuprà *q.*20. *& ſeq.* pro nobis citati.

QVÆSTIO XXVIII.

An vagi, vel (quod idem eſt) qui nullibi habent domicilium, teneantur ad feſta, jejunia, & alias proprias conſuetudines locorum per quæ tranſeunt?

NEgant Paſqualigus *tom. de Iejun. deciſ.*200. *n.*3. *&* 4. & penes ipſum Medina 1.2. *q.*96. *art.*5. *in fine*. Saytus *in Clavi Regia, lib.*3. *c.*4. *num.*15. Leſſius *lib.*4. *de juſt. c.*2. *dub.*7. *n.*40. Layman *lib.*1. *Theolog. Moral. tract.*4. *c.*12. *n.*7. *verſ. Nihilominus*. Boſſius *ſect.*4. *de Iubilæo, caſ.*18. *n.*58. & Sancius *in ſelectis, diſp.*54. *n.*34. Qui etiam citat Paludanum, Antonin. Sylveſtrum, & Saytum.

Sed longè probabiliùs reſpondeo: Teneri, quia cum hujuſmodi vagi nullum habeant domicilium, illud debent ſortiri quoad omnia, vbicumque reperiuntur, aliàs iſti eſſent exempti ab omnibus legibus, ſtatutis, & conſuetudinibus localibus, & Epiſcoporum, quod videtur abſurdum. Sic Suarez *cap.*14. *cit. n.*20. Sanchez *lib.*3. *de matrim. diſp.*18. *n.*15. *& lib.*1. *in Decalog. c.*12. *n.*23. Salas *de legib. diſp.*14. *ſect.*4. *n.*40. *&* 55. Sotus *in* 4. *diſt.*15. *q.*4. *art.*2. *& diſt.*18. *q.*4. *art.*2. (non 20. vt invenies citatum apud Baldellium) *verſ. Eſt hic tamen adnotandum*. Lorca 1. 2. *tom.*2. *diſp.*25. *de legib. memb.*4. *in fine*, Fagundez *præcept.*4. *Eccleſ.* c.7. *n.*13. Reginald. *tom.*1. *ſum. lib.*13. *n.*172. Trullench. *lib.*3. *in Decalog. c.*1. *dub.*3. *n.*10. *pag.*534. *& cap.*2. *dub.*6. *n.*9. (non *lib.*6. c.2. *dub.*6. *n.*9. vt citat Paſqualigus; nam liber ſextus nec habet caput 2. neque quid de hac re agit.) Baſilius *lib.*5. *de matrim. c.*7. *n.*4. Bonac. *diſp.*1. *de legib. q.*1. *punct.*6. *n.*54. qui malè citat Layman (vt notat Paſqualigus) pro hac parte. Caſtro Palao *tom.*1. *tract.*3. *de legib. punct.*14. §.4. *n.*3. Baldell. *lib.*5. *Theol. Moral. diſp.*32. *n.*1. *verſ. Si tamen ſint vagi*, vbi etiam citat malè pro hac ſententia Saytum, Villalob. 1. *part. ſum. tract.*2. *diffic.*33. *n.*1. dicens id eſſe certum. Filliuc. *loc. cit. n.*105. Diana *part.*1. *tract.*9. *reſol.*2. *verſ. Notandum verò eſt*, Amicus *tom.*5. *de juſtit. & jure, diſp.*5. *ſect.*16. *n.*357. Citant etiam Bonacina, Palao, Diana, Baldellus, & Salas pro hac ſententia Azorium 1. *part. lib.*5. *c.*11. *q.*13. Sed omnes haud benè. *Primò*, quia illud caput non habet niſi ſeptem quæſtiones. *Secundò*, quia ſolùm *q.*3. *col. mihi.*400. docet, quod vagantes huc & illuc, qui nullibi domicilium habent ob crimina commiſſa, in quolibet loco vbi inveniuntur, puniri poſſunt. Sunt verba Azorij.

QVÆSTIO XXIX.

An Caſtellani, quibus in ſua patria licitum eſt in Sabbato inteſtina, & extremitates animalium edere, poſſint etiam licitè ea comedere tranſeuntes per Navarram, aut Luſitaniam, quibus in Regnis non licet prædicta manducare?

AFfirmant Sanchez, Fagundez, & Palat. *locis ſup. quæſt.*25. *cit.* Petr. Ledeſma *q.*45. *de Matrim. art.*5. *punct.*3. *dub. vltimo*, §.2. Quos pro hac parte citat Paſqualig. *tom. de Iejunio, deciſ.*62. dicitque eſſe probabilem, nitique optimo fundamento. Quia nimirum peregrinus ſicut non fit pars communitatis illius loci, per quem tranſit, cùm ibi ſe habeat tanquam exterus, & advena, ita non deſinit eſſe pars communitatis ſui domicilij: & proinde habet jus, vt vivat ſecundùm leges, & conſuetudines eiuſdem communitatis. Ita ille. Sed certè hoc fundamentum necdum bonum mihi videtur: ex illo namque planè ſequitur, quod non liceat Navarris, aut Luſitanis tranſeuntibus per Caſtellam veſci inteſtinis, &c. diebus Sabbati. Patet, quia etiam ſunt exteri, & advenæ: ergo ſi non fiunt pars communitatis illius loci per quem tranſeunt, planè nec deſinent eſſe pars communitatis ſui domicilij: ergo vt tales, tenerentur vivere ſecundùm leges ſui domicilij, ac proinde non poſſent veſci inteſtinis dictis diebus Sabbati, quod eſt contra communem omnium ferè ſententiam, & contra ipſummet Paſqualigum, vt ex retrò dictis conſtat. Tenet etiam hanc ſententiam Amicus *de juſt. & jure diſp.*5. *ſect.*16. *num.*359.

Vnde probabiliùs, veriuſque longè reſpondeo negativè. *Primò*, quia probabilius, veriuſque longè eſt, quod Peregrini obligentur legibus loci in quo degunt tanquam exteri, vel advenæ: ergo cum in Navarra, & Luſitania vigeat prohibitio inteſtinorum, & extremitatum animalium pro diebus Sabbati, planè tenebuntur dictam legem ſervare (maximè cùm ſit lex juris communis) omnes etiam advenæ, aut Peregrini, vt tales in dictis Regnis degentes, aut per illa tranſeuntes.

Secundò. Quia certiſſimum mihi eſt (quidquid renuat Paſqualigus) quod comeſtio inteſtinorum die Sabbati in Caſtella facta ſit licita, vel privilegio, vel conſuetudine poſteà privilegio confirmata: ſed ſic eſt quod talis conſuetudo, ſeu privilegium eſt locale, & non perſonale, cùm ſit conceſſum intuitu loci, nempe ob penuriam piſcium: ergo non ſequitur perſonas extra locum.

Ad fundamentum Paſqualigi negandum eſt, quod Peregrinus non fiat aliquo modo, & ratione pars illius loci per quem tranſit; fit namque, tam ad gaudendum favoribus, quàm ſubjiciendum ſe oneribus illius, vt ex dictis ſatis conſtat. Et ideò hanc noſtram ſententiam vt probabiliorem docet ipſemet Paſqualigus *deciſ. cit. in fine*, & penes illum Rodriguez *in Bullam Cruciatæ*, §.1. *n.*8. Henriquez *lib.*7. *cap.*25. *num.*2. *& in gloſſ. litt. S.* Vega *tom.*1. *ſummæ, c.*14. *caſu* 18. Sanchez *lib.*1. *Decalogi, c.*12. *num.*39. Layman *lib.*1. *Theolog. Moral. tract.*4. *c.*12. *num.*3. & Boſſius *ſect.*4. *de Iubileo, caſu* 18. *num.*63. Quibus addendi ſunt Navarr. *in Man. cap.*21. *num.*120. vbi ſic ait: Sextò peccat qui veſcitur carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione, etiam eo tempore, quo liceret veſci eis in ſua, ſicut è contrario non peccat veſcendo eis in regione, quâ tranſit, vel in qua moratur, licèt in ſua eis non liceret. Navarrus enim, & Luſitanus veſcentes in Caſtella die Sabbato extis,

vel

vel interioribus partibus animalium, non peccant: licèt in suis terris id eis non liceat. Castellanus autem idem faciens in Lusitania, vel Navarra peccaret, per *cap. Illa*, 12. *dist.* per quod eius gloss. probat illud vulgatum: *Si fueris Romæ, Romano vivito more: Et si sis alibi, vivito sicut ibi.* Huc vsque (& ampliùs) meus Navarrus, Basilius, Filliucius, Salas, & alij citati suprà *quæst.* 25.

DISPVTATIO IV.

De operibus in diebus festis prohibitis.

QVÆSTIO PRIMA.

An opera servilia prohibeantur in diebus festis?

RESPONDEO tanquam certum: Prohiberi, quia Ecclesia prohibuit in diebus festis opera corporalia, & externa, instar præcepti legis antiquæ: at lex antiqua prohibebat in die festo opera servilia, vt patet ex illo Levit. 23. *Omne opus servile non facietis in eo*: ergo & Ecclesia. Sic D.Th. 2.2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 3. D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *cap.* 7. §. *Quantum ad tertium*, Alens. 3. *part. q.* 32. *memb.* 4. *art.* 4. Ricard. *in* 3. *dist.* 37. *art.* 2. *q.* 4. Angel. *verb. Feria*, §. 9. Sylvest. *verb. Dominica*, *q.* 3. Tabiena *verb. Feria*, *vers.* 15. Tolet. *lib.* 4. *summ. cap.* 24. Sayrus *in Clavi Reg. lib.* 7. *cap.* 8, *n.* 8. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 17. & 20. Fagundez *de primo precept. Eccles. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 8. Bonac. *in* 3. *præcept. Decalog. disp.* 5. *q. vnica, punct.* 1. *num.* 13. Sanchez *in consil. lib.* 5. *c.* 6. *dub.* 6. Castro Palao *tom.* 2. *operum moral. disput.* 2. *punct.* 5. *n.* 1. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 8. *n.* 1. Layman *tom.* 2. *Theolog. Moralis, lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 2. & omnes.

QVÆSTIO II.

An omnia opera corporalia externa sint prohibita Christianis in diebus festis?

AFfirmandum videtur. Nam Ecclesia tulit præceptum de sanctificatione festorum, ad imitationem præcepti antiquæ legis. Sed in hoc prohibebantur omnia opera externa, vt colligitur ex illo Exodi 20. *Non facies omne opus in eo.* Et Levit. 23. *Omne opus non facietis in eo*: ergo etiam probibentur per præceptum Ecclesiæ.

Sed tanquam certum respondeo: Non omnia opera corporalia externa esse prohibita Christianis in diebus festis, sicut olim prohibita erant Iudæis. Sic docent omnes Patres, quatenus cavendum præcipiunt Christianis, ne more Iudæorum in die Dominico otientur. Sic cavetur in Concil. Aurelian. 3. *c.* 27. & in Concil. Leodicensi *c.* 29. & contrarium damnat Gregor. *lib.* 11. *Epist. in* 3. Et constat ex praxi Ecclesiæ. Sic omnes. Legantur Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 17. *à n* 4. vsque *ad* 10. vbi ad rationem dubitandi respondet, quod licèt præceptum Ecclesiæ de abstinendo ab operibus servilibus, datum sit ad imitationem præcepti legis antiquæ, non verò ad eius æqualitatem. Sanchez *lib.* 5. *consil. cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 12. Layman *loc. cit.* & alij.

QVÆSTIO III.

An opera servilia, quæ in festis prohibentur Christianis sint tantùm illa quæ propria sunt servorum?

REspondeo affirmativè. Sic namque clarè colligitur ex verbis Exodi 20. & Levitici 23. nuper adductis. Et ex Ecclesiæ vsu, & Doctorum omnium consensu. Qui declarantes, quid sit opus servile in festis prohibitum, aiunt illud esse propriè quod ex se habet quendam famulatum, & ab illis solis communiter exercetur, qui aliis inserviunt. Sic ferè D.Th. 2.2. *q.* 122. *art.* 4. & *in* 3. *sent. dist.* 37. *art.* 5. *quæst.* 2. *ad* 2. vbi adducens descriptionem operis servilis, ait: *Opera servilia propriè esse illa, ad quorum exercitium servos deputatos habemus, in quibus debent artes mechanicæ dirigere, quæ à liberalibus distinguuntur.* Sic Angelicus Doctor. Et sic ex illo Suarez *lib.* 2. *cit. cap.* 17. *n.* 3. & 4. Caietan. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Navar. *c.* 13. *n.* 3. Tolet. *cap.* 24. *n.* 8. Reginald. *lib.* 29. *n.* 4. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 5. *q. vnica, punct.* 2. *n.* 4. & 23. Castro Palao *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 5. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 6. *n.* 2. Layman *c.* 2. *cit. n.* 2. Fagundez *de* 1. *præcepto Eccles. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 6. & *cap.* 11. *per totum*, Villalobos *tom.* 2. *tract.* 32. *diff.* 2. *n.* 2. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 8. *num.* 2.

QVÆSTIO IV.

An etiam prohibeantur in festis opera quæ sunt communia liberis, & servis, vt sunt venari, piscari, &c.

AFfirmant aliqui esse prohibita prædicta opera, si fiant à servis, non verò si fiant à liberis. Quorum opinionem dicunt esse probabilem Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 27. *c.* 9. *q.* 8. *num.* 160. & Machado *lib.* 2. *summ. part.* 3. *tract.* 15. *docum.* 5. *n.* 5. vbi sic ait: [Acerca de las obras que son comunes à esclavos, y libres, como es el caminar à pie, pescar, caçar, &c. Digo que es probable opinion que son medias de suyo, y tales, que hechas por officio, ò por esclavos, y gente servil, son tambien ellas serviles, è ilicitas; y hechas por personas libres, no lo son. Sic Machado.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non prohiberi in festis exerceri prædicta opera, etiam à servis. Quia in festis sola opera servilia sunt prohibita: sed ea quæ sunt communia liberis, & servis, non sunt servilia: ergo. Sic Caietan. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Bonac. *n.* 24. *cit.* Sanch. *dub.* 6. *cit. num.* 10. Castro Palao *punct.* 5. *cit. n.* 1. Pedraza *præcept.* 3. *fol.* 27. *pag.* 2. Filliuc. *loc. cit. n.* 161. Machado ex illo his verbis: [Si bien es mas probable opinion, que en ninguna manera se dan obras medias, sino que forçozamente han de ser ò serviles, ò libres, porque de la misma manera, que entre hombre libre, y esclavo, no se dà medio, tan poco entre las obras comunes. Sic ille.

QVÆSTIO V.

An sit licitum in die festo studere?

NEgavit absolutè Abulens. Exodi 21. *q.* 26. vbi docet, quod si quis toto die festo studeat, etiam Theologiæ, & causâ pietatis, & non lucri, non careat culpâ. Quia præferri debet vacatio ad Deum studio. Negarunt etiam alij Canonistæ, non loquendo tam latè de omni studio, sed de studio, quod non est in materia spirituali. Sic Antòn. de Butr. *in c.* 1. *de feriis*, Angel. *verb. Feria*, *num.* 29. & Sylvest. *verb.*

Dominica, quæst.5. vers. Quinta. Vbi expressè docent, quod studere ad lucrum non liceat, licèt non sit mortale.

Sed tanquàm certum respondeo : Licitum esse studere in die festo, etiam tota die, & non solùm Theologiæ, verùm etiam aliis scientiis, vt Philosophiæ, Mathematicæ, & similibus, quacumque intentione id fiat, dummodo suo tempore audiatur Missa. Ratio est, quia studere non est opus servile, sed liberale : at hoc non est prohibitum in die festo (vt *q.3.* est habitum ;) ergo non erit peccatum contra observationem festi, in eo consumere totum diem (modò Missa audiatur) etiamsi lucri causâ id fiat. Sic D.Th. *2.2. q.122. art.4.* Panorm. Petr. de Ancar. Andr. Barbat. & alij, quos citat, & sequitur Suarez *tom.2. de Relig. lib.2. c.21. à n.3.* Bonac. *tom.2. disp.5. q.vnica. punct.2. num.7.* Fagundez *de 1. precept. Eccles. lib.1. cap.11. n.2. & 3.* Castro Palao *tom.1 tract.9. punct.5. num.2.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub. 8. n. 4.* Bassæus *verb. Festum 2. num.7.* Grassius *1. part. decis. lib.2. cap.33. n.16. & 2. part. lib.2. cap.13. n.8. & 23.* & alij.

QVÆSTIO VI.

An licitum sit alicui in die festo docere alios, aut legere lucri gratiâ?

NEgant Sylvest. & Abulens. *loc. cit.* Quia existimant esse peccatum exercere prædictos actus propter lucrum, eo quòd ex fine fiant serviles.

Sed tanquam certum respondeo : Licitum esse in die festo legere, aut docere quamcunque scientiam, aut artem, sive voce, sive scripto fiat, non solùm causâ pietatis, sed etiam lucri gratiâ. Quia totum hoc est exercere actus liberales, qui nequaquam sunt in festis prohibiti. Neque quod fiant ob lucrum, extrahunt illos à sua conditione. Sic Suarez *loc. cit. n.6.* Fagundez, Palao, Trullench. *loc. cit.* Nauar. *cap.13. n.11. vers. Octavò,* ex Caiet. *2.2. q.122. art.4. & in sum. Festos dies.* Pasqualig. *in decis. moral. decis.138. n.4.* Grassius *2.p. decis. lib.2. cap.13. num.8. & 23.* Sanchez *lib.5. consil. cap.2. dub.6. n.4. & 11.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An licitum sit cantare in festo, aut pulsare organa, seu alia instrumenta ex conventione aliquarum pecuniarum?

NEgant Abulens. *loc. cit. q.17.* Angel. *v. Feria, n.27.* & Sylvester *v. Dominica, q.7. vers. Quinta.*

Sed tanquam certum ferè respondeo : Licitum omnino esse, non solùm si id fiat principaliter ob divinum cultum, aut ob honestam animi recreationem, sive ob aliquem alium finem pium, in quo omnes conveniunt ; sed etiam si principaliter ob pecunias, aut aliam mercedem fiat. Quia prædicta non sunt opera servilia, nec talia ex fine lucrandi efficiuntur, vt nuper est habitum : ergo. Sic Nauar. *c.13. n.14. vers. Ex quo sequitur.* Grassius *1. part. decis. aur. lib.1. cap.33. n.12.* Pedraza *in summ.* vbi *de precept. fol.27. pag.2.* & alij.

QVÆSTIO VIII.

An licitum sit consulere in festo, etiam principaliter propter lucrum?

NEgant Sylvester *v. Dominica, q.5. vers. Tertia:* sentiens peccare mortaliter Doctorem, qui dat consilium, etiam illi qui è longinquo venit, principaliter ob quæstum. Cuius sententiam esse communem ait Nauar. *vbi infrà.* Et illam docent Moditius *in §. Prudentum responsa, dub.9. num.1.* & alij.

Affirmat verò, non absolutè, sed limitatè, Angelus *v. Feria, n.25.* concedens id solùm Doctori, qui vt expediat illum, qui de longè venit, consilium facit.

Sed tanquam ferè certum absolutè, & sine limitatione respondeo : Licitum esse facere consilium, etiam principaliter propter lucrum. Quia hoc non est opus servile, nec aliud ex quinque prohibitis, de quibus infrà : ergo licitè fieri potest in die festo. Sic Navar. *cap.23. n.12. vers. Octavò,* Bonac. *disp.5. punct.2. n.8.* Palao *tom.2. tract.3. disp.2. punct.5. n.2.* Trullench. *lib. 3. in Decalog. c.1. dub. 8. num. 4.* Pasqualig. *decis.138. num.1.* Fagundez *de 1. precept. lib.11. c.11. à num.2.* & Grassius *1. part. decis. lib.2. cap.33. n.16. & 2. part. lib.2. cap.13. num.23.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An sit licitum in die festo scribere, si id non fiat ob lucrum?

NEgat Guillel. quem citàt, & sequitur Abulens. *in cap.12. Exodi, q.37.* docens peccare, qui in die festo magnam scripturam faceret pro se, adhuc absque spe lucri.

Sed tanquam certum respondeo : Esse licitum, quia scribere, præsertim gratis, & absque lucro, non est opus servile, sed liberale : ergo cùm aliàs non sit ex quinque aliis prohibitis, licitè potest in die festo fieri. Sic D.Thom. *art.4. cit.* vbi expressè docet, quod *Docere, tam verbo, quàm scripto, sit opus spirituale.* Suarez *lib.2. cit. c.24. num.1.* vbi ait, in hoc omnes Doctores convenire. Sanchez *lib.5. consil. c.1. dub.8. num.1.* & penes ipsum Navar. Lopez, Soto, Medina, Sylvest. & Caiet. Layman. *tom.2. lib.4. tract.7. cap.2. num.3.* & alij.

QVÆSTIO X.

An licitum etiam sit in festo ob lucrum scribere?

NEgant Summ. Confess. *lib.1. tit.12. q.9.* Angel. *v. Feria, n.9. & 31.* Tabiena *n.39. & 40.* Rosella *n.12.* Pisanel. *ibidem.* Sylvest. *v. Dominica, q.5. vers. Sexta,* Astens. *lib.1. tit.22. art.4. & tit.23. art.3. q.5.* Ricard. *in 3. dist. 37. art.2. q.4.* Sot. *lib. 2. de Iust. q.4. art.4. ad 3.* & Azor. *p.2. lib.1. c.27. q.4.* Quos omnes citat pro hac parte Pasqualig. *decis.139. n.1.* Addens eandem sententiam tenere etiam omnes Authores, quos ipse *decis.140.* citat pro prima sententia, inter quos sunt Nauarr. Caietan. & Tolet. quos tamen pro contraria (in hac quæstione) sententia citat, & benè. Addi tamen his Doctoribus possunt Guillel. & Abulens. *loc. cit.*

Sed probabiliùs respondeo : Esse licitum in festo scribere, etiam ob mercedem, aut lucrum, quocunque modo scribatur. Nam triplici modo potest quis scribere : vno per sese, proprios conceptus exprimendo : alio modo vt discipulus, alterius dictata excipiendo ; & tertio, vt instrumentum alteri ministrans, & illi scribens : quocunque ergo modo ex his scribatur, licitum est. Ratio est, quia scribere non est opus servile, sed liberale ; cùm sit opus mentis, hoc est, opus exprimens conceptus proprios, vel dictantis : ergo quamvis fiat ob lucrum, licitum erit scribere in festis. Patet consequentia, quia inter

scriptio

ſcriptionem factam ob lucrum, vel ſine lucro, nulla differentia aſſignari poteſt, vt benè probat Suarez vbi infrà: ergo ſi vna non eſt ſervilis, nec alia erit. Sic docent Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Navar. *in Man. c.* 13. *num.* 14. Sayrus *in Clavi Regia, lib.* 7. *c.* 1. *num.* 13. Lopez 1. *p. inſtruct. conſc. cap.* 52. Medina *lib.* 1. *inſtruct. cap.* 14. §. 8. Tolet. *lib.* 14. *c.* 24. *num.* 6. (*non* 3. vt citat Paſqualig.) Fagundez *lib.* 1. *de* 1. *precept. Eccleſ. c.* 11. *n.* 3. & 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 2. *num.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 24. Bonac. *de precept. Decal. q. unica, punct.* 2. *n.* 25. (qui malè citat pro hac parte Azorium, quod non notavit Paſqualig.) Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 3. *de observ. feſtorum, diſp.* 2. *punct.* 5. *n.* 3. Gordon. *lib.* 6. *Theol. Moral. q.* 7. *c.* 6. *verb. Dubium.* Quos omnes citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 139. His addi poſſunt Baſſæus *v. Feſtum* 2. *n.* 8. Trullench. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 8. *n.* 4. Sanchez *in Conciliis, p.* 2. *lib.* 5. *dub.* 8. *n.* 5. & 6. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *n.* 163. Villalob. 2. *p. tract.* 32. *diff.* 2. *n.* 5. Luyſius *in ſumma, p.* 1. *c.* 230. *dub.* 11. *adjuncto dub.* 8. & alij.

QVÆSTIO XI.

An etiam ſit licitum tranſcribere in die feſto ſine pretio?

NEgant apud Suarez Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. & Navar. *cap.* 13. *num.* 14. & apud Sanchez *infrà* Sylveſt. *verb. Dominica, quæſt.* 5. *concluſ.* 5. Margarita Confeſſor. 3. *prec. fol.* 70. & Pedraza 3. *precept. fol.* 27. *part.* 2.

Sed longè multò probabiliùs reſpondeo: Eſſe licitum. Quia tranſcribere abſolutè, nil aliud eſt quàm tali modo ſcribere: at hoc eſt licitum fieri in die feſto, vt ſuprà eſt habitum: ergo & illud erit. Sic Suarez *lib.* 2. *cit. c.* 25. *n.* 1. Qui citat pro hac parte Sylveſtrum, Angelum, & Roſellam. Sed ex his Sylveſt. & Angel. (quos ſolos pro nunc videre potui) oppoſitum docent, Sylveſt. loco à Sanch. *cit. concl.* 6. (non 5.) & Angel *verb. Feria. n.* 31. Sic etiam Sanchez *lib.* 5. *conſil. c.* 2. *dub.* 9. *num.* 3. & 4. & Layman. *tom.* 2. *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 9. *verſu Dico ſecundò.* Lublinus *verb. Feſtum, num.* 4.

QVÆSTIO XII.

An item ſit licitum tranſcribere in feſto, ob lucrum, aut pretium?

NEgant (& à fortiori) Caiet. & Navarr. *loc. cit.* Sylvius etiam 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. Tolet. *lib.* 4. c. 24. *n.* 11. D. Anton. *part.* 2. *tit.* 9. *c.* 7. §. *Quantum,* Fernandez *p.* 1. *Examin. Theol. c.* 7. §. 1. *num.* 10. Vega *tom.* 1. *ſum. cap.* 114. *caſu* 3. Comitol. *lib.* 4. *reſponſ. quæſt.* 58. *num.* 3. Azor. *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 27. *quæſt.* 5. Anton. de Literatis *p.* 2. *ſum. c.* 17. *num.* 21. Reginald. *lib.* 19. *c.* 3. *num.* 40. & ex parte Sanchez *tom.* 2. *opuſcul. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 9. *n.* 4. Quos omnes pro hac parte ſic refert Paſqualigus *deciſ.* 140. Sed ex his malè Toletum, quia nec *num.* 11. *cit.* nec alibi de hac agit quæſtione.

His tamen Doctoribus pro hac ſententia adductis, addi adhuc poſſunt Iodocus *tom.* 1. *Theſauri, v. Feſtorum obſervatio,* §. 7. *verſ. Tranſcribere.* Ioan. Henriquez *in ſum. cap.* 7. *num.* 21. Sylveſt. Angel. & Ruſella *loc. cit.*

Sed probabiliùs reſpondeo; Etiam eſſe licitum, quia tranſcribere idem eſt eſſentialiter, ac ſcribere: ſed ſcribere eſt licitum in die feſto: ergo & tranſcribere. Major patet, quia tranſcriptio ſolùm differt à ſcriptione in hoc, quod tranſcribens ſcribit conceptus dictatos, non per verba, ſed per ſcripturam: ſcribens verò ſcribit conceptus dictantis ex ore ipſius: at ſic eſt, quod per accidens ſe habet ad actionem, quod quis excipiat conceptus, vel per verba, vel per ſcripturam: ergo. Nec refert quidquam, quod id fiat ob lucrum, aut pretium: quia ſi actio tranſcribendi ex ſe eſt liberalis, & non ſervilis, nullo modo fiet ſervilis intentione operantis, nempe quod hoc faciat ob lucrum, quia id valdè accidentarium eſt illi. Sic Medina *in inſtruct. lib.* 1. *cap.* 14. §. 8. Lopez *c.* 52. *cit.* Fagundez *lib.* 1. *de* 1. *precept. Eccleſ. cap.* 11. *num.* 3. & 4. Sayrus *lib.* 7. *cit. cap.* 2. *num.* 15. Margarita caſuum conſcientiæ *verb. Feſta,* Suarez *lib.* 2. *cit. c.* 25. Molfeſius *tom.* 1. *ſum. tract.* 11. *c.* 17. *num.* 42. Sà *verb. Feſtum, num.* 5. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 3. Rodriguez *in ſum. tom.* 3. *c.* 168. *num.* 3. Naldus *verb. Feſtum, n.* 5. Bonacina *q. unica, cit. punct.* 2. *num.* 25. Palao *part.* 2. *tract.* 3. *diſp.* 2. *punct.* 5. *num.* 4. Diana *p.* 1. *tract.* 15. *reſol.* 55. Ioan. de Cruce *p.* 1. *ſum. precept.* 3. *art.* 1. *num.* 2. & Gordonus *lib.* 6. *cit. q.* 7. *c.* 6. *verſ. Ad quid ſaltem.* Quos omnes citat, & ſequitur Paſqualigus *deciſ.* 140. Quibus addi poſſunt Baſſæus *Feſtum* 2. *num.* 8. *verſ. tranſcribere* (vbi etiam citat malè Toletum *lib.* 4. *c.* 14. *num.* 14. pro contraria ſententia, ſicut citat Paſqualig. *num.* 11. Quia Tolet. nil habet de hac quæſtione, nec caput 24. habet niſi numeros 11.) Filliucius *tractat.* 27. *cit. num.* 164. Trullench. *dub.* 8. *cit. num.* 5. Lublinus *verb. Feſtum, num.* 4. Machado *lib.* 2. *p.* 3. *tract.* 15. *docum.* 5. *num.* 7. Luyſius Turrian. *in ſum. loc. cit.* Auſonius *in ſumma Dianæ, verb. Feſtum ſervare, num.* 4. & alij.

QVÆSTIO XIII.

An ſit licitum in die feſto tranſcribere ex officio, aut pro mercede, libros cum Notis, ad tantum deſervientes, privilegia, & ſimilia?

NEgant Azor. *loc. cit. cap.* 17. *q.* 4. Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 10. *num.* 5. & 6. & alij.

Sed probabiliùs reſpondeo: Eſſe licitum, quia totum hoc continetur intra limites operis liberalis, & non ſervilis. Sic Bonacina *quæſt. unica cit. punct.* 2. *num.* 25. Trullench. *dub.* 8. *cit. num.* 5. & penes illum Diana 1. *part. loc. cit.* ſed certè id ſolùm docet loquendo de Notariis, aut officialibus Curiæ, non de ſcribentibus libros cum Notis. Qui & citat Sayrum *in Clavi Reg. lib.* 7. *c.* 2. *num.* 15. Molfeſium, Lopez, Suarium, & alios.

QVÆSTIO XIV.

An ſit licitum in die feſto illuminare libros, aut literas?

AFfirmare debent Authores, qui affirmant licitum eſſe in diebus feſtis depingere, de quo infrà. Quia vtriuſque eadem eſt ratio.

Sed probabiliùs reſpondeo: Non eſſe licitum, quia probabilius eſt, nec actum pingendi eſſe licitum in feſto, vt infrà. Sic Sanchez *loc. cit. dub.* 9. & Trullench. *num.* 5. *cit.*

QVÆSTIO XV.

An ſit licitum Tabellionibus, ſeu Notariis facere ſcripturas in diebus feſtis?

NEgant Sylveſt. *verb. Dominica, q.* 3. (vt referunt Paſqualig. & Sanchez) & Anton. 2. *part. tit.* 9. *cap.* 7.

cap.7.§.vltimo, niſi aliàs ſit conſuetudo legi derogans. Ita etiam Lublinus *verb. Feſtum*, *n.4*.

Sed probabiliùs reſpondeo : Licitum eſſe facere ſcripturas, & alia inſtrumenta publica continentia illos actus, qui in feſtis non ſunt prohibiti, v.g. teſtamenta, ſcriptutas donationis, & renunciationis, debiti, ſoluti, &c. ſecus verò ſcripturas, quæ continent actus prohibitos fieri in diebus feſtis, vt ſcripturam quæ continet examinationem teſtium, &c. Quia *Primum* nullo modo eſt jure probibitum, veluti eſt *Secundum*, nec eſt opus ſervile : ergo erit licitum. Sic Navarr. *cap.13.num.14. verſ. Ex quo ſequitur*, Lopez *lib.1. inſtruct. cap.55. verſ. Licet etiam conſcribere*. Sanchez *tom.2. conſil. lib.5. c.2. dub.10. num.2.& 3.* Paſqualig. *deciſ.152*. Trullench. *loc.cit. n.4.* Iodocus *tom.1. Theſauri, v. Feſtorum obſervatio, §.7. verſ Secundi generis*. Medina *in ſum.lib.1.c.14.* §.8. Villalob.*2.p. tract.32. diff.5. num.5.* & alij, id docentes ſecundùm regulam communem.

QVÆSTIO XVI.

An ſit licitum in die feſto rationem facere, Hiſpànè, Dar y tomar cuentas, *ſaltem quando id nec ex officio, nec mercede fit?*

NEgant Sylveſt. *v. Dominica, q.3.* Angel. *v. Feria, n.31.* Tabiena *eo verbo, num.39.* Abulenſ. *q.56. in c.12. Exodi*, & D. Anton. *2.part. tit.9. c.7. §.vltimo*. Quos omnes citat Paſqualig. *deciſ. 150*. Sed ex his Authoribus Angelus nihil habet de hac quæſtione *n.31*. nec alibi. Negant etiam apud Sanchez *vbi infrà*, Margarita *3.prac. fol.7.* Medina *lib.1. ſum. c.16. §.9.* & Henriquez.

Sed probabiliùs reſpondeo : licitum eſſe, quia deſcriptio dati, & accepti, & tranſcriptio de vno in alium librum, in quo actio reddendi rationem rei datæ, & acceptæ, aut redditunm conſiſtit, non eſt opus ſervile, ſed omnino liberale : ergo & licitum in feſto. Sic Paſqualigus *loc. cit.* & Sanchez *tom.2. opuſc. lib.5. c.5. dub.11. n.25*. dicens, ita ſentire doctos recentiores, addentes id practicari ſine ſcrupulo inter Religioſos timoratos.

QVÆSTIO XVII.

An etiam ſit licitum rationem facere in feſtis, illis qui pro mercede, aut ex officio id faciunt?

NEgat Sanchez *loc.cit. num.3.* Docens, id nullo modo eſſe licitum illis, qui vel in Republica id habent ex officio, aut pacta mercede, aut illis qui id ex officio præſtarent, quia hoc pacto, inquit, id opus redditur ſervile.

Sed probabiliùs reſpondeo : Etiam eſſe licitum eis; quia ſi rationem facere vt ſic, ex ſe eſt opus liberale, ac proinde licitum in feſto, etiam tale erit quantumvis fiat ex officio, aut mercede : quia hæc nullo modo variant naturam actus, aut operis, vt ſæpè eſt dictum: ergo. Sic Paſqualig. *deciſ.150. citata*.

QVÆSTIO XVIII.

An licitum ſit Typographis ordinare, & componere characteres, aut litteras in feſtis?

NEgant apud Paſqualigum, eo quòd ſentiant eſſe opus ſervile, Suarez *lib. 2. cit. cap.55. num.8.* Victorell. *in addit. ad* Tolet. *lib.4. c.25. verſ. Tranſcriptionem*, Palaus *p.2. tract. 3. diſp.2. punct.5. n.5.* & Gordonus *lib.6. Theol.moral. q.7.c.6. verſ. At quid ſaltem*. Quos omnes citat, & ſequitur Paſqualigus *deciſ.149. num.4 & 5.* Sed ex his, quos hic Author citat Authoribus, Victorell. malè : quia *loc.cit.* ſaltem apud me nec habet *verſ. Tranſcriptionem*, nec verbum de hac quæſtione habet. Addi tamen loco illius poſſunt Baſſæus *v. Feſtum 2. num.8. verſ. Imprimere autem*, Trullench. *lib.3. in Decalog. c.1. dub.8. num.5.* Filliuc. *tract.27. c.9. num.164. & ſequenti*. Fagundez *de 1. precept. Eccleſ. lib.1. c.11. num.7.* Fundamentum hujus ſententiæ eſt. Quia illa ordinatio characterum non eſt ex ſe expreſſio conceptuum, aut tranſcriptio expreſſionis conceptuum : ſed eſt fabricatio quædam inſtrumenti mechanici, quod inſervire debet ad opus mechanicum; dum enim componunt characteres, fabricant illas quas vocant formas, quibus deinde vtuntur ad cudendas litteras, non ad exprimendos, aut percipiendos conceptus. Ita Paſqualigus. Et licèt hæc ſententia ſit valde probabilis, & in praxi conſulenda.

Tamen probabiliter certè reſpondeo : Licitum eſſe Typographis in diebus feſtis characteres componere, ſeu ordinare. Quia hujuſmodi ordinatio characterum, etiam in ordine ad impreſſionem, non eſt opus ſevile : ergo nec prohibitum in diebus feſtis. Conſequentia liquet. Antecedens probo. *Primò*, quia per illam compoſitionem characterum manifeſtantur, & exprimuntur conceptus mentis : ergo opus eſt mentale, & non ſervile. *Secundò*, quia tranſcriptio eſt licita in feſtis (vt ſuprà eſt habitum): ergo & ordinatio litterarum, ſeu characterum, erit etiam licita. Patet, quia hæc nihil aliud eſt, quàm quædam tranſcriptio ex quaternione, aut originali libro, in dictas formas, vt poſtea in papyro cudantur.

Reſpondet Paſqualigus negando, quod illa ordinatio characterum ſit manifeſtatio conceptuum, quia (inquit) dicti characteres ponuntur inverſo modo, ac ponuntur in ſcriptura; quod ſatis indicat, non ordinari ad lectionem, aut manifeſtandos conceptus; ſed diſponi, vt ſint congruum inſtrumentum ad cudendas litteras.

Sed hæc reſponſio nullo modo evacuat vim argumenti. Nam *Primò* inquiro à Paſqualigo, ſi illa ordinatio characterum poneretur non inverſo, ſed eodem modo, ac ponitur in ſcriptura, eſſetne opus ſervile, aut liberale, & mentale? Si dicat primum : ergo impertinenter recurrit, vt ſolvat argumentum, ad poſitionem inverſam litterarum. Si dicat ſecundum, nempe quod tunc eſſet opus liberale, & mentale; quia tunc revera dicta compoſitio litterarum eſſet manifeſtativa conceptuum mentis, ſicut eſt ſcriptio, aut tranſcriptio, tunc ſic ego : ſed ſic eſt, quod etiam compoſitio litterarum inverſo modo poſitarum, clarè, & diſtinctè manifeſtat conceptus mentis, vt conſtat legenti dictas formas, vt ſæpè ego legi, & intellexi : ergo etiam erit opus liberale, ſeu mentale, & non ſervile.

Secundò arguo contra eundem Authorem : Si quis inverſo modo ſcriberet manifeſtando, & exprimendo alicui ſuos conceptus, verè exerceret operationem liberalem, vtpotè mentis, & non ſervilem, vt conſtat, ac proinde non prohibitam in feſtis : ergo eandem exercet Typographus ordinando characteres inverſo modo; ſiquidem eodem, aut ſimili modo manifeſtat ſuos, aut alterius conceptus. Propter hæc hanc noſtram ſententiam tenet Homobonus *volum.1. p.2. reſponſ.34.* Layman *lib.4. Theol. Moral. tract.7. c.2. num.3. verſ. dico 3. in fine*. Diana *part.4. tract.4. reſol.62.* & noviſſimè *p.8. tract.7. reſol. 56.* Et ni fallor, Machado *tom.2. lib.6. part 8. tract.8. docum. 4. n. 2.* & dicunt probabile Trullench. & Paſ-

qualigus,

qualigus, vt notat ipse Diana *resol. 56. cit.* Ita dicens: Sed an dicti Typographi possint in diebus festivis characteres componere, nominatim contra me negativè respondet P. Pasqualigus *decis.* 149. *n.* 5. sed nostram sententiam tanquam probabilem admittit Machadus *vbi sup. n.* 1. Trullench *in Decalog. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 1. *dub.* 8. *n.* 5. & 6. Hucusque Diana, & Ausonius in summa Dianæ, *verb. Festum servare, n.* 5. sic dicens: Similiter Typographi characteres in die festo ordinantes non peccant mortaliter, quia hoc etiam est opus de se mentale, non servile. Ita ille.

Ad fundamentum Pasqualigi negandum est, quod illa ordinatio characterum non sit ex se expressio, seu expressiva conceptuum. Est namque, licèt ex parte componentium aliud intendatur, nempe fabricate dictas formas ad eudendas litteras. Quia finis operantis non extrahit à sua conditione operationem ipsam. Vnde si hæc est ex se expressiva conceptuum, semper erit talis, quidquid aliud velit operans. Vnde omni capite, tam scilicet ex authoritate, quàm ratione constat, hanc nostram sententiam esse probabilem, quidquid ille Theologus neotericus dixerit. Nolo tamen, vt illam ante factum consulas, benè tamen vt illam post factum teneas, vt non temerè condemnes eos, qui eam amplexati sunt.

QVÆSTIO XIX.

An etiam ipsismet impressoribus librorum, vulgò Batidores, y Tiradores, *sit licitum in festis Prælo incumbere?*

RESpondeo, tanquam quid certum: Non esse licitum, quia horum actio verè, & totaliter est mechanica, & servilia, cùm pertineat ad artem sigillativam: nam nil aliud de se dicit, quàm intinctionem litterarum, & earum impressionem super papyrum. Sic tanquam certum docent omnes Doctores citati, tam pro prima, quàm pro secunda nostra sententia. Legantur.

QVÆSTIO XX.

An sit licitum pingere in festo, lucri gratiâ?

AFfirmant (apud Pasqualigum) Sayrus *lib.* 7. *Clavis Reg. c.* 2. *n.* 13. Lopez 1. *part. instruct. cap.* 52. Medina *lib.* 1. *instruct. c.* 14. §. 8. *in fine*, Ioan. à Cruce 2. *part. director. precept.* 3. *art.* 1. *n.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 2. *n.* 3. *vers. Dico tertiò.* Quos omnes sic pro hac parte citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 142. *n.* 3. & 4. Sed ex his Autoribus Lopez contrarium docet expresè cum Navar. & Caiet. *c.* 52. *citato, vers. Licet scribere.* Quamvis versu sequenti dicat, quod Medina affirmet, posse contrarium practicari. Citat etiam pro hac parte Machado *tom.* 2. *p.* 8. *tract.* 8. *docum.* 6. *n.* 4. Dianam 4. *part. tract.* 4. *resolut.* 62. & benè. Ipse verò non resolvit hanc difficultatem, sed solùm refert, vt solet, quamvis in hanc videatur inclinare sententiam, eo quòd illam in ultimo referat loco.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse licitum, quia probabilius est, quod actus pingendi sit servilis: ergo prohibitus in festis. Sic latè Suarez *lib.* 2. *cit. cap.* 26. *à num.* 4. Sà *verb. Festum, num.* 5. Pedraza *in sum. precept.* 3. *fol.* 27. *pag.* 2. Bonac. *disp.* 1. *punct.* 2. *num.* 25. *vers. Quintò*, vbi pro hac parte citat Sayrum *loc. cit. n.* 16. Sed malè: nam oppositum expresè docet Azorius *tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 27. *q.* 6. Fagund. *de* 1 *precept. c.* 11. *n.* 10. Palao *tom.* 2. *de observat. fest. tract.* 3. *disp.* 2. *punct.* 5. *n.* 7. Molses. *tract.* 11. *c.* 17. *num.* 45. R. P. Leand. in V. Præcept. Eccl. Naldus *verb. Festum, n.* 6. Gordon. *lib.* 6. *Theol. Moral. quæst.* 6. *c.* 6. Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 12. & 16. Bassæus *v. Festum* 2. *n.* 9. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *n.* 167. & *seq.* Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 8. *n.* 7. Luysius Torrian. *in select. centur.* 4. *dub.* 59. & *in sum. p.* 1. *c.* 230. *dub.* 12. Tenent etiam Angel. Tabiena, Rosella, Sylvest. & Armilla statim citandi. Et est communis sententia, vt fatetur ipsemet Layman, qui etiam citat malè pro se Lopezium.

QVÆSTIO XXI.

An saltem sit licitum in festis pingere, recreationis gratiâ?

AFfirmant (à fortiori) omnes Authores nuper pro prima sententia adducti, & ex adductis pro nostra, Angel. *v. Feria, num.* 31. Sylvest. *v. Dominica, q.* 5. § *sexta* (non §. *Quinta*, vt citat Suarez.) Armilla *v. Festum, n.* 21. Rosella *v. Feria, n.* 13. Azor. Reginald. Clavis Reg. (apud Bonacinam) & Bassæus *loc. cit. n.* 9. Ita etiam Layman *tract.* 7. *cit. c.* 2. *n.* 3. *vers. Dico* 1. & penes illum Sà *num.* 5. Ioan. à S. Thoma *in explicatione Doctrinæ Christianæ, vbi de* 3. *præcepto Decalog. fol. mihi* 40. his verbis: [Si es mucha la obra, y por mucho rato, es mortal. Si es solo por recreacion, aunque trayga consigo algun trabaxo, no son pecado, si no estorvan la Missa, ò den escandalo.] Ita ille, de omnibus operibus prohibitis absolutè loquendo, & alij. Quorum fundamentum est. Quia pingere recreationis gratiâ, non est artem exercere, sed animum reficere: ergo.

Sed probabiliùs respondeo: Neque esse licitum, quia probabilius est, vt diximus, quod opus pingendi sit simpliciter servile: ergo quacumque intentione fiat, semper est illicitum in festo fieri, quia intentio, aut finis operantis non variat rationem operis. Sic Suarez *c.* 36. *cit. n.* 5. vbi sic ait: Item licèt quis depingat imaginem animo illam donandi Ecclesiæ, non licet in festo id facere sine licentia Prælati, quia non licet servile opus facere in festo, etiam causâ pietatis, sine necessitate excusante, vt suprà dictum est. Quapropter multò minùs licebit id facere voluptatis causâ, sicut non liceret vas argenteum, aut aureum facere, etiamsi quis in eo delectetur, & ea ratione id faciat. Sic Suar. *n.* 4. *cit.* Caiet. 2. 2. q. 122. *art.* 4. §. *Ad* 2. Bonac. *loc. cit. n.* 25. *vers. Quintò.* Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *à n.* 167. Fagund. *loc. cit. n.* 16. & 13. Sanchez *dub.* 12. *cit.* Palao *punct.* 5. *cit. n.* 7. Trullench. *loc. cit. n.* 7. & alij. Et certè loquendo absolutè de operibus servilibus, id mihi plusquam certum videtur (quidquid senserit R. P. Ioan. à S. Thoma) vt ex dictis Suarij constat. Lege ipsummet Suarium *loc. cit.* vbi optimè id probat, eique consentiunt omnes recentiores.

QVÆSTIO XXII.

An ad minus licitum sit iuvenibus pingere in festis intentione addiscendi artem?

AFfirmant (apud Pasqualigum) Sylvest. Rosella, Armilla, Tabiena, Angel. Naldus, Medina, Lopez, & Layman. *locis nuper citatis.* Sà *verb. Festum, num.* 5. Sanchez *tom.* 2. *opusc. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 6. *num.* 8. Quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 141. *num.* 2. Quibus addi possunt Bassæus, Diana *loc. cit.* & Llamas 3. *part. Method. c.* 5. §. 6. *in fine.* Layman *loco nuper cit.* Fundamentum eorum est, quia pingere, saltem addiscendi gratiâ, non est opus servile, sed liberale, cùm sit exercitium disciplinæ perficiens animam: ergo licitum in festo.

Sed probabiliùs respondeo: Nec licitum esse, quia probabilius est, vt sæpè est habitum, quod actus pingendi sit servilis, & rursus quod intentio operantis non prodest quidquam, vt desinat esse talis: ergo neque intentio addiscendi. Confirmo hanc rationem. Quia actus pingendi addiscendi gratiâ, non differt ab intrinseco, & essentialiter à quocumque alio actu pingendi, facto diversa intentione, v. g. ob lucrum: at hic verè est actus servilis: ergo & ille. Nec obest si dicas, quod actus pingendi elicitus gratiâ addiscendi, perficit animam, ac proinde sit liberalis. Quia hæc ratio nulla est profectò: Nam etiam actus alij pingendi, quacumque intentione fiant, perficiunt eodem modo animam, imò & perfectiùs, cùm sint etiam perfectius disciplinæ exercitium; & nihilominus non sunt liberales, sed serviles, cùm ex se sint actus tales. Ex quo solutum manet fundamentum contrarium. Et ideò hanc nostram sententiam tenent Suarez *c.26. cit. num.4. & 6.* Fagnundez *lib.1. de primo præcepto Eccles. cap.11. n.10.* Bonac. *disp.5. cit. punct.2. n.25. vers. Quintò.* Palao *loc. cit. num.7.* Trullench *n.7. cit.* Filliuc. *loc. cit. n.169.* & alij.

QVÆSTIO XXIII.

An liceat juvenibus transsumere picturas ex peritorum exemplaribus in diebus festis?

Affirmant omnes Authores nuper *q.22.* citati pro prima sententia, videlicet Angel. Sylvest. Armilla, Rosella, Tabiena *loc. cit. q.21.* Sanchez *loc. cit. dub.6. n.9.* Sà *verb. Festum, n.5.* sic dicens: Licet quidem exemplum aliquod delineare, quod vulgò dicitur *Ritrar*, vt fit passim etiam Romæ, & acu pingere linteum, quod vulgò *Ricamar*, discendi causâ. Sic ille, & alij suprà citati. Quorum fundamentum est, *tum* quia hoc non est opus servile: *tum* etiam, quia id docet approbata consuetudo.

Sed probabiliùs respondeo: Non licere, seclusâ consuetudine, aut levitate materiæ: quia probabilius est, tale opus esse servile: ergo & illicitum in festis, quacunque intentione fiat, cùm hæc non exuat illud à sua conditione, vt suprà est habitum. Vnde si passim etiam Romæ id permittitur, est ad modicum tempus, propter levitatem materiæ, qua permissione supposita excusantur etiam à culpa veniali. Sic Suarez *lib.2. cit. cap.26. num.5. & 6.* vbi ita ait: Non enim licèt in die festo imaginem ab alio pictam pingendo transferre, quia non minùs servile est pingere ad imitationem sensibilis exemplaris propositi coram oculis, quàm ex propria mente, & imagine interna: imò hoc videtur minùs servile, quia magis mentale, & internum, sicut magis liberale censetur scribere, quàm transcribere. Sic ille. Filliucius *loc. cit. num.169.* Bonacina *loc. cit. num.25.* Trullench *loc. cit. n.7.* & alij. Ad fundamentum contrarium ex dictis constat. Addo tamen, quod id quod Romæ permittitur passim in festo, non est pingere propriè, sed solùm delineare imaginem, vt postea possit illam perfectè pingere Pictor, quod (vt notat Suarez) ad liberalem disciplinam videtur accedere.

QVÆSTIO XXIV.

An liceat Archimagistris, seu Architectis, in festo designare in chartis, quod postea executioni est mandandum?

Respondeo affirmativè. Quia hoc opus non est servile, sed liberale. *Tum* quia non est aliud quàm quædam instructio, ac virtualis scriptura, quâ Magistri instruunt inferiores, quæ ab illis sunt executioni mandanda. *Tum* etiam, quia dictæ delineationes non sunt aliud, quàm expressio quædam internæ ideæ, quam Magister proponit imitandam artificibus; vnde finis intrinsecus ipsius est edocere quomodo res sit facienda, non autem rem facere. Quod non contingit in eo, qui pingit adhuc addiscendi gratiâ, quia hic quod addiscit, operatur, & facit: non verò Architectus. Et ideò non mirum, quod his liceat in festis suam artem exercere, illis verò minimè. Sic Caietan. *in sum. verb. Festorum violatio.* Armilla *verb. Festum, num.21.* Ioan. de Cruce *in sum. 1. part. præcept. 3. artic. 1. num. 2.* Sanchez *tom.2. opusc. lib.5. cap.2. dub.6. num.7.* Palao *loc. cit. num.6.* Pasqualigus *decis.147.* & innuunt Suarez, & Bonacina *loc. cit.* Llamas *3. part. Methodi, cap.5. §.6. in fine*, per hæc verba: Possunt & Architecti exemplaria facere ædificiorum, quæ nostri *trazas*, sive *planzas* vocant.

QVÆSTIO XXV.

An liceat puellis in diebus festis acu pingere, seu recamaturas facere, vulgò Recamar?

Affirmant eis licere, si id faciant discendi causâ. Armilla *verb. Festum, num.21.* & Sà *eo v. num.5.* cujus verba retulimus *q.23.* Et absolutè, & absque vlla limitatione id affirmant Ioan. de Cruce *in sum. 1. part. præc. 3. art. 1. n.2.* citans pro se Armillam *loc. cit.* Sed non ita benè, cùm id non absolutè, sed cum limitatione, vt vidimus, doceat Azor *tom.1. lib.2. c.27.* & probabile judicat Trullench *loc. cit. n.6.* & docet Pasqualig. *decis.148.* quamvis cum timore aliquo probat. Quia acu pingere non est opus servile: ergo licitum in festis. Antecedens probatur. Nam acu pingere, est proprium ingenuarum fœminarum. Et rursus est opus ostentativum ingenij: ergo non est opus servile, sed liberum.

Sed probabiliùs respondeo: Non licere absolutè, & secundùm se. Quia probabilius est, esse opus servile, sicut est actus pingendi penicillo: ergo prohibitum in festis fieri. Dixi *absolutè, & secundùm se*, quia si alicubi datur approbata consuetudo, licebit ratione illius acu pingere. Sic Bonac. *disp.5. punct.2. n.25. vers. Sextò addit*, ex Suario *cap.36. n.5. & 6.*

Ad fundamentum Pasqualigi respondeo negando antecedens, nempe quod acu pingere non sit opus servile: *Et ad primam* probationem dicendum etiam esse falsam: nam acu pingere potiùs pertinet ad mulieres conditionis servilis, quàm ad mulieres nobiliores, & ingenuas. Quod si interdum hæ huic exercitio incumbunt, est communiter ad modicum tempus, & ob quandam honestam occupationem. *Ad secundam* verò probationem dicendum est, quod licèt tale opus sit ostentativum ingenii, non ideò est liberale, quia etiam ars pingendi ostentat ingenium, & multæ aliæ artes mechanicæ, & nihilominus non sunt liberales, sed serviles: quia medium est servile.

QVÆSTIO XXVI.

An saltem liceat puellis laborare in festis ad vitandum otium?

Affirmant Sylvest. *verb. Dominica, quæst.5. vers. Quarta*, Margarita *præcept.3.* Sà *verb. Festum, n.6.* Ioan. à Cruce *in sum. part.1. præcept.3. art.1. dub.1. concl.4.* Villalob. *tract.32. diffic.4. n.10.* Marchantius

in

in resol. Doct. super Decalog. c.3. q.2. Ghilin. *in sum. verb. Festum, n.1.* Quos omnes pro hac parte refert Pasqualig. *decis.* 299. Quibus addi possunt Diana 3. *p. tract.* 5. *resol.* 8. *vers. Notandum est*, vbi licèt ibi, an sit verum, non judicet, fecit tamen postea approbando hanc partem 4. *part. tract.* 4. *resol.* 62. Hurtnob. *vol.* 1. *p. tr.* 2. *respons.* 35. Ioan. Henriquez *in sum. c.* 7. *n.* 18. vbi sic ait: [Licito es à las muchadas labrar en dia de fiesta, por huir de la ociosidad; porque esto mas es jugar, que trabajar: como lo dize Sà *verb. Festum, n.* 6.] Ita ille. Machado *tom.* 1. *sum. lib.* 2. *part.* 3. *tract.* 16. *do. n.* 1. *num.* 5. & Ausonius *in summa Dianæ, verb. Festum servare, num.* 13.

Sed probabiliùs respondeo: Non licere ex se, seclusa (vbi adsit) consuetudine approbata à Prælatis. Ratio est, quia otium illud in festis est ordinatum ab Ecclesia, & à Deo ad vacandum ipsimet Deo, quod fit audiendo Missam, & cessando ab operibus servilibus: ergo contra hunc finem expressè facit, qui vt evitet illud otium, exercitatur in operibus servilibus. Sic penes Pasqualigum Castro Palao *tom.* 2. *tractat. de observat. festorum, disput. vnica, punct.* 10. *num.* 3. Sanchez *lib.* 5. *cons. cap.* 2. *dub.* 18. Bonac. *disputat.* 5. *de tertio præcepto Decalogi, punct.* 3. *num.* 7. junctis iis, quæ tradit *punct.* 2. *num.* 25. Quos citat, & sequitur Pasqualigus *loc. cit. num.* 4. Sed ex his Bonacina nihil expressè de hac quæstione dicit. Addi tamen possunt pro hac parte Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 8. *num.* 6. Suarez *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 5. *in fine* (non *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 4. vt citatum apud Dianam invenies) vbi loquendo de pictoribus, solùm concedit eis, vt per breve tempus ad vitandum otium occupentur in sua arte pingendi. Comitolus *lib.* 4. *resp. quæst.* 37. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 8. *num.* 6.

QVÆSTIO XXVII.

An ad minus ad vitandam occasionem proximam peccati, ortam ex otiositate, aut quavis alia re, sit licitum in festis laborare?

Affirmabunt (à fortiori) Authores pro prima sententia adducti, & expressè id affirmat Naldus *verb. Festum, num.* 7. & penes ipsum Philiarcus *de offic. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 23. *in fine, part.* 2. & Sà *loc. cit.* & etiam Palau *num.* 3. *citat.* licèt hic Author addat, rarò accidere posse, quod opus servile sit medium necessarium ad vitandum periculum peccandi.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse licitum, quia existimo, quod opus servile nunquam possit esse medium vnicum, & necessarium ad vitandum peccatum ortum ex otiositate. Nam dantur plura alia media, & remedia non prohibita ad otiositatem vitandam, vt sunt honestæ recreationes, lectioni, vel orationi vacare, & similia. Dato tamen, quod nullum aliud remedium ad vitandum peccatum adesset, nisi exercitium operis servilis; tunc dico, quod esset licitum, quia tunc desinit esse prohibitum. Et in hoc casu habet verum id quod dixit D. August. *lib. de decem chordis, cap.* 3. videlicet: *Quod melius faceret Iudæus in agro suo aliquid vtile, quàm si in theatro seditiosus existeret, & melius fœmina eorum in die Sabbati lanam facerent, quàm si tota die in neomeniis impudicè saltarent.* Sic D. August. & benè. Et sic Pasqual. *decis.* 299. *citata, num.* 3.

QVÆSTIO XXVIII.

An sit licitum venari, aut aucupari in die festo recreationis gratiâ?

Negat Abulens. *q.* 24. *in* 12. *Exodi*, casu quo quis vacat ad venationem vnam, vel duas leucas.

Sed tanquam certum ferè respondeo: Esse licitum. Ratio est, quia vel hæ actiones non sunt serviles (vt aliqui volunt) vel si sunt (vt alij intendunt) consuetudine sunt admissæ. Sic omnes Doctores, & præcipuè penes Pasqualigum Angel. *verb. Feria, n.* 26. Armilla *eo v. num.* 11. Sylvest. *verb. Dominica, q.* 5. *vers. Sexta*, Tolet. *lib.* 4. *sum. c.* 24. *n.* 7. (non 3. vt invenies apud Pasqualig.) & Gordon. *lib.* 6. *Theol. Moral. q.* 7. *c.* 6. *vers. Quares quid.* Sic etiam Bassæus *verb. Festum, num.* 12. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 8. *num.* 8. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *q.* 12. *n.* 174. vbi statim citandi. Sed ex his malè citatur Armilla, quia nec *num.* 11. nec alibi agit de venatione.

QVÆSTIO XXIX.

An etiam sit licitum in festis venari, aut aucupari ex officio, aut lucri gratiâ?

Negant (apud Pasqualigum) Angel. Rosella, Sylvest. Tolet. & Gordonus locis nuper citatis. Sed ex his Authoribus malè citantur Rosella, vt diximus quæst. præcedenti, & Tolet. Nam hic oppositum expressè docet eodem loco citato, per hæc verba: Tamen adverte, cùm venatio, & iter ex officio fit, ex se non licet, vt dicit Sylvest. *v. Venatio*, & tamen consuetudo jam obtinet, ista non esse illicita: & ita tenet Navar. *loc. cit.* quamvis pecuniâ fiant. Sic Toletus. Malè ergo illum citat Pasqualigus. Negant tamen Bassæus, & etiam secundùm aliquos Filliocius vbi infrà. Sed hic Author, licèt in principio dicat, venari, & aucupari ex officio esse opus servile, in fine tamen addit, jam ex consuetudine licere.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam esse licitum, quia actio venandi, vel aucupandi, aut non est servile opus, vt tenent Navar. *c.* 13. *n.* 11. *vers. Sextò.* Medina *in sum. lib.* 1. *c.* 14. §. 8. *in fine*, Lopez *lib.* 1. *instr. conscient. c.* 32. § *Qui venatur, pag.* 269. Sà *v. Festum, n.* 5. Bonacina *disp.* 5. *cit. punct.* 2. *n.* 25. Palat. *in sum. Caietani, v. Festorum violatio.* Sanchez *tom.* 2. *opusc. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 14. *n.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 2. *n.* 4. *vers. Dico septimò.* Ioan. à Cruce *in sum. prac.* 3. *art.* 1. *n.* 2. Rodrig. *in sum. c.* 122. *n.* 2. Pasqualig. *decis.* 143. Ioan. Henriquez *in sum. c.* 7. *n.* 6. (licèt malè citet Toletum *c.* 25.) Binsfeldius *in Enchirid. Theolog. Pastoralis, p.* 3. *c.* 10. §. 3. *pag.* 292. Granad. 2. 2. *contr.* 3. *tract.* 12. *disp.* 4. *sect.* 7. *n.* 65. & alij. Aut si servile opus est, & ex hoc capite non sit per se licitum, est tamen jam ratione consuetudinis receptæ, & toleratæ à Pastoribus Ecclesiæ. Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 3. & 5. Fagund. *de* 1. *Eccles. prac. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 16. Palao *p.* 2. *tract.* 3. *disp.* 2. *punct.* 5. *n.* 8. & 9. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 8. *n.* 8. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *q.* 12. *n.* 173. Villalob. *tr.* 32. *diff.* 2. *n.* 8. & ni fallor, idem sentit Machado *p.* 2. *lib.* 6. *p.* 8. *tr.* 9. *doc.* 10. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *res.* 222. Luys. Turrian. *in sum. p.* 1. *c.* 230. *dub.* 14. & alij.

QVÆSTIO XXX.

An sit licitum in festo piscari in fluminibus arundine, voluptatis, recreationisve causâ?

Respondeo: Esse licitum, saltem ex consuetudine recepta. Sic communiter omnes Doctores, præsertim

sertim Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 28. n. 6.* (non 3. vt invenies apud Pasqualig.) Fagund. *n. 16. cit.* Palao *n. 9. cit.* Sanch. *in consil. lib. 5. c. 2. dub. 15. n. 2.* Layman *tr. 7. cit. cap. 2. n. 6.* Filliuc. *loc. cit. n. 174.* & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An etiam sit licitum in festis piscari in mari retibus, & navigiis, cum magno labore, tam recreationis, quàm lucri gratiâ?

NEgant Sylvest. *verb. Dominica, q. 4. vers. Sexta, & verb. Piscari, q. 2.* & ibi Tabiena, & Armilla *verb. Piscari, n. 1. & verb. Festum, n. 20.* Gosdoo. *lib. 6. cit. q. 7. c. 6.* Layman *loc. cit.* & alij, docentes piscationem non esse licitam in festis, si fiat lucri gratia; benè tamen si recreationis, aut voluptatis.

Affirmant verò absolutè alij, docentes esse licitum piscari in festis in navigiis, remigando, jaciendo, & trahendo retia, &c. non solùm causâ recreationis, sed lucri causâ. Quia existimant piscationem de se esse opus indifferens, & non servile; & ideò non prohibitum in festo. Sic Pasqualig. *decis. 144. à n. 4.* & penes ipsum Medina *in sum. c. 12. §. 8.* Lopez *1. p. sum. c. 52.* Nauar. *c. 13. n. 11. vers. Sextò.* Bonac. *disp. 5. de 3. precept. Decalog. punct. 2. n. 25.* Palat. *in sum. verb. Festor. violat.* Ioan. à Cruce *in sum. precept. 3. art. 1. n. 2.* Sed ex his Doctoribus, quos Pasqualigus citat pro hac parte, in primis Medina nil agit de piscatione in toto illo §. 8. sed solùm de venatione, vt suprà vidimus. Nec Lopez hoc concedit absolutè, sed in casu necessitatis, vt infrà videbimus. Nec rursus Nauar. agit *loc. cit.* nisi de venatione. Nec Bonac. agit de hac piscatione, sed de illa quæ fit in flumine recreationis gratiâ. Vnde ad minus hos omnes Authores malè citat prædictus Author. Citari tamen poterat pro hac parte Sà *verb. Festum, n. 5.* quem non pro illa, sed pro opposita citat Pasqualigus, sed malè, vt infrà.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse licitum, etiamsi talis piscatio fiat solùm recreationis, aut voluptatis gratiâ. Quia probabilius est, quod prædictus modus piscandi sit opus servile; & ideò vt tale supponitur prohibitum *in cap. licèt, de Feriis.* Vbi Pontifex concedit ex indulgentia piscationem diebus festis, quoad Haleces, *vt infra*, quia certis diebus solent apparere, ex quo constat, quod si ex dispensatione conceditur piscatio in festis, iam supponitur ex natura sua prohibita, & consequenter illicita; nam ex consuetudine, cùm non detur (vt fatentur omnes) honestari nequit.

Nec satisfacit quod respondet Pasqualig. *loc. cit. n. 12.* nempe quod Pontifex non declarat piscationem esse opus servile; sed ex suppositione, quod sit, indulget, & dispensat, vt concurrentibus circumstantiis *in dicto cap. explicatis*, possit exerceri die festo. Quia licèt verum sit, quod expressè non declaret Pontifex, piscationem esse opus servile (nam si id faceret, nihil probabilitatis haberet opposita pars) tamen negari non potest, quod id dispensando supponat, saltem tanquam probabilius, quod est nostrum intentum; nam si contrarium sentiret, haud difficulter dicere posset, non indigere ad piscandum dispensatione, eo quòd tale opus, & exercitium non esset servile, aut prohibitum. Et ideò hanc nostram sententiam tuentur Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 28. n. 6.* (non 3. vt offendes apud Pasqualig.) Fagundez *lib. 1. in quinque precept. Eccles. cap. 55. n. 16.* Palao *p. 2. tract. 7. cit. disp. 2. punct. 5. n. 9.* Bassæus *verb. Festum, n. 12.* Qui tamen malè citat pro se Nauarr. Medinam, Lopez, & Toletum. Sicut etiam Pasqualigus citat malè pro hac parte Emanuelem Sà *verb. Festum, n. 5.* cùm oppositum his verbis significet, ait enim: In festo licet docere, piscari, venari, etiam lucri causâ. Ita Sà. Hic ergo Author pro contrario citari debet, vt nos fecimus. Nobiscum etiam sentiunt Filliuc. *tract. 27. c. 9. n. 172. & 173.* Grauad. *2. 2. controuers. 3. tract. 12. disp. 4. sect. 7. n. 65.* Sanch. *tom. 2. opusc. lib. 5. c. 2. dub. 15. n. 2.* Trulleoch *lib. 3. in Decal. c. 1. dub. 8. n. 8. in fine.* Citat etiam Auson. pro hac parte Dian. *4. p. tract. 4. resol. 222.* Et citari etiam potest Machado *tom. 1. lib. 6. p. 8. tr. 9. docum. 10. à n. 2.* Quamvis neuter horum definiat, quid sentiat. Luysius *in sum. 1. p. n. 230. dub. 14. concl. 2.* Villalob. *tom. 2. tr. 32. diff. 2. n. 8.* & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An saltem sit licitum piscari in festis haleces, sardas, thunnos, & alia genera piscium, quæ solùm certo tempore piscari possunt?

REspondeo tanquam certum, esse licitum. *Tum* quia (vt nuper est habitum) ex indulgentia Pontificis hæc piscatio permissa est, *cap. licèt, de Feriis.* Tum etiam, quia cum prædicti pisces certis diebus veniant, & illicò aufugiant, magnam lucri occasionem perderent piscatores, quæ verè reputatur pro damno. Sic omnes Doctor. Nauar. *c. 13. n. 9.* & penes ipsum Panormit. Angel. & Caiet. Bonac. *disp. 5. in 3. precept. Decal. punct. 3. n. 15* Suar. *loc. cit. n. 6.* (licèt non ita expressè.) Lopez *c. 52. cit. vers. Non peccant.* Binsfel. *in Enchir. p. 3. c. 10. §. 2. in fine,* Sanch. *lib. 5. cit. c. 2. dub. 20.* Iodoc. *verb. Fest. obseru.* Luysius *in sum. p. 1. c. 230. dub. 19. concl. 7.* Trulleoch *loc. cit.* Castr. Palao *punct. 5. n. 13.* Fagund. *c. 11. cit. n. 13.* Et alij omnes, præcipuè citati nuper. Addentes, quod qui vtuntur facultate dicti capitis, debent facere aliquam eleemosynam ex lucro pauperioribus Ecclesiis propinquis. Quod onus esse de præcepto, ait Luysius: alij verò esse de consilio affirmant, vt Lopez, Sanchez, & alij penes ipsum.

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam in festivitatibus majoribus sit licita huiusmodi Halecum, Sardarum, & Thunnorum piscatio?

AFfirmabunt consequentes omnes Authores citati *q. 31.* pro 2. sententia, cùm existiment piscationem ex se esse licitam.

Sed probabiliùs, & consequenter etiam loquendo respondeo: Quod non sit licita ex se, & absolutè; benè tamen vbi introducta fuerit consuetudo piscandi, etiam in dictis festivitatibus. *Prima pars* huius responsionis constat. Quia Pontifex dispensans cum piscatoribus ad hoc, vt possint diebus festis piscari Haleces, expressè excludit dies maioris solemnitatis, quales sunt (vt ibi explicat Gloss. *verb. Maioribus*) dies Nativitatis Domini, dies Epiphaniarum, Paschatis, Ascensionis Domini, & Pentecostes: ergo in his diebus non erit licita absolutè talis piscatio. *Secunda* etiam patet, quia consuetudo legi derogat. Sic Fagund. *lib. 1. de precept. Eccles. c. 14. n. 13.* Sanch. *dub. 20. cit. n. 3. & 4.* vbi aduertit, quod secluso scandalo non esset mortale piscari Haleces in maioribus solemnitatibus. Machado *tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 16. docum. 2. n. 3.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXIV.

An licitum sit in diebus festis gladiari, Hispanicè, Esgrimir?

Negatiuam sententiam tenere Suarium *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 28. n. 8.* insinuat Diana *p. 4. tract. 4. resol. 230.*

Sed tanquam certum respondeo: Licitum esse, quia vel hoc exercitium est liberale, & non servile, vt defendunt Granados *in 2. 2. controvers. 3. tract. 12. disput. 4. sect. 7. num. 6.* Bonacina *disput. 5. cit. punct. 2. num. 15. vers. Tertiò.* Diana *loc. cit.* & omnes alij, qui docent quod actio pognandi non sit servilis, de quo statim. Vel dato quod sit servilis, vt volunt Suarez *loc. cit.* Fagundez *præcept. 1. lib. 1. c. 11. num. 2.* Palao *tom. 2. disp. 2. de observ. Festorum, punct. 5. n. 11.* & alij, jam consuetudine introducta receptum est, juvenes diebus festis artem digladiatoriam exercere. Et ideò hac ratione, & titulo exercitium artis digladiatoriæ in diebus festis esse licitum, docent Suarez *loc. cit. n. 11. in fine*, Fagundez, & Palao *loc. cit.* Trullench *c. 8. cit. n. 9.* & Bassæus *v. Festum 2. n. 13.* atque alij. Licitum igitur est ex se, vel ex consuetudine digladiari diebus festis.

QVÆSTIO XXXV.

An etiam sit licitum in festis torneamenta exercere?

Negare esse licitum, Ricardum *in 3. dist. 37. art. 3. q. 4.* & Angelum *verb. Chorea*, eo quòd putent esse opus laboriosum, ait Pasqualigus *decis. 151. n. 1.* Sed certè malè: nam *loc. cit.* non agunt Authores dicti de torneamentis, sed de choreis, de quibus infrà. Negant tamen esse licitum ex se, quamvis non sit in die festo, Angelus *verb. Torneamentum, n. 1.* & penes ipsum Hostiens. & Panormit. Quos postea secutus fuit Armilla *eod. verb. num. 1.*

Sed clariùs eum distinctione respondeo: Esse quidem licitum, etiam in diebus festis torneamenta exercere, dummodo sic fiant, vt non sit probabile mortis periculum; secus verò si cum mortis periculo exerceantur. Quia ex se torneamenta exercere, non est opus servile, cùm immediatè ordinentur ad animi recreationem, & ad exercendas vires: ergo si aliàs sine mortis periculo exerceantur, licitè etiam in festis exercentur. Sic Sà *verb. Torneamentum*, Pasqualig. *decis. 151. à n. 1.* citans pro hac parte Armillam *v. Chorea, n. 1.* Sylvest. *ibi, q. 1. & v. Ludus, q. 2.* Caiet. *2. 2. q. 168. art. 3. dub. 3.* Cordub. *in sum. q. 62.* & Sanchez *tom. 2. opusc. lib. 5. c. 2. dub. 16. n. 2.* Sed ex his Armilla *loc. cit.* non agit, nisi solùm de choreis. Benè tamen Sylvest. *v. Ludus.* vbi idem docet de aliis ludis, videlicet Hastiludio, Hispanicè *Inftar.* Trulleneh *loc. cit. num. 9. in fine*, & alij.

QVÆSTIO XXXVI.

An saltem sit illicitum exercere prædictos ludos in Quadragesima, aut Adventu?

Affirmant nonnulli, existimantes esse mortale exercere prædictos ludos publicè prædicto tempore, nisi aliàs interveniat aliqua causa rationabilis, veluti nativitatis Principis, aut ingressus ejus, &c. Sic tenet apud Sanchez, Sylvest. *verb. Chorea, q. 1.* Idem docet Corduba *in sum. q. 41.* casu quo tales ludi fiant in Quadragesima, non in Adventu.

Sed ego aliter respondeo, dicendo: Esse quidem illicitum id fieri in Quadragesima, ita ut sit veniale, si fiant in principio Quadragesimæ: mortale verò, si post Dominicam Passionis. Quia tunc ratione scandali & irreverentiæ esset tale. Sic Sanch. *tom. 2. consil. lib. 5. c. 2. dub. 17. n. 3.* Trullench *loc. cit. n. 9.*

QVÆSTIO XXXVII.

An sit licitum ludere pilâ in diebus festis?

Respondeo: Esse licitum. *Tum* quia hæc consuetudo est, & praxis. *Tum etiam*, quia hujusmodi ludus non est opus servile, sed liberale. Sic Sanchez, & Trulleneh *loc. cit.* Qui benè excipiunt dies Cœnæ Domini, & Parasceves: quia in his publicè ludere, mortale esset, propter irreverentiam, & scandalum. Quod idem docent Lublinus *tom. 1. sum. v. Festum, n. 3.* per hæc verba: Ludere pilâ, & alios ludos exercere publicè feria 5. in Cœna Domini, & feria 6. in Parasceve, omnes dicunt esse mortale, propter sanctitatem temporis. Sic ille.

QVÆSTIO XXXVIII.

An sit licitum Choreas in festis exercere?

Negat Ricard. *in 3. dist. 37. art. 3. q. 4.* existimans cum aliis, esse mortale choreas ducere diebus Dominicis. Quod verum credit Angel. *V. Chorea, n. 1.* quando omissâ Missâ, vel Prædicatione, aut Vesperarum celebratione, hujusmodi intenderent, vel per notabile spatium, putà per majorem partem diei, aliàs non.

Sed tanquam certum respondeo: Ex se esse licitum, quia sic docet frequentia chorizandi in festis, & insuper, quia hic ludus non est opus servile, nec ex genere suo periculum affert: ergo licitum est illud in festis exercere. Sic Caiet. *v. Chorea*, per hæc verba: Propter instructionem tamen pusillorum scito, quod ex tempore, putà die festo, chorea non fit mortalis, quia non est opus servile, imò imprudenter arcentur à choreis rustici, festis diebus chorizare assueti, qui nisi occuparentur choreis, vacarent otio, & malis machinationibus perturbativis Reipublicæ. Sic ille, & ex illo Armilla *v. Chorea, n. 1. & sequent.* Sylvest. *eod. v. n. 2.* Pasqualig. *decis. 151.* Bassæus *v. Impudicitia, n. 20.* qui tamen malè citat Angelum. Diana *part. 4. tract. 4. resol. 222. vers. Notandum est.* Et communis.

QVÆSTIO XXXIX.

An sit licitum bellare, & alia munia militaria exercere in festis, instante necessitate?

Negativam partem firmarunt ea, quæ fecerunt Iudæi *1. Machab. & lib. 2. c. 15.* vbi dicitur, quod hostibus Græcis pugnantibus contra illos, manum manu complicaverunt, & bellarum more trucidari passi sunt, antequam diem Sabbati defendendo se armis violarent.

Sed tanquam certum respondeo: Esse omnino licitum, quia dato, quod bellare in festis esset vetitum, vrgente necessitate cessaret esse tale. Vnde Iudæi præfati, qui noluerunt die Sabbati arma arripere, ideoque trucidati interiere, posteà alij meliori deliberatione habita decreverunt, vt etiam si inimici (qui jam hoc adverterant) venirent contra illos Sabbato, arma acciperent ad se defendendum, & sic fecere. Ex quo soluta manet ratio pro contrario facta. Et sic tenent omnes Doctores.

QVÆSTIO XL.

An etiam seclusa necessitate licitum sit bellare in festis.

NEgant, eo quòd existiment bellum esse opus servile (apud Pasqualig.) Suarez *tom.2.de Relig. lib.2.cap.28.n.8.* Fagund.*lib.1.cir.c.11.n.2.* Palao *p.2. tract.3.cit.disp.2.punct.5.num.11.* Victorel.*in addit.*ad Tolet.*lib.4.c.25.vers.Regere militiam*, & Gord. *lib.6. Theol.Moral. q.7.c.6.* Quibus addi possunt Bassæus *verb.Festum 2.n.3.* Filliuc.*tract.27.n.175.* Trullench. *lib.3.in Decal.c.1.dub.8.n.9.*& alij existimantes, quod bellare in festis sine causa sit mortale.

Negant etiam apud Dianam Caiet.2.2.*q.40.art.4. & in sum. verb. Bellum, vers. Bellum exercere.* Bañes 2.2.*q.40.art.4.dub.4.n.4.* Valent. *tom.3.disp.3.q.16. punct.5.* Sà *verb.Bellum, n.15.* & Rodrig.*in summ.1.p. c.126.n.10.* eo quòd putent, quod bellare in festo, etiam extra necessitatem, audità tamen Missâ, quamvis non sit mortale, sit tamen veniale. Sed ex his Authoribus, quos Diana citat, Sà nihil dicit ad propositum *loc.cit.* sed *verb.Festum, n.5.* & Rodrig.id docet *c.124.n.10.* Saltem in impressione ab ipso correcta. Addi tamen possunt Armilla *verb.Bellum, n.7.* Angel. *eo verb.n.58.* licèt hic absolutè dicat, non esse licitum bellare in festis.

Affirmant verò è contrà, esse licitum in festis bellum, eo quòd è contrà putent, non esse opus servile, Pasqualig. *decis.145.n.3.* & penes ipsum Suarez *de virtutibus Theolog. disp.13.de Bello, sect.7.n.24.* Caiet. Bañes, Valentia, & Sà locis à nobis nuper citatis. Molina *de just. & iure, disp.111.* Becan.*c.25.q.17.n.4.* Bonac. *disp.2.de restit.q.vlt.sect.1.punct.12.§.4.in fine*, & Layman *lib.4.tr.7.c.2.n.4. vers. Dico septimò.* Sed ex his Authoribus in primis Sà, vt dixi, hoc non docet. Nec Caiet. nec Bañez, nec Valent. quia affirmant ad minus esse veniale. Nec Bonac. quia oppositum omnino ibi docet: solùm in fine addit, Caietanum, Bañez, Rodriguez, & Sà docere esse ad summum veniale. Nec Layman docet quod bellare non sit ex se opus servile, sed potiùs oppositum per hæc verba: Bellare videtur opus servile, cùm proximè tendat ad hominum cædes. Quare festo die permissum non est, nisi vel ob necessitatem causâ defensionis, &c. vel ob magnam vtilitatem, quia alio tempore non offert se tanta opportunitas victoriæ. Sic ille.

Sed nihilominùs probabiliùs, aut clarius respondeo: Quod licitum sit omninò bellare in diebus festis, etiam seclusa necessitate. Quia vel bellare non est opus servile (vt volunt Pasqualig.*loc.cit.* Suarez, Caiet. Bañes, & alij nuper citati) & consequenter non vetitum in festis, vel si est opus servile, per consuetudinem contrariam factum est opus liberale, vt ita dicam, & consequenter omninò licitum in festis. Sic absolutè loquendo tenent Layman *loc. cit.* Granad. *2.contron.3.tr.12.disp.4.sect.7.n.64.* Diana *p.4.tr.4.resol.229.* & Ausón. *in sum. Dianæ, verb.Festum, n.6.* asserentes nec veniale esse bellare in festis. Idem videtur sentire Luysius *in sum.5.p.c.38.dub.2. concl.2.* docens non esse mortale, neque fortè veniale, bellare in festis absque aliqua necessitate. Et absolutè id licere docet Sà *verb.Festum, n.5.*

QVÆSTIO XLI.

An etiam seclusa necessitate sit licitum pugnare tempore Quadragesimæ?

NEgant Sylvest.*verb.Bellum 1.q.8 vers. Secunda*, Armil. *verb.Bellum, num.7.* Angel. *eo v.num.18.* Quia prohibitum est in iure, *cap. si nulla, 23.q.8. & cap. vnic. de treuga.*

Sed probabiliùs respondeo: Iam esse licitum. Quia id consuetudo fecit, & abrogavit iura allegata. Sic Caiet.*verb.Bellum, n.15.in fine.* Suar.*de virtutibus Theolog.loc.cit.* Pasqualig.*decis.145. n.9.* Layman. *loc.cit.* Et omnes communiter.

QVÆSTIO XLII.

An sit licitum molere in festis molendinis aquæ, aut venti?

NEgat esse licitum molere (adhuc his molendinis) in diebus Dominicis, Abulens.*in cap.12. Exod.q.38.* Et absolutè negant id licere, nisi vrgente aliqua necessitate, Clavis Reg. *lib.7.c.2.n.7.* Pisanel. *verb. Feria, vers. Sed quid de Molendinis*, Caiet.*verb. Festum*, Sylvest.*verb. Dominica, q.5.* & alij apud Pasqualigum. Quibus satis favet Bonac.*disp.5.de 3 precept.Decalog.quæst.vnic punct.3.n.9. vers. secundò.* Vbi docet, non esse licitum molitoribus in festis molere molendinis fluvialibus, aut venti, si notabilem partem temporis in his insumant. Vnde non benè citatur à Pasqualigo pro opposita parte.

Sed probabiliùs longè respondeo: Licitum esse, non solùm quia in his molendinis exiguus labor impenditur, sed etiam quia sic introducta est consuetudo, & tolerata à Prælatis publicæ vtilitatis causâ. Sic Nauar.*c.13.n.9.* (non 6.vt invenies penes Pasqualigum) Lopez *1.p.instru l.c.52.vers.Licet molere.* Rodrig.*in sum.c.121.n.4.* Sanch. *p.2. consil.lib.5.c.2. dub.13.* & penes ipsum Palacios, Rosella, Ludou. Lopez, & D. Ant. Palao *p.2. disp.vnic. de obseru.Fest. punct.10.n.3.* Pasqualig.*decis.294.n.7.* Trullench.*lib.3. in Decal.c.1.dub.10.n.8.* Fagund.*lib.1.de 1.precep.Eccles.c.54.n.20.*& Lublin.*in sum.verb.Festum, n.4.*

QVÆSTIO XLIII.

An etiam sit licitum molere in festis molendinis, quæ molunt operâ bestiarum?

NEgant (apud Pasqualig. *loc.cit.*) Navar. Lopez, Rodriguez, Palao, Bonac. & Sanch.*loc.cit.* Quibus addi possunt Trullench. & Fagund. *loc.cit.n.21.* Et ratio eorum est, quia in his molendinis non exiguus, sicut in aliis, sed magnus impenditur labor servilis, & ideò prohibitus sub mortali.

Negat etiam Pasqualigus, non tamen absolutè, sed solùm casu quo contingat notabilem partem temporis in his consumi; nam aliàs si modicum tempus insumatur, eo quòd bestiæ ita assuetæ fint, vt ex se, absque alicuius continua assistentia ducant molendinum, tunc licitum (inquit) erit, cum tunc sufficiat imponere triticum, & extrahere farinam, in quo non multùm temporis solet insumi. Ita ille.

Sed æquè probabiliter respondeo: Absolutè etiam esse licitum. *Primò*: Quia etiam hæc molendina permittuntur in festis publicæ vtilitatis causâ, vt innuit Azor. *tom.2. lib.1.c.27.q.2.* *Secundò*: Quia idem, & non major labor impenditur in molendinis, quæ molunt jumentorum operâ, ac impenditur in molendinis aquæ, & venti: ergo si in istis est licitum in festis molere, etiam erit in illis. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Quia labor præcipuus, & considerabilis qui reperitur in molendinis, quæ molunt operâ jumentorum, est impositio tritici, & extractio farinæ: at istemet labor reperitur in molendinis, quæ molunt agitatione aquæ, aut venti: ergo.

Si dicas cum Pasqualigo, quod in molendinis pistrinorum, aut (quod idem est) in molendinis, quæ molunt bestiarum operâ, ultra dictum laborem datur alius labor, & occupatio alia, nempe assistentia, & cura continua jumentorum ducentium molendinum. Respondeo *Primò*, quod etiam in aliis molendinis, aquæ videlicet, & venti, ultra impositionem tritici, & extractionem farinæ, datur alius similis major labor, ac est assistentia ad bestiam ducentem molendinum; nempe cura, & assistentia ad aquam, vel ventum, ne excedat quantitatem requisitam, aut proportionem ad regulariter molendum. *Addo* 2. quod cùm molendinum aquæ (imò & venti) velociùs molat, frequentiùs debeat molitor, aut molinarius imponere triticum, & extrahere farinam, & consequenter subire majorem laborem in hac parte, quàm subire potest molitor pistrinorum, sive athaonæ, cùm hæc non ad motum aquæ, vel venti velocissimè rotam girantis, sed ad motum pigræ bestiæ molat. *Tertiò*, quia ridiculum videtur dicere, quod sola assistentia molitoris ad bestiam ducentem molendinum, faciat quod hoc officium sit servile, si aliàs non esset secundùm se. Absolutè ergo dicendum est, quod etiam liceat ita in festo molere, sicut in molendino aquæ, & venti, ita in molendino, quod movetur operâ bestiarum. Et ita hanc sententiam videntur docere Sà *verb. Festum, n.* 5. & Ioan. à Cruce 1. *part. sum. præc.* 3. *art.* 1. *concl.* 4. quatenus absolutè, & sine limitatione docent, licitum esse in festis molere. Nec credo, quod Navarr. Lopez, & alij, quos Pasqualigus citat pro opposito, oppositum sentiant: nam debent intelligi de molendinis, quæ operâ servorum molunt, de quo jam dicam.

QVÆSTIO XLIV.

An etiam sit licitum in festo molere in pistrinis, Hispanè Athaona, *si operâ servorum moveantur?*

Respondeo: Non esse licitum, excepta magna necessitate; quia hoc opus verè ex una parte est servile, & labor continuus, qui in eo intervenit notabilis, & magnæ considerationis, vt constat, & ideò prohibitum sub mortali. Sic omnes. Et in hoc sensu intelligo Navarrum, Lopez, & alios Doctores, absolutè docentes, non esse licitam in festis molituram pistrinorum, excepta magna necessitate; loquuntur enim de molitura pistrinorum, quæ fit operâ servorum: quia hæc est, quæ magnam occupationem, & laborem requirit, non verò de molitura, quæ operâ bestiarum fit. Non enim inveniri potest ratio, cur de hac, non de illa intelligi debeant dicti Doctores, vt videre apud illos est. Nec pro contraria parte possunt citari Sà, & Cruz, vt nos nuper fecimus, eo quòd sine limitatione doceant licitum esse in festis molere, quia nulli fuit dubium, hoc genus molituræ esse illicitum in festis.

QVÆSTIO XLV.

An sit licitum in festis iter longum facere?

Negat expressè Abulens. *in* 11. *Exodi, q.* 24. *in fine, & q.* 25. existimans esse mortale iter facere per vnam, aut duas leucas.

Sed tanquam certum respondeo: Esse licitum, quia sic praxis, & sic omnes Doctores docent. Quamvis dubitent, an ex se, an verò solùm ratione consuetudinis itinerari in festo liceat, de quo jam dico.

QVÆSTIO XLVI.

An itinerari in festo, non solùm ratione consuetudinis, verùm etiam de se liceat?

Negant Caiet. 2.2. *q.* 122. *art.* 4. §. *In eodem articulo, &* §. *His igitur*, & Sotus *de Iust. & jure, q.* 4. *art.* 4. §. *Tertium genus*, docentes id solùm esse licitum ratione consuetudinis, non de se. Eandem sententiam docere Abulensem *Exodi* 12. *q.* 25. ait Suarez, & idem ait Pasqualigus, citans Abulensem *Exodi* 10. *q* 25. Sed certè vterque male, quia Abulens. absolutè docet, itinerationem longam esse mortalem, nec ullo modo ex consuetudine honestat illam, loco citato à Suario, nec minùs loco citato à Pasqualigo, cùm *cap.* 10. *Exodi*, nihil de hac re agat Abulens. nec habeat nisi octo quæstiones.

Respondeo ergo, tanquam certum, quod non solùm ex consuetudine, sed etiam de se sit licitum itinerari, sive id pedibus, sive equo fiat. Quia certum est, quod iter facere, etiam pedibus, non sit opus servile, sed merè naturalis motus, tam servis, quàm ingenuis communis. Rursus etiam est certum, id etiam ex consuetudine licere: ergo. Sic Maior *in* 3. *dist.* 37. *quæst.* 23. *concl.* 2. Navarrus *c.* 13. *num.* 6. (apud Suarium 7.) Angel. *verb. Feria, n.* 15. Rosella *num.* 20. *&* 26. Armilla *verb. Festum, n.* 13. *&* 14. Alcozer *in sum. cap.* 17. Azor *tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 27. *q.* 8. Sà *verb. Festum, n.* 5. (non 15. vt invenies apud Pasqualigum, non enim habet nisi decem.) Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 17. *num.* 2. Palao *part.* 1. *tract.* 3. *cit. disput.* 2. *punct.* 5. *num.* 12. Sanchez *in opusc. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 7. *num.* 4. & Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 4. Quos omnes citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 146. Quibus addi possunt Bonacina *disput.* 5. *cit. punct.* 2. *n.* 15. *vers. Propterea*. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 8. *n.* 2. Fagundez *de* 1. *præcept. Eccles. lib.* 1. *c.* 11. *num.* 9. Villalob. 2. *part. tract.* 32. *diff.* 2. *n.* 9. Reginald. *lib.* 19. *n.* 38. Diana 2. *p. tract.* 1. *miscel. resol.* 36. *&* 4. *part. tract.* 4. *resol.* 222. Bassæus *verb. Festum* 2. *num.* 10. & communis.

QVÆSTIO XLVII.

An etiam sit licitum iter, casu quo magna cum fatigatione fiat?

Negat Angel. *num.* 15. *citato*, per hæc verba: Itineratio tamen non sic strictè prohibetur, quia potest quis, etiam itinerando intendere Deo, & ideò nisi sit vsque ad vltimam fatigationem, non credo esse prohibitum, vel cum omissione divinorum. Ita Angel. Cui adde Sylvestrum *v. Dominica, q.* 3. Tabienam *verb. Feria, n.* 3. & Margaritam Confess. *prac.* 3. *fol.* 70.

Sed tanquam ferè certum respondeo: Etiam esse licitum, quia si modica itineratio non est actio servilis, neque continuata per totum diem erit: quia opus, quod non est servile in parvo tempore, vel parvo labore factum, non fiet servile, propter durationem, & laborem; quia semper est ejusdem rationis: ergo. Sic optimè Suarez *loc. cit. n.* 2. Machado *tom* 2. *lib.* 6. *part.* 8. *tract.* 6. *docum.* 4. *num.* 1. Pasqualig. *loc. cit. num.* 3. Sanchez *dub.* 7. *cit. num.* 5. & alij. Qui rectè inde colligunt, licitum esse Cursoribus iter habere in festis, sive id habeant pedestres, sive equestres; quia quod fiat iter currendo, non variat rationem actionis.

QVÆSTIO XLVIII.

An item sit licitum iter facientibus conducere mulos onustos suis lectis, vestibus, & viaticis?

RespondeO: Etiam esse licitum, quia hæc omnia sunt propter iter, quod de se licitum est: ergo & illa sunt licita: patet, quia accessorium sequitur naturam principalis. Sic Navar. *c.13. n.6. vers. Diximus.* Suarez *c.27. cit. n.3.* Bonac. *loc. cit. num.25.* licèt hic cum aliquali limitatione, inutili tamen. Sà *loc. cit. num.5.* & Pasqualig. *decis.146. num.6.* Qui *num.7.* ex hoc infert, etiam esse licitum hominibus deferre baculis Dominos in lecticis, vt moris est in Civitatibus; quia cùm iter suis commoditatibus sit licitum, etiam, inquit, erit licita talis delatio, quamvis aliàs sit servilis.

QVÆSTIO XLIX.

An sit licitum in festis bestias non onustas de vno ad alium locum transferre?

RespondeO: esse licitum, quia hoc non est aliud, quàm iter facere, quod de se licitum esse vidimus. Navar. *num.6. cit.* Caiet. 2.2. (non 1.2. vt invenies apud Pasqualigum) *q.122. art.4. §. His igitur,* Suarez *lib.2. cit. c.37. num.3.* Sanchez *lib.5. opuscul. cap.5. cit. dub.7. num.11.* Bonac. *disput.5. cit. punct.5. num.55. vers. Propterea,* Pasqualig. *decis.595. num.11.* & communis.

QVÆSTIO L.

An etiam sit licitum animalia onusta, aut curtus onustos de vno loco ad alium deferre?

NEgant Bonacina, Suarez, Sanchez *loc. cit.* Azor *tom.2. lib.1. c.27. q.8.* Palao *tom.2. tract.3. disp.5. punct.5. n.12.* Trulleneh *lib. 3. in Decalog. c.1. dub.8. n.2.* Bassæus *v. Festum 2. num.10.* & alij, docentes id non esse licitum, necessitate seclusa, aut parvitate materiæ. Quia cùm necessum sit onera interdum levare, & interdum imponere, & hoc sit de se servile, prohibitum est.

Sed clariùs, & absolutè loquendo respondeo: Esse licitum. *Primò,* quia id licet Mulionibus, ut statim dicemus: ergo & aliis. *Secundò,* quia de se licitum est iter facere, sive pedestrem, sive equestrem, vt suprà ex communi est habitum: ergo quod id fiat mulis onustis, vel deonustis, per accidens est. Quod verò necessum sit interdum onera levare, & imponere, nihil interest ad infringendum festum, quia parvitas materiæ adjuncta itineri licito excusat, vt statim dicemus. Sic Pasqualig. *decis.192. num.10.*

QVÆSTIO LI.

An licitum sit Agasonibus, seu Mulionibus, cum bestiis onustis iter ante festum inceptum in festo continuare?

RespondeO, tanquam certum: esse licitum. *Tum* ob approbatam, & receptam consuetudinem. *Tum etiam,* quia si deberent in diebus festis interrumpere iter, esset hujusmodi officium nimis onerosum, & dispendiosum, tam respectu Mulionum deportantium merces, cùm expensæ essent longè majores, quàm respectu communitatis, aut loci, ad quem deportantur, cùm necesse esset multò pluris vendi. Sic Caiet. 2.2. *q.122. art.4. §. His igitur,* Sylvest. *v. Dominica, q.5. concl.4.* Navar. *c.13. n.6.* (non etiam 53. vt Pasqualigus citat) Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. c.27. n.3.* Azor *part.2. lib.1. c.27. quæst.5.* Sà *v. Festum, num.5.* Sanchez *tom.2. consil. lib.5. c.2. dub.7. num.8.* Palao *p.2. disp. cit. punct.5. num.2.* Filliuc. *tract.27. c.11. num.228.* (non 28. vt invenies apud Pasqualigum) Diana *2. part. tract.15. resol.36.* Pasqualig. *decis.192.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub.8. num.2.* Rodriguez *1. part. sum. cap.121. num.2.* Machado *tom.2. lib.6. p.8. tractat.6. docum.4. num.2.* Layman *lib. 4. tract.7. cap.2. num.5. versu Dico quintò.*

QVÆSTIO LII.

An etiam sit licitum præfatis Agasonibus, seu Mulionibus, non solùm continuare in festo iter, sed etiam incipere illud?

NEgant (apud Pasqualigum) Caiet. Sylvest. Navarr. *loc. cit.* Reginald. *lib.19. c.4. n.50.* Margarita *v. Festum,* Rosella *v. Feriæ, num.22.* D. Anton. *2. p. tit.9. c.7. §. vltimo,* & Filliuc. *tract.27. c.11. n.128.* Quos omnes pro hac parte citat Pasqualig. *decis.292. num.3.* Sed ex his oppositum docet Filliuc. vt infrà. Addi tamen possunt Layman *tract.7. cit. c.5. num.5.* & Barbosa *in 1. lib. decret. cap. Omnes dies, de feriis, num.5.*

Sed probabiliùs respondeo: Etiam esse licitum, auditâ primò Missâ. *Primò,* quia sic introductum est per consuetudinem receptam, vt testatur Rodriguez *1. p. sum. c. mihi 211. n.2.* per hæc verba: [De lo dicho se infiere, que no quebrata la fiesta, el que caça en ella, por no ser esta obra servil; y siguese mas, que no quebranta la fiesta el que camina, oyendo primero Missa, porque la costumbre lo ha admitido. Laqual tambien à introducido, que los Artieros no quebranteti la fiesta, saliendo de sus casas el proprio dia, oyendo con todo, primero que salgan, Missa.] Sic ille. *Secundò,* quia eadem, aut quasi eadem ratio militat quantùm ad propositum, de continuatione itineris, ac de itineris inchoatione, cùm in vtroque eadem defatigatio, idemque labor reperiatur: ergo. Sic tenent Filliuc. *loc. cit.* à Pasqualigo pro opposito, per hæc verba. Quartò excusantur, *subintellige* Muliones, & Agasones, qui bestiis onestis iter faciunt in die festo, & sæpè incipiunt; sic enim bono publico mercatorum magis conducit. Sic ille. Pasqualigus *decis.292. num.10.* Machado, & Trullench. *loc. cit.* Sic etiam Diana *1. part. tract.15. resol.36.* Qui ad minus non peccare mortaliter, propter parvitatem materiæ affirmat.

QVÆSTIO LIII.

An sit licitum imponere in festis diebus perpetuò amentibus opera servilia exercenda?

NEgativa pars videtur vera. Quia imponens amentibus in festis opera servilia exercenda, facit contra legem, cùm faciat exerceri prohibita: ergo illicitum est imponere amentibus opera servilia in festo.

Sed tanquam ferè certum respondeo: Licitum esse, quia perpetuò amentes non sunt capaces legum, ideoque non sunt pro illis positæ: ergo non possunt illas transgredi, quamvis faciant quod per illas vetitum est: ergo neque qui illos facit exercere opera in festo prohibita, facit contra legem prohibentem; cùm opera servilia exercita ab amentibus non

non sunt prohibita. Sic Layman *lib. 1. Theol. Moral. tract. 4. c. 10. n. 3.* ita dicens; Quare idem eadem ratione dicendum arbitror de operibus servilibus, quæ Festis diebus ab Ecclesia interdicuntur, non infantibus, & perpetuò amentibus, sed his qui rationis usum consecuti ejusmodi præceptum modo humano, & utiliter exequi possunt; ideoque nihil obstat quo minùs iis servilia onera die festo imponantur, modò id fiat sine ope illorum qui lege Ecclesiastica obligati sunt. Errabit verò aliquis, si ex hac doctrina inferat, licitum esse perpetuò amentes ad iram concitare, vt blasphement alios, verberent, &c. Quia talia, quæ suapte naturâ deformitatem habent, tribuuntur principali libero agenti, qui amentis operâ veluti instrumento vtitur. Hucusque Layman. Ex quo constat ad rationem dubitandi. Sic etiam Pasqualigus *decis. 309.* & Diana *p. 5. tract. 14. resol. 7. vers. Verùm ego.*

QVÆSTIO LIV.

An etiam sit licitum imponere servo infideli opera servilia in die festo exercenda?

NEgat Moure *3. part. instruct. confess. precept. 3. c. 16.* Quia Dominus, inquit, nequit præcipere servis, vt exerceant hæc servilia opera, licèt servi ab his abstinere non obligentur, sicut nec possunt facere, quod exerceantur à jumentis: ergo.

Sed probabiliùs longè respondeo: Etiam esse licitum, quia ex una parte opera servilia non sunt prohibita infideli, cùm non teneatur Ecclesiæ legibus: ex alia verò imponendo illa dominus servo non exercet opus servile, quod impediat sanctificationem festi, vt supponimus: ergo ex nulla parte est prohibitum id fieri. Ex quo constat ad rationem factam pro opposito, & ampliùs ex mox dicendis constabit. Sic Diana *loc. cit.* & Pasqualig. *decis. 310.*

QVÆSTIO LV.

An tandem licitum sit homini facere, vt opera servilia exerceantur in die festo à jumentis?

NEgat Moure *loc. cit.* vt vidimus.

Sed tanquam certum respondeo: Etiam esse licitum, si aliàs hi exercere possint jumenta sine ullo, aut ferè ullo opere servili hominis regentis, secus verò si jumenta non possent sine opere magno servili hominis prædicta servilia opera exercere; quia tunc illicitum esset eadem jumentis imponere, ratione operis servilis hominis. Sic Pasqualig. *loc. cit. n. 5.*

DISPVTATIO V.

De operibus non servilibus, speciali tamen jure prohibitis in festo.

QVÆSTIO PRIMA.

An actiones non serviles, quæ exerceri in festo speciali jure prohibentur, sint tantùm quatuor?

AFFIRMANT Bonac. *disp. 5. de 3. prac. Decal. q. unic. punct. 2. n. 10.* Tolet. *lib. 4. cap. 14. num. mihi 8. aliàs 12.* Filliuc. *tract. 27. c. 10. n. 177.* Bassæus *v. Festum 2, n. 15.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 5. dub. 9. num. 1.* & alij dicentes, esse hujusmodi, videlicet Mercatum, Placitum, judicium criminale, vel civile, & juramentum.

Sed clariùs respondeo: Esse quinque actiones, nempe quatuor oupra assignatas, quæ prohibentur *in c. 5. de Feriis*, & aliam quintam, quæ prohibetur *in cap. finali de feriis*, & est omnis processus, & strepitus judicialis. Quæ actiones, etsi serviles non sint, jure tamen prohibentur, quia ex iis oriri solent jurgia, contentiones, discordiæ, & distractiones, quibus maximè impeditur vacatio ad res divinas, & quies intenta ab Ecclesia in diebus festis. Sic Navar. *c. 13. num. 3. vers. Sextò decimus.* Suarez *tom. 5. de Relig. lib. 2. c. 29. n. 1.* Iodocus *v. Festum, n. 8. vers. Secundò.* Lublinus *eo v. Festum, n. 9.* Villalob. *tom. 2. tract. 32. diff. 3. n. 1.* & alij.

QVÆSTIO II.

An nomine Mercatus *veniant Nundinæ, quæ semel, aut bis in anno fiunt, & etiam quæ semel in hebdomada celebrantur, & vulgò dicuntur* Mercados, *& tandem omnis contractus emptionis, & venditionis, &c.*

RЕspondeo: Hæc omnia nomine *Mercatus* venire, & prohiberi jure citato. Sic omnes Doctores. Suarez *loc. cit. n. 2.* Trullench *loc. cit.* Sanchez *tom. 2. opusc. lib. 5. c. 2. dub. 14.* Bassæus *v. Festum 2. n. 15.* Villalob. *tom. 2. tract. 32. diff. 3. n. 2.* & alij. Qui advertunt, & benè, hæc omnia in die festo prohiberi, nisi aliàs alicubi consuetudo contrarium obtinuerit, de qua jam dicemus.

QVÆSTIO III.

An saltem ex consuetudine licitum sit Nundinas publicas, quæ semel, aut bis in anno fiunt, in diebus festis celebrare?

NEgant Hostiens. & Abbas *in c. 1. de Feriis.* Existimantes nullam consuetudinem excusare posse, vt Mercatus in festis fieri liceat. Quia est, inquiunt, iniqua, prava, & irrationabilis consuetudo. His favet Rodriguez *1. part. sum. cap. mihi 121. n. 5.* Quatenus absolutè docet, Nundinas, & Mercatum fieri in festis, esse vetitum.

Sed tanquam certum respondeo: Esse licitum vbi adest consuetudo legitimè introducta, quæ jam vbique ferè introducta, & recepta est. Quia tota hæc festorum observatio est de lege humana, cui potest consuetudo derogare: ergo vbi adest talis consuetudo, licitum erit Nundinas publicas fieri, modò Missa audiatur. Sic Caiet. *2. 2. q. 122. art. 4. & in sum. verb. Festorum violatio.* Navar. *cap. 13. num. 8.* Suarez *tom. 5. de Relig. lib. 2. c. 29. num. 3.* Bonac. *disp. 5. in 3. precept. Decalog. punct. 2. num. 9.* Sanchez *loc. cit. num. 6.* Palao *loc. cit. num. 5.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 9. n. 2.* Layman *lib. 4. tract. 7. c. 2. n. 6. vers. Dico octavò.* Lublinus *loc. cit.* Iodoc. *verb. Festum, n. 8. vers. Quartò.* Bassæus *n. 15. cit.* Sà *verb. Festum, n. 5* Tolet. *lib. 4. c. 24. n. 9.* Ioan. Henriquez *in sum. c. 7. n. 14* Filliuc. *tract. 27. n. 180.* Villalob. *loc. cit.* Fagundez *de prime Eccles. precept. lib. 1. c. 12. n. 4.* Hurtado *de just. & jure disp. 2. de emptione, & vend. diff. 17. vers. Rursus*, & communis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

An etiam sit licitum ratione consuetudinis, Mercatus qui semel in hebdomada fieri solent, in festis celebrare?

NEgabunt (à fortiori) Hostiens. & Abbas, eo quòd facilè transferri possunt in alterum diem, aut anticipari, vt fit Valentiæ.

Sed clariùs cum distinctione respondeo: licitum etiam esse, vbi consuetudo recepta, & approbata est: secus aliàs. Ratio constat ex dictis, quia consuetudo, quæ potest derogare legi prohibenti nundinas publicas fieri, ita eodem modo potest derogare prohibenti fieri mercatum, vti derogavit de facto respectu aliquarum Civitatum, vbi introducta est consuetudo celebrandi Mercatus in die etiam festo. Sic sentiunt Sanchez *part. 2. opusc. lib. 5. c. 2. dub. 25. num. 7.* vbi testatur Salmanticæ esse in vsu, vt tales mercatus celebrentur die Iovis, etiamsi in illo incidat festum Ascensionis, & Corporis Christi. (In quo casu ipsomet die licet deferre merces, & alia ad loca vbi mercatus fiunt.) Suarez *loc. cit. n. 5.* Layman, Trullench, Tolet. Filliuc. Bassæus, Bonac. Huttado, Villalob. & Fagundez *loc. cit.* Machado *lib. 1. p. 3. tract. 15. docum. 6. num. 3.* & alij.

QVÆSTIO V.

An emere, & vendere in diebus festis, sit de se mortale?

AFfirmant Hurtado *de just. & jure disp. 2. de emption. & vend. diff. 17. vers. Rursus*, casu quo emptio, & venditio fiat in Dominicis, non verò in aliis festis. Alij verò absolutè negant esse mortale, secluso scandalo. Sic Sotus *de just. & jure lib. 6. q. 2. art. 2. concl. 5.* & Valent. *2. 2. disp. 5. q. 10. punct. 5. in 5. modo.*

Sed probabiliùs absolutè respondeo: Esse mortale, si in prædictis actionibus emendi, & vendendi consumatur tota dies festi, etiamsi non sit Dominicus, aut notabilis eius pars. Quia prædictæ actiones sunt prohibitæ fieri in festis, eo quòd sint opera servilia: at sic est, quod exercere opera servilia in festis, est (juxta omnes) mortale: ergo. Sic Sylvest. *v. Dominica, q. 5. concl. 2.* & Caiet. *in sum. verb. festorum violatio*, vbi hoc excusat à mortali, quando modicum tempus consumitur. Hos citat, & sequitur Sanch. *lib. 5. consil. c. 25. n. 3.* qui benè *num. 4.* advertit, quod vbi fuerit consuetudo legitima emendi, & vendendi in festis, ea ab omni peccato excusat.

QVÆSTIO VI.

An licitum sit in diebus festis emere, & vendere panem, vinum, carnes, fructus, & alia necessaria ad quotidianum victum?

REspondeo, tanquam certum: Esse licitum, vel quia in jure non intelliguntur prohibitæ hujusmodi res, vt sentit Caiet. *2. 2. q. 122. art. 4.* quem refert Fagond. *loc. cit. n. 8.* vel si fuerunt prohibitæ, jam usu, & consuetudine licitæ factæ sunt. Sic omnes. Caiet. *loc. cit. & in sum. v. Festos dies*, Angel. *v. Feria, n. 14.* Bonac. *loc. cit. num. 10. verf. Nomine Mercatus*, Trullench, Bassæus, Fagundez, & Machado *loco cit.* Iodocus *verb. Festorum violatio, n. 8. vers. Domesticis verò.* Sanchez *tom. 2. opusc. lib. 5. c. 2. dub. 25. n. 9. & 10.* Llamas *3. part. Method. c. 5. §. 6.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An licitum sit Carnificibus, Tabernariis, & similibus vendere in die festo carnes, vinum, &c.

NEgat ex parte Angel. *verb. Feria, num. 11. & 12.* Quatenus hæc ait: Secunda (*intellige quæstio,*) de carnificibus, qui per notabile tempus occupantur: quia si faciunt propter necessitatem, quam nec prævenire possunt, putà quia æstas est, vel sunt plura festa, excusantur, aliàs non. Tertia de tabernariis, qui si faciunt propter necessitatem, excusantur: secus si ad ebrietatem, ad ludum, & hujusmodi. Et idem dic de Hospitibus. Ita ille. Et etiam Tabiena apud Sanchez *vbi infrà*.

Sed absolutè tanquam certum respondeo: licitum esse, vel ex necessitate ementium, vel ex consuetudine introducta. Nec intentio ementis, aut vendentis obest, vt venditores vini, aut carnis non vendant absque violatione festi hujusmodi res. Sic omnes Doctores citati, præcipuè Trullench *loc. cit. num. 2.* & expressiùs Navarrus contra Angelum *cap. 13. num. 6.* Sanchez *dub. 25. cit. num. 10.* & Sylvest. penes ipsum.

QVÆSTIO VIII.

An licitum sit in festo bona defunctorum voce praconis vendere, Hispanè hazer almoneda?

REspondeo: Esse licitum, tam propter consuetudinem, quàm propter commodum venditoris, qui alio die non posset dicta bona vendere ex defectu ementium. Sic Azor *tom. 2. lib. 1. cap. 27. q. 10.* Fagundez *lib. 1. de 1. precept. c. 12. & 13.* Sanch. *loc. cit. n. 12.* Trullench *loc. cit. num. 2.* qui idem dicunt de venditione redituum beneficiorum, qui de more in die festo locantur, & de aliis venditionibus, quæ communiter in festis fiunt, præsertim in parvis oppidis; quia aliàs pauci essent emptores, & res vilissimè venderentur, vt aiunt Suarez *c. 29. cit. num. 5.* Filliuc. *tract. 27. c. 10. n. 182.* Villalob. *tom. 2. tract. 32. diffic. 3. num. 2.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An etiam sit licitum privatas venditiones, aut emptiones in festis fieri?

REspondeo: Etiam esse licitum, interveniente vel consuetudine, vel aliquâ justâ causâ. Et propterea, seclusa adhuc consuetudine, possunt fieri in festo particulares venditiones, ob commodum rusticorum, qui in die festo commodiùs ad emendum res quibus indigent accedunt. Sic Suarez, Filliucius, Trullench, Azor, & Fagundez *loc. cit.* Sanchez *lib. 5. cit. c. 2. dub. 25. num. 12. & 13.* Palao *loc. cit. punct. 6. num. 5.*

QVÆSTIO X.

An licitum sit in festis locationes, conductiones, & similes contractus celebrare?

NEgant Sylvest. *verb. Dominica, q. 5. concl. 2.* Angel. *verb. Feria, n. 20.* & Tabiena *num. 29.*

Sed probabiliùs respondeo: Esse licitum, quia ita habet consuetudo, vt constat, cùm passim fiat à timoratis viris, consumendo totam vesperam festi in ineun

ineunda venditione domos, vel hæreditatis, & in conveniendo de pretio, & tamen id à nemine damnatur: ergo. Sic Sanchez *tom.1.cit.lib.5.c.2.dub.25.n.17.& dub. 29. n.1.* Palaus *tom.2. tract. 9. disp. 2. punct.6, n.5.* Trullench *dub.9. cit. num.1. in fine.*

QVÆSTIO XI.

An licitum sit habentibus veteres vestes (vulgò Robas vejetos) *in die festo eas, etiam apertis januis vendere?*

RESpondeo r Esse licitum (& ideò nec in hoc committi veniale, vt innuit Sanchez *infrà*) dummodo id non faciant tempore, quo celebratur Missa major: Quia consuetudo ex una parte, & ex altera necessitas venientem ad emendas dictas vestes, quibus aliis diebus venire non licet, propter suas occupationes, hanc actionem licitam reddunt. Sic colligo ex Synodo Granatensi sub Domino Petro Guerrero coacta *anno 1571. lib.2.tit.3.de feriis*, vbi sic dicitur: [Mandamos à los oficiales, que tieneo tienda de merceria, y zapateros, sastres, calceteros, que las tiendas no esteo abiertas las fiestas, à los menos mientras la Missa mayor.] Sic Synodus: ergo juxta illam, extra tempus, quo celebratur Missa major, permissum est vendere in festis, januâ apertâ. Legatur Sanchez *dub.25.cit. num.14.* & 15.

QVÆSTIO XII.

An licitum sit Sutoribus calceos in festis vendere?

RESpondeo: Esse licitum, tam propter consuetudinem receptam, quàm propter parvitatem materiæ, hoc est propter parvitatem temporis, quod in hoc consumitur. Sic Navar.*lib.2.consil.tit.de feriis, consil.1. vers. Sutores, & vers. ad Secundum*, vbi sic ait: Sutores etiam diebus festis resident in suis tabernis, vt calceos vendant tam rusticis venientibus, quàm & habitantibus Romæ, & dictis diebus plures calcei venduntur quàm aliis diebus, & si cæteris vendentibus, onus vellet tabernam claudere, maximum damnum pateretur. Tempus quod insumitur in præparando uno pare calceorum, dum venduntur calcei, est modicum, &c. *Et infrà.* Respondeo, non peccare saltem mortaliter hujusmodi Sutores, propter causas in propositione quæstionis tactas, & per ea quæ diximus *in man. cap.13. num.6.* Sic ille. Et ex illo Rodriguez *in summa, 1.part. cap. 22 1. num. 4.* Sanchez *dub.25.cit. num.14. & 15.* vbi ait, id esse declaratum in Regno Granatæ per quandam executoriam factam anno 1518. per hæc verba: [Poedan todos los zapateros, y los otros oficiales vender todas las fiestas, con tal que donde tienen dos puertas, la una estê cerrada, y no vendan mientras en Missa mayor. Porque en tiempo de los Reyes don Fernando, y dona Isabel, por su mandado se juntaron los Iuez Ecclesiasticos, y seglares, y la mayor parte votò, que se podia vender, porque se probò ser costumbre de Castilla, y Andaluzia.] Sic ibi.

QVÆSTIO XIII.

An licitum sit in festis candelas vendere?

RESpondeo: Esse licitum, propter rationes nuper quæstione præcedenti assignatas. Sic idem Navar. *in Man.cap.13. num.8.* per hæc verba. Secondò peccat qui vendit, aut emit die festo multùm temporis in eo consumendo, *cap.1. de feriis*; non tamen si parum, vt fieri solet, in emendis, aut vendendis candelis, & aliis similibus, in quibus de pretio non est conveniendum, quia jam æstimata sunt, aut citò fit, juxta omnium sententiam. Sic ille. Et ex illo Sanchez *lib.5. consil. cap.1. dub.25. num.16.* & penes illum Angel.*verb.Feria, num.13.* Tabiena, & Sylvest. *verb.Dominica, quæst.5. concl.2.* Qui idem dicunt de emptione, & venditione aliarum rerum similium, in quibus non est magna occupatio.

QVÆSTIO XIV.

An licitum sit in festis adire ad oppida, ad exigenda debita?

RESpondeo: Licitum esse, dummodo illa non exigantur in judicio, hoc enim prohibitum est, sed privatim, quia hæc actio nec est servilis, nec judicialis, & ideò nec prohibita in festo. Sic Trullench *dub. 9. cit. num.4.* Azor *tom. 2. lib.1. c.27. quæst.11.* Sanchez *lib.5.cit. cap.1. dub.26. num.4.* Addens tamen id esse verum, nisi aliàs id quod exigendum est, sit triticum, quod mensurandum est, & ad alium locum transferendum; quia tunc non licet, nisi ex necessitate, scilicet quia alia die rustici inveniri nequeunt absque incommoditate.

QVÆSTIO XV.

Quid nomine Placiti, *quod est prohibitum in festis, intelligatur?*

RESpondeo: Quod intelligitur lis, aut causa fori quæ agitur in judicio, seu ipsum judicium civile, seu quæcunque pertinent intrinsecè ad acta judicii, vt citatio partis, formatio processus, cognitio causæ, & prolatio sententiæ. Vnde prohiberi à jure in die festo *Placitum*, nil aliud est, quàm prohiberi strepitum judicialem. Sic Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. c.19. à n.6.* Bonac. *disp.5. in 3.prac. Decal. punct.2, num.10. vers. Nomine Placiti.* Palao *tom.2. tract. 9. disp.2. punct.6.n.6.* Trullench *lib.3.in Decalog. cap.1. dub.9. n.3.* Sanchez *tom.2. opusc. lib. 5. c.2. dub.27.* Fagundez *lib.1. cit. cap.13.* & alij.

QVÆSTIO XVI.

An citatio facta in festo, seclusa necessitate non solùm sit illicita, verùm etiam invalida?

NEgat Cynus apud Panormitanum *cap. vlt. de feriis, n.19.* existimans talem citationem, licèt illicitam, esse tamen validam.

Sed tanquam certum respondeo: Et illicitam, & invalidam esse, quia citatio pertinet intrinsecè ad judicialem strepitum, qui totus prohibitus, & ideò est, vt constat ex ultimo *cap. de feriis*, vbi expressè habetur, quod nec processus habitus in die festo, nec sententia teneat. Sic omnes Doctores communiter. Panormitan, Bartol. & alij Canonistæ *in cap. vlt. de feriis.* Suarez *lib.2. cit. cap.30. num.5.* Bonac. *loc. cit. num.14.* Azor *tom.1. lib.1. cap.27. quæst.15.* Fagundez *lib.1. cit. c.13. num.1. & 11.* Palao *tom.2. tract.9. disput.2. punct.7. num.1.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap.1. dub.9. num.11.* Filliuc.*tract.27. c.10. num.191.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XVII.

An etiam ſit illicita, & invalida citatio facta in die profeſto pro die feſto?

RESpondeo: Etiam eſſe illicitam, & invalidam, quia illa citatio continet præceptum iniquum, & iniuſtum. Quia pars non poteſt vocari ad reſpondendum in die feſto, vt conſtat *ex cap. vltim. de feriis* ergo apertè eſt invalida, & nulla. Sic communiter omnes Doctores docentes abſolutè, eſſe illicitum, & invalidum decretum judicis citantis partem, factum in die non feſto, ſi fiat vt pars compareat in die feſto. Sic Suarez *loc. cit. n. 3.* Sanchez *tom. 2. lib. 5. cap. 2. dub. 27. n. 8. & 10.* Palaus *loc. cit. n. 2.* Bonacina, Trullench, & alij, tam Theologi, quàm Canoniſtæ.

QVÆSTIO XVIII.

An ſaltem citatio illa facta pro die feſto obligabit partem ad comparendum die proximo ſequenti diem feſtum?

AFfirmant Innocent. Anton. & alij Canoniſtæ, apud Suarez. Quia (inquiunt) in citatione dicta duo continentur, unum comparendi, & aliud tali die (nempe feſto) comparendi: at ſic eſt, quod poteſt impleri primum, vtpotè juſtum: ergo ad illud tenetur: ergo ad comparendum die proximo ſequenti feſtum.

Sed longè probabiliùs reſpondeo: Non obligari, nec teneri vi citationis factæ pro die feſto comparendi, ad comparendum in die non feſto proximo diei feſto. Quia decretum comparendi in die feſto fuit irritum, & nullum, vt nuper eſt habitum: ergo nullam poteſt inducere obligationem. Sic Abbas *in cap. vlt. de feriis.* Cynus, Calderinus, & alij penes ipſum, Suarez *lib. 2. cit. c. 30. n. 3.* Bonac. *loc. cit. num. 15.* Azor *cap. 27. cit. quæſt. 16.* Fagundez *loc. cit. cap. 13. cit.* Trullench *num. 11. cit.* & alij.

QVÆSTIO XIX.

An ad minus valida ſit citatio, ſi non fiat directè, & formaliter pro die feſto, v. g. pro Dominica, ſed pro tali die menſis, in quem fortè incidit dies feſtus?

AFfirmant tunc eſſe validam, & ſic teneri reum ad comparendum alio die proximè ſequenti feſtum, Innoc. & Anton. quos in hoc caſu ſequuntur Suarez, & Fagundez *loc. cit.* & vt probabile defendunt Filliuc. *num. 191. cit.* Baſſæus *verb. Feſtum 2. num. 19.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Nec eſſe validam dictam citationem, neque vi illius teneri reum ad comparendum. Quia talis citatio, licèt non ex intentione Iudicis, revera fuit facta ad diem feſtum: ergo fuit nulla omninò, ex vi *cap. vltimi de feriis:* ergo pro nullo tempore inducere poteſt obligationem. Sic Abbas, Cynus, & Azorius, quos citat, & ſequitur Bonac. *diſp. 5. punct. 2. cit. n. 16.* Trullench. *num. 11. citato.*

QVÆSTIO XX.

An mandatum factum ad hoc, vt reus compareat intra octo dies, ſit validum, ſi intra illos octo dies vnus, vel plures dies feſti incidant, aut medient?

RESpondeo: Eſſe validum, & conſequenter teneri reum ad comparendum intra terminum præfixum. Quia ſufficiens tempus datur reo ad comparendum, nec obligatur à Iudice, vt compareat die feſto, ſed tempore habili, quod intra illos octo dies aſſignatos intercedit, relicta reo libertate comparendi die habili, quo voluerit. Sic Suarez *loc. cit. num. 4.* Bonac. *n. 17.* Palaus *loc. cit. n. 13.* Sanchez *lib. 5. cit. c. 2. dub. 27. n. 9.* Trullench. *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 9. num. 11.* & communis.

QVÆSTIO XXI.

An etiam ſit validum mandatum citationis factum, vt reus intra octo dies compareat, ſi octavus dies ſit feſtus?

RESpondeo: Etiam eſſe validum, & conſequenter teneri reum ad comparendum, vel ante vltimum diem feſtum, vt vult Palao *loc. cit. n. 3.* vel ſaltem die immediatè non feriato ſequenti octavum diem feſtum, vt admittit etiam Suarez *num. 4. ibi: Ergo multò magis erit licita, & valida in priori ſenſu, implendi videlicet illam proximè poſt diem feſtum deſignatum pro termino.* Sic Ille. Et penes ipſum Ioan. Andr. Abbas, & alij Canoniſtæ. Trullench *loc. cit. n. 11. in fine,* Fagundez *loc. cit. n. 3. & 6.* Filliuc. *tract. 27. num. 191.* Sanchez *num. 9. citato,* & alij.

QVÆSTIO XXII.

An reus citatus in die feſto, poſſit iterum in die profeſto, aut non feriato citari, & teneatur ex vi hujus ultima citationis ad comparendum?

RESpondeo: Poſſe iterum citari in die profeſto, vel novo mandato, au decreto Iudicis, dato in die non feriato, & pro die non feriato; vel virtute prioris decreti citationis, ſi datum fuit in die profeſto, & pro die profeſto: quia hoc decretum non expiravit, ex eo quod intimatum fuerit in die feſto, & ideò poteſt iterum virtute illius citari reus, & tenebitur ad comparendum. Sic Suarez *cap. 30. cit. n. 6.* Fagundez *loc. cit. num. 12.* Caſtro Palao *loc. cit. n. 1.* Trullench *cap. 9. cit. num. 12.* & Bonacina *punct. 2. cit. num. 18.*

QVÆSTIO XXIII.

An reus validè citari poſſit, dum exiſtit in loco vbi dies feſtus non ſervatur, ſi vbi eſt judex celebretur?

RESpondeo: Poſſe validè citari, modò præceptum citationis datum fuerit in die habili, aut non feſtivo. Quia hac citatione non violatur vllo modo dies feſtus, vt conſtat. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 29.* (non 9. vt invenies apud Trullench.) *n. 7.* Bonac. *diſp. 5. de 3. præcept. Decal. punct. 2. n. 19. verſ. Octavò,* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 9. num. 13.* Fagund. *lib. 1. de primo Eccleſ. præcept. c. 13. num. 9. & 10.*

QVÆSTIO XXIV.

An etiam citari validè possit reus existens in loco vbi festus dies servatur, si in loco iudicij non servetur?

AFfirmare etiam videtur Suarez *loc.cit.* ibi: *Non verò tenetur indulgere partibus, vt suorum locorem feriis, seu festivitatibus vtantur, quia hæc esset nimia judiciorum dilatio.* Et Fagundez *loc.cit. n.* 9.

Sed probabiliùs respondeo: Non posse validè citari, quia citatio est prohibita, & nulla, si fiat in die festo: sed ibi vbi fit citatio est dies festus: ergo. Sic Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 2. *punct.* 7. *num.* 4. Bonac. *loc.cit. vers. Nam difficultas*, & Trullench *loc. cit. num.* 13. *in fine.*

QVÆSTIO XXV.

An possint testes recipi, & examinari in die festo, si in ipso die festo ab ipsis exigatur juramentum?

REspondeo tanquam certum: Nec posse licitè, nec validè. *Tum* quia in festo non potest exigi juridicum juramentum, vt cavetur *cap.* 1. *de feriis. Tum etiam*, quia examen testium est actus judicialis prohibitus etiam in festis, *eod.cap.* ergo. Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 7. (non 13. vt offendes apud Trullench, & Bonacinam) Azor *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 17. *q.* 14. Fagundez *lib.* 1. *cit. cap.* 13. *n.* 13. Bonac. *disp.* 5. *cit. punct.* 2. *n.* 20. Reginald. *lib.* 19. *num.* 45. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 10. *q.* 7. *n.* 193. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 9. *num.* 14. & alij.

QVÆSTIO XXVI.

An saltem possint testes examinari in die festo, si in die non festo jurent de veritate dicenda?

AFfirmant Glossa *in clem. vnica de offic. deleg verb. Iudices*: Speculator, Ioan. Andr. & alij penes Panormitanum *in c.* 1. *de feriis*, Maranta *de ordine judicior. q.* 6. *tit. Actorum editio*, *n.* 40. Azor *tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 27. *q.* 14. Sayrus *lib.* 7. *Clavis Reg. c.* 2. *num.vlt.* Villalob. *tom.* 2. *tract.* 32. *diffic.* 3. *n.* 3. & alij. Ratio eorum est, quia in hoc casu examen testium retrotrahitur ad diem juramenti, quod præcessit in die non festo. Panormitanus verò existimat illum actum esse validum, ob rationem hanc; illicitum tamen, quia distrahit à divinis.

Sed probabiliùs respondeo: Nec licitè, nec validè examinari posse, nisi aliàs adsit consuetudo in contrarium recepta, & approbata. Ratio est, quia secluso juramento, ipsamet interrogatio, examinatio, & responsio testium omnino pertinet ad strepitum judicialem prohibitum in die festo, imò & irritatum per *cap. vlt. de feriis, & per l. vt in die, C de fer.* ergo nec licitè, nec validè testes in festo, adhuc præhabito juramento in die festo, examinari possunt, nisi aliàs, vt diximus, adsit consuetudo legitima in contrarium, quæ Valentiæ, teste Trullench, & in aliis locis recepta est; quia tunc certum est, posse validè, & licitè supradicta fieri. Sic Suarez *c.* 30. *cit. n.* 7. (non 5. vt offendes apud Trullench) Reginald. *lib.* 19. *n.* 45. Fagund *cap.* 13. *cit. n.* 16. Filliuc. *tract.* 27. *n.* 149 Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 3. *punct* 7. *n* 6. Trullench *dub.* 9. *cit. n.* 14. Bonac. *loc. cit. n.* 21. & alij.

QVÆSTIO XXVII.

An interpositio juramenti sit licita, aut saltem valida in die festo?

REspondeo tanquam certum: Nec licitam, nec validam esse, nisi in certis casibus, de quibus statim, quia sic habetur in jure, *cap.* 1. *de feriis*, vt suprà est habitum. Et docent omnes, tam Canonistæ, in dicto *cap.* quam Theologi. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 7. & 17. Bonac. *disp.* 5. *cit punct.* 2. *n.* 10. *vers. Nomine Sacramenti.* Fagund. *lib.* 1. *cit. cap.* 13. *n.* 13. & 18. Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 30. Palao *punct.* 7. *cit. n.* 5. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 9. *num.* 6. & omnes.

QVÆSTIO XXVIII.

An etiam juramentum extrajudiciale sit prohibitum in festo?

AFfirmat Abbas *in cap.* 1. *de feriis, n.* 8 *& cap vlt. n.* 18. existimans omne juramentum, etiam extra judicium, esse prohibitum in die festo per dicta *cap.* 1. *& vltimum de feriis.*

Negat verò è contra Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. putans *in dictis cap. cit.* solùm prohiberi juramentum judiciale, non verò extrajudiciale. Nam aliàs omne juramentum alioqui licitum ex objecto, fine, & aliis circunstantiis, ex eo solùm quod in festo fieret, esset speciale peccatum, quod videtur absurdum, & contra omnem vsum, & sensum Ecclesiæ. Huic sententiæ adhærent Bonac. *loc. cit.* Sanchez *dub.* 30. *n.* 1. & alij penes ipsum.

Sed probabiliùs sub distinctione respondeo: Nec omnia juramenta, quomodocunque extra judicium facta, esse prohibita in jure per *cap. cit.* vt optimè probat ratio facta pro Caietano: Nec sola juramenta solemnia judicialia, aut quæ in judicio præstantur; nam præter hæc prohibentur etiam juramenta, quibus pacta, & conventa, atque contractus, qui inter homines fieri solent, firmantur, & præsertim illa, quæ fieri in festo prohibentur sub nomine *Mercatus.* Quia hæc juramenta etiam intelliguntur prohibita per dicta capita juris. Sic Suarez *loc. cit. n.* 17. Palao *punct.* 8. *num.* 7. Filliuc. *tract.* 27. *num.* 201. & 202. Trullench *loc. cit. n.* 15. Legatur Diana 1. *p. tract.* 1. *Miscell. resol.* 34.

QVÆSTIO XXIX.

An licitum sit juramentum factum in die festo pro causis spiritualibus?

AFfirmat Caietan. 2. 2. *quæst.* 122. *art.* 4. docens non solùm validum, verùm & licitum esse juramentum factum in festo in causis spiritualibus, vt sunt causæ matrimoniales; non verò factum in causis temporalibus, quia de his solis intelligitur prohibitio juramenti facta in dicto *cap.* 1. *de feriis.* Caietanum sequitur Sanchez *lib.* 5. *consil. cap.* 2. *dub.* 30. *num.* 2. qui pro se etiam citat D. Thomam, & Sotum.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse licitum, quia probabilius est, prohibitionem juramenti factam in dicto *cap.* 1. esse generalem, & extendi ad omnia iudicia, & ad omnes causas forenses, tam temporales, quàm spirituales: quia verba textus sunt generalia, nec limitatio Caietani habet in eo fundamentum, vt benè Suarez *cap.* 30. *cit. num.* 8. Fagundez *cap.* 13. *cit. num.* 18. 29. & 30. Bonac. *punct.* 2. *cit. num.* 21. *vers.*

Amplia. Reginald. *lib.* 19. *n.* 45. Palao *punct.* 7. *n.*7. & 9. Trullench *c.*1.*cit. dub.*9. *n.*14. licèt contrarium videatur dicere *num.*6. antecedenti.

QVÆSTIO XXX.

An sit licitum juramentum in festo factum pro pace, fide, obedientia, pietate, aut fama, aut denique necessitate vrgente?

RE spondeo tanquam certum: Esse licitum, ideoque extante qualibet ex præcecensitis causâ, validè, & licitè potest Iudex exigere in festo juramentum, & testes recipere, &c. Quia hæ limitationes adjunguntur prohibitioni factæ in dicto *cap.*1. *& vlt. de feriis.* De quibus nos in expositione nostræ Regulæ *cap.*26. *fol.*44. *pag.* 2. *litt. C, & D,* egimus. Sic omnes Doctores. Legantur Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *cap.*30. *à num.*17. *vsque ad* 20. vbi optimè explicat, quid sub nomine pacis, pietatis, aut necessitatis veniat, & alij Authores citati.

QVÆSTIO XXXI.

An sententia criminalis data in festo, non solùm sit illicita, sed etiam invalida?

RE spondeo tanquam certum; Esse illicitam, & invalidam ipso jure, vt constat ex *cap. vlt. de feriis*, ibi: *Nec processus habitus teneat, nec sententia.* Et hæc est vna ex actionibus quæ sub nomine *Iudicij civilis, aut criminalis,* in jure prohibentur, vt habitum est suprà *q.*1. Sic omnes Authores. Suarez *c.*30. *cit. à n.*9. Fagundez *c.*53. *cit. n.*22. Trullench *dub.*9. *cit. num.*3. & 5. Bonac. *punct.* 2. *cit. num.*10. *in fine*, & *n.*12. & Sanchez *cap.*2. *cit. dub.*27. & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An saltem vrgente necessitate, non solùm validè, verùm & licitè possit dari sententia criminalis in die festo?

RE spondeo: Posse. *Primò*, quia vrgente necessitate licitum est juramentum judiciale, vt suprà *quæst.*30. *est habitum*: ergo etiam erit sententia, aut judicium criminale. *Secundò*, quia lex vetans sententiam in festo, non præsumitur obligare cum gravi incommodo, aut cum damno gravi Reipublicæ: ergo si aliàs hoc sequeretur, licitè posset Iudex ferre sententiam criminalem. Sic Bonac. *loc. cit. num.*10. per hæc verba: Nomine *Iudicij criminalis* intelligitur sententia mortis, aut alia quævis corporalis pœna, quam jura in die festo, *cap.*1. *cit.* vetant, præcisâ tamen necessitate, qualis contingit quando expedit captum ob sceleris notorij gravitatem statim absque processu damnari, aut quando periculum timetur impediendæ justitiæ, si reus captus vlteriùs detineatur, aut ita postulet conditio belli, &c. Sic ille, & Trullench ex illo *loc. cit. num.*5. Suarez *cap.*30. *citat. num.*8. *in fine*, Fagundez *cap.*13. *cit. n.*28. & antea *cap.*12. *num.*12. & penes illum Navar. *cap.*13. *n.*53. Tolet. *lib.*4. *c.*24. *n.*5. Maranta 6. *part. ordin. indic. vbi de Actorum edit. n.* 38. & 41. Bartol. & Baldus *C. de feriis*, & alij.

QVÆSTIO XXXIII.

An sententia criminalis lata in die non festo, possit executioni mandari in die festo?

AF firmant Abbas *in cap. vlt. de feriis, & in c. vlt. de jud. n.*22. & Tabiena *verb. Feria, n.*2. Fundamentum eorum est, quia *in cap. vlt. de feriis*, solùm prohibentur in festo fieri strepitus judiciales, & actus forenses: at sic est, quod executio sententiæ non est actus judicialis, sed extrajudicialis: ergo non est prohibita in festis.

Sed probabiliùs respondeo: Non posse, quia probabilius est, quod etiam executio sententiæ prohibeatur in die festo in dicto *cap. vlt. de jud. & cap.* 5. *de feriis*, vt tandem fatetur ipse Abbas *in d. cap.*1. ergo nequit licitè executioni mandari. *Confirmatur*, quia executio sententiæ verè continetur sub strepitu contentiosi judicii, vt apertè significatur *in l. vt in die, C. de feriis.* Patet; nam strepitus judicialis, *ex cap. vlt. de feriis*, est ille in quo jurgia, quæstiones, ac perturbationes excitantur: sed sic est, quod in exequutione sententiæ major est perturbatio partium, & populi, & majora jurgia excitantur (vt experientia docet) quàm in prolatione sententiæ, quæ tamen prohibetur in festo, ac irritatur per dicta jura: ergo. Sic Felinus *in cap. vlt. de jud. num.*13. Quem citat, & sequitur Suarez *tom.* 5. *de Relig. lib.* 2. *c.*30. *num.*51. Fagundez *lib.*1. *de* 1. *Eccles. præcept. c.*13. *n.*23. Bonac. *punct.*2. *cit. n.*22. Palao *tom.*2. *tract.*9. *disp.*2. *punct.*8. *n.*12. Trullench *cap.*1. *cit. dub.* 9. *n.*17. & alij. Qui benè limitant, nisi aliàs exequutio sententiæ vrgeat, juxta dicta *quæst.*32.

QVÆSTIO XXXIV.

An Confessio Rei cujusque non solùm validè, sed & licitè possit recipi in die festo?

AF firmant Baldus, & Innocent. quos citat, & sequitur Maranta 6. *part. ord. jud. tit. Actorum editio, num.*44.

Sed probabiliùs longè respondeo: Nec licitè, nec validè posse recipi, nisi in causis fidei, aut nisi vrgeat necessitas statim reum puniendi, &c. juxta suprà dicta. Quia expressè *in c.*1. *de feriis*, cavetur quod in festis: *Nec placitum fiat, nec ad mortem, vel ad pœnam judicetur, nec sacramenta* (id est juramenta) *præstentur.* Sic Fagundez *c.*13. *cit. n.*28. Quamvis in summario ex inadvertentia oppositum scripserit.

QVÆSTIO XXXV.

An non solùm sententia criminalis, sed etiam alia qualibet civilis sit prohibita in festo?

RE spondeo: Etiam prohiberi, dummodo talis sententia requirat strepitum judicialem; quia cùm strepitus judicialis sit prohitus in die festo, ita etiam sententia, quæ talem strepitum requirit. Sic Bonac. *disp.*5. *in* 3. *præcept. Decalog. punct.* 2. *n.*52. Trullench *lib.*3. *in Decalog. c.* 5. *dub.*9. *n.*4. & 9.

QVÆSTIO XXXVI.

An Inquisitores fidei possint validè, & licitè ferre sententiam contra hæreticos in die festo?

RE spondeo tanquam certum: Posse. *Primò*, quia id vsus comprobat. *Secundò*, quia hæc sententia, aut judicium pertinet ad Religionem, & pietatem,

tatem, qua interveniente exerceri potest in diebus festis, juxta illud *cap. vltim. de feriis: Nisi necessitas vrgeat, aut pietas suadeat. Tertio,* quia causæ fidei hoc & aliis privilegiis fruuntur, & quia hoc judicium diebus festis fieri solet, vt major fiat populi concursus, quod judicatur valde necessarium ad majorem instructionem, & terrorem illius. Sic omninò Fagundez *lib.1. de 1. precept. Eccles. c.13. num.*28. Suarez *tom.3. de Relig. lib.2. c.30. num.*19. (non 9. vt offendes apud Fagundez) Tabiena *v. Feriæ, n.*2. Trullench *c.1. cit. dub.9. num.*5. & 6. Sanchez *tom.2. consil. part.2. lib.5. cap.2. dub.10. num.*3.

QVÆSTIO XXXVII.

An sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti lata in die festo, sit valida, & licita?

NEgat Anton. Butrius *in cap. vlt. de feriis*, ex eo quod *in l. vlt. C. de feriis*, dicatur: Quod omnis vox judicis sileat in die festo: sed excommunicatio, suspensio, &c. est vox judicis, actus, & præceptum illius: ergo. Citat etiam Bonac. pro hac parte Toletum *lib.4. c.24. n.*13. sed malè, quia illud caput non habet, nisi undecim numeros, nec in aliquo illorum de hac quæstione agit.

Sed absolutè respondeo: Validam, & licitam esse, quia excommunicare, vel suspendere, &c. non tam est procedere, aut judicare, quàm legem ferre, & præceptum imponere. Ex quo constat ad fundamentum Antonij. Intelligenda namque est illa lex de voce pertinente ad strepitum judicii, & ad processum judicialem: cùm ergo excommunicatio, vel suspensio non sit processus judicialis, hinc est, quod non sit prohibita. Et idem à fortiori dicendum est de absolutione excommunicationis, vel suspensionis, &c. non esse videlicet in festo prohibitam, cùm eadem sit vtriusque ratio, & aliunde est favorabilior, cùm sit spirituale bonum, & per eam subveniatur periculo animæ. Sic Cajet. 2.2. *quæst.*122. *art.*4. Federicus, & Abbas, quos refert, & sequitur Suarez *tom.5. de Relig. lib.2. c.30. num.*9. Maranta, & Speculator, quos citat, & sequitur Fagundez *lib.1. cit. cap.13. n.*22. Azor *tom.2. c.27. q.*13. Palao *tom.2. tract.9. disp.2. punct.7. num.*11. Bonac. *loc. cit. num.*12. Sanchez *tom.2. consil. lib.5. c.2. dub.27. n.5.* & 6. Villalob. *tom.2. tract.32. diffic.3. n.4.* & alij. Qui idem dicunt dicendum de dispensatione, concessione privilegij, collatione, & provisione beneficiorum, & de aliis actibus voluntariæ jurisdictionis, qui sine strepitu judiciali fiunt. De quo statim.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Iudex licitè possit in festis exercere actus Iurisdictionis voluntariæ?

NEgat Abbas *in cap. vltim. de feriis*, docens quod quamvis actus jurisdictionis voluntariæ facti in die festo sint validi, non tamen liciti, si absque necessitate speciali fiant. Huic sententiæ videtur adhærere Sanchez *tom.2. consil. cap.2. dub.* 27. *num.*2. citatque pro illa vltra Abbatem, Sylvestrum, & Angelum.

Sed tanquam ferè certum respondeo: Non solùm validè, sed etiam licitè posse Iudicem in festo exercere actus jurisdictionis, etiam voluntariæ, vt v.g. dispensare, indulgentias, & privilegia concedere, providere beneficia, adoptare, libertatem servis concedere, tutores pupillorum constituere, testamenta conficere, & hujusmodi. Quia vt constat *ex cap. vlt. de feriis*, solùm prohibentur in festis judicialis strepitus, & quæ ad illum pertinent: sed sic est, quod ea, quæ sunt jurisdictionis voluntariæ, non fiunt cum strepito judiciali, vt constat: ergo. Addo quod *in l.1. C. de feriis*, apertè conceditur in festis emancipare, manumittere, & alia, quæ causæ cognitionem non requirunt: ergo. Sic Suarez *loc. cit. n.*10. & penes ipsum Hostiens. Ioan. Andreas, & Speculator, Sylvester, & Maranta, quos citat, & sequitur Fagund. *lib.1. de prec. Eccles. c.12. n.*14. Villalob. *loc. cit.* Azor *tom.2. c.27. q.*12. Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub.9. n.3.* & 4. Bonac. *disp.5. cit. punct.2. n.*12. & alij.

QVÆSTIO XXXIX.

An actus extrajudiciales sint prohibiti in festis?

AFfirmare videtur Tolet. *lib.4. sum. c.24. n.*10. vbi sic ait: Nec licet Notariis scribere, nec ipsis transcribere scriptoribus. In quo maximè apparet Notariorum peccatum, qui servant pro festis implere chartas, quas reliquis diebus in brevi notarunt. Ita Toletus. Tunc ego: Sed sic est, quod iste actus est extrajudicialis: ergo.

Sed tanquam certum ferè respondeo: Non esse prohibitos; ideoque & validos esse, ex vi juris. Ratio est. Quia in jure solùm prohibetur strepitus judicialis, & formatio processus usque ad sententiam: at sic est, quod actus extrajudiciales fiunt sine strepitu judiciali: ergo non sunt prohibiti. Sic Suarez *loc. cit. n.*11. & penes ipsum Abbas, Ioan. Andr. Hostiens. & Speculator. Bonac. etiam *n.12. cit. vers. Hinc patet.* Ita dicens: Hinc patet à fortiori, actus extrajudiciales non esse vetitos in die festo, præcisâ aliâ circunstantia; nam sine judiciali strepitu fiunt. Ita communiter Doctores. Ob id à mortali excusari posse videntur Notarij, & Officiales Curiæ, qui domi privatim transcribunt; nam isti actus non dicuntur fieri cum strepitu judicii. Sic ille, & ex illo Trullench *loc. cit. n.*4. Sayrus *lib.7. cap.2. n.*15. & alij.

QVÆSTIO XL.

An visitare Ecclesias, aut Clericos in die festo, sit licitum?

REspondeo: Esse licitum, dummodò fiat modo religioso, & absque strepitu judiciali; quia sic praxis, & usus. Ita Caiet. 2.2. *quæst.*122. *art.4. versu Ad primum horum.* Sanchez *tom.2. consil. lib.5. cap.2. dub.27. num.*3. & penes illum alij Docti Iuniores.

QVÆSTIO XLI.

An sententia Iudicis arbitri lata in die festo, sit licita, aut saltem valida?

REspondeo: Tanquam certum, nec licitam, nec validam esse; quia judex arbiter (qui est ille, qui de partium consensu eligitur in judicem, vt servato ordine juris, & facto processu ferat sententiam) æquiparatur judici ordinario, & sic quoad sententiam, & processum tenetur servare juris ordinem: at sic est, quod sententia Iudicis ordinarij lata in die festo, est illicita, & invalida (vt suprà *quæst.* 31. & 35. est habitum:) ergo etiam erit talis sententia judicis arbitri. Sic habetur expressè *in l. omnes dies, C. de feriis*, & tenent omnes Doctores. Abbas *in cap. vlt.*

de feriis,*n.* 10.Tabiena *verb.F.ria*,*n.*1.Suarez *c.*30.*cit.* *n.*15.Fagundex *lib.* 1.*cit.c.*13.*n.*26.Sanch.*tom.* 2.*conſil.* *lib.*5.*c.*2.*dub.*27.*n.*7.Palao *tom.* 2.*tract.*9.*punct.*9.*n.*16. Trullench *dub.*9.*cit.n.*9.& Filliuc.*tract.*27.*n.*200.

QVÆSTIO XLII.

An ſaltem ſententia Iudicis Arbitratoris lata in feſto ſit valida, & licita?

REſpondeo tanquam certum : Et eſſe validam,& licitam. Quia hîc Iudex non procedit ordine judiciario : ergo optimè poteſt ſuum munus exercere, & ſententiam ferre in die feſto. Antecedens probatur : Quia Iudex arbitrator eſt ſolùm amicabilis compoſitor, compromiſſor, & mediator, ac fœderator pacis : fœdera autem,aut compoſitiones, aut ſimilia pacta non ſunt in feſto prohibita, cùm ſint opera charitatis,& miſericordiæ : ergo. Sic Abbas, Suarez, Tabiena, Fagundex, Sanchez, Palao, & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO XLIII.

An liceat Advocato, & Procuratori informare judicem ſuper lites verbo, vel ſcripto in diebus feſtis?

NEgant caſu,quo id principaliter ob lucrum faciant,Sylveſt.*verb. Dominica*,*q.*5.*dicto* 5.& Margarita *præcept.*3.*fol.*72. Secus ſi ob pietatem.

Sed longè multò probabiliùs reſpondeo : Licere, etiamſi ob pretium informent. Quia hic actus nec eſt judicialis, nec ſervilis : ergo nullo jure eſt prohibitus. Antecedens conſtat, quia in primis non eſt actus judicialis, cùm nullo ſtrepitu judicii fiat : nec eſt ſervilis,cùm ſcribere non ſit actio ſervilis (vt ſuprà *diſp.*4.*q.*9. eſt habitum :) ergo. Sic Caiet. 2.2. *q.*122.*art.*4.Suarez *c.*30.*cit.n.*15.Fagundez *c.*13.*cit.* *n.*25.Sanch.*c.*2.*cit.dub.*28. & penes ipſum Nauar.*in Man.c.*13.*n.*12. Sotus,Toletus,& Lupez. Sic etiam Trullench *dub* 9.*cit.n.*4. Filliuc. *tract.*27. *n.*200. & alij. Et certè id patet ex vſu ; nam vt notat Caiet. *loc.cit.* & ego expertus ſum, in Curia Romana ſemper informatur Iudex in Dominicis, & aliis feſtis, quando ſequenti die proponenda eſt cauſa in Rota.

QVÆSTIO XLIV.

An validè poſſit appellari in die feſto?

NEgatiuam ſententiam non leviter probat Suar. *lib.*2.*cit.c.*30.*n.*12. Quia quamvis ipſe ſolùm intendat probare, non eſſe licitum appellationem proponere in feſtis, nihilominus tamen argumenta illius non ſolùm probant talem appellationem eſſe illicitam, ſed etiam inualidam. Patet ; nam id probat,quia appellatio (de qua loquimur) eſt actus judicialis, & pars proceſſus : tunc ego,ſed actus judicialis non ſolùm eſt illicitus, ſed etiam inualidus,& irritus, ſi in feſto fiat, vt conſtat *ex c.*1.*& vltimo de feriis*, & ex dictis ſuprà : ergo.

Sed nihilominus tamen reſpondeo : Validè poſſe appellari in feſto.Quia & id concedit *l.* 1.*C.de feriis*, vt benè probat Fagundez,& nullo alio jure prohibetur, aut irritatur : ergo valida erit in feſto appellatio. Vnde ad fundamentum Suarij dicendum eſt *Primò*, appellationem non eſſe propriè actum judicialem, ſed extraiudicialem, & interlocutoriam quandam declinationem à judicio : & quamvis ſit pars proceſſus,non tamen prohibetur,nec irritatur in jure,ſicut prohibetur,& irritatur proceſſus, quia eſt defenſio jure naturali conceſſa ; & ideò validè fieri poteſt in feſtis. *Secundò*, dato quod appellatio ſit actus judicialis,non ſequitur inde, quod ſit prohibita in feſto, vt conſtabit ex dicendis *quæſt. ſeq.* Sic communiter DD.præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO XLV.

An non ſolùm validè, ſed & licitè poſſit fieri appellatio in feſto?

NEgatiuam partem amplecti Suarium *loc. cit.* & Reginald.*lib.*19.*n.*45. *verſ. Quinta quæſtio*, affirmat Bonac.*loc.cit.n.*13. & meritò. Id enim probat *Primò*, ratione facta pro prima ſententia *quæſt.antecedenti* relata. *Secundò*, quia ſicut non eſt licita proſecutio appellationis, vt infrà ; ita neque licita erit appellatio. *Tertiò*, quia ex nullo jure colligitur licitam eſſe appellationem in feſto Hæc Suarez,Fagundex verò è contra *lib.* 1. *cit. c.*13.*n.*24. affirmat Suarium in contrariam ſententiam inclinaſſe, ait enim ſic:Suarez *tom.* 1.*de Relig.lib.*2.*c.*30.*n.*12.*&* 13. dubitat,& tandem in hanc inclinat,conſulit tamen ne in die feſto fiat. Sic enim ait prædicto *num.*13. *in fine : Licèt non audeam id damnare, nec videatur culpa gravis, quia ſine magno ſtrepitu fieri poteſt, & eſt res favorabilis,tamen conſulerem, vt in die feſto non fiat, quoties commodè poſſit fieri extra illum.* Hæc ille : Quibus verbis apertè hanc ſententiam (affirmatiuam videlicet) probat. Hucvſque Fagundez,& certè ſi verba relata eſſent Suarij, apertè convinceret Fagundez, illum eſſe pro parte affirmatiua,vt conſtat ex illis verbis : *Tamen conſulerem, vt in die feſto non fiat, quoties commodè poſſit fieri extra illum.* Sed hæc non ſunt verba Suarij, ſed ſequentia : *Quare licèt non audeam id damnare, nec videatur exceſſus gravis, quia ſine magno ſtrepitu fieri poteſt,& res eſt fauorabilis, nihilominus conſulerem, vt in die profeſto fiat* (non, *non fiat*, vt tranſcripſit malè Fagundez) *quoties commodè poſſit.* Ex quibus verbis conſtat Suarium in ſententiam negatiuam inclinare, & ad minus ſenſiſſe eſſe aliquem exceſſum, ſeu culpam appellare in feſto, ſi alio die commodè poſſit.

Sed ego probabiliùs reſpondeo : Non ſolùm validè, ſed & licitè poſſe fieri appellationem in feſto. *Primò.* Quia ſic habet conſuetudo,quod ſufficit. *Secundò.*Quia jure naturali cuilibet competit ius tuendi ſeipſum quolibet die : ſed appellatio eſt inſtituta ad ſui defenſionem : ergo. *Tertiò.*Quia appellatio fit ſine magno ſtrepitu : ergo etiamſi aliàs ad actus judiciales pertineat, juſtè permitti poteſt, vt fit. Ex quibus jam conſtat ad rationes pro parte negatiua adductas.Ad 1.ex quæſtione præcedenti. Ad 2.conſtabit ex mox dicendis. Ad 3. verò dicendum eſt, quod colligitur ex jure naturali, & ex jure conſuetudinis. Sic docent Caiet. 2.2.*q.*122.*art.*4.vbi apertè ait, quod actus appellandi eſt licitus omni tempore.Tabiena *verb.Feriæ*, *n.*1. Fagundez *n.*24. *cit.* & penes ipſum Bart.Bald Felin.Abbas,Card.Marantia, Bonac. *punct.* 2.*cit.n.* 13. Filliuc. *tract.*27.*n.*198. qui pro hac parte citat Suar.Trullench *lib.*3.*in Decalog. cap.* 1.*dub* 9.*n.*10. Palao *tom.* 2.*tract.*9.*diſp.*1. *punct.*7. *n.*13.*&* 14.Sanch.*tom.*2.*conſil.lib.*5.*cap.*2.*dub.*27.*n.*4. Baſſæus *verb.Feſtum* 2.*n.*58. Villalob.*tom.* 2.*tract.* 32. *diffic.*3. *n.*4.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LXVI.

An etiam sit licita prosequutio appellationis in festo?

AFfirmativa pars probari potest ex dictis, quia si appellatio est in festo licita, cur non erit ejus prosequutio?

Sed tanquam certum respondeo: Non esse licitam, imò neque validam. *Primò*, quia de prosequutione appellationis non datur consuetudo, sicut datur de appellatione in festo. *Secundò*, quia prosecutio appellationis non est tam necessaria quàm appellatio, cùm per hanc suspendatur authoritas prioris judicis, nec periculum immineat, vt reus damnum patiatur. Ex quo constat ad rationem dubitandi. Sic tenent omnes Doctores. Legantur nuper citati.

DISPVTATIO VI.

De causis excusantibus à præcepto Observationis Festorum.

QVÆSTIO PRIMA.

An possint dari causa, qua excusent à festi observatione?

REspondeo tanquam certissimum: Posse, imò & de facto dari, quia id commune est omni præcepto positivo, & maximè humano, quale est præceptum observationis diei festi. Sic omnes Doctores. Ex quibus quidam quatuor, alii quinque, alij sex, & alij septem causas excusantes à præcepto præfato assignant. Legantur D.Thom. 2.2. *quæst.* 122. *art.* 4. & ibi Caiet. Navar. *in Man. c.* 13. *n.* 6. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 32. Bonac. *disp.* 5. *in* 3. *præcept. Decalog. punct.* 8. Fagundez *lib.* 1. *de præc. Eccles. c.* 14. Sanchez *tom.* 1. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *à dub.* 18. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 2. *punct.* 10. *num.* 1. Filliuc. *tract.* 27. *cap.* 11. Bassæus *v. Festum* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 4. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 10. Machado *lib.* 2. *sum. part.* 3. *tract.* 16. & alij citati, & citandi.

QVÆSTIO II.

An parvitas materiæ, vel temporis sit causa excusans à mortali serviliter in festo laborantem?

REspondeo: Tanquam certum affirmativè, quia in omni ferè præcepto humano positivo levitas, seu parvitas materiæ à mortali excusat, vt docent omnes Doctores, præcipuè citati. Et constat de hoc præcepto. Nam non ex quolibet opere servili impeditur notabiliter cultus divinus, nec gravis irreverentia irrogatur Deo: ergo. Sic omnes Authores, qui ob hanc causam à mortali excusant mulieres, quæ absque causa ulla excusante aliqua puncta ponunt; & Tonsores, qui vnum, vel duo radunt, &c. Legantur Navar. Bonac. Fagundex, & Trullench *loc. cit.* & alij. Quænam autem pars temporis, vel operis censeatur parva, aut notabilis, vt excusare valeat, dicam.

QVÆSTIO III.

An excusetur à mortali, qui in die festo per tertiam partem illius, hoc est, per octo horarum spatium, serviliter laborat?

AFfirmarunt nonnulli Canonistæ, quos tacito nomine refert Fagundez *lib.* 1. *tit. c.* 14. *n.* 2. *in fine*, existimantes tertiam partem diei non esse partem notabilem illius, atque adeò laborare per dictam tertiam partem, non esse peccatum mortale.

Sed tanquam certum respondeo: Nullo modo excusari à mortali. Quia prædictum octo horarum tempus, quod in die festo in opere serviliter consumitur, non est leve, vel parvum, sed notabile nimis, & magnum, vt constat. Et probatur *Primò* à simili, quia in omnium opinione, qui in festo tertiam omittit partem Missæ, mortaliter peccat, vt dicemus infrà *tract.* 2. *disp.* 1. *q.* 31. ergo etiam mortaliter peccabit, qui per tertiam diei festi partem laboraret. *Secundò*, quia in omnium opinione, qui omittit tertiam partem officij divini, mortaliter peccat, eo quòd in omnium opinione omittit partem notabilem: ergo etiam eodem modo peccabit, qui per tertiam partem diei festi labori incumberet. *Tertiò*, quia ex opinione contraria sequeretur, quod posset quis in hyeme per totum ferè integrum diem festi, à mane usque ad noctem laborare absque labe peccati mortalis, quod est plusquam falsum: patet sequela, quia dies hyemales computati à mane usque ad vesperam, novem horas cum dimidia ad summum habent. Sic omnes Doctores communiter, præcipuè Fagund. *c.* 14. *tit. n.* 2. *in fine*, vbi Authores opinionis contrariæ, divinæ legis laxatores appellat. Pasqualig. *decis.* 300. *n.* 8. Suarez *lib.* 2. *cit. c.* 31. *num.* 2. dicens, opinionem contrariam nulla probabili ratione niti, & alij.

QVÆSTIO IV.

An saltem excusaretur à mortali, qui tertiam partem diei festi insumeret in opere servili, sumpta hac tertia parte dumtaxat de eo tempore, quod regulariter solet insumi in opere servili?

AFfirmat, licèt cum timore aliquo, Pasqualig. *decis.* 300. *cit. à n.* 6. ubi id probat sic. Quia illa censenda est parva materia, quæ insumpta in opere servili, non tollit quin dies censeatur moraliter sanctificatus quoad cessationem ab opere servili: sed sic est, quod etiamsi tertia diei pars insumatur in opere servili, adhuc censetur dies moraliter sanctificatus, & consecratus Deo, cùm fiat cessatio ab opere servili per duas partes diei, & tertia solùm in dicto servili opere insumatur: ergo. Sic ille in summa *num.* 6. & 7. addens hæc verba *num.* 8. Advertendum tamen est, quod ista tertia pars, quæ censetur parva quantitas, non est accipienda respectu totius integri diei, vt nonnulli voluerunt, quorum sententia communiter rejicitur: sed respectu illius temporis, quod commodè, & regulariter solet insumi in opere servili. Vnde ex viginti quatuor horis detrahendum est totum illud tempus, quod in dormiendo, comedendo, seu alio modo insumi solet, & reliquum dividendum in tres partes. Ratio est, quia si sumeretur tertia pars respectu totius diei, plus temporis insumeretur in opere servili, quàm in cessatione positiva, ordinata ad sanctificationem diei, & propria festi diei; nam cessatio, quando quis dormit, aut comedit, non est propria diei festi. Hucusque Pasqualigus. Sed malè etiam. Vnde etiam tanquam certum

Reſpondeo dicendum : Quod nec vllo prorſus modo excuſaretur à mortali, qui tertiam partem diei (ſumptam adhuc modo explicato à Paſqualigo) inſumeret in opere ſervili. *Primò*, quia id efficaciter probant primum, & ſecundum argumentum à nobis factum contra primam ſententiam quæſtione antecedenti relatam.

Secundò, quia ex opinione Paſqualigi clarè ſequitur, poſſe Agricolas, & alios officiales laborare in feſto per ſex horas ad minùs, quia regulariter loquendo ſex ad ſummum horas in dormiendo, & comedendo conſumunt : ergo reliquas uſque ad viginti quatuor horas dividendo in tres partes, ſex quæ ſunt tertia pars, inſumere in ſervili opere poterunt, quod videtur apertè abſurdum, & falſum.

Tertiò, quia ſi probabilis eſſet doctrina Paſqualigi, aut ratio pro illa adducta, ſequeretur quod ſi quis in die, in qua prohibetur eſus carnis, manducaret tertiam partem quantitatis carnis, quam in die non prohibito communiter edere ſolebat, non frangeret graviter præceptum abſtinentiæ, quod nemo concedet. Sequela conſtat; nam ideò docet Paſqualigus, quod non frangit graviter præceptum ſanctificandi feſta, qui tertiam partem diei inſumit in opere ſervili, quia videlicet ceſſat à labore per duas partes diei, quibus dies feſtus cenſetur moraliter ſanctificatus, eo quòd vnumquodque æſtimari debet ſecundùm id quod præponderat : ergo etiam ille, qui abſtineret à duabus partibus quantitatis carnis, etiamſi tertiam partem manducaret, non frangeret graviter præceptum abſtinentiæ à carnibus; nam per abſtinentiam illarum duarum partium ſufficienter cenſeretur moraliter obſervatum, ſi unumquodque æſtimari debet ſecundùm id quod præponderat. Valeat ergo Paſqualigus cum ſua opinione, & ſuo fundamento.

Ad quod pro majori confirmatione noſtræ ſententiæ reſpondeo *Primò*, quod ſi aliquid valet argumentum, non ſolùm probat ſuam ſententiam; ſed etiam illam Canoniſtarum exiſtimantium, non eſſe mortale laborare in die feſto per tertiam diei partem; quia etiam fieret ceſſatio operum ſervilium per duas partes diei, &c. & moraliter poſſet dici, quod dies feſtus eſſet ſanctificatus per illas : at hoc non audet Paſqualigus concedere : ergo nec ſuam ſententiam debet. Vnde meritò in fine deciſionis dixit hic Author, id alieno judicio relinquere perpendendum, nec velle aliquid decernere. *Secundò*, conceſsâ majori, neganda eſt minor; falſum eſt enim, quod ſi tertia pars diei in labore ſervili inſumatur, totus dies maneat, aut cenſeatur ſanctificatus, & conſecratus Deo, ſolùm enim cenſebitur ſanctificatus per majorem partem; & non ſanctificatus per notabilem partem temporis, quod ſufficit ad incurrendum mortale. Et ſic tenent communiter omnes Doctores, vt ex mox dicendis conſtabit.

QVÆSTIO V.

An ad minus excuſetur à mortali qui per ſpatium trium horarum in feſto laboraret?

AFfirmat à fortiori Paſqualig. *loc.cit.* & expreſſè id affirmat Marchantius *in quaſt. Paſtoral. c. 3. q.2.* Quia exiſtimat, quod ſpatium trium horarum (cùm ſit octava pars diei) ſit parva, & levis materia, & ſic excuſet à mortali.

Sed adhuc quaſi certum reſpondeo : Non excuſare à mortali. Quia certum ferè eſt apud omnes, quod ſpatium trium horarum non ſit exigua, ſed gravis, & notabilis materia, adhuc reſpectu totius diei. Nec refert, quod ſit octava pars diei. Quia adhuc eſt notabilis, & gravis, ſicut eſt octava pars totius officij Divini, quam in ſententia communi, qui illam omittit, mortaliter peccat. Sic communiter omnes, præcipuè ſtatim citandi.

QVÆSTIO VI.

An tandem excuſetur à mortali, qui per duas horas integras in die feſto laborat?

NEgant adhuc in primis, qui tuentur non excuſari à mortali, qui in die feſto per ſpatium vnius integræ, aut circiter, horæ laborant. Eo quòd hoc ſpatium temporis ſecundùm ſe videatur notabile, & conſequenter materia ſufficiens lethalis culpæ. Sic Bonac. *diſp. 5. de 3. prac. Decal. quaſt. vnica, punct. 3. num. 2.* Reginald. *tom. 2. lib. 19.* (non 16. vt offendes apud Paſqualigum) & Dianam *num. 53.* Ioan. de Cruce *in ſum. part. 1. prac. 3. art. 1. num. 4.* Azor *2. part. lib. 1. c. 28. q. 5.* Villalob. *tom. 2. tractat. 32. diffic. 4. num. 1.*

Negant ſecundò alii, qui quamvis contra relatos Doctores dicant, quod laborare per unam integram horam non ſit mortale; affirmant tamen, mortaliter peccare, qui laborando in die feſto, excedit horam, vel per quadrantem, aut per aliud tempus, arbitrio prudentis viri relinquendum. Sic Fagundez *lib. 1. de 1. Eccleſia precept. c. 14. num. 2.* & (apud Paſqualigum) Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 31. num. 2.* Palaus *tom. 2. tract. 9. diſput. 2. punct. 3. num. 4.* Azor *quaſt. 5. cit.* & Sanchez *in ſumma, lib. 5. c. 4. num. 18.* Sed ex his Authoribus, in primis Sanchez *loc. cit.* id non docet, ſolùm enim ad confirmandam doctrinam à ſe ibi traditam refert Suarium dicentem, vacare ſervilibus integrâ horâ, die feſto eſſe modicam materiam, vt ſit mortalis tranſgreſſio. Nec Palaus hanc ſententiam docet, ſed ſequentem. Tenet tamen Layman *lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 1.* Quatenus docet, vnius horæ laborem non eſſe mortalem, dummodo labor non ſit nimis ſervilis, & defatigans corpus, verbi gratia vnâ, vel ſeſquihorâ nere.

Negant tandem alij, qui licèt contra omnes Authores vtriuſque ſententiæ nuper relatæ, ſentiant, quod laborare minùs quàm duas horas, non ſit peccatum mortale, aiunt tamen eſſe tale laborare in feſto per duas horas integras. Ita Triullench *lib. 3. Decalog. c. 1. dub. 10. n. 2.* qui pro ſua ſententia citat Fillincium *tract. 27. c. 11. q. 1. n. 205.* Reginald. *lib. 19.* Sanchez *part. 2. conſil. lib. 5. c. 2. dub. 31. num. 4.* Palaum *tom. 2. tract. 9. diſp. 2. punct. 3. n. 4.* & Dianam *1. part. tract. 1. Miſcel. reſol. 36.* Sed ex his Doctoribus malè citat pro hac parte Reginaldum. Nam in primis id non docet *num. 33.* quia ibi nil ad propoſitum habet, ſed *num. 63.* vbi ſolùm docet, quod relatum eſt in prima ſententia, per hæc verba : Si quis opus aliquod ſervile laborioſum exercuit, vt qui aravit, vel meſſuit, ſi in eo opere ſervili poſuit minùs temporis, quàm vnius horæ, tanquam brevitate temporis ipſum excuſante, non damnatur propterea peccati mortalis, licèt à veniali non excuſetur : vt aliquot aliis citatis, addit idem Azor. Sic Reginald. Rurſus malè omninò citat Dianam, cùm oppoſitum doceat, vt infrà.

Sed ego probabiliter certè reſpondeo : Excuſari à mortali illum, qui per duas horas integras in in feſto laborat, dummodò illas non excedat. Quia probabile ſanè eſt, ſpatium hujuſmodi temporis, reſpectu totius diei eſſe parvam quantitatem, cùm tantùm ſit duodecima pars. Sic expreſſè Diana *1. part. tract.*

tract. 15. *seu* 1. *Miscell. resol.* 36. ita dicens : Ego salvò semper meliori judicio, eum qui per spatium duarum horarum in diebus festis servilia exerceret, ratione parvitatis materiæ excusarem à peccato mortali. Nam parvitas materiæ excusans à mortali, non absolutè, & secundùm se, sed respectivè ad totam materiam præceptam spectanda est, vt notat Sanchez *in sum. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 18. at spatium duarum horarum, licet considератum secundùm se, videatur tempus notabile, & magnum, non ita tamen videtur respectivè, & in ordine ad totam materiam præceptam vnius diei : ergo qui per duas horas laboraret, ratione parvitatis materiæ non peccabit. Sic Diana ibi, & etiam *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 8. *in fine, & part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 6. Granados 2. 2. *controv.* 6. *tract.* 2. *disp.* 2. *sect.* 6. *num.* 54. Lector Theologiæ Moralis in Congreg. Archiepisc. Bononiæ *in decis. casus* 1. *Mense Ianuar.* 1634. Ioan. Henriquez *in sua sum. cap.* 7. *n.* 4. vbi sic ait : [Trabajar dos horas en dia de fiesta es pecado venial, por ser poco el tiempo : pero si se passasse de dos horas, será pecado mortal.] Sic ille. Ausonius *in sum. Dianæ, verb. Festum, n.* 14. Bassæus *verb. Festum* 3. *n.* 4. & (ni fallor) Machado *lib.* 2. *p.* 3. *tract.* 16. *docum.* 1. *n.* 2. Citant etiam pro hac parte Pasqualigus, Diana, Bassæus, & Machado, Vincentium Filliucium *tract.* 27. *c.* 11. *n.* 205. Sed omnes malè ; nam hic Author oppositum docet, vt attentè legenti constabit, & certè id apertè habet in margine illius numeri, hæc dicens verba : *Duæ horæ, gravis materia.* Sufficiunt tamen Doctores citati, & alij doctissimi Iuniores de hac re à me consulti, existimantes hanc nostram sententiam esse probabilissimam, vt & talis à Docto quovis existimetur, & censeatur, & vt jam non possit Palaus sine temeritate dicere, non esse Doctorem Theologum classicum, qui illam sequatus.

QVÆSTIO VII.

An excusetur à mortali qui opera servilia pluribus vicibus, sed singulis modico tempore exercet in eodem die festo?

R_Espondeo tanquam certum : Non excusari à mortali, quia illa opera servilia, quamvis disjuncta quoad tempus, continuantur in contrarietate ad præceptum, & sic constituunt aliquod notabile contra ipsum. Nam obligatio abstinendi ab opere servili, est una, & eadem, quæ durat tota die : vnde quodlibet opus servile est contra ipsam ; & ideò omnia communicant in eadem contrarietate, & fiunt quid notabile contra præceptum. Sic omninò Pasqualig. *decis.* 305. & antea Sanchez *in sum. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 12. Sic dicens : Si quis enim distinctis vicibus eademmet festi die servilia exerceat, ita vt singulis vicibus parum temporis insumat, ac totum tempus sit notabile, peccabit lethaliter. Sic ille, & Navar. *cap.* 13. *num.* 9. Reginald. *num.* 53. *cit.* Azor. *quæst.* 5. *cit.* Trullench *dub.* 10. *cit. num.* 3. Bassæus *verb. Festum* 3. *num.* 4. Franciscus de Oviedo *in* 1. 2. *tract.* 6. *controv.* 3. *punct.* 8. *num.* 129. & communis.

QVÆSTIO VIII.

An saltem à mortali excusetur, qui pluribus diebus festis pro modica tempore in singulis laborat?

NEgant Tolet. *lib.* 4. *sum. c.* 25. *n.* 2. & Fagundez *lib.* 1. *de* 2. *præcept. Eccles. cap.* 14. *n.* 3. qui pro sua sententia citat Azorium *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 28. *q.* 5. Quia etiam in hoc casu datur continuatio materiæ, sicut datur in casu præcedenti : ergo.

Sed probabiliùs longè respondeo : Excusari à mortali, quia probabilius longè est, quod illa modica opera servilia singulis diebus festis exercita, non continuentur, nec in tempore, vt per se patet, nec in materia : quia opus servile uno die festo factum, non continuatur cum opere servili alterius diei festi, cùm sequatur obligationem diei, quæ non est una omnium dierum, sed peculiaris cujuscunque diei festi; quæ consequenter cum ipsa die extinguitur, nec transit ad aliam : ergo sicut obligationes non continuantur, ita nec opera servilia continuari possunt. Sic Sanchez *lib.* 1. *sum. c.* 4. *n.* 12. & *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 31. *n.* 5. Bonac. *disp.* 5. *cit. punct.* 3. *n.* 3. Quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 304. *n.* 2. Diana 3. *p. tract.* 5. *Miscellan. resol.* 8. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 10. *num.* 3. Basiæus *v. Festum* 3. *n.* 4. *vers. Notandum,* Machado *docum.* 1. *citato num.* 4. Oviedo *loc. cit. num.* 129. & communis.

QVÆSTIO IX.

An etiam excusetur à mortali qui efficit, vt multi eadem die festa per notabilem diei partem laborent, sed singuli modico tempore solùm?

RÉspondeo : Etiam excusari. Quia illi, qui sic serviliter laborant (singuli per duas horas tantùm) non peccant mortaliter, vt suprà est habitum : ergo nec mortaliter peccabit qui in causa est, vt dicti opera servilia pro illo parvo tempore præstent. *Confirmatur*, quia illa parva opera servilia à multis exercita, non possunt continuari inter se, cùm sint opera diversarum personarum habentium diversas personales obligationes sanctificandi festa : ergo nec illa exercentes possunt ea materiam notabilem reddere, & consequenter nec in hoc peccare mortaliter : ergo nec ita peccabit qui efficit, vt sic operentur. Sic Sanchez *n.* 12. *cit.* Bonac. *loc. cit. n.* 4. & *disp.* 2. *de peccat. q.* 3. *punct.* 5. *n.* 26. Pasqualig. *decis.* 301. Diana *loc. cit. vers. Notandum est.* Trullench *loc. cit.* Ovied. *in* 1. 2. *tract.* 6. *controv.* 3. *punct.* 8. *num.* 130.

QVÆSTIO X.

An saltem peccaret mortaliter qui efficeret, vt plures per totum integrum diem festum laborarent, sed singuli solùm pro modico tempore, si id faceret ob lucrum, quod inde percipit?

RÉspondeo : Nec in hoc casu peccare mortaliter; quia intentio lucri non est mala, nisi lucrum debeat à medio malo secundùm se : at sic est, quod illa opera servilia, quæ assumuntur vt medium ad lucrum, non sunt peccatum mortale secundùm se : ergo nec fient mortale ex intentione lucri. Solùm ergo peccabit venialiter, eo quòd sit causa, vt illi multi venialiter transgrediantur præceptum. Sic Pasqualig. *decis.* 302. qui *decis.* 303. idem dicit de illo, qui est causa, vt multi, sive simul, sive successivè, per totum diem festum laborent in eodem opere servili, sed singuli pro solo tempore, quod ratione parvitatis excuset à mortali. Quod latè, & benè probat.

QVÆSTIO XI.

An necessitas imminens excuset à peccato exercentes opera servilia in festo?

REspondeoR tanquam certum: Excusare, quia lex non obligat necessitate vrgente, juxta illud *cap. Remissionem, §. finali 1. q. 1. Necessitas non habet legem,* & juxta illud *cap. Quod non est, de Regul. juris. Quod non est licitum, necessitas facit licitum.* Et certè Ecclesia non vult suis legibus obligare filios suos cum gravi incommodo, aut damno, cùm lex ex se bonum respiciat. Sic omnes Doctores, præcipuè citati.

QVÆSTIO XII.

An excusentur à peccato artifices, & pauperes operarij, qui nisi laborent in festis, nequeant seipsos, & familiam sufficienter sustentare?

Respondeo tanquam quid certum: Excusari, & ideò licitè poterunt in die festo laborare, dummodo id faciant secretò ad evitandum scandalum, & auditâ Missâ, & non protrahant laborem, nisi quousque sufficiat ad sublevandam necessitatem. Quia necessitas solam illam licentiam laborandi præstat, quantam necessitas ipsa postulat. Sic Sylvest. *v. Dominica, q. 5.* Caiet. *v. Festorum violatio.* Azor *tom. 2. lib. 1. cap. 28.* (non 2. vt offendes apud Pasqualigum) *quæst. 4.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 32. num. 2.* Fagundez *lib. 1. de 1. precept. Eccles. cap. 14. à num. 7.* Navar. *cap. 13. num. 6.* (non 11. vt citat Sanchez) Toletus *lib. 4. cap. 25, num. 3.* Bonac. *disp. 5. de 3. prec. Decal. punct. 3. n. 13.* Sanchez *tom. 2. cons. lib. 5. cap. 2. dub. 18. n. 15.* Filliuc. *tract. 27. c. 11. n. 211.* Pasqualig. *decis. 296.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 10. n. 10.* Palao *tom. 2. tract. 9. punct. 10. num. 3.* Pedraza *in sum. precept. 3.* Villalob. *tom. 2. tract. 32. diffic. 4. num. 2. & 6.*

QVÆSTIO XIII.

An excusentur à peccato, qui laborant in festo, ne notabiliter lædatur eorum status?

Respondeo: Excusari, quia lex ab opere servili abstinendi non obligat cum detrimento notabili proprij status, juxta dicta *q. 11.* Notabile autem damnum, seu detrimentum notabile status censetur, quando deessent quæ concernunt statum personæ pauperis, vt benè notat Pasqualig. *loc. cit. num. 4.* per hæc verba. Quia autem status eorum, qui sibi victum acquirunt per exercitium operis servilis, consistit in victu, & vestitu, & congruenti supellectili domus: ideò quotiescumque in his notabile detrimentum paterentur, sive quoad se, sive quoad familiam, non tenentur cessare ab opere servili. Tunc autem censentur pati notabile detrimentum, quando non habeant ea, quæ congruunt illi statui. Vnde si ipsis deesset moderatum obsonium, aut vestitus decens, aut necessaria supellex, censerentur pati notabile detrimentum. Sic ille.

QVÆSTIO XIV.

An excusetur à peccato pater qui laborat in festo, vt seponat dotem filiæ, quia aliter seponere non potest, nisi subtrahendo familiæ necessaria?

Respondeo: Excusari, quia ex una parte non tenetur subtrahere pater necessaria familiæ: nam subtrahendo illa, pateretur notabile damnum, & ex alia parte dos pro filia est necessaria omninò, ne decidat à suo statu: ergo ratione necessitatis verè à peccato excusabitur, si exerceat opus servile. Sic Pasqualig. *loc. cit. n. 5.* Quod antea loquendo de præcepto jejunii, docuit Grassius *1. part. decis. aurear. lib. 2. cap. 35. num. 46.* per hæc verba: Operarii, qui suo assiduo labore suam familiam sustentare, aut suas filias collocare, aut filiis suis expensas in studio ministrare coguntur, & nec sibi, nec suis ad cultum decentem necessaria comparare possunt, si labores, & jejunia sustinere nequeunt, excusantur à præcepto jejunii. Sic ille. Idem ergo diceret de nostro casu loquendo, cùm eadem sit causa, & ratio.

QVÆSTIO XV.

An etiam excusetur à peccato filiafamilias, quæ pro acquirenda supellectile, quæ solet pro dote dari, in die festo laborat?

Respondeo: Eadem ratione excusari, si aliter acquiri nequeat. Quia hujusmodi supellex est necessaria: ergo si aliunde acquiri non potest, eo quòd diebus non festis laborare tenetur pro victu quærendo, optimè poterit laborare in diebus festis ad acquirendam dictam supellectilem. Sic Pasqualig. *loc. cit. num. 6.*

QVÆSTIO XVI.

An excusentur à peccato servæ quæ in resarciendis propriis vestibus in diebus festis laborant?

Respondeo: Excusari, dummodò in diebus profestis nihil temporis ad id liberi habeant. Ratio est, quia in hoc casu necessitas vestes resarciendi excusat. Sic Pasqualig. *num. 7.* (Qui idem dicit de servis in ordine ad ea servitia, quæ circa proprias personas necessaria sunt,) & ante illum Layman *lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 1.*

QVÆSTIO XVII.

An excusentur à peccato, qui in die festo præparant non solùm cibos necessarios ad victum, sed etiam illos, qui potiùs ad delectationem, quàm ad sustentationem deserviunt?

Affirmare videtur Palao *tom. 2. disp. 2. punct. 10. num. 3.* vbi sic ait: Ex hoc capite excusantur primò parantes ea, quæ ad cibum, & potum deserviunt, tametsi superflua sint, & potiùs ad delectationem, quàm ad sustentationem deserviant. Ita D. Thomas communiter receptus 2. 2. *quæst. 122. art. 4. ad 4.* consuetudine namque hoc jam est introductum. Ita Palao.

Alij verò absolutè asserunt: Non excusari. Sic Sanchez *vbi infrà*, per hæc verba: Quartò hinc à fortiori sequitur, esse peccatum mortale facere in festo sacharo condita, vt Hispanè *Mazapanes, alcozas,*

ta, confites, conservas, & illas deaurare, &c. licèt gratis fiat. Alcozer *sum. c.* 17. & docti Recentiores. Hucusque Sanchez *tom. 2. consil. lib. 5. c. 2. dub.* 18. *n.* 5.

Sed ego clarius respondeo: Excusari quidem, ubi id introductum, & toleratum est, aliàs minimè.

QVÆSTIO XVIII.

An excusentur à peccato, qui in festis pastillos faciunt, Hispanè los Pasteleros?

RESpondeo: Excusari. *Tum* ratione necessitatis, quia hujusmodi cibus etiam pertinet ad victum communem. *Tum* etiam ratione consuetudinis legitimè introductæ. *Tum* denique ob utilitatem, & bonum regimen Reipublicæ. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 10. *n.* 8. Sotus *lib.* 2. *de just. q.* 4. *art.* 4. *vers. Quarta causa*. Ortiz *in sum. ubi de* 3. *precept.* §. 4. *fol.* 102. *pag.* 2. Llamas 3. *part. Method. cap.* 5. §. 6.

QVÆSTIO XIX.

An excusentur à peccato Pistores, seu Fornarij, qui diebus festis absque nova superveniente necessitate panes conficiunt, & coquunt?

NEgant excusari, nisi solùm casu quo pridiè festi commodè id efficere nequeant, aut superveniat aliqua necessitas multitudinis egentium pane, &c. Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 27. *q.* 2. Caiet. *in sum. v. Festorum violatio*, Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 28. *n.* 4. Sotus *loc. nuper cit.* Bonac. *disp.* 5. *de* 3. *prec. Decal. punct.* 3. *n.* 9. (non 8. vt invenies cit. apud Pasqualig.) per hæc verba: Item non excusantur Pistores, qui panem pridie conficere potuerunt, nisi fortè aliter suadeat necessitas, vel publica utilitas, vt si superveniat multitudo egentium pane, aut si panis ob concursum festorum deterior redderetur. Ita ille. Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 2. *punct.* 10. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 8. Lublinus *verb. Festum, n.* 4. loquendo de discernentibus farinam, & Villalobos *tom.* 2. *tract.* 32. *diff.* 4. *num.* 2.

Sed probabiliùs respondeo: Absolutè excusari, & ratione necessitatis communis Reipublicæ, & etiam ratione consuetudinis. *Primum* probatur, quia communiter omnes concedunt (vt suprà vidimus) quod ratione necessitatis excusantur à peccato, qui in festis præparant pertinentia ad victum communem, vt carnes coquentes, pastillos facientes, panes, olera, fructus, & hujusmodi vendentes, &c. at sic est, quod inter ea, quæ pertinent ad victum communem, primum locum obtinet panis, vtpotè magis necessarius ad sustentationem vitæ: ergo licitum erit, panes conficere in festis, & eos coquere.

Secundum etiam probo. Quia pluribus in locis, præcipuè Romæ, adest consuetudo approbata (saltem tacitè) à Superioribus faciendi panes, & coquendi in die festo, quæ consuetudo etiam videtur planè interpretari legem, quòd non prohibeat hoc opus servile ratione necessitatis, sed ipsum permittat. Sic videtur sentire Sa *v. Festum, n.* 5. quatenus absolutè docet Pistores excusari ratione necessitatis: ait enim sic, Molendina, & Nundinas excusat consuetudo: pistores necessitas. Sic ille, & post illum Pasqualig. *decis.* 293. *à n.* 2. Quibus favet Ortiz *in sum. ubi de* 3. *præcept. fol.* 102. ita dicens; [Pero pueden estner, y aparejar lo que se ha de coser el dia siguiente]

QVÆSTIO XX.

An excusentur à peccato Chirurgi, qui venas in festo scindunt; Pharmacopolæ, qui medicinas parant, & Tonsores tondentes aliquos causâ salutis corporalis, &c.

REspondeo tanquam certum: Excusari ratione necessitatis proximi, cui omnes tenentur subvenire. Vnde licèt prædicta opera de se sint servilia, & prohibita in festo, non tamen illud violant, qui ea propter necessitatem proximi exercent, quia in necessitate non sunt prohibita, vt patet *ex cap. vlt. de feriis.* Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 4. & ibi Caiet Navar. *c.* 13. *n.* 7. Tabiena *verb. Feria, n.* 13. Tolet. *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 6. & *cap.* 32. *n.* 6. Fagundez *lib.* 1. *cit. c.* 14. *n.* 20. Sanch. *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 18. *n.* 8. Llamas 3 *part. M. thod. c.* 5. §. 7. *pag.* 478. Palao *punct.* 10. *cit. n.* 3. Bonac. *punct.* 3. *cit. n.* 10. Trullench *dub.* 10. *cit. n.* 10. Qui benè advertunt, non debere prædictos conficere medicinas in festo, nisi solùm eas, quas postulat necessitas illius diei.

QVÆSTIO XXI.

An excusentur à peccato Agricolæ, qui tempore messis in festis grana purgant; Hispanè Aventan?

REspondeo: Excusari ob venti commoditatem, quia possunt posteà illo destitui, & notabile ex hoc nocumentum pati. Sic communiter Doctores *ex* D. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 3. docent, licitum esse laborare in festis, ad vitandum proprium damnum imminens. Caiet. *ibidem*, § *In tertio casu*, Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 32. *n.* 3. Fagundez *lib.* 1. *de* 1. *precept. Eccles. c.* 14. *n.* 11. Sanchez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 18. *n.* 10. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *punct.* 10. *n.* 3. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 11. *num.* 211. Pasqualig. *decis.* 297. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 10. Llamas 3. *part. Method. c.* 5. §. 6. *pag.* 477. dicens, sic fieri in tota Provincia Bœtica nostræ Hispaniæ, & Archiepiscopatu Toletano, & Episcopatu Conchensi, in quibus tota Marchia (quam nostri *Mancha* appellant) includitur.

QVÆSTIO XXII.

An etiam excusentur Agricolæ, qui in festis segetes metunt, frumenta ex area in horreum portant, fænum in locum tutum ferunt, si pluvia inclementiam timeant?

REspondeo: Etiam excusari ratione necessitatis propriæ, ob vitandum videlicet aliquod damnum imminens, vt in prædictis apparet. Sic omnes Doctores nuper relati, necnon Navar. *c.* 13. *n.* 6. Tolet. *lib.* 4. *c.* 25. *num.* 3. Ioan. à Cruce 1. *part. sum. precept.* 3. *art.* 1. *num.* 3. Barbosa *in* 2. *lib. Decret. cap. licet, de Feriis, num.* 6. & penes ipsum Sayrus, Zerola, Quaranta, & Palat. Moure 1. *part. exam. Theolog. cap.* 7. §. 1. *num.* 6. & alij. Addentes, idem esse dicendum de iisdem Agricolis vindemiantibus, & seminantibus in festis autumni tempore, metuentibus ne postea temporis inclementia impediantur, & de aliis hujusmodi facientibus, quando adest necessitas vitandi aliquod damnum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIII.

An etiam excuſentur Agricolæ, qui tempore meſſis, & vindemiæ abſolutè in feſtis laborant, quantumvis nullum immineat certum damni periculum, ſi probabiliter timeatur?

AFfirmant Sanchez *dub.18. citat. num.10.& 11.* & penes illum Sotus, ex Dominicana familia, *lib.2. de juſtit. quæſt.4. art.4. ad 3.* Toletus, & alij Docti Iuniores. Lublinus *verb. Feſtum, num.4.* qui etiam eſt ex illuſtri Dominicana familia: & Caſtro Palao *punct.10. cit. num.3.* Quia regulariter, & communiter tempore meſſis, & vidемiarum datur ſufficiens cauſa laborandi in feſto; quia regulariter, & communiter datur periculum adverſi temporis, & damni.

Negat verò è contra Paſqualig. *deciſ.297. num.5.* ſic contra Palaum inſurgens: Hæc, inquiens, tamen doctrina ſic abſolutè non placet, quia dat occaſionem laborandi abſque etiam neceſſitate. Vnde exiſtimo, tempore meſſis, ſive vindemiæ, conſiderandam eſſe non ſolùm regionem, ſed etiam qualitatem temporis, quæ tunc currit: rurſus etiam commoditatem, vel incommoditatem recondendi fructos, quantitatem quoque meſſis, & vindemiæ, & alias circunſtantias, quæ poſſunt vel præſervare à damno, vel ipſum augere, & habita ratione omnium conſiderare, an probabiliter contineat aliquod damnum, quia ſi non imminebit, non aderit neceſſitas laborandi in feſto. Non enim ſi regio eſſet regulariter illo tempore exempta à pluviis, & regnaret ſerenitas, & meſſis eſſet paucorum dierum, adeſſet neceſſitas laborandi in die feſto. Tempore etiam vindemiæ, licèt ſoleant pluviæ eſſe frequentiores; quia tamen faciliùs reconditur uva, quam granum, nec à pluvia tantùm patitur, quantùm patiuntur grana, ideò cenſeo, non adeſſe regulariter neceſſitatem laborandi in die feſto, ſed ſolùm ſi pluviæ ſint frequentiores ſolito, aut vindemia requirat multos dies, ita vt prudenter timeri poſſit damnum ex adverſo tempore. Hucuſque Paſqual.

Ego verò clariùs cum diſtinctione, uniendo inter ſe prædictos oppoſitos ex parte Authores, ſic Reſpondeo dicendum: Quod in regione (ſi eſt aliqua) vbi non imminet aliquod damnum ex intemperie aëris, aut ex tempeſtatibus occurrentibus, aut ex inundantibus pluviis, &c. eo quòd ab his, & aliis ſimilibus calamitatibus ſit exempta, non erit licitum Agricolis laborare abſolutè in feſtis, tempore adhuc vindemiæ, & meſſis: quia non adeſt neceſſitas laborandi in eis. At verò in Hiſpania, & in aliis regionibus, ubi regulariter, & vtplurimùm prædictis temporibus meſſis, & vindemiæ frequentes ſunt tempeſtates, abundantes pluviæ, grandines, fulgura, & tonitrua, quaſi ſpirantia ad tollendam coronam, & pulchritudinem agri, licitum erit Agricolis laborare abſolutè in præfatis temporibus, quia adhuc ſufficit, quod regulariter adſit periculum damni, & probabiliter videatur, quod abſolutè per laborem vitetur. Et certè, quod ſaltem detur ſufficiens cauſa ad hoc, vt cum diſpenſatione laborare poſſint, non dubito. Imò addo quod etiam ceſſante neceſſitate, ex conſuetudine recepta, licitum eſt Agricolis extendere in feſtis ſegetes, trituram vertere, & alia hujuſmodi, vt etiam advertit Sanchez *loc. cit. num.11.* Imò hac ratione poſſe abſolutè Agricolas tempore meſſis, & vindemiæ laborare, docet Vivald. *4. part. Candelabri, cap.5. num.20.* per hæc verba: Tertiò hæc eadem conſuetudo ſcita, & tolerata à Prælatis, excuſat ubique Agricolas laborantes tempore meſſis, atque vindemiæ, etiam abſque neceſſitatis periculo, quia ſi tale timeretur, abſque conſuetudine poſſent illi periculo obviare, per totum titulum de feriis, vbi Doctores. Hucuſque Vivaldus.

QVÆSTIO XXIV.

An excuſentur Agricolæ, qui tempore Autumni agros in feſtis ſerunt?

REſpondeo: Excuſari etiam, regulariter loquendo, quia tempore ſementis adeſt vtplurimum neceſſitas laborandi in feſto, ne videlicet occaſio ſeminandi amittatur. Vnde quando neceſſarij ſunt plurimi dies pro ſerendis agris, eo quòd multi ſint, tunc certum eſt, poſſe in feſtis laborare, quia adeſt aperta neceſſitas; ſecus verò ſi pauciſſimi dies eſſent neceſſarij, quia tunc non adeſſet neceſſitas vtplurimùm, ſicut non adeſſet in regione, ſi qua datur, in qua eo tempore Autumni ita frequens, & firma ſit ſerenitas, vt prudenter cenſeantur ſufficere pro ſemente dies non feſti. Sic Paſqualig. *deciſ.197. n.6.* Fagundez, & Trullench *loc. cit.* & alij.

QVÆSTIO XXV.

An excuſentur Agricolæ, ſeu Hortulani, qui in feſtis rigant ſegetes, vineas, olera, &c.

REſpondeo: Excuſari. *Tum* quia hæc eſt conſuetudo recepta. *Tum etiam*, quia parvo labori in hoc communiter incumbunt. Sic Sanchez *tom.2. conſil. lib.3. dub.18. n.11.* Paſqualig. ex illo *deciſ.297. n.2.* & alij docti Iuniores.

QVÆSTIO XXVI.

An excuſentur coquentes vitrum, aut decolantes ferrum, ſi in feſtis inchoatum opus continuent?

REſpondeo tanquam quid certum: Excuſari, ratione evitandi aliquod damnum notabile, quod quidem planè decolantibus ferrum, & vitrum eveniret, ſi inceptum opus non continuarent. Sic omnes. Navar. *c.13. n.6.* Caiet. *in ſum. v. Feſtorum violatio, & 2.2. quæſt.122. art.4.* Sotus *lib.2. de juſtit. & jure, quæſt.4. art.4. ad 3.* Suarez (licèt non ita expreſsè) *lib.2. cit. c.32. n.4.* Sanchez *tom.2. conſil. lib.5. c.18. n.22.* Bonac. *diſp.5. cit. punct.3. n.13.* Palaus *tom.2. tract.9 punct.10. n.3.* Paſqualig. *deciſ.295.* Fagondez *de 1. præcept. Eccleſ. c.14. n.15.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub.10. n.10.* Filliuc. *tract.27. n.211.* Tolet. *lib.4. c.25. n.3. verſ. Tertia eſt.* Villalob. *tom.2. tract.32. diffic.4. num.3.* & alij communiter.

QVÆSTIO XXVII.

An ſicut excuſantur continuantes decoctionem ferri, & vitri, ſic etiam excuſentur qui coctionem horum in feſto incipiunt?

NEgat Caiet. *in ſumma, loc. cit.* non expreſsè (vt innuunt Paſqualig. *loc. cit. num.1.* & Sanchez *loc. cit*) ſed implicitè, eo quòd ſolùm de continuatione id concedat (vt etiam facit Filliuc.) per hæc verba. Et ſimiliter artifices eorum, quæ continuatam exigunt operam (vt decoctio laterum, saponum, calcis, & ſimilia) poſſunt operas ſuas in feſtis

continuare

continuare. Ita ille ibi: & eodem modo loquitur 2.2.q.122.art.4. *vers. In tertio casu.*

Sed probabiliùs respondeo: Etiam excusari, qui coctionem ferri, & vitri in festo incipiunt. Quia si inceptio coctionis horum differretur in sequentem diem profestum, licèt posset forsitan impleri ante diem festum sequentem: attamen aut esset completa quando altera materia esset coquenda, aut fornax frigesieret, aut continuandus esset ignis, quæ omnia damnosa nimis essent dictis artificibus, cùm maiores expensas exigerent. Sic benè Pasqualig. *decis.* 295. *à n.* 3. & penes ipsum Syluest. Nauar. Caiet. Fagundez, Suarez, & alij infrà citandi. Sed ex his non benè citat Caietanum, cùm ipsummet pro opposita parte afferat, vt vidimus: imò nec alios, vt infrà constabit.

QVÆSTIO XXVIII.

An item excusentur qui coctionem calcis, saponis, laterum, tegularum, ollarum, & huiusmodi in festis diebus continuant?

NEgant (apud Pasqualigum) Sotus *lib.* 2. *de iust. & iure, q.* 4. *art.* 4. *ad* 3. & Sanchez *dub.* 18. *cit. n.* 22. Nisi aliàs, inquiunt, occurrat necessitas aliqua priuata, vel publica. Citatque Sanchez pro hac parte Caietanum, & Nauarrum, eo quòd tantùm dictos Officiales excusent, quando decoctio exigit plusquàm sex dies continuos.

Sed tanquam certum respondeo: Excusari omninò. Quia vt constat, talis decoctio absque notabili damno intermitti non potest. Sic omnes communiter Doctores. Caiet. *in sum. loc. cit. &* 2.2.q.122. *art.* 4. Nauar. *c.* 13. *n.* 7. (non 6. vt inuenies apud Pasqualig.) Angel. *verb. Feria, num. mihi* 17. Bonac. *punct.* 3. *cit. n.* 13. (Qui non benè ex parte citat Sot.) Palao *punct.* 10. *cit. n.* 3. & Pasqualig. *decis.* 295. *cit. à n.* 3. Nec credo, quod Doctores citati à Pasqualigo pro parte opposita sint contrarij nostræ responsioni, quia prædicti nõ loquuntur de præsenti quæstione, sed de sequẽti.

QVÆSTIO XXIX.

An sicut excusantur continuantes in festis coctionem calcis, laterum, &c. excusentur etiam qui coctionem eorundem in festis incipiunt?

AFfirmat Pasqualig. *decis.* 295. *n.* 3. *& seq.* citans pro hac sua sententia Nauar. *c.* 13. *n.* 6. Syluest. *verb. Dominica, q.* 5. Angel. Caiet. Bonac. & Palao *loc. nuperrimè citatis*, Suar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 32. *n.* 3. Fagund. *lib.* 1. *de prec. Eclesia, c.* 14. *n.* 15. & Pedraza *precept.* 3. Sed certè nullus ex his, quos citat Authoribus, hanc partem tuetur; nam omnes loquuntur de coctione calcis, laterum, &c. quátum ad suam continuationem, quam prosequi in festis conceduntur, non verò de inchoatione coctionis, de qua in præsenti inquirimus, an scilicet coctio laterum, calcis, &c. inchoari in festis possit? Nam in prima Nauar. *loc. cit. n.* 7. non 6. sic ait: *Similiter excusantur qui diebus festis excoquunt vitrum, ollas, tegulas, calcem, quorum decoctio intermitti in alium diem non potest.* Rursus Syluest. *q.* 5. *cit. vers. Quarta.* Solùm agit de colantibus vitrum, de quibus adhuc loquendo tantùm dicit, *quod possint laborare faciendo vitra, quia ignis deuorat.* Deinde Angel. *loc. cit.* hæc ait: *Octaua, de facientibus vitra, similiter de tinctoribus, & coctoribus laterum, qui dicuntur fornasarij, & huiusmodi, qui sine magno damno desistere non possunt? Dic, quod licet.* Sic ille. Caietanus etiam de continuatione loquitur, vt demonstrant eius verba relata sup. *q.* 27. desumpta ex summa, & de eadem loquitur 2.2. *loc. cit.* Bonacina item expressè de continuatione coctionis tractat, ait enim sic: *Aut qui inchoatum prosequuntur, dum ex ipsius omissione graue damnum nasceretur, vt accidit in decolatione ferri, & vitri, aut in decoctione calcis, & laterum, aut in tinctura lanæ,* &c. Sic ille. Pedraza etiam de prosecutione coctionis loquitur, sic dicens: [Tambien quando por no trabajar recibiria vno grande daño en su hazienda, podra trabajar, como viniendo diluvio sobre la era, ò quemandose la casa, ò entendiendo en oficio que quiere continuacion del trabajo començado, y vno se puede guardar para otro dia, como cozer cal, ò xabon, ò ladrillo.] Sic ille. Et de hac continuatione denique loquuntur Suarez, & Fagundez, vt videre apud eos est. Ex quo constat, malè citasse pro se Pasqualigum omnes relatos Doctores, cùm non de inchoatione coctionis calcis, laterum, &c. loquantur; sed solùm de prosecutione, aut continuatione, quam esse licitam in festo apertè affirmant. Hoc ergo prænotato, ad resolutionem quæstionis deueniendo.

Respondeo dicendum, quod minimè excusentur à mortali, qui coctionem calcis, laterum, ollarum, & huiusmodi inchoant in die festo (nisi aliàs superueniat aliqua grauis necessitas, siue publica, siue priuata.) Tum, quia horum coctio non requirit continuationem tot dierum, sicut requirit coctio vitri: ergo optimè potest fieri in diebus profestis. Antecedens experientiâ patet, cùm coctio laterum, aut calcis, &c. per duos, aut (ad summum) per tres dies naturales duret; vitri verò coctio per plures alios. Tum etiam, quia in coctione calcis, laterum, &c. necessum est, quod fiat intermissio, & frigesiat fornax per aliquos dies, vt sic extrahere calcem, aut lateres, &c. possint artifices, quod quidem non est necessum in coctione vitri; imò id fieri esset damnosum artificibus, vt constat ex dictis *q.* 27. ergo ratio quæ facit ad hoc, vt inchoatio coctionis vitri sit licita in festis, non facit vt sit licita inchoatio coctionis calcis, &c. vt voluit Pasqualig. *loc. cit. n.* 5. Sic Sanch. *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 18. *n.* 22. & Sotus *lib.* 2. *de iustit. & iure, q.* 4. *art.* 4. *ad* 3. citati possunt pro hac parte omnes Authores, quos Pasqualigus pro sua citat, vt ex verbis eorum à nobis relatis facilè colligitur. Et vltra illos id expressè tenet Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 10. *n.* 10.

QVÆSTIO XXX.

An excusentur à peccato serui, filij, vxores, & aliæ personæ subiectæ, quæ iusto metu compulsæ à parentibus, vel dominis, in festis seruilia excreent?

REspondeo tanquam certum: Excusari casu quidem, quo si non obedirent, incurrerent aliquod damnum notabile. Quia hæc ratio (vitandi scilicet damnum notabile) excusat ob obseruatione festorum, modò non compellantur id servi facere in contemptum fidei, & Religionis; quia tunc potiùs deberent mortem pati, quàm facere aliquid in contemptum Ecclesiæ, Fidei, vel Religionis. Quia licèt qui in tali casu exercerent opera seruilia in contemptum Fidei, ob vitandam mortem, aut aliquod aliud graue damnum, non peccaret contra præceptum Ecclesiasticum abstinendi ab opere seruili, eo quòd pro tunc cessaret, peccaret tamẽ contra præceptum confessio

confeſſionis fidei, quod nullo modo quocumque damno interueniente ceſſare poteſt. Sic omnes Doctor. Nauar. c. 13. n. 7. Tabiena *verb Feria, n.* 28. Angel. *n.* 19. (non 9. vt citat Paſqualig.) Caiet. *verb. Feſtum, verſ. Tertiò ex neceſſitate.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 31. *n.* 4. Fagnod. *lib.* 1. *cit. c.* 14. *n.* 9. (non 7. vt inuenies apud Paſqualig.) Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 18. *num.* 16. & 17. Filliuc. *tract.* 27. *n.* 221. Bonac. *diſp.* 5. *de* 2. *præcept. Decalog. punct.* 3. *n.* 17. Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *punct.* 10. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 11. Paſqualig. *deciſ.* 298. & alij penes ipſos. Sed hæc in generali, ad particularia deſcendamus.

QVÆSTIO XXXI.

An excuſentur à peccato Agricolæ, qui compulſi ab his, à quibus pactâ mercede pro ſingulis diebus conducuntur, ſeruilia in feſtis exercent?

RESpondeo excuſari, non ſolùm caſu, quo timeant aliquod notabile damnum, ſi in feſtis non laborent, veluti quod eos priuabunt fortè conſueto pretio, & mercede, vel quod ad ſeruitium operum ſeruilium ampliùs non vocabunt, cùm vix habeant aliunde vnde viuant, vt omnes Authores nuper relati concedunt, præcipuè Nauar. *loc. cit.* & Fagundez *n.* 12. verum etiam caſu, quo non timeant inde aliquod damnum, eo quòd adſit præſumptio in fauorem exigentis Agricolarum operam, & laborem, quod iuſta de cauſa exigat, & ita iuſtè petenti licitè concedi poteſt. Cùm enim Dominus exigens opus ſeruile ſoluat mercedem proportionatam operi, & nihil ipſe inde lucri habeat, præſumi debet, quod ex neceſſitate exigat huiuſmodi opus ſeruile, & quod non velit contrauenire præcepto ſanctificationis feſtorum. Niſi aliàs contrarium conſtaſſet, eo quòd ſcirent exigentem dicta opera ſeruilia in feſtis, non eſſe bonæ famæ; quia tunc non liceret Agricolis exercere dicta opera ſeruilia in feſtis, niſi aliàs timerent aliquod damnum ex ſuper aſſignatis. Sic Paſqualig. *deciſ.* 298. *n.* 3.

QVÆSTIO XXXII.

An excuſentur à peccato ſubditi, qui ad euitandam indignationem Dominorum, ſeu Parentum exercent opera ſeruilia in feſtis?

AFfirmat excuſari quando indignatio eſt futura diuturna, non verò ſi ſtatim ſit tranſitura, Paſqualig. *deciſ.* 298. *n.* 4. Quia, inquit, indignatio Superiorum lædit in animo, quia cauſat notabilem triſtitiam, & inquietudinem; ſicut autem animus præſtat corpori, ita etiam damnum animi maioris eſt ponderis, quàm damnum in bonis corporis, vnde quando indignatio eſt futura diuturna, damnum quoque cenſendum eſt graue, ratione diuturnitatis. Ita Paſqualigus citans pro ſe Palaum *punct.* 10. *cit. n.* 3. Hæc tamen ſententia ſic explicata non placet omninò, quia poteſt eſſe indignatio futura diuturna, & non cauſare damnum notabile, ſi illa leuiſſima ſit: & è contra poteſt indignatio, ſi in ſe grauiſſima ſit, etiamſi ſtatim tranſeat, cauſare damnum notabile, lædendo grauiter in animo, & cauſando notabilem triſtitiam, & inquietudinem. Quapropter

Clariùs reſpondeo dicendum, quod excuſentur à peccato exercendo opera ſeruilia in feſto, quando ſubditi id faciunt ob vitandam grauem indignationem dominorum, parentum, aut virorum; non verò ſi id faciant ob vitandam indignationem leuem. Quando autem indignatio debeat cenſeri grauis, & quando leuis, colligendum eſt non ex eo quod diu permaneat, vel citò tranſeat, quamvis hoc ſit attendendum; ſed ex eo principaliter, quod grauiter lædat ſubditos, cauſando in eis grauem, & notabilem triſtitiam, & inquietudinem; quam eſſe talem ipſimet ſubditi iudicare poſſunt ex dolore, & mœſtitudine quam patientur.

QVÆSTIO XXXIII.

An excuſentur à peccato famuli Barbitonſorum, qui à ſuis Dominis compelluntur in feſtis laborare?

NEgat Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 18. *n.* 19. excuſari caſu, quo dicti famuli ſint liberi, nec obligati ad ſeruiendum, & ideò (inquit) tenentur relinquere dominos, ſi alios poſſunt in eadem ciuitate, ſeu oppido reperire, à quibus non cogantur laborare in diebus feſtis.

Sed probabiliùs reſpondeo: Excuſari regulariter ſaltem, & communiter; quia, vt infrà videbimus, etiam ipſimet Barbitonſores vtplurimùm excuſantur, vel ratione conſuetudinis, vel ratione paruitatis materiæ, vel ex aliquo alio capite: ergo eademmet ratione (imò fortiori) excuſari poſſunt famuli. Sic Paſqualig. *loc. cit. n.* 7. addens *n.* 8. quod etiamſi aliquando contingat non excuſari Dominos, adhuc tamen famuli illorum excuſarentur, quia non pertinet ad ipſos diſcernere, quando adſit legitima cauſa laborandi, & quando non: quia ſunt ſub directione Dominorum, ad quos hoc ſpectat. Et cùm vtplurimùm adſit cauſa excuſans, poſſunt præſumere, quod ſemper adſit, niſi oppoſitum ipſis conſtet.

QVÆSTIO XXXIV.

An excuſetur à mortali Barbitonſor, qui in feſto vnam, aut alteram barbam tondet?

NEgare videtur Archidiacon. apud Nauar. vt ſtatim videbimus.

Sed tanquam certum reſpondeo: Excuſari à mortali ob paruitatem materiæ, iuxta ſuprà dicta *q.* 2. cùm in radendo vnam, aut alteram barbam, non conſumat duas horas; non tamen excuſari à veniali, ſeclusis aliis circumſtantiis, quæ etiam à veniali excuſare poſſunt, vt ſtatim dicam. Sic Nauar. *in man. c.* 13. *n.* 9. ita dicens: Addimus item cum Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. quod neque tondere barbam, neque in id conſentire vno, aut alio die feſto, eſt peccatum mortale, ob paruitatem operis; neque veniale, ſi aliqua in id adſit cauſa, licèt contrarium ſenſerit Archidiac. *in cap. Peruenit, de conſecr. diſt.* 3. cuius ſententia locum habet in tonſore, qui multis barbam detondet, vel aliter parat. Sic ille. Lopez 1. *p. inſtruct. cap.* 52. *verſ. Nec tondere.* Saytus *in Claui Reg. lib.* 7. *c.* 2. *n.* 11. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 31. *n.* 2. Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 21. *n.* 1. Fagund. *lib.* 1. *de primo precept. Eccleſ. c.* 14. *n.* 2. Diana 1. *p. aliàs* 2. *tract.* 15. *reſol.* 34. *verſ. Quoad ſecundum.* Paſqualig. *deciſ.* 299. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 2. & alij penes ipſos.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXV.

An etiam excuſetur à veniali barbitonſor, qui tondet aliquem in feſto, quo celebraturus eſt vel Miſſam novam, vel Nuptias, &c.

RESpondeo: Excuſari etiam à veniali. Quia etiam ab hoc peccato excuſando ſufficit cauſa aſſignata, cùm ſit ſatis rationabilis ad demoſtrandã lætitiam, & gaudium, quo Sacerdos ad celebrandum novum illud, & incruentum ſacrificium accedit, & vxoratus ad celebrandas Nuptias, ad quas ſanctificandas Dominus noſter IESVS-CHRISTVS Eccleſiæ ſponſus, olim vocatus accedere dignatus eſt. Sic Sanchez *dub.* 2 *t.cit.n.* 5. & penes illum Nauar. Caiet. Tolet. & alij Iuniores. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 10. *num.* 14.

QVÆSTIO XXXVI.

An etiam à peccato omni excuſentur barbitonſores tondentes in feſto omnes ſuos Parochianos propter ſolemnitatem Paſchatis?

NEgant Sanch. *lib.* 5. *cit.c.* 2. *dub.* 21. *n.* 6. & Trullench *loc. cit.* docentes non eſſe excuſandos ob dictam cauſam, niſi aliàs ſequatur aliquod damnum, vt quod parochiani eos desererent, &c.

Sed certè probabilius reſpondeo, etiam excuſari, ſi diebus aliis profeſtis occupati fuerint, vt infrà dicam. Quia etiam hæc ſufficientiſſima eſt cauſa, vt à veniali adhuc excuſentur, etiam aliis circumſtantiis excluſis.

QVÆSTIO XXXVII.

An ratione conſuetudinis poſſint excuſari à peccato barbitonſores, qui per totum diem feſtum, aut per maiorem partem illius barbas, & capillos tondent?

NOn excuſari ratione conſuetudinis, docere Nauarrum, Lopezium, Caietanum, & Sanch. *loc. cit.* eo quòd talis conſuetudo nullibi ſit recepta, ait Paſqualig. *deciſ.* 189. *n.* 2. ſed certè nec Nauar. nec Lopez id docent, nec an detur, vel non detur conſuetudo decidunt, quia non dubitant, vt videre apud illos eſt. Vnde

Tanquam certum reſpondeo: Excuſari poſſe ratione conſuetudinis. Quia optimè poteſt hæc conſuetudo introduci, vt aliæ contra leges ſunt introductæ: ergo vbicumque fuerit introducta, & recepta, vertè ratione illius excuſabuntur à peccato barbitonſores tondentes in feſtis etiam per totum diem. Nam conſuetudo contraria derogat legi. Sic Saytus *lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 11. Filliuc. *tract.* 27. *n.* 128. & Reginald. *lib.* 19 *n.* 51. quos citat, & ſequitur Paſqualigus. Qui certè ſicut pro ſe citat Reginaldum, poſſet eodem titulo citare Caietan. & Sotum, cùm hos pro ſe citet Reginald. eodem *n.* 51. Tenetque omnes Doctores.

QVÆSTIO XXXVIII.

An excuſetur à peccato barbitonſor, qui ſolet diebus feſtis ire ad tondendos agricolas ad oppidum, in quo non reſidet?

RESpondeo: Excuſari. *Primò* propter vtilitatem publicam illius oppidi. *Secundò*, propter vtilitatem propriam barbitonſoris, quia ſi aliis diebus ad id accederet, & fieret cum damno ipſius, & etiam oppidi ſuæ reſidentiæ, cùm ibi debeat artem ſuam exercere. Sic Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 21. *n.* 6. Paſqualig. *deciſ.* 189. *n.* 9. Trullench *cap.* 1. *cit. dub.* 10. *n.* 14. & alij viri docti apud Sanchez.

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccleſ.

QVÆSTIO XXXIX.

An etiam excuſetur barbitonſor, qui omnes ad ſuam officinam ad tonſuram accedentes in diebus feſtis tondet?

RESpondeo: Excuſari. *Primò*, quia deſereretur à Parochianis, & ab aliis ad ſuam officinam accedentibus, & conſequenter magnum detrimentum pateretur in lucro, & in ſua ſuſtentatione. *Secundò*, quia qui ad tonſuram in diebus feſtis accedunt, præſumuntur in aliis diebus profeſtis ita eſſe occupati, & impediti, vt non poſſint ſine magno incommodo accedere: ergo hac neceſſitate præſumpta, optimè poterit barbitonſor ſuam operam exhibere. Sic Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 21. *n.* 2. 6. & 7. Paſqualig. *deciſ.* 189. *n.* 4. & 6. & Trullench *dub.* 10. *cit. n.* 14. vbi ſic ait: Hinc fit, vt alicubi propter conſuetudinem poſſint excuſari. Primò piſcatores, venatores, & pictores quoad aliquos actus frequentiores. Secundò barbitonſores, vix enim niſi cum maximo ipſorum damno poſſunt repellere ab officina venientes diebus feſtis, ſiue quia alij preſtò eſſent, qui ob eiuſmodi lucrum idem ſeruitium erga eos præſtarent, ſiue quia ſinguli ſæpè habent neceſſitatem, vt tondeantur, ſiue quia ſæpè excuſari poſſunt ob materiæ leuitatem. Sic ille. Legantur Diana 1. *p. tract.* 15. *reſol.* 34. & Ioan. de Cruce *in ſum.* 1. *p. in* 3. *præc. art.* 1. *concl.* 3. vbi expreſsè concedit, quod poſſit tonſor tondere barbas laboratutis in craſtinum.

QVÆSTIO XL.

An excuſetur à mortali barbitonſor, qui poſtquàm aliquos ratione neceſſitatis in feſto totondit, aliis ſine vlla neceſſitate per ſpatium duarum horarum in eodem feſto capillos raſit?

RESpondeo: Excuſari à mortali (quamvis non à veniali) ratione parvitatis materiæ, iuxta noſtram ſententiam relatam ſuprà *q.* 6. quia quamvis totum illud ſpatium temporis, quod præſtãdo ſuam operam tonſor conſumpſit, videatur excedere parvitatem materiæ, cùm excedat ſpatium duarum horarum, revera tamen non excedit, eo quòd ex materia prohibita, & non prohibita, non coaleſcat vna materia prohibita; & ideo cùm prohibita ſit parva, quamvis conjungatur cum non prohibita, ſemper remanet in ſua parvitate. Sic Paſqualig. *loc. cit n.* 7. & 8.

QVÆSTIO XLI.

An excuſetur à mortali, qui tonſuram in die feſto à barbitonſore petit?

RESpondeo: Excuſari à mortali, eo quòd petat opus ſervile in parva materia, non tamen excuſabitur à veniali, niſi aliàs id cum cauſa aliqua rationabili petat: ſic Nauar. Caiet. & Sanch. quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 189. *n.* 10. addens *n.* 11. Quod etiam excuſaretur à mortali, ſi quis peteret tonſionem, quando ſcit barbitonſorem exceſſurum eſſe parvitatem materiæ abſque cauſa excuſante; quia quod præcisè petit, eſt parva materia, quæ excuſat à mortali, niſi aliàs barbitonſor reſpondeat, quod non

poſſit tondere, quia excederet parvitatem materiæ, eo quòd ſuam operam aliis exhibuerit; nam tunc, inquit, non poſſet quis ipſum aliquo modo inducere ad tondendum, quia eſſet inducere ad peccandum. Sic ille. Sed ego neque in primo caſu excuſarem petentem à mortali, ſi aliàs barbitonſor non eſſet paratus ad ſuam operam præſtandam, iuxta ea quæ *1.p. tract. 1. diſp. 5. à q. 9.* diximus loquendo de petitione Sacramentorum à Miniſtris malis. Legantur attentè dicta.

QVÆSTIO XLII.

An excuſentur à mortali ſartores, qui ſolùm ratione conſuetudinis perficiunt in feſto veſtes pro illa die inſervientes?

Reſpondeo: Non excuſari præcisè ratione conſuetudinis, licèt aliàs poſſint ratione parvitatis materiæ, ſi illam non excedant, iuxta ſuprà dicta. Quia conſuetudo huiuſmodi, licèt valdè frequens ſit, non tamen eſt recepta, nec tolerata à Prælatis. Sic Paſqualig. *deciſ.* 290. citans pro hac parte Lopez *lib. 1. instruct. conſc.* Nauar. *in ſum. c. 13. n. 9.* Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. & Sanch. *lib. 5. opuſc. c. 2. dub.* 2. 1. *n.* 2. ſed ex his Authoribus nec Lopez *lib. 1. cit. c.* 52. (vbi de hac materia agit) nec Nauar. nec Caiet. *loc. cit.* verbum de hac quæſtione habent. Sanchez verò id docet *loc. cit.*

QVÆSTIO XLIII.

An ſaltem excuſentur à peccato ſartores, qui in feſtis conficiunt veſtes pro nuptiis, aut funere in illis diebus celebrandis?

Reſpondeo: Excuſari, quia adeſt in his caſibus quædam moralis neceſſitas talium veſtium pro conſervanda decentia ſtatus celebrantium nuptias, aut funera: ergo ratione huius neceſſitatis verè excuſantur ſartores veſtes nuptiales, aut lugubres in feſtis perficiendo. Sic Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub.* 10. *n.* 10. Layman *lib. 4. tract. 7. c. 1. n.* 2. & Diana *p. 4. tract. 4. reſol* 62. & Paſqualig. *deciſ.* 290. *n.* 2. & 3. Qui idem dicit dicendum in caſu, quo quis advena accedat ad vrbem abſque veſtibus decentibus, & vrbanis, quod ſcilicet tunc poſſint ſartores perficere in die feſto veſtes, ne ille cogatur domi ſe continere conterendo tempus, abſque eo quod poſſit ſuis negotiis vacare. Quod ſimiliter locum habet quotieſcumque quis non poteſt ſervatâ decentiâ ſtatus domo exire abſque talibus veſtibus.

QVÆSTIO XLIV.

An etiam excuſentur ſartores, qui perficiunt veſtes in feſto, eo quòd timeant aliquod damnum notabile, aut acerbas reprehenſiones, & injurias, ſi non perficiant?

Reſpondeo: Excuſari, quia præceptum obſervationis feſtorum non obligat cum tanto damno, & incōmodo, vt ſæpè diximus. Vnde ſi ſartores prudenter timerent, quod ex eo quod non perficerent veſtes ante feſtum, amitterent continuationem lucri quod percipiunt, ex eo quod ſerviunt alicui familiæ, aut perſonæ, quia non vterentur ampliùs eorū operâ, & ſervitio, licitè poſſent veſtes perficere. Sicut etiam poſſent in caſu, quo ſi non perficerent, timerent acerbas reprehenſiones, & injurias, cùm hoc damnum ſit grave, imò & altioris ordinis, quàm damnum lucri. Sic omnino Paſqualig. *deciſ.* 290. *n.* 4. & 5.

QVÆSTIO XLV.

An excuſentur ſartores, & alij artifices, qui pro cauſa publica, & convenienti Reipublicæ, veſtes, tabulata, & alia huiuſmodi perficiunt, ornant, & laborant in feſtis?

Reſpondeo: Excuſari. Tum ob congruentem neceſſitatem reipublicæ. Tum etiam ob conſuetudinem receptam. Sic omnes Doctores communiter. Suarez præcipuè *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 31. n. 5.* ita dicens: Adde etiam excuſari eos, qui pro cauſa publica, honeſta, & convenienti Reipublicæ aliquod opus faciunt, licèt vtilitas non ſit ſimpliciter neceſſaria, ſed ad communem populi lætitiam, vel ſplendorem in occaſione moraliter neceſſaria, vt in adventu Regis, vel ortu Principis; tunc enim laborare ſolent artifices his diebus, vt veſtes, vel publica artificia, & tabulata, & theatra vel perficiant, vel ornent, & ſimilia, quæ ita ſunt conſuetudine recepta, vt ipſa ſufficiat ad excuſandum. Sic Suarez, Sotus etiam *lib. 2. de inſt. q. 4. art. 4. ad 3.* Azor *tom. 2. lib. 1. c. 18. q. 4. & 5.* Reginald. *lib. 19. n. 49.* Bonac. *diſp. 5. de 3. præcept. Decalogi, punct. 3. num.* 12. Filliuc. *tract.* 27. *n.* 213. Sanch. *lib. 5. conſil. c. 2. dub. 18. n.* 14 Palao *tom. 2. tract. 9. punct. 10. n.* 3. Fagund. *lib. 1. de 1. præcept. c. 14. n.* 23. Paſqualig. *deciſ.* 291. Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 10. n. 5.* Llamas *3. p. Method. c. 4. § 6. pag.* 476.

QVÆSTIO XLVI.

An excuſentur artifices, qui in feſto tabulata faciunt, vt in eis publicus actus Inquiſitionis fiat?

Reſpondeo: Excuſari, ob rationes nuper aſſignatas, & inſuper quia cùm prædictus actus licitè in feſto ob bonum commune, & Religionis fiat (vt ſuprà habitum eſt) ita ob eundem finem licitum erit tabulata in ordine, & ornatu talis Inquiſitionis actus in feſtis fieri. Sic Sanch. *dub. 18. cit. n.* 26. per hæc verba: Hinc fit, licere in feſto, quando fit publicus actus Inquiſitionis, reficere, vel corroborare aliqua tabulata, quando eſt neceſſitas; imò tanta poſſet occurrere multitudo plebis inopinata, vt eſſet cauſa ſufficiens ad facienda nova tabulata. Sic ille.

QVÆSTIO XLVII.

An etiam excuſentur artifices, qui quando in feſto recitanda eſt comœdia, laborant in ipſo feſto, efficiendo tabulata, & alia neceſſaria?

Negant nonnulli apud Sanchez *dub. 18. cit. num.* 14.

Sed probabilius reſpondeo, etiam excuſari. Quia huiuſmodi repræſentationes, ſeu comœdiæ ſunt in republica neceſſariæ (ſi fiant modo debito, & cōgruo tempore, & cum aliis circunſtantiis, quæ communiter abſunt ab his actionibus) ob publicam recreationem, & lætitiam, quæ ita exigente bono communitatis, neceſſaria eſt in republica: ergo ſi hæc neceſſaria ſunt, & exercenda in die feſto, etiam erit neceſſarium exercere opera ſervilia, vt perficiantur ea, quæ ad exercenda prædicta neceſſaria ſunt. Sic Sanch. *loc. cit. n.* 24. & Paſqualig. *deciſ.* 291. qui id extendit ad comœdias, & repræſentationes cuiuſcumque generis, etiamſi fiant à privatis perſonis.

QVÆSTIO XLVIII.

An tandem excusentur prædicti artifices, si prædicta tabulata, &c. faciant in festo, casu quo illa potuerint conficere ante diem festum?

RESpondeo, non excusari, si prædicta ante festum diem facere potuerunt, & de industria ad diem festum reseruata fuerunt: secus verò, si illa non potuerunt omninò præueniri, quia tunc licitè in festo dicta opera seruilia conficere poterunt. Sic docent Authores communiter, præsertim citati, expresè primam partem huius responsionis docentes. Inter quos præcipuus in hac re est Pasqualig. *loc. citat.* Qui *numero* 5. pro probatione secundæ partis nostræ conclusionis hæc ait: Et quia opera ista non possunt præueniri regulariter, vt fiant ante festum diem, quia ferè plus temporis insumitur, quàm præuisum fuerit, ideò non est nimis scrupulosè procedendum: quia ex regulari necessitate protrahendi, quæ solet intercedere, censenda est licita protractio in diem festum, tanquam eorum, quæ moraliter non possunt non protrahi. Sic ille. Legantur Suarez *lib.2.cit.cap.*21 *n.*. Azor *tom.*2. *lib.*1.*cap.*28. *quæst.*5. Fagundez *lib.*1.*cit.cap.* 14. *n.*5. & Trullench *dub.*10. *cit. num.*5. & 8.

QVÆSTIO XLIX.

An excusentur à peccato, qui in die festo equos iter agentium ferrant?

RESpondeo: Excusari. Quia sicut excusantur à peccato iter agentes equestres dictis diebus festis: Ita, eodemque modo, excusari debent facientes in festis ea, sine quibus iter fieri non potest in festis. Sic Bonacin. *de pul.*5. *de* 3.*præcept. Decalog. punct.*3. *num.*11. & penes illum Clauis Regia *lib.*7. *cap.*2. *num.*6. Tabiena *v.Feria*, *num.*25. & Anton. *de litteratis* 2. *part.cap.*17. *num.*24. Sic item Sanchez 2. *tom. consil. lib.*5. *cap.*2. *dub.*18. *num.* 14. & penes illum Caiet. *in sum. Festorum violatio.* Lublinus *verb. Festum, num.*4. Nauarr. *cap.*13 *n.*6. Siluester, & Sotus, & alij communiter.

QVÆSTIO L.

An etiam excusentur à peccato ferrantes in festis equos non iter agentium?

NEgat absolutè Sanchez *loc. cit.* & apud illum alij viri docti de hac re ab ipso consulti.

Sed ego Respondeo: Dicendum, quod licèt verum sit, quod non excusentur à peccato ferrantes equos existentium in populo, & non agentium iter, eo quòd non adsit necessitas, excusantur tamen ferrantes equos, aut mulas eorum, qui altera die multo mane facturi sunt iter, aut in agrum ad laborandum egressuri. Sic Ioan. de Cruce *in sum.*1. *part.vbi de præcept. art.*5. *concl.*3. ibi; Et sic tonsor potest tondere Barbam laboraturis in crastinum, & idem del *herrador*. Ita Cruz. Et anteà loquendo in simili docuit Viuald. 4.*part. Candel. cap.*5. *num.*25. sic dicens: Octauò hæc eadem consuetudo scita, & tolerata à Prælatis excusat fabriferratios, qui in aliquibus partibus reficiunt fractos vomeres agricolarum, vel aratorum, diebus Dominicis, & festis, dictis vesperis, ad hoc vt die sequenti summo manè ad laborandum exire possint. Sic ille.

QVÆSTIO LI.

An excusentur textores, qui in diebus festis instrumenta texendi præparant?

RESpondeo, absolutè loquendo, non excusari à mortali (nisi aliàs consuetudo excuset) si in dictis instrumentis præparandis notabile tempus consumant. Sic Sanchez *lib.*5.*consil.cap.*2.*dub.*21. *num.*1. & penes illum alij viri docti. Idemque docet, loquendo de figulis, Ortiz *in sum.de* 3 *præcept.* §.4. per hæc verba: [Pero el cantareto no puede aparejar el barro para los cantaros, que ha de hazer el dia siguiente.] Sic ille, & post illum Lublinus *verb. Festum, n.*4. Sic de omnibus officialibus in communi loquēs: Culpatur tamen fidelis, si præparat materiam in festo, ex qua debet opus seruile confici die sequenti, vt si emollit lutum vt faciat lateres, si discernit farinam, vt conficiat panem, nisi consuetudo patriæ excuset. Sic ille, & Ioan. de Cruce *loc.cit.art.*1.*concl.*2. *in fine.*

QVÆSTIO LII.

An excusentur à peccato, qui in diebus festis pontes, fontes, vias publicas, & alia huiusmodi reficiunt, eo quòd sine magno incommodo hæc in alios dies non festos non possint differri?

NEgatiuam sententiam tenere Caietanum 2. 2.*q.*122.*art.*4. Sotum *lib.*2.*de iust. & iure, quæst.*4. *art.*4. & Nauarrum *in man. cap.*13. *num.*11. ait Fagundez *lib.*1. *de* 1. *præcept. Ecclef.c.*14. *n.*24. Quamvis ex his solum Nauarrum in bonum sensum explicet, & in suam sententiam trahat, & iure optimo, cùm nullam aliam doceat, ut infrà constabit. Sed eodem iure, & ratione eadem, poterat etiam trahere ad se Caietanum, cùm non discrepet à sententia Nauarri, cùm hic expresè Caietan. citet pro se, & sequatur, vt statim vidimus. Sotus verò nec verbum de hac quæstione habet in toto illo *art.* 4. Vnde

Tanquam certum Respondeo: Excusari. Quia licitum est operari seruiliter in festo, ob necessitatem propriam: ergo à fortiori, ob necessitatem communem: ergo hac stante, licitum erit pontes, fontes, & alia in festo reficere, modò sine magno differri nequeant incommodo. Sic Suarez *lib.*2. *cit. cap.*32. *num.*5. Azor *tom.*2. *lib.*1.*cap.*28 *quæst.*5. Tolet.*lib.*4. (non 9. vt inuenies citatum apud Fagundez) *cap.*4. (Qui citat pro hac parte Caietanum) & Fagundez *loc. cit. num.* 23. Tenet etiam expresè Nauarrus *in man. cap.*13.*num.*4. & 11. Qui in vtraque parte citat Caietanum 2. 2.*quæst.* 122. *art.*4. Et benè. Quia vterque expresè docet, non licere in diebus festis vias sternere publicas pro viatoribus, aut pontes erigere ratione pietatis; bene tamen vrgente necessitate: vnde clarè vterque nobiscum consentit. Sic etiam Lopez 1 *part.instruct.cap.*53.*vers. Non licet*, vbi pro se citat Caietanum. Sic etiam Palao *tom.*2. *tract.de Obseru.Festor.disp. vnica, punct.*10. *num.*5. & est communis apud omnes.

QVÆSTIO LIII.

An excusentur à peccato, qui in diebus festis laborant in prouidendis rebus ad aliquam expeditionem Indiæ necessariis?

RESpondeo: Excusari (vrgente necessitate temporis) ob rationem dictam. Quia videlicet necessitas vrget construandi hoc modo illorum status.

Sic Fagundez *cap.14.cit. num.23.* Suarez *num.5. cit.* ibi: Item hac ratione licet laborare in prouidenda Republica de necessariis ad victum diei festi, quoad eas res quæ præueniri antea non possunt.

QVÆSTIO LIV.

An excusentur à peccato, qui causâ pietatis seruilia exercent in festis?

AFfirmant (penes Pasqualigum) Palatius *in Sum. verb. Festorum violatio.* Angel. *verb. Feria, num. 9. 28. & 32.* Tabiena *num. 18. 37. & 41.* Silvester *verb. Dominica, quæst. 5.* Margarita *prac. 3.* Alcozer *in Sum. cap. 17.* Perez *lib. 2. de Ordin. tit. 1. l. 5.* Glossa *in cap. Conquestus, de Feriis, v. Pietas,* & Ioan. à Cruce *1. part. sum. prac. 3. art. 1. n. 4.* Citat etiam Diana pro hac parte Caietanum *verb. Festum,* & Villalobos *in man. confess. cap. 22. num. 80.* Sed ex his non benè Caietanum, cùm oppositum expresè doceat, ut infrà. Fundamentum huius opinionis est, quod *in c. Conquestus, cit.* habetur, quod iudicialia prohibita in festis, sint licita necessitatis, vel pietatis causâ: ergo etiam seruilia, quamvis etiam sint probibita in festis, erunt licita pietatis causâ, sicuti sunt causâ necessitatis.

Sed probabiliùs longè Respondeo: Non excusari absolutè solâ causâ pietatis. Quia obseruatio diei festi, quæ includit cessationem ab omni opere seruili, est opus Religionis præceptum: ergo præferendum est operi pietatis; quia & est superioris ordinis opus, & etiam præceptum. Sic expresè Caietan. *2. 2. q. 122. art. 4. vers. Ad hoc dubium, & in summ. verb. Festorum violatio,* vbi sic ait: De pietatis verò operibus, cum suprà dicta distinctione dicito, opera per se pietatis semper esse licita, vt sepelire mortuum, servire infirmo, & huiusmodi. Servilia autem opera, quæ accidentaliter possunt ad pietatem ordinari, nequaquam ex pietatis ratione fiunt in festo licita, nisi necessitas exposcat. *Tum*, quia in iure non conceditur, sicut opus iudiciale, quod esset in festo licitum, nisi Ecclesia prohibuisset; quia non est seruile: *Tum*, quia opus religionis (quale est obseruare festum) non est prætermittendum occupando se in servilibus propter pietatem, cessante necessitate. Et ideò ex hoc capite non dicas, quod reficere pontes, & vias, &c. licitum sit in festo propter pietatem. Huc vsque Caietanus. Ex quo & patet ad fundamentorum oppositæ sententiæ, & quam malè illum citet Diana pro opposita parte. Sic etiam expresè Suarez *tom. 1. de Religion. lib. 2. cap. 21. n. 13. & c. 32. n. 7.* Navarr. *c. 13. n. 4. 10. & 15.* Sotus *lib. 2. de iust. & iure, q. 4. art. 4. vers. Sex ergo capita.* Azor *part. 2. c. 28. q. 4.* Bonacin. *disp. 5. in 3. prac. Decalog. punct. 3. num. 7.* Fagundez *de 1. prac. Eccles. lib. 1. c. 14. n. 6.* (non 2. vt invenies apud Dianam) Reginaldus *lib. 19. n. 48.* Filliuc. *tract. 27. n. 157.* Sanchez *tom. 2. consil. lib. 5. c. 2. dub. 23. n. 3.* Palaus *tom. 2. tract. 9. punct. 10. n. 1. & 2.* Pasqualig. *decis. 286.* Dian. *part. 4. tract. 4. resol. 177.* Trullench. *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 19. num. 6.* Lopez *1. part. instruct. c. 52. vers. Non licet,* & communis. Et hæc in communi dicta, descendamus tamen ad particularia.

QVÆSTIO LV.

An excusentur à peccato, qui in festis curant infirmos, sepeliunt mortuos, vestiunt nudos, & faciunt alia similia opera misericordiæ, & pietatis?

REspondeo, tanquam certum, Excusari ab omni peccato. Quia hæc opera, licèt aliqua illorum includant quid seruile, sunt opera pietatis per se, quæ absque dubio, in omnium opinione licitè exercentur in festis. Sic expresè Caiet. Suarez *lib. 2. cap. 21. num. 13.* Bonac. *loc. cit. num. 7.* Bassæus. *v. Festum 3. num. 3.* Trullench. *loc. cit. n. 6.* Sanchez, Castro, & alij communiter.

QVÆSTIO LVI.

An excusentur etiam à peccato, qui in diebus festis sternunt vias publicas pro viatoribus, pontes erigunt, congregant ligna, & lapides pro loco publico, sola pietatis causâ moti?

AFfirmant Authores primæ sententiæ q. 54. relati.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non excusari à peccato mortali. Quia probabilius longè est, prædicta opera, cùm per se sint seruilia, & per accidens, & reductiuè sint opera pietatis, per se esse probibita in festo, & sic non concurrente vrgente aliqua necessitate, per quam fiant licita, nullo modo exerceri sine incursione mortalis possint. Sic Suarez, Caiet. Bonac. Nauarr. Reginald. Sanchez, Palao, Trullench *loc. cit.* & omnes alij adducti pro nostra opinione, quæst. 54.

QVÆSTIO LVII.

An excusentur à peccato Artifices, qui in diebus festis laborant, vt ex lucro eleemosynas pauperibus erogent?

AFfirmant Sylvest. *v. Dominica, quæst. 5. vers. 3.* & penes ipsum Monald. Et alij, qui indifferenter aiunt, omnia opera seruilia, si fiant in subsidium pauperum, non esse prohibita in die festo, vt Angel. *loc. cit.* & alij.

Sed probabiliùs longè Respondeo: Non excusari à peccato mortali. Quia probabilius longè est, prædictos artifices non posse id licitè facere, *vt benè* probat Suarez *lib. 2. cit. c. 21. n. 14.* per hæc verba: Sed hæc interpretatio admitti non potest sine alia declaratione, & limitatione. Alioqui omnes artifices Reipublicæ possent laborare in die festo, vt ex lucro facerent eleemosynam, & si voto hoc Deo offerrent, votum esset licitum, quod sine dubio falsum est: & contra communem vsum, & sensum Ecclesiæ. Debet ergo hoc necessariò limitari, & intelligi de operibus misericordiæ, quibus pauperes, vel infirmi actu indigent in die festo. Sic ille. Et post illum Fagund. *c. 14. cit. n. 19.* vbi sic respondet quæstioni: Respondeo huiusmodi artifices non posse licitè id efficere, nec votum ea de re factum valere. Ratio est, quia vt necessitas excuset à cessatione operum seruiliū, debet esse necessitas actu existēs in aliquo paupere particulari, quæ moraliter nota sit, & patens, & ita parens, vt si in eo die festo ei per opus seruile non succurramus, quando aliter non possumus, absque remedio, & subsidio relinqueretur: quia vix inuenietur alius, qui ei gratis eo die succurrat, & ideo non sufficit necessitas illorum pauperum in communi, qui sese obtulerint, nec votum valebit, nec à peccato transgressionis præcepti de obseruandis festis excusabuntur artifices, qui propter hanc necessitatem in communi voluerint laborare. Huc vsque ille. Et antea Nauar. *c. 13. n. 10.* Palao *loc. cit. n. 2.* sic inquiens: Aliàs liceret cuilibet laborare die festo, vt ex lucro acquisito eleemosynam pauperibus erogaret, quod non est dicendum, quia opera præcepta postponenda non sunt supererogatoriis. Sic ille, & penes ipsum Eman. Rodrig. Bonac. Nauarr. Reginald. Caiet. & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LVIII.

An saltem excusentur artifices, qui in festis diebus pauperi in magna necessitate existenti vestem consuunt, aut illi ligna portant, &c.

RESpondeo tanquam certum, excusari, si pauper sit in magna necessitate, & ipse id efficere non possit. Quia sicut necessitas propria excusat à præcepto obseruandi festa, & facit quod opera aliàs prohibita exerceantur licitè, ita eodem modo necessitas proximi excusabit. Et quamvis necessaria sit prodentia ad iudicandum, an necessitat proximi tanta sit, vt possit excusare à peccato opera seruiba facta ob eius necessitatem, regulariter tamen securiùs potest quis duci ad laborãdum in festo pro necessitate proximi, quàm in propria Sic omnes DD. vtriusque sententiæ nuper *q.* 54. citati, præcipuè Suar. *lib.* 2. *cit. c.* 31 *n.* 15. Fagund. *lib.* 1. *cit. c.* 14. *n.* 16. *&* 19. quibus potest addi Ioan. de Cruce *in sum.* 1. *p. in* 3. *prac. art.* 1. *concl.* 3.

QVÆSTIO LIX.

An excusentur à peccato, qui in diebus festis exercent aliqua opera seruilia in honorem, & cultum Dei?

RESpondeo tanquam certum, excusari, loquendo præcipuè de operibus, quæ immediatè pertinent ad Dei cultum. Sic omnes Doctores. Legantur Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. §. *Ad hoc dicitur, & in sum. verb. Festorum violatio,* Sot. *lib.* 2. *de iust. q.* 4. *art.* 4. Nauar. *c.* 13. *n* 4 Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 28 *q.* 5. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib* 2. *c.* 21. *à n.* 8. Fagund. *lib.* 1. *de* 3. *prac. Ecclesi. à n.* 4. Bonac. *disp.* 5. *de* 3. *prac. Decal. punct.* 3. *n.* 6. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 2. *dub.* 11. Castro Palao *tom.* 2. *tr.* 9. *punct.* 10 *n.* 1. Pasqualig. *decis.* 287. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub* 10 *n.* 5. & alij citandi. Hæc in communi: descendamus ad particularia. Sit ergo

QVÆSTIO LX.

An excusentur à peccato, qui in festis pulsant organa, & cymbala, deferunt crucem in processionibus, musicis instrumentis vtuntur, &c.

RESpondeo tanquam certum, excusari. Quia licèt hæc opera aliquo modo sint seruilia, ita tamen coniuncta sunt coltui diuino, vt eadem sit ratio, ac de ipso cultu; quia accessorium sequitur principale. Et hoc magis euidens est, si loquamur de illis actionibus, quæ ingrediuntur cultum diuinum, vt est delatio Crucis, pulsatio instrumentorum, & huiusmodi; quia cùm cultum Diuinum ingrediantur, & hic sit finis obseruationis festorum, non solùm per ipsa non violantur festa, sed etiã sanctificantur. Sic Caiet. & Sot. *loc. cit.* Suar. *loc. cit. n.* 10. Toler. *lib.* 4 *c.* 25. *n.* 1. Azor. *q.* 5. *cit.* Fagund. *c.* 14. *cit. n.* 4. Sanch. Bonac. Palao, & Trulleoch *loc. cit.* Pasqualig. *loc. cit. n.* 8. & omnes.

QVÆSTIO LXI.

An excusentur à peccato, qui in festis rationabili de causa conficiunt Hostias, templa mundant, tapetibus ornant, vias publicas ad processionem præparant, &c.

RESpondeo tanquam certum, excusari ab omni peccato. Vnde quando præcedentibus diebus ante festum non potuerunt artifices, aut officiales prædicta opera efficere, aut commodè præparare, vel *R. P. Leand. in V. Pracept. Eccles.* quia ob continuationem festorum non potuerunt fieri in die non festo, vel quia Sacrista non potuit obtinere tapeta, aut ornamenta, &c. tunc profectò verè excusantur à peccato hæc omnia in festis faciendo. Sic omnes Doctores, præcipuè Caiet. Sotus, Suarez, Fagundez, Sanchez, Palao, Pasqualig. *loc. cit.* Filliuc etiam *tract.* 27. *n.* 218. Sayrus *lib.* 7. *c.* 2. *n.* 3. & alij *suprà citati q.* 59.

QVÆSTIO LXII.

An etiam excusentur ab omni peccato qui prædicta opera seruilia, relata quæst. antecedenti, absque rationabili causa in festis exercent?

NEgant in primis Conradus *in respons. p.* 2. *q.* 213. & alij, quos tacitis nominibus refert Diana 3. *p.* (non 2. vt offendes apud Trullench) *tract.* 5. *resol.* 8. existimantes ita facientes peccare mortaliter, si diebus antecedentibus ad festum conficere potuerint; quia (videlicet) absque causa exercent in festis opera seruilia.

Negant, sed miriùs, affirmando quòd qui dictas actiones non interueniente legitima, aut rationabili causã in diebus festis exercent, excusentur à culpa mortali, non veniali. Ita Toletus *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 2. vbi expressè ait, quòd coquere hostias, & ornate templorum parietes in die festo, etiam cùm ante fieri potuissent, ea se non sit mortale peccatum. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 11. sic dicens: At verò actio mundandi scopis templum, & parietes verricondi tapetibus, & similes magis remotæ sunt à cultu, & ex se sunt seruiles, cõmunes ad alia loca, vel domos; & ideò reseruati non debent in diem festum. Neque id fiet sine aliqua culpa, non credo tamen esse mortalem, secluso contemptu, vt benè indicat Caiet. *dict. art.* 4. *& in sum. verb. Festorum violatio*, quia materia de se non est grauis, & fit levior ex coniunctione ad cultum Dei. Sic illic. Fagundez etiam *lib.* 1. *cit. cap.* 14. *n.* 4. Azor. *cap.* 28. *cit. q.* 5. Sotus *lib.* 2. *de iust. q.* 4. *art.* 4. Filliuc. *tract.* 27. *cap.* 9. *à n.* 155. *& c.* 1 *t. n.* 218. Bonac. *disp.* 5. *de* 3. *prac. Decal. q. vnica, punct.* 3. *n.* 6. (non vt inveni citatum apud Dianam *disp.* 5. *de legib. punct.* 3. *n.* 3.) Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 5. Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 2. *punct.* 10. *n.* 1. Sanch. *tom.* 2. *consil. lib* 5. *c.* 2. *dub.* 12. & Diana *loc. cit.* & alij.

Sed certè (vt benè vidit Pasqualig. *vbi infrà*) aut necesse est fateri, quod prædicti exercentes præfata opera seruilia in festis, absque causa rationabili peccent mortaliter (vt intendunt Authores primæ sententiæ) aut nullum peccatum (nec veniale) cõmittant. Quia materia de se est prohibita, & grauis, aut notabilis, vt supponitur; ergo si non honestatur ex eo quod ordinetur in cultum Dei, verè remanet in sua natura, & necessariò erit obiectum peccati mortalis.

Nec obstat, si dicas cum Suario, & Fagundio, quod materia hæc de se non sit grauis, & sit levior ex coniunctione ad cultum Dei; & ideò facere, vt peccatum sit tantùm veniale. Quia contra est, quod magis certum est, quod materia prædicta de se sit notabilis, & grauis, vt supponunt Authores primæ sententiæ (aliàs inutilis ferè esset quæstio:) ergo si prædicta materia est grauis, & prohibita, vel coniunctio diuini cultus honestat illam, vel non, si honestat: ergo absolutè remanet licita; si non honestat: ergo relinquit in eo, quod sit materia prohibita, & consequenter materia peccati mortalis. Vnde.

Probabiliter æquè respondeo: Quod verè ab omni peccato excusentur, qui præassignata opera seruilia in festis exercent, etiamsi nulla adsit causa differendi, aut protrahendi ea in diem festum.

Primò. Quia ideò omnes Authores excusant etiam à veniali eos, qui in diebus festis pulsant organa, & campanas, & aliis instrumentis vtuntur; quia hæ actiones ingrediuntur cultum diuinum, & communicant cum eo: Sed sic est, quod etiam illi, qui conficiunt Hostias, mundant templa, eorumque parietes ornant, exercent actiones quæ (licèt non ita proximè) ingrediuntur cultum diuinum, & in eo communicant: ergo etiam isti erunt immunes ab omni peccato. Minor probatur: Quia præfata opera reddunt cultum diuinum nobilem, & splendidum (sicut redditur ex eo quod Sacerdotes vtantur splendidis vestibus) suntque signa declarantia cultum internum propensiori modo in illo die festo Deo exhiberi, & denique sunt concinnatio quædam externi honoris diuini: ergo.

Secundò. Quia jam habet consuetudo, vt hæc omnia absque vllo scrupulo exerceantur in festis: ergo sufficienter explicat, non esse ex operibus servilibus, quæ lex prohibet, ne in festo fiant. *Tertiò*. Quia si exercere dicta opera in festis est peccatum, vel est mortale, vel veniale: non mortale, vt communis sententia fatetur: nec veniale, cùm circa præfatam materiam repugnet, vt suprà est ostensum: ergo nullum. *Quartò*. Quia probabile est, vt fatentur Suarez, & Filliuc. quod ornare altaria, eaque mundare, extrahereque vestes sacras, & aliæ similes actiones sint licitæ in festo, eo quòd vel non sunt serviles, aut si sunt, non censentur per legem prohibitæ, eo quòd sint vicinæ cultui diuino: ergo idem propter eandem rationem censendum, & dicendum est de decoctione Hostiarum, mundatione, & ornatu templi, & similibus actionibus. Sic Pasqualig. *decis. 287. num. 3. & sequent.*

QVÆSTIO LXIII.

An item excusentur, qui in diebus festis lavant vasa sacra, Purificatoria, & alia hujusmodi?

Affirmat Pasqualigus *decis. 289.* docens id esse licitum in festo fieri, etiam per totum diem. Quia licèt lavare de se sit opus servile, dum tamen versatur circa materiam sacram, definit esse servile. Quod ex eo patet, quia pertinet ad munus personæ sacræ, quatenus talis est, nempe Subdiaconi; persona autem sacra, quatenus talis, non est destinata operi servili. Ita ille.

Sed probabilius respondeo: Non excusari, nisi adsit aliqua rationabilis causa. Ratio est, quia lavare est quid mechanicum, & servile de se, vt fatetur Pasqualigus: ergo à quacunque persona, siue sacra, siue non sacra id fiat, semper erit servile opus, cùm non possit extrahi à sua naturali conditione, aut ab eo quod habet ex se ab aliquo extrinseco: ergo est prohibitum in festis fieri à quacunque persona. *Confirmatur*. Quia lavare vasa sacra, aut Purificatoria, & cætera hujusmodi, non ita pertinet ad munus personæ sacræ, nempe Subdiaconi, quod non possit alia persona non sacra id munus exercere, vt constat; habent namque privilegium ad hoc faciendum Religiosi etiam laici: ergo non ex eo præcisè, quod lavare vasa sacra, aut Purificatoria pertineat ad Subdiaconum, desinet esse opus servile, quod habet ex se.

Secundò. Quia aliàs, si ex eo quod opus servile versetur circa materiam sacram, definit esse servile, sequeretur, quod possent etiam Artifices in diebus festis mundare vasa sacra, & Moniales lavare iterum, ac reficere corporalia, & Purificatoria, & alias vestes sacras, etiam per totum diem, absque aliqua culpa, quod nullus concedet, non vrgente necessitate aliqua. Patet, quia licèt hæ actiones non sint præcisè personæ sacræ, versantur tamen circa materiam sacram: ergo dicendum est, quod non ex eo quod opus servile versetur circa materiam sacram, definit esse servile, ac proinde illicitum in diebus festis.

Ad fundamentum Pasqualigi dicendum est, quod licèt persona sacra, vt sacra est, non sit destinata operi servili, sed cultui divino; possit nihilominus opus servile destinari personæ sacræ, vt fit in præsenti ab Ecclesia, destinando Subdiacono hoc opus lavandi corporalia, purificatoria, & vasa sacra. Sed ex hoc non colligitur, quod intendit Pasqualigus, nempe quod tale opus definat esse servile, ac proinde non prohibitum in diebus festis.

QVÆSTIO LXIV.

An excusentur à peccato, qui in diebus festis agros Ecclesiæ arant, metunt, fodiuntve, Ecclesias ædificant, vel ad eas ædificandas lapides, & ligna ferunt?

Affirmant absolutè Angel. Sylvest. Palac. Alcoz. & alij citati suprà *q. 54.* existimantes esse licitum in die festo exercere opera servilia in favorem Ecclesiæ, aut alterius loci pij. Quibus consentire videtur Sà *verb. Festum 6.* vbi absolutè excusat à peccato laborantes in festo pro loco pio.

Sed probabilius longè respondeo: Non excusari, nisi casu quo Ecclesia, pro qua dicti laborant, paupercula sit. Ratio est, quia hæc opera verè servilia sunt, & remotè ad cultum divinum ordinantur ex relatione operantium duntaxat; & ideò manent per se prohibita, ne fiant in die festo, nisi vrgeat necessitas Ecclesiæ, quæ ædificatur, quia videlicet paupercula est, ita vt non possit sibi providere de huiusmodi necessariis; quia tunc propter illius necessitatem excusantur. Sic communiter Doctores. Caiet. *2.2. q. 122. art. 4. vers. Ad hoc dicitur, quod corporalia.* Sotus *lib. 2. de iust. q. 4. art. 4.* Nauar. *cap. 13. n. 4. &* 20. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 21. n. 12.* Azor. *tom. 2. lib. 1. c. 28. q. 5.* Armilla *verb. Feria, n. 20.* Bonac. *disp. 5. cit. punct. 3. n. 6. vers. Ex dictis,* Reginald. *lib. 19. n. 48.* Filliuc. *tract. 27. c. 9. n. 156.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 1. dub. 10. n. 5.* Ortiz *de 3. precept. §. 4. fol. 102.* Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 6. pag. 476.* Lublin. *verb. Festum, n. 4.* Ioan. de Cruce *in sum. 1. p. in 3. precept. art. 1. dub. 1.* Castro Palao *tom. 2. tract. 9. disp. 2. punct. 10. n. 1.* Sanch. *lib. 5. cit. cap. 2. dub. 23. n. 3.* Pasqualig. *decis. 287. n. 7.* Fagund. *lib. 1. de 5. Eccles. prec. c. 14. n. 6. & 24. alias 25.* vbi sic ait: Excusantur etiam ij, qui laborant pro Ecclesiis, pro locis piis, & Monasteriis pauperum Religiosorum ad illorum ædificationem, vel reparationem, vel in alio opere necessario in iisdem Monasteriis exstruendo, modò Missa primò audiatur. Sic ille.

QVÆSTIO LXV.

An sola necessitas sine vlla licentia Superioris excuset à culpa illum, qui in festo servilia exercet?

Respondeo tanquam certum: Excusare, modò necessitas sit patens, & indubitata. Quia hæc ex se excusat, vt suprà est habitum. Vnde si quis Episcopus præciperet sub excommunicatione lata, ne quis in

festo

festo laboraret, nullo mudo ligaret eos qoi justam haberent causam laborandi. Sicut nec ligaret adhuc si in exeommunicatione præciperetur, ne quis neqoe ex caosa necessitatis, aut pietatis laboraret: qoia hojusmodi excommunicatio gravem, & intolerabilem errorem contineret, & ideò esset irrita, & nulla, vtpote contra dispositionem capitis vltimi *de Feriis*, concedentis laborare in festis, necessitate, vel pietate vrgente. Sic Tabiena *verb. Feria, n.* 44. Rosella *n.* 27. Sylvest. *v. Dominica, q.* 7. Navar. *c.* 13. *n.* 15. *&* 16. Quos citat, sequitor Fagund. *c.* 14. *cit. n.* 7. *&* 25. Bonac. *disp.* 5. *cit. punct.* 3. *n.* 18. *vers. Ex dictis*, & penes ipsum Sayrus, Graffius, & Anton. de Litteratis. Saochez *tom.* 2. *consil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 18. *n.* 20. Trullench *dub.* 10. *cit. n.* 12. *& vltimo*. Ioan. de Cruce *in sum.* 1. *p. prac.* 3. *art.* 1. *concl.* 3. ibi: Tertiò licet resarcire vestes pauperum, & ipsis, & pro ipsis ablato scandalo laborare pro victu acquirendo, etsi sit lata excommunicatio in laborantes. Sic ille, & penes illum Navar. Armilla, & Caiet.

QVÆSTIO LXVI.

An excusetur à peccato qui in festo exercet opus servile, putans se habere legitimam causam, si revera illam non habeat?

RESpondeo: Excusari, quia adest bona fides, quæ tollit intentionem contrariam præcepto, etiam indirectam. Nec iste talis tenetur inquirere, an dicta bona fides sit causa sufficiens, vt à peccato excusetur, quia eo ipso, quod potat esse sufficientem causam, non tenetur inquirere de illa, quia solùm ratione dubij est necessaria inquisitio, non ratione opinionis probabilis, quam tunc habet, qui potat se sufficientem causam habere. Sic Caiet. *in sum verb. Festorum violatio*. Navar. *in man. c.* 23. *n.* 43. Sanchez *tom.* 1. *sum. c.* 17. *n.* 18. *& tom.* 2. *consil lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 31. *n.* 2. Pasqualig. *decis.* 306. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 7. *n.* 22. & alij penes ipsum. De quo adhuc infrà loquendo de præcepto Missæ; nam id generale est omnibus præceptis, vt notat etiam Iosephus de Rocafull. *in praxi morali, part.* 3. *lib.* 1. *de legib. c. vlt. sect.* 1. *n.* 107.

QVÆSTIO LXVII.

An excusentur à peccato, qui in diebus festis ex dispensatione Ecclesiæ laborant?

RESpondeo tanquam certum: Excusari, quia dispensatio aufert obligationem legis in particulari, & hæc locum habet in omni lege positiva. Sofficit ergo, vt quis excusetur à peccato laborando in festis, quod interveniat dispensatio, sive sit à jure, sive ab homine, sive expressa, sive tacita sit. Sic omnes Doctores. Legantur D. Anton. 2. *p, tit.* 9. *c.* 9. Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *vers. In septimo casu*. Sotos *lib.* 2. *de just. q.* 4. *art.* 4. Nauar. *c.* 13. *n.* 8 Suarez *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *c.* 33. Fagundez *lib.* 1. *cit. c.* 14. *n.* 26 Bonac. *disp.* 5. *cit. punct.* 3. *n.* 20. Trullench *lib.* 3. *in Decalog c.* 1. *dub.* 10. *n.* 12. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 2. *dub.* 20. Castro Palao *punct.* 10. *cit. n.* 5. & alij.

QVÆSTIO LXVIII.

An non solùm Papa, sed etiam Episcopus possit dispensare, vt quis in festo laboret?

RESpondeo tanquam certum: Quod non solùm Papa possit, vt per se notum est, sed etiam Episcopus, & hoc non solùm in festivitatibus propriis, aut à se indictis, verùm & in generalibus totius Ecclesiæ, & indictis à Pontifice, in his enim adhuc potest dispensare cum particularibus personis, aut populis, qooad hoc quod est laborare, aot alios aliquos actus. Hanc enim potestatem habent Episcopi, quia revera est moraliter necessaria ad regimen animarum pro casibus repentinis, & extraordinariè occurrentibus. Sic omnes. Legantur Caiet. Sotus, Nauar. Suarez, Fagundez, & alij nuper citati, Machado etiam *lib.* 2. *sum. part.* 1. *tract.* 16. *docum.* 5. & Villalob. *tom.* 2. *tract.* 27. *diffic.* 5. *num.* 1.

QVÆSTIO LXIX.

An etiam Parochi possint licentiam laborandi in festis suis Parochianis concedere?

RESpondeo: Etiam posse vrgente aliqua causa, & casu quo Episcopus adiri nequit, qoia etiam tunc est opus, & necessarium, vt Parochiani suum Pastorem adeant, vt in causa propria periculum errandi vitent. Sic præfati Authores, præcipuè Soarez *lib.* 2. *c.* 33. *n.* 2. ita dicens: Vnde rectè dicunt iidem Authores, non solùm Episcopum posse hanc licentiam dare, sed etiam in absentia ejus Pastorem illum, qui majorem habet in populo auctoritatem. Vnde in parvis oppidis, quando non potest facilè recurri ad superiorem Prælatum, seu Episcopum, Parochus potest licentiam dare solùm ad tempus, & pro ratione occasionis actualis occurrentis. Nam si oporteret diuturnam, & stabilem facultatem concedere, Episcopus consulendus esset, quia ad illum per se spectat hæc dispensatio. Nomine autem Episcopi omnem Ordinarium intelligimus, qui Episcopalem habet, vel participat jurisdictionem, &c. Sic ille. Azor *tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 28. *q.* 6. Fagundez *c.* 14. *cit. n.* 27. *&* 28. Machado, & Villalob. *loc. cit.* Palao *punct.* 10. *in fine*. Azor. *c.* 28. *q.* 6. & communis.

QVÆSTIO LXX.

An item Prælati regulares possint dispensare cum suis domesticis, vt in diebus festis laborent?

RESpondeo: Etiam posse, si adsit rationabilis causa. Vnde non solùm Generales, & Provinciales, verùm etiam alij Superiores locales, veluti Ministri, Priores, Abbates, Guardiani, & alij dispensare possunt ex causa cum suis domesticis tantùm intra claustra degentibus. Sic Azor *c.* 28. *cit. q.* 5. *§. Postremo* Fagundez *n.* 28. *cit.* Trullench *dub.* 10 *cit. n.* 12. *in fine*, Machado *lib.* 2. *p.* 1. *tract.* 16. *docum.* 5. *n.* 1. Palao *loc. cit.* Ita concludens. Sub nomine Episcopi comprehendo quemcunque habentem jurisdictionem quasi Episcopalem, Abbates exemptos, Capitulum sede vacante, Superiores religiosorum comparatione suorum subditorum. Glossa *in cap. quemquam, de vsuris in* 6. *verbo loci Ordinario, &c.* Sic ille.

QVÆSTIO LXXI.

An Episcopus possit alicui concedere facultatem laborandi in festo hac conditione, seu onere adjecto, vt scilicet eroget aliquam eleemosynam fabricæ, aut luminaria Sanctissimi Sacramenti, &c.

RESpondeo: Posse, quia hoc onus non imponitur tanquam pretium datæ facultatis, sed honor cessationis ab opere servili in festo, commutatur in aliud opus pium erogandi aliquid in pios vsus. Sic

Azor 2.*p.* (non 3. vt leges apud Bonac.) *lib.* 1.*c.* 28.*q.* 11. Regin.*lib.* 19.*n.* 54. Bonac.*diſp.* 5. *in* 3. *prac. Decalog. punct.* 3. *in fine*. Trull. *lib.* 3.*in Decal.c.* 1.*dub.* 10.*n.* 12.

QVÆSTIO LXXII.

An excuſentur à peccato, qui ex recepta conſuetudine in diebus feſtis laborant?

RESpondeo: Excuſari, quia conſuetudo poteſt derogare legi humanæ, & totaliter illam abrogare: ergo à fortiori poteſt in parte: ergo conſuetudine fieri poteſt, vt aliquæ perſonæ licitè poſſint in feſtis laborare, & alia prohibita in feſtis exercere. Vnde ex hoc principio excuſantur multi, quos in Chriſtiana Republica in feſtis exercere prohibita videmus. Excuſantur namque Piſcatores, Venatores, Pictores, in quibuſdam particularibus materiis. Tonſores etiam per conſuetudinem tondendo aliquos in die feſto, & alij, de quibus jam ſuprà dictum eſt. Sic D.Anton. 2.*p. tit.* 9.*c.* 7.§ 1. Sylveſt. *v. Dominica, q.* 1.§.*vltimo*. Caiet. *in ſum. v. Feſtorum violatio, &* 2.2.*q.* 122.*art.* 4. Navar *c.* 13.*n.* 8. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2.*c.* 33.*n.* 12. *& ſeqq.* Trullench *dub.* 10.*cit.n.* 14. Machado *loc. cit. n.* 2. ſic concludens: [Por eſta regla ſe deducen infinitos caſos particulares, para cuya deciſion, y acierto, no ay mas que la coſtumbre, y en averiguandoſe que la ay legitima, con toda la ſeguridad ſe puede eſtar à ella, y tener por licitas todas las acciones, por ſerviles que ſean, que ella huviere introducido los dias de fieſta.]

QVÆSTIO LXXIII.

An item excuſentur à peccato, qui in feſtis ſervilia opera exercent, ne amittant occaſionem acquirendi lucrum notabile, quod aliàs acquirere non poſſent?

AFfirmat Paſqualig. *deciſ.* 285. citans pro ſe Caiet. *in ſum. v. Feſtorum violatio*. Angel. *v. Feria, n.* 34. Roſell. *ibidem*, Armillam *v. Feſtum, n.* 20. Bonac. *diſp.* 5. *de* 3. *prac. Decal. q. vnica, punct.* 3. *n.* 15. Palacium *in ſum. v. Feſtum*, Alcozer *c.* 17. *ſum.* Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *c.* 2. *dub.* 19. *n.* 2. Fernand. *p.* 1. *exam. Theol. c.* 7. §. 1. *n.*.. & Dianam 2. *p. tract.* 15. *reſol.* 34. *in fine*. Citat etiam pro hac parte Bonac. Navar. *c.* 13. *n.* 9. Reginald. *lib.* 19. *n.* 51. Saytum *lib.* 7. *Clavis, c.* 2. *n.* 10. & Azorium. Sed ex his Authoribus non benè citantur pro hac parte Navarrus, & Reginald. *vt infrà*. Fundamentum huius ſententiæ eſt. *Primum*, quia *in c. licèt, de Feriis*, diſpenſat Pontifex, vt poſſint piſcari in diebus feſtis halecias, quæ certo anni tempore ſolent tranſire, ne illud lucrum tranſitorium amittatur: ergo hujuſmodi conceſſio extendi poteſt ad quodlibet aliud lucrum tranſitorium, cùm militet eadem ratio.

Secundum, quia præceptum abſtinendi ab opere ſervili in die feſto, non obligat cum tanto diſpendio, qualis eſt amiſſio magni lucri extraordinarij; nam hæc reputari debet pro magno damno: ergo.

Negant verò è contra Abulenſ. *q.* 23. *in c.* 12. *Exodi*, Sylveſt. *v. Dominica, q.* 4. *p.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 23. *n.* 9. & penes illũ Andreas Barbat. *in ſcholio ad Abbatem*, Reginald. *lib.* 19 (non 29. vt invenies apud Trullench) *c.* 3. *n.* 51. Vnde malè illum citat Bonacina pro ſua parte. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 11. *n.* 123. Palao *tom.* 2. *tract.* 9. *diſp. vnica, punct.* 10. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 10. *n.* 14. & alij. Citatique poteſt pro hac parte Navar. Nam hic Doctor ſolùm dicit idem eſſe dicendum de piſcatione aliorum piſcium, qui ſimiliter certo tantùm anni tempore occurrunt; non verò concedit idem eſſe dicendum de omni lucro privato. Ratio eorum eſt, quia actio laborandi in feſtis ob acquirendum aliquod magnum lucrum, nec eſt licita, ex eo quod permittatur *in cap. licet, de feriis*: quia illud caput expreſsè agit de lucro publico, & tranſitorio, & quod ſolummodò occurrit vno anni tempore: quæ circunſtantia cùm non inveniatur in lucro omni tranſitorio, & privato, fit vt diſpenſatio in ipſo *cap. licet*, non habeat *ob rationis identitatem*, locum in omni lucro privato tranſitorio (vt benè advertit Reginald. *loc. cit.*) Nec rurſus eſt licita ratione neceſſitatis, vt ſupponimus, nec ratione vitandi damni emergentis: ergo ex nullo capite eſt licita actio laborandi in feſtis, ob acquirendum privatum aliquod lucrum, niſi aliàs id ſit neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, vel ad vitandum aliud nocumentum futurum.

Sed ego, vt in hac re quid ſentiam, dicam, reſpondeo. Quod licèt prima ſententia ſit probabilis, propter authoritatem Doctorum, qui eam ſequuntur, probabilior tamen ſit ſecunda, non ſolùm propter Authoritatem Authorum qui eam ſectantur, verùm etiam propter eius fundamentum, quod quidem firmum eſt, & ſtabile. Addo tamen ego, quod prædicta actio exercendi ſervilia in feſtis ob lucrum notabile tranſitorium acquirendum, fiet licita omnino, ſi accedat diſpenſatio ſuperioris, Eſpiſcopi videlicet, vel Parochi, ſi Epiſcopus adiri non poteſt: quia revera ſufficiens cauſa reputari debet, vt petenti hujuſmodi diſpenſatio concedatur.

Ad primum in contrarium jam ex dictis conſtat, quod ſcilicet non ſit eadem ratio, quia in illa piſcatione, de qua *in c. licet*, agitur non ſolùm de privata vtilitate, ſed de publica, & quæ ſolùm vna vice per annum percipi poterat, qua ratione, & causâ Pontifex diſpenſavit. Addit Paſqualigus, & benè, quod Pontifex in dicto *cap. licet*, non declarat legem, ſed tantùm diſpenſat, & ideò non debet extendi ad ſimiles caſus, quia diſpenſatio reſpicit privatas perſonas, in quarum favorem fit.

Ad ſecundum dicendum eſt, quod amiſſio magni lucri futuri contingentis, ſeu caſu occurrentis, nullo modo reputatur pro damno notabili, propter quod ceſſare debeat obligatio præcepti, ſicut ceſſat pro evitando damno emergente, aut pro alia gravi neceſſitate occurrente, &c.

An verò ex vi hujus præcepti ſanctificandi feſta teneantur fideles ad aliquem cultum internum, vel ad ſacram concionem audiendam, & ad alia hujuſmodi, dicemus *tract. ſequenti, diſp.* 2. *quæſt.* 70.

TRACTA-

TRACTATUS SECUNDUS.

De Auditione Missarum.

TRACTANT de hoc primo præcepto Ecclesiæ Canonistæ *in cap. Omnis, & cap. Missas, de consecrat. dist.* 1. Theologi cum S. Thoma 1. 2. *quæst.* 102. *art.* 4. & *quæst.* 103. *art.* 3. & 2. 2. *quæst.* 122. *art.* 4. Caietan. *ibid.* & *in summ. verb. Festorum violatio.* Palud. *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 13. Sotus *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. & *lib.* 2. *de iust. & iure, quæst.* 4. *art.* 4. Nauarr. *in can. Quando, de consecrat. dist.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. & *cap.* 3. *num.* 19. & *in summ. cap.* 13. *num.* 17. & *cap.* 21. *num.* 1. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 88. *sect.* 1. & *tom.* 1. *de Religione, lib.* 2. *cap.* 5. Henriquez *lib.* 9. *cap.* 25. Azor *tom.* 1. *Institut. Moral. lib.* 7. *cap.* 1. *à quæst.* 1. Toletus *lib.* 6. *sum. cap.* 6. Fagundez *de primo Ecclesiæ præcepto, lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 1. Reginaldus *lib.* 19. *cap.* 2. *num.* 11. Scortia *de Sacrif. Missæ, lib.* 2. *cap.* 20. *à num.* 1. Paulus Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 1. Gaspar Hurtadus *disp.* 5. *de Sacrif. Missæ, difficult.* 1. Petrus de Ledesma *tom.* 1. *sum. cap.* 27. Henriquez Villalobos *tom.* 1. *summ. tract.* 8. *difficult.* 35. Martinus Bonacina *disp.* 4. *de Sacrific. Missæ, quæst. vltim. punct.* 11. Joan. de Lugo Cardinalis *de Eucharist. disp.* 22. *sect.* 1. *à num.* 1. Philibertus Marchinus *de Sacrif. Missæ tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 17. *à num.* 1. Joan. Ægidius Trullench *lib.* 3. *in Decalogum, cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 1. Stephanus Bauny *in Theologia Morali, tract.* 6. *de Sacrif. Missæ, §. de præcepto audiendæ Missæ, quæst.* 1. Emanuël Sà *verbo Auditio Missæ.* Joan. de Cruce *in directorio conscientiæ, in* 3. *præcept. Decalogi, art.* 2. *conclus.* 1. Eligius Bassæus *in floribus totius Theologiæ practicæ, verb. Missa* 8. *num.* 1. & 3. Thomas Sanchez *lib.* 1. *Moral. cap.* 12. *à num.* 17. Anton. Diana *part.* 5. *tract.* 13. *resol.* 77. Ferdinandus de Castro Palao *tom.* 4. *disp. unica, punct.* 16. Vicentius Filliucius *tom.* 1. *tract.* 5. *à cap.* 7. Vincentius Candidus *tom.* 2. *disquis. moral. disquisit.* 25. *art.* 29. Joannes de Dicastillo *de Sacramentis tract.* 5. *disp.* 5. Augustin Barbosa *in* 3. *part. decreti, cap. Missas, de conseer. dist.* 1. Gesualdus de Bononis *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2. Joannes Martinon *de Sacramentis disp.* 40. *sect.* 9 Emanuël Rodriguez *in summ. cap.* 123. Samuël Lublinus *in summ. verb. Festum, & verb. Missa.* Joannes Machado *tom* 1. *sum. lib.* 2. *part.* 4. *tract.* 1. *à docum.* 1. Tractant etiam omnes Summistæ *verb. Missa, & verb. Auditio Missæ, & verb. Feria.* Ubi Augelus, Sylvester, Rosella, Armilla, Tabiena & alij.

DISPUTATIO PRIMA.

De natura huius Præcepti, & de diebus, pro quibus est impositum, ac de Personis, quas obligat.

QVÆSTIO I.

An detur præceptum de audienda Missa in diebus festis?

NEGARVNT quidam, quos tacitis nominibus refert Doctissimus Franciscus Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 1.

Sed vt certissimum Respondeo: darj. Quia id constat ex communi traditione, & praxi Ecclesiæ; & ex Catechismo puerorum, vbi hoc præceptum inter Ecclesiastica numeratur, ac ex iure Canonico, vt infrà. Sic docent Clemens *lib.* 2. *constitut. cap.* 63. S. Thomas locis citatis, Caiet. Palud. Sotus, Henriquez, Suarez, & alij omnes Doctores nuper citati.

QVÆSTIO II.

An sit certum de fide, dari præceptum de audienda Missa in festis?

AFfirmant Suarez, Fagundez, & Petrus Ledesma locis nuper citatis. Quibus assentitur Trullench *loc. cit.*

Sed probabiliùs Respondeo: Quod licèt sit omninò certum, dari tale præceptum; non tamen de fide. Quia nec à Deo est reuelatum, nec aliquo loco definitum, Ecclesiam id præcepisse. Sic Hurtado, & Lugo *locis citat.* Et Sotus *in* 4. *distinct.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. *circa finem, versic. In calce demùm*, solùm ait, quod qui huic veritati reclamauerit, tanquam suspectus aduersus sancta mandata puniendus sit, per hæc verba: Nihilominus citra controuersiam respondetur esse præceptum Pontificium iure diuino fundatum, obligans sub mortali: Et qui huic veritati reclamauerit, tanquam suspectus aduersus sancta mandata puniendus est. Sic Sotus.

QVÆ

QVÆSTIO III.

An hoc præceptum Ecclesiæ in jure Canonico contineatur?

NEgare videtur Sot. *in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. vers. In calce demùm*, vbi sic ait: At verò potissima huius veritatis ratio est, quòd huiusmodi allegati Canones non habent nouam formam præcepti, sed tanquam de re compertissima, & à temporibus Apostolorum constitutissima loquuntur, quod est testimonium, præceptum hoc nunquam in Ecclesia fuisse ambiguum, sed more, & vsu vbique cultum. Ita Sotus.

Sed tanquam quid verissimum Respondeo: Contineri in iure Canonico, nempe *in cap. Omnes fideles, in cap. Sacerdotes, & in cap. Missas, de consecrat. dist. 1.* Sic communiter Doctores. Legantur ex citatis Suarez *disp. 88. sect. 1.* Azor *lib. 7. cit. c. 2. quæst. 1.* Fagundez, & Trullench, & Bassæus *loc. cit.* & tandem in id inclinat ipsemet Sotus *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An hoc præceptum sit solùm de audienda Missa in diebus Dominicis, non in aliis festis?

AFfirmatiua pars videtur colligi ex Canone *Missas, cit.* vbi solùm Dominicæ diei mentio fit his verbis: *Missas die Dominico sæcularibus totas audiri, speciali ordine præcipimus; ita vt ante benedictionem Sacerdotis populus egredi non præsumat: quod si fecerit, ab Episcopo publicè confundatur.* Sic Canon: ergo cùm hoc decretum sit pœnale, & solùm in eo fiat mentio de Dominicis diebus, non est extendendum vltrà.

Sed certissimè Respondeo: Esse præceptum de audienda Missa, non solùm in Dominicis diebus, verùm etiam in aliis diebus festis. *Primò*, quia vbi eadem ratio, ibi idem ius est. *Secundò*, quia id est notum ex praxi totius Ecclesiæ, & ex consensu omnium Doctorum. *Tertiò*, quia sic aliqui colligunt bene ex cap. *Si quis*, cap. *Omnes fideles*, cap. *Et hoc*, cap. *Qui die solemni, de consecr. dist. 1.* & ex Concil. Carthagin. IV. *cap.* 88. *Quartò* tandem: Quia vulgare est in iure, nomine *Dominica diei*, comprehendi alios dies festos. Ex quo constat ad rationem pro parte affirmatiua factam. Sic communiter Doctores. Nauarr. *in man. cap. 25. num. 1.* Sotus *in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 1. vers. At quia.* Palud. *loc. cit.* D. Anton. *2. p. tit. 9. cap. 10. §. 1.* Sylvester *verb. Missa* 2. §. 1. Suarez *tom. 3. in 3. part. sect. 1. citat.* Henriquez *lib. 9. cap. 25. num. 1.* Azor *lib. 7. cap. 1. quæst. & cap. 4. quæst. 1.* Fagundez *cap. 1. cit. num. 3. & cap. 2. num. 9.* Scortia *lib. 2. de Sacrif. Missæ, cap. 10. num. 1.* Hurtado *disp. 5. de Sacrif. Missæ, diffic. 1.* Bonac. *loc. cit. punct. 12. num. 2.* Tolet. *lib. 6. cap. 8. num. 2.* Llamas *3. part. Method. cap. 5. §. 8.* Reginald. *lib. 19. cap. 2. num. 11.* Bauny *tract. 6. de sacrif. Missæ, quæst. 1. cit. pag. 305.* Gesuald. *tom. 1. de Sacram. tractat. 17. cap. 2. num. 2.* Martinon. *de Sacram. disp. 40. sect. 9.* Bassæus *verb. Missa* 8. *num. 1.* Machado *lib. 2. summ. part. 4. tract. 1. docum. 1.* & Barbosa in Collectan. DD. *in part. 3. decreti, cap. Missas, de consecr. dist. 1. num. 1.*

QVÆSTIO V.

An non solùm in festis, verùm etiam in feriis Quadragesimæ teneatur quis vi huius præcepti audire Missam?

AFfirmarunt Burchard. *lib. 1. c.* 105. & alij, quos taciris nominibus refert Azor vbi infrà. Quorum fundamentum fuit: Quia in cap. *Solent, de consecrat. dist. 1.* expressè dicitur, quod dictis diebus *debet ieiunium solui vespere, largitis eleemosynis, & auditâ Missâ.*

Sed vt certissimum Respondeo: Non teneri. Quia sic tenet vsus, & praxis Ecclesiæ. Vnde prædictus Canon aut loquitur ex consilio, aut contrario vsu fidelium est abrogatus. Sic Sylvester *v. Missa* 1. §. 7. *& v. Missa* 2. §. 1. Angel. *n. 57.* Tabiena *num. 46.* Armilla *num. 29.* Nauarr. *cap. 21. num. 2.* Henriquez *lib. 9. c. 25. num. 3.* Azor *1. part. lib. 7. cap. 4. quæst. 2.* Suarez *disput. 88. cit. sect. 5.* Scortia *loc. cit.* Toletus *lib. 6. cap. 8. num. 2.* Barbosa *in dict. cap. Solent, num. 2.* & alij communiter.

QVÆSTIO VI.

An in triduo Hebdomadæ sanctæ teneatur quis vi huius præcepti audire Missam?

AFfirmatiuam sententiam tueri Sylvestrum *verb. Dominica, quæst. 1. dicto 7.* & penes ipsum D. Antonium, ait Fagundez *de 1. Eccles. præcept. lib. 2. cap. 2. num. 13.* Sed certè nec Sylvester hanc sententiam docet, sed potiùs oppositam, vt infrà; nec pro illa citat Diuum Antoninum, sed Archidiaconum, vt ex Sylvestri verbis statim constabit, & hunc fortassis voluit citare Azor *1. part. lib. 7. cap 4. q. 2.* dum ait, id docere Diuum Antoninum apud Sylvestrum. Vnde

Vt quid certissimum Respondeo: Non teneri vi præcepti Ecclesiastici. Quia quamvis olim ex iure communi illud triduum esset festum, & consequenter omnes tenerentur vi huius Ecclesiæ præcepti audire Missam, nunc autem minimè; quia iam consuetudine legitimè introducta, præceptum de obseruando triduo abrogatum, & antiquatum est, ideoque ex iure commoni nemo tenetur audire Sacrum dictis diebus (sicut nec quartâ feriâ Cinerum.) Secus dicendum ex iure particulari alicuius Diœcesis, si quod alicubi extat. Sic iam omnes Doctores, præcipuè (Sylvester eodem loco, quo pro opposita parte citatur à Fagundez) vbi sic ait: Imò quædam prædictorum festorum sunt per consuetudinem abrogata, quoad cessationem ab operibus, vt communiter dicitur, vt tres dies Rogationum, & septem dies Dominicæ Passionis, id est, hebdomada Paschæ: nec seruantur hodie, nisi tres dies Paschæ, & secundùm Archidiac. Parasceues, & feria V. in Cœna Domini. Imò nec isti servantur, nisi fortè Parasceues vsque ad osculum Crucis: Sic ille. Azor *loc. citato*, Fagundez *loc. cit. & lib. 3. c. 4. n. 17.* Toletus *lib. 6. c. 8. n. 2.*

QVÆSTIO VII.

An in diebus Rogationum teneatur quis vi huius præcepti Missam audire?

AFfirmare quis posset, si ad nudam corticem Canonis *Solent, de consecr. dist. 1.* Can. *Rogationes*, & Can. *Pronunciandum*, ibidem *dist. 3.* solùm attenderet: cùm ibi clarissimè id contineatur.

Sed vt certissimum Respondeo: Non teneri. Quia nemo

nemo tenetur ex jure communi, aut ex præcepto generali Ecclesiæ Missam audire, nisi in diebus festis: at sic est, quod præfati dies non sunt saltem nunc tales, vt ex praxi constat: ergo. Vnde ad fundamentum pro opposito adductum dicendum est, quod prædicti Canones solùm contineant consilium, vel si præceptum, jam contraria consuetudine sint abrogati. Sic Sylvest. *loco nuper cit. & verbo Missa* 1. q. 1. §. *Dicitur tertiò*. Rosella *verb. Missæ*, §. 13. Tabiena *v. Feria, n.* 6. Navar. *c.* 21. *num.* 2. Suarez *tom.* 3. *cit. disput.* 88. *sect.* 5. (non 4. vt citatum invenies apud Fagundez) *vers. Sed hinc.* Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 4 *q.* 2. Fagundez *de* 1. *Eccles. præc. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 14. Scortia *lib.* 2. *de sacrif. Missæ, c.* 20. *n.* 4. *in fine*, Barbosa *in Collect. DD. in p.* 3. *Decreti, in cap. Rogationes, dist.* 3. & penes ipsum Ferdinand. Paez *in repet. cap. Missas, cit. à num.* 36. & omnes.

QVÆSTIO VIII.

An Scholastici teneantur vi hujus Ecclesiæ præcepti audire Sacrum in diebus vacationum?

Respondeo certissimè: Non teneri, si aliàs prædicti dies festivi non sint, quia nullum habent de hoc præceptum, sed tantùm consilium, vt praxis declarat. Sic Suarez *sect.* 5. *cit.* Henriq. *lib.* 9 *c.* 45. *n.* 2. Alcozer *in sum. cap.* 27. Fagundez *loc. cit. n.* 17. Sanchez *in Consiliis, lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 8. & penes ipsum dicti Recentiores.

QVÆSTIO IX.

An Episcopus teneatur vi hujus præcepti quotidie audire Missam?

Affirmandum videtur ex *cap. Quoniam, de privileg. in* 6. vbi hæc habentur verba: *Episcopi, eorumque superiores diversis ex causis à suis Ecclesiis, & Diœcesibus frequenter absunt, nec semper possunt ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in illis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili vllam diem.* Sic ibi.

Sed certissimè respondeo: Non teneri, quia in præfatis verbis solùm continetur consilium, non præceptum, vt constat: nec alibi in jure tale præceptum datur. Sic Rosella *v. Missa*, §. 13. Sylvest. *v. Missa* 2. *q.* 1. Navar. *c.* 21. *n.* 2. Azor *lib.* 7. *c.* 4. *q.* 3. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. § 8 *vers. Et quamvis.* Scortia *n.* 4. *in fine*, Fagundez *lib* 2. *cit. c.* 2. *n.* 11. Filliuc. *tract.* 5. *c.* 7. *q.* 9. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 3. Villalob. 1 *part. tract.* 8. *diffic.* 55. *n.* 7. & 8.

QVÆSTIO X.

An hoc Ecclesiæ præceptum obliget ex genere suo ad mortale?

Negarunt olim nonnulli docentes, non obligare ad mortale ex genere suo. Ideoque solos illos peccare mortaliter contra hoc Ecclesiæ præceptum, qui ex contemptu expresso (vel tacito saltem) omittunt Missam audire in festis, non verò illos, qui ex quadam negligentia, aut passione, aut quavis alia causa; quia isti, inquiunt, tantùm delinquent venialiter. Ita Angel. *verb. Feria, n.* 24. Rosella *v. Missa, n.* 18. Tabiena *eo verbo*, §. 43. Astens. *lib.* 4. *tit.* 12. *c.* 1. *q.* 1. Ricard. *lib.* 1. *quæst.* 19. Glossa *in cap. Omnes, de consecr. dist.* 1. & Turrecremata *in Can. Missas, ea dist.* Vnde non benè Henriquez *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 1. *in glossa lit. B.* citat Angelum *verb. Missa*, §. 42. & Tabienam §. 45. pro opposita parte. Melius enim illos citat *Ide H.* pro hac parte (locis à nobis pro ea citatis) addens pro eadem Alexand. *lib.* 1. *tit.* 2. *pag.* 195.

Sed tanquam certum respondeo: Obligare ex genere suo ad mortale. Et ideò dico, quod non solùm illi, qui ex contemptu expresso, aut tacito omittunt audire Missam in festis, peccant mortaliter, sed etiam illi, qui ex sola negligentia, aut pigritia, aut passione animi, aut alia quavis causa non excusante, illam audire desinunt. *Primò*, quia Concilium Agathense, quod expressè adstruit audire in festis Missam, vtitur verbo præceptivo (quidquid aliqui ex contrariis renuant) vt benè Scortia infrà: ergo cùm aliàs sit de materia gravi, graviter obligabit. *Secundò*, quia ita habet communis sensus fidelium, & praxis Ecclesiæ. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Sotus *lib.* 2. *de just. quæst* 4. & *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *art.* 1. Palud. *quæst.* 13. & *dist.* 15. *q.* 5. Caiet. *in sum. verb. Feriarum violatio.* Silvest. *v. Missa* 2. *quæst.* 1. D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *c.* 10. (non 11. vt invenies apud Bonacinam) §. 1. Navar. *in cap. Quando, & in Manuali cap.* 13. *n.* 16. & *c.* 21. *n.* 1. Henriquez *cap.* 25. *cit. n.* 1. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 1. & *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 15. Azor *lib.* 7. *cap.* 1. *q.* 2. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 3. Fagundez *de* 1. *præcept. Eccles. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 7. Scortia *de sacrif. Missæ, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 3. Filliuc *tract.* 27. *c.* 8. *q.* 4. *n.* 137. Lugo *de Euchar. disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 1. Bauny *tract.* 6. *cit. quæst. fol. mihi* 307. Hurtado *diffic.* 1. *cit. vers. Conveniunt tertiò.* Philibertus Marchinus *de ordine*, 3. *p. cap.* 17. *n.* 1. Candidus *tom.* 1. *disquisit. moral. disq.* 25. *art.* 29. *dub.* 4. Trullench *lib* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 4. *n.* 1. & *dub.* 5. *num.* 6. Bonae. *disp.* 4. *de sacrif. Missa, quæst. vlt. punct.* 11. *num.* 11. (vbi pro nostra sententia citat Tabienam *verb. Missa, n.* 53. & pro vtraque Angelum. Pro nostra quidem *verbo Feria, num.* 1. Et pro contraria *eod. verb. n.* 42. Sed certe male illum pro nostra citat sententia, quia *n.* 2. *cit.* nihil ad propositum tractat.) Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 3. Machado *lib.* 1. *part.* 4. *tract.* 1. *docum.* 1. *n.* 3. Gesuald. *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *n.* 2. Martinon *de Sacram. disp.* 40. *sect.* 9. & omnes communiter.

QVÆSTIO XI.

An præceptum de audienda Missa sit de jure divino?

Affirmativam sententiam esse satis probabilem, affirmant Suarez, & Fagundez *loc. cit.* Quia sic, inquiunt, videtur præcepisse Christum illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*, nempe vt Sacerdotes sacrificarent, & populus aliquando assisteret: & in hanc sententiam videtur inclinare Reginald. *lib.* 19. *c.* 1. *n.* 11. quatenus docet hoc præceptum partim esse divinum, & partim humanum.

Sed longè probabiliùs respondeo: Dictum præceptum absolutè, & simpliciter esse de jure Ecclesiastico, consentaneum tamen juri naturali, & divino. Prima pars hujus responsionis ex dictis *quæst.* 1. & 3. *constat.* Secunda verò ex fundamento pro parte contraria adducto, quod hoc solùm probat, vt benè Suarez *loc. cit.* Sic tandem ipse. Fagundez *loc. cit. n.* 5. & 6. Scortia *lib.* 1. *cit. cap.* 20. *num.* 1. Hurtado *loc. cit. vers. Conveniunt secundò.* Navar. *c.* 21. *n.* 1. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 1. *art.* 1. Nugnus *in* 3. *part. quæst.* 83. *art.* 6. Llamas 3. *part. Method. cap.* 5. §. 8. Bonacina *punct.* 11. *cit. n.* 6. Filliuc. *tract.* 5. *n.* 198. Lugo *loc. cit.* Henriquez *loc. cit. n.* 1. Trullench. *dub.* 5. *cit. num.* 2. Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 1. Dicastillo *tract.* 5. *de Sacrament.*

crament. diſp. 5. *dub.* 2. *num.* 17. Machado *lib.* 2. *part.* 4. *tract.* 1. *docum.* 1. *n.* 1. & communis.

QVÆSTIO XII.

An praeceptum de audienda Miſſa fuerit in Eccleſia ante Concilium Agathenſe, in quo expreſsè continetur?

NEgant multi, & graves Doctores, quos ſuppreſſis nominibus referunt Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 1. *q.* 1. (qui clarè innuit eſſe probabile) & Fagundez *de* 1. *Eccleſ. prae. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 5. exiſtimantes, ante tempus dicti Concilij nullum fuiſſe in Eccleſia praeceptum audiendi Miſſam in diebus feſtis. Quam doctrinam videtur amplecti Machado *loc. cit.* vbi ſic ait: [Aunque es aſſi, que el capitulo principal de Derecho Canonico, en que ſe funda la obligacion deſte praecepto de oyr Miſſa, es ſolamente del Concilio Agathenſe Provincial, &c.] Ita ille.

Sed tanquam ferè certum reſpondeo: Fuiſſe ante Concilium Agathenſe, quia praeceptum hoc audiendi Miſſam in feſtis, fuit in Eccleſia à primia ejuſdem temporibus, vt colligitur ex Canone 9. *aliàs* 10. Apoſtolorum, ex *cap. Omnes fideles, de conſecr. diſt.* 1. & ex Clemente *lib.* 5. *conſtit. cap. vlt. & lib.* 7. *cap.* 3. Concilium autem Agathenſe fuit celebratum idibus Septembris circa annum Chriſti Domini quingenteſimumſextum: ergo. Sic Azor. & Fagundez *loc. cit.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. c.* 15. *n.* 4. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *quaeſt.* 2. *art.* 1. *verſ. In calce.* Filliuc. *tract.* 27. *cap.* 8. *quaeſt.* 3. *num.* 126.

QVÆSTIO XIII.

An Summus Pontifex poſſit diſpenſare in praecepto audiendae Miſſae?

NEgarunt qui ſuſtinent, hoc praeceptum eſſe de jure divino, vt vidimus *q.* 11.

Sed probabiliùs longè reſpondeo: Poſſe diſpenſare, quia probabilius longè eſt, hoc audiendae Miſſae praeceptum ſimpliciter, & abſolutè eſſe humanum, & Eccleſiaſticum, vt *ſup. q.* 11. eſt habitum: at ſic eſt, quod Sum. Pontifex poteſt (vt omnes fatentur) in jure humano diſpenſare: ergo. Sic Suarez *in* 3. *part. diſp.* 88. *ſect.* 1. *verſ. Tertiò ſequitur*, & Fagundez *lib.* 2. *cit. c.* 1. *n.* 11. Qui tamen addunt, & benè, tarò poſſe dari cauſam juſtam diſpenſandi cum aliquo, vt nunquam in tota vita Miſſam audiat. Bonac. *loc. cit. n.* 6. *verſ. Hinc patet.* Hurtado *diſp.* 5. *diffic.* 1. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 2. Dicaſtillo *diſp.* 5. *cit. dub.* 2. *n.* 17. *in fine.*

QVÆSTIO XIV.

An omnes fideles ſtatim ac annos diſcretionis attigerint, teneantur praecepto audiendae Miſſae?

NEgant qui putant Eccleſiaſtica praecepta non ligare eos, qui nondum ad pubertatis annos pervenere. Ita Sotus, Sà, & alij, quos adduximus 1 *part. de Sacram. tract.* 5. *diſp.* 3. *q.* 28. & ſuprà *tract.* 1. *diſp.* 3. *q.* 3. & negat expreſsè Marchantius *in Candelab. Sacram. qq. Paſtoral. tract.* 4. *cap.* 6. *q.* 2. docens, non teneri pueros ſtatim poſt ſeptennium ad Miſſam audiendam, quouſque perfectiorem rationis vſum aſſequantur, quo divina myſteria pleniùs apprehendant, & obligationem, ac attentionem, qua illis intereſſe oportet, pleniùs intelligant.

Sed tanquam certum reſpondeo: Teneri, quia quilibet fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenit (quod ſolet communiter accidere circa Septennium, aut paulò poſt) verè eſt capax Eccleſiaſtici praecepti: ergo & praecepti audiendi Miſſam: ergo eo tenebitur. Sic Navar. *c.* 21. *n.* 1. Henriquez *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 1. Nuñus *q.* 83. *art.* 6. *dub.* 2. Suarez *diſp.* 88. *ſub. ſect.* 4. Sanchez *lib.* 1. *ſumma, c.* 12. *n.* 6. & 17. Azor *lib.* 7. *c.* 2. *q.* 1. Scottia *lib.* 2. *de ſacrif. Miſſa, c.* 20. *n.* 7. Bonac. *loc. cit. n.* 8. Llamas 3. *p. Method. cap.* 5. §. 8. Lugo *diſp.* 22. *cit. ſect.* 1. *n.* 1. Philibert. *p.* 3. *de ordine, c.* 17. *n.* 2. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 8. Hurtado *diffic.* 1. Ægidius *q.* 83. *art.* 6. *n.* 186. Fagundez *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 3. Baſſæus *verb. Miſſa* 8. *n.* 1. Dicaſtillo *loc cit. dub.* 2. *à n.* 5. Diana *p.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 77. amiciſſimus, & perdoctus D. Didacus de Narbona *tom. de aetate ad omnes actus humanos requiſita, anno* 7. *q.* 5. Machado *lib.* 2 *p.* 4. *tract.* 5. *docum.* 2. *n.* 2. Geſualdus *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2. *n.* 2. Martinon *de Sacram. diſp.* 40. *ſect.* 9. & alij. Et nos vbi ſuprà citavimus.

QVÆSTIO XV.

An praeceptum audiendi Miſſam obliget etiam perſonas Eccleſiaſticas, nempe Religioſos, Sacerdotes, & Epiſcopos?

NEgatunt Ioan. de Biblia in quodam quodlib. (vt refert D. Ant. 2. *p. tit.* 9. *c.* 10. §. 1.) & alij nonnulli Canoniſtae, quos tacitis nominibus refert Suarez *loc. cit.* Quorum fundamentum fuit, quod in *cap. Miſſas, de conſecr. diſt.* 1. vbi expreſsè hoc praeceptum audiendi Miſſam imponitur, ſolùm fit mentio de ſaecularibus: ergo cùm ſit praeceptum poenale, non eſt extendendum ad alias perſonas, nempe ad Eccleſiaſticas: conſequentia conſtat, & antecedens eitam ex verbis capitis citati, in quo ſic dicitur: *Miſſas die Dominico ſaecularibus totas audire, ſpeciali ordine praecipimus.* Sic Canon.

Sed vt certiſſimum reſpondeo: Obligare etiam perſonas Eccleſiaſticas, quia praeceptum hoc audiendi Miſſam, non ſolùm continetur *in cap. Miſſas, cit.* Sed etiam *in cap. Omnes fideles*: at ſic eſt, quod hoc caput loquitur generaliter, comprehenditque expreſsè omnes fideles: ergo. Confirmatur, quia *cap. Omnes fideles*, eſt antiquius, quàm *cap. Miſſas*, cùm illud ſit deductum ex Concilio Apoſtolorum, hoc verò ex Concilio Agathenſi: ergo hoc ad illius ſenſum eſt trahendum, & juxta illum explicandum. Patet, quia leges moderniores trahendae ſunt ad ſenſum antiquiorum, quando de eadem re agunt, ſi aliàs antiquiores non abrogant.

Ad fundamentum contrarium dicendum eſt, quod *cap. Miſſas*, ideò ſolùm fecit mentionem de ſaecularibus, quia cùm hi faciliùs praecepta Eccleſiae tranſgrediantur, expreſſiùs debuit Concilium id ipſum eis prohibere. Sic D. Anton. Palud. Gabriel, Sotus, & Navar. quos citat, & ſequitur Suar. *diſp.* 88. *cit. ſect.* 4. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 8. & ibi Victorel. Hurtad. *de ſacrif. Miſſae, diſp.* 5. *diffic.* 1. Fagundez *de* 1. *praecept. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 4. & *cap.* 2. *n.* 4. Lugo *de Euchar. diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 1. Bauny *tract.* 6. *de ſacrif. Miſſa, q.* 1. & 4. *verſ. Dico* 2. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 3. Dicaſtillo *diſp.* 5. *cit. dub.* 1. *num.* 3. & omnes communites.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XVI.

An huiusmodi praeceptum obliget Catechumenos ad audiendam Missam, saltem vsque ad offertorium?

AFfirmandum videtur. Quia Catechumeni admittuntur ad Missam vsque ad offertorium exclusiuè: ergo ad hanc saltem partem audiendam eos hoc præceptum obligabit.

Sed tanquam certum respondeo. Non obligare adhuc quoad illam Missæ partem. Quia Catechumeni non sunt in statu, in quo Ecclesiasticis legibus subdantur. Vnde propter hanc eandem rationem, non obligat infideles hoc præceptum. Sic Henriq. *lib.9.c.25.n.1. in Gloss.lit.C.* Suar. *sect.4.cit.vers. Dicendum tamen.* Sanch.*lib 1.sum.cap.12.n.14.* Bonac. *disp.4.de sacrific.Missa, q.vlt. punct.11.n.9.* Victorel. *ad c.8.* Tolet. Fagund. *lib.2.cit.c.2.n.2.* Lugo *loc.cit.* Trullench *lib 3.in Decalog. c.1.dub.5.n.3.* Martinon *de Sacram.disp.40.sect.9.* & alij.

QVÆSTIO XVII.

An praeceptum audienda Missa obliget amentes, & ebrios?

REspondeo quod non. Quia huiusmodi præceptum obligat ad assistendum Missæ humanâ præsentiâ, vt infrà: at hi nequeunt tali præsentiâ interesse: ergo. Ex quo etiam constat, quod neque horum curam gerentes teneantur curam gerere, vt præfati amentes, aut ebrij Missæ sacrificio intersint. Sic Nauar.*c.21.n.1.* Bonac.*punct.11.cit.n.2.* Fagund. *loc.cit.n.3.* Hurtad.*disp.5.diff.1.* Sanch.*loc.cit.n.17.* Qui benè addit, id esse intelligendum de absolutè amentibus; nam qui in aliqua tantum speciali materia non attingente Missam amentes sunt, verè tenebuntur præcepto audiendi sacri, cùm circa illud vsu rationis gaudeant. Bassæus *verb.Missa 8. n.1.* Gesuald. *de Sacram. tract.7.c.2.n.4.* & omnes.

QVÆSTIO XVIII.

An qui in festo non potest Missam, & concionem audire, & alterum potest, teneatur Missam potiùs quàm concionem audire?

NEgat Angel.*verb. Feria, n.45.* per hæc verba: Sed quæro, quod magis est præeligendum in festo, an auditio Missæ, an prædicationis, cùm vtrumque non potest audiri. Respondeo quod auditio prædicationis, quia ratio legis in hoc magis militat, vt patet intuenti iura *de consecr. dist.1. in cap. Omnes fideles*, & *cap. Sacerdote*, & *cap. Episcopus nullum.* Quæ magis ratione audiendi Scripturas sanctas, & Verbum Dei præcipiunt Missam audiri, quàm alia ratione. Ita Angel. & tenent alij, quos suppressis nominibus refert Azor *vbi infra*, & Rosel.*verb. Dominica 5.* testatur huius sententiæ fuisse S.Bernardinum (non Bernardum, vt inuenies apud Dicastillum.)

Sed tanquam certum respondeo dicendum, quod per se loquendo, potiùs teneatur quis audire Missam quàm concionem. Quia præcepta sunt præferenda consiliis: at sic est, quod de Missa audienda datur præceptum, vt suprà est habitum, de concione verò solùm consilium, vt vsus fidelium testatur, & probant latè Suarez *tom.1. de Relig. lib.2.cap.16.n.6.* *R.P.Leand.in V. Pracept.Eccles.* Bonac. *disp.5.de 3.prac.Decalog.* Palao *tom. 2.tract.9. disp.1.punct.4.n.5.* & *6.* atque Trullench *lib.3.Decal. c.1 dub.4.n.4.5.6.9.* & *10.* ergo potiùs est audienda Missa, quàm concio. Dixi tamen, *Per se loquendo.* Quia potest per accidens contingere, vt quis potiùs teneatur concionem, quàm Missam audire, veluti in casu, quo non posset in fide instrui, vt ab hæreticis se defendat, nisi auditâ concione. Sic Suarez *tom.3. in 3.p.disp.88 sect.1.vers.secundò sequitur*, & Fagund. *de 1.prac.Eccles.lib.2.c.1.n.10.* dicentes sententiam Angeli esse falsam. Henriq.*lib.9.c.25.n.10.* vbi *in Marg. lit.Q.* refert pro hac parte Friburg.*in sum.in 3.prac. fol.74* Siluest. *verb.Dominica, §.6. vers.3.* Rosel. & Frat.Lupum, qui (vt ipse ait) compulsus est Romæ retractare oppositum, quod antè docuerat. Sic etiam Sà *verb.Missæ auditio, n.7.* Azor *lib.7.c.7.q.10.* notans Angelum temeritatis. Filliuc. *tom.1.tract.5.num.227.* Bass. *verb.Missa 8. n.7.* Machado *in sum. lib.2. p.4. tract.2.docum.3.n.4.* Trullench *loc.cit. dub.4.n.12.* & Dicastil.*de Sacram, tract.5.disp.5.dub.10.à n.193.*

Ad fundamentum autem Angeli respondeo primò, negando quod iura magis ratione audiendi Scripturas sacras, & Verbum Dei, quàm alia ratione audire Missam præcipiant, cùm potiùs id faciant ob reuerentiam tanti sacrificij, & Sacramenti. Vnde si *in cap.Omnes fideles, cit.* præcipitur, vt accedentes ad Missas audiant sacras Scripturas, & Verbum Dei, hoc verè adimpletur per auditionem Missæ, cùm in illa legatur Epistola, & Euangelium, quorum lectione audientes in Scripturis sacris instruuntur. Quapropter ille Canon per sacras Scripturas nil aliud intelligit, nisi Epistolam, & Euangelium. Vt benè explicant Filliuc. Bonac. & Trullench.

QVÆSTIO XIX.

An fideles teneantur aliquando plures Missas eodem die festo audire?

AFfirmarunt aliqui, quos tacitis nominibus referunt D.Anton. *2.p.tit.9.cap.10.§.1.in fine*, & Syluest. *verb.Missa 2.q.1.n.1.vers. Dicitur quartò.*

Sed certissime respondeo, non teneri. Quia Ecclesia solùm præcipit audire Missam in die festo: ergo etiamsi plures aliquando eodem die (v.g Natalis Domini) ab vno Sacerdote dicantur, non tenebitur quis ex vi huius præcepti plures Missas, nisi vnicam integram audire. Sic communiter omnes, D.Anton.*loc.cit.* Syluest.*loc.cit.* & *§.5. vers.7.* Nauar. *c.21. n.2.* Henriq.*lib.9.cap.25.n.3.* Suar. *tom.3.cit.disp.88. sect.2* Azor *tom.1.lib.7.c.3.q.2.in fine*, Tolet.*lib.6.c.7. n.2.alias 5.* Nugn.*q.83.art.6.dub.2.concl.5.* Bonac.*q.4. de sacrific.Missæ, q.vlt, punct.11.n.10.* Fagundez *de 1. Eccles.precept.lib.2.c.3.n.1.* Scortia *de sacrific.Missa, lib.2.c.20.n.4.* Filliuc.*tract.5.c.7.n.107.* Baony *tr.6. de sacrific.Missa, q.4. vers.dico 3.* Nald.*verb.Missa, num.10.* Trullench *lib.3. in Decalog.cap.1.dub.5.n.4.* Dicastillo *de Sacram, tract.5. disp.5. dub.4. num.58.* Gesuald.*de Sacram.tract.17.c.2.n.11.* & alij.

An autem Parochus teneatur in die Natalis Domini tres Missas celebrare, diximus *2.p. tr.8.disp.5. q.30.* & nunc iterum dicimus non teneri; & dato quod teneatur; vt quidam volunt, non inde sequitur, quod populus teneatur tres illas Missas audire, Legantur Authores hîc, & ibi citati.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XX.

An in festis teneatur quis audire Missam in Parochia propria?

AFfirmant (apud Fagundez) teneri saltem in maioribus anni festis, Angel. *verb. Missa, n.* 59. Innoc. *in cap. vt Dominicis, de Parochiis.* Host. Abbas, & Ioan. Andreas, sed certè ex his Abbas id non absolutè, sed cum limitatione docet. Ait enim teneri quidem fideles audire Missam in diebus festiuis in propria Parochia, nisi aliqua ex causa legitima alibi audire velint, putà quia Parochianus est concubinarius publicus, vel vt deuotiùs audiat, quia meliùs officiat, vel propter prædicationem, & huiusmodi. Sic ille. Deinde Angelus potiùs est pro opposita parte. Nam eodem loco, quo pro hac parte citatur à Fagundio, ita dicit: Sed tu die, quod de iure in maximis festiuitatibus, sicut sunt festa Domini nostri, & B. Mariæ, & Ioan. Baptistæ, & similia, quilibet tenetur audire Missam, aut in Ecclesia Parochiali, aut in publico Oratorio facto à populo, secundùm Glos. *in cap. si quis, extra de consecr. dist.* 1. vt à fortiori potest audire in Ecclesiis Mendicantium, & Religiosorum, authoritate Sedis Apostolicæ ædificatis. In Oratoriis autem priuatis audientes, non satisfaciunt, sicut est in domibus disciplinatorum. Sed an peccent mortaliter audientes, si postea non audiunt in Parochiali, vel publico Oratorio, aut Ecclesia Religiosorum, dico quod non, quia nullo cauetur iure, quod hoc sit præceptum. Sic ibi ille, & infrà: Item posito, quod esset aliquod ius præceptiuum, esset abrogatum per contrariam consuetudinem. Hæc Angelus: Quibus clarè constat, non benè citari à Fagundio. Citari tamen potest quidam P. Capucinus in libello intitulato, *Parochianus obediens.*

Vnde tanquam certum respondeo: Non teneri quem audire Missam in propria Parochia, sed sufficere si illam audiat siue in propria Parochia, siue in Ecclesia Religiosorum, siue in Oratoriis, &c. *Primò,* quia Ecclesia solùm præcipit auditionem Missæ, non præscribens locum in quo audiatur. *Secundò,* quia ita habet consuetudo fidelium, per quam dato quod aliquando fuerit de hac re ius contrarium, abrogatum est. Sic Suar. *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Sed in primis,* & penes ipsum Nauar. *c.* 21. *n.* 5. Angel. *loc. cit.* Syluest. *verb. Missa* 2. *q.* 5. *& verb. Excommunicatio* 2. *n.* 20. Turrecrem. *in cap. Missas, cit.* & D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *cap.* 10. §. 1. sic etiam Azor *lib.* 7. *cap.* 6. *q.* 4. *&* 8. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 1. Gutier. *lib.* 1. *quæst. Canon. c.* 30. *n.* 14. Rosel. *verb. Missa, n.* 19. Tabiena *n.* 52. Armilla *n.* 31. & Calderin. *consil.* 16. *de Relig. domib.* quos omnes citat, & sequitur Fagundez *de* 1. *Eccles. præcept. lib.* 2. *c.* 3. sic etiam Scortia *lib.* 2. *cit. c.* 20. *n.* 5. qui citat pro hac parte Angel. *loc. cit.* Henricum Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 6. (per errorem Typographi; nam *n.* 9. id docet) & Emanuel Rodrig. *tom.* 1. *q.* 43. *art.* 7. His tandem addi possunt Medina *lib.* 1. *instruct. c.* 14. §. 40. Bonac. *loc. cit. punct.* 12. *n.* 4. Nugn. *q.* 83. *art.* 6. *dub.* 2. *concl.* 4 Ægid. *loc. cit. n.* 312. Graff. 1. *p. decis. aur. lib.* 2. *c.* 55. *n.* 5. Barthol. ab Angelo *verb. Missa,* § 789. Lugo *disp.* 22. *de Euchar. sect.* 1. *n.* 2. Bauny *tract.* 6. *cit. q.* 2. & Trullench *lib* 4. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 6. *n.* 4. *&* 5. qui *n.* 6. ex Ioan. Filesaco addit in vnico tantum casu teneri Parochianos audire Missam in propria Parochia, videlicet casu, quo Parocho non sit alia ratio vitæ cum dignitate tuendæ, eo quòd nec prædia, nec decimæ prædiales, aut similes redditus ei assignati sint. Dicastillo *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 5. *dub.* 4. *n.* 55. Gesuald. *de Sacram. tract.* 17 *cap.* 2. *n.* 33. & communis, quam nouissimè me citato tecet Diana *part.* 10. *tract.* 13. *resol.* 25.

QVÆSTIO XXI.

An Episcopi possint præcipere sub censuris, & pœnis, vt Parochiani audiant Missam in propriis Parochiis?

AFfirmat cum aliis Iacobus Marchant. *in resol. Pastor. de Sacram. Eccles. c.* 7. §. 6.

Sed respondeo non posse. Quia Episcopus nequit statuere aliquid contra generalem consuetudinem: at sic est, quod contrarium generali consuetudine seruatur: ergo. Sic Nauat. *c.* 21. *n.* 5. Azor *lib.* 7. *c.* 6. *q.* 6. Regin. *lib.* 19. *n.* 22. Fusc. *de visitat. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 30. *& c.* 21. *n.* 42. Zenedo *Collect.* 104. *n.* 2. Fagund. *lib.* 2. *cit. c.* 3. *n.* 12. quos citat, & sequitur Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 6. *n.* 5. sic etiam Barbosa *alleg.* 24. *n.* 16. Cherubin. *schol.* 2. *ad Bullam* 25. *Leonis X.* Philibert. *de Ordine tract.* 3. *p.* 3. *cap.* 9. *n.* 10. Dicastillo *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 5. *dub.* 4. *n.* 59. & penes illum Gutier. Rodrig. & alij, quos me citato sequitur Diana *p.* 10. *tract.* 13. *resol.* 25. qui alios citat.

QVÆSTIO XXII.

An vi huius præcepti teneantur fideles ad audiendam Missam maiorem, saltem quando in propria Parochia hoc præceptum implent?

AFfirmat (apud Azorium, & Scortiam) Abbas *c.* 1. *de vita & honest. Cleric. n.* 8. ob caput *Et hoc attendendum, de consecr. dist.* 1.

Sed certissimè respondeo: Non teneri, sed satisfacere præcepto audiendo Missam priuatam. Quia hæc est generalis consuetudo Ecclesiæ recepta, & approbata. Nec obstat Canon, ob quem mouetur Abbas ad oppositum tuendum, quia nullum est in eo verbum, quo expressè præcipiatur, quod audiatur Missa maior, seu cantata; solùm enim habetur, quod ita dicantur Missæ priuatæ, vt non auocetur populus à publicis, seu cantatis. Sic Scortia *loc. cit. n.* 6. *pag. mihi* 163. citans pro hac parte Syluestr. *verb. Missa,* Angel. *eo verb.* Nauar. *c.* 21. D. Antonin. 2. *p. tit.* 9. *c.* 10. §. 1. Turrecremat. *Can. Missas.* Azor. *lib.* 7. *c.* 6. *q.* 2. Suar. *disp.* 88. *cit. sect.* 2. & Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 4. sed ex his quos citat Authoribus, Syluester, & Nauar. nihil agunt de hac re: addi tamen possunt Fagundez *lib.* 2. *cit. c.* 3. *n.* 8. Bonac. *disp.* 4. *cit. quæst. vlt. punct.* 11. *n.* 12. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 1. & ibi Victorel. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Hurtado *de sacrif. Missæ, disp.* 5. *diffic.* 5. Filliuc. *tract.* 5. *num.* 104. Ægid. *loc. cit. num.* 312. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 8. Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 4. Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 25. *&* 56. & communis.

QVÆSTIO XXIII.

An ad satisfaciendum huic præcepto teneantur fideles audire Missam de festo occurrenti?

AFfirmant (penes Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 5. *lit. H.*) Angel. *verb. Missa,* §. 33. *& verb. Feria,* §. 43.

Fr.

Fr. Alexand. *in sum. lib. 2. tom. 2.* Monald. & Roder. Sed ex his Authoribus Angelus in primis verè excusat sæculares à transgressione huius præcepti, eo quòd nesciant discetnere inter Missam de officio, vel votiuam, si audiunt votiuam in die festo; quamvis addat, secus esse dicendnm casu, quo sæculares hoc discernere scirent. Drinde Monald. non est pro hac parte, sed pro opposita, pro qua illum affert Angel. *verb. Missa*, §. 33. *cit.* ita dicens: Nec sufficit secundùm Monal. quod audiat introitum, & huiusmodi, in diebus, in quibus tenetur de officio audire, quia Missa dicitur cum Canone, vt paret *in d. c. Quidam.* Ita Angelus: qui tamen pro se citat Panorm. *in cap. Quidam laicorum, de celebr. Missar.*

Sed tanquam certum respondeo: Non teneri, sed satisfacere præcepto audiendo quamcunque Missam, siue Missa sit de Sancto, siue votiua, siue de mortuis. Quia Ecclesia nullo modo præcipit audire Missam diei, sed solùm audire Missam absolutè, sed quæcumque Missa dicatur, est vera Missa: ergo audiendo quamcunque, verè satisfacient fideles. Sic tenet praxis, & communiter Doctores. Henriquez *loc. cit. & cap. 25. n. 4.* & penes ipsum Syluest. *verb. Missa* 1. §. 4. Nauar. *c. 21. n. 7. & de celebrat. Missar. consil. 6. lib. 3. tit. 41.* Sotus *dist. 13. q. 2. art. 1.* Medina *lib. 1. cap. 11.* Rosella *verb. Missa*, §. 14. Tabiena §. 49. Caiet. *verb. Festorum violatio*, & alij. Sic etiam Suarez *disp. 88. cit. sect. 2. vers. Atque ex his*, Bonac. *loc. cit.* Toler. *lib. 6. c. 7.* Azor 1. *p. lib. 7. c. 6. q. 3.* Nugn. *loc. cit. concl. 4.* Scottia *lib. 2. cit. s. 20. n. 6.* Fagundez *lib. 2. cit. c. 3. n. 3.* Qui malè citat Henricum Henriq. *c. 25. n. 7. lit. I*, Hurtado *diff. 5. cit.* Lugo *disp. 22. de Euchar. sect. 1. num. 1.* Trullench *n. 8. cit.* Bassæus etiam *n. 4. cit.* Filliuc. *tract. 5. c. 7. n. 204.* Dicastillo *n. 25. & 56. cit.* Gesuald. *de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 29.* qui *n. 30.* benè consulit, vt quando commodè fieri possit, audiatur Missa diei, præsertim in solemnitatibus præcipuis, & Dominicis diebus.

QVÆSTIO XXIV.

An ad implendum hoc præceptum satis sit audire Missam quocumque idiomate, & ritu celebratam?

Respondeo tanquam quid certum: Satis esse, quia nullum extat præceptum, quo ligentur fideles audire Missam Latino idiomate, non alio. Adimplebunt ergo audiendo Missam quocumque ritu, aut sermone, siue Latino, siue Græco, siue Syriaco, siue Mosarico, siue Ambrosiano celebratam: dummodo talis ritus nullum contineat errorem, sitque ab Ecclesia approbatus. Sic Sotus *loc. cit.* Azor *loc. cit. q. 5.* Fagundez *loc. cit. n. 2.* Lugo *disp. 22. sect. 1. n. 2.* Bassæus *verb. Missa* 8. *n. 4.* Dicastillo *disp. 5. cit. n. 26. & 27.* Gesuald. *de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 31.* Trullench *dub. 5. cit. n. 8.* Bonac. *dict. punct. 11. n. 12.* & penes ipsum Sà *verb. Missæ auditio, in fine*, Bartholab Angelo *de Missa* §. 805. D. Anton. 2. *p. tit. 9. c. 10. §. 1.* Syluest. *verb. Missa* 2. *n. 4.* Tabiena *n. 49.* & Armilla *n. 31.* (Sed ex his Authoribus Syluestri saltem nihil dicit de hac quæstione loco à Bonacina citato, nec D. Antoninus, nec Armilla, vt legenti constabit.) Tenent etiam omnes Doctores, Ex quorum doctrina constat, quod & plenè satisfaciant huic Missæ præcepto fideles Latini, audiendo Missam Græcorum, & è contra, & quod quando in die festo non adsit nisi Missa Græcorum ritè celebrantium, teneantur fideles etiam Latini Missam illam audire pro satisfactione præcepti, & similiter etiam Græci

R. P. Leand. in V. Precept. Eccles.

Missam Latinorum. Legantur etiam Nauar. *de celebr. Missar. consil. 5.* Filliuc. *tract. 5. cit. n. 204.* & Comitul. *lib. 1. q. 47.*

QVÆSTIO XXV.

An satisfaciat huic præcepto, qui Missam statim post mediam noctem audit?

Respondeo satisfacere, quia præceptum sanctificandi festa incipit à media nocte, vt suprà est habitum: ergo qui post mediam noctem Missam audierit, huic præcepto satisfaciet: sic Fagundez 1. *præc. lib. 2. c. 2. n. 10.* Qui citat Syluest. *verb. Missa* 2. *q. 1. §. Dicitur secundò, & §. Dicitur quartè*, Nauar. *c. 21. n. 2.* & Azor. *tom. 1. lib. 7. c. 3. q. 2.* sed ex his malè citatur Syluest. §. *Dicitur quartò*, ibi namque nihil ad intentum dicit, benè tamen §. *Dicitur tertiè*, citato. Malè item citantur Nauar. & Azor, quia neuter de hac tractat quæstione. Citari tamen potest Filliuc. *tract. 27. in 3. præcept. Decalog. c. 8. n. 129.* qui id confirmat exemplo Missæ noctis Natiuitatis.

QVÆSTIO XXVI.

An etiam satisfaciat qui horâ secundâ, aut tertiâ post meridiem Missam audit?

Negare videtur Pasqualig. *in suis decis. moral. decis. 311.* vbi *n. 8.* sic ait: Quia autem audire Missam subordinatur celebrationi: ideò etiam præceptum audiendi Missam videtur subordinatum præcepto non celebrandi, transactâ tali horâ diei, atque adeò videtur obligare ad audiendam Missam intra illud tempus, intra quod de iure communi potest celebrari; atque adeò nisi audiatur, non satisfacit præcepto. Ita ille. Tunc ego: sed sic est, quod non potest celebrari Missa transacto Meridie, de iure communi: ergo.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam satisfacere, quia vt nuper diximus, præceptum sanctificandi festa, quod includit abstinentiam ab opere seruili, & auditionem Missæ, incipit à media nocte, & desinit in mediam noctem: ergo qui quacumque horâ harum vigiori quatuor audierit Missam, dummodo ipse illa die dicatur, præcepto illius satisfaciet. Sic tenet praxis (imò & ipse Pasqualig. *loc. cit.* quamvis sibi in dictis videatur contrariari.)

Ad fundamentum Pasqualigi dicendum est. Primò non constare, quod præceptum audiendi Missam coarctetur ad tempus præscriptum à iure communi pro celebratione. Secundò, quod dato quod coarctetur, negandum omnino est, quod qui audit Missam licitè celebratam, vel ex consuetudine, vel ex dispensatione extra tempus præscriptum à iure, non satisfaciat obligationi audiendi Missam. Sic tenet Lugo *disp. 15. de Euchar. sect. 2. n. 56.* imò & Filliuc. *loco nuper citato*, quatenus absolutè docet, quod impleatur præceptum audiendi Missam per auditionem Missæ post meridiem, si alicubi sic diceretur.

QVÆSTIO XXVII.

An audiens Missam in nocte Natalis celebratam ante mediam noctem coram Pontifice, satisfaciat præcepto audiendi Missam in die Natalis?

Negat Pasqualig. *in decis. moral. decis. 311. n. 7.* vbi respondens cuidam argumento Lugi, hæc

sit. Ad primum ex iis quibus suadebatur hæc anticipatio diei, respondeo concedendo, non satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini, qui illam audiret, quia licèt sit Missa diei, non est tamen in die, neque præceptum obligat ad audiendam Missam diei, sed Missam in die. Vnde si in die festo celebraretur Missa, quæ non esset Missa diei (vt contingere potest, si celebraretur Missa solemnis votiua) qui illam audiret, satisfaceret præcepto. Neque hoc est contra intentionem Pontificis, quia aliud est, quod velit celebrari illam Missam pro festiuitate Natiuitatis, & aliud quod velit celebrari in ordine ad satisfaciendum præcepto; non enim hoc intendit, sed tantùm primum. Ita Pasqualigus.

Affirmat verò Card. Lugo *disp. 15. de Euchar. sect. 2.* Quia per oppositum sentit quod Missa illa, quam Cardinalis coram Pontifice in Nocte Natalis celebrat, non solùm est Missa diei, sed etiam Missa celebrata in die Natalis Domini: ergo audiens illam Missam verè satisfacit præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini. Consequentia est euidens. Antecedens verò probat Lugo, ex eo quod existimet Ecclesiam pro illa vice anticipare diem sequentem per aliquot horas, quia cùm Ecclesia (inquit) computet dies à media nocte vsque ad mediam noctem, pro illo loco, & pro illa nocte anticipat diem sequentem, cùm pendeat ab hominum placito, quando incipiat dies: data ergo hac diei anticipatione, verè celebratur prædicta Missa in ipso die Natalis Domini, ac per consequens illam audiens, verè audit Missam Natiuitatis, & in die Natiuitatis, & consequenter verè satisfacit obligationi audiendi Missam in die Natalis.

Ego verò absolutè respondeo dicendum: Quod (siue illa Missa dicatur celebrari in ipso die Natalis Domini, eo quòd vt existimat Lugo, Ecclesia pro illa vice anticipat diem sequentem per aliquas horas, siue non censeatur celebrari in die ipso Natalis Domini, vt Pasqualig. *loc. cit.* & Dicastillo *de Sacram. tr. 4. disp. 9. dub. 17. n. 404.* volunt) qui Missam prædictam celebratam coram Pontifice ante mediam noctem audierit, verè satisfaciat præcepto audiendi Missam in die Natalis. Quia si dicamus cum Lugo, quod illa Missa celebratur in ipso die Natalis, manifestū est, quod audiens illam adimplet præceptum audiendi Missam in die Natalis Domini. Si verò dicamus cum Dicastillo, & Pasqualigo, quod illa Missa non celebratur, nisi in vespere Natalis, adhuc dicendum est, quod audiens illam satisfaciat, eo quòd prudenter censendum sit, hanc esse mentem Pontificis, & Ecclesiæ, à quibus tale dimanauit præceptum. Sic Dicastillo *loc. cit. n. 407.* per hæc verba: Ad primum dico, illam Missam censeri dici intra diem Natiuitatis, quæ Ecclesiasticè incepit à vesperis, durante nihilominus die vigiliæ quantùm ad ieiunium generale pro tota Ecclesia, & quantùm ad hoc, vt Sacerdotes, aut alij obligati satisfaciant priuatim præcepto legendi horas ipsius vigiliæ, si illas tunc dicant; quod commune est pro aliis etiam festiuitatibus, in quibus durante spatio, quo quis posset implere obligationem officij illius diei, incipit nihilominus altera dies, quæ habet initium à vesperis. Cùm ergo per priuilegium, aut indulgentiam Papæ anticipetur illud Sacrum, & legatur intra festum quidem, sed ante consuetam horam mediæ noctis, non est cur negemus tale Sacrum ante mediam noctem dictum sufficere, vt qui illi assistat, impleat præceptum audiendi Sacrum. Sic ille, qui latè id prosequitur. Et sic me etiam citato tenet Diana *p. 10. tract. 15. resol. 35.*

QVÆSTIO XXVIII.

An etiam quando Vigilia Natalis occurrit in Dominica, possit quis per præfatam Missam adimplere præceptum Missæ audiendæ in Dominica?

AFfirmat aliqualiter Pasqualig. *in suis decis. moralib. decis. 31. n. 8.* vbi respondens ad quoddam argumentum Lugi, hæc ait: Ad 2. Qui expectaret illam Missam, verè audiret Missam in die Dominica, in qua vrget præceptum; atque adeò satisfaceret præcepto, dummodo præceptum non obliget ad audiendam Missam intra illud tempus diei, intra quod conceditur de iure communi, posse celebrari, &c. Sic ille. Qui tandem addit ex hoc capite non satisfacere. Sed certè non bene, quia semel concesso, quod prædicta Missa Ecclesiasticè dicatur in Dominica die, non est vnde denegari possit per illam adimpleri præceptum audiendæ Missæ in Dominica, vt ex dictis q. 26. constat. Vnde,

Absolutè respondeo dicendum, quod per auditionem dictæ Missæ, non adimpleretur præceptum audiendæ Missæ in Dominica. Quia Pontifex non computat illam Missam pro Dominica, sed pro sequenti die Natalis: ergo censetur non approbare illam pro præcepto Dominicæ. Sic Dicastillo *loc. cit. n. 408.* & (quamvis ex alio fundamento) Lugo *sect. 2. cit. n. 56.*

QVÆSTIO XXIX.

An vi præcepti Ecclesiæ teneantur fideles ad audiendam in festo totam, & integram Missam?

REspondeo, vt certissimum, teneri. Quia sic habetur *in cap. Omnes fideles, de consecr. dist. 1.* per hæc verba: *Omnes fideles conueniant in solemnitatibus sacris ad Ecclesiam, vt scripturas Apostolorum, & Euangelium audiant: qui autem non perseuerant in oratione vsquedum Missa peragatur, conuenit communione priuari.* Et *in cap. Missas, ead. dist.* sic dicitur: *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus.* Sic ibi, & sic omnes Doctor. Angel. *Missa, n. 42.* Syluest. *verb. Missa 2. n. 1.* Henriq. *lib. 9. c. 25. n. 7.* Suar. *disp. 88. cit. sect. 2.* Fagund. *de 1. Eccles. præc. lib. 2. c. 4. n. 1.* Lugo *de Euchar. disp. 22. sect. 1. n. 3.* Graff. *lib. 2. decis. c. 34. n. 3.* Molfes. *in sum. tract. 3. c. 17. n. 31.* Philibet. Marchin. *de Ordine tr. 3. p. 3. c. 17. n. 5.* Dicastillo *de Sacram. tr. 5. disp. 5. dub. 1. n. 2.* Gesuald. *de Sacram. tract. 17. cap. 2. n. 12.* Martinon *de Sacram. disp. 40. sect. 9.* & omnes.

QVÆSTIO XXX.

An satisfaciant præcepto Missæ audiendæ, qui vel ante benedictionem Sacerdotis exeunt, aut aliam minimam Missæ partem omittunt?

NEgarunt quidam, quos tacitis nominibus refert Nauar. *cap. 2. n. 2.* quorum fundamentum fuit *cap. Missas, cit.* vbi habetur: Quod Episcopus debeat confundere eos, qui ante benedictionem Sacerdotis è Missa exeunt.

Sed certissimè respondeo, satisfacere. *Primò*, quia in rebus moralibus parum pro nihilo reputatur, *C. Reuera, de consecr. dist. 1.* *Secundò*, quia vt plurimùm paruitas rei reuera à mortali excusat: ergo illum qui ante benedictionē Sacerdotis euadit, non

peccabit mortaliter, ac proinde præcepto audiendæ Missæ satisfaciet. Vnde,

Ad fundamentum contrarium dicendum est, caput illud vel solùm vetare sub veniali, ne quis ante benedictionem Sacerdotis ab Ecclesia exeat. Vel si sub mortali, intelligitur solùm casu quo adesset scandalum, aut si fieret in contemptum. Sic omnes communiter. Nauar. & Angel.*loc.cit.* Henriq.*loc.cit.* & penes ipsum D.Anton.Syluest.Tabiena, Caietan. Medina, Sotus, & alij. Qui omnes vno ore fatentur integram censeri audire Missam illum qui breuem partem, non notabilem omittit. Quæ tamen pars sit censenda notabilis, & quæ breuis, ex mox dicendis constabit.

QVÆSTIO XXXI.

An adimpleret præceptum audiendi Missam, qui eius tertiam partem omitteret?

AFfirmatiuam sententiam nullum sequentem inveni: debet tamen, ni fallor, eam amplecti Stephan. Bauny, cum clarè (vt infrà) sustineat adimplere præceptum audiendi Missam illum qui à principio Missæ vsque ad Offertorium exclusiuè, & simul à Postcommunione inclusiuè, vsque ad finem Missæ omitteret: at sic est, quod huiusmodi Missæ omissio est omissio tertiæ Missæ partis, vt consideranti patebit: ergo.

Sed vt omnino certum respondeo dicendum, quod non adimpleat. Quia revera omissio tertiæ partis Missæ nó est leuis, seu breuis pars, sed grauis, & notabilis. Sic expresè tenent Syluest.*verb. Missa 2.n.5. vers. Dicitur quintò*, & Bassæus *verb. Missa* 8. *n.3.* vbi ait, consensu omnium constare, dimidiam Missam, aut etiam tertiam partem esse materiam notabilem. D. Antonin. quem citat, ac sequitur Nauar. *c.10, de Orat. n.43.* Dicastil.*de Sacram, tract.5.disp.5. n.13.* Bonac.*de Sacram.disp.4.quæst.vlt.punct.11.n.15.* Azor 1.*p.lib.7.cap.3.q.2.* Machad.*lib.2. p.4. tract.1. docum.1. n.5.* dicens in hoc conuenire Doctores. Gesuald. *de Sacram, tract.17.c.2.n.13.* quatenus docet esse peccatum mortale plus quartæ partis Missæ omittere. Et tenent omnes.

QVÆSTIO XXXII.

An adimpleat præceptum audiendi Missam, qui ab eius principio vsque ad Epistolam exclusiuè omittit?

NEgat Moute 2.*p. examin. Theolog.moral.c.*8.§.1. *n* 4. per hæc verba: Respondeo peccare mortaliter qui omitteret partem notabilem. Pars verò notabilis est vsque ad Epistolam exclusiuè, vel à consummatione vsque in finem. Ita Tabiena *verb. Missa*, §.50. & Nauar. citatus *n.2.* Qui etiam Epistolam totam comprehendunt, sed in hoc à Toleto rejiciuntur. Ita ille, sed malè citans pro sua sententia hos Authores, præcipuè Nauarrum, saltem loco vbi citatur ab illo, vt infrà constabit. Refert etiam pro hac eadem sententia Philibert. *loc. cit. n.5.* Syluestr. *verb. Missa* 2. sed malè, vt etiam infrà patebit. Vnde,

Longè multò probabiliùs, & veriùs respondeo adimplere. Quia longè probabilius, & verius est omissionem Missæ ab eius principio vsque ad Epistolam exclusiuè non esse partem notabilem, sed leuem & parvam: ergo per talem omissionem non

R.P.Leand.in V. Præcept.Eccles.

potest quis transgredi Ecclesiæ præceptum. Sic sentiunt Tabiena, Nauar.Tolet. & Syluest. locis pro opposito citatis, vt statim videbimus, & sic tenent omnes communiter.

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam adimpleat qui ab introitu Missæ vsque ad Epistolam inclusiuè omittit?

NEgat in primis Nauar.*in Man.c.21.n.2.* per hæc verba: Dixi, *Integram*; quia non sufficit audire defectam aliqua parte notabili, per dictum caput *Missas*, ibi: *Totas*. Notabilis autem pars diffinienda videtur arbitrio prudentis, cùm à iure non diffiniatur, *arg.l.1. ff.de iur.delib.* Et apparet talis ea, quæ protenditur ab introitu vsque ad Epistolam inclusiuè, vt *in cap.Quando, de consecrat.dist.1.notab.10. n.19.* Hæc meus Nauar. in antiqua impressione, licèt in novissima ita habeatur. Notabilis autem pars, &c. apparet talis ea quæ protenditur ab introitu vsque ad Epistolam, & Graduale inclusiuè, vt diximus in Enchirid. *de Orat. c.10.n.43.* sic in nouissima impressione Nauar. Sed certè in Enchirid. strictiùs loquitur hic Author, ait namque ibi ita: Secundò, non videri partē notabilem Missæ solum introitum eius, vt determinat D.Anton. esse tamen (quicquid aliàs significauerim) eam quæ durat vsque ad vltimum Kyrie eleison. Hæc ibi, vbi apertè docet, partem notabilem Missæ omittere, qui ab introitu vsque ad vltimum Kyrie, omittit. Negat etiam Tolet. *lib.6.c.7.n.2.* sic dicens: In particulari autem Tabiena §.50. & Nauar.*n.2.* dicunt, quod si dimitterent vsque ad Epistolam inclusiuè, tunc non impleretur præceptum, quia est notabilis pars; quamvis si dimitteretur totum, quod est ante Epistolam, adhuc posset impleri præceptum, & ego ita credo. Quamvis non desint qui dicant, posse & Epistolam dimitti, sed non est securum, nisi ex necessaria causa id proveniret. Hucvsque Toletus, ex quibus constat, quàm malè citauerit Moute hos Authores pro sua sententia quæstione antecedenti relata. Negant itē Henriq. *lib.5.de Missa, c.25.n.7.* vbi in corpore sic ait: Sic satis putant integram, quamvis Epistolam omisisset. At sanè debet Graduale, & partem Epistolæ audire. Ita Henriq. qui in Gloss. *lit.L*, citat pro sua sententia Anton. Tabienam, Medinam, Sandoval, Sotum, Canum, Cuevas, Toletum, & Navarrum. Negat deinde Bonac. *disp.4.de Missæ sacrific. q.vlt. punct.11. n.16.* asserens pro se Suar. *disp.*88. *sect.2.* Nauarr. & Henriq.*loc.cit.* Nugn *q.83.art.6.dub.2. post 3.conclus.* Tabien.*verb. Missa, n.50.* Rodrig.*in sum. cap.133.n.1.* Graff. *lib.1.c.33. n.3.* & Tolet. sed ex his quos citat Authoribus, non benè citat pro se Suar. & Rodrig. & Gassium: sicut etiam citat Barbos.*vbi infrà*. Negant tandem Candid.*in suis disquis.moral.disquis.25. art.29.dub.4.* Trullench *lib.3.in Decalog.cap.1.dub.5. n.10.* Qui etiam malè refert pro hac parte Suarium. Bassæus *verb. Missa* 8.*n.3.* (qui etiam non benè pro hac sententia refert Suarium, & Rodriguez) Sà *verb. Missæ auditio, n.2.* ait enim sic in vtraque editione: Satisfacit Ecclesiæ præcepto qui incipit Missam audire ab Epistola, & secundùm quosdam, etiam ab Evangelio vsque ad communionem, & qui post Epistolam, vel Evangelium veniens legit, aut audit à legente quæ non audivit. Ita Sà, ex cuius verbis clare constat, hanc amplecti ex proprio Marte sententiam, contrariam ex aliorum placito.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam adimplere præceptū audiendi Missam illum qui ab introitu Missæ

vsque ad Epistolam inclusiuè, voluntariè, & sine causa omittit. Quia probabilius est, hanc partem omissam nullo modo esse notabilem, sed parvam & modicam, cùm vix sit quarta pars respectu totius Missæ: ergo omissio hæc nullo modo erit mortalis, sed venialis tantùm, ac per consequens illam omittens verè adimplebit præceptum audiendi integram Missam. Sic tenent in primis Suar. *disp.88.cit.sect.2. vers.secundò sequitur*, per hæc verba: Alij verò hoc extendunt vsque ad Evangelium exclusiuè. Itaque si ab initio Evangelij vsque ad finem Missæ audiat, non peccabit mortaliter, quod expressiùs Moderni declararunt, vt Sot. *dist.13.q.1.art.1.* Nauar. *c.21.n.2. & cap. Quando, de consecr.dist.1.notab.10.n.19.* Quia illa pars nondum censetur quarta pars Missæ, nec notabilis. Intelligendum autem hoc est, dummodo Missam reliquam vsque ad finem audiat; nam si quis in principio vsque ad Epistolam inclusiuè omitteret, & postea statim post communionem Sacerdotis egrederetur, nimia esset licentia, nec careret scrupulo peccati mortalis: oportet ergo, vt saltem assistat vsque ad dimissionem populi, vel Sacerdotis benedictionem. Hucvsque Suarez, & benè omnino, si malè non citasset pro se Nauarrum. Tenet etiam nostram sententiam Rodrig. *c.123.* aliàs 122. (non 133. vt citat Bonac.) *n.1.* sic dicens: [Y cumple con este præcepto oyendola desde el Evangelio; mas oyrla acabado el Evangelio, no es cosa segura. Assi lo tiene S. Antonino *2.p. tit.9.c.10.vers.deducit*, y parece que conuiene Soto *in 4.q.2.art.1.* Loqual se ha de tener, aunque Nauar. *in man.cap.21.* diga que quien comença a oyr la Missa, dicha la Epistola, peca mortalmente.] Sic Rodrig. Malè ergo citantur Suarez, & Rodriguez à Bonacina pro sua sententia. Sicut etiam non omnino benè citat Rodrig. pro hac parte D. Antonin. cùm illam saltem expressè non doceat; solùm enim ait, quod non satisfacit præcepto, qui notabilem illius partem omittit, putà mediam, vel tertiam partem Missæ. Tenent deinde nostram sententiam Lugo *disp.22.de Euchar. sect.1.n.3.* (licèt malè etiam afferat pro hac parte Nauarrum) Fagundez *de 1.præcept. Eccles. lib.2.c.6. n.2. & 3.*) qui etiam refert pro hac parte Nauarr. & Tolet. sed vtrumque malè, vt vidimus. Azor *1.p. lib.7.cap.3.q.2.* Reginald. *lib.19. n.24.* ita loquens: Cæterùm mihi probatur, quod Nauar. habet in citato *num.2.* non esse censendam Missæ partem notabilem, illud quod dicitur vsque ad Epistolam inclusiuè, neque scrupulosè contenderim cum eo qui adhuc adderet modicum illud, quod sequitur vsque ad Evangelium, dummodo nihil de eodem Evangelio relinquatur. Sic ille, & optimè, si non afferret pro se Nauarrum, cùm hic oppositum doceat, vt nuper vidimus. Scotria *de sacrific. Missa, lib.2. cap.20.n.3.* Ægidius *q.83.art.6. n.285.* Victorel. *in annot.* ad Toletum, *lib.6.c.7.* Villalob. *tract.8.diff.35. n.2.* Diana *p.4.tract.4.resol.196. & p.5. tr.5. resol.38. & 44.* In hanc eandem sententiam videtur inclinare Soto *loc.cit.* à Rodriguez, ait enim sic: Quare si ab Epistola rem sacram audieris, satisfecisti. Admonet enim prædictus Canon Apostolorum, vt omnes Christi fideles in diebus solemnibus scripturas Apostolorum, & Evangelia audiant. Tametsi neque tam exactè forsan monitum illud sit intelligendum. Evangelium autem non audire, non esset tutum. Sic Soto. Vnde non omnino benè citat illum Henriquez pro sua sententia, tenet tandem hanc nostram sententiam Dicastillo *de Sacram.tract.5 disp.5. dub.3.n.35.* vbi pro illa citat Nauarrum, Sotum, Suarium, Henriquez, Tabienam, Rodriguez, Ægid. Conlnch, Grassium, Petrum Ledesmam, & Azorium. Sed ex his malè citat Nauar. Henriq. & Tabienam, vt ex dictis constat: sic etiam Machado *tract.1. cit. docum.1.n.6.* & Barbos. *in collect. DD. in p.3. decreti, c. Missa, cit.n.4.* Gesuald. *de Sacram. 1.p.tract.17.cap.2. n.13.* (qui etiam citat, sed malè, pro hac parte Nauar.) Martinon *de Sacram. disp.40. sect.9.* Molfes. *in sum. tract.3.cap.17. num.48.* qui item citat pro hac parte Nauarrum, sed etiam malè.

QVÆSTIO XXXIV.

An item adimpleat præceptum audiendi Missam, qui ab introitu vsque ad offertorium exclusiuè, & à postcommunione vsque ad finem Missæ omittit?

AFfirmat expressè Stephanus Bauny *tract.6. de sacrific. Missæ, q.8.* per hæc verba: Assertio 3. Non videtur peccare mortaliter qui Missæ interest ab offertorio inclusiuè vsque ad postcommunionem exclusiuè. Est contra multos, qui existimant præcepto de Missa audienda satisfieri non posse, nisi audito Evangelio. Et ita mortaliter eum peccare asserit Reginald. *lib.19.c.2.q.3.n.24.* qui eo lecto Templum aduenit. Quæ opinio est etiam Nauar. *cap.1.*

Sed contra *Primò*. Quia quæ præcedunt Evangelium, aut sequuntur vsque ad offertorium, partes non sunt integrantes, aut substantiales sacrificij. *Secundò*. Quia ratio peccati mortalis in hac materia non petitur, tam à quantitate rei omissæ, quàm ab eius dignitate: quæ dignitas haud dubiè non est tanta in orationibus, Epistola, & Evangelio, quanta reperitur in Oblatione, Consecratione, & Communione. *Tertiò*. Quia vt non est necesse dicere Missam festi propriam, ita nec Evangelium audire, vel legere. Sic omnino Bauny, sed omnino malè. Vnde,

Vt certissimum respondeo dicendum: Quod omnino peccet mortaliter, & consequenter non adimpleat præceptum Missæ ille qui tantùm interest Missæ ab offertorio vsque ad postcommunionem; aut quod idem est, ille qui à principio Missæ vsque ad offertorium exclusiuè, & à postcommunione vsque ad finem Missæ omittit.

Probatur hæc responsio *Primò*. Quia omissio ab introitu Missæ vsque ad offertorium exclusiuè, & à postcommunione vsque ad finem Missæ, verè, & absque dubio est grauis, & notabilis omissio: ergo & mortalis: ergo qui in illam incurrit, verè transgreditur præceptum Ecclesiæ de integra Missa audienda.

Secundò. Quia prædicta omissio verè est tertiæ partis Missæ omissio: at omissio tertiæ partis Missæ in communi omnium opinione verè est grauis, & notabilis: ergo omittens dictas Missæ partes, absque dubio peccabit mortaliter, & consequenter non satisfaciet præcepto. Consequentia patet. Minorem fatentur D. Anton. *2.p.tit.9. c.10. §.1. vers. in fine*, Syluester *verb. Missa 2.n.1.vers. Dicitur quintò*, & Bassæus *verb. Missa 8.n.3.* & communis Doctorum, vt constat ex dictis *q.31.* Major verò apertè consideranti constat.

Tertiò. Quia opinio huius Authoris nullum præter ipsum (saltem quem ego viderim) habet patronum, & nullum fermè fundamentum, vt ex responsione ad ea quibus nititur, manifestabitur: ergo omnino est rejicienda.

Ad primum igitur allatum in contrarium, dicendum est, quod licèt partes quæ offertorium præcedunt

dunt, non sint partes integrantes, aut substantiales sacrificij Missæ strictè propriè sumpti, quia hoc modo solùm dicit consecrationem, in qua solùm essentia sacrificij consistit (vt diximus 2. *part. tract.* 8. *disp.* 1. *à q.* 9.) sunt tamen partes integrantes, & substantiales Missæ, prout sumitur Missa, de qua audienda est præceptum, quia sic sumpta importat omnia, quæ antecedenter, concomitanter, & consequenter se habent, & reperiuntur in sacrificio Missæ: & ideò tenetur quis illis partibus interesse. Addo quod si aliquid valeret dictum argumentum, probaret etiam, non peccare mortaliter eum, qui Missæ oblationi, consecrationi, & communioni solùm interesset, cùm solùm hæ partes juxta diversas opiniones sint de essentia, & integritate sacrificij strictè sumpti: at hoc est plusquam falsum, & à nemine concessum: ergo.

Ad secundum dicendum est, quod ratio peccati mortalis in hac materia ab utroque sumitur, nempe & à quantitate rei omissæ, & à dignitate; & ideò deficiens in quolibet horum, delinquet graviter, si gravis, aut notabilis sit quantitas partis Missæ omissæ, aut dignitas magna rei, quæ in Missa omittitur, juxta infrà dicenda.

Ad tertium dicendum, indignum esse tanto Authore factum argumentum: Quid enim refert quod non sit necesse dicere Missam festi propriam, vt inde colligat Banny, quod nec sit consequenter necesse audire absolutè Evangelium: Quod non sit necesse audire Evangelium proprium illius diei, sicut non est necesse audire Missam propriam festi, stat benè, sed quod non sit necesse audire Evangelium absolutè, eo quòd non sit necesse dicere Missam propriam festi, id nullo modo stat benè, sed malè. Sicut igitur absolutè est necessarium ad impletionem præcepti audire Missam, sive propriam diei, sive votivam; sic erit absolutè necessarium audire Evangelium illius Missæ, quæ dicitur, sive sit diei, sive votiva. Valeat ergo Banny cum sua opinione.

QVÆSTIO XXXV.

An saltem adimpleat præceptum audiendæ Missæ, qui ab introitu usque ad Evangelium inclusivè omittit, si reliquis partibus vsque ad finem Missæ assistat?

AFfirmat (& à fortiori) Banny *loc. cit.* sic dicens: Assertio 5. Non peccat mortaliter qui ab offertorio inclusivè, vsque ad benedictionem Sacerdotis sacrificio interest. Ita ille. Qui & citat Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *n.* 3. & Alincatium *de Eccles. officiis, c.* 36. Sed certè Layman id licèt videatur asserere, tamen est cum timore: ait enim durinsculum sibi videri damnare peccati mortalis hominem, qui circa offertorium ad Missam accessit. Ita ille. Qui non Alincatium, sicut Banny, sed Amalarium pro hac parte citat.

Affirmat etiam Hurtado *disput.* 5. *de sacrif. Missæ, diff.* 1. ita loquens: Omissio verò usque ad Evangelium inclusivè, seu jam dictum, si ab eo jam dicto assistatur usque in finem, non erit mortalis, quia omissio hæc non videtur attingere gravitatem. Ita Hurtado. Posset etiam quis citare pro hac parte D. Antoninum, & Sylvestrum *loc.* nuper *cit.* docent enim non debere reputari omittere notabilem partem Missæ illum qui non medietatem, aut tertiam partem omittit: tunc sic, sed omissio præfata non est tertiæ adhuc Missæ partis: ergo. Sic etiam sentiunt Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resol.* 196. *&* *part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 38. *&* 44. & Ioan. de Lugo *disputat.* 22. *citat. sect.* 1. *n.* 3. Ortiz *in summa bi de* 3. *prac.* §. 6. *fol.* 103. *pag.* 2. & alij.

Sed ego probabiliùs longè respondeo: Non adimplere, quia probabilius longè est, quod omissio usque ad Evangelium inclusivè, est notabilis, & gravis, & consequenter mortalis. Probatur; nam ratio peccati mortalis in hac materia, & sumitur à quantitate rei omissæ, & ab ejus dignitate, vt suprà est habitum. Sed sic est, quod quantitas prædicta Missæ omissæ, & est gravis, & notabilis: ergo. Minor probatur, quia omissio Introitus, Orationum, Epistolæ, Gradualis, & Evangelij, aut est tertiæ partis Missæ (quod non dubito quando adsunt Prophetiæ aliquæ, Sequentia, seu longum Evangelium) aut ferè tertiæ partis: ergo attenta solùm quantitate rei omissæ, dicta omissio gravis erit. Rursus etiam est gravis attentà dignitate dictæ partis omissæ, cùm sit omissio Scripturarum Apostolorum, & Evangelij: ergo ex vtroque capite remanet gravis. Confirmatur, quia in jure expressè præcipitur, quod fideles in festis audiant sacras Scripturas, & verbum Dei: ergo hoc præceptum adimpleri debet per auditionem, saltem Evangelij, quod in Missa legitur. Vide dicta *sup. q.* 18. Sic tenent communiter Doctores, Navar. Tolet. Henriquez, Sandoval, Soto, Cano, Bonae. Candid. Trullench, & alij pro prima sententia *q.* 33. relati. Et ex relatis pro secunda Scortia, Rodriguez, Villalob. Suarez, Fagundez, & Ægidius. Sic etiam Luysius Turrianus *in selectis, part.* 2. *disp.* 31. *dub.* 28. censens contrarium improbabile. Tenet etiam Diana *p.* 5 *tract.* 14. *resol.* 70. his verbis: Ideò ad propositum dubium respondendo, assero sententiam affirmativam non esse improbabilem (sic enim est legendum, non *nunc esse improbabilem*, vt in editionibus Lugdunensi, & Matritensi legitur) licèt ego negativam teneam. Ita Diana ibi. Et in indice rerum eandem sententiam exprimit, dicens sic *verb. Missa*: Missam post finitum Evangelium audiens non satisfacit præcepto. Sic ibi. Ex quo constat, Dianam sibimet esse contrarium. Tenent etiam hanc nostram sententiam Bassæus *loc. cit.* Mercerus *de Sacram. q.* 83. *art.* 6. *dub.* 4. *notab.* 4. *n.* 3. Præpositus *q.* 83. *art.* 6. *dub.* 4. *n.* 203. Azor 2. *p. lib.* 7. *cap.* 3. *q.* 2. Dicastill. *de Sacram tract.* 5. *disp.* 5. *num.* 35. Ang. Barbosa *in* 3. *part. Decreti, c. Missas, de Consec. dist.* 1. *n.* 4. Barthol. ab Angelo *in examine Confess. dial.* 5. *de Missa*, § 777. Martinon. *de Sacram. disp.* 40. *sect.* 9. Molfes. *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *num.* 48.

QVÆSTIO XXXVI.

An ad minus adimpleat præceptum Missæ, qui ab introitu usque ad Evangelium inclusivè omittens, audit reliquum Missæ usque ad Evangelium S. Ioannis inclusivè?

AFfirmant Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Addit verò Navarrus, in fine.* Lugo *de Euchar. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 3. Hurtado *loc. cit.* Trullench. *lib.* 3. *in Decalog.* c. 1. *dub.* 5. *n.* 11. Et tanquam non improbabile admittit Bonae. *disput.* 4. *de Missa sacrif. q. vlt. punct.* 11. *n.* 17. citans pro hac parte Suarium *loc. cit.* Nugnum *q.* 83. *art.* 6. *dub.* 2. Azorium *lib.* 7. *c.* 3. *q.* 2. Rodriguez *in sum. cap.* 123. *n.* 1. & Grassium *lib.* 2. *cap.* 33. *n.* 3. Sed ex his Authoribus malè citat Rodriguez, cùm oppositum teneat, & Azorium; quia *loc. cit.* nihil habet de quæstione præsenti, & etiam Grassium. Affirmat etiam Fagundez *de* 1. *Eccles. prac. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 7. Qui pro hac parte affert Henriquez *lib.* 9. c. 25. *n.* 7. Sed etiam malè, quia Henriquez loquitur duntaxat de eo qui solùm vsque ad Epistolam omisit, & de hoc loquendo, quamvis in Glossa *lit. I.* indicet, non esse improbabile, satisfa-

cere præcepto, qui usque ad ultimum Evangelium inclusivè audit, tamen in corpore dicti numeri 7. oppositum docet, vt constat ex ipsiusmet hujusmodi verbis: Et admittent satis esse suppleri per Evangelium auditum, quod Sacerdos in fine Missæ dicere solet. Sic satis putant integram, quamvis Epistolam omisisset. At sanè debet Graduale, & partem Epistolæ audire. Hæc Henriquez. Loquitur igitur de illo qui solùm Epistolam omisit, & de illo adhuc negat satisfacere præcepto per auditionem vltimi Evangelij. In quo etiam casu citat Henriquex Castrum pro hac sententia *lib. 1. de lege pœnali, c. 12.* Non in casu de quo loquitur nostra quæstio, pro quo illum (sed malè) citat Fagundex. Affirmat deinde Diana *p. 4. tract. 4. resolut. 166. & part. 5. tract. 5. resol. 38. & 44.* Ausonius *in compendio Dianæ, v. Missam audire, n. 15.* Qui tamen haud benè citat illum *part. 5. tract. 14. resol. 70.* cùm hoc loco oppositum, vt vidimus, teneat: quamvis verum sit, quod dicat, & defendat hanc sententiam esse probabilem, & pro illa citet Sà correctum *verb. Missa auditio, num. 2.* Faustum *de Euchar. lib. 2. q. 386.* Filliuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 7. num.* 201. Henriquex *c. 25. num. 7. cit.* Laymanium *lib. 4. tract. 7. cap. 3. num. 3.* & Fagundex *loc. cit.* Sed ex his omnibus Authoribus citatis pro hac parte à Diana, Sà in primis id non docet ex propria sententia, sed potiùs oppositum, vt constat ex ejusdem verbis relatis suprà *quæst. 33.* Nec Hensiquex, vt nuper in hac quæstione vidimus. His etiam Doctoribus addi possunt Bassæus *verb. Missa 8. num. 3.* Qui vt visum est, malè citat pro hac parte Azorium, & Rodriguex. Gavantus *comment. in Rubr. Missalis, part. 1. tit. 13.* & Dicastillo *loc. cit. n. 35. & 38.* Palao *tom. 4. tract. 22. disp. vnica, punct. 16.* Gesualdus *de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 15.* Martinon *de Sacram. disp. 40. sect. 9.*

Fundamentum horum Authorum est, quia adhuc concesso, quod omissio usque ad Evangelium inclusivè sit pars notabilis, & consequenter mortalis, tamen per auditionem ultimi Evangelij (Sancti videlicet Ioannis, aut alterius) quod non tenentur fideles audire, cùm possint data benedictione Sacerdotis recedere, compensatur satis Evangelium in principio omissum: ergo.

Sed probabilius longè respondeo: Nec adhuc adimplere præceptum audiendæ Missæ, quia probabilius longè est, quod fideles teneantur ex vi huius præcepti vltimum etiam Evangelium Missæ audire, nec possint, antequam illud dicatur, licitè ab Ecclesia exire: ergo per auditionem hujus ultimi Evangelij non potest compensari Evangelium primum omissum. Consequentia est nota, antecedens verò infrà *q. 49.* probabitur. Sic sentiunt Navar. *in Manual. cap. 21. num. 2.* Toletus *in sum. lib. 6. cap. 7. num. 2.* Henriquex *lib. 9. de Missa, c. 25. n. 7.* Luysius Turrianus *in selectis, part. 2. disp. 31. dub. 28.* Scortia, Emanuel Rodriguez, Villalobos *loc. cit. q. 35.* & est communis. Imò tandem Suarez, & Fagundez in hanc nostram videntur inclinare sententiam.

Ad fundamentum autem pro parte contraria adductum, dicendum est ex dictis, quod nullo modo possit omissio primi Evangelij compensari per auditionem secundi, & ultimi, eo quòd secundùm probabliorem longè opinionem teneantur fideles ex vi præcepti Missæ audiendæ hoc ultimum Evangelium audire, vt loco citato dicemus.

QVÆSTIO XXXVII.

An saltem qui à principio Missæ usque ad Evangelium inclusivè non audivit, adimpleat præceptum, casu quo reliquum Missæ audiat, & Epistolam, & Evangelium omissum privatim per se, vel per alium legat?

AFfirmat expresè Navar. *de Oratione, notab. 10. n. 45. & Miscell. 22. n. 100. & in Man. c. 21. n. 2.* vbi expresè docet, quod qui legit per se post Missam partem omissam, vel audiendo lectam ab alio, satisfaciat præcepto. Et citat pro se Margaritam Confess. Navarrum sequitur Graffius *lib. 2. cit. c. 34. num. 3. in fine*, sic dicens: At partem notabilem omittere, quæ secundum Sylvestrum dicitur medietas, vel tertia, vel secundùm Navarrum, ab introitu vsque ad Epistolam, vel secundùm Sotum *in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. col. antepen.* ab Introitu vsque ad Evangelium, peccatum est lethale, nisi illam notabilem partem finitâ Missâ per se legeret, vel ab alio audiret. Navar. *vbi suprà.* Hucusque Graffius. Sic etiam Bassæus *verb. Missa 8. n. 5.* ita scribens: Imò satisfacit præcepto, qui prætermittit principium Missæ usque ad Evangelium, si eam partem per seipsum legat, vel ab alio attentè audiat. Ita Sà *verb. Missa auditio, n. 8.* & Henriq. *lib. 9. c. 27. n. 7.* Hucusque Bassæus. Qui tamen malè citat loca, vbi id doceant hi Doctores. Nam Sà non *num. 8.* sed 2. id affirmat, & non ex propria, sed ex aliorum sententia, vt suprà *quæst. 37.* notavimus. Henriq. verò *non c. 27. sed. 25. n. 7.* tam in corpore, quàm in Glossa *lit. G.* Sic tandem Iodocus *tom. 1. Thesauri vtriusque Theologiæ, v. Missa auditio, n. 49. pag. mihi* 1418. per hæc verba: Tertiò quod attinet ad integritatem Missæ, sofficit eam audire ab Epistola, vel Evangelio usque ad communionem. Si autem post Epistolam, vel Evangelium venit, debet legere, vel legi audire ea quæ non audivit. Ita ille, & Barthol. ab Angelo §. 783. Quos etiam videtur sequi Bonacina id probabiliter approbans. Ex quibus constat, satis probabilem, & rationabilem esse hanc sententiam (quidquid aliqui perperam dicant) cùm tot, tantique Doctores eam sequantur.

Nihilominus longè probabiliùs respondeo: Non adimplere, quia privata illa lectio omissæ Epistolæ, aut Evangelij, cùm omnino sit extra Missam, cui obligat præceptum, vt fideles assistant, nequit supplere illam partem, quam in Missa non audivit. Sic Suarex *disput. 88. sect. 2. vers. addit verò Navarrus.* Fagundex *lib. 2. cit. c. 6. n. 6.* Axor *lib. 7. cit. c. 3. q. 2.* Reginald. *lib. 19. num. 25.* Lugo *disp. 22. de Euchar. sect. 2. num. 2. in fine.* Philibert. *loc. cit. num. 6.* Cand. *loc. cit. dub. 5.* Dicastillo *loc. cit. num. 38.* Palao *loc. cit.* & Molfesius *tract. 3. c. 17. n. 50.* Quamvis hic Author tandem concedat, posse practicari opinionem Navarri in casu necessitatis, iis verbis: Posset tamen in casu necessitatis pro majori securitate quis practicare opinionem Navarri, quod fieri solet audiendo ab alio, vel legendo ipse orationem, Epistolam, & Evangelium, si eis dictis per Sacerdotem venit ad Ecclesiam. Quod enim secretò dicitur, nullo modo est repetendum, nec legendum completâ Missâ, secundùm omnes. Sic Molfesius.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVIII.

An qui à communione Sacerdotis inclusivè, vsque ad finem Missæ omittit, satisfaciat præcepto?

RESpondeo: Non satisfacere, quia hujusmodi pars omissa verè est notabilis, cùm includat communionem Sacerdotis, quæ una ex principalioribus partibus est Missæ. Sic Bonacina *disput.* 4. *de Missa sacrif. quæst. vlt. punct.* 11. *num.* 14. Henriquez, Ægidius, Nugnus, & Molfesius penes ipsum, Candidus *disquis.* 25. *art.* 19. *dub.* 6. *vers. Dico octavò.* Dicastillo *tract.* 5. *cit. disp.* 5. *num.* 36. Moure 2. *part. exam. Theolog. cap.* 8. §. 1. *num.* 4. & alij.

QVÆSTIO XXXIX.

An saltem qui à communione Sacerdotis exclusivè vsque ad finem Missæ omittit, præcepto satisfaciat?

RESpondeo satisfacere: quia hæc quæ omittitur pars, non est notabilis, sed parva. Sic Suarez *disp.* 88. *sect.* 2. *vers. Secundò sequitur*, vbi sic ait: Si autem quis à principio Missæ audiat, & vsque ad communionem assistat, quamvis reliquum omittat, non erit peccatum mortale, quia illa non est pars notabilis. Sic ille, & ante illum Caiet. *verb. Festorum violatio, vers. Secundum quoque*, per hæc verba: Qui verò communicato Sacerdote, à Missa recedunt, non expectatâ benedictione, peccant absque dubio, non tamen mortaliter: quia non omittitur pars notabilis; doctrina siquidem, & sacrificium Missæ jam completum est. Sic Cajet. & ex illo Reginald. *lib.* 19. *num.* 24. *vers. Caterùm.* Sotus *in* 4. *distinct.* 13. *q.* 2. *art.* 1. *vers. Atqui.* Dicastillo *num.* 36. *citat. in fine*, & communis.

QVÆSTIO XL.

An etiam satisfaciat præcepto, qui Introitum, & Epistolam, & etiam omnia quæ Sacerdos post sumptum sanguinem dicit, omittit.

AFfirmat Hieron. Llamas 2. *part. Method. c.* 5. §. 8. *pag.* 483. per hæc verba: Dummodo fiat ea rationabili causa; non omittitur Missa integra, etiamsi Collectæ posteriores non audiantur, etiamsi quis ab Evangelij initio illam tantùm audierit, quia sicuti collectæ priores non judicantur pars essentialis, vel notabilis Missæ, sic nec posteriores, in quo aliquantulum à Navarro discedimus, & à Soto. Ita Llamas, & post illum Bauny *tract.* 6. *de sacrif. Missæ, q.* 4. vt constat ea ejus verbis relatis suprà *q.* 34.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non satisfacere, quia probabilius longè est, talem partem prætermissam esse gravem, & notabilem. Sic Navar. *in cap. Quando, de consecr. dist.* 1. *notab.* 10. *num.* 17. *aliàs* 19. & insinuat in Man. *cap.* 21. *num.* 2. & tenent expresè Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *quæst.* 2. *col.* 107. Ita dicens: Constat etiam partem notabilem omittere eum, qui principium Missæ, & Epistolam vnà cum his, quæ in fine Missæ dicuntur, relinquit, vt si omittat etiam ea, quæ Sacerdos dicit post sumptum Christi corpus. Sic ille, & Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Secundò sequitur*, vbi hæc habet: Si quis in principio vsque ad Epistolam inclusivè omitteret, & postea statim post communionem Sacerdotis egrederetur, nimia esset licentia, nec careret scrupulo peccati mortalis: oportet ergo, vt saltem assistat vsque ad dimissionem populi, vel Sacerdotis benedictionem. Sic ille, & Fagundez *lib.* 2. *cit. c.* 6. *n.* 4. & 9. & (penes illum) Azor. *tom.* 1. *lib.* 3. *q.* 2. *c.* 7. & Navar. *c.* 13. *n.* 2. & Suarez loco à nobis citato. Sed ex his, quos citat Authores, nec Azor id docet *lib.* 3. *quæst.* 2. *c.* 7. sed *lib.* 7. *cap.* 3. *q.* 2. Nec Navar. *cap.* 13. *n.* 2. sed *c.* 21. *n.* 2. Quamvis nec hoc loco expresè, cùm solùm dicat, quod ex vna particula principij Missæ, & finis ejusdem, possit constitui una notabilis. Ægidius *q.* 83. *art.* 6. *dub. vnico, num.* 285. & Trullench statim citandus.

QVÆSTIO XLI.

An ad minus satisfaciat præcepto, qui ab initio Missæ vsque ad Epistolam exclusivè, & à postcommunione vsque ad finem Missæ prætermittit?

NEgat Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 10. per hæc verba. Vnde fit, vt si omitteret vsque ad Epistolam exclusivè, non peccaret mortaliter, nisi statim post sumptionem recederet; quia tunc ex illis duabus partibus omissis integratur pars notabilis. Ita ille.

Alij verò id affirmant, & tenent satisfacere: quia (inquiunt) hæc omissa pars, cùm sit ad summum quarta, est levis. Sic Suarez *loc. cit.* ita dicens: Imò quamvis aliquid ex principio, & fine omittat, poterit non esse mortale, si ea vtroque non conficiatur notabilis quantitas, vt v.g. si à principio Epistolæ usque ad integram communionem Sacerdotis inclusivè assistat; quia Epistola æquivalere censetur orationibus, quæ post communionem sequuntur. Sic Suarez, & Fagundez *loc. cit.* & à fortiori Llamas, & Bauny, vt constat ea præhabitis quæstione antecedenti.

Sed ego, qui probabiliùs teneo, quod teneantur fideles ea vi præcepti audire vltimum Evangelium Missæ, vt infrà, probabiliùs respondeo: Non satisfacere præcepto; quia tunc omissa pars verè est notabilis, vt constat. Secus dicerem, si cum Trullench assererem, non teneri quem ex vi præcepti audiendæ Missæ, vltimum Evangelium audire; quia stando in hac sententia, verè pars omissa est levis, & non gravis, vt meliùs vidit Suarez.

QVÆSTIO XLII.

An saltem satisfaciat, qui solùm abest ab Oblatione, quæ fit à Sacerdote post Consecrationem vtriusque speciei?

NEgat expresè Bonacina *disp.* 4. *de Missa sacrif. quæst. vlt. punct.* 11. *n.* 14. per hæc verba: Tertiò eum non satisfacere præcepto, qui interest Missæ, dum fiunt tres partes substantiales sacrificij, quæ sunt Consecratio, Oblatio, & Consumptio; non enim potest excusari ea materiæ parvitate, cùm omittatur pars pertinens ad substantiam sacrificij. Ita Henriquez *num.* 7. *ad finem*, Coninchius *num.* 285. & expressiùs tenet Nugnus *quæst.* 83. *art.* 6. *dub.* 2. *in posteriori parte, post tertiam conclusionem, fol.* 517. & alij Recentiores. Hucusque Bonacina. His Authoribus addi possunt Fagundez *lib.* 2. *de* 1 *præcept. Eccles. cap.* 6. *n.* 14. qui etiam citat Henriquez loco à Bonacina citato, *& lib.* 9. *cap.* 9. *initio.* Sed certè Henriquez hanc partem saltem expresè non sustinet, solùm enim docet, quod dictæ tres partes pertineant intrinsecè ad rationem sacrificij, vt partes necessariæ,

non

non tantùm integrales, sed essentiales; & ita curare debet, ne quis desit dum fiant in Missa dictæ tres partes. Hæc in utroque loco citato, & nil ampliùs. Candid. *disquis.* 25. *art.* 29. *dubit.* 6. *dicto* 7. Trullench *loc. cit.* (citans pro hac parte Henriquez *lib.* 9. *cap.* 21. *num.* 8. vbi nihil de hac re) quamvis in re in oppositum se inclinet. Gesualdus *tract.* 17. *cit. c.* 2. *num.* 18. & alij.

Negabunt etiam, & à fortiori, sustinentes in sola dicta Oblatione esse sitam rationem sacrificij Missæ; vt Ioannes Eckius, Clichtoveos, Ruard. Scot. & Gabriel, quos citavimus 2. *part. tractat.* 8. *disput.* 1. *quæst.* 12.

Sed longè probabiliùs respondeo: Satisfacere, quia longè probabilius est, talem Oblationem nec pertinere intrinsecè ad rationem sacrificij, nec esse partem essentialem illius, vt diximus *loc. cit.* ergo cùm aliàs sit pars levis, & parva, vt constat, non erit omissio illius mortalis. Sic affirmare tenentur Suarez, Vasquez, Hurtado, Lugo, Montesinos, & alij, quos *q.* 11. citata retulimus. Legatur Suarez *disp.* 88. *sect.* 2. *vers. Denique vltimò.*

QVÆSTIO XLIII.

An deinde satisfaceret præcepto Missæ, qui præsens non adesset Consecrationi vtriusque speciei, si adesset reliquis Missæ partibus?

AFfirmat etiam Hurtado *disp.* 5. *de sacrif. Missæ, diff.* 1. vbi sic ait: Omissio partis Missæ à consecratione inclusivè, vsque ad *Pater noster*, etiam inclusivè, est mortalis, ob dignitatem hujus partis, non tamen omissio solius consecrationis, quamvis totius, benè tamen totius consecrationis, & sumptionis, quamvis assistatur intermedio, ob dignitatem harum duarum partium: Ita Hurtado. In cujus sententiam valde inclinat Suarez *in* 3. *part. disput.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Vltimò denique*, & Fagundez, *num.* 14. *cit.* vbi aiunt, non semper injiciendum esse scrupulum, quando per breve tempus una prædictarum pars omittetur, dummodo consecratio simul, & consumptio non omittantur: quia res hæc moraliter est dijudicanda, & adhuc non satis constat, in quo præcisè consistat essentia sacrificij Missæ. Ita hi Doctores. Dicuntque id esse probabile Lugo *de Sacram. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 4. & Diana *part.* 5. *tract.* 13. *resolut.* 61. Debentque amplecti Albert. Martin. de Ledesma, & Ioannes de Cruce. Cùm existiment, in sola Sumptione vtriusque speciei consistere essentiam sacrificij Missæ.

Sed probabiliùs respondeo: Non satisfacere, quia probabilius est, quod tota ratio, & essentia sacrificij Missæ sita sit in sola consecratione, vt cum D. Thoma, Suario, Vasquio, & aliis plurimis diximus 2. *part. tract.* 8. *disp.* 1. *q.* 16. ergo qui consecrationi non est præsens, non adest sacrificij oblationi, ac proinde nec Missæ: quia adesse Missæ non solùm est adesse corpore, sed offerre sacrificium simul cum Sacerdote: ergo qui non adest consecrationi, non offert sacrificium, ac consequenter nec adest Missæ. Sic expresse Marchantius *in resol. Pastoral. de Sacram. tract.* 4. *c.* 6. *q.* 4. Bonac. *loc. nuper cit.* Reginald. *lib.* 19. *n.* 24. *vers. Quoad partes*, ex Suario *sect.* 2. *cit.* Candid. *disquis.* 25. *art.* 29. *dubit.* 6. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 10. Petr. Ledesma *tom.* 1. *sum. cap.* 27. *concl.* 4. *vers. Vltimamente*, Gesualdus *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *n.* 18. Fagundez *loc. cit. cap.* 6. *n.* 14: Dicastillo *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 5. *dub.* 3. *num.* 36. Molfesius *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *n.* 49. & Cardin. Lugo *de Sacram. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 4. *cit.* ait, ita esse tenendum per principia intrinseca.

QVÆSTIO XLIV.

An saltem satisfaceret præcepto, qui duntaxat consumptioni sacrificij non adesset?

NEgant adhuc Bonac. *n.* 14. *cit.* & penes ipsum Henriquez, Ægidius, & Nugnus. Necnon Suarez, Fagundez, & Candid. *loc. cit.* Petr. Ledesma, & (ni fallor) Trulleuch, & novissimè dicastillo, & Molfesius *loc. cit.* Et negare per principia intrinseca tenentur Albert. Ledesma, & Cruz, cùm affirment essentiam sacrificij Missæ in sola sumptione facta à celebrante consistere.

Sed probabiliùs respondeo: Verè in hoc casu satisfacere, quia probabilius est, præfatam sumptionem nec partialiter adhuc pertinere ad essentiam sacrificij, vt diximus 2. *part. loc. cit. q.* 15. ergo cùm aliàs omissio hujus partis sit levis, & parva, non erit mortalis. Sic Hurtado, & Lugo *loc. cit.* Quod esse valde probabile, dicunt Suarez, & Fagundez *loc. cit.* & tenet me citato Diana *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 46. & Caspensis, & Pellizarius penes ipsum.

QVÆSTIO XLV.

An etiam satisfaceret præcepto, qui tempore consecrationis ingrederetur Sacristiam, v. g. ad afferendum aliquid necessarium?

REspondeo: Etiam satisfacere, quia in hoc casu recedens à sacrificio verè dicitur illi moraliter adesse, & facere unum corpus cum aliis, qui sacrificio assistunt, vt in simili diximus, loquendo de Horis Canonicis 1. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 17. *in fine.* Sic Bonac. *disp.* 4. *cit. quæst. vlt. punct.* 11. *num.* 18. & apud illum Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 8. Tabien. Sylvest. & Anton. Sà *v. Missæ auditio*, *n.* 2. Graffius 1. *part. lib.* 2. *c.* 35. *n.* 11. Barthol. & Angelo *de Missa*, §. 78. Sic etiam Layman *lib.* 4. *tractat.* 1. *c.* 5. *n.* 7. *&* *tract.* 7. *c.* 3. *n.* 3. *vers. Illud quoque*, Lugo *de Sacram. disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 4. & ex illo Diana *part.* 5. *tract.* 13. *resol.* 61. Villalob. *in sum. tract.* 8. *diff.* 35. *n.* 5. Candidus statim citandus. Trullench *dub.* 5. *cit. n.* 12. Dicastil. *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 5. *dub.* 3. *n.* 42. & alij, quos novissimè iterum, me citato, tenet Diana *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 46.

QVÆSTIO XLVI.

An item qui tempore consecrationis, aliòve exit extra Ecclesiam ad faciendum, vel deferendum aliquid ad Missam necessarium, censeatur adimplere præceptum?

NEgant Bonacina, & Trullench *loc. cit.* & ex parte Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Ex hac*, & Fagundez *lib.* 2. *cit. c.* 6. *n.* 10. vbi ex Suario sic ait: Si tamen contingat, aliqua quæ præveniri poterant, ex oblivione fuisse omissa, & inter ipsam Missam solemnem esse quærenda, v. c. si deesset vinum, & extra Ecclesiam quærendum esset, tunc hujusmodi minister, si aliqualem moram faceret, teneretur aliam Missam audire, si posset; si autem non posset, excusaretur à peccato ratione justi, & debiti servitij, vt docet Suarius citatus. Ita Fagundez, & Palao *tom.* 4. *tract.* 22. *disput. vnic. punct.* 16. Et etiam Molfes. *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *num* 49. dum absolutè docet, nullo modo satisfacere præcepto illum, qui à Templo recederet

cederet, dum Sacerdos pervenit ad consecrationem, aut ad sumptionem.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam in hoc casu adimplere præceptum. *Primò*, quia ratio excusans à transgressione præcepti audiendæ Missæ, in casu præcedentis quæstionis, eademmet in ista militat. *Secundò*, quia in utroque casu, quidquid Missæ ille omittit, necessitate coactus omittit: ergo in utroque censeri debet totam Missam audire. Non ergo tenebitur postea aliam Missam audire, quamvis possit, licèt optimum sit consilium, vt illam audiat. Sic videtur sentire Candid. *disquis.* 25. *art.* 29. *dub.* 9. vbi absolutè, & sine limitatione affirmat, inservientes Missæ satisfacere præcepto, etiamsi toti Missæ non adsint. Sylvest. *verb. Missa* 2. *quæst.* 1. §. *Dicitur quintò*. Henriquez etiam *loc. cit.* & clariùs *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 8. sic dicens: Qui serviunt celebranti, quamvis aliquoties recedant pro afferendo libro, vino, thure, aut pro pulsatione cymbali, aut aliis ad Missam pertinentibus, censentur moraliter adesse Missæ. Sic ille, & clariùs adhuc Dicastillo *loc. cit.* Qui quamvis dicat quod limitatio Bonacinæ sit probabilis; addit tamen non esse necessariam, quia non censetur præsens Missæ ex eo præcisè, quod sit in Ecclesia, in qua sæpè sunt, qui non censentur corporaliter præsentes Missæ, vt patet maximè in magnis Ecclesiis, vt in Cathedralibus: sed tunc censetur quis præsens, quia servit in eo, & cooperatur Missæ, quod potest præstare etiam extra Ecclesiam. Sic ille, & me citato Diana *p.* 10. *loc.* nuper *citato*.

QUÆSTIO XLVII.

An satisfaciat præcepto, qui solùm à principio Missæ vsque ad dictum Pater noster assistit?

Respondeo: Nullo modo satisfacere, nisi aliàs consuetudo excuset illum: quia quæ orationem Dominicam subsequuntur, verè sunt pars notabilis, vt ex dictis constat. Dixi autem, *nisi consuetudo excuset*, quia talis repetitur in quibusdam locis recepta, ex tacito Episcoporum consensu, vt videlicet dicto Pater noster servi, & ancillæ excedant Templo. Sic Bauny *in Theolog. Morali, tract.* 6. *de sacrif. Missæ, q.* 8. *vers. Assertio* 2.

QUÆSTIO XLVIII.

An satisfaceret præcepto, qui à peracta consecratione vsque ad Pater noster exclusivè non assisteret?

Affirmativam sententiam videtur insinuare Hurtado *disput.* 5. *de sacrif. Missæ, diff.* 1. Quatenus omissionem à consecratione inclusive usque ad *Pater* inclusivè, assignat pro omissione gravi, & mortali: innuit ergo clarè, omissionem minorem non esse mortalem. Videantur verba hujus Doctoris relata *suprà, quæst.* 43.

Sed tanquam certum respondeo: Non satisfacere præcepto, quia certum videtur, quod etiam omissio à peracta consecratione usque ad initium *Pater*, sit gravis, ac notabilis, & consequenter mortalis. Nam adhuc dato, quod hæc pars omissa sit, vt videtur, parva, & levis in quantitate, non tamen est parva, sed gravis, & notabilis in dignitate orta ex propinquitate ad substantiam sacrificij. Nam vt benè Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. vltimò denique*, & alij, in partibus Missæ non tam consideranda est temporis mora, quàm dignitas, & propinquitas, vel necessitas ad essentiam sacrificij. Vnde si quid eo tempore intermittatur, etiamsi tempus non sit longum, non adimpletur præceptum. Sic à fortiori debent docere Bonacina, Fagundez, Candid. & alij, qui docent, non implere præceptum audiendæ Missæ illos, qui non assistunt oblationi verbali, quæ fit à Sacerdote post consecrationem, de quo *suprà q.* 42.

QUÆSTIO XLIX.

An teneantur fideles ex vi præcepti Missæ audiendæ vltimum Evangelium Sancti Ioannis (aut alterius, quod ejus loco legitur) audire?

Negant Suarez, Lugo, Hurtado, Trullench, Fagundez, Diana & alij plures Authores, quos *suprà, q.* 63. pro prima sententia retulimus. Eo quòd existiment, hujusmodi Evangelium nullo modo ad integritatem Missæ pertinere. Nam in antiquis juribus, solùm præcipiebatur fidelibus, ne discederent ante benedictionem Sacerdotis, vt constat ex habitis *suprà quæst.* 30. ergo in jure nullum extat præceptum de ultimo Missæ Evangelio audiendo: ergo signum est, quod ejus auditio non pertineat ad integritatem Missæ, ac proinde nec venialiter peccare, qui post datam à Sacerdote benedictionem, statim ab Ecclesia discedit, non audito ultimo Evangelio. Et hanc opinionem esse æquè probabilem, ac oppositam, sentit Petr. Ledesma 1. *part. sum. cap.* 27. *post* 3. *conclusionem*.

Sed probabiliùs longè respondeo: Teneri fideles ex vi præcepti Missæ audiendæ, ultimum Evangelium Missæ audire. Quia probabilius longe est, quod nunc jam sit pars Missæ, & ad ejus integritatem pertineat, cùm apertè in Rubrica 13. Missalis, inter alias partes Missæ hæc absolutè numeretur, & his verbis præscribatur: *Dicto* (ait Rubrica) *Placeat, datur Benedictio, quæ à celebrante semper datur in Miss., præterquam in Missis Defunctorum. Deinde legitur Evangelium S. Ioannis. In principio, præmisso Dominus Vobiscum, & Initium, vt moris est: quod Evangelium nunquam prætermittitur in Missa, nisi quando fit de festo in aliqua Dominica, vel Feria, quod habet Evangelium proprium, quod legitur ejus loco.* Sic ibi: ergo clarè constat, quod Evangelium vltimum jam nunc ad integritatem Missæ pertineat, & consequenter, quod peccet venialiter, qui illud voluntariè, & sine legitima causa omittit. Sic tenent aliqui Recentiores, in quorum sententiam videtur tandem inclinare Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Ex hac certa*, & Fagundez *lib.* 2. *cit. c.* 6. *n.* 8. & benè faciunt, quia id ex eorum doctrina tradenda quæstione sequenti, apertè convincitur, vt videbimus. Hanc eandem sententiam tenet Dicastillo *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 5. *dubit.* 2. *num.* 18. Licèt innuat contrariam esse probabilem *num.* 38.

Ad fundamentum oppositum dicendum est, verum esse quod in antiquis juribus non extet præceptum de ultimo Evangelio audiendo; quia licet ejus lectio olim fuisset apud quosdam in vsu, vt constat ex cap. *Quidam, de celebr. Missar.* non tamen erat præcepta, sicut nunc quoad omnes est, vt constat ex Rubrica citata. Legatur Gavantus *in dicta Rubrica*.

QVÆSTIO

QVÆSTIO L.

An etiam teneantur fideles ex vi praecepti audire confessionem, quæ fit à Sacerdote initio Missæ ante gradus Altaris?

NEgant aliqui, quos citatis nominibus refert Suarez *sect. 2. cit. vers. Sed quæres.* Quia existimant, talem confessionem non esse partem Missæ: ergo non tenentur fideles ex vi præcepti audiendæ Missæ illam audire, ac proinde etiamsi quis illam voluntariè omittat, non peccabit adhuc venialiter. Quod autem prædicta confessio non sit pars Missæ, expressè tenet Sotus *in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 4. pag. mihi 578. col. 2.*

Alij autem (apud eundem Suarium) licèt concedant, illam confessionem esse partem Missæ, negant tamen peccare, nec venialiter eos, qui illam non audierint: quia, inquiunt, est minima pars.

Sed probabiliùs longè respondeo: Teneri audire dictam confessionem, ideoque peccare venialiter illum qui videns Missam inchoari, non vult Ecclesiam ingredi, donec finita sit confessio Sacerdotis. Probatur, quia probabilius longè est, confessionem, Psalmum, & Versus, quos Sacerdos ante gradus Altaris dicit, esse partem Missæ, cùm sub titu, & nomine Missæ totum id comprehendatur, vt constat ex Rubrica 3. Missalis. Cujus titulus sic se habet: *De principio Missæ, & confessione facienda.* Et in textu *num. 1.* expressè habetur, quod *Sacerdos factâ priùs Cruci, vel Altari profundâ reverentiâ, aut si in eo sit Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, factâ genuflexione, erectus incipiat Missam dicendo, In nomine Patris, &c.* ergo clarè ex Rubrica constat dictum Psalmum, Confessionem, & Versus, esse partem omnino integralem Missæ, ac proinde teneri quem illam ex vi præcepti audire, aut peccare venialiter, qui talem partem voluntariè sine causa prætermiserit. Nec refert quidquam, quod hæc pars omissa sit minima, ad hoc quod non sit venialis: quia quantumvis minima sit, ejus voluntaria omissio est omnino irrationabilis, & consequenter venialis. Sic Suarez *loc. cit.* & benè; quia ex hac ejus doctrina, & sententia roboratur nostra sententia quæstione antecedenti habita. Sic etiam expressiùs Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disput. 5. dubit. 2. num. 18. adjunctis 31. & 41. numeris.*

QVÆSTIO LI.

An satisfaciat præcepto, qui vnam partem Missæ audit ab vno Sacerdote, & aliam ab alio, v. g. ab vno à principio vsque ad Consecrationem, & ab alio à Consecratione vsque ad finem?

NEgant Suarez, Fagundez, Lugo & alij, quæstione sequenti citandi, & quidem probabiliter.

Sed probabiliùs longè respondeo: Satisfacere, quia qui prædicto modo Missam audit, verè dicitur audire integram Missam, quamvis à duobus Sacerdotibus; ergo verè satisfacit Ecclesiæ præcepto. Sic tenent communiter Doctores, vt fatetur Loysios Turrianus *in suis selectis, part. 2. disp. 16. dub. 7. vers. Vnum est.* Sic dicens: Docent autem frequentiùs Doctores, per hoc non violare præceptum audiendi Missam graviter: potest autem contingere duobus modis: altero, si prior pars priùs audiatur, & posterior posteriùs; & in hoc facilè apparet, non esse gravem violationem, quando non est interruptio magni temporis, &c. Sic ille, & post illum Diana *part. 5. tract. 14. resol. 52.* per hæc verba: Non est dubium, quod satisfaciat, si priorem partem Missæ priùs audiat, & posteriorem posteriùs. Ita ille, & alij quamplures, qui absolutè docent, adimplere præceptum illum, qui partem unius Missæ, & partem alterius audit. Vnde major difficultas est de illo, qui priùs posteriorem partem Missæ, & posteriùs priorem partem audiat, an scilicet satisfaciat præcepto. Pro quo sit

QVÆSTIO LII.

An etiam satisfaciat præcepto, qui ab vno Sacerdote priùs posteriorem partem Missæ, & postea ab alio priorem audit?

NEgat Suarez *tom. 3. in 3 p. disp. 88. sect. 2. vers. sed tunc inquiri potest,* vbi oppositam sententiam sibi semper fuisse suspectam, & parum consentaneam intentioni Ecclesiastici præcepti, & religioni, ac reverentiæ debitæ sacrificio Missæ, planè affirmat. Quare malè illum citant pro contraria parte Molfesius, Scortia, Fillinc. Hurtado, Philibertus, & Machado vbi infrà. Negant etiam Fagundez *lib. 2. de 1. præcept. c. 6. n. 12.* & Lugo *disp. 22. sect. 1. n. 8* citantes pro hac parte Azorium *tom. 1. lib. 7. c. 3. q. 3.* & Toletum *lib. 6. c. 7. §. Dico tertiò.* Sed certè non ita benè. Nam vterque ad minus vt probabile oppositum defendit. Negant etiam apud Henriq. *lib. 9. c. 25. n. 8. in Glossa,* Paëz, Vera, & alij.

Sed probabiliùs adhuc, aut certè æquè probabiliter respondeo: Etiam satisfacere, quia etiam hæ duæ medietates constituunt vnam integram Missam: ergo qui illas audit, verè satisfacit præcepto audiendæ integræ Missæ. Consequentia patet: antecedens verò probatur, quia quemadmodum vna dicitur Missa, & vnicum dicitur fieri sacrificium, quando deficiente vno Sacerdote post consecrationem alter supplet, & perficit, quod ab altero fuerat prætermissum: Ita similiter qui duas Missæ medietates audit, vnam dicetur audire Missam. Sic Bonacina *disput. 4. citat. quæst. vltima, punct. 11. num. 13.* ita dicens: Secundò colligitur, posse eum satisfacere præcepto, qui vnam partem Missæ audit ab vno Sacerdote, aliam ab alio, vt si quis veniens ad Ecclesiam tempore elevationis Missæ reliquum illius audiat, & simul partem alterius usque ad elevationem. Sic ille. Qui & id ratione à nobis facta probat. Scortia etiam *lib. 2. de sacrif. Missæ, cap. 20. num. 3. pag. mihi 161.* hanc partem iis verbis docet: Potest, inquit, audiri Missa dimidiatè, hoc est, media ab uno, & media ab altero, maximè si posterior pars audiatur priùs. Sic ille, qui vt constat, libentiùs concedit casum hujus, quàm præcedentis quæstionis. Vnde valdè miror, quod Diana hos Authores non viderit, propterea que dixerit *loc. cit.* neminem invenisse hoc dubium præter Turrianum tractare. Tractant enim illud prædicti Doctores, & alij, quos ipsi citant, quatenus absolutè, & sine vlla distinctione docent, satisfacere præcepto secundùm substantiam illum, qui à duobus Sacerdotibus successivè dimidium Missarum audit. Sic igitur Navarrus *in sum. cap. 21. num. 2. & in cap. Quando, de Consecr. dist. 1. notab. 10. à n. 18.* Maior *in 4. dist. 12. quæst. 3. & dist. 45. quæst. 2.* Sotus *dist. 13. quæst 2. art. 1.* circa finem, ita dicens: Neque verò si quis partem unius Missæ, & reliquum alterius audierit, est condemnandus; quandoquidem omnia audit necessaria. Ita Sotus. Henriquez *lib. 9. de Missa, cap. 25. num. 8.*

n.8.& in margine lit.K. vbi expreſſè noſtram ſententiam docet. Azor *lib.7.c.3.q.3.* Toler. *lib.6.c.7.in fine,* & Medina *c.14.§.9.* qui duo admittunt hoc vt probabile, ſaltem Graff. *lib.2.deciſ.aur.c.34.n.4.* ſic loquens: Excuſaretur tamen à mortali qui vnius Miſſæ dimidium, & alterum alterius Miſſæ audiret. Sic ille. Sa *verb. Miſſa auditio.n.2.* Nugnus *q.83.art.6.dub.2. verſ. Ad hanc difficultatem.* Ægid. *ibid.n.187.* Barthol. ab Angelo *de Miſſa §.782.* Moute *in examine Theol. p.2.c.8.§.1.n.6.* Llamas *3.p.Method.c.5.§.8 pag.mihi 483.* Layman *tract.7.cit.c.3.in fine.* Luyſius Turrian. *loc.cit.* Villalobos *diff.35.cit.n.4.* Hurtado *diſp.5. de ſacrific. Miſſæ, diff.4.* Reginald. *lib.19.n.26.* Portel. *in addit.verb. Miſſa,n.12.* Philibert. *tract. de Ordine, p.3. c.17. n.6.* Candidus *diſquiſ.25.art.15.dub.5.* Caſtro Palao *tom.4. tract.22. diſp.vnica, punct.16. n.8* Ioan. de Croce *in ſum.1.p.in 3. præc. Decalog.art.2.concl.1.* Geſuald. *de Sacram. tract.18.cap 2.n.15.* Martinon *de Sacram. diſp.40.ſect.9.n.109.* Molfeſ. *in ſum. tract.3. c.17.n.35.* dicens, hanc opinionem eſſe communem, & veram: addens, talem etiam eſſe caſu, quo quis partem Miſſæ illius diei ab vno Sacerdote, & partem alteram de Miſſa votiua, aut Defunctorum, &c. ab alio audiat. Bauny *tract. 6. de ſacrif. Miſſa, p. 9.* Fillioc. *tract.5. cap.7.n.207.* (qui tamen malè citat Suarium pro hac parte) Trullench *lib.3.in Decalog. c.1.dub.5.n.6.* Baſſæus *verb. Miſſa 8. n.4.* (citans, & benè pro hac parte Azorium) Machado *lib.2. ſum. p.4 tract.1.docum.1. n.7.* Qui peſſimè citat pro contraria parte Reginaldum, Nugnum, Ægidium, & Bonacinam, & pro hac Suarium. Sic etiam Doctiſ. Iodocus *tom.2.verb.Miſſa, n.49. verſ. Tertiò,* vbi ſic ait: Aut poterit partem alteram Miſſæ audire ab hoc celebrante, alteram ab alio, in eadem, vel alia Eccleſia. Sic ille. Diana *loc.cit.& 1.p.tract.17.reſol.18. & p.8.tract.7.reſol.89.* Auerſa *de Euchar.q.11.ſect.19.* Lublinus *tom.1. ſum. verb Feſtum, n.17.* Ioan. Henriq. *in compendio caſuum moral. cap.15. num.2.* Dicaſtillo *tract.5. de Sacram. diſp.5.dub.3.n 39.* citans pro oppoſita ſententia Toletum, & Conioch. Sed certè ex iis Toletus ſaltem vt probabilem amplectitur noſtram ſententiam, vt diximus; imò idem facit Coninch *n.237. cit.* Ortiz *de 3. præcept. §.6. fol.103. pag.2.* Petrus Ledeſma *1.p.ſum.c.27.poſt 5. concl.* dicens hanc ſententiam eſſe æquè ac contrariam probabilem. Audebit nunc quis quæſo, poſt tot tantoſque Doctores dicere, hanc ſententiam non eſſe probabilem? Audebit certè ignarus quis, qui illos nec legerit, nec viderit: alius nemo.

QVÆSTIO LIII.

An etiam ſatisfaceret præcepto, qui audiret integram Miſſam audiendo tres, aut quatuor partes Miſſarum trium, aut quatuor Sacerdotum?

NEgabunt (& à fortiori) omnes Authores nuper pro prima ſententia adducti, & negauit quidam Modernus Theologus dicens, id nec eſſe probabile, nec ſupportabile.

Sed adhuc conſequenter loquendo probabiliter æquè reſpondeo: Etiam ſatisfacere. Hanc noſtram reſponſionem euidenter eſſe probabilem per principia intrinſeca, ex nuper dictis conſtat. Quia certum ac euidens eſt, quod ſit probabile, quod ille qui duarum medietates Miſſarum audit, adimpleat præceptum, eo quòd ſic audiendo integram Miſſam audiat: ergo etiam erit certum ac euidens, quod ſit probabile, quod eodem modo adimplebit qui tres, aut quatuor partes Miſſarum trium, aut quatuor Sacerdotum audit. Patet euidenter, cùm ex iis etiam poſſit integrari, & fieri vna Miſſa; quia vt bene arguit Lugo, ſicut poſſunt coniungi duæ partes Miſſæ, ita poterunt tres, aut quatuor. Sic Henriq. *loc.cit.* per hæc verba: Satisfacit etiam præcepto, qui à pluribus Sacerdotibus per partes ſucceſſiuè audit integram Miſſam, vt à duobus, vel tribus. Sic ille. Et Hurtado *loc. cit.* & nouiſſimè Doctiſſ. Dicaſtillo *loc.cit.* ita dicens: Vnde non ſolùm à duobus, ſed etiam à pluribus Sacerdotibus poteſt quis per partes Miſſam audire. Sic ille: conſtat ergo tam ex ratione, quàm ex authoritate hanc noſtram ſententiam eſſe valdè probabilem.

QVÆSTIO LIV.

An etiam ille qui audit duas partes Miſſæ ſucceſſiuè, diuidendo partes principaliores, ita vt in vna, quam audit, contineatur conſecratio, & in altera ſumptio, ſatisfaciat præcepto?

NEgat Auerſa *de Euchariſt.q.11.ſect.19.* per hæc verba, quæ refert Diana *p.8. tract.7. reſol.89.* Item animaduertendum eſt, non ſatisfieri poſſe audiendo ſucceſſiuè partem vnius Miſſæ, & partem alterius, ſi in vna parte contineatur conſecratio, & in alia ſumptio; quia ſic non aſſiſteret quis vni integro ſacrificio, nec ex parte vnius, & ex parte alterius perficitur vnum moraliter ſacrificium. Et hoc ita eſſe videtur, etiamſi quis ſeruato ordine harum partium, priùs aſſiſtat conſecrationi vnius Miſſæ, & poſtea ſumptioni alterius, quia ex iis non conſtituitur vnum moraliter ſacrificium. Multò magis id apparet quando quis priùs aſſiſtit ſumptioni vnius Miſſæ, & poſtea conſecrationi alterius. Hæc & alia ille. Sed nimis ſcrupuloſè. Propterea,

Probabiliùs reſpondeo: Dicendum, quod verè ſatisfaciat præcepto, etiam caſu, quo quis audiat partem vnius Miſſæ, in qua contineatur offertorium, & alteram partem alterius Miſſæ, in qua contineatur conſecratio, & alteram partem alterius tertiæ Miſſæ, in qua contineatur ſumptio. Ratio eſt, quia verè ex omnibus iis partibus integratur vnum moraliter ſacrificium, & vna integra Miſſa: ergo qui iis omnibus adhuc ſucceſſiuè aſſiſtit, verè aſſiſtit integræ Miſſæ. Confirmatur, quia in noſtra, & probabiliori ſententia, eſſentia totalis ſacrificij Miſſæ conſiſtit in ſola conſecratione: ergo qui illi aſſiſtit, verè ſubſtantiæ totalis ſacrificij ſtrictè ſumpti aſſiſtit: ergo vt præcepto audiendæ Miſſæ ſatisfaciat, ſufficiet ei, aliis partibus reſtantibus in duabus aliis Miſſis intereſſe. Sic ſentit Diana *loc. cit.* & ni fallor alij Doctores pro noſtra ſententia *q. 52. & 53. citati.* Vnde ad fundamentum aduerſæ negandum omnino eſt, ex prædictis partibus Miſſæ ſucceſſiuè auditis non integrari vnam Miſſam, vnumque moraliter ſacrificium.

QVÆSTIO LV.

An ſaltem peccaret venialiter, qui abſque cauſa mediam Miſſam ab vno, & mediam ab alio audiret?

NEgat Medina (ſaltem loquendo iuxta aliquorum ſententiam) *inſtruct. lib.1.cap.14 §.9.* per hæc verba: [Tambien ſe tiene por probable ſentécia, que no cumple con oyr media Miſſa de vn Sacer-

dote,y la otrs media de otro, y quien figuiere esta opinion, no pecara, porque la tienen hombres doctos, aunque lo contrario es cosa mas llana, y segura.] Ita ille, & etiam Ioan. Henriq. *in compendio casuum Moral. c. 15. n. 2.* sic dicens : [Licito es oyr media Missa de vn Sacerdote, y otra media de otro, como lo dize Nauarro *c. 2 n. 4.*]Hæc ille, malè citans Nauar. *cap. 2.*

Sed certè longè probabiliùs respondeo : Quod peccaret, quia transgreditur absque causa modum, & perfectionem præcepti audiendi Missam. Sic Ægid. *loc. cit. n.* 288. ex Suar *disp.* 88. *sect.* 2. Reginald. *lib.* 19. *num.* 26. Candid. *disquis.* 25. *art.* 5. *dub.* 5. *dict.* 11. Nugnus *tom.* 2. *in* 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *dub.* 2. §. *ad hanc difficultatem* Bauny *tract.* 6. *de Missa sacrif. q.* 9 Layman, Scortia, Bonacina, Luysius, & Diana *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO LVI.

An etiam satisfaciat præcepto, qui non successiuè, sed simul audit Missam à duobus Sacerdotibus, ab vno scilicet ab initio vsque ad consecrationem, ab alio à consecratione vsque ad finem?

NEgat Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 2. *vers. Sed tunc inquiri potest*, dicens oppositum esse valdè absurdum, & à nemine, quem ipse viderit, concessum. Fagund. *c.* 6. *cit. n.* 11. vocat etiam oppositum absurdum. Luysius *in selectis disp.* 16. *cit. dub.* 7. asserens contrarium nec esse probabile, nec tutum in conscientia, eo quòd præceptum audiendi Missam requirat attentionem veluti successiuam circa partem Missæ, proportionatam successioni actionis dicendi Missam. Ægid. *q.* 83. *art.* 6. *num.* 288. & Nugn. *ibid. art.* 6. *dub.* 2. Reginald. *loc. cit. vers. Cæterùm videtur.* Molfes. *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *n.* 36. Logo *loc. cit. n.* 10. Petr. de Ledesma 1. *p. c.* 27. *post* 5. *conclus.* dicens oppositum sibi non videri probabile. Castro Palao *tom.* 4. *tract.* 22. *disp. vnic. punct.* 16. *n.* 9. Martinon. *de Sacram. disp.* 40. *sect.* 9. *n.* 109. Candid. *disquis.* 25. *art.* 28. *dub.* 8. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 9. & in id inclinat Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 4. & tenet item Layman *tract.* 7. *cit. c.* 3. citans pro hac parte Sotum *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Nauar. *c.* 21. *n.* 2. Medinam §. 9. *cit.* Sà *verb. Missa auditio, n.* 2. & Tolet. *lib.* 6. *c.* 7. Sed omnes hos Authores citat malè, quia nullus tractat de hoc caso, sed de casu habito *q.* 52. nempe de illo, qui successiuè vnam partem Missæ audit ab vno Sacerdote, & aliam ab alio, de quo caso loquendo oppositum, vt vidimus, expresse tenent Sotus, Nauar. & Sa. Toletus verò, vt probabile (ad minus) ait enim sic: Dico tertiò. Aliqui volunt, quod si quis mediam Missam audiret ab vno Sacerdote, & residuum ab alio, quod satis faceret præcepto; nam Missam integram audiuit : ita tenet Major *dist.* 45. *q.* 2. Nauar. *c.* 21. *n.* 2. idem Soto 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. & mihi probabile videtur, quamvis si aliquis id fecisset, si tempus esset quo vacaret audire sacrum vnum, aliud monerem, & consulerem vt audiret; nam profectò non est visus audire Missam integram, sed duas medietates duarum Missarum, quæ inter se non faciunt integritatem. Sic Tolet. & eodem ferè modo loquitur Medina *loc. cit.* vt constat ex verbis eius relatis nuper *q.* 55.

Sed his non obstantibus, probabiliter certè respondeo : Etiam in hoc casu satisfacere præcepto. Probo *Primò*, quia probabile est (vt statim dicemus) quod possit quis simul, & eodem tempore audire tres Missas, & satisfacere præcepto Ecclesiæ, & voto, & pœnitentiæ injunctæ de audiendis tribus Missis : ergo etiam est probabile, & satis, quod satisfaciat præcepto Ecclesiæ, qui mediam Missam ab vno, & mediam ab altero eodem tempore audit : consequentia est euidens, quia sicut se habet totum ad totum; ita & pars ad partem.

Secundò. Quia etiam est probabile, & satis (licèt contrarium probabilius, vt infrà) quod satisfaciat præcepto Ecclesiæ, qui sine interna deuotione Missam audit : ergo etiam erit probabile, quod ad implendum hoc præceptum non requiratur illa attentio successiua, quam circa partes Missæ Luysius requirit : ergo & quod adimpleat præceptum qui mediam Missam ab vno, & mediam aliam ab alio eodem tempore audit.

Tertiò. Quia valdè probabile, imò ferè certum est (vt infra) quod ille qui tempore Missæ legit per librum, aut memoriter recitat Psalmos injunctos pro pœnitentia, aut Officium diuinum, satisfaciat præcepto audiendæ Missæ, vt diximus 1. *p. tract.* 5. *disp.* 9. *q.* 54. & fatetur ipsemet Luysius ibidem citatus : ergo improbabile, & valdè erit asserere tanquam certum, & indubitatum, quod præceptum audiendi Missam requirat attentionem successiuam circa singulas successiuas Missæ actiones. Patet; nam hæc attentio non compatitur benè cum lectione Psalmorum, aut Officij diuini : sine illa ergo adimpleri potest præceptum audiendi Missam, adhuc in sententia ipsiusmet Luysij : ruit ergo fundamentum ipsius, ac consequenter fundata manet nostra sententia. Et ideò illam tenent, saltem vt probabilem, Azor. 1. *p. lib.* 7. *q* 3. sic dicens : Item non video si verum est, quod secunda opinio docet quod satisfaciat præcepto qui ædem Sacram ingressus duos Sacerdotes rem diuinam facientes audit simul per partes. Nam quod pertinet ad attentionem, potest ad vtrumque animum intendere. Sic ille. Et sic etiam Hurtado *tom.* 2. *de Sacram. disp.* 5. *de sacrific. Missæ, diff.* 4. Faustus *de Eucharist. lib.* 2. *q.* 389. Diana 1. *p. tract.* 17. *resol.* 18. vbi pro hac parte citat D. Francisc. de la Riba, Vicarium Generalem in Archiepisc. Panormit. virum prudentiâ, morum probitate, ac doctrinâ celeberrimum, *&* 4. *p. tr.* 4. *resol.* 107. *&* *p.* 5. *tract.* 14. *res.* 52. Bonac. *loc. cit. n.* 13. Molfes. *tom.* 1. *sum. tr.* 3. *c.* 17. *n.* 36. *in fine*, & Bauny *tr.* 6. *de sacrif. Missa, tit. de præcepto audiendi Missam, q.* 9. *pag.* 312. addentes tamen, & benè, in praxi consulendum esse oppositum, eo quòd sit magis pietati consentaneum. Item hanc nostram sententiam asserit esse satis probabilem Dicastillo *tr.* 5. *de Sacram. disp.* 5. *dub.* 3. *n.* 40. vbi sic ait : Non desunt quoque Authores qui satis probabiliter doceant, posse satisfieri præcepto Missæ, si simul tempore duas medietates Missæ quis audiat, v.g. vnius Sacerdotis Missam vsque ad consecrationem, & alterius eodem tempore à consecratione vsque ad finem. Ita Bonac. *supr. n.* 13. quem sequuntur alij Recentiores post ipsum, &c. Sic ille. Gesualdus etiam *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *n.* 16. vbi ita ait : Imò addo, in rigore loquendo eum satisfacere præcepto Missæ, qui duorum Sacerdotum simul in eadem Ecclesia celebrantium audit simul medietatem vnius, & medietatem alterius; vt si audiat Missam alicuius Sacerdotis vsque ad consecrationem, & eodem tempore audiat Missam alterius Sacerdotis à consecratione vsque ad finem. Sic Gesuald. citat etiam Bassæus *loc. cit.* pro hac sententia Emanuelem Sà *verb. Missa auditio, num.* 8. Graffium *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 4. Rodriguez *cap.* 123. *num.* 1. & Dian. *resol.* 18. *citata.* Sed ex his Authoribus Sà *num.* 8. nihil habet ad propositum. Numero autem 2. in quo de

materia

materia ad hoc attinente tractat, solùm ait, quod satisfaciat præcepto, qui partem unius Missæ audit, & reliquum alterius. Nec Rodriguez, saltem in correctiori impressione, ubi non *cap.* 123. *sed* 122. de hoc præcepto agit. Graffius autem licèt de hac materia agat *cap.* 34. (non 35.) *num.* 4. non tamen expresse de hac quæstione, sed de quæstione 52. suprà habita, vt constat ea verbis ipsius ibi relatis. Lege Dianam *p.* 10. *tract.* 15. *resol.* 3. vbi licèt jam sibi contrarius oppositam sententiam vt probabiliorem teneat, nostram tamen vt probabilem admittit.

QVÆSTIO LVII.

An item satisfaceret præcepto, qui non solùm à duobus Sacerdotibus duas partes, sed etiam à tribus, vel quatuor Sacerdotibus tres, aut quatuor partes Missæ eodem tempore audiret?

NEgabunt, & à fortiori, omnes Authores nuper pro prima sententia adducti, & ea illis captesse id negat Lugo *disp.* 22. *num.* 10. ubi ad probandam suam sententiam à nobis quæstione præcedenti primo loco relatam, sic ab inconvenienti arguit: Quia si potest, inquit, simul à duobus audire primam, & secundam partem Missæ, & ita conflare unam Missam, poterit simul à tribus, vel à sex, vel à decem, ita vt intra duo minuta, vel tria totam Missam integram audierit, & satisfecerit præcepto: sicut enim possunt conjungi duæ partes, poterunt & decem diversorum Sacerdotum: consequens autem videtur satis alienum à mente omnium fidelium. Adde quod posset aliquis eodem modo satisfacere præcepto recitandi horas, si simul audiret à tribus sociis tres lectiones, vel à novem Sociis omnes novem lectiones, ab uno Capitulum, ab alio Orationes, &c. quia non requiritur attendere ad sensum, sufficit attendere ad Deum, & audire: consequens autem nemo concedet. Hucusque Lugo.

Sed consequenter loquendo, probabiliter sanè respondeo: Etiam satisfacere præcepto, qui in debita distantia cum sufficienti attentione, & aliis circunstantiis requisitis (juxta infrà dicenda) à tribus, aut quatuor Sacerdotibus tres, aut quatuor partes Missarum audiret, si ex illis tota, & integra Missa conjungeretur; quod sanè accideret, si ab uno audiret ab initio vsque ad Epistolam, ab alio ab Epistola usque ad Præfationem, ab alio à Præfatione usque ad sumptionem, & ab ultimo, & quarto à sumptione usque ad finem. Probatur ratione Lugi pro hac responsione facta: Quia probabile est, & valde, vt quæstione antecedenti est habitum, quod qui simul, eodemque tempore audit dimidiatè Missam à duobus Sacerdotibus, ab uno scilicet ab initio usque ad Consecrationem, ab alio verò à Consecratione usque ad finem, adimplet præceptum audiendæ Missæ: ergo etiam erit probabile, quod & adimplebit qui præassignatas quatuor partes à quatuor Sacerdotibus simul audiret. Quod antecedens sit probabile, est certum, vt constat ea authoritate, & rationibus pro illo probando quæstione proxima allatis. Consequentia verò probatur, quia vt benè Lugo, sicut ex duabus partibus Missæ, nempe prima & secunda, conflatur una integra Missa: ita etiam conflatur ex quatuor partibus, nempe ex prima, secunda, tertia, & quarta: ergo si ille, qui audit simul prædictas duas partes Missæ, adimplet præceptum, ita etiam qui quatuor præassignatas.

Quod si inferas cum Patre Lugo: ergo etiam adimplebit præceptum, qui sex, aut decem partes Missarum diversorum Sacerdotum simul audiret; patet, quia sicut una Missa integra conflari potest, imò & de facto conflatur ex quatuor partibus; ita conflari potest ex sex, aut decem: ergo si audiendo quatuor implet quis præceptum, etiam adimplebit audiendo sex, aut decem.

Respondeo *Primò*, non valere consequentiam, est namque de minori ad majus, & ideò non infertur benè, ex eo quod quis possit assistere humano modo quatuor partibus diversarum Missarum, quod etiam possit sex, vel decem: dari namque potest facultas ad primum, & non ad secundum, quod Sole clariùs lucet. *Secundò* Respondeo, quod dato per possibile, aut impossibile (quod moraliter, & practicè loquendo tale judico) vt quis posset assistere, & interesse præassignatis decem partibus Missarum diversorum Sacerdotum, in debita distantia, humano modo, sufficienti attentione, & devotione, atque cum cognitione clara partium dictarum Missarum, & earum connexionis sufficientis ad integrandam unam Missam, tunc verè adimpleret etiam præceptum audiendi Sacrum, quia in vtroque casu eadem militaret ratio. Nec est inconveniens, quod dato casu practicè impossibili, sequatur aliud ferè, videlicet quod iste talis intra duo minuta, vel tria (verba sunt Lugi) totam Missam integram audiret, & satisfaceret præcepto. Nam hoc est per accidens, vt benè vidit Suarez *sect.* 2. *cit.* apponens exemplum in eo, qui in die festo recitat horas, & audit Missam, qui quidem brevius tempus in divinis rebus consumit, quàm si singula suis temporibus faceret; & nihilominus utrumque adimplet præceptum. Adde quod nullo modo esset verum, etiam dato assignato casu, adimplere quem præceptum intra duo, vel tria minuta; quia vt consideranti constat, plura, & satis correspondent minuta decimæ parti Missæ conflatæ ea decem successivis partibus diversorum Sacerdotum.

Ad additum verò Lugi respondeo: Negando illud ea nostra sententia sequi. *Primò*, quia in sententia omnium Doctorum exigentium attentionem, & devotionem internam ad impletionem horum præceptorum, scilicet recitandi Horas canonicas, & audiendi Missam, major attentio requiritur ad primum, quàm ad secundum, & sic non infertur benè, quod eodem modo possit quis satisfacere præcepto recitandi Horas, quàm præcepto audiendi Missam: quia attentio, quæ ad satisfaciendum huic est sufficiens, potest non esse ad satisfaciendum illi. *Secundò* respondeo: Falsum esse, quod adimpleret præceptum recitandi Horas, qui simul audiret à tribus Sociis tres lectiones, & minus qui à novem Sociis novem lectiones simul audiret; ab uno Capitulum, ab alio Orationes, &c. quia vt quis divino Officio satisfaciat, ultra attentionem ad Deum, debet necessariò audire distinctè verba recitantium cum illo, aut legentium, quod nullo modo potest præstare audiendo novem socios lectiones novem diversas recitantes, vt constat. Hæc autem ratio non currit in præcepto audiendi Missam, quia ad hujus impletionem non requiritur, quod audiantur adhuc in confuso, quæ à Celebrante dicuntur; sed solùm quod corpore, & mente præsens quis sit sacrificio, quod quidem sicut in pluribus Missis præstare potest, ita & in pluribus partibus earum.

Nec existimes, ô Theologe, hanc nostram sententiam esse nimis laxam, aut contra bonos mores; Quia cùm omninò, moraliter loquendo, non sit practicabilis, nec laxa alicui, nec contra bonos mores videri potest. Est igitur speculativè, & metaphysicè ex principiis intrinsecis probabilis; practicè verò, moraliter loquendo, minimè: quia illud quod speculando asserimus, nequit ad praxim moraliter

reduci. Vnde ad praxim nec prodest, nec obest hæc sententia, licèt prosit ad cognoscendam speculativam veritatem: lege tamen pro nostra sententia Escobar, & Mendozam *in Theol. Morali, tract. 1. exam. 11. p. 1. c. 4. n. 97.* Gesualdum *in Theolog. Moral. tract. 1. c. 2. n. 16.* & Dianam *loc. cit.*

QVÆSTIO LVIII.

An possit quis audire simul tres Missas?

NEgativam sententiam, tanquam probabiliorem videtur sequi Molfesius *in sum. tract. 3. cap. 17. num. 36.*

Sed tanquam mihi certum respondeo: Posse, quia possunt Altaria ita esse conjuncta, vt verè dicatur audiens esse præsens moraliter illis: ergo si cum hac corporis præsentia ad Deum attentionem habeat, verè dicetur talis tres simul audire Missas. Sic tanquam certum tenet Lugo *loc. cit.* his verbis, suppono enim, posse aliquem simul audire duas, vel tres Missas. Sic ille, & Diastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. dub. 9. à n. 111.* Gesualdus *de Sacram. tract. 17. c. 2. num. 16.* & Thom. Sanchez *lib. 1. sum. cap. 14. num. 12.* & omnes communiter, vt ex dicendis quæstione sequenti constabit.

QVÆSTIO LIX.

An qui ex vi præcepti, voti, & pœnitentiæ obligatur audire tres Missas, satisfaciat his omnibus obligationibus audiendo eas simul?

NEgant Ægidius Coninch *n. 288. cit.* loquendo in casu simili, & alij, quos tacitis nominibus refert Dicastillo *infrà.*

Sed probabiliùs respondeo: Satisfacere, quia præfatus audiens verè audit tres Missas: ergo verè satisfacit tribus obligationibus prædictis. Quod autem hoc faciat eodem, vel diverso tempore, vnico, aut pluribus actibus, nihil obest. Sic tenent Faustus *de Euchar. lib. 2. quæst.* 389. quem citat, & sequitur Diana *4. part. tract. 4. resol. 107. & 5. part. tract. 14. resol. 52.* & antea *1. part. tract. 17. resol. 18.* vbi pro hac parte refert Majorem *in 4. dist. 12. quæst. 8. dub. 1.* Ledesmam *in sum. tract. de Euchar. cap. 27.* Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 14. num. 12.* & Scortiam *lib. 2. de sacrif. Missæ, cap. 20. num. 10.* Sic etiam Portel, *verb. Missa, in addit. num. 10.* & tenet in simili Candid. *disquis. 15. artic. 22. dub. 7.* Ausonius *in sum. Diana, v. Missam audire, num. 13.* & Diastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. num. 40.* licèt hic id asserat ex sententia aliorum, ex sententia tamen propria *num. 113. & 114.* citans pro se Caietanum, Sotum, Medinam, Sà, Graffium, Bonacinam, & alios.

QVÆSTIO LX.

An etiam qui ex pœnitentia injuncta ad audiendas duas, vel tres Missas est astrictus, satisfaciat audiendo illas simul?

NEgat Lnysius *in selectis, disp. 16. cit. dub. 7.* Quia est, inquit, contra intentionem Confessarij, qui communiter intendit in hac pœnitentia imponere onus audiendi dictas Missas diversis temporibus. Citat etiam Diana *tom. 8. tract. 7. resol. 89.* pro hac parte Lugum *disp. 22. de Sacram. sect. 1. n. 10.* Sed omninò malè, quia ibi nec verbum de hac quæstione habet. Meliùs citari potest Ægidius loco nuper citato, vt citat Gesualdus *vbi infrà.*

Probabiliùs tamen respondeo: Etiam satisfacere, quia ex una parte verè audit tres integras Missas, quas pro pœnitentia confessarius imponit, & ex alia non constat, intentionem confessarij esse, vt illas diverso tempore audiat (si namque constaret, non est dubium, quod non satisfaceret:) ergo verè satisfacit. Sic tenent Bonac. *disputat. 4. cit. quæst. vlt. punct. 11. num. 13. vers. Addo.* Citans Emanuelem Sà *verb. Missæ auditio, num. 8.* Rodriguez *cap. 123. num. 1.* Graffium *lib. 1. cap. 35. num. 4.* Azorium *1. part. lib. 7. cap. 3. quæst. 3.* Sed ex his, quos citat, Authoribus Sà nec in nova, nec in antiqua editione habet quid ad propositum. Nec Rodriguez *in 1. editione* id docet *num. 1.* sed *tertio:* nec Azor, & minus Graffius quid de hac quæstione loquuntur. Tenent tamen Villalob. *loc. cit. num. 12.* Diana, & Dicastillo *loc. cit.* Qui etiam citat malè Rodriguez, & Azorium. Gesualdus *de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 17.* Qui item pro hac parte citat malè Rodriguez, Azorium, & Sà, & iterum, me citato, id tenet Diana *part. 10. tract. 15. resol. 3.*

QVÆSTIO LXI.

An qui in festo non potest integram Missam audire, potest tamen vsque ad Præfationem, vel Consecrationem exclusivè, teneatur hanc partem audire?

AFfirmat Bonacina *disp. 2. de peccatis, q. 8. punct. 1. n. 8.* versu *Ego verò existimo,* vbi variis exemplis ex obligatione adimplendi alia Ecclesiæ præcepta, id probare nititur.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri, quia hæc pars, quæ audiri potest, licèt sit notabilis, & considerationc digna, non tamen est intenta per se à Superiori, cùm in ea non contineatur ratio sacrificij, ad cujus assistentiam obligantur fideles: ergo ad eam partem audiendam, quando reliqua audire nequeunt, nullus tenebitur. Sic Ioan. Sancius *in select. disp. 15. num. 5.* Lugo *disput. 22. de Sacram. sect. 1. num. 6.* Molfesius *in sum. tract. 3. cap. 17. num. 47.* dicens esse communem opinionem. Ausonius *in summa Diana, v. Missam audire, n. 11.* & penes ipsum Diana *part. 3. tract. 6. resol. 69. & part. 5. tract. 13. resol. 61.* Ioan. Escobar *tom. 1. de vtroque foro, art. 4. §. 5. num. 227. pag. 160.* & alij.

Secus tamen diceremus, si posset audire usque ad consecrationem vtriusque speciei inclusivè, tunc namque ad id teneretur. *Tum* ob rationem mox dicendam. *Tum etiam*, quia sic tenent Navar. Suarez *disp. 88. sect. 2.* & Sanchez *lib. 1. sum. c. 19. n. 6.* Quos pro hac parte citat Molfesius *loc. cit.* licèt adhuc in hoc casu non teneri sustineat iste Author his verbis: Communis tamen opinio est, neminem teneri audire partem Missæ, sed integram, quam si non possit audire ex justa causa, excusatur à præcepto. Ratio est, quia præceptum est de audienda Missa, & sic de re indivisa, non autem de audienda parte Missæ. Ita ille.

QVÆSTIO LXII.

An saltem teneatur audire, qui à Præfatione, vel à consecratione, vsque in finem Missæ audire potest?

NEgat adhuc Sancius *n. 5. cit.* vbi sic ait: Et maximè probabile judico, accedentem ad audiendum Sacrum, tempore quo Præfatio dicitur, & non

extet

exter aliud celebrandum, minimè, teneri reliquis illius Missæ interesse. Ita ille. Et antea Molfes. *loc. cit. n.47.* Quia (inquit, vt vidimus) præceptum est de audienda Missa, & sic de re indiuidua, non autem de audienda parte Missæ.

Sed probabilius longè respondeo, teneri. Quia hæc pars, quæ audiri potest, continet totam rationem formalem, & essentialem sacrificij, estque pars principalis (reliqua namque pertinent ad eius complementum) ideoque per se intenta à Superiore præcipiente: ergo tenetur quis illam audire. Nec est eadem ratio de præcepto ieiunij, aut Officij diuini, cùm omnes eorum partes sint æquales, æqualiterque pertineant ad integritatem illorum. Quapropter loquendo de his præceptis, contrarium sustinuimus *2.p. de Sacram.tract.6.disp.13.q.10.* sic Ioan. Escobar *loc.cit.* per hæc verba: Si quis accedat dum vltima Missa est incœpta vsque ad Præfationem, vel vsque ad consecrationem, tenetur reliquum audire vsque ad finem sub peccato, quia sacrificium integrum est ex consecratione, & non potest dici, quod diuiditur, & pars est notabilis, & principaliter ex præcepto intenta. Sic ille. Et antea Sanch. *tom.2.consil.lib.7.c.2. dub.47. & 1.p.sum.c.19.n.6.* Suar. *tom.3.de Relig.lib.2. & tom.3.in 3.p.disp.88.sect.2.* Layman *tom.1.tract.4. c.19.n.6.* Bonac. Auson. Lugo, & Diana *loc.cit.* Machado *lib.2.p.4.tract.1.docum.1.n.8.* & à fortiori Bonacina nupet citatus.

QVÆSTIO LXIII.

An si quis ad Missam accedat statim ac peracta est consecratio, teneatur audire illam partem, quæ restat?

AFfirmauit Bonacina (& tenetur, si consequenter ad nuper *q.61.* dicta loqui velit) & etiam forsitan Doctores qui affirmant in sola sumptione vtriusque speciei essentiam sacrificij consistere. Et certè si hæc sententia esset vera, non dubito, quin verum etiam esset, teneri quem dictam Missæ partem audire. Cùm pro illa stet ipsamet ratio, quam pro nostra sententia probanda quæstione proximè antecedenti attulimus.

Sed probabilius respondeo: Non teneri. Quia probabilius est (vt suprà est habitum) quod essentia sacrificij in sola consecratione sit sita: ergo peracta consecratione, iam sacrificium Missæ peractum est: ergo qui huic assistere non valuit, non tenebitur restantibus partibus assistere. Sic à fortiori Ioan. Sanchez, & Andreas Molfes. *loc.cit.* & tenet expressè Lugo *sect.2 cit.n.6.* id probans per hæc verba: Quia adesse Missæ, vt vidimus, non est solùm corpore adesse, sed offerre sacrificium simul cum Sacerdote offerente; qui autem non adest tempore consecrationis, non offert sacrificium illud, nisi generali ratione, sicut omnes alij fideles: ergo non obligatur ad assistendum aliis partibus, sicut nec in die Parasceves obligatur propter eandem rationem. Sic ille. Auson. & Diana. *loc.cit.*

QVÆSTIO LXIV.

An qui partem notabilem Missæ omisit, teneatur ad satisfaciendum præcepto audire aliam Missam, aut partem omissam?

REspondeo: Teneri, si potest, & sub mortali, siue talem partem inuoluntariè, vel ex causa omiserit, siue voluntariè, & sine causa. Quia reuera non impleuit præceptum: ergo tenetur ad illud implendum audire aliam Missam, aut partem omissam tantùm, nam hanc tantùm audire in hoc casu sufficit, vt ex dictis suprà constat. Sic Filliuc. *tr.5.c.7.n.206. & 207.* ex Soto, Azorio, & Suar. Fagundez etiam *lib.2.cit.c.6.n.17.* ibi: Si tamen alia postea dicatur Missa, teneris implere defectum, vt præceptum impleas, quia datâ aliâ Missâ, in qua possis implere defectum prioris, iam tollitur ratio excusationis, quod maximè procedit in ea satis probabili sententia, quæ docet eum qui voluntariè omisit dimidiam Missam, non teneri postea audire Missam integram, sed sufficere si audiat aliam dimidiam ab alio Sacerdote.

QVÆSTIO LXV.

An etiam qui Missæ partem leuem omisit, teneatur similiter sub veniali supplere illum defectum audiendo partem omissam?

NEgant Suarez *disp.88.cit.sect.2.vers. Sed quæres,* Fagundez *lib.2. de 1.præcept.Eccles.c.6.n.16.* & Filliuc. *tract.5.c.7.n.205.* vbi sic ait: Quintò quæro, quid faciendum sit ad peccatum vitandum, cùm quis aliquam partem Missæ omisit? Respondeo, & dico primò, si pars non est notabilis, tunc aut inuoluntariè, vel ex causa omittitur, & sic nullum peccatum est, vnde non est supplendus eiusmodi defectus per aliam Missam; aut voluntariè, & sine causa, & sic semper est veniale saltem, neque tamen est obligatio supplendi per aliam Missam. Ita ille.

Sed probabilius respondeo: Teneri absolutè supplere illum defectum per auditionem partis omissæ alterius Missæ sub culpa veniali. Quia illa pars omissa, quantumvis sit leuis, potest suppleri in alia Missa: ergo si fieri potest, tenetur quis sub veniali ad illam supplendam. Antecedens ex habitis suprà constat, & consequentia etiam constat, præcipuè loquendo de illo, qui inuoluntariè dictam partem omisit, eo quòd accedens ad Ecclesiam animo audiendi integram Missam, inuenit aliquam inchoatam in orationibus, v.g. & illam audiuit; nam iste talis tenetur postea supplere talem defectum in alia Missa, aliàs peccabit venialiter; sicut peccat in opinione Suarij, Fagundi, Filliucij, imò & omnium ferè, qui accedens ad Chorum animo recitandi integrè officium, & inueniens Psalmum inchoatum, postea non vult illum recitare, peccat. Quæ ratio etiam facit pro illo, qui voluntariè omittit partem leuem Missæ, nolens ingredi Ecclesiam donec inchoëtur Epistola; nam iste verè peccabit venialiter, vt expressè ex Suario docet Fagundez *loc.cit.* nisi fortè habeat animum supplendi in alia Missa omissam partem.

QVÆSTIO LXVI.

An satisfaciat præcepto, qui Missam sine deuotione interna audit?

AFfirmat Syluest. *verb. Missa 2.n.6.* Dicastil. *tr.5. de Sacram.disp.5.dub.8. n.95. & 100.* & penes ipsum D.Thom. *1.2.q.100.art.9.* Syluest. *verb.Hora, n.12.* Durand. *in 4.dist.15.q.12.n.4.* Palud. *q.5.art.2. concl.4.* D. Anton. *3.p.tit.13.c.4.§.7.* Angel. Rosella, Pisana, Gabriel, & alij. Lugo etiam *disp.22.de Euchar. sect.2. à n.27.* Ægid. *q.83.art.6.dub.vnic n.292.* Quibus adde Hurtad. *de sacrif.Missæ, disp.5.diff.2.* & alios quos *2.p. tr.6.disp.13.q.13.* (agendo de recitatione officij retulimus) existimantes quod ad satisfaciendū præcepto

præcepto sufficiat assistere Sacro cum debita attentione externa.

Sed probabiliùs respondeo, non satisfacere. Quia probabilius profectò est, quod ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa, necessariò prærequiratur interior aliqua ad Deum attentio, vt loquendo de præcepto recitandi horas, *loc. cit.* probauimus. Sic Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 3. Fagundez *de* 1. *precept. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 4. *&* 7. & penes ipsum Caiet. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. Nauar. *in Man. c.* 13. *n.* 17. *& cap.* 21. *n.* 6. *& de Orat. c.* 13. *n.* 59. Soto *lib.* 10. *de iust. q.* 5. *art.* 5. *concl.* 7. Ledesma, Tabiena, Gabriel & D. Thom. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 2. Layman *tract.* 7. *cit. c.* 3. *n.* 2. *assert.* 2. Bonac. *loc. cit. n.* 4. Mourc *p.* 2. *sui Examinis, cap.* 8. §. 1. *n.* 2. Llamas *p.* 3. *Method. cap.* 5. §. 10. Reginald. *lib.* 19. *n.* 13. Philibert. *de Ordine, tract.* 3. *p.* 3. *c.* 17. *n.* 11. Candidus *disquis.* 25. *art.* 25. *dub.* 14. vocans oppositum improbabile. Bauny *tract.* 6. *de sacrif. Missa, q.* 2. *vers. Contraria tamen.* Iacobus de Graffis *lib.* 2. *decis. aurear. c.* 34. *n.* 7. *&* 8. Molfes. *in sum. tract.* 1. *cap.* 4. *à n.* 13 *& tract.* 3. *cap.* 17. *n.* 29. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 14. Villalob. *tract.* 8. *diff.* 35. *n.* 10. Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 1. *vers. An autem*, Sylvius 2. 2. *q.* 1. 22. *art.* 4. *q.* 2. Diana *p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 107. *& p.* 5. *tract.* 13. *resol.* 61. Ausonius *in sum.* Dianæ, *verb. Missam audire, n.* 14. Luysius *in selectis, centuria* 4. *dub.* 28. dicens oppositum & esse improbabile, & perniciosum; cuius sententiam simul & censuram approbat Ioan. Escobar *tom.* 2. *tract. de Horis Canon. q.* 4. *n.* 162. Iodocus *verb. Missa auditio, n.* 49. *vers. Quartò sufficit*, & nouissimè Amicus *tom.* 5. *de iure & iust. disp.* 5. *sect.* 5. *n.* 147. *& seq.* & Gesuald. *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *à n.* 6. & penes ipsum Vasquez 1. 2. *tom.* 2. *disp.* 160. *n.* 30. Azor 1. *p. lib.* 10. *c.* 16. *q.* 6. Sayrus, Sà, & alij.

QVÆSTIO LXVII.

An qualibet ad res diuinas attentio sufficiat ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa?

RESpondeo sufficere. Ideoque vt quis attentè Missam censeatur audire, sufficit vel quod ad ea quæ dicit, vel facit Sacerdos, vel ad Deum ipsum, cui sacrificium offertur, vel ad diuina arcana, quæ in sacrificio Missæ significantur, vel ad diuina beneficia, quæ per illud sacrificium conferuntur, vel ad alias res diuinas attendat. Sic ex D. Thoma 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. docent communiter Doctores. Suar. *disp.* 88. *cit. sect.* 3. Azor *lib.* 7. *cap.* 5. *q.* 5. Candid. *disquis.* 25. *art.* 29. *dub.* 1. Trulleneh *loc. cit.* Graffius etiam *c.* 34. *cit. n.* 8. vbi sic ait: Attentionem verò quæ necessaria est sub præcepto ad audiendam Missam, dicimus non esse tantam, quanta est in Officio diuino, sed sat est, quod sit actus humanus, & quod sciat se esse ante Dei conspectum, id est, vt adsit animus attentè audiendi Missam, &c. Sic ille.

QVÆSTIO LXVIII.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missam audit, recitat Horas Canonicas, aut alias orationes ex pœnitentia, iuramento, aut voto debitas?

NEgant (apud Martinum Bonaciuam, & Ioan. Dicastillo) Angel. *v. Feria, n.* 42. *&* 46. Syluest. *verb. Missa* 2. *n.* 2. & Armilla *verb. Festum, n.* 11. *& verb. Missa, n.* 39. & apud Llamas Major, & Gabriel. Sed certè Angelus, quamvis id doceat *n.* 46. *cit.* minimè verò *num.* 42. Et Major, & Gabriel pro parte contraria citantur à Suarez *vbi infrà.*

Sed probabiliùs longè respondeo, satisfacere. Quia præfatus proposito modo assistens, verè assistit Missæ, non solùm corporaliter, sed etiam mentaliter, cùm habeat, vt supponimus, attentionem ad res diuinas: ergo. Sic Hurtado *disp.* 5. *cit. diff.* 2. ità dicens: Satisfaciunt tamen qui dum assistunt, se vestiunt, quia facilè possunt ad Missam, vel ad alias res diuinas interiùs attendere; & etiam qui dum assistit Missæ, recitat aut Rosarium, aut Horas Canonicas; imò & qui eas legit, quia etiam potest interiùs attendere ad Missam, vel saltem ad alias res diuinas; quod etiam sufficit ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam, & simul etiam satisfaciet voto, aut præcepto Ecclesiæ recitandi Horas, & voto, aut præcepto Confessarij recitandi Rosarium, aut aliam orationem, quia audire Missam non est moraliter incompossibile cum attentione ad recitationem, vel saltem ad alias res diuinas, quod sufficit. Sic ille: & antea Nauar. *c.* 21. *n.* 8. Suarez *disp.* 88. *sect.* 3. *in fine*, & & penes ipsum Major, Gabriel, Caiet. Soto, Medina, & Adrian. Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 5. Sà *verb. Missæ auditio, n.* 2. Graff. *lib.* 2. *c. mihi* 39. *n.* 9. Bonac. *punct.* 11. *cit. n.* 25. *& lib.* 1. *de leg. q.* 1. *punct.* 9. *n.* 8. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 6. Sanchez *lib.* 1. *sum. cap.* 14. *n.* 11. Ægid. *loc. cit. dub. vnic. diff.* 3. Azor *lib.* 7. *cap.* 6. *q.* 3. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 10. Reginald. *lib.* 19. *n.* 14. Lugo *disp.* 22. *cit. sect.* 2. *n.* 22. Philibert. *loc. cit. n.* 12. Candid. *art.* 29. *cit. dub.* 3. Bauny *tract.* 6. *de sacrif. Missæ, q.* 6. Beja 1. *p. casu* 21. Aragon. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. *vers. Est aliud dubium.* Molfes. *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *n.* 43. *& seq.* Scortia *cap.* 10. *cit. n.* 10. Trulleneh *dub.* 5. *cit. n.* 16. Bassæus *verb. Missa* 8. *n.* 2. Villalob. *tract.* 8. *diff.* 35. *n.* 11. Layman *tract.* 7. *cit. cap.* 3. *n.* 2. *vers. Tertium quod notant*, Diana *p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 107. Iodocus *verb. Missa auditio, num.* 40. *vers. Quartò sufficit*, Ioan. Escobar *tom.* 2. *tract. de Horis Canon. q.* 4. *n.* 136. Dicastillo *disp.* 5. *cit. dub.* 9. *per totum.* Quintanadueñas *de Iubil. cap.* 8. *n.* 12. Gesuald. *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *n.* 27. & alij, quos nos 1. *p. tract.* 5. *disp.* 9. *q.* 54. citavimus. Admonet tamen Graffius, & benè, quod Ecclesiasticæ personæ debeant abstinere ab Horis in Missa persolvendis, nisi in magna necessitate, quia ipsæ norma debent esse laicorum, & ad ipsarum vitam multi respiciunt.

QVÆSTIO LXIX.

An saltem peccet venialiter, qui dum audit Missam in die festo, recitat Horas, &c. ad quas est obligatus?

AFfirmat Villalob. *tract.* 8. *diff.* 35. *n.* 11. ita dicens: [Assi mismo puede vno rezar las Horas Canonicas, Psalmos, ò Rosarios quando oye Missa, porque esso no quita la suficiente atencion, como tiene Caiet. Soto, Medina, y Suarez, aunque seria pecado venial.] Ita ille: & Caiet. *in sum. verb. Festorum violatio, & opusc. de valere orat.* & alij apud Henriquez *infrà.*

Sed longè multò probabilius respondeo, nec venialiter peccare. Quia huiusmodi sic recitans, nec quid deordinatum contra substantiam, aut contra modum audiendi Sacrum facit, cùm reuera vel ad Missam, vel saltem ad res alias diuinas per modum orationis attendat: ergo non est vnde illum peccati adhuc venialis damnemus. Sic innuunt communiter Doctores citati, & tenent expresse Henriquez *lib.* 9.

lib. 9. *cit. c.* 24. *num* 5. & penes ipsum *lit. T*, Medina, Soto, Navar. Ledesma, & alij.

QVÆSTIO LXX.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missam audit, examen suæ conscientiæ facit?

NEgat Bonac. *disp.* 4. *de Euchar. punct.* 11 *n.* 26. ductus hac potissima ratione, quia Ecclesia præcipit assistere Missæ per modum orationis : at qui peccata sua confitetur, aut examen suæ conscientiæ facit tempore Missæ, non videtur assistere per modum orationis : ergo. Ita ille *loco citato, vers. Hanc doctrinam.*

Sed probabiliùs longè respondeo : Satisfacere, quia hujusmodi examinis actio, & est ex vna parte ad rem divinam, nempe ad confessionem Sacramentalem faciendam ordinata, quam sufficere ex dictis *quæst.* 67. constat. Et ex alia nullo modo est incompossibilis cum attentione requisita ad Missam : ergo. Sic post hæc scripta inveni docentem Dicastillo *disp.* 5. *cit. dub.* 10. *num.* 199. per hæc verba : Quod autem dicit (*Bonacina*) de examine conscientiæ, non verum puto; quamvis enim quis examen conscientiæ faciat inter assistendum Sacro, ita id potest facere, vt nec exterius ejus cogitationis signum præbeat, nec illa cogitatio sit ab eo loco, & tempore aliena; nam juxta vulgatum jam satis modum faciendi examen conscientiæ coram Deo, observatis quinque punctis, omnia fiunt, aut fieri possunt per modum orationis, & quidem satis congruentis cum sacrificio Missæ, summo propitiatorio pro peccatis. Sic ille. Ex quo jam constat, quid sit respondendum ad fundamentum Bonacinæ, neganda est enim minor.

QVÆSTIO LXXI.

An etiam satisfaciat præcepto, qui dum Missam audit, sua confitetur peccata?

AFfirmat expressè Reginald. *lib.* 19. *n.* 14. *in fine*, per hæc verba : Secundùm propositam doctrinam teneri quoque potest, confitentem Sacramentaliter tempore Missæ, satisfacere posse obligationi de illa audienda, quia Sacramentalis quoque confessio est opus tendens in divinæ Majestatis recognitionem, tanquam in finem. Ita ille. Cui videtur aliqualiter consentire Molfesiua *tract.* 3. *c.* 17. *n.* 45. & alij Recentiores, inter quos est Pellizzarius *in Man. Regul. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 4. *sect.* 2. *n.* 50. vbi admittit tanquam probabilem opinionem Reginaldi, necnon & Lessius in Auctario casuum Consc. *post p.* 2. D.Thom. *verb. Missa, casu* 2. loquendo de illis, quibus ratione negotiorum, non est aliud integrum Sacrum audire.

Negant verò è contra Lugo *disp.* 22. *cit. sect.* 2. *n.* 22. Candid. *disquis.* 25. *art.* 29. *dub.* 10. Trulleneh *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 16. Bassæus *v. Missa* 8. *n.* 7. Bonac. (retractans contrarium, quod aliàs docuerat) *disp.* 4. *cit. punct.* 11. *n.* 26. & Dicastillo *n.* 199. *nuper cit.* Citant etiam hi Anthores pro hac parte Suarium *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Septimum caput*, & Azorium *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 8. sed malè certè. Nam hi Doctores non agunt ibi de quæstione præsenti, sed solùm de illa quæ inquirit, An excusetur ab auditione Missæ, qui dum illa dicitur, confessionem facit. Et respondent, quod non excusetur, nisi fortè casu quo occurrat præceptum faciendi confessionem, & nequeat quis illam in aliud tempus commodè prorogare; nam tunc potest, inquiunt, hujusmodi tutâ conscientiâ Missam omittere, vt faciat præcepti confessionem. Quod quid diversum est. Vnde pro resolutione hujus difficultatis

Clariùs Respondeo : Dicendo sic, qui confitendo peccata sua consumit notabilem partem Missæ, v. g. à principio usque ad Evangelium inclusivè, nullo modo satisfacit præcepto audiendi Missam, secus verò casu quo exiguam consumat partem. Sic tenent omnes Authores secundæ sententiæ. Et prima pars probatur. *Primò*, quia Ecclesia præcipit assistere Missæ per modum orationis : at qui confitetur peccata sua tempore Missæ, non assistit per modum orationis : ergo.

Secundò, quia licèt actio confitendi sit spiritualis, & ad rem supernaturalem ordinata, est tamen nimis externa, & excludens ex se attentionem interiorem requisitam ad impletionem præcepti audiendi Missam, vt experientiâ constat, continet enim narrationem attentam peccatorum ex parte pœnitentis, & ex parte confessarij interrogationem, admonitionem, reprehensionem, & alia hujusmodi : ergo.

Secunda verò pars responsionis ex suprà dictis constat, cùm parvitas materiæ à transgressione hujus præcepti excuset, qua ratione excusari possunt Adolescentes, qui in Collegiis degentes, tempore Missæ peccata sua confitentur. Sic docent omnes Authores pro secunda sententia adducti, Lugo, Candidus, Trulleneh, Bassæus, & Dicastillo, necnon me citato Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 45.

QVÆSTIO LXXII.

An saltem satisfaciat præcepto Confessarius, qui dum Missam audit (eo quòd illam non possit, aut nolit dicere) confessiones aliorum excipit?

AFfirmat absolutè Bassæus *loc. cit.* per hæc verba : Et ob easdem causas videtur posse excusari confessarius, si tempore Missæ confessiones audiat, modò simul intendat audire Missam, si illam non velit, aut possit dicere. Potest enim confessiones audiendo, simul attendere ad ea, quæ Sacerdos dicit, vel facit in Missa, non vltrà progrediendo, nec distinctè intelligendo, sed solùm attendendo, vt ad rem quandam sacram, & hæc attentio est sufficiens, quia illa satis est, vt illa Missæ auditio, seu præsentia sit humana moraliter, & ex objecto religiosa. Ita Bassæus.

Sed ego clariùs distinguendo respondeo : Satisfacere quidem præcepto, casu quo vel paucas confessiones excipiat, & ideò levem partem omittat Missæ, vel casu quo licèt multas excipiat confessiones, ita vt toto tempore Missæ in hoc persistat, sint tamen confessiones continentes tantùm venialia, in quibus audiendis nec est necessaria attentio nimia, nec interrogatio repetita, aut admonitio, seu reprehensio, & alia hujusmodi : Secus verò dicendum, casu quo toto tempore quo Missa dicitur, aut per notabilem ejus partem exciperet vnam, aut plures confessiones continentes peccata gravia, & mortifera, ad quorum notitiam perfectam habendam necessaria esset attentio magna, interrogatio multiplex, admonitio, &c. quia in hoc casu nullo modo satisfaceret præcepto, ob assignatam rationem quæstione antecedenti.

QVÆSTIO LXXIII.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missæ interest, in contemplationem divinorum est per raptum elevatus?

AFfirmat Trullench *lib.3. in Decalog.c.1.dub.5.num.14.* ita dicens: Vnde qui à sensibus abalienaretur, & per ecstasim ad Deum raperetur in Missa, maximè satisfaceret, quia perfectè implet finem præcepti, & alioqui voluntariè se applicuit (vt supponendum est) ad Missam audiendam, in qua formaliter, vel virtualiter persistit. Ita ille, & ante illum Petr. Ledesma *1. part. sum. c.27. post vndecimam conclusionem,* Suarex *disp.88. sect.3. vers. Alias verò, in fine,* & alij.

Sed probabiliùs cum distinctione respondeo dicendum, quod si præfatus ita per ecstasim, aut raptum ad Deum est elevatus, quod in eo nulla maneat cognitio sensus, aut attentio ad Missam, tunc nullo modo præcepto satisfaciat, quia in hoc casu non censetur præsens Missæ præsentiâ humanâ, & morali. Si verò ita est ad Deum elevatus, quod nihilominus tamen maneat in eo aliqua cognitio, & attentio ad Missam, tunc verè satisfacit præcepto. Sic Luysius *in selectis, p.2. disp.16. dub.7.* quem citat, & sequi videtur Lugo *de Sacram. disp.22. sect.2. n.19.*

QVÆSTIO LXXIV.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missæ assistit, scribit aliquid saltem ad Deum pertinens?

AFfirmare videtur Philibert. Marchant. *tract. 3. de sacrif. Missæ, part.3. c.57. n.11.* casu solùm, quo ille scribit aliquid ad Deum pertinens. Ait enim sic: Vnde qui in Missa dormiret, vel attentissimè studeret legendo, vel scribendo quæ ad Deum non pertinent, aut voluntariè distractus maneret per notabile Missæ spatium, cogitando spontè res profanas, non sacras, non adimpleret præceptum. Ita ille. In quibus verbis clarè innuit hic Author, quod si prædictus scriberet aliqua ad Deum attinentia, satisfaceret præcepto: ait enim, *quod non satisfaciat qui scribit, quæ ad Deum non pertinent:* ergo si pertinerent, satisfaceret.

Sed absolutè respondeo: Quod non satisfaciat, quæcunque sint quæ scribat: quia hæc actio scribendi, præcipuè quando exercetur cum attentione magna, planè excludit moraliter attentionem interiorem requisitam ad impletionem præcepti audiendæ Missæ: ergo. Sic tenent communiter Doctores, quatenus absolutè, & sine distinctione vlla docent, non adimplere præceptum illum, qui dum Missæ adest, aliquid scribit. Bonac. *punct.11. n.24.* & penes ipsum Henriquez *lib.9. cap.25. num.5.* Nauar. *cap.21. n.6.* Azor. *lib.7. c.5. q.6.* Angel. *verb. Feria, n.43.* Grassiua *lib.2. c.34. n.7. aliàs c.35. num.8.* Caiet. *in sum. verb. Festorum violatio.* Barthol. ab Angel. *verb. Missa, §.825.* Suarex *disp.88. sect.3.* Ægidius *n.298.* & alij. Sic etiam Hurtado *disp.5. cit. diff.2.* Reginald. *lib.19. n.13.* Llamas *3. part. Method. §.9. in fine,* Iodocus *loc. cit.* Lugo *de Sacram. disp.22. sect.2. n.25.* Trullench *loc. cit. num.15.* & alij communiter.

QVÆSTIO LXXV.

An saltem satisfaciat præcepto, qui dum Missam audit, legit aliqua saltem spiritualia?

REspondeo dicendum: Quod verè satisfaciat, si ea quæ legit, sint Psalmi, aut aliæ orationes spirituales in honorem, & venerationem hujus venerandi Missæ sacrificij compositæ, & hujusmodi. Secus verò dicendum, si ea quæ legit, sint historia, aut aliæ res profanæ. *Prima pars* constat. Quia sic tenet vsus fidelium, & ipsamet ratio suadet, cùm hæc actio & sit religiosa, & compatibilis cum attentione requisita ad Missam. Nec est eadem ratio de illo, qui scribit res pertinentes ad Deum, quem superiori quæstione adimplere præceptum negavimus: Nam actio scribendi ex se magis laboriosa, & magis distractiva est mentis à debita attentione, quam Missæ auditio requirit, vt experientiâ patet. *Secunda verò* etiam constat, quia actio legendi historiam, aut alias res profanas, nec est religiosa, nec compatibilis cum auditione Sacri. Sic quoad primam partem tenet Hurtado *disput. 5. cit. diffic. 2.* Cujus verba adduximus suprà *quæst.68.* Et quoad secundam Lugo *de Sacrament. sect.2. num. 25.* & innuit vtramque Philibert. *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXVI.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missæ adest, pingit aliquid?

REspondeo vt quid certum: Quod non, quia hæc pingendi actio nec est ex se religiosa, nec compatitur cum attenta Missæ auditione, cùm potiùs mentem ab illa distrahat, impediatque cultum externum sacrificandi, seu ostendendi se assistentem sacrificio, & offerentem cum Sacerdote. Sic Henriquez, Navar. Azor, Angel. & alij omnes ferè citati pro nostra parte *q.74.* Bassæus *v. Missa 8. n. 6.* Lugo *n.25. cit.* & alij, docentes idem de illo, qui docet alios, disputat, clamat, &c. Sic etiam Gesoaldus *de Sacram. tract. 7. c.2. n.25.* Bonacina *de Eucharist. disput.4. quæst. vlt. punct.11. n. 24.* & penes illum Ægidius, Filliucius, & alij. Et est communis.

QVÆSTIO LXXVII.

An satisfaciat præcepto, qui toto tempore Missæ quam audit, continuò cum aliis confabulatur, ludit, ridet, &c.

AFfirmat Ioan. de Medina *C. de pœnit. q. de pœnitentia tempore Missæ impleta,* docens satisfacere præcepto Missæ illum, qui ei assistens diebus festis toto, tempore illius cum Mercatoribus de commerciis mercaturæ agit, aut cum aliis amicis amicè confabulatur, ad illam non attendens. Huic sententiæ videtur assentire Sotus *in 3. dist. 13. q.2. art.2. ad finem, §. In calce demùm,* dum hæc verba profert: Hinc colligitur attentionem, quæ sub præcepto necessaria est ad audiendam Missam, non esse tantam quanta in officio Canonico persolvendo requiritur; sed sat est, quod sit actus humanus. Quocirca quamvis indecentia sint colloquia inter audienda sacra, non tamen propterea transgressio fit præcepti. Possent tamen voces, & cachinni in tantum prorompere, vt per se essent peccatum irreverentiæ, & scandali. Quemadmodum si quis sinistro animo audiendi sacrum

Eccle

Ecclesiam adeat, quamvis illud propositum peccatum per se sit, nihilominus si Missam audiat, præceptum implet, quantùm ad substantiam præcepti; cauet enim peccatum omissionis audiendi Missam. Hucusque Sotus. Quibus verbis clarè docet, fabulantes in Missa satisfacere Ecclesiæ præcepto. Et hanc sententiam esse probabilem, clarè innuit Bauny *vbi infra*.

Sed tanquam certum respondeo: Nullo modo satisfacere. Quia nullam habet attentionem, nec internam, nec externam: ergo nequit præcepto Missæ audiendæ satisfacere. Consequentia ex dictis est euidens. Antecedens verò probatur. Et quidem quod non habeat prædictus attentionem externam, constat, quia attentio externa consistit in negatione distractionis externæ, id est alicuius negotij, vel occupationis exterioris, quæ ex se distrahat mentem ab auditione Missæ (vt benè Lugo *vbi infrà*: at sic est, quod ille non habet talem negationem distractionis, sed potiùs positiuè occupatione externa est distractus: ergo. Quòd item nec habeat attentionem internam, constat etiam, cùm nullo modo compatiatur cum illa externa distractione, & occupatione. Sic Suar. *disp.*88.*cit.sect.*3.*vers. Ex his autem*. Dicens grauiter errasse Medinam contrarium asserendo. Lugo *loc.cit. sect.*2.*n.*25. Fagundez *lib.*1. *de* 1. *præcept. Eccles.c.*7.*n.*5. Medina *in sum.c.*19.§.9. Llamas 3.*p. Method. cap.*5.§.10. *initio*. Hurtado *disp.*5.*cit.diff.*2. Layman *tract.*7.*cit.cap.*3. Candid.*disquis.*15.*art.*19. *dub.*2.ex Nugno *q.*83.*art.*6.*dub.*2.*vers. Circa tertiam partem*. Bauny *tract.*6.*de sacrif.Missa,q.*2.vbi sic ait: Dico probabilius mihi videri, eos moraliter peccare qui confabulantur toto Sacri tempore, aut maiori eius parte. Bonac. *disp.*4.*de Eucharist.q.vlt.punct.*11. *n.*24. Filliuc.*tract.*5.*c.*7.*n.*113. Bassæus *verb.Missa* 8. *n.*6. Trullench *lib.*3.*in Decalog. c.*1.*dub.*5.*n.*15. Dicastillo *tract.*5. *de Sacram. disp.*5. *n.*109. & penes illum Nauar. Henriq. Caiet. Azor. Ægid. & Gesuald. etiam *loc.cit.n.*24.

QVÆSTIO LXXVIII.

An saltem satisfaceret, qui etiamsi toto Missæ tempore cum aliis confabularetur, luderet, &c. hoc non faceret continuò, sed interpolatè, modò ad Missam attendendo, & modò confabulando, &c.

Respondeo: Satisfacere in hoc casu, dummodo attentè assistat consecrationi, & aliis quæ in Missa principalia sunt. Quia cætera, quæ interpolatè attentè non audit, pro parva materia reputanda sunt. Peccabit tamen venialiter, eo quòd tam diuinam non ita religiosè, ac decenter audiat. Sic expressè Layman *loc.cit.* hæc dicens verba: Quam ob rem licèt reprehendendi sunt, non tamen statim peccati mortalis damnandi aulici, aut mercatores, qui inter Missarum solemnia modò attendunt, modò confabulantur. Atque ita docent Soto *in* 4. *dist.* 13.*q.*2.*art.*1.§.*in calce demùm articuli*. Suar. 3.*p.sctn.*3. *disp.*88.*sect.*3. Sic Layman, & omnino benè, si non citasset Sotum pro hac parte, cùm vt vidimus, absolutè, & sine vlla distinctione, satisfacere præcepto cum Medina sentiat. Hurtado, Faguod. & alij *loc.cit.* Ægid.*n.*298. dicens etiam cum hac moderatione esse intelligendum Sot. *supra citatum*, eiusque dictum, ne falsum sit, explicandum. Trulleoch *loc.cit.* sic dicens: si tamen ita confabulatur, aut ridet, vt non omnino impediatur attentio requisita, vt si confabulatio esset discontinua, partim scilicet loquendo, partim attendendo, vt communiter fieri solet, vel de re non seria, sed leui, non esset mortale, sed veniale peccatum, sicetque satis præcepto Missæ, vt cum Soto *in* 4.*dist.*3.*q.*2.*art.*3.*ad finem*, tenent Filliuc.*tract.*5.*c.*7. *q.*8.*n.*216. Bonac. *q.*4.*punct.*11.*de sacrif.Missa,n.*34. hic enim videtur interesse Missæ corporaliter, & mentaliter. Hucusque Trullench. Et bene, excepto quod Sotum citat malè, cùm de hac re non agat *dist.*3. sed 13. non *art.*3. sed 1. & Bonac. *n.*24. non 34. sed hi errores sunt Typographi. Tenent tandem hanc sententiam omnes DD. communiter, præcipuè Dicastillo, & alij penes ipsum *loco nuper citato*.

QVÆSTIO LXXIX.

An satisfaciat præcepto, qui dum Missam audit, huc & illuc profanè respicit?

Negat absolutè Hurtado *disp.*5.*cit.diff.*2. vbi expressè docet, nullo modo satisfacere præcepto Missæ illos, qui dum illi assistunt, cõfabulantur profundè, aut huc & illuc circumspiciunt. Et ante Hurtadum idem docere videtur Llamas *loc.cit.* loquendo de illis, qui ferè totaliter profanè intendunt fœminis aspiciendis comptis, & compositis.

Sed clariùs, & distinctiùs iuxta nuper dicta respondeo dicendum: Quod nullo modo satisfaciat, casu quo toto tempore Missæ ita oculis vagetur, huc & illuc quæcumque circumspiciens, vt omnino impediatur habere attentionem ad Missam; secus verò si aliqualiter tantùm impediatur, aut non continuè, & totaliter, sed discontinuatè fœminis aspiciendis intendat, quia tunc verè satisfaciet Missæ, vt ex nuper dictis constat. Et innuunt Henriq. *lib.*6.*c.*25.*n.*5. & Gesuald. *loc.cit.n.*26.

QVÆSTIO LXXX.

An satisfaciat præcepto Missæ, qui dum illi assistit, se vestit?

Negare D.Antoo. penes Nauar. *de Orat.notab.*13. *n.*47. aliàs *c.*13. *n.*49. ait Bonac. *vbi infrà*. Sed certè malè id affirmat hic Author, sicuti priùs etiam malè affirmauerat Henriq. *loc.cit.in Gloss. lit. N.* nam in primis D. Antonin. *loco* à Nauar. *citato*, solùm agit de illo, qui dum se vestit, recitat Horas Canonicas (non de illo qui Missam audit) de quo loquendo tantummodo dicit, quod vix satisfaciat præcepto. Sic enim ait: Et si per totam Horam hoc faciat, vel pro majori parte, vix satisfacit præcepto. Sic ille 2.*p.tit.*9.*c.*12.§.3. Tunc ego: sed qui dicit, quod vix satisfacit præcepto, non dicit, quod non satisfaciat, vt optimè notat meus Nauar. *loc.cit.* sic dicens: Nec D.Antonin. dicit eos non adimplere præceptum, sed vix illi satisfacere, & vt ait Bonifac. VIII. *cap.Per Catechismum, de cognat. spirit. lib.*6. quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Hucusque Nauar. ergo non negat D.Antoo. quod satisfaciat præcepto Missæ ille, qui dum illi assistit, se vestit. Vnde,

Tanquam certum respondeo: Satisfacere. Quia hic non exercet actum ita externum, & occupatum, vt non possit facillimè ad Missam attendere, si velit. Sic Nauar. *loc. cit.* Henriq. *loc. cit.* & penes ipsum Caiet. & Maior, Graff. *lib.* 2.*c.*35.*n.*9. Bonac. *punct.*11. *cit.num.*14.*vers. Existimo tamen*. Hurtado *disp.*5. *cit. diff.*2. Dicastillo *tract.*5.*de Sacram. disp.*3.*n.*209. addens tamen, & benè, hunc qui ita Missam audit, vix à grauissima culpa veniali excusari posse.

QVÆSTIO LXXXI.

An ad satisfaciendum praecepto Missæ necessaria sit intentio, seu voluntas libera audiendi illam?

RESpondeo affirmatiuè. Quia ad implendum quodcumque præceptum necessaria est intentio, seu voluntas implendi illud, seu quod idem est, voluntas faciendi opus præceptum. Sic tenent omnes Doctores. Suar. *tom.3.in 3.p.disp.*88.*sect.3.vers. Circa posteriorem partem.* Filliuc.*tract.5.c.7.q.8.n.*210. Lugo *de Sacram.disp.*22.*sect.*2.*n.*23. Molfes. *in sum. tract.*10.*c.*1.*n.*30. Trullench *lib.3. in Decalog.cap.*1. *dub.5.n.*17. Fagundez *de* 1. *praecept. Eccles.lib.2.cap.7. n.*11. & Dicastil.*tract.5.de Sacram.disp.*5.*n.*64.& penes illum Vasq. 1.2.*tom.*2. *ad q.*10. *in exposit. art.9. n.*5. Sic etiam Amicus *tom.5. de iure & iust. disp.4. sect.2.n.*44. & communis.

QVÆSTIO LXXXII.

An ad satisfaciendum huic praecepto, prater voluntatem audiendi Missam, sit etiam necessaria formalis, vel expressa voluntas audiendi sub intentione implendi praeceptum?

AFfirmant Ioan. de Medina *C. de Orat. q.*16. Nugn.*q.*83.*art.6.dub.*2.& Petr.de Ledesma 1.*p. sum.c.*27.*concl.*10.citans pro se D.Antonin. 2.*p.tit.9. cap.*10.§.11. & Nauar.*in cap. Quando,notab.*13.*n.*27. [Porque (inquit Ledesma) para cumplir con el precepto, es necessario que aya voluntad de quererlo cumplir, porque el cumplimiento del precepto es obra de obediencia, luego es necessaria la tal intencion.] Sic ille. Vnde malè citatur à Dicastillo *n.*26. *vbi infrà*, pro opposita parte.

Sed probabiliùs longè respondeo: Nullo modo esse necessariam formalem, & expressam voluntatem audiendi Missam sub intentione adimplendi præceptum. Quia needum virtualis est necessaria, vt statim dicemus. Sic docent communiter Doctores, præcipuè statim pro vtraque parte citandi.

QVÆSTIO LXXXIII.

An saltem ad satisfaciendum praecepto sit necessaria intentio, seu voluntas implicita, vel virtualis audiendi Missam sub intentione implendi praeceptum de illa audienda?

AFfirmant Suar.*disp.*88.*sect.*3.Rodrig. 1.*p. sum. c.*122.*concl.*2.Azor *tom.*1.*lib.*11.*c.*15.*q.*14.Quos citat, & sequitur Villalob. *tr.*8.*diff.*35.*n.*9. Fagund. *lib.2.cit.c.7.n.*11.(sibi tamen contrarius *n.*12.vt infrà) Philibert. *de Sacram. Ordinis c.*17. *cit.à n.*8.Molfes. *in sum.tract.*10.*cap.*1.*à n.*27. & alij. Docentes quod quamvis ad impletionem præcepti non sit necessaria voluntas formalis, & expressa audiendi Missam sub intentione implendi præceptum, sit tamen necessaria virtualis intentio, seu voluntas satisfaciendi præcepto auditione Missæ, quam quis baberet si cogitaret actu de præcepto.

Sed probabiliùs adhuc respondeo: Nec esse necessariam talem intentionem, aut voluntatem implicitam, vel virtualem ad satisfaciendum præcepto Missæ. Quia probabilius est, quod ad impletionem præceptorum non sit necessum, quod eorum actus fiant ex intentione formali, aut virtuali adimplendi illa. Nam præcepta solùm obligant ad actus, quos præcipiunt: ergo vt præcepta impleantur, sufficit efficere actus præceptos. Sic Sanch. *lib.1. sum. c.*13. *n.*9. Vasquez *in* 1.2.*q.*100.*art.9.in explicat.litera,n.*5. Valent.*tom.3.disp.6.q.2.punct.vlt.*& Hurtado *disp.5. de sacrif. Missæ, diff.*3. Bonac.*infra citandus,& tom.*2. *disp.*1.*de legib.q.*1.*punct.*10.*n.*9. Salas *de legib. disp.9. sect.*2.Fagund.*loc.cit.n.*12.vbi (iam sibi contrarius) ex Vasquio, Sanctio, & Valentia citatis expressè hanc sententiam docet Filliuc. *tract.5. cap.7.n.*211. Lugo *de Sacram.disp.*22.*sect.*2.*n.*24.Trullench *lib.3. in Decalog.c.1.dub.5.n.*19.Diana 3.*p.tract.6.resol.*68. & 77. Auson.*in sum. Diana, verb. Missam audire, n.*14. Ioan. Escobar *tom.*1.*de vtroque foro, art.*6.§.4. *n.*124.*pag.*295. Dicastillo *tract.5. de Sacram.disp.5. dub.5.n.*64.& Amicus *loc.cit.n.*44. & alij.

QVÆSTIO LXXXIV.

An satisfaciat praecepto Missæ ille, qui ignorans esse diem festum, eam audit?

NEgant P.Ledesma *cap.*27. *cit.concl.*108.*vers. A esta difficultad.* Et (apud Hurtadum) Medina, & Nugnus.

Sed probabiliùs longè respondeo, satisfacere; ideoque non teneri posteà aliam Missam audire, quamvis non elapso meridie intelligat esse diem festum. Quia reuera audiuit Missam in die festo, & fecit saltem materialiter, quod ei erat præceptum: ergo. Sic Sanchez, Vasquez, Valent. Hurtado, Lugo, Filliuc. Trullench, Dicastillo, Amicus, Diana, Escob. *loc.cit.* Bonac.*punct.*11.*n.*22. Henriq. *lib.9.c.25.n.*6. Ægid.*q.*83.*art.6.dub.vnic. n.*308. Quamvis expressè de hoc casu non loquatur. Fagund.*loc.cit.n.*12.& 13. Philibert.*loc.cit.c.*17.*à n.*9. & alij. Suarez etiam, Rodriguez, Azor, & Villalob. eo quòd existiment, dari in dicto ignorante diem festi voluntatem virtualem satisfaciendi præcepto Missæ. Sic etiam Gesuald. *de Sacram. tract.*17.*c.*2.*n.*12. qui & citat D.Thom.2.2. *q.*104.*art.*3.*ad* 2.& Syluest.*verb.Hora,n.*14.

QVÆSTIO LXXXV.

An qui accedit ad Ecclesiam animo videndi amicum, aut meditandi res sacras, & non audiendi Missam, si postea accedat ad Missam audiendam, satisfaciat praecepto?

NEgativam sententiam (in quæstione sic proposita) tenere Sanchez, & Bonacinam, affirmat Diana 3.*p.tr.6.resol.*78. per hæc verba: Hinc infertur contra Sanchez *in sum.tom.*1.*lib.*1.*cap.*13.*n.*3.& Bonac. *disp.*1.*q.*1.*punct.*10. *n.*4. accedentem ad Ecclesiam animo meditandi res diuinas, si Sacerdos interim adeat ad Altare ad celebrandam Missam, satisfacere præcepto audiendi Missam, licèt cùm primùm accessit ad Ecclesiam, non habuerit animum audiendi Sacrum. Ita Castro Palao *tom.*1. *tract.*3. *disp.*1. *punct.*17.*n.*7. Hucvsque Diana. Sed profectò malè pro hac negatiua parte citat Sanctium, & Bonacinam. Nam hi solùm loquuntur de illo, qui ad Ecclesiam veniens ad meditandom res sacras, nullo modo habuit animum audiendi Missam, in quo casu verum est, quod iste talis non satisfaciat præcepto: non verò de illo, qui ad Ecclesiam veniens ad

medi

meditandum, posteà accedit ad audiendam Missam, licèt cùm primùm ad Ecclesiam venerit, non haberet animum audiendi illam, vt fingit Diana. Sic enim ait Bonacina ex Sancio *loc. cit.* à Diana. Secundò cum qui ad Ecclesiam, vel aliquam Capellam accedit, vt det operam meditationi rerum diuinarum, non satisfacere præcepto audiendæ Missæ, si Sacerdos interim adeat Altare ad celebrandum Missæ sacrificium. Ratio est, quia non habet intentionem audiendi Sacrum, sed solummodo dandi operam meditationi. Ita Sanchez *loc. cit. num.* 3. Hocusque Bonacina. Et benè: quia sicut ipse *num.* 1. ait, & nos suprà diximus, ad hoc, vt præceptum impleatur, requiritur voluntas, seu intentio faciendi opus, quod præcipitur. Vnde si prædictus ad Ecclesiam veniens, nec priùs, nec posteà babet voluntatem audiendi Sacrum, nullo modo satisfaceret præcepto audiendi illud. His ergo in fauorem horum Doctorum habitis, ad propositam quæstionem

Tanquam certissimum respondeo dicendum: quod prædictus verè satisfaciat præcepto Missæ. Quia ad hoc sufficit, quod postquam Sacerdos ad Altare ad Sacrum faciendum venit, habeat animum, & voluntatem audiendi illud, quamvis priùs talem voluntatem non habuerit. Sic Diana, Palao, & Sanchez *loc. cit.* Bonac. etiam *loc. cit. & tom.* 1. *disp.* 4 *quæst. vlt. punct.* 11. *n.* 21. Lugo *disp.* 22. *cit. num.* 23. Fagundez *loc. cit. n.* 16. Nauar. Henriquez, Suarez, & alij penes ipsos, & Ioan. Escobar *tom.* 1. *art.* 6. §. 4. *n.* 130. & omnes. Legantur quæ dicentur infrà *quæst.* 94.

QVÆSTIO LXXXVI.

An etiam satisfaciat præcepto, qui per vim absolutam, seu omnino inuitus cogitur interesse Missæ, casu quo illam audire non intendat?

Affirmauit Victoria (vt refert Salas *infrà citandus*) cujus sententiam esse probabilem affirmat Bonacina.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Non satisfacere in dicto casu. Quia certum est, quod ad satisfaciendum cuilibet præcepto requiritur voluntas, seu intentio faciendi opus præceptum, vt suprà ex communi omnium sententia est habitum: at in casu posito, præfatus caret tali voluntate: ergo. Sic Bonac. *disp.* 1. *de legib. q.* 1. *punct.* 10. *num.* 6. & penes illum Sotus 2. *de iust. q.* 3. *art.* 9. Azor 1. *p. lib.* 7. *c.* 2. *q.* 6. Salas *de legib. disp.* 9. *sect.* 2. *n.* 34. Medina *q.* 100. *art.* 9. *n.* 4. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 3. *vers. Circa posteriorem partem, & lib.* 3. *de legib. c.* 19. *n.* 4. Sanchez *lib.* 1 *sum. c.* 13. *n.* 5. & Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 9. Fagundez *lib.* 2. *de* 1. *præcept. c.* 7. *n.* 10. Lugo (licèt non ita specificè) *de Sacram. disput.* 22. *sect.* 2. *n.* 23. Philibert. *c.* 17. *cit. n.* 8. & Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 17. Dicastillo *tract.* 5. *de Sacram. disp.* 5. *dub.* 6. *n.* 70. Amicus *tom.* 5. *de iure, & iust. disp.* 4. *sect.* 2. *num* 45. & communis.

QVÆSTIO LXXXVII.

An satisfaciant præcepto Missæ Pueri, qui quamuis attentè illam audiant, non tamen audiuissent, si præceptor eos ad illam audiendam non traxisset?

Negant D. Anton. 2. *part. tit.* 9. *c.* 10. §. 2. Sotus, & Suarez 3. *part. disp.* 88. *sect.* 3. penes Molfesium, quos ipse sequitur *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *n.* 46. Sed ex his malè citat Suarium pro hac parte, cùm oppositum expressè teneat, imò & Sotum, vt infrà q. seq. videbimus.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Satisfacere, quia prædicti pueri in tali casu reuera audiunt Missam cum debita intentione, & attentione, vt supponimus: ergo verè satisfaciunt Missæ præcepto. Verum tamen est, quod vt statim dicemus, peccarent, & mortaliter dicti pueri, si haberent actualiter conditionalem intentionem non audiendi Missam, si Præceptor eos ad illam audiendam non traxisset, quia haberent tunc affectum transgrediendi præceptum. Sic Sanchez *lib.* 1. *sum. c.* 13. *n.* 8. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *c.* 26. *n.* 12. *& tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 88. *sect.* 3. *cit.* Salas *loc. cit. sect.* 2. *num.* 32. Bonac. *disp.* 1. *de legib. q.* 1. *punct.* 10. *num.* 5. Fagundez *loc. cit. n.* 17. Ioan. Escobar §. 4. *cit. n.* 126. Lugo *de Sacram. disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 23. *vers. Hinc infero.* Dicastillo *dub.* 5. *cit.* Amicus *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An præfati pueri, qui coacti à præceptore audiunt Missam, satisfaciant etiam præcepto, si dum Missam audiunt, hunc actum eliciant? Non audiremus, nisi cogeremur?

Negat Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 3. *vers. Circa posteriorem partem*, per hæc verba: Et juxta hoc intelligendum est, quod Anton. ait famulos, seruos, & alumnos, vel similes, qui Missæ adsunt quasi coacti à Dominis, seu pædagogis, aliàs non adfuturos, non implere præceptum, hoc enim est verum quando ipsi habent illam actualem voluntatem, etiam dum actu audiunt Missam, & maximè si ratione illius non sunt attenti, sed distracti. Ita ille, & Petr. Ledesma *in sum.* 1. *p. c.* 27. *post* 10. *conclus.* Molfes. *tract.* 3. *cit. c.* 17. *n.* 46. & penes D. Anton. Sotus, & alij. Sed ex his oppositum docet expressè Sotus, vt infrà.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam satisfacere præcepto Missæ (quamvis aliàs peccent mortaliter, ob prauum affectum, vt nuper diximus:) quia reuera faciunt opus, vel exercent actum, quem præceptum intimat: ergo verè illi satisfaciunt. Sic Sanch. *lib.* 1. *sum. c.* 13. *n.* 7. 8. *&* 57. Sotus 2. *de iust. q.* 3. *art.* 9. & Azor *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 12. *q.* 9. Quos citat, & sequitur Fagund. *lib.* 2. *cit. c.* 7. *n.* 18. Philibert. *c.* 17. *cit. n.* 8. & alij.

QVÆSTIO LXXXIX.

An satisfaciat præcepto Missæ, qui animum habet expressum non satisfaciendi præcepto de auditione illius Missæ cui assistit?

Negant (apud Bonacinam) Nauar. *de Oratione, c.* 16. *num.* 74. Medina *tract. de Orat. q.* 16. Azor 1. *p. lib.* 7. *cap.* 2. *q.* 6. *& lib.* 10. *c.* 12. *q.* 8. & Rodriguez 1. *part. sum. c.* 144. *num.* 2. Quos omnes pro hac parte citat Bonacina *disput.* 1. *de legib. q.* 1. *punct.* 10. *num.* 10. Ex quibus idemmet *tom.* 1. *disp.* 4. *quæst. vlt. punct.* 11. *num.* 23. refert pro contraria parte Nauarrum *in sum. c.* 12. *num.* 42. Rodriguez *cap.* 123. *n.* 2. Azorium (cujus non citat locum.) Sed ex his malè citantur Nauarrus, & Rodriguez pro contraria parte. Nam nec verbum de hac re locis citatis agunt. Tenent tamen hanc negatiuam partem, præter citatos à Bonacina, Nugnus *quæst.* 83. *art.* 6. Petr. de Ledesma *c.* 27. *post* 10. *concl. vers. A esta difficultad*, citans ibi Martinum de Ledesma, *&* *tom.* 2. *sum. tract.* 9. *cap.* 4. Suarez

Suarez *tom.3. in 3.p. disp.88. sect.3.* vt denotant verba ejus relata *quæst.*88. Escobar *loc.cit.* § 4. *n.*127. Fagundez *lib.2. cit. c.7. n.27.* dicens in hanc opinionem se magis inclinare, eo quòd plures Doctores habeat, & graviores rationes, & sit tutior, ac securior. Citatque pro sua opinione Henriq. *lib.9. c.25. n.6.* & Iosephum Angles *in Florib. 1.part.* vbi *de Oratione, q.4. diff.4.* & bene Philibert. *cap 17. cit. n.10.* Sylvius 1. 2. *q.*100. *art.9. concl.5.* Molfesius *in summa, tract.10. cap.1. n.31.* Nicolaus Baldellus *in Theolog. Morali, lib.5. disp.25. n.20.* & alij.

Sed probabiliùs nihilominus respondeo: Satisfacere præcepto, ideoque non teneri Missam aliam audire. Ratio est, quia præfatus sic Missam audiens verè audivit Missam cum debita attentione, & vera intentione audiendi illam (vt supponimus:) ergo verè fecit omne, quod sibi per hoc Ecclesiæ præceptum injunctum, & præceptum est: ergo verè illud adimplevit, quamvis animum expressum haberit illud non adimplendi auditione illius Missæ, hoc namque animo non potest prorogare sibi obligationem præcepti, quia non potest (sicut non potest denuò illam sibi imponere) cùm non sit sibi superior. *Confirmatur primò*, quia qui sciens, & volens facit opus præceptum, verè facit quidquid à Superiore est ei præceptum: ergo ad impletionem veram præcepti nil aliud restat, nec obstat. Nam quod habeat voluntatem expressam non adimplendi, nihil perfectò refert, quando aliàs in re sciens, & volens fecit quod Ecclesia vult. *Confirmatur secundò* ex supra dictis. Nam nullus præceptum transgreditur, eo quòd nolit id ad quod præceptum non obligat: at sic est, quod præcepta non obligant ad habendam intentionem illis satisfaciendi: ergo non violantur habita contraria intentione, scilicet non satisfaciendi: ergo, &c. Sic Bonacina *disp.1. de legib. quæst.1. punct.10. n.16. & disput.4. de sacrif. Missæ, quæst.vlt. punct.11. n.23. & disput.1. de Horis Canon. q.3. punct.2. §.1. n.31. & 32.* Quibus in locis citat pro hac parte Henriquez *lib.9. c.25. n.6.* Suarez 2. *de Relig. lib.6. c.26. num.8. & lib.3. de legib. cap.29. n.12.* Lessium *de Horis Canon. dub.10. n.59.* Vasquez 1. 2. *quæst.100. art.9. dub.1.* Sanchez *lib.1. sum. c.13. n.13.* Aragonium 2.2. *q.83. art.3.* Valentiam *tom.3. disp.6. q.2. punct.10. de Horis Canon.* Palaum Sqoillas *part.1. dub.22.* Molfesium *tract.5. cap.2. n.40. & 52.* Garcia *de Benef. tract.1. part.3. c.1. num.198.* Naldum *verb. Divinum Officium, n.3. & 8.* Filliucium *tom.2. tract.23. c.8. n.151.* Reginald. *lib.18. n.150.* & Francolinum *de tempor. cap.27.*

Sed ex his Authoribus: Quos pro hac parte citat Bonacina, oppositam tenet Henriquez *loc. cit.* vt meliùs vidit Fagundez. Suarez verò licèt hanc partem amplecti videatur locis à Bonacina citatis, & *tom.2. de Relig. lib.4. de Horis, cap.26. à num.10.* contrariam tamen amplectitur *tom. 3. in 3. part. loco citato.*

Tamen præter relatos Authores, tenent etiam nostram sententiam Lugo *de Sacrament. disputat.22. sect.2. num.24.* Castro Palao *de legib. disputat.1. punct.17. num.11. & 12.* Barthol. à S. Fausto *de Horis Canonic. quæst.152. 153. & 154.* Trullench. *lib.2. in Decalog. cap.2. dub.16. num.27.* (vbi malè citat Henriquez pro hac parte) *& lib.3. cap.1. dub.5. num.19.* Bassæus *verb. Missa 8. num.5. & verb. præceptum, num.6.* vbi etiam citat malè Suarium *tom.3. in 3. part. disput.88. sect.3.* (cùm ibi oppositum sequatur) & Fagundium *precept.1. lib.2. c.87. num.14.* Nam hic Author primam sententiam amplectitur loco à nobis citato. Sic etiam Caspensis *tract. de legib. disp.3. sect.5. à n.62.* Ægidius *loc.cit. num.309.*

Diana *part.2. tract.12. resol.37. & 3. part. tract.6. resol.68. vers Vnde ex his*, vbi pro contraria sententia citat Aragonium 2. 2. *q.83. art.13.* Lessium *lib.2. c.37. n.59.* Suarium *in 3. part. disp.88. sect.3.* & Azorium *tom.1. lib.7. c.2. q.6.* & pro hac nostra, & sua Stephanum Fagundez *precept.1. lib.2. c.87. num.14.* Sed in primis Diana malè citat Fagundez pro hac nostra sententia, cùm oppositam verè doceat (vt vidimus *lib.1. cap.7.* (non 87. vt citat Bassæus, & Diana, cùm dictus liber solùm contineat novem capita) *num.27.* Rursus etiam citat malè pro contraria parte Aragonium, & Lessium (nisi forsan pro quadam parte suæ sententiæ eos adducat.) Vnde ipsemet Diana *resol 77. vers. Notandum*, vbi iterum hanc sententiam docet, pro ea refert Lessium eòdem loco quo pro opposita *resolut.68.* citaverat. Tenet etiam nostram sententiam, ni fallor, Machado *lib.2. sum. part.4. tract.1. docum.3. num.4.* Qui etiam haud benè citat Fagundez pro hac parte. Tenent tandem Dicastillo *tract.5. de Sacram. disp.5. dubitat.5. num.66.* Gesualdus *de Sacram. tract.17. c.2. num.22.*

QVÆSTIO XC.

An qui in festo audit Missam, intendens aliam audire ad implendum præceptum, teneatur Missam aliam audire?

Affirmant expressè vterque Ledesma, Navar. Azor, & Escobar, Baldellus, Medina, & alij nuper pro prima sententia adducti.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri aliam Missam audire, quia auditione primæ Missæ verè adimplevit præceptum, vt ex nuper habitis constat. Sic Sanchez, Vasquez, Bonacina, Palao, Lugo, Dicastillo, Bassæus, & alij quæstione antecedenti pro nostra sententia adducti. Præcipuè Gesuald. *loc.cit. n.23.* vbi sic ait: Hinc etiam sequitur, eum qui auditâ Missâ, sive recitatis horis Canonicis, agitatus scrupulis debitæ attentionis, dicit: Habeantur pro non dictis, iterum Missam audiam, non teneri depositis scrupulis, horas repetere, aut aliam Missam audire, quia re ipsa adimplevit præceptum. Sic ille.

QVÆSTIO XCI.

An qui Missam audivit animo non adimplendi præceptum, simulque animo non audiendi aliam Missam, adimpleat adhuc præceptum?

Negant, & à fortiori, Navar. Medina, Azor, Escobar, & alij pro parte negativa *quæst.89. & 90. cit.*

Sed probabiliùs respondeo: Adimplere adhuc præceptum, quia revera præstat opus ab Ecclesia præceptum. Verum est, quod ille peccabit mortaliter, ob pravum affectum ad transgressionem præcepti, si credat per Missam à se auditam, non adimplevisse præceptum; secus verò si crederet se jam adimplevisse, vt statim dicemus. Sic communiter Doctores pro nostra parte nuper citati. Legantur Sanchez *lib.1. sum. c.13. n.15.* Layman *lib.1. tract.4. c.4.* Bonac. *disp.1. de legib. q.1. punct.10. n.20.* Bassæus *v. Missa 8. num.5.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XCII.

An qui Missam audivit animo non adimplendi præceptum auditione talis Missæ, teneatur ad minus, casu quo altam nolit audire, mutare animum intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per Missam auditam?

AFfirmant teneri præfatum animum mutare, & alium voluntatis actum elicere, quo velit adimplere præceptum Missæ per Missam à se auditam, Suarez *tom. 3. in 3 part. disp. 88. sect. 3.* Aragon. 2. 2. *q. 83. art. 3.* Lessius *de Horis Canon. dub. 10. n. 59.* Azor *loc. cit.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 16. n. 14. & lib. 2. c. 1. dub. 16. n. 27. & lib. 3. c. 1. dub. 5. n. 19.* Escobar *tom. 2. tract. de Horis Canon. quæst. 4. n. 183. & sequent.* & Ægid. *q. 83. art. 6. n. 309.* ex parte solùm; ait enim, teneri quidem mutare illam voluntatem, ne pergat peccare contra virtutem obedientiæ, non autem vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ. Eodemque modo locutus fuit postea Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 26. à num. 10.*

Sed elariùs, & probabiliùs respondeo eum distinctione dicendo: Quod vel ille, qui audivit Missam animo non adimplendi præceptum auditione talis Missæ, habuit animum audiendi postea aliam ad implendum, vel non. Si habuit animum audiendi aliam, postea tamen non vult, dico quod non tenetur mutare animum, aut elicere alium actum voluntatis, quo velit satisfacere præcepto per Missam à se auditam; sed sufficit ei advertere, quod jam satisfecit præcepto per Missam à se auditam, vt non teneatur aliam audire; & etiam vt non peccet peccato violationis affectivæ, vt benè probant Lugo *num. 24. cit.* & Ægidius, vt statim videbimus.

Si verò prædictus ita audivit Missam animo non adimplendi (auditione illius) præceptum, vt simul haberet animum non audiendi aliam; tunc dico, quod iste talis verè adimplevit præceptum, vt *q. 91.* est habitum, & ideò ad hoc non tenetur mutare animum, aut voluntatem qua applicet Missam à se auditam. Tenetur tamen desistere ab animo peccaminoso, quem non adimplendi præceptum ab initio habuit, vt sic tollat actualem affectum ad peccatum. Sic, licèt non ita distinctè, Sanchez *lib. 1. c. 13. n. 14.* Salas *de legib. disp. 9. sect. 1. n. 3.* Bonac. *disp. 1. de legib. q. 1. punct. 10. num. 22.* Lugo *loc. cit.* Bassæus *v. Missa 8. n. 5. & verb. Præceptum, n. 6.* Diana *3. part tract. 6. resol. 38 in fine*, & ex parte Suarez, & Ægidius *loc. cit.* vbi sic ait: Is verò qui manè audit Sacrum, intendens per illud non satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed solùm propriæ devotioni, & postea audire aliud, vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ, verè huic satisfacit per prius Sacrum, nec ad aliud quidquam postea tenetur, nisi vt posito quod postea nolit audire aliud Sacrum, simul etiam desinat habere voluntatem non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ per Sacrum quod jam audivit. Nam si pergeret velle non satisfacere Ecclesiæ per Sacrum auditum, & tamen simul nollet audire aliud, implicitè vellet non obedire Ecclesiæ, atque ita peccaret contra virtutem obedientiæ. Non tamen tenetur positivè illam voluntatem revocare, quia mala non fuit, sed bona fuit voluntas audiendi plura sacra: atque ita sufficiet, vt negativè se habeat. Sic ille.

QVÆSTIO XCIII.

An qui audit Missam animo non satisfaciendi voto ad quod tenetur, teneatur audire aliam, vt voto satisfaciat?

AFfirmant Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. de Horis Canon. c. 26. n. 8.* Ledesma *1. p. sum. c. 27. post 10. concl. vers. Aircrca dicto.* Baldellus *in Theolog. Morali, lib. 5. disp. 25. n. 21. vers. Neque est simile*, & alij pro contrariis sententiis nuper adducti. Quia (inquiunt) in hoc casu tacitè prorogat votum, quod verè potest, cùm ab ipso pendeat.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri aliam Missam audire ad satisfaciendum voto, quia verè, & integrè illi fecit satis per Missam à se auditam, cùm verè præstiterit illud, quod vovit. Neque enim per intentionem illam non satisfaciendi voto per dictam Missam, quam audiens habuit, voluit prorogare suum votum, aut denuò vovere, licèt posset, sed solùm voluit per aliam Missam voto satisfacere: ergo si jam ei satisfecit, nihil illi restat, vt satisfaciat. Sic Sanchez *lib. 1. c. 13. cit. n. 18. & lib. 4. c. 15. n. 40.* Bonac. *tom. 2. disp. 1. quæst. 1. punct. 10. n. 21.* Trullench *lib. 2. in Decalog. c. 1. dub. 16. n. 27.* Diana *3. p. tract. 6. resol. 77.*

QVÆSTIO XCIV.

An satisfaciat præcepto qui venit ad audiendum Missam ex fine pravo, v. g. videndi fœminam ad finem turpem?

NEgant D. Antoninus *2. p. tit. 9. c. 10. §. 1.* Adrianus *in 4. vbi de confess. q. 5. dub. 4.* Maior *in 4. dist. 15. quæst. 3.* Carthusianus *1. dist. 17. q. 2. & 4. dist. 17. q. 1.* quos pro hac parte refert Sanchez *lib. 1. sum. cap. 14.* (non *cap. 1. num. 14.* vt invenies apud Dicastillum.) Et alij.

Sed tanquam certum respondeo: Satisfacere, licèt aliàs contra castitatem peccet, quia nihil obstat, vt quis opere malo possit adimplere præceptum, vt docet D. Thom. *1. 2. quæst. 100. art. 9.* & cum eo omnes Theologi, ibi: Ergo si hujusmodi ponat totum quod requiritur ad præceptum audiendi Missam, licèt aliàs peccet, verè adimplebit præceptum. Sic Navar. *in Man. cap. 21. num. mihi 6.* Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 88. sect. 3.* Lugo *de Sacram. disput. 22. num. 23.* Bassæus *verb. Missa 8. n. 2.* Ioan. de Medina *C. de Confessione, quæst. de pœnitentia injuncta tempore quo Missa celebratur.* Sanchez *loc. cit.* & penes ipsum Sotus *2. de just. q. 3. art. 9. concl. 2.* Ledesma *2. part. 4. q. 16. art. 6. in 1. part. dub. 6. & in 2. part. dub. 2. & q. 17. art. 1.* & Azor *tom. 1. lib. 7. c. 6. q. 1.* Sic etiam Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. dub. 7. num. 78.* Molfesius *in summa, tract. 3. cap. 17. num. 30. & tract. 10. cap. 1. num. 32.*

QVÆSTIO XCV.

An vi hujus præcepti teneantur fideles assistere Missæ, non solùm mente, sed corpore?

REspondeo tanquam quid certum: Teneri, quia assistere Missæ est actio quædam corporalis: ergo necessariò requirit præsentiam corporalem ejus, qui dicitur assistere. Hæc autem præsentia corporalis intelligenda est moraliter, ita vt in quantum est in eo, qui assistit, possit aliquo modo cognoscere quid Sacerdos agat. Sic Suarez *disput. 88. citat. sect. 3. vers. In hac re*, & penes ipsum D. Anton. Sylvest. Navar.

Navar. Caiet. & Soto, Henriq. *lib. 9. c. 15. n. 4.* Bonac. *disp. 4. de Missæ sacrif. q. vlt. punct. 11. n. 1. & 3.* Fagundez *de 1. præc. Eccles. lib. 1. c. 7. n. 1.* Lugo *disput. 22. n. 10.* Reginald *lib. 19. n. 11.* Dicastillo *vbi infra*, Bassæus *v. Missa 8. n. 1.* & omnes Doctores, sic explicantes, quid *nomine auditionis Missæ*, quo Ecclesiæ præceptum intimatur, intelligitur?

Ex quo colligitur, quod nullo modo satisfaceret præcepto audiendæ Missæ, qui sciens in Ecclesia tali tempore Missam celebrari, domi manens per totum Missæ tempus, mentem suam circa illius mysteria applicaret, eo quòd solùm mentaliter, & non corporaliter Missæ assisteret. Sic Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. dubit. 2. num. 19. & 22.* Suarez *loc. cit.* Filliuc. *tract. 5. c. 7. n. 208.* Bonac. *loc. cit. n. 3.* & omnes.

Addo tamen ego, quod licet prædictum exercitium meditandi domi manendo mysteria Missæ, offerendique omnia illius sacrificia, quæ in tota Ecclesia Deo Patri per Sacerdotum manus offeruntur, non sufficiat ad satisfaciendum præcepto de audienda in festis Missa, sit valde tamen perutile, maximeque fructuosum, & meritorium illis personis, quæ non possunt accedere ad Ecclesiam ad audiendam Missam, imò & aliis quæ jam per illius auditionem præcepto satisfecerunt.

QVÆSTIO XCVI.

An vt quis præcepto Missæ satisfaciat, debeat necessariò videre Sacerdotem celebrantem, & ejus verba audire?

AFfirmare videtur Llamas *3. part. Method. §. 9.* per hæc verba: Vnde colligitur, quod cultus corporis sensibus exibendus in adimpletionem hujus præcepti est audire, & videre. Vnde in aliquibus nostræ Hispaniæ Provinciis dicitur, *Audire Missam:* in aliis, etsi paucioribus dicitur, *Videre Missam*: & sic qui commodè potest, ad vtrumque hoc præcepto obligatur, scilicet ad audienda quæ dicuntur, & principaliùs ad videnda quæ aguntur, præcipuè ad adorandum Redemptorem nostrum visum sub speciebus Sacramentalibus. Ita Llamas.

Sed tanquam certum respondeo: Nullo modo esse necessarium simpliciter ad satisfaciendum præcepto audiendæ Missæ, quod quis videat celebrantem, aut ejus verba audiat; sed solùm quod mente, & corpore intersit, vt explicatum est. Sic Caietan. *in summa, v. Festos dies*, Suarez, Reginald. Bonac. citati, & alij statim citandi, & omnes communiter.

QVÆSTIO XCVII.

An saltem qui commodè potest audire, & videre celebrantem, teneatur ad vtrumque ex vi hujus præcepti?

AFfirmant Llamas, vt nuper vidimus, & Ioan. de Cruce in sua Summa, vbi *de 3. precepto, art. 2. concl. 2.* per hæc verba: Etsi non sit necesse, ait Soto, & Ludov. Lopez, audire Missam, vt patet in procul astantibus, debes tamen interesse Missæ mente, & corpore: ita vt si commodè possis, oculis videas, & auribus Missam audias. Qui enim de industria avertit oculos, obstruit aures per bonam partem Missæ, non satisfacit, etsi aliàs mente attendat Missæ. Ita Cruz.

Sed tanquam certum mihi respondeo: Nec teneri audire, nec videre celebrantem vi hujus præcepti, etiamsi commodè quis possit. Ratio est, quia si hoc requireretur ex vi præcepti Missæ audiendæ, non illo obligaretur surdus, aut cæcus, quod nemo admittit. Addo quod (vt nuper est habitum) audire Missam in jure non accipitur nisi pro hoc, quod est interesse Missæ mente, & corpore, aut humano modo: at sic est, quod optimè potest quis interesse Missæ humano modo, aut mente, & corpore, absque eo quod videat, aut audiat celebrantem: ergo. Sic Tolet. *lib. 6. sum. cap. 6. num. 1.* per hæc verba: In primis non est audire Sacrum, intelligere, & intellectu percipere quæ in Missa dicuntur; non enim rustici Missam audirent. Rursus non est auribus voces percipere; surdi enim tunc non audire Sacrum non possent, nec ij qui longè à Sacerdote celebrante distant, quos tamen certum est implere præceptum. Rursus non est videre ea, quæ in Missa aguntur; nam cæci tunc non possent implere præceptum, quos tamen implere certum est: vnde potest aliquis clausis, ne divagetur, oculis Missam audire. Sic Toletus. Et expressè Ægidius *quæst. 83. art. 6. dub. vnico, num. 99.* vbi sic ait: Pater tertiò, etsi quando commodè fieri potest, omnino deceat nos ita Sacro interesse, vt possimus videre ipsum celebrantem, & aliquo modo audire quæ dicit (hoc enim modo perfectiùs ei in precibus communicamus, & excitamur ad devotionem) tamen absolutè non est necessarium. Ita communiter DD. Sic Ægidius, & Lugo *disput. 22. num. 19.* Dicastillo *loc. cit. num. 19.* Gesualdus *de Sacrament. tractat. 17. cap. 2. num. 19.* & Graffius *lib. 2. cit. cap. mihi 34. n. 8.* ita dicens: Vtrum autem audiantur, vel non audiantur distinctè verba Missæ, hoc non cadit sub præcepto. Alioquin præceptum non adimpleret surdus, & qui in magna Ecclesia Sacerdotem à longè spectaret, licèt non audiret. Sic ille. Et omnes communiter.

QVÆSTIO XCVIII.

An cæci, vel surdi teneantur ad Missam audiendam?

REspondeo tanquam certum: Teneri, quia hujusmodi optimè possunt interesse Missæ humano, & religioso modo, aut (quod idem est) mente, & corpore: at hoc est audire Missam, vt habitum est: ergo ad id tenentur. Sic Navar. *cap. 21. n. 8.* Azor *lib. 7. cap. 3. quæst. 4.* Toletus, & Ægidius *loc. cit.* Bonacina *disp. 4. de sacrif. Missæ, quæst. vlt. punct. 11. n. 19. & 20.* Llamas *loc. cit. cap. 5. §. 9.* Fagundez *de 1. Eccles. præcept. lib. 2. c. 6. num. 18. & cap. 7. n. 2.* Lugo *disp. 22. num. 19.* Bassæus *verb. Missa 8. n. 5.* Dicastillo *loc. cit. n. 18.* Gesualdus, & Graffius *loc. cit.* Diana *p. 5. tract. 6. resol. 8.* & omnes.

QVÆSTIO XCIX.

An etiam qui simul est surdus, & cæcus, teneatur audire Missam?

NEgat absolutè Llamas *loc. cit.* per hæc verba: Qui autem duobus sensibus, visu scilicet, & auditu careret, ad hoc præceptum non teneretur, sicuti impotens omnino. Ita ille.

Sed certissimè ferè respondeo: Etiam teneri, quia hujusmodi Surdus, & simul cæcus (præcipuè si à Nativitate talis non sit) optimè potest audire Missam, cùm possit illi mente, & corpore interesse: ergo ad id tenetur. Sic Fagundez *lib. 2. cit. cap. 7. num. 3.* docens id esse verum loquendo etiam de illo, qui non solùm est surdus, & cæcus, verùm & mutus. Sic enim ait: Hinc patet evidenter, teneri illum, qui simul

simul est mutus, surdus, & cæcus, Missam audire; cùm moraliter loquendo, sensu aliquo externo præsentialiter adesset, & ad id quod fit, posset attendere, idque percipere. Sic ille.

QVÆSTIO C.

An vt quis præcepto Missæ satisfaciat, debeat esse intra Ecclesiam, in qua Missa celebratur?

AFfirmare videtur Filliuc. *tom. 1. tract. 5. n.* 209. dum hæc ait: Qui domi è regione v.g. fenestræ, vel portæ Ecclesiæ Missam audit, vel videt, non dicitur moraliter præsens, ideò nec satisfaciet. Ita ille, & ex illo Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 5. n.* 13. & Machado *lib. 2. part. 4. tract. 1. docum. 3. n.* 3. cujus verba infrà q. 102. referam. Gesuald. *de Sacram. tract. 17. c. 5. n.* 34. Qui citat pro se Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 8. punct. 12. n.* 4. Sed omnino malè, quia de hac quæstione nil Bonacina agit. Solùm namque in nova editione addit, & notat extare decretum Sacræ Congregationis, quo cavetur, vt licentia celebrandi Missam in privato Oratorio concedatur cum hoc onere; vt solùm privilegiatur, & ipsius familiares satisfaciant præcepto, audiendo diebus festis Missam in præfato Oratorio; alij verò non satisfaciant. Hæc ibi Bonacina. Sed non ad propositam quæstionem. Vnde ad illam resolvendam

Respondeo tanquam mihi certum: Quod vt quis Missæ præcepto satisfaciat, non debeat necessariò esse intra Ecclesiam, in qua Missa dicitur. Quia optimè potest quis stando extra Ecclesiam, dici, & esse moraliter præsens corpore Missæ, quæ intra Ecclesiam celebratur, cùm facilè possit aliquo modo cognoscere quid celebrans agat, & in qua parte Missæ versetur: ergo stando extra Ecclesiam, optimè potest quis audire Missam, & consequenter satisfacere præcepto. Sic Hurtado *disp. 5. de sacrif. Missæ, diff.* 1. per hæc verba: Nomine autem audiendi Missam, quod præcepto, seu jure Ecclesiastico præcipitur, intelligitur assistentia corporalis, & moralis, quâ quis corporaliter, & humano modo assistat, seu adsit Missæ, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel saltem ita conjectando, seu sociando alios videntes, aut audientes, quamvis sit extra Ecclesiam (vt contingit quando locus in quo Missa celebratur, non capit multitudinem confluentem ad audiendam Missam) vt ex signis, & gestu aliqua Missæ colligere possit, & ad multitudinem assistentium censeatur moraliter pertinere. Sic ille. Reginald. etiam *lib. 19. n.* 12. Lugo *de Sacram. diff. 22. n.* 10. Portel, & Diana vbi infrà. Pasqualigus *in decis. moral. decis.* 173. *n.* 4. Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disput. 5. num.* 43. *in fine*, & Lublinus, & alij statim citandi.

QVÆSTIO CI.

An satisfaciat præcepto qui ex atrio, aut Cœmeterio Ecclesiæ Missam audit?

NEgabunt consequenter Filliuc. Trullench, Gesualdus, & Machado, si in suis sententiis permaneant, vt constat ex nuper relatis.

Sed certissimè respondeo: Satisfacere, si ex atrio, aut Cœmeterio videat, cognoscatve aliquo modo quid celebrans agat. Quia in hoc casu talis verè dicitur esse præsens moraliter corporaliter Missæ: ergo & satisfacere. Sic Portel *in Addit. ad dub. regular. verb. Indulgentia, n.* 7. vbi ita ait: Nam existentes in atrio habent assistentiam moralem ad divina officia; ita vt non valentes intrare ex atrio, Missæ andientes præcepto satisfaciant, vt patet in Ecclesiis campestribus, quæ aliquando sunt parvæ, & populus multus. Sic ille. Reginald. & Hurtado *loc. cit.* Diana *p.* 4. *tract. 4. resol.* 154. *in fine*, & penes illum Gordonus *tom. 2. lib. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n.* 12. sic etiam Dicastillo *vbi suprà, n.* 59. & Lublinus *verb. Festum, n.* 13.

QVÆSTIO CII.

An satisfaciat præcepto, qui quando Missa celebratur in aliqua platea, seu vico, è fenestrâ domus illam audit?

REspondeo tanquam certum: Satisfacere, modò videat, vel aliquo modo intelligat quid Sacerdos agat, quia sic verè est præsens moraliter Missæ, quæ in platea celebratur. Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 5. n.* 13. *in fine*, ex Filliuc. *tract. 5. c. 7. n.* 209. & innuit Dicastillo *loco cit. n.* 59. & alij.

QVÆSTIO CIII.

An etiam satisfaciat qui Missam, quæ in Ecclesia celebratur, è fenestra domus sua audit?

NEgant expressè Filliuc. *loc. cit.* & Trullench. quorum verba (eadem enim sunt) habes sup. q. 100. Quibus addi possunt Diana *p. 4. tract. 4. resol.* 154. Portel *v. Indulgentia, n.* 8. *cit.* & (ni fallor) Machado *lib. 2. p. 4. tract. 1. docum. 3. n.* 3. cùm hanc opinionem in vltimo referat loco, ita dicendo: [Si bien Filiucio, y otros graves Authores son de contrario parecer, porque no parece que està moralmente presente el que oye la Missa desde la ventana de su casa, ò desde fuera de la Iglesia.] Ita ille.

Sed probabiliùs multò respondeo: Etiam satisfacere, dummodo è dicta fenestra possit videre, aut audire, aut aliquo modo cognoscere quid in Missa agat Sacerdos. Quia sic audiens, verè dicitur adesse Missæ præsens moraliter eodem modo, ac dicitur adesse præsens ille, qui è fenestra domus suæ audit Missam quæ in platea celebratur: ergo si iste in sententia Filliucij, & Trullench adimplet præceptum, etiam ille alius adimplebit. Nec refert ad propositum, quod inter fenestram, & Ecclesiam mediet, aut non mediet vicus, si etiam hoc mediante possit quis è fenestra Missam audire, vt casus supponit. Sic Lugo *disp. 22. cit. num.* 11. dicens hæc: Quia potest contingere, esse adeò viciniam fenestram Altari, vt moralem præsentiam non impediat, prout de facto in hoc nostro Collegio Romano habemus sacellum privatum, cujus Altare à fenestris domus adversæ non plusquam triginta passus distat, & proinde ab illa fenestra audiri potest, vel percipi Missa, licèt via publica intercedat, ac si intra Ecclesiam parvam audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem facere huic doctrinæ P. Iac. Gordonus *tom. 3. Theol. Moral. lib. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n.* 12. Hucusque Lugo. Cujus sententiam sequitur Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. dub. 4. n.* 59. & dicit probabilem Machado. Favetque satis Zacharias Pasqualigus *in suis decis. moral. decis.* 173. vbi affirmat, verè satisfacere præcepto illum qui ex aliqua fenestra muri, aut alio loco simili assistit Missæ, quæ in Oratorio aliquo celebratur. Legantur Diana *part. 10. tract. 11. resol. 7. in fine*, & etiam *tract. 14. resol.* 47. & alij quos citat.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles. Q 2 QVÆSTIO

QVÆSTIO CIV.

An qui existentes in Choro structo post Altare Missam audiunt, satisfaciant precepto?

NEgat Llamas *3. part. Method. c. 5. §. 9.* ita dicens: Et sic qui esset trans parietem vbi Missa celebratur, etiam trans illum, cui hæret Altare, Missam non audit, neque præcepto satisfacit, etiamsi verba audiret, dummodo nihil videret. Ita ille.

Sed probabiliùs longè, imò tanquam certum respondeo: Satisfacere, etiamsi nihil Altaris videant, dummodo vel verba celebrantis audiant, aut aliquo alio signo cognoscant, quid Sacerdos agat, aut in qua parte Missæ versetur: quia sic verè dicuntur præsentes esse moraliter, imò & physicè, Missæ sacrificio. Sic Lugo *disp. 22. cit. sect. 2. n. 20.* per hæc verba: Ad hoc autem, vt dixi, non requiritur videre Altare; nam Religiosi qui in Choro cantant, non vident Sacerdotem, juxta usum Romanum, vbi Chorus Regularium haberi solet post Altare majus, muro interposito; & tamen satisfaciunt præcepto, quia revera assistunt moraliter illi sacrificio, & vident partem posteriorem Altaris Choro correspondentem. Sic ille, & ante Gordonus *tom. 2. cit. lib. 6. q. 7. c. 2. n. 12.* & Reginald. *lib. 19. n. 11.* vt ejus verba statim referenda apertè demonstrabunt.

QVÆSTIO CV.

An etiam satisfacerent precepto, qui existentes post parietem Ecclesiæ, Missam audirent?

NEgat Llamas *loc. cit.* Et negare tenentur Fillius, Trullench, & Machado, vt colligitur ex doctrina eorum tradita suprà *q. 100. & 102.*

Sed probabiliùs respondeo: Etiam satisfacere, dummodo aliquo signo, aut quovis alio modo cognoscant, quid Sacerdos in Missa agat. Quia vt quis satisfaciat præcepto audiendi Missam, non est necesse, quod ingrediatur Ecclesiam, sed quod moraliter accedat ad illam ad Missam audiendam; non enim de ratione accessus est ingressus ad quem acceditur: at sic est, quod illi, qui existentes post parietem Ecclesiæ audiunt Missam, modo prædicto accedunt ad Ecclesiam, & assistunt Missæ cum sufficienti præsentia morali: ergo. Sic Reginald. *num. 12. cit.* per hæc verba: Neque obstat quod maneat post Altare, aut post parietem, etiam extra Ecclesiam (vt fieri solet, cùm locus capax non est totius multitudinis, quæ ad audiendum confluxit) dummodo moraliter censeri possit de numero esse eorum, de quibus in Canone Missæ dicitur: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio.* Sic ille. Cui consonat Gordonus *loco citato*, & tenet expressè Lublinus *verb. Festum, n. 13.* Legatur Diana *part. 10. tract. 14. resolut. 47.*

QVÆSTIO CVI.

An si dicatur Missa in alta turri, satisfaciat precepto qui foris assistit illi?

NEgat Fagundez *lib. 1. cit cap. 7. num. 3.* per hæc verba: Si tamen Missa diceretur in alta turri, non satisfaceret illius præcepto, qui foris assisteret nihil videns, audiensve: nam is revera non assisteret, quia assistentia, quæ requiritur ad Missam audiendam, est quædam assistentia (vt dixi) seu præsentia moralis: est autem præsentia moralis illa in qua percipitur sensu aliquo externo id quod fit. Ita ille.

Sed probabiliùs, & distinctiùs respondeo dicendum: Quod præfatus verè possit satisfacere præcepto Missæ, adhuc dato casu quo nec Sacerdotem videat, nec audiat: dummodo aliqua ratione intelligat quid in Missa celebrans agat, aut in qua parte versetur. *Primò*, quia hoc solùm sufficere, & esse necessarium ad impletionem præcepti audiendæ Missæ, sæpè diximus.

Secundò, id probo ex doctrina ipsiusmet Fagundij. Quia ipse concedit, & benè, quod ille qui in magna frequentia ponè aliquam Ecclesiæ columnam Missam audit, verè satisfacit illius præcepto, quamvis nec Sacerdotem videat, nec verba illius audiat: jam is (inquit Fagundez) & surgit, & assurgit, & genuflectit, ac pectus tundit cum aliis, & ita assistit, & præsens est, vt moraliter loquendo attendere possit ad id quod fit. Ita ille, & post illum Hurtado, & Lugo, quos sequitur Dicastillo *n. 59. cit. in fine.* Nunc ego: Ergo similiter etiam satisfaciet præcepto Missæ audiendæ ille qui extra turrim existens, eodem, vel diverso modo attendit quid à Sacerdote celebrante fit, etiamsi nec illum videat, nec audiat.

QVÆSTIO CVII.

An vt quis satisfaciat precepto Missæ, sufficiat quod sit præsens intra eandem Ecclesiam, in qua dicitur, & habeat intentionem audiendi illam?

NEgat ex parte Lugo *disp. 22. cit n. 20.* ita dicens: Poterit aliquis dici præsens Missæ, quando est pars multitudinis, quæ dicitur præsens, & conjungitur moraliter cum aliis, qui sunt in conspectu altaris, dum tamen distantia etiam tanta non sit, vt jam extrahat illum ab humana præsentia. Non sufficit ergo esse aliquem intra eandem Ecclesiam, v. g. si in aliquo Altari fiat Missa privata in Basilica Romana S. Petri, non sufficit si aliquis intra eandem Ecclesiam habeat intentionem audiendi illam Missam, quam scit tunc dici in aliquo loco ejusdem Templi; sicut nec è contra requiritur esse intra Ecclesiam, vt audiri possit Missa, quæ in ea dicitur: sed totum hoc regulandum est per prudentis arbitrium ad judicandum, an homo dicatur moraliter præsens illi actioni, ita vt humano modo dicatur illi assistere. Ita Lugo, & etiam Dicastillo *num. 43. in fine.*

Sed ego cum distinctione aliqua respondeo dicendum: Quod licèt sit verum, quod absolutè loquendo non sufficiat esse aliquem intra eandem Ecclesiam, cum intentione audiendi Missam, quæ in illa dicitur, ad satisfaciendum præcepto, vt si quis (v. g.) esset juxta portam Basilicæ Romanæ Sancti Petri, & diceretur aliqua Missa privata in aliquo Altari valde à porta remoto, ita vt nullo modo posset videre, neque audire celebrantem, nec ex aliquo alio signo cognoscere quid in Missa ageret; tunc certè iste talis, sicut non diceretur esse præsens moraliter; ita nec satisfaceret præcepto. Nihilominus tamen non est hoc ita absolutè verum, quod non possit contingere contrarium, adhuc loquendo in casu quem assignat Lugo. Nam si quis existens juxta portam Basilicæ Sancti Petri haberet intentionem audiendi Missam, quæ solemni ritu celebraretur in Altari majori, tunc revera si aliquo sensu perciperet quid in Missa ageret Sacerdos, verè diceretur assistere morali præsentia tali Missæ, & consequenter satisfacere præcepto, etiamsi magna intercedat inter audientem Missam, & celebrantem, distan-

distantia. Rursus si hujusmodi audiens conjungeretur multitudini, quæ esset præsens moraliter Missæ, & effieeretur pars illius, ita vt esset vesum dieere, esse de nomero eorum, de quibus in Canone Missæ dicitur: *Et omnium circumstantium*. Tunc severa quantumvis Missa diceretur in Altari valde remoto, & esset privata, verè dieeretur moraliter præsens illi, ac proinde satisfacere, quamvis nec Saeerdotem videset, nec audiret: quia sufficeret ei esse partem multitodinis, quæ moraliter est præsens, surgere, & genuflectere, ae pectus tundere cum alijs, &c. Lege Dianam *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 47. vbi refert hanc meam sententiam, & transit.

DISPVTATIO II.

De causis excusantibus ab audienda Missa pracepta.

QVÆSTIO PRIMA.

An dentur aliqua causa ab auditione Missæ exsusantes?

RESPONDEO tanquam certum: Dari, quia hoc præceptum est de jure positivo Eeeleſiastico: ergo possunt dati aliquæ causæ, qoæ excusent fideles ab adimpletione illius. Sie omnes Doctores. Navar. *in Man. c.* 25. *à num.* 3. D. Anton. 2. *part. tit.* 9. *c.* 10. §. 2. Caietan. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Sotos *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. & *lib.* 2. *de just. q.* 4. Sylvest. *Missa* 2. §. 1. & 2. Tabiena §. 46. Angelus *verb. Feria, n.* 42. Suatez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 58. *sect.* 6. Henriquez *lib.* 9. *c.* 25. (non 21. vt invenies opud Bassæum) *num.* 10. Toletus *lib.* 6. *cap.* 8. Graffius *lib.* 2. *decis. cap. mihi* 35. *num.* 1. Molsesius *in summa, tractat.* 3. *cap.* 17. *à num.* 51. Fagundez *de* 1. *præcept. Eccles. lib.* 2. *c.* 8. & 9. Axor 1. *part. lib.* 17. *c.* 7. Filliue. *tract.* 5. *c.* 7. *à num.* 224. Reginald. *lib.* 19. *à num.* 16. Ægidius *quæst.* 83. *art.* 6. *dub. vnico, in fine.* Iodocus *tom.* 1. *verb. Missa auditio,* §. 50. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 6. Bassæus *verb. Missa* 9. Pets. Ledesma *tom.* 1. *sum. cap.* 27. *conclus.* 16. Villalob. *tract.* 8. *diffic.* 36. Machado *lib.* 2. *summa, part.* 4. *tract.* 2. Rodrigoez 1. *part. summa, c.* 122. *aliàs* 123. Bonacina *disput. vlt. quæst. vlt. punct. vlt.* Dicastillo *tract.* 5. *de Sacram. disput.* 5. *dub.* 10. *à num.* 127. Gesualdus *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *num.* 55. & alij.

QVÆSTIO II.

Quot, & quales sunt causa, quæ excusare possunt fideles ab observatione hujus pracepti?

RESpondeo: Quod variæ à variis nominantur Auctoribus. Nam alij quatuor, alij qoinqoe, alij verò sex causas excusantes assignant. Ego verò eum aliis septem assigno. Sunt autem Impotentia, Nocumentum, Ignorantia, Consuetudo, Obedientia, Pietas, & Bona fides. De quibus omnibus nunc,

QVÆSTIO III.

An impotentia, tam physica, quàm moralis, excuset ab audienda Missa?

RESpondeo: Excusare, quia nemo ad impossibile tenetus, vt tenent omnes Doctores *ex l. si quis in gravi, in princ. ff. ad Syllan. l. si stipuler, ff. de verb. obligat. l. Paulus, ff. qua sentent. sint appellat. resc.* Et est axioma juris, de qoo Augustinus Barbosa *in expositione Axiomatum Iuris, Axiomat.* 118. *num.* 7. & penes illum Oldrad. Iacobus de Leon, Sutdus, Flamin. Bellet, Tuschus, & alij.

QVÆSTIO IV.

An qui personaliter est interdictus, vel excommunicatus, excusetur ab audienda Missa in festo?

NEgant nonnulli, qoos tacitè refert Axor *vbi infra*, existimantes quod hujusmodi abstinentes se ab auditione Missæ, dennò eulpam eontrahaot, ac mortaliter peccent.

Sed tanquam eertum respondeo: Omnino excusari, & consequentes nullo modo peccato novo se astriogere Missam non audiendo, quia nemo obligatur ad id quod absque peccato faeere neqoit: Sed sic est, quod qui est personaliter interdictus, aut exeommunicatus, nequit absque peccato Missæ assistere: ergo ad id non obligatur: etgo si ad audiendam Missam noo obligator, non peecabit illam omittendo. Quod qoidem verum censeo, quamvis quis suâ eulpâ talem eeosuram conttaxerit, quia quamvis in eo peecaverit, tamen postquam jam est factus impotens ad aodiendam Missam, non peecat non audiendo. Sic communiter omnes, Angel. *verb. Missa, n.* 57. Sylvest. *eo verbo, n.* 1. Navar. *c.* 21. *n.* 3. Suarex *disp.* 88. *cit. sect.* 6. *vers. Prima igitur.* Azor 1. *part. lib.* 7. *c.* 7. *q.* 5. Hentiquez *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 11. Reginald. *lib.* 19. *n.* 16. *vers. Postremò.* Fagundex *lib.* 2. *cit. c.* 8. *n.* 1. Bonacina *disp.* 4. *de Missa sacrif. quæst vlt. punct. vlt. n.* 18. & 19. Seortia *lib.* 2. *de sacrif. Missa, c.* 20. *n.* 8. Hortado *disp.* 5. *de sacrif. Missa, diff.* 6. Layman *tract.* 7. *c.* 4. *n.* 3. Basthol. ab Angel. *verb. Missa, n.* 827. Iodoeus *verb. Missa auditio,* §. 50. *vers. Primò excusantur.* Graffius *loc. cit. num.* 4. Trullench *loc. cit. dub.* 7. *num.* 17. Filliue. *loc. cit. num.* 225. Philibert. *tract.* 3. *de sacrif. Missa, part.* 3. *c.* 17. *n.* 3. & 17. Gesualdus *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *num.* 45. & alij citati, & eitandi.

QVÆSTIO V.

An saltem si hujusmodi exsommunicatus, aut interdictus facilè possit absolutionem à censura obtinere, excusetur à pracepto Missa, si illam non obtineat?

NEgant in dicto casu excusari à præcepto, ideoque ait novam eulpam committere dictum excommonicatum, aut interdictum non audiendo Missam, Nugnus *in* 3. *part. quæst.* 83. *artic.* 6. *post secundum dub. vers. Dubium tamen.* Quem sequuntur aliqui Recentiores.

Sed longè probabiliùs respondeo: Etiam io hoc casu excusari à præcepto audiendæ Missæ. Quia hoc præceptum solùm obligat eos, qoi non sunt impediti: at sic est, quod prædictus excommunicatus, aut interdictus, est impeditus ab Ecelesia participare in

divinis: ergo. Secundò, quia Ecclesia non obligat eum, qui censurà est innodatus, absolutionem censuræ acquirere, vt Missam audiat, cùm potiùs privet eum auditione Missæ in pœnam peccati: ergo nullo modo peccabit mortaliter contra hoc de audienda Missa præceptum, non audiendo illam. Sic omnino Bonacina *loc. cit. num.* 12. *& de censuris disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 3. §. 1. *num.* 4. Et (penes illum) Navar. *cap.* 21. *num.* 3 Vgolin. *tab.* 1. *c.* 13. §. 13. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 7. *num.* 2. Sayrus *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 24. Avila 2. *part. cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 7. Suarez *disput.* 88. *sect.* 6. Ægidius *disput.* 14. *dub.* 7. *num.* 56. Azor *loco cit.* Sà *verb. Missæ auditio, n.* 3. & Naldus *verb. Missa, n.* 19. Quibus addi possunt Hurtado, Scortia, Philibert. Ledesma, Villalob. Fagundez, Graffios, Trullench, & alij *loc. cit.* Diana *part.* 5. *tract.* 9. *resol.* 88. Dicastillo *disp.* 5. *cit. dub.* 10. §. 2. *num.* 144. *&* 149. Gesualdus *loc. cit. num.* 46.

An autem qui non procurat absolutionem à Censuris, vt Missam audiat, peccet aliquo alio peccato, quod non sit contra præceptum audiendi Missam, dicemus alibi: Nunc sufficiat dicere, quod affirment nonnulli, negent alij.

QVÆSTIO VI.

An commorantes in loco interdicto excusentur à præcepto audiendi Sacri, casu quo commodè possint ire ad locum non interdictum?

AFfirmat Llamas 3. *part. Methodi, c.* 5. §. 11. *pag.* 492. vbi quæstioni propositæ per hæc respondet verba: Scio tempore Ioan. Andr. suprà *cap. Alma, de sent. excom. in* 6. & Archidiac. jam hanc quæstionem fuisse motam, illo asserente, isto negante. Nos verò dicimus, quod re benè, & in rigore perspecta, nemo tenetur ex vi præcepti ad audiendam Missam extra suam civitatem, imò neque extra suum locum; ampliùs dixerim, neque extra suum pagum, sive vicum ire: nam præcepta juxta communem sensum, & consuetudinem sunt intelligenda, vt habetur *l. De quibus, ff. de legibus:* at communi omnium consensu, si Missa deest in proprio loco, nemo se teneri existimat abire in alium, & qui abit, credit se ex supererogatione operari. Hucusque Llamas. Et idem sentit Avila *de Censur. part.* 5. *disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 6. *concl.* 2. vbi sic ait: Nam si diceretur Missa in aliqua Ecclesia in tali distantia, quod non comprehendatur intra continentiam mœniorum, quamvis distantia non sit tanta, vt deobligaret homines ab audienda Missa, quando non est interdictum, non tenentur homines illuc ire tempore interdicti ad audiendam Missam. Ita Avila.

Sed probabiliùs multò longè respondeo: Nullo modo excusari à præcepto audiendi Missam, casu quo dicti queant ire absque gravi incommodo ad locum non interdictum. Ratio est, quia personæ loci interdicti optimè possunt audire Missam in loco non interdicto, vt omnes Doctores fatentur: ergo si possunt ad hunc locum adire ad audiendam Missam, absque gravi incommodo, tenentur. Sic communiter Doctores. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 2. *quæst.* 4. vbi nostræ quæstioni respondet sic: Respondeo eò se conferre, vt rem divinam audiant debere, si commodè queant, secus verò minimè, vtputa si hujusmodi templum procul absit ab vrbe, vel oppido, aut si parvum sit sacellum, quod plures simul capere non possit, & jam antè alij occuparunt, & repleverunt. Sic Azor, Hurtado etiam *disp.* 5. *de sacrif. Missæ, diff.* 7. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 14. *& dub.* 7. *n.* 17. Bonac. *disput.* 5. *de interdicto, punct.* 1. *& disput.* 4. *de sacrif. Missæ, quæst. vltima, punct. vltimo, num.* 21. Qui cum alijs docent, quod fideles non teneantur tempore interdicti procurare privilegium audiendi Missam. Quod cum Henrico Henriquez testatur Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 158. *pag.* 955.

QVÆSTIO VII.

An excusentur à præcepto Missæ tempore interdicti, qui habent privilegium, vt audire possint Missam tempore prædicti interdicti?

AFfirmant (penes Dianam) Avila *de Censur. p.* 5. *disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 6. vbi affirmat hoc ipsum docuisse Victoriam, & Canum. Llamas *in summa, part.* 3. *c.* 5. §. 11. Alterius *de censur. tom.* 2. *disp.* 2. *de interdicto, cap.* 3. *in fine,* Ægidius *de Sacram. disp.* 17. *n.* 28. Ledesma *in sum.* 1. *part. c.* 27. & Suarez 3. *p. tom.* 3. *disp.* 88. *sect.* 6. Quos omnes pro hac parte citat, & sequitur Diana 1. *part. tract.* 11. *resol.* 2. *& p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 80. Sed an benè hos omnes Doctores pro sua sententia citet, statim videbimus. Affert etiam Fagundius pro hac parte Emanuelem Rodriguez 1. *p. sum. c.* 249. *n.* 14. Ludovic. Lopez 2. *part. instruct. c.* 79. *vbi de Euchar. pag.* 99 Avilam, Llamam, & Ledesmam locis à Diana citatis. Sed ex his Authoribus malè citantur pro hac parte Suarez, Ledesma, & Rodriguez vt infrà. Vnde

Longè probabiliùs respondeo: Non excusari, sed potiùs obligari ad audiendam Missam diebus festis: quia hoc præceptum Missæ audiendæ obligat omnes, qui Missam audire possunt: at qui tempore interdicti habent privilegium Missam audiendi, possunt illam audire: ergo ad id tenentur. Sic Suarez *disp.* 88. *cit. sect.* 6. *vers. solet etiam,* vbi contrariam opinionem vocat practicè improbabilem, his verbis. Propter hoc aliqui censent partem negativam probabilem, sed mihi non videtur practicè probabilis. Vnde non est dubium, quin habens hoc privilegium teneatur Missam audire, vt tenent Navar. *c.* 21. *n.* 3. Soto *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. *& dist.* 22. *q.* 3. *art.* 1. Et ratio est, quia interdictum in tantùm excusat ab obligatione audiendi Missam, in quantùm ponit impedimentum ad audiendam illam: ergo quacumque ratione hoc impedimentum tollatur, obligatio præcepti suam vim retinet, & tollitur excusatio. Hucusque Suarez. Vt videas quàm malè citetur à Diana pro parte contraria. Sic etiam Petr. Ledesma *cap.* 27. *post* 16. *concl. pag. mihi* 185. respondens nostræ quæstioni per hæc verba: [A esta duda se responde que muy mas probable es, y casi cierto, que està obligado à oyr Missa.] Sic ille. Malè ergo citant illum Diana, & Fagundez. Sic etiam Rodriguez *ad Bullam,* §. 5. *dub.* 1. *num.* 6. *& in sum. c.* 123. *n.* 9. vbi ita dicit: [Y nota, que en tiempo de entredicho, nadie puede oyr Missa, si no es por razon de algun privilegio, y los que le tienen, obligacion tienen de oyrla, como lo explique en la declaracion de la Cruzada.] Sic Rodriguez. Nec *in cap.* 249. *n.* 14. vbi citatur à Fagundio, oppositum docet, quia in hoc capite nec verbum de hac re dicit, nec habet numeros nisi quatuor: Ex omni ergo parte citat illum malè Fagundez pro opposita parte. Sic etiam Ludovic. Lopez *eodem c.* 79. quo pro opposita sententia citat illum Fagundez, *vt infrà.* Sic tandem Navar. & Sot. *loc. cit.* à Suario, Henriquez *lib.* 9. *cap.* 25. *num.* 11. dicens falsum esse oppositum. Azor *lib.* 7. *cap.* 2. *quæst.* 3. Reginald. *lib.* 19. *n.* 16. *in fine.* Nugnus *in* 3. *part. quæst.* 83. *art.* 6. *versus fin.* Bonac. *disp.* 4. *de sacrif. Missæ, quæst. vlt. punct. vlt. n.* 23. *&*

disp. 5

disp. 5. de interdicto, punct. 4. n. 19. Sà verb. auditio Missæ, n. 4. Huttado disp. 5 de sacrif. Missæ, diff. 6. & tract. de interdicto, n. 21 Tannerus in 2. 2. disp. 5. q. 6. dub. 1. n 25. Sancius in selectis, disp. 15. num. 2. Lugo de Sacram. disp. 22. n. 13. Barbosa in Collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 33. c. 25. n. 7. Acosta in explic. Bullæ, q. 28. Cenedo in qq. Canon. q. 44. Moure in examine Theol. Moral. p. 3. cap. 9. §. 3. n. 1. Scorria lib. 2. de sacrif. Missæ, c. 20. n. 8. Villalob. 1. p. tract. 8. diff. 56. & tr. 19. n. 14. Philibert. 3. p. cit. c. 17. n. 4. pag. mihi 451. Fagund. de 1. precept. Eccles. lib. 2. c. 9. n. 8. (vbi citat pro hac parte Ludou. Lopez, & Ledesmam eisdem locis, in quibus pro opposita citauerat.) Valdes etiam tract. de eleemosyna, 1. p. vers. Quæritur. Viuald. 2. p. Candelab. tit. de interd. n. 310. Medio. 1. p. sum. c. 55. §. 13. Anton. de Campis tract. de cessat. à diuinis, n. 40. & Gomez de Bulla, ad 5. & 6. Clausulam: tenent insuper hanc sententiam Trullench in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 3. dub. 6. n. 2. & lib. 3. in Decalog. c. 1. dub. 5. n. 24. Filliuc. tract. 5. c. 7. n. 225. Bass. verb. Missa 9. n. 6. in fine, Lublin. 1. p. sum. verb. interdictum, n. 29. Tolet. lib. 6. c. 9. n. 1. Dicastil. tract. 5. de Sacram. disp. 5. n. 159. Molfes. in sum. tract. 3. c. 17. n. 54. Gesuald. de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 47. & communis.

QVÆSTIO VIII.

An excusetur ab audienda Missa qui non habet alium Sacerdotem, nisi excommunicatum, toleratum tamen, & non denunciatum?

Respoodeo: Non excusari. Quia licitè potest ab illo audire Missam. Nam post Concilium Constantiense, & Extrauagantem Martini V. nullo modo tenemur vitare excommunicatos toleratos, adhuc in Sacramentorum administratione, aut receptione, aut in communicatione io diuinis: ergo si licitè possunt fideles ab illis audire Missam, ad id tenebuntur. Sic omnes DD. legantur Suarez tom. 5. de Censur. disp. 11. sect. 4. Sotus in 4. dist. 13. q. 1. art. 9. Fagund. de 1. Eccles. prac. lib. 1. c. 5. à n. 18. & alij.

QVÆSTIO IX.

An saltem excusetur, qui non habet alium Sacerdotem, præter excommunicatum nominatim denunciatum?

Respondeo tanquam certum: Excusati in hoc casu à Missa audienda. Quia nemo potest obligari ad id, quod sine peccato præstare non potest: sed sic est quod nemo potest communicare in diuinis cum excommunicato iam denunciato, absque incursione peccati mortalis, vt omnes docent: ergo qui non habet alium Sacerdotem, nisi præfatum, verè excusabitur à Missa audienda. Sic D. Th. in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. q. 3. ad 2. Nauar. c. 27. n. 20. Syluest. verb. Excommunicatio 4. n. 1. Henriq. lib. 9. c. 15. n. 53. Suar. loc. cit. Azor 1. p. lib. 7. c. 7. q. 15. col. 720. Scortia lib. 2. de sacrif. Missæ, c. 20. n. 8. Bonac. disp. 4. cit. quæst. vlt. punct. vlt. n. 20. Fagund. c. 5. cit. n. 15. Villalob. tr. 8. diff. 36. n. 9. Gesuald. de Sacram. tract. 17. cap. 2. n. 28. Molfes. tract. 3. cit. c. 17. n. 53.

QVÆSTIO X.

An item excusetur ab audienda Missa, qui non habet alium Sacerdotem, nisi publicum percussorem Clerici?

Respondeo etiam tanquam certum: Excusari. Quia post Concilium Constantiense, & Extrauag. Martini V. etiam tenemur vitare publicum, ac ootorium percussorem Clerici: ergo si præter hunc quis noo habet Sacerdotem alium, liber erit ab audienda Missa. Sic omnes. Legantur citati, præcipuè Fagund. cap. 5. cit. à n. 1. vbi latè declarat, quis censeri debeat publicus, & notorius Clerici percussor, dicitque illum censeri talem, cuius percussio nulla possit tergiuersatione celari, nulloque iuris remedio excusari. Legantur etiam Couar. in cap. Alma mater, 1. p. §. 2. n. 7. Molfes. in sum. tract. 3. c. 17. n. 53. & alij supra citati.

QVÆSTIO XI.

An etiam excusetur, qui non habet alium Sacerdotem, nisi personaliter interdictum?

Affirmant Azor tom. 1. lib. 7. cap. 7. q. 11. Faber de Censur. dist. 15. q. 1. disp. 5. c. 2. n. 47 Bunac. dist. 4. de Euchar. quæst. vlt. punct. 12. n. 1. & punct. vlt. num. 20. Molfes. loc. cit. & alij, eo quòd existiment neminem absque peccato audire Missam à Sacerdote personaliter interdicto posse.

Sed æquè probabiliter respoodeo: Non excusari. Quia æquè probabile est, quod possit quis licitè audire Missam à Sacerdote personaliter interdicto, dummodo non sit simul nominatim excommunicatus, nec inducat illum ad dicendam Missam, nec ei communicet in Missa administranda; sed duntaxat ei assistat. Nam in hoc casu nec ius aliquod prohibet talem auditionem Missæ, nec adest species aliqua cooperationis peccato celebrantis: ergo licitè potest Missam prædicti Sacerdotis audire, & consequenter tenetur. Sic Mercerus in 3. p. q. 24. de interdicto, dub. 3. Filliuc. tract. 18. c. 3. n. 77. ex Suar. disp. 2. n. 4. Fagund. de 1. Eccles. prac. lib. 2. c. 5. n. 40. Et id esse probabile affirmat Diana p. 5. tract. 10. resol. 63. & innuit Gesuald. n. 28. cit. vbi docet à quocumque Sacerdote posse quem audire Missam, præterquam à Sacerdote excommunicato publico, & declarato, siue degradato, & suspenso.

QVÆSTIO XII.

An saltem excusetur à Missa audienda, qui non habet alium Sacerdotem præter publicum, ac notorium concubinarium?

Affirmant Nauar. in Man. c. 25. n. 78. & seq. (non c. 17. n. 76. vt inuenies citatum apud Machad.) & penes illum D. Thom. in quodlibet. 11. art. 8. & cum illo omnes ferè antiqui. Card. Turrecrem. Panormit. & alij, Salced. Bero. Diaz, & alij apud Fagund. vbi infra. Quia existimant, non posse quem audire Missam à tali Sacerdote, nisi peccando mortaliter.

Sed iam probabilius respondeo: Non excusari ab audienda Missa. Quia probabilius est, quod iam possit quis licitè audire Missam à Sacerdote concubinario publico, cùm hic post Concil. Constantiense non sit vitandus. Sic Suar. tom. 5. de Censur. disp. 31.

*sect.*4. Sotus *in* 4.*dist.*13.*q.*1.*art.*9. Gabr. Major, & Adrian. apud Nauar. Henriq. *lib.*9.*c.*25.*n.*13. Couar. *in cap. Alma*, 1.*p.*§.2.*n.*10. Azor 1.*p. lib.*7. *c.*7. *q.*16. Scottis *lib.*2.*de Missa*, *cap.*20. *n.*8. Bonac. *disp.*4. *de Euchar. q. vlt. punct.* 12. *n.*1. Fagund. *lib.*2. *cit. c.*5. *n.*42. & 50. & *c.*9. *n.*13. (vbi malè citat Nauarrum pro hac parte.) Auila *de Censur. disp.*5. *q.*3. *dub.*2. Sayr. *lib.*4. *c.*16 *n* 24. Garcia *de benef. p.*7. *c.*14. *n.*36. & 43. quos pro hac parte refert Machado *lib.*2. *part.* 4. *tract.* 2. *docum.* 1. *in fine*. Ipse tamen nec istos, nec alios contrarios, quos refert Authores, sequitur. Sic etiam Gesualdus *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2. *n.* 28. Molfes. *in sum. tract.* 3. *c.* 17. *n.* 55. & alij communiter.

QVÆSTIO XIII.

An infirmi, seu ægroti excusentur ab audienda Missa?

RESpondeo: Excusari casu quo prudenter timeant, si Ecclesiam adeant, aliquod damnum considerabile in salute, aut moram in conualescentia. Sic omnes, præcipuè Ledesma *c.*27. *cit. post* 16. *conclus.* per hæc verba: [Lo seguudo se puede escusar, si vno teme quiebra en la salud. Por esta razon se escusan los enfermos, no solamente quando estan en graue enfermedad, que no se pueden leuantar de la cama, ni oyr Missa; sino tanbien quando no la pueden oyr, ni leuantarse de la cama sin algun detrimento de su salud que sea de alguo momento, y auuque pueda, y aya commençado à conualecer, si ay peligro de boluer à caer, ò que notablemente se tarde en conualecer, està escusado legitimamente de oyr Missa.] Sic ille, & antea Caiet. 2. 2. *q.*122. *art.*4. & *in sum. verb. Festum*, Nauar. *c.*21. *n.*3. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. *ad finem*, Suarez *disp.* 88. *sect.* 6. Henriq. *lib.* 9 *c.* 25. *n.* 10. Bonac. *punct. vlt. cit. n.* 3. Hurtado *disp.* 5. *diff.* 6. Scortia *lib.* 2. *cit. c.* 20. *pag.* 164. Fagund. *lib.* 2 *cit. c.* 9. *n.* 2. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 9. *n.* 2. Azor *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 1. Reginald. *lib.* 19. *n.* 16. Philibert. *c.* 17. *cit. n.* 18. Bassæus *verb. Missa* 9. *n.* 1. Anson. *in sum. Diana, verb. Missam audire*, *n.* 17. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 9. *n.* 4. & Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 164. & 173. Gesuald. *tract.* 17. *cit. c.* 2. *n.* 38. & omnes.

QVÆSTIO XIV.

An etiam ægroti conualescentes excusentur ab audienda Missa?

RESpondeo: Excusari etiam quando timent, quod exeundo domo ad Missam incurrent periculum majoris morbi, non verò si id non timeant, aut jam ita sint fortes, vt ad alia negotia tractanda domo exeant; nam in hoc euentu non excusarentur ab audienda Missa, vt bene notant Ledesma, & Dicastillo *loc. cit.* in casu verò, quo Convalescentes dubitent, an incurrant periculum morbi majoris, non exeundo ad Missam, tunc debent petere consilium à Medico, vel à Superiori, vel Parocho, aut ab alio viro prudenti, nisi ipse talis sit, vt in hoc ferre etiam judicium possit. Manente autem dubio, rectè potest (illo practicè deposito) non exire domo ad Missam, ne se exponat periculo majoris morbi. Sic ferè Bonacius, Trullench, Dicastillo, & Gesualdus. Et absolutè loquendo de prima parte nostræ conclusionis, sic docent omnes, præcipuè nuper citati.

QVÆSTIO XV.

An item excusentur à Missa Ministri, seu Custodes infirmorum?

AFfirmant multi absolutè, & absque distinctione vlla. Et in primis Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 4. *n.* 3. dicit excusari, qui infirmi sunt, & qui infirmis seruiunt. Iodocus *tom.* 1. *verb. Missa*, §. 50. dicit quod excusantur Ministri infirmorum: & ita, eodemque modo loquuntur Graffius *lib.* 2. *decis. aur. c.* 35. *n.* 5. & alij, sed certè nimis confusè. Vnde,

Clariùs respondeo: Excusari item, sicut excusantur infirmi quibus seruiunt, non tamen semper, aut absolutè, sed solùm in casu quo Custodes infirmorum non habeant alios, quos ad custodiam infirmorum substituant, aut infirmi ita graviter ægrotent, vt ope infirmariorum egeant, aut casu quo timeatur mœrore esse afficiendos, si à prædictis infirmariis deserantur: in his ergo casibus verè excusantur prædicti Custodes, aut Ministri infirmorum, aut infirmarij ab audienda Missa, non tamen casu, quo haberent alium socium, quem ad custodiam infirmi substituerent. Sic omnes. Nauar. *cap.* 21. *n.* 3. D. Anton. 2. *p. tit.* 9 *c.* 10. §. 2. Sotus *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Suarez *disp.* 88. *sect.* 6. Henriq. *n.* 10. *cit.* Syluest. Angel. Armilla, Nugnus, & alij, quos refert, & sequitur Bonac. *loc. cit. n.* 3. Azor, Hurtado, & Scottia *loc. cit.* Villalob. *diff.* 36. *cit. n.* 6. Ledesma *cap.* 27. *cit. vers. la quarta manera*. Fagundez *lib.* 2. *cit. cap.* 9. *n.* 7. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 13. Philibert. *loc. cit. n.* 19. Bassæus *verb. Missa* 9. *n.* 1. Dicastil. *disp.* 5. *cit. n.* 189. Gesuald. *loc. cit. n.* 38. Molfes. *loc. cit. n.* 60. Trullench *loc. cit. n.* 4. Filliuc. *tract.* 5. *c.* 6. *n.* 227. qui vterque cum Suario addit: Quod si quis bona fide Missam propter infirmos relinquat, etiamsi sua assistentia non esset admodum necessaria, rarò peccabit mortaliter; quia satis est, si sit vtilis, & quod bona fides excuset. Sic illi. Sed ego addo, & adimo limitationem eorum, & dico absolutè, quod nec rarò mortaliter peccabit, quia nunquam stante prædicta bona fide, vt infrà.

QVÆSTIO XVI.

An qui in vinculis detinentur, excusentur à Missa?

RESpondeo: Excusari, quia non possunt illam audire. Sic omnes. Suarez *disp.* 88. *sect.* 6. Azor 1. *p. lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 1. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 9. *n.* 5. *vers. vltima causa*. Bonac. *disp.* 4. *quæst. vlt. punct. vlt. n.* 13. Hurtado *disp.* 5. *de sacrific. Missa*, *diff.* 6. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 4. *n.* 3. Ledesma *cap.* 17. *post* 16. *conclus. vers. A esta manera*. Henriquez *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 11. Filliuc. *tract.* 5. *cap.* 7. *n.* 224. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 24. & *dub.* 7. *n.* 12. Dicastillo *tract.* 5. *de Sacram. disp.* 5. *n.* 164. Gesualdus *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2. *n.* 36. Ausonius *in sum. Diana*, *vers. Missam audire*, *n.* 17. Bassæus *verb. Missa* 9. *n.* 3. & alij. Qui idem dicunt de illis, quibus domus loco carceris constituta est.

QVÆSTIO XVII.

An saltem si in Hospitali, aut carcere dicatur Missa, teneantur illam audire infirmi, & incarcerati?

RÈspondeo: Teneri, quia possunt, & sine incommodo illam audire: ergo ad id tenentur. Sic communiter Doctores. Llamas 3. p. *Method. cap.* 5. §. 11. vbi sic ait: Item excusantur clausi in carcere, quamvis vbi bona vigeat institutio, providetur de Missa in carceribus, vt ipsi audiant vincti, & tunc tenentur. Sic ille, & alij omnes.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam si quis diebus festis è carcere solvatur, teneatur audire Missam?

RÈspondeo: Etiam teneri. Quia iste optimè potest audire Missam ad implendum præceptum: ergo tenetur. Sic Henriq. *lib.* 9. *c.* 15. *n.* 1. ita dicens: Detentus in carcere, cui solutis vinculis, datur licentia exeundi ad Missam, tenetur audire. Nam privilegium licèt non addat novum onus præcepti, antiquum tamen præceptum obligat hunc actu, cui solutum est vinculum, & impedimentum, nec auditio Missæ est onus, & odium, sed favor. Sic ille. Suar. *disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Solet etiam.* Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 24. & omnes.

QVÆSTIO XIX.

An item qui domi per vim, vel ægritudinem, vel loco carceris detinetur, si habeat ibi Oratorium approbatum, teneatur quærere Sacerdotem, vt ab eo ibi Missam audiat?

AFfirmant Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. (apud Dianam) Cenedo *lib. de qq. Canon. q.* 44. *n.* 1. & Nuñ. *in q.* 83. *art.* 6 *prope finem, vers. Dico secundò*, casu tamen quo commodè, aut saltem cum stipendio possit Sacerdotem adducere. Horum sententiam esse probabilem, expressè dicunt Ledesma, Dicastillo, Suares. & Fagundez *vbi infrà.*

Sed probabilius respondeo dicendum: Non teneri, & quidem si necessarium sit quærere Sacerdotem stipendiarium, certum est, quod nemo ad hoc teneatur; nam ratione præcepti solùm tenemur ad audiendam Missam, quæ in Ecclesia dicitur, non ad procurandam etiam dato stipendio Sacerdoti. Deinde, quod nec adhuc teneatur quærere Sacerdotem, quantumvis commodè, & sine stipendio id adipisci possit, probabilius est, quia nemo obligatur ad vtendum tali privilegio, vt possit aliud præceptum Ecclesiasticum implere, vt bene probat Suarez *disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Secundum caput.* Sic ille, Bonac. *punct. vlt. cit. n.* 14. Ledesma *c.* 17. *post* 16. *conclus. versic. A esta duda*, Fagund. *de* 1. *precept. Eccles. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 9. Filliuc. *tract.* 5. *cap.* 7. *n.* 214. *vers. Ad hoc caput.* Diana *p.* 4. *tract.* 4. *resol.* 80. Villalob. *tract.* 8. *diff.* 36. *n.* 4. sic dicens: [Y añade Suarez, que el enfermo no tiene obligacion a buscar vn Clerigo, que pagandoselo venga à dezir Missa à su casa, porque no obliga el precepto à esto, ni està obligado à vsar del privilegio, si le tiene para que le digan Missa en su casa, que aqui es verdad el dezir, que *Nemo cogitur vti suo privilegio*, que este privilegio formalmente no quita el impedimiento, si no es necessario vso *quasi ultimo* del privilegio, loqual no acontece en el caso de arriba (*intellige de privilegio interdicti*) y tambien porque este privilegio es menos decente para la reverencia de este Sacramento. Sic ille. Trullench *in exposit. Bulla, lib.* 1. *§.* 3. *dub.* 6. *n.* 9. & *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 7. *n.* 12. Bassæus *verb. Missa* 9. *n.* 3. *in fine*, Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 168. Gesuald. *loc. cit. n.* 39. & 40.

QVÆSTIO XX.

An si infirmus in procuranda sua salute, & incarceratus in procuranda sua libertate sit negligens, & ideò Missam omittat, peccet specialiter contra audienda Missæ præceptum?

RÈspondeo: Negativè. Quia hoc præceptum non obligat ad tollenda impedimenta iam remota, sicuti diximus suprà loquendo de illo, qui est negligens in obtinenda absolutione à censura, quod scilicet non peccet specialiter contra huiusmodi audiendi Missæ præceptum. Sic Suar. *disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Prima igitur.* Layman *lib.* 2. *tract.* 5. *p.* 1. *c.* 2. *n.* 5. & Diana *p.* 5. *tract.* 9. *resol.* 88. vbi expressè docet, quod qui culpâ suâ detinetur in carcere, & non vult solvere debitum, cum aliàs deberet, quamvis peccet contra iustitiam, non tamen peccat non audiendo Sacrum. Legatur Auson. *in sum. Diana, verb. Missam audire, num.* 18. sic Gesuald. *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2. *num.* 46. & penes ipsum Sylvest. *verb. Missa, num.* 1. Angelus *n.* 7. Navar. *c.* 21. *n.* 3. & Azor 1. *p. lib.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 1.

QVÆSTIO XXI.

An qui longè distat ab Ecclesia, excusetur à Missa audienda in festo?

NEgat, quamvis cum limitatione, Iodocus *tom.* 1. *Thesauri, verb. Missa, §.* 50. *vers. Quintò excusantur*, sic dicendo: Longinquitas tamen itineris non excusat robustos, & senes in maioribus festivitatibus. Ita ille, qui & citat Navar. *consil.* 1. *de Feriis, lib.* 2. sed certè Navarrus non docet absolutè, quod longinquitas itineris non excuset ab audienda Missa; sed talis longinquitas, neiope trium milliarium, vt infrà. Vnde,

Certissimè respondeo: Excusari, quia nemo tenetur ad audiendam Missam cum gravi incommodo, aut admodum itineris molestia. In hoc omnes Doctores conveniunt (nec credibile est, ab eis discedere Iodocum.) Sed non in assignando, quæ necessaria sit distantia, vt quis excusatus maneat à præcepto audiendi Missam, vt mox videbimus.

QVÆSTIO XXII.

An absolutè loquendo distantia vnius leucæ (Italicè, trium milliarium) *sit sufficiens, vt quis à Missa excusetur, casu quo ad illam audiendam iter pedester acturus sit?*

NEgat in primis Bonac. *disp.* 4. *de Eucharist. punct. vlt. n.* 12. docens, quod vt quis ab auditione Missæ excusetur, necessum sit quod distet ab Ecclesia ad minus per duas leucas, id est, per sex milliaria. Consonat huic opinioni Ledesma 1. *tom. sum.*

sum. c.27. post 16. concl. vers. A esta manera, quatenus asserit, quod distantia sufficiēs ad excusandum quem à Missa, debeat esse leucæ cum dimidia, aut duarum leucarum, ita enim ait: [Por esta razon se escusa legitimamente del precepto de oyr Missa, si es necessario para oyr Missa ir a pie vn largo camino, como seria legua, y media, ò dos leguas, y lo mismo seria aunque no fuesse tan grande la distancia, si fuesse notable, y por otra parte huuiesse gran lluuia, ò tempestad, de suerte, que se tuuiesse por graue detrimento.] Ita ille.

Negat etiam Nauar. *lib. 2. consil. consil. 3. de Feriis, in 2. edit. fol. mihi* 84 non tamen absolutè, sed loquendo solùm de viris robustis, per hæc verba: Secundò, quod mea sententia viri, de quibus in quæstione, qui præsupponuntur esse robusti, & operarij, nullatenus sunt excusandi, eo quòd tribus milliaribus à loco, vbi audienda est Missa, distent. Ita Nauar. & ex illo Henriq. *lib. 9. c. 25. n.* 10. ita dicens. Rustici, aut operarij valentes, & robusti non excusantur, eo quòd per leucam distent ab oppido, vbi celebratur. Ita ille. Rodrig. *in sum. cap.* 123. *n.* 8. & Vega *in sum. cap.* 114. *casu* 4. *col. mihi* 1226. quamvis addat: [Que en esto no se puede dar regla cierta, sino que se ha de dexar al aluedrio del sabio, y prudente varon, miradas la circunstancias del tiempo, y lugar.] Ita ille.

Sed probabilissimè absolutè respondeo: Sufficere dictam vnius leucæ, seu trium milliarium distantiam ad excusandum quemquam, etiam robustum virum, aut operarium valentem ab auditione Missæ. Quia cùm hæc distantia duplicari debeat, eundo scilicet ad Ecclesiam, & redeundo ad locum, à quo exivit, verè non brevis, sed longa satis existimanda est, & consequenter sufficiens ad excusandum quemlibet à Missa. Sic Suar. *disp. 88. sect. 6. vers. Tertium caput est*. Villalob. *tract. 8. disp. 36. n. 5.* sic dicens: [Tambien se juzga por impotencia moral, quando la Iglesia esta distante vna legua, y fuesse necessario ir à pie, y aunque diste menos, como sea bien lexos, y lluuia, ò aya tempestad.] Fagundez etiam *de 1. præc. lib. 2. c. 9. n.* 10. per hæc verba: Quinta causa excusationis est longa distantia Ecclesiæ, & ratione illius excusantur illi, quibus necessarium est longum iter pedibus conficere, v. c. vnius leucæ, idemque dicendum est, si non sit distantia vnius leucæ, sed notabilis, & alioqui pluviæ, & tempestates ingruant, vt optimè docet Suarez, &c. Sic ille. Filliuc. *tract. 5. c. 7. n. 226. in fine*, Trulleneb *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 7. n.* 8. Castro Palao *tom. 4. tract. 22. punct. vlt. n.* 4. qui tamen malè citat Henriq. & Bonac. pro hac parte, vt ex dictis patet. Dicastil. *disp. 5. cit. n.* 184. Gesuald. *de Sacram. tract.* 17. c. 2. *n.* 62. ita inquiens: Quintò excusat quodcumque graue incommodum, siue spirituale, siue corporale, quod probabiliter timetur incurri causâ auditionis Missæ, vt si quis pedester circa tria milliaria pergere debeat ad audiendum Sacrum, siue etiam duo cum pluviis, & tempestate, siue magno calore Solis tempore æstatis, quando aliter ad Missam audiendam pergere non posset, tunc in hujusmodi casibus excusarentur tales ab auditione Missæ. Non enim Ecclesia præcipit Missæ auditionem cum tanto onere, sed piè, & rationabiliter. Sic ille. Et sic alij Recentiores, quos tacitè refert, nec improbat Henriq. *loc. cit. in glossa lit. M*, & à fortiori Philibertus, & Ortiz statim citandi: tenet novissimè me citato, Diana *p. 20. tract. 15. resol. 55. legatur ipse ibidem tract. 21. resol. 8.*

QVÆSTIO XXIII.

An etiam absolutè loquendo, non solùm distantia vnius, sed etiam dimidiæ leucæ, plus minusve, sit sufficiens ad excusandum quemcunque ab audienda Missa?

NEgant omnino (& à fortiori) Authores nuper pro prima, & secunda sententia adducti, cùm omnes vnius ad minùs leucæ distantiam ad excusandum quem à Missa requirant.

Affirmat nihilominus Philibertus Marchinus *de sacrif. Missæ tract. 3. p. 3. cap. 17. n. 19.* docens milliarium sufficere ad excusandum quemlibet à Missa, sic enim ait: Similiter excusantur quando Templum esset distans per milliarium, vel si esset propius, essent pluviæ, & tempestates. Ita ille. Et Ortiz *in Compend. sum. prac. 3. Decalog. §. 7. fol. mihi* 204. *pag.* 2. per hæc verba: [Y los que estan en alquerias, no estan obligados a oyr la Missa, si donde se dize està mas de media legua.] Ita Ortiz.

Sed ego cum distinctione sic respondeo dicendum: Quod absolutè loquendo, & respectu omnium personarum, quas hoc præceptum audiendæ Missæ obligat, nullo modo sit sufficiens distantia dimidiæ leucæ ad excusandum à Missa, benè tamen loquendo nō absolutè, sed respectivè, hoc est respectu aliquarum personarum. Ratio hujus resolutionis est nota. Nam cùm hoc Ecclesiæ præceptum obliget omnes fideles vtriusque sexus, statim ac ad annos discretionis advenerint (vt sup. *disp.* ... *q.* 14. est habitum) & istorum alij sint teneræ ætatis, alij maturæ, alij robustioris, vt sunt operarij valentes, alij debilioris, vt senes, & fœminæ, hinc est, vt cogamur necessariò asserere, quod illa distantia, quæ respectu vnius censetur brevis & facilis, respectu alterius censeatur longa & difficilis, & consequenter, quod loquendo de pueris, aut puellis ætatis teneræ, ac de senibus, aut aliis viris habentibus vires debiles, sufficiens est distantia assignata, nempe dimidium lucæ ad excusandos illos à præcepto audiendi Missam; loquendo verò de juvenibus, aut viris robustis, operariis valentibus, fœminisque fortibus, non sit sufficiens dicta dimidij leucæ distantia ad eos à Missa excusandos. Sic Dicastillo *tract. 5. de Sacram. disp. 5. n.* 184. vbi docet, quod fœminæ delicatæ, & alicujus authoritatis non teneantur pedestres ire vltra vnum milliare; secus verò fœminæ mediæ, aut infimæ plebis. Sic etiam tenet novissimè Diana *resol. 35. cit. in fine.*

QVÆSTIO XXIV.

An item distantia vnius leucæ, seu trium milliarium, sit etiam sufficiens ad excusandum à Missa eum qui illam equester peracturus est?

NEgare tenētur Suar. Fagund. Trullench, Bonac. Ledesma, Villalob. *sup. q.* 22. relati: Cùm vel negent (vt aliqui istorum faciunt) talem distantiam esse sufficientem ad excusandum eos, qui illam pedibus conficere debeant; vel si concedunt, est solùm loquendo respectu illorum, qui dictum iter pedestres sint acturi. Negat etiam noviter contra me Diana *p. 10. tract. 15. resol. 35.* his verbis: Sed vt verum fatear, huic posteriori sententiæ non adhæreo; nam non videtur concedendum, quod eadem distantia sufficiat pro itinere pedestri ac equestri; nam itinere equestri minùs laboratur: ergo majorem distantiam requirit. Vnde ego puto, quod saltem distantia

vnius

vnius leucæ & mediæ sit necessaria ad excusandum ab auditione Missæ. Hæc Diana.

Sed probabiliter respondeo: Talem distantiam etiam sufficere ad excusandos à Missa illos, qui equestres adhuc eam aggredi possunt, saltem regulariter loquendo. Quia etiam respectu illorum distantia duarum leucarum, quas eundo ad Ecclesiam, & ab illa redeundo confici est necessum, non levis, & facilis; sed longa, & difficilis censeri debet: ergo sufficiens ad excusandum quemquam ab auditione Missæ. Adde hoc mihi non solùm probabile, sed certissimum esse in casu, quo tempus non sit serenum, aut in via sint flumina, torrentes, & huiusmodi, aut denique equus, mula, vel asinus, in quo iter quis acturus est, sint tardi, &c. Ita clarè innuit Dicastillo *disp.5.cit.n.*184. ait namque se, virum alioquin sanum tempore sudo, & sereno non putare excusari duobus tantùm milliaribus Italicis distantem à loco Missæ, id enim (inquit Dicastillo) facilè ab huiusmodi hominibus animi gratià solet percurri, etiam pedestri itinere. Quod si sint nobiles, & prædiuites homines, faciliùs id præstabunt equo, vel curru, vel lectica, &c. Sic ille. Vnde clarè indicat, excusare virum sanum à præcepto audiendæ Missæ, si tribus milliaribus ab Ecclesia, vbi celebratur, distaret. Nec argumentum Dianæ huic meæ opinioni obstat. Nam respondeo ad illud, quod licèt qui pedester iter agit, magis laboret, quàm qui equester; tamen inde non sequitur, quod ille qui equester iter conficit, non laboret sufficienter, vt excusatus maneat ab auditione Missæ. Addo contra ipsum, quod leucæ in Hispania non sunt multoties æquales; nam illa quæ est, *entre Mançanares y la Solana*, satis itinerantibus nota benè æquivalet leucæ & mediæ, &c.

QVÆSTIO XXV.

An tempore nivis, aut magnæ pluviæ excusetur quis ab auditione Missæ, quamvis solùm per milliarium distet ab Ecclesia?

RESpondeo: Excusari casu quo Ecclesiam sine graui incommodo, aut detrimento adire nequeat, aliàs minimè, vt ex dictis constat. Vnde benè aduertit sapientissimus Nauar. *lib.2.consil.3.de Feriis, edit.2.* quod in omnibus casibus suprà a nobis assignatis, maxima habenda sit ratio personarum, vitæ, temporis, loci, & consuetudinis; quia fieri potest, quod qui tempore sereno non excusatur à præcepto Missæ audiendæ, ob spatium breve, excusetur tempore nivis, pluviæ, aut tempestatis. Sic Nauar. *loc.cit.* Henriquez *lib 9.c.25.n.*10. Suarez *disp.*88.*sect.6.* Filliuc. *c.7.cit.n.*226.*in fine*, Azor *tom.1.lib.7.c.7.q.5.* Bonac. *loc.cit.n.*12 Scorr. *lib.2.de sacrif.Missæ,c.*20. Fagund. *lib.2.cit.c.9.n.*10. Trullench *lib.3. in Decalog. cap.1. dub.7.n.*10. & Dicastillo *disp.5.cit.n.*185. & alij.

QVÆSTIO XXVI.

An solùm ob distantiam ab Ecclesia excusabantur olim ab auditione Missæ veteres Monachi, aut Heremitæ?

AFfirmant aliqui, quos approbat Fagund. *loc.cit.* existimantes prædictos Monachos, & Heremitas ideò ab audienda Missa excusari, quia videlicet procul ab Ecclesia in vasta solitudine degebant, & quia per æstum divini Spiritus, recenti adhuc Christi sanguine, illuc se conferebant, obligationem huius præcepti in aliam multò majorem, ac graviorem commutantes; nam in Missa per exiguum tempus Deo vacatur, illi verò die ac nocte diuinis laudibus, orationibus, & contemplationibus in eremo vacabant, vt constat ex Historiis sacris. Ita Fagundez *loc. cit.*

Sed certè hæc duplex causa excusandi veteres Monachos à Missa non omnino placet. Non prima, quia illa distantia poterat facillimo negotio minui, & ideò ad id tenebantur, vt adimplere Ecclesiæ præcepta possent. Nec secunda, quia nemo potest pro libito suo commutare præcepta Superiorum in alia opera, quantumvis multò majora, & graviora sint (nisi aliàs in bonum commune dirigantur, & ideo à Superioribus approbentur:) ergo propter commutationem huiusmodi nullo modo excusabantur veteres Monachi à præcepto audiendæ Missæ; aliàs nunc etiam possent alij, quod nemo concedet. Vnde,

Alij docent, nullo modo ob hanc causam fuisse dictos Monachos ab audienda Missa excusatos, sed solùm ob eam tantùm, quia videlicet tunc nullum extabat in Ecclesia præceptum de audienda in festis Missa. Sed hæc causa excusandi illos falsa est. Constat enim ex dictis *sup.disp.* 1.*q.*12. quod præceptum audiendi Missam in festis ortum habuerit à primis Ecclesiæ temporibus. Vnde,

Probabiliùs omnino respondeo: Prædictos veteres Monachos excusatos olim fuisse ab audienda Missa in festis, non ratione distantiæ ab Ecclesia præcisè, sed ratione consuetudinis scitæ, & toleratæ à Pastoribus Ecclesiæ, quæ tunc omninò vigebat, sicut nunc aliæ vigent. Sic etiam Fagund. *loc.cit. n.5. in fine*, ita concludens: Præterea hoc præceptum est Ecclesiasticum, & humanum, contra quod prævalere potest consuetudo scita, & tolerata ab Ecclesiæ Pastoribus: & tunc quidem ea consuetudo vigebat, quæ modo jam non viget.

QVÆSTIO XXVII.

An excusetur ab audienda Missa mater, quæ domi ad custodiendas filias remanet, eo quòd nequeat solas absque periculo relinquere?

AFfirmant Henriq. *lib.9.c.25.n.*10. *vbi lit.Y*, citat Sotum *lib.2. & dist.*13. Caiet. *q.*122.*art* 4.*col.*4. Fratr. Medinam §.40. & Nauar. *c.*21.*n.*9. *&* *c.*14.*n.*19. (sed an omnes citet benè, infrà videbimus.) Affirmat etiam Vega 1.*p. sum.cap.*114. *casu* 4. *circa finem*, & alij.

Sed ego clariùs respondeo: Excusari quidem à Missa, casu tamen solùm, quod neque filias possit solas domi absque periculo relinquere, nec secum absque periculo ad Ecclesiam portare. Nam si ad Ecclesiam secum posset illas absque periculo ferre, omnino ad id teneretur, nec posset tunc licitè domi cum filiabus manere. Sic intelligendi sunt Authores citati ab Henrico, ex quibus Nauarrus id non docet *c.*14. *n.*19. sed *c.*21.*n.*9. *cit.* Sotus verò, cuius librum, & distinctionem tantùm citat, id docet *lib.*2. *de iust.* *q.*4.*art.*4. *&* *dist.*13. *q.*2. *art.*1. sed expressè nostram sententiam tenent Suar. *disp.*88. *sect.*6. Scortia *lib.*2. *cit.c.*20.*n.*8. Azor *tom.1.lib.7.c.7.q.*1. Graff. 1.*p.lib.*2. *c.*36.*n.*5. Barthol. ab Angelo *de Missa*, §.827. *&* 830. Bonac. *disp.4.de Euchar. quæst.vlt. punct.vlt. n.*2. qui tamen malè citat Henriq. *c.*21. *n.*12. Quia ibi nihil hic author, nec dictum caput habet nisi octo numeros. Syluest. *verb. Missa* 2.*n.*1. Tolet. *lib.6.c.9.n.*1. Fagundez *de* 1.*precept. Eccles. lib.*2.*c.*9.*n.*1. Llamas 3.*p.* *Method.*

*Method.c.5.§.11.pag.*493. Trullench *lib.3.in Decal. cap.*1.*dub.*7.*n.*3. Bassæus *verb.Missa* 9.*n.*2.Dicastillo *tract.*5.*de Sacram.disp.*5.*n.*217. Gesualdus *de Sacram. tract.*27.*cap* 2.*n.*57. Molfes. *in sum.tract.*3.*c.*17.*n.*57. & communis.

QVÆSTIO XXVIII.

An excusetur à Missa mater, nutrix, aut famula, quæ nec potest infantulos suos domi absque periculo relinquere, nec habet aliquem cui illos commendare possit?

NEgant ob id solùm excusari, nisi aliàs nequeat etiam dictos infantes ad Ecclesiam absque molestia celebrantis secum ferre, Bonac. *loc. cit. n.*5. Hurtado *disp.*5.*diff.*6.& Villalob *tract.*8.*diff.*36.*n.*7. ita dicens: [Y tanbien las amas, que no pueden comodamente lleuar a la Iglesia los niños, sunque esto raras vezes escuss, si no fuesse en grande incomoditad del niño.] Ita ille. Bass. *loc.cit.n.*1. *in fin,* Henriq. *lib.*9.*c.*25.*n.*10. vbi expressè ait, quod excusetur à Missa nutrix, quæ lactantem nequit secum ferre ad Missam. Citatque pro hac parte (non citando loca) Nauarr. Syluest. Toler. Tabienam, Anton.& Angel. Ita etiam Trullench *lib.*3. *cit. c.*1. *dub.*7.*n.*5. Gesuald. *de Sacram. tract.*17.*c.*2.*n.*55.citans pro se Nauar.*c.*21.*n.* 10.Graffium 1.*p.decis.lib.*2. *c.*36.*n.*5.Hentiq.*c.*21.*n.*10.& Bonac.*n.*5.*citato.*

Sed ego magis absolutè respondeo: Excusari quidem eo tantùm modo, quo nequeant dictos infantulos suos alteri commendare. Quia vt experientiâ constat, nec Mater, seu Nutrix, potest eos ad Ecclesiam absque molestia celebrantis, & adstantium perturbatione ferre, nec domi absque probabili, & prudenti timore alicuius magni damni solos relinquere: ergo absolutè est dicendum, quod vt prædicta Mater, seu Nutrix excusetur à Missa, sufficiat non habere, aut inuenire aliquam personam, cui infantes suos dum Missam possit audire, commendet. Sic videntur sentire Layman *lib.*4. *tract.*7.*c.*4.*n.*3. *vers.Causa verò,* quatenus docet absolutè, quod ab audienda Missa excusentur matres, & ancillæ, quæ infantibus assistere debent, & Llamas 3.*p.Method.c.*5.§.11.*pag.*493. per hæc clariora verba: Excusantur & omnes nutrientes infantes teneros, à quorum cura discedere non licet, quia inquieti sunt, & nimis plorant, & tales in Ecclesias deferre potiùs vitio adscribendum est, cùm perturbent diuina Officia vagitibus. Fauet Nauar. *c.*21.*n.*3. vbi absolutè ait, excusari nutrices quæ sine periculo non possunt relinquere eos quos lactant. Sic ille. Nunc ego: sed sic est, quod non possunt nutrices relinquere absque periculo quos lactant, nisi habeant aliquem, cui talem curam committant: ergo si hunc non habeant, verè excusantur ab audienda Missa. Legantur etiam Scortia *c.*20. *cit. vers.Ex secundo capite.* Iodocus *verb.Missa,* §.50. *vers.Primò excusantur.* Molfes. *in sum. tract.*3. *c.*17.*n.*60. vbi clarè excusat à Missa nutrices, quæ non possunt infantes alteri commendare, donec Sacrum audiant: sic tandem me citato, tenet Diana *p.*10.*tract.*15.*resol.*36.ex Ægidio, & Palao.

QVÆSTIO XXIX.

An etiam excusetur à Missa fœmina, cui commissa est custodia paruulorum, si non habeat aliquam personam, cui illos commendet?

REspondeo: Etiam excusari. Quia eadem militat ratio in hoc casu, ac in præcedenti. Cùm nec possit dicta fœmina pueros solos relinquere domi absque graui periculo, nec secum ad Ecclesiam ferre, & ibi retinere absque graui molestia celebrantis, & adstantium: ergo si non inueniat aliquem, cui interim custodiam eorum commendet, sufficientem excusationem habet non audiendi Missam. Sic docere debent Authores pro nostra sententia nuper adducti, cùm eadem sit in vtroque casu ratio, vt concedunt Bonac. Bassæus, & Trullench, & alij qui de vtroque aguot casu.

QVÆSTIO XXX.

An prægnantes ab auditione Missæ excusentur?

REspondeo: Non excusari absolutè, nisi solùm casu, quo prudenter credatur, exitum è domo nociturum illis. Quis tunc propter damnum euenturum si è domo exirent, excusantur. Sic Llamas 3.*p. Method.c.*5.§.11.*pag.*490. Azor *lib.*7.*c.*7.*q.*1. Scortia *lib.*1.*de Missa,c.*20.*n.*8. Gesuald. *de Sacram.tract.*17. *c.*2.*n.*55.ibi: Similiter etiam mulier grauida, quando timetur periculum aborsus. Molfes. *tract.*3. *cit. c.*17.*n.*60. & penes ipsum Nauarr. *cap.*21.*n.*3. Sotus, Syluester, Suarez, & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An excusetur à Missa vxor, quæ sine rixa, vel ira mariti exire domo non potest?

AFfirmat absolutè Vega 1.*p. sum. c.*114. *casu* 4. *col.*1127.ita dicens: [Tanbien no peca la muger dexando de oyr Missa, quando su marido no quiere que salga de casa, y si sale, riñe, y ay poca pax.] Ita ille, & alij.

Sed clariùs cum distinctione sic respondeo: Excusari quidem casu, quo ex accessu ad audiendam Missam grauem rixam, aut iram mariti timeat, non verò si leuem; quia hanc facilè sustinere pro Dei amore potest, & dissimulare; illam verò difficiliùs, quia grauiùs lædet. Sic D.Anton.2.*p.tit.*9.*c.*10.§.2. Nauar.*c.*21.*n.*5.sic dicens: Excusatur etiam nupta, quæ sine magno mariti scandalo Missæ interesse non potest. Henriq. *lib.*9.*c.*25.*n.*10.& 13. Sotus *lib.*2. *de iust.q.*4.*art.*4.& *in* 4 *dist.*13.*quæst.*2. *art.*1. Suarez *disp.*88.*sect.*2.*vers.Quartum capm*(non, *Quintum caput,*vt inuenies apud Trull.) Bonac. *punct.vlt.cit.n.*10. Azor *lib.*7.*c.*7.*q.*1. Scortia *c.*20.*cit.n.*8. Iodocus *tom.*1. *Thesauri,verb.Missa,*§.50.*vers.Hinc excusatur.* Trull. *lib.*3.*in Decalog.cap.*1.*dub.*7.*n.*9. Dicastillo *disp.*5.*cit. n.*211.*pag.*963. Gesuald. *loc.cit.n.*64. Molfes. *loc.cit. n.*58. Castro Palao *tom.*4.*tract.*22.*punct.vlt.n.*4.

QVÆSTIO XXXII.

An similiter excusetur ab auditione Sacri vxor, casu quo maritus ob zelotypiam nolit eam domo egredi?

NEgare videtur D.Anton. 2.*p. tit.*9. *cap.*10.§.2. Quatenus expressè docet, quod conjugatæ

non

non debent omittere Missam ex hoc quod aliquantulum indignentur eis viri, quia non ita bene præparantur eis necessaria: & multò minùs quando ex zelotypia moventur. Sic D. Antoo. vnde pro hac negativa parte absolutè citatur ab Henriquez *lib.9. c.25 n.13.in glossa, lit.T.*

Affirmant verò alij absolutè docendo excusari. Sic Graff. *lib.1. decis.cap.35.n.5.* his verbis: Parère etiam debet vxor, si à marito zelotypo prohibeatur, ne ad Sacra accedat. Sic ille, & alij.

Sed tanquam certum sub distinctione respondeo, etiam excusari casu, quo vt diximus, ire ad Missam nequeat, sine suo gravi incommodo, secus aliàs. Sic Suarez *loc. cit* qui explicat D. Antoninum contrarium asserentem, dicens quod solùm casu, in quo non sit periculum gravis incommodi, sed levis tantùm, quia in hoc casu non debet mulier marito obtemperare. Sic etiam Llamas §.11.*cit.in fine*, vbi ait, quod de hac re consultus respondit cuidam novæ nuptæ, non teneri ire ad Missam, quia ejus maritus zelotipiâ infirmabatur, & suspicabatur, quod eundo, vel stando in Ecclesia colloquebatur, vel signa faciebat viro alteri, vel dabat, vel recipiebat literas. Sic ille. Et Henriq. *lib.9.c.25.n.10.& 13.vbi in glossa lit.T,* citat Nauar. *c.21.n.9.& c.14.n.13.* Medinam, & Sotum. Sed ex his Nauarrus solùm id innuit *c.21. n.5.* vt ex verbis eius relatis *q.31.* constat, non verò *n.9.* nec *c.14. n.13.* quia in his locis nihil habet ad propositum. Tenet tamen Azor. Bonac. Trullench. Dicastil. Gesuald. Molfes. *loc.cit.* Castro Palao *tom.4. tract.22.punct.vlt.n.4.* & communis.

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam excusentur famuli (vel famulæ) qui prudenter timent rixas, aut verbera, si ad Missam accedant?

RESpondeo etiam excusari casu quo grauem rixam, secus si leuem, aut expulsionem à domo, aut verbera timent. Quia nemo tenetur huiusmodi adimplere præcepta cum incommodo, aut detrimento graui; licèt teneatur cum leui, vt habitum est. Sic Azor *lib.7.c.7.q.4.* Bonac. *n.10.cit.* Hurtado *disp.5.diffic.6.* Tolet. *lib.6.c.9.n.2.* Bassæus *verb. Missa 9.n.3* Fagund. *de 1.præc.lib.2.c.9.n.4.* Trullench *lib.3. in Decalog.cap.1.dub.7. n.9.* Henriq. *lib.9.c.25.n.13.* Dicastillo *disp.5.cit.n.211.* Gesuald. *de Sacram.tr.17. c.2.n.64.* Palao *n.4.cit.* Qui bene addunt in tali casu non excusati dominos à peccato, si famulis præfatis tempus ad Missam non concedant, quando absque notabili suo damno possunt.

QVÆSTIO XXXIV.

An item excusentur famuli, qui vt obediant Dominis suis aliquid eis præcipientibus Missam non audiunt?

AFfirmat absolutè Sà *verb. Missa auditio, n.2.* vbi sic ait: Excusat Missam non audientem legitimum impedimentum, & quævis rationabilis causa, vt si herus impediat, &c. Ita Sà, cui videntur consentire Graff. *lib.2. decis.aurear. c.35.n.5.vers.Tertia,* vbi absolutè ait: Quod serui, & famuli, dum herus vel iter eis imperat, vel aliud negotium, licèt Sacrum non audiant, non peccent. Et Layman *lib.4. tract.7. c.4. n.3.* per hæc verba: Item excusantur, *intellige famuli,* quibus imperium Domini obstat, quominus

R.P.Leand. in V. Præcept.Eccles.

ad Templum accedere liceat, dummodo id non cedat in Religionis contemptum. Quod si famulus frequenter, & quasi ordinariè, sine causa iustæ necessitatis impediatur à Missa audienda, ait Suarez *cit.sect.6. cap. Quintum excusationis,* oportere illum oblata opportunitate tale ministerium relinquere, & alteri Domino adhærere, apud quem Ecclesiæ præcepta seruare possit. Hucvsque Layman. Et ante illum Vega *2.p. sum. c.41. casu 36. col.558.* addens quod in dicto casu: [No esta obligado a dexar a su amo por ello, sino fuesse que entendiesse, que lo hazia su amo por menosprecio, y odio del Christianismo; y quando por esto no lo haga, el amo dara cuenta a Dios de cumo no diò lugar a sus criados para oyrla. Concuerda Fray Domingo de Soto *in 4. dist.13.q.2.art.1. in fine.*] Ita Vega, sed in hoc addito, quod est contra doctrinam ex Suario à Laymanno traditam, non benè. Quapropter

Clariùs respondeo: Non excusari absolutè, ob imperium Domini, nisi aliàs timeant aliquod sibi graue damnum, vel incommodum imminere. Quia quilibet tenetur adimplere Ecclesiæ præcepta, si potest absque graui incommodo, aut damno: ergo secluso isto, solùm imperium Domini nequit famulos ab auditione Missæ excusare. Et fortè id tantùm volunt Sà, & Layman citati. Sic Azor *tom.1.lib.7.c.7. q.1.* Suar. *loc.cit.* Ægid. *q.83.art.6.n.315.* Nugnus *q.83. art.6.dub.2.vers.Sextum impedimentum,* Bonac. *loc.cit. n.10.vers.Non desunt,* Trullench *loc.cit.n.9.* & innuit Henriq. *lib.9.c.25.n.13.* quatenus solùm dicit, quod famulus interdum excusetur à Missa, ob mandatum sui Domini. Sic etiam Dicastillo *disp.5. cit. num.212.*

QVÆSTIO XXXV.

An deinde excusentur illi, qui vbi vnica Missa celebratur, remanent domi ad illius custodiam, vel ad præparandos cibos, &c.

AFfirmat absolutè Bonac. *disp.4. de Eucharist. quæst.vlt. punct.vlt. num.7.* & (penes ipsum) Tolet. *cap.9.* Henriquez *cap.21.n.10. in comm. lit.I,* Azor *cap 7.q.1.* Rodriguez *cap.223.num.6.* Graffius *c.36.n.5.* Barthol. de Angelo *d. verb Missa 2. num.2.* Armilla *num.30.* & Tabiena *num 47.* sed ex his Authoribus, quos pro se hic Author citat, in primis id non docet Henriquez *cap.21. num.10. lit.I.* Quia illud caput nec agit de hac re, nec habet numeros nisi 8. Bene tamen (licèt cum aliqua limitatione, vt infra) *cap.25.num.10.* (vbi de hac materia tractat,) *& in com.lit.I,* vbi præter Authores pro hac parte citatos, citat etiam Palud. Pedraza, & Canum. Rursus nec Azor id expresè *loc. cit.* docet, neć Nauar. *n.3.* vt citat Bonacina, neć *n.5.* vt Henriq. *citat*, nec Graffius *loco* à Bonacina *citato,* de hoc casu in specie loquitur, sicut nec Rodriguez.

Sed clariùs respondeo: Excusari quidem, casu tamen solùm quo timeantur latrones, aut quando cibi alio tempore minimè præparari queant. Quia in hoc euento satis rationabilis inest causa, vt famula, seu famulus excusetur à Missa; minimè autem si nullum sit periculum latronum, aut alio tempore, etiamsi cum incommodo aliquo leui præparari possint cibi, quia in hoc casu nulla datur excusationis causa, vt ex dictis constat. Sic docet Trullench *lib.3. in Decalog. cap.1. dub.7. num.8. in fine,* & ex parte

Llamas *lib. 3. Method. c. 5. §. 11. in fine*, sicque intelligendus est Henriquez, vt denotant ejus verba *in marg. lit. I*, apposita; ait enim, quod excusetur à Missa vxor, vel famula, quæ remanet domi, vt custodiat domum ab aliis disfurandam, vel præparet cibos, præsertim dum sunt conviuæ, aut nuptiæ: & his licet manere, etiam absque Superioris præcepto, ne domum relinquant solitariam cum periculo. Sic ille. Legantur D. castillo *disp. 5. n. 210.* Gesualdus *de Sacram. tract. 17. c. 2. n. 58.*

QVÆSTIO XXXVI.

An excusentur à Missa fœminæ honestæ, quæ quia carent decenti veste, non possunt ad Ecclesiam decenter ire?

Affirmant absolutè excusari dictas fœminas, Sà *verb. Missæ auditio. n. 3.* Hurtado *disp. 5. de sacrif. Missæ, diff. 6.* Layman *lib. 4. tract. 7. c. 4. n. 3.* Scortia *cap. 10. cit. pag. mihi 164.* & antea Nauar. *cap. 21. n. 3.* (non 5. vt inveníes apud Bonac.) Syluest. *verb. Missa* 2. §. 2. Tabiena *n. 47.* Azor *lib. 7. c. 7. q. 1.* Henriq. *lib. 9. cap. 25. n. 10.* Tolet. *lib. 6. c. 9. n. 3.* Fagund. *lib. 2. c. 9. n. 5.* Trullench *loc. cit. n. 7.* vbi sic ait: Quintò excusatur fœmine honesta, quæ caret veste conveniente suæ personæ, *Como sin calcado, ò manto* (idem die de viro) aut sociâ, pedissequâ, sine quibus irrideretur, aut magno pudore suffunderetur, nec commodè potest, vestem, aut sociam habere. Ita ille, ex Nauar. *n. 5.* sed jam diximus, id non docere Nauar. *nisi n. 3.* meliùs diceret, ex Bonac. *loc. cit. n. 8.* Tenent etiam Bassæ. *verb. Missa 9. n. 3.* Rodrig. Graff. & alij, quos citat, & sequitur Bonac. *loc. cit.* Gesuald. *de Sacram. tract. 17. cap. 2. num. 56.* Vega *1. p. sum. c. 114. casu 4. col. 1127.* & alij.

Sed clariùs, ac distinctiùs respondeo: Excusari quidem ab audienda Missa, nisi alias possint in secreto, multo manè, vel in Ecclesia à concursu populi remota Missam audire, absque nota vlla; quia tunc non excusaretur, cùm non esset difficilè vitare incommodum dedecoris, & implere præceptum audiendi Missam. Sic expressè Suar. *disp. 88. sect. 6. vers. Tertium capm.* Petr. Ledesma *c. 17. punct. 16.* per hæc verba: [Por este titulo escusan tambien deste precepto e aquel que no puede ir a le Iglesia tan decentemente vestido, como pide su estado. Porque no le hemos de obligar que parezca en publico con afrenta suya. Por la misma se escusa vna muger noble, que no puede salir de casa decentemente acompañada, conforme a su estado. Loqual tiene tanbien lugar en los hombres. Todas estas cosas se han de mirar con prudencia, mirando la calidad de las personas, y la costumbre de la tierra, y del lugar, y no se ha de dar demasiada licencia, ni estenderse a vestidos superfluos, y demasiados, como lo estienden las mugeres. Porque pueden en semejantes casos levantarse de meñana a oyr Missa secretamente, ò en vna Iglesia apartada del concurso del pueblo. Porque desta manere pueden euitar el daño de la honrra, y cumplir con el precepto. Y assi auiendo esta comodidad, no se escusan de oyr Missa.] Sic Ledesma, & Villalob. *tract. 8. diff. 36. n. 5.* Dicastil. *disp. 5. cit. n. 176. pag. 958.* & Molfes. *in sum. tract. 3. cap. 17. num. 56.*

QVÆSTIO XXXVII.

An etiam excusentur à Missa fœminæ nobiles, quæ carent decenti comitatu, sine quo absque magno pudore exire domo non possunt?

Affirmant etiam absolutè excusari, Scortia *loc. cit.* & (penes ipsum) Nauar. Syluest. Henriq. & Suarez. Sed certè Nauar. non de hoc casu, sed de præcedenti loquitur *loc. cit.* nec Suarez id sine limitatione docet, vt infrà. Affirmant verò Henriq. Bassæus, Trullench, & nonnulli alij.

Sed iuxta nuper dicta respondeo clariùs dicendo, quod verè excusentur à præcepto audiendi Missam, nisi aliàs, aut fortè decentem comitatum inveniant (quamvis hunc requirere non teneantur, vt infrà) aut sine illo manè audire Missam possint. Sic Bonac. Petrus Ledesma, Suar. Villalob. Molfes. Palao *loc. cit.* & Dicastillo *loc. cit. n. 175.* & alij.

QVÆSTIO XXXVIII.

An item excusentur à Missa præcepto pauperes, qui juxta suum statum decenti veste carent?

Respondeo: Item excusari, casu tamen quo nequeant aliàs sine magno rubore audire Missam, eo quòd careant decentibus vestibus, quibus alij viri, seu fœminæ suæ conditionis vtuntur. Sic Nauar. & Henriq. *loc. cit.* Fagund. *lib. 2. c. 9. n. 5.* excusans ob hanc causam ab auditione Missæ agricolam non habentem ocreas, aut calceos, si alij suæ conditionis Missam cum illis audire soleant. Sic etiam Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 11. pag. 493.* per hæc verba: Excusantur & pauperes, quibus non est vestitus, vel calcei, vt sine verecundia apparere non possint, cùm sint ex honoratis parentibus, & habeantur vt tales; nam alij quibus non est periculum ruboris, qui vt tales cogniti sunt, tenentur, etsi nudi, ad audiendam Missam. Sic ille, & Graffiua *lib. 2. decis. cap. 35. n. 5.* & communis.

QVÆSTIO XXXIX.

An fœminæ honestæ (seu viri) carentes decenti veste, aut comitatu, teneantur vt excusentur à præcepto Missæ, requirere priùs vestem mutuatam, aut sociam convenientem?

Affirmant ad hoc teneri, vt liberæ sint à præcepto, Bonac. *disp. 4. de Euchar. q. vlt. punct. vlt. n. 8.* vbi sic ait: Septimò excusatur fœmina honestam, quæ caret veste conveniente suæ personæ, aut sociâ, seu pedissequâ, sine quibus aut irrideretur, aut magno pudore funderetur, nec commodè potest vestem, aut sociam habere. Ita ille, & Trullench *lib. 3. c. 1. dub. 7. cit. n. 7.* & Villalob. *tract. 8. diff. 36. n. 5.* sic dicens, de his loquendo: [Mas si estos pueden, heo de oyr Missa de mañane, ò con vestido prestado.] Ita ille. Et ante illum Molfesius *in sum. tract. c. 17. n. 56.* & alij apud ipsum.

Sed probabiliter respondeo: In dicto casu non teneri requirere priùs vestem mutuatam, aut sociam convenientem, vt excusentur à præcepto audiendi Missam, si aliàs veste decenti aut comitatu careant. Quia ex hac duntaxat causa sufficienter excusatæ manent. Ratio est; nam in primis non tenentur requirere vestem mutuatam, quia regulariter, & communiter loquendo, hanc sic requirere, aut nequit fieri sine magno rubore, & dedecore petentis,

&

& molestia donantis, seu mutuantis, aut est valde difficilè invenire vestem proportionatam, aut convenientem. Rursus nec tenentur requirere sociam, aut pedissequam, vt juxta decentiam sui status ad Ecclesiam causâ adimplendi præceptum audiendi Missam vadant. Tum quia non est facile sociam invenire. Tum quia dato, quod facilè illam invenire possint, non tenentur, cùm ad hoc non obliget præceptum, sicut non obligat præceptum recitandi horas, vt quis quærat socium ad illas recitandas, quando solus id præstare non potest: ergo, &c.

QVÆSTIO XL.

An fœmina ex occulta fornicatione gravida, excusetur ab audienda Missa?

RESpondeo tanquam certum: Excusari, nisi aliàs in secreto Missam posset audire. Primò, quia nemo tenetur prodere suam turpitudinem. Secundò, quia præcepta Ecclesiæ non obligant cum detrimento famæ, & honoris, vt omnes concedunt. Sic Hurtado *disp.5. de sacrif. Missa, diff.6.* Layman *lib.4. tract.7.cap.4.n.3.* Villalob. *diff.36.n.5.cit.* Reginald. *lib.19.n.16.* Philibert. *de Ordine p.3.cit.c.17.num.19.* Ledesma *c.27.cit.post 16.concl.vers. La tercera manera,* vbi sic ait: [Tanbien se escusa de oyr Missa, el que teme alguna grave infamia, si sale de casa, de suerte que le vean. El exemplo es en vna muger tenida por honesta, si se haze preñada, y no puede ocultar su pecado, sino es estandose en casa, esta tal no esta obligada a oyr Missa, porque seria infamarse. Y lo mismo se ha de dezir en otros casos semejantes. Lo qual se ha de entender con el limite ya dicho, quando no puede oyr Missa secretamente.] Sic ille, & benè. Et Dicastil. *tract.5. de Sacram. disp.5. dub.10.n.178.* Gesuald. *loc. cit. n.56.* & omnes communiter.

QVÆSTIO XLI.

An excusentur à Missa, qui nequeunt ad templum sine timore injuriarum, aut honoris jactura ire?

RESpondeo tanquam certum: Excusari. Quia hoc præceptum Ecclesiæ non obligat cum detrimento honoris, vt omnes fatentur. Sic Nauarr. *c.21 n.3.* (non 39. vt invenies apud Trullench) Henriquez *lib.9.c.25.* (non 21. vt citat ipsemet Trullench) *n.10.* Suar. *disp.86.* (non 85. vt invenies apud Bonac.) *sect.6.* Azor *tom.1.lib.7.c.7.q.1* Bonac. *disp.4. de Eucharist. quæst. vlt. punct. vlt. n.4.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.1. dub.7. n.2.* Bassæus *verb. Miss. 19. n.3.* Philibert. *c.17. cit. n.19.* Scortia *lib.2. de Missa sacrif. c.20.* Filliuc. *tract.5. c.7. n.226.* Dicastillo *disp.5. cit. n.175.* Palao *tom.4. tract.22. punct. vlt. n.3.* & omnes.

QVÆSTIO XLII.

An etiam excusentur qui nequeunt domo exire sine timore probabili hostium, pestis, magistrorum justitia, &c.

RESpondeo etiam excusari. Quia præceptum Missæ audiendæ non obligat cum probabili periculo alicujus mali gravis corporalis, adhuc proprij, vel alieni, vt omnes fatentur. Sic Sotus *in 4. dist.13. q.2. art.1. ad finem,* Suarez *disp.88. sect.6. vers.*

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

Tertium caput, Hurtado *diff.6. cit.* Bonac. *loc. cit. n.3.* Henriq. *n.10. cit.* Scortia *lib.2. cit. c.20. pag.164.* Fagund. *de 1. prec. Eccles. lib.2. c.9. n.3.* Philibert. *c.17. cit. n.19.* Petr. Ledesma *cap.27. cit. post 16. concl.* Bassæus *verb. Missa 9. num.3.* & Dicastillo *disp.5. cit. n.187.* & communis.

QVÆSTIO XLIII.

An Pastores ovium excusentur ab audienda Missa?

NEgat absolutè Iodocus *tom.1. Thesauri, verb. Missa, §.50. vers. Excusantur & Custodes,* vbi sic ait: Pastores autem pecorum non sunt excusati, quia ante, aut post Missam auditam debent ea ducere. Ita ille. Sed non ita benè. Vnde,

Clariùs sic respondeo: Non excusari quidem absolutè, sed casu tantùm, quo non possint sine periculo gregis Missam audire. Vnde non excusarentur casu, quo haberent cui curam gregis committerent, & ideò si habent, eo quòd sint plures socij, debent ad Missam accedere hoc modo, quod scilicet vnus ad Ecclesiam adeat, altero custodiente gregem; eo verò redeunte, alter ad Missam accedat. Quod si vnica tantùm communiter sit Missa, debent alternatim ad illam audiendam ire; ita vt vnus vnâ die, alter alterâ ad id pergat. Sic Suarez *disp.88. sect.6.* Nauar. *consil.5. tit.9. de Ferijs,* Henriq. *lib.9. c.25. n.10.* Azor *tom.1. lib.7. c.7. q.7.* Ægid. *loc. cit. n.314.* Bonac. *disp.4. cit. quæst. vlt. punct. vlt. n.6.* Scort. *lib.2. cit. c.20.* Hurtado *disp.5. diff.6.* Layman *lib.4. tract.7. c.4. n.3.* Fagund. *lib.2. cit. cap.9. n.2.* Philibert. *c.27. cit. n.19.* Villalob. *tract.8. diff.36 n.7.* Bass. *verb. Missa 9. num.3.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.1. dub.7. n.6.* Dicastillo *tract.5. de Sacram. disp.5. dub.10. num.179.* Gesuald. *de Sacram. tract.17. c.2. n.61.* Vega *1. p. sum. c.114. casu 4. col.1127.* Rodrig. *tom.1. sum. c.122. n.8.* & alij.

QVÆSTIO XLIV.

An molitores excusentur à Missæ præcepto?

RESpondeo: Non excusari, nisi solùm casu, quo & licitè laborent in festo, & Missam nequeant audire non intermisso opere, & labore, eo quòd non habeant aliquem cui hanc curam committant. Sic Bonac. *loc. cit. n.6. vers. Similiter Suarez,* Trullench *loc. cit. num* etiam *6.* per hæc eadem verba: Addit Suarez excusari etiam molitorem, quoties molitori licitum est in die festo laborare; nam necessitas quæ ipsum excusat ab opere servili, potest etiam excusare à Missæ auditione, si Missam nequeat audire non intermisso opere, & labore. Sic illi. Et bene, licèt vbi id doceat Suarez, non invenerim. Nam *disp.88. sect.6.* in qua id docere dicunt, nullo modo id docet, nec verbum de hac re habet. Legatur. Tenent etiam Henriquez *lib.9. c.25. n.10.* qui & citat Nauar. *c.13. n.9.* & Rosel. *verb. Feria, §.9.* sed malè. Nam Nauarrus solùm docet, quod sit licitum in festo molere molendinis fluminum, vel ventorum, quæ sine magna occupatione molunt, & ad hoc confirmandum citant Rosel. *loc. cit.* Non tamen dicit, quod ob hoc à Missa excusentur molitores. Tenent tamen Dicastil. *loc. cit. num.178. in fine,* & Gesuald. *de Sacram. tract.17. cap.2. num.60.*

QVÆSTIO XLV.

An cursores, qui breui tempore longum iter conficiunt (Hispanè, Correos a las quinze, ò a las veinte) *excusentur ab audienda Missa?*

Affirmant quidam absolutè excusari. Quia regulariter loquendo, nequeunt sine damno, & intermissione notabili Missam audire: excusat igitur eos amissio boni temporalis, ex quo tanquam officio vtili reipublicæ viuunt. Sic Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 7. *n.* 6. Bonac. *disp.* 4. *de Euchar. quæst. vlt. punct. vlt. n.* 6. *vers. Ex quo fit*, & ante illos Henriq. *loc. cit.* qui *in glossa lit. B*, ait id etiam significare Caiet. *verb. Festum*, & alios Recentiores. Baſſ. *verb. Missa* 9. *n.* 3. Llamas 3. *p. Method. cap.* 5. §. 11. *pag.* 494. Suarez *disp.* 8. *sect.* 6. *vers. Quintum caput*, & alij.

Sed clariùs respondeo: Excusari quidem casu, quo cursoribus, vel personis in cuius gratiam expediuntur, immineat aliquod damnum ex mora, aut ex dilatione negotij, quod vrgeat; secus aliàs. Sic Dicastillo *loc. cit. n.* 179. & sic intelligendi sunt Authores citati.

QVÆSTIO XLVI.

An etiam nauta ab auditione Missæ excusentur?

Affirmant excusari absolutè Henriq. Bonac. Trullench, & Baſſ. *loc. cit.* & alij Recentiores apud Henriq. *in glossa lit. C.*

Sed clariùs eum limitatione quadam respondeo: Excusari quidem, quando nauræ, aut nauigantes actualiter sunt in nauigationis cursu, valdeque à terra remoti, neque in ipsis nauigiis celebretur Missa: Nam id esse possibile nonnulli affirmant; secus verò si in ipsis nauigiis dicatur Missa, aut si proximi sint ad terram, ad quam accedere possint, vt Missam audiant (nam id adhuc in ipso cursu nauigationis sæpe sæpius, vt vidi, occurrit) quia tunc non excusantur à Missa, cùm facilè possint illam audire. Sic Suar. *disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Secundum caput.* Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 59. Gesuald. *de Sacram. tr.* 17. *c.* 2. *n.* 44. per hæc verba: Ad hanc impotentiam corporalem reducitur impedimentum nauigantium in mari, ita vt non possint ad terram accedere; tales enim excusantur à præcepto audiendi Missam, ad impossibile enim nemo tenetur. Sic ille.

QVÆSTIO XLVII.

An saltem nauigantes teneantur ex vi præcepti audire Missam, quam vocant Siccam, *quæ interdum in nauigiis celebrari solet?*

Respondeo tanquam certum: Non teneri ex vi præcepti, quia reuera illa non est Missa, cùm in ea non consecretur Corpus, aut Sanguis Christi; sed solùm dicantur Epistola, Euangelium, & aliæ preces: ergo ad illam audiendam non obligat præceptum. Quamuis optimum consilium sit illam audire Sic Suarez *loco nuper cit.* Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 6. Candidus *disquis.* 25. *art.* 29. *dub.* 11. Dicastillo *disp.* 5. *cit. n.* 24. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 214. Gesuald. *loc. cit.* Bonac. *disp.* 4. *cit. quæst. vlt. punct. vlt. in vltima edit. vers. Ex quo fit*, & omnes.

QVÆSTIO XLVIII.

An agasones & vectores equorum, seu armentorum, excusentur ab auditione Missæ?

Respondeo: Absolutè loquendo, non excusari (præsertim si in die festo iter aggredi incipiant) nisi casu, quo morarentur in Missa audienda, aut magnas expensas facerent, aut alicuius negotij magnam jacturam subirent. Sic Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 10. sic inquiens: Excusatur si auditio Missæ obesset gravi negotio, vt mercator, vel agaso cum jumentis onustis, aut vector equorum, seu armentorum, qui faceret magnam jacturam in negotiis, vel magnas expensas, si in hospitio propè Ecclesiam maneret, vbi manè in festo Missam audiat; ideoque pernoctat in agro, aut paruo hospitio, vbi minores expensas faciat, aut magnas esset facturus, si Missam, quæ dicitur propè meridiem, expectaret. Sic ille, & ante illum Nauar. *lib.* 1. *consil.* 4. *de feriis, tit.* 9. Caiet. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *& in sum. verb. Festum*, Azor *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 1. Bonac. *disp.* 4. *quæst. vlt. punct. vlt. n.* 6. *vers. Ex quo fit*, Layman *lib.* 4. *tr.* 7. *c.* 4. *n.* 3. Hurtado *disp.* 5. *diff.* 6. Tolet. *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 4. Fagundez *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 2. Scortia *lib.* 2. *c.* 20. Petr. Ledesma *tom.* 1. *sum. c.* 27. *post* 16. *concl. vers. Ante todas cosas*, Villalob. *tract.* 8. *diff.* 36. *n.* 5. Rodriguez *c.* 123. *n.* 9. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 7. *n.* 6. Baſſæus *verb. Missa* 9. *n.* 3. Dicastillo *tract.* 5. *de Sacram. disp.* 5. *num.* 178. Palao *tom.* 4. *tract.* 22. *punct. vlt.* Gesuald. *de Sacram. tract.* 17. *c.* 2. *n.* 60. & alij.

QVÆSTIO XLIX.

An etiam excusetur à Missa iter faciens, qui ne socios necessarios amittat ad iter peragendum, vel quia viam ignorat, vel timet latrones, &c. omittit Missam?

Respondeo excusari. Quia nemo tenetur audire Missam cum gravi incommodo, quale pateretur qui in prædicto quæstionis casu ad illam audiendam detineretur. Sic Henriq. *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 19. per hæc notanda verba: Iter faciens excusatur, si adhibeat diligentiam cum spe probabili audiendi, vel si vehitur ab agasone ferente eius onera, vel qui eget socio monstrante viam, aut comitante, quando periculosa est via, vel leuante tædium, quando longa est nimis, vel eget eo socio, cui ipse donat expensas viæ. Sic ille. Nauar. *cap.* 21. *n.* 3. (non 9. vt inuenies apud Scortiam) Azor *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 1. Suarez *disp.* 88. *sect.* 6. *vers. Quartò numerantur.* Caiet. *verb. Festa*, & Armilla *verb. Missa*, *n.* 30. penes illum Scortia *lib.* 2. *de sacrif. Missa, c.* 20. Bonac. *loc. cit. n.* 6. *vers. Item excusatur.* Layman *n.* 3. *cit.* Petr. Ledesma *cap.* 27. *cit. post* 16. *concl. vers. Por esta razon.* Villalob. *loc. cit. num.* 5. Ægid. *loc. cit. n.* 314. Hurtado *diff.* 6. *cit.* Toler. *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 2. Machado *lib.* 2. *p.* 4. *tract.* 2. *docum.* 2. *n.* 4. Gesuald. *loc. cit. n.* 58. Philibert. *c.* 17. *cit. n.* 19. Trullench *n.* 6. *cit.* Baſſæus *loc. cit. n.* 3. Reginald. Fagund. & Dicastil. *loc. cit.* & omnes.

QVÆSTIO L.

An item excusetur iter faciens, si Missam omittat ea tantùm de causa, ne scilicet amittat socios in via?

NEgant absolutè in hoc casu excusari à Missa audienda Suarez, Bonac. Ledesma, Ægidius, Trullench, Toler. Reginald. & Dicastillo *loc. cit.* & Villalob. per hæc verba: [Y el que và camino (*excusatur* intellige) por donde ay ladrones, si dexa la compañia que lleua, ò que le hazeo la costa lleuando necessidad, ò si teme otro graue daño: mas no basta para escusarse, solo el dexar la compañia.] Sic ille. Ratioque eorum est, quia leve incommodum, quale est iter facere sine comite, non excusat à Missa.

Affirmant verò è contrà Iodoc. 1. *tom. Thesauri, verb. Missa, §. 50. vers. Excusantur & custodes*, vbi absolutè docet, quod excusantur à præcepto Missæ iter facientes, si audiendo Missam socios amitterent; & Machado *loc. cit. num. 4* per hæc verba: [Y aunque algunos Doctores sienten que esta doctrina se deue entender, quando de perder la compañia se siguiesse graue daño al caminante, por ser tierra de ladrones, ò porque no sabia el camino, ò porque el compañero le hazia la costa, Nauarro lo concede absolutamente, porque siempre es incomoditad perder en los caminos la compañia.] Ita Machad. Qui etiam pro hac parte citat Bass. *verb. Missa 9. n. 3. vers. Item iter facientes.*

Sed certè non ita benè citat hos Authores pro hac parte, cùm solùm loquantur in casu, quo amittant comites, seu socios necessarios ad iter agendum. Sic namque ait Nauar. *c. 21, n. 3.* loquendo de his qui à Missa excusantur: Iter facientes quoque qui audiendo Missam socios necessarios amitterent: & Bass. *loc. cit.* Sic item iter faciens, qui alioqui socios necessarios amitteret, quibus opus habet ad iter peragendum. Sic ille. Non ergo hi Authores loquuntur absolutè, sed in casu quo omittant audiendo Missam socios necessarios quibus opus habent. Meliùs posset pro hac parte citare Vegam 1. *p. sum. c. 114. casu 4. col.* 1157. vbi ita ait: [Tanbien se escusan los que van camino, y lleuan buena compañia, y la perdetan por oyr Missa, quedando por esto desacomodados.]

Vnde ego cum distinctione respondeo dicendum: Quod verè excusetur dictus iter faciens, eo solùm quod aliàs amitteret socios, seu suæ viæ comites, si audiret Missam; casu tamen solùm, quo iter qood facturus sit, sit valde longum, & solitarium, secus verò si breve sit. Ratio, quia in priori casu ex amissione sociorum non leve, sed grave satis pateretur incommodum, & fastidium amittendo solatium, & levamen tædij, quod ex longo itinere necessariò oritur: ergo hæc sufficiens causa est, vt excusetur à Missa audienda in dicto casu, non verò in secundo, cùm in illo leve pateretur incommodum. Sic Henriquez *loc. cit.* vt constat ex eius verbis relatis *quæst. antecedenti*, ibi, *vel levant tædium, quando longa est nimis.* Scortia etiam *lib. 5. de Missa, c. 20.* docens excusari à Missa iter facientes, si audiendo illam socios necessarios aut propter pericula, aut ignorantiam viæ, aut levandum in itinere longo tædium, amitterent. Molfesios item *in sum. tract. 3. c. 17. n. 61.* per hæc verba: Ad eandem causam, quasi ad moralem impotentiam reducuntur iter facientes, si audiendo Missam socios necessarios amitterent, aut propter pericula, aut ignorantiam viæ, aut levandum tædium in longo itinere. Sic Molfesius.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO LI.

An Milites stationarij, & vigiles civitatum excusentur ab auditione Missæ?

AFfirmat absolutè Graff. *cap. 35. cit. n. 9.* per hæc verba: Excusantur etiam Custodes arcium ratione officij sui: Ita ille. Et antea Sylvester *verb. Missa 5. n. 2.*

Sed clariùs respondeo: Excusari quidem, si nequeant hoc suum officium dimittere absque gravi detrimento. Secus si possint, juxta mox dicenda. Sic Nauar. *c. 21, n. 3.* (non 23. vt invenies apud Azorium) Suarez *disp. 88. sect. 6. vers. Quintum caput.* Fagundez *de 1. præcept. lib. 2. cap. 9. n. 5.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 7. q. 1.* Tolet. *lib. 6. cap. 9. n. 4.* Layman *lib. 4. tract. 7. c. 4. n. 3.* Petr. Ledesma *cap. 57. cit. post 16. concl. vers. La quinta manera.* Villalob. *tr. 8 diff. 36. n. 7.* Bass. *verb. Missa 9. n. 3.* Graff. *lib. 2. decis. aur. c. 35. n. 5.* Dicastillo *disp. 5. cit. dub. 10. n. 206.* & Ioan. Martinon *de Sacram. disp. 40. sect. 9.*

QVÆSTIO LII.

An etiam Custodes carcerum, vinearum, & hujusmodi excusentur ab audienda Missa?

REspondeo: Etiam excusari. Quia sine gravi damno proprio, aut alieno dictam custodiam relinquere nequaquam possunt. Sic communiter Doctores citati, præcipuè Toler. Ledesma, Dicastil. & Fagundez. Intellige tamen hoc esse verum, nisi aliàs habeant aliquem socium, aut aliam convenientem personam, cui cura hujusmodi committi possit; quia tunc cùm possint sine vllo damno Missam audire, tenentur, vt notat Molfes. *loc. cit. n. 56.*

QVÆSTIO LIII.

An Consiliarij & alij, qui seria negotia ex officio tractant, excusentur à Missa?

REspondeo: Excusati, non absolutè, sed solùm casu, quo non possint dicta negotia in aliud tempus differre absque detrimento proprio, aut alieno. Sic Nauar. *c. 21. n. 3.* Syluest *verb. Missa 2. n. 1.* Azor *c. 7. cit. q. 1.* Tolet. *lib 6. c. 9. n. 4.* Fagundez *lib. 2. cit. c. 9. n. 2.* Iodoc. *verb. Missa, §. 50. vers. Excusantur & custodes.* Bass. *n. 3 cit. vers. Item Domini.* Dicastillo *loc. cit. n. 507.* Gesuald. *loc. cit. n. 56.* Graff. *n. 5. cit. vers. Parere*, vbi sic ait: Similiter excusantur (*intellige*) Domini, eorumque consiliarij, qui tempore Missæ moram negotiis non patientibus impediuntur. Sic ille. Et omnes.

QVÆSTIO LIV.

An puella, quæ credit se ab adolescente perditè adamandam si domo exeat, excusetur à Missa?

NEgant Henriquez *lib. 9. cap. 55. n. 10. in fine*, per hæc verba: Sed virgo, quæ credit se exeuntem ad Missam à fragili concupiscendam, non excusaretur à Missa festorum. Ita Henriq. qui ibidem in *glossa, lit. N*, citat pro se Nauarrum *in Man. cap. 14. num. 30. & cap. 53. num. 23.* Sotum, Majorem, Peñam & Meneses. Rursus Bonacina, Trullench.

& Bassæus citat pro hac parte Nauarr. *cap.24.n.3.* sed omnes malè. Nam in primis meus Nauar. in hoc *n.3.* nihil habet ad propositum, nec similiter quidquam habet *in cap.23. num.23.* vbi illum citat Henriq. Habet tamen aliquid *c.14.n.30.cit.* sed non quod dicit Henriq. Quia ibi Nauarrus nequaquam docet, quod dicta puella teneatur ex vi præcepti audire in proposito casu Missam; sed quod non peccet illam audiendo, quamvis sciat, aut credat se ab adolescente mortaliter concupiscendam. Quod quid diuersum est, sic namque ait Nauarrus: Dixi absque necessitate, vel vtilitate, sed ex mera voluntate: quoniam si alioquin non potest congruo quodam modo talia loca non adire, aut tunc temporis illis non adesse, vbi ab alio solet videri, quia v.g. eundum est illi ad Ecclesiam, vel aliò, vel sedere oportet ad januam cum vicinis, & affinibus, ne inurbanitatis possit argui, nullatenus peccat. Sic ille. Tenent tamen hanc sententiam, licèt cum limitatione aliqua, Rodrig. *1.p.sum.c.23.n.4.* & alij. Quorum fundamentum est, quia in hoc casu, cùm malum proximi sequatur per accidens, non est curandum de illo.

Alij verò è contra affirmant, in dicto casu teneri ad omittendam Missam bis, vel ter, si credat puella adolescentem ex fragilitate ruiturum. Ita Valentia *tom.3.disp.3.q.18.punct.4.* & Lopez *1.p.c.57.* Imò id ipsum absque vlla limitatione docuit Ioseph. Angles *in 2.lib.sent.dist.37.q.4.dub.2.propos.3.append.6. pag.mihi 306.*

Sed mediâ viâ probabiliùs respondeo dicendum, quod quamvis in dicto casu optimè possit puella Missam omittere, non tamen ad id teneatur. Ratio primæ huius responsionis partis est, quia præceptum Missæ non obligat cum detrimento spirituali proximi. Ratio verò secundæ: Quia puella excundo domo vtitur jure suo. Sic sentiunt Caiet. 2. 2. *q.154.art.4.* Suar. *disp.88.sect.6.vers.Quartum caput.* Azor *3 p.lib.3.cap.16.q.6.* Sà *verb. Missa auditio, n.3.* Sanch *lib.1.sum.c.6.n.16.* Bonac. *disp.4.cit.punct.vlt. cit.n.15.& q.4. de Matrim. punct.9.n.27.* Sotus *in 4. dist.13.q.2.art.1. in fine,* Philibert. *3.p.cit.c.17.n.19.* Trullench *lib.3.in Decalog.cap.1.dub.7.n.13.* Filliuc. *tract.4.cap.7.n.227.* Bassæus *verb. Missa 9. n.4.* Petr. Ledesma *cap.27.post 16. concl. vers. Lo segundo puede acontecer.* Villalob. *loc.cit.n.6.* Dicastillo *disp.5. cit. n.204.* & alij.

QVÆSTIO LV.

An ignorantia invincibilis, oblivio, aut inconsideratio diei festi excusent à præcepto Missæ?

NEgat Vega *2.part.sum. cap.42. casu 38.col.559.* [Porque (inquit) si huuiera puesto diligencia, huuiera desterrado el olvido; y porque si huuiera sido cuydadoso de las cosas que son de Dios, acordarase del dia de fiesta, y que està obligado à hallarse à las cosas sagradas, y por tanto esta omision de las cosas sagradas se le imputara, &c.] Ita ille. Qui & citat pro hac parte Ioseph. Angles *in 2. lib. sentent.dist.37.q.2.de essentiali peccati omissione, diff.3. dub.2. pag.254.* & benè, cùm expressè ibi affirmet, quod qui in die festo ex oblivione non audit Sacrum, peccet.

Sed tanquam longè probabilius respondeo: Excusare, quia hæc omnia à peccatis excusant. Ratio est, quia durante ignorantia invincibili, oblivione, aut inconsideratione, non potest ignorans, obliviosus, &c. vitare peccatum: at sic est, quod nemo peccat in eo quod vitare non potest: ergo. Sic latè, & optimè, vt semper, Sanch *in sum lib.1.c.16.à n.20.* & penes ipsum D. Thomas, Syluester, Corduba, Vasquez, & alij. Sic etiam in specie loquendo de nostro casu, Suarez *disp.88. sect.6.* Azor *tom.1.lib.7. q.4.* Fagund. *de 1.præc. Eccles.lib.2.cap.9.n.1.* Bonac. *disp.4. de Euchar.quæst.vlt.punct.vlt.num.17.* Bassæus *verb. Missa 9.n.6.* Dicastillo *tract.5.de Sacram.disp.5. num.129. & 130.* & omnes jam communiter. Imò ipsemet Angles *in lib.4.sentent. tract. de horis Canon. q.10. diff.4. concl.2. pag.367.* loquendo in specie de nostro casu, fatetur ignorantiam, aut inaduertentiam, aut oblivionem excusare quem à præcepto Missæ, licèt non à peccato veniali.

QVÆSTIO LVI.

An etiam consuetudo regionis excuset à præcepto audiendæ Missæ?

REspondeo: Etiam excusare. Quia consuetudo sicut potest legem inducere, potest illam abrogare. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO LVII.

An ab audienda Missa excusentur viduæ, quæ mortuo marito ad certum tempus non exeunt domo?

REspondeo tanquam certum: Excusari. Quia similis consuetudo justè est introducta propter honestatem vidualem, & rationabilem tristitiæ causam. In hoc omnes Doctores conveniunt. Nun in assignando tempus, per quod licitè possint manere domi, vt jam videbimus: sit ergo

QVÆSTIO LVIII.

An præfatæ viduæ excusentur à præcepto Missæ, etiamsi per semestre, aut annum domi ex recepta consuetudine se contineant?

NEgat in primis Iodoc. *tom.1. Thesauri, verb. Missa, §.50.* vt denotant hæc eiusdem verba: Tertiò, qui domi lugent suos defunctos, excusantur secundùm patriæ consuetudinem, scilicet vsque ad Missam diei depositionis, qui dies rarò differtur vltra tertium, aut quartum diem, vel vsque ad diei septimi exequias habitas. Vlterior cessatio ab audiendis Missis ob luctum tota est superstitiosa & grauissimè prohibenda pariter, & punienda: quoniam impediunt seipsos ab audiendis Missis, & aliis diuinis Officiis in Ecclesiis: ita Iodocus. Qui vt vides solùm concedit, excusari viduam à Miss. per septem dies, per quos domi ad lugendum se continere potest.

Negant deinde apud Henriq. *vbi infrà,* Caiet. *2.2. q.124.art.4.col.6.casu 6.* D. Anton. *2.p.tit.9.c.9 §.12.* Syluest. *verb. Missa 2.9.2.* Tabiena *§.47.* & Armilla *§.30.* quibus addi possunt Gesuald. *de Sacram. tr.17. c.2. n.65.* (qui tamen malè citat pro hac parte Navartum, Suarium, & Bonacinam) & Graff. *c.35.cit.n.5.* ita dicens: Vidua quoque, quæ se domi continet post mortem mariti in aliquo brevi tempore excusatur, secus si per menses sex, vel per annum. Ita ille. Et alij existimantes solùm excusari per mensem, non per semestre, aut per annum.

Sed

Sed absolutè probabiliùs respondeo : Excusari à præcepto audiendi Missam per quodcunque tempus consuetudine receptum (secus aliàs) licèt extendatur ad semestre, vel ad annum. Quia per talem consuetudinem, si reveta introducta, & præscripta est, abrogatum est per hujusmodi tempus præceptum audiendi Missam. Sic ex Navarro docet Tolet. *lib. 6. c. 9. num. 3. vers. Tertia causa.* Per hæc verba : Tamen Navar. *cap. 21. n. 4.* dicit meliùs licere etiam per annum, dum talis sit loci consuetudo, ita vt citra infamiam non liceat egredi. Nec in hoc est limitatum tempus, nisi juxta consuetudinem loci, qoamvis istæ consuetudines debeant corrigi per Episcopos. Qui tamen vltra consuetudinem loci maneret, & prætermitteret Sacrum, peccaret mortaliter. Sic ille. Et benè *disp. 88. sect. 6. vers. Sextum caput.* Addens ex eodem Navaro, quod oporteat, vt quæ hanc consuetudinem servant quoad non audiendam in Ecclesia Missam, eam simpliciter etiam servent non egrediendo domo ad res alias. Henriquez *lib. 9. cap. 25. n. 12.* Llamas *3. part. Method. c. 5. §. 12.* Bonac. *disp. 4. de Euchar. quæst. vlt. punct. vlt. n. 25.* Hurtado *disp. 5. de sacrif. Missa, diff. 6.* Layman *c. 4. cit. n. 2.* Fagundez *de 1. præcept. Eccles. lib. 2. c. 9. n. 6.* Azor *tom. 1. lib. 7. cap. 7.* (non 8. vt invenies apud Fagundez) *quæst. 2.* Bassæus *verb. Missa 9. n. 3. in fine.* Philibert. *c. 17. cit. n. 21.* Filliuc. *tract. 5. cap. 7. n. 229.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 7. n. 18.* Ledesma *loc. cit. vers. La sexta manera.* Villalob. *diff. 36. n. 8.* & Dicastillo etiam *disp. 5. cit. num. 219.* & alij.

QVÆSTIO LIX.

An etiam excusentur à Missa puellæ nubiles, quæ non solent domo egredi, donec nuptui tradantur, & ideò Missam omittunt?

REspondeO : Etiam excusari, vbi hæc consuetudo reveta est introducta, tolerata, & præscripta, & viget, quia licèt hæc consuetudo non sit ex se laudabilis, potest tamen, cùm non sit intrinsecè mala, si semel introducta sit, abrogare legem audiendi Missam in hac parte. Sic omnes Doctores, præcipuè Navar. Suarez, Henriquez, Caiet. Tolet. Hurt. Bonac. Bassæus, Layman, Dicastillo, Gesuald. Molfesius, Azor, Ledesma, Villalob. Trullench, Fagund. & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO LX.

An adhuc excusentur si dictæ puellæ soleant aliàs domo exire ad ludos, vel choreas, non verò ad audiendam Missam?

AFfirmat adhuc excusari à præcepto audiendi Missam, vbi hæc consuetudo introducta est, Bonac. *punct. vlt. cit. n. 26.* vbi docet, quod si dictæ puellæ soleant domo exire ad ludos, & choreas, aut spectacula, aut se exhibeant videndas ad fenestras, sit consentaneum, vt etiam exeant ad Missam audiendam; nihilominus tamen, se non damnare peccati mortalis dictas puellas, vbi recepta est consuetudo non exeundi ad Missam.

Sed longè multò probabiliùs, & veriùs respondeo : Non excusari in dicto casu à præcepto audiendi Missam, etiamsi esset consuetudo non exeundi ad illam audiendam, dummodo ad ludos, vel choreas, &c. exeant. Quia talis consuetudo omnino esset irrationabilis, & à Prælatis intolerabilis: ergo adhuc illa extante, non excusarentur tunc dictæ puellæ à præcepto audiendi Missam. Sic Henriquez *lib. 9. cap. 25. num. 12.* vbi sic ait : Si tamen parens permittat virginem exire ad spectacula, & alia ludorum festa, aut imponè in fenestris se videndam exhibere, debet potiori jure in Templum se deferre ad Missam, saltem ter in anno, vel curare, vt domi in Oratorio cum licentia Episcopi celebrentur Missæ in solemnioribus festis, quibus Virgines intersint. Sic ille ex Navarro *cap. 21. num. 9.* Suarez etiam *sect. 6. cit. at. vers. Sextum caput,* Trullench *loc. cit. num. 18.* sic dicens : Verùm si hujusmodi puellæ soleant domo exire ad ludos, aut choreas, aut spectacula, aut se exhibeant videndas ad fenestras, non dubito, tunc non exeundo ad audiendam Missam peccare mortaliter. Sic ille, & benè. Dicastillo *disput. 5. cit. num. 217. & 218.* vbi monet dictam consuetudinem, quoad fieri possit, moderandam, vel auferendam esse, eo quòd irritationabilis videatur. Sic etiam Gesualdus *de Sacram. tract. 17. cap. 2. num. 77.* per hæc verba : Verum est tamen, quod si hujusmodi puellæ soleant domo exire ad ludos, seu spectacula videnda, sive se exhibeant videndas ad fenestras, sive alibi, tunc non excusari à præcepto Missæ audiendæ, quia cessat jam excusationis ratio, prout advertitur Navar. *d. cap. 21. num. 9.* Grassius *1 part. decis. lib. 2. c. 36. num. 5.* Barthol. ab Angel. *dialog. 5. de Missa, § 827.* Angel. *verb. Feria, num. 42.* Caiet. *in sum. verb. Festor. violatio.* Soto *in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 1.* Suarez, Bonac. & Filliuc. *loc. cit.* Molfes. *c. 17. cit. n. 66.* Ita ille, & benè, excepto quod non benè citat Bonacinam pro se.

QVÆSTIO LXI.

An excusentur à Missa audienda mulieres quæ per aliquot dies post partum, etiamsi plenè convaluerint, se ab ingressu Ecclesiæ abstinent?

REspondeo : Excusari, dummodo id non faciant ex superstitione, aut Mosaïco ritu, sed ex quadam reverentia, & devotione, vt clarè decernit Innoc. III. *in cap. vnico, de purific. post partum.* Sic Caiet. *verb. Festum.* Suarez *disp. 88. sect. 6. vers. Sextum caput.* Henriquez *lib. 9. cap. 25. n. 12.* qui in Marg. *lit. K.* citat Angelum, Navarrum *c. 21. n. 9.* Caiet. *loc. cit.* Anton. *3. part. tit. 1. c. 20.* & Maiolum *de irregular. lib. 3. n. 4.* Sed ex his Navar. non citatur benè, quia *n. 9.* nihil de hac quæstione. Sic etiam Bonac. *loc. cit. num. 28.* Llamas *c. 5. cit. §. 11. pag. 491.* Trullench *dub. 7. cit. n. 18.* Filliuc. *tract. 5. c. 7. n. 229.* Lublinus *1. part. sum. verb. Festum, n. 14.* Dicastillo *disp. 5. cit. num. 217.* Molfesius *in sum. tract. 3. c. 17. n. 67.* qui benè notat, quod dictæ mulieres eandem consuetudinem non prodeundi in publicum ad Missam servare debeant in aliis negotiis, alioquin non excusarentur.

QVÆSTIO LXII.

An excusentur ab auditione Missæ mulieres, quæ menstruam consuetudinem patiuntur.

REspondeo : Non excusari, per se loquendo. *Tum* quia nec consuetudo, saltem vniversalis, nec textus aliquis, cùm non dentur, excusant. *Tum* etiam, quia menstrua per se non impediunt communionem: ergo nec debent per se Missæ auditionem impedire. Dixi autem, *Per se loquendo.* Quia per accidens benè possunt à præcepto Missæ excusari,

vt verbi gratiâ, si mulieribus menstrua patientibus ægritudo, aut debilitas adjungeretur: Vel si timeretur aliqua irreverentia loci sacri, seu exterior aliqua indecentia; quia tunc sufficienter excusarentur. Sic Navarrus *cap. 21. num. 9.* Suarez, Henriquez, Llamas, Bonacina, Trullench, Filliucius, & Dicastillo *loc. cit.* Vega etiam *2. part. summæ, cap. 41. casu 42. col. 561.* & communis.

QVÆSTIO LXIII.

An saltem excusentur ab auditione Missæ, etiam per se, aut ratione menstrui ordinarij, vbi talis consuetudo recepta est?

Negare videtur Suarez *loc. cit. sect. 6. vers. Sextum caput*, vbi expressè affirmat, quod de hac re nec introducta est, nec moraliter loquendo introduci potest consuetudo. Et idem docet Dicastillo *num. 219.*

Sed revera respondeo dicendum, quod si semel introducta est alicubi consuetudo, & tolerata à Prælatis, vt mulieres tempore menstrui ad Ecclesiam audiendi Missam causâ, non accedant (vt testatur Llamas se vidisse in Montanis Galatiæ, & Legionis Regno) verè excusentur à præcepto Missæ audiendæ. Quia revera, quidquid Suarez sentiat, rectè ex honesta causa, nempe religionis, ac reverentiæ templi introduci potuit: ergo semel sit introducta; sufficiens est per se ad excusandum à præcepto Missæ mulieres toto tempore, quo menstrua patiuntur.

QVÆSTIO LXIV.

An excusetur à præcepto Missæ audiendæ, qui per totum tempus, quo celebratur, in facienda confessione de præcepto est occupatus?

Respondeo: Excusari, dummodo confessio dicta moraliter nequeat differri, quia præceptum de peccatis confitendis majoris ponderis est, quàm præceptum de Missa audienda: ergo vtroque occurrente, primum est anteponendum. Sic Suarez *disp. 88. sect. 6. vers. Septimum caput.* Sed clariùs, & expressiùs Azor *tom. 1. lib. 7. cap. 7. quæst. 8.* Fagundez *de 1. præcept. Eccles. lib. 1. cap. 9. num. 12.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 19.* Dicastillo *tract. 5. de Sacrament. disp. 5. num. 197.* & communis.

QVÆSTIO LXV.

An etiam excusaretur, qui in facienda confessione ex devotione detineretur?

Negat Suarez *loc. cit.* & Azor per hæc verba: Si confessionem peccatorum voluntariam sponte faciat, potiùs rem divinam audire debet, quàm peccata confiteri, quia voluntaria confessio est consilij opus; auditio verò rei Sacræ est debitum, & imperatum officium. Sic Azor.

Sed clariùs cum distinctione respondeo: Non excusari quidem, si detineretur in facienda quacunque voluntaria confessione, & absque vlla speciali necessitate, & causa, vt benè probant Auctores primæ sententiæ; benè tamen si detineretur in faciendo confessionem voluntariam in magna aliqua necessitate, aut in solemnissimo Iubilæo, aut quando conscientia est nimis gravata, & longum tempus præcessit, quo non fuit confessus, maximè si eo tempore habeat copiam Confessoris, quem postea cum difficultate obtinebit, & in aliis similibus casibus, in quibus aliqua vrget moralis necessitas, quæ sufficiens est ad excusandum ab hoc Missæ præcepto. Sic Fagundez expressè *lib. 2. cit. c. 9. n. 12.* per hæc verba: Mihi videtur in magna necessitate spiritali confessionis, quamvis ea non sit de præcepto, sufficienter posse quemquam excusari, verb. e. in Iubilæo, in festo aliquo, quando conscientia nimis gravata est, & longum tempus præcessit, quo non fuit quisquam confessus, vel in aliqua tentatione, & in aliis casibus similibus: sed in hac re judicium prudentis desideratur. Sic ille. Cujus sententiam probabilem judicat Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO LXVI.

An excusentur à peccato contra hoc præceptum, qui bona fide putant, se esse legitimâ causâ impeditos, etiamsi in re fallantur?

Respondeo: Excusari, quia bona fides excusat illos. Sic Toletus *lib. 6. c. 9.* (non 4. vt invenies apud Trullench) in fine, vbi sic ait: In omnibus his casibus notandum est, quod quamvis aliquando de facto non sit vera causa excusans; tamen si aliquis putat bona fide esse veram, & sufficientem causam non audiendi, non peccat mortaliter, sicut etiam diximus de jejunio. Sic Toletus, Axor etiam *1. part. lib. 7. cap. 7. quæst. 4.* Sylvest. *verb. Missa 1. n. 5. & verb. Missa 2. n. 6.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dubitat. 7. num. 11.* Ioan. Henriquez *in summa, c. 15. num. 12.* Fagundez *cap. 9. citat. num. 14.* Dicastillo *disputat. 5. citat. num. 131.* Valentia *tom. 2. disput. 7. quæst. 5. punct. 6. in fine*, & Graffius *lib. 2. decis. aurearum, cap. 35. n. 5. & 6.* Sotus *lib. 2. de justitia & jure, quæst. 4. art. 4.* Navarrus *cap. 21. num. 3.* Caietan. *in summa, verb. Festor.* Molfesius *in summa, tract. 3. cap. 17. num. 68.* & penes illum Navar. Corduba, Rodriguez, Sanchez, & alij.

QVÆSTIO LXVII.

An item excusentur iter agentes, quando bona fide putant se reperire posse Sacrum in aliqua Ecclesia, si illud postea non reperiant?

Respondeo: Excusari etiam propter bonam eorum fidem, & spem probabilem, quam reperiendi Missam habebant. Sic Henriquez *lib. 9. cap. 25. num. 10.* Trullench *loc. cit.* & Fagundez *loc. cit. numero 14. in fine*, ita dicens: Et ex hoc principio satis excusantur iter agentes, quando bona fide putant, se in aliqua Ecclesia, dum iter peragunt, posse reperire Sacrum quod audiant, si illud non inveniant diebus festis. Sic ille.

QVÆSTIO LXVIII.

An in casu quo quis rationabili causa excusatur à Missa audienda, teneatur loco illius aliquas orationes ad Deum fundere?

Affirmant Scot. *in 4. dist. 9. q. 1. art. 1.* apud Azorium, & apud Henriquez *in 3. dist. 9. & 17.* & Angelus *verb. Feria, num. 43.*

Sed

Sed tanquam certum ferè respondeo: Non teneri, quia certum ferè est; nullum de hoc extare præceptum, sed solùm de Missa audienda modo suprà explicato: ergo ad nihil aliud tenetur ex vi dicti præcepti. Sic Henriquez *cap. 25. citato, num. 13.* Suarez *disputat. 88. sect. 6. vers. Sed inquiret.* Azor *1. part. lib. 7. cap. 7. quæst. 14.* Navarrus *cap. 21. num. 7.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 14.* Filliucius *tractat. 5. cap. 7. in fine.* Bonacina *disput. 4. de Euchar. quæst. vlt. punct. vlt. num. 16.* & alij.

QVÆSTIO LXIX.

An saltem qui in festo non potest Missam audire, teneatur alio die illam audire?

AFfirmant quidam, quos refert Azor *loc. cit.*

Sed vt certum respondeo: Adhuc non teneri, quia præceptum audiendi Missam est affixum diei: ergo illo transacto, non obligat. Sic Authores citati, præcipuè Bonacina *loco citato*, & alij quos in tractatu de Iejonio, *disp. 1. quæst. 14.* Loquendo de casu simili citabimus.

QVÆSTIO LXX.

An quando festum transfertur in alium diem, teneantur fideles audire Missam eo die, in quem translatum est?

REspondeo tanquam certum: Non teneri. *Primò* quia ita docet praxis fidelium. *Secundò*, quia festum solùm transfertur quoad officium, minimè verò quoad præceptum audiendi Missam, & abstinendi ab operibus servilibus; siquidem hujusmodi obligationes adimpleri debent in ipsomet die festo: ergo non remanet præceptum audiendi Missam, & abstinendi ab operibus servilibus, adimplendum in alio die in quem festum est translatum. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus festis, cap. 31. in fine.* Molfesius *tom. 1. summa, tractat. 3. cap. 17. num. 14.* Et omnes.

QVÆSTIO LXXI.

An in jure sit imposita aliqua pœna contra non audientes Missam?

REspondeo: Nullam esse impositam, solùm enim *in can. Missas, de consecrat. distinct. 1.* loquendo de transgressoribus hujus præcepti dicitur, *vt ab Episcopo publicè confundantur*, hoc est, publica correctione, & reprehensione, vel etiam si res postulet, excommunicatione. Sic explicant Doctores, & tenent Suarez *loc. cit. vers. Vltimò.* Filliuc. *loc. cit. num. 130.* Trullench *loc. cit. num. 20.*

QVÆSTIO LXXII.

An ex vi hujus præcepti sanctificandi festa teneantur fideles ad aliquem cultum internum?

AFfirmarunt Scotus *in 3. distinct. 27. articulo 1. vers. Quantum ad 2.* & Tabiena *verb. Charitas, num. 2.* existimantes, teneri fideles ex vi præcepti servandi festa ad actum dilectionis Dei super omnia eliciendum. Affirmavit deinde Angel. *verb. Feria, n. 43. cit.* putans teneri ad actum attritionis, vel contritionis eliciendum.

Sed tanquam certum respondeo: Non teneri fideles ex vi præcepti colendi Deum in festo, ad exercendum intra illum diem aliquem actum internum divini cultus. Quia Ecclesia nihil aliud præcipit, quàm auditionem Missæ, & cessationem ab operibus servilibus: ergo ex vi dicti præcepti ad nihil aliud tenentur fideles: ergo nec ad aliquem cultum internum, nempe Deo vacandum, eoque fruendum, in eoque quiescendum, nec ad eliciendum actum contritionis, aut dilectionis Dei. Sic communiter omnes. Navar. *c. 13. n. 3.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 16.* Bonac. *disput. 5. de 3. præcept. Decalog. quæst. vnica, punct. 2. num. 3.* Sanchez *tom. 2. consil. lib. 5. cap. 2. dubit. 3.* Castro Palao *tom. 2. tract. 4. disput. 2. punct. 4. num. 8. & 9.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 4. num. 3.* & alij. De quo ex parte egimus jam *prima parte, tractat. 5. disputat. 1. quæst. 33. & disput. 8. §. 8. quæst. 2.* vbi etiam probavimus cum communi; non teneri fideles specialiter ex vi præcepti de observando festo, ad non peccandum in illo, sed solùm ad non exercenda opera servilia, & ad non omittendum Sacrum.

QVÆSTIO LXXIII.

An ex vi præcepti servandi festa teneantur fideles ad sacram concionem audiendam?

REspondeo: Non teneri, quia nullibi extat de hoc præceptum, quod revera vsu fidelium, & sensu confirmari videmus. Quapropter supra diximus, auditionem Missæ præferendam esse concioni, eo quòd hæc sit consilij, illa verò præcepti opus. Sic communiter Doctores. Inter quos Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 16. à num. 6.* Bonacina *punct. 2. cit. num. 27. & sequent.* Filliuc. *tract. 27. c. 8. quæst. 7. num. 132.* Fagondez *lib. 2. de 1. præcept. Eccles. c. 1. n. 10.* Castro Palao *tom. 2. tract. 9. disp. 2. punct. 4. n. 4. & sequent.* Trullench. *dub. 4. cit. num. 4. & sequent.* & Molfesius *1. part. sum. tract. 3. c. 17. n. 74.* Addens tamen, quod si quis per contemptum nollet audire concionem, deberet ad hoc cogi per censuram Ecclesiasticam, vt habetur *in cap. Sacerdos, de Consecr. dist. 1.* vbi Glossa, & alij.

QVÆSTIO LXXIV.

An ex vi hujus præcepti teneantur fideles ad oblationes in die festo faciendas?

REspondeo: Non teneri, quia nullo jure id præcipitur. Ideoque ex vi juris, aut præcepti nullo modo possunt fideles cogi, aut obligari ad tales oblationes inter Missarum solemnia faciendas, licèt aliis de causis, & titulis ad id obligari, & teneri possint, vt tractatu de Decimis dicemus. Sic omnes. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 16. num. 11.* Filliuc. *loc. cit. quæst. 8. num. 135.* Trullench *lib. 3. cit. c. 1. dub. 4. num. 3. & cap. 3. dub. 13. num. 2.* Fagundez *de 5. præcept. Eccles. lib. 4. c. 1. num. 6. & 14.* Palao *tom. 2. tract. 10. disput. vnica, punct. 17. num. 1.* & alij.

QVÆSTIO LXXV.

An teneantur fideles in die festo ad horas vespertinas audiendas?

AFfirmavit Paludan. *in 4.dist.15.q.1.art.1.concl.2.* docens, teneri omnes fideles ad audiendas vesperas in diebus festis.

Sed tanquam certum respondeo: Non teneri fideles, saltem jure communi, ad audiendas vesperas, aut alia divina officia. Quia nullibi extat præceptum tale, vt omnes fatentur. Dixi autem, *jure communi.* Quia multi jure particulari, veluti voti, juramenti, statuti, beneficij, aut Religionis, ad id tenentur. Imò etiam ratione consuetudinis, vt introducta videtur juxta Navarrum in tota ferè Gallia, & Navarra, & in aliquot oppidis (licèt paucis) Castellæ, & Lusitaniæ. Credit tamen Navarrus, prædictam consuetudinem non obligare ad mortalem culpam, sed solùm ad venialem. In quo illi consentiunt etiam Azor *tom.1. lib.7. cap.3. quæst.6.* & Fagundez *lib.2. de 1. Eccles. precept. cap.2. num.15.* Imò nec id esse adhuc veniale, mihi videtur: tum quia paucissimi (ne dicam nulli) eam confitentur. Tum quia illa consuetudo introducta videtur ex devotione; nam si ex præcepto esset, ad mortale etiam obligaret, cùm materia sit gravis. Sic innuit Llamas *3. part. Method. cap.5. §.8. pag.482.* vbi sic ait: Nemo autem jure communi ad aliud divinum officium tenetur audiendum, quamvis aliquibus in provinciis audiant homines vespertinas laudes diebus festis, quod (nisi adsit aliàs obligatio voti, aut juramenti) solùm est ex devotione, & nullatenus ex obligatione, quia hoc nulla consuetudine præscribi potest., quidquid falsò dicat Paludan. *in 4.dist.15.* Sic ille. Legantur etiam Trullench *lib.3. in Decalog. c.1.dub.4.num.3.* Filliuc. *tract.27. cap.8. num.130.*

TRACTA

TRACTATVS TERTIVS.

DE SECVNDO PRÆCEPTO ECCLESIÆ, *Quo peccatorum Confessio semel in anno præcipitur.*

DE hoc secundo Ecclesiæ præcepto latè egimus 1. *parte de Sacramentis, tractat. 5. disputat. 3. à quæstione 21. vsque ad 62.* Legantur ibi dicta, quia hîc nec novum quid occurrit.

TRACTATVS QVARTVS.

DE TERTIO PRÆCEPTO ECCLESIÆ, *Quo sumptio Eucharistiæ Sacræ in Pascha saltem præscribitur.*

DE hoc Ecclesiæ præcepto jam etiam egimus 1. *part. de Sacram. tract. 7. disp. 3. per totum*, vbi plenè omnes difficultates ad hoc præceptum spectantes tractavimus. Ibi lege; nam hic superfluum existimavi illas repetere.

TRACTATVS QVINTVS.

DE QVARTO PRÆCEPTO ECCLESIÆ, *nempe de Iejunio.*

TRACTANT de præcepto Iejunii D. Thomas 2. 2. *quæst.* 147. per octo articulos, & anteà *in 4. distinct.* 15. *quæst.* 3. per quatuor articulos. Quorum primus continet quinque quæstiunculas. Secundus quatuor. Tertius tres. Et Quartus alias três. Cum ipso agunt ibi Scholastici omnes. Durandus *quæst.* 9. 10. *&* 11. Paludanus *quæst.* 4. per quinque dubia, Maior *quæst.* 3. 4. 5. *&* 6. & Gabriel *distinct.* 16. *quæst.* 3. continente tres articulos, & sex dubia. Caietan. & alii Thomistæ 2. 2. *loc. cit.* Ioannes de Medina *tract. de Iejunio, per* 13. *quæstiones.* Navar. *in Man. c.* 21. *à num.* 11. Covarruvias *lib.* 4. *variarum resolut. cap.* 20. Bellarmin. *tom.* 3. Molfesius 1. *part. summa, tractat.* 10. *à cap.* 2. *vsque ad* 5. inclusivè. Iacobus de Graffis *lib.* 2. *decis. aurear. c.* 36. *per totum.* Valentia *tom.* 3. *disputat.* 9. *quæst.* 2. in quinque puncta distributa, Azor *parte* 1. *instructionum Moralium, lib.* 7. *à cap.* 8. Fagundez *tom. de quinque præceptis Ecclesiæ, tractatu in* 4 *præceptum, per* 10. *cap.* Bonacina *tomo* 2. *summa, disputat. vndecima, & vltima de legibus,* per vnicam quæstionem, & septem puncta. Filliucius *tom.* 2. *summæ, tract.* 27 *part.* 2. *à cap.* 1. *vsque ad* 7. Thom. Sanchez *tom.* 2. *opusculorum moralium, lib.* 5. per vnicum caput continens 35. *dubia*, Trullench *lib.* 3. *in Decalog. à capite* 2. per dubia 7. Ioan. Sancius *in disputationibus selectis, à disputat.* 51. *vsque ad* 55. Zacharias Pasqualigus per integrum tomum imbibentem in se 451. *decisiones*, vbi de hac materia doctè, & latè (vtinam non ita laxè) agit. Layman *tom.* 2. *Theologiæ Moralis, lib.* 4. *tractat.* 8. per tria capita, Lessius *de just. & jure lib.* 4. *cap.* 2. à dubio 1. vsque ad vndecimum, Llamas 3. *parte Methodi, cap.* 5. §. 19. *vsque ad* 28. Petrus Ledesma *in summa, tomo* 2. *tractat.* 27. *cap.* 2. *per totum*, Villalobos *tom.* 1. *summa, tractat.* 23. *per* 9. *difficultates*, Rodriguez 1. *parte summa, cap.* 23. *&* 24. Machado *tom.* 1. *summa, lib.* 2. *parte* 4. *tract.* 3. *per totum*, Vega 1. *parte summa, cap.* 14. *per casus* 37. Angelus, Sylvester,

vester, Armilla, Tabiena, Baffreus, Lublinus, & alii Summistæ *in verb. Iejunium.* Tractant etiam de hac materia Innocent. Abbas, Hostiensis, Glossa, & alii Canonistæ *dist. 76. cap. Vtinam*, & Titulo de observatione Iejuniorum. Tractant denique alii quamplures, quos in decursu hujus Tractatus citabimus.

DISPVTATIO PRIMA.

De Natura Iejunii Ecclesiastici.

QVÆSTIO PRIMA.

Quotuplex sit Iejunium.

RESPONDEO quod (omissis aliis jejunii divisionibus) est triplex. Nempe Iejunium Virtutis, Naturæ, & Ecclesiæ. Iejunium virtutis, est *Abstinentia à cibo, & potu juxta regulas temperantiæ.* Iejunium Naturæ, *Abstinentia ab omni cibo, & potu.* Iejunium verò Ecclesiæ, de quo in præsentiarum agimus, *est abstinentia à solo cibo secundùm formam ab Ecclesia præscriptam*, vt statim videbimus. Legantur D.Thom. *2.2.quæst.147.art.1. & 2.* & ibi omnes ejus Expositores. Richard. *in 4. dist. 15. art. 3. q. 1.* Maior *ibidem, q. 3.* Gabriel *dist. 16. q. 3.* & alij Doctores citati, præcipuè Molsesios *in sum. tract. 10. n. 2. per totum.*

QVÆSTIO II.

An Iejunium Ecclesiæ rectè, & adæquatè sit definitum per hoc quod sit, Abstinentia à solo cibo, secundùm formam ab Ecclesia præscriptam?

NEgabit in primis Gotfredus in summa (quem refert, & approbat Angel. verb. Iejunium, in principio) cùm sic jejunium Ecclesiasticum definiat: *Est abstractio prandij, & post cœnam cujuslibet cibi privatio vsque in diem sequentem, & abstinentia à carnibus, & trahentibus sementinam originem ab ipsis, vt à lacte, caseo, & ovis.*

Negant etiam Angel. *loco cit.* Gabriel *dist. 16. q. 3. in principio*, & Covarruv. *lib. 4. resol. cap. 20. n. 1. vers. Sextò illud*, Cùm affirment, Iejunium Ecclesiæ consistere *in abstinentia à cibo, & potu secundùm regulam ab Ecclesia institutam.*

Sed certissimè respondeo: Rectè, & adæquatè esse definitum Iejunium Ecclesiæ, per hoc quod sit, *abstinentia à solo cibo, secundùm formam ab Ecclesia præscriptam*, vt ex dicendis clarè patebit. Sic Abbas *de observ. jejun. cap. 1. num. 1.* & ibi communiter alij Canonistæ. S. Thom. *2. 2. q. 147. art. 1. in corp. & ad 1.* Fagundez *lib. 1. in 4. precept. Eccles. cap. 1. num. 4.* Ioan. de Medina C. *de iejun. q. 1.* Bonac. *disput. vlt. de precept. Eccles. q. 1. punct. 1. num. 6.* Qui tamen definitioni nostræ assignatæ particulam, *voluntaria*, addit dicendo, *Iejunium est voluntaria abstinentia, &c.* Sed certè non necessariò, quia cùm de jejunio virtuoso loquamur, id vt notum supponitur, Zacharias Pasqualigus *tractat. de Iejunio Ecclesiastico, decis. 1. num. 4.* Fillinc. *tom. 2. tract. 27. 2. p. c. 1.* Reginald. *lib. 4. n. 125.* & alij communiter.

QVÆSTIO III.

An jejunium Ecclesiasticum sit bonum, & actus virtutis?

NEgarunt Hæretici Gnostici, Eostachius, Iovinianus, & eorum sectatores, vt refert Pasqualig. *in sua praxi jejunii, decis. 2. numero 1.* docentes, jejunium esse malum, ac proinde ab Ecclesia rejiciendum.

Sed tanquam certum de fide respondeo: Iejunium Ecclesiasticum esse, bonum, & actum virtuosum; qua inter actus virtuosos connumeratur ab Apostolo *Corinth. 6.* sic dicente: *In Iejuniis multis, in scientia, in castitate, &c.* Deinde, quia sic fuit definitum in Conciliis Grangensi, Toletano *1. in assertione fidei*, & Bracharensi *1. Can. 14.* Et sic tradunt omnes Doctores. Legantur D.Thomas *2. 2. quæst. 147. art. 1.* & ibi Caietan. Alens. *part. 4. q. 98. memb. 3. art. 1.* Castro *adversus hæreses, verb. Iejunium.* Pasqualigus *in praxi jejunii, decis. 2. & 3. per totam.* Molsesius *in summa, tract. 10. cap. 2. à num. 14. ad 24.* & alij penes ipsos.

QVÆSTIO IV.

An jejunium Ecclesiasticum sit actus virtutis abstinentiæ, vel temperantiæ?

REspondeo affirmativè, Quia jejunium Ecclesiasticum essentialiter consistit in parsimonia victus, & abstinentia ciborum, vt ex Isidoro docet D.Thom. *2. 2. q. 147. art. 2.* ergo manifestum est, quod ī junium est abstinentiæ actus. Sic Doctor Sanctus *loc. cit.* & ibi Caiet. Abulens. *q. 125. in cap. 6. Matth.* Ledesma *2. part. q. 17. art. 1.* Alens. *4. part. quæst. 98. memb. 3. artic. 2.* Fagundez *precept. 4. Eccles. cap. 1. num. 5.* Molsesius *loc. cit.* Pasqualig. *in praxi jejunii, decis. 4.* & alij plures penes ipsum, & communis.

QVÆSTIO V.

An jejunium impositum ab Ecclesia sit de præcepto?

REspondeo tanquam certum: Esse, quia ita habetur in jure, *cap. Non liceat, cap. Non oportet, & cap. Placuit, de consecrat. distinct. 3. cap. Quadragesima, distinct. 5. & cap. 1. & cap. Consilium, de observat. jejunior.* In quibus textibus vel stabilitur novum præceptum circa jejunium, vel declaratur saltem jam antea ab Ecclesia impositum. Sic etiam constat ex praxi omnium fidelium. Et ideò id tenent, & tradunt omnes Theologi cum S.Thoma *2. 2. q. 147. art. 3.* & omnes Canonistæ *in citatis capitibus.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

An præceptum jejunii sit affirmativum?

AFfirmant Ledesma 2. *part.* 4. *quæst.* 17. *art.* 5. & Bonacina *disp. vltima de præcept. Eccles. quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 7. Qui affert Valentiam, Angelum, Sylvestrum, Navarrum, Azorium, Reginaldum, Sa, Toletum, Laymanium, Fillliucium, & Lessium. Sed indistinctè sanè, & confusè; cùm id non doceant hujusmodi Authores, vt ipsemet Bonacina *in* 2. *edit.* haud obscurè indicat; sed aliud quod ibi probat. His addi possunt Fagundez *in* 4. *præcept. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 6. & 7. & Baldæus *in floribus Theolog. verb. Jejunium* 1. *num.* 10. Pasqualigus *in praxi jejunii decis.* 33. *num.* 2.

Negant verò alii, docentes præceptum jejunii non esse affirmativum, sed negativum, quia jejunium continet essentialiter negationem non vescendi carnibus, & etiam negationem non comedendi plusquam semel in die, & non comedendi ante horam consuetam: ergo hujusmodi præceptum negativum est. Ita docent (apud Pasqualigum) Cnvarruv. *lib.* 4. *variar. c.* 20. *num.* 13. Medina *C. de jejunio, q.* 6. *vers. Ego tamen,* Maior *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 6. Montesin. 1. 2. *tomo* 2. *quæst.* 73. *art.* 2. *quæst.* 4. *num.* 47. Sylvius 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 3. *q.* 3. Durand. *dist.* 15. *q.* 11. *num.* 9. Gabriel *dist.* 16. *quæst.* 3. *art.* 3. *dubit.* 5. Caietan. 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. §. *A hoc dicitur, quod licèt.* Sylvest. *verb. Iejunium, n.* 22. *vers. Quartum.* Sanchez *lib.* 4. *sum. cap.* 11. *num.* 42. Ioan. Sancius *in selectis, disp.* 54. *n.* 42. Beia 1. *part. casu* 45. Villalob. *tract.* 33. *diff.* 6. *num.* 6. Sed ex his Doctoribus, quos pro hac parte citat Pasqualigus, haud benè citat Covarruviam, Medinam, Thomam Sanchez; cùm hi Authores id clarè ad minùs non doceant. Sentit tamen clarè Navarra *lib.* 1. *de restitut. cap.* 1. *num.* 25. & alij.

Sed ego clarius respondeo dicendum: Quod præceptum jejunii & est affirmativum, & negativum: affirmativum, primò & per se; negativum verò quasi ex consequenti. Ratio est, quia quod per præceptum jejunii primò & per se intenditur, est moderatio cibi, & certa mensura, aut parsimonia illius; vt constat ex habitis *q.* 4. Quod autem id consequi intendatur ab ipsomet præcepto, per negationem non manducandi carnes, non comedendi nisi semel in die, &c. quid consequutivum est, vt constat: ergo præceptum jejunii primò, & per se est positivum, ex consequenti verò negativum. Sic Pasqualig. *loc. cit.* Potest etiam, & forsan aptiùs, dici quod hoc jejunii præceptum sit partim affirmativum, & partim negativum, sed affirmativum formaliter, eo quòd per suum actum intendat formaliter aliquid positivum, nempe macerationem carnis, & eius subjectionem spiritui, satisfactionem pro peccatis, &c. Negativum verò materialiter, eo quòd dictum finem consequi præcipiat per negationes prædictas, nempe per negationem non vescendi carnibus, non comedendi nisi semel in die, &c.

QVÆSTIO VII.

An præceptum jejunii impositum ab Ecclesia obliget ad mortale?

NEgarunt olim ex antiquis Cardinalis *in cap.* 2. *de observat. jejunior.* vbi docuit non servantem jejunia indicta ab Ecclesia non peccare mortaliter, sed solùm venialiter, nisi aliàs jejunium non observaret ex contemptu, vel inobedientia, vt quia non vellet se subjicere præcepto Superioris, quia tunc, inquit hic Author, transgrediens peccaret mortaliter. Citatque Cardinalis pro se Archidiaconum *in dist.* 25. §. *Aliàs ea demùm.* Sed non benè; nam vt notat Abbas *in cap.* 1. *de observatione jejunior. vers. Vltimò, n.* 11. ibi Archidiaconus solùm refert opinionem Ioan. de Fontana, & transit, & contrarium docuit *in c. vtinam,* 76. *dist.* vt optimè probat Abbas. Negavit item cum Cardinali (vt refert Sylvester infra) Angelus *verb. Ieiunium; n.* 14. & *verb. Inobedientia, in principio,* docens solventem jejunium ex contemptu, vel ex consuetudine; quæ est quidam interpretativus contemptus, peccare mortaliter; secus aliàs, si sine contemptu. Negavit tandem Ricard. de Mediavilla *quodlib.* 1. *q.* 19. vt refert Angel. *loc. cit.* Citat etiam pro hac sententia Pasqualigus *decis.* 30. *n.* 1. Caiet. *in sum. verb. Ieiunium, c.* 4. & 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 3. §. *Ad huius evidentiam,* sed confusè valde. Nam Caiet. absolutè docet præceptum huiusmodi obligare ad mortale, ex communi consuetudine Ecclesiæ, vt tandem ipsemet Pasqualigus advertit.

Sed tanquam certum respondeo: Obligare ad mortale. Vnde quicunque obligati ad ieiunium Ecclesiæ, absque legitima causa illud solverint, etiam citra contemptum, absque dubio mortaliter delinquent. Quia sic tenet praxis communis omnium fidelium. Et constat, quia certum est apud omnes, quod Ecclesia possit condere leges, & imponere præcepta, quæ ad mortale obligent, sed sic est, quod hoc intendit Ecclesia in præceptis ieiuniorum à se impositis, vt docent communiter Doctores; vt statim videbimus: ergo. Sic Doctores statim referendi. Præcipuè Palud. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. §. *Quantum ad* 1. vbi *concl.* 2. ait, quod ieiunium frangere absque causa est mortale: cum causa, non tamen ex toto sufficienti, est veniale: cum causa simpliciter sufficienti, nulla est culpa.

QVÆSTIO VIII.

An hujusmodi jejunii præceptum obliget ad mortale ex vi juris?

NEgat Caiet. *in summa, verb. Ieiun. cap.* 4. & 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 3. §. *Ad huius evidentiam.* In fine, existimans præceptum ieiunij Ecclesiastici non obligare ad mortale ex vi iuris, sed solùm ex vi consuetudinis. Quia non reperitur, inquit, in iure textus, qui per verba præceptiva hoc iubeat. Accipe verba Caietani. Et sic (*art.* §. *cit.*) quod nisi communis Christianæ Ecclesiæ interpretatio susciperet, statutum ieiunij esse non simplex statutum, sed habere vim præceptivam, strictè sumendo præceptum verum, proculdubio esset, quod non nisi propter contemptum transgressio ieiunij esset peccatum mortale, quoniam in simplicium statutorum materia transgressio medij, & impeditio finis, licèt sit mala, non tamen mortale inducit peccatum, nisi materia illa ad charitatem Dei, aut proximi necessaria sit; quod in proposito constat non habere locum: quia ieiunium huiusmodi constat, nec ad Dei, nec ad proximi dilectionem esse necessarium: Et hæc dixerim, quia ex vi verborum nullibi ieiunium Ecclesiasticum invenitur præceptum, loquendo de præcepto strictè. Hucusque Caietanus. Vnde non benè Vega *in sum.* 1. *part. cap.* 14. *casu* 35. & Ludov. de S. Ioan. *in sum. quæst. de jejun. art.* 4. *dub.* 1. dicunt Caietanum docere, non esse mortalem transgressionem ieiunij; id namque nullo modo affirmat, sed tantùm docet, non esse mortalem ex vi iuris, benè tamen ex vi consuetudinis.

Sed tanquam certum respondeo: Dicendum, quod præceptum ieiunij Ecclesiastici non solùm

obligat ad mortale ex vi conſuetudinis, ſed etiam ex vi juris. Quia ſic expreſsè videtur præcipi *in cap. Non liceat, cap. Non eportet, & cap. Placuit, de conſecr. diſt.* 3. Quæ verba eſſe præceptiva, vſus Chriſtiani populi, & ſententia communis Doctorum omnium declarat: ergo præceptum jejunii; etiam ex vi juris, ad mortale obligat. Addit Sanchez vbi infrà, quod vulgaria juris volumina non complectuntur omnia Conciliorum, & Pontificum ſcripta. Et rurſus, quod hujuſmodi jejunii præceptum ſit etiam viva voce à temporibus Apoſtolorum prolatum, & forſan ſcriptum, licèt non devenerit ad nos. Sed quidquid ſit de his additis, ſufficit ad noſtram concluſionem firmandam ſubſcriptio omnium Doctorum, vno excepto Caietano. Illam namque docent ex Theologis D.Thom. 2.2. *q.*147.*art.*3.*in corpore, & ad* 2. & 3. & ibi Sylvius *q.*1.*concl.*2. & Thomiſtæ, Sotus *lib.*1.*de juſt.q.*6.*art.*4. Durand. *in* 4.*diſt.*13.*q.*9. Alenſ. 4.*part.q.*102.*memb.*2. Richard. *q.*3. Paludan. *q.*4. Palacios *diſp.*8. Medina 1.2. *q.*88.*art.*1. Cano *lib.*2.*de locis, cap.*9.*ad* 2. Ioan. de Medina *C.de jejunio, q.*7.*verſ. Iam ad id.* Ledeſma 2. *part.*4.*quæſt.*17.*art.*2. Gabriel *diſt.*16.*quæſt.*3.*art.*1. *notab.*3. Fagundez *lib.*2.*c.*3.*n.*7. Paſqualig. *in praxi jejunii, deciſ.*30. *à n.*3. Sanchez *lib.*5.*conſil.c.*1.*dub.*1. *n.*5. Trullench *lib.*3.*in Decalog.c.*2.*dub.*5.*n.*3. (non 2. vt invenies apud Paſqualigum) vbi cum Filliuc. *tract.*27.*part.*2.*c.*5.*n.*79. ait ſententiam Angeli nuper quæſt. præcedenti relatam non eſſe tutam, & alij penes ipſos. Hanc eandem ſententiam tenent ex Canoniſtis, & Summiſtis, Gloſſa *in cap. vnum orarium, §. Aliàs ea demum, diſt.*25.*verb. jejunantibus.* Archidiaconus *in cap. vtinam, diſt.*76. quos citat, & ſequitur Abbas *in Rubrica de obſervat. jejuniorum, n.*11. Sylveſt. *verb. Iejunium, q.*1. Armilla *n.*7. Navar. *in Man.c.*21. *n.*11. *aliàs* 13. Covarruv. *lib.*4.*var.c.*20.*n.*10. vbi noſtram concluſionem haberi ex jure, optimè contra Caietanum probat, & pro illa citat Archidiaconum, & Præpoſitum. Azor 1.*part. lib.*7.*c.*8.*q.*2. Angles, Llamas, & Gordonus, & alij quos refert Paſqualig. *loc. cit.* Toletus *lib.*6.*cap.*3. Baſſæus *verb. Iejunium* 2. *n.*5. Villalob. *tom.*2.*tract.*23.*diffic.*2.*n.*3. & Amicus *tom.*5.*de jure & juſt.diſp.*5.*sect.*8.*n.*268. dicens oppoſitam ſententiam eſſe falſam. Graſſius *lib.*2.*deciſ. aurear. cap.*36.*n.*7. & 8. & alij.

QVÆSTIO IX.

An conſuetudo poſſit inducere Iejunia, quæ obligent ſub mortali?

RESpondeo tanquam certum: Poſſe, quia conſuetudo poteſt inducere legem, vt docent omnes, *ex l. De quibus, ff. de legib. C. quæ ſit longa conſuetudo, ex c.*1. *de conſtitut. in* 6. *cap.*1. *diſt.*1. *& ex tit. de conſuetud.* ergo legem jejunii obligantem ſub mortali. Sic docent Azor *tom.*1.*lib.*7.*cap.*19.*q.*1. Bonac. *diſp. vlt. de præcept. Eccleſ. quæſt.*1.*punct.*5.*num.*2. Molfeſius 1.*part.tract.*10.*c.*5.*n.*47. Trullench *lib.*3. *in Decalog. c.*2.*dub.*5.*n.*2. Maior, D.Anton. Sylveſt. Roſella, & Ioan. de Medina, quos omnes refert, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.*34.*n.*1. Quibus addi poſſunt Fagundez *de* 4. *præcept. Eccleſ. lib.*1.*c.*5.*num.*1. Baſſæus *verb. Iejunium* 2.*n.*3. Villalob. *tom.*2.*tract.*23. *diff.*5.*n.*4. & iterum Molfeſius *tract.*10.*cap.*3.*n.*25. *& num.*46. *& ſequent.* & eſt communis omnium ſententia. Legantur Auguſt. Barboſa *in cap. ſcire debes, diſtinct.*76.

QVÆSTIO X.

An è contra poſſit etiam conſuetudo abrogare Iejunia quatuor temporum, vigiliarum, & alia non quadrageſimalia?

NEgat Hoſtienſ. *in Rubrica, & cap.*2.*de obſervat. jejunior.* non abſolutè, ſed loquendo de jejuniis vigiliarum Apoſtolorum, vt notat Abbas *in cap.*2.*cit. num.*5.

Sed reſpondeo: Tanquam certum, etiam poſſe. *Primò*, quia (vt nuper eſt habitum) ex eo quod conſuetudo habet vim inducendi, & inſtituendi legem, poteſt inducere, & introducere jejunia: ergo ob eandemmet rationem poterit illa abrogare inducendo, & inſtituendo contrariam legem. *Secundò*, quia de facto multa jejunia abrogavit conſuetudo, vt jejunium Adventus, jejunia Rogationum, & jejunia quartæ, & ſextæ feriæ, & alia jejunia Apoſtolorum, vt infrà *diſp.*7.*quæſt.*14.*& ſequent.* dicemus: ergo. Sic Bellarmin. *tom.*3.*lib.*2.*c.*27. Azor *tom.*1. *lib.*7.*c.*15.*aliàs* 30.*quæſt.*1. Bonac. *punct.*5.*cit.n.*2. Leſſius *lib.*4.*cap.*2.*dub.*9. Reginald *lib.*4.*num.*133. Trullench *lib.*3.*in Decalog. cap.*2.*dubitat.*5.*num.*2. Paludan. Maior, D.Anton. & alij quos refert, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.*35.*num.*1. Fagundez, Baſſæus, Molfeſius *loc. cit.* Villalob. *loc. cit. num.*2. & communis.

QVÆSTIO XI.

An item poſſit conſuetudo abrogare ex parte ſaltem jejunium quadrageſimale?

NEgativam ſententiam tenuiſſe Hoſtienſem, & Abbatem affirmat Paſqualigus *in praxi jejunii, deciſ.*36.*n.*1. per hæc verba: Negativè reſpondent Hoſtienſ. *in Rubr. & c.*2.*de obſervat. Iejun.* & Abbas *ibidem*, dum docent, quod conſuetudo non valet contra ſubſtantiam jejunii, loquendo de quadrageſimali. Hucuſque Paſqualig. Quod idem priùs docuerant Azor *loc. cit. col. mihi* 764. (licèt non ita aſſeveranter, cùm ſolùm dicat, quod fortaſſis Hoſtienſis, & Abbas loquuntur de ieiunio Quadragenario) & Villalob. *loco cit. n.*1. Sed certè nec Hoſtienſ. nec Abbas loquuntur locis citatis à Paſqualigo de ieiunio quadrageſimali, ſed de ieiuniis vigiliarum Apoſtolorum, vt conſtat ex Abbate, qui loco citato, *n.*4. & 5. ita ait *in Gloſſa* 1. *in fine.* Et iſtos verſus (*nempe, Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone, Iuda: Vt jejunemus nos admonet atque Matthæus*) benè obſervant Francigenæ, & dicunt Doctores, & benè, quod non apparet ratio diverſitatis inter iſtos, & alios Apoſtolos. Ex quo enim fuerunt pares merito, debent pari obſervatione venerari: pro hoc *c.*1.*de reliq. & vener. Sanctor. lib.*6. Quidam tamen dixerunt, quod vigiliæ contentorum in his verſibus ſunt de neceſſitate ieiunandi, in aliis verò ſervanda eſt conſuetudo loci: & hanc opinionem ſecutus eſt Hoſtienſ. *in ſum.* Sed hic reprobat dicens, in iſtis ſolemnibus ieiuniis nihil facit conſuetudo, quod benè nota, quæ non habeat rationabilitatem in ſe, quod puto verum, niſi Papa sciret, & toleraret. Hucuſque Abbas. Non ergo loquuntur dicti Authores hic de jejuniis Quadrageſimæ, vt exiſtimarunt falsò Paſqualig. Azor, & Villalob. quo ſuppoſito, ad propoſitam quæſtionem

Reſpondeo dicendum: quod verè poſſit etiam conſuetudo abrogare ieiunia Quadrageſimæ, ſaltem ex parte, quia de facto conſuetudo apud Mediolanenſes abrogavit primos quatuor dies Quadrageſimæ, vt ipſemet Paſqualigus docet (quamvis non conſequenter

quenter, vt infrà) rursus in quibusdam Germaniæ locis consuetudine est introductum, vt ter tantùm jejunent singulis hebdomadis Quadragesimæ: ergo constat, optimè posse consuetudinem aliqua jejunia Quadragesimæ abrogare. Sic docent communiter Doctores, præcipuè citati quæstione antecedenti, inter quos est Pasqualig. *decis. 36. num. 3. 6. & 7.* Layman *lib. 4. tract. 8. c. 3. n. 7. vers. Quod verò, in fine.*

QVÆSTIO XII.

An non solùm ex parte, verùm etiam ex toto possit consuetudo abrogare jejunia Quadragesimæ?

NEgant Pasqualig. *decis. 36. cit. à n. 3.* & Villalob. *diff. 5. cit. n. 1.* & negare etiam tenentur aliqui Recentiores (quos tacitis nominibus referunt Azor *1. part. lib. 7. c. 12. q. 1.* & Fagundez *lib. 1. c. 5. n. 4.*) affirmantes jejunium quadragesimale esse divino jure institutum: ergo contra illud non potest prævalere consuetudo.

Secundò probat Pasqualigus, quia consuetudo derogans in totum jejunio Quadragesimæ, non potest esse rationabilis: ergo non potest contra jus prævalere: ergo consequenter nec contra jejunium Quadragesimæ.

Sed probabiliùs respondeo: Adhuc posse. *Primò*, quia certum ferè est, quod jejunium Quadragesimæ non est institutum jure divino, sed jure humano, & canonico, vt infrà: at sic est, quod consuetudo potest prævalere contra jus humanum, & canonicum, vt omnes concedunt: ergo & contra jejunium Quadragesimæ.

Secundò, quia consuetudo de facto abrogavit aliqua jejunia Quadragesimæ, vt habitum est nuper: ergo potest etiam omnia. Patet quia cùm omnia sint in dignitate, aut solemnitate paria, non est major ratio, quare consuetudo prævalere contra aliqua, & non contra omnia possit.

Tertiò, quia consuetudo abrogavit omnia jejunia Adventus, vt infra: ergo & potest similiter abrogare omnia jejunia Quadragesimæ.

Quartò, quia ipsemet Pasqualig. *loc. cit. n. 6.* velit nolit, contra seipsum concedit, quod ex abusu non servandi jejunium quadragesimale in aliquo loco, potest consurgere legitima consuetudo excusans à peccato: at sic est, quod hoc solùm evenire potest ex eo quod consuetudo abrogare potest in totum jejunia Quadragesimæ, vt constat: ergo. Quod autem consuetudo excusans à peccato consurgat ex abusu, vel aliunde, nihil ad propositum interest, & si aliquid, est contra Pasqualigum; nam si consuetudo consurgens ex abusu est potens ad abrogandum in totum jejunium Quadragesimæ, potentior profectò erit ad idem efficiendum, si non ex abusu, sed aliunde consurgeret.

Quintò tandem; nam ipsemet Pasqualig. *decis. 74. n. 11.* expressè docet, quod non est censenda irrationabilis consuetudo, quæ *in cap. fin. de Consuetud.* reprobatur, nisi illa sola, quæ est contra jus divinum, & naturale: at sic est quod consuetudo, quæ de facto prævaleret contra jejunia Quadragesimæ, non esset contra jus divinum, aut naturale: ergo. Sic docent omnes Doctores *q. 11. citati*, dum absolutè docent, posse consuetudinem jejunia in totum abrogare.

Vnde ad primum in contrarium, negandum est antecedens. Ad secundum in primis negandum est etiam antecedens, vt constat ex quinto argumento. Deinde dicendum, quod licèt consuetudo abrogans in totum jejunia Quadragesimæ, nequeat esse rationabilis, nihilominus tamen, si sufficienter introducta sit, sufficit ad excusandum à peccato, vt ex dictis constat.

QVÆSTIO XIII.

An præceptum jejunii possit quis per alium adimplere?

AFfirmavit Hugo *in cap. Presbyter, dist. 82.* Cujus sententiam refert Glossa *in cap. Pœnitentia, el 4. verb. Puniens in se*, & illam (ad minùs) approbat, & sequitur loquendo de parte; ait enim, hunc optimè posse adimplere jejunium per filium, per hæc verba. Argumentum expressum, quod quis non potest jejunare per alium, licèt contrarium dixerit Hugo *sup. 82. dist. Presbyter.* Sed quidquid sit de aliis, videtur quod per filium benè possit quis jejunare, quia eadem persona censetur, *vt 35. q. 3. §. Hac authoritate.* Et magis terrentur patres in filiis, quàm in seipsis, *ff. Quod metus causa, l. isti quidem, §. vltimo.* Hucusque Glossa.

Sed tanquam certum respondeo dicendum: Quod nullo modo possit quis per alium (etiam per filium) jejunare, & sic præceptum jejunii adimplere, quia hujusmodi præceptum importat obligationem propriam personalem, ad affligendum proprium corpus, & propriam carnem edomandam: ergo non per alium nisi per seipsum potest adimpleri. Nec obstat quod in jure patet & filius censeantur vna persona; nam hoc est verum moraliter loquendo, & tenet in his, in quibus pater, & filius fictione juris repræsentant eandem personam, non verò in iis, in quibus singuli agnoscunt proprietates distinctas, quale est servare præcepta Ecclesiæ. Sic tenent absolutè Glossa *in cap. Presbyter, cit.* Azor *1. part. lib. 7. cap. mihi 32. (& alias 15.) q. 7. column. 775.* Reginald. *lib. 4. n. 187.* Bonac. *disp. vlt. de precept. Eccles. q. 1. punct. 6. n. 2.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 6. n. 8.* Molfes. Ghetius, & Lublinus, quos citat, & sequitur Pasqualig. *in praxi jejunii, decis. 83. num. 1.*

QVÆSTIO XIV.

An qui vno die jejunare non potest, aut non vult, teneatur alio die jejunare?

AFfirmat Paludan. *in 4. dist. 15. q. 4.* apud Sylvestrum, & Bonacinam *infrà.* Cujus sententiam probabilem reputat Abbas *de observat. jejun. c. 1. n. 2.* dum oppositam veriorem duntaxat dicit.

Sed quamvis ii Doctores ex parte rectè dicent Paludanum pro hac parte, non tamen ex toto. Nam Paludanus solùm id affirmat de illo, qui non vult vno die jejunare, non de illo, qui non potest. Ait enim sic *quæst. 4. cit. §. Quantum ad 5. vers. Tamen sequendo.* Quia jejunare propriè est abstinere ab omni comestione, non vna, postquam per culpam suam bis comedendo factum est sibi impossibile jejunare illo die, ex tunc obligatus est ad integrè jejunandum alio die, quia duo sunt arbitror præcepta præcipientis solui certa die, scilicet solui, & certa die. Si igitur illa die non fuerit solutum, alia die est solvendum, ff. arbit. l. Celsus, &c. *Et paulò inferius.* Sed vbi homo propter æquipollens, vel maius gravamen, licèt culpâ suâ accidens, non potest ieiunare, putà propter infirmitatem, quam culpâ suâ habuit, non propter hoc convalescens tenetur ieiunare. Ita Paludanus.

Sed certè, vt longè multò verius, imò vt mihi verissimum respondeo: Non teneri. *Primò*, quia sic tenet praxis fidelium. *Secundò*, quia sic colligitur *ex cap. 2. eo tit. de observat. jejun.* vbi non valenti ie-

R. P. Leand. in V. Præcept. Ecclef. K 2 iunare

junare in Quadrageſima, non injungitur vt jejunet alio tempore. *Tertiò*, quia obligatio Iejunii eſt affixa diei, & ſic tranſit cum illa. Vnde hanc partem docent communiter omnes *loc. cit.* Sylveſt. *verb. Iejunium, num.* 22. Navar. *cap.* 21. *num.* 27. Angel. *verb. Iejunium, num.* 21. Roſella *num.* 24. & Tabiena *n.* 14. Molfeſius *in ſum. tract.* 10. *c.* 5. *num.* 14. Azor. 1. *part. lib.* 7. *cap. mihi* 31. *aliàs* 20. *quaſt.* 5. *col.* 769. (qui & explicat Paludanum, & citat illum pro hac parte.) Reginald. *lib.* 4. *n.* 188. Leſſius *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 3. *n.* 18. Bonac. *diſp. vlt. de precept. Eccleſ. q.* 1. *punct.* 6. *n.* 3. *verſ. ad ſecundam partem*, Paſqualig. *deciſ.* 184. vbi abſolutè citat pro hac parte Paludanum. Sed omninò malè, vt vidimus. Fagundez *lib.* 1. *cit. cap.* 10. *num.* 5. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 5. *n.* 6. & alij penes ipſos.

QVÆSTIO XV.

An ſaltem non jejunans aliquo die, teneatur aliquid aliud loco jejunii praſtare?

Reſpondeo: Quod non, quia præceptum ſolùm datur de jejunio, non de aliquo alio. Sic tenent Praxis fidelium, & omnes Doctores. Navar. *cap.* 21. *num.* 21. Reginald. *lib.* 4. *num.* 187. *dubit.* 13. Bonac. *diſp. vlt. de precept. Eccleſ. punct.* 6. *n.* 3. *verſ. Reſpondeo ad primam.* Paſqualig. *in praxi jejunii, deciſ.* 39. & alij omnes. Legantur quæ in ſimili diximus *tract.* 2. *de Auditione Miſſarum, diſp.* 2. *q.* 69. & 70.

DISPVTATIO II.

De Abſtinentia à carnibus in diebus Ieiunij.

QVÆSTIO PRIMA.

An Eccleſia rectè poſſit per praceptum Iejunii aliquos cibos vetare?

NEGANT impudentiſſimè Hæretici noſtri temporis. Quia id, inquiunt, eſt contra Chriſti Domini dictum, Matth. 15. & Lucæ 10. *Quacunque apponuntur vobis comedite.*

Sed de fide certum reſpondeo: Rectè prohibere, & vetare Eccleſiam in Iejuniis aliquos cibos. *Primò*, quia certum eſt de fide id poſſe, vt habetur in Concilio Toletano 1. *in Aſſertione fidei*, & Bracharenſi *can.* 14. *Secundò*, quia Eccleſia rectè poteſt præcipere quidquid expedit ad ſalutem fidelium, & ad vitandum illorum periculum: ſed ſic eſt, quod ad ſalutem fidelium expedit abſtinentia à certis cibis: ergo. Minor probatur; nam ad edomandam propriam carnem, & ad humiliandam ampliùs animam in oratione, expedit ſanè à carnibus, certis ſaltem temporibus abſtinere, vt ait D. Aug. *lib.* 3. *contra Fauſtum, c.* 5. ergo id optimè poteſt Eccleſia ſuis fidelibus præcipere. Nec contra nos faciunt SS. Matthæi, & Lucæ authoritates, quia ſolùm tendunt ad vitandas aliquas legis antiquæ cærimonias, propter quas obſervandas nimis ſuperſtitioſi erant Iudæi in multis cibis vitandis. Sic omnes Catholici. Legantur Ioan. de Medina *C. de jejun. quaſt. de eſu.* Ledeſma 2. 4. *quaſt.* 17. *art.* 6. Covar. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 15. Fagundez *de* 4. *pracepto Eccleſ. lib.* 1. *c.* 2. *num.* 1. Paſqualig. *in praxi jejunii, deciſ.* 8. & 9.

QVÆSTIO II.

An in omnibus diebus Iejunii prohibeatur ab Eccleſia omnis eſus carnium?

Reſpondeo tanquam certum: Prohiberi. *Primò*, quia ſic tenet praxis univerſalis Eccleſiæ. *Secundò*, quia loquendo de Iejuniis Quadrageſimæ, id præcipitur *in cap. Statuimus, diſt.* 4. & *in Can.* 56. Sextæ Synodi generalis. Et in Concil. Tolet. VIII. *cap.* 9. & loquendo de ieiuniis, id deſumitur ex *cap. De eſu carnium, de conſecr. diſt.* 3. & ex Concilio Gerundenſi *c.* 3. Et ideò hanc ſententiam tenent omnes Theologi, & omnes vtriuſque iuris Interpretes. Legantur S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. Ricard. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. *n.* 5. Durand. *q.* 9. Azor 1 *part. lib.* 7. *cap.* 10. *q.* 5. & 6. Fagundez *loc. cit. n.* 2. Paſqualig. *deciſ.* 41. Covar. *lib.* 4. *variar. c.* 20. *n.* 15. qui id ex Sanctis Patribus, & Conciliis comprobant. Barboſa *in collectan. Doctor.* 1. *part. decreti, diſt.* 4. *cap. Statuimus, num.* 3. & alij ſtatim citandi.

QVÆSTIO III.

An abſtinentia à carnibus ſit de ſubſtantia, & eſſentia Iejunii Eccleſiaſtici?

NEgant Corduba *in ſum. q.* 143. & alij apud Paſqualig. *deciſ.* 41. *n.* 2. & apud Baldellum *in Theol. Morali, lib.* 2. *diſp.* 18. *num.* 18.

Sed tanquam certum reſpondeo: Eſſe de ſubſtantia, & eſſentia jejunii, ex inſtitutione Eccleſiæ, à qua ipſum Eccleſiaſticum jejunium pendet. *Primò*, quia eſſentia jejunii Eccleſiaſtici attendenda eſt ſecundùm inſtitutionem eiuſdem Eccleſiæ, à qua dependet: at ſic eſt, quod Eccleſia omnino præcipit jejunium cum abſtinentia à carnibus: ergo hæc abſtinentia de eſſentia, & ſubſtantia ipſius erit.

Secundò, quia de eſſentia jejunii Eccleſiaſtici eſt illud, ſine quo etiamſi cætera adſint, ſubſiſtere nequit: ſed ſic eſt, quod ſine abſtinentia à carnibus nequit ſubſiſtere ieiunium Eccleſiaſticum: ergo abſtinentia à carnibus erit de eſſentia illius. Minor probatur, quia Pontifices in Bulla Cruciatæ clarè ſupponunt, non poſſe cum eſu carnium ſtare ieiunium, poſſe tamen ſtare cum eſu ovorum, & lacticiniorum: ergo ſola abſtinentia à carnibus eſt de eſſentia, & ſubſtantia ieiunij Eccleſiaſtici. Conſequentia eſt evidens. Antecedens verò conſtat ex §. IV. Bullæ, vbi ſic dicitur: *Item vt dicto anno durante, in omnibus, & ſingulis Regis Inſulis, locis, terris, oppidis, & dominiis pradictis (& non extra illa) carnibus, de conſilio vtriuſque medici, temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadrageſimalibus veſci, ac pro eorum libito ovis, & lacticiniis, ita quod qui carnes non comederint, ſervatâ in cateris jejunii Eccleſiaſtici formâ, dicto jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur.* Hæc Bullæ verba. In quibus duo clarè ſignificat Pontifex, nempe & quod abſtinentia à carnibus ſit de eſſentia ieiunii, minimè verò abſtinentia ab ovis; & quod qui carnes comedunt, ieiunio Eccleſiaſtico non ſatisfaciunt; benè tamen qui ovis, & lacticiniis veſcuntur, quia videlicet abſtinentia horum, non eſt de eſſentia ieionij, ſicut eſt abſtinentia carnis. Sic S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. & ibi Caietan. & *in ſum. verb. Iejunium*, Azor 1. *part. lib.* 7. *cap.* 10. *quaſt.* 1. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 70. *ſect.* 1. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *n.* 52. Fagundez *lib.* 1. *de* 4. *pracept. cap.* 2. *num.* 2. & 3. Layman *lib.* 4.

lib.4.Theol.moral. tract.8.c.5.n.1. Ioan.Sanchez *in select.disp.51.n.4.* Trullench *lib.3. in Decal. c.2.dub.2. n.2. & 8. & lib.1 de Bulla, § 4. dub.2. & 3.* Sylvest. Durand. Palud. Ricard. Lessius, Llamas, & alij, quos refert, ac sequitur Pasqualig. *decis.41. n.2.* Quibus adhuc addi possunt Sanchez *lib.5.cons.cap.1. dub.29. num.1. & 4.* & alij.

QVÆSTIO IV.

An nomine carnis, quæ in diebus jejunii prohibetur, comprehendantur ova, & lac?

AFfirmandum videtur: quia vt aiunt D. Hieron. *lib.2. adversus Iovin.* Bellarmin, *tom.3. controv. lib.2. c.4.* Fortunatus *2.part. de verit. & errore, n.37.* & Glossa *in cap. Admonere 33. q.2. verb. Carnem,* & Didacus Narbona *de ætate ad ineunt. actus, &c. anno 5. q.2. n.25. & anno 7. q.6. n.5. & anno 60. q.3. num.1.* ovum nihil aliud est, quàm caro liquida, & lac sanguis colore mutatus, hoc est, sanguis albus: ergo ova, & lac nomine carnis comprehenduntur. Et ideò ita sentit Glossa *loc. cit.* & satis innuit Doctus Narbona *n.5. q.6. cit.* dum dicit, immeritò voluisse Toletum *lib.6. c.3.n.4.* licitum esse pueris ante septennium lacticinia edere, sed non carnes, eo quòd ova, & lac non sint nisi caro liquida, & sanguis albus.

Idem, & clariùs, videtur sentire Barbosa *in cap. Denique, dist.4.n.1.* vbi sic ait: Vulgò colligitur, prohibito vsu carnium, prohiberi vsum ovorum, lactis, & aliorum huiusmodi, quæ à carne originem trahunt. Ita ille.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Quod nomine carnis, quæ in diebus ieiuniorum prohibetur, minimè veniant, aut comprehendantur ova, & lacticinia. *Primò*, quia vt res distinctæ referuntur *in cap. Presbyter, dist.82.* *Secundò*, quia per diversa præcepta prohibentur in iure, vt constat ex *cap. Denique, dist.4.* & infrà videbimus. *Tertiò*, quia multoties conceditur esus ovorum, & lacticiniorum, & non ideò concessus censetur esus carnis, quod non contingeret, si nomine carnis venirent ova, aut (vt meliùs dicam) si ova, & lacticinia essent caro. Quod si ab aliquibus caro liquida, & sanguis albus vocentur, non ideò est, quia formaliter sint caro, sed quia originem trahunt ex carne, vt habetur *in cap. Denique, cit.* Ex quo solutum manet fundamentum contrariorum, & ampliùs nostra sententia roboratur, quam esse omnium Doctorum communem, ex infrà dicendis patebit.

QVÆSTIO V.

An nomine carnis comprehendantur corui marini, & alia aves, quæ nutriuntur in aquis?

NEgarunt nonnulli vulgares, vt refert Addition. ad Abbatem *in Rubr. de observ. jejunior. lit. C.* (non *F*, vt invenies apud Fagundez, & Pasqualigum.)

Sed certissimè respondeo: Comprehendi, & ideò tempore ieiunij nullo modo est licitum comedere illas. Sic Dominicus *in cap. Denique, dist.4.* Addition. ad Abbatem *loc. cit.* Quos citat, & sequitur Fagundez *lib.1. de 4. præ. Eccles. c.2. n.9.* vbi sic ait: Aves verò, quæ in aquis solent cibum quærere, vt sunt fulicæ, & similes, quanquam saporem piscis habeant, citra controversiam carnium nomine comprehenduntur, atque adeò ieiuniorum tempore sumi nequaquam possunt. Sic ille, & benè.

QVÆSTIO VI.

An nomine carnis comprehendatur Cameleon?

NEgat Additionator ad Abbatem *loc. cit.* ex sententia Dominici *loc. relato*, per hæc verba: Et ibi dicit (*Dominicus videlicet*) quod si tempore ieiunij comedatur de Cameleone, non frangitur ieiunium; peccat tamen comedens, si hoc faciat propter gulam. Ita Additionator.

Sed tanquam certum respondeo. Comprehendi, quia certum est, Cameleonis carnes esse propriè carnes, & ideò qui illas comederet, omnino frangeret ieiunium. Sic Fagundez *n.9. cit.* qui ait, oppositum nullo modo apud Dominicum invenire potuisse.

QVÆSTIO VII.

An nomine carnis comprehendantur olera cocta cum carnibus?

REspondeo tanquam certum: Comprehendi, quia sic colligitur expressè *ex cap. Si quis Presbyter, 17. dist.30.* Vnde nullo modo erit licitum tempore ieiunij olera cocta cum carnibus comedere. Sic expressè Dominicus *in cap. citat. notab.7.* & ex illo Additionat. ad Abbat. *loc. cit.* Pasqualig. *decis.74.n.3.*

QVÆSTIO VIII.

An etiam nomine carnis comprehendatur jus carnium?

REspondeo tanquam certum: Comprehendi. Nam quamvis ius non videatur propriè, & strictè caro, nec nomen carnis obtineat, quia tamen carnium substantiam in se imbibit, ideò nomine carnis comprehenditur. Et ita præceptum Ecclesiasticum ieiunij interdicens carnes, meritò interdicit ius, quo coquuntur. Sic tenet praxis omnium fidelium, & vt certum docent communiter Doctores, Sanchez *lib.4. summa, cap.11. n.48.* (non 40. vt invenies apud Pasqualig.) Bonac. *disp.4. circa 2. precept. Decalog. q.2. punct.6. n.23.* Trullench *lib.2. in Decalog. c.2. dub.16. n.57.* Pasqualig. *decis.57. n.1. & decis.74. n.3.*

QVÆSTIO IX.

An item testudines, limaces, cochleæ, ranæ, locustæ, & hujusmodi veniant nomine carnis?

REspondeo tanquam certum: Non venire, quia nulla (ex recensitis) res habetur apud Christianos pro carne. Ideoque absque vllo scrupulo omnes res prædictas comedunt in diebus ieiunij, & in aliis diebus, in quibus adest privatio carnium. Sic communiter Doctores, docentes quod ad dignoscendum quid sit caro prohibita in die ieiunij, attendenda est maximè communis hominum existimatio, secundùm quam iam est determinatum (aut determinari debet, si occurrat de aliquo animali dubium) quænam sit caro prohibita, & quæ non. Ita tenent Azor *part.1. lib.7. cap.10. quæst.6. in fine, vers. Si quæras.* Reginald. *lib.4. num.143.* Bonac. *disp. ult. de precept. Eccles. q.1. punct.2. n.1.* Fagundez *lib.1. de 4. precept. Eccles. c.2. n.9.* Trulleneh *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.2. n.2.* Pasqualig. *in praxi jejunii, decis.6.* Bassæus *verb. Ieiunium 1, num.3.*

QVÆSTIO X.

An nomine carnis comprehendatur sanguis arietum, agnorum, & aliorum animalium, nec non sagimen, & lardum?

RESpondeo breviter pro nunc: Comprehendi, ideoque non posse quem prædictis rebus vesci in diebus, in quibus prohibentur carnes, vt disp. sequenti latiùs dicemus contra nonnullos Doctores.

QVÆSTIO XI.

An qui in diebus jejunii, & aliis in quibus carnes prohibentur, comederet carnem in parvitate materia, peccaret mortaliter?

AFfirmant aliqui, quos suppressis nominibus, refert Anton. de Leone *in qq. moral. de chocolate, p.3.n.3.* Quia existimant, quod in comestione carnis in die jejunii non datur parvitas materiæ.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Non peccare mortaliter, quia mihi certum est, quod sicut in aliis præceptis negativis, etiam naturalibus, datur parvitas materiæ excusans à mortali, vt patet in furto, & injuria illata proximo, quæ sunt contra præcepta naturalia negativa, ita etiam detur in comestione carnis in diebus jejunii. Et ideò hanc sententiam tenent communiter Doctores. Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 8. n. 17.* Bonac. *disp. vlt. de precept. Eccles. q. 1. punct. 2. num. 3. vers. Ex dictis colligitur*, citans Ludovic. Carbo *part. 4. de precept. Eccles.* & Rodriguez *1. part. cap. 23. n. 1. ad finem.* Sed ex his non ita benè Rodriguez; nam hic Author solùm loquitur de esu ovorum, non carnium. Tenent etiam Tannet. *in 2. 2. disp. 3. dub. 5. n. 93.* Merolla *tom. 1. disp. 2. c. 4. dub. 7. n. 111.* Hurtado de Mendoza *de fide 1. part. disp. 83. sect. 3. §. 21.* & Anton. de Leone *loc. cit.* Quos omnes refert, & sequitur Diana *1. part. tract. 9. resol. 43.* (aliàs *2. p. tract. 23. resol. 43.*) & *p. 5. tract. 5. resol. 32.* & Ausonius *in sum. Dianæ, verb. Iejunium, num. 49.* Quibus addi adhuc possunt Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 2. num. 5. in fine*, Pasqualigus *in Praxi jejunii, decis. 42. n. 2. & 3.* Bassæus *verb. Iejunium 1. n. 8. vers. Peres Secundò*, & communis.

QVÆSTIO XII.

An qui in diebus jejunii deditâ operâ manducaret dimidiam circiter unciam carnis, peccaret mortaliter?

NEgat Pasqualig. *decis. 42. cit. à n. 5.* Quia existimat, quod prædicta quantitas sit parva, eo quòd parum nutrimenti possit afferre. Vnde si quis (inquit *n. 7.*) deditâ operâ comedat carnes in die jejunij, in supradicta modica quantitate, vt satisfaciat gustui, non peccabit nisi venialiter, quia ratione parvitatis materiæ excusabitur à mortali; nec censetur carnibus se reficere. Ita ille. Sed certè nimis laxè in tam stricta materia.

Quapropter tanquam mihi certum respondeo dicendum, quod peccaret moraliter, quia mihi certum videtur, quod in comestione carnis materia in qua nonnulli non invenerunt parvitatem, non sit parva, sed magna quantitas dimidiæ circiter vnciæ carnis; moraliter ponderata (vt ait Pasqualigus.) Et primò sic ad hominem contra ipsum Pasqualigum arguo ex ipsiusmet doctrina. Nam ille *decis. 141. num. 5. in fine*, asseveranter docet, quod qui dimidiam vnciæ chocolate in potione infusam sumeret, frangeret jejunium, & peccaret mortaliter, eo quòd prædicta materia non sit censenda parva, sed magna, cum multùm nutriat. Audi obsecro ejus verba: Sed difficultas est (loquit Pasqualigus) quænam censenda sit parva materia; cùm enim talis potio adeò nutriat, & corroboret, diversa est ratio de ipsa, ac de cæteris cibis. Anton. de Leone *loc. cit.* putat dimidium vnciæ chocolate posse in potione misceri, tanquam parvam materiam. Sed hoc ego nimium existimo, quia proportionaliter loquendo, vncia dimidia chocolate plus nutrit, & corroborat, quàm sex vnciæ alterius cibi valde nutritivi. Vnde cùm in hoc non attendenda sit quantitas materialis, sicut in aliis cibis, sed quantitas formalis, nempe virtus nutritiva, vtpote quia in jejunio præcipitur abstinentia a cibo tanquam à nutritivo, illa habenda est pro parva materia, quæ parum nutrire potest: vnde puto, non posse excedere octavam partem vnciæ, aut ad summum sextam partem, alioquin semper afferet notabilem nutritionem. Hucusque Pasqualigus. Sed nunc ego ex ipsius doctrina (quidquid de veritate illius sit, de quo infrà) contra ipsum argumentum sequor: at sic est, quod in omnium opinione magis nutrit caro, quàm cæteri alii cibi, quantumvis sit chocolate: ergo si dimidia vncia hujus non est parua materia, à fortiori non erit materia parua dimidia vncia carnis. Consequentia est evidens. Minor verò probatur clarè. Tum experientia, tum etiam, quia ideò Ecclesia præcipit in diebus jejunii abstinere à carnibus, quia hæ magis reficiunt corpus, quod macerare per jejunium intendit. Vt benè probat Abulens. *in cap. 6. Matth. quæst. 171.* & ingenuè fatetur ipse Pasqualigus *decis. 41. num. 4.* per hæc verba: Quia jejunium consistit in abstinentia ordinata ad macerandum corpus, & proinde debet esse abstinentia à cibo, qui est magis gustui gratus, & qui magis reficit corpus, & semini subministrat vires contra rationem, tales autem sunt ex genere suo carnes, alioquin si ab ipsis non abstineretur, licèt abstineretur ab aliis cibis inferioribus, nullum corpus sentiret incommodum. Sic Pasqualigus: ergo juxta suam sententiam, & doctrinam hic traditam, ea sc magis reficit corpus, & carnem caro, quàm cæteri quicunque cibi: ergo si ea chocolate, quia validè reficit corpus, dimidium vnciæ non est parua materia apud ipsum, qua ratione erit parua dimidium circiter vnciæ carnis, cùm hæc multò magis reficiat corpus, & semini potentiores sanè subministret vires?

Secundò id probo. Quià si quis feriâ sextâ assumeret pro jentaculo, Hispanè *desayuno*, dimidium vnciæ carnis, cum duabus, aut tribus vnciis panis, verè reficeret corpus, & non parum, sed satis, præcipuè si sit debile: ergo signum manifestum est, dimidium vnciæ carnis non esse paruam materiam reputandam. Opinio igitur Pasqualigi nullo modo sustineri potest. Sic me citato tenet Diana *part. 10. tract. 14. resolut. 32. in fine*, his verbis: Sed rectè hanc opinionem tanquam nimis laxam existimat Leandrus, sustineri non posse, & rursus *resol. 56. in fine.*

QVÆSTIO XIII.

Quænam quantitas in comestione carnis, quæ in diebus jejunii, feriâ sextâ, ac Sabbato est prohibita, censeri debeat materia parva?

ANton. de Leone *tract. de chocolate, part. 3. n. 8.* affirmat paruam materiam in comestione carnis esse illam quantitatem, quam solent sumere coqui, & pincernæ ad prægustandos cibos. Vnde si quis, inquit,

quit, majorem quantitatem carnis advertenter ob gulam sumeret, non solùm venialiter, sed etiam mortaliter delinqueret, cùm materiam paruam excederet. Sic ille. Quem citat, & videntur sequi Diana *part. 5. tract. 5. resolut. 32.* & Ausonius etiam *in sum. Diana, verb. Ieiunium, num. 49.*

Alij verò Doctores de hac materia tractantes magis generaliter loquuntur. Nam quidam dicunt, materiam parvam esse particulam minimam carnis. Sic Merolla, & Hurtado de Mendoza *sup. citati*. Alij dicunt, materiam paruam esse valde exiguum carnis frustulum. Sic Bonac. & Trullench *loc. cit.* & hoc modo loquuntur alij.

Sed ego adhuc clariùs loquendo respondeo dicendum. Quod illa quantitas carnis, quæ non excedit octavam partem vnius vnciæ, censenda, & reputanda sit parua materia: quæcunque verò hanc excedat, magna, ac gravis. Quia octava pars vnciæ carnis vere est quantitas minima, & valde exigua, & quam sumere solent coqui (imò & necessariò, si necessarium sit multa fercula carnis prægustare) quando prægustant cibos: ergo censeri debet parua. Et hanc meam opinionem refert Diana *part. 10. tract. 14. resol. 32.* nec improbat.

QVÆSTIO XIV.

An incideret in peccatum reservatum, qui comederet carnem in paruitate materiæ, vbi comestio carnis in die prohibito est peccatum reservatum?

Affirmare tenentur, qui negant, in comestione carnis dari paruitatem materiæ, de quo suprà *quæst. 10.*

Sed tanquam quid certum respondeo: Non incidere, quia reservatio semper cadit supra peccatum mortale: at qui comederet carnem in parua materia, non committeret mortale, sed solùm veniale, vt ex dictis constat: ergo non incideret in peccatum reservatum. Sic Bonac. *disp. vlt. de præc. Eccles. q. 1. punct. 2. n. 2. vers. Ex dictis.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 2. n. 5. in fine.* Pasqualig. *decis. 42. num. 9.* Diana *part. 5. tract. 5. resol. 32.* ex Merolla *loc. cit.*

QVÆSTIO XV.

An qui in principio Quadragesimæ haberet expressam voluntatem comedendi singulis diebus carnem in paruitate materiæ, peccaret mortaliter?

Affirmabit Toletus. Quis in simili casu id affirmat. Nam *lib. 4. sum. c. 25. n. 1.* (non 2. vt citatum invenies apud Sanchez) loquendo de peccatis, quæ contra sanctificationem festorum committi possunt, ait tunc committi mortale, cùm materia est magna, vel continua, quia singulis diebus fit.

Sed longè multò probabiliùs, & certiùs respondeo: Non peccare mortaliter, sed venialiter tantùm. Ratio est, quia quælibet illarum comestionum ob paruitatem materiæ solùm continet peccatum veniale, vt ex dictis constat: ergo etiam omnes simul sumptæ solùm continebunt peccatum veniale: ergo & propositum, aut voluntas ponendi in executione tales comestiones. Hæc consequentia cum majori est manifesta; minor autè probatur. Quia illæ singulæ comestiones nullo modo vniuntur inter se: ergo nequeūt inducere rationem vnius comestionis: ergo remanent singulæ in sua levitate. Quod enim non vniantur inter se, constat; quia obligatio abstinendi à carnibus est affixa diei: ergo translacto quolibet die, transit etiam, & cessat obligatio abstinendi à carnibus: ergo comestio vnius diei tantùm est contra obligationem illius diei, non verò contra obligationem alterius. Sic omninò ferè Pasqualig. *decis. 43. per totam.* Et ante illum Merolla *tom. 1. disp. 2. c. 4. dub. 7. num. 111.* Quem citat, & videtur sequi Diana *part. 5. tract. 5. resol. 32.* Et loquendo de præcepto jejunandi, & recitandi Horas Canonicas, aut non laborandi in festis, & aliis, eandem doctrinam tradunt Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 4. numer. 11. 12. 14. & 15.* & penes ipsum alii. Sotus, Angles, Suarez penes Pasqualig. & communis, vt constat ex dictis *tract. 1. de primo præcepto Ecclesiæ, disp. 6. quæst. 8.*

QVÆSTIO XVI.

An coqui, & pincernæ possint licitè prægustare carnes in diebus, in quibus prohibentur?

Respondeo tanquam certum: Licitè posse prægustare carnes, etiam transmittendo illas ad stomachum, quia à mortali excusat eos paruitas materiæ, vt habitum est suprà; à veniali verò, quia talis sumptio non fit ab illis per modum comestionis, aut refectionis, sed ex necessitate servitij, & ad implendum suum munus. Sic Sylvest. *verb. Ieiunium, q. 3. num. 9.* Caiet. 2. 2. q. 147. *art. 5.* Navar. *cap. 21. n. 13.* Abulens. *in 6. Matth. q. 171.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 22. num. 9.* & penes ipsum Medina *lib. 1. summæ, cap. 14. §. 10.* & Palat. *in 4. dist. 15. disp.* & Diana *part. 5. tract. 5. resolut. 32.* Anton. de Leone *loc. cit.* Fagundez *lib. 1. de 4. præcepto Eccles. c. 2. num. 8.* Pasqualig. *decis. 44. per totam*, & apud ipsum præter citatos Bizoaer. & Ioan. de Cruce, Sic etiam Trullench *lib. 3. in Decal. cap. 2. dub. 6. n. 10.* Ausonius *in summa Dianæ, verb. Ieiunium, num. 4.* & communis. Nota tamen hic cum Caiet. Sanchez, & aliis, quod nullo modo solvantur à jejunio prædicti prægustatores carnium, sed omninò tenentur ad illud, non secus ac si non prægustâssent illam, ob rationem factam.

QVÆSTIO XVII.

An etiam inservientes infirmis licitè possint in diebus prohibitis comedere (in parvitate materiæ) aliquid carnis ad inducendos infirmos ad comedendum?

Respondeo etiam tanquam quid certum: Licitè posse, quia à mortali culpa excusat illos paruitas, à veniali verò charitas: ergo. Sic Sanchez *loc. cit. n. 10.* per hæc verba: Septimò addendum est eos, qui inserviunt infirmis, posse aliquid comedere in die jejunii, etiam ex carnibus, quando vident id esse commodum ad excitandum appetitum infirmorum, quia patiuntur fastidium, & probatur ex casu præcedenti de pincernis, gravior enim, & vrgentior est hæc causa. Item quia hoc postulat charitas, & Ecclesia non intendit impedire opera charitatis. Sic Navar. *suprà*, & prædicti Iuniores. Hucusque Sanchez. Quem citant, & sequuntur Diana *resol. 32. citata, in fine*, & Pasqualigus *decis. 545. per totam.*

QVÆSTIO XVIII.

An qui nullum haberet alium cibum præter carnes, poſſet licitè illis veſci in diebus prohibitis?

REſpondeo tanquam certum, poſſe. Quia lex prohibens carnes, cùm ſit poſitiua, & humana, non obligat cum detrimento vitæ, aut ſalutis. Sic Abul. *in c.6. Matth.q* 571. *verſ. Dicendum* (non *c.7.q.1.* vt apud Fagund. nec *q.371.* vt apud Paſqualig. inuenies) Cardin. *in rubr. de obſeruat. ieiun. q.*8. Henriquez *lib.7. c.13.n.12.* Fagundez *lib.1. cit. cap.2.n* 8. Paſqualigus *deciſ.49.n.1.* citans prædictos, & etiam Syluest. *verb. Ieiunium, q.9.* Azor. *1.p. lib.7.c.17.q.7.* Tolet. *lib.6.c.4. n.4.* Filliuc. *tract.27.p.2.c.6.n.115.* Bonac. *diſp. vlt. de præc. Eccleſ. q.1. punct. vlt. n.5.* Angles *in florib. q.9. de Ieiunio, art.1. diff.4. append.1.* & Sanch. *lib.5. conſil. c.1. dub.29. n.4.* ſed ex his Doctoribus malè citatur ab hoc Authore Syluest. nam *q.9.* nihil agit de hac re, ſed in *q.10.* vbi tamen ſolùm ait, quod comedere carnes ſextâ feriâ, ſine cauſa infirmitatis, ſit mortale. Azorius licèt id affirmet, non tamen ita expreſsè, nec mihi *c.57.* ſed 28. Toletus nil docet ad propoſitum *loc. cit.* benè tamen Bonacina (quamvis malè citet etiam Toletum, & Syluestrum eiſdem locis citatis à Paſqualigo) & alij Doctores.

QVÆSTIO XIX.

An etiam poſſet veſci carnibus in diebus prohibitis, qui non haberet alios cibos præter panem?

AFfirmat abſolutè Paſqualigus *in praxi ieiunij, deciſ.49.n.3. & 4.* vbi ſic ait: Arbitror tamen, quod ſi etiam per vnicum tantùm diem careret aliis cibis conceſſis, poſſet loco ipſorum veſci carnibus. Lex enim prohibens carnes intendit tantùm macerationem illam, & abſtinentiam quæ prouenit ex ſubtractione carnium, & non aliam maiorem: ergo quando lex non poteſt ſeruari ſine extraordinaria abſtinentia, & maceratione, deſinit obligare. Tum quia ceſſat intentio legis, quæ intendit moderatam tantùm abſtinentiam. Tum quia lex fieret nimis onerosa abſque noua cauſa. Hæc ille, cui adhæret P. Vidal *in Arca Theolog. moral. de ieiun. inquiſit.5.n.7.* ſed abſolutè loquendo nimis laxè. Vnde

Alij meliùs abſque dubio dicunt, quod ſi quis per vnicum tantùm diem careret aliis cibis præter panem, tunc non poſſet veſci carnibus, ſed deberet contentus eſſe ſolo pane; ſecus autem ſi careret per plures dies. Pro hoc modo philoſophandi citat Paſqualig. *n.2.* Ioſeph. Angles *in florib q.9. de ieiunio, art.1. diff.4. append.1.* & Vegam *1.p. ſum. cap.14. caſu* 28. & benè quidem, & poſſet citare etiam Thom. Sanchez *lib.5. conſil. c.5. dub.19.n.7.* ſic dicentem. Tandem notu, multò maiorem neceſſitatem requiri, vt fas ſit in diebus prohibitis veſci carnibus. Vnde ſi nullus alius cibus eſſet, niſi panis, non liceret carnibus veſci, niſi per plures dies duraret inedia, vt longa in nauigatione, & in atroci bello, vbi deeſt victus. Sic Angles *vbi ſup. diff.4. fol* 426. Hucvſque Sanchez.

Sed ego adhuc meliùs, & diſtinctiùs reſpondeo dicendum, quod vel perſona, cui dictus caſus contingeret, eſt nimis delicata, aſſuetaque epulari ſplendidè, vt ſunt Magnates, aut Principes, vel eſt perſona robuſta, & enutrita vilibus eſcis, vt ſunt Paſtores, & pauperrimi agricolæ, qui vix vnquam ſaturari poſſunt micis, &c. Loquendo ergo de primo genere perſonarum, credo ſuſtineri poſſe ſententiam Paſqualigi, quia pro illa militant rationes ab ipſo factæ, non verò loquendo de ſecundo perſonarum genere, quia de iis loquendo veriſſima eſt ſententia Sanchez, & aliorum, non enim inuenitur ratio poteſt, ob quam licita ſit eis comeſtio carnis in diebus prohibitis, cùm in his non deficiat illis conſueta refectio; imò eademmet, quam habent in aliis diebus, in quibus non eſt prohibitum veſci carnibus. Ex quibus facillimè ſolvi poſſunt argumenta Paſqualigi, ſolùm enim probant primam partem noſtræ reſponſionis, minimè verò faciunt contra ſecundam. Et ita me citato, tenet hanc partem Diana *p.10. tract.14. reſol.59.*

QVÆSTIO XX.

An fidelis exiſtens, aut tranſiens per terras Turcarum, aut Hæreticorum, poſſit comedere carnes in diebus prohibitis ad occultandum ſe eſſe Catholicum, ne aliàs aliquod graue ſubeat periculum?

REſpondeo dicendum: Poſſe quidem, ſi timeat aliàs aliquod graue damnum; ſecus verò ſecluſo illo. Ratio eſt, quia præceptum abſtinendi à carnibus, cùm ſit Eccleſiaſticum, non obligat cum graui periculo. Secluſo tamen illo tenebitur abſtinere à carnibus, nec poterit illas in ſecreto comedere, quando prohibentur, ſi illi alij cibi ſuppetant, iuxta nuper dicta. Sic Azor. *1.p. lib.7.c.38. alias* 39. (non 18. vt invenies apud Paſqualigum) *q.7. & lib.8.c.57.q.3.* Fagund. ex illo *lib.1 de 4. præc. cap.9.n.11.* & Lublin. *3.p. ſum. verb. Ieiunium, n.55.* Paſqualig. *deciſ.52.* & alij communiter. Qui tamen bene addunt, hoc debere intelligi caſu, quo carnes non apponantur publica auctoritate in proteſtationem falſæ ſectæ, aut in odium Religionis Chriſtianæ; quia tunc fidelis potiùs deberet mori, quàm illas comedere.

QVÆSTIO XXI.

An etiam Remiges in triremibus Infidelium, aut Hæreticorum laborantes, poſſint veſci carnibus in diebus prohibitis?

REſpondeo: Poſſe caſu, quo ſecus facientes ſubirent aliquod grave damnum, aut caſu quo aliàs non poſſent præſtare debitum officium & laborem, aut tandem ſi non haberent alios cibos, iuxta doctrinam Sanchij ſuprà *q.18.* traditam, quæ pro hoc caſu tenenda omninò eſt. Sic Paſqualig. *deciſ. cit. n.4.* & innuunt aliqualiter Azor, & Fagundez *loc. cit.*

QVÆSTIO XXII.

An item Catholici laborantes, aut famulatum præſtantes in terris Hæreticorum, poſſint veſci carnibus in diebus jejuniorum?

AFfirmat abſolutè Layman *lib.4. Theolog. moral. tract.8.c.3.n.3. verſ. Tertia eſt*, per hæc verba: Addo primò, laborantibus, & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis Hæreticorum permitti poſſe, vt diebus ieiuniorum carnibus veſcantur, dummodo ſcandalum tolli poſſit, ſi nimirum dicant ſe in tali caſu neceſſitatis Eccleſiæ præcepto non obligari

obligati. Verùm Soc. Iesv in his septentrionalibus partibus, ob majorem securitatem à Summo Pontifice privilegium accepit dispensandi cum talibus. Ita Layman.

Sed hanc doctrinam limitat Pasqualig. *decis.* 53. *n.* 2. dicens illam esse veram, sed non generaliter, sed solùm in casu, quo Catholicus non posset sine magno incommodo habere alios cibos, aut hæretici nollent alios cibos (non in contemptum Religionis) ministrare, quia tunc vesci carnibus possent.

Sed ego distinctiùs adhuc respondeo: Dicendum primò, quod nullo modo possint dicti Catholici vesci carnibus in diebus prohibitis, ea solùm de causa, quia videlicet, ligentur tunc præcepto Ecclesiæ præcipientis abstinentiam carnium; quia seclusa gravi necessitate, aut alia causa excusante, falsum omnino est, quod Catholici habitantes apud Infideles non ligentur præceptis universalis Ecclesiæ, cùm hæc non locum, sed personam sequantur, vt bene probat Pasqualig. *decis.* 52. *n.* 5. & 6. nec credo hoc dictum esse contra Layman.

Dico secundò, quod si quis non haberet dispensationem ad vescendum carnibus diebus prohibitis, & haberet alios cibos, quibus dictis diebus vesci posset, nullo modo esset licitum ei carnes manducare, cùm tunc nec adsit periculum gravis damni, vt supponimus, nec necessitas, nec dispensatio: ergo nulla ex parte licitè remaneret tunc comestio carnium. Secus verò dicendum existimo casu, quo quis non haberet alios cibos præter carnes, aut etiam casu, quo obtinuisset dispensationem; nam tunc licitè posset manducare carnes, etiamsi alij cibi suppeterent, cùm dispensatio sit (vt supponimus) absoluta, & non sub conditione.

QVÆSTIO XXIII.

An discedens à loco, vbi illa die nec jejunatur, nec prohibentur carnes, possit comedere carnes antequam discedat, quamvis vespere perventurus sit ad locum vbi jejunatur?

Respondeo tanquam certum: Posse, quia licitè potest sequi consuetudines, & leges loci in quo reperitur, nec tenetur leges proprias alterius loci, etiam proprij domicilij observare tunc, vt diximus supra *tract.* 1. *disp.* 3. *q.* 6. & sic tenent communiter Doctores. Sanch. *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 18. *n.* 22. *vers. Verùm probabilius.* Lessius *lib.* 4. *de iust. c.* 2. *dub.* 8. *n.* 57. quem citat, & sequitur Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 109. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 30. Molfes. *t. part. sum. tract.* 10. *cap.* 4. *n.* 2. Portel. *in dub. regul. verb. Ieiunium, in addit. n.* 3. Diana *t. p. tract.* 9. *resol.* 5. quos omnea citat, & sequitur Pasqualigus *in praxi jeiunij, decis.* 59. *n.* 1. quibus adde Amicum *tom.* 5. *de iust. & iure, disp.* 5. *sect.* 16. *n.* 360. & alios.

QVÆSTIO XXIV.

An prædictus qui manè licitè comedit carnes, possit etiam licitè eas vespere comedere, si perveniat ad locum proprij domicilij, in quo illa die non comeduntur?

Respondeo tanquam certum: Non posse licitè, quia certum est, quod quilibet tenetur legibus sui proprij domicilij, quandiu in ipso est: ergo tenetur statim, ac ad ipsum pervenit. Sic communiter Doctores, Sanchez, Amicus, Filliucius, Sancius, & Diana *loc. cit.* Pasqualig. *decis.* 60. *n.* 1.

QVÆSTIO XXV.

An saltem posset illas comedere, si locus ad quem vespere pervenit, non sit proprium domicilium, si ibi specialiter prohibeantur?

Affirmant Sanchez, Sancius, & Filliuc. *loc. cit.* Fagundez *lib.* 1. *de* 4. *præc. Eccles. c.* 7. *n.* 11. & penes ipsum Palarios, Petr. Ledesma, Medina, & alij. Negant verò alij DD. existimantes non posse in dicto casu carnes comedere, eo quòd teneatur legibus illios loci ad quem accessit. Et hæc sententia est probabilior mihi, & tenenda, iuxta dicta *tract.* 1. *de primo præcepto, disp.* 3. *q.* 13. Legatur.

QVÆSTIO XXVI.

An discedens à proprio domicilio, vbi carnes prohibentur, possit nihilominus eas comedere antequam discedat, si perventurus sit vespere ad locum vbi comeduntur?

Respondeo tanquam certum: Non posse, quia certum est, quod prædictus discedens ligatur legibus sui proprij domicilij, quandiu in ipso est, vt nuper diximus, & tenent communiter omnes, præcipuè Sanchez, Basilius, Granados, Ægidius, Saocius, Amicus, Barbosa, Filliocius, & alij statim citandi.

QVÆSTIO XXVII.

An saltem discedens manè ex loco, vbi est jeiunium, perventurus vespere ad locum, in quo jeiunium non obligat, possit antequam discedat ientaculum sumere?

Affirmant Sanch. *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 18. *n.* 22. & *lib.* 1. *sum. c.* 12. *n.* 34. Lessius *lib.* 4. *de iust. c.* 2. *dub.* 8. *n.* 88. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 109. Salas *disp.* 14. *de legib. sect.* 5. *n.* 68. Molfes. *tom.* 1. *sum. tr.* 10. *cap.* 4. *n.* 22. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 27. *ultiat* 28. Tamburin. *tom.* 2. *de iure Abbat. disp.* 12. *quæst.* 3. *n.* 5. Villalob. *tom.* 1. *sum. tract.* 2. *diff.* 54. *n.* 3. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 6. Merolla, Portel, Gordon, & Layman, quos citat, & sequitur Pasqualig. *tract. de ieiun. decis.* 215. *n.* 3. & 4. vbi id probat: Quia certum est apud omnes, quod qui absolvitur ab abstinentia à pluribus comestionibus, eo ipso absolvitur etiam à præcepto jeiunandi: Sed sic est, quod etiam est certum, quod qui egreditur à loco jeiunij, & pervenit vespere ad locum, vbi non est præceptum de jeiunio, absolvitur ab abstinentia à pluribus comestionibus, cùm in loco vbi est jeiunium, possit prandere, & vespere cœnare: ergo pro illo die est absolutus à ieiunij præcepto, & consequenter poterit quacumque horâ comedere antequam exeat à loco, vbi est præceptum de jeiunio. Sic illc. Et etiam novissimè Barbosa *lib.* 1. *de iure vniuersc. c.* 10. *n.* 5 t. Leaoder de Murcia *cap.* 2. *n.* 28. *super c.* 3 *Regula Franciscana*, & Amicus 5. *tom. de iure, & iustit. disp.* 5. *sect.* 16. *n.* 460.

Sed ego iuxta dicta *tract.* 1. *disp.* 3. præcipuè *q.* 9. probabilius respondeo: Quod non possit in dicto casu præfatus discedens, manè antequam discedat ientaculum sumere (nisi aliàs ratione laboris ob iter

iter ſumendi, jam ſit liber à Iejunio: in quo omnes conueniunt.) Probatur noſtra reſponſio: *Primò*, quia iſte talis oequit antequam diſcedat comedere carnes, etiamſi veſpere perventurus ſit ad locum, vbi comeduntur, vt cum communi omnium ſententia concedunt etiam Authores primæ, & conſtat ex dictis quæſt. antecedenti: ergo nec poterit jentaculum ſumere: patet conſequentia, quia revera vtrumque præceptum vrget antequam diſcedat. Dicere autem, quod hujuſmodi diſcedens, antequam diſcedat abſolvatur ab abſtinentia à pluribus comeſtionibus, non verò ab abſtineotia à carnibus, ſine fundamento profectò eſt dictum, quia in noſtro caſu potiùs abſtinentia à carnibus eſt propter jejuoium: ergo præcepto peincipali ſublato, auferretur etiam illud aliud, quod eſt propter ipſum.

Secundò, quia certum eſt apud omoes, quod qui exit à proprio loco, vbi vrget præceptum feſti, ad laborandum in alio, vbi tale præceptum oon adeſt, non poſſit manè antequam exeat, laborare per partem notabilem temporis, etiamſi ſciat per majorem reliquam diei partem poſſe in loco, vbi noo eſt feſtum, laborare; & hoc non ob aliam rationem, niſi quia vbi manè adeſt, vrget præceptum feſti, ad quod ſeruandum pro tunc tenetur abſtinendo ſe ab operibus ſervilibus: ergo ſimiliter ob eandemmet rationem qui diſcedit à loco vbi vrget præceptum jejunii, quantumvis ſciat veſpere perventurum ad locum, vbi non vrget, minimè poterit mane antequam diſcedat, ſumere prandium io quaotitate magna, ſed tenebitur ab obſervandum pro tunc jejunium, abſtinendo ſe à comeſtione quacumque dictæ obſervationi contraria.

Tertiò, & ſit huius rationis confirmatio. Quia probabilius eſt (vt diximus *ſup. quæſt.9. cit.*) quod qui manè egreditur de loco proprio, vbi eſt dies feſti, ad locum, vbi non eſt, teneatur priuſquam exeat Miſſam audire, eo quòd pro tunc vrgeat præceptum illam audiendi: ergo ſimilitee io noſtro caſu diſcedens tenebitur ad abſtinendum à pluribus comeſtionibus, antequàm diſcedat, cùm ſimilitee pro tunc vrgeat jejunii præceptom.

Ex quo patet ad fuodamentum Paſqualigi, negandum enim omnino eſt, quod prædictus diſcedens abſolvatur anteqoam diſcedat, abſolutè, & per ſe ab abſtioeotia à pluribus comeſtioonibus, ſicut non abſolvitur ab abſtinentia à carnibus. Vnde noſtram ſententiam tueotur Baſilius *de Matrim. lib.5. c.8. n.3.* his verbis: Hinc magis in ſpeciali fit, eum qui diſcedit à loco, in quo iuxta patriæ cooſuetudinem jejunium ſervatur, & accedit ad eum locum, in quo carnibus veſcuotur, non poſſe ante exitum cibum ſumere; tenetur enim io eo loco lege jejunii, cùm ſit præceptum negativum habens vim obligandi pro ſemper, io quo non rectè loquitur Thomas Sanchez *diſp. cit. n.22.* Quamvis autem certos ſit de profectione, adhuc violatur lex jejunii ſumptione cibi, quandiu ibi commoratur, qua lege tantùm liberatur, quando exit extra territorium proprium. Hucvſque Baſil. Ægid. *de Sacram. q.74. art.4. diſp.3. n.103.* Granados *1.2. controu.7. tract.3. diſp.6. ſect.4. n.31.* Caſtro Palao *part.1. oper. moral. tract.3. diſp.1. punct.24. §.5. n.10. & 11.*

QVÆSTIO XXVIII.

An qui ex diſpenſatione comedit carnes in diebus, in quibus prohibentur, peccet mortaliter contra præceptum abſtinentiæ à carnibus, ſi comedat tocinum, aut alias carnes nocivas in magna quantitate?

AFfirmat Ioan. de Cruce *in ſum. 1.p. precept.3. art.4. dub.8. n.3.* Quia, inquit, tales carnes nociuæ iam ſuot vetitæ, & diſpenſatio oon ſe extendit ad illas, cùm ſit tantùm de iis quæ conferunt ſanitati. Citat etiam pro hac parte Paſqualig. *infrà*, Emanuelem Rodrig. *1.p. ſum. c.24. n.3.* & Henricum Henriq. *lib.7. ſum. c.30. n.5.* ſed ex iis non omnino bene Rodriguez, quia oon loquitur de noſtro caſu in propriis terminis; ſed de caſu, quo Medicus daret licentiam alicui edendi ova: in quo, inqoit, non poſſet huiuſmodi licentiatus edere lacticinia, ſi eſſent nociva ſaloti eius. Non dicit, quod oon poſſet tunc edere ova, ſi quæ ſunt nociva, ſed lacticinia. Quod quidem deberet aſſerere, vt pro hac parte omnino beoe citari poſſet, ſed quidquid ſit de hoc.

Probabilius omnino reſpondeo: Non peccare mortaliter contra præceptum abſtinendi à carnibus, ſed ſolum contra aliud præceptum naturale, quo tenetur ad noo inferendum ſibi aliquod grave damnum in vita, ſeu ſalute; ideoque qui prædicta in diebus prohibitis comederet, nullo modo peccaret contra primum præceptum, bene tamen contra hoc ſecundum mortaliter, vel venialiter, iuxta menſuram damni gravis, vel levia, quod ex tali carnium nocivarum comeſtione incurreret. Ratio eſt, quia Eccleſia per diſpenſationem omnino tollit prohibitionem carnium: at prohibitio carnium reſpicit, & includit carnes omnes (vt apud omnes eſt conſtans:) ergo & diſpenſatio abſoluta includere debet ablationem abſtinendi ab omnibus carnibus, tam proficuis, quàm nocivis.

Vnde ad fundamentum contrarium, negaodum eſt, quod diſpenſatio non ſe extendat ad tollendam prohibitionem etiam carnium nocivarum. Quia licet motivum diſpenſandi ſit neceſſitas illius cum quo diſpenſatur, noo tamen fit diſpenſatio iuxta menſuram neceſſitatis, quia ſit abſoluta, & ſic tollitur abſolutè obligatio abſtinendi à carnibus, impoſita ab Eccleſia. Sic omninò Paſqualig. *deciſ.46.* dicens hanc opinionem non ſolùm probabiliorem, ſed ſibi certam videri. Et pro illa affert Villalob. *1.p. ſum. tract.23. dub.8. num.11.* Dian. *p.5. tract.5. reſol.47. verſ. Sed contrariam.* Bartbol. à S. Fauſto *lib.1. Theſauri Relig. q.146. in vlt. edit.* Ioan. Sanch. *in ſelect. diſp.51. n.20. & 21.* Thom. Sanchez *lib.4. ſum. c.11. n.57.* & Ægid. Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.2. n.9.* ſed ex his malè citatur Diana *5.p. tract.5.* quia noo ibi, ſed *1.p. tract.9. reſol. cit.47.* id docet. Tenent tameo alij, quibus addi adhuc poſſunt idem Sanch. *lib.8. de Matrim. diſp.1. num. vlt.* Auſon. *in ſumma Diana, verb. Iejunium, n.20.* Machad. *lib.2. ſum p.4. tract.3. docum.2. num.5.* vbi ſic ait: [Pero mas probable, que el que tiene licencia para comer carne, puede comer conejo, liebre, ò tocino, y ſi eſto le hiziere daño, ſera pecado de gula, mas no contra el precepto del ayuno.] Sic ilſe. Qui tamen non citat bene pro hac parte Henriquez: ſic etiam Leander de Murcia *q.12. in c.3. Regul. S. Franciſci, n.4.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIX.

An qui in diebus prohibitis comedit ex dispensatione carnes, oua & lacticinia, possit etiam simul comedere pisces, casu quo ex comestione illorum non proueniat illi aliquod damnum?

NEgatiuam sententiam tenuisse Nauarrum *tom. e. consil. 5. de obseruatione ieiun. n. 3.* loquendo de carnibus, & piscibus, affirmat Filliuc. *tract. 27. p. 2. cap. 3. n. 55.* Et loquendo de lacticiniis, & piscibus, Pasqualig. *infrà citand.* & loquendo de illo, qui comedit carnes, seu lacticinia simul cum piscibus, Diana, Villalobos, Azor, Fagundez, Trullench: sed omnes malè. Nam certè Nauar. nec loquendo de carnibus, & piscibus, aut de lacticiniis, & piscibus id negat ibi, cùm solùm doceat, quod illi qui in diebus ieiunij Ecclesiastici habent à Pontifice facultatem comedendi ova, & lacticinia, non possint illis vesci ieiuniorum diebus à Iubilæo indictis. Vnde de comestione piscium, siue cum carnibus, siue cum lacticiniis, nec aliquod verbum habet. An verò ex eius doctrina colligi possit, id quod illi imponunt Filliuc. & Pasqualig. tu vide. Citat etiam Azor pro hac parte Medinam *in sum. c. 14. §. 10.* sed etiam malè, quia in toto §. 10. quod legi, & relegi, nihil de hac quæstione agit.

Tenent tamen hanc sententiam negatiuam Gtsff. *1. p. decis. aur. lib. 2. c. 37. n. 59.* & Lauor. *c. p. de Iubil. cap. 20. n. 28.*

Ratio eorum est, quia vel pisces ei nocent, vel non, si nocent, tunc eorum comestio verè est peccaminosa: si non nocent, tunc non tenet dispensatio, cùm ad illam concedendam non adsit causa: ergo qui in diebus prohibitis comedit carnes, seu lacticinia ea dispensatione, non potest licitè simul comedere pisces.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Posse, quia qui dispensat, vt quis possit in diebus prohibitis comedere carnes, nullo modo prohibet, ne simul cum illis comedat pisces: ergo cùm aliàs horum comestio sit licita in ipsismet diebus, in quibus prohibentur carnes, licitè poterit carnes, & pisces simul comedere, si aliàs ex comestione piscium non proueniat comedenti aliquod damnum. Sic communiter Doctores. Pasqualig. *in praxi ieiunij, decis. 47. à n. 2. & decis. 80. n. 3.* & penes ipsum Henriq. *lib. 7. c. 13. n. 3. lit. F.* Azor. *lib. 7. c. 10. q. 5.* Reginald. *lib. 4. cap. 14. n. 168.* Nugnus *in addit. ad 3. p. tom. 2. tract. de Bulla, §. 8. dub. 4.* Angles *quæst. 9. de ieiun. art. c. diff. 6.* Ortiz *c. 19. sum. n. 18. & 19.* Corduba *in sum. q. 168.* Rodrig. *in Bullam Cruc. §. 6. n. 5. dub. 4.* Acosta *in Bullam, q. 80, vers. Si autem quæras,* Filliuc. *loc. cit.* Fagund. *lib. 1. de 4. præc. Eccles. c. 2. n. 18.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 2. num. 10.* Lezana *verb. Ieiunium, n. 11.* Villalob. *tract. 23. diff. 8. n. 10.* Fernandez *p. 3. exam. c. 9. §. 5. n. 4,* & Diana *1. part. tract. 9. resol. 26.* sed ex iis, quamvis hanc sententiam tueatur Henriq. non sequitur eam absolutè, sed cum limitatione. Sic enim ait *c. 13. cit. n. 11.* (non 3. vt citat Pasqualig.) Extensio quædam Bullæ fieri potest. Primò, vt cui licent oua, aut carnes, non prohibeatur simul vesci piscibus, secluso scandalo, aut speciali statuto alicuius vrbis. Sic ille. Cum qua limitatione antea docuerat hanc sententiam Angles *loc. cit.* vt ait idem Henriq. *in glossa, lit. F.* & cum eadem limitatione idem docent Leander de Muecia *loc. cit. n. 3.* & Ortiz *cap. 19. cit. §. 11. & 12.* (non 18. & 19.) saltem penes me, vt citant Pasqualig. & Diana, & Trullench *in Bulla, lib. 1. §. 4. dub. 2. n. 3,* Fagundez verò, licèt hanc nostram sententiam doceat, citat tamen pro contraria Nauarrum, & pro hac Medinam *loco* ab Azorio *citato*, quod non aduertunt Pasqualigus, nec Diana.

Ad fundamentum oppositæ sententiæ (quod falsò dicunt Azor, & Fagundez esse Nauarri) bene respondent ipsi dicendo, quod si pisces nocent, peccat quidem quis illos comedendo, non quia legem ieiunij perfringat, sed quia vescitur cibo sibi incommodo, ac minimè salubri. Si verò ei non nocent pisces, non peccat, nec vllam legem violat, quia vtitur suo priuilegio, & priuilegium Principis valet, quando solùm suæ legi derogat, non iuri diuino, aut naturali. Ad hæc addunt alij, quod pisces verè nocerent, si continuò comederentur, aut si soli, quæ est iusta causa ad dispensandum. Sed dum comeduntur simul cum carne, non nocent, quia caro supplet defectum nutrimenti, quod à piscibus haberi non potest. Sic Filliuc. & Pasqualigus.

QVÆSTIO XXX.

An peccet mortaliter, qui in Diœcesi Toletanà comedit piscatum simul, & carnes in diebus, in quibus carnes prohibentur?

AFfirmat Sancius *in select. disp. 51. num. 20. & 21.* peccare scilicet mortaliter illum, qui in dicta Diœcesi sine necessitate aliqua piscatum simul, & carnes comedit in Quadragesima, temperantiam naturalem infringens. Quia in dicta Diœcesi lata est excommunicatio maior aduersus carnem, & piscatum prandentes simul in Quadragesima: at hæc censura supponit peccatum mortale: ergo. Addit tamē Sancius non peccare mortaliter, nec incurrere dictam excommunicationem illum, qui dictis diebus ad excitandum appetitum, ad cibum parum piscati sumeret, quia id concessum est iure naturæ, contra quod prævalere nequit positiuum; nec illum qui pisce suavi, vulgò *Trucha*, vesceretur citra fine necessitate erigendi appetitum ad cibum, & in magna quantitate; quia ex esu illius, nec salus, nec temperantia læditur. Hæc Sancius.

Sed in primis non verè in eo quod dicit, latam esse excommunicationem solùm aduersus illos, qui in diebus Quadragesimæ edunt carnes, & piscatum simul, cùm excommunicatio lata sit absolutè aduersus illos, qui non solùm in diebus Quadragesimæ, sed etiam in aliis diebus, in quibus prohibentur carnes, has simul & piscatum manducant, vt colligitur ex titulo constitutionis 2. vbi dicta excommunicatio fertur, qui sic se habet: [Que ninguno coma carne, hueuos, queso, leche, ni cosa dello, los dias que la Iglesia lo veda, &c. Y que los tales dias ninguno coma carne, y pescado juntamente.] Ita titulus: ergo, &c. Quo supposito pro resolutione quæstionis,

Respondeo dicendum: Quod verè peccet mortaliter, & incurrat excommunicationem, qui in Diœcesi Toletana (& in alia quavis, vbi talis excommunicatio sit lata) in diebus in quibus prohibetur esus carnium, carnem, & piscatum simul prandet, dummodo id faciat sine necessitate, & ita in magna quantitate, vt salus, & temperantia grauiter lædatur, aliàs minimè. Ratio est, quia ad incurrendam excommunicationem majorem necessum est, vt quis priùs incurrat peccatum mortale: ergo vt quis incurrat excommunicationem latam contra comedentes carnes & piscatum simul in præassignatis diebus, necessum erit,

erit, vt ita abundanter comedat, vt grauiter periclitetur ſalus comedentis, & temperantia, & ideò grauiter ex hoc capite peccet: ergo ſi ſecus faciat, nec peccabit mortaliter, nec incurret conſequenter latam excommunicationem. Minor in qua poteſt eſſe aliqua difficultas, patet ex ſe, necnon ex fine etiam ob quem, ſaltem ex parte, lata fuit dicta excommunicatio, vt denotant verba dictæ conſtitutionis, quæ ſic ſe habent: [Otroſi porque ſomos informados, que algunos con poco temor de Dios, en los dichos dias prohibidos comen carne, y peſcado juntamente, loqual demas de ſer damnoſa a la ſalud corporal, redunda en menoſprecio de los mandamientos de la Igleſia, y en notorio eſcandalo, y mal exemplo de los que véen, ò ſaben. Por ende mandamos que el que anſi lo comiere, incurra en pena de excomunion ipſo facto, y de tres ducados; &c.] Sic ibi. Advertendum tamen eſt cum communi, quod huiuſmodi conſtitutio ſynodalis nullo modo ligat Regulares, etiamſi confirmata ſit à Papa. Legatur Thom. Sanch. *lib.7.conſil.c.1.dub.14.n.6.*

QVÆSTIO XXXI.

An qui ex diſpenſatione comedit carnes in diebus prohibitis, poſſit etiam comedere ova, & lacticinia?

NEgant nonnulli, vt refert Filliucius *vbi infrà.*

Sed tanquam quid certum reſpondeo: Poſſe. Quia cui conceditur maius, conceſſum cenſetur quod eſt minus in eodem genere, ſi ſubordinatur maiori: ergo cui conceditur caro, quod eſt maius, conceſſa debent cenſeri ova, & lacticinia, quod eſt minus. Sic communis ſententia. Paſqualig. *deciſ.48.à n.2.* Trullench *lib.3.in Decalog.c.2.dub.2.n.8.& lib.1. Bullæ, §.4.dub.2.n.3.* Filliuc. *tract.27.p.1.c.3.n.50.* & pro hac parte citant hi tres Authores Azor. *tom.1. lib.7.c.10.q.4.* & Medinam *lib.1.ſum.c.14.§.10.* Sed omnes malè, neuter namque de hac quæſtione expreſsè agit, ſed de quæſtione ſequenti. Rurſus Trullench *in Bulla, loc.cit.* citat Henricum Henriquez *lib.7.de Indulg.cap.30.n.3.* & Thom. Sanchez *in ſum. lib.4.cap.11.n.57.* & etiam male, non enim tractant expreſsè de hoc caſu, ſed de ſequenti.

QVÆSTIO XXXII.

An cui ex diſpenſatione conceditur facultas edendi ova in diebus Quadrageſimæ, licitum ſit etiam edere lac, & butyrum, ſi hæc in diſpenſatione non exprimantur?

NEgant quidam quos ſuppreſſis nominibus refert Azor *1.p. lib.7. cap.10.q.4.col.mihi 730.* qui & innuit eſſe probabile, & expreſsè negat Bonacina *diſp.vlt. de præcept. Eccleſ. quæſt.5. punct.2. num.4.*

Sed longè multò probabilius, & verius reſpondeo: Licitum illi eſſe; quia ova, & lacticinia eiuſdem penitus videntur eſſe rationis, cum ea ex carne ducant originem, vt habetur *in cap. Denique, diſt.4.* ergo cui vnum ex his conceditur, videtur quoque alterum eſſe conceſſum. Sic Azor *loc.cit.* qui & citat, & nunc bene Medinam *§.10.cit.* vbi ſic ait: [El que tiene licencia para comer huevos, la tiene para leche, y manteca, y todo lo que deſto ſe haze, porque ya que puede comer huevos, ha de comerlos con lo que ſe ſuelen guiſar.] Sic ille. Henriquez *lib.1.de Indulg.c.13.n.11.* ſic dicens: Dum Bulla, aut diſpenſatio Prælati, aut Medici concedit ova, extenditur ad lacticinium. Sic ibi, quod & repetit *cap.30. n.3.* Sanch. *tom.3.de Matrim.lib.8.diſp.1.n.39.& lib.4. ſum.cap.11.n.57.* Trullench *in Bulla, lib.1.§.4.dub.3. n.8 & 11.& lib.3.in Decalog.c.2.dub.2.n.8.* Paſqualig. *deciſ.76.n.2.* vbi ſic ait: Tenendum eſt, quod ſtatim ac conceduntur ova, ſint etiam conceſſa lacticinia, & è contra conceſſis lacticiniis, ſint ova quoque conceſſa. Sic ille, & bene. Fagundez *lib.4. de 4 præc. c.1.n.38.editionis vltimæ.* Lezana *verb. Ieiunium, n.11.* Villalob. *tom.2. tract.23.diff.8.n.16.* Barboſa *in cap. Denique, diſt.4.n.1.* & alij.

QVÆSTIO XXXIII.

An cui conceditur licentia edendi ova, lac, & butyrum in Quadrageſima, concedatur conſequenter licentia edendi caſeum?

NEgabit conſequenter Bonacina, & negat etiam Rodriguez *in ſum. cap.24.n.3.* caſu quo caſeus noceat.

Sed abſolutè longè probabilius reſpondeo: Concedi conſequenter licentiam edendi caſeum. Quia hic cibus inter lacticinia connumerandos eſt; ſiquidem ex lacte fieri conſtat: ergo lacticiniis conceſſis, caſeus quoque conceſſus intelligitur, cùm ſint in eodem genere. Quod ſi noceat infirmo, cui conceſſa ſunt lacticinia, tunc ſolùm peccabit contra præceptum naturale temperantiæ, non verò contra præceptum Eccleſiæ abſtinendi à caſeo. Sic expreſsè Henriquez *lib.7.ſum.c.30.n.3.* vbi ita ait: Conceſſio ovorum extenditur ad lac, aut caſeum, quod minus eſt. Filliuc. etiam *n.50. cit* Barthol. à S. Fauſto *lib.1. Theſauri Relig.q.142.vlt.edit.* Paſqualig. *deciſ.76.n.5.* & Villalob. *tom.2. tract.23. diff.8.n.3.* qui citat, & benè, Sanch. *lib.9. de Matrim. diſp.35.n.4.* Medinam *in ſum.lib.1.cap.14.§.10.* & Azor. *1.p.lib.7.c.10.q.4.* ſic etiam Barboſa *loc.cit.*

QVÆSTIO XXXIV.

An liceat veſci ſanguine animalium illi, cui conceditur edere ova, aut lacticinia?

AFfirmatiuam ſententiam videtur amplecti Ananiam, & Felinum *in cap. Conſuluit*, affirmant Henriq *lib.7.c.13.in gloſſa, lit.H,* & Paſqualig. *dec.75. n.1.* Licèt illos in bonum ſenſum explicent dicendo, quod prædicti Authores non de ſanguine, ſed de ſagimine loquantur, cujus loco ſuppoſitum eſt nomen ſanguinis. Sed contra hanc explicationem objici poteſt, quod non videatur eſſe iuxta mentem Felini, & Ananiæ; nam ad ſuam ſententiam fundandam moti ſunt verbis capitis *Presbyter, diſt.82.* vbi verbum *Sanguinis*, non *ſaginis*, habetur ſaltem in aliquibus codicibus. Deinde vltra prædictos Authores eandem ſententiam docuit Hoſtienſ. *in ſum. de Obſervat. Ieiuniorum, §. Quando, num.8.* per hæc verba: Hoc etiam ſcias, quod cuicumque conceditur vſus ovorum, & caſei, intelligitur conceſſum, quod etiam ſanguine (*non ſagimine, vt malè tranſcripſit* Azor. *lib.7. cap.10. q.8.*) vti poſſit, *argum. 82. diſt. Presbyter.* Et ſic vtuntur Cluniacenſes, ſed Ciſtercienſes, & quidam alij Religio

ligiosi contrarium servant. Sic ille. Et sanè Ludovicus à Cruce *in Bullam, disp. 1. cap. 5. dub. 16. n. 4.* expressè ponit saginem cum sanguine, concludens, quod solùm consuetudine, non jure prohibeantur.

Sed tanquam certum respondeo: Quod nec ex vi juris, nec ex vi consuetudinis licitum sit vesci sanguine animalium; cui licitum est ex dispensatione vesci ovis, aut lacticiniis. Quia certum est, quod sanguis censetur esse in eodem genere cum carne: at sic est, quod illi cui concessum est comedere ova, aut lacticinia, non ideò est concessum comedere carnes, ut omnes concedunt, & praxis probat: ergo cui concessum est comedere ova, aut lacticinia, non propterea concessum est comedere sanguinem animalium. Major in qua est difficultas, probatur: tum quia sanguis est præcipua pars constitutiva animalis: sed quando prohibetur caro, censentur prohiberi omnes partes constitutivæ animalis, aliàs dicendum esset, quod prohibita carne, non prohiberentur nervi, medullæ, &c. quia hæc non sunt propria caro. Tum etiam, quia sanguis est in proximo statu, ut convertatur in carnem: ergo est proximè caro, & sic cato in praxi censetur. Et ideò hanc sententiam communiter tenent Doctores. Henriquez, & Pasqualigus locis citatis.

Ad fundamentum oppositæ sententiæ, Primò respondent aliqui literam illius capitis *Presbyter*, esse mendosam, & ideò loco *sanguinis*, sponendam esse vocem *saginis*, ut est in aliquibus exemplaribus. Secundò ego respondeo, quod licèt litera non sit Mendosa, ut aliquibus placet, non inde debeat colligi absolutè, quod cui conceduntur ova, & lacticinia, concedatur & sanguis animalium. Quia *in dicto cap. Presbyter*, id conceditur ex Indulgentia Presbytero pœnitentiam agenti, cui antea esus carnis, sanguinis, ovorum & lacticiniorum erat denegatus, & postea ex indulgentia expressè condonatur, ut ex prædictis sanguine, & ovis cum lacticiniis vesci possit, ut amplius statim explicabitur.

QUÆSTIO XXXV.

An cui licet comedere ova, & lacticinia, liceat etiam vesci sagimine porcino (*Hispanè* Manteca de puerco) ***aut aliorum animalium?***

Affirmant multi licere in prædicto casu vesci sagimine. Probant *primò*, quia sagimen, seu pinguedo, non est caro: tum quia ut probat Arist. *lib. 1. de generat. animal. c. 18.* finito naturali augmento animalis, augetur pinguedo: tum etiam, quia sagimen, seu pinguedo calore liquescit; non verò caro: ergo sagimen, seu pingnedo potiùs se habet in genere lactis, & ovorum, quàm in genere carnis: ergo lacticiniis, & ovis concessis, concessum etiam censeri debet sagimen.

Secundò, quia *in cap. Presbyter, dist. 82.* (non 8. ut offendes apud Pasqualigum) sagimen ponitur simul cum ovis, & caseo. Nam agenti pœnitentiam ob fornicationem patratam, quando in Dominicis, & præcipuis festis conceditur illi, quod ut possit ovis, & caseo, conceditur etiam quod possit uti sagimine: ergo sagimen conceditur, quando prohibentur carnes (ut in dicto capite prohibentur dicto Presbytero) & conceduntur ova, & caseus: ergo sagimen potiùs inter lacticinia, & ova, quàm inter carnes numerandum est, & consequenter lacticiniis, & ovis concessis, concessum debet censeri & sagimen. Propter hæc ita sentiunt Glossa *in cap. Presbyter, cit. verb. Sagimine*, per hæc verba: Argum. quod licet comedere de sagimine illis diebus, quibus ova, & caseum licet comedere, *4. distinct. Denique.* Et ibi alia Glossa marginalis hæc ait: Sagimen, & lardum die Veneris comedere licet. Rursus idem docet Glossa *in cap. Admonere, verb. Carnem, 33. quæst. 2.* ita dicens: Sed nunquid de lardo utetur: nunquid nomine carnis est prohibitum? Videtur quod non. Argument. 82. *distinct. Presbyter.* Ibi enim sagimen permittitur quando ova permittuntur. Sic Glossa. Et eam sequitur Sylvester *verb. Jejunium, quæst. 5. num. 16.* ubi ait ita tenere Hostiens. *in summa, tit. de observat. jejun.* & Abbatem *in cap. consuluit, de Iudæis.* Sed certè hi Authores, nisi dicamus mendosam esse literam, non loquuntur de sagimine, sed de sanguine. Citat etiam Henriquez *cap. 13. loc. cit.* pro hac parte præter dictos Authores, Angelum *verb. Jejunium, in fine:* Tabienam §. 7. Summam Confessor. *fol. 111.* Bertachin. & Aviles. Tenent etiam hanc sententiam Pasqualigus *in praxi jejunii, decis. 74. num. 4. & 6.* citans pro illa ultra Doctores citatos Azorium *1. part. lib. 7. c. 10. quæst. 8.* (non 18. ut babes apud Pasqualig.) Graffium *1. part. decis. lib. 2. cap. 37. num. 12.* Cortetum *in singul. verb. Caro, litt. C*, Fagundium *lib. 1. de 4. præcept. Eccles. cap. 2. num. 10. in prima edit.* Ovandum *in 4. dist. 26. propos. 52.* & Dianam *1. part. tract. 9. resol. 21. vers. Quod verò.* Hic Author omnes prædictos Authores pro hac parte refert, ac citat. Sed certè ex his Doctoribus pro hac parte citatis oppositum omnino sentit Graffius *loc. cit.* Nam expressè contra Bartol. *in l. 1. C. de erog. milit. annon. lib. 10.* & Glossam cit. *in cap. Presbyter*, ait, quod sagimen, & lardum veniunt nomine carnis, & ideò in die Veneris uti illis non liceat. Sentit etiam contrarium Fagundez ubi infrà *in 2. edit.* Citat tamen pro hac parte Medina ubi infrà, doctissimum Victoriam, licèt non citet locum ubi id doceat, fortè solâ voce id docuit. Citari etiam potest Barbosa *in dicto cap. Presbyter, n. 2.* ubi sic ait: In Glossæ *sagimine*, Notatur ad hoc, quod illis diebus quibus licet comedere ova, & caseum; licet etiam vesci sagimine, ut per Sylvestrum, &c. Sic ille.

Sed probabiliùs respondeo: Non licere, absolutè loquendo. *Primò*, quia probabilius est, quod sagimen magis pertineat ad carnem, quàm ad lacticinia, seu ova: ergo non ex eo quod hæc liceat alicui edere, sequitur quod & liceat sagimen, sed potiùs sequitur contrarium. Consequentia est manifesta, quia apud omnes est notum; quod in concessione ovorum, aut lacticiniorum non venit concessio carnis, nec illorum, quæ nomine carnis veniunt. Antecedens verò probatur. Quia sagimen verè est pars constitutiva animalis, sicuti sunt aliæ, quæ propriè, & strictè non sunt caro, ut sunt nervi, medulla, cartilagines, & hujusmodi. At sic est, quod hæc omnia, ex eo quod sint animalis partes, veniunt nomine carnis, & quando prohibetur caro, censentur etiam hæ partes prohibitæ, ut docet Pasqualigus *decis. 75.* & nos cum eo sup. *quæst. antecedenti*: ergo eadem ratione in prohibitione carnis censeri debet sagimen esse prohibitum.

Secundò, quia ipsemet Pasqualig. *decis. 67. num. 3.* sequutus Bonacinam, Tamburinum, & Trulleneh, expressè docet, quod solùm ex communi hominum existimatione, secundùm quam jam est determinatum, quænam sit caro prohibita, & quæ non, potest cognosci, quid sit caro prohibita in die jejunii, aut ferià sextà, & Sabbato, aut quid non: sed sic est, quod secundùm communem hominum existimationem sagimen, seu pinguedo est pro carne habita, & proinde prohibita in die jejunii, & ferià sextà, & Sabbato: ergo

ſagimen, ad carnem pertinere eſt aſſerendum, non ad lacticinia, & ova.

Tertiò, quia non eſt licitum comedere lardum in diebus illis, in quibus non eſt licitum comedere carnes, vt ingenuè fateor contra Gloſſas, & Authores omnes ſecundæ ſententiæ Paſqualig. *loc. cit. n.* 5. ergo nec erit licitum ſagimen. Nam certè aut idem ſunt, vt dictæ Gloſſæ innuunt; aut ſi quid diſtant, non taliter quod non poſſit de vtroque idem affirmari, vel negari. Sic ſentiunt Henriquez *lib.* 7. *ſum. c.* 13. *n.* 15. Medina *in ſum. c.* 14. §. 16. & ex illo Vega 1. *part. ſum. c.* 14. *caſu* 1. *verſ. Nota*. Qui etiam malè citat Graſſium pro oppoſita parte. Vivald. *in Append. c.* 15. *de jejun. n.* 37. Rodriguez *in Bullam*, §. 6. *n.* 1. Ludov. à Cruce etiam *in Bullam, diſp.* 1. *c.* 5. *dub.* 16. *n.* 4. Trullench item *in Bullam, lib.* 1. §. 4. *dub.* 3. *n.* 11. *verſ. An autem*, & *lib.* 3. *in Decal, c.* 2. *dub.* 2. *n.* 8. Anton. Gomez *etiam in Bullam*, §. *Ad ſeptimam clauſulam, n.* 4. *fol. mihi* 69. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *n.* 61. Villalob. 1. *part. tract.* 23. *diffic.* 8. *n.* 16. Sylvius quem citat, & ſequitur Baſſæus *verb. Iejunium* 1. *num.* 3. *verſ. Sed petes.* Graſſius, & Fagundez *loc. cit.* Sanchez *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 19. *n.* 7. & Layman. *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 5. *verſ. Verùm adverto*. Fagund. *de* 4. *præc. Eccleſ. c.* 2. *cit. n.* 49. in vltima editione Lugdunenſi edita anno 1632. vbi propoſitâ oppoſitâ ſententiâ, quam ipſe in prima editione cum aliis tenuerat, hæc verba in nova editione addit. Verùm ſi ſagimen, inquit, idem ſit quod lardum, cùm lardum idem ſit quod porcina caro pinguior ac craſſior, & ſolidior, mihi quidem omninò videtur illicitus, & mortaliter illicitus illius eſus; ſi verò idem ſit ſagimen, atque adeps porcinus, etiam mihi videtur opinio Sylveſtri, & aliorum laxior aliquantulum, quàm par eſt. Sic Fagundez. Vnde benè citat illum pro hac parte Trullench.

Ad primum in contrarium reſpondeo dicendum: Quod dato, quod ſagimen non ſit caro propriè, & in rigore, vt vult Ariſt. non inde colligitur, quod eo vti liceat, quando prohibitæ ſunt carnes, & conceſſa ova; nam nec ſanguis animalium, nec eorum medulla, nervi, & hujuſmodi, nec jus carnium ſunt propriè caro; & nihilominus vel quia ſunt partes animalium, vel proximè caro, vel in exiſtimatione communi hominum pro carne habita, non poſſunt veſci in diebus, in quibus prohibetur caro, vt docet ipſemet Paſqualigus, cujus eſt argumentum: ergo adhuc dato, quod ſagimen non ſit caro, non inde ſequitur, quod eo veſci poſſit in diebus, in quibus carnes prohibentur, quia ſufficit, quod vel ſit pars animalis, vel proximè caro, aut pro tali communiter habita, vt eo vti dictis diebus non liceat.

Ad ſecundum dicendum primò, quod in pluribus exemplaribus non habetur illa vox *Sagimen*, ſed loco illius ponitur, *Sanguis*. In quo caſu etiam tenentur contrarij argumentum factum ſolvere, cùm (vt ſuprà vidimus) conſtanter negent, non licere vti ſanguine in diebus, in quibus prohibita eſt caro. Secundò reſpondeo, quod admiſſo, quod legi debeat, *Sagimen*, & non *Sanguis*, non inde rectè colligitur, quod in diebus, in quibus ab Eccleſia ſtrictè præcipitur abſtinentia à carnibus, poſſit veſci ſagimine, quia *in dicto cap. Presbyter*, ideò ſimul cum ovis, & caſeo conceſſum fuit Presbytero jam pœnitenti poſſe vti ſagimine in Dominicis diebus, & præcipuis feſtivitatibus, quia erat remiſſio pœnæ impoſitæ, & ſic potuit remitti ad libitum. Vnde quantumvis ſagimen pertineret ad carnem, placuit Patribus in Concilio Gangrenſi, aut (vt alij volunt) Hibernenſi congregatis, quod in prædictis diebus Dominicis, & præcipuis feſtivitatibus illo poſſet vti, cùm aliàs non per præceptum Eccleſiæ, ſed per decretum illorum Patrum, non poſſet dictus pœnitens carne, ſagimine (aut ſanguine) ovis, & caſeo veſci. Vnde ex dicto capite non poteſt ſumi efficax argumentum contra noſtram reſponſionem, in qua dicimus, quod in diebus, in quibus datur ab Eccleſia præceptum de abſtinentia carnium, nequeat quis pro ſuo libito vti ſagimine.

QVÆSTIO XXXVI.

An ſaltem in diebus, in quibus prohibentur carnes, ſit licitum vti ſagimine, ſeu lardo in Regnis, & Provinciis, in quibus ex conſuetudine illis vti eſt introductum?

RESpondeo tanquam certum: Eſſe licitum, quia cùm præceptum abſtinentiæ à carnibus in certis diebus ſit humanum, & poſitivum, optimè poteſt illud abrogare, vel in parte, vel in totum conſuetudo. Vnde ſagimine, & lardo in diebus in quibus prohibentur carnes, vti licet ex conſuetudine legitimè introducta in Regnis Galatiæ, & Peru, vt docet Henriquez *cap.* 13. *cit. n.* 11. *in Gloſſa litt. H*, & in Regno Siciliæ, vt docent Diana 1. *part. tract.* 9. *reſol* 11. & Paſqualigus *deciſ.* 74. *num.* 11. Sic ipſi, & communiter Doctores, tam primæ, quàm ſecundæ ſententiæ nuper relati.

QVÆSTIO XXXVII.

An etiam in diebus, in quibus eſus carnium eſt prohibitus, liceat vti ſagimine in Regnis, aut oppidis, in quibus non eſt oleum?

NEgant quidam Iuniores, quos ſuppreſſis nominibus citat (neſcio an ſequatur) Sanchez *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 19. *n.* 7. per hæc verba. Nonnulli docti Iuniores dicunt, ſe nullo modo audere excuſare agricolas, qui causâ paupertatis in locis, vbi non eſt oleum præparant herbas lardo, id eſt *con manteca de puerco*, in diebus, in quibus eſus carnium, & lardi eſt prohibitus. Ita Sanchez.

Sed probabiliùs reſpondeo: Licere, præcipuè in Regnis, aut oppidis, vbi nec invenitur oleum, nec ſuppetunt alij cibi præter legumina, & herbæ: quia hæc neceſſitas ſufficiens eſt ad eximendum quemquam à lege abſtinendi à ſagimine, ſeu lardo. Sic tenet expreſsè Graſſius 1. *part. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 11. per hæc verba: Butyrum, & ſagimen ſunt prohibita in die jejunii, niſi aliàs ſit conſuetudo in contrarium, vel ſit olei penuria, quia tunc in ejus defectum poſſet butyro, & ſagimine (*ſic lege, non ſanguine*) vti. Sic ille. Sic etiam Layman *cap.* 1. *num.* 5. *verſ. Nihilominus.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An toties quis peccet, quoties comedit carnes, vel lacticinia, ſeu ova, quando prohibentur?

RESpondeo tanquam certum: Affirmativè, quia præceptum non comedendi carnes, ova, vel lacticinia eſt negativum, & ſic obligat pro ſemper: toties ergo contra hoc præceptum quis delinquet, quoties diſtinctas moraliter harum rerum comeſtiones faciet. Sic omnes Doctores. Legantur Palud. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 5. Durand. ibidem *quæſt.* 11. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 8. Sylvius *quæſt.* 147. *art.* 3. Navar. *cap.* 21. *num.* 16. & 25. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 2. Fagundez *lib.* 1. *de* 4 *præc.*

Eccleſ.

Eccles. c.4. n.6. Diana 1.*part. tract.9.resol.37.& 45.* Pasqualig. *in praxi jejunii, decis.64.* vbi alios quamplures Doctores citant.

QVÆSTIO XXXIX.

An qui vovit pro aliqua die non comedere carnes, aut ova, &c. toties etiam peccet, quoties comedit?

NEgat Pasqualig. *decis. 66. à n. 3.* afferens pro hac parte Palud. *in 4. dist. 15.q.4.n.39.* D. Antonin. 2. *part. tit. 11. c.2. §.2.* & Tabien. *verb. Votum 3. n.8.* quibus *n.4.* adjungit Dianam 3.*p.tract.5.resol.61.* & Trullench *lib.3.in Decal.c.1.dub.2.n.13.* Sed ex iis malè profectò hos duos ultimos Authores. Quia locis citatis non de hac quæstione, sed de diversa agunt, vt legenti constabit. Imò primi solùm agunt de illo, qui vovit pro aliqua die non bibere vinum. Fundamentum eorum est, quod votum non comedendi carnes pro aliqua die factum, semel fractum non potest ampliùs obligare, quia est de illa privatione carnis pro illo die: ergo si semel destruatur per vnicum actum, non potest ampliùs observari.

Sed longè probabiliùs respondeo dicendum, quod toties peccet quoties comedit. Quia votum abstinendi à carnibus, etiam pro aliqua die, est negativum, & est ad instar præcepti Ecclesiastici dati de abstinentia à carnibus: at sic est, quod hoc præceptum obligat pro semper, nec finitur per vnum actum: ergo & votum prædictum. Vnde constat, falsum esse antecedens argumenti sententiæ contrariæ, & ideò negandum. Sic tenent communis Doctorum, vt fatetur ipsemet Pasqualig. Maior *in dist.38. q.6.* Supplem. Gabrielis *q.1.art.3.* Palatius *disp.1.concl.5.* Angelus *verb. Votum 3.n.27.* Armilla *ibid.n.27.* Navar. *in Man. c.21. n.53.* Sanchez *lib.4. sum. cap.11. n.41.* Azor *1.part. lib.11. cap.20. q.8.* Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. de voto, c.7.n.12.* & communis, quam me citato tenet Diana *part.10.tract.14.resol.3. 1.ex tract. 16.resol.77. vers. Observandum*, & penes illum Bossius *in Mor. tom.3. tit.11. §.vltim. num.357.*

QVÆSTIO XL.

An item qui ex voto tenetur certa die jejunare, toties peccet, quoties carnis comestiones in illa die moraliter distinctas multiplicat?

AFfirmant Azorius 1.*p. lib.11. c.20. q.6. col.mihi 1276.* (non *lib.7. c.10. q.8.* vt citant Diana 1.*p. tract.9. resol.37.*) & Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. de voto, c.7. n.12.* vbi oppositum absurdissimum vocat. Sed rigorosè certè. Vnde

Probabiliùs respondeo: Non peccare toties quoties carnes comedit, sed prima vice. Sic optimè Sanchez *lib.4. sum. c.11. n.42. §. Addit autem Azor*, vbi ita id probat. Quia in hoc voto non clauditur directè abstinentia à carnibus, sed indirectè, quatenus est pars essentialiter ad jejunium requisita, & accessoria ipsi jejunio. Quare cùm semel violato jejunio cesset obligatio circa principale (*vt ipsemet Azor loc. cit. concedit*) cessare videtur circa accessorium abstinentiam à carnibus. Sic ille. Quod latè prosequitur, & respondet argumentis quibusdam, quæ in oppositum fieri possunt. Sic etiam Layman *lib.4. Theol. Moral. tract.4. c.3.n.3. vers. Qui vovit*, Diana *tract.9.cit.resol.37. vers. Hac sententia, & resol.45. vers. Notandum est*, & apud illum Bartholom. à S.Fausto *in Thesauro R. P. Leand. in V. Precept. Eccles.* *Relig. lib.1. q.140. n.2.* Ghillinus *in sum. verb. Jejunium, n.37.* Quos omnes citat, & benè, ac sequitur Pasqualig. *decis.65.n.2.* & nos antea 1.*p. de Sacram. tract.5. disp.8. §.9. q.13.* tenet novissimè rursus me citato Diana *p.10. tract.14. resol.32.*

QVÆSTIO XLI.

An liceat pueris ante septennium, in quo eis primò lucet vsus rationis, vesci carnibus, ac lacticiniis in diebus, in quibus hac prohibentur?

NEgativam sententiam tenere Paludanum, & Toletum, ait Sylvius 2.2. *q.147.art.4.* Quibus satis favet ille, docendo id licere vbi adest consuetudo quod tales cibi parvulis præbeantur. Quasi ueget, seclusâ consuetudine id licere.

Sed absolutè respondeo tanquam certum affirmativè, quia leges positivæ, seu rationis, non obligant non habentes vsum rationis. Sic omnes Doctores; præcipuè statim citandi, qui & notant, quòd vsus rationis advenire soleat pueris circiter septennium, aut completo illo. Nec Toletus contrarium docet, sed potiùs oppositum *lib.6. c.3. n.4. vers. Tertiò.*

QVÆSTIO XLII.

An etiam liceat pueris vesci carnibus, & lacticiniis, casu quo ante septennium jam habeant vsum rationis?

AFfirmat Sancius *in selectis, disp.51. n.31. vers. Vnde non assentior*, quem citat, & sequitur Pasqualig. *decis.50. n.2.* D. Didacus Narbona *de atate ad human Actus requisita, anno 7. q.6.n.3. in fine*, D. Ioan. Escobar *de vtroque foro, art.6. n.34.* qui pro hac parte etiam citat Castrum Palao *tom.4. disp. 1. punct. 4. §.1.n.3.* & Dianam 4.*part. tract.3. resol.52.* Quibus favet Henriquez *lib.13. sum.c.49.n.1.in Glossa lit. M.* quatenus cum Ledesma 2.*p. 4. q.17.art.6. dub.2.* ait, consuetudinem habere, vt parum post rationis vsum lacticinia pueris in diebus vetitis dentur.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non licere in dicto casu pueris vesci carnibus, ac lacticiniis; quia probabilius longè est, hanc legem abstinendi à carnibus, & lacticiniis obligare pueros statim ac vsum rationis obtinuerint, sive id illis contingat ante, vel post septennium. Ratio est, quia vsus rationis in quacunque contingat ætate, facit pueros capaces culpæ: ergo & obligationis per legem, nisi aliàs materia legis, aut intentio legislatoris, aut consuetudo aliter declaret. Sic Azor 1.*part. lib.7.c.17. (aliàs 18.) q.2. in fine, col.mihi 758.* Villalob. 1.*part. sum. tract. 23. diff.8.n.7.in fine*, Trullench *in Bullam, lib.1. §.4.dub.2. n.4. & lib.3. in Decal.c.2.dub.1.n.11.& dub.6.n.1. in fine*, & ni fallor Fagundez *lib.1. de 4.prac.Eccles.c.8. n.8.* & Diana 1.*p. tr.9. resol.42.* (quamvis hic Author oppositum clariùs teneat 4.*p. loc.cit.*) Baldell. *in Theol. Morali, lib.5. disp.30.n.8.* & alij penes ipsum.

QVÆSTIO XLIII.

An liceat ministrare carnes pueris ante septennium expletum, etiamsi non adsit consuetudo?

NEgant posse, si aliàs non adsit consuetudo, apud Pasqualigum Lopez 2. *part. instruct. cap.212.*

 Sylvius

Sylvius 2.2. q.147. *art.4. verſ. Primum eſt*, & Palud. *in 4. diſt.15. q.4.* quibus adde Cordub. *in ſum. q.60. dicto 4.*

Sed probabiliùs longè reſpondeo: Licere abſolutè, ſive conſuetudo adſit, ſive non; quia pueri ante ſeptennium, modò illod non anticipet vſus rationis, vt ſupponimus, nulla obligantur lege, etiam orta ex conſuetudine: ergo non prohibentur comedere carnes: ergo licitum erit cuilibet carnes illis miniſtrare. Patet, quia miniſtrans carnes comedenti abſque peccato, non peccat. Sic Caiet. 2.2.q.147. *art.8.dub.1.in fine.* Azor *lib.7.c.28.q.3.* Sà *v. Ieiunium, in fine.* Rodrigoez, Anton. Gomez, Angles, & Pedraſa, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.1.ſum. c.12.n.9.* Fagnnd. *lib.1. de 4.prec. Eccleſ. c.8.n.8.* Filliuc. *loc.cit. n.57.* Diana 1 *part.tr.9. reſol.42.* Bonac. Trullench, & alij, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.50.n.5.* qui tamen malè inter illos citat pro hac parte Cordubam. Optimè Diana pro ſententia prima. Sic etiam Narbona *q.6.cit. n.7.*

QVÆSTIO XLIV.

An etiam liceat miniſtrare carnes perpetuò amentibus in diebus prohibitis, etiam caſu quo dicti carnibus non indigeant, tanquam infirmi?

NEgat Sancius *in ſelectis, diſp.5 1.n.30.* Cui fauet Azor 1.*p.lib.7.c.17.(aliàs 18. per errorem Typographi) q.3.* docens, id licere vbi fuerit recepta cibos prædictos miniſtrandi conſuetudo. Vbi clarè videtur ſentire, ſecluſa conſuetudine, non licere.

Sed probabiliùs longè reſpondeo: Licere etiam, quia perpetuò amentes non ſunt capaces obligationis legis, cùm non ſint capaces operandi modo humano: ergo non obligantur lege abſtinendi à carnibus: ergo non faciet contra legem, qui eis carnes miniſtrat: ergo licitè poteſt quis earnas illis miniſtrare. Sic optimè Sanchez *lib.1. ſum. c.12. n.16.* docens id licere non ſolùm quia perpetuò amentes carnibus indigent; ſed quia ſuot omnino ſoluti à legibus Eccleſiæ. Angles 1.*part.q.de jejun.diff.6.in fine.* Fagnndez *lib.1. de 4.prae. Eccl. c.8. n.8.* Diana 1.*part. tract.9. reſol.42. verſ. Quoad Paganos.* Trullench *lib.3.in Decal.cap.2. dub.2.n.11.in fine.* Ludov. de S.Ioan. 1.*part. ſum.tract. de Ieiunio, art.6.*& Paſqualig. *deciſ.54.* Qui tamen malè citat pro hac parte Azorium. (Vnde pro contraria citatur à Thoma Sanchez *loc.cit.*) Bonac. *q.1.de legib. punct.6.n.5.* Baldell. *in Theol. Moral. lib.5.diſp.30.n.4.*

QVÆSTIO XLV.

An item liceat miniſtrare carnes amentibus ad tempus, aut qui tales ſunt per aliqua ſola interualla, aut in aliqua ſola materia?

REſpondeo tanquam certum: Etiam licere, non tamen ea ratione, quia videlicet non teneantur legibus Eccleſiæ, dum fruuntur vſu rationis, ſed quia amentia eſt morbus grauiſſimus, & ideò amentes adhuc ad tempus indigent cibis ſalutaribus (vt carnibus) vt illis refecti recuperare poſſint ſalutem, aut ſaltem ne illis creſcat amentia, aut fiat perpetua vtendo cibis Quadrageſimalibus, cùm hi foveant prauos humores, & prauum temperamentum, in quo amentia radicatur. Sic expreſsè Sanchez *n.16. cit.* dicens, ſe ſenſiſſe duos medicos peritiſſimos à ſe conſultos. Paſqualig. *loc. cit. n.4.* quamvis non ita firmiter. Secus autem (dicunt hi duo doctiſſimi Doctores) aſſerendum eſt loquendo de ebriis, quia his non licet miniſtrare carnes, quando prohibentur. Quia ebrietas non eſt morbus carnibus indigens, & eſt temporalis, breviſque priuatio vſus rationis, vt benè etiam notat Baldell. *in Theol. Morali, lib.5. diſp.30. n.4.*

QVÆSTIO XLVI.

An licitum ſit miniſtrare carnes infidelibus, in diebus in quibus prohibentur?

REſpondeo tanquam certum: Licitum eſſe, quia cum infideles ſint extra Eccleſiam, non ſubjacent ejus legibus, & ſic non eſt illis illicitum comedere carnes in quacunque die; ergo nec erit illicitum carnes illis miniſtrare. Sic Sanchez *in ſum. lib.1.cap.12. n.14.* Azor 1.*part.lib.7. cap.in ordine 17.aliàs 28.q.3.* Qui idem dicunt de Catechumenis, & aliis quibuſcunque qui non ſunt ſubditi Eccleſiæ. Fagundez *lib.1.de 4.prec. Eccleſ. cap.8.n.8.* Diana 1.*part. tract.9. reſol.42.* Ioan. Sancius *in ſelectis diſp.51. n.39.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2.dub.2. num.11.* Paſqualig. *deciſ.50. num.8.* & alij.

DISPVTATIO III.

De Abſtinentia Ovorum, & Lacticiniorum in diebus jejunii.

QVÆSTIO PRIMA.

An ova, & lacticinia ſint prohibita à jure in jejuniis Quadrageſimæ?

RESPONDEO tanquam certiſſimum: Eſſe à jure prohibita. Nam expreſsè *in cap. Denique 6. & vlt. diſt. 4.* per hæc verba prohibentur. *Par autem eſt, vt quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam carnis trahunt originem, jejunemus; à lacte videlicet, caſeo, & ovis.* Sic textus. Quamvis aliquantulum aliter illum tranſcripſerint Sanchez, Fagundez, & Paſqualigus, ſic dicendo: *Par autem eſt, vt qui his diebus à carnibus abſtinemus, ab omnibus quoque, &c.* Rurſus eadem prohibitio habetur in ſexta Synodo Conſtantinopolitana generali, celebrata anno 681. vbi canone 56. ſic dicitur: *Accepimus in Armenorum regione, & in aliis locis in Sabbatis, & Dominicis Sanctæ Quadrageſimæ quoſdam ova, & caſeum comedere. Viſum eſt ergo, vt omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in vniverſo terrarum orbe, vnum ordinem ſequens jejunium perficiat, & abſtineant ſicut ab omni mactabili, ſic & ab ovis, & caſeo, quæ quidem ſunt fructus, & fœtus eorum à quibus abſtinemus. Si autem hoc non ſervaverint, ſi ſunt Clerici deponantur, ſi laici ſegregentur.* Sic Canon. Et ſic omnes Doctores, colligentes *ex dicto c. Denique*, & Canone citato ſextæ Synodi, prohibitionem ovorum, & lacticiniorum in jejuniis Quadrageſimæ. Legantur Covarruv. *lib.4. variar. c.20.n.15.* Sanchez *in conſiliis, lib.5.c.1. dub.19.* Paſqualig. *in praxi jejunii, deciſ.71.* & Molfeſius *tract.10.c.3.n.26.* vbi ait, hanc ſententiam eſſe communem Patrum, & omnium Catholicorum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

An ova, & lacticinia sint prohibita à jure sub mortali in jejuniis Quadragesimæ?

NEgat Fagund. *lib. 1. de 4. præcept. Eccles. c. 2. n. 6. 10. & 12. in 1. edit. & in 2. Lugdunensi anni 1632.* late *à n. 15. vsque ad 36.* vbi docet, à jure nullo modo esse prohibita ova, & lacticinia in jejuniis Quadragesimæ sub peccato mortali, sed tantùm sub veniali. Probat primò hanc suam sententiam authoritate Doctorum, qui illam sequuntur. Et ideò citat pro ipsa in primis Dominicum *in cap. Denique, cit.* Gloss. *in eod. cap. verb. Par.* Paulum Palat. *suprà*, Caietan *sum. verb. Iejun. c. 4.* vbi declarans Caietanum dicentem: *Peccatum esse comedere ova, & lacticinia in jejunio Quadragesima, vbi non est consuetudo in oppositum*, sic ait Palatius: Intelligendus est Caietanus de peccato veniali, non mortali, & ideò comedere ova, & lacticinia in jejuniis Quadragesimæ sine causa, est peccatum veniale, non mortale, juxta Innocent. *in rubr. de observ. jejun.* Hucusque Palat. Sic refert Fagundez verba Palatij *in 1. edit.* in 2. verò sic: [Quanto al primer capitulo del Author, *hoc est Caietan, quem commentabatur*, donde dize que no ay vso de comer cosas de leche, y buevos, no es licito comerlos dias de aynno, ha se de entender, que comer estas cosas sera pecado, pero no mortal.] Hæc ille. Hucusque ibi Fagundez. Citat rursus Innocent. *loc. cit.* Ferdinand. Perez, Iacob. de Geysneros, Baptistá Fregosium, omnes ex Societ. Iesu *in manuscriptis*, Allagonam *in d. c. Denique*, & Gratian. *ad finem dicti capitis*. Citat demum omnes Doctores Academiæ Conimbricensis, & Eborensis, qui ab eo consulti hanc opinionem vocaverunt veriorem, probabiliorem, & solidioribus fundamentis stabilitam. Et etiam plures Doctores, tam Theologos, quam Canonistas Academiæ Salmanticensis, & & Complutensis, qui eandem sententiam firmarunt. His, ni fallor, addi potest novissimè Pasqualig. *in praxi jejunii, decis. 17.* Nam licèt hic Author *n. 15.* dicat, nondum esse à contraria sententia recedendum, propter authoritatem Doctorum, qui illam sequuntur, addit tamen Fagundij sententiam habere fundamentum ex ratione, lateque probans illam (vt statim videbimus) non soluit argumenta, quæ pro illa facit, cùm soluat feliciter argumenta contraria. Sed quidquid sit de sententia hujus viri docti, ille

Probat secundò sententiam Fagundij, & aliorum in hunc modum. Quia textus *in c. Denique (cit. q. antecedenti)* nullum continet præceptum: ergo ea vi juris non sunt prohibita in diebus Quadragesimæ ova, & lacticinia, saltem sub mortali. Consequentia patet: antecedens verò probatur. Quia particula *Par est*, qua vtitur Pontifex ad prohibenda ova, & lacticinia, non est præceptiva, vt de se patet, & notat Glossa ibidem, *verb. Par*, inquiens: *Par*, id est, *æquum, & justum:* ergo ex Glossa dicta particula tantùm significat, & dicit, quod æquum, & conveniens sit abstinere dictis diebus ab ovis, lacte, & caseo.

Confirmat hoc argumentum *Primò*, quia Pontifex *in dicto c. Denique*, respondet pluribus quæstionibus (scilicet quinque) propositis sibi ab Augustino *Anglorum Episcopo*, & omnes resolvit per verba clara, & absolutè aut affirmativa, aut negativa: at quando respondet quæstioni: *An in Quadragesima abstinendum sit ab ovis, & lacticiniis, aut sementinis*, mutat modum respondendi, & non dicit absolutè esse abstinendum, sed *Par est, vt abstineamus:* ergo hoc fecit Pontifex, vt indicaret se hoc non præcipere, sed tantùm proponere vt quid conveniens.

Confirmat *Secundò*, quia vt lex inducat obligationem sub peccato mortali, debet continere verba clarè præceptiva, vt habetur ex cap. *Erit autem, ead. dist. 4.* ibi: *Manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem contineat.* Et tradit Glossa ibidem, dicens: *Ne alicui laqueus paretur per ipsam.* Abbas *in cap. Ex parte, de observ. jejunior. n. 12.* Præpositus *in d. c. Denique*, & Medina *C. de jejunio, tract. 4. c. de Necessitate jejunii, vers. vt igitur.* Sed sic est, quod in hoc nostro casu lex non continet verba clarè significantia præceptum; sed potiùs contraria præcepto; siquidem abstinentiam à sementinis, hoc est, ab ovis, lacte, & caseo, reducunt ad quandam convenientiam: ergo.

Confirmatur *Tertiò* ex Gratiano. Nam in fine dicti *cap. Denique*, hæc subdit verba: *Hæc etsi legibus constituta sunt, tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non observantes transgressionis reos non arguunt*, &c. Et paulò post: *Nisi fortè quis dicat, hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta. Decretum verò necessitatem facit, exhortatio autē liberam voluntatem excitat.* Hucusque Gratianus. Cujus verba aliter transcripsit Fagundez *loc. cit. in 1. edit. c. 2. n. 6.* nempe: *Hæc etsi legibus statuta sint, tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non observantes transgressionis reos non arguunt; tamen sine causa erit veniale.* Hæc Glossa ibi. Hucusque Fagundez: ergo ille textus ad summum solùm ad veniale obligat, ex Gratiano (non ex Glossa, vt malè *loc. cit.* scripsit Fagundez.)

Tertiò probat Pasqualigus hanc sententiam, quia vt hæc ovorum, & lacticiniorum prohibitio obliget sub mortali, neque colligi potest, vt quidam volunt, ex *cap. Denique, cit.* neque vt aliis placet, ex Canone 56. *sextæ Synodi*, citato, *q. 1.* ergo ex nullo jure scripto, quia nullus alius locus reperitur in toto corpore juris, à quo talis prohibitio desumi possit, præter hunc canonem, & *cap Denique*, citatum. Antecedens probatur. Nam in primis non potest colligi ex *cap. Denique*, cùm nulla habeat verba præceptiva, vnde hæc moralis obligatio deducatur, vt probatum est in primo argumento. Nec rursus potest colligi ex Canone 56. sextæ Synodi Trullanæ: quia Canones Trulliani non fuerunt Canones illius Concilij generalis, quod nullos Canones sancivit, sed aliquorum Episcoporum Orientalium, qui post dissolutam Synodum Constantinopoli convenerunt sine authoritate Pontificis in Palatio Imperatoris Iustiniani secundi, quod Trullanum dicebatur (à quo & Canones Trullani dicti sunt) & illos Canones divulgarunt sub nomine sextæ Synodi: ergo ex dicto Canone cit. nullum argumentum sumi potest ad probandum, quod prohibitio ovorum, & lacticiniorum obliget sub mortali.

Quartò probat ex cap. *Rogationes, de consecr. dist. 3.* vbi dicitur, quod in triduo Rogationum jejunandum est, & cibis quadragesimalibus vtendum. Tunc sic: ergo ij sunt cibi quadragesimales, quibus vti licebat in illis jejuniis, quando servabantur: sed tunc in dictis jejuniis Rogationum licitè adhibebantur ova, & lacticinia, quia secundùm communissimam sententiam, non sunt de jure prohibita extra Quadragesimam: ergo tales cibi, liciti etiam erant tunc, & nunc tempore Quadragesimæ erunt.

Hoc quartum argumentum aliter conficit Fagundez *loc. cit. n. 17. in edit. nova*, videlicet sic: Habet hæc opinio pro se magnum præsidium *in cap. Rogationes, de Consecr. dist. 3. in fine*, vbi dicitur, posse fideles in diebus Quadragesimæ vti iis cibis, quibus vtuntur in diebus jejunii extra Quadragesimam. Vnde si in jejuniis extra Quadragesimam non prohibentur sub peccato mortali ova, & lacticinia, vt infrà probabimus, consequenter etiam non prohibentur

ſub eodem mortali in jejuniis Quadrageſimæ. Hucuſque Fagundez. Sed malè omnino. Nam falſum omnino eſt, quod in dicto *cap. Rogationes*, concedatur, vt in diebus Quadrageſimæ vti poſſint fideles illis cibis, quibus vtuntur in diebus jejunii extra Quadrageſimam. Quia ſolùm ait, imò & præcipit, quod in triduo Rogationum omnes vtantur cibis quadrageſimalibus, vt infrà ex reſponſione hujus argumenti conſtabit. Vnde veritate textus attentâ, benè confecit argumentum Paſqualigus, improbè verò Fagundez.

Quintò probat: Quia non ſunt multiplicandæ obligationes ſub mortali ex jure, & ſacris Canonibus, niſi de ipſis clarè conſtet, nec ſunt extendendæ quando lex eas non extendit, quia obſtant communes regulæ juris: *Odia ſunt reſtringenda, &c. Pœnæ coercendæ, &c. Benignior in pœnis eſt interpretatio facienda, de Regul. juris in 6.* Sed ſic eſt, quod in jure non datur clarè præceptum de abſtinendo à ſementinis, ſeu ab ovis, & lacticiniis in Quadrageſima: ergo dicendum eſt, non dari obligationem talem ſub mortali. Hæc ſunt argumenta facta pro hac ſententia à Paſqualigo, deſumpta ab ipſomet Fagundio. Quæ licèt primo aſpectu aliquàm ſpeciem probabilitatis videantur habere, & propterea hanc ſententiam noviſſimè ſequatur Pellizarius *in Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 20. 21. & 22.*

Sed illis non obſtantibus, tanquam certum mibi reſpondeo dicendum: Quod ova, & lacticinia de jure communi ſint prohibita ſub mortali in jejuniis Quadrageſimæ, ſaltem per dictum *cap. Denique.*

Probo hanc ſententiam. Primò authoritate ferè omnium Doctorum, quæ ſanè validum facit argumentum, vt conſtat ex *l. Antiquiſſ. ff. ſi pars hered. cap. omnes Principes, de majorit. & obedient.* Nam in primis illam docent omnes ferè Canoniſtæ, Ægidius Bellamera *in dicto cap. Denique, tom. 1. ſuper Decretum, pag. 12.* Hoſtienſ. *in ſum. in Rubr. de obſervat. jejunior, n. 2. & 3. fol. mihi 132.* Innocent. *in eadem rubr. num. 5. fol. 188.* vbi ſic ait: Item non credimus ſolui jejunium indictum, ſi quis comedat in jejuniis indictis, niſi in Quadrageſima ova, & caſeum, ſed tamen peccat, & ſic intelligitur *dict. cap. Denique:* alii tamen contra dicunt. Sic ille. Abbas *ibidem, n. 5. fol. mihi 218.* vbi citat Innocentium pro hac parte, dicitque eſſe communem Doctorum ſententiam. Archidiacon. *in c. Rogationes, de conſecr. diſt. 3.* Navarrus *in Man. cap. 21. num. 15.* Covarr. *lib. 4. variar. c. 20.* (non 10. vt invenies apud Trullench in Bulla *infrà*) dicens, id fateri omnes. Deinde ex Theologia illam docent S. Thom. 2. 2. *quæſt. 147. art. 8. ad 3.* & ibidem Caiet. & *in ſum. verb. jejun. cap. 1.* per hæc verba: Exigit quippe omne Eccleſiæ jejunium abſtinentiam ab eſu carnium. Sed inter Quadrageſimam, & alia jejunia hoc intereſt, quod Quadrageſima requirit etiam abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis; in aliis autem jejuniis poteſt quiſque vti ovis, & lacticiniis, vbi conſuetudo eſt: vbi autem non eſt conſuetudo, non licet. Sic Caietan. Ex cujus verbis conſtat, quàm falsò citent illum contrarij pro ſua ſententia. Sic etiam Palud. *in 4. diſtinct. 15. q. 4. art. 4. concluſ. 2.* Durand. *q. 9. num. 7.* Palat. *diſput. 8.* Gabriel *diſtinct. 16. q. 3. art. 3. dub. 1.* Angel. *verb. Ieiunium, num. 5.* vbi citat Godfredum, Innocentium, Ricardum, & communem. Armilla *eo verb. num. 1.* Sylveſt. *n. 15.* Medina *C. de jejun. quæſt. 1.* Henriquez *lib. 7. cap. 13. num. 8.* vbi in Gloſſa *lit. f.* citat pro hac parte D. Thom. *loc. cit.* Gratianum *cap. Denique, cit.* & Concilium Toletanum IV. *cap. 10.* & Tolet. VIII. *cap. 9.* & alios. Graffiua *1. part. deciſ. lib. 2. c. 37. n. 10.* Corduba *in ſum. quæſt. 60. & 168.* Medina *lib. 1. ſum. c. 14. §. 10.* Suarez *tom. 2. de Relig. c. 13. n. 3.* Azor *1. p. lib. 7. c. 10. q. 1. colum. mihi 728.* dicens, eſſe communem omnium ſententiam. Sanchez *lib. 4. ſumma, cap. 11. n. 53. & lib. 5. conſil. c. 1. dub. 19.* Leſſius *lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 8.* Sà *verb. Ieiunium, n. 8.* Molfeſius *in ſumma, tract. 10. cap. 3. num. 34.* Qui id colligit ex dicto *cap. Denique, diſt. 4.* quod dicit eſſe deſumptum ex D. Gregorio *1. part. Paſtoralis.* Sed hoc omnino eſt falſum; nam in tota illa *1. part.* quam legi, nullum habet verbum ex relatis *in dict. cap. Denique.* Llamas *2. part. Method. c. 5. §. 26 pag. 529.* Tolet. *lib. 6. c. 3. num. 2. & 3.* Reginald. *lib. 4. c. 13. ſect. 1. num. 144.* Bonacina *diſp. vlt. de præcept. Eccleſ. q. 1. punct. 2. num. 2.* Trullench *in Bullam, lib. 1. §. 4. dub. 5. n. 3. & lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 2. num. 3. & 5.* Ludov. à Cruce *in Bullam, diſp. 1. cap. 5. dub. 13. n. 4. & 5.* vbi ſic ait: Si omnes Chriſti fideles, docti, vel indocti, quotquot Dei timorem præ oculis habent ſciſcitarentur, an eſus ovorum, & ſimilium in Quadrageſima ſit ſub lethali culpa prohibitus, omnes credo, vel paucis exceptis, affirmativè reſponderent. Sic ille. Sancius *in ſelectis, diſp. 51. n. 18.* Ioannes à Cruce *in ſum. 1. part præc. 3. art. 4. concl. 4.* Rodriguez *1. p. ſum. c. 23. & in Bullam. §. 6. n. 2.* Petrus Ledeſma *2. part. ſum. tract. 27. c. 2. concl. 3.* Villalob. *tract. 23. diff. 8. n. 1.* Diana *3. part. tract. 6. reſol. 80.* Aulonina *in ſum. Diana, verb. Ieiunium, n. 50.* Baſſæus *verb. Ieiunium, n. 3.* Leander de Murcia Capucinus *in explicat. Regulæ S. Franciſci, quæſt. 9. in cap. 3. Regulæ, num. 1. pag. 186.* Boſſiua *ſect. 4. de Iubilæo, caſu 18. num. 20.* (vbi pro hac parte citat inter alios Dominicum adductum pro ſe à Fagundio) & *num. 33. vſque ad 38.* Baja *1. part. caſu 45.* Luyſius Turrian. *in ſum. 1. part. c. 256. dub. 34. concl. 1.* & (ni fallor) Machado *lib. 2. ſum. p. 4. tract. 3. docum. 4. n. 1.* & alij omnes, affirmantes ex dicta diſpoſitione juris peccare mortaliter, qui ovis, & lacticiniis in Quadrageſima, abſque cauſa, vel privilegio veſcitur: ex quibus alij id expreſsè docent, alij id ſupponunt, dum adſtruunt edentem ova, & lacticinia in Quadrageſima, frangere, aut violare jejunium.

Secundò probo ratione: Quia *in dicto cap. Denique*, prohibentur ova, & lacticinia in Quadrageſima ſub peccato, vt fatetur Fagundez: at ſic eſt, quod non eſt ſub veniali: ergo ſub mortali. Minor in qua eſt difficultas, probatur. Quia hæc materia eſt gravis, vt conſtat: ergo eſt capax obligationis gravis: ergo ſi prohibita ſub peccato fuit, debet cenſeri prohibitam fuiſſe vt materiam gravem ſub peccato gravi. Hoc argumentum, licèt ſit efficax contra Fagundez concedentem, vt vidimus, dari *in dicto cap. Denique*, præceptum obligans ſub veniali duntaxat. Sed non contra Paſqualigum, qui *loco cit. n. 10.* reſpondet huic argumento, negando *in dicto cap. Denique*, dari præceptum prohibitivum ovorum, & lacticiniorum, quod obliget adhuc ſub veniali: ſed ſolùm, inquit, proponitur à Pontifice talis prohibitio, & abſtinentia, vt quid conveniens. Sed contra hanc ſolutionem.

Arguo 3. & probo, talem prohibitionem ovorum, & lacticiniorum latam in dicto cap. intimatam eſſe fidelibus ſub præcepto, & non propoſitam ſub conſilio, aut vt quid convenientius. Nam *in dicto capite Denique*, quærebat Auguſtinus *Anglorum Epiſcopus*, à Gregorio Papa (vt ait Gratianus) *An ſicut in jejuniis Quadrageſimæ abſtinendum eſt à carnibus, ita etiam abſtinendum ſit ab ovis, & lacticiniis?* Quod eſt idem, ac ſi quæreret Auguſtinus, an præceptum prohibens in Quadrageſima carnes, extendatur ad prohibenda ova, & lacticinia, & reſpondit Pontifex, quod ſic, & poſteà aſſignavit rationem convenientem, & juſtam, ob quam dictum præceptum carnis

exten

extendatur etiam ad prohibenda ova, & lacticinia, dicendo: *Par est, vt quibus diebus à carnibus abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, ieiunemus, &c.* Quare cùm ibi Pontifex non constituat novum præceptum, sed declaret extensionem præcepti iam existentis, non fuit necessarium vti aliis verbis præceptivis præter verba affirmativè respondentia interrogationi Augustini, quæ habent vim præcepti. Hanc responsionem sumpsi ex Pasqualigo *n.17.* Quæ revera genuina textui videtur: & confirmare illam possumus ex verbis Glossæ *in summa dicti cap. Denique*, quæ sic se habent: *In tertia parte, qua incipit ibi, & post pauca quærebatur, an tempore ieiuniorum sit abstinendum ab ovis, caseo, & lacte,* respondet Gregorius, *quod sic, quia sicut à carnibus, ita ab omnibus, quæ trahunt sementinam originem carnis, est abstinendum.* Sic Glossa. Ex cuius verbis & manet confirmata nostra, & Pasqualigi ratio, & soluta ejus responsio contra nostrum secundum argumentum.

Quartò probo hanc partem. Quia, vt notant Suar. *lib.6. de legib. c.1. n.5. & 6.* Baldel. *in Theol. moral. lib.5. disp.22. n.7.* & alij, ad cognoscendam obligationem legis ad culpam mortalem, vel venialem, maximè est attendenda Doctorum interpretatio, cùm in vnaquaque facultate standum sit peritorum iudicio; vnde si Doctores communiter consentiunt, quod hic, aut ille sit verus sensus, & vera intelligentia legis, credendum omnino illis est, cùm tanta consensio sufficienter declaret quomodo lex fuerit intimata, & acceptata: Sed sic est, quod communis omnium Doctorum, tam Canonistarum, quàm Theologorum consensus vsque ad hæc nostra tempora, habuit & tenuit, quod textus *in cap. Denique*, prohibuerit ova, & lacticinia in jejuniis saltem Quadragesimæ sub peccato mortali, vt constat manifestè ex Authoribus relatis in primo nostro argumento: ergo dicendum est, quod ex vi dicti textus prohibitio ovorum, & lacticiniorum in jejuniis Quadragesimæ obliget sub mortali.

Quintò id ipsum confirmo. Quia obligatio legis humanæ in foro conscientiæ maximè colligitur ex communi hominum æstimatione, & observantia, vt probat text. *in l. Minimè, l. Si de interpretatione, ff. de legib. & cap. cum dilectus, de consuetud.* & ex illo Tiraquel. *de nobilitate; cap.10. num.9.* Cenedo *pract. q.3. num.11.* Ioan. Baptista Larrea Granat. *decis.41. n.4. & decis.45. n.24.* & D. Ioan. Escobar *tom.1 tract. de vtroque foro, art.5. n.145. & art.6. n.91. pag.291.* Sed sic est, quod communis hominum æstimatio, vsus, & observantia vsque modò semper tenuit, quod prædictus textus *in cap. Denique*, obligavit sub mortali: ergo ex vi dicti textus prohibitio ovorum, & lacticiniorum in Quadragesima sub mortali obligat.

Sextò, quia prohibitio ovorum, & lacticiniorum pro jejuniis Quadragesimæ facta in sexta Synodo generali *can.56. cit.* obligat sub mortali: ergo ova, & lacticinia de jure communi, aut scripto prohibita sunt sub mortali. Antecedens probatur: Quia in dicto Canone prohibetur Clericis vsus ovorum, & lacticiniorum in jejuniis Quadragesimæ, sub pœna suspensionis; laicis verò sub pœna excommunicationis: at hæc pœna supponit gravem culpam, & obligationem sub mortali, vt cum communi docent Nauar. *in Man. cap.23. n.53.* Saytus *in Claui Reg. lib.3. cap.7. num.25.* & Suarez *de censur. disp.28. sect.3. num.20. & 25.* Couarruu. *Regul. peccatum, 2. part. §.3. num.3.* Soto *1. de iustit. quæst.6. art.4. & 5.* Vasquez *tom.2. disp.159. cap.3. num.22.* Ioan. Escobar *loc. cit. numero 95.* ergo prædicta prohibitio ovorum, &c. sub mortali obligat ex iure.

Si dicas cum Fagundio, & Pasqualigo, quod nullum ex dicto Canone sumi possit argumentum ad probandam nostram sententiam, quia illi Canones non fuerunt illius sextæ Synodi, sed aliquorum Episcoporum particularium; vt docent Cano *lib.5. de locis, cap. vlt.* Turrian. *lib. de Canonibus sextæ Synodi*, Sanch. *lib.5. consil. c.1. dub.19. n.1.* Sot. Surius, Bañez, Bellarm. & alij, quos allegat, & sequitur Barbosa *vbi infrà*, & latè Baronius *tom.8. fol. 611. 612. 613. & 614.*

Contra est *Primò*, quod non desunt alij Doctissimi viri, qui indubitanter affirment, tales Canones verè esse dictæ Synodi generalis. Sic enim tenent Couar. *lib.4. variar. cap.10. num.15.* Azor. *tom.1. lib.7. cap.10. q.1. col.728.* Trullench *lib.1. Bullæ, §.4. dub.3. n.3. & lib.3. in Decalog. c.2. dub.2. n.2.* Filliuc. *c.3. cit. n.45.* & Gratianus dictos Canones tanquam Canonicos, & à sexta Synodò constitutos citat *in cap. Placuit, dist.16. & in cap. Quoniam, dist.31. & in cap. si quis, dist.32.* & alibi sæpè. *Secundò*, quia dato, aut vt verum (vt est) concesso, quod ex prædicto Canone, eo quòd non sit illius sextæ Synodi generalis, non possit sumi præceptum, potest tamen colligi ex ipso, tunc temporis in vniuersali Ecclesia fuisse vetita in Quadragesima ova; & lacticinia sub peccato mortali; siquidem illi Episcopi particulares præceperunt Armenis sub gravi pœna (vt nuper est habitum) vt in jejuniis Quadragesimæ servarent ordinem vniuersalis Ecclesiæ, & abstinerent ab ovis, & caseo, quod non præstitissent sub tam graui pœna; nisi apud cæteras omnes nationes fuissent prohibita sub mortali, vt in hoc (licèt contra seipsum) benè notat Pasqualig. *n.16.* at sic est, quod hæc (apud omnes alias nationes) ovorum, & lacticiniorum prohibitio potuit oriri (omissâ pro nunc consuetudine) à dicto *cap. Denique*, suprà citato, quod cùm sit iuxta Gratianum desumptum ex D. Gregorio Papa, qui circa annum Domini quingentesimum nonagesimum tertium creatus fuit Pontifex, jam latum præcesserat octogesimo octavo ferè anno ante celebrationem dictæ sextæ Synodi generalis, cùm hæc celebrata fuerit anno Domini sexcentesimo nonagesimo secundo, aut nonagesimo septimo, vt vult cum aliis Barbosa *in collect. Doct. in 1. p. Decreti, c. Sextam, n.2. & 3.* (vnde malè Bossius *loc. cit. n.20.* dixit, caput *Denique*, citatum desumptum fuisse ex sexta Synodo:) ergo, &c.

Septimò. Quia Pontifices dispensant in Bulla Cruciatæ ad ova, & lacticinia, cum illis qui illam sumunt: Sed sic est, quod si non essent sub mortali prohibita, non esset necessaria dispensatio: ergo.

Respondet Pasqualig. *loc. cit. n.11.* quod verum sit, quod dispensent Pontifices in Bulla ad ova, & lacticinia; sed id faciunt sequendo opinionem probabilem sustinentem ova, & lacticinia esse prohibita sub mortali in Quadragesima.

Sed contrà est Primò: ergo jam Pontifices sentiunt nostram opinionem esse ad minùs probabilissimam; siquidem illam sequendo dispensant in abstinentia ab ovis, & lacticiniis. Secundò, quia falsum est, quod hoc faciant Pontifices, eo quòd sentiant nostram sententiam solùm esse probabilem, sed quia illam semper existimarunt veram. Patet, quia probabilitas opinionis contrariæ docentis, non esse prohibita ova, & lacticinia sub mortali in Quadragesima, orta fuit nostris temporibus, ex Doctrina Fagundij, & aliorum, qui illi subscripserunt, vt est manifestum omnibus: at sic est, quod multis ante retrò annis, jam Pontifices per suas Bullas dispensabant

in ovis, & lacticiniis: ergo non id faciebant sequendo duntaxat opinionem probabilem, sed certam, & indubitatam: ergo, &c.

Oliqvò probo nostram sententiam, & non leviter solvendo argumenta contrariæ. Vnde

Ad primum desumptum ex authoritate Doctorum respondeo dicendum, falsum esse, omnes illos Doctores, quos pro sua sententia citat Fagundez, illam amplexari. Nam in primis Glossa *in verb. Par*, non docet, *solùm esse veniale edere ova, & lacticinia in Quadragesima*; sed solùm explicat illam particulam *Par*, per hoc quod sit *aquum, & iustum*; sed quid inde, cùm per hoc non explicet verba præcepti, sed verba rationis, aut causæ ob quam D. Gregorius (ex sententia Gratiani) imposuit dictum præceptum, vt ex dictis constat. Ad Paulum Palatium adductum dicendum est (quidquid ille senserit) malè explicuisse Caietanum. Nam in primis Caietanus nullo modo *c.4.* (nec alibi) dixit hæc verba, nempe *Peccatum esse comedere ova, & lacticinia in ieiunio Quadragesima, vbi non est consuetudo in oppositum*, vt falsò illi imponit Palatius. Potiùs pronunciavit oppositum *c.1.* vt ex eius verbis relatis in primo argumento facto pro nostra sententia liquet. Vnde vana remanet explicatio Palatij. Deinde Innocentius nequaquam est pro sententia contraria, sed potiùs expresè pro nostra, vt suprà vidimus, & sic pro illa citat eum Abbas *in rubrica de obseruat. ieiun. n.5. vers. Dicitur tertiò, fol. mihi 223. col.4.* imò nec Dominicus, quia ipse *in cap. Rogationes*, expresè docet ova, & lacticinia esse prohibita de iure in ieiuniis extra Quadragesimam, vt refert Pasqualig. *decis.68. n.1.* ergo à fortiori id docere tenetur loquendo de jejuniis Quadragesimæ. Allagona autem expresè id non docet; nam solùm postquam in summam redegit omnia, quæ *in cap. Denique*, continentur, ait hæc verba: *Nota quod hac sunt de consilio, vel abrogata.* Sed quid ex iis verbis pro se emolumenti reportat, cùm ipse Fagundez ad minùs prohiberi sub veniali ova fateatur? Solùm ergo sententiam oppositam docet Fagundez, & post illum aliqui Recentiores.

Ad secundum negandum est antecedens, nempe quod textus *in cap. Denique*, non contineat præceptũ. Et ad eius probationem dicendum, quod transeat. Quia non continetur præceptum prohibens ova, & lacticinia in illa particula *Par est*; sed in affirmatione Pontificis ad interrogationem Augustini, quam omisit apponere Gratianus, quamvis non Glossa *in summa illius capitis*, vt ex eius verbis adductis in tertia probatione pro nostra sententia patet.

Ex quo etiam constat solutio primæ confirmationis: negandum enim est, quod D. Gregorius absolutè non responderit Augustino, esse abstinendum in Quadragesima à sementinis, seu ab ovis, & lacticiniis; sed *Par est, vt abstineamus.* Respondit namque primò, esse abstinendum sicut abstinetur à carnibus, vt fatetur Glossa, & posteà reddidit rationem, ob quam id affirmaverit dicendo, *Par autem est.* Quod si dicas, hanc affirmativam responsionem non inveniri in textu. Respondeo verum esse; sed hoc evenisse, quia illum textum truncavit Gratianus, & ideo omissa responsione affirmatiua quæsito Augustini data, solùm transcripsit rationem, ob quam id præstiterit. Quod & clarè innuit illa particula *autẽ*, interposita in responsione Pontificis, cùm relatiua sit, aut expositiua verborum præcedentium, vt facilè videremus, si tale caput, aut textũ inter opera Gregorij invenire possemus. Ego saltem hucvsque illud invenire non potui, licèt alias omnes interrogationes factas D. Gregorio ab Augustino, in operibus D. Gregorij *lib 12. indict. 7. epist. 31.* sæpiùs legerim, hanc verò minimè. Nec illam refert (cùm referat omnes alias, quæ numero sunt vndecim) Franciscus Iovetius *in sanctionibus Ecclesiasticis, tam Synodicis, quam Pontificiis, in tertia Classe operis, fol. mihi 178.* quod idipsum fatetur Couar. *lib.4. var. cap. 20. n.15.* his verbis: Hæc Gratianus ex D. Gregorio, apud quem nondum potui reperire. Sic ille. Credendum tamen est, Gratianum dictum *cap. Denique*, ex exemplaribus D. Gregorij sumpsisse. Et quidem ut hic Canon auctoritatem habeat, sufficit auctoritas Ecclesiæ, quæ iam illum approbavit, maximè post correctionem, & emendationem à Gregorio XIII. factam, vt notavit Barbosa *in collect. Doct. in 1.p. decr. sup. hoc cap.* ex Viualdo *in candelab. aur. 3.p. cap. 15. n.18.* vbi etiam ait, non repetiri in libris D. Gregorij (non ait Bernardi, vt falsò illi imponit Barbosa) epistolam illam, ex qua desumitur dictum *cap. Denique*, quo tanquam vero supposito,

Ad secundam confirmationem dicendum est ex dictis, verè contineri in dicta lege, saltem præsuppositiuè, verba significantia præceptum, non quidem explicata in textu, sed præsupposita in responsione affirmatiua interrogationi Augustini. Vtrumque namque omisit referre Gratianus, & interrogationem scilicet Augustini, & partem responsionis Gregorij.

Ad tertiam confirmationem dicendum est *Primè*, falsò Fagundez imposuisse Gratiano illa vltima verba, videlicet: *Tamen sine causa veniale erit.* Nam absunt certè à Gratiano, vt legenti constabit, & ideò *in 2. edit.* illa abrasit Fagundez. *Secundò* dicendum, quod prænarrata verba Gratiani non agunt de casu nostræ quæstionis, nempe de prohibitione ovorum, & lacticiniorum, posita *in dicto cap. Denique.* Tum quia hæc ovorum prohibitio in Quadragesima communi vsu, & approbatione fidelium (cuius non extat memoria) semper acceptata fuit, seque illam non observantes transgressionis reos arguerunt, & arguunt, vt contrarij etiam fatentur: ergo de hac ovorum, & lacticiniorum prohibitione nõ possunt intelligi illa verba Gratiani contra nos adducta, videlicet: *Hac etsi legibus constituta sunt, tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non observantes transgressionis reos non arguunt.* Tum etiam, quia Gratianus statim subdit, *quod fortè possit aliquis dicere, quod hac non decernendo, sed exhortando conscripta fuerint, & ita nullam necessitatem inferre.* Quæ verba planè indicant, nec ad culpam venialem prædictam legem obligare, vt bene vidit Pasqualigos, & ante illum Glossa *in dicto cap. verbo Conscripta*, & Barbosa *in dicto cap. Denique, verb. Exhortando*: ergo non possunt intelligi de prohibitione ovorum, & lacticiniorum habita in dicto capite. Dicendum ergo est, quod illa verba Gratiani contra nos in argumento adducta debene intelligi de prima parte capitis *Denique*, in qua agitur de prima interrogatione facta D. Gregorio ab Augustino. Quæsivit enim Augustinus *Anglorum Episcopus* à Gregorio Papa, an Clerici incipere debeant jejunium à Quinquagesima? Et respondet Gregorius, quod sic. Igitur hoc caput (quoad hanc partem) simul cum duobus antecedentibus, quæ de eadem concernenti materia tractant, vel per non vsum abrogata sunt, vel fortè non fuerunt sub præcepto, sed tantùm sub consilio data. Sic innuit Glossa *in summa*, explicando prædicta verba Gratiani: *Hac etsi legibus, &c. in 4. parte distinctionis quarta* posita, ait namque sic: *Dicit Gratianus, quod hac tria capita supra dicta sunt abrogata; & ideo qui non observant ea, non dicuntur transgressores: sed si non essent abrogata, non obedientes eis proprio privarentur honore, nisi fortè*

quis

quis velit dicere, quod hæc supra dicta capita loquantur de consilio, & non de præcepto. Sic Glossa: ex verbis cujus clarè constat, nullo modo Gratianum loquutum fuisse de prohibitione ovorum contenta in tertia parte dicti capitis, cùm hæc nunquam per non vsum fuerit abrogata, nec solùm sub consilio lata, vt ex dictis patet: loquitur ergo duntaxat Gratianus de prima parte capitis, quæ sola concernit duo antecedentia capita, non verò de tertia, de qua est nostra quæstio.

Ad tertium argumentum constat ex dictis in quinto pro nostra sententia facto.

Ad quartum respondeo *Primò*, concessa majori, negando minorem, nempe quod in jejuniis Rogationum licitè adhibebantur tunc temporis ova, & lacticinia; quia oppositum satis expressè colligitur ex textu dicti capitis *Rogationes*, ibi: *Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis vtantur.* In quibus verbis manifestè prohibebatur jejunantibus in triduo Rogationum vti cibis quadragesimalibus: at sic est, quod à cibis quadragesimalibus excluduntur à jure ova, & lacticinia: ergo his non licebat vti jejunantibus in triduo Rogationum: ergo falsò, & malè colligit Pasqualig. *ex cap. Rogationes*, quod jejunantes illis diebus vesci poterant ovis, & lacticiniis, cùm oppositum planè colligatur ex dicto textu. Vnde ad argumentum quod pro probanda majori format Pasqualigus, nempe quod secundùm communissimam sententiam non sunt de jure prohibita ova, & lacticinia extra Quadragesimam: ergo ex jure hujusmodi cibi liciti erant in prædictis Rogationum jejuniis. Respondendum est *Primò*, quod non desint gravissimi Doctores docentes, etiam esse prohibita ova, & lacticinia ex jure in aliis jejuniis extra Quadragesimam. *Secundò*, & meliùs respondeo, quod inter Doctores solùm est difficultas in hac materia, an ex vi capitis *Denique, dist.* 14. sint prohibita ova, & lacticinia in jejuniis extra Quadragesimam, sicut prohibita sunt ex vi ejusdem textus in jejuniis Quadragesimæ, aliis affirmantibus, aliis verò (& cōmuniter) negantibus, quod scilicet ex vi dicti capitis *Denique*, sint prohibita ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam, *de quo infrà*; sed an aliàs ex vi alterius iuris, aut capitis fuerint prohibita, vel non; non disceptant Doctores, nec de hoc inter illos est controversia. Dicendum ergo nobis est, quod quamvis concedatur, quod ex vi dicti capitis *Denique*, non fuerint prohibita ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam, & consequenter nec in jeiuniis Rogationum, fuerint tamen multò anteà in his diebus ieiunij prohibita ex altero iuris capite, nempe ex cap. *Rogationes*, cit. de quo loquendo nulla est opposita sententia. Et vt clariora hæc omnia fiant,

Tertiò ad Pasqualigum dico, quod dato (non concesso) antecedenti; videlicet quod in dictis ieiuniis Rogationum ex vi iuris licitè adhiberentur ova, & lacticinia, neganda est vltima consequentia; nam etiam antecedenti huiusmodi dato, non infert Pasqualigus bene, quod etiam nunc possint licitè, ex vi iuris adhiberi ova, & lacticinia in ieiuniis Quadragesimæ. Patet evidenter; quia post illud decretum, & caput *Rogationes* (in quo fundatur hic Author ad suam sententiam defensandam) latum fuit decretum à D. Gregorio relatum, *in cap. Denique, dist.* 4. in quo, in sententia omnium Doctorum, prohibita fuerunt ova, & lacticinia in ieiuniis Quadragesimæ: ergo adhuc dato Pasqualigo, quod per illud caput *Rogationes*, non fuerint prohibita ova, & lacticinia, non bene infert, quod nec nunc sint prohibita, cùm postea fuerint novissimè prohibita per caput *Denique*. Patet, quia textus, seu decretum, vel caput *Rogationes*, fuit desumptum ex Concilio Aurelianensi primo, celebrato tempore Hormisdæ Papæ; qui assumptus fuit ad Pontificatum circa annum Domini quingentesimum & decimumtertium, vel quartum, vt refert Iou. *in sanctionibus Ecclesiasticis.* Decretum verò latum *in cap. Denique*, est (vt ait Gratianus) D. Gregorij Papæ primi, qui creatus fuit Pontifex anno Domini quingentesimo nonagesimo tertio, octoginta annis plus, vel minus post Concilium Aurelianense: ergo clarè constat, quod nunc ex vi huius textus vltimi sint ova, & lacticinia in Quadragesima prohibita.

Ad quintum concedendum est, quod non sint multiplicandæ obligationes sub mortali ex iure, nisi de ipsis clarè constet; negandum verò, quod non constet clarè, dari præceptum de abstinentia ovorum, & lacticiniorum in Quadragesima; nam constat satis ex *cap. Denique*, citato, & ex rationibus, & Authoribus pro nostra sententia adductis.

QVÆSTIO III.

An non solùm ex vi iuris, verùm etiam ex vi consuetudinis sint prohibita sub mortali ova, & lacticinia in ieiuniis Quadragesimæ?

Negativam sententiam videtur sequi Fagundez *cap.* 2. *cit. n.* 11. quatenus docet difficillimum esse scire vbi, & quibus locis obliget consuetudo ad non comedenda ova, & lacticinia in jeiuniis Quadragesimæ.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Non solùm ex vi iuris, sed etiam ex vi consuetudinis esse prohibita sub mortali ova, & lacticinia in jeiuniis Quadragesimæ. Probatur *primò*, quia *in can.* 56. sextæ Synodi generalis præcipitur, vt consuetudo Ecclesiæ vniversalis abstinendi ab ovis, & lacticiniis in Quadragesima servetur sub pœna suspensionis, & excommunicationis ordine nuper quæstione antecedenti explicato: ergo sensit Concilium, aut vt meliùs dicam, Congregatio illa Episcoporum habita post illud, talem consuetudinem in Ecclesia introductam obligare ad mortale, aliàs non præciperet sub tanta pœna observari.

Secundò, quia præceptum abstinendi ab ovis, & lacticiniis, latum à D. Gregorio, & relatum *in cap. Denique, dist.* 4. non fuit aliud, quàm quædam explicatio consuetudinis abstinendi in Quadragesima à dictis cibis, iam multò anteà in Ecclesia introductæ, vt colligitur ex *cap. Rogationes, de consecrat. dist.* 3. at sic est, quod hoc præceptum obligat sub mortali, vt suprà est habitum: ergo & consuetudo, quæ jam præsupponebatur explicata per tale præceptum, obligabat sub mortali.

Tertiò, quia certum est apud omnes, quod consuetudo potest inducere legem obligantem sub mortali: ergo sub tali obligatione induxit consuetudo legem abstinendi in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis. Probo hanc consequentiam: quia ex tribus conjecturis deduci potest, consuetudinem immemorabilem introductam fuisse sub mortali obligatione, vt docent Suarez *de legib. lib.* 7. *cap.* 15. *n.* 15, Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 3. *punct.* 2. §. 3. *n.* 13. & Baldellus *in Theolog. Morali, lib.* 5. *disp.* 22. Prima est, si consuetudo sit gravis, & difficilis. Secunda, si communiter servetur à populo sub obligatione gravi; nam vsus, & continuatio actuum optimè declarat intentionem vtentium, & ex eo quod faciunt, & intendunt facere nunc pro hoc tempore, optimè colligitur

gitur quid fecerint, & intenderint facere alio tempore. Tertia est si Prælati puniant graviter violantes consuetudinem. Sed sic est, quod omnes hæ conjecturæ adsunt circa consuetudinem non edendi ova, & lacticinia in Quadragesima: ergo, manifestè constat, non solùm ex vi iuris, verùm etiam ex vi consuetudinis probibita esse sub mortali in jejuniis Quadragesimæ. Sic Diana 3.p. *tract.6. resol.80. vers. Quoad consuetudinem.* Ausonius *in summa Dianæ, verb. Ieiunium, n.50.*

QVÆSTIO IV.

An ova, & lacticinia sint etiam prohibita ex vi juris in jejuniis extra Quadragesimam, sub culpa mortali?

NEgant communiter Doctores hac ratione ducti: Quia videlicet nullus textus reperitur in iure, qui prohibeat comedere ova, & lacticinia in jejuniis extra Quadragesimam: ergo non sunt in illis prohibita ex vi iuris. Consequentia est manifesta, antecedens verò etiam patet: nam si aliquis reperiretur textus hæc prohibens, maximè esset textus *in cap. Denique, dist.4. aut Canon 56. Synodi sextæ generalis*; at hi textus manifestè loquuntur de jejunio quadragesimali: ergo ex vi juris ova, & lacticinia solùm sunt prohibita in jejuniis quadragesimalibus, non verò in aliis. Sic docent (apud Pasqualigum) D.Thom. *2.2.q.147.art.8.ad 3.* Durand. *in 4. dist.15.q.9.n.1.* & ibi Paludan. *q.4.n.3.* Palat. *disp.8.* Gabriel *dist.16.q.3.art.3.* Caietan. *in summ. verb. Ieiunium, initio.* Sylvester *q.5. dicto 1.* Angel. *n.5.* Armilla *n.1.* Rosella *n.11.* Tabiena *q.6.* Hostiens. *in Rubr. de observ. ieiunior. n.5.* Navar. *c.21.n.15.* Abulens. *in cap.6. Matth. q.171.* Viguerius *c.7. instit. §.3. vers. Primò,* Medina *C. de ieiunio, q.1.* Turrecrem. *cap. Non oportet, de consecrat. dist.1.* Henriquez *lib.7.c.3.n.9.* Sanchez *lib.4. sum.c.11.n.3.2. & lib.5. consil. c.1. dub.20. num.5.* Azor *tom.1. lib.7. cap.10. q.2.* Fagundez *lib.2. de 4. precept. Eccles. cap.2. num.10. & num.42. ultimæ edit.* Bonac. *disp. ult. de præcept. Eccles. q.1. punct.2. num.2.* Filliuc. *tract.27. part.2. cap.3. n.45.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.2. n.3. & in exposit. Bullæ lib.1. §.4. dub.3. n.3.* Diana 1.p. *tract.9. resol.41. & 3.p. tract.6. resol.80. & 5.p. tract.14. resol.13.* D.Didac. Narbona *lib. de ætate, &c. anno 60. quæst.3. v.4.* Bossius *de Iubil. sect.4. casu 18. num.21.* Reginald. Ledesma, Villalob. & alij plures, quos refert & sequitur Pasqualigus *decis.68. n.2.* dicens esse communem omnium sententiam.

Affirmant nihilominus tamen nonnulli graves Doctores. Hac ratione ducti, quia licèt *in cap. Denique, & canone 56. cit.* solùm prohibeantur ova, & lacticinia in Quadragesima, ratio tamen prohibitionis, quæ ibi ponitur, militat in omnibus jejuniis: ergo idem ius est pro omnibus jejuniis. Consequentia patet. Antecedens verò probatur: Quia ratio quæ ibi ponitur, est quia ova, & lacticinia trahunt originem à carnibus, quibus ratione jejunij est abstinendum: at hæc ratio, vt constat, eadem est in omnibus jejuniis: ergo idem ius debet esse. Sic sentiunt Alexander *in cap. Denique, dist.4. num.6.* & ibi Præpositus, Dominicus *in cap. Rogationes, de consecr. dist.5.* Astens. *in sum. p.2. tit.28. art.3. q.5.* Richardus *in 4. dist.15. art.3. q.5.* (quamvis hic Author, quem pro nunc non potui videre, citatur pro opposita parte à Fagundio) Graffius *tom.1. lib.2. decis. cap.36. n.10.* Gomez *in Bullam, clausula 7. n.3.* Conat. *lib.4. variar. cap.20. n.15.* & alij quos refert, & videtur (nisi fallor) sequi Machado *lib.2. sum. part.4. tract.3. docum.4. n.3.*

Sed ego, vt dicam quod sentio, suppono primò, quod vix quid certum definiri possit in hac difficultate, quin priùs sciatur, qualis fuerit interrogatio Augustini *Episcopi Anglorum* Gregorio Papæ facta, an videlicet solùm fuerit de jejuniis Quadragesimæ, an verò de omnibus absolutè jejuniis. Si enim solùm fuit de jejuniis Quadragesimæ, certum est, quod ex vi iuris, *dict. cap. Denique*, tantùm fuerint prohibita (saltem sub culpa mortali) ova, & lacticinia in dictis jejuniis Quadragesimæ: si verò interrogatio Augustini fuit facta absolutè de omnibus jejuniis, dicendum est in omnibus jejuniis esse ex vi iuris probibita ova, & lacticinia.

Suppono secundò, quod vix ex contextu dicti *cap. Denique*, colligi apertè possit de quibus jejuniis fuerit facta interrogatio. Nam pro parte, quod fuerit facta de omnibus jejuniis, tam Quadragesimæ, quàm extra Quadragesimam, facit in primis ipsa Glossa *in summa dicti capitis*, vbi apertè id insinuat per hæc verba: *In tertia parte, quæ incipit ibi: Et post pauca quærebatur, an tempore ieiuniorum sit abstinendum ab ovis, caseo, & lacte? Et respondet Gregorius, quod sic.* Sic Glossa: vbi manifestè dicit, quod interrogatio Augustini de omnibus ieiuniis fuerit. Deinde facit pro hac parte ratio textus, quam ex D. Gregorio dat Gratianus, dicens: *Par autem est, vt quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, ieiunemus, à lacte videlicet, caseo, & ovis.* Sic textus. Tunc ego: sed sic est quod in omnibus ieiuniis, tam Quadragesimæ, quàm extra Quadragesimam, abstinemus à carne animalium: ergo in omnibus debemus quoque abstinere à lacte, caseo, & ovis.

Pro altera verò parte, nempe quod quæsitum, aut interrogatio Augustini solùm fuerit de ieiuniis Quadragesimæ, facit consensus omnium Doctorum, quos pro prima sententia, imò & pro secunda citavimus. Omnes enim vno ore fatentur, dictum *cap. Denique*, solùm de ieiuniis Quadragesimæ sermonem facere. Legatur inter alios Abbas *in rubr. de observat. ieiunior. n.5.* Facit deinde quod omnes aliæ interrogationes, quæ in dicto capite continentur, factæ sunt ab eodem Augustino pro tempore Quadragesimæ, vt constat ex responsionibus, quas ex D. Gregorio in dicto capite affert Gratianus, & ex Glossa ibidem: ergo hæc interrogatio, de qua quærimus, etiam similiter fuit facta pro ieiuniis Quadragesimæ. Hæc pro vtraque parte faciunt, quodlibet pro sua sententia militans, reddensque eam satis probabilem. Sed pro concordia illarum, & resolutione quæstionis, sub distinctione

Respondeo dicendum: Probabilius est, quod ova & lacticinia non sint prohibita in ieiuniis extra Quadragesimam, ex vi præceptiva iuris, sub culpa mortali, aut veniali, bene tamen ex vi rationis à iure allatæ, ex congruentia, aut ex æquo. *Prima pars* huius dicti constat, quia probabilius, & longè videtur, quod interrogatio Augustini ad Gregorium facta, tantùm fuerit de ieiuniis Quadragesimæ: ergo responsio Gregorij, in qua præceptum sub culpa mortali continetur, nuper q.2. diximus, solùm de abstinentia ab ovis, & lacticiniis in ieiuniis quadragesimalibus fuit; ergo ex vi præceptiva iuris non sunt prohibita ova, & lacticinia in aliis ieiuniis extra Quadragesimam sub præcepto, aut culpa.

Secunda verò pars etiam, vt mihi videtur, ex habitis pro secunda sententia constat. Quia ratio, quam Gratianus ex D. Gregorio in textu dicti *cap. Denique*, ad probandum, quod in tempore ieiuniorum

sit

sit abstinendum ab ovis, caseo, & lacte; adducit, comprehendit clarè omnia jeiunia, vt patet: ergo ex vi dictæ rationis ova, & lacticinia prohibita sunt in jeiuniis extra Quadragesimam, non tamen sub præcepto, aut culpa vlla, sed ex congruentia, & ex æquo, & bene esse, cùm illa ratio sub qua prohibitio ovorum, & lacticiniorum in jeiuniis, etiam extra Quadragesimam comprehenditur, non sit præceptiva, sed solùm sit ratio congruentiæ, vt ex dictis q.1. constat: solùm ergo sunt prohibita ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam ex vi rationis juris, ex æquo, aut congruentia, non verò ex vi præceptiva iuris; nam hæc solùm attingit, aut comprehendit jejunia quadragesimalia.

QVÆSTIO V.

An saltem ex vi consuetudinis, vbi viget, teneatur quis sub mortali abstinere ab ovis, & lacticiniis in jeiuniis extra Quadragesimam?

Affirmant (apud Sanchez) Angles *in florib. de jeiunio q.9. diff.2.* Nauar. *c.21. n.15.* Medina *lib.1. sum. c.14. §.10. fol.98.* Alcozer *in sum. c.24.* Candelabrum Aureum *in Appendice, cap.15. n.16.* & Synodus Granatensis coacta sub D. Petro Guerrero Archiepiscopo Granatæ anno 1572. *lib.3. tit.32. de observat. ieiunior.* quibus addi possunt Less. *lib.4. de inst. c.2. dub.2. num.8.* Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q.1. punct.2. n.2.* Tamburin. *tom.2. de iure Abbat. disp.12. quæst.9. n.7.* & alij. Quorum fundamentum est, quia consuetudo legitimè introducta, & præscripta habet vim obligandi: ergo consuetudo non edendi ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam, vbi viget, & est legitimè introducta, obligabit, & sub mortali.

Negant tamen (apud Pasqualigum) Sanchez *in sum. lib.4. c.11. n.52.* (non 25. vt invenies apud ipsum) *& lib.5. consil. c.1. dub.21. n.2.* (vbi pro hac parte refert Concilium Provinciale Toletanum celebratum anno 1583. & Synodum Granatensem anno 1568.) Henriq. *lib.7. sum. cap.13. n.9.* Rodrig. *tom.1. sum. c.23. concl.3.* Villalob. *1.p. sum. tract.23. diff.1. n.7.* Filliuc. *tract.27. p.2. cap.3. n.49.* Portel. *in dub. Regul. verb. Ieiunium, in Addit. num.9.* Diana *1. part. tract.9. resol.41.* Sancius *in selectis, disp.51. n.19.* Vasquez *1.2. tom.2. disp.177. c.6. n.15.* Bossius *sect.4. de Iubileo, casu 18. n.32.* & Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.3. num.4.* quos omnes citat, & sequitur Pasqualigus *decis.69. n.2.* his adhuc addi possunt Leander de Murcia *q.9. super cap.3. Regulæ S. Francisci, num.3. pag.184.* Baltanas *in Apologia de esu lacticiniorum, fol.8.* & Didac. Narbona *lib. de ætate ad omnes actus, anno 60. quæst.3. num.5.*

Fundamentum horum Doctorum est: Quia vt aliqua consuetudo obliget ad mortale, non sufficit, quod ab immemorabili tempore introducta sit; sed etiam requiritur, quod sit introducta cum animo se obligandi ad mortale, & quod quatenus cum tali animo introducta, sit approbata à superioribus: at sic est, quod consuetudo huiusmodi non edendi ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam, non est introducta cum animo se obligandi ad mortale, cùm non constet de hoc animo, imò adsit præsumptio in contrarium, nempe quod introducta fuerit ex ignorantia, qua ignorantes credebant hoc ibi esse prohibitum: ergo.

Sed ego distinctiùs respondeo *Primò*, vbi introducta est consuetudo abstinendi ab ovis, & lacticiniis in jeiuniis extra Quadragesimam cum scientia, aut animo se obligandi ad mortale, certum est, quod omnes ibi degentes, aut commorantes teneantur sub mortali abstinere ab ovis, & lacticiniis in dictis jeiuniis, quia hoc evidenter probat fundamentum primæ sententiæ, cui in hac parte omnes consentiunt Doctores.

Respondeo *Secundò*, vbi ab immemorabili tempore adest consuetudo abstinendi in jeiuniis extra Quadragesimam ab ovis, & lacticiniis, ita vt communiter omnes putent, ac putaverint se sub mortali obligari ad abstinendum in dictis jeiuniis ab ovis, & lacticiniis; tunc omnes ibi commorantes tenentur sub mortali abstinere ab illis. Ratio est, quia (vt diximus suprà q.3.) ex illo, quod præsentes sentiunt, & intendunt facere, planè colligitur quid senserint, & intenderint præteriti; & qui initium consuetudini dederunt: ergo si præsentes communiter sentiant, ac putent se sub mortali obligari ad abstinendum ab ovis, & lacticiniis in ieiuniis per annum, aut extra Quadragesimam, planè colligitur, quod idem senserint antiqui, & consequenter quod talia consuetudo obliget sub mortali.

Vnde ad fundamentum secundæ sententiæ, contra quam hoc nostrum secundum dictum militat, dicendum est satis constare, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in jeiuniis extra Quadragesimam introducta sit cum animo se obligandi ad mortale, ex eo quod præsentes ex vsu, & scientia suorum prædecessorum id putent, & cognoscant. Alioquin si hæc existimatio non sufficeret ad talem animum cognoscendum, nullus teneretur ad observandam consuetudinem immemorabilem, etiam introductam cum animo se obligandi ad mortale; quia nullus posset post longissimum tempus manifestè scire, quo animo introducta fuerit talis consuetudo, nisi modo suprà à nobis exposito: ergo dicendum est, illum sufficere, vt dicamus consuetudinem non edendi ova, & lacticinia in dictis jeiuniis obligare ad mortale, vbi talis consuetudo modo explicato viget.

QVÆSTIO VI.

An in Hispania vigeat consuetudo obligans ad mortale abstinendi ab ovis, & lacticiniis in jejuniis extra Quadragesimam?

Affirmant Nauar. Angles, Medina, Alcozer, & Candelabrum aureum nuper citati, docentes hanc consuetudinem in Hispania vigere; & ideò peccare mortaliter, qui in illa præfatis diebus jeiunij ova, & lacticinia comedit. Hanc eandem sententiam tenet novissimè Barbosa *tom.5. ad Decretum Gratiani, in fine, in addit. ad cap. Denique, pag.430.* citatque pro illa Ioan. Sancium, ait enim sic Barbosa. Optimè Ioan. Sanct. *in select. disp.15. n.18. vbi n.19.* contra Vasquez, & Villalobos tenet abstinentiam ab ovis, & lacticiniis in vigiliis, & quatuor anni temporibus in Regno Castellæ esse in præcepto. Hæc Barbosa, sed non bene in eo quod dicit, sic tenere Sancium. Quia licèt id aliquando existimaverit; ac verò posteà re meliùs perpensâ, contrarium dixit, & tenuit loco citato, *vers. At re magis perpensâ.*

Negant verò è contra Sanchez, Henriquez, Rodriguez, & nonnulli alij pro secunda sententia nuper adducti, existimantes talem consuetudinem vel non vigere nunc in Hispania, vel si viget, non obligare ad mortale, propter rationem traditam nuper pro secunda sententia probanda.

Sed ego vtrasque concordando sententias, respondeo

pondeo dicendo: Quòd licèt olim, vt affirmat prima, viguerit in Hiſpania (aut ſaltem in aliquibus eius Provinciis) conſuetudo obligans ſub mortali, abſtinendi in diebus ieiunij extra Quadrageſimam ab ovis,& lacticiniis; nunc verò iam non vigeat talis conſuetudo,& conſequenter nullo modo peccet, qui in Hiſpania prædictis diebus ieiunij comedit ova, & lacticinia abſque Bulla.

Prima pars huius reſponſionis probatur authoritate ſapientiſſimi, ac piiſſimi Doctoris Nauarri,& aliorum Doctorum, quos pro prima ſententia adduximus, quibus ſine hæſitatione vlla credendum eſt, pro ſuo tempore in Hiſpania, aut ſaltem in aliqua, vel maiori eius parte præfatam conſuetudinem viguiſſe.

Secunda verò pars, quod ſcilicet pro nunc jam non vigeat in Hiſpania talis conſuetudo, probatur: Tum authoritate omnium Doctorum (præcipuè Hiſpanorum, qui poſt Nauarrum ſcripſerunt) qui pro certo affirmant ſuo tempore iam dictam conſuetudinem obiiſſe. Ità docent Sanchez, Rodriguez, Portel, Villalubos, Sancius, & alij *q.5.* pro ſecunda ſententia citati. Tum etiam ratione mihi ſpeciali; Quia certum eſt, quod conſuetudo non ſolùm poteſt derogare legi, verùm etiam conſuetudini antiquæ habenti vim legis: ergo conſuetudini antiquæ introductæ in Hiſpania, non comedendi ova, & lacticinia in diebus ieiunij extra Quadrageſimam optimè potuit derogare contraria conſuetudo, ſicut de facto videmus illi derogaſſe per vſum, & continuationem actuum contrariorum. Nam Hiſpani ducti authoritate tantorum Doctorum affirmantium, vel non dari in Hiſpania conſuetudinem non comedendi ova, & lacticinia in diebus ieiunij extra Quadrageſimam, vel non obligare ſub mortali, cœperunt vti in dictis ieiuniis ovis, & lacticiniis, & ſic paulatim introduxerunt conſuetudinem, qua abrogata fuit contraria non edendi ova, & lacticinia in præfatis ieiuniis extra Quadrageſimam. Et ita tanquam certum poteſt hoc iam haberi in Hiſpania, vt docent Doctores citati *quæſt.5.* pro ſecunda ſententia, quamvis ad id aſſerendum alio ſundamento (ſuprà à nobis reiecto) ducantur. Ex quo conſtat, idem & à fortiori dicendum eſſe loquendo de ſextis feriis per annum, quod ſcilicet in illis poſſint edi in tota Hiſpania ova, & lacticinia, vt beoe Doctores citati, de quo adhuc infrà.

QVÆSTIO VII.

An Regulares teneantur ſub mortali abſtinere ab ovis, & lacticiniis in jejuniis extra Quadrageſimam, ſi habitent in locis vbi conſuetudo abſtinendi à prædictis cibis in dictis diebus obligat ſub mortali ſæculares?

RESpondeo: Non teneri. Quia Regulares non obligantur conſuetudinibus particularibus ſæcularium, etiam Clericorum, cùm ſint diverſi ordinis, atque ſtatus, vt communiter docent Doctores: ergo conſuetudo abſtinendi ab ovis, & lacticiniis in ieiuniis extra Quadrageſimam in aliqua provincia, cùm non ſit vniverſalis Eccleſiæ, non obligat Regulares, etiamſi reſpectu ſæcularium habeat vim legis obligantis ad mortale. Sic Boſſius *ſect.4. de Iubilæo, caſu 18. n.32.* Bordon. *in conſil. Regul. reſol.18.n.11.* Paſqualig. *deciſ.70.n.1.*& Sanch. *lib.5.conſil.c.1.dub.21. n.2.* ſic concludens: Vnde quod extra Quadrageſimam poſſint edi ova,& lacticinia in vigiliis,& quatuor temporibus, eſt certius in Religioſis ob rationem dictam, quia eſto eſſet de hoc conſuetudo, non eſt generalis totius Eccleſiæ, ſed particularis, quæ (vt dixi) non obligat Religioſos. Sic ille.

QVÆSTIO VIII.

An ex vi textus in cap. Denique, diſt.4. *ſint prohibita ova, & lacticinia in diebus Dominicis Quadrageſimæ?*

AFfirmant Palatius *in 4. diſt.15. diſp.18.* Caietan. *2.2.q.147.art.6.§. Et primi, & art.8. in fine,* Angles *quæſt.9. de Ieiunio, art.1. diff.7.* Corduba *in ſum. q.168.* quos refert, ac ſequitur Henriq *lib.7.c.13.n.10.* Couar. *lib.4. variar, cap.20.n.11.* Thom. Sanch. *lib.4. ſum.c.11.n.53.& lib.5.conſil.c.1.dub.19.n.3.* Ioan. Sancius *in ſelectis, diſp.51.n.25.* Trullench *in Bullam, lib.1. §.4. dub.7.n.1. & lib.3. in Decalog.c.2.dub.2.n.3.* Villalob. *tract.23.diff.8.n.1.& tract.27.clauſ.6.n.11* Rodrig. *in Bullam, §.6.n.8.* & in hanc ſententiam inclinat Vega *1.p.ſum.c.16.caſu 29.col.118.* & pro illa citat Lopez *2.p.inſtruct.c.112.de Ieiunio.* Tenetque expreſſe Barboſa *tom.5.* in Decretum, in fine, *in addit. ad diſt.4 pag.430.* & noviſſimè Diana *p.10.tract.11. reſol.46. & antea 3.p.tract.6.reſol.80.*

Probat autem Thom. Sanchez hanc ſententiam ſic. Quia *cap. Denique,* expreſsè prohibet eſum ovorum, & lacticiniorum in Quadrageſima: at ſic eſt, quod dies Dominici illius ſunt dies Quadrageſimæ, vt conſtat ex *cap. Quadrageſima, de conſecr diſt.5.* vbi diebus omnibus Quadrageſimæ dicitur ieiunandum, præter dies Dominicos: ergo dies Dominici ſunt dies Quadrageſimæ, aliàs inepta eſſet exceptio.

Secundò probant Ioan. Sancius, Trullench, & alij. Quia per *cap. Denique,* prohibentur ova, & lacticinia in Quadrageſima, non quia dies Quadrageſimæ dies ieiunij ſint, ſed quia ſunt dies abſtinentiæ à carnibus, vt colligitur ex textu dicti capitis; vbi ſic habetur: *Par autem eſt, vt quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque quæ ſementinam carnis trahunt originem ieiunemus, à lacte videlicet, caſeo, & ovis.* Sed ſic eſt, quod dies Dominici Quadrageſimæ ſunt dies abſtinentiæ à carnibus: ergo in illis ex iure etiam prohibita manent ova, & lacticinia.

Sed ego probabiliùs longè reſpondeo: Non prohiberi ex vi dicti *cap. Denique.* Sic Gomez *in Bullam Cruciata, clauſula 7.n.7. fol. mihi 70. col 2.* Llamas *3 part. Method.cap.5. §.16. pag.530.* Fagundez *lib.1. de 4. præcepto Eccleſ. cap.2. num.44. in nova edic.* Paſqualigus *in praxi ieiunij, deciſ.72.* D. Didacus Narbona *tom. de ætate, anno 60. q.3.n.3. & 4.* Machado *in ſum. lib.2. part.4. tract.3. docum.4. num.4.* dicens (ſed certè non verè) hanc opinionem eſſe communiorem.

Probatur *Primò.* Quia in dicto *cap. Denique,* permiſit Pontifex veſci carnibus in diebus Dominicis Quadrageſimæ, vt conſtat ex ſecunda parte capitis, vbi ſic dicitur: *De ipſa verò die Dominica hæſitamus quidnam dicendum ſit, cum omnes laici, & ſæculares illa die plus ſolito cæteris diebus accuratius cibos carnium appetant: & niſi nova quadam aviditate vſque ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe huius ſacri temporis obſervantiam ſuſcipere putant, quod vtique non rationi, ſed voluptati, imò cuidam mentis cæcitati adſcribendum eſt: Vnde nec à tali conſuetudine averti poſſunt; & ideò cum venia ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne fortè peiores exiſtant, ſi à tali conſuetudine*

prohibean

prohibeantur. Vt enim ait Salomon, *Qui multum emungit, elicit sanguinem.* Sic textus: Ergo si per hunc textum non prohibetur laicis vesci carnibus in diebus Dominicis Quadragesimæ (licet aliàs ex universali consuetudine Ecclesiæ prohibitæ eis sint) minùs (à fortiori) prohibentur illis per eundem textum vesci ovis, & lacticiniis in dictis diebus.

Secundò, Quia per præfatum *cap. Denique*, solùm prohibentur ova, & lacticinia in diebus ieiuniorum; vt constat ex interrogatione Augustini. Quærebat enim August. *in 3.p. dicti cap.* vt ais ibidem Glossa: An tempore ieiuniorum sit abstinendum ab ovis, caseo, lacte? Et respondet Gregorius Papa, quod sic. Tunc ego: at sic est, quod dies Dominici Quadragesimæ nullo modo sunt dies ieiunij: ergo per *cap. Denique*, non prohibentur in illis ova, & lacticinia.

Vnde ad *argumentum primum* primæ sententiæ dicendum est *primò*, quod *cap. Denique*, solùm prohibet esum ovorum, & lacticiniorum in ieiuniis Quadragesimæ, vt constat ex nuper dictis. Cùm igitur dies Dominici Quadragesimæ non sint dies ieiunij, non prohibet in illis vesci prædictis cibis. *Secundò* ad minorem dicendum est, quod dato, & non concesso, quod dies Dominicæ Quadragesimales dicantur dies Quadragesimæ, non ideò est, quia in illis servanda sit Quadragesimalis abstinentia, vt patet ex dictis; sed quia incidunt inter dies Quadragesimæ, aut Quadragesimalis abstinentiæ.

Ad secundum negandum est, quod ova, & lacticinia non prohibeantur in Quadragesima per *cap. Denique*, ex eo quod dies Quadragesimæ dies ieiunij sint; imò solùm propter hanc causam prohibentur præceptivè per dictum caput (vt constat ex nuper dictis, & ex habitis *q.2.*) non verò ex eo quod sint dies abstinentiæ à carnibus. *Deinde* dato, & non concesso, quod per *cap. Denique*, prohiberentur ova, & lacticinia in Quadragesima, eo quòd sint dies abstinentiæ à carnibus, non colligitur inde quod dicti cibi sint prohibiti ex vi præceptiva præfati capitis in diebus Dominicis Quadragesimæ, cùm per ipsum permittantur vesci carnibus dictis Dominicis diebus, vt ex præhabitis constat. Addu *tertiò*, quod per illa verba textus, nempe *Par autem est, &c.* non prohibentur ova, & lacticinia sub præcepto, aut culpa, sed solùm ex æquo, aut congruo, aut de bene esse; nam sub præcepto prohiberentur per responsionem affirmativam D. Gregorij Papæ datam Augustino *Anglorum Episcopo*, inquirenti ab ipso, an tempore ieiuniorum sit abstinendum ab ovis, caseo, & lacte, vt constat ex dictis *q.2.* Nulla ergo ex parte colligi potest, quod ex vi *cap. Denique*, sint prohibita ova, & lacticinia in diebus Dominicis Quadragesimæ, saltem sub culpa.

QVÆSTIO IX.

An saltem ex vi alterius iuris, aut Concilij, aut consuetudinis sint nunc prohibita sub mortali ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ?

AFfirmant Palat. Angles, Corduba, Henriquez, Sanchez, & alij citati nuper pro prima sententia. Inter quos Rodriguez *in Bullam, §.6.num.8.* Vega *1.p. sum. cap.14. casu 26.* Lopez *2. p. instruct. c.222.* Lexana etiam, *verb. Ieiunium, n.3.* Diana *3.p. tract.6. resol.80. in fine, & part.5.tract.14.resol.13.* Leander de Murcia *in explicatione Regulæ S.Francisci, cap 3. q.1.n.3.* & alij docentes, tam ex vi Concilij, quàm ex vi consuetudinis, esse sub mortali ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ prohibita. Tenet rursus hanc partem Diana *part. 10. tract. 14. resol.46.* notando quod Sacra Congregatio S. Officij, & Sacr. Congreg. Indicis mandarunt contrariam sententiam à quodam libro deleri, vt factum fuit.

R.P.Leand. in V. Præcept. Eccles.

Probant *primum*. Quia in sexta Synodo generali *can.56.* reprobatur vsus comedendi ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ, & sub gravi pœna prohibetur ne id fiat, vt constat ex verbis Concilij relatis *q.1.* ergo ex vi dicti Canonis prohibita sunt sub mortali ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ.

Secundum etiam probant. Quia in vniversa Ecclesia adest consuetudo, & antiquissima, non edendi ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ, vt constat ex verbis dicti *Can. 56.* relatis suprà: at hæc consuetudo obligat sub mortali, cùm sit de gravi, & (si credendum est antiquis Doctoribus vtriusque facultatis) introducta cum animo se obligandi: ergo etiā ex vi consuetudinis prohibita sunt sub mortali ova, & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ.

Negat verò è contra Pasqualig. *decis.72.cit.n.3.* docens, nec ex vi alicuius iuris, aut Concilij, nec ex vi consuetudinis prohiberi ova, & lacticinia pro Dominicis Quadragesimæ.

Primum probat, quia revera non sunt prohibita per cap. *Denique*, vt nuper *q.8.* est habitum, nec per sextam Synodum Generalem, cùm Canon citatus non sit illius Synodi, vt ille, & alij veriùs existimant: ergo ex vi alicuius iuris, aut Concilij non sunt prohibita ova, & lacticinia sub mortali in Dominicis Quadragesimæ.

Secundum etiam probat. Quia consuetudo generalis abstinendi ab ovis, & lacticiniis in Dominicis Quadragesimæ, non est introducta animo se obligandi ad mortale. *Tum* etiam, quia id non constat: ergo solùm est introducta ex devotione & pietate populorum: ergo dicta abstinentia in dictis Dominicis ab ovis, & lacticiniis non obligat ad mortale. Ita Pasqualigus, qui & citat pro se Gómez *in Bullam Cruc. clausf.7.n.7.* Llamas *3.p. Method. c.5.§.26. in fine*, & Fagund. *lib.1. de 4.præcept. Ecclesiæ, cap.2. n.44. vltima edit. Lugdun. anno 1632.* & Cordubam *in sum. q.168.*

Sed consequenter ad doctrinam à me suprà traditam respondeo dicendo. Quod licèt olim, aut ex vi sextæ Synodi generalis (si Canones Trullani illius Synodi sint) aut saltem ex vi consuetudinis, vt innuit prædictus *Can.56.* citatus prohibita fuerint generaliter sub mortali ova & lacticinia in Dominicis Quadragesimæ, nunc autem non sunt ita universaliter prohibita, eo quòd in multis Provinciis, præcipuè Hispaniæ, abrogata sit prædicta lex Concilij, aut consuetudinis per contrarium vsum, aut consuetudinem introductam per actus vtentium opinione probabili Doctorum qui dicunt, nec ex vi alicuius iuris, aut consuetudinis esse prohibitum sub mortali esum ovorum, & lacticiniorum in Dominicis Quadragesimæ. Vnde absolutè, & universaliter loquendo longè verior, & certior est prima sententia, vt constat ex rationibus pro illa adductis, secunda verò solum est certa in Provinciis, aut Regnis in quibus aut nulla fuit introducta consuetudo abstinendi ab ovis, & lacticiniis in Dominicis Quadragesimæ, aut si introducta, abrogata est per consuetudinem contrariam. Et hoc solùm docent Gomez, & Llamas, vt legenti attentè eos constabit. Ideoque non omnino benè pro ipso citat Pasqualigum. Nec Corduba est pro hac sententia. Imò nec Fagundez, cùm hic solùm loquatur attento iure communi, de

quo caſu egimus quæſt.aotecedentl, non verò attenta conſuetudine; nam hac attenta oppoſitom ſenſit per hæc verba: Solùm animadverto ad finem huius capitis,ſi alicubi conſuetudo legitimè approbata fuerit, ovorum, & lacticiniorum eſum eſſe in diebus Dominicis Quadrageſimæ,& in aliis jeiuniis extra illam illicitum ſub mortali, mortiferum peccatum eſſe illa comedere. Poteſt enim conſuetudo harum rerum eſum, tam in Quadrageſima, quàm extra illam facere licitum, & illicitum.Sic ille *n.45.*

Ad fundamenta primæ ſententiæ dicendum eſt, quod tantùm probant primam partem noſtræ reſponſionis, aut concluſionis.

Ad argumentum autem primum ſecundæ ſententiæ dicendom eſt ex dictis, quod quamvis ova, & lacticinia non ſiot prohibita pro Dominicis Quadrageſimæ,per *cap.Denique*,ſint tamen prohibita vel per ſextam Synodum *Canone 56.cit.*vt aliqui docent, vel ſaltem vt ego cum aliis ſentio,per conſuetudinē oniverſalem totius ferè Eccleſiæ, vt denotat prædictus Canon, quam eſſe introductam animo ſe obligandi ad mortale, & non ex devotione populorum ex pœna impoſita in dicto *Canone 56.* contra tranſgreſſores dictæ conſuetudinis,& ex communi aſſenſu fidelium id ſentientium,ſatis apertè colligitur. Ex quo patet ad argumentum ſecundum. Negandum enim eſt, quod dicta conſuetudo non fuerit introdicta animo ſe obligandi ad mortale, vt colligitur ex dictis. Et confirmatur ex decretis S. Congreg. à Diana adductis. Quæ tamen intelligenda ſunt iuxta doctrinam à oobis datam io noſtra reſponſione.

QVÆSTIO X.

An dato, vel conceſſo, quod ova, & lacticinia ſint à dicta ſexta Synodo,vel ab alio iure,aut à conſuetudine prohibita in Dominicis Quadrageſima, poſſint Regulares, & Presbyteri ſaculares habentes Bullam Cruciata illis veſci in dictis Dominicis?

NEgant Henriquez *lib.7. cap.13.n.10.*Angles *in floreb. q.9. de ieiunio, art.1.diff.6.* Ovandus *in 4. diſp.14. propoſit.52.* Vega *tom.1. ſum.cap.14.caſu 29.* Ortiz *in ſum.c.19.mandam.2.n.4.* (non 8.vt citatom inveni apud Dianam) *fol.mihi 172.pag.2.*Citat Trullench *vbi infrà*, pro hac parte Ioan. Sancium *in ſelectis, diſp.51.n.15.* ſed malè, quia non loquitur in caſu, quo Regulares, aut Preſbyteri habeant Bullam. Tenet tamen illam Leander de Murcia *q.10. in cap.3. Regula Franciſcana.*

Probant *Primò*. Quia ita reſpondit Sum.Pontifex interrogatus de hoc à Commiſſario Bullæ Cruciatæ, vt teſtatur Rodriguez.

Secundò. Quia per Bullam Hiſpanam expreſsè prohibetor, quod ſupradictæ perſonæ poſſint veſci ovis, aut lacticiniis in diebus Quadrageſimæ, his verbis: *Que no puedan comer huevos, y coſas de leche en los dias de la Quareſma.* Sed ſic eſt,quod dies Dominici Quadrageſimæ, verè ſunt computandi inter dies Quadrageſimæ,aut Quadrageſimales: ergo virtute noſtræ Hiſpanæ Bullæ non poſſuot dictæ perſonæ ova, & lacticinia in dictis Dominicis edere.

Sed probabiliùs reſpondeo: Poſſe. *Primò*, quia in Bulla Latina ſolùm prohibetor Preſbyteris, & Regularibus eſus ovorum, & lacticiniorum in diebus jeiunij Quadrageſimæ: at ſic eſt, quod dies Dominici, etiam Quadrageſimæ, non ſunt dies jeiunij,vt conſtat: ergo licitè poterunt dictæ perſonæ edere virtute Bullæ ova, & lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ. Maior probator: Quia de eodem debet intelligi exceptio, de quo proponitur priuilegium: Sed priuilegium contentum in Bulla Latina comedendi ova,& lacticinia,eſt pro diebus jeiunij, vt patet ex illis verbis: *Temporibus ieiuniorum etiam Quadrageſimalium*: ergo exceptio intelligi debet de diebus ieiunij: ſed dies Dominici non ſuot dies ieiunij: ergo.

Secundò. Quia prædicta Bulla concedit Regularibus, & Sacerdotibus ſæcularibus edere lacticinia,& ova in jeiuniis extra Quadrageſimam: ergo à fortiori debemus exiſtimare idem concedere pro diebus Dominicis Quadrageſimæ. Patet conſequentia, quia lex concedens quod maius eſt,non negat quod minus eſt in eodem genere, aliàs non procederet rationabiliter: Sed Bulla concedit dictis perſonis quod poſſint edere ova,& lacticinia in jeiuniis extra Quadrageſimam, quod majus eſt: ergo idem implicitè concedit illis pro diebus Dominicis Quadrageſimæ; quod cùm non ſint dies jejunii, minus eſt.

Tertiò. Quia ita fuiſſe declaratum à quodam commiſſario, propter verba Bullæ Latinæ, refert D. Muya, vt fatetur Henriq. *n.10.cit. in Gloſſa lit.B*,& ideò hanc ſententiam tuentur Palat. *in 4.diſtinct.15. diſp.8.*Cordoba *in ſum.q.168.*Nuño *3.p.tom.2.tract. de Bulla,§.8.dub.5.* Llamas *3.p.cap.5.§.26.*Villalob. *tom.1.ſum.tract.27.clauſ.6.n.11.*Fernandez *3.p.exam. c.9.§.5.n.5.* Diana *1.part.tract.11.reſol.5.*Ludouic. à Cruce *in Bullam, diſp.1. cap.5.dub.18.num.5.*& Rodriguez *ibid.§.8.dub.1.* quos omnes citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.73. à num.4.* quibus addi poſſunt Trullench *in Bullam lib.1.§.4.dub.7.num.2.* & poſt ipſum Gomez *in Bullam, clauſ.7. num.7.* ſic etiam Narbona *tom. de ætate, &c. anno 60. q.3. num.4.*

Ad primum in contrariom dicendum eſt, non conſtare nobis anthenticè, talem declarationem Pontificis, imò potiùs contrarium nobis conſtare ex Bulla Latina; & ideo illi ſtandum eſſe, donec aliud per promulgationem iuridicam, & authenticam nobis conſtet.

Ad ſecundum dicendum, quod licèt Commiſſarius in vertenda Bulla Latina ad Hiſpanum ſermonem poſuerit *dies Quadrageſima*, non ideò prohibitio ovorum, & lacticiniorum ſe extendit ad dies Dominicos, quia cùm Commiſſarius non habeat facultatem mutandi ſubſtantiam indulti, ſeu privilegij Bullæ, vt patet ex ipſa, §.*Caterùm*, ibi: *Non mutata ſententia*; & in Bulla Latina non habeatur *dies Quadrageſima*, ſed *in diebus ieiunij Quadrageſima*, dicendum eſt, quod Commiſſarius per *dies Quadrageſimæ*, intelligat dies jeiunij Quadrageſimæ, & ſic non comprehendat dies Dominicos.

QVÆSTIO XI.

An in Feriis ſextis, & Sabbatis, ac diebus Rogationum prohibita ſint à jure ova & lacticinia?

AFfirmant (apud Paſqualigum) Couarr. *lib.4. variar. cap.10 num.15.* Richardus *in 4.diſt.15. art.3.q.5.* Tabiena *verb.Ieiunium, §.7.* Additionator *ad Angelum, verb. Ieiunium.* Firmianus *lib.4.de Epiſcopo, part.2. caſu 107.num.131.* & Mandoſ. *in praxi ſignat. tit. Licentia*; quia, inquiunt,ex *cap. Denique, diſtinct.4.* quando prohibentur carnes, prohibentur etiam ea quæ ducunt originem ex carnibus,

nempe

nempe ova, lac, & caseus: Sed sic est, quod in præfatis diebus prohibitæ sunt carnes: ergo & ova, & lacticinia manent à iure in eisdem diebus prohibita.

Negant per oppositum (apud eundem Pasqualig.) D.Thom. *in 4. dist. 15. q. 3.* Paludan. *q. 4.* Hostiens. *in rubr. de obseru. ieiun. n. 5.* Abbas *ibid.* Armilla *verb. Ieiunium, init. & n. 13.* Abulens. *in Conf. cap. de Gula*, Alcoxer *in sum. cap.* 24. Corduba *q. 168. punct. 2. in fine*, Pedraza *precept. 3. §. 14.* Medina *lib. 1. sum. c. 14. §. 10.* Henriq. *lib. 7. cap. 13. n. 9. & in Gloss. lit. T*, & Ludov. à Cruce *disp. 1. in Bullam, c. 5. dub. 15. n. 2.* quos citat, & sequitur Pasqualig. *in praxi ieiunij, decis. 79.* Quia (inquiunt) nullum in toto iure adest præceptum abstinendi ab ovis, & lacticiniis; nam textus *in cap. Denique*, loquitur tantùm de ieiuniis Quadragesimalibus: ergo.

Sed antequam meam sententiam proferam, adverte, quod ex Authoribus quos Pasqualigus pro prima opinione adducit, malè adducat Covarruviam; nam hic Author solùm loquitur de diebus ieiunij, nullo verò modo de feriis sextis, ac Sabbati, vt constat ex his eiusdem verbis: *Ego verò existimo ova, caseum, & lac, atque his similia vetita esse iure in his diebus, quibus ieiunij causâ caro fuerit prohibita, idque mihi probari videtur ex ea ratione, qua D. Gregorius apud Gratianum* in dict. cap. Denique, *vsus est, & qua à Synodo sexta traditur* in dict. Canon. 56. &c. *atque ideo prohibito esu carnium ieiunij causâ, & ova, & lac, caseusque, & his similia vetita censentur.* Ita ille. Solùm ergo affirmat, vetita esse ova, & lacticinia ex iure in diebus ieiunij: at sic est, quod pro nunc saltem non adest præceptum ieiunandi feriâ sextâ, & Sabbato: ergo in illis non sunt vetita ex iure ova, & lacticinia ea sententia D. Didaci de Covarruvias. Idemque sentit hic Author loquendo de feriis Rogationum, vt denotant hæc eiusdem verba: *Hoc verò ieiunium* (intellige *Rogationum*) *moribus sublatum est, quamvis his diebus ab esu carnium abstineamus, saltem feriâ secundâ, & quartâ, iuxta cuiuslibet Provinciæ consuetudinem.* Sic ille. Ex quo constat malè citari pro prima opinione. Item malè citat Pasqualigus pro secunda sententia Alcoxer; nam hic Author oppositum docet cum Authoribus primæ sententiæ, vt videre est apud Sanch. *lib. 5. consil. cap. 1. dub. 21. n. 1.* Hoc ergo notato pro resolutione quæstionis

Respondeo *Primò.* Ova, & lacticinia non sunt prohibita ea vi præceptiua iuris in feriis sextis, ac Sabbatis: bene tamen ex congruo, aut ex æquo, ex vi rationis datæ in iure *in dicto cap. Denique.* Prima pars huius responsionis constat ea à nobis dictis suprà *q. 4. vers. Respondeo dicendum.*

Secunda verò pars ex ibidem dictis probatur. Nam ratio, quam Gratianus *in dicto cap. Denique*, ea D. Gregorio adducit ad probandum, quod in diebus ieiunij Quadragesimæ non sunt edenda ova, & lacticinia, comprehendit omnes dies in quibus prohibitæ sunt carnes. Sed sic est, quod in feriis sextis, ac Sabbatis prohibitæ sunt carnes ex iure, vt constat ex *cap. De vsu carnium, de cons. dist. 3.* & ea *cap. Quia dies, ibid. dist. 5.* ergo ea vi rationis iuris ova, & lacticinia prohibita sunt in dictis diebus. Minor in qua potest esse difficultas, manifestè constare videtur ex verbis textus, quæ sic se habent. *Par autem est, vt quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, ieiunemus, à lacte videlicet, caseo, & ovis.* Sic textus. Nunc ergo: sed sic est, quod in feriis sextis, & Sabbatis abstinemus à carne animalium, vt est ostensum: ergo & ab ovis, & lacticiniis, spectata ratione iuris, debe-

mus etiam abstinere: Quia tamen, vt *q. 2. & 4.* est habitum, hæc ratio non est præceptiua, sed solùm datur ex congruo, non obligat sub culpa. Imò dato, quod sub aliqua obligatet iam consuetudine; omninò illa est destructa, vt suprà *quæst. 6.* est habitum. Loquendo autem de diebus Rogationum,

Respondeo *secundò*: Quamvis olim ex vi iuris prohibita essent ova, & lacticinia in diebus Rogationum sub culpa gravi; vt constat ex *cap. Rogationes, de consecr. dist. 3.* vbi indictum erat ieiunium in cibis Quadragesimalibus, vt suprà *quæst. 2. ad 4.* est ostensum, nunc autem minimè manent prohibita; quia moribus dicta prohibitio sublata est, sicuti iisdem sublatum est ieiunium Rogationum. Legatur Couarr. *loc. cit.*

Ex dictis autem facilè constat quid dicendum sit ad fundamenta primæ, & secundæ sententiæ, solùm namque probare possunt doctrinam à nobis traditam.

QVÆSTIO XII.

An ex iure abstinendum sit nunc à carnibus in triduo Rogationum?

RESpondeo tanquam certum, quod licèt olim esset abstinendum ea iure (vt constat ex dictis) nunc verò nullo modo. Quia abstinentia à carnibus erat olim præcepta in triduo Rogationum, eo quòd dictis diebus erat præceptum ieiunium: ergo abrogato præcepto de ieiunio, cessavit obligatio abstinendi à carnibus: ergo ea iure nunc nullo modo remanet talis obligatio, etiam apud eos, apud quos remansit in dictis diebus abstinentia à carnibus; quia hæc ea consuetudine censenda est remansisse, vt denotat Covar. *loc. cit. n. 16.* & clarè docet Pasqualig. *decis. 79. cit. n. 7.*

QVÆSTIO XIII.

An saltem abstinentia à carnibus in dicto triduo Rogationum, quæ introducta est ex consuetudine, obliget, vbi viget, ad mortale?

NEgat Pasqualig. *loc. cit.* eo quòd non constet, quod post abrogatum præceptum de ieiunio in dictis feriis, sit inducta animo se obligandi, nec etiam constet de vi obligatiua ipsius: ergo accipienda est tanquam non obligans.

Sed probabiliùs respondeo: Obligare ad mortale, vbi abstinentia viget. Quia probabilius est, inductam esse animo se obligandi, vt colligitur ex communi hominum æstimatione. Quod sufficit, vt dicamus constare de vi obligativa illius, iuxta dicta suprà *q. 3.* Legatur Barbosa in expositione dicti *cap. Rogationes, de consecrat. dist. 3.* vbi *n. 1.* sic ait: In Lusitania verò huiusmodi triduanum ieiunium non in desuetudinem abiit, sed pro quodam religionis studio colitur, & observatur, maximè in pervigilio Ascensionis Domini, & in aliis duobus diebus à carnibus abstinetur, quod de aliquibus Provinciis Hispaniæ, Galliæ & Germaniæ attestatur Azor *instit. moral. part. 1. lib. 7. c. 15. q. 4.*

QVÆSTIO XIV.

An qui in jejuniis Quadrageſimæ edit ova, vel lacticinia, abſque diſpenſatione, aut Bulla, ſatisfaciat præcepto jejunandi?

NEgandum videtur ex definitione ieiunij data à Goffr. (quem alij Summiſtæ, & Canonici iuris interpretes, vt ait Azor, ſequuntur) ſub hac forma: *Ieiunium eſt prandij, & poſt cœnam cuiuſlibet cibi ſubtractio vſque ad diem ſequentem, & abſtinentia à carnibus, & ab iis quæ à carnibus originem trahunt, vt lacte, caſeo, & ovis.* Sic Goffr. definivit ieiunium Quadrageſimæ ſolùm, vt explicat Azor *p.1. lib.7. c.8. q.1.* tunc ſic: At ſic eſt, quod qui in ieiuniis edit carnes, non ſatisfacit præcepto jejunij, eo quòd abſtinentia à carnibus ſit de eius eſſentia: ergo nec ſatisfaciet dicto præcepto, qui in diebus jeiunij ſaltem Quadrageſimæ edit ova, & lacticinia abſque Bulla, aut diſpenſatione. Patet conſequentia, quia eodem modo ingreditur eſſentiam jeiunij (Quadrageſimæ ſaltem) abſtinentia ovorum, & lacticiniorum, ac ingreditur abſtinentia carnium, vt conſtat ex definitione ieiunij aſſignata.

Secundò probatur hæc pars. Nam ieiunium quadrageſimale eodem modo exigit abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis, ſicut exigit abſtinentiam à carnibus, vt colligitur ex *cap. Denique*, & ex dictis *ſup. quæſt.* 2. Sed qui manducat carnem, non adimplet præceptum jeiunij: ergo nec qui manducat lacticinia, aut ova. Propter hæc hanc partem loquendo de ieiuniis Quadrageſimæ ſuſtinent (apud Sanchez) Angelus *verb. Ieiunium, initio.* Sylveſt. *q.3.* Tabiena *quæſt.*1. Armilla n. 1. Ledeſma 2.*p.*4.*diſp.*17. *art.*1. & etiam innuunt penes ipſum Henriquez *lib.7.cap.*10. n.4.& *c.*53.*n.*13.& Rodriguez *tom.*1.*ſum. in* 2.*edit. cap.*184. n.10. necnon (apud Paſqualig. *deciſ.*78.) Azor, Corduba, Medina, Fillinc.& alij, & quidem ſatis probabiliter.

Sed adhuc probabiliùs reſpondeo: Satisfacere quidem præcepto jeiunandi, licèt aliàs edendo ova, & lacticinia abſque Bulla, aut diſpenſatione, vbi non adeſt introducta conſuetudo, peccet mortaliter contra aliud præceptum prohibens dictum cibum in Quadrageſima.

Probatur *Primò.* Quia jeiunium Quadrageſimæ non eſt diverſum eſſentialiter ab aliis ieiuniis extra Quadrageſimam: Sed hæc non exigunt eſſentialiter abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis, vt conſtat ex ſuprà dictis, *q.*4. ergo neque jeiunium Quadrageſimæ: ergo ſatisfaciet præcepto formali ieiunandi, etiam in Quadrageſima, qui in jeiuniis illius ovis, & lacticiniis abſque privilegio, aut diſpenſatione veſcitur.

Secundò. Quia ſi ita eſſentialis eſſet jeiunio Quadrageſimæ abſtinentia ab ovis, & lacticiniis, ſicut eſt abſtinentia à carnibus, ſequeretur primò, quod ſicut diſpenſatus ad carnes non tenetur ad jeiunium, vt infrà dicemus; ita nec diſpenſatus ad ova, & lacticinia ad illud teneretur, quod eſt falſiſſimum, cum in omnium opinione habentes Bullam Cruciatæ teneantur ad jeiunia, etiamſi ratione dicti privilegij veſci poſſint, imò & veſcantur ovis, & lacticiniis. Deinde etiam ſequeretur, quod nec ad dictum jeiunium quadrageſimale teneretur ille, qui commoratur in terris, vbi adeſt conſuetudo veſcendi ovis, & lacticiniis in Quadrageſima, nec ille qui ratione neceſſitatis, & penuriæ alterius cibi, ovis, & lacticiniis in Quadrageſima vteretur: Sed hoc eſt falſum, & à nemine conceſſum: ergo & illud ex quo ſequitur, Sequelæ ex dictis manifeſtè conſtant. Ideo ſic ſentiunt Sanchez *lib.5.ſum.cap.*11. *à n.*50.*vſque ad* 53. Portel *in dub. regul. verb. Ieiunium*, in *addit. n.*8. Paſqualig. *deciſ.*81. *n.*1.& 2. & *deciſ.*78. *à n.*3. & penes illum vltra citatos, Ludov. à Cruce *diſp.*1.*in Bullam Cruciatæ, c.*5.*dub.*14. Paludan. *in* 4 *diſt.*15.*q.*4.*art.*4. & Antonin.1.*p.tit.*6.*c.*2.§.3.

Ad fundamenta in oppoſitum reſpondeo. *Ad primum* dicendum eſt, quod nullo modo ſit de eſſentia ieiunij, etiam quadrageſimalis, abſtinentia ab ovis, & lacticiniis, vt conſtat ex dictis. Vnde reſecanda ſunt à definitione eſſentiali ieiunij illa verba: *& ab his, quæ à carnibus originem trahunt, &c.* Quia nullo modo ad illam pertinent. Nam ieiunium ſecundum eſſentiam, & ſubſtantiam, atque menſuram, quam habet ex inſtitutione Eccleſiæ, non requirit abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis, etiam pro illis diebus in quibus ova, & lacticinia aliàs prohibentur, vt patet in Quadrageſima, pro qua ſolùm ſunt vetita lacticinia de iure (modo ſuprà explicato) non per præceptum ieiunandi, ſed per aliud præceptum diſtinctũ. Quod vlterius conſtat, nam adoleſcentuli vſque ad annum vigeſimumprimum non tenentur præcepto ieiunij, & tamen tenentur præcepto abſtinentiæ ab ovis, & lacticiniis, quod certè non contingeret, ſi non eſſent diverſa præcepta.

Ad ſecundum. Negandum eſt, quod eodem modo exigat ieiunium quadrageſimale abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis, ſicut exigit abſtinentiam à carnibus; nam hanc exigit ieiunium ſecundùm ſubſtantiam, & eſſentiam, quam habet ex inſtitutione Eccleſiæ, illam verò ex accidenti adjuncto ex alio præcepto. Nam præceptum de abſtinentia à lacticiniis, & ovis pro diebus Quadrageſimæ, ſive de novo impoſitum, ſive per extenſionem præcepti de abſtinentia à carnibus, habetur de iure ex *cap. Denique, diſt.*4.& *ex can.*56. ſextæ Synodi, iuxta à nobis dicta *ſup. q.*2. præceptum verò de ieiunio alibi in iure traditur, vt infrà.

QVÆSTIO XV.

An pauperes oſtiatim mendicantes poſſint in jejuniis Quadrageſimæ edere ova, & lacticinia, quæ ſuperſunt iis qui dant eleemoſynam, vbi adeſt Bulla Cruciatæ, quâ dicti pauperes carent?

REſpondeo: Affirmativè. Quia prædicti pauperes non habent vnde aliàs ſuſtententur, niſi ex iis quæ ipſis pro eleemoſyna dantur: ergo quæcumque illa ſint, poſſunt ratione neceſſitatis ea edere. Sic Henriq. *lib.*7.*c.*13.*n.*9. per hæc verba: Oſtiatim mendicantibus ſi donentur fruſta ovorum aliis conſueta, aut lacticinia, non ſunt gravandi, vt ſolo pane vtantur, aut commutent pro aliis cibis; habet enim paupertas multa privilegia, & vnum ovum, aut parum oryzæ cum lacte, vel fruſtum caſei eſt in his parva materia. Sic ille ibi, & *in Gloſſa lit. Z*, hæc ait: Frat. Medina conſultus, & Patres Dominicani Salmant. & alij habent in more, vt pauperibus ad januam tribuant reliquias ovorum. Ita Henriq. & ex illo Sanch. *lib.*5.*conſil.c.*1.*dub.*19.*n.*5. Rodrig. *tom.*1. *ſum.cap.*23. *in fine*, & Paſqualig. *deciſ.*82. qui tamen malè citat pro hac parte Ægidium Trullench *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *dub.*2. *num.*6. cùm hic Author ibi nullatenus de hac noſtra quæſtione agat, bene tamen *dub.*7. *n.*6. vbi vt probabile hoc admittit cum Fagundez *de* 4.*præc. Eccleſ. lib.*1. *c.*8.*n.*12. ſed certè Fagundez nec in prima editione, nec in 2. id docet.

Solùm

Solùm enim ait, illos excusari à ieiunio, qui alium cibum non habent, nisi cibum in diebus ieiunij vetitum. Sed quid inde ad propositum?

QVÆSTIO XVI.

An agricolæ, & alij pauperes existentes vbi non sunt pisces, possint edere ova, & lacticinia in jejuniis, in quibus prohibentur?

AFfirmat Pasqualig. *decis.* 80. qui & citat pro hac parte Thom. Sanch. *lib. 5. consil. c. 1. dub. 19. n. 4.* afferentem Henriq. *lib. 7. c. 13. n. 9.* & Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. n. 6.* Probat suam sententiam Pasqualigus ex intentione Ecclesiæ, quæ non intendit ieiunium tam rigorosum, quale esset cum abstinentia à piscibus, sed cùm prohibeat carnes, ova, & lacticinia, relinquit pisces in sublevamentum naturæ: vnde cùm ipsi desunt, adest sufficiens motivum interpretandi eius voluntatem, quod concedat ova, & lacticinia. Quod etiam (inquit) ex eo colligitur, quia approbat consuetudinem illorum locorum, in quibus ob penuriam piscium in Quadragesima adhibentur ova, & lacticinia. Ita ille.

Sed ex prædictis Authoribus non ita bene citatur pro hac parte Henriquez à Thoma Sanchez, & ab aliis. Quia Henriquez solùm ait, attendendam esse consuetudinem in prædicto casu; sic namque loquitur ille. In oppidis pauperum rusticorum, vbi vix habere possunt pisces, cùm facilè domi habeant ova, & lac, expendenda est consuetudo. Sic ille. Verum tamen est, quod in Glossa *lit. T*, adducit Pesiam dicentem, licere prædictis in tali casu vti ovis, & lacticiniis, ipse verò transit. Et licèt probabilis videatur aliquibus hæc sententia, nihilominus tamen ego esse talem absolutè sumptam, dicere non auderem. Vnde

Vt certum mihi respondeo *Primò*. Non licet, absolutè loquendo agricolis, & aliis pauperibus in Quadragesimæ ieiuniis vti ovis, & lacticiniis ea solùm de causa, aut ratione, quia videlicet existunt in oppidis, vbi non sunt pisces, sive recentes, sive sale conditi. Ratio est, quia etiamsi dictæ personæ piscibus careant, possunt ex aliis cibis habere sufficiens alimentum ad suam sustentationem, absque eo quod ad hoc necessarium sit illis vti ovis, & lacticiniis: ergo in tali casu non poterunt dicti pauperes his cibis vetitis vti, quantumvis pisces non habeant. Consequentia est manifesta. Antecedens verò etiam patet, quia alimentum sufficiens pauperum rusticorum habitantium in montanis, aut in oppidis, seu terris à mari longè, ex pane, & herbis, leguminibus, & fructibus conficitur, vt experientia constat: ergo.

Respondeo tamen *secundò*: Pauperibus, aut agricolis, qui ex vna parte non habent pisces, nec ex alia possunt ex aliis cibis conficere prandium sufficiens ad suam commodam sustentationem, licitum erit in diebus vetitis vti ovis, & lacticiniis, vt ita aut adimplere præceptum ieiunij, ad quod tunc tenentur, valeant, aut vt suum laboriosum officium aptè præstent. In quo casu tenet verum sententia Pasqualigi, & docet expressè Sanch. *loc. cit.* per hæc verba: Non tamen quod ratione paupertatis poterunt agricolæ, & alij pauperes edere lacticinia diebus prohibitis, si non possunt commodè habere aliud, quod comedant, & ova, vel lacticinia habeant domi, vel possunt hæc facilè invenire, non autem pisces. Sic Henriquez, & alij docti Iuniores. Et licèt securius sit hoc facere cum dispensatione; at vbi necessitas est clara, non est necessaria. Sic iidem. Eadem causâ, & necessitate existente possunt præbere ova, & lacticinia suis domesticis diebus vetitis, & suis operariis, messoribus, & putatoribus, & illi possunt licitè ea comedere, licèt careant Bulla, eadem ratione. Sic latè re agitata resolutum fuit à multis viris doctis ex Societate. Hucvsque Sanchez. Quem citat etiam, ac sequitur Machado *tom. 2. sum. lib. 6. part. 8. tract. 9. docum. 2. num. 3.*

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

Ad fundamentum autem Pasqualigi, in quantum primæ nostræ responsioni contrariatur, dicendum est, nullo modo constare, imò nec adhuc colligi prudenter posse, quod intentio Ecclesiæ sit, nullo modo obligare ad ieiunium, cum abstinentia ovorum, & lacticiniorum eos, qui pisces non habent. Nam verè eos obligat, & obligare intendit casu, quo ex aliis cibis non vetitis sufficiens alimentum pro vno prandio habeant, quod respectu aliquarum personarum posse contingere, eo quòd vsuale alimentum ex pane, herbis, leguminibus, & fructibus conficiant, experientiâ est manifestum.

QVÆSTIO XVII.

An iter agentes possint in diebus prohibitis edere ova, & lacticinia, si non habeant pisces?

AFfirmat Sanch. *dub. 19. cit. n. 7.* (aliàs 7.) ita dicens: Tertiò nota idem dicendum esse de iter agentibus, licèt divites sint, possunt enim sine Bulla lacticinia edere, quando non inveniunt in itinere pisces, quos emant. Vnde omnes hi admonendi sunt à Confessario, ne peccent ex conscientia erronea. Patet eadem ratione. Ita Sanchez. Quem citat, ac sequitur Pasqualig. *decis.* 84. Quia (inquit) non debet censeri Ecclesiam prohibere lacticinia in ieiuniis, casu quo non adsint pisces.

Sed ego non ita absolutè affirmandum censeo, sed cum distinctione. Et ita respondeo. *Primò.* Si iter agentes non sint ratione itineris exempti à ieiunio (iuxta dicenda infrà *disp. 8. à q. 93.*) & aliàs non inveniant alios cibos, ex quibus sibi sufficiens alimentum prandio parent, tunc vt possint observare præceptum ieiunij, licitè possunt, imò & tenentur vti cibis vetitis, nempe ovis, & lacticiniis. Quia arctiùs ligat præceptum ieiunandi, quàm præceptum non vescendi in ieiuniis Quadragesimæ (aut aliis secundùm consuetudinem aliquarum Provinciarum) ovis, & lacticiniis. Sic (à fortiori) Sanchez, & Pasqualigus docent *loc. cit.* & Leander de Murcia *in cap. 3. Regula S. Francisci, q. 11. n. 4.* per hæc verba: [Sea la conclusion 7. Quando los Religiosos no tienen comida sufficiente para ayunar, sino es comiendo huevos, y lacticinios, aunque tengan legumbres, y frutas con pan, pueden comer los dichos lacticinios y huevos. Esta conclusion tienen à fortiori Navarro, Thomas Sanchez, Angles y otros doctos Modernos, aquien seguimos, y citamos en el capitulo segundo, sobre este tercero de la Regla, en el num. 37. y 38. que afirman que no les obliga el ayuno, y se prueua, porque en tal caso, como provamos en el dicho lugar, los tales no estan obligados al ayuno, al que es licito lo mas, le es licito lo menos en el mismo genero, cap. *Cui licet, de regul. iur. Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus*: Luego si a los tales les es licito no ayunar, en tal caso, à fortiori, podran comer lacticinios y huevos ayunando, y teniendo los, no podran dexar de ayunar; por quanto con ellos tienen ya sufficiente comida para ellos.] Hucvsque Leander.

Respondeo tamen *Secundò*: Si iter agentes ob defatigationem itineris sint à præcepto ieiunij liberi, tunc non ex eo præcisè, quod non inveniant pisces, quos emant, possunt vti ovis, & lacticiniis, cùm possint aliàs ex herbis, leguminibus, & fructibus sufficiens alimentum pro sustentanda natura sibi parare; siquidem non semel, vt in die ieiunij, sed iterum, atque iterum possunt edere quidquid ex dictis libuerit. Limitarem tamen hanc responsionem iuxta suprà *disp.* a. *q.* 19. dicta, nisi aliàs iter agens esset Princeps, aut alia persona gravis, assueta vti cibis delicatis; quia tunc licitè posset huiusmodi persona, si non inveniret pisces, vti ovis, & lacticiniis, eo quòd respectu illius aliud alimentum non sufficeret.

Ad rationem autem Pasqualigi latam pro sua sententia dicendum est, absolutè sumptam esse falsam, vt ex dictis constat, veram tamen cum limitatione, nempe casu, quo iter agentes, qui ad ieiunium obligantur, non inveniant pisces, nec alios cibos, ex quibus sufficiens prandium sibi parare possint; tunc namque vt ieiunij præceptum adimplere valeant, licitè poterunt vti lacticiniis, & ovis; quia in hoc eventu non debet censeri Ecclesiam prohibere lacticinia; aliàs verò maximè.

QVÆSTIO XVIII.

An in diebus in quibus prohibentur ova, licitum sit comedere panem biscoctum in quacunque magna quantitate, seclusa etiam consuetudine?

AFfirmant nonnulli, quos tacitis nominibus referunt Rodriguez, & Ioan. de Cruce *vbi infrà*, & affirmant novissimè Pasqualig. *decis.* 85. *n.* 3. per hæc verba: Existimo igitur, siue adsit consuetudo, siue non, licitum esse vti in his ieiuniis huiusmodi pane biscocto. Quia enim quantitas ovi, quæ admiscetur, est valda parva, ita absorbetur in quantitate panis, vt nullum vestigium ipsius appareat, sicut apparet in iore substantia carnis, & in aliis pulmentis, & eduliis substantia carnis, aut ovorum admixta: vnde huiusmodi panis se habet, ac si non esset admixta substantia ovi, quia moraliter non censetur ex ipsa constare, cum non ingrediatur vt pars constitutiua ipsius, sicut ingreditur in panem, vulgo *Pasta reale*, sed ad aliqualiter attemperandam materiam, ex qua fit. Ex quo sequitur, quod liceat iis vti in quacomque quantitate, quantumvis magna; quia licèt tunc quantitas ovorum notabilis esset seorsim sumpta, immixta tamen huiusmodi pani semper est exigua, & ita absorpta in substantia panis, vt nunquam censeatur quis vesci ovis, quia nunquam adhibetur cibus prohibitus, prohibentur enim ova prout sunt moraliter ova, & cibi, qui constant ex ipsis, vt ex parte componente; non autem id quod non est moraliter ovuum, nec constat ex ovo, vt ex parte constitutiua. Et valet, quod id quod non est prohibitum in parva quantitate, nec etiam est prohibitum in magna quantitate, quia non prohibetur ratione quantitatis, sed ratione qualitatis, quæ est eadem, tam in magna, quàm in parva quantitate. Hucvsque Pasqualigus. Qui certè poterat pro se citato Bossium vbi infrà, dicentem hanc sententiam non esse improbabilem.

Sed tanquam mihi certissimum respondeo: Nullo modo esse licitum, seclusa consuetudine, comedere panem biscoctum, præcipuè in magna quantitate, In diebus in quibus prohibentur ova. Patet *Primò*. Quia quando prohibentur ova, prohibentur absolutè, & absque vlla distinctione, aut limitatione: ergo siue admisceantur pani, aut aliis cibis, siue non, semper remanent cibus prohibitus. Patet consequentia, quia ex admixtione cum substantia panis, aut vt meliùs dicam, farinæ tritici, nullo modo deperditur substantia ovorum, aliàs in vanum adhiberentur.

Secundò. Quia ova ingrediuntur ad efficiendum panem biscoctum, vt pars constitutiua illius: ergo panis biscoctus, qui constat ex ovis, tanquam ex parte componente, & constitutiva, omnino remanebit cibus prohibitus. Consequentia est manifesta, & vt talis admissa à Pasqualigo, per verba illius relata: Antecedens verò, quod negat ipse, probatur clarè primò, quia panis biscoctus conficitur ex farina, & ovis: ergo ex iis duobus tanquam ex partibus, seu compartibus confectus constat. Secundò, quia biscoctus nullo modo est panis vsualis, aliàs validè posset consecrari, quod nemo admittet: ergo ideo est, quia in ipso pane biscocto remanet ovorum substantia: ergo, &c.

Tertiò. Quia ideò nec panis confectus ex farina tritici, & ex lacte, butyro, aut oleo (in opinione omnium) nec panis confectus ex farina triticea, & ex aqua rosacea (in opinione communi) est materia consecrationis, vt diximus *p.* 2. *de Sacram. tract.* 7. *disp.* 8. *q.* 13. *&* 15. quia videlicet hæc ingredientia extrahunt panem à conditione panis vsualis (qui solus est materia consecrationis, vt loco citato diximus) quod facere non valerent, nisi ad confectionem talis panis, tanquam compartes intrarent: ergo similiter debemus dicere, quod ad confectionem panis biscocti, tanquam partes componentes ingrediuntur ova, ratione quorum dictus panis manebit prohibitus, quando ova sunt prohibita.

Quartò. Quia ex sententia Pasqualigi clarè sequitur, quod in diebus, in quibus prohibentur carnes, ova, & lacticinia, posset quis edere panem confectum ex lacte, & ovis, hoc est placentas, vulgò *Buñuelos hechos con leche y hueuo, ojuelas, &c.* in quacumque magna quantitate. Et rursus posset quis edere cibum illum, quem Hispanè vocamus, *Manjar blanco*, confectum ex farina, & carne, seu alis gallinarum, aut pullorum, quod nullus audebit asserere. Patet, quia ratio adducta à Pasqualigo, pro sua sententia, si valet, valet certè ad has sequelas probandas, vt constat: at sic est, quod consequens est absurdum: ergo, & absurda sententia Pasqualigi, ex qua sequitur. Vnde

Ad fundamenta adducta pro probatione suæ sententiæ, dicendum est ex dictis, in primis falsum esse, quod in pane biscocto nullum vestigium ovorum remaneat, aut appareat; remanet namque vt pars constitutiua talis panis, & apparet non solùm gustui, vt experimur, verùm & visui, vt omnes qui vident, vident. Ex quo clarè sequitur oppositum, quod intendit Pasqualigus, nempe quod non solùm in magna quantitate, vt ille volebat, verùm nec in parva, liceat vti pane biscocto in diebus, quibus prohibita sunt ova, nisi aliàs alicubi consuetudo vigeat, vt loquendo de collatione serotina dicemus *disp. seq. q.* 47. *&* 48.

Deinde falsum est, quod prædictus Author adiecit, videlicet quod licèt quantitas ovorum sit notabilis seorsim sumpta, tamen immixta pani, ita exigua, & absorpta in illo reddatur, vt nunquam cēseatur quis vesci ovis. Hoc enim falsissimum esse, ipsa etiam experientia testatur, cùm ex maiori quātitate ovorum, manente eadem quantitate farinæ, maior in quantitate panis biscoctus fiat, quod non contingeret, si quantitas ovorum absorberetur in substantia panis.

Tandem

Tandem etiam est falsissimum, quod non prohibeantur ova, nisi prout sunt moraliter ova, hoc est; non mixta, & imbibita in substantia panis, aut aliorū ciborum. Tum quia ova prohibentur absolutè, & simpliciter, & sine limitatione. Tum etiam, quia ova miata cum substantia pania, sunt, & temanent in illo moraliter ova, non integra, sicuti erant antequam contererentur, & ex ipsis fieret quasi vna malla, & & miscerentur cum farina, sed quasi abscondita propter admlationem cum substantia panis. Vnde hanc nostram sententiam omnes hucusque docuere Doctorea, præcipuè Ioan. à Cruce *1. part. director. conscient. pracept. 3. art. 4. dub. 8. concl. 4.* Vega *tom. 1. summa, cap. 14. casu 9.* Rodriguez *1. part. sum. c. 23. ante 1. conclus.* Ledesma *tom. 1. sum. tract. 27. cap. 2. diff. 5. post 3. conclus. vers. A esta dificultad.* Villalob. *tom. 1. sum. tract. 23. diff. 7. n. 3.* Diana *1. part. tract. 9. resol. 31.* Bossius *sect. 4. de Iubileo, casu 18. n. 138.* (licèt loquendo de pane biscocto, qui fit in Tuscia, oppositum sentiat) ibidem; & anteà *n. 135.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 3. n. 8.* & alij. Qui omnes vel contrarium nostræ sententiæ absolute negant, vel solùm concedunt, licitum esse vti aliquo panis biscocti in parva quantitate, vulgò *vn Bizcocho*, eo quòd id sit in vsu, de quo dicemus disput. sequenti. Sic novissimè rursus, me ad longum citato, tenet Diana *part. 10. tract. 16. resol. 17. vers. Nota verò.*

DISPVTATIO IV.

De vnico in die jejunii prandio, necnon de collatione serotina.

QVÆSTIO PRIMA.

An vnicum prandium, seu vnica comestio, sit de essentia Iejunii?

RESPONDEO vt quid certum: Affirmatiuè, quia sic ex communi praxi fidelium docent omnes Doctores, tam Canonistæ, quàm Theologi. Abbas *in rubrica de observat. jejunii.* Præpositus *in cap. Denique, dist. 2. n. 21.* Navar. *in sum. cap. 21. n. 23.* Covarruv. *lib. 4. variar. c. 20. num. 11.* Cenedo *in quæst. Canon. q. 41.* (non 1. vt invenies citatum apud Pasqualigum infrà) *initio.* D. Anton. *2. p. tit. 6. c. 2. §. 9.* Angelus *verb. Iejunium, n. 3.* Sylvest. *eodem verbo, q. 3.* & Tabiena *n. 3.* Armilla *n. 1.* Angles *in florib. tract. de Iejun. q. 9. art. 2.* Bellarmin. *controv. 3. lib. 2. c. 2.* D. Thom. *2. 2. quæst. 147. art. 6.* & ibi Caiet. *& in summa, verb. Iejunium, vers. vnica comestio.* Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. art. 5.* Lopez *parte 2. instrum. c. 112. vers. Quæritur sextò.* Azor *part. 1. lib. 7. cap. 9. quæst. 1.* Medina *C. de Iejunio, quæst. 1. litt. D.* Fagundez *de 4. præcepto Eccles. lib. 1. cap. 4. num. 1.* Rodriguez *tom. 1. sum. cap. 23. initio.* Villalob. *part. 1. tract. 23. diff. 1.* Ioan. de Cruce *part. 1. sum. præcept. 3. art. 4. dub. 8. n. 1.* Reginald. *lib. 4. n. 154.* Sà *verb. Iejunium, n. 8.* Bonac. *de 1. Eccles. præcept. q. 1. punct. 3. num. 1.* Moure *in sum. part. 2. cap. 8. §. 2. n. 2.* Petrus de Ledesma *2. part. sum. tract. 27. cap. 2.* Zacharias Pasqualig. *tract. de Iejunio, decis. 86.* Diana *1. part. tract. 9. resol. 1.* Layman *lib. 4. tract. 8. cap. 1. num. 5.* Molfesius *tract. 10. cap. 3. num. 25. & 37.* Ludovic. Beia *in respons. casuum consc. casu 3.* Filliuc. *tract. 17. p. 2. c. 3.* Llamas *3. p. Method. cap. 5. §. 22.* Vivald. *in candelab. aur. 3. part. cap. 15. num. mihi 39.* & omnes.

QVÆSTIO II.

An Iure Canonico sit cautum, vt vnicum tantùm Prandium, Comestio, seu Refectio in diebus Iejunii fiat?

AFfirmant (apud Covarruv. *loc. cit.*) Abbas *in rubric. de observatione jejunii.* Caietan. *2. 2. quæst. 147. art. 6.* existimantes, id esse præceptum *in cap. Quadragesima, de consecrat. dist. 5.* Hos Authores sequitur Molfesius *in summa, tractat. 10. c. 3. num. 37.* dicens, id cautum esse *in cap. Denique, distinct. 4.*

Sed probabiliùs respondeo: Non esse expresè jure cautum, sed solùm vniversalis Ecclesiæ consuetude introductum, vt in diebus Iejunii vnicum solùm prandium fiat. *Primum* probatur, quia nullus textus afferri potest, in quo expresè vnicum solùm præcipiatur prandium. Nam *caput Quadragesima* citatum, id expresè non jubet, vt benè probat Covarruv. *loc. cit.* (licèt negari non possit, multùm juvare, vt fatetur Fagundez.) Nec minùs id præcipit *cap. Denique*, vt vult Molfesius; imò nec juvat, quia nihil de hac agit materia. *Secundum* verò constat, quia non restat à quo alio capite provenire possit, nisi à consuetudine Ecclesiæ, quæ vim legis obtinet: ergo. Sic docent communiter Doctores, Azor, Medina, Sylvester, Bonacina, Fagundez, Covarruv. Pasqualigus. Et alij *loc. cit.*

QVÆSTIO III.

An in diebus jejunii licitum sit serotinam collationem, seu refectiunculam sumere?

NEgandum videtur. Quia extat præceptum de vnica refectione in die jejunij sumenda, vt constat ex nuper dictis: ergo contra illud faciet, qui serotinam collationem, seu secundam refectionem sumit. Ita videntur sentire Goffr. & nonnulli alij Theologi *in 4.* vt refert Angel. *verb. Iejunium, num. 3.* casu quo refectiuncula sumatur per modum cibi.

Sed certissimè respondeo: Licitum esse. Tum quia præceptum prædictum solùm vetat secundam refectionem, prandium, seu cœnam, non refectiunculam, cœnulam, aut collationem. Tum etiam, quia hujusmodi refectiuncula, seu collatio serotina consuetudine est comprobata, tolerata, & admissa ab omnibus Prælatis Ecclesiæ: ergo. Sic tenent omnes Doctores, Abbas, Præpositur, Navar. D. Anton. Cajetan. Medina, Angles, Covarruv. *loc. cit.* Sylvest. *num. 10.* Rosella *num. 13.* Armilla *num. 1.* Azor *cap. 8. quæst. 4.* Lessius *lib. 4. de just. & jure, cap. 2. dub. 2. num. 11.* Fagundez *loc. citat. num. 12.* & alij quamplures penes illos. Legatur Antonius de Leone *quæst. de chocolate, part. 1. fundam. 5. §. 1. fol. 80.*

QVÆSTIO IV.

An collatio ſerotina fuerit introducta ratione medicinæ, an verò ratione nutrimenti?

AFfirmant, introductam fuiſſe ratione nutrimenti, aut ſuſtentationis naturæ (apud Paſqualigum *infrà*) Abulenſ. *in c.6. Matthæi, q.170.* Sylveſt. *verb. Iejunium, n.10.* Armilla *n.1.* Roſella *num.13.* Medina *C. de Iejunio, q.8.* Leſſius *lib.4. c.2 dub.2. n.11.* Tolet. *lib.6. ſum. cap.1. n.5.* Filliuc. *part.2. tract.27. cap.2. n.25.* Medina *in ſumma, c.14. §.10.* Azor *tom.1. lib.7. c.8. quæſt.1.* Hieronym. Perez *1. part. ſum. Theolog. prac. 3. §. de Iejunio,* Baſſæus *in floribus Theolog. pract. verb. Iejunium 1. n.9.* Fagundez *lib.1. de prac.4. Eccleſ. c.4. num.12.* Fernandez *part. 2. exam. Theol. moral. c.7. §.2. num.9.* Ghetius *in Theſauro animæ, verb. Iejunium, c.1. num.4.* Bizozer. *in ſum. part.4. de 3. præcept. cap. vltimo, membr.2. num.3.* Lublinus *part.3. ſum. verb. Iejunium, n.3.* quos omnes ſic refert pro hac ſententia Paſqualigus *tract. de Iejunio, deciſ.87. num.3.*

Sed ex his Authoribus oppoſitum videntur docere in primis Armilla *loc. cit.* vbi ſic ait: Sumere autem aliquid in ſero, vel vltra prandium ad ſuſtentationem naturæ, eſt bis comedere, & conſequenter frangere jejunium, ſecundùm Thomam *ſuprà.* Sic ille. Et Toletus etiam *loco* à Paſqualigo *citato*, per hæc verba: Non tamen propter hanc vnitatem prandij intendimus auferre, quas noſtri vocant *collationes* circa noctem: licèt enim olim tantùm per modum medicinæ ſumerentur, quia prandium propè noctem fiebat, tamen jam conſuetudo probata obtinuit, vt etiam aliquid per modum nutritionis ſumatur. Sic Toletus. Vbi clarè docet, collationem introductam fuiſſe ratione medicinæ. Idem docet Fernandez (ſeu Moure) *loco* à Paſqualigo *citato*, hæc dicens verba: Quanquam olim ſumerentur *(intellige collationes)* tantùm per modum medicinæ ad captandum ſomnum, jam tamen conſuetudo obtinuit, vt etiam aliquid per modum nutritionis ſumatur. Nec Navar. *loc. cit.* hanc ſententiam docet; ſolùm enim ait, nunc de facto non frangere jejunium, qui collationem ad ſuſtentandam naturam ſumeret, non verò affirmat hanc introductam fuiſſe in naturæ ſuſtentationem. Nec Medina *in ſum. §.19. cit.* id vllo modo tenet. Nec Leſſius, cùm potiùs oppoſitum doceat *loc. cit. num.11.* per hæc verba: Item ſumentes collatiunculam veſpertinam, etiamſi id faciant non ſolùm ne potus noceat, vt olim, ſed etiam alendi causâ, & abſque potu, quia conſuetudo permittit. Sic Leſſius. Nec Azor, cùm noſtram teneat ſententiam *lib.7. cit. cap.8. q.4.* his verbis: Fateor quidem illam (*ideſt collationem*) primò cœpiſſe causâ ſomni capiendi, & idcirco etiam indigentiæ; more tamen, & conſuetudine eſt introductum, vt ea abſolutè, & ſimpliciter vtamur. Sic Azor. Vnde,

Probabiliùs reſpondeo, introductam fuiſſe ratione medicinæ, non ratione nutrimenti naturæ. Ratio eſt, quia (vt benè notat Toletus) olim ſemper prandium propè noctem fiebat: ergo non causâ nutritionis naturæ, ſed potiùs ratione medicinæ, nempe vel ad captandum ſomnum, vt volunt quidam cum Moure, vel ne potus ſtomacho noceret, vt alij cum Llamas dicunt, collatio ſerotina introduci potuit. Sic D. Anton. *2. part. tit.6. c.2. §.9.* Angel. *verb. Iejunium, num.3.* & penes ipſum Palud. Caiet. *2.2. quæſt.147. art.6. in ſolut. ad 2. & in ſumma, verb. Iejunium, §.1.* Ledeſma *2. p. 4. quæſt.17. art.5. verſ. Septima concluſio.* Villalob. *1. part. tr.23. diff.7.* Llamas *loc. cit. §.24. pag. mihi 525.* Armilla, Toletus, Moure, Leſſius *loc. cit.* Diana *1. part. tract.9. reſol.1.* Boſſius *de Iubil. ſect.4. caſu 18. num.124.* Molfeſius *in ſum. tract.10. cap.3. num.43.* & alij.

QVÆSTIO V.

An nunc de facto licitum ſit ſumere collationem ſerotinam ad ſuſtentationem naturæ?

NEgant D. Thom. *2.2. q.147. art.6. ad 2 & 3.* & ibi Caiet. D. Anton. *part.2. tit.6. c.2. §.9.* Palud. *in 4. diſt.15. q.4. art.4.* Angel. *verb. Iejunium, num.3.* Abulenſ. *c.6. Matth. q.164. num.3.* Armilla *eo verb. n.1.* Tabiena *num.3.* Ledeſma *2. part. 4. q.17. art.5. concluſ.7.* P. Ioan. à S. Thoma *in explicat. Doctr. Chriſtianæ, q.10. referendus,* & alij exiſtimantes, etiam nunc non licere vti veſpertina collatione, ob ſuſtentationem naturæ, ſed tantùm per modum medicinæ, ad conciliandum videlicet ſomnum, vel ne potus ſtomacho noceat, eo quòd collatio ex hoc fine introducta fuerit.

Sed probabiliùs reſpondeo: Nunc de facto jam licere collationem ſumere, ob ſubſtentationem naturæ. Quia quamvis (vt vidimus) olim collatio ſolùm ob ſomnum capiendum, vel vt ne potus noceret, vel ob aliquam indigentiam naturæ ſumeretur; nunc autem more, & conſuetudine rationabiliter eſt introductum, vt ea ad ſuſtentationem naturæ vtamur. Et ita in hunc finem communiter ab omnibus adhibetur. Sic communiter Doctores, præcipuè Roſella, Sylveſt. Navar. imò & Caiet. *in ſum. verb. Iejunium,* quos pro hac parte citat, & ſequitur Azor *1. part. lib.7. c.8. q.4.* (qui etiam citat Armillam, ſed non benè) Toletus, Moure, Leſſius *loc. cit.* Villalob *tract.23. diff.7. n.4.* Llamas *loc. cit.* Fagundez *num.12.* Bonac. *punct.3. cit. num.2.* Molfeſ. *loc. cit. n.43.* Sanchez *lib.5. conſiliorum, dub.25. n.2.* Diana *1. p. tract.9. reſolut. 1.* Paſqualig. *tract. de Iejunio, deciſ.87. à num.4.* Boſſius *loc. cit.* Ioan. de Medina *C. de Iejun. q.8.* Reginald. *lib.4. n.184.* & alij pro prima ſententia quæſtione præcedenti adducti.

QVÆSTIO VI.

An quantitas collationis ſit juxta varietatem regionum, & perſonarum menſuranda?

NEgat Paſqualig. *deciſ. 88. à num.2. vſque ad 4.* vbi concludit, quod relinquere quantitatem veſpertinæ refectiunculæ indeterminatam, & juxta regionis, vel perſonæ diverſitatem determinandam, dat occaſionem, vt plures nimium ſibi indulgeant, ſibi facilè perſuadentes, quod majori, & minori quantitate indigeant.

Sed abſolutè reſpondeo: Quod debeat commenſurari juxta varietatem regionum, & perſonarum. Sic tenent communiter Doctores. Azor. *1. part. lib.7. c.8. q.8.* Filliuc. *tract.27. p.2. n.31.* Reginald. *lib.4. n.185.* Layman *lib.4. tr.8. c.1. n.9.* Boſſius *de Iubil. ſect.4. caſu 18. n.149.* Caiet. Navar. Sylveſt. Tolet. Leſſius, & Bonac. & communis.

Nec fundamentum Paſqualigi eſt alicujus momenti, vt contrarium amplectatur; nam ipſemet (vt infrà videbimus) concedit quod nobiliores perſonæ, & aliæ, quæ ſtudiis vacant, poſſint ampliorem refectiunculam ſumere, indeterminatam relinquendo quantitatem: ergo in noſtro caſu abſolutè idem concedere debet. Nec id eſt inconveniens, cùm exceſſus quantitatis aſſignari difficilè pro tanta locorum di-

versitate

veritate, & personarum necessitatibus queat. Nam vt benè dixit Angles *de Iejun.q.9.art.2.diff.4.in fine*, & ex illo non citato Ludovic. de S. Ioan. *q.vnica de Iejunio, art.12. diff.3. in Appendice*, nullo modo est doctrinæ communis præfigere iis mensuram, sed prudentiæ timoratæ particularium.

QVÆSTIO VII.

An in regionibus frigidioribus plus cibi concedi possit pro collatione serotina?

NEgat Pasqualig.*loc.cit. n.3.* per hæc verba: Nec probatur quod in frigidioribus regionibus plus cibi concedi possit, alioquin in singulis regionibus plus concedi posset in hyeme, quàm in æstate; & tamen experientia docet, quod in æstate complexio magis debilis est, quia faciliùs spiritus calore resolvuntur, vnde etiam indiget maiori cibo, & per jejunia magis maceratur. Ita ille.

Sed probabiliùs respondeo: Posse, quia qui in frigidioribus regionibus habitant, plus indigent cibis: tum ad recuperandas vires, quæ frigore nimio facilè deperduntur, vt constat: tum vt nocte calefieri commodè possint. Tum denique, quia sic vsus. Sic sentiunt Azor, Fillinc, Reginald. & Layman *loc.cit.* Et certè id deberet etiam concedere Pasqualigus, cùm *decis.264.& 265.* concedat, & affirmet, quod qui noctu calefieri nequit, nisi cœnet, eximatur ab obligatione jejunii: si ergo qui notabile frigus patitur noctu, licitè potest cœnare, vt calefieri possit, cur non poterit ob eandem causam majorem plus solito collationem sumere?

Ex quo ad argumentum Pasqualigi jam constat quid dicendum. Negandum namque est, quod in æstate cibo majori indigeat homo, quàm in hyeme; nam contrarium planè experimur, & benè probant Alex. de Ales *q.98.memb.3.art.2.* & Scola Salernitana *in opusc.de conservanda bona valetudine*, iis versibus, quibus docet quando largè sumenda est cœna, quandove parcè.

Cœnam contineat parvam cùm Syrius ardet.
Nox istud signat nam brevitate sua.
Majorem sumat Sole ingrediente sagittas,
Cum nox sublustris longior esse solet.

QVÆSTIO VIII.

An quantitas collationis sit etiam mensuranda juxta consuetudinem in singulis regionibus receptam.

AFfirmativam sententiam, loquendo speculativè esse veram, practicè verò loquendo, ad nihilum deservire posse, eo quòd non constet de quantitate determinata per consuetudinem, ait Pasqualig. *decis.89.*

Sed certè absolutè, & tam speculativè, quàm practicè loquendo, respondeo dicendum, quod quantitas collationis mensurari etiam debeat juxta consuetudinem regionum. Patet quia collatio vespertina fuit per consuetudinem introducta: ergo potest sumi in ea quantitate, quam eademmet consuetudo practicè præscripsit. Vnde falsum est quod ait Pasqualigus, hanc nostram sententiam ad praxim deservire non posse, eo quòd non constet de quantitate determinata per consuetudinem; constat namque certè de quantitate collationis, quæ communiter ab omnibus, etiam timoratæ conscientiæ viris in singulis regionibus sumitur, nec de illa dubitat forsan vnus. Sic (penes Pasqualigum) Caiet.*in sum.verb.Iejunium*, §.1. Navar. *c.21.n.13.* Tolet.*lib.6.c.2.n.6.* Sylvest.*verb.Iejunium, num.10.* Lessius *lib.4. de just. & jure, cap.2. num.11.* Molfesius *in summa, tract.10.c.3. num.44.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.3. num.9.* Ghetius *in Thesauro animæ, verb. Iejunium, cap.1. num.4.* Bzoaet. *in summa, part.4. de 3. precept. Decalog. cap. vlt. memb. vlt. num. 3.* Lezana *in sum. verb. Iejunium, num. 4.* Bonac. *disp. vlt. de legib. quæst. 1. punct. 3. num. 2.* Cenedo *in q.Canon. qquæst.1.n.4.* Fernandez *p.2.exam. Theolog. cap.6. §. 2. num.9.* Diana *part.1. resol. moral. tract.9. resol.1.* & Bossius *sect.4. de Iubilæo, casu 18. num.149.*

Sed ex his Authoribus quos pro hac nostra, & communi sententia Pasqualigus affert, Caietanus nihil habet ad propositam quæstionem, & Navarrus solùm loquitur de qualitate collationis, non de quantitate, sicut Sylvester.

QVÆSTIO IX.

An pro collatione serotina licitum sit quartam partem cœnæ sumere?

AFfirmant Reginald. *lib.4.cap.14.dub.10.n.185.* Layman. *lib.4. tract.8. cap.1. num.9.* & Filliuc. *tract.27.p.2.c.3.q.7.n.33.* dicens ita determinatum fuisse in celebri Academia Theologorum. Quorum opinionem refert in vltimo loco Machado *lib. 2. part.4. tract.3. docum.7. num.2.* nec approbans, nec reprobans.

Negant verò Luysius Turrianus *in selectis, centur.1.dub.94.* vocans contrariam sententiam scandalosam, temerariam, & bonis moribus contrariam. Diana *1. p. tract. 9. resol. 1. vers. Quod ego sentiam,* dicens, sententiam oppositam esse nimis laxam, & *4. part. tract. 4. resol.117.* dicens esse improbabilem. Ausonius *in summa Diana, verb. Iejunium, num.59.* docens opinionem contrariam in praxi non esse admittendam. Bossius *sect. 4. de Iubilæo, casu 18. num.117.*

Sed ego clariùs respondeo. Quod licitum sit sumere pro collatione vespertina quartam partem cœnæ, his, quorum cœnæ non excedunt triginta duas vncias, quia in hoc eventu non sumunt pro collatione, nisi quantitatem vnciarum octo, quam verè sumi posse ab omnibus indifferenter, infrà ostendemus. Ab aliis verò, qui plures libras cibi in qualibet cœna sumunt, nequaquam possit sumi quarta pars cœnæ, quia excederent profectò limites vespertinæ collationis, cùm sic excederent, & multùm, quantitatem vnciarum octo. Sic Pasqualig. *tract. de jejunio, decis.90. à num.4.* & debent sic docere omnes Doctores primæ sententiæ, & alij qui vncias octo pro collatione permittunt. Sunt autem *infrà quæst.11.* citandi.

QVÆSTIO X.

An pro collatione assignari debeat determinata quantitas cibi?

NEgat Ghetius *in Thesauro animæ, verbo Iejunium, cap.1. num.4.* docens, quod non debeat pro collatione vespertina assignari certa quantitas cibi, sed relinquenda conscientiæ vniuscujusque. Sic etiam R. P. Ioan. à S.Thoma *in explicatione Doctrinæ Christianæ, part. 2. vbi de 4. præc. Ecclesiæ*, per hæc verba: [Es cierto, que la cantidad ha de ser poca, y quanto baste para que la bebida no haga daños, y no lo que basta quitar la hambre, y dar sustento. Me-

dia

dir eſto por onzas, ò por platos, ò por otras medidas, es ſin fundamento. Siempre ſe queda al atbitrio, no de la gula, y hambre, que no ſave tener termino, ſino de la templanza, y atendiendo, que no ſe introduzo la colacion para ayudar el ſuſteuto del cuerpo, ſino como vna coſa leve para beber.] Ita ille.

Sed certiſſimè reſpondeo: Debere omnino aſſignari, quia ex oppoſita ſententia, & maxima ſequeretur inter fideles jejunantes confuſio, & eorum conſcientiæ infinitis implicarentur ſcrupulis. Sic Paſqualigus *deciſ.* 88. *n.* 1. & omnes communiter Doctores, vt ex dicendis conſtabit.

QVÆSTIO XI.

An pro collatione ſerotina licitè poſſint ſumi vncia quatuor cibi?

NEgat Graffius 1. *part. deciſ. lib.* 2. *c.* 37. *num.* 29. (apud Paſqualigum, & Anton. de Leone, vbi infrà. Apud me verò *c.* 36. *n.* 25. *pag.* 184.) exiſtimans ſolùm poſſe ſumi pro collatione duas, aut tres vncias cibi. Ita enim ait: Dicta collatio fieri poteſt, vel parum fructuum, vel ficuum, vel panis ſolius, v.g. duarum, aut trium vnciarum, vel vtriuſque, juxta morem regionis. Ita ille.

Sed vt certiſſimum reſpondeo: Licitè ſumi poſſe vſque ad quatuor ad minus vncias cibi; quia hæc apud omnes viros, etiam timoratæ conſcientiæ, viget conſuetudo, & mos. Sic Azor *part.* 1. *lib.* 7. *c.* 8. *q.* 8. (non 9. vt inveniès citatum apud Paſqualigum) Homobon, *p.* 1. *exam. Eccleſ. tract.* 6. *c.* 10 *q.* 90. Victorellus *in notis ad Manuale Navarri, n.* 13. Naldus *verbo Quantitas, num.* 9. Lezana *verb. Ieiunium, num.* 4. Sà *verb. Ieiunium, num.* 8. *in fine.* Diana 1. *part. tract.* 9. *reſolut.* 1. & Auſonius *loc. cit.* dicentes, ſententiam Graffii eſſe minus rigidam. Paſqualig. *deciſ.* 60. Anton. de Leone *quæſt. de Chocolate, part.* 3. *n.* 20. *fol.* 99. Et omnes communiter.

QVÆSTIO XII.

An etiam ſumi poſſit pro collatione quantitas ſex vnciarum?

NEgant Azor, Homobonus, Victorellus, Naldus, Lezana, & Sà *loc. cit.* exiſtimantes, ſolùm poſſe ſumi quantitatem quatuor vnciarum.

Sed probabiliùs longè reſpondeo: Poſſe etiam. Sic Molfeſius *in ſumma, tract.* 10. *cap.* 3. *num.* 7. in ſummario dicti capitis, per hæc verba: Largiot conceſſio à ſex vnciis infrà, eorumdem ciborum, quibus veſci licet in Quadrageſima. Viri tamen timorati non excedunt tres, vel quatuor vncias. Sic Ille. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 27. *part.* 1. *c.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 32. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 7. *num.* 4. quos pro hac parte citat Paſqualigus, Diana, & Auſonius *loc. cit.* vocantes oppoſitum nimis rigidum. Tenent & alij mox pro noſtra ſententia referendi.

QVÆSTIO XIII.

An tandem ſumi poſſit pro collatione cibus vſque ad quantitatem vnciarum octo?

NEgant omnes Doctores pro vtraque ſententia nuper citati. Quibus addi poſſunt Hieronymus Petrz *in ſumma, part.* 1. *prac.* 3. §. *De jejunio,* & alij concedentes ſolùm ſeptem vncias cibi.

Sed æquè probabiliter reſpondeo: Poſſe ſumi vſque ad octo vncias cibi, quia tota iſta cibi quantitas nullo modo excedit terminos refectiunculæ, ſeu collationis, & aliàs eſt neceſſaria ad nutriendam aliqualiter naturam, ad miniſtrãdas illi vires aliquas, vt poſſit functionibus ſuis vacare, ad capiendum neceſſarium ſomnum, & tandem ne potus ſtomacho noceat. Sic Fagundez *lib.* 1. *de* 4. *præcept. c.* 4. *num.* 13. vbi ita ait: Sæpiſſime in noſtra ſocietate ex doctiſſimo Suario relatum audivi octo vncias ex pane, & fructibus capi poſſe pro collatione ſerotina, abſque fractione jejunii, & defraudatione legis illius. Sic ille ibi *in* 1. *edit.* adjungens *in* 2. *eo num.* 15. eum Suario conſentire Villalobos *tom.* 1. *ſum. tract.* 23. *diff.* 7. *num.* 4. & Ioan. Sancium *diſp.* 52. *num.* 7. addentes has octo vncias, ſive dimidiam libram poſſe ſumi abſque vlla neceſſitate ratione conſuetudinis, nec obſtare, quod quis ea quantitate ita maneat ſaturatus, ac alius qui cœnaret ſplendidè, quia id per accidens eſt, aliàs qui laturaretur vna vncia, non poſſet edere duas, quod nemo dicet, cùm conſuetudo eam modicam quantitatem octo vnciarum licitam fecerit. Huculque Fagundez. Et benè, excepto quod malè citet Villalobos pro hac parte. Tenent etiam hanc ſententiam apud eundem Fagundum Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 8. *quæſt.* 8. Ioan. Henriquez *in compend. caſuum moral. c.* 18. *n.* 2. & 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 3. *n.* 9. Diana 1. *part. tract.* 9. *reſol.* 5. Paſqualigus *tract. de jejunio, deciſ.* 91. *n.* 4. & 5. Luyſius Turrian. *in ſumma,* 1. *part. cap.* 256. *dub.* 38. *concl.* 1. ſic dicens: Ex pane, & aliis cibis poſſunt ſumi ſex, vel octo vnciæ, ex communi multorum opinione. Sic ille, & Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.* 1. *dub.* 25. *n.* 3. ita dicens: Vnde moderata quantitas erit quadrans panis, cum paucis herbis, &c. in ſimili quantitate, & ſic habetur vſus apud viros timoratos, & Religioſos. Sic Sanchez, vir valde timoratus, & Religioſus valde, vir Sanctitatis eximiæ, & in animarum zelum, & perfectionem ſtudioſiſſimus. Sic etiam Auſonius *loc. cit. n.* 50. Machado *loc. cit.* dicens, ſic ſentire communiter Doctores. Denique hanc ſententiam eſſe æquè probabilem, ac ſunt quæſtionibus antecedentibus relatæ, expreſsè docet Anton. de Leon. *quæſt. de Chocolate, p.* 3. *fol.* 99. *n.* 20. & noviſſimè Ioſeph Auguſtinus, Eſcobar, Pellizarius, Leander de Murcia, Bannius, Ioannes Henriquez, Geſualdus, quos ſequitur noviſſimè Diana *p.* 9 *tract.* 6. *reſol.* 8. & 15. vbi ex Ioanne Henriquez notat: [Que la cantidad de las ocho onças por colacion, no ſe de entender con las frutas muy humedas, como ſon vuas, y cirvelas freſcas, y coſas ſemejantes, porquè doze onças deſtas frutas muy humedas ſon ocho de las frutas ſecas, y aſſi la mayor cantidad de lo humecto, equivale à la menor cantidad de coſas ſecas.] ita ille *in pract.* 99. *ſect.* 26. *q.* 4. cui in hoc non audet conſentire Diana.

Nec obſtat quid, quod quidam Theologus mihi ſe opponens dicebat, hanc opinionem omnibus laxiorem eſſe, & indignam ſcriptori diſcalceato, & auſtero. Nam in primis falſum eſt primum, eum plus latitudinis habeat opinio concedens abſolutè pro collatione quartam partem cœnæ. Vnde hæc noſtra opinio, cùm mediâ viâ incedat, nec ſit nimis rigida, nec nimis laxa, benignior, ac probabilior reputanda à viro prudenti debet. Ad 2. dico, quod ego non mihi diſcalceato hæc ſcribo, nec pro me laboro, ſed pro aliis, præcipuè ſæcularibus, qui ægrè jejunia ferunt, qui illa vt doriſſimum jugum averſantur, & impares ipſis humanas vires deplorant, & ſic oportet eorum fragilitatem ſublevare, & verbis Chriſti dicentis, *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve,* eos oneris levitate invitare, vt prompti, & alacres jugum jejuniorum portent

portent, legem Dei amore dulci percurrant, & custodiant, & ne aliàs terrore legis perterriti in perditionem æternam eant. Propter hoc hanc mediam elegi opinionem, non pro me, aut pro meis Religiosis, qui vix tres vncias panis duntaxat pro collatione sumunt.

QVÆSTIO XIV.

An qui per vnam, vel duas vncias designatam quantitatem collationis excederet, jejunium frangeret.

AFfirmabunt consequenter, qui solùm pro collatione concedunt quatuor, vel sex vncias cibi.

Sed probabiliùs respondeo: Quod non frangeret jejunium, qui præfixam quantitatem vnciarum octo per vnam, vel duas vncias excederet, quia excessus prædictus non est valde notabilis: ergo nec mortalis, & consequenter qui in illo præfixam collationis quantitatem excederet, non frangeret jejunium, licèt peccaret venialiter. Sic Pasqualig. *decis.* 105. *n.* 2. & 3. Qui benè notat, id diligenter debere à Confessariis adverti, ne damnent pœnitentes peccati mortalis, quando revera mortaliter non peccarunt. Affertque pro hac sententia Petr. Ledesmam *part.* 2. *sum. tract.* 27. *de Abstinentia, dub.* 2. §. *A esta duda.* Sanchez *lib.* 5. *consiliorum, c.* 1. *dub.* 25. *num.* 5. & Sancium *in selectis, disp.* 52. *n.* 7. Et benè. Quamvis ex his Petrus Ledesma solùm concedat pro collatione quantitatem vnciarum quatuor, paulò plus, qua supposita, addit hæc. [No es regla mathematica, sino moral, que excediendo vn poco mas, no sera pecado mortal, si non fuesse la cantidad muy notable, que entonces seria grave pecado por el excesso; porque entonces seria comer segunda vez.] Sic ille. Sanchez verò benè pro hac parte adducitur, ait enim *loc. cit.* sic: Nota quod licèt esset aliquantulò major justo collatio, non statim est peccatum mortale, nisi sit notabilis excessus. Sic nonnulli docti juniores. Sic Sanchez. Imò & Sancius, & sic novissimè Diana *p.* 5. *tract.* 5. *resol.* 11. & *part.* 9. *tract.* 6. *resol.* 15. vbi pro hac parte affert Leandrum de Murcia *in c.* 2. *sup. p.* 3. *Reg. S. Francisci*, Luysium Turrian. *in sum. Theolog. moral. p.* 1. *c.* 256. *dub.* 271. & Pellizzarium *in Man. Regul tom.* 1. *tr.* 5. *cap.* 5. *n.* 21. sic dicentem: Concedo tamen, quod si quis in collatione vespertina sumat vncias decem cibi communis, peccat solùm venialiter. Ita iterum me citato tenet Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 56. *in fine*, Rocafull. & Vidal apud ipsum.

QVÆSTIO XV.

An in Vigilia Nativitatis Domini possit sumi collatio major consuetâ?

NEgant Navar. *in Man. c.* 21. (non 11. vt invenies citatum apud Fagundez) *n.* 15. Angles *in floribus, tract. de jejunio, quæst.* 9. *art.* 2. *diff.* 4. *dub.* 1. *pag. mihi* 436. Rodriguez *in sum. tom.* 1. *c.* 23. *n.* 9. (non 10. vt invenies citatum apud Pasqualigum, & Barbosam) *vers. la octava conclusion.* Anton. Bernard. *in sum. cap.* 55. *n.* 33. Pedraza *in* 3. *prae. Decal. vers. Notando bien, fol.* 34. Bossius *sect.* 4. *de Iubilaeo, casu* 18. *n.* 150. Petr. Ruizius *in lib.* 2. *Reglas de rezar el Officio divino, pag.* 233. & alij docentes, idem esse dicendum de hac collatione, ac de aliis.

Sed probabiliùs respondeo: Posse sumi absolutè in prædicta Vigilia collationem in majori quantitate. Ratio est, quia vbique jam est consuetudine introductum, ob solemnitatem tanti festi, vt ad minus duplo major solitò refectiuncula in dicta vigilia fiat. Sic Fagundez *de* 4. *præc. Eccles. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 19. vbi sic ait: Azor tamen *lib.* 7. *instit. moral. tom.* 1. *cap.* 8. *q.* 8. *paulò ante finem*, affirmat in privilegio natalitij Domini vbique ferè esse consuetudine introductũ, vt duplo major solito refectiuncula fiat; & revera negare non possumus opinionem Azorij esse veram, cum vbique id videamus fieri, etiam à Pastoribus, & Prælatis. Vnde cùm ordinaria collatio octo vncias possit habere ex fructibus, & pane, vel ex dulciaribus, vt diximus *n.* 13. sequitur, quod in pervigilio Natalis Domini sexdecim plus minusve capere possumus. Sic ille. Beja 1. *part. casu* 3. *vers. Adde Ecclesiam.* Llamas *part.* 3. *methodi, c.* 5. §. 25. *pag. mihi* 526. Sanchez *in consil. c.* 1. *dub.* 56. *n.* 1. Basilius *lib* 5. *de Matrim. c.* 8. *n.* 2. Sancius *in selectis, disp.* 52. *n.* 10. Turrianus *in sum.* 1. *part. c.* 256. *dub.* 58. *concl.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 9. Lezana *verb. Ieiunium, n.* 4. Petr. Ledesma 2. *part. sum. tract.* 27. *c.* 2. *diff.* 5. *verb. Digo lo segundo.* Filliuc. *tract.* 27. *c.* 2. *n.* 34. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 7. *n.* 5. Medina 1. *part. sum. c.* 14. §. 10. *vers. De donde se sigue.* Diana 1. *part. tract.* 9. *resol.* 35. & 5. *prac. tract.* 15. *resol.* 12. Lublinus *verb. Ieiunium, n.* 4. Lopez 2. *part. instruct. c.* 112. *de jejunio, vers. sed de collatione*, Ludov. de S. Ioan. 1. *part. sum. tract. de jejun. art.* 12. *dub.* 3. Pasqualig. *decis.* 92. Qui etiam citat Bonae. *de vltimo precept. Eccles. q.* 1. *punct.* 3. *num.* 2. *vers. sed mihi.* Sed hic Author in 1. editione nihil dicit de collatione hujus vigiliæ, *in* 2. *verò edit.* solùm ait, id esse licitum vbi adest consuetudo, per hæc verba: Filliuc. tamen *num.* 34. cum Medina, & Caietano admittit in vigilia Nativitatis licitum esse majorem quantitatem cibi sumere: quod ego etiam non improbo, vbi talis consuetudo recepta est. Sic ille, & P. Ioan. à S. Thom. *in explicat. Doctrina Christiana, p.* 2. vbi *de* 4. *pracepto Eccles.* Barbosa *tom.* 2. *in lib.* 3. *Decalog. c. Ex parte, de observatione jejuniorum, n.* 3. & alij infrà citandi.

QVÆSTIO XVI.

An in dicta Vigilia Natalis Domini possit sumi collatio, non solùm duplo major solito, verùm etiam absque mensura, & limite?

NEgant non solùm Authores primæ sententiæ nuper adducti, verùm etiam & pro secunda adducti, Azor, Fagundez, Filliuc. Lublinus, Turrianus, Ludov. de S. Ioan. Basilius, Diana, Trullench, Lezana, & alij, qui solùm concedunt illi nocti collationem duplo majorem solito, Sanchez etiam (licèt hic concedat triplo majorem) & alij.

Sed certè æquè probabiliter respondeo: In dicta Vigilia posse jam sumi in collatione serotina sine mensura, & limite quantum libuerit ex fructibus, & pane. Quia jam etiam apud timoratos, & religiosos viros hæc invaluit consuetudo. Et certè nescio qua ratione concedi debeat, quod possit in dicta vigilia sumi a jejunantibus pro refectiuncula quantitas sexdecim, imò & vigintiquatuor vnciarum, ex fructibus, & pane; & non possit sumi major sine mensura. Si enim illa quantitas non frangit istud jejunium, nec hæc faciet. Dicamus ergo, quod nulla frangat. Sic vsus concedens ob lætitiam, & excellentiam festi. An autem seclusa consuetudine posset quis vti ex natura rei majori collatione consueta, dicemus infrà *q.* 22. Sic Medina *in instruct. confess.* 1. *part. cap.* 14. §. 10. per hæc verba: [De donde se sigue, que el que en la Vigilia de Navidad haze colacion con quanto quisiere, como sea fruta, no quiebra el ayuno, porque ya

ay coſtumbre recibida, y los Prælados lo véen, y lo conſienten, y ellos lo hazen.] Sic ille. Llamas *loc. cit.* ita dicens: De collatione autem noctis Nativitatis Domini, reſpondeo quod reſpondi ſæpius interrogatus, quod conſuetudo non ſolùm hominum parum de ſua ſalute ſpirituali curantium ſæcularium, quia talis corruptela dicenda eſſet, ſed omnium clericorum, imò religioſorum, & Prælatorum, etiam Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum bonorum invaluit, vt illa nocte opulentæ collationes fructuum, & conſervarum (vt pingui vtar vocabulo, cùm omnibus ſcribam) & rerum ex ſaccharo confectarum, in ſuis menſis miniſtrentur, quorum menſis adfui, & teſtis ſum, & ſic dico poſſe fieri illa nocte cum talibus, non ſervata menſura jejunij; nam cùm jejunia Eccleſiaſtica jure humano ſint conſtituta, quoad dies, & modum rationabili conſuetudine poſſunt præſcribi, vt ſint reſtrictiora, vel mitiora, vel tollatur aliquis dies, & addatur alius, vt liquet argum. *c. fin. de conſuetud.* & Navarrus in hoc non eſt audiendus, quia S. Thomas, & omnes Summiſtæ, ſi tam clarè vidiſſent totius orbis conſuetudinem (ne dicat ipſe, quod ſola in Luſitania) idem affirmarent. Sic Llamas. Cenedus *in qq. Canon. q. 41. n. 5.* vbi docet, hanc opinionem eſſe tenendam in Provinciis, in quibus id fieri eſt vſu receptum, in aliis verò minime. Sed certè hic Author debebat advertere, quod jam per totum orbem (vt dixit Llamas) eſt hic vſus extenſus, & diffuſus. Sancius *in ſelectis, diſp. 52. num. 10.* qui *in editione Lugdunenſi* citat pro ſe Ledeſmam, Azorium, Filliucium, Lucium, Lopezium, Llamas, Cenedum, Vegam, Ludovicum de S. Ioan. Nieva, Chacon. Baſilium de Leon, Summam Coronam, Sanchez, Fagundez, & Ioan. de Medina. Sed ex his Authoribus omnino citantur malè Azorius, Fillius, Fagundez, Baſilius, Diana, Ludovicus Cenedus, & Sanchez, vt vidimus. Tenent etiam noviſſimè Barboſa in cap. *Ex parte, de obſervat. jejun. n. 3.* nuper citato, & Anton. de Leon *quæſt. morali de Chocolate, part. 2. fundam. 5. §. 1. n. 9.* ſic concludens: [En eſte caſo la opinion à mi juizio mas probable, de que las colaciones de Navidad pueden ſer cenas ſin limitacion, ni diſtincion de manjares, como ſean de viernes, porque la coſtumbre, dize el Lic. Iuan Sanchez, ha quitado en eſte dia el precepto del ayuno: y añade el P. Fagundez, que no le ha quitado de todo el dia, ſino de lo que ay de las nueve, o diez de la noche, haſta las doze della. Y ſi repetimos aqui lo que hemos dicho, de que las collaciones pudieran ſer ſin del ayuno, y conforme à ſu precepto, ſu forma rigoroſa à no ajuſtarſe a la Igleſia con ſus horas, a las del dia natural, hallaremos menos difficultad, en que por la grandeza deſta fieſta, que por antigua coſtumbre de la Igleſia es tan celebre, que en ſu dia, aunque ſea viernes ſe come carne: *Propter feſti excellentiam*, dize el Papa Innocentio Tercero, y en ſu ſegunda fieſta ſe excluye la Vigilia del Evangeliſta, y Apoſtol S. Iuan, por el miſmo reſpeto, y cauſa; por alterarſe la hora comun de las Miſſas, retirando la del alva a la media noche, que entonces ſon mas de ſeis horas, retire la obligacion del ayuno, dos, ò tres, y alli le feneza, y acabe.] Hucuſque Leon. Legatur Fagundez *loc. cit. n. 19.* vbi in edit. nova refert hanc ſententiam, nec improbat. Quod ſi hic inquiras: An ſi quis in vigilia Nativitatis vellet ſumere collationem ſerotinam mane, poſſit illam ſumere in quantitate, qua licitum eſt illam ſerò ſumere?

Huic quæſito reſpondent negativè Sanchez *tom. 2. opuſcul. lib. 7. c. 1. dub. 26. n. 6.* & Trullench *in Decal. tom. 1. lib. 3. c. 2. dub. 6. n. 11.* quibus adhæret Diana *p. 9. tract. 6. reſol. 17.* Quia talis, inquiunt, conſuetudo in collatione nocturna tantùm prævaluit.

Sed probabiliter reſpondeo: Etiam poſſe, quia ratio inducendi conſuetudinem refectiunculæ adeò magnæ in Vigilia Nativitatis, eſt excellentia feſti, & non ſolus labor nocturni officij: at hæc ratio æquè procedit, ſive collatio ſumatur meridie, ſive veſpere, vt patet: ergo. Sic tenet Pellizzarius *in Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 13.* Cujus ſententiam putat Diana probabilem, eo quòd dictum jejunium ſit jejunium lætitiæ.

QVÆSTIO XLII.

An quando vigilia Nativitatis incidit in Sabbatum, & Feſtum in feriam ſecundam, liceat ſumere collationem in quantitate prædicta?

NEgat Boſſius *ſect. 4. de Iubil. caſu 18. n. 156.* quia (inquit) non adeſt conſuetudo. Negat etiam R. P. Ioan. à S. Thoma in ſua explicat. Doctr. Chriſtianæ *part. 5.* vbi *de 4 præc. Eccleſ.* per hæc verba: [Mas quando Navidad cae en Lune, el Sabado antes no ſe puede alargar la colacion, porque entonces, aunque es Vigilia, pero no ha entrado la ſolemnidad de la fieſta, por coya razon ſe ha introduzido aquella coſtumbre, a demas, que es aquel Sabado de quatro temporas.] Ita ille.

Sed probabiliùs reſpondeo: Licere etiam, quia hoc eſt privilegium talis jejunii pro tali feſto: ergo ipſum ſequitur quocunque die fiat. Imò vt magis dignum trahit ad ſe jejunium quatuor temporum, quod in dicta die occurrit. Sic Sanchez *lib. 5. conſil. cap. 1. dub. 26. n. 3.* ita dicens: Nota idem eſſe dicendum, licèt Nativitas accidat feriâ ſecundâ, & ſic Vigilia ſit in Sabbatho: Imò licèt illo Sabbato occurrat ſimul jejunium quatuor temporum, quia adhuc eſt Vigilia Nativitatis, & id quod dignius eſt, trahit ad ſe minùs dignum. Sic multi docti, re latè diſputata. Hucuſque ſapientiſſ. Thomas Sanchez. Sancius *n. 10. cit.* in edit. Lugdunenſi, Luyſius Turrianus *in ſum. 1. part. cap. 256. dub. 38. concluſ. 5.* ſic loquens: Quando dies Nativitatis eſt feria ſecunda, & Vigilia Sabbatho antecedenti, licita eſt quantitas ex vſu. Sic ille, Paſqualig. *deciſ. 92. n. 7.* Diana etiam *part. 5. tract. 14. reſol. 12.* Auſonius *in ſumma Dianæ, verb. Ieiunium, n. 61.* & Machado *tom. 1. lib. 2. part 4. tract. 3. docum. 7. num. 4.* & tandem ſic tenent omnes ferè Theologi vtriuſque Vniverſitatis, Salmanticenſis videlicet, & Complutenſis, à me de hac re conſulti. Quibus addo noviſſimè Doctiſſimum Baſilium Legion. quem affert, & ſequitur Caramuel *in Regul. S. Bened. diſp. 118. num. 1613.* & Pellizzarium *in Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 12.* quos noviſſimè ſequitur Diana *p. 9. tract. 6. reſol. 17. & p. 10. tract. 12. reſol. 41.*

Exeat nunc neſcio quis ſcrupuloſus Magiſter dicendo, hanc meam opinionem non eſſe probabilem, & ideò vt talem explodendam à libro. O bone Deus! Inquiro à te ô Magiſter, ſcis quidnam requiratur, & ſufficiat, vt opinio quævis ſit probabilis. Dicam, ſi ignoras: quod ſit ratione, & Doctore ſuffulta. Cum igitur jam videas hanc noſtram ſententiam, & ratione ſatis probabili, & tot, & tantis Doctoribus fulciri, retrorſum abi, recede à dictis, vt ſic victor ego cantare poſſim, Magiſter vidit, & fugit, IORDANIS converſus eſt retrorſum.

QVÆSTIO XVIII.

An in pervigilio Paschatis liceat etiam sumere ampliorem consuetâ collationem?

NEgat licere, vbi non adest consuetudo assistendi officio noctis, ait Filliuc. *tr.* 17. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 54. Fagund. verò *loc. cit. n.* 10. id côcedit solùm in terris vbi de hoc est consuetudo, per hæc verba: Idem dicendum est de peruigilio Paschatis in regionibus, & prouinciis, vbi id fuerit communi vsu receptum; potest enim hæc refectiuncula paulò maior solito sumi. Ita docet Azor *vbi suprà*, non tamen in nostra Lusitania, vbi id nequaquam fit. Et verò teste Ioanne Majore *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. Britanni majori in hac vigilia refectione vti solent, quàm Galli. Adde, quàm Lusitani, quàm Hispani, quod leiam. Ita ille. Negant deinde nominatim contra me, & Pasqualigum Diana *resol* 41. *cit.* & penes illum Gregor. Gobat *de Iubil. duplic. c.* 18. *n.* 208. Quia, inquiunt, in hac vigilia consuetudo non permittit in collatione majorem quantitatem quam solitam: ergo tantùm illam sumere possumus.

Sed æque probabiliter respondeo: Absolutè licere. *Primò*, quia dictum jejunium est jejunium lætitiæ, cùm lætitia Paschatis in ipsa incipiat vigilia, in qua jam ipsa Resurrectio celebratur: ergo cum lætitia debet celebrari, & sic cum ampliori refectiuncula vespertina. *Secundò*, quia licitum est in vigilia Natiuitatis Domini fieri collationem majorem solito: ergo etiam erit licitum in vigilia Resurrectionis. Antecedens ex dictis liquet, consequentia probatur. Quia non ob aliam rationem introductum est fieri majorem collationem in vigilia Natiuitatis, nisi ad ostensionem lætitiæ tanti festi; nam ad hanc ostendendam Ecclesia in dicto die Natalis, si sit dies Veneris, vel Sabbati, concedit carnes comedere, vt notat Abbas in capite *Explicari, de obseruat. Ieiun. n.* 2. per hæc verba: *Nota quod propter excellentiam diei detrahitur abstinentiæ, & macerationi carnis; & sic videtur quod in die festo non solùm spiritualiter homines gaudere debent, sed etiam cum honestate possunt in cibis aliquam delectationem accipere.* Sic Abbas. Nunc ergo: Sed sic est, quod festiuitas Resurrectionis, seo Paschatis, est festiuitas festiuitatum, & vt canit Ecclesia, solemnitas solemnitatum: ergo debet maxima cum lætitia celebrari: ergo & eius vigilia, cùm hæc tanquam accessorium debeat sequi conditionem festi: ergo sicut in jejunio vigiliæ Natiuitatis, ita in jejunio Resurrectionis, tanquam in jejuniis lætitiæ, concedi debet major refectiuncula. Vnde hanc sententiam tenet perdoctus Lublinus ex Dominicana familia *in sum. v. Ieiun. n.* 4. sic dicens: Vnde in vigilia Natalis Domini vbique est ferè consuetudine introductum, vt duplo major solito refectiuncula fit, ex hoc motiuo, quia omnes ea nocte olim vigilabant, & in templo diuinis officiis intererant. Idem dicendum de vigilia Paschæ. Sic ille, & Pasqualig. *decis.* 93. *n.* 2. qui pro hac parte citant Azorium 1. *part. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 8. Sed Azorius id solùm docet vbi id fuerit vsu receptum, ait enim sic: Idem juris est de priuilegio Paschatis, vbi fuerit vsu communi receptum, vt refectiuncula tunc paulò major solito sumatur. Tenent etiam alij doctissimi de hac re à me consulti.

QVÆSTIO XIX.

An etiam in vigilia Pentecostes licitum sit sumere largiorem solito collationem?

NEgabit certè Filliuc. Quia in hac vigilia non adest consuetudo alicubi assistendi nocturno tempore officio, sicut adest in vigilia Natiuitatis, & Paschatis. Negant etiam Diana, & Gubat nuper citati.

Sed probabiliter respondeo: Etiam esse licitum. *Primò*, quia jejunium vigiliæ Pentecostes est etiam jejunium lætitiæ, sicut est dies ipsa Vigiliæ, in qua aliquo modo incipit solemnitas ipsa festi, cum in ipsa celebretur Missa solemnis cum paramentis rubeis, &c. quæ omnia indicant specialem solemnitatem cum speciali quadam lætitia: ergo ad hanc ostendendam licitum erit largiorem solito collationem sumere.

Secundò, quia jejunium Pentecostes est tantùm consuetudine introductum contra jus prohibens jejunia toto tempore Paschali, vt constat *ex cap. Scire, dist.* 70. Et ideò excludit idem jus à jejunio vigiliam Apostolorum Philippi, & Iacobi, *c. Consilium, de obseruat. Iejun.* quia videlicet incidit intra tempus Paschale, quod maxima cum lætitia debet celebrari: ergo justum erit (vtpote juri conforme) quod ad minus refectiuncula largior solito in dicta die sumatur.

Adde, quod non desunt Authores contendentes prædictum jejunium non obligare ad mortale. Sed de hoc infrà. Vnde nostram sententiam tenet Pasqual. *loc. cit. num.* 3.

Nec obstat fundamentum Filliucii, quia probabilius longè est, quod consuetudo vtendi largiori collatione in vigiliis Natiuitatis, & Paschatis, non sit introducta ob assistentiam officiorum nocturno tempore, aliàs qui nocturno officio non assisterent, non possent refici sicuti alii sui conciues, majori collatione, sed ob excellentiam dictarum festiuitatum, vt constat ex traditis *quæst.* 16. & 17. Quod & tenent Doctores ibi citati.

QVÆSTIO XX.

An etiam in vigilia Sancti Ioannis Baptistæ sit licita refectiuncula major solito, saltem apud Granatenses?

AFfirmat Basilius *lib.* 4. *de Matrim. c.* 8. *n.* 2. Esse licitam apud Granatenses, quia apud illos, inquit, viget consuetudo sumendi collationem in vigilia S. Ioannis Baptistæ, sicut in vigilia Natiuitatis Domini.

Negat è contra constanter nihilominus Ioan. Sancius *in selectis, disp.* 52. *n.* 50. & Fagundez vbi suprà. Quia negant talem consuetudinem esse apud Granatenses.

Ego verò respondeo: Esse licitam majorem refectiunculam, si apud Granatenses (aut apud alios) vigeat consuetudo sumendi in dicta vigilia refectiunculam majorem, vt existimat Basilius, secus verò si non detur talis consuetudo, vt firmat Sancius, & postillum Fagundez *de* 4. *præc. Eccles. in noua edit. lib.* 5. *c.* 4. *n.* 20. vbi ait, plurimam fecisse diligentiam cum prædictis Granatensibus, & id constanter negasse.

QVÆSTIO XXI.

An in prædictis Vigiliis Natiuitatis, Paschatis, &c. licitum sit Religiosis tam amplâ vti refectiunculâ quàm sæculares vtuntur?

NEgant Bossius *de Iubileo sect.* 4. *casu* 18. *n.* 160. Villalob. *tract.* 13. *diff.* 7. *num.* 5. & Diana 1. *part. tract.* 9. *resol.* 35. *vers. Sed an talis.* Qui pro hac parte citat Petrum Ledesmam *tract.* 27. *cap.* 1. *concl.* 4. *in fine.* Sed certè hic Author id asseuerantet non dicit,

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

sed sub dubio, ait enim sic: [Entre los Religiosos esta custumbre no ha prevalecido, porque siempre hazen collacion con moderacion, aunque sea la vigilia de Navidad. Por loqual de los tales tengo yo muy gran duda, que los Religiosos puedan vsar de la tal sentencia.] Ita ille.

Sed probabiliùs respondeo: Esse illis licitum. *Primò*, quia probabilius est, id etiam apud Religiosos esse vsu receptum, & jam invaluisse apud eos consuetudinem. *Secundò*, quia dato, quod apud ipsos non invaluerit dicta consuetudo, sufficit vt beneficio illius possint gaudere, quod invaluerit dicta consuetudo apud illam communitatem, cujus ipsi sont pars. Sic optimè Pasqualig. *decis.* 94. & ante ipsum Llamas 3. *part. sum. c.* 5. §. 25. vt vidimus *quæst.* 15. Sancius *in selectis, disp.* 52. *num.* 11. Luysius Turrianus *in sum.* 1. *part. cap.* 256. *dub.* 38. *conclus.* 7. sic dicens: Benè potest Religiosus vti collatione sæcolarium sine peccato, si non sit contra statutum aliquod peculiare suæ Religionis.

QVÆSTIO XXII.

An etiam seclusa quacunque consuetudine licitum sit cuicunque generi personarum in praassignatis vigiliis vti ampliori collatione?

NEgant expressè, vt vidimus, Azorius, Fagundez, Bussus, Villalob. Bonacina, Diana, & alij communiter.

Sed probabiliter respondeo: Licitum esse, quia ex natura rei (vt ita dicam) est licitum cuique personæ celebrare cum lætitia jejunium lætitiæ: at sic est, quod prædictæ vigiliæ, cùm sint vigiliæ solemnissimorum festorum, sunt solemnissimæ, & maximæ lætitiæ: ergo ex natura rei ipsæmet Vigiliæ petunt cum lætitia celebrari, & consequenter vti in hunc finem ampliori collatione. Quia sic regulariter solent omnes in refectione diei lautioribus cibariis celebrare jejunium, ad ostendendam hilaritatem jejunii. Sic Pasqualig. *decis.* 94. *cit. num.* 4.

QVÆSTIO XXIII.

An seclusa consuetudine, possit quis in dictis vigiliis Nativitatis, Paschatis, & Pentecostes vti collatione duplo maiori consuetá?

AFfirmativam sententiam videtur amplecti Lublinus, vt constat ex verbis ejus relatis suprà *quæst.* 18. quamvis hic Author non loquatur exclusa consuetudine. Eandem debet sustinere Pasqualigus juxta doctrinam, quam tradit *decis.* 92. *à numero* 4.

Sed ego mediâ viâ respondeo dicendum, quod licèt non sit licitum vti collatione duplo majori in dictis vigilis, seclusa consuetudine (nam si hæc adest, optimè potest dicta quantitate, imò & majori vti secundùm consuetudinem patriæ, vt habitum est supra loquendo de vigilia Nativitatis) sit tamen licitum vti collatione in quantitate paulò majori solitâ, videlicet decem, aut vndecim vnciatum; quia hæc quantitas est sufficiens ad celebrandas cum hilaritate dictas vigilias. Sic aliqui viri docti de hac re à me consulti.

QVÆSTIO XXIV.

An etiam qui vovit jejunare in Vigilia Nativitatis, Pascha, & Pentecostes, possit adhuc sumere collationem majorem consuetá?

NEgat Rodriguez *tom.* 1. *sum. c.* 23. *n.* 10. quem citat, & sequitur Petr. Ledesma *tract.* 27. *cit. c.* 2. *vers. A esta dificultad*, casu (inquiunt) quo vouerit jejunare, sicuti cæteris diebus.

Sed probabiliùs respondeo: Posse, nisi aliàs habuerit intentionem expressam abstinendi ampliori collatione. Quia secundùm interpretativam voventis voluntatem intelligendum est, se voluisse exercere jejunium secundùm consuetudinem Ecclesiæ, & secundùm conditionem jejunii. Sic Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. c.* 11. *n.* 65. & *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 26. *n.* 3. Barthol. à S. Fausto *lib.* 1. *Thes. Relig. q.* 151. & Pasqualig. *decis.* 95. *à num.* 5.

QVÆSTIO XXV.

An in Curia Romana possit sumi collatio majori consuetá?

REspondeo: Posse, quia id consuetudine est introductum, & toleratum à Pontifice: Sic Caiet. *in sum. verb. Iejunium*, §. 1. Armilla *v. Ie. un. n.* 12. Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 8. *in fine*, Fagund. *lib.* 1 *de* 4. *prec. Eccl. c.* 4. *n.* 24. Vega 1. *p. sum. c.* 84. *casu* 5. Toletus *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 7. Molfes. *tract.* 10. *sum. c.* 3. *n.* 44. Bossius *sect.* 4. *de Iubil. casu* 18. *n.* 151. Filliuc. *tr.* 27. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 34. Diana 1. *p. tr.* 9. *res.* 35. quos omnes citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 66. *n.* 1. Cum quibus notandum, hanc consuetudinem non esse extendendam ad alias Provincias, ex eo solùm, quod Romana Curia illam servet. Quidquid in contrarium dicat Vega 1. *p. sum. c.* 14. *casu* 5. *col.* 104. vbi inquiens: [Si el que ayuna quebranta el ayuno por hazer la colacion (como dizen) Romana? Respondet: Que no, principalmente en Roma, que es costumbre antigua hazerla vn poco larga, laqual el Papa tolera. Armilla, y Caietano. Entiendo por Rumana, vn poco mas de lo acostumbrado.] Ita Vega. Et ante illum Viguerius *de Instinut. Theolog. c.* 7. *de temperantia*, §. 3. *versu* 1. vbi dicit, quod non frangit jejunium acceptio plurium fructuum in collatione, mute Romanæ Curiæ.

QVÆSTIO XXVI.

An qui in Curia Romana sumeret collationem ita largam, vt sufficeret pro cœna, jejunium frangeret?

NEgat Bossius *loc. cit. n.* 154. Quia talis, inquit, excusaretur ratione consuetudinis, & tolerantiæ Pontificis.

Sed tanquam mihi certum respondeo affirmativè, quia certum mihi est, nec de factu dari talem consuetudinem, nec id à Pontifice tolerari. Sic Pasqual. *loc. cit. n.* 3. vbi docet, quod de factu nec talis consuetudo adsit, nec possit rationabiliter introduci, salvo jejunio.

QVÆSTIO XXVII.

An qui est de Curia Romana, possit sumere extra ipsam collationem juxta consuetudinem Curiæ?

AFfirmat Pasqualigus *loc. cit. num.* 5. & *decis.* 97. *per totam*, ductus ex doctrina satis communi,

quæ

quæ docet leges loci non obligare peregrinos ibi existentes, quam tradit Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp.* 18. *& tom. 1. in Decalog. lib. 1. c. 52. n. 38.* Tenebit & à fortiori Vega loco nuper citato, cùm id etiam illis qui non sunt de Curia concedat.

Sed probabiliùs respondeo: Non posse, quia probabilius existimo, vt suprà *tract. 1. disp. 3. à q. 19.* diximus, quod peregrini teneantur legibus, & consuetudinibus locorum vbi existunt, vel per quæ transeunt. Sic debent sentire Authores loco citato adducti.

QVÆSTIO XXVIII.

An viri nobiles, seu graves possint majori vti collatione, quàm cæteri de plebe?

NEgat in re Fagundez, licèt verbis id videatur concedere *lib. 1. de 4. præc. Eccles. c. 4. n. 21.* vbi quæstioni propositæ à nobis, sic facit satis: Respondeo, si modum non excedant, eos licitè vti posse paulò majori collatione, quàm cæteri homines plebei. Tum quia eos consuetudo excusat; tum quia infirmioris sunt plerumque valetudinis, & delicatioribus cibis assueti, & pluribus epulis vescuntur: non excedent autem modum, si regulam à nobis suprà *n. 13.* traditam, octo vnciarum non excedant. Hucusque ille. Nunc ego: sed sic est, quod in sua sententia tradita *n. 13. & 19.* omnes vniversaliter loquendo, & cujuscunque status, & conditionis personæ possunt vti collatione vsque ad quantitatem octo vnciarum: ergo si hanc quantitatem non debent excedere nobiliores, & graves viri, si modum nolint excedere, nihil ampliùs eis quàm plebeis viris debet concedi. Sed quidquid velit Fagundez

Respondeo dicendum: Quod possint vti majori collatione. Ratio est quam Fagundez verbis relatis assignat, nempe: Et quia consuetudo eos excusat, & quia sunt debilioris valetudinis, &c. Sic Pasqualigus *decis. 98. n. 1.* citans pro hac parte Azorium *tom. 1. lib. 7. c. 8. q. 8. circa finem,* Layman. *lib. 4. Theol. moral. tract. 8. c. 1. num. 9. vers. Quod attinet.* Sancium *in selectis, disp. 52. n. 9.* Fagundez (*loc. cit. à nobis*) Dianam *1. p. tract. 9. resol. 1. vers. Nota tamen.* Bossium *sect. 4. de Iubil. casu 18. n. 151.* & Molfesium *tract. 10. sum. c. 3. n. 44.* Sed ex his non ita benè citat Fagundez, vt ex dictis constat. Addi tamen possunt Tanner. *2. 2. disp. 3. q. 3. dub. 5. n. 91.* Machado *lib. 2. part. 4. tract. 3. docum. 7. n. 2. in fine,* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 3. n. 9. in fine,* & Villalob. *1. p. tract. 33. diff. 7. n. 4.*

QVÆSTIO XXIX.

An qui sunt delicatioris complexionis possint majorem collationem sumere, quàm qui robustioris sunt?

REspondeo: Posse, quia cùm faciliùs per jejunium debilitentur prædicti, justum est, quod per ampliorem refectiunculam quod deperdunt reparetur. Sic Pasqualig *loc. cit.* Sed certè non consequenter, cùm suprà *decis.* 88. docuerit, in assignanda collationis quantitate non esse habendam rationem personarum, propter quod nos ipsum in hac parte suprà *q. 5.* refutavimus. Sic etiam Hieron. Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 24.* Loquendo de his qui capite sunt debiles. Layman *n. 9. cit. vers. Quod attinet.*

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO XXX.

An qui studiis vacant, possint ampliorem refectiunculam sumere?

NEgat Pasqualig. *decis.* 89. casu duntaxat quo illi qui studiis vacant, studeant duntaxat certis horis recreationis causâ. Nam si prædicti continuò vacent studiis, ita vt in illis insumant totum illud tempus diei, quod solet impendi in operando, ingenuè fatetur, posse illos ampliori collatione vti.

Sed ego absolutè probabiliùs longè respondeo: Posse ampliorem refectiunculam sumere, etiamsi continuò studiis non vacent, dummodo certis horis (hoc est quinque, vel sex) studeant, etiamsi id faciant recreationis causâ. Ratio est *Primò,* quia studium, etiam recreationis causâ habitum, valde debilitat, & consumit spiritus: ergo si debiles, & delicatioris complexionis possunt ampliori refectiuncula vti ad recuperandam debilitatem, vt suprà est habitum, eodem jure poterunt eadem collatione vti studio vacantes.

Secundò, ad hominem sic contra Pasqualigum arguo. Nam (vt ipsemet concedit *decis. 333. à n. 3.*) qui continuò, & assiduè student, etiam recreationis causâ, non solùm possunt vti majori collatione, verum etiam sunt immunes à jejunii obligatione: ergo malè hîc affirmat, solùm posse vti ampliori collatione, qui continuò studiis vacant. Sufficiet ergo illis ad licitè largiorem collationem sumendam, quod per quinque, vel sex horas studiis quotidie vacent, etiamsi id recreationis causâ faciant. Sic sentit Layman *n. 9. cit. in fine.*

QVÆSTIO XXXI.

An Advocati, Procuratores, & aliæ personæ, quæ ingenio laborant, possint largiorem collationem facere?

AFfirmat Pasqualig. *decis. 99. n. 3.* casu tamen quo tota die ingenio laborent consulendo, informando, scripturas legendo, &c.

Sed ego absolutè respondeo: Posse, etiamsi tota die non laborent, sed per aliquas horas, nempe per quinque, aut sex: nam hic labor sufficientissimam affert debilitationem, vt dictæ personæ paulò amplius corpus in collatione reficiant. Nec ad hoc est opus, vt tota die laborent, cùm ita laborantes ab obligatione omnino jejunii excusent, vt infrà videbimus, & ipsemet Pasqualig. *decis. 325. & 334.* excusat.

QVÆSTIO XXXII.

An qui malè dormiunt quando non cœnant, possint refectiunculam solitam excedere?

REspondeo: Posse excedere in tota illa quantitate, quæ censeatur necessaria, vt possint congruè dormire. Sic Hieron. Llamas *c. 5. cit. §. 24.* & Pasqual. *decis.* 100. qui benè notat, ad hanc indulgentiam capiendam non requiri, quod somnus omnino impediatur, sed aliqualiter.

QVÆSTIO XXXIII.

An quotiescunque consueta exercitia valde corpus, aut animum fatigant, sit licita paulò largior collatio?

REspondeo affirmativè, quia si hujusmodi exercitia solvunt obligationem jejunii, quando

ſine incommodo notabili non poſſunt jejunando exerceri, multò magis reddent licitam refectiunculam paulò laxiorem, quando cenſetur neceſſaria ad vitandam nimiam debilitatem. Sic optimè Paſqualig. *loc. cit.* licet ejus ratio militet contra ipſum, & in favorem horum, quæ nuper *q.*29. *&* 30. diximus.

QVÆSTIO XXXIV.

An obligatus ex voto, aut pænitentia ad jejunandum certa die, ſi in ipſa incidat vigilia Natiuitatis, ſatisfaciat vtrique obligationi ſumendo collationem juxta conſuetudinem?

NEgant Rodriguez *in ſum.* 1. *part. cap.*23. *n.*10. Petr. Ledeſma *tract.*27. *c.*2. *verſ. A eſta dificultad.* Boſſius *de Iubilæo ſect.*4. *caſu* 18. *n.*162. & Ludovic. de S. Ioan. *quæſt. de Ieiunio, art.*12. *diff.*3. *dub.*3.

Sed probabiliùs reſpondeo: Satisfacere, quia cùm obligatio ad jejunium ſit determinata pro illa die, implicitè intelligitur eſſe juxta conſuetudinem diei ejuſdem. Sic Sanchez *lib.*4. *in Decalog. c.*11. *n.*65. Paſqualig. *deciſ.* 101. & alij.

QVÆSTIO XXXV.

An in collatione liceat alicui ſumere totam illam quantitatem panis vino madefacti, aut iuſculo cocti, quam ſumere liceret, ſi crudam panem ſumeret.

NEgat Filliuc. *tract.*27. *cit. part.*2. *c.*1. *num.*31. eo quòd ex juſculo, aut vino, & pane fiat vnicus cibus ſolidus, cujus quantitas excedit menſuram licitam collationis. Et ideò demendum eſt, inquit, ex iis quod ſuperat debitam menſuram. Ita etiam Layman *lib.*4. *tract.*8. *cap.*1. *num.*9.

Sed probabiliùs reſpondeo: Licere. *Primò* quia juſculum quod miſcetur cum pane (vel alio cibo ſolido) non auget ſubſtantiam cibi in ordine ad nutritionem, vt conſtat: ergo eadem duntaxat quantitas cibi nutritivi ſumitur, ac ſi ſumeretur crudus. *Secundò*, quia licitum eſt omnino ſumere totam quantitatem panis, quæ eſt licita, & ipſam vino imbuere, quamvis ex hoc creſcat in pondere: ergo & quocumque alio liquore. Sic Paſqualig. *deciſ.*106. dicens ſic ſentire doctiſſimos Recentiores ſuper hoc conſultos, & à viris prudentibus obſervari in praxi. Et Boſſius *ſect.*4. *cit. caſu* 18. *num.*128.

Nec obſtat ratio Filliucii, ſcilicet quod panis madefactus in pondere creſcat, & ideò demendum ſit ex illo, quod ſuperat debitam menſuram. Quia reſpondetur quod illud augmentum ponderis eſt omnino per accidens, nec eſt ſecundùm rationem ſubſtantiæ ordinatæ ad nutritionem, ſed ſecundùm rationem temperamenti ordinati per modum medicinæ ad commodum ſtomachi; & ideò non eſt neceſſarium quod adimatur illa quantitas, quæ in pondere crevit. Lege pro noſtra opinione Dianam *p.*9. *tract.*6. *reſol.*29. Eſcobar, & Pellizarium apud ipſum.

QVÆSTIO XXXVI.

An in collatione licitum ſit vti pane?

NEgat D. Anton. 1. *part. tit.*6. *cap.*2. *§.*9. per hæc verba: Et quia panis eſt principalis cibus ordinatus ad nutriendum, minùs congruum videtur panem ſumere, ſumendo autem buccellam panis frangitur jejunium. Ita ille. Cujus ſententiam tenuerunt alij, quos ſuppreſſo nomine citant Azor. *lib.*7. *c.*8. *q.*7. & vega *infrà.*

Affirmant verò alii, licitum eſſe vti pane per modum medicinæ, ne videlicet ſtomachus potu lævetur, non verò per modum cibi. Ita Abulenſ. *q.*170 *in c.*6. *Matth.* Arebidiac. apud Sylveſt. Angel. *verb. Iejun. n.*3. & penes ipſum Godfr. & alij. Ledeſma 2. *part.* 4. *q.*17. *art.*5. *concl.*4. Innocent. *in Rubr. de obſerv. Ie. unior.* & in hanc ſententiam videtur inclinare Sylveſt. *verb. Iejun. n.*10. *in fine*, quamvis id concedat in caſu quo alicui ſine pane potus quo indiget obeſſet, aut quando fructus non habet, vel ſi habet, non ſtomachum fructibus opportunum.

Sed vt jam certiſſimum reſpondeo: Iam licitum eſſe vti pane, etiam per modum cibi, quia id jam vſus & conſuetudo præſcripſit. Sic Navar. *in Man. c.*21. *à n.*13. Caiet. *in ſum. verb. Ieiunium, §.*1. *&* 2. 2. *q.*147. *art.*6. Armilla *v. Iejun. n.*1. Angles *q.*9. *de jejun. art.*2. *diff.*4. *in fine*, quamvis hic Author ſcrupuloſè loquatur: ait enim, non eſſe habendum ſcrupulum, ſi panis buccella interponatur. Vivald. *in candelab.* 3. *p. c.*14. *n.*15. apud Paſqualigum, apud me verò *c.*55. *n.*40. *pag.*75. Fagundez *c.*4. *cit. n.*13. Graff. 1. *p. deciſ. lib.*2. *c.*37. *n.*29. Molfeſ. *tom.*1. *ſum. tract.*10. *c.*3. *n.*14. Sylvius 2. 2. *q.*147. *art.*6. *q.*2. Beja 1. *p. caſu* 3. Vega 1. *p. ſum. c.*14. *caſu* 5. Hieron. Llamas 3. *p. Method. c.*5. *§.*24. *pag. mihi* 525. Filliuc. *tract.*27. *p.*2. *c.*2. *num.*29. Azor. *loc. cit.* Layman *lib.*4 *tract.*8. *c.*1. *n.*9. Petr. Ledeſma *tract.*27. *c.*2. *verſ. A eſta duda. pag. mihi* 741. Trullench *lib.*3. *in Decal. c.*2. *dub.*3. *n.*8. Boſſius *ſect.*4. *cit. caſu* 18. *n.*123. *&* 124. Lezana *verb. Ieiunium, n.*4. Ghetius *in Theſauro animæ, verb. Iejunium, cap.*1. *n.*4. Villalob. *p.*1. *tr.*23. *diff.*7. *n.*3. Paſqual. *deciſ.*107. qui & citat Rodriguez 1. *p. ſum. c.*23. *n.*8. Sed malè, quia nec *n.*8. *nec* 9. de hac quæſtione agit, nec adhuc obiter circa illam quid dicit. Citat etiam Emmanuelem Sà *verb. Ieiunium, n.*8. *verſ. Tres, aut quatuor.* Sed nec hic Author talem verſum habet, nec in toto tractatu de jejunio de hac agit quæſtione. Lege Dianam *p.*9. *tract.*6. *reſolut.*15. qui optimè contra Pellizarium ait poſſe quem licitè ſumere in collatione totam quantitatem licitam in ſolo pane.

QVÆSTIO XXXVII.

An liceat in collatione ſumere herbas elixatas aquâ, & oleo, &c. Hiſpanè Enſalada, *cocida?*

NEgant Doctores qui pro collatione ſumenda ſolum panem, vel fructus, veluti poma, pyta, & alia huiuſmodi concedunt. Sunt autem D. Anton. 1. *p. tit.*6. *c.*2. *§.*9. Abulenſ. *q.*170. *in c.*6. *Matth.* Ledeſma 2. *p.*4. *q.*17. *art.*5. *concl.*4. Innoc. *in Rubr. de obſervat. Ieiunii.* Armilla *verb. Ie. iunium, n.*1. Navar. *c.*21. *cit. à n.*13. Vega 1. *part. ſum. c.*14. *caſu* 15. Vivaldus *loco nuper citato*, & alij.

Sed vt etiam certiſſimum reſpondeo: Licere. *Primò* ob conſuetudinem receptam. *Secundò*, quia omnes concedunt eſſe licitum vti in collatione fructibus, & herbis crudis: ergo & coctis, quia coctio nihil ſubſtantiæ eis addit, ſed ſolùm adimit, aut mitigat earum cruditatem. Sic Boſſius *caſu* 15. *cit. num.*158. Layman *lib.*4. *tract.*8. *cap.*1. *n.*9. *in fine*, Paſqualig. *deciſ.*108. & alij ſtatim citandi.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVIII.

An juscula ex herbis, pane, & huiusmodi, sale, & oleo condita, possint sumi in collatione?

NEgant non solùm Authores citati pro prima sententia nuper relata, sed etiam Layman *loc. cit.* Filliuc. *tract. 27. part. 1. c. 2. n. 30.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 3. n. 9.* Lezana *in sum. verb. Iejunium, n. 4.* Pasqualigus *vbi infrà.*

Sed ex his Authoribus Trullench oppositum videtur amplecti, per hæc verba: Vnde absolutè, & simpliciter ego non condemnarem eum, qui in refectiuncula vescitur pane cocto cum aqua, oleo, & sale, quod vulgò dicitur *Migas*, in quantitate aliàs licita; quia hic cibus solet sumi in jentaculis, præcipuè si aliqualis intercedat causa. Sic ille. Vnde,

Probabiliùs respondeo: Posse, quia Inclusa hujusmodi solùm important mixtionem illorum, quæ aliàs cruda, imò & cocta possunt adhiberi pro collatione: at mixtio nihil eis addit substantiæ: ergo. Sic Pasqualig. *decis. 109.* & apud ipsum Azor *part. 1. lib. 7. c. 8. q. 8. in fine.* Fagundez *lib. 1. de 4. præc. Eccles. c. 4. n. 20.* Bossius *sect. 4. de Iubil. casu 18. n. 128.* Ghetius *verb. Iejunium, c. 1. n. 4.* Bizozer. *in sum. part. 4. de 3. precept. Decalogi, c. vlt. memb. 2. n. 3. vers. Sed Caiet.* Quibus addi possunt Reginald. *tom. 1. lib. 4. cap. 14. num. 185. vers. Quartum documentum,* & Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q. 1. punct. 3. n. 3.* Quos citat, & nescio an sequatur Diana *1. part. tract. 9. resol. 34. vers. Non reticebo.* Leander de Murcia *c. 2. n. 42. super cap. 3. Regula S. Francisci.* Sanchez *in consil. lib. 5. c. 1. dub. 25. num. 1.* Villalobos *loc. cit. num. 3.* & Trullench *vbi suprà.*

QVÆSTIO XXXIX.

An legumina cum jusculo condita possint adhiberi in collatione?

AFfirmant aliqui posse. Fundamentum eorum est, quia legumina viridia (v. g. fabæ, ciceres, & pisa) assumi possunt, imò & communiter de facto assumuntur pro collatione: ergo & sicca, & cum jusculo condita possunt assumi, cùm eandem omninò retineant substantiam. Sic Pasqualig. *decis. 110.* & (penes ipsum) Bonac. *punct. 3. n. 3. cit.* Bossius *sect. 4. de Iubil. casu 18. n. 128.* Ghetius *verb. Iejunium, c. 1. n. 4.* Bizozer. *part. 4. de 3. præc. Decalog. cap. vltim. memb. 3. n. 3. vers. Sed Caiet.* & Fagundez *lib. 1. de 4. præcept. Eccles. cap. 4. num. 20.*

Sed ex Authoribus, quos Pasqualigus citat, hic vltimus oppositum docet loco citato, per hæc verba: Respondeo fas esse sumere, dummodo jusculum cum aliquo cibo aliàs vetito non sit coctum, sed tantùm vel cum pane, vel cum fructibus, aut herbis, cum oleo; & dummodo ea etiam refectiuncula tam parum, & modicè sumatur, vt in cœnam non transeat: & ita docet Azor, &c. Hucusque Fagundez ex Azorio omnino, quem pro opposito citat Pasqualigus, & pro hac parte Fagundium, sed malè; vt videt. Dicit tamen Trullench *loc. cit.* hanc sententiam esse probabilem, nec post factum condemnare quem illam secutum.

Sed ego probabiliùs respondeo: Non posse. *Primò* quia in collatione solùm sumi possunt bellaria, hoc est, fructus, insalata, dulciaria, & alia quæ ante prandium ad excitandum appetitum, vel post, ad sigillandum cibum apponi solent: sed legumina cocta non sunt ex his cibis: ergo. *Secundò*, quia consuetudo hucusque non introduxit, vt in collatione sumantur legumina cocta: ergo non possunt nunc licitè sumi. Sic Azor *lib. 7. c. 8. q. 8. vers. Quæres insuper,* & ex illo Fagundez *lib. 1. de 4. præcept. c. 4. n. 20. cit.* Layman *lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 9.* Filliuc. *n. 30. cit.* Villalob. *tract. 23. diff. 7. n. 7.* Reginald. *n. 185. cit. vers. Pro huius explicatione.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 3. num. 8.* Lezana *verb. Iejunium, num. 4.* Diana *1. part. tract. 9. resol. 1. & 34. & part. 5. tract. 14. resol. 14.* Ausonius in summa Dianæ *verb. Iejunium, n. 62.* Victorellus *in Notis ad Toletum, lib. 6. cap. 2. versu Viris Nobilibus.* Leander de Murcia *loc. cit.* Anton. de Leone *part. 3. de Chocolate, n. 4. fol. 96.* & alij.

Ad fundamentum autem Pasqualigi neganda est consequentia. Tum quia legumina viridia connumerantur inter bellaria, non verò condita. Tum etiam, quia de illis extat consuetudo præscripta, de iis verò minimè.

QVÆSTIO XL.

An cremor amygdalinus, aut triticeus (Hispanè Almendrada, y Almidon*) sumi possit in collatione?*

AFfirmant, & consequenter, Authores pro prima sententia quæstione antecedenti adducti, quia (inquiunt) omnes communiter concedunt Amygdalas, triticum coctum, vel substantiam triticeam factam panem posse sumi in collatione serotina: ergo consequenter debent concedere; posse assumi cremores amygdalinos, aut triticeos qui ex illis fiunt. Patet consequentia, quia non debet pro collatione negari id quod aliàs conceditur, ex eo quod subeat aliquam mutationem accidentalem, cùm hæc non augeat virtutem nutritivam. Nec condimentum quod additur obstat: nam hoc assumi potest in collatione, cùm consistat in saccharo, sale, & aliis huiusmodi: ergo. Sic Pasqualigus *decis. 111.* qui pro hac parte citat Caietanum *in sum. verb. Iejunium, §. 1. in fine,* Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. quæst. 1. punct. 3. n. 3.* Bizozer. *part. 4. sum. de 3. præc. Decalogi, c. vlt. memb. 3. num. 3. vers. Sed Caiet.* Sed certè nec Caiet. nec Bonacina (imò nec Bizozer. vt ipse Pasq. innuit) id expressè docet, an verò colligatur ex eorum doctrina, infrà constabit. Vnde,

Ego juxta nuper dicta probabiliùs respondeo negativè; ob rationes nuper pro nostra sententia quæstione antecedenti assignatas. Sic debent tenere omnes Doctores, quos suprà *à q. 35. vsque ad 38.* pro oppositis nostræ sententiæ citavimus. Et in speciali id tenent Bossius *sect. 4. de Iubileo, casu 18. num. 129.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 25. n. 4.* (licèt id concedant ex justa causa) Trullench *n. 8. cit.* Lezana etiam *n. 4. cit.* Filliuc. *tract. 27. part. 2. num. 30.* Leander de Murcia *loc. cit. num. 36.*

QVÆSTIO XLI.

An liceat in collatione vti piscibus recentibus in quantitate debita?

AFfirmat Pasqualigus *decis. 113. num. 2.* afferens pro se Azorium *1. part. lib. 7. cap. 8. quæst. 7.* & Lavorium *1. part. de Iubilæo, cap. 20. de Iejunio, n. 10.* concedentes parvos pisciculos recentes. Caietanum *in summa, verb. Iejunium, §. 1. in fine,* Bonacinam *punct. 3. num. 3. citat.* Ghetium *verb. Iejunium, cap. 1. num. 4.* & Bizozerum *part. 4. summa, de 3. præcept. Decalog.*

cap.vlt. memb.2. n.2.verſ.Sed Caiet. Quibus adde Patrem Vidal, Marchantium, Ghetium, Nicolaum Moſeicenſum, Vuigiets, Zambellum,& alios apud Dianam infrà.

Sed ex his Authoribus oppoſitum docet Azor *c.8. cit.q.8.* vocans contrarium corruptelam, per hæc verba. Vt proinde corruptela ſit, ſi ij cibi ſumantur, qui potiſſimùm ad nutriendum valent, qualia ſunt legumina, & piſcea. Vnde qui his dum refectiunculam capit veſpertinam, vtitur,cœnat proculdubio, & jejunium ſoluit. Sic Azor. Et ſic pro contraria ſententia illum citat Layman. Nam Caiet. id nec concedit loco citato à Paſqualigo, ſaltem expreſsè, imò nec tacitè, vt ex dicendis quæſtione ſequenti patebit. Benè tamen Bonacina, per hæc verba: Poſſet etiam comedi piſciculus, aut exigua pars piſcis majoris. Et credo, quod etiam alij Doctores, quos Paſqualigus citat, id docent, & probabile reputat Trullench vbi infrà.

Probat Paſqualigus hanc ſuam ſententiam multis argumentis. *Primò,* quia vel refectiuncula adhibetur per modum medicinæ,vel ad confortandam naturam: propter hunc finem non erit contra illum, ſed potius conformius ill. adhibere recentes piſciculos, aut piſcem quemcunque in exigua quantitate, quantumvis hic ea ſua primaria inſtitutione ordinetur ad nutriendum. Si autem adhibeatur propter medicinam, adhuc ſequitur potiùs eſſe adhibendum piſcem in collatione, quàm fructus, & alia quæ ſolent adhiberi; cùm hæc potiùs debilitent, & relaxent ſtomachum, & generent cruditates; piſces verò ſtomachum corroborent, & tribuant illi virtutem ne potus noceat, &c. ergo.

Secundò, quia piſces ſunt cibus macerativus,& exigui nutrimenti: ergò etiamſi in refectiuncula adhibeantur, adhuc ſervabitur maceratio proportionata jejunio.

Tertiò, quia piſces minùs nutriunt, quàm plures alij cibi conceſſi pro collatione, videlicet quàm panis,& quædam genera nucum,vt pineæ, piſtacia, caſeus, & butyrum, quæ plus nutriunt, quàm piſces: ergo ſi conceduntur cibi, qui plus nutriunt, non videtur negandus piſcis,qui minùs nutrit. *Quartò* tandem, quia ſic ſentiunt docti, & probi Recentiores. His tamen non obſtantibus.

Tanquam certum mihi reſpondeo: Quod in collatione non liceat vti piſcibus recentibus. *Primò,* quia conſuetudo omnium, tam Doctorum, quàm vulgarium hominum, vſque ad hæc noſtra tempora oppoſitum tenuit, vt conſtat: ergo illam excedere non erit licitum, ſicut non eſt licitum legem excedere; nam conſuetudo vim legis habet.

Secundò, quia collatio propter conſuetudinem duntaxat eſt licita. Sed ſic eſt,quod nunquam ſunt introducti pro collatione piſces, præcipuè recentes: ergo illos manducare illicitum erit.

Tertiò, quia ſic tenent communiter Doctores. Azor *1.part.lib.7. c.8.q.7.* vocans oppoſitum corruptelam. Fagundez *de 4.præcept. Eccleſ. lib.1. c.4.n.8.* (vbi pro oppoſita ſententia etiam citat Azorium. Sed certè Azorius vel ſibimet contradicitur expreſsè, vel intelligendus eſt, dum oppoſitum dicit de piſce ſiccato, non recenti, vt infrà notabimus.) Layman *lib. 4. Theol.moral.tract.8. c.1.n.9.* Angles *in floribus, tract. de jejun. art.1. diff.4.* Reginald. *lib.4. c.14. dub. 10. n.185. in principio.* Filliuc. *tom.2.tract.27. part.2.c.2. dub.6.n.30.* Sanchez *lib.5. conſil. c.1.dub.24.num.4.* Ledeſma *tract.27.c.2. verſ. À eſta duda.* Luyſius Turrian. *in ſum. 1.part. c.256. dub.37. concl.5.* Boſſius *de Iubil.ſect.4. caſu 18.n.130.* Trullench *lib.3.in Decal. c.2. dub.3.n.8.* Lezana *in ſum.verb.Ieiunium, num.4.* Villalob.*tract.23.diff.7.n.3.* Vivald.*in Candelab.p.3.* *cap.mihi 15.n.42.pag.75.* Diana *1.part.tract.9.reſol.1.* vbi oppoſitam ſententiam ſine ratione, & fundamento, & contra communem ſenſum Doctorum appellat: *& 4.part.tract.4.reſol.117.verſ.Nota, & p.5 tract.14. reſol.14.* & noviſſimè me citato *part.20.tract.14.reſol.58.* & antea *p.9. tract.1. reſol.8.* Leander de Murcia, Pelizarius, Ioan. Henriquez, & alij apud ipſum. Tenent & omnes alij, qui ſolos fructus, vel ea quæ ante,vel poſt prandium ſolent adhiberi, pro collatione concedunt.

Ad primum argumentum Paſqualigi dicendum eſt, verum eſſe, quod refectiuncula jam ordinetur ad nutriendam etiam naturam: ſed ex hoc non ſequitur, quod debeat quis in refectiuncula nutriri neceſſariò per ea, quæ ex primaria ſua inſtitutione ordinantur ad nutriendum, aliàs poſſet abſque dubio per optima, abſque diſtinctione,cibaria in die jejunii non vetita, quod ad vſque hæc noſtra tempora nemo auſus eſt dicere, quia nemo auſus eſt ſic cibari,aut refici. Nec rurſus ex eo cap. quod refectiuncula ſumatur per modum medicinæ (cui illam ex primaria ſua inſtitutione competere *quæſt.3.* diximus) ſequitur potiùs eſſe adhibendos piſces,quàm fructus,ea de cauſa, quod fructus debilitent ſtomachum, & generent cruditatem; piſces verò corroborent ſtomachum, & tribuant illi virtutem, ne potus noceat, &c. nam id falſiſſimum eſt, quia (vt benè notat Schola Salernitana *in opuſculo de tuenda valetudine,miſſo ad Regem Angliæ,c.30. & c.38. verſ.Poſt piſces nux ſit, poſt carnes caſeus adſit,* piſces phlegmata generant, ſuntque frigidioris, & humidioris temperaturæ, & ideò ob id difficiliùs concoquuntur, tardiùs ſubducuntur,promptiſſimè in ventriculo corrumpuntur, & putreſcunt, & putreſcendo ſitim generant, & veneni interdum non nihil in ſe continent. Sic ibi Schola. Non ergò piſces adhiberi in collatione debent, quia virtutem tribuunt ſtomacho, & ſalubriores fructibus ſint, cùm falſiſſimum id eſſe conſtet. Adhibeantur ergo fructus, aut herbæ coctæ; nam iſtæ faciliùs concoquuntur, ſitim mitigant, & ſufficienter ſtomachum corroborant.

Ad ſecundum argumentum, contrarium omnino primo facto ab ipſomet Paſqualigo, eſt dicendum: Quod dato,quod piſces ſint cibus macerativus exiguique nutrimenti, non ideò ſequitur, poſſe in collatione adhiberi, ſi aliàs per conſuetudinem ſint, (vt ſunt) prohibiti. Adde quod magis macerativus cibus ſunt fructus, & minoris nutrimenti; ideoque fructibus,non piſcibus vſi ſunt omnes Sancti Monachi, & Eremitæ.

Ad tertium dicendum eſt, quod dato, quod piſces minus nutriant, quàm panis,& aliqua alia, quæ poſſunt in collatione adhiberi, non inde ſequitur, quod etiam adhiberi piſces poſſint. *Primò*, quia hoc conſuetudo prohibuit, non panem, & fructus. *Secundò*, quia licèt panis magis nutriat,quàm piſcis,magis tamen nutrit panis cum piſcibus ſumptus,quàm ſumptus cum herbis, aut fructibus. Quis enim poterit in dubium vertere, an maius nutrimentum afferat ſumptio trium vnciarum panis, & quinque piſcium, præcipuè magnorum (vt Thunni, Salmonis, & Truttæ, Hiſpanè *Atun, Salmon, Trucha, &c.*) quàm ſumptio panis quantitate trium vnciarum,& vnciarum quinque fructuum? Nullus profectò. Sicut nullus poterit dubitare,ſed pro certo habere,non jejunare illum, qui in refectiuncula veſpertina, cum duabus panis vnciis, ſex Thunni, Salmonis, &c. ſumeret.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLII.

An saltem liceat in collatione uti piscibus fumo siccatis, saleque conditis?

AFfirmant Layman *lib.4.Theol.moral.tract.*8.*c.*5.*n.*9.qui & citat Azor.1.*p. lib.*7.*c.*8.*q.*7.Bossius *sect.*4.*de Iubil. casu* 18.*n.*126. quos omnes citat, & sequitur Pasqualigus *decis.*112. addens, ita debere sentire illos, qui docent non esse attendendam qualitatem, sed quantitatem cibi, qui sumitur. Sunt autem apud ipsum Caietanus, Bonacina, Ghetius, & Bizozesus.

Sed certè ex his Doctoribus Caietanus saltem,& Bonacina, quos vidi, nequaquam docent non esse attendendam qualitatem, sed solùm quantitatem cibi. Nam Caiet.2.2.*q.*147.*art.*6.contrarium expressè sentit, dum docet, non licere uti pane in collatione ieiunij,vbi id non est consuetum. Ait enim sic: Deferendum tamen est consuetudini loci, scilicet vbi non consuevit sumi panis non sumatur sine rationabili causa, purà quia fructus nocerent, aut non habentur,aut non possunt conteri dentibus.Sic ille. Nunc ego: quomodo igitur Caietanus docere potuit,non esse attendendam in collatione qualitatem cibi, qui tam asseveranter tenuit,non posse in ea sumi panem, nisi casu quo fructus nocerent, &c. Valeat ergo Pasqualigus, & intelligat Caietanum in summa, expliceteque illum per ea quæ latiùs, & seriùs 2.2.*loc.cit.*docuit. Non enim tempore Caietani de his quæstionibus,quas nunc exagitamus,erat dubium, sed solùm an panis poterat pro collatione sumi: ad hanc ergo quæstionem respondet Caiet. *in sum. &* 2.2. posse cum limitatione assignata. Audiat nunc Pasqualigus,quæso,Laymanium sic Caietanum explicantem *cap.1.cit.*per hæc verba: Id porrò non satis intelligo apud Caiet. *verb. Ieiunium, in fine cap.*1. dum ait: *Non refert quid quisque in serotino ientaculo sumat, si modum non excedat.* Si enim de omnibus cibis universim loquitur,profectò & consuetudini Ecclesiarum, & aliorum Doctorum, fideliumque persuasioni contradicit. Sed arbitror solùm intellexisse de pane, & fructibus nihil referre, quid quisque ex his sumat in quantitate modica. Hucvsque Layman *loc.cit. n.*9. & ante illum sic exposuit, & intellexit Caietan.Bossius *loc.cit.n.*134.& penes illum Azor *quæst.cit.in fine.*

Rursus nec Bonacina id absolutè docuit, potiùs innuit aliqualiter esse attendendum ad qualitatem collationis; ait enim *n.*3.*cit.* sic: Observa tamen in secunda refectione non ita strictè prohiberi cibi qualitatem, sicuti interdicitur quantitas, &c. *Et infrà.*Ex quo patet in secunda refectiuncula tempore ieiunij sumenda magis servandam esse quantitatem, quàm cibi qualitatem, modò iis cibis non vtamus, qui tempore ieiunij in prima refectione prohibentur. Ita ille. Ex cuius verbis constat sensisse hunc Authorem, licèt non ita strictè ac quantitatem prohiberi aliquo modo qualitatem cibi in refectiuncula, & ad illam esse attendendum, vt constat ex illis verbis: *Magis servandam esse quantitatem,&c.*Vnde

Longè multò probabiliùs,multoque veriùs,& vt mihi certum respondeo: Non posse. Quia nec ratio,nec vsus virorum prudentum, & timoratæ conscientiæ ad contrarium tuendum vrgent, vt constat, cùm sit omninò contrarius.

Nec facit quidquam *cap.Presbyter, dist.*82.*& c.*2. *de Homicidio* (quod Pasqualigus,& Layman ad confirmandam suam sententiam afferunt) vbi agentibus pœnitentiam in ieiunio in solo pane,& aqua,conceduntur pisciculi. Quia potiùs hi textus favent nobis, concedendo videlicet pœnitentiam agentibus in pane,& aqua parvos pisciculos,non absolutè,sed in præcipuis solemnitatibus, & ad recreationem pœnitentium; ait enim textus sic: *Pane, & aqua à vespera in vesperam vtatur, tantùm autem diebus Dominicis, & præcipuis festis modico vino, & pisculis, atque leguminibus recreetur, sine carne, & sagmine, ovis, & caseo, &c.* Sic communiter Doctores citati pro primis sententiis *à quæst.*35. præcipuè Fagundez *in 4. precept.lib.*1.*c.*4.*n.*18. Diana 1.*part. tract.*9.*resol.*1. & penes illum ibi Villalobos, Azorius, Reginaldus, Angles, & alij. Et *part.*5. *tract.*14. *resol.*14. vbi pro hac parte citat Bossium loco à Pasqualigo pro se citato, *num.*130. Anton. de Leon *quæst.de chocolate, part.*3.*num.*4.*fol.*96.

QVÆSTIO XLIII.

An cibus albus, Hispanè Manjar blanco, *si vicè carnis conficiatur ex pisce, possit adhiberi in collatione?*

AFfirmat absolutè Pasqualig. *decis.*153.*cit. n.*9. Quia (inquit) est ex cibis, qui post prandium apponi solent, & enumerantur inter placentas. Vnde cætera etiam pulmenta, quæ fiunt ex piscibus, poterunt (inquit) adhiberi; nam quæ ipsa ingrediuntur, non sunt aliàs prohibita in refectiuncula.

Sed longè multò probabiliùs, imò vt mihi certum respondeo iuxta dicta: Non posse. Quia piscia substantia, quæ in illud genus cibi ingreditur, est prohibita in refectiuncula, vt nuper est habitum. Nec est assetendum contrarium vrgere quid argumentum Pasqualigi. Nam etiam caseus solet apponi post prandium, & tamen vt statim dicemus, nequit in refectiuncula sumi. Sic debent sentire omnes Doctores pro nostra sententia quæstione præcedenti adducti.

QVÆSTIO XLIV.

An quando in die jejunii est licitum lacticinia in prandio edere, sit etiam licitum caseum, & aliud quidquam ex lacte confectum in collatione sumere?

AFfirmat etiam Pasqualig. *decis.*514. Quia (inquit) cùm caseus, & lacticinia non sint vetita in die ieiunij, & habeat caseus illas conditiones, quas requirunt qui rigidè in assignandis cibis pro refectiuncula procedunt; nam non enumeratur inter fercula, apponitur post prandium inter bellaria, adhiberi solet extra jeiunium in ientaculis communiter,non video rationem aliquam ob quam non sit licitus pro refectiuncula ieiunij,sicut & cætera quæ ex lacte constans, cùm sint eiusdem substantiæ, & nutrimenti. Ita ille. Et (penes ipsum) Layman *lib.4. Theol.moral.tract.*8.*c.*5.*n.*9.*vers.Id porrò,in fine.* Luys. Turrian. *in sum.* 1.*p.cap.*256.*dub.*37.*concl.*2. Sylvius 2.2.*q.*147.*art.*8.*quæsito* 2. Ghetius *in thesauro animæ, verb.Ieiunium, cap.*1.*n.*4. & Bossius *sect.*4. *de Iubil. casu* 18.*n.*132. Additque in hanc sententiam videri inclinare Dianam *part.*5. *tract.*14. *resol.*12. *vers.Sed negativam*, & à fortiori id debere tenere Caietan. Bonacinam, & Bizozes.

Sed ex his Doctoribus, quos Pasqualigus pro se citat, ad minùs Diana oppositum expressè tuetur 1. *part, tract.*9. *resol.*1. *vers. Sed cùm quantitatem,*

vbi sic ait: Difficultas ergo erit circa qualitatem ciborum dictæ collationis; nam multi pessimè in illa sumunt pisces, ova, & cætera lacticinia, quibus possunt ex privilegio vesci, ideò quoad secundum punctum de qualitate ciborum, asserto in dicta collatione sub onere peccati mortalis quantitatem licitam non posse sumi in piscibus, ovis, & aliis lacticiniis, seu cibis substantialibus in cœna manducari solitis, &c. Sic Diana ibi. Et *vers. ex his omnibus*, oppositum esse contra omnes Theologos, & improbabile, & falsum, apertè ait. Quid autem sentiat 5. *p. tract.* 14. *resol.* 12. videant alij. Deinde nec Caietanus, nec Bonacina sunt expressè pro hac sententia, vt ex dictis suprà q. 41. patet. Nec Layman illam absolutè docet, cùm solùm dicat, *In Septentrionalibus regionibus, vbi fructuum inopia est, multos etiam modico caseo cum pane vesci in cœnula ieiunij, quod propter consuetudinem reprehendi non potest.* Sic ille. Nunc ego: ergo vbi non adest consuetudo, reprehendi debet, ex sententia Laymanij. Denique Bossius citatus, licèt sententiam Pasqualigi doceat, et tamen cum timore, cùm in fine addat, tutius esse abstinere à caseo, idque consulendum pœnitentibus. Vnde

Tanquam certissimum mihi respondeo: Non esse licitum in prædictis diebus ieiunij caseum, vel aliud quodcumque ex lacte confectum in collatione sumere. *Primò*. Quia consuetudo hucvsque esum casei, & aliorum lacticiniorum non introduxit in collatione: ergo hucvsque non possunt in ea licitè sumi.

Secundò. Quia licèt casus non numeretur inter fercula, quæ in cœna apponi solent, & ex hoc capite posset in collatione sumi, numeratur tamen inter cibos, qui prohibentur in collatione exhiberi, & ita ex hoc capite non potest illo quis in refectiuncula vti.

Tertiò. Quia ad minus multa, quæ ex lacte conficiuntur condimenta, enumerantur inter fercula, quæ in cœna apponi solent, vt sunt cibus albus, Hispanè, *manjar blanco, natillas, &c.* ergo malè dicit Pasqualigus, ex hoc capite non prohiberi in collatione sumi.

Tandem. Quia (vt affirmat Pasqualigus) quod assumitur in collatione, debet esse tale, quod der virtutem stomacho, illumque aliqualiter corroboret; at caseus non solùm stomacho, sed & capiti, & pectori nocet, vt docet Schola Salernitana *opusc. cit. pag. mihi* 215. ergo nec ex hoc capite erit congruum in collatione adhiberi. Sic sentiunt communiter Authores suprà pro nobis citati. Et expressè Sanch. *in consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 24. *n.* 4. Diana 1. *p. loc. cit.* & quod attinet ad butyrum, etiam negat Boss. *loc. cit. n.* 131. sed certè non consequenter: Cùm eiusdem sit substantiæ cum caseo, & lacte, & solùm differat in eo quod conficitur ex subtilioribus partibus lactis.

Ad argumenta autem Pasqualigi ex probationibus pro nostra responsione probanda adductis facilis constat responsio.

QVÆSTIO XLV.

An sit licitum adhibere in collatione placentas, quæ constant ex lacte, caseo, & butyro?

Affirmat Pasqualig. *decis.* 514. *cit. n.* 5. Quia (inquit) cætera quæ ingrediuntur placentas huiusmodi, non sunt ex his quæ non sunt permissa in refectiuncula, nec fit tertia substantia illicita, quia quodlibet ingredientium manet in propria substantia. Sic Pasqualigus citans pro hac sua sententia Boss. *loc. cit. n.* 133. sed certè Bossius solùm docet posse sumi placentam in modica quantitate, eo quòd butyrum transeat in aliud genus cibi.

Sed vt certissimum respondeo: Non esse licitum. Quia quodlibet ingredientium placentas manet in propria substantia, vt concedit Pasqualigus (quidquid aliud velit Bossius) at sic est, quod quodlibet eorum est omninò prohibitum in collatione adhiberi, vt quæstione præcedenti est habitum: ergo à fortiori erunt prohibita omnia simul: ergo placentæ constantes ex lacte, caseo, & butyro, non possunt licitè in collatione adhiberi. Vnde & constat, id nec consequenter concedi à Bossio negante, butyrum posse in collatione sumi, & esse ridiculum id quod Pasqualigus dicit, videlicet quod cætera, quæ ingrediuntur placentas, non sint ex non permissis in refectiuncula. Inquiro namque ab ipso quænam sunt cibaria, quæ in sua opinione non sunt permissa in collatione adhiberi? Si enim pisces, tam sicci, quàm recentes, tam parvi, quàm magni, lac, caseus, butyrum, imò & ova ab ipso permittuntur, quænam fercula restant, quæ non permitti possint in collatione? Dicam pro ipso, fercula perdicum, turturum, phasianorum, gallinarum, & huiusmodi. O bone Deus. Mitiga, mi Pasqualige, ieiunia, laxa tantisper, vt suaviter serventur, non tamen è medio tollas, non relaxes omnino. Sic debent tenere Authores pro nobis nuper citati, & expressè docet Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 9.

QVÆSTIO XLVI.

An ova licitè possint in collatione adhiberi, quando in die jejunii non sunt prohibita, aut si sunt, possunt illa ex privilegio vesci?

Affirmat Pasqualig. *decis.* 115. *Primò*. Quia licèt ova satis nutriant, minùs tamen nutriunt, quam nutrit caro. Vnde conceduntur in ieiuniis extra Quadragesimam à iure communi, tanquam cibus proportionatus pro abstinentia; & tanquam cibus levis parum famem sedans. Vnde ex hoc capite quoque proportionata sunt, vt magis sentiatur afflictio ieiunij; plus enim fames sedatur in refectiuncula vespertina sumendo nuces, panem, ficus, & alios huiusmodi cibos, quàm sumendo eandem quantitatem ex ovis.

Secundò. Quia refectiuncula (vt omnes concedunt) est propter confortationem stomachi, & sublevationem naturæ: at sic est, quod huic fini magis proportionata sunt ova, quàm alij cibi: ergo.

Tertiò. Quia in refectiuncula potest sumi panis confectus ex ovis, Italicè *Pasta reale, seu Pane di Spagna*. Hispanè *Pan de Bizcochos, ò pan real*: at ia magis, & solidiùs nutrit, quàm nutriunt ova: ergo.

Quartò. Quia ova connumerantur inter bellaria, & sic passim solent in ientaculis maturinis sorbilia sumi, in vespertinis obdurata: ergo etiam in collatione sumi valebunt. Ita Pasqualigus qui pro hac sua sententia solùm affert Caietanum, Bonacinam, & Binzfeld. *locis suprà citatis*, eo quòd doceant non referre quid sumatur in collatione, dummodo debita quantitas non excedatur; & Bassæum *in floribus Theol. verb. Ieiun.* 1. *num.* 9. hanc sententiam referentem vt probabilem. Sed certè ex his Authoribus non benè citat Pasqualigus Caietanum, & Bonacinam, vt ex dictis q. 41. colliges. Nec Bassæum, nam hic Author licèt

licèt ferat senteutiam Bonacinæ, illam tamen omuino cum Diana reprobat. Meliùs tamen posset pro se citare Hieronym. Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 24. pag. mihi* 525. referentem etiam Sotum per hæc verba: Possunt, & nimium studeutes, & capite debiles (qui malè non cœnati dormiunt) aliquantulò in boc longiores esse, quibus Soto *in 4. dist. 15.* vsque ad paris ovorum esum concedebat, neque nobis videtur in hoc largus, cùm sciamus ieiunium cùm illis omnibus observari posse, quæ eius esseotiæ, neque saluti, neque maiori bono repugnent, &c. Ita ille. Ita etiam apud Machado *lib. 2. p. 4. tract. 3. docum. 7. n. 5.* tenuit D. Garcia de Porras vir eruditus, & Cathedræ vespertinæ Canonum in Salmanticensi Vniversitate moderator. Et tenet novissimè Pater Vidal *in arca Theolog. moral. de Ieiunio inquisit. 1. n. 140.*

Sed vt certissimum mihi respondeo: Non posse ova licitè in collatione adhiberi.

Primò. Quia huevsque non est introductus vsus ovorum in refectiuncula: ergo huevsque non possunt licitè in illa adhiberi. Patet, quia collatio ob consuetudinem duntasat est licita: ergo etiam illud solùm erit licitum, quod circa eius qualitatem eadem consuetudo præscripsit, & præscribit.

Secundò. Quia ova, vt fercula principalia apponi solent in prandio, aut cœna, in mensis etiam Nobilium, & valde divitum, præcipuè ieiuniorum tempore, vt constat: ergo ex hoc capite nequeunt in collatione adhiberi. Si dicas cum Pasqoalig. *decis. 123. n. 7.* impertinentem rem esse, & valde accidentalem pro nostro casu, quod ova habeant rationem ferculi principalis iu refectione perfecta, cùm solùm debeat attendi, an minùs nutriant, quàm panis, & alia quædam cibaria, quæ collationi conceduntur. Respondendum est tibi, quod concesso gratis, quod non ad illud, sed ad hoc debeat attendi, adhuc nostrum argumentum vires habeat, vt ex responsione ad primum argumentum Pasqualigi patebit.

Tertiò. Quia si quis licitè posset vti in refectiuncula ovis licitè certè, aut saltem absque fractione gravi ieiunij posset iu ea sumere duo, imò & tria ova cum duobus, aut tribus vnciis panis, cùm tota hæc quantitas non excedat octo, aut nouem vncias: at hoc asserere est scandalosum, & temerarium, vt patet. Quis namque fidelis cuiuscumque fuerit conditionis, non scandalizaretur videns alium fidelem iu die ieiunij vespertina in refectione se pari ovorum cibare.

Et ideò hanc nostram sententiam tenent omnes Doctores antiqui, præcipuè illi, qui pro refectiuncula solùm concedunt panem, & fructus, quos suprà retulimus. Tenent etiam ex modernis Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 24. n. 4.* Villalob. *1. p. sum. tract. 23. diffic. 7. n. 3.* Filliuc. *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 2. n. 30.* Petrus Ledesma *tract. 27. cap. 2. vers. la difficultad.* Luysius Turrian. *in sum. loc. cit. dub. 37. concl. 3. & in selectis centur. 2. dub. 94.* vbi oppositam sententiam vocat scandalosam, temerariam, & contra bonos mores, Boss. *sect. 4. de Iubil. casu 58. n. 534.* dicens id esse omninò certum, & Diana *1. p. tract. 9. resol. 1. vers. Sed etiam, & vers. Ex his omnibus,* vbi contrariam sententiam etiam appellat falsam, & improbabilem. Sic etiam Villalob. Anglea, & alij penes ipsum. Anton. de Leone infrà citandus, & alij. Quos me novissimè citato, refert perdoctus Diana *quæst. 10. tract. 14. resol. 57.*

Ad primum in contrarium dicendum est, validum profectò esse hoc Pasqualigi argumentum, videlicet ideo posse quem licitè ova iu collatione sumere, quia hæc minùs nutriunt, quàm caro. Quid enim quæso, mi Pasqualige, refert quod plus, vel minùs nutriant, si vtrumque est prohibitum, caro communi iure, ova consuetudine immemoriali? Deinde id quod addis, nempe quod ova concèdantur à iure in ieiuniis extra Quadragesimam, tanquam cibus proportionatus pro abstinentia, & tanquam cibus levis parum famem sedans, falsum est. Nā ius solùm prohibet ova iu ieiuniis Quadragesimæ, eo quòd non sint cibus proportionatus pro tam solemni ieiunio, cùm sint cibus proximior carnibus, delicatus, & ab abstinentia rigorosa alienus: in reliquis verò ieiuniis id permittit, eo quòd non requirat in illis tam strictam abstinentiam, non verò quia sunt cibus levis parum famem sedans, cùm potius valde nutriant, vt testatur Schola Salernitana *c. 8. fol. mihi 49.* ex Avicenna sic dicente: *Quandoque est nutriens parva quantitatis plurimo reficiens alimento; eius generis sunt potissimùm ova, & testes gallinacci, quorum ferè nutrimentum cum ipsorum pensatur pondere.* Sic Auicenna: Ex illo ergo constat, & falsum esse, quod ova sint cibus levis, & parvi nutrimenti, cùm in hoc paria sint testibus gallinaceis: & etiam falsum esse consequenter, quod plus sedetur fames sumendo panem, ficus, nuces, & huiusmodi fructus, quàm sumendo panem cum ovis, vt experientia docet. Et constat, cùm ova plus afferant nutrimenti, quam pisces, vt ex Grassio docet Anton. de Leon *quæst. de Chocolate, part. 3. num. 4. fol. 96.* ita dicens: [Las carnes en los dias de ayuno se prohiben por ser de mucho sustento, y por esta calidad los huevos, y lacticinios en Quaresma à los que no tienen Bula, por ser de mas sustento vn huevo, que doblada cantidad de pescado, como lo advierte Iacobo de Grassis. Y los lacticinios y huevos, que con Bula se permiten en la comida meridiana, se excluyen en la colacion.] Sic ille.

Ad secundum dicendum, verum esse, qood refectiuncula sit propter confortationem stomachi, & sublevationem naturæ; sed inde non sequi, quod per ovorum esum debeat confortari, cùm sint alij cibi qui id præstare valeant, vt panis, fructus, herbæ, & alia huiusmodi, quæ prohibita iu collatione non sunt, sicut sunt per consuetudinem ova.

Ad tertium dicendum, quod dara pro nunc maiori, neganda omnino sit minor. Falsum namque est plus, & solidiùs nutrire panem confectum ex ovis, quàm ipsamet ova cum pane simul; si enim ille panis ita bene nutrit, quia confectus ex ovis, meliùs nutrient absque dubio ova ipsa; nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Ad quartum dicendum. Quod etiam sit falsum, imò & falsissimum, quod ova connumerentur inter bellaria, loquendo præsertim de cibis quadragesimalibus, aut de cibis qui mandi diebus ieiunij possunt; de his namque loquendo (vt in præsentiarum loquimur) ova inter meliora, imò & optima fercula numerari debent, & de facto ab omnibus enumerantur. Nec obstat, quod aliquando ova in ientaculis sumantur; nam ex hoc non infertur bene, quod debeant inter bellaria numerari, & ideò in collatione sumi possint, quia vt notum est omnibus, multa alia, quæ habent rationem ferculi principalia passim in ientaculis, tam matutinis, quàm vespertinis apponuntur, cùm hoc ex appetitu, aut voluntate eorum qui prandium faciunt, aut cœnam, dependeat sanè, non ex alio capite.

QVÆSTIO XLVII.

An saltem capite, aut stomacho debiles possint in præfatis diebus jejunii ovis in collatione uti?

AFfirmant expressè Llamas *loc. cit.* & penes illum Sotus *in 4. dist. 15.* & Pasqualigus *loc. cit. n. 7.* sic concludens: Itaque non possum non censere hanc sententiam valde probabilem, & saltem stante aliqua debilitate stomachi, posse tutò in praxim deduci.

Sed adhuc certissimè respondeo: Non posse. Quia alia cibaria dantur, quibus licitè vti in collatione possint ad tollendam debilitatem capitis, & confortandum stomachum, vt ex dictis constat: illis ergo debent vti stomacho, aut capite debiles, non ovis per consuetudinem prohibitis. Sic affirmabunt profectò Authores nuper pro nostra sententia adducti. Et affirmat me citato Diana *part. 1. tract. 14. resol. 57. in fine.*

QVÆSTIO XLVIII.

An liceat in collatione serotina sumere ex pane ovis confecto (Hispanè de pan de Bizchocos) *usque ad octo uncias?*

AFfirmat Ioan. Sancius *in selectis, disp. 52. n. 7.* per hæc verba: Et posse sumi dictam dimidiam libram *de Bizchocos*, de his qui venduntur Matriti, reor: quia modicissima quantitas ovorum eis obtingit, & multò minùs satisfaciunt dicti *Bizchocos*, quàm si sumeretur dimidia libra ex pane visuali, & oleribus, vel conservis, vt experientiâ liquebit. Ita Sancius, quem necessariò sequi debet Pasqualigus, vt ex Doctrina eius nuper tradita constat.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Non licere. Quia revera non parva quantitas ovorum, sed satis magna ingreditur dimidiam libram panis biscocti, etiam vt regulariter fieri solent, vt denotat Rodrig. *in sum. c. 13. ante primam concl.* his verbis: [Ni obsta que la sustancia del huevo es poca, y assi no es materia de pecado mortal, porque los que hazen los buenos biscochos, afirman que cada vno dellos lleua mas de vn huevo, y assi me lo han certificado.] Sic ille. Quamvis nimius in credendo, quod vnum biscoctum imbibat in se vnum ovum. Quod verò minùs satisfaciant, quàm alij cibi, nil facit ad rem, cum non ex hoc, sed ex eo quod materia sit, vel non sit prohibita, diiudicari debeat. Sic Authores statim citandi, & constat ex dictis suprà. Et tenet novissimè me citato Diana *resol. 57. cit.*

QVÆSTIO XLIX.

An saltem possit quis sine fractione jejunii, & absque labe mortalis uti in collatione lacticiniis, & ovis in quantitate parva?

REspondeo: Posse. Quia in his rebus verè datur parvitas materiæ excusans quem à fractione præcepti, & à peccato mortali: Poterit ergo quia hæc non incurrendo vti lacticiniis, caseo, butyro, & ovis in parva quantitate, id est vsque ad dimidiam vnciam paulò plus, vel minùs. Sic tenent expressè Villalob. *1. part. tract. 33. dist. 7. n. 3.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 4. n. 8.* & Diana *1. p. tract. 9. resol. 31.* docentes posse quem absque fractione ieiunij sumere in collatione, vt vulgò dicitur, vn *Bizchoco*, etiamsi ovis soleant aptari, quia vix (inquiunt) quarta pars ovi in eis reperitur, & sic videri in vsu positum. Id novissimè fatetur Leander de Murcia *c. 2. n. 35. in 3. cap. Regulæ S. Francisci*, addens adhuc esse omnino licitum, per hæc verba. [Licito es en la Quaresma comer vno, ò dos biachocos, ò hazer colation con ellos. Assi lo tienen Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 33. diff. 7. n. 3.* Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 33. ante 1. concl.* (aunque Ledesma, y Vega le atribuyen lo contrario, en loqual se engañaron) Ledesma *in sum. tom. 1. tr. 17. c. 2. diff. 5. fol. 690.* Y la razon es, porque los bizchocos llevan muy poca cantidad de huevo, como dizen todos los que los hazen: Luego, assi por la modicidad, como por la costumbre, se podran comer en la forma dicha en la Quaresma.] Sic Leander, & benè, non tamen in eo quod citet pro hac parte Rodriguez, cùm oppositum clarè indicet *loc. cit.* Sic etiam tenet me citato Diana *p. 10. tract. 14. resol. 57. in fine.*

DISPVTATIO V.

De rebus quæ contrariantur vnicæ comestioni Ecclesiastici jejunii.

QVÆSTIO I.

An potus lactis, juris, & aliorum liquidorum similium solvat jejunium?

REspondeo vt certissimum: Solvere. Quia huiusmodi liquida habent rationem cibi ordinati per se primò ad nutritionem. Sic omnes DD. Paludan *4. dist. 15. quæst. 4. n. 34.* Palatios *disp. 8.* Abulens. *q. 173. in c. 6. in Matth.* Angles *in Floribus, q. 9. de Ieiunio, art. 1. diff. 1. vers. Notandum*, Sanch. *in consil. lib. 5. c. 1. dub. 13. n. 1.* Bossius *de Iubil. sect. 4. casu 18. n. 11.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 1. n. 15.* Lezana *verb. Ieiunium, num. 2.* Pasqualig. *tract. de ieiun. decis. 16.* Fagund. *de 4. præcept. Eccles. lib. 1. cap. 4. n. 14.* & alij.

QVÆSTIO II.

An potus vini jejunium solvat?

AFfirmant penes Anton. de Leone *in quæst. morali de chocolate, p. 2. §. 5. n. 4. fol. 44.* D. Ioan. Chrysostom. Clemens Roman. Cyril. Hierosolymit. Theodoret. Theophil. Alexandr. Origen. Basil. & D. August. Alexand. Alens. *4. p. memb. 8. art. 1. §. 3.* D. Anton. *2. p. sum. tit. 6. c. 2. §. 9.* Reginald. *tom. 1. lib. 4. c. 13. sect. 1. n. 152.* Azor *1. p. instit. moral. lib. 7. c. 10. q. 4.* Medina Complutens. *C. de Ieiun. q. 11.* Covar. *4. variar. c. 20.* & Rosella *verb. Ieiunium, n. 5.* sed certè ex his Authoribus malè citat pro hac parte D. Ant. Reginald. Medinam, Azorium, & Rosellam. Imò Covarruvias solùm dicit, jejunium Ecclesiasticum non solùm in hoc versari, vt à superfluis, & potibus abstineamus, &c. Post, *de quatuor coæquevis, tract. de quatuor virt. Cardin. dist 63.* dicens, quod potus ante prandium solvat jejunium, non post prandium.

Sed tanquam certissimum respondeo: Iam non solvere jejunium, etiamsi summo mane, & in quantitate magna sumatur. *Primò*, quia id non prohibet Ecclesia

Ecclesia in ieiunij diebus. *Secundò*, quia vinum nec est cibus, nec per se, aut ex se, & natura sua ordinatur ad nutriendum, sed ad extinguendam sitim: ergo. *Tertiò*, quia iam sic tenet praxis Ecclesiæ: ergo. Sic communiter omnes DD. D.Thom. *in 4.dist.15.q.4.art.4.q.1.& 2.* & 2.2.q.147. *art.6.ad* 2. & ibi Caiet. *in principio.* Durand. *in 4.dist.15.q.9.* Nauar. *cap.21.num.mihi* 13. Sylvest. *verb. Ieiunium*, q.3. Rosella *n.3.* Tabiena *n.*24. Medina *C. de ieiun. quæst. de iis per quæ Ecclesia ieiunium soluitur.* Azor. 1.*p. lib.7.cap.*10.*q.7.* Less. *lib.4.de iust.& iure, c.2.dub.2.n.*10. Molfes. *tr.*10. *c.3.n.33.&* 45. Ioan. Pineda *tom.2.de la Agricultura Christiana, dialogo* 29.§.21. Filliuc. *tract.27.p.2.c.3.q.10.n.62.* Graff. *lib.2.decis.c.37.n.*24. Bonac. *disp. vlt. de 1. Eccles. præcept. q.1.punct.1.num.1.* Reginald. *lib.4.c.13.n.*151. licèt addat olim vinum fuisse in die ieiunij prohibitum, minimè tamen nunc. Bassæus *verb. Ieiunium* 1.*num.*8. Valentia *tom.3.disp.9.q.2.punct.3.* Rodriguez 1.*p.c.*25.*n.*1. Moure *p.2.sum.c.*8.§.2.*n.*1. Vega 1.*p. sum. cap.* 14. *casu* 32. Pasqualig. *decis.* 116. & 117. Anton. de Leone *loc. cit.* Palud. Palat. & omnes alij Doctores citati *q.*1. præcipuè Fagund. *loc. cit.* & etiam (in noua edit.) *§.2.n.46.&* 47. vbi ait, iam esse concordem omnium Theologorum, & Canonistarum sententiam.

Ad authoritatem Sanctorum Patrum, qui pro opposito referuntur, dicendum est: verum esse, quod olim veterum Christianorum more introducta fuit vini abstinentia in ieiuniis præcipuè Quadragesimæ, nunc verò more successorum sublatam esse, ac proinde iam esse licitam potionem vini in jejuniis etiam Quadragesimæ.

QVÆSTIO III.

An saltem potus vini solvat jejunium; casu quo sumatur ad sedandam inediam, & famem?

AFfirmant (apud Pasqualigum) D.Thomas *in 4. dist.15.q.3.art.4.q.1.ad* 1. Richardus *art.3.q.7.ad* 2. Palat. *disp.*8. Gabriel *dist.16.q.3.art.3.* Abulens. *q.164.in cap.6. in Matth.* Medina *C. de ieiun. loc. cit.* D Anton. 2.*p.tit.6.c.*2.§.9. Rosella *verb. Ieiunium, n.5.* Tabiena *q.*2. Sylvester *q.3.dicto* 1. Angel. *n.*4. Ledesma 2.*p.4.q.17.art.6.vers. In his omnibus.* Reginald. *lib.4.c.13.n.*153. Sylvius 2.2.*q.*147.*art.6.* & Ghetius *verb. Ieiunium, c.1. n.6.* His addi possunt Azor *in citatâ q.7.sub finem.* Pater Thomas Hurtado *in disp. morali de chocolate, n.*21.

Sed probabiliùs multò respondeo: Adhuc non solvere. *Primò*, quia vt suprà est habitum, Ecclesia nunquam prohibuit potum vini: ergo nec nutritionem illam, quæ ex sumptione illius provenit: ergo quantumvis quis illam intendat, non faciet contra præceptum ieiunij.

Secundò. Quia potus vini non ordinatur ex natura sua, & per se primariò ad nutriendum, sed ad extinguendam sitim, vt nuper est habitum: ergo etiamsi sumatur in eum finem, in quem sumitur cibus, hoc est ad nutriendum, nunquam poterit sumi vt cibus, aut per modum illius. Patet consequentia, quia intentio sumentis nequit mutare naturam ipsius vini, cuius potus per se, & ex se non ad nutritionem, sed ad extinctionem sitis ordinatur. Sic optimè Pasqualig. *decis.* 117. & penes ipsum Nauar. *cap.21.n.*93. Angles *diff.* 2. *cit.* Paulus Palat. *in sum. verb. Ieiunium*, Pedraza *præcept.* 3. Vega *tom.*1. *sum. cap.* 14. *casu* 32. Homobon. *p.2.exam. Eccles. tract.8.c.7.q.*20. Filliuc. *tom.2.tract.27.part.2.c.2.n.*41. Layman *lib.4.tract.8.c.1.n.7.vers. Sed contrarium.* Molfes. *tom.1.sum.tr.*10. *c.3.n.45.* Vivald. *in append. ad Candelab. c.15.de ieiun. n.*45. Bonac. *disp. vlt. cit. punct.* 1. *num.*8. Llamas 3.*p. Method. cap.5.§.*24. Lublin. *verb. Ieiunium, n.*3. Trullench *dub.1. cit. n.3.* Lezana *verb. Ieiunium, n.*2. Fagund. *lib.1.cit.c.2.* (in edit. nova) *n.47.& c.4.n.*14. *cit.* Diana 1.*p. tract.9.resol.*23. Sanch. *lib.5.consil.c.1.dub.23.num.*4. & Bossius *de Inbil. sect.4.casu* 18.*n.*12. His addi possunt in primis S.Thom. 2.2.*q.*147.*art.*6. *cit.* qui hic pro hac sententia citatur à meo Navarro, & à Hieronymo Llamas *loc. cit.* Lessius *dub.* 2. *cit. n.*10. Sancius *in selectis, disp.*51.*n.*2. & alij, cum quibus idem à fortiori tenendum est loquendo de potu cervisiæ, quidquid velit etiam Angel. *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An potus aquæ sacchаro, aut melle mixtæ solvat jejunium?

AFfirmant Sanch. *lib.5.consil. c.1. dub.23.n.1. in fine*, & penes ipsum alij docti Recentiores, quos refert, & videtur sequi Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2.dub.2.n.*15.

Sed vt certum respondeo: Non solvere, si quantitas sacchari, vel mellis in parva sit quantitate. *Primò*, quia sic est vsus. *Secundò*, quia licèt saccharum; aut mel, quod infunditur in aquam, & cum illa miscetur, habeat rationem cibi; non tamen adhibetur per modum talis, sed per modum electuarij ad temperandam cruditatem aquæ: sed sic est, quod quidquid per modum electuarij sumitur, non frangit jejunium: ergo. Sic Pasqualig. *decis.* 118.*n.*2. qui idem docet dicendum de aliis aquis sacchаro, cedro, & balsamo, aut aromatibus conditis; cùm eadem sit de omnibus ratio, etiamsi prædictæ aquæ bibantur, quia gustui placeant, & non propter stomachum. Sic etiam sentiunt communiter Doctores, vt videre est apud Anton. de Leone *quæst. de chocolate, p.2.§.6.n.6.& §.11.n.4.* & Leandrum de Murcia, & Thom. Hurtado mox citandos. Et tenet expressè Luysius *in sum.* 1.*p.c.*256.*dub.*24.*concl.*1.2.& 3. secus autem dicerem, si in aquam infunderetur maior valde quantitas sacchari, vel mellis, vt constabit ex mox dicendis.

QVÆSTIO V.

An potio chocolatica ex se; aut ex natura suâ frangat jejunium?

NEgant plures Doctores. Quorum fundamentum est, quia chocolate ex sua primaria institutione non est cibus, nec vt talis institutus ad inediam sedandam, & famem expellendam; sed est institutus vt potus, vt homines illum biberent, & potarent, per illumque refrigerarentur. Sed sic est, quod potus cuiuscumque rei, quæ non est cibus, nec naturâ suâ, aut primariâ institutione est ordinata ad manducãdum & nutriendum, non frangit jejunium, etiamsi sumatur in magna quantitate, & toties quoties libuerit: ergo potio chocolatica non frangit jejunium, etiamsi sumatur in magna quantitate, & quoties libuerit. Major in qua est difficultas, probatur à simili; quia ideò nec potus vini, etiamsi habeat admixtum aliquid sacchari, & liquoris acidi (quod vulgò dicitur *Limonada*,) nec potus aquæ, etiam coctæ aliquâ herbâ, melle, & alia specie aromaticâ (qui Hispanè dicitur *Aloxa*) & alij similes

frangunt

frangunt ex natura ſoa jejonium, qoia licèt componantur ez rebus comeſtibilibus, ex ſua primaria inſtitutione ſont potus: ergo talis & erit porio chocolatica. Sic ſentit, & laic docer Thomas Hurtad. *diſp. vnic. de chocalate*, per toiam, & præcipnè *memb.* 3. qui & citat pro ſe ſapieotiſſimum Magiſtrum Antolinez Archiepiſcopum Compoſtellanæ Eccleſiæ, necnon Baſilium Cornejum, & alios viros doctiſſimos. Citant etiam pto hac parte Paſqualigus, Leander Marcia, & alij Luyſium Turrianum *in ſum.* 1. *p. c.* 256. *dub.* 24. *concl.* 4. *&* 7. Lezan. *verb. Ieiunium, n.* 2. Ludovic. Lopez *tom.* 2. *inſtruct. c.* 112. *edit. anni* 1640. Anton. de Eſcobar *in examine Confeſſor. tract.* 3. *c.* 5. & alios. Sed an benè omnes, infra conſtabit.

Affirmant verò è contra quamplures alij Doctores, docentes potionem chocolatis ex ſe, & ex natura ſua frangere ieiunium, ſicque nec poſſe ſumi ſine ieiunij fractione in magna quantitate, nec toties quoties libuerit. Ratio eorum eſt, quia omnia quæ habent ex ſe, & ex natura ſua rationem cibi, ex ſe, & ex natura ſua ſolvunt ieiunium, etiamſi potabili modo ſumantur, vt habitum eſt ſupra *q* 1.

Sed ſic eſt, quod chocolate naturâ ſuâ eſt cibus, & non potus, cum potiùs ordinetur ad nutriendum, quàm ad ſedandam ſitim, vt conſtat: ergo etiamſi potabili modo ſumatur, naturâ ſuâ, & ex ſe franget ieiunium. Ita docent Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 194. *& part.* 5 *tract.* 5. *reſol.* 11. *verſ. Notandum eſt.* Anton. de Leone *in quæſt. de chocolate*, *p.* 5. *n.* 20. Trullench *lib.* 3. *in Decaleg. c.* 2. *dub.* 2. *n.* 15. quos omnes citat, ac ſequitur Paſqualigus *tract. de Ieiun. deciſ.* 141. *a n.* 2. Leander de Murcia *q.* 15. *ſuper c.* 3. *Regulæ S. Franciſci*, *n.* 8. R. P. Ioan. de S. Thoma *in explicatione Doctrinæ Chriſtianæ*, *p.* 2. *vbi de* 4 *præcept. Eccleſ.* & noviſſimè Solorzano *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 10 *pag.* 118. *&* 119. vbi pro hac parte citat etiam Fagund. *de* 4. *præcept. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 14. quatenus abſolutè docet eſſe prohibitum in die ieiunij potum, qui in cibum pariter ſumitur, qualia ſunt quædam pocula, quibus eſt cibus admixtus, & quæ potiſſimùm nutriunt, & ad nutrimentum ordinantur, vt lactis, & alia ſimilia, vt optimè notant Paludan. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *concl.* 3. Roſella *verb. Ieiunium, num.* 3. & Tabiena *ea verb. n.* 24. hucvſque Fagundez. Sed certè ex exemplo lactis, quod affert, & ex Authoribus quos citat, clarè colligitur non loqui de potione chocolatica, ſed de aliis, vt lactis, & ſimilium, vt clarè colligitur ex ſimilibus verbis Fagundij habitis *c.* 2. *eiuſdem lib. citati*, *n.* 46. *in nova edit.* quæ ſic ſe habent: Quamvis enim omnis potus, qui in cibum pariter ſumitur, in die ieiunij ſit prohibitus, qualia ſunt quædam pocula, quibus eſt cibus permixtus, & quæ præcipuè nutriunt, vt iuſcula, quæ lac, vel ſaccharum, vel ova, vel fatinam admixtam habent, vt docent Paludan. & Roſella, &c. Ita Fagundez: non ergo de potione chocolatica ſermonem agit, ſed de aliis diverſis multò potionibus, quas habere rationem cibi omnibus eſt notum.

Sed ego vt quod ſentio dicam, adverto quod in præſentiarum non eſt difficultas inter Doctores, nec quæſtio, an videlicet ſumptio chocolatis in ſe, hoc eſt, *en miga, paſta, ò paſtillas*, ſit fractiva ex ſe ieiunij; nam hoc apud omnes eſt certum, ſicut eſt certum, quod chocolate in ſe ſumptus ſit verè cibus, ſicut eſt ſaccharum, & huiuſmodi: vnde ſumptus in magna quantitate franget ſine dubio ieiunium. Difficultas ergo ſolùm eſt inter ipſos, an ſumptio potionis chocolate, ſeu potus qui chocolate dicitur, ſit ex natura ſua, aut ex ſe cibus, ideò ex ſe frangat ieiunium; an verò ſit potus ſimpliciter, & conſequenter licitus in die ieiunij. Hoc igitur præſuppoſito ad quæſtionem propoſitam,

Sic ego ſub diſtinctione reſpondeo. Si potio chocolatica parum habeat admixtum ſacchari, amygdalarum, nucum, marzi, & aliorum ingredientium, vere ex natura ſua non franget ieiunium; quia tunc remanet ſimpliciter in ratione potus: ſi verò talis potio multùm habeat admixtum materiæ chocolate, ita vt in quantitate valdè excedat aquam, cui admiſcetur, tunc ex natura ſua franget ieiunium, quia remanet ſimpliciter in ratione cibi. Ratio huius noſtræ reſponſionis eſt, quia mixtum, ſeu compoſitum ex duobus oppoſitis, ſeu cõtrariis, ſemper à prædominante tale dicitur, ſeu denominatur, vt conſtat in mixto ex aqua & vino compoſito, ipſum namque ſemper remanet in ratione vini, quoad vſque ſuperetur ab aqua; quia tunc ratione contrarij prædominantis aquæ potus erit, ac denominabitur. Sic ergo in propoſito. Mixtum ex materia chocolate, & aqua, & poteſt eſſe, & denominari cibus, & poteſt eſſe, & denominari potus: cibus quidem, ſi excedat in materia comeſtibili, potus verò ſi excedat in materia potabili, hoc eſt in aqua. Si excedat in illo materia comeſtibilis, naturâ ſuâ, & ex ſe franget ieiunium, ſi ſumatur in magna quantitate; ſi verò è contra in illo mixto ſit maior materia potabilis, ſeu quãtitas aquæ, tunc non franget ieiunium, quantumvis ſumatur in quantitate magna, & quoties libuerit; quia ex ſe eſt potus, cùm remaneat in eſſe tali: quod conſtat in potione, quæ dicitur *Aloja*, & in mixto, quod fit ex quantitate magna aquæ, & parvo melle, &c.

Confirmo rurſus hanc noſtram ſententiam ab alio ſimili. Nam aqua naturalis admixta cum aqua roſacea, vel cum aliquo alio liquore, aut corpore in quantitate tanta, vt ita admixta nequeat amplius denominari aqua naturalis, nullo modo eſt materia Baptiſmi apta, ſicut eſt admixta cum parva quantitate aquæ roſaceæ, aut alterius liquoris, & materiæ, eo quòd in hoc caſu non deſinat eſſe verè aqua naturalis, ſicut deſinit in primo, vt ex Concil. Florent. D. Th. Archangelo, Filliucio, Bonacina, & aliis diximus 1. *p. de Sacr. tr.* 2. *diſp.* 2. *q.* 17. *&* 18. ergo ſimiliter dicendum eſt in præſenti caſu. Quod ſcilicet ſi aqua infundatur in quantitatem magnam chocolate, ita vt ita admixta adeò ab illa abſorbeatur, vt ampliùs nequeat illud mixtum denominari potus, tunc verè franget ieiunium ex ſe: ſecus verò ſi infundatur, vel admiſceatur cum parva quantitate chocolate, cùm tunc verè remaneat ſimpliciter in eſſe potus.

Hanc noſtram reſponſionem, & ſententiam, & non aliam tenet, vt mihi videtur, Luyſius Turrianus *loc. cit.* nam *concl.* 4. ſic dicit: Potus qui dicitur *chocolate*, licitus eſt, vt non violetur ieiunium cum eo, ſi parum habeat admixtum ſacchari, vel alterius cibi ſimilis. Ita ibi. Et clariùs *concl.* 7. per hæc verba: Per *chocolate*, poſſe violari ieiunium, ſi tantùm cibi admiſcetur, vt non maneat in ſtatu potus: neque credendum eſt, quod aliqui fingunt, talem potum cum tanta quantitate cibi approbatum eſſe à Pontifice in die ieiunij. Quod ſi talis aliqua approbatio aliquando contigerit, intelligenda eſt *de chocolate*, quod parum habet cibi admixtum. Hucvſque Luyſius. Ex quo conſtat, malè citari ab illis Authoribus pro prima ſententia, cùm illam minimè abſolutè doceat. Imò & Eſcubar; nam hic *loc. cit.* expreſsè ait, quod chocolate ovis, aut lacte confectum non ſit potus: & rurſus, quod potio chocolatica admodum craſſa in notabili quantitate frangat ieiunium.

QVÆSTIO

§. I.

An saltem potio chocolatica sit absolutè, & simpliciter licita in die jejunii ex concessione Pontificis?

AFfirmant omnes ferè Authores adducti pro prima sententia, præcipuè Thomas Hurtado *disp. cit. memb. 3. 4. & 5.* Et probatur, quia ita declararunt Summi Pontifices, nempe Pius V. Gregor. XIII. & Paulus V. vt refert dictus Thomas Hurtado, & Leander de Murcia *loc. cit. num. 7.* per hæc verba: [Prueuase lo quinto principalmente, y como à priori, porque el Papa Gregor. XIII. declarò consultado sobre esta materia, que el chocolate es beuida, y que no quebranta el ayuno, como lo escriue D. Fray Agustio de Padilla, Arçobispo de la Española en el *lib. 2. de la Historia de Mexico, c. 84.* con estas palabras. Yo he visto la consulta que se hizo al Papa Gregor. XIII. por mano del Doctor Azpilcuera Navarro, à instancia de la Prouincia de Chiapa, donde se començo esta beuida, y con ser la relacion harto encarecida, respondiò el Papa por dos vezes, que no quebrantava el ayuno. Lo mismo declarò Pio V. à instancia del Padre Fray Geronimo de San Vicente Dominicano, el qual aviendo consultado al dicho Summo Pontifice, respondiò el Papa: *Potus non frangit ieiunium.* Y lo mismo afirma el Padre Rodrigo Manrique, en vn tratado que hizo desta materia, haver respondido Paulo V. aviendose hecho el chocolate en su presencia, que aviendole visto, dixo: *Hoc non frangit ieiunium.* Luego aunque aya duda especulativa del, si el chocolate es beuida, ò no, estando declarado de los dichos Summos Pontifices, ser solo bebida, a quien toca declarar las dudas que se ofrecen en la Iglesia a cerca de la Fè, ò buenas costumbres, no puede quedar duda practica en la materia, y assi se puede vsar de la dicha beuida con toda seguridad de conciencia.] Huc vsque Leander in favorem huius sententiæ.

Negant verò alij putantes, nec ex hoc capite esse licitam potionem chocolaticam in die ieiunij. Quia putant dictas declarationes Pontificum, in quibus continetur, *que el chocolate es beuida*, vel non dari, vel de illis non constare authenticè, & sic nullam habere vim. Sic respondet Leander de Murcia *q. 15. cit. n. 12. & 22.* vbi *argumento 5.* facto pro contraria sententia, ita respondet: [Al quinto se responde, que las declaraciones que alegan de los Summos Pontificea, no son autenticas, y assi no deven ser admitidas (aunque sean muy verdaderas) para el govierno de la Iglesia, porque si se admitiessen tales declaraciones, rescriptos, ò decretos del Papa no autenticos, se siguieran infinitos absurdos en la Iglesia.] Ita ille, & alij: ergo ex hoc capite non fit licita potio chocolatica in die ieiunij.

Sed ego iuxta suprà à me dicta respondeo, quod dato adhuc, seu concesso, quod dictæ declarationes extent, sintque veræ, & constent authenticè, nihilominus non inde colligatur, quod sit licita absolutè, & simpliciter quæcumque potio chocolatica, sed illa tantùm, quæ propter parum cibi chocolatici, quem habet, & in se continet, remanet in esse potus. De hac enim solùm intelligitur declaratio, si quæ extas Pontificia, non de alia quæ habet rationem cibi, ob multam materiam comestibilem, quam in se imbibit. Sic tenet expressè Luysius Turrianus *conclus. cit. 7.* vt demonstrant eius verba allata §. 5. pro nostra sententia confirmanda. Neque (inquit) credendum est, quod aliqui fingunt, talem potum cum tanta quantitate cibi approbatum esse à Pontifice in die ieiunij: quod si talis aliqua approbatio aliquando contigerit, intelligenda est *de chocolate*, quod parum habet cibi admixtum. Sic ille. Et bene.

§. II.

An ad minùs ex vi consuetudinis introductæ licita omnino sit quæcunque potio chocolatica, etiam in magna quantitate, & toties quoties libuerit?

AFfirmant Thomas Hurtado *disp. cit. memb. 4.* Lopez, & Escobar *locis* pro prima sententia §. 1. *citatis*, necnon Trullench *n. 15. cit.* vbi sic illum concludit: Advertit tamen Diana *resol. 194. cit.* se accepisse ab Inquisitore Trasmiera, viro docto, asserente multos Salmanticenses S. Theologiæ Professores existimare *chocolate* non frangere ieiunium, quia sumitur vt potus vsualis; ideò non audet hanc sententiam damnare, nec ego, vbi est positum in consuetudine apud viros probos, & doctos. Ita ille. Nunc ego: sed sic est, quod saltem in tota ferè Hispania est in vsu potio chocolatica apud omnes viros, etiam probos, & doctos, non solùm sæculares, sed etiam Religiosos: ergo ad minus ex consuetudine licita erit potio chocolatica, etiam in magna quantitate sumpta, & toties quoties libuerit. In hanc eandem sententiam videtur inclinare Machado *lib. 2. p. 4. tr. 3. docum. 1. n. 8.* quatenus post relatam opinionem contrariam hæc dicit verba: [Pero no obstante esto, lo contrario han sentido muchos Theologos de la Compañia de Iesvs, Catedraticos de Salamanca, hombres doctos, fundados en que en España, y en las Indias se ha hecho bebida vsual. Y la verdad es, que lo es tanto, que casi nadie haze escrupulo de tomarla el dia de ayuno.] Ita Machado.

Negant tamen è contra Authores secundæ sententiæ § 1. citati. Præcipuè Pasqualig. *decis. 14 1. cit. n. 4.* vbi sic ait: Nec puto obstare consuetudinem, quia talis potio in Hispania sit facta vsualis; quia hoc sicuti non mutat naturam ipsius, ita etiam non facit, vt sit purus potus, quia non est posita in vsu ad extinguendam sitim, & vt sit vehiculum cibi, sed ad sustentandum, & roborandam naturam, & proinde consuetudo non facit, vt sit purus potus. Alioquin possemus dicere, quod si introduceretur vt stillatus gallinæ, aut pulli sumeretur pro potu, posset etiam sumi in die ieiunij tanquam potus, quod magis apparenter diceretur, quia in ordine ad sensum non differt ab aqua, & tribuitur infirmis ad extinguendam sitim. Hucvsque ille. Et idem docet Leander de Murcia *q. 15. cit.* & probat latè *n. 15. 16. 17. & 20.*

Sed ego clariùs iuxta distinctionem suprà à me datam respondeo dicendum, quod nullo modo sit licita in die ieiunij, adhuc ex vi consuetudinis introductæ illa potiò chocolatica, quæ propter magnam quantitatem ingredientium comestibilium est simpliciter cibus; hene tamen illa quæ propter parvam materiam comestibilem, quam in se imbibit, semper remanet in esse simpliciter potus. Quia pro hac duntaxat posigne stat, & valet consuetudo, non pro prima, contra quam tantùm, si quid probat, probat ratio Pasqualigi. Quod bene probat Leander *n. 15. cit.* per hæc verba: [Porque ò el dicho chocolate es bevida, ò comida. Si es bevida, no ay necessidad de alegar costumbre, para tomarle en dia de ayuno, porque esta de su naturaleza no le quebranta: ò es comida, y si lo es, la costumbre contraria contra el precepto de la Iglesia, no es costumbre, sino corruptela: luego no puede escusar de la ley del ayuno.] Sic ille. Igitur consuetudo tantùm stat, & declarat, quod

ſit licita in die ieiunij potio chocolatica, quæ eſt potus, non illa quæ eſt cibus, vt diximus loquendo de declarationibus Pontificiis, §. 2. Ex quo conſtat, nullam vim habere contra noſtram ſententiam argumentum Paſqualigi.

§. III.

An tandem ratione parvitatis materiæ poſſint ſumi duæ vnciæ de chocolate, *ſine fractione jejunii?*

NEgant omnino Paſqualig *deciſ.* 141. *num.* 5. per hæc verba: Solùm parvitas materiæ poſſet excuſare à mortali, ſed difficultas eſt, quænam cenſenda ſit parva materia; cùm enim tàlis potio adeò nutriat, & corroboret, diverſa eſt ratio de ipſa, ac de cæteris cibis. Anton. de Lone *loc. cit.* putat dimidium vnciæ chocolatis poſſe in potione miſceri, tanquam parvam materiam. Sed ego hoc nimium exiſtimo, quia proportionaliter loquendo, vncia dimidia chocolatis plus nutrit, & corroborat, quàm ſex vnciæ alterius cibi valde nutritivi. Vnde cum in hoc non attendenda ſit quantitas formalis, nempe virtus nutritiva, vtpote quia in ieiunio præcipitur abſtinentia à cibo tanquam à nutritivo, illa habenda eſt pro parva materia, quæ parum nutrire poteſt: vnde puto, non poſſe excedere octavam partem vnciæ, aut ad ſummum ſextam partem, alioquin ſemper afferet notabilem nutritionem. Hucvſque Paſqualigus. Negat etiam Eſcobar *vbi ſuprà*, quatenus ſolùm vnam vnciam admittit, ne ieiunium frangatur, dato quod ſit cibus.

Sed ego probabiliùs longè reſpondeo: Poſſe abſque mortali peccato, & abſque fractione ieionij ſumi duas vncias *de chocolate* in diebus ieiuniorum. Probo *Primò*, quia ipſemet Paſqualig. *deciſ.* 105. fatetur, quod ille qui per duas vncias excederet quantitatem præfixam collationis, nullo modo peccaret mortaliter: ergo nec ſic peccabit, qui in die ieiunij duas vncias *de chocolate* ſumeret. Patet, quia idem exceſſus eſt in vtroque caſu.

Secundò. Quia hæc materia abſolutè reputanda eſt parva: ergo per illam non ſolvitur ſimpliciter ieiunium. Sic ſentiunt Pinellus, & Hurtadus relati à Leandro de Murcia *q.* 15. *cit. in fine*, ita dicens: [Finalmente por remate deſta queſtion, digo con Pinelo, y con el Padre Tomas Hurtado, que ſi el chocolate ſe toma en cantitad de onça y media, ò dos, de todo ingrediente, por paruidad de materia, no quebrantara el ayuno: aunque pecarà venialmente el que le tomare ſin cauſa; pero auiendo alguna razomble, no ſera pecado alguno.] Sic ille. Et poſt illum Diana *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 55.

Addo ego, quod cauſa rationabilis excuſans etiam à veniali, erit ſi ſumatur dicta quantitas *de chocolate* per modum medicinæ, vel ad confortandum ſtomachum debilem, &c.

Nec contra hanc noſtram reſponſionem obſtant quid verba Paſqualigi; nam illa multa involvunt falſa. Nam in primis falſum eſt, quod Antonius de Leone dicat, quod dimidium duntaxat vnciæ chocolatis, ſit materia parva, quoniam ille maiorem quantitatem pro parva materia aſſignat, vt verba eius relata à Diana *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 11. apertè demonſtrant. Sunt autem hæc: [Se pueden conſiderar los ingredientes de por ſi, para hazer el compueſto, y tambien el compueſto hecho. Si eſte ſe conſidera, ſe podrà beuer la quarta parte de vna xicara comun, y ordinaria, y a lo mas, la tercera parte. Si ſe conſideran los ſimples, que es modo menos engañoſo, ſe podrà hechar media onça de paſta, al çucar neceſſario, con la cantidad de agua que cada vno quiſiere, y eſta tengo para mi, que ſea materia parva.] Sic ille. Vbi vides, quod vltra dimidiam vnciam *de chocolate*, addit etiam neceſſarium ſacchari.

Deinde falſum eſt, quod adjicit, nempe quod dimidia vncia chocolatis plus nutriat, quàm ſex vnciæ alterius cibi valde nutritivi. Quis enim dicet, quod dimidium vnciæ *de chocolate* plus nutriet, ac roborabit, quàm ſex vnciæ panis, ovorum, piſcium, & ſimilium? Quis pro refectione facienda omitteret duas vncias panis cum quatuor piſcium, aut ovorum, & eligeret ſibi dimidium vnciæ *de chocolate*? Nullus profectò qui illum potum guſtavit, nullus.

Rurſus falſum eſt etiam, quod in aſſignanda materia parva in ieiunio, non ſit attendenda quantitas materialis, ſed quantitas formalis, nempe virtus nutritiva; & ideò illa ſola ſit habenda pro materia parva, quæ parum nutrit, pro magna verò, & notabili, quæ multùm nutrit. Quia contra eſt *primò*, quod duæ vnciæ *de chocolate* non multùm, ſed parum nutriunt. *Secundò*, quia ſi in aſſignanda materia parva pro ieiunio, eſſet ſolùm attendenda quantitas formalis, & non materialis cibi, fruſtra determinaretur quantitas cibi pro collatione ſumenda, nempe octo vnciæ, cùm ex cibis quidam plus, quàm alij nutriant. Vnde ſi ex fructibus poſſent octo vnciæ pro collatione ſumi, non poſſent ex pane, (& minùs ex piſcibus, ex lacticiniis in opinione ipſius Paſqualigi id concedentis) quod nullus dixit: ergo, &c.

Concludo igitur hanc quæſtionem dicendo, quod ſit omnino licitus potus chocolaticus, qui propter parvam quantitatem cibi, quem in ſe includit, remanet ſimpliciter in eſſe potus, & hic poteſt conſequenter ſumi toties, quoties libuerit, ſicut ſumitur potus *de aloja, de limonada, cerueza, &c.* Minimè verò potus chocolaticus, qui ratione magnæ quantitatis cibi, quem in ſe imbibit, iam eſt cibus ſimpliciter, & ſecundùm quid potus. Vnde hic ſolùm poteſt ſumi ſemel in die ieiunij ſine illius fractione, dummodo non excedat quantitatem duarum vnciarum de chocolate. Lege pro me Dianam *p.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 54. & Machado *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

An ſumptio pomorum, pyrorum, aut ſimilium cauſâ ſedandæ ſitis frangat ieiunium?

NEgant apud Paſqualig. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 27. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 43. Boſſius *ſect.* 4. *de Iubil. caſu* 18. *n.* 13. Gabr. *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. *circa tertiam opinionem*, & Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *in fine*, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 135. Qui probat *Primò*, quia pomum, & pyrum, quamvis ſit quid comeſtibile, non ordinatur tamen ad nutriendum, ſed ſumitur loco potus. Vnde cùm liceat in die ieiunij bibere, licebit etiam comedere pro ſiti ſedanda, quia ſtante parvitate materiæ, non habenda eſt ratio illius parvi nutrimenti, quod inde percipitur, quia per accidens ſe habet ad extinctionem ſitis.

Secundò. Quia (vt infrà dicemus) ſine fractione ieiunij poteſt quis aliquid cibi ſumere per diem, ne potus noceat: ergo & poterit ſumere pomum ſimul cum potu: ergo multò magis licitè ſine potu.

Sed vt mihi certiſſimum reſpondeo: Per ſe frangere ieiunium, licèt per accidens ratione parvitatis materiæ poſſit non frangere.

Primum conſtat. Quia poma, pyra, & ſimilia per ſe, ex ſe, & ex natura ſua ſunt cibus, & quid comeſtibile

bile, ordinatum ad nutriendum: ergo eorum sumptio, si sit magnæ quantitatis, omnino franget ieiunium. Consequentia liquet, & antecedens etiam ex se constat, & docet expressè Paludan. *in 4. dist. 15. q. 4. art. 4. concl. 3.* per hæc verba: Bina comestio frangit ieiunium, scilicet quæ communiter sumi solent in cibum, vbi etiam fructus, vt cerasa, & pyra, & nuces computantur; quia in loco refectionis sumuntur in prandio, & cœna. Ita ille.

Nec valet dicere, quod sumptio talis cibi non ordinetur à sumente ad nutriendum, sed ad sedandam sitim: Quia si pomum, pyrum, vel quid simile, ex natura sua, & ex se est cibus ordinatus ad nutriendum, nunquam poterit aliter, quàm vt cibus sumi; nam intentio sumentis nequit mutare naturam ipsius pomi, pyri, &c. vt loquendo de sumptione vini, concessit ipsemet Pasqualig. *decis.* 1 57. & ex illo nos *q. 3. vers. Secundò.* Rursus ipsemet Pasqualigus ait quod nutrimentum, quod pomum, & pyrum generant in sumente, per accidens se habet ad extinctionem sitis: ergo per se se debet habere ad aliud: sed non est aliud, ad quod per se se debeat habere, quàm ad nutritionem: ergo.

Secundum etiam constat. Quia (vt omnes concedunt) à fractione ieiunij excusat paruitas materiæ, sicut excusat à fractione aliorum præceptorum: ergo sumptio pomi in parua quantitate non franget ieiunium. Sic Bonac. *in edit. nouiss. disp. vlt. de 1. Eccles. præcept. q. 1. punct. 1. n. 7.* & sic intelligendi sunt Authores, quos Pasqualigus pro sua sententia citat: imò & forsitan ipsemet, vt constare videtur ex doctrina, quam ex ipso referemus infrà 9. 9.

QVÆSTIO VII.

An saltem sine fractione ieiunij possit quis sumere ad extinguendam sitim mala massilica, aut medica, Hispanè Limones, ò Naranxas?

Affirmat (& à fortiori) Pasqualig. *decis.* 1 35. *n.* 3. quia hæc, inquit, magis ordinantur ad sitim extinguendam, quàm ad nutriendum; imò secluso cortice, ex natura sua habent potiùs rationem potus, quàm cibi, cùm in ipsis præponderet succus: ergo. Vnde *n.* 5. addit huiusmodi fructus posse sumi ad sedandam sitim per diem quoties libuerit; quia (inquit) quamvis videantur habere rationem cibi, dum tamen dentibus conteruntur, in liquorem resoluuntur, & per modum potus transmittuntur ad stomachum. Ita ille. Quem postea sequutus fuit P. Vidal *in arca Theolog. Moral. tit. de Ieiunio, inquisit.* 1 *n.* 1 55.

Sed adhuc ve mihi certum respondeo: Non posse quem sumere mala massilica, medica, & similia in quantitate magna, aut quoties libuerit, etiamsi id faciat causâ extinguendi sitim, sine fractione ieiunij. Quia etiam est certum prædicta mala per se, & ex natura sua esse cibum, & ordinatum ad nutriendum (licet per accidens ratione magni succi, quem in se habent, apta sint ad extinguendam sitim, & refrigerandum corpus:) ergo eorum sumpt o per se franget ieiunium. Consequentia ex dictis nuper est euidens: antecedens verò etiam est notum, quia prædicta mala per se sunt ordinata ad manducandum, non ad bibendum, non enim dicimus, bibamus nonnulla massilica mala, sed manducemus illa: Sed sic est, quod sumptio eorum, quæ per se sunt ordinata ad manducandum, frangit ieiunium, vt expressè docet D. Thom. *in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 5.* ergo malorum prædictorum sumptio, etiam cum intentione

extinguendi sitim, ieiunium franget. Intentio enim sumentis in præsentiarum nihil iuuat, vt ex suprà dictis liquet. Sic contra Pasqualigum tenent nouissimè Pellizarius *in Manuali Regul. tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 8.* & cum aliis Diana *p. 9. tract. 6. resol.* 1 4. & me cit. *p. 10. tract.* 1 4. *resol.* 56.

Ex quibus ad fundamentum Pasqualigi iam constat, quid dicendum. Negandum enim est prædicta mala magis ordinari ad extinguendam sitim, quàm ad nutriendum; nam ad hunc finem primò, & per se ordinantur; per accidens, & secundariò ad extinguendam sitim.

QVÆSTIO VIII.

An ad minùs possit jejunans manducare quoties libuerit vuas recentes ad extinguendam sitim, sine fractione jejunij?

Affirmat (& consequenter) Pasqualig. *decis.* 1 36. per totam, & probat per hæc verba: Quia in vua reperitur substantia triplicis generis, nempe cortex, vinacea, seu ligna granula in acinis vuæ inclusa, & succus qui exprimitur: quod patet quando vua conteritur; nam tota resoluitur in hanc triplicem substantiam. Ex hac autem triplici substantia solus succus in stomacho digeritur, & conuertitur in substantiam viuentis, cætera autem minimè, sed integra in propria substantia egeruntur, non secus ac res aliæ, quæ nec aptæ sunt ad nutriendum, nec habent rationem cibi. Quando ergo comedimus vuam, idem est in ordine ad cibationem, & nutritionem, ac si sumeremus solum succum ipsius, quia solus est aptus vt digeratur, & quia cortex, & vinacea egeruntur in propria substantia, non possunt habere rationem cibi, atque adeò non frangere ieiunium Ecclesiasticum, per quod solus cibus nutritiuus prohibetur, non secus ac non frangitur si sumeretur, & transglutiretur lignum, papyrus, palea, terra, & quid simile. Quare vua non potest frangere ieiunium ratione corticis, aut vinaceorum. Sed neque ratione succi frangit ieiunium, quia succus in sua substantia est vinum, & habet rationem potus, & proinde expressus est materia apta, vt consecrari possit in sacrificio Missæ: Vnde quia exprimitur de acinis, quando vua dentibus conteritur, in ipso ore acquirit rationem potabilis, atque adeò transmittitur ad stomachum per modum potus. Et sicut mustum non frangit ieiuniũ, quia est potosita nec etiam talis succus, quia reuera est mustum. Hæc (addit Pasqualig.) vt probabilia proposui, ea tamen meliori judicio examinanda relinquo. Hucusque hic Author. Cuius verba transcripsi, vt videat Doctus (imò & indoctus) per ea quantæ efficaciæ sit ratio, cui ad asserendum nouum quid, & inauditum hucusque contra praxim omnium fidelium hic nouus Author, aliàs doctus nitatur, quem tamen jam sequitur P. Vidal *loc. cit.*

Respondeo ergo tanquam certum, & indubitatum, imò & indubitabile, quod nullo modo possit jejunans sine fractione j junij manducare in quantitate notabili, vuas recentes, etiam ob sitim sedandam. Sic expressè tenet Thomas Hurtado *dissertat. de potione chocolatica*, vbi *memb.* 1. *n.* c. sic ait: Quartò conueniunt omnes, quod si ea materia, quæ aqua delibuta est, manducetur, frangit ieiunium, amittit enim formam potus, sicut qui vuam vnius libræ manducet, frangit, non tamen si ex illa mustum expressum bibat: similiter si quis poma, ex quibus fit ceruizia, manducet, non tamen si ipsam ceruiziam bibat. Sic ille. Et ante illum Abulensis *in Matth. q.* 1 63.

q. 165. quatenus edentem vuas, ſolùm ob parvitatem materiæ à fractione ieiunij excuſat, his verbis: Poteſt (inquit) quis ſumere ita modicum à cibo, quod non dicatur comedere, etiamſi pluries hoc faceret, vt ſi quis ſumeret vnicam micam panis, vel vnicum granum vuæ. Hæc ille. Et credo cum illo omnes Doctores. Quod licèt ſufficeret in re tam aperta,

Probo tamen ratione reſponſionem dictam. *Primò*, quia certum eſt, & indubitatum apud omnes, quod vua non ſolùm ſicca (vt vult Paſqualig. *n.* 1.) ſed & recens ſit purus cibus aptus, imò & aptiſſimus ad nutriendum, & ad hunc finem primariò, & per ſe à natura ordinatus: ergo ſumptio eius in quantitate notabili franget ieiunium. Conſequentia ex dictis, & ex ſe eſt evidens. Antecedens verò probatur primò ex conſenſu omnium Medicorum, & præcipuè eorum Magiſtri Galeni *lib.* 2. *de aliment. facult. cap.* 9. *& lib.* 1. *de locis affect. cap.* 4. & ſapientiſſ. Medicorum Scholæ Salernitanæ *in opuſc. de valetudine tuenda ad Regem Angliæ miſſo, cap.* 9. *fol. mihi* 56. qui expreſsè vuas recentes inter cibos benè nutrientes, & impinguantes, vt ſunt triticum, lac, caſeus, teſticuli, caro porcina, ova, ficus, & ſimiles enomerant, & *fol.* 62. *col.* 2. id experientia, his verbis Galeni *cap.* 9. *cit.* probant ſic: Nam ficus, & vuæ quemadmodum inter fructus autumnales principatum obtinent, ita fugacibus omnibus magis nutriunt, minimumque pravi ſucci habent, præſertim cùm exactam maturitatem fuerint adeptæ. Porrò, quod ipſæ nutriant, maximo argumento ſunt ij, qui vinearum fructum cuſtodiunt, qui cùm duos menſes ſolis vuis, ac ficubus, quorum cuſtodiæ præſunt, veſcantur (niſi fortè panis quidpiam cum illis addant) corpulenti tamen admodum fiunt. Sic iſti Doctores ex Galeno: ergo ex ſententia Medicorum vua recens cibus purus, ac nutritivus ex natura ſua eſt.

Secundò dictum antecedens ſic ratione probo: Nam vua recens eſt (ſicut & ſicca) materia denſa, maſticabilis, ac à dentibus conteribilis, & ordinata per ſe ad nutriendum: ergo verè habet rationem cibi. Antecedens experientià omnibus ratione vtentibus eſt notum, conſequentia verò clara; nam de ratione cibi ſolùm eſt, quod de ſe ſit ordinatus ad nutriendum, ſicut & de ratione potus, quod de ſe magis ordinetur ad digeſtionem ciborum aſſumptorum, quàm ad nutritionem, ex D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 2.

Tertiò. Quia ſi aliqua ratione vua recens deberet habere rationem potus, maximè ratione muſti incluſi: at ſic eſt, quod nec ratione huius id habet: ergo. Minorem probo. Quia muſtum intra grana incluſum, cùm ſit ſicut pars in ſuo toto, non eſt potus, ſed cibus, & ideò nequit eſſe materia conſecrationis, vt diximus 2. *p. tract.* 7. *diſp.* 8. *q.* 30. ergo.

Quartò Probo noſtram concluſionem evertendo omnino fundamentum, quo fundator Paſqualigus ad novam ſuam ſententiam ſtabiliendam. Quia in primis falſiſſimum eſt, quod in vua ſolùm reperiatur ſubſtantia triplicis generis, nempe cortex, vinacea, & ſuccus. Nam præter hæc invenitur alia quarta ſubſtantia, nempe quædam materia craſſa, plena minutiſſimis venulis, ſeu filis, in qua incluſum, tanquam in ſuo toto eſt muſtum, & ex qua præcipuè, quando vuæ calcantur in torculari, exprimitur, vt notum eſt omnibus, quibus notæ ſunt vuæ, & expreſsè docet Galen. *cap.* 9. *cit.* per hæc verba: Nam p[illegible] ac[illegible] inorum ſubſtantia compoſita eſt ex ipſarum veluti ca[illegible] ne, & humore qui per carnem eſt diſperſus, ex qu[illegible] fit vinum; præterea ex ſeminibus, atque ex me[illegible] bṙanoſo tegumento, quod omnia hæc extrinſecus circumambit. Sic ille. *Et poſt pauca*: Liquet porrò, quod alvus magis laxatur, ſi ſola acinorum caro cum ſucco fuerit transglutita, ſine ſeminibus, ac membrana extrinſecus ambiente. Laxatur autem impenſius, cùm ſolus ipſe ſuccus expreſſus (muſtú vulgò appellant) fuerit transglutitus. Ex hoc ſanè ſucco alimenti nonnihil corpori accedit, copioſiùs tamen ex carnea ſubſtantia. Sic Galenus. Ex quo clarè conſtat, in vua non ſolùm reperiri ſubſtantiam triplicis generis, vt vult Paſqualigus, ſed quadruplicis, ac proinde falſiſſimum eſſe fundamentum illius.

Rurſus falſiſſimum etiam eſt: Quod ex his ſubſtantiis ſolus ſuccus in ſtomacho digeratur, & convertatur in ſubſtantiam viventis, cætera verò minimè, ſed integra in propria ſubſtantia egerantur: Nam præter ſuccum, etiam digeritur (imò præcipuè) & convertitur in ſubſtantiam viventis illa quarta ſubſtantia, quam nos inveniri in vuis diximus, & etiam clarè docet Galen. *loc. cit.* Imò & cortices, ſeu membranæ, & vinacea vuarum (licèt hæc difficiliùs) vt expreſsè colligitur ex Galeno *lib.* 2. *de aliment. facult. cap.* 9. *& lib.* 1. *de loc. affect. cap.* 4. & ex Schola Salernitana *loc. cit. fol. mihi* 63. In quibus locis docent, quod conveniat cùm vuæ comeduntur, membranam, & nucleos exſpuere, eo quòd difficulter conficiantur. Ergo ex horum ſententia clarè conſtat falſiſſimum eſſe, quod ſolus ſuccus vuarum digeratur, & convertatur in ſubſtantiam viventis, & conſequenter, quod quando comedimus vuas, idem ſit in ordine ad cibationem, & nutritionem, ac ſi ſumeremus ſuccum ipſarum, & propterea per earum eſum non frangi ieiunium; hæc namque omnia falſiſſima eſſe ex dictis conſtat.

Tandem. Quia ſi argumentum Paſqualigi vim aliquam habet, non ſolùm probat, quod poſſit quis ad extinguendam ſitim edere vuas, verùm etiam abſolutè, ſicut abſolutè quis poteſt bibere vinum, ſeu muſtum, etiamſi bibatur ad mitigandam famem, vt ſuprà eſt habitum: at hoc eſt pluſquam falſum: ergo. Valeat igitur Paſqualigus cum ſua nova opinione falſa omnino, omnino improbabili, omnimoque ab omnibus rejicienda, vt noviſſimè me ad longum citato rejicit Diana *p.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 14. *& p.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 56. & Pellizarius *in Man. regul. tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 5. *n.* 8.

QVÆSTIO IX.

An tandem ſine fractione jejunii poſsit quis ob ſedandam ſitim ſumere poma, pyra, vuas, & ſimilia, & dentibus conterendo illa rejecta ſubſtantia ſolida ab ore, deglutire ſuccum dentibus expreſſum?

AFfirmat (vt à fortiori debet) Paſqualig. *dec.* 135. *n.* 4. per hæc verba: Si tamen non deglutiretur ſubſtantia ſolida pomi, aut pyri, ſed tantùm ſuccus expreſſus, dum dentibus conteritur, tunc poſſet ſumi quoties vrget ſitis, quia idem eſt ac ſi biberetur: vnde etiam ex tali ſucco ſolet fieri potus, qui licitè poteſt adhiberi, quoties libuerit in die ieiunij. Ita ille loquendo de ſucco pomorum, ac pyrorum; qui à fortiori idem tenetur aſſerere de ſucco vuarum.

Sed adhuc reſpondeo: Non poſſe. *Primò*, quia impoſſibile videtur, quod quis poſſit ita dentibus conterere poma, pyra, & vuas, vt poſſit deglutire eorum ſuccum, & non ſubſtantiam aliquam habentem rationem cibi; ergo non poteſt id efficere ſine fractione ieiunij.

Secundò

Secundò. Quia conterere poma, pyra, & vuas dentibus, eaque masticare, & deglutire succum ea illis expressum, nil aliud est, quàm manducare aliquid per modum cibi: at hoc est, quod frangit ieiunium Ecclesiasticum: ergo. Et certè loquendo de vuis, mihi certissima est responsio, cùm experiamur nullo modo posse quem masticare acinos vuarum, & exprimere succum purum eorum, & deglutire, absque vlla eiusdem cibi substantia. *Tandem.* Quia vt nuper dicebamus, argumentum Pasqualigi siquid probat, probat certè, quod non solùm causâ sitis sedandæ, sed etiam famis posset quis sumere prædicto modo poma, pyra, &c. Quod nemo dixit, nec dicet.

Hanc sententiam omnino debet amplecti Anton. de Leone, quatenus docet, quod mustum adhuc expressum ex vuis non sit vinum, sed alia potio distincta includens quid comestibile. Id enim docet *quæst. de chocolate, p.2.§.6.n.1.& §.5.n.14.* vbi sic ait: [El vino es zumo de vuas sacado por expression, y perfecionado por infusion, liquido, y claro, y que por el trasiego, y coximiento pierde quanto comestibile avia sacado de las vuas, &c.] Hæc ille. Quamvis non benè in eo quod asserit, mustum expressum iam ea vuis non esse vinum. Est namque, cùm in eo validè possit consecrari, vt cum communi diximus *2.p. de Sacram. tract.7. disp.18.q.32.* quod nullo modo posset, si mustum non esset vinum, cùm hoc sit materia tantùm consecrationis Sanguinis. Sic novissimè me citato tenet Diana *p.10. tract.14. resol.56.*

QVÆSTIO X.

An in die jejunii possit quis licitè toties quoties bibit, aliquid cibi sumere, ne potus noceat?

NEgat loquendo absolutè Caietan. 2. 2. *q.147. art.6. in fine,* docens id non licere, nisi post completam digestionem, per hæc verba: Vnde magna abusio est illorum, qui cibo indigesto vesperè bibunt ieiunantes. Et quod peius est, ne potus noceat sumunt aliquod comestibile, vt duo cruda, cibus scilicet, & potus, adduntur indigesto.

Sed respondeo absolutè: Posse, dummodo id non faciat in fraudem ieiunij, quam tunc adesse censeri debet, quando quis biberet non ob sitim sedandam, sed vt posset sumere illud parum cibi. Probatur responsio, quia Ecclesia in ieiuniis concedit potum: ergo & quidquid est necessarium ne ille noceat: ergo aliquid cibi: ergo quoties contigerit bibere, toties poterit quis quid cibi sumere. Sic D. Thom. *in 4. dist.15.q.3.art.4.* Palud. *in 4. dist.15.q.4.art.4.concl.3.* Ledesma *2.p.4.q.17.art.5.concl.8.* Sylvest. *verb. Ieiunium, n.9.* Armilla *n.1.* Sà *n.8.* Azor. *lib.7.cap.10.q.7. §. certè negari,* Reginald. *lib.4.c.14.n.175.* (non *n.17.* vt invenies apud Pasqualigum) Fagundez *lib.1. cit. c.2.n.20. & in nova edit. n.48. & cap.4.n.14. & in nova edit. 15.c.4.n.14.* Homobon. *p.2. exam. Ecclesia, tract.8. c.7.q.20.* Layman *lib.4. tract.8.c.8.n.7.* Molfes. *in sum. tom.1. tract.10.c.5.n.23.* Philiarc. *tom.1. de off. Sacerd. p.2. lib.3. cap.25.* Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q.1. punct.3.n.4.* Petr. Ledesma *in sum. tract.27.c.2. dub.3. vers. A esta difficultad,* Sanch. *lib.5. consil. c.1. dub.22. n.3.* Bossius *de Iubil. casu 18.n.16.* Villalob. *in sum. tract.23. diff.8.n.14.* Diana *1.p. tract.9. resol.24.* Medina *1.p. sum. c.14 §.10.* Laurorius, & Perez, quos omnes citat, & sequitur Pasqualigus *decis.119.* vbi præter hos etiam citat Abulens. *q.156. in 6. cap. Matth.* sed ibi de hac quæst. nihil Abulens. bene tamen *q.169.* Posset etiam citare Vigueriam *de instit. Theolog. c.7. R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.*

de temperant. §.3. vers.1. fol. mihi 68. sic dicentem: Neque franget ieiunium sumere parum panis, aut fructuum, ne vinum, vel aqua dissolvat, aut dilaniet stomachum, etiamsi pluries in die fiat, prout alteratio exigit. Sic ille.

QVÆSTIO XI.

An ne potus noceat, possit quis sumere aliquid cuiuscunque generis cibi?

NEgat Azor. *loc. cit.* & penes ipsum Sylvest. *loc. etiam cit.* quibus addi potest Abulens. *loc. cit. q.169.* quia existimant solùm posse quem accipere, ne potus noceat, aliquam exiguam portionem medicamenti, vt parum sacchari rosacei, aut quinque, aut sex amygdalas confectas saccharo; non verò portionem panis, herbarum, aut aliorum fructuum arboris.

Sed absolutè omnino respondeo: Posse sumere modicum quid cuiuscumque generis cibi, panis videlicet, fructus, & huiusmodi. Quia etiam ista adhiberi possunt per modum medicamenti, ne potus noceat. Sic expressè Fagundez, Layman, Bonacina, Molfesius, Viguerius, Diana, Sanchez, Bossius, & Pasqualigus *loc. cit.*

QVÆSTIO XII.

Quænam quantitas cibi potest sumi quandò per diem bibitur, ne potus noceat?

REspondet Bonacina *loc. cit. n.4.* quod duæ castaneæ, duæ ficus, vel quid simile. Diana verò *loc. cit.* & Fagundez *c.2. cit. n.20.* quod quinque, vel sex amygdalæ sacchato confectæ, vel quid simile. Ledesma, quod duodecim confecti (Hispanè *confitus,*) aut quid simile. Pasqualigus tandem *decis.119. n.6.* quod regulariter loquendo possit sumi quantitas cibi infra vnciam. Sed hæc cibi quantitas, quam Pasqualigus assignat, regulariter loquendo nimia videtur. Et certè miror, & valde, quod ille qui ad summum sextam partem vnciæ *de chocolate* concedit, concedat nunc ea quocumque alio cibo vnciam ferè. Vnde Ego determinando quantitatem cibi pro potu sumendo,

Respondeo: Posse regulariter loquendo sumi quantitatem cibi infra dimidiam vnciam. Quia hæc quantitas regulariter loquendo videtur necessaria, & sufficiens, vt potui in stomacho commixta, impediat ipsius nocumentum. Sic omnino me citato tenet Diana *p.10. tract.14. resol.59. in fine.*

QVÆSTIO XIII.

An semper quando quis per diem bibit, possit dictum parum cibi sumere, etiamsi aliàs sine ipso potus illi non noceret?

AFfirmare videtur Pasqualig. *loc. cit. n.7.* dum in fine huius numeri respondendo quæstioni propositæ, hæc dicit: Quia tamen materia parva est, & potus solus stomacho non confert, ideò nemini injicerem scrupulum gravis saltem peccati, si sumeret hunc exiguum cibum. Ita ille.

Sed absolutè respondeo: Non posse, casu quo certus esset, quod potus minimè absque cibo noceret. Quia ideò solùm est licitum quid cibi ante

potum sumere, ne hic stomacho noceat: ergo casu, quo noceat, non erit licitum, cùm cesset ratio finalis, propter quam erat licitum. Secus verò dicendum quando quis est certus de nocumento, vt habitum est. Imò & quando probabiliter timet illud, aut est dubius; quia tunc cùm stet in possessione sui iuris ad illum cibum sumendum, licitè poterit illum sumere, vt in hoc bene Pasqualigus.

Ad cuius fundamentum dicendum, quod solùm probat, quod propter parvitatem materiæ non incurrat mortale ille qui semel, aut iterum sine causa parum quid cibi sumeret, non verò, quod non incurrat veniale, nedum mortale, si sumptus cibus pluries perveniret ad notabilem quantitatem; quia tunc verè frangeret ieiunium, & consequenter peccaret mortaliter. Sic innuit Molfes. *c.5. cit. n.23.* dum hæc scribit verba: Qui enim vrbanitatis gratiâ ob supervenientem amicum, vel ad extinguendam sitim bibere vellet, & aqua ipsa noceret, non peccaret. Ita ille. Nunc ego: ergo si aqua non noceret, non posset tunc parum cibi absque culpa sumere.

QVÆSTIO XIV.

An in diebus jejunii possit quis absque culpa veniali rogatus ab amico aliquid cibi sumere?

AFfirmant Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 10.* & penes illum Victoria, Cenedo *in quæst. Canon. q. 41. n. 7.* Ledesma *tom. 2. tract. 27. c. 2. dub. 3.* Filliuc. *tr. 27. p. 2. c. 2. n. 41.* Sà *verb. Ieiunium, n. 8.* Fagundez *præc. 4. Eccles. lib. 1. cap. 4. n. 3.* Vega *tom. 1. sum. c. 14. casu 2.* Lauor. *p. 1. de Iubil. c. 20. n. 12.* Diana *1. p. tr. 9. resol. 29.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 22. n. 6.* Lezana *verb. Ieiunium, n. 4.* quos omnes sic citatos sequitur Pasqualigus *decis. 137.* dicens sibi videri certam sententiam. Quibus adhuc addi possunt Bonac. *q. 1. cit. punct. 3. n. 4.* & Reginald. *lib. 4. n. 174. & 189.*

Sed probabiliùs respondeo. Non posse illud sumere absque culpa veniali. Quia certum est, quod si quis sumeret quantitatem notabilem cibi rogatus ab amico, & in eius etiam obsequium, quod frangeret ieiunium, & peccaret mortaliter, vt omnes concedunt: ergo si sumeret quantitatem modicam, etiamsi id faceret propter eundem finem, nempe ob vrbanitatem, & in obsequium amici, peccaret venialiter. Nam ab hac culpa excusanda nullo modo est sufficiens causa petitio amici. Sic Palud. *in 4. dist. 15. q. 4. art. 2.* Richard. *q. 3.* Caietan. *2. 2. q. 147. art. 3.* Sylvest. *verb. Ieiunium, q. 4.* Nauar. *c. 21. n. 13.* Azor. *1. p. lib. 7. c. 91.* Ioan. à Cruce *1. p. Director. præcept. 4. art. 4. dub. 1. concl. 1.* Rodriguez *1. p. sum. c. 23. n. 1.* Villalob. *1. p. sum. tract. 23. diff. 6. n. 4.* & Llamas *part. 3. Method. c. 5. §. 25.* quos omnes pro hac nostra sententia sic citat Pasqualig. *loc. cit. n. 2.* sed certè ex his Authoribus nec Caietanus, nec Sylvester, nec Nauar. (quos etiam pro hac parte citant Azor, Fagund. & Diana) quid in favorem eius (expressè saltem) dicunt. Citat etiam Fagundez pro nostra sententia D. Anton. *2. p. tit. 6. c. 2. §. 6.* etiam malè. Tenet tamen illam novissimè Leander de Murcia *c. 2. n. 50. super 3. cap. Regulæ S. Francisci.* [Porque entre Christianos (inquit) el que responde quando le conuidan, que ayuna, ni es, ni puede ser tenido, con razon, por inurbano.

QVÆSTIO XV.

An electuaria, & sacchuro condita possint sumi in die jejunii ob solam delectationem?

AFfirmant D. Thom. *in 4. dist. 15. q. 4. art. 4. q. 12. ad 3.* Gabriel *dist. 16. q. 3. dub. 1. vers. Sed quid de potu vini,* & D. Anton. penes ipsum Richard. quem citat, & sequitur Syluest. *verb. Ieiunium, q. 3. n. 9.* & Abulens. *in c. 6. Matth. q. 169. in fine.*

Sed vt certissimum respondeo: Non posse. Quia electuaria, & sacchato condita verè habent rationem cibi nutritivi: ergo illorum sumptio extra permissam refectionem franget jejunium. Nec quod dicta electuaria sumantur ob delectationem, tollit quin eorum sumptio sit vera comestio ordinata ex se ad nutritionem; nam (vt aliàs diximus) & docet ipse Abulensis, intentio sumentis non mutat naturam rerum comestibilium. Sic Innocent. *in rubr. de obseruat. ieiun. num. 5.* vbi docet, quod non liceat vti electuariis, nisi sicut alio cibo delicato. Pasqualig. *decis. 134.* & alij, quos suppressis nominibus citat D. Thomas.

QVÆSTIO XVI.

An saltem in die jejunii possint sumi per modum medicinæ extra consuetam refectionem dicta electuaria, & saccha: o condita, & etiam bellaria, nempe fructus, panis, & hujusmodi?

NEgant aliqui quos suppresso nomine refert Abulens. *loc. cit. q. 168.* eo quòd prædicta etiamsi sumantur per modum medicinæ, aut tanquam remedium, & curativum ægritudinis, verè sunt, & habent rationem cibi.

Sed tanquam certum respondeo: Posse. Quia Ecclesia non prohibet per jejunii præceptum ea quæ ordinantur ad recuperandam sanitatem corporis: Sed sic est, quod ad hanc recuperandam non solùm possunt deservire electuaria, aut sacchato condita, vulgò *Conservas,* verùm etiam fructus, vt vuæ passæ ad emolliendum ventrem, & panis biscoctus quando stomachus est aqueus: ergo. Sic communiter Doctores omnes, D. Thom. *2. 2. q. 147. art. 6.* & ibi Caietan. & Silvius, Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. art. 3.* Richard. *dist. 15. art. 3. q. 7.* Syluest. *verb. Ieiunium, q. 3.* Armilla *n. 1.* Nauar. *c. 21. à n. 13.* Lessius *lib. 4. de iust. c. 2. dub. 2. n. 11.* Layman *tract. 8. cit. c. 1. n. 7.* Petr. Ledesma *tract. 27. cit. c. 2. diff. 1. circa 2. condit. jeiunij,* Reginald. *lib. 4. c. 14. n. 175.* Fagundez *lib. 1. de 4. præcept. Eccles. c. 4. n. 2.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 22. n. 1. & 2.* Tamburin. *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 1. n. 3.* Ghetius, Bizozer. Lezana, Filliuc. Llamas, & alij quos citat, & sequitur Pasqualigus *decis. 133.*

QVÆSTIO XVII.

An etiam dicta electuaria, sacchato condita, &c. possint sumi (sine fractione jejunii) per modum medicinæ, non solùm ob recuperandam sanitatem (vt est habitum) sed etiam ob conservandam?

AFfirmare videtur Pasqualigus *decis. 133. citat. num. 2. 3. & 4.* quatenus concedit dicta posse sumi ad conservandam, & præservandam bonam dispositio

dispositionem corporis. Pasqualigum sequitur nouissimè P. Vidal. *in arca Theol. Moral. inquisit.* 1. *de Ieiunio, num.* 82.

Sed absolutè respondeo dicendum: Quod non possint sumi ob solam conservandam, aut præservandam salutem, nisi aliàs de propinquo ægritudo timeatur. Sic Innocent. *in cap. de observat. jejunii*, docet per hæc verba: Medicinam autem pro removenda infirmitate, vel fugienda, accipere licet sine peccato in die jejunii, sed pro conservanda sanitate non credo. Sic Innocentius. Et post illum Abulens. *loc. cit. quæst.* 168. sic dicens: Si autem medicinam quis accipiat solùm ad conservandam sanitatem, nullam patiens actualiter ægritudinem, nec timens aliquam de propinquo, videtur frangi jejunium, si medicina illa habeat modum cibi. Sic dicit Innocent. vbi suprà: Medicinam pro removenda infirmitate, vel fugienda accipere licet sine peccato in die jejunii, sed pro conservanda sanitate tamen, vbi non est signum infirmitatis, non credo. Hucusque Abulens. Cujus sententiam approbat Fagundez *n.* 2. *cit.* sic notat tamen Abulens. *q.* 168. *cit.* videri frangere jejunium illum, qui nullam habens actualiter ægritudinem, nec timens aliquam de propinquo, medicinalem cibum sumeret; medicina enim supponit ægritudinem; vel actualiter existentem, vel quæ de proximo timeatur, vt optimè quidem notat Abulensis, aliter enim id fieret in fraudem jejunii; & in frandem legis nihil effici justè potest. Sic Fagundez. Et antea ex Innocentio Gabriel *dist.* 16. *q.* 3. *dub.* 1. *litt. P*, & novissimè Diana *part.* 10. *tr.* 14. *resolut.* 60. & Martinus de S. Ioseph in Monit. Confessor, *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 5. *de Iejun, num.* 7.

QVÆSTIO XVIII.

An qualibet necessitas corporalis sufficiat, vt licitè possit quis sumere aliquid per modum medicinæ?

Respondeo: Sufficere, dummodo attendatur ad exigentiam necessitatis; nam hæc debet esse mensura illius, quod per modum medicinæ est sumendum. Sic expresè Pasqualig. *decis.* 133. *n.* 7. quod clariùs ex mox dicendis constabit.

QVÆSTIO XIX.

An possit jejunans ad sublevandam debilitatem stomachi, vel capitis manè modicum jentaculum sumere?

Respondeo: Posse, quia stante debilitate dicta, id quod ad ejus sublevationem sumitur, habet rationem medicinæ. Et ideò nec dicti cibi sumptione frangitur jejunium, nec adhuc veniale peccatum committitur, nisi aliàs cibus qui sumitur, sit notabilis quantitatis, excedens notabiliter necessitatem naturæ; nam hæc (vt nuper est habitum) debet esse mensura quantitatis cibi, quæ per modum medicinæ licitè sumi potest. Sic Pasqualig *decis.* 130. & penes ipsum Paludan. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *in fine*, D. Anton. 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. *§.* 9. Sylvest. *verb. Ieiunium, n.* 9. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 12. & Sanch. *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 22. *n.* 7. *&* 8. Qui benè notat, quod cùm ii, qui dictam debilitatem patiuntur, difficilè inducantur vt jejunent, debeat confessarius proponere ipsis hoc remedium, nimirum quod sumant manè modicum jentaculum, & hoc pacto, si possunt, jejunent. An autem pro præservanda debilitate superventura possit quis etiam sumere mane quid cibi. Dicendum est ex dictis suprà *q.* 17. posse, si certò, aut probabiliter timeat aliter superventuram, aliàs minimè. Sic etiam Pasqual. *loc. cit. n.* 6. & ex me Diana *resol.* 60. *cit.*

QVÆSTIO XX.

An concionatores, casu quo teneantur jejunare, possint aliquid cibi sumere ad habendam vocem aptam ad concionandum?

Respondeo affirmativè: Quia præceptum jejunii non impedit ea, quæ necessaria sunt pro munere jejunantium exercendo: ergo consequenter non impedier ea, quæ pro conservanda voce concionatorum necessaria fuerint: ergo, &c. Sic Pasqualig. *decis.* 131. & anteà Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 2. *n.* 37. Angles *statim citandus*, & Ludov. de S. Ioan. *in sum. quæst. vnica, de jejun, art.* 11. *diff.* 2. *appendice* 1. sic dicens: [De aqui se sigue, que si los Predicatores, Lectores, y aun los insignes Cantores para aclarar la voz, tomaren alguna cosa por la mañana, sin fraude del ayuno, no quebrantala obligacion de guardarle, porque fuera de ser aquello conveniente à su estado, no se toma por modo de comida, sino de medicina.] Sic ille.

QVÆSTIO XXI.

An etiam Cantores, seu Musici insignes possint dum jejunant, aliquid cibi primo manè sumere ob conservandam vocem?

Respondeo: Posse etiam. *Primò*, ob rationem nuper traditam. *Secundò*, quia jentaculum, quod in dictum finem debent sumere Cantores, debet esse aptum ad conservandam vocem, & ad reddendam illam suavem: ergo sumunt illud tanquam medicinam ordinatam ad dictam vocis conservationem: ergo talis sumptio non franget jejunium. Sic Angles *q.* 9. *de jejunio, art.* 2. *diff.* 3. *append.* 1. Filliuc. *loc. cit.* Lavor. *p.* 1. *de Iubileo, c.* 29. *n.* 8. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 11. Sanchez *lib.* 5. *consil. moral. c.* 1. *dub.* 22. *n.* 7. Quos omnes citat, & sequitur Pasqual. *decis.* 132. *cit. n.* 1. Quibus addi possunt Bonae. *disp. vlt. de* 1. *Ecclesi. prae. q.* 1. *punct.* 1. *n.* 7. *in edit. nova.* Ludov. de S. Ioan. *loc. nuper citato.*

QVÆSTIO XXII.

An item Religiosi qui in choro canunt, possint in die jejunii ob conservandam vocem aliquid cibi sumere?

Affirmat adhuc Pasqualig. *loc. cit. n.* 2. eo quòd etiam pertinet ad ipsorum munus in choro canere: sed sic est, quod jejunium non debet impedire munus consuetum jejunantis: ergo eum ipso conceditur quidquid est necessarium, ne tale munus impediatur. Ita ille. Cujus sententia absolutè intellecta falsa mihi videtur. Et ideò

Clariùs, & distinctiùs respondeo dicendum, quod si Religiosi, qui in choro canunt, sint insignes musici, & magno cum plausu coram populo cantent, tunc optimè possunt summo manè aliquid cibi sumere ad conservandam suavitatem, & dulcedinem vocis, cùm horum, & aliorum Musicorum sæcularium vna in hac parte sit ratio: at verò si religiosi, qui in choro canunt, non habeant hoc munus, & exercitium speciale, sed solùm cantu plano, aut sine notia id faciant, tunc

nullo modo licebit summo manè ad conservandam vocem sumere, cùm ad hoc modo canendum non indigeant suavi voce, & ideò parum refert, quod illam conservent, aut non. Sic vt videtur, tenebit Angles *loc. cit.* cùm hanc licentiam solùm insignibus cantoribus concedat, per hæc verba: Hinc Prædicatores, Lectores, imò etiam Cantores insignes pro conservanda voce, aut gutture porificando, si aliquid manè accipiant, fraude cessante, non violant ieiunij præceptum. Ratio est, quoniam præterquam quod illud est conveniens statui illorum, per modum medicinæ assumont. Sic ille, & etiam ex illo Ludovic. de S.Ioan. *in sum. quæst. vnic. de Ieiunio, art.* 12. *diff.* 2. *append.* 1. & novissimè ex me Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 60. *vers. Nota verò*, & apud ipsum Martinus de S.Ioseph. & Trullench.

QVÆSTIO XXIII.

An in die jejunii possit quis aliquid cibi aromatici sumere, ne os male oleat?

Affirmat Angles *q.* 9. *de Ieiunio, art.* 2. *diff.* 3. *append.* 2. non absolutè (vt citat Pasqualig.) sed casu quo oporteat eum cum magnis viris negotia aliqua tractare, ait enim sic: Hinc si quis oris graveolentia laboret ieiunus, & oporter eum cum Primatibus negotia gerere, absque scrupulo potest aliquid præsumere; nam huiusmodi intra latitudinem medicinæ computatur. Ita ille. Et omnino etiam ex illo Ludovic. de S.Ioan. *diff.* 1. *cit. append.* 2.

Sed absolutè respondeo: Quod possit aliquid cibi aromatici sumere ad tollendum malum odorem, quem stomachus ieiunus causat, etiamsi non occurrat tractare cum aliis negotia aliqua. Nam omissa ista, illa sufficientissima est causa ad sumendum quid cibi per modum medicinæ. Sic Filliuc. *tract.* 27. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 37. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 12. *n.* 7. & penes ipsum docti Recentiores, Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 11. quos citat, & sequitur Pasqualigus *decis.* 131. quibus addi possunt Bonac. *q.* 1. *ex punct.* 1. *n.* 7. *in nova edit.* & alij.

QVÆSTIO XXIV.

An in die jejunii possit quis parum cibi sumere, casu quo prandium sit dilatandum valdè?

Negativam sententiam tenere absolutè Caiet. *in sum. verb. Ieiun. c.* 1. & Sanch. *lib.* 5. *consil. moral. c.* 1. *dub.* 14. *n.* 2. ait Pasqualig. *decis.* 129. quos *n.* 1. sequitur.

Sed probabiliùs longè respondeo: Posse. Quia longa dilatio prandij communiter loquendo semper causat debilitatem: sed propter hanc obviandam, est licitum sumere mane aliquid cibi: ergo. Sic Pasqualig. tandem *n.* 4. imò in hanc sententiam inclinat Caiet. *loco* pro contraria à Pasqualigo *cit.* nam sic ait: Præsumentes autem aliquid mane propter prævisam longam occupationem retardaturam à prandio, ex eodem capite videntur excusari. Sed quia hora non videtur admittere, quod ad vnitatem prandij spectet quod manè sumitur, ideò ex debilitate isti excusantur quando excusantur, quia scilicet si hoc non facerent, quasi deficerent, & inepti essent ad id quod interim facere oportet. Hucvsque Caiet. malè ergo illos citat Pasqualigus. Quem omnino sequi videtur Sanchez *loc. cit.* quia licèt isti Doctores non excusent prædictum ob vnitatem prandij, sicut excusant lectores, aut inservientes mensæ, vt statim videbimus, excusant tamen illum ob debilitatem, vt expressè air Caietanus, & cum illo Sanchez. Tenet etiam nostram sententiam Abulens. *in cap.* 6. *Matth. q.* 144. & novissimè me citato Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 61. *vers. Sed hic obiter.*

QVÆSTIO XXV.

An inservientes mensis sæcularium possint jejuniorum diebus aliquid cibi sumere antequam serviant, & posteà comedere?

Negat Angles *q.* 4. *de jeiun. art.* 2. *diff.* 1. *append.* 3. loquendo de famulis inservientibus mensæ communi, & regulari, licèt id concedat famulis inservientibus mensæ solemni, aut grandi convivio, per hæc verba: Qua ratione famuli sæculares ministraturi in solemni convivio, si aliquid præsumant, excusari possunt: in regularibus autem prandiis famuli ea licentia vti non possunt. Ita ille. Vnde non omnino bene citat illum Pasqualig. *vbi infra*. Et hanc sententiam videtur tenere Abulens. *loc. cit.*

Sed absolutè respondeo dicendum, posse. Quia tunc omnes, tam Domini, quàm eis servientes, incipiunt prandium, sed horum per aliquod interruptitur tempus, vt muneri suo satisfaciant. Vnde propter hanc rationem faciliùs excusantur ministri communi mensæ servientes, quàm alij qui solemni convivio inserviunt, licèt omnes, vt dixi, sufficienter excusentur, & ideò licitè possint aliquid cibi præsumere. Sic Caiet. *in sum. verb. Ieiunium, c.* 1. Sylvest. *q.* 3. Angel. *n.* 16. Navar. *cap.* 21. *n.* 13. Azor. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 1. Valent. *tom.* 3. *disp.* 9. *quæst.* 2. *punct.* 3. Tolet. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 7. Lessius *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 11. Filliuc. *tract.* 27. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 40. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 3. Bonac. *q.* 1. *cit. punct.* 3. *n.* 10. Sanch. *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 14. *n.* 2. Diana 4. *p. tract.* 4. *resol.* 142. Fagundez *lib.* 1. *de* 4. *præc. Eccl. c.* 4. *n.* 2. Sylvius, Ghetius, Bassæus, & alij quos citat, & sequitur Pasqualigus *decis.* 128. *n.* 2. & me citato Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 51. *vers.* Sed hic obiter.

QVÆSTIO XXVI.

An etiam Religiosi inservientes mensa, possint sine fractione jejunii aliquid comedere antequam serviant?

Negativam sententiam tenere Angles *loco nuper citato*, ait Pasqualigus eadem *decis.* 128. *n.* 4. sed certè omnino malè id ait hic Author, cùm oppositum expressè affirmet Angles, *vt infra*. Non enim intellexit Pasqualigus verba Iosephi Angles à nobis *quæst. antecedenti* relata. Ibi namque non agit de regularibus religiosis, sed de famulis sæcularibus servientibus mensis opulentis, aut solemnibus conviviis, & de iisdem famulis servientibus mensis regularibus (non regularium) hoc est communibus; & primis concedit licentiam aliquid cibi præsumendi, secundis verò negat. Vnde

Absolutè respondeo: Quod etiam Religiosi possint, quia eadem pro his, ac pro sæcularibus ministrantibus militat ratio. Sic Angles *loc. cit.* per hæc verba: Hinc etiam Religiosi qui tenentur aut legere, aut ministrare in mensa, si aliquid interim sumant, excusantur, iam enim censetur prandium pro omnibus inceptum: mihi tamen magis placet, huiusmodi excusari ratione laboris futuri, cui sine magno labore ieiunij non sufficient. Sic ille, & sic omnes Autho-

res

res supra citati, præcipuè Pasqualig. *n.4.* & Llamas *3.part. method.c.5.* §.2 1. *pag.mihi* 512. Quamvis hic Author dicat, quod in sua Congregatione, & in regula Sancti Benedicti contrarium iubeatur, nempe vt servitori, & lecturi diebus jejuniorum Ecclesiæ abstineant à præsumptione cibi, & potius vsque ad secundam mensam, quando plenè sunt cœnaturi, vel comesturi. Sic me citato tenet Diana loco allegato.

QVÆSTIO XXVII.

An etiam ad mensam legentes possint diebus jejuniorum ante lectionem aliquid comedere?

NEgat loquendo de iis, qui pro brevi tempore ad mensam legunt, Abulensis *loc. cit. q.145.* sic dicens: Si parum legendum est, & immediatè cibum capere possunt, non licet eis aliquid de cibo sumere ante lectionem: si verò lectio in longum extendenda est, & diu expectandum, potest nocumentum incurrere lector, si priùs aliquid non comederet, & hoc tum propter temporis diuturnitatem, quia fit magna resolutio, tum etiam propter lectionem, quia capiti exinanito per jejunium valde nocet clamare; si igitur non habeat contrarium consuetudo, licet istis aliquid de cibis sumere ante lectionem, ne legendo deficiant. Ita ille. Ex ex illo Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. quæst.1. punct.3. n.10.* & Reginald. *lib.4. c.14. n.175.* non 177. vt citat Bonac.

Sed absolutè respondeo: Posse omnes legentes ad mensam ante lectionem aliquid comedere, quia jam censetur pro omnibus Religiosis prandium inceptum: ergo sive parum, sive multum legentes legant, omnes possunt absolutè aliquid ante lectionem comedere, & postea prosequi, aut finire cœnam. Sic omnes Doctores citati suprà *quæst. 24. & 25.* & communis.

QVÆSTIO XXVIII.

An huiusmodi ad mensam servientes, & legentes, possint diebus jejunii ante servitium, & lectionem, non solùm in modica quantitate cibum præsumere, verùm etiam in magna?

NEgabunt Doctores docentes, præfatos lectores, & servitores ideò solùm posse præsumere ante servitium, & lectionem ad mensam aliquem cibum, vt aut labore non deficiant suis ministeriis, aut ob vitandam debilitatem; & sic affirmant posse modicum cibi duntaxat ob dictum finem accipere. Ita Abulens. *loco citato*, Bonacina, & Reginald. Angles, Fagundez, Azor, Lessius, Llamas *locis citatis, quæst. 24.*

Sed æquè probabiliter respondeo: Posse etiam cibum in quacunque magna quantitate præsumere, quia vt suprà est habitum, prædicta sumptio cibi est inchoatio prandii post servitium, & lectionem futuri; ergo cùm eadem comestio sit cum sequenti moraliter, nihil refert quod id, quod præsumitur sit in parva, aut in magna quantitate. Sic Pasqualig *loc. cit. num.6. & 7.* Et ante illum ex Caiet. Sanchez *lib. 5. consil. c.1. dub.24. num.2.* & novissimè ex me Diana *part. 10. tract.14. resol.61.*

QVÆSTIO XXIX.

An frangant jejunium servitores, qui dum mensæ serviunt, comedunt reliquias ferculorum quas de illa tollunt?

REspondeo: Non frangere, si ipsi servitores statim post ipsos dominos quibus inserviunt, sint comesturi (benè tamen alias, si quod comederent esset quantitatis notabilis sufficientis ad frangendum jejunium.) Ratio est, quia tunc censentur incipere prandium. Sic Sanchez *lib.5. consil. c.1. dub.24. n.3.* Diana *p.4. tract.4. resol.142.* Trullench *lib.3. in Decal. c.a. dub.3. n.13.* Ghetius *verb. Ieiunium, c.1. n.4.* quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.126.*

Addens idem esse dicendum casu, quo dicti servitores comederent dictas reliquias ex mera gula, non cogitando de inceptione prandii, dummodo posteà prosequantur prandium.

QVÆSTIO XXX.

An omnes jejunantes possint licitè sumere paulò ante prandium quodcunque genus cibi, & in quacunque quantitate?

REspondeo: Posse sumere quodcunque genus cibi, & in quacunque quantitate paulò ante prandium, hoc est, quarta parte horæ plus minusve ante prandium. Ratio est, quia illa comestio, seu sumptio cibi anticipata per hoc breve tempus, vnam, & eandem facit moraliter comestionem cum prandio: ergo licita erit, & sic sine fractione jejunii sumi à quocunque poterit. Sic Pasqualig. *decis.127.* & alij Authores infrà *q.32. & 33.* citandi, & novissimè me citato Diana *part. 10. tract.14. resol.61.* & P. Vidal *in Arca Tholog. Moralis, titulo de jejun. inquisit.1. n.9a.*

QVÆSTIO XXXI.

An frangat jejunium, qui in vnica comestione ventrem adeo replet, vt jejunii difficultatem non sentiat?

AFfirmant (apud Covarruv. citandum) Martinus Ayala Episcopus Guadixiensis *lib. 3. de tradit. Eccles. cap. de jejunio*, & Maior *in 4. dist.15. q.3.*

Sed longè multò probabiliùs, imò vt mihi certum respondeo: Non frangere, quia ille talis verè observat quidquid Ecclesia præcipit, cùm à multiplici abstineat comestione, & à cibis in jejunio vetitis: ergo. Sic expressè Innocent. *in Rubr. de observat. jejun. n.4.* vbi ita ait: Item licèt jejunium sit abstinentia victus, tamen credimus eum jejunare, qui in prædictis consuetudinem observat, licèt ad ingurgitationem comedat quidquid sibi placet; quia in jejunio non tantùm abstinentia attenditur, sed consuetudo Ecclesiæ. Sic ille. Caiet. 2.2. *quæst.147. art.3.* Ioan. de Medina *C. de jejun. cap. de numero refectiõn. & cap. de iis per quæ jejunium soluitur.* Reginald. *lib.4. c.14. n.163.* Abulens. *in cap.6. Matth. quæst.166.* Bonac. *disput. vltima de præcept. Eccles. quæst. 1. punct. 2. n.7.* qui pro hac parte refert Covarruviam *lib.4. variar. c.20. n.11.* Sed certè hic Author in hac quæstione nihil certò statuit, vt meliùs vidit Reginald. quod constat ex verbis eiusdem *loc. cit. vers. non me latet*, vbi sibi hanc quæstionem dubiam esse expressè dicit. Lublinus, Bassæus, Sylvius, Layman, Trullench, & Ghetius,

tius, quos refert, & ſequitur Paſqualigus *deciſ.* 110.

His addi poteſt Fagundez *lib.* 1. *cit. c.* 4. *n.* 1. *in fine*, quatenus docet, eſſe certiſſimum, quod licèt Eccleſia definierit, ſemel tantùm in diebus jejunii eſſe comedendum, cibi tamen, & prandii quantitatem nec definierit, nec commode definire poſſet, propter varias hominum complexiones.

QVÆSTIO XXXII.

An frangat ieiunium, qui coactus ob negotium aliquod per breve tempus interrumpit prandium?

RESpondeo: Non frangere, quia interruptio prandij ob aliquod negotium ſuperveniens, non conſtituit duplex prandium: ergo non frangit jejunium qui illud interrumpit. Sic communiter omnes Doctores. Caiet. *in ſum. verb. Iejunium, §. vnica comeſtio.* Sylveſt. *quaſt.* 3. Navar. *cap.* 21. *n.* 15. Bonac. *quaſt.* 1. *cit. punct.* 3. *n.* 10. Fagundez *lib.* 1. *de* 4. *prac. Eccleſ. c.* 4. *n.* 3. Azor, Reginald. Vterque Sanchez, quos, & alios vſque ad triginta, & ſex Authores refert, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 121.

QVÆSTIO XXXIII.

An ſaltem jejunium frangeret, qui coactus per longum tempus prandium interrumperet.

NEgat abſolutè Paſqual. *deciſ.* 121. *cit. n.* 5. *&* 6. docens: Nullo modo frangere jejunium, etiamſi (vrgente aliquo negotio) quis vſque ad noctem prandium interrumperet. Ratio eius eſt, quia cùm illa interruptio, licèt ſatis longa, non ſit voluntaria, ſed ex neceſſitate, ſecunda comeſtio cenſetur pars, & complementum prioris comeſtionis, quæ imperfecta fuit relicta.

Alii verò è contra abſolutè affirmant, exiſtimantes verè frangere jejunium illum, qui per longum tempus ad arbitrium boni viri prandium interrumperet. Ita Azor. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 1. Reginald. *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 177. & Diana 1. *part. tract.* 9. *reſol.* 33. Portel. etiam *in dubiis regul. verb. Iejunium, in addition. n.* 10. & Thom. Sanchez *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dubit.* 24. *n.* 1. Quatenus ille ait, per mediam horam ſolùm, hic verò per vnicam integram poſſe quem abſque violatione jejunii prandium interrumpere.

Sed in hac quæſtione ſic ſub diſtinctione reſpondeo. Quod ille qui (etiam ob iuſtam cauſam) interrumpit per amplius, quàm per duas horas prandium, ſeu cœnam, non poſſit abſque violatione jejunii ad ipſam complendam redire, ſi comedens aliàs in prima comeſtione ſumpſit cibi quantitatem ſufficientem ad jejunium tolerandum. Quia hoc tempus in hoc caſu ſufficientiſſimum videtur ad dividendas omnino illas comeſtiones, & conſequenter ad violandum jejunium, vt expreſsè docet Leſſius *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 11. *verſ. Infertur quartò.* Qui verò per minoris temporis ſpatium interrumperet, nullo modo violaret. Sic Ioan. Sancius *in ſelectis, diſp.* 52. *n.* 4. qui pro ſe citat Angles *in* 4. *diſt.* 9. *de vnica comeſtione, art.* 2. *diff.* 2. & tenet etiam Ludov. de S. Ioan. *q. vnica de Ieiun. art.* 11. *diff.* 1. *append.* 2. & noviſſimè me citato Diana *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 62. & alij plures penes ipſum.

QVÆSTIO XXXIV.

An jejunans poſſit poſtquam ſumpſit prandium aliò ire ad aliquid edendum?

REſpondeo, vt certiſſimum: Poſſe, ſi è menſa in hunc finem ſurgat; quia ſic nihil facit aliud, quàm continuare moraliter comeſtionem: ergo abſque violatione jejunii id poteſt efficere. Ex quo conſtat, quod dum quis domi comedit, poſſit è menſa ſurgere, & ire ad domum amici ad edendum, & etiam ire ad emenda alia fercula, & poſtea ad domum redire, & ea comedere. Sic Molfeſ. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 10. *c.* 5. *n.* 27. & Paſqualig. *deciſ.* 123. *per totam.*

QVÆSTIO XXXV.

An jejunans qui ſurrexit à menſa animo non redeundi, poſſit iterum mutatâ intentione, ad comedendum redire, ſi adhuc prandium duret?

NEgabunt qui exiſtimant per voluntatem amplius non comedendi interrumpi omnino comeſtionem, & phyſice, & moraliter. Sunt autem ij, quos infrà referam.

Sed probabiliter æquè reſpondeo: Poſſe in propoſito caſu, quia præfatus jejunans, licèt propoſuerit ampliùs non comedere, redit tamen ad comedendum de eodem convivio, & prandio: ergo ad eandem comeſtionem moraliter: ergo cum vnitate morali comeſtionis poteſt ſtare interruptio ſumptionis: ergo ſine violatione jejunii. optimè poterit redire ad comedendum de eodem convivio. Sic Leſſius *loc. cit. n.* 11. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 6. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 6. *n.* 2. Diana 4. *part. tract.* 9. *reſol.* 32. *verſ. Notandum eſt.* Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 13. Quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 124.

QVÆSTIO XXXVI.

An præfatus poſſit iterum redire ad comedendum, adhuc caſu quo prandium eſſet omninò completum?

AFfirmant (apud Paſqualigum) poſſe redire iterùm ad comedendum, ſi modicum tempus interceſſit, Molfeſius *in ſum.* 1. *part. tract.* 10. *c.* 5. *n.* 27. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 2. *quaſt.* 10. *n.* 41. Baſſæus *in floribus Theolog. practic. verb. Iejunium* 1. *num.* 15. Bonac. *diſp. vlt. de prac. Eccleſ. q.* 1. *punct.* 10. & Ghetius *verb. Iejunium, c.* 1. *n.* 4. Additque hanc ſententiam approbare Dianam 1. *part. tract.* 9. *reſol.* 32. *verſ. Sed plus addit.*

Negabunt verò (etiam apud eundem Paſqualigum) Navar. *cap.* 13. (non 25. vt citat Paſqualig. *num.* 15. Pedraza *præcept.* 3. Angles *quaſt.* 9. *de jejun. art.* 2. *diff.* 1. *append.* 2. Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.* 1. *dub.* 24. *n.* 4. Layman *tract.* 8 *cit. c.* 1. *n.* 6. Valentia 2. 2. *diſp.* 9. *q.* 2. *punct.* 3. Portel. *in dubiis Regular. verb. Iejunium in Addit. num.* 10. Fernandez *part.* 2. *exam. Theolog. moral. cap.* 8. §. 2. *num.* 18. Sancius *in ſelectis, diſputat.* 52. *n.* 4. & Lublinus 1. *part. ſum. verb. Iejunium, num.* 26.

Sed mediâ viâ, juxta dicta clariùs Reſpondeo: Poſſe iterum redire, ſi redeat poſt breve tempus, & voluntate mutata, ad comedendum ea quæ in eadem menſa, & convivio priùs appoſita erant; quia tunc redit ad comedendum partem (moraliter loquendo)

comeſtio

comestionis præcedentis ; & sic non multiplicat moraliter comestionem,& consequenter non franget jejunium. Secus autem respondeo, casu quo rediret ad novum prandium, quia tunc assumeret novam refectionem, & sic frangeret jejunium. Sic Pasqualig. *decis.* 125. *à n.* 3. Qui nullum citat pro hac parte Authorem. Sed credo illam tenere Bonacinam ; nam expressè loquendo de nostro casu,sic ait. Si modica intercessit mora, is qui à mensa recessit animo non continuandi,poterit adhuc, mutatâ voluntate continuare, & ad convivas redire, si nondum est perfectum prandium, quia moraliter censetur vnicum prandium,ob exiguam distantiam. Sic ille. Nostram ergo, & non aliam docet sententiam. Imò & Filliuc. si attentè legatur. Molfesius autem citatus à Pasqualigo pro prima sententia, non loquitur de quæstione à nobis proposita nunc , sed de difficultate proposita suprà *q.* 33. Alios Authores pro nunc non vidi.

QVÆSTIO XXXVII.

An jejunans qui plicato linteolo proposuit nil ampliùs comedere , possit mutato proposito de ferculis noviter appositis aliquid sumere ?

REspondeo ex dictis : Posse , quia adhuc in dicto casu perseverat idem prandium, cui ipse quoque accumbit , & ideò non instituit novam comestionem de novis ferculis sumendo , propter quod non franget jejunium. Sic Villalob. *tract.* 23. *diff.* 6. *num.* 2. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 5. *dub.* 24. *num.* 5. Trullench *cap.* 2. *cit. dub.* 3. *num.* 13 Ghetius *verb. Jejunium, c.* 1. *num.* 4. quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 122. per totam. Quibus addendi sunt Diana *resol.* 32. *cit. vers. Notandum est*, & alij.

QVÆSTIO XXXVIII.

An frangatur jejunium per odorem nidoris exhalantis ex carnibus, & aliis rebus odorem spirantibus ?

AFfirmabunt aliqui , quos suppresso nomine refert Abulens. *in cap.* 6. *Matth. quæst.* 117. Quorum fundamentum potuit esse, quia existimarunt,sequuti opinionem quorundam Medicorum, quod odor non solùm confortet , sed etiam nutriat. Quod latè probat Anton. de Leone *quæst. morali de Chocolate, p.* 2. §. 4. *n.* 12. *fol.* 38. & *part.* 3. §. 5. *num.* 9. & 10. *fol.* 47. & 48. licèt asseveranter neget, non ideò per odorem solui jejunium Ecclesiasticum. Vnde,

Vt quid certissimum respondeo : Non frangi. *Primò* , quia odores non sunt prohibiti ab Ecclesia in diebus jejunii. *Secundò*, quia certum ferè apud omnes est, quod licèt odores confortent aliqualiter naturam debilitatam, ejusque vires roborent , non tamen nutrient illam, eo quòd odor sit substantia ita levis,quæ nullo modo converti possit in substantiam odorantis ad ipsius nutritionem : ergo non sunt repugnantes jejunio. Sic D.Thom. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *q.* 3. *ad* 4. sic dicens : Ad quartum dicendum, quod odor non nutrit, vt patet per Philosophum in libro de sensu, & sensato, sed aliquo modo confortat. Vnde non soluit neque jejunium naturæ , neque jejunium Ecclesiæ. Sic D.Thom. Et sic etiam Abulens. *loc. cit.* & Reginald. ex illo *lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 172. Molfes. *in sum. tract.* 10. *cap.* 5. *n.* 11. Angles *quæst.* 9. *de jejunio, art.* 2. *diff.* 2. *Append.* 2. Vega 1. *p. sum. c.* 14. *casu* 32. *in fine*, dicens esse communem omnium sententiam. Fagundez *de* 4. *præcept. Ecclesf. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 14. inquiens id esse certissimum.

QVÆSTIO XXXIX.

An ex justa causa liceat sumere mane , aut horâ prandii collationem,dilato in noctem prandio ?

REspondeo tanquam certum : Licere, quia quamvis consuetudo,per quam collatio est introducta, habeat , vt collatio fiat ad vesperam , vel de nocte, tamen intelligendum venit cessante omni causa justa illam in aliud tempus commutandi ; nam hac constitutione,licita omnino est commutatio. Sic omnes Doctores. Legantur Bossius *de Iubilæo sess.* 4. *casu* 18. *n.* 102. Molfesius *in sum. tract.* 10. *c.* 5. *n. vlt.* & Fagundez *de* 4. *præc. Ecclesf. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 16. vbi assignat causas iustas ob quas dicta mutatio fieri possit. Sunt autem confectio itineris faciendi, intentio negotiorum vrgens, solicitudoque illorum, vel venatio , aut piscatio , vel alia similia.

QVÆSTIO XL.

An etiam sine causa liceat sumere collationem manè , aut horâ prandij, dilato in noctem prandio ?

REspondeo tanquam certum : Non licere. Nam ad minus est veniale. Probatur, quia qui prædicta hora collationem sumeret , omnino contra vniversalem consuetudinem , & morem Ecclesiæ ageret : ergo cùm id absque iusta causa efficeret, verè venialiter ad minùs peccaret. Sic omnes Doctores. Cenedo *in collect.* 53. *ad Decret. c. Quadragesima, n.* 2. in fine, & penes illum Armilla,Navar,Caiet. & Beja, & alij statim citandi.

QVÆSTIO XLI.

An non solùm sit veniale, verùm etiam mortale prædictam commutationem sine causa facere ?

AFfirmant Azor. 1. *part. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 6. *in fine* , & Fagundez *de præc.* 4. *Ecclesf. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 16. Ratio eorum est , quia collatio est à consuetudine introducta, vel contra jus, vt aliqui volunt , vel contra vniversalem Ecclesiæ consuetudinem vnicam præcipientem refectionem , vt nos meliùs diximus suprà *disp.* 4. *q.* 2. ergo non est amplianda ad diversa tempora, vltra tempus per consuetudine inductum. Tunc sic. Sed non est adhuc per consuetudinem inductum, vt collatio fiat manè, aut hora prandij : ergo absque fractione ieiunij , & consequenter absque mortali nequit collatio sumi manè , aut hora prandij. Citat etiam Bossius pro hac sententia Caietanum *in sum. verb. Ieiunium, §.* 1. *in fine.* Navarrum *cap.* 21. *num.* 14. Graffium *lib.* 2. *decis. c.* 47. *num.* 30. Cenedum *lib. qq. Canon. q.* 41. *n.* 6. & Lavotium *de Iubil. part.* 1. *c.* 20. *n.* 13. Sed certè non omnino benè. Quia hi Doctores solùm dicunt , non esse licitum absque legitima causa manè sumere collationem , & vespere cœnare. Quod verum manet, etiamsi in hoc solùm committatur veniale, vt ipse tandem cum aliis dictos Doctores explicat. Vnde,

Probabiliùs respondeo : Esse tantùm veniale. Ratio est, quia per hoc,quod quis manè,aut hora prandij capiat collationem, & vesperi cœnet,nullo modo violat

violat ſubſtantiam jejunii, cum jejunium hodie ex prandio vnico,& vnica collatione conſtet, ſed ſolùm tempus: ergo ſolùm frangit jejunium quoad levem circunſtantiam,& conſequenter venialiter ſolùm. Sic Tolet. *lib.5.c.2.n.9.* Angles *de jejun.q.9.art.2. diff.5.* Vega *1.p.c.84.caſu 5.* Leſſius *de juſt.lib.4. dub.2.n.11.* Filliuc.*tom.2. tract.27.c.2. n.29.* Bonac.*de prac. diſp. vlt.q.1.punct.3.n.6.* Layman *lib.4. tract.8.cap.1.n.10.* quos citat, & ſequitur Boſſius *de Iubil.ſect.4.caſu 18. n.105.* Quintanadveñas *de Iubil.c.8. n.16.* & alij.

DISPVTATIO VI.

De hora qua ſumenda eſt refectio in die jejunii, & qua ieiunium incipit.

QVÆSTIO PRIMA.

An in diebus ieiunij ſit differenda refectio quouſque corpus inediam ſentiat?

AFFIRMATIVAM partem latè probat,licèt non ſequatur, Ioan. Medina *C. de jejunio, q. de hora refectionis.*

Sed certiſſimè reſpondeo: Quod non, quia præcepto jejunii non præſcribitur, quod inediâ affligatur corpus, aliàs fieret, vt vnus teneretur differre prandium vſque ad nonam, alius ad veſperam, alius ad Solis occaſum, alius denique teneretur tota die non comedere, quod eſſe abſurdum, nemo non videt. S.Thom.*2.2.q.147.art.7.* Caiet.& Sylvius *ibi,* Angles *q.9. de jejunio, art.3. diff.2.* Reginald. *lib.4. c.14.n.165.* Medina *loc.cit.* Bonac. *diſp.vlt.deprac. Eccleſ. q.1. punct.4. num.4.* Fagundez *precept.4. Eccleſ. lib.1. cap.3. num.8.* Paſqualigus *deciſ.142.* & ſic communis conſenſus fidelium.

QVÆSTIO II.

An antiquitus hora nonâ, id eſt tertia poſt meridiem, fuerit hora comedendi in ieiuniis extra Quadrageſimam?

NEgant quidam,quos citato nomine refert Abulenſis *in c.6. Matth.q.163.* exiſtimantes,nullam eſſe horam determinatam comedendi pro jejunio ſervando. Hanc ſententiam expreſsè tenuit Philippus Decius *in cap. Ad audientiam,* de reſcriptis, *n.23.* vt conſtabit ex eius verbis infrà *q.11.* referendis.

Sed certiſſimè reſpondeo: Fuiſſe horam determinatam, nempe Nonam in jejuniis extra Quadrageſimam. Quia ſic colligitur ex Canone 54. Concilij Moguntiaci, & ex Sanctis Patribus, Athanaſio *lib. de Virgine.* Auguſtino *epiſt.118. ad Ianuarium, cap. vlt.* Caſſiano *collat.21. cap.23.* & ex D.Thom. *2.2. quæſt.147. art.7. in corpore,* ſic dicente: Vt jejunans aliquam afflictionem ſentiat pro culpæ ſatisfactione, conveniens hora comedendi taxatur jejunantibus circa horam nonam. Sic D. Thom. vbi Caiet. hæc addit: Tempore igitur D.Thomæ, communiter homines comedebant hora ſexta, hoc eſt,in meridie; Tunc enim eſt ſummus Solis aſcenſus, & jejunantes comedebant hora nona, quæ conſequenter eſt hora tertia poſt meridiem, in qua hora conſtat Chriſtum expiraſſe. Ita Caiet. & omnes communiter. Covarruv. *lib.4. variar. cap.20. num.14.* Fagundez *c.3. cit.n.1.* Paſqualig. *deciſ 143. n.1.* & Ludov. de S.Ioan. *q. de jejunio, art.13. diff.1.* Boſſius *de Iubil. ſect.4. caſu 18. num.82.* & alij.

QVÆSTIO III.

An etiam in jejuniis Quadrageſimæ hora nona fuerit olim hora ſumendi refectionem?

AFfirmabunt D.Thom. Abulenſ. Richard. Turrecremata, D.Anton. & Covarruv. quoa pro hac parte citat ac ſequitur Fagundez *loc.cit.n.2.* exiſtimans idem ſentiendum eſſe de iis jejuniis, atque de jejuniis extra Quadrageſimam.

Sed probabiliùs reſpondeo negativè, quia in Quadrageſimæ jejuniis non ſolùm differebatur olim refectio vſque ad Nonam, ſed vſque ad veſperam. Quia ſic colligitur ex regula S.Benedicti *c.14.* ita dicente: Quarta, & ſexta feriâ jejunent vſque ad Nonam. In Quadrageſima verò vſque ad Paſcha, ad veſperam reficiant. Idem docet D. Bernard. *ſerm. 3. de Quadrageſima,* & Micrologus *cap.49. de obſervat. Eccleſiaſt.* vbi ſic ait: Hoc quadrageſimale jejunium ab aliis differt diebus, quod in aliis poſt nonam, in hoc autem poſt veſperam reficere debemus. Nunc juxta Canones quadrageſimaliter jejunare cenſemur, ſi ante veſperam reficimur. Sic ille, & ſic Paſqualig. *deciſ. 143.n.2.* & ante ipſum Azor *lib.7.c.11.quæſt.2. col.735.* Boſſius *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An nunc hora ſumendi refectionem in omnibus Eccleſiæ jejuniis ſit hora ſexta, ſeu meridiana?

REſpondeo affirmativè, quia ita vniverſali conſuetudine eſt introductum, & contrarium ab ipſamet abrogatum. Sic Caiet. *2.2. q.147. art.7. & in ſum. verb. Ieiunium, c.1.* D. Anton. *2. part. tit.6. cap.2. §.2.* Maior *in 4.diſt.15. quæſt.2.* Richard.*in 4.diſt.15. art.3. quæſt.8, in fine,* Medina *C.de jejunio, q.uæſt.1. in fine,* Covarruv. *lib. 4. variar. cap. 20. n.14. ante finem,* Reginald. *lib.4. c.13, num.156.* Abulenſ. *in c.6. Matth.q.163.* Azor.*lib.7. cap.11. quæſt.2.* Fagundez *præcept. 4. Eccleſ. lib.1. cap. 3. num.3.* Layman *lib.4. tract. 8. cap. 1. num.8.* Sanchez *lib.5. conſil. cap. 1. dub.28. num.1.* Filliuc.*tract.27.part.2. cap.4.num.67.* Trulleneh *lib.3.in Decalog.cap.2. dub.4. num.2.* Paſqualig. *deciſ. 143. num.2.* & Boſſius *de Iubil. ſect.4. caſu 18. num.85.* ſic dicens: Verùm cùm poſterioribus temporibus homines propter animi, & corporis infirmitatem tandiu in jejunio non perſeverarent, anticipatum eſt communi Eccleſiarum conſuetudine tempus cœnandi, ſeu potiùs prandendi, &c. Quare hodie hora ordinaria, & competens ad ſumendam refectionem eſt circa meridiem.

QVÆSTIO V.

An hora ſexta,ſeu meridiei, vel duodecima, quæ eſt hora taxata ad prandendum in jejunii diebus, ſit more mathematico ſervanda?

REſpondeo: Quod non, ſed morali,groſſo, & lato modo, præſertim vbi nullum eſt horologium: quia

Quia in rebus moralibus moraliter est procedendum, & certè vtplurimùm impossibile esset servare punctum Astronomicum meridiei, & ita tenent omnes Doctores, præcipuè citati. Caiet. Azor, Reginald. Fagundez, Abulens. Filliuc. Trullench, Pasqualig. *loc. cit.* Tamburin. *de jure Abbat. tom.* 2. *disp.* 12. *q.* 10. *num.* 3. Rodriguez 1. *part. sum. cap.* 23. *initio.* Bossius *loc. cit. num.* 86. & alij.

QVÆSTIO VI.

An hora meridiana taxata ad prandendum, computari etiam possit secundùm horologium Solare?

RESpondeo affirmativè: Imò quia certiùs ostendit hoc horologium meridiem, satius esset illi se conformare. Sic Azor *loc. cit. q.* 1. *in fine*, hæc dicens: Convenit inter omnes horam meridianam computandam esse non secundùm rigidum Astronomorum calculum, sed secundùm horologia vsitata inter homines, & rudi quadam minerva. Sylvest. *verb. Iejunium, q.* 4. *n.* 12. Sic ille. Filliuc. *c.* 4. *cit. n.* 68. Pasqualig. *decis.* 143. *cit. n.* 8. & Bossius *sect.* 4. *de Iubil. casu* 18. *n.* 87.

QVÆSTIO VII.

An vbi est consuetudo sumendi prandium vnâ, aut duabus horis ante meridiem, licitè possit observari?

RESpondeo affirmativè: Quia sicut olim in more fuit positum, vt in diebus jejuniorum ederetur ad horam nonam (hoc est tertiam post meridiem) vel vesperam (hoc est, sextam ferè post meridiem) & postea consuetudine etiam effectum est, vt in omnibus jejuniis cibus in meridie (hoc est, hora duodecima) caperetur. Sic etiam eadem consuetudine fieri potuit, vt hora competens ad edendum sit (vt est apud nos vna hora ante meridiem, hoc est, hora vndecima, vel duabus horis, vt est apud Veronæ cives, qui præsertim æstate duabus horis ante meridiem reficiuntur. Vt notat Pasqualig. *loc. cit. n.* 6. Imò apud omnes id observari jam clarè docet Viguerius *de institution. Theolog. cap.* 7. *de temperantia*, §. 3. *vers.* 1. vbi absolutè ait, quod nunc hora competens prandii sit hora vndecima. Idem docet post illum Reginald. *n.* 156. *cit.* ex Azorio *q.* 1. *cit.* sic dicente: Consuetudine postea est introductum, vt jejunium solvatur ad horam sextam, vel paulò ante illam, hoc est, ad meridiem, vel sub meridiem, qui mos nunc in Ecclesia servatur, præsertim apud Monachos, ac cæteros Religiosorum Ordines. Sæculares enim jejunium laxant, ac solvunt hyeme quidem vna ante meridiem hora, æstate verò duabus ferè horis ante meridiem. Monachi verò, & cæteri Religiosi hyeme, aut semihora ante meridiem, æstate verò vna hora integra, aut etiam vna, & semihora ante meridiem. Sic Azor, & penes ipsum Silvest. Richard. Angel. Rosella, Tabiena, & Caiet. Pasqualig. *n.* 6. *cit.* citans etiam Filliucium, Fagundez, Abulens. Rodriguez, Toletum, Bossium, Trullench. & alios, & addens *n.* 7. Posse Regulares se conformare hac in re consuetudini locorum, in quibus habitant, cùm adhuc respectu ipsorum sit rationabilior, eo quòd de nocte ad matutinas preces surgant.

QVÆSTIO VIII.

An qui sine causa notabiliter anticipat horam comedendi in die jejunii, valeat jejunium?

AFfirmant Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. & *in summa verb. Iejunium, c.* 1. Palud. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *concl.* 1. Palat. *disp.* 8. *post* 6. *conclus.* Turrecremata *cap. Solent, n.* 2. *de consecrat. dist.* 1. Abulens. *q.* 172. & 173. *in c.* 6. *Matth.* D. Anton. 2. *part. tit.* 5. *c.* 2. §. *vlt.* Navar. *cap.* 21. *n.* 27. Covarruv. *lib.* 4. *var. c.* 20. *n.* 14. Sylvest. *verb. Iejunium, n.* 13. Tabiena *q.* 5. Ledesma 2. *part.* 4. *q.* 17. *art.* 4. *in fine*, Angles *quæst.* 9. *de jejunio, art.* 3. *diff.* 1. *Append.* 1. *post concl.* 2. Graffius *lib.* 2. *decis. c.* 37. *n.* 35. Azor 1. *cap. lib.* 7. *cap.* 11. *q.* 3. Vega *tom.* 2. *sum. c.* 14. *casu* 33. Fagundez *prac.* 4. *Eccles. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 4. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. c.* 11. *n.* 51. & *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 28. Llamas *part.* 3. *Method. cap.* 5. §. 25. Sylvius 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 3. *concl.* 3. Ghetius *in Thesaur. animæ, verb. Iejunium, c.* 3. *n.* 7. Lavorius 1. *part. de Iubil. c.* 20. *n.* 15. Homobon. *de exam. Eccles.* 1. *part. tract.* 7. *c.* 20. *q.* 90. Ioan. à Cruce 1. *p. sum. prac.* 4. *art.* 4. *dub.* 8. *concl.* 2. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 27. *c.* 2. *dub.* 4. *vers. Tambien se ha*, & Reginald. *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 160. Quos omnes pro hac parte citat Pasqualig. *decis.* 16. Quibus addi adhuc possunt Ludov. de S. Ioan. *art.* 13. *cit. diff.* 1. *append.* 2. August. Barbosa in collectan. Doctor. *in* 1. *part. decreti, dist.* 25. *cap. vnum oravium, n.* 5. & alij. Ratio eorum est; quia omnes putant, eum non jejunare, qui manè in die jejunij comedit, seu prandium sumit.

Sed æquè probabiliter respondeo: Non violare jejunium, nec consequenter peccare mortaliter, sed venialiter tantùm. Quia hora sumendæ refectionis non est de essentia, seu substantia jejunii, sed illius circunstantia, seu conditio quædam, vt docent communiter Doctores, Palud. Gabriel, Caiet. Angel. Medina, Navar. Rodriguez, Sanchez, Bonacina, Filliuc. Lavor. Bossius, Diana, Ghislinus, Molfes. Tamburin. Naldus, & Villalob. quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 145. contra Ioan. Sancium oppositum tenentem *disp.* 53. *n.* 5. ergo non servata hora jejunii, satisfiet verè præcepto jejunii quoad substantiam: ergo nullo modo peccabit mortaliter, qui horam taxatam pro prandio non servat. Sic Pasqualig. *decis.* 146. *n.* 3. & 4. & penes ipsum Innoc. *c.* 1. *de observat. jejun.* & ibi Ioan. Andreas, & Ancharan. & alij Canonistæ. Card. *in cap. Ex parte, n.* 2. §. *Item, de observat. jejun.* Archidiacon. *in cap. vnum orarium*, §. *alias oa demum, dist.* 25. Gabriel *in* 4. *dist.* 16. *q.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. §. *Quando de hora*, Alens. *part.* 4. *q.* 103. *n.* 3. Angel. *verb. Iejunium*, *n.* 2. Paulus Palac. *in sum. Caietani, verb. Iejunium*, §. 1. Richard. *in* 4. *dist.* 15. *art.* 3. *quæst.* 8. *in fine*. Vivald. *in Append. cap.* 25. *de jejun. Quadragesime, n.* 59. Lessius *lib.* 4. *de just. c.* 2. *dub.* 2. *n.* 13. Tolet. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 5. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 72. Lopez 2. *part. instruct. c.* 112. Medina *lib.* 1. *sum. cap.* 14. §. 10. Rodriguez *tom.* 1. *sum. cap.* 23. *n.* 3. Henriquez *in compend. casuum moral. cap.* 18. *num.* 5. Bassæus *in floribus Theolog. pract. verb. Iejunium* 1. *num.* 16. Ghislinus *verb. Iejunium, num.* 16. Ludovicus à Cruce *in Bulla Cruciata, disp.* 1. *cap.* 5. *dub.* 14. *n.* 3. *in fine*. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 4. *n.* 13. Tamburinus *tom.* 1. *de jure Abbat. disp.* 12. *quæst.* 10. *n.* 6. *in vlt. edit.* Lezana *in summa, verb. Iejunium, num.* 5. Bonac. *disp. vltima de prac.* 4. *Eccles. quæst.* 1. *punct.* 4. *n.* 3. Fernandez *part.* 2. *exam. Theol. moral. cap.* 8. §. 3. *num.* 6. Villalob. *tom.* 1. *sum. tract.* 23. *diff.* 9. *n.* 3. Molfesius *tom.* 1. *sum. tract.* 10. *c.* 5. *num.* 16. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 27. *vers. Hac opinio*, & Bossius *sect.* 4. *de Iubilæo, casu* 18. *num.* 98.

qui cum Laymanio *lib.4.tract.8. cap.1. n.11.* asserit, olim fuisse peccatum mortale, qnando vnica refectio sumebatur tempore cœnæ: nunc autem, quia cœna mutata est in prandium, non esse mortale, sed tantùm veniale.

Sed ex his Authoribus, quos pro hac parte citat Pasqualigus, Richardus citatur à Sanchez pro contraria. Sed non ita benè. Nam certè Richardus in hanc nostram inclinat sententiam, dum loco pro illa citato dicit: In observatione jejunii non esse tantæ necessitatis horâ comedendi, sicut est comedere semel tantùm. At verò Vivaldus oppositum expresśè docet *loc. cit. num.55.* per hæc verba: Respondeo peccare mortaliter, si talis anticipatio esset notabilis, secus si modica, scilicet per quartum, vel dimidium horæ. Ita ille. Malè ergo citatur à Pasqualigo, imò & à Bossio *loc.cit. n.95.* Addi tamen potest pro nostra sententia Anton.de Leone *quæst.de chocolate,part.2.fundam.5. §.1. n.3.* qui alios citat Authores.

QVÆSTIO IX.

An qui absque iusta causa prævenit notabiliter horam prandendi, teneatur implere jejunium?

NEgat expresśè Sancius *in selectis,disp.53.n.5.* qui pro hac parte citat Paludanum, Sylvestrum, & Lessium. Sed non benè. Nam hi Authores solùm loquuntur de eo, qui sciens, sive cum culpa, aut sine illa sumpsit manè jentaculum, aut prandium intentione non jejunandi, in quo casu (ait Lessius) dicunt hi Authores esse probabile, non teneri eo die jejunare, cùm jejunium sit voluntariè violatum. Legantur Lessius *lib.4. de just.c.2. dub.3.n.18.* Qui solum id esse probabile affirmat casu quo ille nequiret sine cibo totam diem transigere. Et certè eandem sententiam debent consequenter tenere Authores quæstione præcedenti pro prima sententia adducti, cùm eodem modo doceant eum, qui absque causa prævenit notabiliter horam prandendi, & peccare mortaliter, & jejunium frangere. Sed non omnes id faciunt. Nam Vivaldus *loc.cit.n.58.& 59.* adhuc sentit, quod quamvis præveniat horam prandii, teneatur tamen jejunium cœptum continuare, atque perficere. Sed licèt in hoc benè, non consequenter. Vnde juxta nostram sententiam

Respondeo: Quod teneatur jejunium cœptum continuare, & perficere; quia illud nullo modo anticipando horam prandii fregit, & consequenter nec peccavit mortaliter, sed venialiter tantùm: ergo tenetur illud implere. Sic omnes Doctores pro nostra sententia adducti superiori quæstione, debent tenere, vt in hoc benè sentit Vivald. *loc.cit.* Et expresśè tenent Pasqualigus *decis.153.* & penes ipsum Lopez, Azor, Reginald. Layman, Fagundez, Villalobos, Trullench, & alij.

QVÆSTIO X.

An in ieiuniis extra Quadragesimam liceat sumere prandium antequam officium Nonæ dicatur?

NEgat Paludanus *in 4.dist.15. q.4. art.4. concl.1.* existimans teneri quem in his jejuniis expectare, donec Nona dicatur. Ita enim ait *loc.cit.* In jejuniis Quadragesimæ expectare debet jejunans post horam nonam, & quod non edatur antequam celebrentur vesperæ: Non in aliis jejuniis, sed post sextam.

Sed certissimè respondeo: Licere, quia contrarium nec textu aliquo, nec consuetudine probari potest: poterit ergo jejunans ante dictam Nonam licitè omnino refectionem sumere. Fagundez *de 4. precept. Eccles. lib.1. cap.3. num. 9.* Reginald. *lib.4. cap.13. num.159.* ex Caietano, Navarro, & aliis statim citandis.

QVÆSTIO XI.

An etiam in jejuniis Quadragesimæ liceat cuilibet comedere antequam vesperæ dicantur?

NEgant (& à fortiori) Paludan. *loc.cit.* & Albericus, apud Vivaldum *vbi infrà.* Qui etiam citat pro hac parte, sed malè omnino, Richardum, Ledesmam, & Sylvestrum. Fundamentum eorum est, quia in cap. *Solent, de consecrat. dist.1.* expresśè dicitur: Non esse credendos jejunare eos, qui manducant antequam vespertinum officium celebretur, per hæc verba: *Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox vt signum audierint, ad horam nonam comedere. Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quàm vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, & vespertinis officiis, & largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est.* Sic ille Canon, qui juxta Gratianum est Concilii Cabilonensis, juxta D.Thomam *2.2. q.147. art.7.* Concilii Chalcedonensis, & juxta Burchard. *lib.13. cap.12.* Sylvestri, (non Sylverii, vt scribit Pasqualigus) Papæ. Tunc ergo: Sed sic est, quod hodie vesperæ recitantur in Quadragasima ante meridiem, nempe horâ vndecimâ, quæ est hora prandii: ergo nemo poterit licitè comedere antequam officium vespertinum recitatum fuerit.

Propter hanc eandem rationem, relatam sententiam videtur amplecti Decius in cap. *Ad audientiam, de rescriptis, à num.21.* vbi sic ait: Et in Quadrag. jejunium est de præcepto, *d. c. Quadrasima*, in principio. Et in tali jejunio illud præcipuum est, quia non est comedendum, nisi post vesperas, quæ hac ratione dicuntur manè, *cap. Solent, de consecr. dist.1.* & notat Abb. *in rubr. de observ. jejun.* & ibi dicit, quod in aliis jejuniis non est hora præfixa ab Ecclesia. Ita Decius.

Sed adhuc vt certissimum respondeo: Etiam licere, quia recitatio officii divini nullam habet connexionem cum vnica comestione, quæ in die jejunii conceditur: ergo nihil refert, quod hæc ante dictas vesperas, vel post sumatur. Quod quidem verissimum est etiam respectu Clericorum, qui addicti sunt choro. Neque enim illi tenentur dicere vesperas ante prandium. Quamvis aliqui ex Doctoribus mox citandis dicant, quod hujusmodi qui choro sunt addicti, non debeant id facere absque justa causa. Sic D.Anton. *2.part.tit.6.c.2.§.1.* Caiet. *2.2.q.145. art.7. & in sum. verb. Ieiun. c.1.* Navar. *c.21. n.27. vers. Septimò,* Medina *C. de jejun. q.2. in fine,* Ledesma *2.p. 4.q.17. art.4.* Reginald. *lib.4. c.13. n.159.* Fagundez *lib.1. de 4. prae. Eccles. c.3. num.9.* Angles *q.9. de jejun. art.3. diff.1. dub.1.* Vivald. *in append. ad Candelab. cap.15. n.51.* Sylvest. *verb. Ieiunium, n.12.* Pasqual. *decis.44.* Llamas *3.p. Meth. c.5. §.26.* Barbosa *in cap. Solet, cit. de consecr. dist.1. n.2.*

Ad fundamentum opinionis contrariæ respondeo *Primò* ex Covarruvia, illum Canonem non reperiri

titi apud aliquod Concilium ex præcitatis. *Secundò*, quod dato qood ille Canon fit alicujus Concilii, jam consuetudo illum abrogavit. *Tertiò*, quod concessio etiam, quod vigeat, vt quidam Recentiores volont, debet intelligi de hora in qoa vesperæ debent recitari, vt scilicet aute ipsam non comedatur, non autem, quod non comedatur ante ipsarum recitationem. Tandem, quod in ptaxi regulariter loqueodo tempore Quadregesimæ non mandocant jejunantes ante dictas vesperas, cùoi illas dicant ferè omnes Ecclesiæ ante vndecimam boram, vt in vndecima comedant.

QVÆSTIO XII.

An jejunantes possint per vnam integram horam ante meridiem prandere absque vllo peccato?

NEgat in primis apud Pasqualigum Fagundez *prac.4.Eccles. lib.1.c.3.n.4.* in antiqua editione; asserens illum peccare mortaliter, qui per dimidiam horam ante meridiem comestionem sumeret. Sed certè Fagoodez non dieit, quod ille peccet mortaliter, qui per semihoram ante meridiem pranderet, sed qui per semihoram ante horam vndecimam. Sie enim ait: Et ideò credo, semihoram respectu horæ prandii, quæ est vndecima hora diei, apud nos esse tempus notabile. Ita ille *n.4. cit. & n.2. in nova edit.* sic: Itaque re benè considerata, censeo eum, qoi absque vlla causa semihora ante vndecimam prandium, seu cœnam caperet, peccare mortaliter, quia notabiliter antevertit tempos à consuetodine præscriptum. Et ita videtor docere Ioannes Sanchez *disp.53. n.2.* Hucusque Fagondez. Malè ergo eitatur a Pasqualigo.

Negant secundò alii existimantes, non esse licitum, sed peccatom mandueare per aliquid amplios semihoræ ante meridiem. Sic Filliuc. *tract.27.part.2. cap.4. n.73.* Sylvius *2.2. q.147. art.7. concl.2.* Sanchez *lib.5. consil c.1. dub.28.* Diana *1. part. tract.9. resol.27.* & alij, qoos citat, & sequitur Vivald. *loc.cit. num.53.*

Negat tandem Azor *1.p. lib.7.c.11.q.4.* vt videri potest per hæc quæ dicit verba: Quæres quis notabiliter intelligatur antevertere horam jejunii, ita vt lethale peccatum admittat. Respondeo eum, qui per vnam horam integram antevertit: sed qui prævenit per quadrantem horæ, lethaliter non peccat, quamvis leviter delinqoat, siue justa causa horam debitam præveniens: Qui antevertit per semihoram, fortassis etiam leviter tantùm peccat. Ita Azor. Sed certè non consequenter, cùm eodem capite, *quæst.1.* apertè dicat, & doceat, posse laicos hyeme comedere vnâ ante meridiem horâ, æstate verò duabus ferè horis ante meridiem: Religiosos verò hyeme semihorâ, aut etiam horâ ante meridiem, æstate verò vnâ horâ integrâ, aut etiam vnâ, & semihorâ ante meridiem.

Alii denique docent, posse qoidem jejonantes per vnam circiter horam ante meridiem prandere absque peccato, etiam veniali, secus verò si id faciant per vnam horam iotegram. Sic penes Pasqualig. Angles *q.9. de jejun. art.3. diff.1. concl.2.* Medioa *lib.1. sum. c.14.§.10.* Graffius *1. part. decis. lib.2.c.37.n.35.* Vigoetius *c.7. institut.§.3. vers.1.* Rodrigoez *in Bull. Cruciat. §.6. & in sum. 1.p.c.23. initio.* Toletos *lib.6.c.3. n.5.* Vega *1.p. sum.c.14. casu 33.* Ioan. à Cruce *1. part. sum. prac.3. art.4 n.2.* Molfes. *in sum. tract.10. c.5. num.15.* Ioan. Sanchez *in select. disput.53.n.1.* Trulleneh *lib.3. in Decalog. c.2. dub.4. n.2.* Villalob. *tract.23. diff.9 n.1;* quos omnes citat, & sequitur Pasqualigus *decis.147. num.4.*

Sed probabiliùs respondeo: Posse per vnam integram horam aote meridiem prandere, absque vllo prorsus peccato, quia certè jam apud omnes consuetudine est introductum, & firmatum; vt auditâ horâ vndecimâ, absque vlla prorsus mora jejunantes prandere incipiant. Sic sentiunt absolotè omnes Authores, quos pro se citat Pasqualig. cùm doceat, posse absque vllo prorsus serupulo jejunantes horâ undecimâ prandere. Qoibos addi possunt Azor, & Fagundez nuper adducti, & etiam quos suprà *q.7. citavimus.* Præcipuè Ludov. de S. Ioan. *art.13. cit. diff.1. concl.2.* vbi sic ait: [En este tiempo podemos sin escropulo comer à la hora vndecima, porque en Roma, y en todo el mondo, no solamente entre seculares, mas entre Religiosos, se guarda esta costumbre, y en las cosas positivas la costumbre consentida da y quita derecho.] Sic ille, ex Angles *q.9. de Iejunio, art.3. diff.1. conclus.2. pag.440.*

QVÆSTIO XIII.

An etiam jejunantes possint absque vlla culpâ prandere ante horam præfixam, sive à Doctoribus, sive à consuetudine?

NEgat Sancius *in select. disp.53.n.2.* quia existimat, non posse dari anticipationem levem respectu horæ in qua statutum est à Doctoribus, posse sumi refectionem in die jejunii, quia dum Doctores dicunt, tali hora posse sumi cibum, indulgent totum id quod possunt, & assignant totum id quod aoticipari potest, ita vt nihil ampliùs anticipari possit: ergo quæcunque anticipatio respectu horæ ab ipsis præscriptæ, non erit levis, sed notabilis; & ita constituet non solùm levem, sed culpam gravem mortalem.

Sed probabiliùs longè respondeo: Posse non solùm absque gravi peccato (loqoendo juxta nostram sententiam habitam suprà *quæst.8.*) verùm etiam absque levi, prandere ante horam præfixam, sive à Doctoribus, sive à consuetudine. Qoia longè probabilius est, posse dari anticipationem levem, etiam respectu horæ in qua statotom est in die jejunii prandere: ergo non constituet culpam. Consequentia est nota, antecedens probatur. Qoia hora præscripta pro comestione, sive à consuetodine, sive à Doctoribus, est hora, quæ servanda est morali modo: ergo optimè poterit dari aliqualis anticipatio, secundùm qoam anticipari absque colpa possit. Sic sentiunt Diana *p.5. tract.5 resol.10.* Bossius *sect.4. de Iubil. casu 18. n.20,* & Pasqualig. *decis.147. à num.2.*

QVÆSTIO XIV.

An licitè possint jejunantes anticipare prædictam horam comestionis, præfixam à consuetudine, vel à Doctoribus per horam circiter?

AFfirmat Pasqualig. *loc. cit. n.7.* quia existimat, quod anticipatio quæ est minor hora integra, non est notabilis: ergo absque culpa (joxta suam, & nostram sententiam) potest anticipari prandium per hujus temporis spatium. Vnde in sententiam hujus Doctoris poterit quis, absqoe vlla prorsus culpa prandere vna circiter hora ante vndecimam, hoc est duabus ferè horis ante meridiem. Imò vbi est consuetudo prandendi duabus horis, & plus ante meridiem, vt in æstate contingit Veronæ (vt fatetur ipse *decis.143.n.6.*) poterit licitè jejunans prandere tribus horis ante meridiem.

Negant verò alii, docentes non posse licitè per bo-

P 2 ram

tam circiter anticipari prandium; eo quòd hanc anticipationem cenſeant eſſe notabilem; & ideò per illam incurri aliquod peccatum: Poſſe tamen anticipari per dimidiam horam. Vnde inſerunt, quod jejunantes licitè poterunt hyeme prandere horâ, & dimidiâ ante meridiem (hoc eſt, decima, & dimidiâ horâ) quia tempus prandii eſt hora vndecima, ſeu vna hora ante meridiem, & æſtate duabus horis cum dimidia ante meridiem (id eſt, horâ nonâ cum dimidia) Hiſpanè *a las nueve y media*. Sic Diana & Boſſius *locis nuper citatis*.

Sed clariùs reſpondeo: *Primò*, poſſe quidem jejunantes abſque gravi peccato horam comeſtionis præfixam anticipare per quodcunque temporis ſpatium. Hæc reſponſio conſtat ex dictis q. 3. contra nonnullos Doctores. Loquendo ergo in noſtra ſententia.

Reſpondeo *Secundò*, & dico poſſe jejunantes anticipare horam præfixam à conſuetudine, aut à Doctoribus per aliquod breve tempus, plus vel minus, habito reſpectu horæ prandii, juxta morem, & conſuetudinem loci, & communem ſenſum Doctorum. Nam ſi conſuetudo præfixit horam comeſtionis duabus horis, & plus ante meridiem, irrationabile ſanè videtur, quod poſſit talis hora licitè anticipari per idem ſpatium temporis (nempe per vnam circiter horam) ac poteſt hora præfixa vnâ horâ ante meridiem. Anticipari ergo poterit, ſed debet anticipatio accommodari habitu reſpectu ad horam taxatam à Doctoribus, vel conſuetudine loci.

QVÆSTIO XV.

An ex juſta cauſa poſſit abſque vllo prorſus peccato anticipari notabiliter hora præfixa ad comedendum?

Reſpondeo: poſſe interveniente juſtâ causâ, quia obligatio non anticipandi notabiliter horam prandendi, non reſpicit ſubſtantiam, ſed circumſtantiam jejunii; vt ſuprà, q. 8. eſt habitum: ergo hæc non vrget, quando rationabilis cauſa oppoſitum exigit. Sic omnes Doctores, quos tam pro priori, quàm poſteriori ſententia, *q. citata* citavimus. Qui dicunt, tunc cenſeri juſtam adeſſe cauſam, ob quam licitè omnino anticipari notabiliter poſſit prandium, quando ſcilicet ſupervenit aliquid extraordinarium, aut etiam aliquid continuum, quod ita exigat anticipationem, vt hora conſueta non poſſit abſque incommodo expectari.

Ex qua doctrina colligitur *Primò*, quod ob legendum pro menſa, vel ob legendum in ſcholis, ob concionandum poſt meridieu, ob iter faciendum, ob adventum hoſpitis, & ob alias ſimiles cauſas, poſſit quiſquis abſque vllo prorſus peccato horam prandij anticipare. Sic ſentiunt Paludan. *in 4. diſt. 15. q. 4. art. 4.* Sylveſt. *v. Iejun. q. 4.* Navar. *c. 21. n. 27.* Angles *q. 9. de jejun. art. 3. diff. 1. append. 2.* Bonac. *diſp. vlt. de præcept. Eccleſ. q. 1. punct. 4. n. 2.* Fagundez *præc. 4. Eccleſ. lib. 1. c. 3. n. 10.* Azor. *lib. 7. cit. c. 11. q. 4.* Sanchez *lib. 5. conſil. c. 1. dub. 28. n. 5.* Diana *1. p. tr. 9. reſol. 17. verſ. Notandum eſt.* Filliuc. Vega, Villalob. & Baſſæus. Quos omnes citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ. 149. n. 4.*

Secundò Colligitur. Similiter poſſe officiales Regularium ante alios comedere, vt poſſint tempore congruo munere ſuo fungi. Deinde omnes illos, qui ſtatim poſt meridiem tractaturi ſunt negotia attentionem mentis requirentia, vt Procuratores, Advocati, Relatores, & Iudices. Tandem omnes, qui ſunt à ſecretis Principum, aut Magnatum, qui poſt meridiem ſcribere debent litteras de rebus gravibus. Et ſimiliter eos, qui ſtatim poſt prandium tractare, aut loqui debent cum Papa, Rege, aut alio magno Principe. Sic Paſqualig. *loc. cit. à num. 6.*

Tertiò Colligitur, quod etiam poſſint anticipare horam comedendi omnes, qui de nocte, aut multo mane ſurgunt, vt propriis officiis incumbant, vel vt ſtudiis vacent, aut vt venatum eant, aut ob aliquid aliud, etiamſi ſolùm ad recreandum animum ordinetur. Sic Paſqualig. *deciſ. 154.*

QVÆSTIO XVI.

An Religioſi, qui habent privilegium anticipandi prandium per horam, poſſint adhuc per aliud breve tempus anticipare ſupradictam horam?

Reſpondeo: Poſſe, & ideò abſque vlla prorſus culpa poterunt dicti Religioſi ad minus per horam cum dimidia regulariter loquendo, prandium ante meridiem prævenire. Ratio eſt, quia hora præſcripta prandendi reſpectu non privilegiati, eſt hora ad minus duodecima: ergo reſpectu privilegiati per horam, erit hora vndecima: ergo ſicut non privilegiatus poteſt anticipare non notabiliter horam à conſuetudine præfixam, abſque culpa; ita privilegiatus poterit & horam præſcriptam per privilegium. Sic Filliuc. *tract. 27. part. 2. c. 4. n. 73.* Diana *1. par. tr. 9. reſol. 27. in fine*, & Paſqualig. *deciſ. 150.*

QVÆSTIO XVII.

An privilegium conceſſum Religioſis comedendi vnâ horâ ante tempus præſcriptum, habeat locum vbi eſt conſuetudo comedendi vnâ, aut duabus horis ante meridiem?

Affirmat abſolutè Paſqual. *deciſ. 150. n. 3.* docens habere locum. Et ideò abſque vlla culpa poſſe comedere per vnam integram horam, ante illud tempus in quo ex conſuetudine prandent ſæculares in illi, vel tali loco. Quia poſſunt, inquit, ſequi conſuetudinem loci in quo habitant (vt ſuprà eſt habitum) & ſimul vti (vt conſtat) privilegio: ergo. Sic ille: Addens hoc eſſe verum etiam in caſu quo privilegium concedat vnam horam ante meridiem: quia privilegium ponit meridiem non formaliter, ſed materialiter, nempe pro hora determinata comedendi in jejunio, quam vocat meridiem.

Sed ego ſub diſtinctione ſic reſpondeo dicendum: Quod dictum privilegium comedendi vnâ horâ ante tempus, concedi poſſit ſub diverſis formis verborum, & ideò ſecundùm illas ſit judicandum. Si enim privilegium concedat *vnam horam ante tempus præſcriptum, vel vnam horam antequam ſæculares manducent, vel vnam horam ante tempus conſuetum*, tunc optimè poterunt Religioſi, abſque vllo peccato, prandere per vnam integram horam, antequam ſæculares, adhuc attentâ conſuetudine prandent, vt benè in hoc Paſqualigus. Si verò privilegium id iis verbis concedat, nempe quod poſſint comedere *vna hora ante meridiem*, tunc dico, quod non habeat locum dictum privilegium vbi eſt conſuetudo comedendi vnâ, aut duabus horis ante meridiem, quia in dicto caſu verba privilegij formaliter, & ſtrictè ſunt accipienda, non materialiter, & largè.

QVÆSTIO XVIII.

An in prædicto casu possint Religiosi adhuc licitè prævenire prandium per anticipationem non notabilem?

AFfirmat Pasqualig *decis.*150.*cit.n.*5.Quia,inquit, hora in qua potest prandium anticipari, tum ex vi consuetudinis, tum ex vi privilegii, est hora præscripta ad prandendum, respectu autem horæ præscriptæ, semper habet locum anticipatio non notabilis, vt diximus in superioribus. Ita ille. Ex cujus doctrina apertè colligitur, quod Religiosi habitantes Veronæ,licitè,& absque vlla prorsus culpa possint in diebus jejuniorum prandere horâ octavâ, hoc est, quatuor horis ante meridiem. Nam in illa Civitate (vt ipse *decis.*143. *n.*6. fatetur) solet sumi refectio in diebus jejuniorum duabus horis, & plus ante meridiem,hoc est, horâ apud nos decimâ. Deinde si Religiosi ex privilegio possunt anticipare prandium per vnam integram horam, habito etiam respectu horæ præscriptæ ex consuetudine loci (vt ipse concedit) jam possunt licitè comedere horâ nonâ,hoc est,tribus horis ante meridiem. Nunc ergo: ergo si cum hujusmodi anticipationibus, ex consuetudine,& privilegio simul sumptis, conjungatur anticipatio non notabilis, quæ juxta illum extenditur vsque ad vnam circiter horam, verè prandere poterunt horâ octavâ, aut (quod idem est) quatuor horis ante meridiem. Quod non solùm durissimum, verùm irrationabile videtur, imò in Religiosis scandalosum. Vnde juxta doctrinam à nobis *suprà q.*14. traditam.

Respondeo dicendum, quod possint Religiosi, adhuc licitè prævenire prandium per anticipationem non notabilem; hæc autem in hoc casu debet esse nimis parva, nempe per medium quadrantem horæ, aliàs peccabunt venialiter.

QVÆSTIO XIX.

An Religiosi, qui non surgunt de nocte ad matutinas preces, vti possint privilegio anticipandi per vnam horam prandium?

REspondeo: Posse,quia verè sunt membra communitatis, cui concessum est dictum privilegium. Vnde Lectores, Magistri, Concionatores, & alij qui ratione laboris non surgunt ad matutinum officium, optimè poterunt dicto privilegio frui, quamvis id concessum fuerit intuitu laborum Regularium. Sic Pasq. *decis.*151. Addens eodem privilegio vti posse Religiosos, qui ex instituto non surgunt ad matutinas preces, si aliis communicant dictu privilegio.

QVÆSTIO XX.

An qui ex privilegio potest notabiliter in jejunio anticipare prandium, adhuc teneatur jejunare?

NEgaret fortè Sancius, cùm ipse doceat *disp.*53. horam vndecimam esse de substantia jejunii. Legatur *n.*5. dictæ disputationis.

Sed vt certissimum respondeo: Teneri. *Primò*,quia privilegium solùm est de anticipatione prandii in diebus jejunii,non de ipso jejunio. *Secundò*, quia dispensatio in hora comedendi non cadit supra substantiam jejunii; sed solùm supra circunstantiam, vt ex dictis *suprà q.*8 constat: ergo ipsâ sublatâ adhuc potest stare substantia jejunii: ergo ad ipsum tenebitur. Sic Caiet. 2.2.*q.*147. *art.*7.Azor 1.*p.lib.*7.*c.*11.*q.*6. Bonac.*disp.vlt. de præcept. Eccles.q.*1.*punct.*4. *n.*5. Fagundez *præc.*4. *Eccles.lib.*1.*c.*3.*n.*11.Filliuc.*tract.*27. *cit.n.*76.Trullench *lib.*3.*in Decal. c.*2.*dub.*4.*n.*6.Pasq. *decis.*152. & omnes communiter.

QVÆSTIO XXI.

An hora prandii in jejuniis possit regulari juxta horologium primò pulsans?

REspondeo: Posse, dummodo horologium primò sonans moraliter concordet cum tempore. Ratio est, quia diversa horologia se habent veluti diversæ opiniones probabiles, quarum quamlibet amplecti licet, vt diximus in simili 1.*p.tract.*7.*disp.*5.*q.*7. Sic omnes communiter, Sancius *disp.*55.*n.*3. Pasqualig. *decis.*155.& alij.

QVÆSTIO XXII.

An qui in die jejunii dubitat, an sit hora prandendi, possit prandere absque peccato?

NEgant absolutè Sancius *in selectis, disp.*53. *n.*4. & Fagundez *præc.*4. *Eccles. c.*10; *n.*7. quia (inquiunt) possessio stat pro præcepto: at sic est, quod in dubio melior est conditio possidentis: ergo.

Sed clariùs, & veriùs juxta doctrinam à nobis suprà traditam respondeo. *Primò*, quod nequaquam peccaret mortaliter, qui cum tali dubio pranderet, cum nulla anticipatio, quantumcunque notabilis sit, mortale constituat, vt suprà *q.*8. est habitum.

Respondeo rursus *Secundò*, quod adhuc non peccaret venialiter, casu quo dubitans clarè, aut saltem probabiliter cognosceret, quod parum temporis distare posset ab hora debita prandii; secus verò dicendum si quis ita dubitaret, vt verè hora debita prandii posset notabiliter distare; quia tunc absque culpa veniali non posset prandere, quia se exponeret periculo notabiliter anticipandi prandium, & hoc solùm probat ratio cõtrariorum sequendo opinionem,quam nos tradidimus suprà, quod videlicet tantùm sit veniale notabiliter prandium anticipare. Sic Pasq.*decis.*156.

QVÆSTIO XXIII.

An licitum sit differre sine causa prandium in die jejunii vsque ad noctem.

REspondeo: Esse licitum. *Primò*, quia nullo jure prohibetur hæc prandii dilatio. *Secundò*, quia quo tardiùs prandium dilatatur, eo longior est per inediam corporis afflictio,& ideò major conformitas cum intentione Ecclesiæ præcipientis ob hanc causam jejunium. Sic Præpositus *c.Denique, dist.*4. *n.*2 *t*: Gabriel *in* 4.*dist.*16.*q.*3. *art.*2.*dub.*2. Sylvest.*v.Jejun. n.*14. Abolens.*in* 6.*c.Matth.q.* 172. *ad primum argum:* D.Anton.2.*p.tit.*6.*c.*2.§.2. Navar. *c.*21. (non 26. vt invenies apud Fagundez) *n.*27. Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.*7. Reginald.*lib.*4.*n.*158. Fagundez *de* 4.*præc.Eccles.lib.*1.*c.*3.*n.*5. Azor *lib.*7. *c.*11.*q.*5. Addentes,& benè, quod quo quis tardiùs prandium distulerit, eo meliùs jejunare judicandus sit, dummodo talis dilatio non fiat ex superstitione. Bonac. *disp.vlt. de præc. Eccles.q.*1.*punct.*4.*n.*1. Sanchez *lib.*5.*consi.c.*1.*dub.*28. *n.*6. dicens sic tenere omnes. Anton. de Leone *q. de chocolate,p.*2.*fundam.*5. §.1.*n.*3. dicens etiam in hoc omnes convenire.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO XXIV.

An sit præfixum, & determinatum tempus, quod quis possit inter prandendum insumere?

REspondeo: Nullum esse determinatum, nec à iure, neque à consuetudine, nec certè id potuit, aut potest, cùm alii citiùs, alii tardiùs comedant, alii dum prandent confabulantur, alii verò soli comestioni vacant, alii indigent majori cibo, alii minori; & ideò quisque potest insumere totum illud tempus, quod sibi est necessarium ad commodè prandendum. Quamvis nullus debeat limites temperantiæ transilire, nec in fraudem præcepti jejunii aliquid facere. Sic Maior *in 4. dist. 15. q. 3. §. Quoad horam*, Fagundez *loc. cit.* & Pasqualig. *decis. 157. n. 1.* Addens *n. 2.* quod tunc verè interveniret fraus, quando quis protraheret prandium per plures horas vsque ad noctem: quia licèt tunc non esset nisi vnica formaliter comestio, protractio tamen ejus æquivaleret prandio, & cœnæ, secus autem (ait) esset dicendum, si alicubi adsit consuetudo, vt adest in Germania, vt protrahatur. Legatur Ludovic. de S. Ioan. *art. 12. diff. 1.*

QVÆSTIO XXV.

An jejunium Ecclesiæ incipiat à media nocte, & terminetur in media nocte sequenti?

REspondeo affirmativè: Quia jejunium est indictum ab Ecclesia pro integro die, sed integer dies computatur à media nocte vsque ad mediam noctem: ergo. Sic omnes Doctores. Sylvest. *verb. Iejunium, n. 28.* Navar. *c. 21. n. 11.* Toletus *lib. 7. sum. c. 1. n. 6.* Sà *verb. Iejunium, n. 4.* Fagundez *lib. 1. de 4. præcept. Eccles. c. 10. n. 1.* Pasqualig. *decis. 158. n. 1.* & Azor. *lib. 7.* (non 5. vt inveni apud Pasqualigum) *c. 15.* & per errorem Typographi 26. (non 17. vt citat Fagundez) *quæst. 6.* & Bossius *de Iubilæo, sect. 4. casu 18. n. 3.* Medina *in instruct. Confessor. c. 4. §. 10.* Graff. *lib. 2. decis. c. 37. num. 10.* Angles *tract. de Iejun. q. 9. art. 3. diff. 1.* Anton. de Leon. *loc. cit. n. 3.* & Pineda *tom. 2. de Agricultura Christiana, dialogo 19. §. 22.* vbi sic ait: [El ayuno se entiende por vn dia natural de vente y quatro horas, y comiença de la media noche precedente, hasta la media de la siguiente, y ay ley para ello (*nempe l. More Romano, ff. de feriis*) allende que todos vienen en ello.] Hæc ille.

QVÆSTIO XXVI.

An præceptum de observando jejunio à media nocte in mediam noctem, sit intelligendum de media nocte moraliter, non mathematicè computata, quando non indicatur per horologia?

REspondeo: Esse intelligendum de media nocte moraliter computata, quia non potest imponi ab Ecclesia præceptum, nisi eo pacto quo observari potest: at vbi non sunt horologia, non potest observari, nisi computetur media nox moraliter: ergo. Minor probatur. Quia media nox mathematicè non potest cognosci, nisi observetur cursus stellarum, quod moraliter est impossibile, cùm pauci id sciant observare. Sic expressè Pasqualig. *decis. 158. num. 3.*

QVÆSTIO XXVII.

An etiam in locis vbi sunt horologia, computanda sit media nox moraliter, & non mathematicè?

AFfirmat etiam Pasqualig. *decis. 158.* citata, *n. 4. & seq.* Quia horologia (inquit) nunquam ita exactè procedunt, vt indicent præcisè horam, & tempus, quod currit, sed solùm indicant moraliter plus minusve: ergò, &c.

Sed probabiliùs longè, imò vt mihi certissimum respondeo: Non esse computandam moraliter mediam noctem, hoc est, plus minusve: Sed mathematicè, hoc est, prout indicatur per horologia, respectu quorum computari debet media nox, juxta explicationem à nobis traditam *2. part. tract. 7. disput. 5. q. 7. Ratio est*, quia ideò vbi non sunt horologia debet computari media nox moraliter, quia computari mathematicè, est impossibile, regulariter loquendo, vt Pasqualigus docet *loc. cit. n. 3.* ergo vbi horologia sunt, servari debet media nox, juxta indicationem ipsorum. Sic tenent communiter Doctores. Sanchez, Sancius, Trullench, Fagundez, Villalob. Diana, & Lugo, quos in simili adduximus *2. part. loc. cit.* Licèt ab eis in aliquo discessimus.

Nec obstat fundamentum Pasqualigi: Quia licèt horologia regulariter loquendo non indicent mathematicè tempus, quod currit, indicant tamen horam, cui intendere fideles debent ex præscripto, & consuetudine Ecclesiæ.

QVÆSTIO XXVIII.

An in comedendo post mediam noctem, quando subsequitur jejunium, aut ante mediam noctem in die jejunii, detur parvitas materiæ excusans à mortali?

AFfirmat Pasqualigus *decis. 159. num. 2.* per hæc verba: Sed mihi valde probabile videtur, dari parvitatem materiæ in postponendo, v. g. cœnam post mediam noctem, ad quam sequitur jejunium, sicut etiam in anticipanda comestione in die jejunii ante mediam noctem, & proinde excusare à peccato mortali, & etiam veniali, si interveniat justa aliqua causa. Sic ibi, *& num. 6.* sic: Hic autem dubitatur, quantùm temporis possit assignari in hoc casu pro parvitate materiæ. Respondeo, non debere esse multum, alioquin esset contra finem jejunii quo Ecclesia intendit per diem integrum affligere corpus; nam si esset multum tempus, idem esset, ac si bis in eodem die comederetur. Deinde comestio transiret de comestione antecedentis, aut subsequentis diei, ad comestionem præsentis diei. Debet ergo esse infra horam ad summum: ita tamen, vt comestio attingat tempus præcedentis, aut subsequentis diei, & possit prorogari in diem jejunii, aut in ipso anticipari per tempus, quod sit infra horam: quia si non attingeret tempus præcedentis, aut subsequentis diei, non esset comestio illorum dierum, sed diei jejunii. Illa autem anticipatio, aut prorogatio est modica, & modicum quid subtrahit de duratione jejunii, quia tempus non pertingens ad horam, est tempus modicum respectu totius diei. Sic ille.

Sed vt omnino certum respondeo dicendum: Quod nullo modo detur parvitas materiæ in comedendo post mediam noctem prorogando cœnam, quando subsequitur jejunium, aut in comedendo ante mediam noctem, anticipando comestionem in die jejunii, quando non subsequitur dies jejunii.

Primò. Quia ieiunium Ecclesiasticum est indictum pro integro die, nempe per spatium viginti quatuor horarum à media nocte in mediam noctem, vt concedit cum communi ipsemet Pasqualigus, & suprà *q.25.* est habitum: ergo neque potest prorogari cœna post mediam noctem, si sequitur ieiunium, neque anticipari comestio in die ieiunij ante mediam noctem. Patet consequentia, quia vt constat, tunc non observaretur ieiunium pro integro die, aut per spatium vigintiquatuor horarum.

Secundò. Quia qui in die ieiunij prævenit comestionem per horam ferè integram ante mediam noctem, etiamsi comestionem prorogет, & dilatet vsque ad mediam noctem, verè frangit ieiunium, non solùm ex eo capite, quod illud non observaverit integrè per spatium vigintiquatuor horarum, nisi solùm per viginti trium, & quid amplius, vt constat; sed etiam ex eo, quod in die ieiunij bis perfectè, & plenè comederit; nam illa secunda comestio facta in die ieiunij per horam quasi integram ante mediam noctem, verè est, & dicitur comestio diei ieiunij, & non diei subsequentis (quidquid dicat Pasqualig. *n.5.*) cùm verè trahat ad se comestionis partem habitam post mediam noctem, & non è contra; cùm id quod est prius, trahat ad se quod est posterius, iuxta dicta à nobis 2. *p. tract.6. de Ordine, disp.6. q.8. & disp.13. q.25.* nisi aliquod præceptum obstet, vt dicta *q.25. vers. Octavò*, notavimus.

Tertiò. Quia ea sententia opposita clarè sequitur *primò*, quod possit quis saltem absque mortali, tam in die ieiunij (si aliud non sequatur) quàm in Sabbato incipere vesci carnibus per horam ferè integram ante mediam noctem, hoc est per vnum, imò & per medium quadrantem horæ post vndecimam horam noctis. *Secundò*: Quod qui incepit in feria quinta vesci carnibus ante mediam noctem, possit prorogare ferè per horam comestionem, & sic vesci carnibus vsque ad vnam ferè horam noctis Veneris. Quod licèt concedat Pasqualigus, absurdum mihi videtur. Sic sentiunt communiter omnes Doctores, vt constat ex sententiis eorum retrò relatis; & præcipuè me citato Diana *part.10. tract.16. resol.17.*

QVÆSTIO XXIX.

An si quis dum cœnat, audiat pulsus designantes mediam noctem, teneatur cessare à cœna, si die sequenti ieiunare teneatur?

NEgat (& consequenter) Pasqualigus *decis.160.* & penes ipsum multi viri graves, & Recentiores non vulgaris doctrinæ, quibus id (vt ipse ait) communicavit.

Probat *Primò* ex doctrina à se tradita. Quia si in protractione cœnæ, seu in incipiendo ieiunio sequenti datur parvitas materiæ, benè poterit quis complere cœnam iam cœptam; quoniam non insumet in hoc tantùm temporis, quod excedat parvitatem materiæ.

Secundò. Quia quando cœnans audit signum mediæ noctis, est in possessione cœnæ, quæ est actio pertinens ad diem, qui tunc finitur: ergo potest continuare cœnam quousque illam compleat, etiamsi die sequenti debeat ieiunare, quia præceptum ieiunij non obligat vt quis se spoliet possessione, quam habet suprà comestionem diei antecedentis, cùm iustè possidens non possit spoliari sine iniustitia: ergo.

Tertiò. Quia quando causa est cœpta, partes acquirunt ius ad terminationem ipsius, non obstante quod deberet exspirare iurisdictio delegati, vt contingit in morte delegantis, per quam quando res non est integra, non exspirat, sed prorogatur donec causa terminetur, *cap. Licet, cap. Gratum, c. Relatum, de offic. deleg. &c.* Et ideò quando durante Iubilæo confessio Sacramentalis est incœpta, eo elapso potest confessarius absolvere pœnitentem à casibus reservatis, vt docent Sanchez, Henriquez, Sanctarellus, Bossius, & alij, quos nos citavimus, & sequuti sumus 1. *p. tract.5. disp.12. q.50.* ergo cùm in casu præsenti acquisitum sit ius ad cœnam complendam; eo ipso, quod est incœpta debito tempore; potest compleri, quia censetur prorogari dies donec cœna terminetur, & non succedere dies ieiunij.

Quartò. Quia id colligitur ex interpretativa voluntate Ecclesiæ, quæ non vult affligere corpus per subtractionem cibi pertinentis ad antecedentem diem. Hæc sunt argumenta Pasqualigi pro hac parte, quam

Ego *Quintò* confirmo ea dictis à nobis 2. *part. tract.6. disp.13. q.25.* vbi probabiliter defendimus, & multis argumentis comprobavimus, adimplere præceptum recitandi illum, qui incepit recitare Officium hodiernum paulò ante mediam noctem diei sequentis, si ipsum prosequatur post completam mediam noctem. Tum ex eo, quod omnes septem horæ sunt res vna, & individua; & in eo casu incœpta tempore apto, & sic potest finiri tempore sequenti. Tum etiam, quia tempus illud nocturnum, in quo quis cœpit recitare Officium, trahit ad se partem aliquam diei sequentis, &c. ergo simili modo in casu præsenti; cùm cœna sit vnica, & incœpta tempore apto, optimè poterit finiri, & compleri tempore sequenti.

Sed his non obstantibus, vt certissimum mihi respondeo: Teneri cessare à cœna statim ac audierit vltimum pulsum (iuxta nostram sententiam) vel primum (iuxta sententiam aliorum) designantem mediam noctem. Ratio est *Primò*, quia dato vltimo horologij pulsu designante mediam noctem, incipit, vt omnes vno ore fatentur, dies subsequens: ergo & incipit obligatio ieiunandi: ergo & abstinendi à quacunque comestione, cùm essentia ieiunij sita sit in abstinentia à cibo, &c.

Secundò. Quia ex opposita sententia clarè sequitur, quod possit quis saltem absque gravi culpa vesci carnibus in die ieiunij; vel paulò post vndecimam horam noctis vsque ad duodecimam, casu quo dies sequens non sit ieiunium; vel post mediam noctem quasi per vnam horam paulò minus, casu quo quis cœnare inceperit in die non ieiunij paulò ante mediam noctem. Quod certè est contra sensum, & praxim omnium fidelium, &c. Sic docent Sanchez *lib.2. de Matrim. disp.41. num.40.* Sancius *in selectis, disp.42. n.19 & 20.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.4. num.8.* Villalob. 1. *p. sum. tract.1. diffic.21. n.7.* Castro Palao 1. *p. oper. moral. tract.3. de consc. dubia, disp.3. punct.8. n.10.* Fagund. *lib.1. de 4. precept. Eccles. c.10. n.2. & 3.* Diana 3. *part. tract.4. resol.36. vers. Notandum*, & me citato *p.10. tract.16. resol.17. in fine*, & alij omnes Doctores; qui de hac tractant quæstione. Vnde

Ad primum argumentum Pasqualigi dicendum est ex dictis quæstione præcedenti, falsum esse quod detur parvitas materiæ in protractione cœnæ, si hæc fiat in die ieiunij. Nec mirum; quia licèt dicta protractio cœnæ sit parva materia secundùm se considerata, non tamen est talis in re, cùm fiat tempore prohibito, & contra præceptum novum oppositum, non manducandi videlicet, aut non vescendi carnibus, præcipuè in quantitate notabili. Vnde licèt Pasqua-

ligo demus, quòd detur parvitas materiæ reſpectu temporis, non tamen id ei concedimus reſpectu quantitatis notabilis cibi, quæ in illo brevi tempore ſumi poteſt, & per quam verè frangitur ieiunium.

Ad ſecundum dicendum, quod cœnans ſolùm fit in poſſeſſione cœnæ quouſque audiat primum, vel (iuxta noſtram ſententiam) vltimum pulſum ſignantem mediam noctem; & ideo vſque ad illud tempus eam continuare poteſt, abſque eo quod ab aliquo extrinſeco proveniente ſpoliari à tali poſſeſſione queat: at verò dato prædicto mediæ noctis ſigno, iam non eſt in poſſeſſione cœnæ, eo quòd iam ſit finita moraliter, tum ea eo quod (vt Paſqualigus fatetur) eſt actio pertinens ad diem, qui tunc finitur, & ideò neceſſariò cum illo debet finiri; tum etiam, quia illa pars cœnæ, quæ fit poſt mediam noctem eſt contra præceptum ieiunij, aut abſtinentiæ, quod primò poſſidet in præſentiarum, & ideò non poteſt iuſtè ſpoliari poſſeſſione, quam habet de abſtinendo à quocumque cibo. Vnde non iniuſtè, ſed iuſtiſſimè ob dicta ſpoliatur cœnans à protractione, aut continuatione poſt mediam noctem cœnæ, aut vt meliùs dicam, ſeipſum negativè ſpoliat, eo quòd dato ſigno mediæ noctis finiatur cœna illius diei, ideò eius poſſeſſio.

Ad tertium dicendum *Primò*, quod non ſemper quod res eſt cœpta, acquirunt partes ius ad terminationem ipſius, ſed ſolùm quando vel id concedunt iura, aut conſuetudo, aut ad minus quando non datur lex, aut præceptum contrarium. In caſu ergo præſenti non poteſt acquiri ius ad cœnam complendam, eo quòd ſit incœpta debito tempore, quia datur præceptum, & lex in contrarium, nempe præceptum ieiunij, quod incipit à media nocte, & prohibet expreſsè quamcunque cibi per modum cibi comeſtionem; & ideò cœna licèt ſit cœpta in tempore, non acquirit ius in hoc caſu ad terminationem ipſius poſt tempus aptum, videlicet poſt mediam noctem.

Secundò reſpondeo ex dictis, quod dato, quod res cœpta acquirat ius ſemper ad terminationem ipſius, non tamen res finita ſaltem moraliter, quomodo finita eſt cœna poſt datum vltimum ſignum mediæ noctis. Secus autem eſt dicendum de iuriſdictione delegati; tum, quia id expreſsè concedunt iura, aut conſuetudo: Tum, quia ad minus nulla datur lex in oppoſitum: Tum denique, quia res eſt cœpta in tempore, & non finita: Quæ omnia longè abſunt à noſtro caſu. Vt ex dictis liquet.

Ad quartum dicendum eſt, quod ſit falſiſſimum, quod oppoſitum noſtræ doctrinæ colligatur ex interpretatiua voluntate Eccleſiæ, quæ non vult affligere corpus per ſubtractionem cibi pertinentis ad antecedentem diem. Tum, quia in caſu præſenti Eccleſia non ſubtrahit cibum pertinentem ad diem antecedentem, ſed potiùs pertinentem ad præſentem diem, quæ eſt ieiunij prohibentis hic, & nunc omnem comeſtionem. Tum etiam, quia ex communi, & vniverſali Eccleſiæ praxi potiùs colligitur oppoſitum, nempe quod nullo modo velit Eccleſia id quod contra eius praxim docet Paſqualigus.

Ad quintum concesso antecedenti neganda eſt conſequentia. Ratio diſparitatis eſt: Tum quia licèt cœna ſit vnica phyſicè, non tamen moraliter, ſicut eſt Officium divinum incœptum ante mediam noctem, & completum poſt illam. Tum etiam, quia ad huius impletionem, & finitionem non datur lex, aut præceptum contrarium, ſicut datur ad finitionem cœnæ, nempe præceptum ieiunij; & ideò illud poteſt, & debet finiri, hæc verò minimè.

QVÆSTIO XXX.

An in vltima nocte Bacchanalium (Hiſpanè de Carneſtolendas) *licitum ſit differre cœnam poſt mediam noctem?*

Affirmant aliqui, quos ſuppreſſo nomine citat Paſqualig. *deciſ.* 161. *n.* 3. cenſentes licitum eſſe differre cœnam longè poſt mediam noctem illis qui vſque ad mediam noctem ludis, ſaltationibus, & huiuſmodi relaxationibus, quæ de conſuetudine in illis diebus ſolent caeteri, vacant. Probant: Quia non eſt credendum, quod Eccleſia velit, vt abſque vltima cœna Bacchanalium incipiat Quadrageſimale ieiunium.

Confirmat Paſqualigus hanc ſententiam: *Primò*, quia in illa nocte Bacchanalium non incipit dies ſequens, nempe Cinerum à media nocte, ſed multò poſt illam: ergo licitum erit cuilibet differre cœnam, etiam poſt mediam noctem. Conſequentia patet; antecedens probatur, quia iam eſt conſuetudine introductum, vt ſaltationes, luſus, & alia huiuſmodi protrahantur vſque ad mediam noctem, & vltra: ergo cùm ſint actiones diei vltimi Bacchanalium, facit talis protractio, quod protrahatur etiam dies ſecundùm moralem æſtimationem: ergo ſi conſuetudo protrahit diem in ordine ad relaxandos animos, multò magis debet protrahere in ordine ad cœnam, cùm hæc & ſit vltima actio, quæ fit ſingulis diebus, & lautior fiat in illa nocte, quæ claudit dies Bacchanales.

Confirmat 2. Quia ex benigna voluntate interpretatiua Eccleſiæ nobis perſuadere poſſumus, quod nolit ieiunium in noſtro caſu incipere à media nocte, ne privet nos illa animi relaxatione, quæ valdè appetitur, tanquam vltima præcipienda, cùm talis privatio valdè ægrè feratur: ergo.

Confirmat 3. Quia omnes dies Bacchanalium, tanquam tempus inſtitutum pro relaxandis animis, debet ſimul comparari cum toto tempore Quadrageſimæ, tanquam cum tempore pœnitentiæ: at ſic eſt, quod facta tali comparatione, ſi tempus recreandis animis deputatum protrahatur per duas, aut tres horas poſt vltimam mediam noctem Bacchanalium, non ſubtrahitur tempori pœnitentiæ aliquid notabile, & adhuc ſervatur ieiunium primi diei quadrageſimalis, licèt duret minori tempore; nam per ſolam cœnam cenſetur claudi dies antecedens, & ſequenti adhibetur vnica tantùm comeſtio: ergo. Sic Paſqualigus, qui tamen *n.* 6. addit, quod licèt hæc ſibi probabilia videantur, nolit nihilominus aliquid decernere, ſed aliis meliùs ponderanda relinquere.

Sed ego vt omnino certiſſimum reſpondeo: Nullo modo eſſe licitum differre cœnam poſt mediam noctem in vltima Bacchanalium, & oppoſitum eſſe omnino falſum & improbabile, omni fundamento carens, & à bonis moribus alienum.

Probatur *Primò*, quia certiſſimum eſt, quod à media nocte vltimæ Bacchanalium incipiat dies Cinerum, qui eſt dies primus ieiunij ſolemniſſimi Quadrageſimæ: ergo & certiſſimum erit, quod etiam media nocte incipiat obligatio abſtinentiæ, non ſolùm ab eſu carnium, verùm ab omni alio cibo: ergo qui poſt illam mediam noctem cœnaret, verè comederet in die ieiunij, & conſequenter illud peccando mortaliter frangeret.

Secundò. Quia oppoſita ſententia eſt contra omnes Doctores, contra praxim, & communem ſenſum omnium fidelium, & contra bonos mores, cùm laxet habenas ludis, ſaltationibus, potationibus, comeſſationibus, & cæteris huiuſmodi eodemmet tempore, quo

quo Ecclesia incipit præcipere strictissimum, & solemnissimum ieiunium eodemmet tempore, quo omnes suos fideles monet, vt parcius vtantur verbis, cibis, potibus, somno, & iocis, &c. ergo prædicta sententia omnino est à fidelibus reiicienda, & improbanda, vtpote & introducta de novo contra communem sensum Doctorum, & praxim fidelium, & bonos mores, & nullum habens, nec apparens fundamentum, vt statim apparebit. Vnde

Ad fundamentum in contrarium dicendum, quod Ecclesia nullo modo vult, quod fideles incipiant quadragesimale ieiunium, absque vltima cœna Bacchanalium: volt tamen, imò & præcipit, quod non cœnent post mediam noctem, sed ante illam, quod nec rigorosum quid, nec insuitatum videri alicui potest, sed potiùs consonum rationi, & animæ, & corporis saluti.

Ad primam confirmationem Pasqualigi negandum est omnino antecedens, nempe quod dies Cinerum non incipiat à media nocte Bacchanalium, incipit enim ab illa sicut incipiunt à media nocte omnes alij ieiunij dies. Et ad eius probationem dicendum, quod dato, quod consuetudine sit introductum, vt saltationes, lusus, & cætera huiusmodi protrahantur vsque ad mediam noctem, & vltra (quod certè vniversaliter loquendo non est verum) non inde sequitur, quod dies debeat protrahi vltra mediam noctem, & consequenter cœna. Tum quia ad hoc obstat præceptum Ecclesiæ, non ad illud. Tum etiam, quia absque protractione diei, & cœnæ, facilè possunt, & licitè protrahi lusus, saltationes, & huiusmodi, quæ quidem actiones, & non cœna, sunt vltimæ illius noctis, sicut & aliarum, in quibus similes actiones exercentur.

Ad secundam confirmationem dicendum, quod potiùs ex voluntate, tam interpretatiua, quàm expressa Ecclesiæ, nobis persuadere debemus oppositum, nempe quod velit hoc primum Quadragesimæ ieiunium incipere, sicut & alia à media nocte: imò, & potiori iure. Tum quia est initium ieiunij quadragesimalis. Tum etiam, quia si protogaret diem, protogaret etiam occasiones relaxandi nimis animos, & consequenter animas, &c. Nec per hæc priuat Ecclesia suos fideles relaxatione debita, & honesta, cùm tempore antecedenti per multos dies id permittat.

Ad tertiam confirmationem concessâ maiori gratis, neganda est minor, videlicet quod protractio vltimi diei Bacchanaliorum per duas, aut tres horas, hoc est vsque ad tertiam horam post mediam noctem, non sit tempus notabile: est quidem sanè non solùm factâ comparatione cum primo tantùm Quadragesimæ die, siquidem omnes dies Bacchanalium, qui instituti sunt pro relaxandis animis, æquivalent ferè toti tempori Quadragesimæ instituto pro pœnitentia. Adde quod dato, & non concesso, quod non sit tempus notabile; si comparetur cum toto tempore Quadragesimæ; est tamen tale respectu quantitatis notabilis cibi, quæ in illo tempore sumi potest, eo quòd iam sit prohibitum per nouum ieiunij præceptum, in eo quid manducare. Valeat ergo Pasqualigus cum sua noua sententia, nec amplius dicat, sibi videri probabile, posse fideles differre cœnam vltimæ noctis Bacchanalium vsque ad tertiam horam post mediam noctem. Si enim tunc fideles, præcipuè Magnates, inciperet cœnam possent, licitum eis esset reliquam partem noctis in ea insumere, quod esse plusquam absurdum omnes concedent. Vnde meam sententiam libentissimè sequitur Diana p. 10. *tract.* 16. *resol.* 17. improbans mecum sententiam Pasqualigi.

QVÆSTIO XXXI.

An qui dubitat, an sit media nox, possit comedere, si die sequenti jejunare debeat?

Negativam partem tenere Azot, *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 3. Angel. *verb. Votum, n.* 3. Armil. *n.* 18. Nauar. *lib.* 3. *consil.* 4. *de voto, n.* 11. & 18. & alios, ait Pasqualigus citandus, eo quòd id doceant loquendo de voto, lege, & iuramento, vt scilicet in dubio obligent.

Sed probabiliùs respondeo: Posse comedere, etiamsi sequenti die ieiunare debeat. Quia in hoc casu ius præcepti de ieiunio est dubium, an valeat pro illo tempore; ius verò comedendi certum: ius autem dubium nequit contra certum prævalere. Sic Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 41. *n.* 40. Faguod. *prec.* 4. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 2. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 4. *num.* 8. Ghilinus *verb. Ieiunium, num.* 18. Pasqualig. *decis.* 163.

QVÆSTIO XXXII.

An qui in die jejunii dubitat, an sit media nox, possit cœnare?

Affirmat Pasqualig. *decis.* 164. *n.* 2. quia in tali casu (inquit) non vrget amplius præceptum ieiunij.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Non posse cœnare. Quia multò longè probabilius est adhuc vrgere præceptum, & consequenter stare possessionem pro illo: at sic est, quod in dubio melior est conditio possidentis: ergo. Sic Sanchez, Fagundez, & Trullench *loc. cit.* Layman *lib.* 1. *Theolog. moral. tract.* 1. *c.* 4. *n.* 36. & alij.

DISPVTATIO VII.

De diebus quibus tam ex iure, quàm ex consuetudine est jejunium servandum.

QVÆSTIO I.

An jejunium Quadragesimæ sit non solùm de jure Canonico, verum etiam de jure Divino?

Affirmarvnt nonnulli Doctores, & maximæ auctoritatis, quos suppressis nominibus referunt Azor 1. p. *lib.* 7. *c.* 12. *q.* 1. Fagundez *de* 4. *præcept. Eccles. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 4. & Cenedo *in collectan. ad Decret. collect.* 13. *n.* 3. Fundamentum illorum fuit authoritas quorundam Sanctorum Patrum, qui (apud Cotruuiam citandum) docuerunt Quadragesimale jejunium de jure Divino esse. Hi autem sunt D. Ambros. *serm.* 23. & 34. D. August. *epist.* 118. *c.* 5. *ad Ianuarium*, & *in Psal.* 100. Leo Papa *serm.* 1. & 12. *de Quadragesima*, Beda, Telesphorus, & alij.

Sed multò longè probabiliùs respondeo, tantùm esse de jure Canonico, & humano à tempore Apostolorum ab Ecclesia mandatum, & posteà jure Canonico præscriptum.

Probatur

Probatur *Primò*. Quia non constat, quod sit præceptum datum à Christo Domino de hoc Quadragesimæ ieiunio: ergo id non est adstruendum. *Secundò*, quia si hoc præceptum esset diuinum, non ita facilè dispensarent in illo Romani Pontifices, sicut non ita facilè dispensant in aliis præceptis diuinis. Est igitur ieiunium Quadragesimæ solùm ab Ecclesia indictum, vt constat ex cap. *Non liceat, de consecr. dist.* 3. & cap. *Quadragesima, de consecr. dist.* 5. sic communiter Doctores. Durand. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 3. *concl.* 3. Major *q.* 4. *concl.* 3. Gabriel *dist.* 16. *q.* 3. *art.* 1. *notab.* 2. Adrian. *q.* 1. *de Confessione*, §. *& alij probant, vers. Nec videtur*, Angel. *verb. Ieiunium, n.* 7. Sylvester *ibid. q.* 1. *vers. Quibus autem diebus*, Nauar. *in Man. cap.* 21. *n.* 12. Medina *tract. de jejunio, q.* 2. Ledesma *in* 2. 4 *q.* 17. *art.* 2. *dub.* 1. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 12. *q.* 1. & Couar. *lib.* 4. *variar. resol. c.* 20. *n.* 4. quos omnes refert, & sequitur Fagundez *loc. cit.* Valentia *tom.* 3. *disp.* 9. *q.* 2. *punct.* 4. *vers. Sed vera sententia*, Angles *q.* 3. *de jejun. diff.* 2. Trulleoch *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 5. *n.* 1. Layman *lib.* 4. *Theolog. Moral. tract.* 8. *c.* 2. *n.* 1. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. *q.* 1. Bonac. *disp. vlt. de praecept. Ecclesf. q.* 1. *punct.* 5. *n.* 1. Pasqualigus *decis.* 165. Reginald. *lib.* 4. *c.* 12. *n.* 130. Ludou. de S. Ioan. *in Sum. quæst. de jejun. art.* 1. *diff.* 1. *&* 2. August Barbosa *in cap statuimus, n.* 2. *dist.* 4. & Viguer. *de instit. Theolog. c.* 7. *de temperantia*, §. 3. *vers.* 1. vbi ait: Ieiunium Quadragesimæ esse ab Apostolis indictum propter tria, nempe in memoriam ieiunij Christi, & vt decimas temporis Domino reddamus, & tandem propter bona, quæ nobis à jejunio proueniunt.

QVÆSTIO II.

An hodie jejunium Quadragesimale à feria quarta Cinerum inchoetur?

RESpondeo affirmativè. Quia sic fert consuetudo vniuersalis ferè Ecclesiæ, & docent omnes Doctores, vt testatur Azor 1. *p. lib.* 7. *c.* 12. *q.* 2. Fagundex *de* 4. *præcept. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 5. *&* 6. Pasqualig. *dec.* 166. *n.* 8. Reginald. *loc. cit. n.* 128. & alij.

QVÆSTIO III.

An etiam olim ante tempus S. Gregorij Magni ab eadem feria quarta Cinerum inceperit jejunium Quadragesimæ?

AFfirmant aliqui Doctores, quos suppressis nominibus referunt Azor, & Fagundez *loc. cit.* asserentes semper fuisse solitum in Ecclesia jejunium Quadragesimæ à feria 4. Cinerum inchoari.

Sed probabiliùs respondeo: Olim ante tempus D. Gregorij Magni, non incœpisse hoc ieiunium à feria 4. Cinerum, sed à prima Dominica Quadragesimæ. Id enim apertè colligitur tum ex cap. *Quadragesima, de consecr. dist.* 5. vbi habetur quatuor dies ante Dominicam primam Quadragesimæ esse adiectos, vt omnes plenè jejunium quadraginta dierum obseruent. Quod caput desumptum est ex D. Gregor. *homil.* 16. *in Evang.* Tum etiam ex eo, quod officia quadragesimalia modò etiam solùm incipiunt in Dominica prima Quadragesimæ, & non antea: ergo. Sic docent D. Ambros. *serm.* 34. *de Quadragesima*, D. Gregor. *loc. cit.* Cassian. *collat.* 21. *c.* 24. 27. *&* 28. Alcuin. *de diuinis Officiis, cap. de Quadragesima.* Ordo Romanus *cap. de Septuagesima.* Auctor Micrologi *cap.* 49. quos omnes refert, & sequitur Azor *loc. cit. q.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 2. *n.* 8. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. *q.* 3. Pasqualig. *decis.* 166. *n.* 5. Addens hunc morem adhuc hodie vigere apud Ecclesiam Mediolanensem. Sed certè hoc additum contrarium omninò est doctrinæ, quam suprà (vt vidimus *disp.* 1. *q.* 11.) hic Author tradidit, videlicet per consuetudinem derogatos fuisse prædictos quatuor primos ieiunij dies in Ecclesia Mediolanensi. Dicendum ergo est, hunc morem adhuc in dicta Ecclesia vigere, eo quòd per consuetudinem contrariam abrogati fuere illi primi quatuor dies Quadragesimæ, quos D. Gregorius addidit. Sic etiam Henriq. *lib.* 7. *cap.* 15. §. 8. *in fine*, Lessius *de inst. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 63. Barbosa *in cap. Quadragesima, dist.* 4. & omnes.

QVÆSTIO IV.

An jejunium quadragesimale de jure, & more in Sabbato sancto terminetur?

REspondeo dicendum, quod attento recentiori iure, & more in vniuersali Ecclesia introducto, & obseruato, in prædicto Sabbato terminetur, & finiatur. Quia sic habetur, & decernitur in Concilio Toletano VIII. *cap.* 8. Laodicens. *can.* 50. *Non liceat, de consecr. dist.* 3. & cap. *Non oportet, ead. dist.* vbi sic dicitur: *Non oportet in Quadragesima quintâ feriâ vltimæ hebdomadæ ieiunium dissoluere, & totam Quadragesimam inhonorare, sed per totos dies Quadragesima ieiunare.* Sic Canon. Sed attento veteri more, qui per prædicta Concilia, & iura iam est sublatus, dicendum est, quod finiatur, aut (vt clariùs dicam) finiebatur olim feriâ quintâ in cœna Domini. Sic enim expressè docuerunt Alcuinus, & Ordo Romanus *loc. cit.* Amalarius, Author Micrologi, & alij apud Azor. *loc. cit. q.* 3. sic ipse ibidem, & Fagundez *loc. cit. n.* 5. *&* 6. Pasqualigus *decis.* 167. & omnes.

QVÆSTIO V.

An omnia jejunia quatuor temporum sint de jure Canonico?

NEgat in primis Pasqualigus *decis.* 168. *&* 169. docens nulla jejunia quatuor temporum esse de jure; sed omnia esse ex traditione Apostolica. Probat *primum*, quia omnes canones de his ieiuniis loquentes, solùm decernunt tempus, in quo debent celebrari, supponendo institutionem ipsorum.

Secundum verò probat ex Patribus, nempe ex S. Leone *serm.* 1. *de ieiunio decimi mensis*, *& serm.* 7. *de ieiunio septimi mensis, & de ieiunio Pentecostes, serm.* 2. *de Pentecoste*, & ex Clemente Romano *lib.* 4. *constit. Apost. cap.* 18.

Negant etiam ex parte alij censentes, ieiunium quatuor temporum, quod in hebdomade Pentecostes celebratur, nullo modo esse de iure, sed tantùm ex consuetudine, cætera verò quatuor temporum ieiunia de iure communi esse. Sic D. Th. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *ad* 3. *& in* 4. *dist.* 15. *q.* 3. *art.* 3. *&* *q.* 1. & Caier. 2. 2. *quæst. & art. cit. & in Sum. verb. Ieiunium, cap.* 2. & Sylvester *eod. verb. q.* 1. *n.* 5. vnde non omnino bene citatur à Fagundex *vbi infrà*.

Sed absolutè respondeo dicendum, quod omnia prædicta quatuor temporum ieiunia, non solùm sunt ex traditione Apostolica, vt vult Pasqualigus, verum etiam ex iure communi. Quia ita expressè habetur

in cap. statuimus, dist. 76. & cap. ieiunium, ead. dist. vbi sic dicitur: *Ieiunium quod ter in anno apud nos celebrari didicisti, convenientiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt sicut annus per quatuor voluitur tempora, ita & nos quaternum solemne agamus ieiunium per quatuor anni tempora.* Si ibi ex Callisto I. cuius decretum habetur Epistola 1. decretali, *tom. 1. Concil.* Ex quo constat, non solùm per hos Canones decerni tempora quibus ieiunia huiusmodi celebrari debeant, sed & præcipi. Sic docent Angel. *verb. Ieiunium*, §. 7. Nauar. *c. 21. n. 11.* Richard. *in 4. dist. 15. art. 3. q. 8.* Llamas 3. *p. Method.* §. 28. *pag. mihi* 533. Azor. *lib. 7. c. 14.* (& per errorem Typographi 25. vt citat Fagundez) *q. 1. &* 2. Vega *p. 1. sum. c. 14. casu* 8. Filliuc. *tr. 27. p. 2. c. 6. n. 98.* Fagund. *precept. 4. Eccles. lib. 1. c. 6. n. 1. &* 2. Tolet. *lib. 6. c. 5. n. 3.* Bonac. *disp. vlt. cit. q. 1. punct. 5. n. 3.* quatenus se ad Azorium remittit. Layman *lib. 4. tract. 8. cap. 2. n. 5.* Less. *lib. 4. de iust. & iure, c. 2. dub. 9. n. 67.* Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art. 5. q. 4.* Villalob. *tract. 23. diff. 2. n. 4.* Reginald. *lib. 4. c. 12. n. 131.* Viuald. 3. *p. c. 15. a n. 8. pag. mihi* 69. Angles *in florib. q. 3. de ieiunio, diff. 2.* Ludov. de S. Ioan. *art. 3. cit. diff. 6. dub. 2. &* 3. Machado *lib. 2. p. 4. tract. 3. docum. 2. n. 1.* August. Barbosa *in d. c. Ieiunium, dist. 76.* Alphons. Chacon *in tract. de varia ieiuniorum observantia, c. 2.*

QVÆSTIO VI.

An præfata quatuor temporum ieiunia obligent sub mortali?

NEgat Pasqualigus *decis. 169. cit. à n. 3.* & probat. Quia dicta ieiunia solùm habent originem ex traditione Apostolica: at hæc traditio nec ratione sui, nec ratione consuetudinis obligat ad mortale: ergo. Minorem quoad primam partem, nempe quod prædicta traditio Apostolica non obliget ad mortale, probat. Tum ex verbis constitutionis Apostolicæ, quam refert Clemens Romanus *lib. 5. c. 18.* vbi loquens de ieiunio quatuor temporum Pentecostes, solùm ait æquum esse, & lætari de Dei dono, & ieiunare post hilaritatem: ergo solùm de æquitate, non de præcepto hoc ieiunium obseruare tenemur. Tum etiam, quia id expressè docet Franciscus Turrianus *in Schol. n. 2. circa cap. 19. constit. Apost.* apud D. Clementem, asserens talem traditionem non continere præceptum. Secundam verò partem minoris, videlicet quod prædicta ieiunia nequeant obligare ad mortale ratione consuetudinis, sic probat. Quia si hæc ieiunia non obligant ad mortale ratione suæ institutionis, vt dictum est, non possunt ad illud obligare ratione consuetudinis, quoniam quando per consuetudinem aliquid recipitur vt institutum ab alio, tunc consuetudo non obligat, si alias institutio non obligat; nam consuetudo recipitur secundùm mensuram institutionis, nec adest animus se obligandi, quia recipitur cum animo seruandi institutionem, & animus conformatur intentioni instituentis.

Sed tanquam mihi certissimum respondeo, obligare ad mortale. *Primò*, quia certissimum est, omnia prædicta quatuor temporum ieiunia, esse etiam iure Canonico præcepta, vt habitum est quæstione antecedenti: ergo ex hoc ad minus capite ad mortale obligant.

Secundò. Quia dato, & non concesso, quod dicta ieiunia solùm essent ex traditione Apostolica, nihilominus tamen etiam ex consuetudine sub onere mortali obligarent; quia sub hoc onere recepta sunt ab vniuersali Ecclesia, vt constat. Et ideò sic tenent communiter omnes Doctores, præcipuè quæst. antecedenti citati. Quibus addi debent Sylvest. & Caiet. (imò & D. Thom. vt notat Caiet. 2. 2. *loc. cit.*) docentes omnia hæc ieiunia saltem ex consuetudine ad mortale obligare, vt infrà dicemus.

Vnde ad fundamentum Pasqualigi dicendum est ex dictis. *Primò*, falsum esse dicta ieiunia solùm esse ex traditione Apostolica, cùm etiam ex iure communi sint. *Secundò*, quod dato, quod ex dicta traditione duntaxat essent, adhuc obligarent ad mortale ratione consuetudinis Ecclesiæ sic explicantis, & recipientis dictam traditionem Apostolicam.

QVÆSTIO VII.

An saltem ieiunium quatuor temporum, quod in hebdomada Pentecostes celebratur, non obliget sub mortali?

AFfirmare videtur D. Thomas 2. 2. *q.* 147. *art. 5. ad* 3. quatenus expressè ait: Quod non est ieiunium ab Ecclesia indictum in toto Paschali tempore. Adde quod Canones apertè prohibent fieri ieiunium tempore Paschali, eo quòd id sit tempus lætitiæ, & non mœroris; quale est tempus ieiunij: ergo. Propter hoc hanc sententiam novissimè tenet Pasqualig. *loc. cit.*

Sed vt certissimum adhuc respondeo: Dictum ieiunium ad mortale obligare. *Primò*, quia in cap. *Statuimus, dist. 76.* apertè habetur, & præcipitur, vt huiusmodi ieiunium agatur in hebdomada Pentecostes: ergo sicut cætera ieiunia ex iure ad mortale obligant, ita & hæc. *Secundò*, quia ad minùs ex generali consuetudine ad mortale hoc ieiunium obligare, apertè docent Sylvester *verb. Ieiunium, n. 5.* & Caiet. 2. 2. *loc. cit.* & iuxta illum D. Thom. *loc. cit. & in 4. dist. 15. q. 3. art. 3. q. 1. ad 5.*

Vnde ad fundamentum contrarium dicendum est *Primò*, verum esse, quod toto Paschali tempore non sit indictum ieiunium ab Ecclesia; quia tempus Paschale, quod attinet ad vacationem ieiuniorum, computandum est à Paschate vsque ad Pentecosten, in quod tempus ieiunia iure communi non cadunt, & hoc voluisse D. Thom. dicunt Azor. *loc. cit. q. 2.* & Fagund. *loc. cit. n. 2.* *Secundò* respondeo ex Caietano *loc. cit.* quod D. Thom. solùm loquatur de iure, non verò de consuetudine, propter quam iam dictum ieiunium obligat ad mortale. Vnde ad additum respondeo, quod licèt Canones prohibeant ieiunia fieri tempore Paschali, possunt tamen legitima consuetudine induci, vt bene probat Azor. *cap. 15.* (aliàs 25.) *q. 4. col. mihi* 750. & ita de facto per illam inducta sunt. Lege Dianam *p. 10. tract. 16. resol. 17.*

QVÆSTIO VIII.

An in omnibus pervigiliis festorum Christi Domini, & B. Mariæ Matris eius sit vniuersaliter ex iure ieiunandum sub mortali?

REspondeo quod non: Sed solùm in pervigiliis Nativitatis Domini, & Assumptionis B. Mariæ. Quia de his solùm festivitatibus est in iure indictum ieiunium, vt constat *ex cap. Ex parte, & ex cap. Consilium, de observatione ieiuniorum.* Vnde si quæ sunt alia ieiunia in pervigiliis festorum Christi Domini, aut B. Virginis Mariæ, non sunt de iure, sed tantùm de consuetudine, vel ex devotione, vel statuto particulari. Sic omnes Doctores. Sylvest. *verb.*

Ieiunium

Ieiunium,n.5.Azor.*lib.7.c.13.* (aliàs 14.) *q.1.col.mihi* 742 Fagund.*loc.cit.c.5.n.*8. Paſqualig.*deciſ.*170. Barboſa *in dicto cap. Ex parte*, *n.2.* & alij. Quamvis de Vigilia Nativitatis Virginis dubitet Archidiaconus. Sed non rectè, quia certum eſt,de iure non eſſe ieiunandum.

QVÆSTIO IX.

An in omnibus Vigiliis Apoſtolorum ſit ex præcepto iuris ieiunandum?

NEgat in primis Auctor ſermonum *ad Fratres in eremo*, qui nomine D. Auguſtini circumferuntur, *ſerm.25.* docens, quod Iacobus Zebedæi Apoſtolus apud quoſdam vigiliam non habeat, eo quòd occiſus fuerit in diebus Azymorum.Neque D. Bartholomæus, eo quòd vna die fuerit decoriatus, & ſequenti die obierit; & ſic ſi haberet vigiliam, oporteret, quod eſſet in tertia die, quod eſt contra normam aliorum ieiuniorum. Neque Apoſtolus S. Thomas,eo quòd tempore Adventus veniat.Neque D.Barnabas, eo quòd de duodecim non fuerit. Neque D.Mathias, eo quòd tempore ieiunij ſit. Neque D.Ioannes Evangeliſta, eo quòd, Gloria in excelſis Deo, cantare debemus. Ita ille. Et propterea Paladan. *in 4. diſt. 15.q.4.art.3.concl.2.* docet in Vigiliis SS. Bartholomæi, Iacobi Majoris, & Mathiæ ieiunium vim præcepti non habere, niſi vbi fuerit vſu, & conſuetudine receptum.

Sed tanquam certiſſimum reſpondeo: In omnibus pervigiliis Apoſtolorum eſſe ex iuris præcepto ieiunandum, præterquam in Vigilia Apoſtolorum Philippi, & Iacobi; quia incidit inter Paſcha, & Pentecoſten, in quo tempore nullum indicit ieiunium Eccleſia, & in Vigilia B.Iuannis Evangeliſtæ, quia incidit in ſolemnitate Natalitij Domini. Sic habetur in cap.*Conſilium*, & cap.*Ex parte,de obſervat. ieiun.*& docent omnes DD. Legantur Sylveſt.Azor, Fagundez, Paſqualig.& Barboſa *loc.cit.*

QVÆSTIO X.

An ieiunium Vigiliæ Pentecoſtes obliget ſub mortali ex iure?

AFfirmant Angel.*verb.Ieiunium,n.7.* & nonnulli alij, quos ſuppreſſis nominibus referunt Angles, & Paſqualigua citandi, exiſtimantes, hoc ieiunium haberi, aut claré colligi ex cap. *De ieiunio, diſt.76.* & ex cap.*Noſſe, ead.diſt.*

Sed longè multò probabiliùs, & veriùs reſpondeo: Non obligare ſub mortali ex iure (an verò ex conſuetudine,ſtatim dicam.) Quia verius multò eſt, nullum in iure reperiri præceptum de hoc ieiunio, cùm potiùs ex illo conſtet nullum inter Paſcha, & Pentecoſten ab Eccleſia indici, vt habetur in cap. *Conſilium*, *citato*. Et ſic docent communiter omnes Doctores. Præcipuè Gratianus in fine cap.*Scire debes,diſt.76.*D.Thom.*2.2.q.147.art.5.ad 3.*Azor.*c.13. cit.q.2.*Fagundez *c.5.cit.n.9.*Paſqualig.*deciſ.171.n.1.* (qui tamen *n.2.*malè citat Angelum pro hac parte) & alij ſtatim citandi.

QVÆSTIO XI.

An ſaltem dictum ieiunium obliget ſub mortali ex conſuetudine?

NEgat (apud Paſqualig. *citandum*) Gratianus in cap.*Scire*, §.*Neceſſario*, *diſt.76.*& in cap.*Noſſe*, §.*obſervantia caſus, ead.diſt.* & D.Thom.*2.2.q.147. art.5. ad 3.* vbi claté docet, quod ieiunium exultationis non debet cadere ſub præcepto, ſed eſſe ex inſtinctu Spiritus ſancti, & propterea non eſſe inſtitutum ieiunium ab Eccleſia toto tempore Paſchali. Et hanc ſententiam videtur tenere Palud.*in 4.diſt.15. q 4. §. circa 3. concl. 3.* & eſſe probabilem claré innuunt Angel. *loc.cit.* & Sylveſter *infrà citandus*, & laté probat Paſqualig. *deciſ.171. à n.3.* licèt in fine addat ſe nolle decernere, an ſit in praxi hæc amplectenda ſententia. Tenet tamen illam noviſſimè Antonius Graña *in 2. lib. decret.de feriis, tit.9.n.13.* per hæc verba: Sic ſimiliter ieiunium non eſt de neceſſitate poſt Paſcha Reſurrectionis vſque ad Pentecoſten, ſed ſi de facto devotione, & voluntate pœnitentiæ cauſa in Vigilia Pentecoſtes fiat, admittitur, quamvis ex neceſſitate fieri non debeat, iuxta text. *in c.Ieiunium*, §.*Non autem, 76.diſt.cap.Prorogationis, de conſecr.diſt.3.* Ita ille.

Sed ego tanquam certum reſpondeo: Obligare ex conſuetudine ſub mortali. Quia id ex generali Eccleſiæ conſuetudine, quæ legis, & præcepti vim habet, docent communiter omnes Doctores, præcipuè Sylveſter *verb.Ieiunium,n.5.*Gabriel *in 4.diſt.16. q.3.art.1.notab.2.* Armilla *verb.Ieiun. n.2.* Caiet.*2.2. q.147 art 5. §.Ad hoc dicitur*,Azor.*lib.7.cap.13.q.2.* Fagundez *præcept.4.Eccleſ. lib.1.cap.5.n.9.*Angles *in ſl.rib.q.4.de ieiunio,diff.1.*Llamas *3.p.c.5.§.18.*Filliuc. *tract.27.p.2.c.5. n.101.* Leſſius *lib.4.c.2.dub.9.n.66. verſ.Præter hæc*,Sanchez *lib.5.conſil.moral.c.1.dub.18. n.1.*Sylvius *2.2.q.147.art.5 quæſito 7.verſ. Difficultas tamen manet.*Tambur.*tom.2.de iure Abbatum,diſp.12. q.1.n.1.in vltima edit.*Tolet.*lib.6.c.3.n.1.*Sà *verb.Ieiunium*, *n.2.* Valentia *tom.3. diſp.9. punct.4.*Trullench *lib.3.in Decalog.c.2.dub.5.n.16.& 17.*Layman *lib.4. tract.8.cap.1.n.6* Auguſt.Barboſa *in cap. Scire debet, diſt.76.* & apud ipſum Nauar. *conſil.1. de obſervat. ieiun. in novo.* Subdens quod Eccleſiæ conſuetudo generalis ita habet in omnibus Regnis, in quibus ipſe moratus fuerit, tam Galliæ, & Luſitaniæ,quàm Caſtellæ, Nauarræ, & Romæ. Sic etiam me citato Diana *p.10.tract.16.reſol.17.*

Ad authoritatem S.Thomæ dicendum eſt, locutum fuiſſe de iure communi, non verò de conſuetudine, quæ in legem, & præceptum tranſivit. Sentit ergo Angelicus Doctor, pervigilium Pentecoſtes non eſſe ieiunio conſecratum de iure communi,benè tamen de conſuetudine Eccleſiæ. Sic explicant D. Thom. (imò & Gratianum) Caietanus,Azor,& Fagundez,& alij. Ad authoritatem verò Gratiani reſpondet Gloſſa *verb. Obſervantia*, *in dicto cap. Scire*, malè in hac parte ſenſiſſe Gratianum, cùm conſuetudo Eccleſiæ ei præjudicet.

QVÆSTIO XII.

An ieiunia in pervigiliis S. Ioannis Baptiſtæ, S. Laurentij, & omnium Sanctorum obligent ſub mortali?

NEgat certè,licèt cum timore, Paſqualigus *deciſ. 172. n.2.* cuius fundamentum eſt. *Primò*, quia ieiunia in his vigiliis non obligant ex iure, nec ex conſuetudine: ergo nullo ex capite. Antecedens quoad primam partem eſt certum apud omnes Doctores. Quoad ſecundam probatur,quia licèt verum ſit,quod hæc ieiunia introducta ſint ex conſuetudine, non tamen conſtat, an introducta fuerint cum animo ſe obligandi, an verò tantùm ex devotione: ergo incerta eſt obligatio conſuetudinis: ergo non poteſt

potest prævalere contra certam possessionem libertatis. *Secundò*, quia huiusmodi ieiunia sunt valde antiqua: ergo si obligassent ex consuetudine, redacta fuissent in corpus iuris Canonici, cùm iam consuetudo obtinuisset vim legis: ergo.

Sed tanquam mihi certum respondeo: Prædicta ieiunia non ex iure, cùm in illo nullum extet de illis præceptum; sed ex consuetudine in Ecclesia Latina recepta obligare sub mortali. Quia certum moraliter est, quod talis consuetudo introducta sit cum animo se obligandi sub mortali: ergo sic obligat. Consequentia est clara, antecedens probatur. Quia certum moraliter est id quod ex immemoriali traditione habetur: at sic est, quod ex traditione immemoriali habetur, quod talis consuetudo inducta fuerit cum animo se ad mortale obligandi, cùm sic omnes posteri vsque ad hæc nostra tempora eam acceperint: ergo. *Confirmatur*, quia in dubio melior est conditio possidentis: at sic est, quod in præsenti casu potiùs possidet ieiunium, & eius obligatio, quàm libertas: ergo. Minor probatur; nam vsque ad hæc nostra tempora nullus dubitavit de obligatione, & possessione ieiunij: ergo vsque ad illa possedit semper, dubium autem de possessione libertatis, nunc à Pasqualigo cœpit: ergo non hæc, sed ieiunij obligatio possidet.

Ex quo constat ad primum argumentum Pasqualigi, *& ad secundum* dicendum, quod non omnia quæ obligant sub mortali ratione consuetudinis, inserta sunt in corpore iuris, quia vel iam cessaret ex hac parte obligatio, vel haberetur ex duplici titulo, aut capite. Vnde hanc nostram sententiam tenent omnes Doctores, præcipuè citati suprà *q.* 11. Sylvest. Gabriel, Armilla, Azot, Lessius, Sanchez, Llamas, Sylvius *loc. cit.* Fagundez *loc. cit. n.* 10. & penes illum Angel. *verb. Ieiunium, n.* 7. Innoc. Hosticos. Ioan. Andr. Abbas, & cæteri Canonistæ *in rubr. de obseru. ieiun.* & ita decretum fuit In Concilio Oxoniensi in Anglia ab Stephan. Archiepiscopo coacto, vt refert Azot. *loc. cit.* sic etiam Villalob. *tract.* 23. *diff.* 2. *n.* 4. Bonac. *disp. vlt. cit. q.* 1. *punct.* 5. *n.* 5. *in noua edit.* Machado *tract.* 3. *cit. docum.* 1. *n.* 4. & me citato Diana *p.* 10. *tract.* 16. *resol.* 17.

QVÆSTIO XIII.

An quando Vigilia S. Ioannis Baptistæ incidit in festo Corporis Christi, sit anticipandum ieiunium?

Respondeo: Anticipandum esse, & ieiunandum in feria quarta. Quia ita decreverunt Leo X. in quodam Brevi misso ad Legatum Hispaniæ (vt testatur Navar. *in Man. c.* 21. *n.* 11. *vers. Porrò Leo X.*) & novissimè Vrban. VIII. *Constitutione edita die* 13. *Octobr. anni* 1638. quæ incipit, *Cum eveniret*: circa quam constitutionem bene advertit Pasqualigus, quod non indulget Pontifex talem anticipationem ieiunij, sed præcipit; & ita qui non anticiparet, expressè contra præceptum faceret. Sic Pasqualig. *decis.* 173. Ioan. Hentiquez *in sum. sect.* 17. *q.* 14. *in edit. noviss.* & omnes.

QVÆSTIO XIV.

An in diebus Rogationum, & Litaniis maioribus sit ex præcepto ieiunandum?

Affirmant esse aliquod ieiunium in his diebus servandum, ob antiquissimam consuetudinem, & quia ita videtur decerni *in cap. Rogationes, de consecr. dist.* 3. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. *quæsito* 6. 5. *His tamen.*

R. P. Leand. in V. Precept. Eccles.

Sed certissimè respondeo: Non esse ex præcepto ieiunandum. Quia nullum extat præceptum de huiusmodi ieiunio in iure. Nam in illo capite citato, vel solùm datur consilium, non præceptum, vt notat ibi Glossa *verb. Ieiunium*, & Ecclesia non inducit ieiunia à Pascha vsque ad Pentecosten, vt patet *ex cap. scire, dist.* 76. vel si datum fuit præceptum, iam consuetudine derogatum est, cùm praxis vniversalis Ecclesiæ sit in oppositum: ergo. Sic Gabriel *in* 4. *dist.* 16. *q.* 3. *art.* 1. *notab.* 2. Azot. *lib.* 7. *cap.* 15. (per errorem Typographi 17.) *q.* 4. *col.* 750. Filliuc. *tr.* 27. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 102. Fagund. *de* 4. *precept. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 8. Bonac. *loc. cit.* Villalob. *loc. cit. n.* 8. Pasqualig. *dec.* 174. & omnes. Legatur Barbosa *in exposit.* dicti capitis *Rogationes.*

QVÆSTIO XV.

An in feria quarta, & sexta sit ex præcepto ieiunandum?

Respondeo: Quod licèt olim in primitiva Ecclesia esset præceptum in his diebus ieiunandi, vt latè probant Azor, & Fagundez citandi: Modò tamen minimè adest, vt constat ex communi praxi Ecclesiæ. Vnde præceptum antiquum ieiunandi in feria quarta, & sexta, aut consuetudine dicta abrogatum fuit, aut relaxatum, ita vt iam ieiunium quartæ feriæ omnino abolitum sit, & ieiunium feriæ sextæ imperfectum manet, nempe quoad abstinentiã tantùm esus carnium. Sic Azor. *loc. cit. q.* 3. Fagund. *c.* 6. *cit. n.* 5. Bonac. Filliuc. Villalob. *loc. cit.* Pasqualig. *dec.* 175. Suar. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 6. Barbos. *in cap. ieiunia, de consecr. dist.* 3. Covar. *lib.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. & alij.

QVÆSTIO XVI.

An in Sabbato sit ex iure communi ieiunandum?

Respondeo dicendum. Quod quamvis iure communi indictum sit ieiunium in die Sabbati cuiuslibet hebdomadæ, vt constat ex *cap. Illa, dist.* 12. & ex *cap. Vtinam, dist.* 76. ex *cap. Sabbato, de consecrat. dist.* 3. & ideò olim Ecclesia Romana, imò & Hispaniarum, & Galliarum Ecclesiæ ieiunium plenè, & perfectè observaverint; nunc tamen apud nullam Ecclesiam est in vsu ieiunium plenè, & perfectè in Sabbato; sed solùm imperfectum, & semiplenum, hoc est, abstinentia tantùm à carnibus, vt constabit ex statim dicendis. Sic omnes Doctores, Azor. *lib.* 7. *c.* 15. *q.* 1. & 2. Fagund. *loc. cit. n.* 4 Pasqualig. *decis.* 176. Covar. *lib.* 4. *variar. c.* 20. *n.* 8. & Sayrus *in Clam Regia, lib.* 7. *c.* 1. Barbosa *in dict. c. Sabbato, cit. n.* 1. & alij.

QVÆSTIO XVII.

An in Sabbato sit ex præcepto ab esu carnium abstinendum?

Negant Glossa *in cap. Quia dies, de consecr. dist.* 5. docens prædictam à carnibus abstinentiam non esse de præcepto, sed de æquitate, & consilio; quia Pontifex in dicto capite non vtitur verbo præceptivo, sed potiùs consiliativo, nempe verbo *Admonemus*: ergo.

Sed certissimè respondeo: Esse ex præcepto ab esu carnium in Sabbatis abstinendum, nisi aliàs alicubi hoc præceptum consuetudine sit abrogatum, vt

infrà dicam. Sic habetur in c. *Quia dies,cit.* vbi Gregor. VII. expreſsè ait, quod quicunque Chriſtianæ Religionis particeps eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die, *Sabbato videlicet*, abſtineat: ergo cùm non ſit particeps Chriſtianæ Religionis, qui dicto die carnes comedit, proculdubio nõ ſeruat ea,eū quibus conſeruatur Chriſtiana Religio, atque adeo mortaliter peccat. Sic Sylveſt. *verb. Ieiunium,q.*10.*n.*28. Azor. & Fagundez *loc. cit.* qui vterque explicat Gloſſam dicendo: ideò contrarium aſſeruiſſe, quia in quibuſdam locis præfatum ius eſt conſuetudine abrogatum; nam in Gallia, vt Palud. *in* 4.*diſt.*15.*q.*4.*concl.*2. & Viguer. *de inſtit. Theol.c.*7.*de temperant.*§.3.*verſu* 1. affirmant, à Natali Domini vſque ad Purificationem B. Virginis carnes in Sabbatis eduntur, & in quibuſdam Hiſpaniæ Provinciis; præſertim in Caſtella, in omnibus Sabbatis (exceptis Quadrageſimæ, quatuor temporum, aut his in quibus incidit aliqua vigilia) ex conſuetudine licitè capita animalium, pedes, inteſtina, iecur, pulmones, & viſcera eduntur. Sic Paſqualig. *deciſ.*176. qui aliter reſpondet ad fundamentum Gloſſæ, nempe quod illud verbum *Admonemus*, quo vtitur Pontifex, non cadat ſupra abſtinentiam, ſed ſupra obſervantiam talis præcepti.

QVÆSTIO XVIII.

An quando in Sabbato incidit aliquod feſtum ex ſolemnioribus, licitum ſit veſci carnibus?

RESpondeo: Licitum eſſe, attento iure communi, non verò attenta praxi, & conſuetudine Eccleſiæ. Sic Paſqualigus *loc. cit. n.*6. vbi ad quæſtionem propoſitam per hæc verba reſpondet: Reſpondeo licere, ex citato cap. *Quia dies, de conſecr. diſt.*5. nam ibi dicitur, *Sabbato abſtinendum à carnibus, niſi eo die major feſtivitas intervenerit.* Sed praxis hoc ad Natale Domini coarctavit. Sic ille ibi. Et bene; ſed nunc ego contra ipſum, & contra ea, quæ de conſuetudine (vt ſuprà vidimus *q.*7.*n.*1.*&* 2.) docet, ab ipſo inquiro: Vnde ſcis, mi Paſqualige, quod hæc praxis, & hæc conſuetudo obliget ad mortale? Vnde, cùm neſcias, an introducta fuerit cum animo ſe obligandi? Vnde cùm ſit contra expreſſum ius ſemper dicens, poſſe in Sabbato, interveniente majori feſtivitate, carnibus veſci? Si dicas, quod hoc ſcis ex praxi omnium fidelium, & ex communi Doctorum ſententia id docente, & ſentiente, id ipſum dic de conſuetudine ieiunandi in Quatuor Temporibus anni, in Vigiliis Pentecoſtes, & in Vigilia S. Ioan. Baptiſtæ, S. Laurentij, & omnium Sanctorum; non enim eſt major ratio vnius, quàm alterius, vt conſtat. Sic tenet noviſſimè me citato Diana *p.*10.*tr.*16.*reſol.*17.

QVÆSTIO XIX.

An in Adventu ſit ieiunium ex præcepto ſervandum?

REſpondeo negatiuè. Quia licèt olim (vel ex præcepto, vt Fagundez, & alij volunt, vel ex conſilio ſolùm, vt Sylvius, & Paſqualigus ſentiunt) in Eccleſia Romana ieiunium in Adventu ſervaretur, vt conſtat *ex cap. Conſilium, de obſervat. ieiun.* vbi dicitur: *Ieiunium apud nos in Adventu Domini agitur.* Iam tamen his temporibus nulla adeſt obligatio in Adventu ieiunandi, vt docet praxis, & ex illa omnes Doctores; quamuis apud Monachos, & nonnullos alios Religioſos huiuſmodi ieiunium manſerit, qui partim ex propriis ſtatutis (vt accidit nobis) partim vſu, & conſuetudine ex devotione introducta id retinent. Sic Azor. *lib.*7.*c.*16. (aliàs 27.) *q.*3. Fagundez *de* 4.*præcept. Eccleſ. lib.*1.*c.*6.*n.*9. Sylvius 2.2.*q.*147. *art.*5. *q.*7. Paſqualig. *deciſ.*177. & penes ipſum Sylveſter, Tabiena, Gabriel, Tamburinus, & Filliuc. Barboſa *in dicto cap. Conſilium, n.*3. & omnes.

QVÆSTIO XX.

An tempore Paſchali, aut Dominicis diebus, aut in Natali Domini ſit licitum ieiunare?

NEgandum videri poteſt. Quia id expreſsè iure Canonico prohibetur. Nam toto tempore Paſchali non eſſe ieiunium ſervandum, clarè cavetur *in cap. Poſt Paſcha, & cap. Scire debes, diſt.*76. & *in cap. Conſilium, cit.* Item neque in Dominicis diebus, *in cap. Ieiunium, de Conſecr. diſt.*3. nec tandem in Natali Domini, *in cap. fin. de obſervatione ieiun.* ergo non erit licitum his diebus ieiunare.

Reſpondeo tamen abſolutè loquendo: Eſſe licitum, niſi aliàs quia dictis diebus in contemptum inſtitutionis Eccleſiaſticæ, aut ex aliquo errore, aut ſuperſtitione ieiunaret, quia tunc peccaret quidem. Sic omnes Doctores, & clarè colligitur ex *cap. Poſt Paſcha, cit.* vbi dicitur: *Si quis Monachorum, vel Laicorum tempore Paſchali ieiunare cupit, non eſt prohibendum, &c. & cap. Vtinam, diſt.*76. ſic habetur: *Vtinam omni tempore ieiunare poſſimus, quod in Actibus Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominico, Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus.* Sic D. Th. 2.2.*q.*147.*art.*5.*ad* 3. Caiet. *ibid.* Nauar. *c.*21. *n.*27. Azor. *loc. cit. q.*7. *&* 9. Sanch. *lib.*2. *ſum. c.*37. *n.*17. & alij quamplures, quos refert, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.*178. legantur Fagund. *lib.*1. *in* 1. *præcept. Decalogi, c.*34. *à n.*7. *&* 8. vbi de hac re latè agit. Barboſa *in cap. Si quis tanquam, diſt.*30. per totam.

QVÆSTIO XXI.

An quando Vigilia venit in Dominica, ieiunandum ſit in Sabbato?

REſpondeo affirmatiuè. Quia ſic expreſsè habetur *in cap. Ex parte, de obſeru. ieiun.* vbi dicitur: Quod ſi Nativitas Domini, vel Aſſumptio B. Mariæ, vel feſtiuitas alicuius Apoſtolorum in ſecunda feria aliquando euenerit, die Sabbati præcedẽtis vigiliam debet ieiunari. Sic in ſumma textus. Et ſic ex illo omnes Doctores Abbas antiq. Innoc. Ioan. Andreas, Butt. Hoſtienſ. Henric. Ancar. Alagona, & alij Canoniſtæ apud Barboſ. *in d. cap. Ex parte, n.*1. & conſtat ex praxi Eccleſiæ.

DISPVTATIO VIII.

De Perſonis, quæ ad Ieiunij præceptum tenentur.

QVÆSTIO I.

An pueri, aut adoleſcentes obligentur præcepto ieiunij ante vigeſimumprimum annum expletum?

AFFIRMANT Innoc. *in rubr. de obſeru. ieiun. n.*2. & Supplementum *verb. Ieiun.* aſſerentes, quod teneantur ad ieiunium, cùm ipſi peccare poſſint omne

res pueri, statim ac sunt mentis sanæ, doli capaces, & potentes ieiunare. Affirmant etiam Alex. Alens. 4. p. q. 102. art. 3. ducens teneri ad ieiunium pueros ætate decem & octo annorum. Angel. verb. Ieiunium, n. 13. & 15. ætate decimisexti, alij vigesimi anni.

Sed vt certissimum respondeo: Nullo modo obligari pueros ad præceptum ieiunij, saltem ante annum vigesimumprimum completum. Primò, quia ita hoc præceptum interpretatur consuetudo universalis Ecclesiæ, quæ est optima legum interpres. Secundò, quia vsque ad finem vigesimi primi anni, ex sententia Philosophi est tempus augmenti: ergo dum est in tali statu, indiget corpus continuo nutrimento: ergo iustum est, quod Ecclesia non intendat ligare præcepto ieiunij illos, qui dictam ætatem non excesserunt. Sic tenent communiter omnes. S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2. Caiet. ibid. Durand. in 4. dist. 15. q. 10. Richard. art. 2. q. 54. Sylvest. verb. Ieiun. q. 6. vbi citat Palud. & benè; nam id apertè docet in 4. dist. 15. q. 4. & Quantum ad 2. Rosella eod. verb. n. 14. Tabiena n. 16. Nauar. cap. 21. n. 16. Ledesma 2. p. sum. tract. 27. cap. 2. dub. 1. post 5. conclus. Angles in floribus, q. 9. de ieiunio, diff. 3. Sanch. lib. 2. de Matrim. disp. 24. n. 23. & in sum. lib. 1. cap. 12. n. 6. & in consilio, lib. 5. dub. 3. n. 4. Less. lib. 4. de iust. cap. 2. dub. 6. n. 40. Valent. tom. 3. disp. 9. punct. 5. Molfes. tract. 10. c. 4. à n. 13. & 36. Azor. lib. 7. c. 17. (aliàs 27.) q. 2. Filliuc. tract. 27. p. 2. c. 6. n. 110. Sanctus in select. disp. 54. n. 1. Fagund. prac. 4. Ecclef. lib. 1. cap. 8. n. 2. Llamas 3. p. Method. c. 5. §. 20. Laymān lib. 4. Theolog. Moral. tract. 8. c. 3. n. 1. Bonac. disp. vlt. de præcept. Ecclef. q. 1. punct. 6. n. 1. Trullench lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 6. n. 1. Reginald. lib. 4. Praxis, cap. 17. n. 205. Rodrig. in sum. c. 24. Villalob. 1. p. sum. tract. 23. diff. 42. Ludouic. de S. Ioan. 1. p. sum. prac. 3. art. 4. n. 6. Tolet. lib. 6. cap. 4. n. 2. Sà verb. Ieiunium, n. 9. quos ferè omnes, & alios refert, & sequitur Pasqualig. decis. 147. sed inter illos malè pro hac parte Alexand. Alens. vt videre est apud Angles, & Ludou. de S. Ioan. quos hic Pasqualigus citat. Sic etiam D. Didacus Narbona anno 21. q. 2. à n. 2. & Iosn. Hentiq. in sum. sect. 1 (. q. 23.

QVÆSTIO II.

An saltem obligentur adolescentes ad ieiunium statim post annum vigesimumprimum expletum?

Negat in primis Marcellus Fortunat. de veritate, & errore, 2. p. n. 158. (vt refert Didac. Narbona de ætate, & c. anno 21. q. 1. n. 3.) docens solùm obligare præceptum ieiunij eos, qui vigesimum secundum annum excesserunt.

Negant etiam Panormitanus, & alij Canonistæ, quos suppressis nominibus refert Angel. verb. Ieiunium, n. 15. & quod magis est, id negare videtur expressè Salas de legib. disp. 14. sect. 13. pag. mihi 359. vbi in margine hæc dicit: Qui non expleuerunt vigesimumquintum annum, non tenentur ieiunare, & in corpore sectionis ita habet: Sed quoad ieiunia, ait Corduba, licèt Panormitanus rubr. de obseru. ieiun. & alij Canonistæ aliter sentiant, tamen Victoria 2. 2. q. 147. art. 4. cum Theologis in 4. dist. 15. melius sentit, secundum consuetudinem à Prælatis, & ab omnibus approbatam, quod qui non expleuerunt vigesimumquintum annum, non tenentur sub mortali ieiunare totam Quadragesimam, & Vigilias, sed partem, prout magis, vel minus tali ætati appropinquauerint, iuxta Sylvest. verb. Ieiunium, q. 6. Angel. & alios eodem verbo, Navat. cap. 21. n. 15. hucvsque Salas: sed hucvsque vel ex inadvertentia ipsius, vel Typographi omninò malè, cùm id non doceat Corduba, quem ipse citat, & sequitur, sed omninò oppositum; vt clarè constat ex verbis illius; ait enim Corduba in sum. q. 60. (non 40. vt refert Salas) f. l. mihi 163. pag. 2. [Quanto al ayunar dize Victoria in 2. 2. q. 147. art. 4. aunque Panormitano in tit. de obse-u. ieiunij, y otros Canonistas digan otra cosa: empero los Theologos in 4. dist. 15. segun la costumbre aprouada por los Prelados de la Iglesia, y por todos, d'zen que los que no llegan a veinte y vn años cumplidos de edad, no son obligados so pena de pecado mortal a ayunar toda la Quaresma, aunque bien son obligados a ayunar algunos dias della, y las Vigilias de ayuno, mas ò menos, segun que mas, ò menos llegan a la dicha edad, conforme a la costumbre de la tierra. Sylvest. verb. Ieiunium, q. 6. & Sum Angel. loc. cit. & Navat. in sum. cap. 21. n. 15.] sic Corduba: Non ergo illum bene retulit, aut ex vulgari sermone in Latinum transtulit Salas. Vnde

Tanquam certissimum respondeo: Obligari adolescentes omnes, tam viros, quàm fœminas, statim ac expleverint annum vigesimum primum. Quia vt diximus, hæc est praxis Ecclesiæ. Hæc sententia est omnium fere Doctorum, præcipuè illorum, quos quæstione antecedenti citauimus. Quibus addendi sunt Corduba loc. cit. & iam omnes Recentiores, tam Theologi, quàm Canonistæ. Legatur perdoctus D. Didacus Narbona anno 21. q. 2. à n. 11. vbi hanc nostram sententiam habere verum, tam loquendo de viris, quàm de mulieribus, optimè probat, cōcludens sic n. 13. Communis omnium traditio existit, fœminas, licèt citiùs pubescant, & crescant, eodem tamen tempore ac viros, id est vigesimo primo anno incipere ieiunio obligari, siue hoc illis cuiusdam favoris intuitu condonetur, vt Ioanni Alphonso placuit, siue (quod verius arbitror) longa, & immemorabili fuerit consuetudine introductum, non aliter ac etiam consuetudine fuisse receptum Ioan. Sancius testatur d. disp. 44. n. 8. sexagenarios ieiunij legibus non teneri. Sic ille. Et antea Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 32. n. 17.

QVÆSTIO III.

An adolescentes, qui ante vigesimum primum annum sunt valde robusti, teneantur ad præceptum ieiunij?

Affirmant Durand. in 4. dist. 15. q. 10. n. 4. in fine, vbi sic ait: Tempus autem augmenti est vsque ad tertium septenium inclusiuè, vt in pluribus, & ideò ante hoc tempus non arctantur ad omnia ieiunia Ecclesiæ obseruanda, nisi illi in quibus virtus naturæ peruenit ad robur corporis, quia res naturales non eodem modo se habent in omnibus. Ita Durandus, & post illum Iosn. de Pineda in 2. p. Agriculturæ Christianæ, dialogo 29. §. 20. vers. Tam poco me parece.

Sed certissimè respondeo: non teneri. Quia Ecclesia in suis legibus solùm attendit ad id quod regulariter, & cōmuniter contingit, non quod in vno, aut in altero; adolescentes autem vsque ad dictam ætatem regulariter ieiunare non possunt, nisi cum notabili damno. Sic praxis omnium, & sic communiter Doctores. Sanch. lib. 5. consil. c. 1. dub. 2. n. 4. Pasqualigus decis. 249. Valentia loc. cit. vers. Impotentias & penes illum Ioan. de Medina.

QVÆSTIO IV.

An adolescentes ante vigesimumprimum annum teneantur ieiunare saltem aliquibus diebus in Quadragesima, & in cæteris Vigiliis per annum?

AFfirmant (penes Pasqualigum) Angel.*verb.Ieiunium*, Sylvest.*eod.verb.q.*6. Corduba *in sum.q.*6.Rodrig.1.*p.sum.c.*23.*n.*1. Major *in* 4.*dist.*15.*q.*3. Durand.*q.*10.*n.*4.Palud.*disp.*4.*art.*2.*concl.*1. (sed hic non bene, vt infrà) & Abulens.*q.*139.*in c.*6.*Matth.* citant etiam pro hac parte Corduba, & Rodriguez Nauar.*in Man.c.*21. sed malè. Quia Navarrus solùm docet, quod expediat eis ieiunio assuescere, non verò quod ad illud teneantur. Tenent tamen Ludovicus Granatens.en guya de pecadores, *lib.*2.*c.*11.§.2.Ioan. de Pineda *dialogo* 29. *cit.* Angles *q.*9. *de ieiun. diff.*3. *conclus.*2. *Append.* & anteà indicauit D. Thom. *in* 4. *dist.*15.*art.*2.*q.*3. *in corpore*, dum docuit, non arctari pueros vsque ad finem tertij septennij ad omnia ieiunia Ecclesiæ servanda, sed debere eis commensurari ieiunia, secundum quod magis appropinquant ad prædictum terminum.

Sed longè multò probabiliùs, & veriùs respondeo: Adhuc non teneri. Quia Ecclesia vniuersaliter, & sine exceptione aliqua eximit à præcepto ieiunij pueros vsque ad vigesimumprimum annum expletum. Sic D.Th.2.2.*q.*147.*art.*4. Nauar. *loc.cit.* *n.*16. Paludan.*eadem loco*, quo pro contraria sententia citatur à Pasqualigo; absolutè namque ait sic: Vnde pueri excusantur vsque ad vigesimum primum annum, etiamsi ante peccaverint mortaliter. Non enim tenentur satisfacere cum destructione naturæ. Ita Paludan. Medina *in sum.cap.*14.§.10.Azor.*lib.*7. *c.*17. (aliàs 27.) *q.*2.*col.*758. Sanch.*in consil.lib.*5.*c.*1. *dub.*2.*n.*4. Sancius *in select.disp.*54.*n.*7.Fagund.*lib.*1. *cit.cap.*8.*n.*4. Pasqualig. *decis.*250. & D.Didac.Narbona *anno* 21.*q.*2.*n.*4. Machado *lib.*2.*p.*4.*tract.*3.*document.*9. *n.*3. & communis apud Doctores citatos *quæst.*1.

QVÆSTIO V.

An saltem possint adolescentes ex aliqua speciali causa obligari ad ieiunandum ante annum vigesimumprimum?

REspondeo: Posse obligari ad ieiunandum per aliquos dies, vrgente aliqua necessitate. Et ideò ad ieiunandum tenentur *Primò*, quando à Pontifice, vel ab aliis Ecclesiæ Prælatis in maximis calamitatibus ieiunia indicuntur, vt colligitur *ex c.*3.*Ionæ*, & docent D. Thom. Nauar. Azor. Fagund. Sanch. & Pasqualig.*loc.cit.* & communis. *Secundò*, quando ad ieiunandum aliquibus diebus votum emittunt, &c. Sic Pasqualigus, & Ludovic.de S.Ioan.*art.*7.*cit.* *diff.*3. vbi sic ait: [El que ha cumplido catorze años, y de su voluntad promete ayunar, aunque no llegue a los veinte y vn años, esta obligado à guardar el ayuno: porque el que haze tal voto de su propria voluntad, y gana, cede de su derecho, y lo deue cumplir, no siendole notable perjuizio, como lo tienen ambas Escuelas.] Ita etiam D.Didac. Narbona *anno* 21.*q.*2.*n.*10.& alij.

QVÆSTIO VI.

An adolescentes ante annum vigesimumprimum teneantur ad ieiunia votiua Communitatis, vel Synodi?

REspondeo: Non teneri. Quia si ab vniuersali Ecclesiæ præcepto, quod debet esse regula omnium, excusantur adolescentes prædicti, à fortiori à præcepto particulari, & inferiori eximentur. Sic Angles *loc.cit. concl.*1. *Append.*1. Sanch. *lib.*5.*consil.* *c.*1.*dub.*2.*n.*7.Trullench *lib.*3.*in Decal. c.*2.*dub.*6.*n.*1. Lezana *verb.Ieiunium*,*n.*6.Pasqual.*decis.*248. Ludou. de S.Ioan.*in sum.quæst.de ieiun.diff.*2 *in Appendice.*

QVÆSTIO VII.

An Religiosi professi teneantur ad ieiunia Ecclesiæ ante expletum vigesimumprimum annum?

AFfirmatiuam sententiam tenere Syluestrum, & alios quos ipse citat *in sum.verb.Ieiunium*,*n.*3. ait Narbona *loc.cit.n.*8.sed certè non benè. Nam Sylvester *n.*3. non agit de hac re, sed *n.*18 *q.*6. ibi tamen non docet, teneri dictos Religiosos professos ad ieiunia Ecclesiastica, sed ad ieiunia Regulæ, ait enim sic: Professi tamen Regulam in qua præceptum est aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligantur ante dictam ætatem. Sic ille. Vnde

Tanquam certum respondeo: Non teneri. Quia eadem est in hac re Religiosorum, ac sæcularium ratio: Sed hos non obligat præceptum ieiunij vsque ad vigesimumprimum annum: ergo neque illos. Sic Gabr.*in* 4.*dist.*16.*q.*5.*art.*1.Rosella *verb.Ieiunium*, *n.*14. quos citat, & sequitur Azor. *c.*17.*cit.q.*2.Tabiena *verb.Ieiunium*,*n.*16.Sancius *in select.disp.*54.*n.*2. Fagundez *de precept.*4.*Eccles.lib.*1.*c.*8.*n.*6. Portel *in dub.Regul.verb.Ieiunium*,*n.*2.Rodrig. *tom.*2.*qq.Regul.* *q.*100.*art.*6. Diana 1.*p. tract.*9.*resol.*16. Pasqualigus *decis.*253.*loc.cit.* Narbona *loc.cit.*& communis.

QVÆSTIO VIII.

An dicti Professi teneantur ante annum vigesimumprimum ad ieiunia Ecclesiæ, saltem casu quo Regula præcipiat in communi ea servari, sicut nostra, necnon & S. Francisci Regula præcipit?

AFfirmant absolutè Lezana *verb.Ætas*,*n.*8. Ludouic.de S.Ioan. *quæst. de ieiunio*, *art.*7.*diffic.*3. *dub.*2. & latè Leander de Murcia *super cap.*3.*Regula Franciscana*, *cap.*2.§.1.*n.*2.Corduba, Miranda, & alij penes ipsum.

Negant verò speculum *fol.*13. & alij penes eundem Leandrum.

Distinguit verò Pasqualig.*loc.cit.n.*3.dicens, quod teneantur ad ieiunia Ecclesiastica casu, quo regula expressè ponat aliquod præceptum, quod inducat aliquam obligationem gravem, & specialem, quam ponit Ecclesia; secus verò si regula simplici constitutione præcipiat seruari ieiunia Ecclesiæ.

Sed clariùs respondeo: Teneri quidem dictos Professos in illo casu ad ieiunia Ecclesiæ sub peccato graui, si graui, & speciali præcepto id eis præscribat Regula, sub leui verò si simplici constitutione. Ratio est, quia vt statim dicemus, omnes Religiosi professi tenentur ad ieiunia suæ Regulæ: at sic est, quod in

præsenti casu inter ieiunia Regulæ computari debent ieiunia Ecclesiastica: ergo ad illa Religiosi modo dicto, & non alio tenentur.

QVÆSTIO IX.

An Religiosi professi, minores tamen vigesimoprimo anno, teneantur servare ieiunia, quæ ipsorum Regula præcipit?

NEgant absolutè Graffius 1.*p. decis. aurear. lib.* 2. c. 37. n. 42. Medina *lib.* 1. *sum. c.* 14. §. 10. *in* 1. *edit.* nam in 2. vt ait Ludov. de S. Ioan. oppositum tenuit, & Tamburin. *tom.* 2. *de iure Abbatum, disp.* 12. *q.* 4. *n.* 4. *in vlt. edit.* quos citat, & sequi videtur Pasqualig. *decis.* 254. quatenus docet, non teneri dictos Professos ad ieiunia suæ Regulæ, nisi hæc specialiter ostendat, se habere intentionem obligandi etiam adolescentes.

Sed absolutè probabiliùs longè, imò vt mihi certum respondeo: Omnes professos, cujuscumque sint ætatis, teneri ad ieiunia suæ Regulæ. Ratio est; quia Regula obligat ad hæc ieiunia: ergo ad illa tenentur omnes, qui dictam Regulam sunt professi, & ad illius observationem per professionem sunt astricti: ergo & adolescentes professi, etiamsi sint minores vigesimoprimo anno. Sic Sylvest. *verb. Ieiunium, q.* 6. Rosella *n.* 14. Tabiena *q.* 16. *n.* 17. Sà *n.* 3. & Lezana *n.* 6. Gabriel *in* 4. *dist.* 16. *q.* 3. *art.* 1. Ledesma 2. *p.* 4. *q.* 17. *art.* 3. Angles *q.* 9. *de ieiunio, diff.* 5. *conclus. vnic.* Corduba *in exposit. Regul. Franciscanæ, cap.* 3. *q.* 2. Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 17. *q.* 3. Sanch. *in sum. lib.* 4. *c.* 13. *n.* 56. Rodrig. 1. *p. sum. c.* 24. *n.* 1. *& tom.* 1. *quæst. regul. q.* 100. *art.* 4. Petrus Ledesma (dicens contrarium improbabile) 2. *tom. sum. tract.* 27. *c.* 2. *post* 5. *concl. dub.* 2. Vega *lib.* 1. *sum. c.* 14. *casu* 6. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 27. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 151. Fagund. *præcept.* 4. *Eccles. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 6. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 20. Santarel. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 48. *n.* 434. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 2. *n.* 1. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 3. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Reginald. *lib.* 4. *c.* 17. *n.* 207. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 4. *n.* 5. Diana 1. *p. tract.* 9. *resol.* 16. Homobonus, Lezana, Ortiz, Bordonus, & alij penes Pasqualig. *loc. cit. n.* 2. Bonacina *loc. cit. punct. vlt. n.* 6. Nald. Lessius, Layman & alij apud ipsum, Ludov. de S. Ioanne, & Leander, & Narbona *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO X.

An Prælati possint dispensare in ieiuniis Regulæ adolescentes professos?

REspondeo: Posse, imò ex æquitate quandoque debere dispensare, vt sic conservatis viribus meliùs serviant Religioni. Ratio est, quia hæc potestas convenit eis tanquam ordinariis Regularium: ergo possunt dispensare in lege ieiunij, quam præscribit regula, aut constitutiones (licèt sit lex Superioris) concurrente rationabili causa; quia lex cum tali conditione censetur disposita. Et hoc esse verum loquendo de ieiuniis, quæ nostra regula præscribit, nemini potest esse dubium, cùm expressè hanc potestatem tribuat Prælatis localibus, illis verbis: *Potest tamen quandoque Minister ieiunium relaxare propter ætatem, vel viam, vel aliam iustam causam, &c.* Sic Ledesma 2. 2. *q.* 17. *art.* 3. *vers. Præterea*, Pasqualig. *decis.* 254. *n.* 6. & omnes.

QVÆSTIO XI.

An qui complet annum vigesimumprimum post inceptam Quadragesimam, teneatur sequentibus diebus ieiunare?

NEgant aliqui, quos suppresso nomine refert Sanch. *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 2. *n.* 8. quia existimant, quod præceptum ieiunij est impositum pro tota Quadragesima: ergo qui pro aliqua illius parte eximitur à ieiunio, eximitur etiam pro tota; quia qui non potest servare totum præceptum, non tenetur ad partem.

Sed vt certissimum respondeo: Teneri. Quia præceptum ieiunij impositum pro tota Quadragesima non est vnum indivisibile, sed integrale, constans ex pluribus præceptis affixis singulis diebus: ergo per partes potest observari: ergo ad id tenetur etiam ille, qui non tenetur ad totum. Sic penes Pasqualig. Caiet. *verb. Ieiunium, c.* 4. *in fine*, sed certè Caiet. ibi non loquitur de illo, qui post inceptam Quadragesimam ætatem complet, sed absolutè de illo, qui ad ieiunium servandum tenetur. Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 27. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 111. Ludouic. à Cruce *in Bull. Cruc. disp.* 1. *c.* 5. *dub.* 19. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 1. *illatione* 3. Lezana *verb. Ieiunium, num.* 6. Pasqualig. *decis.* 251. Sanch. *loc. cit.* vbi ait, hanc nostram sententiam esse certissimam etiam in casu, quo vnus tantum supersit Quadragesimæ dies. Legatur idem *lib.* 1. *sum. c.* 19. *n.* 7. 8. & 9.

QVÆSTIO XII.

An qui complet vigesimumprimum annum postquam jam incepit dies ieiunij, teneatur illo die ieiunare, si nondum fregit ieiunium?

AFfirmant, (penes Pasqualigum) Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 24. *n.* 23. Trullench *lib.* 3. *in Decal. cap.* 2. *dub.* 6. *illat.* 5. Lezana *verbo Ætas, n.* 8. Portel *in dubiis Regul. verb. Ieiunium, in addit. n.* 5. Ghislin. *verb. Ieiunium, n.* 24. *lit. A*, quamvis *lit. B*, teneat oppositum. Sed ex his oppositum docet Trullench, *vt infra*. Tenet etiam Bonac. *loco infra citando*. Ratio eorum est, quia tunc iam ille ieiunij præcepto obligatur, & aliàs illud servare potest: ergo tenetur.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri; Quia præceptum ieiunij respicit totum integrum diem, vt individuum objectum, non autem partem: ergo qui per aliquam diei partem exemptus fuit à ieiunio, totaliter liberatur pro illa die ab onere ieiunij. Sic Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 4. Trullench *loc. cit.* pro parte contraria, quos nos citavimus, & secuti sumus 3. *p. tract.* 6. *disp.* 13. *q.* 10. quibus addendi sunt Pasqualig. *decis.* 252. *n.* 2. qui pro hac parte citat Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. punct. vlt. n.* 7. Dianam 1. *p. tract.* 9. *de ieiun. resol.* 49. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 6. *n.* 111. & Naldum *verb. Ætas, n.* 3. sed ex his, quos hic Author citat, Authoribus oppositum omninò docet Bonac. *loc. cit.* per hæc verba: Transactâ verò illâ horâ tenetur ieiunare, modò ieiunare possit, nec antea susceperit plures refectiones, &c. Sic ille. Qui & citat Sanchez pro se *in loc. supra*, pro prima sententia adducto. Addi tamen potest pro illo Didac. Narbona *anno* 21. *q.* 2. *n.* 14.

QVÆSTIO XIII.

An qui dubitat, compleveritne annum vigeſimumprimum, teneatur ad jejunium?

RE ſpondeo: Non teneri, dum facta ſufficienti diligentia dubius adhuc eſt, an dictam ætatem compleverit. Quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: at in hoc caſu poſſeſſio eſt pro libertate, non pro præcepto ieiunij, cùm de eo dubitetur, an detur, vel non: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp.* 41. *n.* 38. Sancius *in ſelectis, diſp.* 54. *n.* 5. Fagund. *de 4. præcept. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 7. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 33. Caſtro Palao 1. *p. diſp.* 3. *punct.* 8. *n.* 7. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 5. *n.* 1. Diana 1. *p. tract.* 9. *reſol.* 21. & alij quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 255. Narbona *loc. cit. n.* 15. Ioan. Henriq. *in ſum. ſect.* 16. *q.* 25. & alij.

QVÆSTIO XIV.

An qui omninò eſt incertus, quem annum ætatis agat, teneatur jejunare?

RE ſpondeo: Non teneri caſu, quo facta diligentia poſſibili, adhuc remaneat incertus de ſua ætate. Quia etiam in hoc caſu poſſidet libertas. Sic Paſqualig. *loc. cit. n.* 5. vbi quæſtioni præpoſitæ per hæc verba reſpondet: Reſp. ſervandum eſſe quod moraliter poſſibile eſt. Vnde quadam morali æſtimatione determinanda eſt ætas, habitâ ratione eorum omnium ex quibus colligi poteſt; & ſi ipſi hoc præſtare non poſſunt, debent ſe remittere judicio prudentis viri, aut confeſſarij, ſi ſit prudens, & tunc tenebitur ieiunare quando iuxta moralem æſtimationem ſtatuetur eſſe completum annum vigeſimumprimum, antequam autem hoc ſtatuatur, non tenebitur; nam nondum erit ſubjectum aptum ad ſuſcipiendam obligationem. Sic ille.

QVÆSTIO XV.

An ſenilis ætas liberet à lege jejunii.

RE ſpondeo liberare. *Primò*, quia ſenectus ipſa infirmitas quædam cenſetur, vt habetur *in cap. Magnæ, de voto*: at infirmitas liberat infirmum à ieiunio: ergo & ſenectus ſenes. *Secundò*, quia in ſenibus calor naturalis eſt nimis debilis, & ideò ſi totus cibus, quem natura eorum requirit pro die naturali, ab eis vna vice ſumeretur, nimium obtunderetur, & gravaretur in eis naturalis calor, & non poſſet cibum convenienter digerere: oportet ergo, vt pluribus vicibus cibum ſumant. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO XVI.

An detur determinata ætas ſenilis, qua quis à jejunio Eccleſiaſtico liberetur?

NEgant aliqui Doctores, eo nixi fundamento, quia videlicet non datur certus terminus ætatis, in quo ſenes ſint debiles, cùm ſæpiùs videamus dari ſenes ſexagenarios robuſtiores, quàm multi quadragenarij: ergo nec determinata debet dari ſenilis ætas, qua quis à ieiunio liberetur. Habenda ergo ſolùm eſt ratio roboris corporis, & complexionis, & iuxta illam iudicio prudentis viri huius rei determinatio remittenda. Sic Fagundez *de præcept. 4. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 9. citans pro ſe D. Antonin. 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. §. 7. *verſ.* 7. *ſenes*, Medinam *C. de ieiunio, quæſt. De iis qui ad ieiunia tenentur, col.* 2. *verſ. Deinde ſenibus*, Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *art.* 3. *col.* 3. §. *Præterea de pueris*, Palat. *in 4 diſt.* 15. *diſp.* 8. *col.* 20. *verſ. Porrò quia eſt*, Rodrig. *in expoſ. Bullæ Cruc.* §. 6. *dub.* 2. & Vegam *tom.* 1. *ſum. c.* 14. *dub.* 15. his addit Paſqualig. *citandus*, Paludan. *in 4. diſt.* 15. *diſp.* 8. *concl.* 4. Graphium 1. *p. lib.* 2. *c.* 17. *n.* 43. Summam Coronam 1. *p. c.* 1. *n.* 80. & Sylvium 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *verſ. De ſenibus*. Sed ex his Doctoribus Graphius id non docet, vt infrà. Tandem his omnibus addo ego Azor. *lib.* 7. *c.* 17. *(aliàs 27.) q.* 4. vbi ſic ait: Dum ſenes firmo, ac valido corpore ſunt, ieiunium ſervare debent: Vnde ea ætas (*ſenilis videlicet*) juſtam excuſationem non præbet, niſi adſit etiam aliqua ſenilis ætatis infirmitas. Ita ille. Nauar. *in Man. c.* 21. *n.* 16. Angel. *verb. Ieiunium, n.* 15. & Sanchez *lib.* 5. *conſil. dub.* 4. *n.* 2. & alios infra citandos.

Sed probabiliùs reſpondeo: Dari determinatam ætatem ſenilem, qua ſenes à ieiunio omninò eximantur. Quia ſicut datur ætas juvenilis, quæ eximit adoleſcentes ab Eccleſiæ ieiunio; ita debet dari ætas ſenilis, quæ etiam liberet ſenes ab eodem ieiunio, quia eorumdem eadem eſt ratio, nempe defectus naturæ, neceſſitas alimenti, &c. Sic omnes Authores infrà pro noſtra ſententia citandi.

QVÆSTIO XVII.

An ætas ſexagenaria liberet omninò ſenes, etiam fortes, & robuſtos, à ieiunij lege?

NEgant in primis, qui docent ætatem ſeptuagenariam eſſe terminum, quo ſenes, dummodo non ſint robuſti, liberantur à lege jejunii. Ita (penes Fagund. *loc. cit.*) Gabr. *in 4. diſt.* 13. *q.* 3. *art.* 1. *notab.* 4. Roſella *verb. Ieiunium, num.* 15. Sylveſter *eod. verb.* 4. 6. *dicto* 2. Tabiena *q.* 17. *n.* 18. Toledo *lib.* 6. *ſum. c.* 4. *n.* 12. & Ludov. Lopez 2. *p. inſtruct. tract. de pœnit.* vbi *de ieiunio, cap.* 111. paulò poſt principium.

Sed ex his Doctoribus, in primis Gabriel id non docet profectò (ſaltem ex propria ſententia.) Nam *diſt.* 16. (non 13.) *q.* 3. *art.* 1. *notab.* 4. ſic dicit: De ſenibus non eſt certa annorum quantitas: ſed communiter tenent Doctores, quod poſt Lxx. ætatis annum non tenentur. *Et paulò inferius*. Verùm quia, vt dicit Thom. res naturales non currunt ſemper eodem modo, ſed aliqui citiùs perveniunt ad finem augmenti, alij tardiùs, ſuo modo ſenes alij citiùs incipiunt deficere, alij ſeriùs, ideò non præcisè ſunt illi anni ad punctum attendendi, ſed vel citiùs, vel tardiùs obligantur ad judiciũ boni viri. Ita ille. Sylveſt. Item hanc ſententiam non docet ex ſe ſaltem, ſed potiùs illam, quam retulimus in primo loco quæſtione antecedenti, ait enim ſic *loc. cit. Secundum*: In ſenibus nullum tempus ab aliquo determinatum eſt, in quo ab obligatione ieiunij abſolvantur: vnde excuſari poſſunt eo modo, quo infirmi, & debiles, de quibus eſt eadem ratio, ſecundùm Innocent. & Aſtenſ. ratione verò ſenectutis tantùm non excuſantur, ſi ſunt ad ieiunium fortes. Sic Sylveſter: malè ergo illum citat Fagundez (necnon & Paſqualigus) pro hac parte. (Verum eſt tamen, pro illa citari à Sylveſtro Richard. *in* 4.) Rurſus nec Toletus id docet. Vnde malè illum citat Fagundez, & Diana etiam vbi infrà, ait enim Tolet. *n.* 3. (non 12.) ſic: Similiter ſenes poſt ſexageſimum annum ſecundùm cõmunem ſententiam excuſantur, licèt in hoc non ſit regula certa, aliqui enim ſenilem contrahunt debilitatem ante ſexageſimum, aliqui robuſti ſunt etiam poſt ſexageſimum,

simum, vtplurimùm tamen sexagesimus annus excusat. Ita Toletus.

Negant deinde alii docentes, quod licèt ætas sexagenaria excuset senes vtplurimùm à lege jejunii, hoc tamen non ita sit absolutè, & generaliter verum, quod omnes excuset; sed solùm senes debiles, non verò eos qui sunt fortes, & robusti. Ita (penes Pasqualigum) Navar. *cap.* 21. *n.* 16. *cit.* Viguer. *c.* 7. *instit. Theol.* §. 3. *vers.* 1. Medina *in summa, lib.* 1. *c.* 14. §. 10. Pedraza *præcept.* 3. §. 13. Philiarc. *tom.* 1. *de offic. Sacerd. part.* 1. *lib.* 3. *c.* 25. §. *causæ ob quas.* Rodriguez *in sum.* 1. *part. cap.* 24. *num.* 1. Armilla *verb. Iejunium, n.* 3. Valentia 2. 2. *disp.* 9. *q.* 2. *punct.* 5. *vers. impotentia ad jejunium.* Tannerus *disp.* 3. *q.* 3. *dub.* 5. *num.* 193. Vgolinus *de potest. Episcopi cap.* 9. *num.* 6. Campanil. *in Divers. juris Can. Rubr.* 7. *c.* 5. *num.* 151. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 1. & 2. Lessius *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 6. *n.* 112. Reginald. *lib.* 4. *c.* 17. *sect.* 1. *n.* 209. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 27. *q.* 1. Tolet. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 1. vbi etiam Victoreli *in addit.* Villalob. *tom.* 1. *tract.* 23. *diff.* 4. *n.* 6. Bonac. *disp. vlt. de præc. Eccles. q.* 1. *punct. vlt. num.* 4. Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 27. *c.* 2. *dub.* 3. *post* 5. *concl.* Ioan. à Croce *p.* 1. *Directorij præc.* 3. *art.* 4. *dub.* 9. *concl.* 2. Fernandez *p.* 2. *sum. c.* 8. §. 3. *n.* 20. Hieron. Rodriguez *in comp. qq. Regul. resol.* 75. *n.* 10. Bassæus *in florib. Theol moral. v. Iejun.* 2. *n.* 6. & Bizozer. *p.* 4. *sum. præc.* 3. *cap. vlt. memb. vlt. num.* 2. His addi possunt Sanchez *in consil. loc. cit. dub.* 4. *n.* 6. & Fagundez *de* 4. *præcept. Eccles. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 9.

Sed ex his Doctoribus in primis Navar. non est pro hac sententia, sed pro illa, quam primo loco citavimus *q. antecedenti*, ait enim sic: Hæc eadem etiam eximit senes sexagenarios, secundùm communem, licèt Thom. nihil de hoc dicat, & meritò, quia vt ibi ait Caiet.) alii aliis citiùs fiunt ad id impotentes, & ideò arbitrio prudentis, aut superioris id relinquendum est. Sic ille. Rursus Armilla non est pro hac parte, sed pro nostra, vt statim dicam. Bonacina autem docet, septuagenarios excusari absolutè à lege jejunii, sexagenarios verò minimè, si sunt robusti: Vnde hic Author cum Gabriele, & aliis Doctoribus relatis pro primo dicendi modo omnino sentit.

Sed probabiliùs respondeo; Dicendum, quod ætas sexagenaria omnino, & absolutè liberet omnes senes, etiam fortes, & robustos à lege jejunii. Quia ætas sexagenaria est ætas ex se senilis: at sic est, quod ætas senilis excusat in omnium opinione à lege jejunii: ergo ætas sexagenaria omnes senes, (etiam fortes) à jejunio liberat. Minor probatur. Tum quia (vt aiunt Caietan. & Valentia citati) dies annorum nostrorum septuaginta sunt anni, vt inquit David *Psal.* 89. ergo is qui jam est sexagenarius, propè interitum est, ac proinde verè senex: sexagenaria ætas ergo, senilis ex se ætas est. Tum etiam, quia in dicta ætate natura hominis, quantumvis robusti, incipit languescere, eo quòd calor naturalis incipiat debilitari, & spiritus minui, vt experientià constat, & docet Galen *lib.* 3. *de sanitate tuenda*: ergo. Sic Sà *verb. Iejunium, num.* 9. per hæc verba: *Excusat à jejunio ætas minor anno vigesimo primo, vel major sexagesimo.* Hæc sunt verba Sà, non ea, quæ refert Fagundez. Licèt eadem in sententia, Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 32. *num.* 17. & *lib.* 3. *consil. loc. cit. n.* 7. & penes illum nonnulli Docti recentiores. Angles *in floribus, quæst.* 9. *de jejunio, diff.* 6. *concl. vnica, pag. mihi* 40. Llamas 3. *part. Method. cap.* 5. §. 20. vbi ait, Pium V. anno 1570. de hoc interrogatum, ita viva voce respondisse: Et certè satis justè, addit Llamas; nam cùm infirmitas à jejunio liberet, & senectus infirmitas magna sit, imò infirmitatum congeries, & incurabilis morbus, vt optimè Caiet. *in sum. verb. Iejun.* satis commodè annos sexagesimus taxatur, vt qui medius, hisce præcipuè temporibus debilissimis, quibus vix ad talem ætatem pervenimus, ne dicam robustè ad jejunandum vivitur, &c. Sic ipse, & benè Armilla *loc. cit. n.* 3. sic dicens: Ex impotentia excusat pueros usque ad 21. annum completum, senes, vt sexagenarios, & alios, qui non possunt. Molfesius *tom.* 1. *sum. tract.* 10. *c.* 4. *num.* 37. Granados 1. 2. *controv.* 7. *tract.* 3. *part.* 1. *disp.* 6. *sect.* 5. *num.* 35. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 8. Ludovic. de S. Ioan. 1. *part. sum. tract. de jejunio, art.* 6. Trollench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 7. *n.* 3. & *in exposit. Bullæ*, §. 4. Portel. *in dub. Regul. verb. Iejunium, n.* 5. Diana 1. *part. tract.* 9. *resol.* 20. & *tract.* 14. *resol.* 83. & *p.* 5. *tract.* 14. *resol.* 33. Quintanadveñas *de Iubilæo cap.* 8. *num.* 6. Ghislinus, Naldus, Ortiz, Perez, quos etiam citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 256. qui *decis.* 238. benè addit, quod vt quis liberetur à jejunio, sufficiat annus sexagesimus inceptus, quod ante dixere Sanchez *lib.* 5. *consil. dub.* 4. *num.* 6. Sancius *in selectis, disp.* 54. *num.* 10. & Trullench *lib.* 3. *cit. dub.* 4. *n.* 3. Tenent etiam nostram sententiam Leander de Murcia *in explicat. Regulæ Franciscanæ, c.* 3. *sup.* 3. *Regula*, §. 2. *num.* 19. Machado *lib.* 2. *p.* 4. *tract.* 3. *docum.* 9. *n.* 4. D. Didacus Narbona *anno* 60. *q.* 2. *num.* 2. & 5. & alij penes ipsum. Ioan. Henriquez *in sum. sect.* 16. *q.* 23. ita dicens: [Pero mas verdadero es, que en llegando a los sesenta años de edad, aunque tenga el hombre fuerzas, y tenga gran salud, que de ninguna manera está obligado al ayuno.] Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam ætas minor anno sexagesimo excuset aliquos viros à lege jejunii?

AFfirmarunt quidam, quos tacito nomine refert Angelus *verb. Iejunium, n.* 15. docentes, statim post annum quinquagesimumquintum expletum legibus jejuniorum senes solutos esse. Hanc sententiam referunt, nec improbant Azor *q.* 4. *cit.* & Victorellus *in Notis, c.* 4. *lib.* 6. *Toleti.*

Sed oppositum omninò, loquendo tantùm de viris, respondeo, & dico ego, quod universaliter, & per se loquendo, nulla ætas anno sexagesimo minor excuset viros à jejunii legibus, quia nulla ætas minor sexagenaria ex se, & per se reddit hominem senem, vt docent Authores omnes, quos suprà citavimus. Notanter autem dixi, *Vniversaliter, & per se loquendo.* Quia non potest negari, posse aliquos liberari à legibus jejuniorum ante sexagesimum, imò & quinquagesimum annum, eo quòd in aliquibus aliquot annis antè pluribus, vel paucioribus incipiat senectus, vnde tunc incipiunt liberari à lege jejuniorum. Vt autem cognoscatur quando incipiat senectus, attendendum est, quando vires, & robur naturale incipiat decrescere, quod facilè colligi potest ex eo, quod natura, & complexio non potest amplius resistere iis, quibus resistebat, nec ea præstare, quæ antea præstabat; tunc enim incipit senectus liberans à jejunio. Legantur Lessius *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 6. *n.* 112. Pasqualig. *decis.* 159. *num.* 8. Narbona *q.* 2. *cit. à num.* 6.

QVÆSTIO XIX.

An saltem fœminæ citiùs eximantur à lege jejunii, quàm viri?

NEgat Layman *lib.* 4. *Theolog. Moralis, tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 2. dicens, oppositum esse improbabile. Sancius *in selectis, disp.* 54. *num.* 13. Fagundez

cap.8.c. 1. *n.*11. & Sanchez *lib.7. de matr. disp.* 32. *n.*17. Quamvis addat, quod sit probabile speculativè, non practicè loquendo, quod fœminæ quinquagenariæ à lege jejuniorum eximantur. Pasqualig. *decis.*257. & alij.

Sed certè probabiliter satis, non solùm speculativè, sed & practicè loquendo; respondeo: Quod citiùs eximantur fœminæ à lege jejunii quàm viri, & ita dicendum nobis est, quod per se, & universaliter loquendo fœminæ quinquagenariæ omnino liberæ maneant ab onere jejuniorum. Ratio primi est, quia fœminæ ex natura sua sunt debilioris complexionis, quàm viri: ergo citiùs incipit in eis senectus, & declinatio virtutis naturalis; ergo si citiùs ponitur in eis causa, quæ eximit viros à lege jejunii, citiùs quoque debet poni in eis effectus liberationis. Quod autem fœminæ citiùs senescant, clarè docuit cum communi Quintilianus *declamat.*306. paulò ante finem, ibi: *Inter pares quoque annos citius fœmina senescit.*

Quod verò fœminæ quinquagenariæ ab hac ætate senescant, & consequenter ab illa eximantur à lege jejunii, constat *Primò*, quia vt benè probat Accacius Anton. Ripol. *variar. resol. Iuris cap.*8. *n.*272. & Narbona *vbi infra*, mulier quinquagenaria æquè senex dicitur, ac vir sexagenarius: sed vir sexagenarius excusatur à jejunio; ergo & fœmina quinquagenaria. *Secundò*, quia fœminæ decennio citiùs quàm viri perfectè senescunt: at viri sexagenarii perfectè reputantur senes: ergo tales debent reputari fœminæ quinquagenariæ. Maiorem latè, & doctè probat Sanchez *lib.7. de matrim. disp.* 32. *num.*17. *Tertiò*, quia fœminæ, vt communis fatetur sententia, post quinquagesimum annum nullo modo possunt generare, ob defectum virtutis naturalis, vt latè Narbona *anno* 45. *q. vnica*: ergo in hac ætate jam verè reputandæ sunt senes, & consequenter liberæ à jejunio Ecclesiæ. Sic Sanchez docet absolutè *lib.* 5. *consil. cap.*1. *dub.*4. *num.*6. Ità dicens: *Et ideò fœminæ quinquagenariæ deobligantur à jejunio.* Doctus Didacus Narbona *anno* 50. *q.*2. *n.*16. & *anno* 60. *num.*15. vbi hanc opinionem esse securam docet. Eamque esse satis probabilem apertè docet, & probat Pasqualig. vbi suprà, iis verbis: Itaque satis probabile existimo, quod fœminæ quinquagenariæ liberentur ob onere jejunii, quia ex natura sua sunt debilioris complexionis, quàm viri, quod satis experientiâ patet. Ita ille, & Machado (ex Sanchez) *lib.*2. *part.*4. *tract.*3. *docum.*9. *num.*4. Ex quo constat, quam improbabile remaneat dictum Laymanii, quo affirmat hanc nostram sententiam esse improbabilem, cùm ex dictis constet & rationibus satis probabilibus, imò manifestis, & Doctoribus classicis esse munitam. Quibus novissimè adde Zaziom *in lib.*3. *decret. tit.*46. *n.*10. & Pellizzarium *in tract. de Monialib. c.*6. *n.*21. apud Dianam *p.*9. *tract.*7. *resol.*73. vbi ait, hanc sententiam tam fœminis favorabilem se non audere tanquam improbabilem damnare, memorem verborum Salomonis: *Non est ira super iram mulieris.*

QVÆSTIO XX.

An Religiosi sexagenarij, aut Religiosæ quinquagenariæ teneantur ad ieiunia suæ Regulæ?

AFfirmant Ludov. de S. Ioan. 1. *part. summa, tract. de jejunio, art.* 11. Bordonus *in consil. Regul. resol.* 18. *num.*6. eo quòd obligatio Regulæ sit voluntariè suscepta.

Negant verò è contra Sancius *in selectis, disp.*54. *n.*8. *in fine*, Hieron. Rodriguez *in Compend. qq. Regul. resol.*75. *num.*10. & Tamborin. *tom.*2. *de iure Abbat. disp.*12. *q.*5. *n.*7. *in vltim. edit.* quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.*259. *n.*3. & probat: Quia præceptum Regulæ obligat instar præcepti Ecclesiastici. Sed sic est, quod Religiosi sexagenarii, vel septuagenarii, aut senes debiles (juxta diversas opiniones suprà relatas) non tenentur ad jejunia Ecclesiæ: ergo neque ad jejunia Regulæ. Dictis Authoribus adde novissimè Marchantium *in Tribun. Sacram. tom.*1. *tract.*12. *tit.*3. *quæst.*4. §.1. Caramuelem *in Regul. S. Bened. disp.*128. *n.*1613. & Dianam *p.*9. *tract.*6. *resol.*16.

Sed probabiliùs, & distinctiùs respondeo: Obligari quidem ex se, ratione promissionis perpetuæ observationis Regulæ, licet per accidens deobligari possint ratione nimiæ senectutis, & debilitatis in dicta ætate.

Prima hujus responsionis pars probatur. *Primò*, quia promissio de observandis Regulæ præceptis fuit voluntaria, & perpetua: ergo ad illa perpetuò observanda, quamdiu vires suppetunt, Religiosi tenentur. *Secundò*, quia Religiosi professi tenentur ad jejunia Regulæ, etiamsi minores ætate sint anno vigesimoprimo, & licèt ante hanc ætatem non teneantur ad jejunia Ecclesiæ, vt suprà *quæst.*9. cum communi est habitum: ergo simili modo, etiamsi Religiosi sexagenarii non teneantur ad jejunia Ecclesiæ, tenebuntur ad jejunia suæ Regulæ (si alias vires habeant) ratione voluntariæ susceptionis, & promissionis Regulæ.

Secunda verò pars responsionis constat: Quia ratione senectutis, & debilitatis nimiæ, jam est redditum subiectum incapax obligationis à se promissæ, cùm non possit sine gravi damno sustinere jejunii onus in dicto statu; ergo ad illud portandum non tenebitur Religiosus sexagenarius nimis debilis, nec similiter Religiosa quinquagenaria, si jam vires non habeat.

Ex quibus jam constat ad fundamenta contraria. Ad fundamentum namque primæ sententiæ, dicendum est, solùm probare primam partem nostræ responsionis. Et ad fundamentum secundæ dicendum, non esse ex omni parte verum, quod præcepta Regulæ obligent ad instar omnino præcepti Ecclesiastici, cùm ratione intentionis promittentis voluntariè præcepta Regulæ, cuius observantia debet esse communis, strictiori vinculo hæc ab ipso petant observari. Quod ampliùs statim declarabitur.

QVÆSTIO XXI.

An vovens ieiunare tertiis diebus per totam vitam, teneatur adhuc ieiunare post annum sexagesimum?

NEgant penes Pasqualig. Sanchez *lib.*4. *in Decal. cap.*1. *n.*54. Bonac. *disp. vlt. de præc. Eccles. punct. vlt. n.*4. *in fine*, Diana 3. *p. tract.*9. *resol.*20. *in fine*, & Tamburin. *tom.*2. *de jure Abbat. disp.*12. *q.*5. *n.*7. *in vlt. edit.* quos ipse Pasq. sequitur *decis.*260. At ex his Doctoribus Bonac. *in prima edit.* nihil de hac quæstione agit. Nec Diana favet huic sententiæ magis, quàm contrariæ, cùm solùm notet illam Sanchez tenere, hanc verò Layman statim citandum.

Affirmat verò Layman *lib.*4. *Theol. Moral. tract.*8. *c.*2. *n.*3. eo quòd sit votum emissum pro toto tempore vitæ; ergo pro toto tempore vitæ debet eius obligatio durare. Huic sententiæ favent satis Caiet. Angel. Sylvest. Navar. & alii penes Sanch. *loc. cit.* Leander de Murcia *loc. cit. q.*2. *n.*19. *fine.*

Sed

Sed clariùs, & distinctiùs Respondeo: Non teneri jejunare post annum sexagesimum, nisi alias vovens expressè voluerit se obligare etiam in senectute, quia in hoc eventu ex se, & natura sua votum obligaret, licèt deobligare adhuc posset ex alio capite, nimirum si subjectum esset nimis debile, &c. *Prima pars* Responsionis probatur. Quia vota particularia, & singularia, & præcipuè solum bonum particulare voventis respicientia, obligant juxta mensuram præceptorum Ecclesiasticorum: at præceptum jejunii Ecclesiastici non obligat quem post annum sexagesimum: ergo nec votum jejunii. Sic Authores primæ sententiæ debent sentire. *Secunda verò* pars Responsionis constat ex dictis, quia votum ex natura sua obligat secundùm intentionem voventis: ergo si intentio voventis se extendit expressè ad jejunandum etiam post annum sexagesimum, etiam post hunc se extendet obligatio voti ex natura sua, licèt per accidens, vt diximus cessare possit obligatio ratione incapacitatis subiecti ad sustinendam talem obligationem.

QVÆSTIO XXII.

An infirmi, & convalescentes excusentur à jejunii lege?

RESpondeo: Excusari, quia hæc est intentio Ecclesiæ, & iusta certè, & pia, cùm necessitas non sit legi subiecta, *cap. 2. de observ. jejun.* Sic omnes Doctores. D. Thom. *in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. q. 4.* Palud. *ibi q. 4. art. 2. conclus. 5.* Durand. *q. 10. n. 5.* Gabriel *dist. 16. quæst. 3. notab. 4.* Maior *dist. 15. q. 3.* Richard. *in 4. dist. 15. art. 3. q. 4.* Angel. *verb. Iejunium, n. 15.* Rosella *n. 2.* Sylvest. *q. 9.* Navar. *c. 21. n. 16.* & Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 14. n. 1.* dicens hanc responsionem esse omnium.

QVÆSTIO XXIII.

An etiam infirmitas contracta propriâ culpâ excuset à jejunio?

RESpondeo: Adhuc excusare, quia non est attendenda causa, qua infirmitas est contracta, sed solùm ratio præsentis impotentiæ, ob quam jejunium servari non potest sine gravi detrimento. Sic Maior, Palud. Rosella *loc. cit.* Bonac. *punct. vlt. cit. n. 2.* Fagundez *de præc. 4. Eccles. lib. 1. c. 8. num. 13.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 14. n. 1.* Trulleneh *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 7. n. 4.* Pasqualig. *decis. 161. n. 3.* Machado *lib. 2. p. 4. tract. 4. docum. 2.* & communis.

QVÆSTIO XXIV.

An capitis vertigines, stomachi ventositates, affligentes membrorum tremores, aut nimia debilitas causata à jejunio excusent quem à jejunio?

RESpondeo: Excusare, quia non censetur velle Ecclesiam ad jejunium cum tanto incommodo obligare, cùm solùm intendat per jejunium castigare corpus, non reddere inhabile ad proprias functiones. Sic Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. notabili 4. vers. Infirmitas,* Bonac. & Pasqualigus *loc. cit.* Azor *tom. 1. lib. 7. cap. 17. quæst. 5.* & Fagundez *num. 13. cit.* sic dicens: Hic tamen animadvertendum est, enim qui tam teneræ est complexionis, vt per inanitatem stomachi statim incidat aut in capitis dolorem, aut in vertiginem, seu nocte calefieri, aut dormire non potest, non teneri se periculo committere propter observationem jejunii. Sic ille, & Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 14. num. 10.* & penes illum Navar. Angles, & alii docti juniores.

QVÆSTIO XXV.

An qui habent debilem stomachum, ita vt statutis horis nequeant debitam cibi quantitatem sumere, excusentur à jejunio?

RESpondeo: Excusari, quia in magnum detrimentum verteretur jejunantium. Quia jejunans aut se exponeret evidenti periculo morborum, cibo multo in comestione vnica gravando stomachum, aut se defraudaret necessario alimento ad commodam nutritionem. Sic Angles *in floribus, quæst. 6. de jejunio, diff. 8. propositione 1. pag. mihi* 405. Sylvest. & Sanchez *loco citato, num. 11.* Navar. *in Man. cap. 21. num. 16.* Ludovic. de S. Ioan. *artic. 7. diff. 7.* & Pasqualigus *loc. cit.*

Quod si hîc inquiras id quod à me à quodam quæsitum fuit: an videlicet etiam excusentur à jejunio, qui dentibus carent?

Respondeo: Non excusari absolutè, & præcisè ratione defectus dentium; posse tamen per accidens ratione defectus cibi apti ad se commodè reficiendos.

Prima pars huius responsionis patet. Quia ex eo præcisè, quod quis caret dentibus, non est censendus infirmus, aliàs nec vllus senex esset sanus, nec magna pars juvenum, nec illi qui dentes nondum habent, sani censendi essent, vt probat text. *in l. cui dens. ff. de ædilitio edicto.* Et ex Gomez *in regula de infirm. signif. q. 7.* & Azevedo *lib. 3. Recopil. nova, tit. 5. in l. 6. n. 10.* ergo ex eo præcisè, quod quis careat dentibus, non eximitur à præcepto jejunii.

Confirmatur hæc ratio, & pars. Nam ii qui dentibus carent, possunt optimè habere congruentem cibum, & aptum pro vna refectione, & pro uno prandio sumendo: ergo si aliàs sint sani, non est vnde excusentur à jejunio. Antecedens probatur: quia possunt habere pro prandio panem delicatum, ova, suaves pisces, & huiusmodi: ergo.

Secunda verò pars nostræ responsionis probatur ex nuper dictis. Quia illi qui nequeunt hora prandii debitam cibi quantitatem sumere, verè excusantur à jejunio: at sic est quod qui dentibus carent, multoties non possunt debitam, & congruentem cibi quantitatem sumere hora prandii: ergo tunc verè excusabuntur à jejunio. Minor, in qua potest esse difficultas, sine difficultate probatur. Quia ex his, qui dentibus carent, plus, & satis non habent pro prandio sumendo, nisi cibos grossos, puta panem durum, piscatum sale conditum, Hispanè *abadejo, cecial, congrio,* & huiusmodi: at sic est, quod in isto casu nequeunt præfati dentibus carentes sumere ex iis cibis illam quantitatem, quæ sit sufficiens ad commodè sufferendum jejunium: ergo in tali casu verè eximentur ab illo. Quando autem in praxi possit quis dentibus carens hanc nostram sententiam sequi, ipse videat, aut si non, consulat Confessorem.

QVÆSTIO XXVI.

An infirmi teneantur ad jejunium, casu quo dieta, seu jejunium conducat infirmitati?

RESpondeo: Non teneri, quia infirmitas per se ponit corpus in tali statu, vt indigeat sublevamento,

eo, & ideò per se extinguit obligationem jejunandi; per accidens autem est, quod dieta, aut jejunium prosit. Sic Richard. *in 4. dist. 15. art. 3. q. 4.* per hæc verba: Excusantur ægrotantes, &c. *Et paulò infrà:* Et ideò in illis infirmitatibus, in quibus cooferr abstinentia, etiam ad jejunium non tenentur, quia etsi conferat abstinentia à multo cibo, tamen non confert totum, quod accipere debent, sumere simul, sed magis pluribus victibus. Hæc ille, & post illum Sanchez *lib. 5. consil. cap. 1. dub. 14. n. 2.* qui *n. 3.* addit idem dicendum de infirmis, qui laborant febri tertiana, vel quartana, casu quo eis medicus præcipiat, ne cœnent, vt dieta morbum vincant; non enim peccatent contra præceptum jejunii cœnando, licèt possent peccare contra præceptum temperantiæ venialiter, aut mortaliter, secundùm quantitatem damni, quod inde sequitur. Pasqualig. *decis.* 262. Diana *part. 4. tract. 4. resol.* 189. Leander de Murcia *cap. 2. cit. §. 1. num. 26. fol.* 189.

QVÆSTIO XXVII.

An excusentur à jejunio qui nequeant, nisi cœnando dormire?

Respondeo: Excusari, quia subtractio somni notabile infert damnum corpori, cùm impediat coctionem: sed præceptum jejunii non obligat cum damno notabili: ergo. Sic Gabr. *in 4. dist. 16 q. 3. art. 1. notab. 3.* Caiet. *in sum. verb. Iejunium, c. 3.* Navar. *in Man. c. 21. num. 16.* Angles *q. 6. de jejunio, diff. 8. in Append.* Reginald. *lib. 4. c. 17. n. 209.* Bonac. *disp. vlt. q. 1. punct. vlt. n. 5. vers. Addo,* Llamas *3. p. Method. cap. 5. §. 21.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 14. n. 10.* Sancius *in selectis, disp. 54. n. 13.* Fagundez *c. 8. cit. n. 13. & 19.* Filliuc. *tract. 27. part. 2. c. 6. n. 130.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. n. 4. & 15* Layman *lib. 4. c. 3. n. 3.* Villalob. *tract. 23. diff. 4. n. 2.* Sylvius, & Lopez, quos omnes refert, & sequitur Pasqualigus *decis.* 263. quibus addi possunt Diana *1. part. tract. 9. resol. 51.* & Leander de Murcia *c. 2. §. 1. n. 30. super 3. cap. Regulæ Franciscanæ*, Ausonius *in suis. Diana, verb. Ie unium, n. 21.* Machado *lib. 2. p. 4. tract. 4. docum. 2. n. 4.* Ioan. Henriquez *in sum. sect. 16. q. 14.*

QVÆSTIO XXVIII.

An vt præfati à jejunii lege excusentur, necessum sit, vt per totam noctem nequeant dormire?

Affirmant Navar. Reginald. *loc. cit.* & Llamas, per hæc verba: *Excusantur & debiles, qui nisi cœnarent noctu, neque dormire, neque calefieri tota nocte possent.* Ita ille. Citatque omnes tres Doctores pro hac parte, Caiet. 2. 2. *q. 147. art. 4.* Sed certè ego illum attentè legi, & invenire nequivi vbi id doceat ibi. Tenet etiam expressè hanc doctrinam Sanchez *in consil. loc. cit.* ita dicens: Tertiò infertur excusari à jejunio eos, qui tam infirmæ complexionis sunt, vt vacuo stomacho notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patiantur, vel tota nocte calefieri, vel dormire nequeant. Sic ille. Favetque huic sententiæ Angles *loc. cit.* quatenus docet, illum à jejunio excusari, qui noctes ferè insomnes ducit. Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. notabili 4. vers. Infirmitas,* & Fagundez, quatenus dicunt excusari illum, qui nocte dormire non potest.

Sed clariùs respondeo dicendum: Quod non sit necessum, quod quis per totam noctem nequeat dormire, sed sufficiat, quod non possit dormire per notabile spatium noctis, vt eximatur à lege jejunii. Sic Pasqualigus *loc. cit. num. 3.* per hæc verba: Sed dubium est, quantùm debeat somnus impediri, vt cesset obligatio jejunandi. Respondeo: Non sufficere, quod parum impediatur, nec etiam requiri, quod totaliter impediatur, sed solùm, quod notabiliter impediatur per maiorem partem temporis, quo quilibet consuevit dormire: nam tunc corpus valde patitur, nec percipit debitam instaurationem, pro qua somnus est institutus, vnde notabiliter læditur. Sic ille, & anteà Ludovic. de S. Ioan. *quæst. de Ieiun. art. 7. diff. 7. in Append.*

QVÆSTIO XXIX.

An excusentur à jejunio qui noctu calefieri non possunt, nisi cœnent?

Respondeo: Excusari, quia per impedimentum nocturnæ calefactionis consurgit corpori notabile damnum, cum quo præceptum jejunii non obligat: ergo. Antecedens constat, quia quando impeditur nocturna calefactio, impeditur transpiratio (quæ est necessaria ad sanitatem conservandam) non percipit corpus debitam instaurationem, & inde malè disponitur ob pravos humores, qui per calorem non solvuntur: ergo. Sic Gabriel *loc. cit. notab. 4.* Reginald. Llamas, Sanchez, Fagundez, & Villalob. *loc. cit.* Pasqualig. *decis.* 264. Addens, id esse verum etiam casu quo nocturna calefactio impediatur ex defectu tegumentorum, quorum quis indiget. Requiritur autem in omni eventu, quod vt ex hac parte cesset obligatio jejonandi, notabiliter, non leviter impediatur nocturna calefactio.

QVÆSTIO XXX.

An qui nisi cœnando dormire, aut calefieri non possunt, teneantur manè collationem sumere, & cœnam ad noctem differre?

Respondeo: Non teneri, licèt aliàs si vellent, possent collationem manè sumere, & sic jejunando implere præceptum jejunii. Prima pars huius responsionis constat. *Primò*, quia secus si tenerentur collationem manè sumere, & cœnam ad noctem in dicto casu differre, tenerentur tali pacto jejunare: at hoc est contra nuper dicta: ergo. *Secundò*, quia quilibet habet ius ad sumendam principalem refectionem in meridie in diebus jejuniorum: ergo nullus tenetur, vt jejonet, hoc iure se privare. Sic Pasqualigus *decis.* 265. citans pro hac parte Lodovicum de S. Ioan. *1. part. sum. tract. de jejun. art. 6.* Dianam *p. 1. tract. 9. resol. 51.* Sancium *in select. disp. 54. num. 13.* Ghislinum *in sum. verb. Iejunium, num. 21. litt. A,* Fagundez *de 4. præcept. Eccles. lib. 1. cap. 8. num. 19. in fine,* & Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 7. num. 15.* Citat etiam Diana pro hac sententia Caietanum *in sum. verb. Iejunium, cap. 2.* Lopezium *in instruct. part. 2. cap. 111.* & Filliucium *tom. 2. tract. 27. cap. 6. n. 130.* Sed ex his Doctoribus nec Caietanus id docet, nec Ludovicus de S. Ioanne. Imò nec Fagondez in prima editione, benè tamen *in 2. num. 19. cit. in fine.* Sicut in vltima edit. tenet Ioan. Henriquez *sect. 16. quæst. 14.*

Secunda verò pars nostræ responsionis, etiam ex dictis suprà *disput. 5. quæst. 39.* constat. Quia licitum est ex iusta causa manè sumere collationem, & differre in noctem prandium; ergo qui in hoc nostro

nostro casu ita faceret, verè adimpleret præceptum jejunii.

QVÆSTIO XXXI.

An qui duo, aut plura habent cauteria, eximantur à lege ieiunij?

AFfirmat Sancius *in select. disp. 54. n. 17. vers. Et lege jejunii, in edit. Lugdunensi*, per hæc verba: Et lege jejunii non esse constrictos habentes duos fontes teor. Quia hi maximè debiles redduntur, & cœnare illis est opus, vt experti, quos consului, sunt mihi testati. Ita ille.

Sed oppositum omnino respondeo dicendum: Quod videlicet non eximantur à lege jejunii, nisi aliàs concurrat debilitas personæ, aut labor, aut alia circunstantia. Sic Pasqualig. *decis. 266.* qui & probat: Nam per cauteria sola ejectione naturæ, absque violentia purgantur excrementa humorum ad sublevandam naturam, & ad conservandam sanitatem. Et si aliquando causant aliquam debilitatem, est per accidens, & rarò, & debilitas parva. Sic ille. Qui addit, sic sentire plures viros doctos, qui talibus cauteriis affecti sunt. Ex quo jam patet ad fundamentum Sancii. Negandum enim est, per se, & regulariter loquendo, opus esse cœnare his, qui duos fontes habent, vt alii experti testati sunt.

QVÆSTIO XXXII.

An qui ob præsentem infirmitatem comedit carnes eximatur à jejunio?

NEgant Graffius *1. p. decis. lib. 2. c. 37. n. 58.* Pedraza *in summa, præcept. 3. §. 14.* Medina *C. de jejun. q. 9. §. de infirmis.* Valentia *2. 2. disp. 9. q. 2. punct. 6. vers. Qui autem.* Ledesma *2. 4. q. 17. art. 3. propos. 2.* Fernandez *part. 2. sum. c. 8. §. 2. n. 24.* Nider *præcept. 6. c. 8. num. 4.* Ludov. de S. Ioan. *1. p. sum. tract. de jejun. art. 11.* & Navar. *in Man. c. 21. num. 22.* quos omnes pro hac parte citat Pasqualig. *decis. 267.* Sed ex his Authoribus Navar. *loc. cit.* nullo modo loquitur de illo qui est dispensatus in esu carnium, sed de illo qui dispensatus est, vt pluries in die jejunii, quàm semel comedat, quod longè diversum est. Deinde nec Fernandez est pro hac sententia, sed pro alia referenda *quæst. sequenti.*

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Eximi à jejunio. *Primò*, quia ratione præsentis infirmitatis justam habet causam pluries vescendi carnibus, cœnandi, &c. ergo omnino est liber à jejunio. *Secundò*, quia vt suprà cum communi est habitum, abstinentia à carnibus est essentialis jejunio: ergo qui opus habet carnibus vesci, ad jejunii onus non devincitur. Sic Angles *in floribus, q. 9. de jejunio, art. 1. diff. 9. pag. mihi 430.* Sancius *loc. cit.* Layman, Vivaldus, & alij statim referendi.

QVÆSTIO XXXIII.

An qui non ratione præsentis infirmitatis, sed ob præservationem, aut quia piscis continuus plurimùm nocet, carnibus vescitur, etiam eximatur à jejunio?

NEgant in primis (& à fortiori) Doctores nuper pro prima sententia adducti. Deinde negant loquendo de præsenti casu, apud Pasqualigum Angles, Layman *lib. 4. Theol. Moral. tract. 8. c. 3. n. 8.* Vivald. *3. p. c. 15. n. 50.* Corduba *in sum. q. 143.* Cenedo *in qq. Can. q. 40. n. 6.* Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 6. n. 45.* Bonac. *disp. ult. de præc. Eccles. q. 1. punct. 2. n. 3.* Reginald. *lib. 4. c. 14. n. 168.* Ortiz *c. 19. sum. n. 20.* Lopez *2. p. Instruct. c. 111. §. His tamen non obstantibus*, Gomez *in Bullam Cruc. clausula 7. n. 5.* Rodriguez *ibi, §. 6. n. 4. & in sum. c. 24. concl. 7.* Comitolus *in respons. moral. lib. 4. q. 46.* Conradus *casu 250.* Ludov. à Cruce *in Bull. Cruciata, disp. 1. c. 5. dub. 11. n. 1.* Vega *1. part. sum. c. 14. casu 3.* Victorell. *in addit. ad Toletum, lib. 6. c. 3.* Gordonus *lib. 6. Theol. Moral. q. 18. c. 6. vers. Sed in hac quæstione*, Villalob *tract. 23. diff. 8. n. 8.* Sylvius *2. 2. q. 147. art. 4. vers. Sed quæritur*, Bassæus *verb. Iejunium 1. n. 4.* Lezana *tom. 3. sum. verb. Iejunium, n. 11.* Lavorius *1. part. de Iubil. c. 20. n. 25.* & Naldus *verb. Iejunium, n. 3.* Sed ex iis Doctoribus malè pro hac parte citantur Corduba ad minus *loc. cit.* cùm in sum. non sint capita nisi 136. Gomez etiam citatur malè, vt infrà, &c. Possunt tamen addi Fernandez *3. p. sum. c. 9. §. 5. n. 3.* & Victoria *2. 2. q. 157. art. 4.* Horum fundamentum est, quia comedere carnes in diebus prohibitis, est privilegium: ergo cùm sit contra jus commune, strictè est interpretandum.

Sed probabiliter æquè respondeo: Etiam in hoc casu eximi à jejunio. Ratio est, quia de substantia jejunii Ecclesiastici est abstinentia à carnibus, vt constat ex *c. statuimus, dist. 4. c. Non oportet, de cons. dist. 3.* & ex Canone 56. *Trullano*: ergo quacunque de causa, dispensatus ad edendas carnes, dispensatus est simpliciter quoad jejunium. Sic Caiet. *2. 2. q. 147. art. 8. §. Ad hoc dicitur.* Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. art. 3. dub. 1.* Palacios *dist. 15. disp. 8. concl. 6.* Navar. *in Man. c. 21. n. 2. & in Man. Hispano n. 25.* Vnde malè illum citat Bonac. pro sua sententia, Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 28. n. 25.* Azor *1. part. lib. 7. c. 10. q. 3.* Toletus *lib. 6. c. 3. n. 4.* Llamas *p. 3. Method. c. 5. §. 26. pag. 529.* dicens quod post declarationem, quam de hac re viva voce fecit Pius V. sit luce clarius, quod dispensatus ad esus carnium, sit quoad jejunium. Citat tamen Navar. pro contraria sententia, sed non benè. Medina *lib. 1. sum. c. 14. §. 10.* Beja *1. p. sum. casu 45.* Henriq. *lib. 7. c. 13. n. 13.* Adducens pro hac parte Dezam, & Gallum. Petr. Ledesma *2. p. sum. tract. 27. c. 2. dub. 4. post 5. concl.* Filliuc. *tr. 27. c. 3. n. 25.* Ioan. de Cruce *in sum. 1. p. præc. 3. art. 4. n. 3.* Sanchez *lib. 1. in Decal. c. 19. n. 6. & lib. 4. c. 11. n. 53. & lib. 5. consil. c. 1. dub. 29. n. 3.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 2. n. 7.* Sancius *in select. disp. 51. n. 4.* Fagundez *de præc. 4. Eccles. lib. 1. c. 2. n. 5.* Diana *1. p. tr. 9. resol. 25.* Megala, Barthol. à S. Fausto, Ovandus, Perez, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis. 267.* vbi hanc sententiam latè, & optimè probat.

QVÆSTIO XXXIV.

An qui intuitu infirmitatis, aut debilitatis carnibus vescitur, teneatur jejunare his diebus, quibus pro libito suo non vult comedere carnes?

REspondeo tanquam certum: Non teneri, quia infirmitas, aut debilitas, quæ in infirmo existit, sufficientissima causa est excusans à jejunio, adhuc his diebus in quibus pro suo libito vult abstinere à carnibus. Sic Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 30. n. 3.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 2. n. 7.* Diana *p. 4. tr. 4. resolut. 189.* Author *casuum conscient. Bononiens. anni 1638. casu 2. mense Ianuarij, vers. Ad 1. quæsitum*, & Pasqualig. *decis. 268.* necnon Diana *p. 10. tract. 13. resol. 43.* in fine, & Baunius apud ipsum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXV.

An ſaltem qui non intuitu infirmitatis præſentis, ſed ob præſervationem futuræ carnes ex diſpenſatione comedit, teneatur jejunare (ſi aliàs habeat vires) illis diebus, quibus non vult carnibus veſci?

AFfirmant in hoc caſu teneri Sanchez *loc.cit.n.2.* Trullench, & Diana *loc. cit.* & Megala *tom.1. reſol. variar. reſol.153. num.5.* Quia in tantùm excuſatur à jejunio prædictus in eſu carnium diſpenſatus, in quantùm jejunium non poteſt ſtare cum eſu carnium, vt nuper eſt habitum: ergo ſemel poſita abſtinentia à carnibus, neceſſariò illi aderit obligatio jejunandi.

Sed probabiliter reſpondeo: Adhuc non teneri, dummodo ille fuerit diſpenſatus in eſu carnium abſolutè. *Primò*, quia per diſpenſationem abſolutam ad eſum carnium, tollitur obligatio abſtinendi à carnibus, & ſimul abſtinendi à pluribus refectionibus: ergo & tollitur obligatio jejunandi: ergo ſi diſpenſatus non vult aliquo die comedere carnes, non tenebitur jejunare, cùm non ſit à quo ponatur talis obligatio; ſiquidem ſublata fuit per diſpenſationem, quæ cùm ſit abſoluta, & non conditionata, *ſi vtatur carnibus*, non reviviſcit ex eo quod non vtatur.

Secundò, quia diſpenſatus non habet obligationem jejunandi, cùm ei liberum ſit jejunare, & non jejunare: ergo liberum erit ei eligere vnum ex iis quibus jejunium conſtat, nempe abſtinentiam à carnibus, & non eligere alterum, nempe vnicam refectionem. Patet conſequentia, quia ea quæ voluntaria ſunt, optimè poſſunt dividi, & ſeparari, & vnum ſine alio fieri. Sic omnino Paſqualig. *loc.cit. n.3.* Quod latè probat, & benè Auctor *caſuum conſc. loc. cit. verſ. Reſpondeo ſecundò.* Addit etiam Paſqualig. *deciſ.269.* contra Sanchez *loc. cit. n.4.* idem omnino dicendum eſſe de illo, qui adſtrictus voto ad jejunium, validè diſpenſatur ad carnes edendas, quod ſcilicet non teneatur ieiunare, ſi aliquo die ex deputatis ad ieiunium pro libito abſtineat à carnibus. Quod verum cenſeo, ſi abſoluta fuit facta diſpenſatio.

QVÆSTIO XXXVI.

An qui in Quadrageſima non poteſt jejunare, niſi ova, & lacticinia comedendo, eo quòd ex aliis cibis non habeat ſufficientem refectionem, teneatur comedere ova, &c. & jejunare?

AFfirmat Sanchez *lib. 5. conſil. cap. 1. dub. 32.* Quia præceptum (inquit) ieiunij eſt principale: ergo quando aliter non poteſt ſervari, debet ſervari cum eſu ovorum, & lacticiniorum. Eandem ſententiam debet amplecti Fagundez, cùm exiſtimet quod præceptum de non edendis ovis, & lacticiniis, ſolùm obliget ad veniale: & ideò debet hoc ceſſare quando cum præcepto jejunii ad mortale obligante concurrit.

Alii verò reſpondent: Non teneri comedere ova, & lacticinia, vt poſſit jejunare, quia in hoc caſu concurrunt duo præcepta, ambo ad mortale obligantia, videlicet præceptum de jejunio, & præceptum de abſtinentia ab ovis, & lacticiniis: ſed ſic eſt, quod hoc vltimum eſt univerſalius, cùm obliget etiam adoleſcentes: ergo illi debet cedere præceptum de jejunio. Sic Paſqualigus *deciſ. 272.* quod & Sanchez dicit probabile.

Sed probabiliùs reſpondeo: Teneri in tali caſu comedere ova, & lacticinia, cùm poſſit ſic jejunium Eccleſiæ obſervare. Sic Sanchez, & Fagundez *loc.cit.* & à fortiori Abulenſ. & Henriquez *infrà, q.38.* citandi. Et ſic me citato, tenet Diana *part.10. tract.12. reſol.45. verſ. At difficultas.*

QVÆSTIO XXXVII.

An diſpenſatus in Quadrageſima ad ova, & lacticinia, ſit diſpenſatus à jejunio?

REſpondeo tanquam certum: Quod non. Ratio eſt, quia eſus ovorum, & lacticiniorum non ſolvit formam ſubſtantialem jejunii Eccleſiaſtici, vt conſtat in ieiuniis extra Quadrageſimã, in quibus ova, & lacticinia non ſunt prohibita: ergo diſpenſatus ad hæc, non diſpenſatur ad ieiunium. Sic Abulenſ. *in cap. 6. Matth. quæſt.171.* Angles *quæſt.9. de jejunio, artic.1. diff.7. dub.4.* Llamas *3. part. Meth. cap.5. §.26.* Sanchez *lib.4. in Decalog. cap.11. n.49.* Azot *1. part. lib.7. cap.10. q.3.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.2. num.6.* Fillius. *tract. 27. cap.3. num. 59.* Ledeſma *in ſumma, tract.27. cap.2. dub.3. poſt 3. concl.* Ioan. à Cruce *1. part. ſumma, præcept.3. art.4. num.5.* & alij, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.273.* & communis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An qui in die jejunii non habet niſi carnes ad veſcendum, teneatur jejunare?

AFfirmant Abulenſ. *loc. cit.* & Henriquez *lib. 7. cap.13. num.17.* Quia in hoc caſu, inquiunt, non adhibentur carnes tanquam carnes, ſed tanquam inſtrumentum ſuſtentationis. Et ita debent etiam ſentire Doctores ſentientes poſſe cum eſu carnium ſtare obligationem ieiunandi, quos retulimus ſuprà *q.32. & 33.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri, quia ille non poteſt ſic obſervare ſubſtantiam ieiunii Eccleſiaſtici, quæ in abſtinentia à carnibus, & à pluribus refectionibus conſiſtit: ergo non tenetur ad illud. Sic Sanchez *lib. 5. conſil. cap.1. dub. 29. n.7.* Trullench *dub. 2. cit. n.7.* Auctor *caſuum conſc.* Bononienſ. *anno 1638. caſu 2. menſis Ianuarij, verſ. Reſp. 2.* Paſqualig. *deciſ.274.* Azor *lib.7. c.17. q.7.* Fagundez *de 4. præc. Eccleſ. lib. 1. c.8. num.12.* & penes ipſum D. Thom. Ricard. Durand. Angelus, Sylveſter, Roſella, Caietanus, & Navarrus. Sed hi DD. non loquuntur niſi de caſibus ſtatim referendis. Sic etiam me citato tenet Diana *part. 10. tract. 12. reſol.45. in fine,* Fagundez, & Baunius apud ipſum.

QVÆSTIO XXXIX.

An pauperes non habentes ſufficientem cibum pro vnica refectione, teneantur jejunare?

REſpondeo: Non teneri, quia pia Mater Eccleſia non vult ad id, quod nimis onerosum eſt, ſuis præceptis obligare. Sic D. Thom. 2. 2. *quæſtione 147. artic.4. ad 4. & in 4. diſtinctione 15. quæſt.3. art.2. quæſt. 4. ad 2.* Richardus *art. 3. quæſtione 4.* Ex ex D. Thoma Durandus *quæſt. 10.* & omnes Doctores, ex quibus quamplures refert Paſqualigus *deciſ. 275.* Qui omnes ſecus dicunt dicendum de pauperibus qui habent ſufficientem

cibum ad vnicam comestionem; nam huiusmodi jejunare tenentur, cùm præceptum jejunii neminem excipiat.

QVÆSTIO XL.

An pauperes qui ostiatim victum quærunt, sint à ieiunij legibus soluti?

Affirmant absolutè Azor, & Fagundez *loc. cit.* cùm illi nec quando, nec quantùm volunt, nec hora competenti edere queant.

Sed clariùs respondeo: Prædictos pauperes esse à legibus jejunii solutos, si reuera (vt regulariter contingere solet) non colligant sufficientem cibum pro vnica refectione, aut quantitatem pecuniæ, qua sibi prouidere possint hora competenti de congrua sustentatione; secus aliàs. Sic D.Thom. *loc. cit.* Angles *loc. cit. Append.* 1. Iodocus *verb. Iejunium, num.* 7. §. *Pauperes*, Viguerius *c.* 7. *de virtute temperantiæ*, §. 3. *versu* 1. Palud. *in* 4. *dist.* 15. q. 4. §. *Quantum ad* 2. *concl.* 3. & 4. vbi addit: Nonteneri quem mendicare, vt jejonet, si sit contra natales suos sic indignè agi. Gerson 4. *part. Serm. in Dominica* 1. *in Quadragesima, col.* 426. & 428. Graffis 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 40. & 2. *part. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 16. Lodovic. de S.Ioan. *quæst. de jejun. art.* 7. *diff.* 7. *dub.* 3. *Append.* 1. Regioald. *lib.* 4. *n.* 211. Lessius *c.* 2. *n.* 40. Molsesius *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 36. Pasqualigus *loc. cit. n.* 2. & Richard. *in* 4. *dist.* 15. *art.* 3. *q.* 4. vbi sic ait: Excusantur victum necessarium ostiatim mendicantes, quando similiter tantùm habere non possunt de eleemosyna hora comestionis, quod ad victum totius diei commodè sufficiat, vel etiam quando ex præcedenti inedia debilitati jejunium sufferre commodè non possunt. Sic ille.

QVÆSTIO XLI.

An qui non habet vinum, aut quod adhibetur loco vini, teneatur ieiunare?

Negant Pasqualig. *decis.* 275. *n.* 5. per hæc verba: Similiter qui non haberet vinum, aut quod solet loco vini adhiberi in regionibus, vbi adest penuria vini, neque teneretur jejunare, quia eo subtracto subtrahitur magna refocillatio, & quæ plurimùm roboris afferat. Vnde subtracto etiam cibo, nimis complexio maceraretur, & jejunium fieret nimis onerosum. Ita ille. Sed nimius certè in hoc casu, sicut in aliis multis. Vnde,

Respondeo tanquam certum: Teneri, quia sine vino, aut sine eo quod loco vini bibitur, potest quis habere sufficientem, & congruentem refectionem pro vno prandio: ergo sine vino, aut simili potu hic tenebitur jejunare. Adde, quod si hæc doctrina Pasqualigi esset vera, reuera exempti essent à jejunio omnes ferè habitantes in montanis, & terris, vbi nec vinum habent, nec vites adhuc cognoscunt, nec habent facultatem ad emendum illud, si fortè è locis extraneis allatum ibi venditur. Ex defectu ergo præcisè vini non potest quis à jejunii legibus eximi. Sic me citato tenet Diana *p.* 10. *tract.* 12. *resolut.* 45. & *tract.* 16. *resol.* 77. & apud eum Carolus Baunius *in casibus singul. casu* 280. *q.* 2. Bossius *in Man. tom.* 3. *tit.* 21. §. 2. *num.* 56.

QVÆSTIO XLII.

An qui non habet nisi panem, fructus, & olera, teneatur jejunare?

Negant Angles *q.* 6. *de jejun. diff.* 9. *Append.* 3. *pag. mihi* 484. & Sanchez *lib.* 5. *moral. c.* 1. *dub.* 15. *n.* 3. quos citant, & sequuntur Leander de Murcia *c.* 2. *cit.* §. 2. *n.* 38. *pag.* 170. & Pasqualig. *loc. cit. n.* 3. Quia existimant prædictos cibos insufficientes esse ad congruam sustentationem. Sed hæc Doctrina, loquendo generaliter, etiam videtur nimia. Vnde,

Clariùs respondeo dicendum: Teneri regulariter, & vtplurimùm loquendo, quia in quampluribus regionibus tota refectio fit ex pane, fructibus, & oleribus, nec est alius cibus quo vti incolæ possint: ergo cum refectione ex pane, fructibus, & oleribus contenta in quantitate voi prandio sufficienti, compati potest obligatio jejunii. Dixi autem, *regulariter loquendo*, quia si hoc contingeret aliquibus Magnatibus, aut aliis, qui nimis delicatè, & splendidè, diuersorumque ciborum genere vesci assueuerunt, non dubito, quod eximerentur à jejunio, cùm illis tali modo, & pacto esset nimis onerosum. Et de hoc casu, & raiò contingenti loquitur Angles *loc. cit.* vt fatetur ipsemet Pasqualig. *decis.* 278. & constat ex eius verbis. Hinc etiam (ait) excusantur itinerantes, qui in paruulis oppidis sufficientem cibum sibi non possunt comparare, & licèt panem, & fructus habeant, videtur cum huiusmodi victu non teneri ad jejunium, quia vtplurimùm iis sufficienter nutriri non possunt. Sic (& benè) Angles. Vbi in primis solùm loquitur de itinerantibus. Secundò de illis tantùm, qui ad victum duntaxat habent panem, & fructos, non etiam olera, vt addunt Leander, & Pasqualigus: non ergo illorum, sed nostram sententiam tenuit. Et eandemmet sequitur Ludovicus de S. Ioan. *art.* 7. *cit. diff.* 7. *dub.* 3. *Append.* 3. de hac quæst. agit Diana *part.* 10. *tract.* 12. *resol.* 45.

QVÆSTIO XLIII.

An qui solitus est vti solùm pane cum alliis, cepis, fructibus, & huiusmodi cibis, teneatur jejunare, si non habeat etiam alios cibos?

Negat Pasqualig. *decis.* 279. Quia (inquit) iste talis non habet congruum alimentum pro vnica refectione, quia quamvis solitus sit vti solùm tali alimento, non tenetur tamen ob præceptum jejunii sibi etiam subtrahere de tali cibo, cùm non sit congruum.

Sed omninò respondeo: Quod teneatur jejunare, si aliàs ex prædictis cibis commodam quantitatem prouidere sibi possit pro prandio. Quia omnis qui habet congruam, & sufficientem refectionem pro prandio, tenetur ad jejunium: at sic est, quod prædictus, qui sufficientem quantitatem ex pane, alliis, fructibus, & huiusmodi habet pro prandio, habet congruam refectionem: ergo tenetur ad jejunium. Minor probatur, quia vt aliqua dicatur, & æstimetur congrua refectio, & sustentatio, non est necessarium, quod in se sit opulenta, ex variis cibariis referta, sed quod sit talis, quod respectivè, hoc est respectu talis status personarum sit sufficiens, & congrua. Vnde refectio, quæ respectu Magnatum, aut nobilium virorum, seu diuitum non est sufficiens pro eis congruè alendis, potest esse sufficiens, & satis respectu pauperum, & vulgarium personarum, eo quòd diuersis cibariis regulariter nutriantur. Quod clarè constat, & colligitur

etiam clarè, ex Glossa *verb. Cibarij,in l.servis Vrbanis, ff. de legatu 3.* vbi docet, quod appellatione cibi Rusticorum veniunt allia, cepæ, fabæ, panis grossus,& similia: per contrarium verò, per cibi Nobilium appellationem veniant pulli, & huiusmodi delicati cibi. Tunc ergo: Sed sic est, quod respectu illorum qui ex consuetudine solùm pane, cum alliis, cepis, &c. vescuntur, sufficientissima æstimatur (sicuti æstimant ipsi) sustentatio, & refectio, si ex dictis cibis in debita quantitate fiat: ergo tunc ad jejunium tenentur.

Confirmatur Primò, quia plus multò macerantur, & affliguntur divites, & Magnates, qui quotidie splendidè epulantur,per observationem jejunii, quàm pauperes isti, qui prænumeratis rudibus cibis vtuntur,vt experientiâ constat, & ideò illis amplior refectiuncula conceditur à Doctoribus, vt suprà *disp.4. q.27.* est habitum: ergo si hoc non obstante divites ad jejunia tenentur, meliori iure tenebuntur dicti pauperes, etiam casu quo solùm dicta cibaria pro victu habeant.

Secundò Confirmatur, quia ex opposita sententia clarè sequitur, quod maior pars hominum,sine comparatione, ad jejunia Ecclesiæ nullo modo teneantur; cùm perpauci (præcipuè his temporibus) sint qui aliis melioribus cibis, quàm prædictis vtantur: at hoc non est dicendum: ergo.

QVÆSTIO XLIV.

An qui non habet aliquam personam, qua sibi prapares cibos ad congruam sustentationem, teneatur ad jejunium?

NEgant Tabiena *verb. Iejunium,q.9.* Sylvest.*n.14. vers.Quartò excusantur*, & penes illum Archidiacon. Sanch.*lib.5.consil.c.1.dub.15. n.2.*Trulleneh *lib.3.in Decal.c.1.dub.7.n.6.* & Pasqualig.*decis.276. n.1.* Quia huiusmodi comparantur pauperibus, cùm deficiat eis congrua refectio defectu eorum, qui eam parent.

Sed clariùs respondeo: Non teneri quidem ad jejunium, casu quo non habeat aliquem, qui sibi præparet cibos, & contingat id in locis,vbi non venduntur parati,aut si venduntur,nec ipse possit,nec habeat quos ad emendum mittat, aut nesciat sibi parare cibos,aut non possit ad id vacare: (secus aliàs.) Quia in hoc casu militat ratio pro prima opinione facta,& id tandem vult Pasqualigus, vt colligitur *ex n.2.& 3.*

QVÆSTIO XLV.

An Religiosus qui nequit sumere congruo tempore refectiunculam, teneatur ieiunare?

NEgat Pasqualig.*loc.cit.n.4.* per hæc verba: Quid dicendum de Regulari, qui sine refectiuncula non potest jejunare,& mane ita tardè prandet, vt horâ refectiunculæ non coxerit cibum,& si aliquid comedat, noceat stomacho, nec possit differre refectiunculam vltra tempus assignatum, tum quia clauditur refectorium, tum quia non haberet postea tempus sufficiens ad dormiendum, cùm noctu ad matutinum surgendum sit. Resp.enim, non teneri ad jejunium; siquidem non potest habere congruam sustentationem, congruo modo,& congruo tempore; & proinde cùm non possit jejunare,nisi cum notabili damno, non tenetur. Hucusque ille.

Sed certè hic casus mihi difficilis in praxi videtur. Si enim dictus Religiosus ita tardè prandet,vt horâ refectiunculæ non coxerit cibum,& si aliquod comedit, nocebit stomacho, ad quid tunc, inquiro, est illi necessaria refectiuncula? Nonne tunc corpori proficiet? Minimè sanè. Sed potiùs certè nocebit. Est notum. Sine illa ergo poterit noctem transigere, & celeriùs ad Matutinum surgere. Rursus, si oportet ratione officii semper ita tardè prandere, sumat aliquid per modum medicinæ manè (iuxta suprà dicta *disp.5. q.23.*) & sic jejunet. Valeat ergo Pasqualigus cum suo potiùs speculativo, & metaphysico, quàm practicabili,& morali casu. Dato tamen, quod dictus Religiosus non posset sine dicta refectiuncula jejunare, & simul non posset illam sumere congruo tempore, sine notabili damno salutis, tunc non teneretur ad jejunium.

QVÆSTIO XLVI.

An famuli quibus à Dominis tenuis portio statuta est, teneantur ieiunare?

NEgant Angles *q.8.de jejun.diff.9. Append.3.*Sanchez *lib.5.consil.c.1.dub.15 n.1.*Trulleneh *lib.3. in Decalog.cap.2.dub.7. n.8.* & Pasqualig *decis.177.*

Sed clariùs respondeo: Non teneri quidem, si ita tenuis sit portio, vt cum illa ferre jejunium famuli nequeant, nec habeant aliunde vnde congruè prandere possint. (Secus si aliàs.) Quia in isto casu comparantur pauperibus, qui non habent congruam refectionem, vt innuit Ludov.de S.Ioan. *art.7. diff. 7. dub.3. Append.2.*

QVÆSTIO XLVII.

An in prædicto casu teneantur Domini,si possunt, augere portionem famulis, vt ieiunare queant?

AFfirmant Angles *loc.cit.* per hæc verba: Hinc famuli, quibus iam tenuis portio statuta est, vt jejunium ferre non possint, etiam sunt exempti; tenentur tamen Domini, si possunt,prandium augere. Sic ille, & ex illo Ludov. de S.Ioan. *loc. cit.*

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri, quia non tenentur ex iustitia, cùm ex hac non teneantur nisi ad id,in quo convenerunt; nec ex charitate,cùm non sint constituti in aliqua necessitate, nec ex alio capite; ergo. Sic Pasqualig. *decis.177. n.3.*, & Vega *1.p. sum. c.14. casu 26.* per hæc verba: [Nota, que lo queda dicho atriba, que està obligado à proveerles de mantenimientos necessarios, para que ayunen, se entiende à aquellos que està obligado a proveer de comida: Porque si les da su racion quotidiana, yà tassada,y concertada, como se haze en muchos Palacios,por razon del ayuno, no està obligado à aumentarla, porque no està obligado à proveer de comida simpliciter,sino segun el pacto,y convencion hecha.] Sic ille. Et benè.

QVÆSTIO XLVIII.

An coniuges teneantur jejunare quando jejunium impedit, ne invicem sibi reddant debitum?

AFfirmativam partem innuit clarè Palud.*in 4.dist. 15. q. 4. §. Quantum ad 2.* dum hæc ait: Non autem coniugati excusantur pro eo quod indigent alimento pro generatione, sicut,iuvenes pro augmento: quia diebus jejuniorum non debent vti illis

actibus

actibus. Et quia sufficit semel in anno imprægnare, & cum j. juniis adhuc plus abundent semine, quàm sit necesse. Ita ille.

Sed vt quid certum respondeo: Non teneri, quia præceptum reddendi debitum, est præceptum justitiæ, & naturale divinum: ergo anteponendum est præcepto jejunii, quod est præceptum humanum, pertinens ad temperantiam. Sic Caiet. *in sum. v. Iejun. c.3. §. ex. usantur infirmi* Armilla *verb. Ieiunium, n.4.* Navar. *c.21. n.16. Hisp.17.* Sanchez *lib.9. de Matr. disp.3. n.10.* Sà *verb. Ieiunium, n.9.* Graffis *lib.2. decis. aur. cap.37. n.52.* Medina *C. de jejun. q. de iis, qui ad jejun. tenentur, in 1. causa excusante.* Ledesma 2.4.q.17. *art.3. §. Praterea,* Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.1. 2.p. lib.3. c.25.* quos omnes citat, & sequitur Fagundez *de 4. prac. Eccles. lib.1. c.8. n.28.* Lessius *lib.4. c.2. n.44.* Angles *q.6. de jejun. diff.12. append.2.* Bonac. *disp. vlt. de pracept. Eccles. q.1. punct. vlt. n.14.* & quamplures, quos refert, & sequitur Pasqualig. *decis.*280. qui *n.3.* rectè cum Sanchez *loc. cit.* contra Lopezium 2. *part. instruct.* c.151. addit: Non teneri conjugem removere alterum conjugem precibus, aut alio modo à petendo debito, vt jejunare possit.

QVÆSTIO XLIX

An vxor qua jejunii causâ ita redditur macilenta, & debilis, vt minùs placeat marito, teneatur jejunare?

RESpondeo: Non teneri, quia tunc vxor pateretur notabile damnum, & incommodum, cùm clarè exponeretur periculo excidendi ab amore maritali, in quo quies matrimonialis consistit. Sic Caiet. Armilla *loc. cit.* Sanchez *loc. cit. n.14. & lib.5. consil. c.1. dub.15. n.5.* Angles *loc. cit. append.4.* Fagundez & Bonacina, Navarr. & Sà *loc. cit.* Pasqual. *decis.*281. & alii communiter, & Molfes. *tract.10. n.46.* Sic loquens: Si vxor propter jejunium efficeretur pallida, & deformis, & ob illam causam despiceretur à viro, aut esset occasio incontinentiæ viri, excusaretur à præcepto jejunii ex lege charitatis, & etiam quia mutuus conjugum amor est valde necessarius ad vitam coniugalem quietè traducendam. Sic ille, ex Sanchez *lib.9. de matr. disp.3. n.11. & 23.*

QVÆSTIO L.

An vxor excusetur à jejunio ob viri præceptum, si aliàs orirentur discordia, & rixa inter ipsos?

RESpondeo: Excusari, quia præcepta positiva Ecclesiæ non obligant cum tanto dispendio, quale est violatio charitatis inter vxorem, & virum. Sic Navar. *c.21. n.19.* Sanchez *lib.9. de Matrim. disp.3. n.3.* Angles *loc. cit.* Azor *1.p. q.18. (aliàs 29.) n.7.* Medina *C. de jejunio, q.9. vers. Ad eum casum.* Sancius *in select. disp.54. n.26.* Fagund. *lib.1. cit. c.9. n.9.* Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. q.1. punct. vlt. n.14.* Moure, seu Fernandez *2.p. examin. c.8.* (non 9. vt citatum inveni apud Pasqualigum) *§.2. n.14.* Villalob. *1 part. sum. tract.23. diff.4. n.13.* Layman *lib.4. tract.8. c.3. n.4.* Viguerius *de Theolog. institut. cap.7. de virtute temperantia, §.3.* & alii quamplures, quos refert, & sequitur Pasqual. *decis.*282. Qui benè cum communi notat, id esse intelligendum, modò id vir non præcipiat in contemptum fidei, aut jejunii, quia tunc mors est potiùs appetenda, quàm jejunium frangendum.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO LI.

An vxor in casu prædicto non solùm possit; sed etiam teneatur ad non jejunandum ob vitandum scandalum?

NEgant teneri Palud. *in 4. dist.15. q.2. art.2.* Sancius *in selectis, disp.54. n.26.* Quia in dicto casu scandalum mariti est scandalum Pharisæorum, quod ipsi, non vxori est imputandum, quæ jejunando facit quod præcipit Ecclesia.

Sed probabiliùs sub distinctione respondeo: Dicendum, quod mulier in prædicto casu, licèt possit licitè, non tamen teneatur omittere jejunium ob scandalum mariti, quando hic absque rationabili causa vult vxorem non jejunare. Quia tunc scandalum mariti est ortum ex malitia ipsius. Si verò ex rationabili causa (qualis est omnis illa, quæ excusare potest à jejunio) nolit maritus vxorem jejunare, tunc tenebitur vxor non jejunare ob vitandum scandalum mariti, quia tunc maritus rationabiliter vult, & mulier consequenter resistendo, irrationabiliter resisteret. Sic Pasqualig. *decis.*283. *à num.3.*

QVÆSTIO LII.

An fœmina viro hæretico nupta eximatur à ieiunio, si vir prohibeat illi ieiunare?

RESpondeo: Eximi à jejunio, ob vitandas discordias, & rixas, & domus perturbationem. Hoc tamen intelligendum est, casu quo vir hæreticus non prohibeat jejunia in contemptum fidei, Religionis, aut in odium præcepti jejunii Ecclesiastici, sed ob alios fines, nempe quia incommodum, & detrimentum sibi, & familiæ suæ putat ieiunia talia, ob diversos cibos comparandos, & parandos. Sic Navar. Azor, Fagundez, Villalob. *locis suprà q.50. cit.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.7. n.22.* Lublinus *p.2. sum. verb. Ieiunium, n.15.* Pasqualig. *decis.*284. & alij penes ipsum.

QVÆSTIO LIII.

An excusetur à jejunio fœmina nubere volens, si ex jejunio deperdat formam, & colorem?

AFfirmant absolutè Sanchez *lib.9. de Matrim. disp.3. num.12.* Lopez *2. part. instruct. cap.*111. quos citat, & sequitur Fagundez *lib.1. cit. c.8. n.*18. Sancius *in selectis, disp.54. n.25.* Trullench *loc. cit. n.25.* & Molfes. *1. p. sum. tract.10. c.4. n.46.* quia deperditio formæ in ordine ad nubendum, censetur notabile damnum, quo imminente, non obligat præceptum jejunii.

Sed clariùs respondeo: Excusari quidem ab aliquibus ieiuniis Ecclesiæ, sed non ab omnibus (nisi fortè complexio fœminæ sit tam delicata, vt à quocunque ieiunio notabiliter offendatur formæ speciositas.) Ratio est, quia regulariter loquendo, vnum, aut alterum jejunium non potest causare notabile detrimentum formæ: ergo ad vnum, aut alterum tenebitur. Et ideò vt plurimùm loquendo, tenebitur ieiunare in vigiliis, & vnum, & alterum ieiunium in quatuor temporibus, & bis, aut ter in singulis hebdomadis Quadragesimæ. Sic Pasqualig. *decis.*285. per totam.

QVÆSTIO XIII.

An qui dubitat, compleveritne annum vigeſimumprimum, teneatur ad jejunium?

RESpondeo: Non teneti, dum facta ſufficienti diligentia dubius adhuc eſt, an dictam ætatem compleverit. Quia in dubio melioe eſt conditio poſſidentis: at in hoc caſu poſſeſſio eſt pro libertate, non pro præcepto ieiunij, cùm de eo dubitetur, an detur, vel non: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 41. n. 38.* Sancius in *ſelectis, diſp. 54. n. 5.* Fagund. *de 4. precept. Eccleſ. lib. 1. cap. 8. n. 7.* Layman *lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 4. n. 33.* Caſtro Palao *1. p. diſp. 3. punct. 8. n. 7.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 5. n. 1.* Diana *1. p. tract. 9. reſol. 21.* & alij quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ. 255.* Narbona *loc. cit. n. 15.* Ioan. Hentiq. *in ſum. ſelt. 16. q. 25.* & alij.

QVÆSTIO XIV.

An qui omninò eſt incertus, quem annum ætatis agat, teneatur jejunare?

RESpondeo: Non teneri caſu, quo facta diligentia poſſibili, adhuc eemsnear incertus de ſua ætate. Quia etiam in hoc caſu poſſidet libertss. Sic Paſqualig. *loc. cit. n. 5.* vbi quæſtioni præpoſitæ pee hæc verba reſpondet: Reſp. ſervandum eſſe quod moraliter poſſibile eſt. Vnde quadam morali æſtimatione determinanda eſt ætas, habitâ ratione eorum omnium ex quibus colligi poteſt; & ſi ipſi hoc præſtate non poſſunt, debent ſe remitteee jodicio prudentis viri, aue confeſſatij, ſi ſit prudens, & tunc tenebitur ieiunare quando iuxta moralem æſtimationem ſtatuetue eſſe completum annum vigeſimumprimum, antequam autem hoc ſtatuatur, non tenebitur; nam nondum erit ſubjectum aptum ad ſuſcipiendam obligationem. Sic ille.

QVÆSTIO XV.

An ſenilis ætas liberet à lege jejunii.

RESpondeo liberare. *Primò*, quia ſenectus ipſa infirmitas quædam cenſetur, vt habetur *in cap. Magna, de voto*: at infirmitas liberat infirmum à ieiunio: ergo & ſenectus ſenes. *Secundò*, quia in ſenibus calor naturalis eſt nimis debilis, & ideò ſi totus cibus, quem natura eorum requirit pro die naturali, ab eis vna vice ſumeretur, nimium obtunderetur, & gravaretur in eis naturalis calor, & non poſſet cibum convenienter digerere: oporret ergo, vt pluribus vicibus cibum ſumant. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO XVI.

An detur determinata ætas ſenilis, qua quis à jejunio Eccleſiaſtico liberetur?

NEgant aliqui Doctores, eo nixi fundamento, quia videlicet non datur certus terminus ætatis, in quo ſenes ſint debiles, cùm ſæpiùs videamus dari ſenes ſexagenarios robuſtiores, quàm multi quadragenarij; ergo nec determinata debet dari ſenilis ætas, qua quis à ieiunio liberetur. Habenda ergo ſolùm eſt ratio roboris corporis, & complexionis, & iuxta illam iudicio prudentis viri huius rei determinatio remittenda. Sic Fagundez *de precept. 4. Eccleſ lib. 1. c. 8. n. 9.* citans pro ſe D. Antonin. *2. p. tit. 6. c. 2. §. 7. verſ. 7. ſenes*, Medinam *C. de ieiunio, quæſt. De iis qui ad ieiunia tenentur, col. 2. verſ. Deinde ſenibus*, Ledeſma *2. 4. quæſt. 17. art. 3. col. 3. §. Præterea de pueris*. Palat. *in 4 diſt. 15. diſp. 8. col. 20. verſ. Porrò quia eſt*, Rodrig. *in expoſ. Bullæ Cruc. §. 6. dub 2.* & Vegam *tom. 1. ſum. c. 14. dub. 13.* his addit Paſqualig. *citandus*, Paludan. *in 4. diſt. 15. diſp. 8. concl. 4.* Graphium *1. p. lib. 2. c. 17. n. 43.* Summam Coronam *1. p. c. 1. n. 80.* & Sylvinm *2. 2. q. 147. art. 4. verſ. De ſenibus*. Sed ex his Doctoribus Graphius id non docet, vt infrà. Tandem his omnibus addo ego Azoc. *lib. 7. c. 17. (aliàs 27.) q. 4.* vbi ſic ait: Dum ſenes firmo, ac valido corpore ſunt, ieiunium ſervare debent: Vnde ea ætas (*ſenilis videlicet*) juſtam excuſationem non præbet, niſi adſit etiam aliqua ſenilis ætatis infirmitas. Ita ille. Nauar. *in Man. c. 21. n. 16.* Angel. *verb. Ieiunium, n. 15.* & Sanchez *lib. 5. conſil. dub. 4. n. 2.* & alios infra citandos.

Sed probabiliùs reſpondeo: Dari determinatam ætatem ſenilem, qua ſenes à ieiunio omninò eximantur. Quia ſicut datur ætas juvenilis, quæ eximit adoleſcentes ab Eccleſiæ ieiunio; ita debet dari ætas ſenilis, quæ etiam liberet ſenes ab eodem ieiunio, quia eorumdem eadem eſt ratio, nempe defectio naturæ, neceſſitas alimenti, &c. Sic omnes Authores infrà pro noſtra ſententia citandi.

QVÆSTIO XVII.

An ætas ſexagenaria liberet omninò ſenes, etiam fortes, & robuſtos, à ieiunij lege?

NEgant in primis, qui docent ætatem ſeptuagenatiam eſſe terminum, quo ſenes, dummodo non ſint robuſti, liberantur à lege jejunii. Ità (penes Fagund. *loc. cit.*) Gabr. *in 4. diſt. 15. q. 3. art. 1. notab. 4.* Roſella *verb. Ieiunium, num. 15.* Sylveſter *eod. verb. q. 6. dicto 2.* Tabiena *q. 17. n. 18.* Toledo *lib. 6. ſum. c. 4. n. 12.* & Ludov. Lopez *2. p. inſtruct. tract. de pœnit.* vbi *de ieiunio, cap. 111.* paulò poſt principium.

Sed ex his Doctoribus, in primis Gabriel id non docet profeſſò (ſaltem ex propria ſententia.) Nam *diſt. 16.* (non 15.) *q. 3. art. 1. notab. 4.* ſic dicit: De ſenibus non eſt certa annorum quantitss: ſed communiter tenent Doctores, quod poſt LXX. ætatis annum non tenentur. *Et paulò inferius.* Verùm quia, vt dicit Thom. ees naturales non currunt ſemper eodem modo, ſed aliqui citiùs perveniunt ad finem augmenti, alij tardiùs, ſuo modo ſenes alij citiùs incipiunt deficere, alij ſeriùs, ideò non præcisè ſunt illi anni ad punctum attendendi, ſed vel citiùs, vel tardiùs obligantur ad judiciũ boni viri. Ita ille. Sylveſt. Item hanc ſententiam non docet ex ſe ſaltem, ſed potiùs illam; quam retulimus in primo loco quæſtione antecedenti, ait enim ſic *loc. cit. Secundum*: In ſenibus nullum tempus ab aliquo determinatum eſt, in quo ab obligatione ieiunij abſolvantur: vnde excuſari poſſunt eo modo, quo infirmi, & debiles, de quibus eſt eadem ratio, ſecundùm Innocent. & Aſtenſ. ratione verò ſenectutis tantùm non excuſantur, ſi ſunt ad ieiunium fortes. Sic Sylveſter: malè ergo illum citat Fagundez (necnon & Paſqualigus) pro hac parte. (Verum eſt tamen, pro illa citari à Sylveſtro Richard. *in 4.*) Ruſſus nec Toletus id docet. Vnde malè illum citat Fagundez, & Diana etiam vbi infrà, ait enim Tolet. *n. 3.* (non 12.) ſic: Similiter ſenes poſt ſexageſimum annum ſecundùm cõmunem ſententiam excuſantur, licèt in hoc non ſit regula certa, aliqui enim ſenilem contrahunt debilitatem ante ſexageſimum, aliqui robuſti ſunt etiam poſt ſexageſimum,

simum, vtplurimùm tamen sexagesimus annus excusat. Ita Toletus.

Negant deinde alii docentes, quod licèt ætas sexagenaria excuset senes vtplurimùm à lege jejunii, hoc tamen non ita sit absolutè, & generaliter verum, quod omnes excuset; sed solùm senes debiles, non verò eos qui sunt fortes, & robusti. Ita (penes Pasqualigum) Navar. *cap. 21. n. 16. ut.* Viguet. *c. 7. instit. Theol. §. 3. vers. 1.* Medina *in summa, lib. 1. c. 14. §. 10.* Pedraza *precept. 3. §. 13.* Philiarc. *tom. 1. de offic. Sacerd. part. 1. lib. 3. c. 25. §. causa ob quas.* Rodriguez *in sum. 1. part. cap. 54. num. 1.* Armilla *verb. Jejunium, n. 3.* Valentia *2. 2. disp. 9. q. 2. punct. 5. vers. impotentia ad jejunium.* Tannerus *disp. 3. q. 3. dub. 5. num. 191.* Vgolinus *de potest. Episcopi cap. 9. num. 6.* Campanil. *in Divers. juris Can. Rubr. 7. c. 5. num. 151.* Layman *lib. 4. tract. 8. c. 3. n. 1. & 2.* Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 112.* Reginald. *lib. 4. c. 17. sect. 1. n. 209.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 17. q. 1.* Tolet. *lib. 6. c. 4. n. 1.* vbi etiam Victorell. *in addit.* Villalob. *tom. 1. tract. 33. diff. 4. n. 6.* Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. q. 1. punct. vlt. num. 4.* Ledesma *tom. 2. sum. tract. 27. c. 2. dub. 3. post 5. concl.* Ioan. à Cruce *p. 1. Directorij, prac. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2.* Fernandez *p. 2. sum. c. 8. §. 2. n. 20.* Hieron. Rodriguez *in comp. qq. Regul. resol. 75. n. 10.* Bassæus *in florib. Theol. moral. v. Jejun. 1. n. 6.* & Bizozer. *p. 4. sum. prac. 3. cap. vlt. memb. vlt. num. 2.* His addi possunt Sanchez *in consil. loc. cit. dub. 4. n. 6.* & Fagundez *de 4. precept. Eccles. lib. 2. cap. 8. num. 9.*

Sed ex his Doctoribus in primis Navar. non est pro hac sententia, sed pro illa, quam primo loco citavimus *q. antecedenti*, ait enim sic: Hæc eadem etiam eximit senes sexagenarios, secundùm communem, licèt Thom. nihil de hoc dicat, & meritò, quia vt ibi ait Caiet.) alii aliis citiùs fiunt ad id impotentes, & ideò arbitrio prudentis, aut superioris id relinquendum est. Sic ille. Rursus Armilla non est pro hac parte, sed pro nostra, vt statim dicam. Bonacina autem docet, septuagenarios excusari absolutè à lege jejunii, sexagenarios verò minimè, si sunt robusti: Vnde hic Author cum Gabriele, & aliis Doctoribus relatis pro primo dicendi modo omnino sentit.

Sed probabiliùs respondeo; Dicendùm, quod ætas sexagenaria omnino, & absolutè liberet omnes senes, etiam fortes, & robustos à lege jejunii. Quia ætas sexagenaria est ætas ex se senilis: at sic est, quod ætas senilis excusat in omnium opinione à lege jejunii: ergo ætas sexagenaria omnes senes, (etiam fortes) à jejunio liberat. Maior probatur. Tum quia (vt aiunt Caietan. & Valentia citati) dies annorum nostrorum septuaginta sunt anni, vt inquit David *Psal. 89.* ergo is qui jam est sexagenarius, propè interitum est, ac proinde verè senex: sexagenaria ætas ergo, senilis ex se ætas est. Tum etiam, quia in dicta ætate natura hominis, quantumvis robusti, incipit languescere, eo quòd calor naturalis incipiat debilitari, & spiritus minui, vt experientiâ constat, & docet Galen *lib. 5. de sanitate tuenda*: ergo. Sic Sà *verb. Jejunium, num. 9.* per hæc verba: *Excusat à jejunio ætas minor anno vigesimo primo, vel maior sexagesimo.* Hæc sunt verba Sà, non ea, quæ refert Fagundez. Licèt eadem in sententia. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 32. num. 17. & lib. 5. consil. loc. cit. n. 7.* & penes illum nonnulli Docti recentiores. Angles *in floribus, quæst. 9. de jejunio. diff. 6. concl. vnica, pag. mihi 40.* Llamas *3. part. Method. cap. 5. §. 20.* vbi ait, Pium V. anno 1570. de hoc interrogatum, ita viva voce respondisse: Et certè satis justè, addit Llamas; nam cùm infirmitas à jejunio liberet, & senectus infirmitas magna sit, imò infirmitatum congeries, & incurabilis morbus, vt optimè Caiet. *in sum. verb. Jejun.* satis commodè annus sexagesimus taxatur, vt qui medius, hisce præcipuè temporibus debilissimus, quibus vix ad talem ætatem pervenitur, ne dicam robustè ad jejunandum vivitur, &c. Sic ipse, & benè. Armilla *loc. cit. n. 3.* sic dicens: Ex impotentia excusa pueros vsque ad 21. annum completum, senes, vt sexagenarios, & alios, qui non possunt. Molfesius *tom. 1. sum. tract. 10. c. 4. num. 37.* Granados *1. 2. controv. 7. tract. 3. part. 1. disp. 6. sect. 5. num. 35.* Sancius *in select. disp. 54. n. 8.* Ludovic. de S. Ioan. *1. part. sum. tract. de jejunio, art. 6.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. n. 3. & in exposit. Bulla, §. 4.* Portel. *in dub. Regul. verb. Jejunium, n. 5.* Diana *1. part. tract. 9. resol. 20 & tract. 14. resol. 83. & p. 5. tract. 14. resol. 33.* Quintanadveñas *de Iubilæo cap. 8. num. 6.* Ghislinus, Naldus, Ortiz, Perez, quos etiam citat, & sequitur Pasqualig. *decis. 256.* qui *decis. 258.* benè addit, quod vt quis liberetur à jejunio, sufficiat annus sexagesimus inceptus, quod ante dixere Sanchez *lib. 5. consil. dub. 4. num. 6.* Sancius *in selectis, disp. 54. num. 10.* & Trullench *lib. 3. cit. dub. 4. n. 3.* Tenent etiam nostram sententiam Leander de Murcia *in explicat. Regulæ Franciscanæ, c. 2. sup. 3. Regulæ, §. 2. num. 19.* Machado *lib. 2. p. 4. tract. 3. docum. 9. n. 4.* D. Didacus Narbona *anno 60. q. 2. num. 2. & 5.* & alij penes ipsum. Iuan. Henriquez *in sum. sect. 16. q. 23.* ita dicens: [Pero mas verdadero es, que en llegando a los sesenta años de edad, aunque tenga el hombre fuerzas, y tenga gran salud, que de ninguna manera está obligado al ayuno.] Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An etiam ætas minor anno sexagesimo excuset aliquos viros à lege jejunii?

AFfirmarunt quidam, quos tacito nomine refert Angelus *verb. Jejunium, n. 15.* docentes, statim post annum quinquagesimumquintum expletum legibus jejuniorum senes solutos esse. Hanc sententiam referunt, nec improbant Azor *q. 4. cit.* & Victorellus *in Notis, c. 4. lib. 6. Toleti.*

Sed oppositum omninò, loquendo tantùm de viris, respondeo, & dico ego, quod vniversaliter, & per se loquendo, nulla ætas anno sexagesimo minor excuset viros à jejunii legibus, quia nulla ætas minor sexagenaria ex se, & per se reddit hominem senem, vt docent Authores omnes, quos suprà citavimus. Notanter autem dixi, *Vniversaliter, & per se loquendo,* Quia non potest negari, posse aliquos liberari à legibus jejuniorum ante sexagesimum, imò & quinquagesimum annum, eo quòd in aliquibus aliquot annis antè pluribus, vel paucioribus incipiat senectus, vnde tunc incipiunt liberari à lege jejuniorum. Vt autem cognoscatur quando incipiat senectus, attendendum est, quando vires, & robur naturale incipiat decrescere, quod facilè colligi potest ex eo, quod natura, & complexio non potest amplius resistere iis, quibus resistebat, nec ea præstare, quæ antea præstabat; tunc enim incipit senectus liberans à jejunio. Legantur Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 112.* Pasqualig. *decis. 159. num. 8.* Narbona *q. 2. cit. à num. 6.*

QVÆSTIO XIX.

An saltem fœminæ citiùs eximantur à lege jejunii, quàm viri?

NEgat Layman *lib. 4. Theolog. Moralis, tract. 8. cap. 1. num. 2.* dicens, oppositum esse improbabile. Sancius *in selectis, disp. 54. num. 11.* Fagundez

*cap.*8.*c* 8 *n*.11. & Sanchez *lib.*7. *de matr.disp.* 32.*n.*17. Quamvis addat, quod sit probabile speculativè, non practicè loquendo, quod fœminæ quinquagenariæ à lege jejuniorum eximantur. Pasqualig. *decis.*257. & alij.

Sed certè probabiliter satis, non solùm speculativè, sed & practicè loquendo, respondeo: Quod citiùs eximantur fœminæ à lege jejunii quàm viri, & ita dicendum nobis est, quod per se, & universaliter loquendo fœminæ quinquagenariæ omnino liberæ maneant ab onere jejuniorum. Ratio primi est, quia fœminæ ex natura sua sunt debilioris complexionis, quam viri: ergo citiùs incipit in eis senectus, & declinatio virtutis naturalis: ergo si citiùs ponitur in eis causa, quæ eximit viros à lege jejunii, citiùs quoque debet poni in eis effectus liberationis. Quod autem fœminæ citiùs senescant, clarè docuit cum communi Quintilianus *declamat.* 306. paulò ante finem, ibi: *Inter pares quoque annos citiùs fœmina senescit.*

Quod verò fœminæ quinquagenariæ ab hac ætate senescant, & consequenter ab illa eximantur à lege jejunii, constat *Primò*, quia vt benè probat Accacius Anton. Ripol. *variar. resol. Iuris cap.*8.*n.*272. & Narbona *vbi infrà*, mulier quinquagenaria æquè senex dicitur, ac vir sexagenarius: sed vir sexagenarius excusatur à jejunio: ergo & fœmina quinquagenaria. *Secundò*, quia fœminæ decennio citiùs quàm viri perfectè senescunt: at viri sexagenarii perfectè reputantur senes: ergo tales debent reputari fœminæ quinquagenariæ. Maiorem latè, & doctè probat Sanchez *lib.*7. *de matrim. disp.* 32. *num.*17. *Tertiò*, quia fœminæ, vt communis fatetur sententia, post quinquagesimum annum nullo modo possunt generare, ob defectum virtutis naturalis, vt latè Narbona *anno* 43. *q. vnica*: ergo in hac ætate jam verè reputandæ sunt senes, & consequenter liberæ à jejunio Ecclesiæ Sic Sanchez docet absolutè *lib.*5. *consil. cap.*1. *dub.*4. *num.*6. Ità dicens: *Et ideò fœminæ quinquagenaria deobligantur à jejunio.* Doctus Dulacus Narbona *anno* 50. *q.*2. *n.*16. & *anno* 60. *num.*13. vbi hanc opinionem esse securam docet. Eamque esse satis probabilem apertè docet, & probat Pasqualig. vbi suprà, his verbis: Itaque satis probabile existimo, quod fœminæ quinquagenariæ liberentur ab onere jejunii, quia ex natura sua sunt debilioris complexionis, quàm viri, quod satis experientiâ patet. Ita ille, & Machado (ex Sanchez) *lib.*2. *part.*4. *tract.* 3. *docum.*9. *num.*4. Ex quo constat, quam improbabile remanent dictum Laymanii, quo affirmat hanc nostram sententiam esse improbabilem, cùm ex dictis constet & rationibus satis probabilibus, imò manifestis, & Doctoribus classicis esse munitam. Quibus novissimè adde Zazium *in lib.* 3. *decret. tit.*46. *n.*10. & Pellizzarium *in tract. de Monalib. c.* 6. *n* 25. apud Dianam *p.*9. *tract.*7. *resol.*73. vbi ait, hanc sententiam tàm fœminis favorabilem se non audere tanquam improbabilem damnare, memorem verborum Salomonis: *Non est ira super iram mulieris.*

QVÆSTIO XX.

An Religiosi sexagenarij, aut Religiosæ quinquagenariæ teneantur ad ieiunia suæ Regulæ?

AFfirmant Ludov. de S Ioan. 1. *part. summa, tract. de jejunio*, *art.* 6. Bordonus *in consil. Regul. resol.* 18. *num.*6. eo quòd obligatio Regulæ sit voluntariè suscepta.

Negant verò è contra Sancius *in selectis, disp.*54. *n.*8. *in fine*, Hieron. Rodriguez *in Compend. qq. Regul. resol.*75. *num.*10. & Tamburin. *tom.* 2. *de jure Abbat. disp.*12. *q.*5. *n.*7. *in vltim. edit.* quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.*259. *n.*3. & probat: Quia præceptum Regulæ obligat instar præcepti Ecclesiastici. Sed sic est, quod Religiosi sexagenarii, vel septuagenarii, aut senes debiles (juxta diversas opiniones suprà relatas) non tenentur ad jejunia Ecclesiæ: ergo neque ad jejunia Regulæ. Dictis Authoribus adde novissimè Marchantium *in Tribun. Sacram. tom.* 2. *tract.* 12 *tit.*3. *quæst.*4. §.1. Caramuelem *in Regul S. Bened. disp.*128. *n.*1613. & Dianam *p.*9. *tract.*6. *resol.*16.

Sed probabiliùs, & distinctiùs respondeo: Obligati quidem ex se, ratione promissionis perpetuæ observationis Regulæ, licet per accidens deobligari possint ratione nimiæ senectutis, & debilitatis in dicta ætate.

Prima hujus responsionis pars probatur. *Primò*, quia promissio de observandis Regulæ præceptis fuit voluntaria, & perpetua: ergo ad illa perpetuò observanda, quandiu vires suppetunt, Religiosi tenentur. *Secundò*, quia Religiosi professi tenentur ad jejunia Regulæ, etiamsi minores ætate sint anno vigesimoprimo, & licèt ante hanc ætatem non teneantur ad jejunia Ecclesiæ, vt suprà *quæst.* 9. cum communi est habitum: ergo simili modo, etiamsi Religiosi sexagenarii non teneantur ad jejunia Ecclesiæ, tenebuntur ad jejunia suæ Regulæ (si aliàs vires habeant) ratione voluntariæ susceptionis, & promissionis Regulæ.

Secunda verò pars responsionis constat: Quia ratione senectutis, & debilitatis nimiæ, jam est redditum subiectum incapax obligationis à se promissæ, cùm non possit sine gravi damno sustinere jejunii onus in dicto statu: ergo ad illud portandum non tenebitur Religiosus sexagenarius nimis debilis, nec similiter Religiosa quinquagenaria, si jam vires non habeat.

Ex quibus jam constat ad fundamenta contraria. Ad fundamentum namque primæ sententiæ, dicendum est, solùm probare primam partem nostræ responsionis. Et ad fundamentum secundæ dicendum, non esse ex omni parte verum, quod præcepta Regulæ obligent ad instar omnino præcepti Ecclesiastici, cùm ratione intentionis promittentis voluntariè præcepta Regulæ, cuius observantia debet esse communis, strictiori vinculo hæc ab ipso petant observari. Quod ampliùs statim declarabitur.

QVÆSTIO XXI.

An vovens ieiunare tertiis diebus per totam vitam, teneatur adhuc ieiunare post annum sexagesimum?

NEgant penes Pasqualig. Sanchez *lib.*4. *in Decal. c.*11. *n* 14. Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. punct. vlt. n.*4. *in fine*, Diana 1. *p. tract.* 9. *resol.* 20. *in fine*, & Tamburin. *tom.*2. *de jure Abbat. disp.*12. *q.*5. *n.*7. *in vlt. edit.* quos ipse Pasq. sequitur *decis.*260. At ex his Doctoribus Bonac. *in prima edit.* nihil de hac quæstione agit. Nec Diana favet huic sententiæ magis, quàm contrariæ, cùm solùm notet illam Sanchez tenere, hanc verò Layman statim citandum.

Affirmat verò Layman *lib.*4. *Theol. Moral. tract.*8. *c.*2. *n.*3. eo quòd sit votum emissum pro toto tempore vitæ: ergo pro toto tempore vitæ debet eius obligatio durare. Huic sententiæ favent satis Caiet. Angel. Sylvest. Navat. & alij penes Sanch. *loc. cit.* Leander de Murcia *loc. cit.* §.2. *n.* 15. *fine.*

Sed

Sed clariùs, & distinctiùs Respondeo: Non teneri jejunare post annum sexagesimum, nisi aliàs vovens expressè voluerit se obligare etiam in senectute, quia in hoc eventu ex se, & natura sua votum obligaret, licèt deobligare adhuc posset ex alio capite, nimirum si subjectum esset nimis debile, &c. *Prima pars* Responsionis probatur. Quia vota particularia, & singularia, & præcipuè solum bonum particulare voventis respicicutia, obligant juxta mensuram præceptorum Ecclesiasticorum: at præceptum jejunii Ecclesiastici non obligat quem post annum sexagesimum: ergo nec votum jejunii. Sic Authores primæ sententiæ debent sentire. *Secunda verò* pars Responsionis constat ex dictis, quia votum ex natura sua obligat secundùm intentionem voventis: ergo si intentio voventis se extendit expressè ad jejunandum etiam post annum sexagesimum, etiam post hunc se extendet obligatio voti ex natura sua, licèt per accidens, vt diximus cessare possit obligatio ratione incapacitatis subjecti ad sustinendam talem obligationem.

QVÆSTIO XXII.

An infirmi, & convalescentes excusentur à jejunii lege?

Respondeo: Excusari, quia hæc est intentio Ecclesiæ, & iusta certè, & pia, cùm necessitas non sit legi subjecta, *cap.2. de observ. jejun.* Sic omnes Doctores. D.Thom. *in 4.dist.15.q.3. art.2. q.4.* Palud. *ibi q.4. art.2. conclus. 5.* Durand. *q.10. n.5.* Gabriel *dist.16. quæst.3. notab.4.* Maior *dist.15.q.3.* Richard. *in 4. dist.15. art.3. q.4.* Angel. *verb. Jejunium, n.15.* Rosella *n.2.* Sylvest. *q.9.* Navar. *c.21. n.16.* & Sanchez *lib.5. consil.c.1. dub.14. n.1.* dicens hanc responsionem esse omnium.

QVÆSTIO XXIII.

An etiam infirmitas contracta propriâ culpâ excuset à jejunio?

Respondeo: Adhuc excusare, quia non est attendenda causa, qua infirmitas est contracta, sed solùm ratio præsentis impotentiæ, ob quam jejunium servari non potest sine gravi detrimento. Sic Maior, Palud. Rosella *loc.cit.* Bonac. *punct.vlt. cit.n.2.* Fagundez *de præc.4. Eccles. lib.1. c.8. num.13.* Sanchez *lib.5. consil. c.1. dub.14. n.1.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.7. n.4.* Pasqualig. *decis.201. n.3.* Machado *lib.2. p.4. tract.4. docum.2.* & communis.

QVÆSTIO XXIV.

An capitis vertigines, stomachi ventositates, affligentes membrorum tremores, aut nimia debilitas causata à jejunio excusent quem à jejunio?

Respondeo: Excusare, quia non censetur velle Ecclesiam ad jejunium cum tanto incommodo obligare, cùm solùm intendat per jejunium castigare corpus, non reddere inhabile ad proprias functiones. Sic Gabriel *in 4. dist. 16. q.3. notabili 4. vers. Infirmitas*, Bonac. & Pasqualigus *loc.cit.* Azor *tom.1. lib.7. cap.17. quæst.5.* & Fagundez *num.13. cit.* sic dicens: Hic tamen animadvertendum est, eum qui tam teneræ est complexionis, vt per inanitatem stomachi statim incidat aut in capitis dolorem, aut in vertiginem, seu nocte calefieri, aut dormire non potest, non teneri se periculo committere propter observationem jejunii. Sic ille, & Sanchez *lib.5. consil. c.1. dub.14. num.10.* & penes illum Navar. Angles, & alii docti juniores.

QVÆSTIO XXV.

An qui habent debilem stomachum, ita vt statutis horis nequeant debitam sibi quantitatem sumere, excusentur à jejunio?

Respondeo: Excusari, quia in magnum detrimentum verteretur jejunantium. Quia jejunans aut se exponeret evidenti periculo morborum, cibo multo in comestione vnica gravando stomachum, aut se defraudaret necessario alimento ad commodam nutritionem. Sic Angles *in floribus, quæst.6. de jejunio, diff.8. propositione 1. pag. mihi 403.* Sylvest. & Sanchez *loco citato, num.15.* Navar. *in Man. cap.21. num.16.* Ludovic. de S. Ioan. *artic. 7. diff. 7.* & Pasqualigus *loc. cit.*

Quod si hìc inquiras id quod à me à quodam quæsitum fuit: an videlicet etiam excusentur à jejunio, qui dentibus carent?

Respondeo: Non excusari absolutè, & præcisè ratione defectus dentium; posse tamen per accidens ratione defectus cibi apti ad se commodè reficiendos.

Prima pars huius responsionis patet. Quia ex eo præcisè, quod quis caret dentibus, non est censendus infirmus, aliàs nec vllus senex esset sanus, nec magna pars juvenum, nec illi qui dentes nondum habent, sani censendi essent, vt probat text. *in l.cui dens.ff. de ædilitio edicto.* Et ex Gomez *in regula de infirm. resig. q.7.* & Azevedo *lib.3. Recopil. nova, tit.5. in l.6. n.10.* ergo ex eo præcisè, quod quis careat dentibus, non eximitur à præcepto jejunii.

Confirmatur hæc ratio, & pars. Nam il qui dentibus carent, possunt optimè habere congruentem cibum, & aptum pro vna refectione, & pro uno prandio sumendo: ergo si aliàs sint sani, non est vnde excusentur à jejunio. Antecedens probatur: quia possunt habere pro prandio panem delicatum, ova, suaves pisces, & huiusmodi: ergo.

Secunda verò pars nostræ responsionis probatur ex nuper dictis. Quia illi qui nequeunt hora prandii debitam sibi quantitatem sumere, verè excusantur à jejunio: at sic est quod qui dentibus carent, multoties non possunt debitam, & congruentem cibi quantitatem sumere hora prandii: ergo tunc verè excusabuntur à jejunio. Minor, in qua potest esse difficultas, sine difficultate probatur. Quia ex his, qui dentibus carent, plus, & satis non habent pro prandio sumendo, nisi cibos grossos, puta panem durum, piscatum sale conditum, Hispanè *abadejo, cecial, congrio,* & huiusmodi: at sic est, quod in isto casu nequeunt præfati dentibus carentes sumere ex iis cibis illam quantitatem, quæ sit sufficiens ad commodè sufferendum jejunium: ergo in tali casu verè eximemur ab illo. Quando autem in praxi possit quis dentibus carens hanc nostram sententiam sequi, ipse videat, aut si non, consulat Confessorem.

QVÆSTIO XXVI.

An infirmi teneantur ad jejunium, casu quo dieta, seu jejunium conducat infirmitati?

Respondeo: Non teneri, quia infirmitas per se ponit corpus in tali statu, vt indigeat sublevamento,

co, & ideò per ſe extinguit obligationem jejunandi; per accidens autem eſt, quod dieta, aut jejunium proſit. Sic Richard. *in 4. diſt.15. art.3. q.4.* per hæc verba: Excuſantur ægrotantes, &c. *Et paulò infrà:* Et ideò in illis infirmitatibus, in quibus confert abſtinentia, etiam ad jejunium non tenentur, quia etſi conferat abſtinentia à multo cibo, tamen non confert totum, quod accipere debent, ſumere ſimul, ſed magis pluribus vicibus. Ita ille, & poſt illum Sanchez *lib.5. conſil. cap.1. dub.14. n.2.* qui *n.3.* addit idem dicendum de infirmis, qui laborant ſebri tertiana, vel quartana, caſu quo eis medicus præcipiat, ne cœnent, vt dieta morbum vincant; non enim peccarent contra præceptum jejunii cœnando, licèt poſſent peccare contra præceptum temperantiæ venialiter, aut mortaliter, ſecundùm quantitatem damni, quod inde ſequitur. Paſqualig. *decis.* 262. Diana *part.4. tract.4. reſol.* 189. Leander de Murcia *cap.2. cit. §.2. num.26. fol.* 1[illegible]9.

QVÆSTIO XXVII.

An excuſentur à jejunio qui nequeunt, niſi cœnando dormire?

RESpondeo: Excuſari, quia ſubtractio ſomni notabile infert damnum corpori, cùm impediat coctionem: ſed præceptum jejunii non obligat cum damno notabili: ergo. Sic Gabr. *in 4. diſt. 16 q.3. art. 1. notab.3.* Caiet. *in ſum. verb. Ieiunium, c.3.* Navar. *in Man. c.21. num.16.* Angles *q.6. de jejunio, diff.8. in Append.* Reginald. *lib.4. c.17. n.109.* Bonac. *diſp. vlt. cit. q.1. punct. vlt. n.2. verſ. Addo,* Llamas *3.p. Method. cap.5. §.21.* Sanchez *lib.5. conſil. c.1. dub.14. n.10.* Sancius *in ſelectis, diſp.54. n.13.* Fagundez *c. 8. cit. n.13. & 19.* Filliuc. *tract. 27. part.2. c.6. n.* 130. Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.7. n.4. & 15.* Layman *lib.4. c.3. n.3.* Villalob. *tract.23. diff.4. n.2.* Sylvius, & Lopez, quos omnes refert, & ſequitur Paſqualigus *decis.* 263. quibus addi poſſunt Diana *1. part. tract.9. reſol.51.* & Leander de Murcia *c.2. §.2. n.30. ſuper 3. cap. Regulæ Franciſcanæ,* Auſonius *in ſum. Dianæ, verb. Ie unium, n.21.* Machado *lib.2. p.4. tract.4. docum. 2. n.4.* Ioan. Henriquez *in ſum. ſect.16. q.24.*

QVÆSTIO XXVIII.

An vt præfati à jejunii lege excuſentur, neceſſum ſit, vt per totam noctem nequeant dormire?

AFfirmant Navar. Reginald. *loc. cit.* & Llamas, per hæc verba: *Excuſantur & debiles, qui niſi cœnarent noctu, neque dormire, neque calefieri tota nocte poſſent.* Ita ille. Citatque omnes tres Doctores pro hac parte, Caiet. 2.2. *q.147. art.4.* Sed certè ego illum attentè legi, & invenire nequivi vbi id doceat ibi. Tenet etiam expreſsè hanc doctrinam Sanchez *in conſil. loc. cit.* ita dicens: Tertiò infertur excuſari à jejunio eos, qui tam infirmæ complexionis ſunt, vt vacuo ſtomacho notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patiantur, vel tota nocte calefieri, vel dormire nequeant. Sic ille. Favetque huic ſententiæ Angles *loc. cit.* quatenus docet, illum à jejunio excuſari, qui noctes ferè inſomnes ducit. Gabriel *in 4. diſt.16. q.3. notabili 4. verſ. Infirmitas,* & Fagundez, quatenus dicunt excuſari illum, qui nocte dormire non poteſt.

Sed clariùs reſpondeo dicendum: Quod non ſit neceſſum, quod quis per totam noctem nequeat dormire, ſed ſufficiat, quod non poſſit dormire per notabile ſpatium noctis, vt eximatur à lege jejunii. Sic Paſqualigus *loc. cit. num.3.* per hæc verba: Sed dubium eſt, quantùm debeat ſomnus impediri, vt ceſſet obligatio jejunandi. Reſpondeo: Non ſufficere, quod parum impediatur, nec etiam requiri, quod totaliter impediatur, ſed ſolùm, quod notabiliter impediatur per maiorem partem temporis, quo quilibet conſuevit dormire: nam tunc corpus valde patitur, nec percipit debitam inſtaurationem, pro qua ſomnus eſt inſtitutus, vnde notabiliter læditur. Sic ille, & anteà Ludovic. de S. Ioan. *quæſt. de Ie,iun. art.7. diff.7. in Append.*

QVÆSTIO XXIX.

An excuſentur à jejunio qui noctu calefieri non poſſunt, niſi cœnent?

RESpondeo: Excuſari, quia per impedimentum nocturnæ calefactionis conſurgit corpori notabile damnum, cum quo præceptum jejunii non obligat: ergo. Antecedens conſtat, quia quando impeditur nocturna calefactio, impeditur tranſpiratio (quæ eſt neceſſaria ad ſanitatem conſervandam) non percipit corpus debitam inſtaurationem, & inde malè diſponitur ob pravos humores, qui per calorem non ſolvuntur: ergo. Sic Gabriel *loc. cit. notab.4.* Reginald. Llamas, Sanchez. Fagundez, & Villalob. *loc. cit.* Paſqualig. *decis.* 264. Addens, id eſſe verum etiam caſu quo nocturna calefactio impediatur ex defectu tegumentorum, quorum quis indiget. Requiritur autem in omni eventu, quod vt ex hac parte ceſſet obligatio jejunandi, notabiliter, non leviter impediatur nocturna calefactio.

QVÆSTIO XXX.

An qui niſi cœnando dormire, aut calefieri non poſſunt, teneantur manè collationem ſumere, & cœnam ad noctem differre?

RESpondeo: Non teneri, licèt aliàs ſi vellent, poſſent collationem manè ſumere, & ſic jejunando implere præceptum jejunii. Prima pars huius reſponſionis conſtat. *Primò,* quia ſecus ſi tenerentur collationem manè ſumere, & cœnam ad noctem in dicto caſu differre, tenerentur tali pacto jejunare: at hoc eſt contra nuper dicta: ergo. *Secundò,* quia quilibet habet ius ad ſumendam principalem refectionem in meridie in diebus jejuniorum: ergo nullus tenetur, vt jejunet, hoc iure ſe privare. Sic Paſqualigus *decis.* 265. citans pro hac parte Ludovicum de S. Ioan. *1. part. ſum. tract. de jejun. art.6.* Dianam *p.1. tract.9. reſol.51.* Sancium *in ſelect. diſp.54. num.13.* Ghiſlinum *in ſum. verb. Ieiunium, num.21. litt. A,* Fagundez *de 4. præcept. Eccleſ. lib.1. cap.8. num.19. in fine,* & Trullench *lib.3. in Decalog. c.3. dub.7. num.15.* Citat etiam Diana pro hac ſententia Caietanum *in ſum. verb. Ieiunium, cap.2.* Lopezium *in inſtruct. part.2. cap.111.* & Filliucium *tom.2. tract.27. cap.6. n.130.* Sed ex his Doctoribus nec Caietanus id docet, nec Ludovicus de S. Ioanne. Imò nec Fagundez in prima editione, benè tamen *in 2. num.19. cit. in fine.* Sicut in vltima edit. tenet Ioan. Henriquez *ſect.16. quæſt.24.*

Secunda verò pars noſtræ reſponſionis, etiam ex dictis ſuprà *diſput.5. quæſt.39.* conſtat. Quia licitum eſt ex iuſta cauſa manè ſumere collationem, & differre in noctem prandium: ergo qui in hoc noſtro

nostro casu ita faceret, verè adimpleret præceptum jejunii.

QVÆSTIO XXXI.

An qui duo, aut plura habent cauteria, eximantur à lege ieiunij?

AFfirmat Sancius *in select. disp. 54. n. 17. vers. Et lege jejunii, in edit. Lugdunensi*, per hæc verba: Et lege jejunii non esse constrictos habentes duos fontes reor. Quia hi maximè debiles redduntur, & cœnare illis est opus, vt experti, quos consului, sunt mihi testati. Ita ille.

Sed oppositum omnino respondeo dicendum: Quod videlicet non eximantur à lege jejunii, nisi aliàs concurrat debilitas personæ, aut labor, aut alia circunstantia. Sic Pasqualig. *decis. 266.* qui & probat: Nam per cauteria sola ejectione naturæ, absque violentia purgantur excrementa humorum ad sublevandam naturam, & ad conservandam sanitatem. Et si aliquando causant aliquam debilitatem, est per accidens, & rarò, & debilitas parva. Sic ille. Qui addit, sic sentire plures viros doctos, qui talibus cauteriis affecti sunt. Ex quo jam patet ad fundamentum Sancii. Negandum enim est, per se, & regulariter loquendo, opus esse cœnare his, qui duos fontes habent, vt alii experti testati sunt.

QVÆSTIO XXXII.

An qui ob præsentem infirmitatem comedit carnes eximatur à jejunio?

NEgant Graffius *1. p. decis. lib. 2. c. 37. n. 58.* Pedraza *in summa, precept. 3. §. 14.* Medina *C. de jejun. q. 9. §. de infirmis.* Valentia *2. 2. disp. 9. q. 2. punct. 6. vers. Qui autem.* Ledesma *2. 4. q. 17. art. 3. propos. 2.* Fernandez *part. 2. sum. c. 8. §. 1. n. 24.* Nider. *præcept. 6. c. 8. num. 4.* Ludov. de S. Ioan. *1. p. sum. tract. de jejun. art. 11.* & Navar. *in Man. c. 21. num. 22.* quos omnes pro hac parte citat Pasqualig. *decis. 267.* Sed ex his Authoribus Navar. *loc. cit.* nullo modo loquitur de illo qui est dispensatus in esu carnium, sed de illo qui dispensatus est, vt pluries in die jejunii, quàm semel comedat, quod longè diversum est. Deinde nec Fernandez est pro hac sententia, sed pro alia referenda *quæst. sequenti.*

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Eximi à jejunio. *Primò,* quia ratione præsentis infirmitatis justam habet causam pluries vescendi carnibus, cœnandi, &c. ergo omnino est liber à jejunio. *Secundò,* quia vt suprà cum communi est habitum, abstinentia à carnibus est essentialis jejunio: ergo qui opus habet carnibus vesci, ad jejunii onus non devincitur. Sic Angles *in floribus, q. 9. de jejunio, art. 1. diff. 9. pag. mihi 430.* Sancius *loc. cit.* Layman, Vivaldus, & alij statim referendi.

QVÆSTIO XXXIII.

An qui non ratione præsentis infirmitatis, sed ob præservationem, aut quia piscis continuus plurimùm nocet, carnibus vescitur, etiam eximatur à jejunio?

NEgant in primis (& à fortiori) Doctores nuper pro prima sententia adducti. Deinde negant loquendo de præsenti casu, apud Pasqualigum Angles, Layman *lib. 4. Theol. Moral. tract. 8. c. 3. n. 8.* Vivald. *3. p. c. 15. n. 50.* Corduba *in sum. q. 143.* Cenedo *in qq. Can. q. 40. n. 6.* Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 6. n. 45.* Bonac. *disp. vlt. de præc. Eccles. q. 1. punct. 2. n. 3.* Reginald. *lib. 4. c. 14. n. 168.* Ortiz *c. 19. sum. n. 20.* Lopez *2. p. Instruct. c. 111. §. His tamen non obstantibus,* Gomez *in Bullam Cruc. clausula 7. n. 5.* Rodriguez *ibi, §. 6. n. 4. & in sum. c. 24. concl. 7.* Comitolus *in respons. moral. lib. 4. q. 46.* Conradus *casu 250.* Ludov. à Cruce *in Bull. Cruciata, disp. 1. c. 5. dub. 11. n. 1.* Vega *1. part. sum. c. 14. casu 3.* Victorell. *in addit. ad Toletum, lib. 6. c. 3.* Gurdonus *lib. 6. Theol. Moral. q. 18. c. 6. vers. Sed in hac quæstione,* Villalob *tract. 23. diff. 8. n. 8.* Sylvius *2. 2. q. 147. art. 4. vers. Sed quæritur,* Bassæus *verb. Iejunium 1. n. 4.* Lezana *tom. 3. sum. verb. Iejunium, n. 11.* Lavorius *1. part. de Iubil. c. 20. n. 25.* & Naldus *verb. Iejunium, n. 3.* Sed ex iis Doctoribus malè pro hac parte citantur Corduba ad minus *loc. cit.* cùm in sum. non sint capita nisi 136. Gomez etiam citatur malè, vt infrà, &c. Possunt tamen addi Fernandez *3. p. sum. c. 9. §. 5. n. 3.* & Victoria *2. 2. q. 157. art. 4.* Horum fundamentum est, quia comedere carnes in diebus prohibitis, est privilegium: ergo cùm sit contra jus commune, strictè est interpretandum.

Sed probabiliter æquè respondeo: Etiam in hoc casu eximi à jejunio. Ratio est, quia de substantia jejunii Ecclesiastici est abstinentia à carnibus, vt constat ex *c. statuimus, dist. 4. c. Non oportet, de cons. dist. 3.* & ex Canone 56. *Trullano*: ergo quacunque de causa, dispensatus ad edendas carnes, dispensatus est simpliciter quoad jejunium. Sic Caiet. *2. 2. q. 147. art. 8. §. Ad hoc dicitur.* Gabriel *in 4. dist. 16. q. 3. art. 3. dub. 1.* Palatios *dist. 15. disp. 8. concl. 6.* Navar. *in Man. c. 21. n. 2. & in Man. Hispano n. 25.* Vnde malè illum citat Bonac. pro sua sententia, Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 28. n. 25.* Azor *1. part. lib. 7. c. 10. q. 3.* Toletus *lib. 6. c. 3. n. 4.* Llamas *p. 3. Method. c. 5. §. 26. pag. 529.* dicens quod post declarationem, quam de hac re viva voce fecit Pius V. sit luce clarius, quod dispensatus ad esus carnium, sit quoad jejunium. Citat tamen Nauar. pro contraria sententia, sed non benè. Medina *lib. 1. sum. c. 14. §. 10.* Beja *1. p. sum. casu 45.* Henriq. *lib. 7. c. 13. n. 13.* Adducens pro hac parte Dezam, & Gallum. Petr. Ledesma *2. p. sum. tract. 27. c. 2. dub. 4. post 5. concl.* Filliuc. *tr. 27. c. 3. n. 25.* Ioan. de Cruce *in sum. 2. p. præc. 3. art. 4. n. 3.* Sanchez *lib. 1. in Decal. c. 19. n. 6. & lib. 4. c. 11. n. 53. & lib. 5. consil. c. 1. dub. 29. n. 3.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 2. n. 7.* Sancius *in select. disp. 51. n. 4.* Fagundez *de præc. 4. Eccles. lib. 1. c. 2. n. 5.* Diana *1. p. tr. 9. resol. 25.* Megala, Barthol. à S. Fausto, Ovandus, Perez, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis. 267.* vbi hanc sententiam latè, & optimè probat.

QVÆSTIO XXXIV.

An qui intuitu infirmitatis, aut debilitatis carnibus vescitur, teneatur jejunare his diebus, quibus pro libito suo non vult comedere carnes?

REspondeo tanquam certum: Non teneri, quia infirmitas, aut debilitas, quæ in infirmo existit, sufficientissima causa est excusans à jejunio, adhuc his diebus in quibus pro suo libito vult abstinere à carnibus. Sic Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 30. n. 3.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 2. n. 7.* Diana *p. 4. tr. 4. resolut. 189.* Author *casuum conscient. Bononiens. anni 1638. casu 2. mense Ianuarij, vers. Ad 1. quæsitum,* & Pasqualig. *decis. 268.* necnon Diana *p. 10. tract. 13. resol. 43.* in fine, & Baunius apud ipsum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXV.

An ſaltem qui non intuitu infirmitatis præſentis, ſed ob præſervationem futuræ carnes ex diſpenſatione comedit, teneatur jejunare (ſi aliàs habeat vires) illis diebus, quibus non vult carnibus veſci?

AFfirmant in hoc caſu teneri Sanchez *loc.cit.n.*2. Trullench, & Diana *loc. cit.* & Megala *tom.*1. *reſol. variar. reſol.*153. *num.*5. Quia in tantùm excuſatur à jejunio prædictus in eſu carnium diſpenſatus, in quantùm jejunium non poteſt ſtare cum eſu carnium, vt nuper eſt habitum: ergo ſemel poſita abſtinentia à carnibus, neceſſariò illi aderit obligatio jejunandi.

Sed probabiliter reſpondeo: Adhuc non teneri, dummodo ille fuerit diſpenſatus in eſu carnium absolutè. *Primò*, quia per diſpenſationem abſolutam ad eſum carnium, tollitur obligatio abſtinendi à carnibus, & ſimul abſtinendi à pluribus refectionibus: ergo & tollitur obligatio jejunandi: ergo ſi diſpenſatus non vult aliquo die comedere carnes, non tenebitur jejunare, cùm non ſit à quo ponatur talis obligatio; ſiquidem ſublata fuit per diſpenſationem, quæ cùm ſit abſoluta, & non conditionata, *ſi vtatur carnibus*, non reviviſcit ex eo quod non vtatur.

Secundò, quia diſpenſatus non habet obligationem jejunandi, cùm ei liberum ſit jejunare, & non jejunare: ergo liberum erit ei eligere vnum ex iis quibus jejunium conſtat, nempe abſtinentiam à carnibus, & non eligere alterum, nempe vnicam refectionem. Patet conſequentia, quia ea quæ voluntaria ſunt, optimè poſſunt dividi, & ſeparari, & vnum ſine alio fieri. Sic omnino Paſqualig. *loc.cit. n.*3. Quod latè probat, & benè Auctor *caſuum conſc. loc. cit. verſ. Reſpondeo ſecundò.* Addit etiam Paſqualig. *deciſ.*269. contra Sanchez *loc. cit. n.*4. idem omnino dicendum eſſe de illo, qui adſtrictus voto ad jejunium, validè diſpenſatur ad carnes edendas, quod ſcilicet non teneatur ieiunare, ſi aliquo die ex deputatis ad ieiunium pro libito abſtineat à carnibus. Quod verum cenſeo, ſi abſoluta fuit facta diſpenſatio.

QVÆSTIO XXXVI.

An qui in Quadrageſima non poteſt jejunare, niſi ova, & lacticinia comedendo, eo quòd ex aliis cibis non habeat ſufficientem refectionem, teneatur comedere ova, &c. & jejunare?

AFfirmat Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.* 1. *dub.* 32. Quia præceptum (inquit) ieiunij eſt principale: ergo quando aliter non poteſt ſervari, debet ſervari cum eſu ovorum, & lacticiniorum. Eandem ſententiam debet amplecti Fagundez, cùm exiſtimet quod præceptum de non edendis ovis, & lacticiniis, ſolùm obliget ad veniale: & ideò debet hoc ceſſare quando cum præcepto jejunii ad mortale obligante concurrit.

Alii verò reſpondent: Non teneri comedere ova, & lacticinia, vt poſſit jejunare, quia in hoc caſu concurrunt duo præcepta, ambo ad mortale obligantia, videlicet præceptum de jejunio, & præceptum de abſtinentia ab ovis, & lacticiniis: ſed ſic eſt, quod hoc vltimum eſt univerſalius, cùm obliget etiam adoleſcentes: ergo illi debet cedere præceptum de jejunio. Sic Paſqualigus *deciſ.* 272. quod & Sanchez dicit probabile.

Sed probabiliùs reſpondeo: Teneri in tali caſu comedere ova, & lacticinia, cùm poſſit ſic jejunium Eccleſiæ obſervare. Sic Sanchez, & Fagundez *loc.cit.* & à fortiori Abulenſ. & Henriquez *infrà*, *q.* 38. citandi. Et ſic me citato, tenet Diana *part.*10.*tract.*12. *reſol.*45. *verſ.At difficultas.*

QVÆSTIO XXXVII.

An diſpenſatus in Quadrageſima ad ova, & lacticinia, ſit diſpenſatus à jejunio?

REſpondeo tanquam certum: Quod non. Ratio eſt, quia eſus ovorum, & lacticiniorum non ſolvit formam ſubſtantialem jejunii Eccleſiaſtici, vt conſtat in ieiuniis extra Quadrageſimã, in quibus ova, & lacticinia non ſunt prohibita: ergo diſpenſatus ad hæc, non diſpenſatur ad ieiunium. Sic Abulenſ. *in cap.* 6. *Matth. quæſt.*171. Angles *quæſt.*9. *de jejunio, art.*1. *diff.*7.*dub.*4. Llamas 3.*part. Meth. cap.*5. §.26. Sanchez *lib.*4. *in Decalog. cap.*11.*n.*49. Azor 1.*part. lib.*7.*cap.*10. *q.*3. Trullench *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *dub.*2. *num.*6. Filliuc. *tract.* 27. *cap.* 3. *num.* 59. Ledeſma *in ſumma, tract.*27. *cap.*2. *dub.*3. *poſt* 3.*concl.* Ioan. à Cruce 1.*part. ſumma, præcept.*3. *art.*4. *num.*51 & alij, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.*273. & communis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An qui in die jejunii non habet niſi carnes ad veſcendum, teneatur jejunare?

AFfirmant Abulenſ. *loc. cit.* & Henriquez *lib.* 7. *cap.*13. *num.*17. Quia in hoc caſu, inquiunt, non adhibentur carnes tanquam carnes, ſed tanquam inſtrumentum ſuſtentationis. Et ita debent etiam ſentire Doctores ſentientes poſſe cum eſu carnium ſtare obligationem ieiunandi, quos retulimus ſuprà *q.*32. & 33.

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri, quia ille non poteſt ſic obſervare ſubſtantiam ieiunii Eccleſiaſtici, quæ in abſtinentia à carnibus, & à pluribus refectionibus conſiſtit: ergo non tenetur ad illud. Sic Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.*1. *dub.* 29. *n.*7. Trullench *dub.* 2.*cit.n.*7. Auctor *caſuum conſc.* Bononienſ. *anno* 5638. *caſu* 2. *menſis Ianuarij, verſ Reſp.* 2. Paſqualig. *deciſ.*274. Azor *lib.*7.*c.*17.*q.*7. Fagundez *de* 4.*præc. Eccleſ. lib.* 1. *c.*8. *num.*12. & penes ipſum D.Thom. Ricard. Durand. Angelus, Sylveſter, Roſella, Caietanus, & Navarrus. Sed hi DD. non loquuntur niſi de caſibus ſtatim referendis. Sic etiam me citato tenet Diana *part.*10. *tract.*12. *reſol.*45. *in fine*, Fagundez, & Baunius apud ipſum.

QVÆSTIO XXXIX.

An pauperes non habentes ſufficientem cibum pro vnica refectione, teneantur jejunare?

REſpondeo: Non teneri, quia pia Mater Eccleſia non vult ad id, quod nimis oneroſum eſt, ſuis præceptis obligare. Sic D. Thom. 2. 2. *quæſtione* 147. *artic.*4. *ad* 4. & *in* 4. *diſtinctione* 15. *quæſt.*3. *art.*2. *quæſt.* 4. *ad* 2. Richardus *art.* 3. *quæſtione* 4. Ex ex D. Thoma Durandus *quæſt.* 10. & omnes Doctores, ex quibus quamplures refert Paſqualigus *deciſ.* 275. Qui omnes ſecus dicunt dicendum de pauperibus qui habent ſufficientem

cibum

cibum ad vnicam comestionem; nam huiusmodi jejunare tenentur, cùm præceptum jejunii neminem excipiat.

QVÆSTIO XL.

An pauperes qui ostiatim victum quærunt, sint à ieiunij legibus soluti?

AFfirmant absolutè Azor, & Fagundez *loc. cit.* cùm illi nec quando, nec quantùm volunt, nec hora competenti edere queant.

Sed clariùs respondeo: Prædictos pauperes esse è legibus jejunii solutos, si revera (vt regulariter contingere solet) non colligant sufficientem cibum pro vnica refectione, aut quantitatem pecuniæ, qua sibi providere possint hora competenti de congrua sustentatione; secus aliàs. Sic D.Thom. *loc.cit.* Angles *loc.cit. Append.* 1. Iodocus *verb. Ieiunium, num.* 7. §. *Pauperes*, Viguerius *c. 7. de virtute temperantia.* §. 3. *versu* 1. Palud. *in 4. dist.* 15. *q.* 4. §. *Quantum ad* 2. *concl.* 3. & 4. vbi addit: Non teneri quem mendicare, vt jejunet, si sit contra natales suos sic indignè agi. Gerson 4. *part. Serm. in Dominica* 1 *in Quadragesima, col.* 426. & 428. Graffis 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 40. & 2. *part. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 16. Ludovic. de S.Ioan. *quæst. de jejun. art.* 7. *diff.* 7. *dub.* 3. *Append.* 1. Reginald. *lib.* 4. *n.* 21 1. Lessius *c.* 2. *n.* 40. Molfesius *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 36. Pasqualigus *loc. cit. n.* 2. & Richard. *in 4. dist.* 15. *art.* 3. *q.* 4. vbi sic ait: Excusantur victum necessarium ostiatim mendicantes, quando similiter tantùm habere non possunt de eleemosyna hora comestionis, quod ad victum totius diei commodè sufficiat, vel etiam quando ex præcedenti Inedia debilitati jejunium sufferre commodè non possunt. Sic ille.

QVÆSTIO XLI.

An qui non habet vinum, aut quod adhibetur loco vini, teneatur ieiunare?

NEgant Pasqualig. *decis.* 275. *n.* 5. per hæc verba: Similiter qui non haberet vinum, aut quod solet loco vini adhiberi in regionibus, vbi adest penuria vini, neque teneretur jejunare, quia eo subtracto subtrahitur magna refocillatio, & quæ plurimùm roboris afferat. Vnde subtracto etiam cibo, nimis complexio maceraretur, & jejunium fieret nimis onerosum. Ita ille. Sed nimius certè in hoc casu, sicut in aliis multis. Vnde,

Respondeo tanquam certum: Teneri, quia sine vino, aut sine eo quod loco vini bibitur, potest quis habere sufficientem, & congruentem refectionem pro vno prandio: ergo sine vino, aut simili potu hic tenebitur jejunare. Adde, quod si hæc doctrina Pasqualigi esset vera, revera exempti essent à jejunio omnes ferè habitantes in montanis, & terris, vbi nec vinum habent, nec vites adhuc cognoscunt, nec habent facultatem ad emendum illud, si fortè è locis extraneis allatum ibi venditur. Ex defectu ergo præcisè vini non potest quis à jejunii legibus eximi. Sic me citato tenet Diana *p.* 10. *tract.* 12. *resolut.* 45. & *tract.* 16. *resol.* 77. & apud eum Carolus Baunius *in casibus singul. casu* 280. *q.* 2. Bossius *in Man. tom.* 3. *tit.* 21. §. 1. *num.* 56.

QVÆSTIO XLII.

An qui non habet nisi panem, fructus, & olera, teneatur jejunare?

NEgant Angles *q.* 6. *de jejun. diff.* 9. *Append.* 3. *pag. mihi* 484. & Sanchez *lib.* 5. *moral. c.* 1. *dub.* 15. *n.* 3. quos citant, & sequuntur Leander de Murcia *c.* 2. *cit.* §. 2. *n.* 38. *pag.* 170. & Pasqualig. *loc. cit. n.* 3. Quia existimant prædictos cibos insufficientes esse ad congruam sustentationem. Sed hæc Doctrina, loquendo generaliter, etiam videtur nimia. Vnde,

Clariùs respondeo dicendum: Teneri regulariter, & vtplurimùm loquendo, quia in quampluribus regionibus tota refectio fit ex pane, fructibus, & oleribus, nec est alius cibus quo vti incolæ possint: ergo cum refectione ex pane, fructibus, & oleribus confecta in quantitate vni prandio sufficienti, compati potest obligatio jejunii. Dixi autem, *regulariter loquendo*, quia si hoc contingeret aliquibus Magnatibus, aut aliis, qui nimis delicatè, & splendidè, diversorumque ciborum genere vesci assueverunt, non dubito, quod eximerentur à jejunio, cùm illis tali modo, & pacto esset nimis onerosum. Et de hoc casu, & rarò contingenti loquitur Angles *loc. cit.* vt fatetur ipsemet Pasqualig. *decis.* 278. & constat ex eius verbis. Hinc etiam (ait) excusantur itinerantes, qui in parvulis oppidis sufficientem cibum sibi non possunt comparare, & licèt panem, & fructus habeant, videtur cum huiusmodi victu non teneri ad jejunium, quia vtplurimùm iis sufficienter nutriri non possunt. Sic (& benè) Angles. Vbi in primis solùm loquitur de itinerantibus. Secundò de illis tantùm, qui ad victum dumtaxat habent panem, & fructus, non etiam olera, vt addunt Leander, & Pasqualigus: non ergo illorum, sed nostram sententiam tenuit. Et eandemmet sequitur Ludovicus de S. Ioan. *art.* 7. *cit. diff.* 7. *dub.* 3. *Append.* 3. de hac quæst. agit Diana *part.* 10. *tract.* 12. *resol.* 45.

QVÆSTIO XLIII.

An qui solitus est vti solùm pane cum alliis, cepis, fructibus, & huiusmodi cibis, teneatur ieiunare, si non habeat etiam alios cibos?

NEgat Pasqualig. *decis.* 279. Quia (inquit) iste talis non habet congruum alimentum pro vnica refectione, quia quamvis solitus sit vti solùm tali alimento, non tenetur tamen ob præceptum jejunii sibi etiam subtrahere de tali cibo, cùm non sit congruum.

Sed omninò respondeo: Quod tenetur jejunare, si aliàs ex prædictis cibis commodam quantitatem providere sibi possit pro prandio. Quia omnis qui habet congruam, & sufficientem refectionem pro prandio, tenetur ad jejunium: at sic est, quod prædictus, qui sufficientem quantitatem ex pane, alliis, fructibus, & huiusmodi habet pro prandio, habet congruam refectionem: ergo tenetur ad jejunium. Minor probatur, quia vt aliqua dicatur, & æstimetur congrua refectio, & sustentatio, non est necessarium, quod in se sit opulenta, ex variis cibariis referta, sed quod sit talis, quod respectivè, hoc est respectu talis status personarum sit sufficiens, & congrua. Vnde refectio, quæ respectu Magnatum, aut nobilium virorum, seu divitum non est sufficiens pro eis congruè alendis, potest esse sufficiens, & satis respectu pauperum, & vulgarium personarum, eo quòd diversis cibariis regulariter nutriantur. Quod clarè constat, & colligitur

etiam clarè, ex Gloſſa *verb. Cibarij,in l. ſervis Vrbanis, ff. de legatis* 3. vbi docet, quod appellatione cibi Rusticorum veniunt allia, cepæ, fabæ, panis groſſus,& ſimilia: per contrarium verò, per cibi Nobilium appellationem veniant pulli, & huiuſmodi delicati cibi. Tunc ergo: Sed ſic eſt, quod reſpectu illorum qui ex conſuetudine ſolùm pane, cum alliis, cepis, &c. veſcuntur, ſufficientiſſima æſtimatur (ſicuti æſtimant ipſi) ſuſtentatio, & refectio, ſi ex dictis cibis in debita quantitate fiat: ergo tunc ad jejunium tenentur.

Confirmatur Primò, quia plus multò macerantur, & affliguntur divites, & Magnates, qui quotidie ſplendidè epulantur, per obſervationem jejunii, quàm pauperes iſti, qui prænumeratis rudibus cibis vtuntur, vt experientiâ conſtat, & ideò illis amplior refectiuncula conceditur à Doctoribus, vt ſuprà *diſp.* 4. *q.* 27. eſt habitum: ergo ſi hoc non obſtante divites ad jejunia tenentur, meliori iure tenebuntur dicti pauperes, etiam caſu quo ſolùm dicta cibaria pro victu habeant.

.*Secundò Confirmatur*, quia ex oppoſita ſententia clarè ſequitur, quod maior pars hominum, ſine comparatione, ad jejunia Eccleſiæ nullo modo teneantur; cùm perpauci (præcipuè his temporibus) ſint qui aliis melioribus cibis, quàm prædictis vtantur: at hoc non eſt dicendum: ergo.

QVÆSTIO XLIV.

An qui non habet aliquam perſonam, quæ ſibi præparet cibos ad congruam ſuſtentationem, teneatur ad jejunium?

NEgant Tabiena *verb. Iejunium, q.* 9. Sylveſt. *n.* 24. *verſ. Quartò excuſantur*, & penes illum Archidiacon. Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 15. *n.* 2. Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 6. & Paſqualig. *deciſ.* 276. *n.* 1. Quia huiuſmodi comparantur pauperibus, cùm deficiat eis congrua refectio defectu eorum, qui eam parent.

Sed clariùs reſpondeo: Non teneri quidem ad jejunium, caſu quo non habeat aliquem, qui ſibi præparet cibos, & contingat id in locis, vbi non venduntur parati, aut ſi venduntur, nec ipſe poſſit, nec habeat quos ad emendum mittat, aut neſciat ſibi parare cibos, aut non poſſit ad id vacare: (ſecus aliàs.) Quia in hoc caſu militat ratio pro prima opinione facta, & id tandem vult Paſqualigus, vt colligitur *ex n.* 2. *&* 3.

QVÆSTIO XLV.

An Religioſus qui nequit ſumere congruo tempore refectiunculam, teneatur ieiunare?

NEgat Paſqualig. *loc. cit. n.* 4. per hæc verba: Quid dicendum de Regulari, qui ſine refectiuncula non poteſt jejunare, & mane ita tardè prandet, vt horâ refectiunculæ non coxerit cibum, & ſi aliquid comedat, noceat ſtomacho, nec poſſit differre refectiunculam vltra tempus aſſignatum, tum quia clauditur refectorium, tum quia non haberet poſtea tempus ſufficiens ad dormiendum, cùm noctu ad matutinum ſurgendum ſit. Reſp. enim, non teneri ad jejunium; ſiquidem non poteſt habere congruam ſuſtentationem, congruo modo, & congruo tempore; & proinde cùm non poſſit jejunare, niſi cum notabili damno, non tenetur. Hucuſque ille.

Sed certè hic caſus mihi difficilis in praxi videtur. Si enim dictus Religioſus ita tardè prandet, vt horâ refectiunculæ non coxerit cibum, & ſi aliquod comedit, nocebit ſtomacho, ad quid tunc, inquiro, eſt illi neceſſaria refectiuncula? Nonne tunc corpori proficiet? Minimè ſanè. Sed potiùs certè nocebit. Eſt notum. Sine illa ergo poterit noctem tranſigere, & celeriùs ad Matutinum ſurgere. Rurſus, ſi oportet ratione officii ſemper ita tarde prandere, ſumat aliquid per modum medicinæ manè (iuxta ſuprà dicta *diſp.* 5. *q.* 23.) & ſic jejunet. Valeat ergo Paſqualigus cum ſuo potiùs ſpeculativo, & metaphyſico, quàm practicabili, & morali caſu. Dato tamen, quod dictus Religioſus non poſſet ſine dicta refectiuncula jejunare, & ſimul non poſſet illam ſumere congruo tempore, ſine notabili damno ſalutis, tunc non teneretur ad jejunium.

QVÆSTIO XLVI.

An famuli quibus à Dominis tenuis portio ſtatuta eſt, teneantur ieiunare?

NEgant Angles *q.* 6. *de jejun. diff.* 9. *Append.* 3. Sanchez *lib.* 3. *conſil. c.* 1. *dub.* 15. *n.* 2. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 7. *n.* 6. & Paſqualig. *deciſ.* 277.

Sed clariùs reſpondeo: Non teneri quidem, ſi ita tenuis ſit portio, vt cum illa ferre jejunium famuli nequeant, nec habeant aliunde vnde congruè prandere poſſint. (Secus ſi aliàs.) Quia in iſto caſu comparantur pauperibus, qui non habent congruam refectionem, vt innuit Ludov. de S. Ioan. *art.* 7. *diff.* 7. *dub.* 3. *Append.* 2.

QVÆSTIO XLVII.

An in prædicto caſu teneantur Domini, ſi poſſunt, augere portionem famulis, vt ieiunare queant?

AFfirmant Angles *loc. cit.* per hæc verba: Hinc famuli, quibus tam tenuis portio ſtatuta eſt, vt jejunium ferre non poſſint, etiam ſunt exempti; tenentur tamen Domini, ſi poſſunt, prandium augere. Sic ille, & ex illo Ludov. de S. Ioan. *loc. cit.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri, quia non tenentur ex iuſtitia, cùm ex hac non teneantur niſi ad id, in quo convenerunt; nec ex charitate, cùm non ſint conſtituti in aliqua neceſſitate, nec ex alio capite: ergo. Sic Paſqualig. *deciſ.* 277. *n.* 3. & Vega 1. *p. ſum. c.* 14. *caſu* 26. per hæc verba: [Nota, que lo queda dicho arriba, que eſtà obligado à proveerles de mantenimientos neceſſarios, para que ayunen, ſe entiende à aquellos que eſtà obligado a proveer de comida: Porque ſi les da ſu racion quotidiana, ya taſſada, y concertada, como ſe haze en muchos Palacios, por razon del ayuno, no eſtà obligado à aumentarla, porque no eſtà obligado à proveer de comida ſimpliciter, ſino ſegun el pacto, y convencion hecha.] Sic ille. Et benè.

QVÆSTIO XLVIII.

An coniuges teneantur jejunare quando jejunium impedit, ne invicem ſibi reddant debitum?

AFfirmativam partem innuit clarè Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. §. *Quantum ad* 2. dum hæc ait: Non autem coniugati excuſantur pro eo quod indigent alimento pro generatione, ſicut iuvenes pro augmento: quia diebus jejuniorum non debent vti illis

actibus

actibus. Et quia sufficit semel in anno impraegnare, & cum jejuniis adhuc plus abundent semine, quàm sit necesse. Ita ille.

Sed vt quid certum respondeo: Non teneri, quia praeceptum reddendi debitum, est praeceptum justitiae, & naturale divinum: ergo anteponendum est praecepto jejunii, quod est praeceptum humanum, pertinens ad temperantiam. Sic Caiet. *in sum. v. Iejun. c.3. §. ex. usamur infirmi.* Armilla *verb. Ieiunium, n.4.* Novar. *c.21. n.16. Hisp.17.* Sanchez *lib.9. de Matr. disp.3. n.10.* Sà *verb. Iejunium, n.9.* Graffis *lib.2. decis. aur. cap.37. n.52.* Medina *C. de jejun. q. de iis, qui ad jejun. tenentur, in 1. causa excusante.* Ledesma 2. 4. q.17. *art.3. §. Praeterea,* Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.1. 2.p. lib.3. c.25.* quos omnes citat, & sequitur Fagundez *de 4. praec. Eccles. lib.1. c.8. n.18.* Lessius *lib.4. c.2. n.44.* Angles *q.6. de jejun. diff.12. append.2.* Bonac. *disp. vlt. de praecept. Eccles. q.1. punct. vlt. n.14.* & quamplures, quos refert, & sequitur Pasqualig. *decis.*280. qui *n.3.* rectè cum Sanchez *loc. cit.* contra Lopezium 2. *part. instruct. c.*111. addit: Non teneri conjugem removere alterum conjugem precibus, aut alio modo à petendo debito, vt jejunare possit.

QVÆSTIO XLIX.

An vxor quæ jejunii causâ ita redditur macilenta, & debilis, vt minùs placeat marito, teneatur jejunare?

RESpondeo: Non teneri, quia tunc vxor pateretur notabile damnum, & incommodum, cùm clarè exponeretur periculo excidendi ab amore maritali, in quo quies matrimonialis consistit. Sic Caiet. Armilla *loc. cit.* Sanchez *loc. cit. n.13. & lib.5. consil. c.1. dub.15. n.5.* Angles *loc. cit. append.4.* Fagundez & Bonacina, Navarr. & Sà *loc. cit.* Pasqual. *decis.*281. & alii communiter, & Molfes. *tract.10. n.46.* Sic loquens: Si vxor propter jejunium efficeretur pallida, & deformis, & ob illam causam despiceretur à viro, aut esset occasio incontinentiae viri, excusaretur à praecepto jejunii ea lege charitatis, & etiam quia mutuus coniugum amor est valde necessarius ad vitam coniugalem quietè traducendam. Sic ille, ex Sanchez *lib.9. de matr. disp.3. n.11. & 15.*

QVÆSTIO L.

An vxor excusetur à jejunio ob viri praeceptum, si aliàs orirentur discordia, & rixæ inter ipsos?

RESpondeo: Excusari, quia praecepta positiva Ecclesiæ non obligant cum tanto dispendio, quale est violatio charitatis inter vxorem, & virum. Sic Nauar. *c.21. n.19.* Sanchez *lib.9. de Matrim. disp.3. n.3.* Angles *loc. cit.* Azor *1.p. q.18. (aliàs 29.) n.7.* Medina *C. de jejunio, q.9. vers. Ad eum casum.* Sancius *in select. disp.54. n.26.* Fagund. *lib.1. cit. c.9. n.9.* Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. q.1. punct. vlt. n.14.* Moure, seu Fernandez *2.p. examin. c.8. (non 9. vt citatum inveni apud Pasqualigum) §.2. n.14.* Villalob. *1. part. sum. tract.23. diff.4. n.13.* Layman *lib.4. tract.8. c.3. n.4.* Vigoerius *de Theolog. instit. cap.7. de virtute temperantia, §.5.* & alii quamplures, quos refert, & sequitur Pasqual. *decis.*282. Qui benè cum communi notat, id esse intelligendum, modò id vir non praecipiat in contemptum fidei, aut jejunii, quia tunc mors est potiùs appetenda, quàm jejunium frangendum.

R. P. Leand. in V. Praecept. Eccles.

QVÆSTIO LI.

An vxor in casu prædicto non solùm possit, sed etiam teneatur ad non jejunandum ob vitandum scandalum?

NEgant teneri Palud. *in 4. dist.15. q.2. art.2.* Sancius *in select. disp.54 n.26.* Quia in dicto casu scandalum mariti est scandalum Pharisæorum, quod ipsi, non vxori est imputandum, quæ jejunando facit quod praecipit Ecclesia.

Sed probabiliùs sub distinctione respondeo: Dicendum, quod mulier in praedicto casu, licèt possit licitè, non tamen teneatur omittere jejunium ob scandalum mariti, quando hic absque rationabili causa vult vxorem non jejunare. Quia tunc scandalum mariti est ortum ex malitia ipsius. Si verò ea rationabili causa (qualis est omnis illa, quæ excusare potest à jejunio) nolit maritus vxorem jejunare, tunc tenebitur vxor non jejunare ob vitandum scandalum mariti, quia tunc maritus rationabiliter vult, & mulier consequenter resistendo, irrationabiliter resisteret. Sic Pasqualig. *decis.*283. *à num.3.*

QVÆSTIO LII.

An fœmina viro hæretico nupta eximatur à ieiunio, si vir prohibeat illi ieiunare?

RESpondeo: Eximi à jejunio, ob vitandas discordias, & rixas, & domus perturbationem. Hoc tamen intelligendum est, casu quo vir hæreticus non prohibeat jejunia in contemptum fidei, Religionis, aut in odium praecepti jejunii Ecclesiastici, sed ob alios fines, nempe quia incommodum, & detrimentum sibi, & familiæ suæ putat ieiunia talia, ob diversos cibos comparandos, & parandos. Sic Navar. Azor, Fagundez, Villalob. *locis suprà q.50. cit.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.7. n.22.* Lublinus *p.1. sum. verb. Iejunium, n.15.* Pasqualig. *decis.*284. & alij penes ipsum.

QVÆSTIO LIII.

An excusetur à jejunio fœmina nubere volens, si ex jejunio deperdat formam, & colorem?

AFfirmant absolutè Sanchez *lib.9. de Matrim. disp.3. num.12.* Lopez *2. part. instruct. cap.111.* quos citat, & sequitur Fagundez *lib.1. cit. c.8. n.18.* Sancius *in select. disp.54. n.25.* Trullench *loc. cit. n.25.* & Molfes. *1.p. sum. tract.10. c.4. n.46.* quia deperditio formæ in ordine ad nubendum, censetur notabile damnum, quo imminente, non obligat praeceptum jejunii.

Sed clariùs respondeo: Excusari quidem ab aliquibus ieiuniis Ecclesiæ, sed non ab omnibus (nisi fortè complexio fœminæ sit tam delicata, vt à quocunque ieiunio notabiliter offendatur formæ speciositas.) Ratio est, quia regulariter loquendo, vnum, aut alterum jejunium non potest causare notabile detrimentum formæ: ergo ad vnum, aut alterum tenebitur. Et ideò vt plurimùm loquendo, tenebitur ieiunare in vigiliis, & vnum, & alterum ieiunium in quatuor temporibus, & bis, aut ter in singulis hebdomadis Quadragesimæ. Sic Pasqualig. *decis.*285. per totam.

QVÆSTIO LIV.

An prægnantes, & lactantes teneantur ad jejunium?

RESpondeo: Non teneri, quia nequeunt vnica refectione, quam jejunii ratio petit, ſibi, & infantulo ſufficienter de alimento providere. Sic communiter DD. Caiet. *in ſum. verb. Ieiunium, c.3. & 2.2. q.147. art.4.* Gabriel *in 4. diſt.16. q.3. art. 1. notab.4.* quos citat, & ſequitur Fagundez *de 4. præc. Eccleſ. lib.1. c.8. n.14.* Angel. *verb. Ieiunium, n.15.* Sylveſt. *q.9.* Roſella *n.21.* (aliàs 24.) Tabiena *n.21.* & Navar. *c.21.* quos citat, & ſequitur Azor *1. part. lib.7. c.17.* (aliàs 27.) *q.6.* Leſſius *lib.4. c.2. dub.6. n.39.* Vega *in ſum. tom.1. c.14. caſu 22.* Valentia *tom.3. diſp.9. q.2. punct.5.* Graffius *1. part. lib.2. c.37. n.44.* Toletus *lib.6. c.4. n.3.* Tannerus *2.2. diſp.3. q.3. dub.5. n.100.* Sylvius *q.147. art.4.* Fillliuc. *tract.27. part.2. c.6. n.114.* Villalob. *tom.1. tract.23. diff.4. n.2.* & Ioan. de Cruce *1. part. ſum. præcept.3. art.4. dub.9.* quos citat, & ſequitur Diana *1. part. tract.9. reſol.14.* Llamas *3. part. Method. c.5. §.21.* Angles *quæſt. 6. de jejun. diff. 7.* Reginald. *lib.4. c.17. num.210.* Bonac. *diſp. vlt. de præc. Eccleſ. q.1. punct. vlt. num.3.* Sà *verb. Ieiunium, num.9.* Layman *lib.4. tract.8. c.3. num.3.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.2. dub.7. num.5.* Sanchez *lib. 5. conſil. c.1. dub.14. num.12.* Ioan. Henriquez *in ſum. ſect. 16. quæſt.21.* & alii quamplures, quos refert, & ſequitur Paſqualigus *deciſ.286.*

QVÆSTIO LV.

An ad minus teneantur ad jejunium dictæ prægnantes, & lactantes, caſu quo ſint robuſtæ, ita vt vnica refectione poſſint ſeipſas, & infantulos ſuſtentare?

AFfirmant Caietan. Graffis, Sylveſter, & Fagundez *loc. cit.* Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.1. part.2. lib.3. cap.25.* Abulenſ. *in 6. Matth. q.146.* & nonnulli alij.

Sed probabiliùs reſpondeo: Adhuc non teneri. *Primò*, quia robur maius corporis majus alimentum petit. *Secundò*, quia lex ad ea, quæ accidere frequenter ſolent, adaptatur, *l. ex his, & l.* ſequenti *Nam ad ea, ff. de legib.* ergo cùm prægnantes, & lactantes vtplurimum non poſſint jejunare, abſque præjudicio infantuli, vt vſus Eccleſiæ approbat, omnes debent, aut poſſunt eodem vti favore. Sic expreſsè Molfeſ. *tom.1. ſum. tract.10. c.4. n.40.* & penes illum Gabriel, Paludan. Sylveſt. Navar. & Reginald. (Sed ex his non benè citatur Sylveſter.) Angles, Diana, Trullench, & Paſqualig. *loc. cit.* Et ante eos Richard. de Mediavilla *in 4. diſt.15. art. 3. quæſt.4.* his abſolutis verbis: Excuſantur mulieres prægnantes, propter duas rationes. Vna eſt, quia debent accipere cibum, non tantùm pro ſe, ſed pro nutrimento fœtus. Alia eſt, quia prægnantes conſueverunt habere varia, & inordinata deſideria ciborum, & quandoque ita intenſa, quod niſi aliquo modo poſſent appetitui ſatisfacere, poſſet eſſe periculum periclitationis fœtus. Sic ille.

QVÆSTIO LVI.

An prægnantes, & lactantes peccent jejunando, ad minùs caſu quo ita robuſtæ ſint, vt vnica refectione ſibi, & infantulis providere poſſint?

NEgant peccare in iſto caſu Cajetanus, Sylveſt. Angel. Angles, Navar. Fagundez, & alii communiter *loc. cit.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Peccare adhuc caſu quo robuſtæ ſint, quia nunquam poſſunt eſſe ſecuræ, quod ſint tanti roboris, vt vnica comeſtione poſſint ſibi, & infantulis ſatisfacere: ergo ſe exponerent periculo valde probabili grave damnum inferendi infantulis. Sic Paſqualig. *loc. cit.* Qui tamen limitat hoc dicendo, id eſſe intelligendum, caſu quo dictæ fœminæ jejunarent ſupra duos dies continuos, ſecus verò ſi vno, aut altero. Sed hæc limitatio mihi non placet ob rationem à nobis datam. Legantur Azor *loc. cit.* & Gabriel *in 4. diſt.16. q.3. notab.4.* vbi noſtram ſententiam clarè tenet, dicit namque ſic: Infirmitas conditionis eſt minor valetudo perſonæ propter conditionem ſexus, vel alterius accidentis, quales ſunt mulieres prægnantes, & nutrientes, quæ jejunare non debent, quia cibum tenentur accipere, non tantùm pro ſe, ſed etiam pro nutrimento fœtus, ad quod non ſufficit vna comeſtio. Sic ille, & clariùs adhuc Viguerius *c.7. de inſtitut. Theolog. §.3. fol. mihi 69.* per hæc verba: Mulieres prægnantes, & lactantes, quia habent pro duobus cibum ſumere, ideò non debent jejunare: Quia earum jejunium tanquam parvulis damnoſum eſſet ſacrificium de rapina, ideò via excuſari poſſunt à peccato. Sic ille. Rectè video, quod illa particula, vix, non omninò accuſet, juxta dicta à nobis ſuprà *tract.1. diſp.1. q.80.*

QVÆSTIO LVII.

An prægnantes, & lactantes poſſint in diebus jejunii comedere carnes?

NEgant abſolutè Tolet. *lib.6. c.4. num.1.* Bonac. *punct. vlt. cit. n.3.* Angles *diff.7. cit. in fine*, Baſſæus *verb. Ieiunium 2. n.6.* & Ghetius *num.6. verb. Infirmi etiam*, & Ludov. de S. Ioan. *art.7. diff.6. Append 3.* & alii.

Affirmant verò è contra Funes *in ſpeculo morali, p.3. c.2. n.6.* & alii, quos ſuppreſſo nomine refert Bonac. *loc. cit.*

Sed clariùs reſpondeo dicendum. *Primò*, quod dictæ mulieres licitè poſſunt, imò & debent comedere carnes, etiam in diebus jejunii, quando eas vehementer appetunt, quia aliàs eſſet periculum periclitationis infantis, vt notant Azor, Bonac. Trullench, & alii *loc. cit.*

Reſpondeo *Secundò*, quod caſu quo prægnantes, & lactantes ſint valde robuſtæ, non poſſint in diebus jejunii carnes comedere, vt benè Authores primæ ſententiæ affirmant, præcipuè Paſqualigus *deciſ.287. num.3.* Secus tamen in caſu, quo vel robuſtæ non ſint, vel nimis delicatæ complexionis. Quia tunc revera ea abſtinentia à carnibus poſſet infantulus damnum ſubire notabile, vel etiamſi ſint robuſtæ, lactent duos infantulos ſimul: quia tunc propter maximam cibi indigentiam ad ſufficienter cibandos illos, probabilis mihi videtur ſententia Funes relata. Imò adhuc in caſu quo vnicum lactarent infantulum, ſi hic eſſet aut infirmus, quod eſt certum, aut valde præter conſuetudinem debilis. Cum omnibus tamen facillimè diſpenſari poteſt, vt carnes diebus

jejunii

jejunii comedant, quia earum abstinentia aliquo pacto nocet, saltem negativè infantulo, cùm subtrahat illam bonam nutritionem.

QVÆSTIO LVIII.

An pragnantes ad vincendas tentationes carnis, teneantur, etiam cum periculo prolis ieiunare, casu quo solùm hoc modo possint illas superare?

AFfirmant Moure *in sum.p.4.cap.12.§.6.n.1.* & Naldus *verb.Iejunium,n.9. vers. Quid autem,& verb. Mulier, num.2.*

Sed vt certissimum respondeo: Non teneri, imò nec posse jejunare, quia certum est, quod sine jejunio possunt vinci tentationes carnis, cùm illud non sit medium vnicum, & necessarium ad eas vincendas: ergo non possunt dictæ fœminæ exponere prolem periculo mortis jejunando, cùm sibi absque jejuniis providere possint. Consequentia est evidens. Antecedens probatur, quià præter jejunia suppetunt alia remedia, non solùm spiritualia, vt frequentationes Sacramentorum, Orationes, & alia hujusmodi, verum etiam corporalia, vt flagellationes, genuflexiones, & huiusmodi. Sic Homobonus *part.2. examin. Eccles.tract.8.c.7.q.17.* Diana *1.part.tract.9.resol.30.* Trullench *lib.3.in Decalog.c.2.dub.7.n.5.* Ghislinus *verb. Iejunium,p.21.lit.T,* & Pasqualig.*decis.289.*

QVÆSTIO LIX.

An fœmina quæ experta est, aut abortum pati, aut fœtum edere brevi moriturum ob defectum congrui nutrimenti prolis, eximatur à jejuniis, etiam antequam prolem concipiat?

REspondeo: Eximi à præcepto jejunii, imò & à præcepto abstinentiæ à carnibus, ob vitandū tam grave malum prolis futuræ. Adhuc addo, quod non solùm ab his præceptis servandis eximatur, verùm quod ad illa non servanda adstringatur, & ideò nec jejunare, nec abstinere à carnibus possit absque gravi peccato. Sic Pasqualig. *decis.288. per totam.*

QVÆSTIO LX.

An omnes exercentes artes laboriosas, vt sunt Agricolæ, Fabri Ferrarij, Lignarij, & huiusmodi, eximantur à lege ieiunij?

REspondeo, vt quid certum: Eximi, quia præceptum jejunii non obligat cum tanto incommodo. Sic omnes Doctores. D.Thom.*2.2.q.147.art.4.ad 2.* Abulens.*in c.5.Matth.q.143.* Caiet.*in sum.c.3.& 2.2. loc. cit.* Maior *in 4. dist.15. q.3.* Richard. *art.3. q.4.* Palud.*art.1. q.4.* Rosella *verb.Iejunium, n.19.* Tabiena *n.19.* Navar.*c.21. n.16.* Lessius *lib.4. cap.2. n.42.* Filliuc. *tract.27. c.6. n.118.* Reginald. *lib.4. cap.16. n.213.* Bonac. *loc. cit. punct.vlt. num.8.* Fagundez *de prac.4. lib.1. c.8.n.15.* Sanchez *lib.5.consil.c.1.dub.7.* Sancius *in selectis, disp.54. n.14.* Trullench *lib.3. in Decal. c.2. dub.7. n.9.* & alii plures, quos refert, & sequitur Pasqualig.*decis.190.* Addunt etiam Rosella, Tabiena, Sylvester, & Navarrus, ita declarasse Eugenium IV. anno 1440. cuius declaratio refertur in Compend. privileg. Fratr. Min. *verb. Iejunium, n.2.* per hæc verba: Idem Eugenius declaravit, quod artifices laboriosas artes exercentes, & rustici, sive divites sint, sive pauperes, non tenentur jejunare sub præcepto peccati mortalis. Et quod absolvi possunt, & induci ad eleemosynas, & alia bona facienda. Sic Compendium.

QVÆSTIO LXI.

An qui ita robustus est, vt simul exercere artes laboriosas, & jejunare possit, ad id teneatur?

AFfirmant Abulens. *in c.6. Matth. q.143.* quem citat, & sequi videtur Reginald *lib.4. cap.16. n.216. pag. mihi 219. §. Cæterum,* addens ad idem intentum quandam regulam generalem à Medina, *C. de jejun. q.5. vers. De infirmis,* traditam, nempe. Quod habentes causam ad nonjejunandum, non debent recedere à præcepto de abstinentia in die jejunii, vltra quam recedere eis permittitur; quia in illo excessu, quo vltra exigentiam causæ recedunt, perinde est, ac si recedendi causam non habeant. Sic Reginald. ex Medina.

Sed probabiliter respondeo: Non teneri. *Primò,* quia absolutè lex jejunii non obligat exercentes artes laboriosas, vt declaravit Eugenius IV. ergo neminem ex illo personarum genere obligat. Quod enim aliquis inveniatur ita robustus, vt simul exercere illas artes, & jejunare possit, est per accidens, & rarò contingens, ad quod non respicit lex, vt suprà est habitum. *Secundò,* quia robustiores personæ maius alimentum requirunt: ergo licèt pro aliquo tempore possent sustinere laborem, & jejunium, tandem defatigarentur, & fortasaè ampliùs quàm cæteri. Sic Pasqualig. *decis.290. num.4.*

QVÆSTIO LXII.

An divites qui non ex indigentia exercent artes laboriosas, excusentur à jejunio?

NEgant excusari D.Thom. *in 4.dist.15.q.3.art.2. quæstiuncula 4.ad 3. & 2.2. q.147. art.4. ad 3.* D.Anton.*2. part. tit.6. c.2. §.6.* Gabriel *in 4.dist.16. q.3. art.1. notab.4.* Angel.*verb.Iejunium,n.15.* & Armilla *n.4.* Durandus *in 4. dist.15. q.10. a.6.* omnino ex D.Thoma.

Sed cum communi sententia probabiliùs respondeo: Quod excusetur, quia ita habetur expressè in declaratione, seu dispensatione Eugenii IV. vbi, vt vidimus, dicitur quod lex jejunii non comprehendit eos, qui laboriosas artes exercent, sive divites sint, sive pauperes. Sic Maior *in 4. dist.15. q.3.* Sylvester *verb. Iejunium, q.9. n.24.* Rosella, & Tabiena *n.19.* Navar. *c.21.n.16.* Angles *q.6. de jejunio, diff. 10. Append.1.* Medina *C.de jejunio, q.6.* Tolet.*lib.6. c.4. n.3.* Azor *1.part. lib.7.c.17.q.8.* Molfes.*tract.10. c.4. n.41.* Lessius *lib.4. c.1.n.42.* Reginald.*lib.4.c.16. num.213.* Sanchez *lib.5.consil. dub.7. n.4.* Sancius *in selectis, disput.54. n.14.* Fagundez *de 4. prac. Eccles. cap.8. n.15.* Filliuc *tract.27. cap.9. num.120.* Bonac. *disp.vlt. de prac. Eccles. q.1. punct.vlt. n.9.* Trullench *lib.3. in Decalog.c.2.dub.7. n.8.* Pasqualig.*decis.291. n.2.* Quintanadveñas *de Iubil. cap.8. in fine,* & Ioann. Henriquez *in sum.sect.16. q.26.* & communis.

QVÆSTIO LXIII.

An qui exercent artes laborioſas, aut ob bonum aliquod acquirendum, aut ob damnum notabile vitandum, teneantur ad ieiunium?

AFfirmant D.Thom. *in 4.diſt.15.q.3. & 4.ad 3.* ex quo (inquiens) patet, quod intentio maioris lucri non neceſſarij eos à peccato non excuſat, ſi ieiunium frangant. Sic S.Doctor, & poſt illum Gabriel *in 4.diſt.16.q.3.notab.4. verſ. Tertia cauſa,* Durand. *loc.cit.* & alij.

Sed reſpondeo cum communi: Non teneri. Quia lex ieiunij eſt ſuavis, & non obligat cum notabili detrimento: eſſet autem notabile detrimentum iacturam pati in communi, vt paterentur ſi à conſuetis operibus vacarent homines. Sic Nauar. *n.16. cit.* Leſſ. *loc.cit.n.43.* Reginald. *loc.cit.n.218.* Filliuc. & Tolet. *loc.cit.* & alij quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.292.* Inde infereos, quod qui ſolitus eſt venari, & piſcari, id poſſit facere in die ieiunij, non ieiunando, ſi inde ſperet notabile emolumentum, & (à fortiori) quod ſolvatur à ieiunio ille qui laborat, vt reſtituat.

QVÆSTIO LXIV.

An qui excuſantur à ieiunio ratione laboris, teneantur ieiunare illis diebus, in quibus non laborant?

NEgant teneri ieiunare caſu, quo laborantes ſint fatigati, aut debiles ex labore præterito, aut futuri ſiot debiles ad laborandum ſequenti die, ſecos alias, Angles *q.6. de ieiun. diff.10.dub.1.* Medio. *lib.1 ſum.cap.14.§.10.* Bonac. *loc. cit. verſ. Addo cum Medina,* Reginald. *cap.16.cit.n.114.* Filliuc. *tract.27. c.6.n.121.* Sylvius *in 2.2. D.Thom.q.187.art.4.* Villalob. *tract.23.diff.4.num.9.* Ledeſma *in ſum.tract.27. c.2.dub.3.poſt 5. concl.* Rodrig. *1.p.ſum.c.24.n.1. & 2.* Vega *1.p.ſum.c.14.caſu 38.* Sancius *in ſelect.diſp.54. n.15.in edit. Lugdunenſi,* qui pro hac parte citat Fagundium. Sed male, vt infrà, ſicut etiam malè citat Paſqualig. pro hac parte Azor. Prædictis Authoribus adhæret Molfeſ. *tract.10.c.4.n.42.* addens, quod vix accidere poſſit hic caſus inhabilitatis per ieiunium aliquorum dierum, in quibus non laborant.

Sed abſolutè reſpondeo: Non teneri ieiunare illis diebus in quibus non laborant. Sic Fagundez *c.8. cit.n.16.* ex Azor. *lib.7.c.17.* (aliàs 27.) *q.8.* per hæc verba: Sed opinio Azorij eſt ſatis probabilis; durum eſt enim huiuſmodi ruſticos, & agreſtes viros, qui nunquam ſoliti ſunt ieiunare, vno vel altero die quo operam, & laborem intermittant, ad ieiunium obligare. Sic ille, & bene: vterque ergo eſt pro hac ſententia; & ideò pro illa vtrumque citat, & ſequitur Diana *1.p. tract.9.reſol.9.* Auſon. *in ſum. Diana verb. Ieiunium, n.25.* Ioan. à Cruce *s.p. ſum. precept.3.art.4.dub.9.concl.2.* Sanch. *lib.5.conſil.cap.1. dub.7.n.10.* Baſſæus *verb. Ieiunium 2.n.7.* Trullench *lib.3.in Decalog.c.2.dub.7.n.8.* & Paſqualig. *decif.293. à n.2.* ſic etiam Ioan. Henriq. *in ſum.ſect.16.q.28.* vbi abſolutè docet: [Que los trabajadores no eſtan obligados a ayunar los dias que dexan de trabajar, y que de ninguna manera ſe ha de eſcrupular eſto, que ſeria imponerles vna muy peſada carga ſobre ſu trabajo, pues moralmente ſe juzga, que aunque no trabajen, tienen impotentia moral de ayunar, &c.] Ita ille. Addit tamen quod hæc doctrina [no corre con los oficiales de los oficios poco trabajoſos, porque es cierto, que el dia que no exercitan ſus oficios, eſtan obligados a ayunar.]

Adducunt etiam Paſqualig. & Sanchez noſtram ſententiam ſolùm habere verum quando operarij vno, aut altero die ceſſant à labore propter feſtum occurrens, aut ob aliam cauſam, non verò ſi ceſſatio eſſet longior, quia tunc diebus intermediis excepto primo, & vltimo, ieiunare tenentur, cùm ad recuperandas vires, & vt continuare poſſint laborem, ſufficiat eis præfatis diebus non ieiunare.

QVÆSTIO LXV.

An Baiuli (Hiſpanè Ganapanes) *eximantur à ieiunio caſu, quo tota die continuò, aut interpolatè laborent?*

REſpondeo eximi. Quia horum corporalis labor eſt maximus, & valdè vires laſſat & conſumit ſpiritus: & ideò neceſſarium eſt plurimum nutrimentum, vt reparari poſſit quod deperditur. Vnde ſi ieiunarent, relaxaretur robur conſuetum, & non haberent vires congruentes ad portanda onera. Sic Paſqualig *decif.295.n.1. & 2.* qui *n.3* idem dicendum ait etiam caſu, quo huiuſmodi Baiuli otioſi expectent occaſiones laborandi, etiamſi pro illo die non occurrat laborare. Quia præceptum ieiunij non obligat quando poteſt impedire conſuetum exercitium, vt impediret ieiunium exercitium Baiulorum, ſi ieiunarent illis diebus, quibus non laborant. Legatur Paſqualig. *loc.cit.*

QVÆSTIO LXVI.

An ſutores teneantur ieiunij legibus?

AFfirmat Angles *q.6. de ieiunio, diff.10.append.1.* per hæc verba: Non eximuntur qui artes ſedentarias, vel parum laborioſas exercent, ſicut ſcriptores, ſutores, ſartores, &c. Ita ille. Citant etiam Diana, & Paſqualigus pro hac parte Toler. *in ſum. lib.6.c.4.n.5.* ſed non benè. Quia Toletus ſolùm loquitur de ſartoribus ſaltem expreſsè, ait enim ſic: Excuſantur à ieiunio, ſed non ſartores, & qui veſtes conficiunt, & alij huiuſmodi artifices, qui non multùm corpus exercent, à ieiunio excuſantur. Ita Tolet. citat etiam pro hac parte Fagundez Caietan. *verb. Ieiunium.* Nec etiam benè; nam ſolùm dicit, quod excuſentur à ieiunio, non ſolùm laborantes in agricultura, ſed in quacumque arte, qui aut vix ſic, aut nec ſic acquirere poſſunt omnia neceſſaria ſibi, familiæque ſuæ, &c. ſi cum huiuſmodi exercitio non poſſunt ſimul ieiunare. Sic ille. Citari tamen non poteſt Llamas *3.p.c.5.§.21.pag.mihi 518.* vbi expreſsè docet, nec ſutores calceorum, nec ſartores, aut barbitonſores excuſari à ieiunio. Ita etiam Luyſius Turrian. *in ſum.p.1.c.256.dub.16.concl.1.* licèt *concl.7.* dicat id eſſe in particulari conſiderandum. Ludouic. de S.Ioan. *de ieiun.art.7.diff.8.append.pag.678.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri ieiunij legibus. *Primò,* quia ita declaravit Eugenius IV. eximendo in communi à ieiunio omnes artifices, vt infrà *q.69.* videbimus. *Secundò,* quia quamvis ſutores ſedentes laborent, magnum tamen conatum adhibent manibus, brachiis, cruribus, & pedibus ad conſuendum calceos. vnde magnus eſt cenſendus labor. Sic Azor. *lib.7.cap.17.q.8.* Leſſ. *lib.4.c.2.dub.6.n.43.*

Reginald.

Reginald. *lib.4.c.17.sect.2.n.16.* Bonac. *de legib. disp. vlt. q.1. punct.vlt.n.10.* & Layman *lib.4.tract.8.c.2. n.3.* quos citat, & sequitur Diana *1.p.tract.9.resol.7.* Fagund. *de 4. precept. Eccles.lib.1.cap.8.n.15.* Sanch. *lib.5.consil.cap.1.dub.7.n.5.* Ghislinus *verb. Ieiunium, n.21.lit.N*, Trullench *lib.3. in Decalog. c.2.dub.7.n.8.* quos refert, & sequitur Pasqualig. *decis.596.n.2.* Ausonius *in sum. Diana, verb. Ieiunium, n.22.* & Quinsanadveñas *de Iubil. c.8.n.17.*

QVÆSTIO LXVII.

An saltem ad ieiunium teneantur sutores, qui calceos ex materia molli conficiunt?

AFfirmant in hoc casu teneri Pasqualig. *loc. cit. n.3.* per hæc verba: Existimo tamen hanc doctrinam limitandam esse, & non habere locum quando calcei conficiuntur ex molli materia, & subtili; nam tunc facilè consuuntur absque conatu, & vi, nec plus laboris intervenit, quàm interveniat in suendis vestibus. Vnde sicuti sartores non excusantur secundùm opinionem probabilissimam, ita nec ipsi sutores. Ita ille.

Sed probabiliter respondeo: Adhuc non teneri. Quia probabile est, vt ipsemet Pasqualigus innuit, quod sartores non teneantur ad ieiunium, vt infrà dicemus: ergo nec prædicti sutores, qui calceos ex molli materia conficiunt; cùm vtrorumque eadem sit ratio, & privilegium. Sic novissimè tenent Diana *p.10.tract.16.resol.77.vers: Nota,* & Bossius *in Mor. tom.3.tit.21.§.2.n.63.*

QVÆSTIO LXVIII.

An ad minus incidentes calceos teneantur ieiunare?

AFfirmant Sanchez *lib.5. consil. cap.1.dub.7.n.5.* quia incisio corij magis artificiosa est, quàm laboriosa; nec requirit multum conatum, sed mediocrem. Hanc sententiam sequitur Pasqualig. *loc. cit. n.4.* limitat tamen eam dicendo, quod casu quo tota dies in hoc exercitio insumeretur cum magna applicatione, & celeritate, tunc probabile sit, quod cesset obligatio ieiunandi; quia tunc labor ratione durationis, & continuationis, atque maximæ incumbentiæ sit magnus, atque generans notabilem lassitudinem.

Sed clarius cum distinctione respondeo: Teneri quidem prædictos officiales ad ieiunium, si in dicto exercitio partem tantùm diei (vt regulariter solent) consumant, quod probat ratio facta pro Sancio: excusari verò à ieiunio, si integrum diem in incisione insumant calceorum, vt benè probat Pasqualig. & facit pro eis declaratio Eugenij IV.

QVÆSTIO LXIX.

An sartores ad ieiunij legem teneantur?

AFfirmant (penes Pasqualigum) Abulens. *in c.6. Matth. q.143.* Angles *q.6. de ieiunio, diff.10. append.1.* Azor. *1.p. lib.7.c.17.q.8.vers. Quæres etiam,* Reginald. *lib.4.cap.16.n.216.* Filliuc. *tract.27 p.2.c.6. n.17.* Molfes. *tom.1. sum. tract.10.c.4.n.43.* Ragutios *in Vase Eccles. discipl. prac.7.q.30.n.9.* Lessius *lib.4. c.2.dub.6.n.43.* Layman *lib.4.tract.8.c.3.n.3.* Tanner. *in 2.2.disp.3.q.3.dub.5.n.102.* Tolet. *lib.6.cap.4.n.5.* Bonac. *disp.vlt.de legib.q.vlt.punct.vlt.n.12.* Sanchez *lib.5.consil.c.1.dub.7.n.7.* Trullench *lib.3.in Decalog. c.2.dub.7.n.9.* Villalob. *tom.1.tract.23.diff.4.n.7.* Ioan: à Cruce *1.p. sum. prac.3.art.4.dub 9.concl.2.* Bassæus *verb. Ieiunium 2.n.8.* Ghislinus *eod. verb. n.22.* quos omnes citat, & sequitur Pasqualig *decis.305.* & probat. Quia hoc exercitium non exhaurit vires, cùm fiat cum labore valde moderato. His Authoribus addi possunt Llamas *3.p. Method.c.5.§.21.* Major *in 4.dist.15.q.3.col.5.* Ludou. de S. Ioan. *art.7. diff.8 append.1.* Quintanaduenas *de Iubil. c.8.n.17.* Vega *1.p. sum.c.14.casu 36.* P. Ledesma *2.p.sum.tract.27.fol.638.* Graff. *1.p.decis.lib.2.c.37.* Ioan. Sancius *disp.54.n.16.*

Sed probabiliter certè respondeo: Non teneri casu quo tota die, vt solent, suo incumbant labori, & officio, secus aliàs. Probatur *Primò*, quia Eugenius IV. expressè declaravit, omnes artifices, vel opifices suas artes exercentes ad ieiunia sub peccato mortali non teneri: at sic est, quod sub nomine artificum etiam comprehenduntur sartores: ergo.

Nec valet responsio Pasqualigi dicentis Pontificem solùm loqui de artificibus, qui exercent artes laboriosas. Quia contra est *Primò*, quia hoc non testatur Nauar. qui dictam declarationem refert *c.21. n.16.* cùm absolutè dicat, Pontificem declarasse, solutos esse à ieiunio *opifices suas artes exercentes, &c.* *Secundò*, quia de iis qui exercent artes laboriosas, vt Argentarij, Ferrarij, Agricolæ, Fossores, & similes, non potuit esse dubium, an illi tenerentur ad ieiunium, cùm de se constaret ad id non teneri: de aliis ergo artificibus debuit dari declaratio. *Tertiò* denique, quia vt statim dicemus, ars sartoria inter laboriosas artes comprehendi debet: ergo.

Secundò probatur responsio ex concessis à Pasqualigo. Quia sartores insumunt integrum diem, & amplius, vt ego à multis accepi, in suendis vestibus, cum magna applicatione & celeritate: ergo eorum labor ratione durationis, & continuationis, atque maximæ incumbentiæ reputandus est magnus; ergo liberabit eos à ieiunio. Hæc consequentia est nota, antecedens expressè est concessum à Pasqualigo, loquendo de his qui incidunt calceos, vt vidimus *quæst.68.*

Tertiò. Quia qui hujusmodi artem eligunt, communiter sunt pauperes, nec habent commodum cibum ad se, suamque familiam honestè alendam: ergo si cùm hac indigentia cibi adjungatur labor continuus sartorum, magnus revera fiet, magnusque erit reputandus, cui corpus nequeat cum ieiunio resistere. Nam (vt ipse Pasqualig. *decis.307.n.3.* ait) corpus leuiter nutritum magis fatigatur mediocri labore, quàm robustum, & probè nutritum fatigatur graui. Sic tenet Fagundez *de 4. prec. Eccles. lib.1.c.8.* *n.15. & 16.* Præcipuè *in edit.2.* vbi hæc addidit verba: Et quamvis Ioan. Sanchez, P. Ledesma, Graffis, Vega, Toletus, Lessius, Villalob. & Filliuc. *(loc. à nobis cit.)* sartores, & barbitonsores non excusent, ob exiguum laborem, quem habent; tamen non video rationem, ob quam non excusentur, cùm artifices, & opifices excuset Eugenius IV. vt vidimus hic, & *n.25.* & cùm Papa eos excuset, contra rationem videtur, velle eos ad ieiunium obligare. Sic ille. Qui etiam citat pro se Ledesmam *2.p.4 q.17. art.3. dub.9. vers. Secunda propositio,* id expressè docentem, & Emanuëlem Sà *verb. Ieiunium, n.9.* quatenus generaliter omnes artifices à ieiunio excusat. Sicque Machadus *tom.2. sum.lib.6.p.8.tract.7.docum.5. à n.3. & tract.8. docum.8. n.2.* Citat etiam Pasqualigus pro hac sententia Dianam *1.p.tract.9.resol.8.* eo quòd in vltimo loco eam constituat. Sed Diana *p.8. tract.8.resol.55.* clarè oppositum docet, quamvis dicat nostram sen-

tentiam non esse improbabilem. Et meritò eam non esse probabilem, ex dictis liquet, & clarè innuunt Azor, Sanch. *loc. cit.* Pasqual. *dec.* 299. *n.* 3. Trullench *loc. cit.* vbi addit posse aliquando tales circumstantias occurrere, vt eos à ieiunio excusare possint, vt si de more habent nimis vigilare, & nimij laboris molestiâ prægrauantur capite, vel stomacho. Ita ille ex Sanchez. In quo valdè fauent nostræ sententiæ, ne dicam illam tenere. Tenet tandem nostram sententiam Ioan. Henriq. *in sum. sect.* 16. *q.* 27. per hæc verba: [Pero mas probable es, que de ninguna manera tienen obligacion de ayunar los Sastres, Barberos, ni Pintores, ni los demas oficiales semejantes. Esta opinion es de Diana, Ledesma, y Fagundez, el qual prueua esto con vna declaracion de Eugenio IV. en laqual generalmente escusa todos los Artifices de la obligacion del ayuno, &c.] Ita ille, & nouissimè meam sententiam vt probabilem admittit Diana *p.* 10. *tract.* 15. *resol.* 37. *vers. Nota hic.*

QVÆSTIO LXX.

An barbitonsores ad præceptum ieiunij teneantur?

Affirmant omnes Doctores pro prima sententia nuper adducti.

Sed probabiliter respondeo: Non teneri, dummodo per totum integrum diem suam exerceant artem, secus autem si per aliquam tantùm diei partem. Quod ex nuper dictis pro nostra sententia satis liquet, & hanc docent absque vlla limitatione Ledesma, Fagundez, & alij pro ea citati.

QVÆSTIO LXXI.

An pictores ad legem ieiunij teneantur?

Affirmant (penes Pasqualig. *decis.* 306.) Azor, Angles, Molfes. Toletus, Layman, Bonacina, Tannerus, Sanchez, Filliucius, Ioan. à Cruce, Trullench, Bassæus, Ghislinus, Reginald. & Villalob. *loc.* 9. 69. *cit.* Sancius *in selectis disp.* 54. *n.* 16. Syluius *in* 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *vers. Necessitas*, Ledesma *in summ. tr.* 27. *c.* 2. *dub.* 3. *post* 5. *concl.* & Graff. 1. *p. decis. lib.* 2. *c.* 37. quibus addi possunt Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 6. *n.* 43.

Negant verò (apud eundem Pasqualig.) Ledesma 2. *p.* 4. *q.* 17. *art.* 9. *dub.* 9. & alij qui intuitu priuilegij, aut declarationis Eugenij IV. eximunt à ieiunio omnes artifices. Sunt autem penes Machado *lib.* 2. *p.* 4. *tract.* 4. *docum.* 1. *n.* 2. Sà, Ledesma, Sylvester, Tabiena, Maior, Fagundez. Sed malè, ad minus, Azor, & Fagundez. Sed in his malè, ad minus Azor pro hac parte citatur. Citari tamen potest Henriq. *loc. cit. q.* 69.

Sed iuxta nuper dicta cum distinctione sic æquè probabiliter respondeo dicendo Pictores, qui solùm per aliquam diei partem suis officiis, & exercitiis vacant, verè ad legem ieiuniorum tenentur: minimè verò Pictores illi, qui per totum diem laborant, & sua officia exercent.

Prima pars huius responsionis constat. Quia labor Pictorum per aliquam dumtaxat diei partem laborantium est labor valde exiguus. Rursus declaratio Eugenij IV. intelligenda omnino est de opificibus per totum diem laborantibus, aliàs posset verificari etiam de illis, qui solùm per vnam horam suis incumberent officiis, quod est absurdum: ergo.

Secunda verò pars etiam constat. *Primò*, quia labor Pictorum per totum diem laborantium, verè est notabilis, & nimis grauis, resultat namque talis, tum ex diuturnitate temporis, tum etiam ex fixa attentione mentis, quam requirit huiusmodi ars, qua quidem valdè consumit spiritus, & relinquit consequenter corpus proprio subsidio destitutum, & ideo valdè debile: ergo Pictores in dicto casu verè non tenentur ad ieiunium.

Secundò. Quia in hoc euentu à fortiori venit intelligenda declaratio Eugenij IV. Sic tenet omnino Pasqualig. *loc. cit. n.* 3. & 4. & credo, quod sic intelligendi sunt Authores pro secunda sententia ab ipso citati. Non enim aliud quàm nos docemus docent: sic me citato tenet Diana *p.* 10. *tract.* 15. *resol.* 37. *in fine.*

QVÆSTIO LXXII.

An etiam sculptores à ieiunio eximantur casu, quo per totum diem suis exercitiis vacent?

Negatiuam sententiam docere etiam omnes Doctores, quos ex Pasqualigo pro prima sententia retulimus, ait ipse *decis.* 306. *cit. n.* 1. sed certè omninò malè. Nam in primis Azor. *q.* 8. *cit.* expressè docet, Pictores ad legem ieiunij teneri; secus verò Sculptores. Angles, Tolet. Ledesma, nec de Pictoribus, nec de Sculptoribus mentionem faciunt. Reginaldus verò, & Bonac. solum docent, non excusari à ieiunio Pictores, & scribas. Vnde (quidquid sit de aliis Doctoribus) expressè id negat Luysius *in sum.* 1. *p. c.* 25. *dub.* 16. *concl.* 1. per hæc verba: Sculptores, sutores, figuli, argentarij, aurifices, &c. non excusantur à ieiunio.

Sed probabiliùs respondeo: Eximi etiam, sicut eximuntur Pictores, imò & à fortiori, cùm sculptorum labor maior sit, quàm Pictorum. Pro sculptoribus ergo, & à fortiori militabunt rationes factæ pro Pictoribus quæstione antecedenti. Sic docent expressè Azor. *loc. cit.* §. *Quæres etiam*, & ex illo Fagundez *loc. cit. n.* 16. Martinus de Ledesma, & Pasqualig. *loc. cit.* Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 9. & communis.

QVÆSTIO LXXIII.

An argentarij qui supellectilem argenteam, aut auream fabricant, eximantur à ieiunio?

Negare videtur Luysius *loc. cit.* sed respondeo tanquam certum eximi. Quia horum ars est exercitium ex vsu mallei, & limæ, & ex diuturnitate, & attentione mentis necessaria, resultat labor notabilis, & magnus, & proinde incompatibilis cum ieiunio. Sic expressè Azor. Reginald. Trullench. Molfesius, & Fagundez *loc. cit.* Bonac. *loc. cit. n.* 9. Pasqualig. *decis.* 302. & alij penes ipsum.

QVÆSTIO LXXIV.

An textores panni lanei, vel linei teneantur ieiunare?

Respondeo: Non teneri. Quia horum exercitium est valde laboriosum, cùm requirat magnam, & continuam agitationem brachiorum, & motum corporis. Sic expressè Azor. *lib.* 7. *cap.* 17. *q.* 7. *verb. Quæres etiam*, Reginald. *n.* 216. *cit.* Bonac. *punct. vltim. cit. num.* 10. & Pasqualig. *decis.* 299. qui pro hac

hac parte citat Stephanum Fagundez *n.5. cit.* Ioan. à Cruce *art.4.cit.n.7.* Bassæ.*verb. Ieiun.* 2.*n.7.* Ghislinom *n.21. lit.N.* & Trullench *dub.7. cit. n.8.* sed ex his ad minus Fagundez id non docet expresse, licet id sentire clare ex eius doctrina colligatur. Trollench id docet, sed *n.9.non* 8. docent etiam nostram sententiam Molfes.*tract.*10.*c.*4.*n.*43. Quintanadueñas *de Iubil.c.*8.*n.*27. & penes ipsum Diana 1.*p.tr.*9.*res.*8.

QVÆSTIO LXXV.

An ad minus textores vittæ sericeæ, aut alterius generis, teneantur ad ieiunium?

Affirmat Pasqualig. *loc.cit.n.*2. Quia textura huiusmodi vittæ sericeæ ratione suæ strictitudinis non fit cum magno, sed cum exiguo motu corporis, & exigua extensione brachiorum, & ideò cum exiguo labore: ergo.

Sed probabiliter respondeo: Nec huiusmodi textores teneri ad ieiunium, si per totum diem, & partem noctis, vt solent, laborent. *Primò*, quia Azor, Reginald. Trullench, Molfes. & Bonac. absoluté, & sine distinctione omnes textores eximunt à ieiunio. *Secundò*, quia huiusmodi textores etiam sunt artifices, & consequenter comprehensi in declaratione Eugenij IV. *Tertiò*, quia omnes rationes, quæ militant pro liberandis sartoribus à lege ieiunij, militant omnino pro huiusmodi textoribus. Videantur dicta *q.*69. ex illis namque constat ad fundamentum Pasqualigi, & ita meam sententiam tenent Diana *p.*10. *tract.*16.*resol.*77.*vers.Nota*, & Bossius *tom.*3.*tit.*21. §.2.*n.*63.

QVÆSTIO LXXVI.

An pistores, seu fornarij, qui in conficiendo, & coquendo pane laborant, teneantur ieiunare?

Affirmat Luysius *in sum. dub.*16. *cit. concl.*2. vbi sic ait: Etiam non excusantur lanarij, pistores, fullones, & qui panes coquunt, & Scholastici, Concionatores, Notarij, Scribæ. Ita ille.

Sed tanquam certum respondeo: Non teneri. Quia horum exercitium est valdè laboriosum, & ideò requirit vires robustas. Vnde etiamsi non laborent tota die, sed per magnam partem, non tenentur ad ieiunium. Sic expressè Azor. Reginald. Bonac. & Trullench *loc. cit.* Pasqualig. *decis.*298. & penes illum alij *q.*74. citati. Sed non omnes id expressè (licet benè implicitè) docent. Docet tamen Fagund. *c.*8.*cit.n.*16. his verbis: Nam omnibus, etiam iis prodest prædicta declaratio Eugenij I V. vnde sutores, sartores, argentarij, aurifices, textores, pelliones, fullones, lanarios, sculptorea, pistores, & qui furnatiam artem exercent, & qui panes coquunt, probabilis opinio excusat; omnes enim hi generali nomine artificum comprehenduntur, &c. Sic ille.

QVÆSTIO LXXVII.

An coqui, qui pro pluribus personis habent parare fercula, teneantur ad ieiunium?

Respondeo: Non teneri casu, quo ipsi totum diem, aut maiorem partem eius in tali præparatione insumant, tractentque cacabos, & ollas magnas. Quia talis labor æstimandus est magnus, præcipuè si accedat labor ignis, cui frequenter assistere est necessarium. Secus dicendum de coquis pro paucis personis præparantibus fercula, & insumentibus in tali præparatione aliquam partem diei; quia hi tenentur ad ieiunium. Sic Pasqualig. *decis.*297.

QVÆSTIO LXXVIII.

An coqui Religiosorum teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, saltem si parent fercula, licet pauca pro multis?

Negat adhuc Pasqualigus, hos teneri ad Ecclesiæ ieiunia. Quia licèt parent pauca fercula, cùm sint pro numerosa familia, quantitas cuiuscumque ferculi æquivalet pluribus; & ideò magis laborant in levandis, & deponendis cacabis, & ollis, vtpotè magnis; & magis torrentur ab igne, vtpote ex necessitate majori, quàm alij coqui, qui pro paucis personis etiam plura fercula parant. Sic Pasqualig. *loc.cit. n.*4.

Sed ego majori cum distinctione Respondeo dicendo, quod non teneantur dicti coqui ad ieiunia, casu quo plura fercula pro multis Religiosis præparent, ob rationem dictam quæstione præcedenti, quæ æquè pro hac militat: Secus verò si pauca fercula præparent, hoc est duo, vel tria, etiamsi sint pro multis, hoc est pro viginti, aut triginta Religiosis. Quia tunc labor, si vires aliàs suppetunt, non videtur magnus, cùm in illo nec multas horas insumant, nec torreantur magno igne, vtpote non necessario, sicut non sunt ad id necessariæ magnæ ollæ. Contrarium autem esset verum casu, quo numerus Religiosorum esset maximus, supra quinquaginta videlicet, aut sexaginta.

QVÆSTIO LXXIX.

An molitores, qui saltem per majorem partem diei portant, & imponunt triticum molendino, colligunt farinam, &c. teneantur ieiunare?

Respondeo: Non teneri. Quia ad huiusmodi exercitium requiruntur vires robustæ, ob continuum, & magnum laborem, quem in se continet. Secus verò dicendum de molitore, qui per minorem partem diei imponeret triticum molendino, & colligeret farinam; quia tunc cùm asset in parva quantitate, parvus esset labor, & ideò non excusans à ieiunio. Sic Pasqualig. *decis.*300. à fortiori.

QVÆSTIO LXXX.

An qui pedestres circumeunt ciuitatem, vendentes merces, teneantur ad ieiunium?

Respondeo: Non teneri, si per totam diem circumeant civitatem. Quia hi debent comparari pedestres iter agentibus; qui in communi sententia non tenentur ad ieiunia. Et hoc à fortiori est verum, si ipsi deferant merces quas vendunt, quia hoc valdè gravat laborem, quem ex se portat circuitio ciuitatis, sufficientem aliàs ad tollendam obligationem ieiunij. Sic Pasqualig. *in praxi ieiunij, decis.*303. *n.*1. qui *n.*2. addit, idem dicendum esse etiam casu, quo non circumeant per totum diem, sed tantùm per maiorem partem diei. Resolvit *n.*3: quod solùm non eximantur à ieiunio ratione talis exercitij, si per vnam, aut alteram horam ipsum exerceant; quia tunc labor non habetur pro considerabili, ratione brevis durationis. Sic ille.

Sed

Sed hæc addita ſic abſolutè prolata, mihi nullo modo placent; & ideò cum diſtinctione dico, quod ſi illi, qui per maiorem omnino partem diei circumeunt ciuitatem vendendo merces, eas ſuper humeris portent, verè reputandus eſt labor magnus. Minimè verò ſi non deferant ſuper humeris merces. Et multò minùs ſi huic exercitio incumbant per maiorem partem diei; quia tunc labor ex ſe patvus reputandus eſt.

QVÆSTIO LXXXI.

An mulieres, quæ poſt lexiuiam lavant lineam ſupellectilem, ſeu pannos (Hiſpanè hazen la colada) *teneantur ad ieiunium?*

NEgat Paſqualigus teneri etiam caſu, quo in exercitio non ioſumant totam diem, ſed tantùm bonam partem ipſius. Quia (inquit) ipſe duntaxat actus lavandi requirit magnum conatum, & magnas vires: ergo ſi huic exercitio accedat præparatio illarum rerum, quæ neceſſariæ ſunt pro lavatione, & poſt lavationem expanſio, & collectio pannorum, abſque dubio æſtimatur maximus labor tollens obligationem ieiunandi. Sic Paſqualig. *deciſ.* 304. *n.* 1. *&* 4.

Sed ego rectiùs cum diſtinctione reſpondeo dicendum. Quod vel dictæ mulieres exhibent officium lavandi pannos in hyeme, aut in alio quovis anni tempore: Si hyeme, dico quod verè eximantur à præcepto ieiunij, etiamſi ſolùm per dimidium diei dicto exercitio incumbant, eo quòd labori laudi labor temporis accedat. Vnde fit, quod quamvis per breve tempus, maximus reſultet labor incompoſſibilis cum ieiunio. Si verò prædictum exercitium non in hyeme, ſed alio tempore exerceant, dico quod ad hoc, vt à ieiunio liberentur, debeant per maiorem omnino partem diei ipſum exercere. Sic poſt me tenet Diana *p.* 10. *tract.* 15. *reſol.* 37.

QVÆSTIO LXXXII.

An ſaltem mulieres complicantes dictam ſupellectilem lineam, ſeu pannos, ad ieiunium teneantur?

NEgat adhuc Paſqualig. *loc. cit. n.* 2. per hæc verba: Quando autem linea ſupellex iam mundata complicatur, adhuc labor notabilis eſt, quia in ea tendenda, & extendenda, atque premenda, prout opus eſt, requiritur magnus conatus: Vnde hoc quoque exercitium tollit obligationem ieiunandi. Ita ille. Sed laxè certè. Vnde

Tanquam certiſſimum mihi reſpondeo, teneri ad ieiunium. Quia labor huius exercitij de ſe eſt levis, vt conſtat. Deinde ioſumitur in illo breviſſima parte diei, ſiquidem in manè inſumi poteſt vna hora, & altera ad veſperam: ergo non eſt ſufficiens ad tollendam obligationem ieiunij. Addo, quod ſi prædictum exercitium ſufficeret ad deobligandas mulieres à ieiunio, à fortiori eſſet ſufficiens quodcumque aliud exercitium domeſticum, quale eſt nere, conſuere, & huiuſmodi exercitia, in quibus multoties totam diem inſumunt: at hæc non excuſant à ieiunio, vt fatetur ipſemet Paſqualig. *deciſ.* 307. *n.* 5. & ante illum Sanchez *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 7. *n.* 7. ergo minùs excuſabit illud. Sic me citato tenet Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXXIII.

An famuli, & ancillæ exercentes officia valde laborioſa, teneantur ieiunare?

REſpondeo: Non teneri. Quia exercitium quodcumque valde laborioſum à ieiunij præcepto eximit quemcunque illud exercentem. Sic Leſſ. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 6. *n.* 42. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 21. *pag. mihi* 519. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 3. *verſ. Quarta cauſa*, Villalob. *tract.* 23. *diff.* 4. *num.* 8. Angles *q.* 6. *de ieiunio, diff.* 10. *append.* 2. *pag. mihi* 405. Paſqualig. *deciſ.* 307. *n.* 1. & omnes.

QVÆSTIO LXXXIV.

An exercitia inſerviendi ſtabulis, hauriendi aquam è puteo, & huc illuc diſcurrendi ob domeſtica ſervitia, excuſent famulum, vel ancillam à ieiunio?

AFfirmat Paſqualig. *loc. cit. n.* 2. per hæc verba: Regulariter autem inſervire ſtabulis, haurire aquam è puteo, ſi longum tempus ioſumatur, huc illuc diſcurrere per maiorem diei partem, ob domeſtica ſervitia, ſufficient vt ratione laboris excuſent à ieiunio. Ita ille.

Sed ego clariùs, & diſtinctiùs reſpondeo dicendum: Quod vel famulus, aut ancilla exhibet omnia hæc miniſteria per ſeipſum, nunc inſerviendo ſtabulis, nunc hauriendo è puteo aquam, nunc hoſpitibus in menſis fercula miniſtrando, &c. vel ſolùm exhibet aliquod ipſorum: Si omnia exhibet, aut adminiſtrat, & hoc per maiorem partem diei, & magna cum continuatione, ob multitudinem hoſpitum occurrentium, tunc abſque dubio immunis erit à ieiunio. Si verò ſolùm exhibet aliquod ex præfatis miniſteriis etiam per totum diem, nullo modo erit à ieiunio immunis, quia in hoc exiguus reperitur labor.

QVÆSTIO LXXXV.

An famuli comitantes rhedas, ſeu aurigas dominorum eximantur à ieiunio?

AFfirmant (apud Paſqualigum) Trullench *lib.* 5. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 13. ſed certè Trullench non loquitur expreſsè de præſenti caſu citato loco: Nam ſolùm ait hæc verba loquendo de iis, qui ob laborem excuſantur à ieiunio: *Item curſores, & famuli, qui pedites inſequuntur dominum.* Intellige iter agentem equeſtrem. Sed quidquid hic Author velit ad propoſitam quæſtionem.

Clariùs ſub diſtinctione reſpondeo: Non eximi quidem regulariter loquendo; quia labor eorum, & levis eſt, & intermiſſus, cùm ſolùm duret per aliquas horas diei. Eximi tamen caſu, quo per totum diem diſcurrerent, aut comitarentur per civitatem; quia tunc labor eorum eſſet gravis, & notabilis, ac proinde ſufficiens ſatis ad excuſandos dictos famulus à ieiunio. Sic Paſqualig. *deciſ.* 308. *n.* 1. *&* 2. qui adhuc illos à ieiunio excuſat, quamvis ſolùm per maiorem partem diei comitentur dominorum rhedas. Sed ego hoc additum minimè admitto.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LXXXVI.

An etiam eximantur à ieiunio famuli, quando vt inseruiant dominis, coguntur valde differre prandium?

Respondeo; Etiam eximi. Quia in hoc casu ieiunium evaderet nimis onerosum, & affligeret supra mensuram afflictionis, quam intendit Ecclesia. Sic Llamas 3.p. *Method.* c.5. §.21. pag. 519. *vers. Excusantur etiam illi*, & Pasqualig. *loc. cit. n.* 4. qui benè monet, quod nihilominus hortandi sunt prædicti famuli, vt ieiunent meliori modo, quo possunt, sumendo aliquid cibi ipso manè, vt interim possint sustinere afflictionem ieiunij: hoc enim licitè in eo casu posse fieri sine fractione ieiunij, constat ex dictis sup. *disp.* 5. *q.* 24.

QVÆSTIO LXXXVII.

An Typographi tractantes torcular, & prælum, sint immunes à ieiunio?

Respondeo: Esse immunes. Quia labor istorum corporalis verè est maximus, cùm debeant ducere, & reducere, & premere prælum, ad quod robustæ vires requiruntur: ergo. Sic Diana, Trullench, Pasqualigus, Machado *loc.* statim *cit.*

QVÆSTIO LXXXVIII.

An etiam compositores Characterum in ordine ad impressionem sint exempti à lege ieiunij?

Negant Diana *p.*4. *tract.*4. *resol.*134. Trullench *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *dub.*7. Gordonus *lib.*6. *Theol. Moral. q.*18. *cap.*6. §. *Secunda excusans*, & Pasqualig. *decis.*309. *n.*1. quia in hoc exercitio nullus ferè (inquiunt) intervenit labor ingenij, & labor corporalis nimis moderatus est, cùm fiat absque vlla omninò agitatione corporis: ergo nullo ex capite possunt excusari à ieiunio.

Sed certè probabiliter respondeo: Adhuc esse exemptos à ieiunio, si per totum diem componant. *Primò*, quia dicti compositores Characterum verè veniunt nomine *Artificum*, vel *opificum*: at isti ex declaratione Eugenij IV. eximuntur à legibus ieiunij: ergo & compositores. *Secundò*, quia probabilissimum est, quod scriptores, qui per totum diem scribunt, immunes sint à ieiunio, vt ipsemet Pasqualigus fatetur, & tenet *decis.*335. (de quo infrà:) ergo etiam est probabilissimum, quod etiam sint à ieiunio immunes compositores Characterum, si per totum diem componant. *Tertiò*, quia falsum est prorsus, quod in exercitio compositionis nullus ferè interveniat labor ingenij, aut corporalis; quia licèt labor ingenij sit modicus, non est tamen minor labore scribentium, & labor corporalis ex se, & præcipuè ex continuatione per totum diem, & per partem noctis, satis est notabilis, & magnus, sufficiens ad excusandum quemquam à ieiunio. Præterquam quod dicto labori accedit alter non modicus, quem in levandis, & portandis formis, & eis in torculari ponendis dicti compositores habent: ergo exempti erunt à ieiunio. Et ita post hæc scripta inveni hanc nostram sententiam vt probabilem amplecti Machado *tom.*2. *lib.*6. *part* 8. *decum.*4. *n.*2. quem citat, & iam sequitur Diana *part.*8. *tract.*7. *resol.*56.

QVÆSTIO LXXXIX.

An nautæ remigantes eximantur à ieiunio?

Respondeo: Eximi. Quia labor eorum est ingens. Sic omnes Doctores, & expressè Pasqualigus *decis.*310. Addens, id esse verum adhuc in casu, quo non remigent per totum diem, & etiam in casu, quo per aliquem diem cessent à remigando, imò & per plures; quia si his diebus, in quibus non laborant, ieiunarent, nimis debilitarentur pro tempore pro quo est laborandum.

QVÆSTIO XC.

An nautæ regentes, & tractantes vela etiam à ieiunio eximantur?

Respondeo: Etiam eximi. Quia horum exercitium est etiam valde laboriosum, cum debeant suspendere, tendere, & complicare vela, anchoras parare, iacere, & retrahere, & alia huiusmodi exercere, prout occasio tulerit. Sic Pasqualig. *loc. cit. n.* 3. Addens id esse verum adhuc in casu, quo non occupentur continuò in dictis exercitiis, eo quòd debeant semper esse ad id parati, & habere vires promptas.

QVÆSTIO XCI.

An milites exempti sint à ieiunio?

Respondeo dicendum esse exemptos, si degant in castris contra hostes, aut iter agant, aut exerceantur in arte militari, aut excubias agant, aut etiam si degentes intra munitiones, credant probabiliter futuram esse occasionem pugnandi. Quia valde laboriosum id est. Sic Pasqualig. *decis.*311. Legatur.

QVÆSTIO XCII.

An ornantes templa teneantur ad ieiunium?

Respondeo: Non teneri, si saltem per maiorem partem diei in hoc exercitio detineantur. Quia labor ornantium templa est notabilis, cùm huc illucque discurrant, portent ornamenta, ascendant, descendant schalas, &c. ergo sufficiens ad excusandum à ieiunio. Sic Molfes. 1. *p. sum. tract.* 10. *c.*4. *n.*42. Addens, & benè, cùm communis eadem sit ratio, id habere locum etiam in Religiosis templa ornantibus. Bonac. *disp. vlt. cit. q.*1. *punct. vlt. num.* 13. Bassæus *verb. Ieiunium* 2. *n.*9. Trullench *cap.*2. *cit. dub.*7. *n.*15. Pasqualig. *decis.*312. Lessius *lib.*4. *de iust. cap.*2. *dub.*6. *num.*44. & alij.

QVÆSTIO XCIII.

An iter pedestre facientes excusentur à ieiunio?

Respondeo: Excusari. Quia iter pedestre valde debilitat, & lassat; ergo opus est iter agentibus maiori, & frequentiori cibo, quàm exigit ieiunium ad restaurandum corpus. Sic S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *art.*4. *ad* 3. Gabriel *dist.*15. *q.*3. *art.*2. *notab.*4. Palud. *q.*4. *n.*20. Palat. *disp.*8. Durand. *q.*10. Richard. *art.*3. *q.*4. Angel. *verb. Ieiunium*, *n.*15. Sylnest. *n.*24. Rosella *n.*21. Bassæus *n.*7. Ghislinus *n.*21. Nauar. *c.*21. *n.*16. *in fine*, Angles *q.*6. *de ieiun. diff.* 19. *dub.* 1. *in fine*, Azor. 1. *p. lib.*7. *cap.*17. *q.*9. Lessius *lib.*4. *c.*2. *n.*43. Reginald.

lib.4.n.217. Filliuc. *tract.27.p.2.n.119.& 125.* Bonac. *disp.ult.de precept. Eccles.q.1.punct.ult.n.11.* Sanchez *lib.5.consil.c.1.dub.10.n.1.* Fagund. *lib.1.cit.c.8.n.17.* Sancius *in select.disp.51.n.21.* Trullench *lib.3.in Decalog.cap.2.dub.7.* Pasqualig. *decis.313.* & alij penes ipsum.

QVÆSTIO XCIV.

An iter pedestre unius diei sufficiat ad excusandum à ieiunio illius diei?

NEgativam sententiam tenere nonnullos Authores, ait Pasqualig. *decis.313.n.3.* per hæc verba: Sed difficultas est, an debeat esse iter longum, an verò breve? Quidam ex Doctoribus citatis volunt, quod sit iter plurium dierum, vt excuset à ieiunio. Alij absolutè loquuntur, nec definiunt dies. Ita ille. Sed ego attentè legi ferè omnes Authores suprà citatos, & nullum inveni requirentem iter plurium dierum, vt excuset aliquem iter agentem à ieiunio vnius diei, in quo iter pedibus agit. Solùm enim dicunt excusari à ieiunio, qui longum iter pedestre suscipit, quod quid diversum est, vt infrà. Vnde

Vt certissimum respondeo dicendum: Quod ad excusandum à ieiunio vnius diei, sufficiat iter vnius diei, si in illo contingat ieiunium. Quia in illo die datur sufficiens fatigatio ad solvendam obligationem ieiunij pro illo die: ergo. Sic Pasqualig. *loc.cit.* & credo quod omnes communiter. Nam difficultas solùm potest esse de longitudine itineris, quanta videlicet debeat esse, vt excuset à ieiunio, de qua difficultate iam dicam.

QVÆSTIO XCV.

An iter pedestre septem milliarium sufficiat ad tollendam obligationem ieiunandi?

AFfirmat Pasqualigus in praxi ieiunij *decis.313. n.4.* his verbis: Respondeo quod præscindendo à quibuscumque circumstantiis, septem, aut octo milliaria sufficiunt, vt cesset obligatio ieiunandi. Hanc sententiam videtur tenuisse anteà Sanch. *lib.5. consil.dub.10.n.3.* quatenus docet, non excusari à ieiunio illum, qui iter faceret pedestris per vnam, & dimidiam leucam. Per quod clarè innuit excusari, si iter non ita breve pedestris confecerit, nempe si per sex, aut septem milliaria, seu per duas leucas.

Negat verò è contra Azot. *loc. cit.* requirens ad tollendam dictam obligationem, vt iter sit quindecim, aut duodeviginti milliarium (quæ quinque, vel septem leucas Hispanicas continent.) Bonacina requirens etiam quindecim, aut viginti milliaria, & Fagundez requirens quindecim milliaria (hoc est quinque leucas) plus minusve.

Sed ego mediâ viâ incedendo respondeo: Nec sufficere iter pedestre septem milliarium ad eximendum quem à ieiunio, vt vult Pasqualigus, nec esse ad id necessarium iter quindecim, aut viginti milliarium, vt Azorio, Bonacinæ, & Fagundio placet; Sed sufficere, & esse omnino necessarium, præcisis aliis circumstantiis, iter novem milliarium, seu trium leucarum ad tollendam obligationem ieiunij. Quia huiusmodi iter absolutè loquendo sufficit, & requiritur ad generandam eam lassitudinem corporis, & defectionem spirituum animalium, quæ vt restaurari possint, necessariò requirat, ac petat multiplicem refectionem, quam vetat ieiunium.

QVÆSTIO XCVI.

An adhuc brevius iter pedestre possit in aliquo casu tollere obligationem ieiunandi?

REspondeo posse, & in multis casibus. *Primò*, casu quo quis non sit assuetus iter pedibus agere. *Secundò*, casu quo quis ita sit delicatæ complexionis, vt ex brevi itinere contraheret tantam lassitudinem, sicut alius ex magno. *Tertiò*, casu quo via sit valde ardua, & montuosa, aut luto valde obsita. *Quartò*, casu quo iter fiat tempore æstatis. In his ergo, aut aliis similibus casibus sufficient pauciora milliaria, nempe quinque, aut sex, plus minusve ad tollendam obligationem ieiunij. Sic ex Pasqualigo *loc.cit.n.5.* addens *n.7.* idem omnino esse dicendum de ieiuniis ex voto debitis; ab his enim iuxta Doctrinam traditam iter pedestre etiam liberabit.

QVÆSTIO XCVII.

An muliones, & agasones, qui pedestres ducunt, aut comitantur bestias, aut currus, sint etiam liberi à ieiunio?

REspondeo esse liberos casu, quo conficiant iter suprà assignatum, imò & brevius, cùm præter laborem itineris fatigentur etiam in ducendis bestiis, aut curribus. Sic omnes Doctores, quamvis inter se discordent in assignanda itineris distantia, vt vidimus.

QVÆSTIO XCVIII.

An si iter pedestre sit merè voluntarium, tollat tunc obligationem ieiunij?

NEgant Gabriel, Durand. Palud. Palat. Richard. Sylvester, Navar. Angles, Azot, Lessius, Reginald. Filliuc. Sanch. Fagundez, & Trullench *loc.q.93. cit.* quibus addi possunt (penes Pasqualigum) Tolet. *lib.6.c.4.n.2.* Villalob. *tract.23.diffic.4.n.10.* Layman *lib.4.tract.8.c.3.n.4.* Moure *2.p.sum.c.8.§.2.n.12.* & alij existimantes, quod ad hoc quod iter tollat obligationem ieiunij, requiratur quod aut necessitate suscipiatur, aut saltem non possit commodè differri.

Sed æquè probabiliter respondeo: Adhuc tollere obligationem ieiunandi, etiam casu, quo iter sit omnino voluntarium, & aliàs posset omnino differri. Ratio est, quia præceptum ieiunij non prohibet iter pedestre: ergo voluntariè omnino potest suscipi à quocumque, & ab eo non observari ieiunium, casu quo labor itineris sit magnus, & incompatibilis eum illo. Sic expressè docent Medina *lib.1. sum. cap.14.§.10.* Ariostis *in sum.lib.2. §. De ieiunio*, Sancius *in select. disp.51.n.21.* Ghislinus *verb. Ieiun. n.51.* Pasqualig. *decis.314. à n.3.* & Ioan. Henriq. *in sum.sect.16.q.29.* his addi possunt alij Doctores, qui absolutè, & sine limitatione docent, quod iter pedestre tollit obligationem ieiunij, veluti Ledesma *2.4.q.17.art.3.proposit.2.* Viguet. *c.7. instit. Theol. §.3. vers.2.* Sà *verb. Ieiun.n.9* Bonac. *punct.ult.cit.n.11.* Rodrig. *1.p.sum.c.23.n.1.* Ortiz *in sum.c.19.n.12.* Lublin. *verb. Ieiun.n.5.* Bassæus *verb. Ieiun.2.n.7.* & alij. Imò & Sanchez iam sibi contrarius idem docet *lib.5. consil. c.1.dub.7.n.16.& 17.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XCIX.

An cursores, qui per totum diem currunt (Hispanè los que todo el dia corren la posta) *teneantur ieiunare?*

REspoodeo non teneri. Quia labor cursorum gravissimus est, cùm fiat magna agitatiooe corporis: ergo potentissimus ad liberandos eos à ieiunio. Sic omnes communiter Doctores, præcipuè Summa Corona *c.1.n.26.* Tolet. *lib.6.c.4.n.2.* Medina *lib.1. sum.c.14.§.10.* Viguer. *c.7. instit. Theolog.§.3.vers.2.in fine*, Ortia *in sum.c.19.n.12.* Lublin. *1.p.sum.verb.Ieiunium,n.5.* Layman *lib.4. Theolog. Moral.tract.8.c.3. n.3.* Thom. Sanchez *lib.5.consil.cap.1.dub.2.n.6.* Ioan. Sanchez *disp.54.n.21.* & Trulleoch *lib.3.in Decalog. cap.2. dub.7. num.12.* qoos omnes citat, ac seqoitur Pasqualig. *decis.315.n.1.& 2.* Addens, & bene *n.3.* idem esse dicendum de illo, qui per vnicum solum diem curreret. His Authoribus addi possunt Palud. *in 4.dist.15.q.4.§.Quantum ad 2.* vbi excusat à ieiunio cursores equitum qoando trotant, quia labor (inquit) multùm consumit de homido, quia nimis gravarentur vna vice ad sufficientiam sumere: Iidem videntur excusari non solùm si sine tali officio non possuot vivere, quia tunc paupertas excusat, sed etiam si aliter possent vivere, sed non æquè bene, &c. Hæc ille, & alij communiter.

Quod si inquiras, an idem dicendum sit de illis, qui ad certum diem ad currendom se locaut, si habeant aliàs unde aliundè vivant?

Negativè respondet Palud. *loc. cit.* hæc adjiciens verba: Quia aliud est de illis, qui ad certum diem se locant, qui non debent se locare, nisi possint tunc ieiunare, si habent aliàs vnde tunc vivant, & noo solùm pro tunc, sed pro aliàs. Aliud de alio, qui locat se ad totum annum, & ad tale servitium; qui si exciperet, quod nuoquam trotaret in die ieiunij, non inveniret qui eum reciperet. Ita Paludan. quem sequuntur Sylvest. *verb. Ieiunium. q.9. n.24.* Gabr. *in 4 dist.16. q.3. art.1. notab.4.* Angles *q. 6. de ieiunios diff.11.dub.5.posit.2.*

Sed probabiliùs longè respondeo: Adhuc eximi à ieiunio in dicto casu. Quia ex vna parte ille cursor magnum pateretur laborem incompatibilem cum ieiunio: ex alia etiam potest suscipere opera voluntaria cum ieiunio incompatibilia, vt quæstione antecedenti manet probatum: ergo. Sic expressè Saochea, Trulleneh, & Pasqualig. *loc. cit.*

QVÆSTIO C.

An saltem cursores, qui vnicum tantùm cursum in die conficiunt (Hispanè los Postillones que corren vna posta*) teneantur ieiunare?*

AFfirmant Pasqualig. *loc.cit.n.6.* per hæc verba: De eo autem qui currit tantùm vnicum cursum, vulgo *vna posta*, & vulgo dicuntur *Postiglioni*, dicendum est, non esse immunes à ieiunio, nisi ex aliqua alia ratione excosentur. Cum enim sint assueti tali officio, & labor sit brevis horam vnicam vix exceedens, parom, aut nihil fatigantur. Præsertim quia quando currendum est, vna, aut altera vncia panis, aut alterius cibi, cum duobus, aut tribus poculis vini, quo plurimùm homines isti recreantur, possint se reficere. Ita ille.

Sed probabiliter certè respondeo: Adhuc oon teneri. *Primò*, quia labor Postilionis ingens est, & maximus, & notabilem ex se lassitudinem geoerans; itam quamvis sit labor brevis horam voicam non exeedens, est tamen intensissimos, vtpotè causatus ex velocissimo equi motu, & cursu; & ideo æquivalet labori longo: ergo sufficiens ad liberandum Postilionem à ieiunio.

Secundò, quia Postiliones post confectum cursum, statim revertuntur ad hospitium, vnde exiere, & semper sunt parati ad currendum de oouo, ad quod totum reqnirunt præhabere magnas, & robustas vires, vt possint suum consuetum exercitium implere: ergo non tenentur eas per ieiunium relaxare: ergo non tenentur ad illud.

Tertiò, contra Pasqualigum sic ad hominem arguo. Nam si (vt ipse docet *decis.295.n.3.& 310.*) nec Remigantes, nec Regentes, tractantes vela navigij, nec Bajuli tenentur ieiunare, adhuc quando otiosè expectant occasiones laborandi, ne per ieiunium relaxent vires, & fiant inhabiles adveniente occasione ad laborandum: potiori iure non tenebuntur ad ieiunium Postiliooes, ob eandem rationem, & ob aliam quam habent ex labore præsenti consurgeotem. Legantur dicta à oobis *q.65.89.& 90.*

QVÆSTIO CI.

An iter facientes equis teneantur ad ieiunium?

AFfirmant Bonac. *disp.vlt. de legib.q.1.punct.vlt. n.11.* vbi sic habet *in 1.edit.* Secus dicendum videtur regulariter loquendo, de iis qui equestre iter aggrediuntur; nam hoc genus itineris faciliùs peragitur cum ieiunio, quàm expleto ventre. Sic ille. Verum est, quod *in 2.edit.* hanc suam sententiam limitat his verbis: Hoc tamen limita modò iter breve non sit, & probabile non sit superventuram debilitatem; nam si dubium sit superventuræ debilitatis, non est obligatio ieiunandi, quia ad ieiunium non tenetur, qui officio suo fungi nō potest cum ieiunio. Ita ille. Filliuc. *tract.27.p.2.n.122.* Tolet. *lib.6.c.4.n.5.* Sanch. *lib.5.consil.c.1.dub.10.n.4.* Fagund. *lib.1.cit.c.8. n.17.* Azor. *lib.7.cit.c.17.q.9.* Trullench *lib.3 in Decal. c.2.dub.7.n.12.* Bassæus *loc.cit.* & alij qui dum docent quod iter excusat à ieiunio, limitant ad pedestre.

Negat verò è contra Ortiz *in sum.c.19.n.7.& 10. fol.173.& 174.* asserens absolutè non teoeri equitantes in itinere ad ieiunium.

Distinguit tandem Pasqualig. *decis.316.* doceos teneri quidem equitantes ieiunare, si iter sit breve, & equus placidus, & obtemperans, gressu facilis, & sine agitatione incedens: Excusari verò à ieiunio, si iter sit plurium dierom, & præsertim in æstate, aut iter faciant equis conductis, qui nimium lassant equitantes, illos valde concutientes.

Sed probabiliter absolutè respondeo, qood equitantes non teneantur ad ieionium, casu quo iter sit aut plurium dierum, aut nimis longum, etiamsi non sit plurium, sed solùm vnios diei. Ratio est, quia in hoc casu, quamvis equus sit placidus, & gressu facilis, &c. nihilomiovs tamen equitans valdè defatigatur, & lassatur ex agitatione equi, & longitudine itineris, quæ maximam molestiam affert itinerantibus, vt experti satis sumus, licèt non ob id, Deo dentor gratiæ, à ieiuniis excusati voluimus. Sic docet Ortiz *loc.cit.* cuius sententiam refert, nec improbat Diana *1.p. tract.9. resol.46.* imò illam expressè approbat *p.8.tr.7.resol.40.* & illum pro hac parte citatum seqoitur Machado *in sum. tom.2. lib.6.p.6.tr.6. docum.3. n.1.* vbi sic ait: [Muchos absolutamente niegan que esten escusados del ayuno, los que caminan cavalleros; otros lo conceden con tantos requisitos, y limitationes, que no sirve mas que dexar

abierta la puerta a mil eſcrupulos, y temores, de ſi el viage ſe pudo dexar para tiempo que no fueſſe de ayuno; ſi ſe hizo con neceſſidad, ò ſin ella, ò ſi el canſancio que reſulta es incompatible, ò no con el ayuno, ò viage muy largo; condiciones todas que mas ſirven de affligir, que de aleuiar a vn pobre eaminante. Con que no dudo, ſino que aſſi los Confeſſores, como los penitentes deuen en eſta razon a un Autor graue, que con mucha probabilidad, y piedad eſcuſa abſolutamente del precepto del ayuno a todos los que caminan caualleros, como quiera que ſea, aunque el viage no ſea neceſſario, porque juzga, que ſiempre el caminar, aunque no ſea a pie, trae conſigo trabajo incompatible con el ayuno.] Ita Machado, & ex illo *in* 8. *p. loc. cit.* Diana.

In caſu autem quo iter ſit plurium dierum, id planius conſtat, & expreſsè docent Bonacina, vt vidimus (caſu ad minus quo timeatur debilitas) Sanchez *loc. cit. n.*5. Filliuc. & Trullench *loc. cit.* & Paſqualig. *loc. cit.* Addens tunc equitantes immunes eſſe à ieiunio, etiam ab initio itineris, eo quòd non ſit ſolùm attendendus præſens ſtatus, ſed etiam futurus. Sic etiam Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 3. ita dicens: Id obiter hoc loco annotare placet, quamvis Doctores communiter, cùm de iter facientibus quæſtionem mouent, ſolos pedeſtres à ieiunij lege exemptos eſſe dicant, non rarò tamen accidere, vt etiam qui equo, aut curru vehuntur, non paucorum, ſed octo, aut decem dierum itinere, corporis concuſſionem patiantur, ob quam ieiunium difficulter perferant. Verumtamen in hac re certa regula tradi non poteſt, niſi quam ſæpius dedi, Eccleſiaſticam legem non obligare cum magna difficultate. Hucvſque ille, & noviſſimè id iterum docet Diana *part.* 10. *tract.* 1 a. *reſol.* 39. & Martin. de S. Ioſeph *tom.* 1. *ſum. lib.* 2. *tr.* 1 a. *de itin. n.* 6.

QVÆSTIO CII.

An equitantes, qui vnico die decem, aut octo leucas conficiunt, ſint immunes à ieiunio illius diei?

NEgare videntur Authores pro prima ſententia nuper adducti, cùm ſolùm affirment illos duntaxat eſſe immunes à ieiunio, qui iter plurium dierum aggrediuntur equeſtres.

Sed (iuxta dicta) probabiliùs reſpondeo: Eſſe immunes à ieiunio illius diei, in quo equitantes decem, aut octo leucas (quæ triginta, aut viginti quatuor milliaria continent) conficiunt. Ratio eſt, quia qui vnico die decem, aut octo leucas equitant, ſufficienter laborant, & fatigantur, & debilitantur eorum vires: ergo ſufficientem cauſam habent ad hoc, vt eodemmet die à ieiunio excuſentur. Confirmatur primò hæc ſententia ex doctrina *queſt.* 94. tradita: Nam iter vnius diei, dummodo ſit ad minus novem milliarium, ſufficit ad excuſandum à ieiunio illius diei iter pedibus agentem: ergo ſimiliter iter equeſtre vnius diei, dummodo ſit triginta, aut viginti quatuor milliarium (quæ continent decem, aut octo leucas Hiſpanicas) excuſare debet à ieiunio pro illo die iter equo agentem. Confirmatur 2. ex nuper dictis. Quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum magna difficultate: at ſic eſt, quod qui vnico die equitat itinere decem, aut octo leucarum, difficulter perfert ieiunium, vt experto conſtat: ergo in tali caſu non obligat lex ieiunij. Sic Ortiz *loc. cit.* dum abſolutè docet non teneri equitantes legibus ieiunij. Imò & id innuit Viguer. *cap.* 7. *de virtute temperantia*, §. 3. *verſu* 1. *fol. mihi* 69. dum etiam abſolutè hæc verba profert, §. *Itinerantes.* Equitantes verò, vbi eſſet magnus labor, & difficultas non modica ieiunandi propter alterationem, etiam cenſentur excuſati. Sic ille. Et ſic debent ſentire Diana, & Machado, vt conſtat ex nuper dictis.

QVÆSTIO CIII.

An iter equeſtre brevius aſſignato, poſſit aliquando liberare equitem à lege ieiunij?

REſpondeo poſſe. *Primò*, quando quis ratione complexionis faciliùs contrahit gravem laſſitudinem ex concuſſione equi. *Secundò*, quando quis in æſtate equitat. Et tandem in omnibus aliis caſibus, quos ſupra *q.* 96. pro pedeſtri itinerante aſſignavimus, & in aliis aſſignatis à Paſqualigo in ſua ſententia. In his ergo, vt quis à ieiunio ratione itineris excuſetur, ſufficiet equitare pauciora milliaria, nempe quindecim, aut decem & octo (id eſt quinque, aut ſex leucas) quia ex equitatione earum ſufficientem laborem recipiet, quo excuſari à ieiunio poſſit.

QVÆSTIO CIV.

An qui lectica, aut curru, vel quadriga iter faciunt, à ieiunij lege eximantur?

NEgat abſolutè Paſqualig. *decif.* 317. *n.* 1. *&* 2. afferens pro ſe Filliucium, Bonacinam, & omnes ferè alios, quos ſupra *q.* 101. pro prima ſententia citavimus. Sed certè ex his Doctoribus Bonac. *in noua edit. loc. cit. n.* 11. apertè docet excuſari à ieiunio illum, qui lectica, aut curru iter per plures dies facit, ſicut excuſatur equitans. Alij verò Doctores id expreſsè non negant, vt ipſemet Paſqualigus fatetur, quamvis ex eorum doctrina id colligatur. Sed quidquid ſit de hoc,

Reſpondeo dicendum, quod qui lectica, aut curru iter vnius, vel duorum dierum facit, nullo modo eximatur à lege ieiunij (niſi id contingat, vt poteſt, ex circumſtantia perſonæ, eo quòd ſit capitis valde debilis, & inflexio lecticæ, aut currus augeat debilitatem perſonæ ieiunantis.) Quia in tali itinere, ob eius brevitatem modicus intervenit labor, & ideò inſufficiens ad ſolvendam obligationem ieiunij. Secus verò dicendum eſt de illo, qui lectica, curru, aut quadriga per plures dies iter aſſumeret, & faceret; nam tunc iſte ſi timeret ad minus debilitatem ſuperventuram, verè eximeretur à ieiunio, etiam ab initio itineris, eo quòd ab illo incipit fatigatio membrorum, laſſitudo, & debilitas magna, quam ex longo itinere, concuſſione currus, aut quadrigæ paſſurus eſt. Sic Bonac. *diſp. vlt. punct. vlt. n.* 11. *in noua edit.* per hæc verba: Idem dic dum iter curru, aut lectica peragitur; nam ſi currus valdè concutiat, aut iter adeo longum ſit, vt probabiliter dubitari poſſit de superventura debilitate ob magnam itineris defatigationem, ceſſat obligatio ieiunandi. Ita Filliuc. *n.* 122. & alij. Hucvſque Bonacina, & Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 12. *dub.* 7. *n.* 12. qui addit contrarium dicendum caſu, quo nulla, vel valde modica defatigatio contingant. Quod verum puto, ſi id ex magno itinere ita eveniret, quod dubito, & valde. Lege Dianam *p.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 40. *&* *p.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 39. & Martinum de S. Ioſeph *loc. cit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO CV.

An possit quis conducere operarios, quos probabiliter scit non esse ieiunaturos?

AFfirmat Angles *q.6. de ieiunio, diffic.10. dub.3.* quia præsumere (inquit) tenetur illos necessitate cogi ad laborandum: dubia enim sunt in meliorem partem interpretanda.

Sed absolutè respondeo dicendum, posse eos conducere, etiamsi evidenter sciat, absque necessitate laborare, & non esse ieiunaturos. Quia (vt suprà est habitum) etiamsi operarij sint divites, non tenentur desistere à labore, vt ieiunent. Sic tenent communiter omnes Doctores, præcipuè statim citandi.

QVÆSTIO CVI.

An liceat conducere operarios cum pacto, quod non ieiunent?

NEgant D.Thom. *in 4.dist.15.q.3.art.2.q.4.ad 3. in fine*, & ex illo Durand. *in 4.dist.15.q.10.n.6.* Palud. *q.4.n.18.* Richard. *art.3.q.4.* Caiet. *2.2.q.147. art.4.§. In eodem articulo.* Sylvest. *verb. Ieiunium, q.9. n.24.* Angles *loc.cit.dub.2.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.3.dub.7.n.8.* Summa Corona, Vega, Gherios, & Gabriel apud Pasqualigum *citandum*. Fundamentum illorum est, quia eis impediunt observationem præcepti ieiunij, ad quam parati sunt.

Sed probabiliùs respondeo: Licere. *Primò*, quia conducens operarios cum pacto, quod non ieiunent, non inducit eos ad violandum præceptum Ecclesiæ, cum tales operarij non obligentur præcepto ieiunij; vt supponimus ex dictis à *q.60.* ergo non peccat illos conducens: patet quia solùm posset peccare, in quantùm ad peccandum eos conduceret. *Secundò*, quia licitum est conductori minuere mercedem operarij ieiunantis; eo quòd ieiunium servans minùs solito laboret, vt docet Caiet. *2.2.q.147.art.4. vers. In eodem articulo.* Quia non debet maiorem mercedem promittere, quàm mereatur operarius: ergo etiam erit ei licitum in pactum ducere ne ieiunet, vt patet. Sic Fagundez *præcept.4. Eccles. lib.1. c.8.n.16.* Pasqualig. *decis.323.* & Sanchez *lib.5.consil.* (non 1. vt leges apud Pasqualigum) *dub.8. n.2.* Addens, & bene, secus dicendum esse casu, quo quis conduceret operarios ad laborem non excusantem à ieiunio; quia tunc peccaret mortaliter conducens eum conditione, vt non ieiunent, nisi necessitas operis exigat festinationem, & non posset invenire plures operarios, qui tempore necessario perficerent: & in hoc casu tenet verum prima opinio. Sic Card. Tolet. & alij iuniores. Hucvsque Sanchez.

QVÆSTIO CVII.

An paterfamilias possit in die ieiunij imponere famulis opera incompossibilia cum ieiunio?

NEgant posse absque incursione mortalis casu, quo dicta opera, quæ imponit, in aliam diem differri possint, Palud. *in 4.dist.15.q.5.* & Gabr. *ibi, q.3.* quos citat hic, & sequitur Angles *q.7.de ieiunio, diff.2.append.vnic.* Navar. *c.21.n.27.vers. Octavò peccat,* Azor. *lib.7.c.21.q.12.* Sà *verb. Ieiunium, n.16.* Tolet. *lib.6.cap.5.n.1.* Fagund. *de 4.præcept. Eccles.lib.1. cap.10.n.11.* Sylvius *2.2.q.147.n.1.in fine,* Lublinus *verb. Ieiunium, n.22.* Reginald. *lib.4.n.201.213.&218.* Rodrig. *1.p.sum.c.23.n.5.* & alij penes Pasqualigum. Fundamentum eorum est, quia paterfamilias tenetur suam familiam à præcepto ieiunij implendo non impedire: ergo peccat, & mortaliter, si impediat.

Sed probabiliùs respondeo: Posse, quia famuli licitè possunt in diebus ieiunij exercere opera incompatibilia cum ieiunio, quia ab his abstinere non obligat præceptum ieiunij, vt suprà est habitum: ergo possunt Domini ea illis licitè imponere. Sic Bonac. *disp.vlt.de præc.Eccl.ant de legibus, q.1.punct.vlt. n.9. vers. Addo non solum,* Ortiz *in sum.cap.19.n.14.* Moure *p.2. exam.Theol.c.8,§.2.n.15.* vbi ait, id constare ex consuetudine recepta ab omnibus timoratis, & religiosis viris, qui non propter ieiunium subtrahunt servis de labore, neque operarios dimittunt. Sanch. *lib.5.consil.c.1.dub.9.n.2.* & penes illum docti iuniores, Trullench *lib.3.in Decal.c.2.dub.7.n.8.* Author casuum conscient. Bonon. *Anno 1636. casu 3. mens. Septembr.* & Pasqualig. *decis.324.* dicens sic debere tenere omnes qui putant laborem omninò voluntarium excusare à ieiunio.

QVÆSTIO CVIII.

An labor ingenij eximat ab obligatione ieiunij?

NEgant (apud Pasqualigum) Molfes. *1.p.sum.tr.10. c.4.n.43.* Sanch. *lib.5.Moral.consil.c.1.dub.7.n.7.* Lublin. *verb. Ieiun.n.5.* quibus addi possunt Abulens. *in c.6.Matth.q.143.* & Reginald. *lib.4.n.215.*

Sed probabiliùs longè, imò vt mihi certissimum respondeo: Eximere casu, quo sit magnus valde. Ratio est, quia labor magnus ingenij nimis solet corpus affligere, vt constat iis qui continuò studiis incumbunt: ergo tunc sufficientissimus est ad eximendum quem ab obligatione ieiunij. Sic Bonac. *loc.cit.n.10.* & penes illum Less. *lib.4.c.2.dub.6.n.43.* Layman. *lib.4.tract.8.c.3.n.3.* Trullench *loc.cit.n.13.* Bassæus *verb. Ieiunium 2.n.8.* & Ghislinus *n.21.lit.N.* & Pasqualig. *decis.325.* qui etiam citat Iosephum Anglez *q.6.de ieiunio, diff.10. append.1.* sed Angles non loquitur ibi de labore ingenij, sed corporis, vt legenti patebit.

QVÆSTIO CIX.

An concionatores, qui ex officio, obedientia, aut voto concionantur, eximantur à ieiunio?

REspondeo: Eximi casu, quo ieiunium sit incompatibile cum labore concionandi. Quia charitas, eiusque officia præferenda sunt ieiunio, *cap. Non mediocriter, de consecr. dist.5.* sic omnes Doctores, præcipuè penes Pasqual. *decis.326.* Caiet. *2.2.q.147. art.3.§. Ad hoc dicitur, & in sum. verb. Ieiunium, cap.3. vers. Ex pietate,* Palat. *ibi eod.verb.* Med. *C. de ieiun. quæst.de his qui ieiunare tenentur,* Navar. *cap.21.n.16.* Angles *q.6.de ieiun.diff.13.append.2.* Moure *p.2.sum. c.8.§.2.n.12.* Tolet. *lib.6.c.4.n.4.* & alij.

QVÆSTIO CX.

An etiam concionatores, qui ex mercede concionantur, eximantur à lege ieiunij?

NEgant (apud Pasqualig. *citandum*) omnes Authores *quæst. præced. citati*, quibus addi possunt Fagundez *de 4. præcept. Eccles. cap. 8, num. 19,*

& penes illum Sylveſt. *verb. Ieiunium, n.* 26. Ledeſma 2.4.*q.* 17.*art.* 3.*dub.* 9. & Azor *lib.* 7.*c.* 28. (aliàs 18.) *q.* 1. Binsfeld. *in Enchirid. poſt p.* 3.*c.* 33.*concl.* 9. & Philiarchus *de offic. Sacerd. tom.* 1.*p.* 2.*lib.* 3.*c.* 25. & alij. Sed ex Doctoribus, quos pro hac parte citat Paſqualigus, Nauar. *loc. cit. n.* 17. quem citat, & ſequitur Reginald. *loc. cit. n.* 219. cum limitatione loquitur, ait enim hanc ſententiam eſſe veram quando Concionatores concionarentur principaliter ob mercedem, vt ſolent mercenarij, non verò ſi concionarentur principaliter ob neceſſitatem ſuſtentandi ſe, vel ob pietatem, &c. Et minùs principaliter ob mercedem.

Sed abſolutè longè probabiliùs reſpondeo etiam eximi, quamvis ex mercede, vel quacumque alia cauſa concionentur, ſi commodè ieiunare non poſſunt. Quia mercenarij non tenentur ad ieiunium, quando eorum labor cum illo eſt incompoſſibilis, vt ſæpe eſt habitum: ergo nec tenentur Concionatores, etiamſi ob mercedem concionentur, caſu quo eorum labor ſit cum ieiunio incompoſſibilis. Sic penes Paſqualig. *deciſ.* 526.*n.* 2. Azor, Fagundez, Reginald. & Ledeſma locis à nobis pro prima ſententia adductis. Sed omnes hos Auctores malè citat Paſqualig. expreſsè enim ſunt pro prima ſententia, & pro illa citatur Fagundez à Diana; Gabriel *in* 4.*diſt.* 16.*q.* 5. *art.* 1.*notab.* 4. Palat. *diſt.* 15.*diſp.* 8. Sà *verb. Ieiunium, n.* 9. Loblinus *n.* 5. Tabiena *n.* 16. Ghiſlin. *n.* 21. *lit. Q,* Bonac. *punct. vlt. cit. n.* 13. Llamas 3.*p. Method. cap.* 5. §. 21. Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1.*dub.* 31. Diana 1.*p. tract.* 9. *reſol.* 11. Trullench *dub.* 7.*cit. n.* 15. & alij plures, quos citat & ſequitur Paſqualig. *loc. cit.* & eſt communis. Quamvis non ſit in explicando quando, aut quibus diebus Concionatores ratione laboris eximantur à ieiunio, eo quòd commodè non poſſint exercendo dictum munus ieiunare. Pro quo ſit,

QVÆSTIO CXI.

An Concionatores, qui quotidie in Quadrageſima concionantur, omnino à quadrageſimali ieiunio eximantur?

RESpondeo: Omnino eximi à ieiunio, etiam caſu, quo dicti habeant conciones elaboratas, & memoriæ mandatas. Quia ſolamet actio quotidiana concionandi eſt nimis laborioſa, non ſolùm ob vehementem agitationem corporalem, verùm etiam ob fixam mentis attentionem, quam neceſſariò habent: ergo illa ſola eſt ſufficiens ad eximendum Concionatorem à ieiunio omnino Quadrageſimæ. Adde quod conſuetudo id declarat, & tenet. Sic Diana 1.*p. tract.* 9.*reſol.* 10. Paſqualig. *loc. cit. n.* 3.4.& 5. & alij ſtatim citandi.

QVÆSTIO CXII.

An Concionatores, qui ſolùm quater, aut ter in ſingulis hebdomadis Quadrageſimæ concionantur, eximantur etiam omnino à ieiunio quadrageſimali?

RESpondeo etiam eximi. Tum ratione laboris actualis concionandi: Tum, quia debent conſervare vires, & robur ad commodè, & viriliter prædicandum, quod ieiunando malè poſſent præſtare. Sic Sanch. *lib.* 5.*conſil. c.* 1.*dub.* 13.*n.* 6. per hæc verba: Hinc concionatores, qui in Quadrageſima concionantur ter, vel quater in hebdomada, communiter, & regulariter excuſantur, ita vt in nullo die Quadrageſimæ teneantur ieiunare, & hoc maximè ſi cum fervore concionentur. Sic ille. Et poſt illum Ioan. Henriq. *in ſum. ſect.* 16. *q* 30. vbi ſic ait: [Por razon de piedad no eſtan obligados a ayunar los Predicadores que predican en la Quareſma los tres ſermones de cada ſemana, ſin que en eſto pueda auer dificultad alguna.] Ita ille. Paſqualig. *deciſ.* 326.*n.* 6. & Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2.*dub.* 7.*n.* 15. necnon Diana *p.* 10. *tract.* 11.*reſol.* 32. *in fine,* & Martinus de S. Ioſeph *tom.* 1. *lib.* 2. *de ieiun. tract.* 12.*n.* 14.

QVÆSTIO CXIII.

An Concionatores, qui ſolùm ſemel, aut bis in hebdomada concionantur, etiam à toto quadrageſimali ieiunio, vel ſaltem ab aliquo die ieiunij eximantur?

NEgativam ſententiam abſolutè docere Villalob. 1.*p. ſum. tract.* 23.*diff.* 3.*n.* 15. ait Ioan. Henriq. *in ſum. ſect.* 16.*q.* 30. per hæc verba: [Aunque Villalobos abſolutamente affirma, que de ninguna manera eſcuſa del ayuno el predicar vna vez cada ſemana, &c.] Ita ille. Sed certè Villalobos id non docet, quia nec de hac in ſpecie quæſtione agit. Solùm namque loquendo in communi de Prædicatoribus, *diff.* 4. (non 3.) *n.* 85. hæc habet: [Por la tercera cauſa que es piedad, ò mayor bien, alqual reduze la miſericordia, y caridad, ſe eſcuſan del ayuno los Predicadores, y otros Miniſtros de la Ygleſia, los Maeſtros, y Doctores que enſeñan a otros, quando no pueden hazer los tales oficios ayunando, como ſe colige de S. Thomas, y lo tienen Gabriel, Roſella, Tabiena, y otros. Mas de ordinario creo, que pueden eſtos ayunar, y en caſo de duda aprouecharanſe de la autoridad del Superior, &c.] Ita ille, & non amplius. Sed quidquid velit hic Author,

Ego ſub diſtinctione reſpondeo dicendum, quod licèt non eximantur à toto quadrageſimali ieiunio, niſi aliàs ſint debiles, & parvæ complexionis, ita vt coniuncta cum ieiunio impediat munus concionandi, vt Diana, Ioan. Henriquez, & Paſqualig. *loc. cit.* notant; benè tamen ab obligatione ieiunandi eo die, quo concionantur, cùm adſit ſufficiens labor, tam corporalis, quàm mentalis ad talem obligationem ſolvendam, & die etiam qui immediatè ante concionem præcedit, eo quòd aliàs amitterent neceſſarium vigorem pro concione. Sic Sanchez *dicto dub.* 13. *n.* 6. *cit.* ſic verba ſuprà relata proſequens: Et qui inter annum frequenter concionantur, videtur etiam quod non tenentur ieiunare in vigilia concionis, & in ipſo die. Ratio, quia hoc videtur requiſitum ad robur neceſſarium ad benè, & fructuosè concionandum, quia (vt viri docti dicunt) qui debet officium exercere, non tantùm attendere debet, an poſſit in hac Quadrageſima, vel in hoc die ſimul ieiunare, & prædicare, ſed etiam vt conſerventur vires, & poſſit plures dies, & Quadrageſimas prædicare. Sic docti iuniores. Hucvſque doctiſſ. Sanchez, & Paſqualig. *loc. cit. n.* 7. qui idem dicit dicendum de concionatoribus, qui veſpere concionantur, & ſimiliter de illis qui per annum diebus feſtis, quod ſcilicet nulli horum teneantur ieiunare, nec pridie ante concionem, nec in die concionis. Legatur etiam Trullench *loc. cit.* qui etiam concionatorem in vigilia concionis à ieiunio excuſat, & cum illo Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXIV.

An Confessarij omnes, tam qui ex officio, quàm qui voluntariè audiunt confessiones, excusentur à ieiunio, quando commodè ieiunare nequeunt?

NEgant excusari Confessarios, qui voluntariè, & non ex officio audiunt confessiones, Caietan. Tolet. Angles, & Monte, & alij *q.* 109. *&* 110. pro prima sententia relati.

Sed probabiliùs longè iuxta ibidem dicta respondeo: Omnes excusari casu, quo cum auditione confessionum incompatibile sit ieiunium. Ratio est, quia ex vna parte melius, & vtilius est audire confessiones, quàm ieiunare, & ex alia non prohibetur per præceptum ieiunij derelinquere opera voluntariè suscepta, etiam quando incompossibilia sunt cum ieiunio, vt suprà est habitum; ergo omnes debent eximi, quando commodè ieiunare non possunt. Sic Authores *q.* 110. pro nostra sententia adducti, & alij quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 331. *n.* 2. sed quando Confessarij possint, aut non commodè ieiunare, hic labor, hic difficultas est. Pro quo sit.

QVÆSTIO CXV.

An Confessarij, qui per totum ferè diem audiunt confessiones, excusentur ab obligatione ieiunandi?

AFfirmat excusari casu, quo audiant confessiones laboriosas, non verò si audiant confessiones faciles, & continentes duntaxat venialia, eo quòd in illis audiendis reperiatur magnus labor in interrogandis pœnitentibus, in exponendis peccatis, & circumstantiis, in decernenda obligatione pœnitentis, &c. in his verò minimè. Pasqualig. *decis.* 331. *n.* 3. *&* 4.

Sed absolutè sine distinctione respondeo: Omnes præfatos Confessarios excusari, siue audiant arduas Confessiones, siue non, dummodo per totum, aut ferè totum diem huic labori incumbant. Quia verè est magnus, tam spiritui, quàm corpori labor. Et quamvis in auditione Confessionum continentium tantùm venialia, non reperiatur tantus labor, ac in audiendis aliis, quæ mortalia continent, reperitur tamen sufficiens ad eximendum Confessorem assiduè illas audientem à ieiunio, cùm adhuc in illis audiendis ita defatigetur mens, & debilitetur caput, quod tatus spiritus sit, qui tantum onus plures per horas sustinere possit, vt constat. Adde, quod in praxi difficile est, quod Confessores assiduè audiant Confessiones, & omnes sint venialium. Vtinam id contingeret, Sed proh dolor!

QVÆSTIO CXVI.

An Lectores Theologiæ, Iuris Civilis, & Canonici, Medicinæ, & Philosophiæ excusentur à ieiunio?

NEgant Sanchez *lib.* 5. *consil. cap.* 1. *dub.* 13. *n.* 8. & Villalob. *p.* 1. *sum. tract.* 23. *diff.* 4. *n.* 5. quia existimant, quod labor qui in legenda quotidie vnica lectione invenitur, levis, & modicus sit.

Affirmant verò è contra alij, absolutè docentes excusari prædictos Lectores à ieiunio. Ita Molfes. *in sum. p.* 1. *tract.* 10. *c.* 14. *n.* 48. Llamas 3. *p. Method. c.* 5. §. 21. *pag. mihi* 519. Gordon. *lib.* 6. *Theolog. moral. q.* 18.

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

c. 6. *in fine*, & Ledesma 2. 4. *q.* 17. *art.* 3. *post* 2. *proposit* quamvis hic Author loquatur de Lectoribus conductis.

Alij tandem sub distinctione docent; excusari dictos Lectores à ieiunio, quando eorum labor est notabilis, seu improbus, aliàs non. Ita Gabr. *in* 4. *dist.* 16. *q.* 3. *art.* 1. *notab.* 4. Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. §. *Ad hoc dicitur*, Sylvius *ibid. art.* 4. *vers. Maius bonum*, Sylvest. *verb. Ieiunium*, *n.* 26. Lublin. *n.* 5. Bassæus *verb. Ieiunium* 2. *n.* 9. Tolet. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 4. Fagundez *de* 4. *præcept. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 19. & penes illum Rosella *verb. Ieiunium*, *n.* 21. Medina *C. de ieiunio, quæst. de iis qui ad ieiun. tenentur*, Nauar. *cap.* 21. *n.* 16. & Major *in* 4. *dist.* 16. *&* *dist.* 15. *q.* 3. *col.* 3. Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 1 *q.* 1. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 17. Diana 1. *p. tract.* 9. *resol.* 10 & alij. Et licet bene, sed non clarè docent quando dicti Lectores, & Cathedratici subeant ex lectione magnum laborem, quo stante non possint commodè ieiunare; & ideò exempti sint à ieiunio. Declarando ergo eorum mentes.

Respondeo dicendum: Quod dicti Lectores, & Cathedratici; tunc censendi sunt esse à ieiunij legibus immunes, quando cum lectione quam suis discipulis dictant, adiungunt studium necessarium pro illa cum plausu magno legenda; quia tunc est magnus, & notabilis labor sufficiens ad solvendam obligationem ieiunij. Secus verò, quando legunt lectiones iam ordinatas, & pluries in Cathedra repetitas; quia tunc levis est labor, qui in eas dictando reperitur; & ideò insufficiens ad excusandum à ieiunio, nisi aliàs ex accidenti cum lectione adiungeretur aliarum rerum studium; quia tunc iam ex vtroque labore resultaret labor magnus, & ideò sufficiens ad eximendos dictos Lectores à ieiunij præcepto. Sic ferè Pasqualig. *decis.* 327. *n.* 4. *&* 5.

QVÆSTIO CXVII.

An Lectores Præsidentes in publicis, aut etiam privatis disputationibus, in quibus alij Lectores arguunt, sint immunes à ieiunio?

AFfirmant absolutè Pasqualig. *decis.* 327. *cit. n.* 6. quia (inquit) tunc intervenit magna mentis agitatio, & continuus quidam in speculando conatus, cum ingenti consumptione spirituum. Vnde provenit notabilis lassitudo & major, quàm in operariis, qui immunes sunt à ieiunio. Ita ille. Qui idem docet *n.* 7. loquendo de Lectoribus, & cæteris Doctoribus, casu quo multo tempore insistant in arguendo, & simul vtantur conatu mentis in speculando, dum arguunt; quia tunc labor est magnus. Secus verò inquit dicendum de Scholaribus, quia proferunt argumenta præparata, nec moltùm fatigantur ex speculativis conatibus. Ita Pasqualigus.

Sed ego non absolutè, sed limitatè cum distinctione respondeo dicendum, quod Lectores, & Præsidentes in dictis disputationibus possunt vti magno conatu, & vi in speculando argumenta, & in eis respondendo, eo quòd & illa sint maximi ingenij virorum, & respondens, aut sustentans debilis: & possunt è contra, quia hic est ingenij vivacis, & acuti, & sufficiens per se ad satisfaciendum argumentis, non vti conatu magno in speculando, & respondendo, vt sæpè sæpiùs contingit: Si ergo vtantur magno conatu in respondendo, & speculando, & id faciant per totum disputationis cursum, tunc verè erunt immunes à ieiunio, minimè verò si nullo, aut parvo conatu, aut per breve temporis spatiũ in speculando vim rationũ, & in eis respondendo vtantur.

quia in isto secundo casu, non sustinent magnum laborem, sicut sustinent in primo.

Loquendo autem de Doctoribus, & Lectoribus, qui in dictis disputationibus arguunt, dicendum existimo, tarò posse contingere, ne dicam nunquam, propter hoc eos à ieiunio absolvi; quia ratò contingere potest, eos per multum tempus argumentis instare, vt experientia docet.

QVÆSTIO CXVIII.

An Cathedratici legentes magno cum applausu eximantur à lege ieiunij?

NEgabunt Authores q.98. pro prima sententia adducti, eo quòd existiment, in hoc casu præceptum prævalere ieiunij.

Sed probabiliùs respondeo: Eximi. Quia in primis (vt ex dictis suprà constat) non tenentur relinquere munus legendi, etiam voluntariè susceptum, vt ieiunent, & rursus labor, quem in dicti muneris exercitio patiuntur, cùm verè sit magnus, vt ex dictis q.116. est notum) non compatitur cum ieiunio: ergo non tenentur ad illud. Sic Angles q 6. *de ieiun. diff.* 14. *in limitatione prima appendicis*, vbi pro hac parte citat D.Thom. *in* 4.*dist.* 15.*q.*3.*art.*2. Tolet. *lib.*6.*cap.*4.*n.*5. Sancium *in select. disp.*54.*n.*17 Moure 2.*p. sum. cap.*8.*n.*12. §.*Dubitari posset*, & Pasqualig. *decis.*328.

Addo idem affirmandum esse de legentibus vnam, aut alteram lectionem ostentationis, aut oppositionis causâ; erunt enim etiam immunes à ieiuniis pro die, in quo legunt, & pro die antecedenti, in quo lectionem faciunt; quia in illis magnum subeunt laborem. Sic etiam Pasqualig. *loc.cit.n.*4.& clarè colligitur ex dictis q.115. loquendo de Prædicatoribus semel in hebdomada prædicantibus.

QVÆSTIO CXIX.

An legentes per diem quatuor lectiones Grammaticæ, eximantur etiam à ieiuniis, præcipuè Quadragesima?

AFfirmant Sanchez *lib.*5. *consil. c.*1. *dub.*13.*n.*7. eximi absolutè à dimidio Quadragesimalis ieiunij; & si fuerint debiliores, à toto.

Sed ego adhuc magis absolutè respondeo: Eximi ab omnibus ieiuniis, dum actualiter suum munus legendi exercent. Quia cùm prædicti Lectores quatuor lectiones singulis diebus legant, magnum profectò subeunt laborem propter illas: ergo eximi ab omni ieiunio debent. Sic Pasqualig. *decis.*329. qui idem dicit eum Layman. *lib.*4. *tract* 8.*cap.*4.*n.*4. loquendo de Ludimagistris, qui plures adolescentes habent instituere, ita vt ad minus per maiorem partem diei in hoc occupentur, interpretando Auctores Latinos, declarando regulas Grammaticæ, &c.

QVÆSTIO CXX.

An Scholaris habiturus lectionem oppositionis, aut examinis, aut solemnem disputationem, teneatur ieiunare?

NEgat teneri ieionare casu, quo commodè ieiunare non possit, Angles *quest.*6.*de ieiun.diff.*16. *append.*3. his verbis: Si quis sit habiturus lectionem publicam examinis, vel quando occurrit solemnis disputatio, proculdubio poterit à ieiunio excusari, si hora prandij non potest tantum prandium, quantum solet, sumere. Ita ille, & Sancius *in select. disp.*54. *n.*17.

Sed absolutè respondeo dicendum, quod non tenetur ieiunare, non solùm illa die, in qua habet lectionem, examen, aut disputationem, sed etiam die antecedenti. Quia illa est initium maximi laboris, vtpotè actionis requirentis totum hominem, & tanti momenti, vt faciat adhibere omnes conatus. Sic Pasqualig *decis* 330. & sic debent sentire, qui sentiunt concionatores non teneri ad ieiunium in vigilia sermonis, nec in ipso die, de quo suprà q.113.

QVÆSTIO CXXI.

An Scholares assiduè per totum diem studentes, immunes sint à ieiuniis?

NEgant Bonac. *disp. vlt. de prae. Eccles. q.*1. *punct. vlt.n.*12. Azor. 1.*p.lib.*7.*c.*18.(aliàs 27.) *q.*8. *vers. Quaeres etiam*, Molfes. *in sum. tract.*10.*c.*4.*n.*45 Trullench *lib.*3. *in Decalog.c.*2.*dub.*7.*n.*9. Reginald. *lib.*4. *n.*216. & Angles *q.*6.*de ieiunio, diff.*14.*append.*2. vbi sic ait: Hinc studentes, qui propria sponte adeò laborant in privatis studiis, vt simul ieiunare non possint, tenentur laborem remittere, & ieiunia servare. Ratio est, quia publica observantia non est [illegible] è omittenda. Ita ille, quem sequitur Bassæ. *etiam* [illegible] *Theol. verb. Ieiunium* 2. *n.*8.& Sanch. *etiam lib.*5. *consil. c.*1.*dub.*13.*n.*8. Quamvis hic Author excuset à ieiunio Scholares casu, quo ita debiles essent, vt ob ieiunium totum studium Quadragesimæ perderent.

Sed æquè probabiliter absolutè respondeo: Immunes omninò à ieiuniis esse. Quia ex vna parte Scholares non tenentur minuere studium consuetum, vt possint ieiunare, cùm nemo ob ieiunium abstinere debeat à proprio officio, & ex alia studium continuum per totum diem est causa sufficiens, vt solvatur obligatio ieiunandi, cùm magis lasset, & debilitet corpus, quàm quodlibet exercitium artis mechanicæ: ergo. Sic Sancius *in select. disp.* 54. *num.*17. *vers. Imò lege ieiunij* per hæc verba: Imò lege ieiunij comprehensos non iri reor Scholasticos nimium studentes. His namque officium studendi est proprium, à quo abstinere non coguntur, sicut nec alij officiales, qui ex officio defatigati redduntur. Diana *ref.*1. *a. huevsque ille in nova Lugduni editione*, & Pasqualig. *decis.*333.*à n.*3.*vsque ad* 6. vbi sic ait: Hinc ob eandem rationem ij omnes, qui solent continuò, & assiduè per totum diem studiis vacare, vel componendo aliquid typis mandandum, vel se præparando pro concionibus, aut pro lectura, vel quacumque alia de causa, etiamsi solùm studeant delectationis causâ, dummodò exercitium sit consuetum, excusantur ne ieiunent; quia possunt vti iure suo, quod habent ad continuum, & assiduum studium, & præceptum ieiunij reperit ipsos impotentes. Sic ille.

QVÆSTIO CXXII.

An Advocati, Procuratores, & Iudices, qui per totum diem suo muneri incumbunt, teneantur ad ieiunia?

AFfirmant absolutè Axor, Molfes. Reginald. & Trullanch *loc. cit.* Ledesma *in sum. tract.*27. *c.*2.*concl.*5.*dub.*3.*vers.La segunda causa*, Sylvius 2.2. *quest.*

quest. 147. *art.* 4. *v. Necessitas*, Gordonus *lib.* 5. *Theol. Moral. q.* 18. *c.* 6. *vers. Secunda causa*, & Ioan. de Cruce *in sum.* 1. *p. prae.* 3. *art.* 4. *dub.* 9. *concl.* 2. Quia eorum labor (inquiunt) est exiguus.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri, casu tamen quo tota die in suo munere laborent: Secus verò alias. Ratio est, quia munera, & officia Advocatorum, Procuratorum, & Iudicum, sunt valde laboriosa, cùm debeant studere, scripturas legere, ponderare, informare judices, scribere pro clientibus, aut studere pro sententia ferenda: ergo si continua sint per totum diem, incompossibilia erunt cum jejunio, & consequenter ab hoc immunes erunt prædicti. Sic Philiarc. *de off. Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 35. & Ortiz *in sum. c.* 19. *mand.* 2. *n.* 15. quos sequitur Diana 1. *p. tract.* 9. *resol.* 12. Sanch. *lib.* 3. *consil. c.* 1. *dub.* 13. *n.* 10. Sancius *in select. n.* 17. *cit. vers. Fit quoque*, Ghislinus *verb. Iejunium, n.* 21. *lit. P.* Summa Corona 1. *p. c.* 1. *n.* 27. & Pasqualig. *decis.* 334.

QVÆSTIO CXXIII.

An etiam Scribæ, & Notarii eximantur à ieiunijs, casu saltem quo per totam diem scribant?

Negant Azor *cit. q.* 8. Reginald. *n.* 16. *cit.* Ioan. à Cruce *art.* 4. *cit. n.* 7. Petr. Ledesma *tract.* 17. *fol.* 638. Tolet. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 5. Vega, Graffius, & Filline. penes Machado infrà, Molfes. *tract. rn. cit. c.* 4. *n.* 33. Sanchez *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 7. *n.* 7. Trullench *loc. cit. n.* 9. Gordonus *loc. cit.* & alii. Quia existimant horum laborem esse exiguum, vt possit quis per illum à jejunio eximi.

Sed probabiliùs respondeo: Eximi etiam ab obligatione jejunii, casu quo per totam diem scribant, vel transcribant scripturas, sive ex necessitate id faciant, sive non. Ratio est, quia in huiusmodi exercitio ingens labor reperitur, juxta illud vulgare: *Nam scribere qui nesciunt, nullum putant esse laborem: Tres digiti scribunt, cætera membra dolent*: ergo quia talem patitur laborem, verè eximitur à jejunio. Sic tenent, casu quo necessitate scribant, Angles *q.* 6. *cit. diff.* 10. *append.* 1. & suus Amicus Ludov. de S. Ioan *part.* 1. *sum. tract. de jejun. art.* 7. *diff.* 8. *append.* 1. Diana 4. *p. tract.* 4. *resol.* 130. Summa Corona 1. *part. c.* 1. *n.* 27. Sed, vt diximus sæpè, quod fiat ex necessitate, vel non, nihil ad propositum facit, & ita absolutè docet nostram sententiam Pasqualig. *decis.* 335. & credo, quod etiam Machado, cùm eam in vltimo referat loco, *tom.* 2. *lib.* 6. *p.* 8. *tract.* 8. *docum.* 5. *n.* 1.

QVÆSTIO CXXIV.

An item Regum, vel Principum Secretarii, qui litteris scribendis vacant, eximantur à jejunio?

Negat Trullench loco nuper citato, & negarent etiam alii pro prima sententia cum eo nuper adducti.

Sed probabiliùs respondeo: Etiam eximi, si per totum diem in dicto officio occupentur. Quia non solùm laborant in scribendo pro dicto tempore (quod sufficiebat, vt ex nuper dictis constat) sed etiam in componendis litteris: ergo potiori jure absolventur à jejunii obligatione. Sic Angles *loc. cit.* & Pasqualig. *loc. cit. num.* 5. Ludov. de S. Ioan. *loc. cit. vers. Hæ se de advertir.*

QVÆSTIO CXXV.

An Medici, & Chirurgi semper ad jejunia teneantur?

Affirmat Pasqualig. *decis.* 336. quia, inquit, nec ratione laboris, cum sit valde moderatus, nec ratione fœtoris nocituri, cum in hoc nullum sit periculum, excusari possunt à jejunio.

Sed probabiliùs respondeo: Dicendum, quod licèt absolutè, & regulariter loquendo ad jejunia teneantur, pro semper tamen nullo modo. Nam in duplici casu plane eximuntur ab illis. *Primus* est, in casu quo multitudine infirmorum premantur, ita vt necessarium sit huc, illucque discurrere ad medendum, cum tunc magnus valde labor sit, & in hoc casu nobis consentit Pasqualigus. *Secundus* est in casu quo Medici, & Chirurgi timeant fœtorem infirmorum nociturum; tunc enim, vt constat, non tenentur ad præceptum jejunii, cùm hoc non obliget cum dispendio salutis, & in hoc casu solùm (non absolutè, vt Pasqualigus putat) concedit Llamas, non teneri Medicos, & Chirurgos ad jejunia. Sic enim ait 3. *p. Method. c.* 5. §. 21. Medicos autem, & Chirurgos, dum timent fœtorem infirmorum, & vlcerum nociturum, sicuti infirmorum servitores in Hospitalibus, Xenodochiis, & Monasteriis, excusatos dicimus constanter, & præcipuè in infirmitatibus contagiosis, vtpotè qui sciunt quæ damna certa jejunia afferat infirmorum halitus, & fœtor saluti. Sic Llamas. Ex cujus verbis constat, falsum esse, quod firmat Pasqualigus, nempe quod ratione fœtoris nullum possit reperiri periculum.

QVÆSTIO CXXVI.

An cantores, qui ad canendum conducuntur, vel inserviant cameræ Regis, aut Principis, immunes sint à jejunio, si hoc illos reddat inhabiles ad canendum?

Respondeo tanquam certum: In tali casu immunes esse à jejunio, quia aliàs subirent maximum damnum amittendo vocem, ratione cujus vel magnifiunt, & honorantur à Principibus, vel habent vnde honestè vitam transigant: ergo cum periculo amissionis vocis non tenentur jejunare. Sic Sancius *in select. disp.* 54. *num.* 18. & 19. quem citat, & sequitur Diana 1. *part. tract.* 9. *resol.* 11. Filline. *tract.* 27. *part.* 2. *n.* 124. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 7. *n.* 15. Ghislinus *in sum. verb. Iejunium, n.* 2. *lit. R.* & Pasqual. Qui tamen addit sibi videri, rarò contingere posse, quod sit necessarium relinquere jejunium ob conservandam vocem, cùm hæc meliùs conservetur mediocri cibo.

QVÆSTIO CXXVII.

An cantores, qui in cantando divino officio laborant, sint immunes etiam à jejunio?

Affirmant absolutè Viguerius *c.* 7. *Theol. instit.* §. 3. *vers.* 5. *in fine*, quatenus ita ait: Excusantur cantores, qui habent in divino officio cantando laborare.

Sed clariùs sub distinctione respondeo: Esse immunes quidem à jejunio, si cantent ferè per totum diem (quod rarò contingere potest) quia tunc labor censendus est notabilis: secus verò, si solùm per paucas diei horas canant. Sic Pasqualig. *loc. cit. n.* 5. & 6. Qui in hunc sensum explicat mentem Viguerii.

QVÆSTIO CXXVIII.

An exercentes opera laboriosa pietatis, sint immunes à ieiunio?

RESpondeo: Esse immunes, quando jejunium non compatitur cum illis. Ratio est, quia præcepta Ecclesiæ non impediunt maius bonum: Sed opera pietatis sunt maius bonum, quàm jejunium, cùm sint excellentioris virtutis; ergo. Sic D.Thom. *in 4. dist. 15. q. 3. art. 1. q. 2.* & ibi omnes Scholastici. Caiet. *2. 2. q. 147. art. 3. & in sum. verb. Ieiunium, c. 3.* Sylvest. *verb. Ieiunium, q. 9.* Tabiena *q. 18.* Armilla *n. 5.* Sà *n. 9.* Nauar. *c. 21. n. 16.* Sanchez *in consil. lib. 5. c. 13. n. 4.* & alii innumeri, quos refert Pasqualig. *decis. 339. n. 1.* qui benè *n. 4.* notat, quod licèt hæc doctrina locum habeat, quando opera pietatis ita laboriosa sunt, vt causent debilitatem notabilem, atque adeò reddant jejunium nimis onerosum: non tamen requiratur, quod reddant absolutè incompossibile, quasi si jejunaret quis, impossibile esset vacare talibus operibus: Sed sufficiat notabilis difficultas in exercendis his operibus simul cum jejunio. Sic ille, & benè.

QVÆSTIO CXXIX.

An qui inserviunt pluribus infirmis, teneantur ad ieiunia?

RESpondeo: Non teneri. Quia tale pietatis officium exigit continuam occupationem, quæ secum magnum laborem trahit. Vnde ex hoc capite servitores infirmorum in Hospitalibus, Xenodochiis, & Monasteriis degentium, omnino sunt liberi à ieiunij legibus. Sic Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 21.* Bonac. *disp. vlt. de precept. Eccles. q. 1. punct. vlt. n. 13.* Pasqualig. *decis. 339. n. 5.* Addens *n. 6.* cum Rodrig. *1. p. sum. c. 24.* (non *2.* vt ipse citat) *n. 1 vers. La tercera*, & Ledesma *p. 2. tract. 27. c. 2. dub. 3. post 5. concl.* idem esse dicendum de illis, qui per totam integram noctem, aut maiorem partem assisterent infirmo, & de Confessariis, & cæteris qui confortandi gratiâ assistunt agonizantibus, quod scilicet non teneantur die sequenti ieiunare, eo quòd talis assistentia, vtpote privans debito somno, causet magnam debilitatem, propter quam superveniens ieiunium nimis onerosum esset.

QVÆSTIO CXXX.

An qui ostiatim per totam diem panem, aut triticum, &c. pro Regularibus, aut aliis mendicitis quærunt, immunes sint à ieiunio?

RESpondeo: Esse immunes, siue id faciant ob solam pietatem, siue etiam ob lucrum, tanquam consuetum exercitium. Quia semper exercent opera charitatis, quæ præferenda sunt ieiunio; ergo si iis operibus coniungatur magnus labor, vt fit in prædicta actione, verè excusabit à ieionio illam exercentes. Sic Bizozer. *p. 4. sum. de 3. prac. cap. vlt. membr. vlt. n. 7.* Pasqualig. *loc. cit. n. 7.*

QVÆSTIO CXXXI.

An qui se flagellant in processionibus publicis, sint immunes à ieiunio?

NEgant nonnulli Doctores existimantes, prædictos se flagellantes non excusari à peccato, & monēdos esse, vt vel temperent flagella, vel omittant disciplinam, vt sic possint ieiunare. Ita sentiunt apud Sanchez vbi infrà Palatios *in 4. dist. 15. disp. 8. fol. 119.* & alius doctus Recentior. Et (apud Pasqualigum) Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. n. 15.* quamvis hic (addit Pasqualigus) loquendo de confratribus alicuius sodalitatis id concedat. Antonius Fernandez *p. 2. sum. c. 8. §. 2. n. 12. vers. Quarta causa*, sed certè non omnino benè citat hos Authores, vt infrà.

Sed probabiliùs respondeo: Esse immunes à ieiunio, nec vllo modo non ieiunantes peccare casu, quo labor flagellationis sit talis, vt secum difficilè compatiatur ieiunium. Quia flagellatio publicè est opus pietatis, maximè conducens ad ædificationem populi, & devotionem, & compunctionem fidelium: ergo debet ieiunium præcellere. Sic Sanch. *lib. 5. consil. c. 1. dub. 12. n. 2. & 3.* Sancius *in select. disp. 54. n. num. 2.* Giustinus *in sum. verb. Ieiunium, num. 11. lit. L*, Palao *tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 21. sub n. 4.* Diana *1. p. tr. 9. resol. 46.* D. Ioan. Escobar *tom. 1. tract. de vtroque foro, art. 4. n. 188. pag. 157.* Filbuc. *tract. 28. p. 2. n. 123.* Pasqualig. *decis. 340.* In hanc etiam sententiam inclinat Moure *loc. cit.* nam quamvis in principio opposi tum sentiat, addit tamen hæc verba in fine: Quamvis ex alio capite etiam videatur excusare, nimirum ex publico pœnitentiæ exemplo, in commune Reipublicæ Christianæ emolumentum multùm cedente. Sic ille. Et tenet etiam absolutè Trullench *loc. cit.* per hæc verba: Quantùm verò ad flagellantes admitto eos excusari, siue sint confratres, siue non, habitâ tamen consideratione qualitatis, & complexionis personæ, & modò id non faciant in fraudem ieiunij. Sic ille. Qui & citat pro se, & benè, Sanchez, & Filliucium: Malè ergo illum citavit Pasqualigus.

QVÆSTIO CXXXII.

An qui se flagellant ob evitandum ieiunium, peccent mortaliter?

NEgat Pasqualigus *decis. 340. n. 5.* quia (inquit) assumunt medium licitum ad se eximendum ab obligatione ieiunij; potest enim quis licitè se subtrahere obligationi, quando alioquin vtitur medio licito, quia hoc non est vti fraude, sed vti iure proprio ad ea, quæ possunt eximere ad obligatione: quod præsertim valet in casu nostro; nam eligitur opus excellentius, quod propter suam bonitatem est volitum, & tanquam solvens obligationem ieiunij. Vnde nihil fit contra præceptum. Hucusque ille.

Sed longè probabiliùs respondeo: Peccare mortaliter se flagellantes ob vitandum ieiunium, seu ob hanc solùm causam, vt à præcepto ieiunij sint immunes. Quia probabiliùs longè est, peccare mortaliter contra præceptum ieiunij, qui assumit media licita, incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ieiunandi, vt infrà *q. 158.* probabimus. Sic Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 12.* Trullench *loc. cit.* & alij quos infrà *q. 158.* citabimus.

Nec obstat quid fundamentum Pasqualig. negandum enim est, quod possit quis se subtrahere ab obligatione ieiunij exercendo aliquid incompatibile cum ieiunio ex intentione tantùm vitandi illud, dum eius præceptum vrget; quia hoc expressè est velle frangere ieiunium, vt infrà dicemus. Nec in prædicto casu eligitur formaliter opus excellentius, vt ait Pasqualigus, cùm omninò vitietur ex fine vitioso, nempe non ieiunandi dum adest præceptum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXXXIII.

An qualibet flagellatio publica, etiam brevis, eximat ab onere ieiunij?

Respondeo: Quod non, quia ad hoc obtinendum debet esse longa, & plures horas fortis, & vigorosa, quia in hoc casu (etiamsi fiat absque effusione sanguinis) verè ipsa castigatio corporis est notabilis, inferensque notabilem lassitudinem, & ideò sufficiens ad excusandum à ieiunio. Secus est dicendum, si flagellatio sit brevis, levis, & perfunctoria, eo quòd tunc leve pondus operetur. Sic Pasqualig. *loc. cit. n. 6.*

QVÆSTIO CXXXIV.

An peregrinatio laboriosa determinata ad certum tempus, pœnitentia iniuncta, excuset à ieiunio?

Respondeo: Excusare, quia obligatio adimplendi votum, & satisfaciendi pœnitentiæ iniunctæ, maior omnino est obligatione ieiunandi: ergo illa potiùs debet adimpleri, quando vtraque non potest. Sic omnes Doctores. Nauar. *c. 21. n. 17.* Llamas *c. 5. cit. §. 21. pag. 521.* Sanchez *lib. 5. consil. c. 1. dub. 11. n. 5.* Mouce *loc. cit. n. 12. verf. circa peregrinationes*, & Pasqualig. *decis. 341. n. 1.* & alij citandi. Qui eodem modo dicunt excusare, si peregrinatio valde conferat ad honorem Dei, & ad augendam deuotionem fidelium, vt si fiat à persona nobili, & magnæ authoritatis. Legatur Ludovic. de S. Ioan. *quæst. de ieiunio, art. 7. diff. 12. concl. 1. & 3.*

QVÆSTIO CXXXV.

An peregrinatio laboriosa omnino voluntaria ad loca sancta excuset etiam à ieiunio?

Negant Palud. *in 4. dist. 15. q. 4. num. 19.* Sylvester *verb. Ieiunium, q. 9.* Angel. *n. 18.* Armilla *num. 5.* Abulens. *in c. 6. Matth. q. 140.* Angles *q. 6. de ieiunio, diff. 11. concl. vlt.* Nauar. & Llamas *loc. cit.* Teullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. n. 15.* Bizozer. *p. 4. sum. de 3. precept. cap. vlt. memb. vlt. n. 8.* & Sanch. *lib. 4. sum. c. 5. n. 32. & c. 6. n. 2.* vbi docet votum peregrinationis non obligare concurrente præcepto de ieiunio, nisi peregrinatio sit tanti momenti, vt ieiunio anteponi debeat. Fundamentum omnium istorum Authorum est, quia præceptum debet præferri rei voluntariæ: ergo nunquam est licitum omittere ieiunium, nisi quando peregrinatio est necessaria.

Affirmant verò alij Doctores, non absolutè, sed solùm in casu, quo peregrinatio commodè non possit in aliud tempus differri. Ita Gabr. *in 4. dist. 15. q. 3. art. 1. notab. 4.* Caiet. *in sum. verb. Ieiunium, c. 2. & 3.* Tolet. *lib. 6. cap. 4. n. 4.* Moure *loc. cit.* Sylvius *2. 2. q. 147. art. 4.* Villalob. *tract. 23. diff. 4. n. 16.* Molfesius, Gocdonus, Vega, Pedraza, & alij penes Pasqual. *decis. 341. num. 9.* Medina vterque, Palatius, & Ledesma apud Sanch. *lib. 5. consil. cap. 1. dub. 11. n. 1.* quos ipse *num. 4.* sequitur.

Sed ego absolutè probabiliùs respondeo dicendum, quod omnis peregrinatio laboriosa, omnino voluntaria ad loca sancta, si cum ea non compatiatur ieiunium, omnino excuset ab illo. Vnde optimè poterit vnusquisque suscipere peregrinationem voluntariam tempore ieiunij, quamvis ob laborem nequeat servare ieiunium. Ratio est, quia minus bonum debet cedere maiori; sed peregrinatio ad loca sancta est maius bonum, quàm est ieiunium: ergo præceptum ieiunij debet cedere peregrinationi, etiam voluntariæ, si cum illa non compatiatur. Minor probatur, quia actus peregrinationis est actus religionis, quæ apud omnes est excellentior virtute abstinentiæ: ergo. Nec obstat fundamentum primæ sententiæ, quia quando opera cedunt in bonum commune, suntque meliora, præferri debent voluntaria præceptis, vt constat ex habitis *q. 131.* sic Sanctus *in select. disp. 54. n. 21.* Anoftis *lib. 2. sum. §. de ieiunio*, Castro Palau *p. 1. oper. mor. tract. 3. disp. 1. n. 1. & 4.* Ghislinus *verb. Ieiunium, n. 21. lit. L.* & Pasqual. *loc. cit. à n. 10.* quibus videtur consentire Diana *1. p. tract. 9. resol. 46.* quatenus hanc sententiam in vltimo loco ponit, & tenet expressè à fortiori Ortiz *in sum. c. 19. n. 12.* dum hæc ait: [Los que van camino, aunque vayan a cauallo, y el camino no sea forçoso, no son obligados al ayuno.] Sic ille. D. Ioan. Escobar *art. 4. cit. n. 187.* & penes illum Bonacina *2. de peccatis, q. 8. punct. 1. n. 16. verf. Idem à fortiori* & alij. Imò Sanchez id ipsum concedit aliquibus casibus, vt si peregrinatio esset multùm vtilis, aut longa nimis, aut personæ magnæ authoritatis, &c.

Neque ex hac doctrina inferas, quod possit quis ieiunium in aliud quodcumque opus pium, si sit excellentioris virtutis, commutare, v. g. in orationem, aut auditionem Missæ, &c. Quia hæc sequela nec est vera, neque ex dictis sequitur. Nam quid diuersum est facere aliquid incompatibile cum ieiunio; aliud est commutare ieiunium cum aliquo, quod non est incompatibile cum illo, aut cum intentione non ieiunandi, si cum ieiunio non est compatibile. Primum namque omnino licet, secundum verò minimè. Sic Graff. *lib. 2. decis. cap. mihi 36. n. 35.*

QVÆSTIO CXXXVI.

An Episcopus teneatur ieiunare pridie illius diei in quo habiturus est Ordines, aut altas functiones laboriosas?

Respondeo non teneri, si cum difficultate queat sustinere post ieiunium laborem ordinationis, aut aliarum functionum. Quia maiorem obligationem habet Episcopus ad exequenda ea, quæ spectant ad proprium munus, cùm spectent ad bonum publicum, quàm ad ieiunium, quod spectat ad bonum particulare: ergo illa anteponi debent ieiunio. Sic Angles expressè *q. 6. de ieiunio, diff. 16. append. 1.* Pasqualig. *decis. 337.* & alij plures.

QVÆSTIO CXXXVII.

An Episcopi dum visitant, sint etiam exempti à ieiunio?

Affirmativam sententiam tenere Angles *loc. cit.* ait Pasqualig. *loc. cit. n. 3.* per hæc verba: Hanc doctrinam extendit Angles ad Episcopos, etiam quando visitant. Sed hoc non ita vniuersaliter accipiendum est; nam regulariter in visitatione non intervenit tantus labor, qui cum ieiunio stare non possit; nam nec multùm corpus, nec multùm animus fatigatur. Vnde nisi visitatio ex specialibus circumstantiis contingat laboriosa, vt si esset coniuncta cum laborioso itinere, non puto eximi Episcopos obligatione ieiunandi. Sic Pasqualig. & bene, quamvis non in eo quod dicit, contrarium docere Angles; non enim

enim docet profectò, eum solum afferat non teneri Episcopum in dicto casu ad ieiunandum, si non potest simul ferre laborem visitationis, & ieiunare. Sic enim ait *loc. cit.* hinc si Episcopus non potest simul ferre labores visitationis, aut futuræ ordinationis cum ieionio, licitum illi erit ieionium omittere. Sic ille. Non ergo deviat Angles à doctrina quam Pasqualigus, & nos cum illo docemus.

QVÆSTIO CXXXVIII.

An qui ieiunando graviores stimulos carnis sentiunt, sint à ieiuniis deobligati?

RESpondeo: Quod non, quia ieiunium non est causa saltem per se, quod sentiantur dicti stimuli, cùm potiùs ab illis cohibeat; sed prudentia carnis, aut dæmonum astutia, qui ea occasione abstinentiæ donum eripere satagunt. Cùm ergo alio medio obligati possint talibus stimulis, censendum est, non deobligari à ieiunio illos, qui tales motus patiuntur. Nisi aliàs ita vehementes sint, vt ob illos obviandos impedirentur patientes à consuetis exercitiis, vt infrà dicemus. Sic Ledesma 2.4.q.17.*art.3. verf. Preterea dubitatur*, Medina *C. de ieiun. q.9. in fine*, Filliuc. *tract.27. 2.p. n.225*. Bonae. *in vlt. edit. q.1. cit. punct. vlt. n.15*. Ortiz *in sum. c.19. n.13*. Sanchez *lib.5. consil. cap.1. dub.11. n.6*. Angles *q.5. de ieiunio, diff.4. dub.2. proposit.1*. & Pasqualig. *decis.342. n.1*. qui bene contra Angles docet, posse facilè dispensari in ieiunio cum illis, qui tales stimulos sentiunt. Quod etiam priùs docuerat Gerson. *tom.4. serm. in 1. Dominica Quadrag. col.406*. & Thom. Sanch. *loc. cit.* Legatur etiam *lib.4. sum. c.5. n.32. & c.6. n.2*.

QVÆSTIO CXXXIX.

An saltem qui ieiunando non solùm sentiunt maiores stimulos carnis, verùm etiam ob debilitatem personarum frequenter in peccata carnis incidunt, eximantur à ieiuniis?

RESpondeo probabiliter (& satis) eximi. *Primò*, quia credendum est certò, non velle Ecclesiam obligare quemquam periculo ruinæ spiritualis: ergo si ieiunium est causa, licèt per accidens, ruinæ spiritualis eorum, qui acres stimulos carnis patiuntur, cessabit eius obligatio.

Secundò, quia probabile est, vt diximus *2.p. de Sacram. tract.9. disp.23. §.5. q.2.* quod votum simplex castitatis cesset, etiam ante dispensationem, casu quo vovens non possit se continere: ergo similiter erit probabile in nostro casu, non obligare præceptum ieiunij respectu illorum, quibus est licitum per accidens, causa ruinæ spiritualis. Sic tenet Pasqualig. *loc. cit. à n.3*. Addens *n.4*. non solùm in dicto casu deobligari à ieiunio, verùm etiam in casu, quo carnis stimuli essent tam vehementes, vt generarent magnam inquietudinem, ita vt ob ipsos vincendos impediretur ieiunans à consuetis exercitiis, eo quòd inquietudo non sineret eis vacare; tunc enim iam non obligaret præceptum ieiunij.

QVÆSTIO CXL.

An qui sentiunt magnam difficultatem in ieiunando, eximantur à præcepto ieiunij?

NEgant Ledesma *2.4.q.17. art.3. verf. Preterea dubitatur*, Angles *q.5. de ieiun. diff.4. dub.2. propos.2*. Medinà *C. de ieiun. q.9. verf. Ad hoc breviter*, Ortiz *in sum. c.19. n.13*. & Filliuc. *tract.27. p.2. n.125*. quos omnes pro hac parte refert Pasqualig. *vbi infrà*, sed ex his Ortiz id docet, non *num.13*. sed 8. Medina, quamvis id etiam neget, addit tamen posse cum prædictis in ieiunio dispensari, eo quòd detur sufficiens causa.

Affirmat verò Bonac. *disp. vlt. de prec. Eccl. in edit. noua, q.1. punct. vlt. n.15*.

Sed probabiliùs cum distinctione respondeo dicendum. Quod si difficultas in ieiunando proveniat ex vitiosa aliqua consuetudine gulositatis, tunc nullo modo excusabuntur à ieiunio, qui in ieiunando magnam paterentur difficultatem, quoniam hæc assiduitate mollescit, & perseverantiâ vincitur. Si verò difficultas in ieiunando proveniat ex naturali conditione, videlicet ex nimio calore naturali causante quandam naturalem voracitatem, cui valde difficile est resistere, tunc verè excusabuntur à ieiunio, quia hoc non obligat cum tanto incommodo. Sic Pasqualig. *decis.343. à n.3*.

QVÆSTIO CXLI.

An qui dubitant, an habeant iustam causam non ieiunandi, teneantur ieiunare?

NEgat Pasqualig. *decis.344. n.3. & 4*. quia existimat, quod possessio stat pro illis, qui dubitant, an possint ieiunare: ergo non tenentur ieiunare in dubio, cùm in hoc melior sit conditio possidentis.

Sed probabiliùs respondeo, teneri ieiunare, nisi dispensationem non ieiunandi obtineant, vel dubium aliqua ratione deponant. Quia probabilius est, quod in hoc casu possessio stet pro præcepto ieiunij: ergo in dubio observari debet. Sic Bonae. *loc. cit. n.15*. qui pro hac parte citat Less. *lib.4. de iust. cap.2. dub.5. n.34*. Tolet. *lib.6. c.4. n.9*. Azor *lib.7. cit. cap.18. q.2*. Navar. *cap.21. n.21*. Angel. *verb. Ieiunium, n.20*. & Abulens. *q.150*. sed ex his Authoribus Toletus solùm docet, quod qui dubitat, an possit ieiunare, petere debeat declarationem à Medico, Confessario, vel Superiore. Idem docet Azor *loc. cit. non q.2. sed 1*. Tenent etiam nostram sententiam Trullench *lib.5. in Decalog. cap.2. dub.7. n.20*. Bassæus *verb. Ieiunium 2. n.11*. Moure *p.2. sum. cap.8. §.2. n.13*. & colligitur ex Sanch. *lib.2. de matrim. disp.41. n.38*.

QVÆSTIO CXLII.

An qui putant se habere iustam causam non ieiunandi, sed revera illam non habent, peccent mortaliter, si non ieiunent.

RESpondeo non peccare mortaliter. Quia huiusmodi verè operantur secundùm rectam rationem, cùm hæc dictet, licitum esse ieiunium solvere, quando existimatur adesse iusta, & sufficiens causa illud solvendi. Sic Palud. *in 4. dist.15. q.4. art.1*. Caiet. 2.2. *q.147. art.7. §. Ad huius evidentiam, & in sum. verb. Ieiunium, c.3*. Navar. *c.21. num.21*. Sylvest. *verb. Ieiunium, q.8* Sanch. *lib.1. sum. c.17. n.21*. Snat. *lib.3. de legib. cap.24*. Vasquez 1.2. *disp.158. c.4*. Bonae. *loc. cit. n.20*. & penes illum Reginald. Valentia, Layman, & alij. Tolet. *loc. cit. n.12*. Moure *p.2. sum. c.8. §.21. n.14*. Fillinc. *tract.27. p.2. n.130*. Sà *verb. Ieiunium, num.14*. Lessius *lib.4. cap.2. dub.5. num.34*. & alij quamplures, quos refert, & sequitur Pasqualig. *decis.353. num.1*.

Notet hic scrupulosus ille Theologus, doctrinam sui

sui Caietani, ne tam proclivis sit ad condemnandos eos qui revera non habent causam non ieiunandi; existimant tamen. Ait namque sic hic Eminentissimus, & Sapientissimus Cardinalis *in sum. loc. cit.* Et ex hoc capite innumerabiles personæ timoratæ excusantur sæpissimè à transgressione præcepti de ieiunio, dum vel ex multis reputatis secundùm ipsos rationabilibus causis solverunt ieiunium, aut collationem excessivam putarunt sibi licere absque solutione ieiunij propter debilitatem, aut propter somnum habendum, &c. Omnium enim huiusmodi vna est, quam diximus, ratio excusans. Et cave ne sis imprudens, & nimis sapiens in oculis tuis dicendo, quod omninò isti solvunt ieiunium, &c. & sis causa, quod isti non ieiunent iuxta suum posse: Nam ipsi sic, vt dictum est agendo, non agunt contra præceptum Ecclesiæ, & fortè quandoque nec venialiter peccant, & ex tua sapientia agent fortè postmodùm contra præceptum, sicut ieiunantes ter in hebdomada in Quadragesima, audientes à doctis stultis, quod qui vnum diem non servat, reus est totius Quadragesimæ, omittunt etiam illorum trium dierum ieiunium in damnationem vtrorumque; si enim cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadunt: satisfacit enim Ecclesiæ præcepto, qui impotentem se putans ad ieiunium totius Quadragesimæ, alternis diebus ieiunat, aut bis, aut semel in hebdomada, iuxta vires suas. Hucvsque Caietan. cuius doctrinam valdè commendant Confessoribus Layman *tract.* 8. *cit. c.* 3. *n.* 6. & Sanch. *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 6. *n.* 3. & Nauar. *cap.* 21. *n.* 20. & meritò quidem.

QVÆSTIO CXLIII.

An saltem sic bona fide jejunantes peccent venialiter?

AFfirmant Sylvest. Tolet. Nauar. & Monte *locis citatis*.

Sed probabiliùs respondeo: Nec venialiter peccare. Quia operatio, quæ est secundùm rectam rationem, non est peccaminosa; at talis est illa quam prædicti non ieiunantes sequuntur: ergo. Sic expressè Pasqualig. *loc. cit. n.* 3. & alij Doctores citati, quatenus absolutè docent, non peccare.

QVÆSTIO CXLIV.

An qui putans se habere justam causam non jejunandi, sumit manè jentaculum in magna quantitate, si cesset postea illa causa, teneatur adhuc jejunare?

AFfirmant Medina *C. de ieiunio, q.* 5. *vers. In confirmationem*, Lopez *p.* 2. *instruct. c.* 112. Rodriguez *tom.* 2. *quæst. regul. q.* 100. *art.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 13. Gordon. *lib.* 6. *Theolog. moral. q.* 18. *cap.* 5. *n.* 9. Bassæus *verb. Ieiunium* 1. *n.* 11. & Trulleneh *cap.* 2. *cit. dub.* 3. *n.* 5.

Sed probabiliùs respondeo: Non teneri ieiunare ampliùs. Quia iam violavit ieiunium quoad substantiam; at sic est, quod ieiunium semel violatum nequit ampliùs reparari: ergo. Sic Palud. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 5. Lessius *c.* 2. *cit. dub.* 3. *n.* 18. quamvis hic addat non debere præfatum prandere, si commodè fieri potest. Viuald. *in append. ad Candelab. c.* 5. *n.* 60. vbi sic ait: Qui putabat se iter facturum, vel laboraturum, & ideò inculpatè sumpsit ientaculum animo non ieiunandi, & tamen postea causa aliqua impeditus est, non tenetur ieiunare, quia iam non potest esse vnica comestio. Sic ille, & penes ipsum Durand. Angel. Ledesma, Sylvest. Armilla, & Caiet. Sic etiam Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q.* 1. *punct.* 3. *n.* 8. citans pro hac parte Valentiam *tom.* 3. *disp.* 3. *q.* 11. *punct.* 3. Azor. *p.* 1. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 2. Sà *verb. Ieiunium, n.* 13. Nauar. *cap.* 21. *num.* 14. & alios. Sancius *in select. disp.* 53. *n.* 7. Ghislinus *verb. Ieiunium, n.* 21. *lit. H*, Villalob. 1. *part. tract.* 23. *diff.* 6. *n.* 7. Pasqualig. *decis.* 344. *à n.* 3. & alij.

QVÆSTIO CXLV.

An saltem qui manè sumpsit malitiosè jentaculum in magna quantitate, teneatur adhuc illa die jejunare?

AFfirmant adhuc teneri ad ieiunium, Layman, Gordon. Bassæus, & Trulleneh *loc. cit.* Sylvius 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. *q.* 2. & Filliuc. *tract.* 27. *p.* 2. *n.* 24. & alij.

Sed probabiliùs respondeo: Adhuc non teneri illa die ieiunare. Quia nemo tenetur ad ieiunandum quando non potest servare substantiam ieiunij: sed ille qui malitiosè sumpsit ientaculum in magna quantitate, non potest servare iam ieiunium: ergo. Sic Palud. Viuald. Bonac. Sancius, & Villalob. *loc. cit.* Nauar. *cap.* 21. *n.* 27. Angles *q.* 9. *de ieiun. art.* 2. *diff.* 5. *dub.* 3. *proposit.* 2. *pag.* 438. Vega *p.* 2. *sum. c.* 14. *casu* 33. Molfes. *in sum. tract.* 10. *cap.* 3. *n.* 41. Ioan. à Cruce 1. *p. sum. de* 3. *præcept. art.* 4. *dub.* 9. *n.* 1. Pasqualig. *decis.* 345. & alij.

QVÆSTIO CXLVI.

An ad minus qui manè jentaculum in magna quantitate inadvertenter sumpsit, teneatur ampliùs, nempe quando advertit, jejunare?

AFfirmant (apud Pasqualigum) Less. *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 5. *n.* 19. Filliuc. *tract.* 27. *p.* 2. *n.* 24. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 13. Sylvius *in* 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *q.* 2. Sancius *in select. disp.* 52. *num.* 2. Ioan. à Cruce *in sum.* 1. *p. præc.* 3. *art.* 4. Trulleneh *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 15. Gordonus, Bassæus, & Pedraza docentes teneri ad ieiunium hoc modo, videlicet quod abstineat à prandio, & postea sumat collationem vespertinam, aut ad summum cœnet.

His accedunt (apud eundem Pasqualigum) alij, etiam affirmantes ad ieiunium teneri, se tamen debere gerere, ac si nihil sumpsisset; & ideò posse horis consuetis prandere, & vespere collationem sumere. Ita Palud. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 5. Sylvest. *verb. Ieiunium, n.* 21. Nauar. *c.* 21. *n.* 27. Viuald. *c.* 15. *cit. n.* 60. Angles *q.* 9. *de ieiunio, art.* 2. *diffic.* 5. *dub.* 3. *proposit.* 1. Sà, Vega, Villalob. *loc. cit.* Ortiz *in sum. c.* 19. *n.* 9. Molfes. *part.* 1. *tract.* 10. *c.* 3. *n.* 4. Fagundez *de* 4. *præc. Eccles. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 6. *in fine.* Omnium horum fundamentum est, quia per dictam comestionem, cùm non sit voluntaria respectu fractionis ieiunij, non frangitur ieiunium: ergo potest, & consequenter debet servari. His Authoribus adhæret Diana *p.* 10. *tract.* 14. *resol.* 41. *in fine*, addens quod ille cui hic casus accideret, sic se debeat gerere, nempe quod si comestio sit æquivalens prandio, eo die non sumat, nisi refectiunculam; si verò comestio æquipolleat refectiunculæ, sumat eo die tantùm prandium, si neutri ob parvitatem æquivaleat, tunc sumat prandium, & refectiunculam, servans formam ieiunij. Ita ille ex Rocaful. *in praxi Theolog. Moral. tom.* 2. *lib.* 3. *de præc. Eccles. cap.* 4. *n.* 59.

Sed probabiliùs reſpondeo : Nedum teneri eo die amplius ieiunate. Quia ooo poteſt amplius eo die ſervare ſubſtantiam , & formam ieiuoij , quæ conſiſtit in vnica refectione : ergo non tenetur ad illud. Quod autem illa prima comeſtio ſit involuotaria, paoom intereſt ad propoſitum, cùm per illam verè , & realiter violetur præceptum ieiunij , cùm deſtruatur eius forma , & ſolùm qui illam ſumpſit, excuſetur à peccato , ex eo quod noo advertit. Sic Bonac. *diſp. vlt. de pracept. Eccleſ. q. 1. punct. 3. n. 15.* qui latè probat. Diana 1. *p. tract. 9. reſ. 44. verſ. Neque vt advertit*, Paſqualig. *deciſ. 346. à n. 4.*

QVÆSTIO CXLVII.

An diſpenſatus , vt bis poſſit comedere in die ieiunij, ſit omninò exemptus à ieiunio?

NEgant Cooar. *lib. 4. variar. c.* 20. *n.* 13. Medina *C. de ieiunio. q. 5. verſ. Ego tamen*, Major *in 4. diſt. 15. q. 6.* Monteſinos 1, 2. *tom. 2. q. 73. art.* 2. *q. 4. n. 47.* Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. *q.* 3. & alij, qui putant per præceptum ieiunij non ſolùm prohiberi ſecundam comeſtionem, verùm etiam & aliam vlteriorem.

Sed probabiliùs reſpondeo : Eſſe omnino exemptum à ieiunio. Quia qui diſpenſatur, vt bis comedat, diſpenſatur io forma ſubſtantiali ieiuoij , quæ conſiſtit in voica iotegra comeſtione, & vna collatione admiſſa per conſuetudinem : ergo diſpenſatur præcepto ieionij, per quod non tertia, &c. ſed ſolùm ſecunda comeſtio prohibetur : ergo exemptus eſt ab illo. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. *§. Ad hoc breviter*, Nauar. *c.* 21. *n.* 14. Abolenſ. *in c. 6. Matth. q.* 165. Azot. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 3. Sà *verb. Ieiunium, n.* 12. Reginald. *lib.* 4. *n.* 180. Bonac. *punct.* 3. *cit. n.* 5. Fagundez *c.* 4. *cit. n.* 11. Trullencb *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 3. Beja, & Ghiſlinus, qoos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 347.

QVÆSTIO CXLVIII.

An qui diſpenſatur , vt diuidat cibum , ita vt etiam veſpere comedat , ſit etiam exemptus à ieiunio ?

NEgativam partem tenere Reginald. *loc. cit. n.* 118. ait Paſqualig. *loc. cit. num.* 5. per hæc verba : Ex quibus conſtat, non poſſe ſubſiſtere ſententiam Reginald. *n.* 182. quam ſequitur Molfeſ. *p. 1. ſum. tract.* 10. *c.* 5. *n.* 24. quæ docet , quod ille qui diſpenſatur , vt diuidat cibum , ita vt comedat etiam veſpere , non eſt ſolutus à ieiunio. Ita ille. Et benè hanc ſententiam tribuit Reginaldo , cùm illam profectò *loc. cit.* licèt non claiè teneat , inſinuet. Nam ibi quærit, an is cui ex diſpenſatione liceat bis in die ieiunij comedere , liceat pariter horam comedendi antevertere, etiamſi nullam habeat iuſtam antevertendi cauſam ? Et reſpondet, quod non, his verbis : Vnde diſpenſatus, vt pluries in die ieiunij comedat , non eſt eo ipſo diſpenſatus , vt horam comedeodi antevertat, ſicut neque vt cibis vetitis vtatur , &c. Sic ille. Vnde his ſcitis, ad quæſtionem

Reſpondeo dicendum, quod etiam ſit exemptus, & diſpeoſatus à ieiunio. Quia verè illi eſt conceſſa bina integra comeſtio , cum qua neqoit ieiunium ſubſiſtere. Sic Paſqualig. *loc. cit.*

QVÆSTIO CXLIX.

An licitum ſit ieiunium voluntarium propter hoſpitem advenientem ſolvere ?

REſpondeo : Licitum eſſe (imò & majoris meriti) ſolvere. Quia illa comeſtio cum hoſpitibus eſt actus charitatis, cùm ſit ab hac imperata : ergo cùm ſit perfectior abſtinentiæ acto , & exercitio, anteponi debet. Sic docet expreſsè D. Proſper Epiſcop. Aquitan. *lib. 2. de vita contempl. cap. vlt.* Gerſon *tom. 4. ſerm. 1. Domin. 1. Quadrag.* Sozomen. & Nicephor. quos citant , & ſequuntur Azor. 1. *part. lib. 7. cap.* 18. (aliàs 29.) *q.* 2. Fagundez *de 4. precept. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 12. Paſqualig. *deciſ.* 350. *n.* 1. dicens io hoc nullam eſſe difficultatem.

QVÆSTIO CL.

An etiam ieiunium obligans ſub mortali , poſſit ſolvi ob hoſpitem ?

AFfirmaot (apud Paſqualigum) Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 18. *q.* 1. Tambur. *tom. 2. de iure Abbat. diſp.* 12. *q.* 6. *n.* 3. & Trullencb *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 17. poſſe ſcilicet ſolvi ieiunium ab hoſpitante, caſu quo hoſpes ſumpſiſſet manè collationem, & ideò deberet veſpere cœnare. Quia io hoc caſu (inqoiunt) cœnare cum hoſpite eſt quoddam exercitium charitatis , quod aoteponi debet ad ieiunium. Hanc ſententiam latè probat Paſqualig. eamque videtur amplecti, licèt in fine addat, ſe io hac re meliori iudicio remittere. Teoet tamen Gerſon *4. p. ſerm. in 1. Dom. Quadrag. col.* 406. & *tom.* 1. *col.* 25.

Sed mihi vt certum reſpondeo : Non poſſe ſolvi. Quia in hoc caſu nulla vrget oeceſſitas ad ſolvendum præceptum ieiunij : Nec charitas cùm poſſit hæc cum obſervatiooe ieiunij, & cum majori ædificatione proximi obſervari : ergo ſervari debet ieiunium. Sic tenent Faguod. *loc. cit.* Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Homobon. *2. p. exam. Eccleſ. tract.* 11. *c.* 7. *q.* 23. apud Paſqualigum.

QVÆSTIO CLI.

An ſaltem ieiunium obligans ſub mortali licitum ſit propter hoſpitem magnatem ſolvere ?

AFfirmat Paſqualig. *loc. cit.* qoia (inquit) ſi quis excipiat hoſpitio virom magnatem, noo videtur poſſe ſine graui incommodo ſervare ieiunium; nam ſi non parat cœnam, hoſpes cenſebit, ſe non excipi cum illa magnificentia, quæ ſibi debetur, & proinde concipiet malum animum erga hoſpitaotem. Si verò parat cœnam, & ipſe accumbat, & non comedat , aut ſaltem parum , etiamſi præſeferat ieiunium obligans , hoc imputabitur ad quandam importunam correptionem aliorum , aut quod ægrè ferat expenſas cœnæ, vode vice meriti, quod mediante hoſpitio deberet acquirere apud talem Magnatem, aut Principem, potiùs ipſum offendet. Et proinde incommodum ipſius erit notabile , cum quo oon obligat præceptum ieiunij. Vnde exiſtimo, hanc eſſe cauſam, ſaltem ſufficientem, vt io tali caſu poſſit ſuperior diſpenſare. Hucvſque ille.

Sed omninò oppoſitũ reſpondeo dicendum : Non licere in prædicto caſu, ſaltem ſine diſpenſatione, ieiunium ſolvere. Quia in eo nulla intervenit neceſſitas frangendi ieiunij præceptum : ergo ob hoſpitem

tem, etiam Magnatem receptum non potest solvi. Consequentia patet, antecedens verò etiam ex fundamento Pasqualigi est notum, cùm notum sit, esse falsum, non posse sine gravi incommodo hospitantem servare ieiunium. Optimè namque hic potest parare hospiti Magnati magnificentissimam cœnam, & cum eo mensæ accumbere, & eius gratiâ aliquid cibi præsumere, sine violatione ieiunij: ergo sine vlla offensione hospitis, & sine incommodo aliquo hospitantis potest hic observare ieiunium, ac proinde tenebitur. Secus verò dicendum, casu quo aliqua necessitas frangendi ieiunium interveniret; quia tunc non solùm posset, sed deberet frangi, vt multoties à viris sanctis est factum, vt constat exemplis, quæ Azor, & Pasqualigus adducunt. Sic expressè docent Reginald. *lib. 4. n. 221.* & Trullench *loc. cit.* dicentes nullo modo licere amici, vel socij gratiâ frangere ieiunium, nisi quando necessitas proximi id exegerit.

QVÆSTIO CLII.

An qui exemptus est à ieiunio, possit edere cibos prohibitos in die ieiunij?

Respondeo tanquam certum: Negativè, quia præceptum de abstinentia à carne, & in Quadragesima ab ovis etiam, & lacticiniis, est distinctum à præcepto ieiunij: ergo ex hoc, quod cesset istud, non cessat aliud. Sic omnes Doctores. Legantur Nauar. *c. 21. n. 13.* Azor. *lib. 7. cit. c. 7. q. 4.* Trullench, Filliuc. & Pasqualig. *decis. 355.* Cordub. *in sum. q. 143.* & alij apud ipsos.

QVÆSTIO CLIII.

An qui pluries expertus est, quod ieiunium Quadragesimæ, aut abstinentia à carnibus nocent, debeat id quotannis experiri, antequam edat carnes, aut ieiunium solvat?

Respondeo: Non debere amplius experiri (nisi probabile sit causam non ieiunandi cessasse.) Quia sufficit certitudo, quam per experientiam habet de causa solvente. Sic Lopez *2. p. instruct. c. 12.* Ioan. à Cruce *1. p. sum. prec. 3. art. 4. dub. 9. n. 8.* Sancius *in select. disp. 51. n. 23.* Pasqualig. *decis. 352.* & alij. Qui bene dicunt, secus dicendum esse de illis qui dubitant, quod ieiunium, & abstinentia à carnibus sibi noceant, nam huiusmodi debent priùs id experiri. Legatur Nauar. *c. 21. n. 20.*

QVÆSTIO CLIV.

An labor voluntariè susceptus, si sit magnus, extinguat obligationem ieiunandi?

Negant Durand. Palud. & alij plures citati *q. 98.* docentes non licere in die ieiunij iter facere, si hoc impediturum sit ieiunium, casu quo commodè differri possit.

Sed probabiliùs respondeo: Extinguere obligationem ieiunij, si causet tantam lassitudinem, & laborem, qui de se valeat excusare à ieiunio. Quia vnusquisque habet ius ad quemcunque laborem suscipiendum, quo nullo modo privatur ob observandum ieiunium; ergo. Sic omnes Doctores, quos suprà *q. 98.* pro nostra sententia citavimos, & alij quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis. 317. n. 4.* & demùm alij mox citandi.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO CLV.

An labor voluntarius possit assumi in diebus ieiunij semper, quantùm & quoties libuerit?

Negant Sanchez *lib. 5. consil. cap. 1. dub. 7. n. 18.* & Trullench *lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 7. n. 10. & 14.* existimantes solùm posse assumi semel, & iterum, non semper quod libuerit.

Sed probabiliùs respondeo: Posse assumi semper, & toties quoties libuerit. Quia id quod semel, atque iterum est licitum fieri, semper erit licitum fieri, concurrentibus iisdem circumstantiis: at in præsenti concurrunt: ergo. Sic Pasqualig. *decis. 318.* & nos in simili etiam *2. p. tract. 6. de Ordine, disp. 2. q. 21. & 22.* loquendo de eo qui in mortali solemniter cantat Evangelium, & Epistolam.

QVÆSTIO CLVI.

An defatigatus ex labore assumpto ob quærendam concubinam (aut ob alium malum finem) sit exemptus à ieiunio casu quo anteà prævíderit impotentiam futuram ad ieiunandum?

Negant esse exemptum à ieiunio, ideoque præfatum peccasse contra præceptum ieiunij in causa, eo quòd prævidendo, quod talis labor foret causa non ieiunandi, dedit causam peccato, Ortiz *in sum. cap. 19. n. 17.* Homobon. *de exam. Eccles. p. 2. tract. 8. c. 7. q. 23. & tract. 9. c. 4. q. 74* Ioan. à Cruce *1. p. sum. de 3. precept. art. 4. dub. 9. concl. 3.* Rodriguez *tom. 1. sum. cap. 23. n. 6.* quos omnes pro hac parte refert Diana *citandus*, Sanch. *loc. cit. n. 15.* Trullench *loc. cit. n. 10.* Vega *1. p. sum. c. 14. casu 7.*

Sed probabiliùs respondeo: Esse exemptum à ieiunio, nec peccasse adhuc in causa contra præceptum ieiunij illum, qui talem laborem assumpsit ob finem inhonestum, sed solùm contra illam virtutem, cui hic malus, & inhonestus finis contrariatur. Ratio est, quia præceptum ieiunij non obligat, vt quis se abstineat à laboribus voluntariis, adhuc inhonestis, cùm solùm sistat in præcipienda abstinentia iis, qui possunt illam servare: at prædictus defatigatus ex labore assumpto ex quocumque fine malo, non potest illam (vt supponimus) servare: ergo non tenebitur. Solùm ergo ille talis peccabit contra præceptum, cui finis inhonestus opponitur. Sic Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 10.* Petr. de Ledesma *in sum. tract. 17. c. 2. in fine*, Diana *1 p. tract. 9. resol. 40.* Filliuc. *tract. 27. p. 2. n. 123.* Llamas *3. p. Method. c. 5. §. 21.* vbi sequendo Medinam, sic ait: Dicimus ergo, quod postquam quis debilitatus est, & factus impotens ad ieiunandum, etsi impotentia nascatur ex culpa propria, vt qui lassatus maximè est in diruenda domo ad furandum, vel in occidendo proximum, vel in moltiplicando actus turpes venereos, vel in via longa visurus concubinam, & sentit tunc impotentiam ad ieiunandum, ad ieiunium non tenetur, sed sine peccato potest cœnare iterum. Sic ille. Ioan. Sancius *in select. disp. 54. n. 20.* Bonac. *tom. 2. disp. 2. de peccat. q. 8. punct. 1. n. 16. vers. Nonnulli*, Villalob. *in sum. tract. 23. diff. 4. n. 11.* (quamvis hi duo limitent hanc sententiam ad casum, in quo non fiat in fraudem ieiunij, hoe est intentione violandi præceptum ieiunij, de quo statim.) Pasqualigus *decis. 319.* Ioan. Henriq. *in sum. sect. 16. quæst. 29. vers. T aun dize mas Diana.*

QVÆSTIO CLVII.

An qui aſſumit media illicita, & ita laborioſa, vt ſint incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ſervandi ieiunium, peccet contra præceptum ieiunij?

NEgat Zacharias Paſqualigos *deciſ.* 320.*n.*6. docens, quod licèt certum ſit, quod in dicto caſu peccet prædictus in aſſumptione mediorum illicitorum contra præceptum quo prohibentur, non tamen peccet contra præceptum ieiunij, eo quod ipſe ſolùm velit ſe ſubtrahere ab obligatione ieiunandi mediante impotentia, quæ cùm iuſtè ſubtrahat, non tendit illa intentio contra præceptum ieiunij. Ita etiam tenet Rocafull. *in prax. Theolog. Moral. tom.*2.*lib.*3.*de præceptis Eccleſ. c.*9.*n.*153.*&* 154. vbi citat pro hac parte Dianam, & benè.

Sed longè multò probabiliùs reſpondeo: Peccare etiam contra præceptum ieiunij, quia licèt non peccet quando non ieiunat, eo quòd impotens factus ratione defatigationis, non ligatur præcepto ieiunandi, peccat tamen quando aſſumit media laborioſa illicita, ex intentione non ieiunandi. Quia longè probabilius eſt, quod adhuc qui aſſumit media licita, & honeſta ex intentione non ieiunandi, peccet contra præceptum ieiunij, vt ſtatim dicemus: ergo à fortiori, qui ex tali intentione aſſumit media illicita. Sic tenent Authores ſtatim citandi, præcipuè Sanch. *tom.*1.*conſil.lib.*5.*cap.*1.*dub.*7.*n.*13.*&* 15. Ioan. Henriq. *in ſum. ſect.*16.*q.*29. & noviſſimè iam me citato tenet hanc partem Diana *p.*10. *tract.*14. *reſol.*11. & alij quamplures apud ipſum.

QVÆSTIO CLVIII.

An etiam peccet mortaliter contra præceptum ieiunij, qui aſſumit media licita, ſed valde laborioſa, & incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ieiunandi?

NEgat (& à fortiori) Paſqualig. *loc. cit. n.*3.*& ſeq.* dicens prædictum nullo modo peccare. Fundamentum eius eſt, quia in primis non peccat quando non ieiunat, quia tunc cùm ſit impotens ratione laſſitudinis, non obligatur præcepto ieiunandi, vt communiter omnes concedunt; nec peccat quando aſſumit media licita laborioſa ex intentione non ieiunandi, quia prædictus in hoc non facit contra legem ieiunij, ſed ſolùm ſe ſubtrahit ab obligatione legis, adhibendo media licita ſubtrahentia, hoc eſt adhibendo media licita laborioſa, quæ excuſant à lege ieiunij: ergo. Citat etiam Paſqualigus pro hac ſua ſententia Ioan. Sancium *in ſelectu, diſp.*54. *n.*14. *&* 20. Dianam 1.*p. tract.*9.*reſol.*52. Ghiſlinum *in ſum. verb. Ieiunium, n.*21.*lit. M.* Additque eandem debere docere omnes, qui putant eſſe licitum diſcedere è loco vbi obligat ieiunium, in hunc finem, vt diſcedens non teneatur ieiunare, quod certè nos docuimus ſuprà *tract.*1.*diſp.*3 *q.*7.*&* 8. Sed ex his Doctoribus, quos expreſsè pro ſe citat Paſqualigus, Diana oppoſitum ſequitur. Quia licèt hic Author dicat, ſibi non diſplicere opinionem Sancij, tamen in fine expreſsè ait, non eſſe recedendum ab opinione Azor. qui quidem oppoſitum ſentit. Malè ergo illum pro ſe adducit Paſqualigus. Vnde

Longè multò probabiliùs, longéque veriùs Reſpondeo peccare mortaliter contra præceptum ieiunij, non quidem quando poſt defatigationem, & exercitium laborioſum non ieiunat (quidquid oppoſitum doctus quidam apud Sanchez ſenſerit) vt in hoc benè Authores pro prima ſententia adducti exiſtimant, ſed dum aſſumit media laborioſa (quamvis licita) intentione non ieiunandi, ſeu in hunc ſolum finem, vt non ieiunet.

Probatur, quia ille verè frangit præceptum ieiunij, qui inſtante huiuſmodi præcepto, non vult illud adimplere: Sed ſic eſt, quod qui ex intentione non ſervandi præceptum ieiunij, aſſumit media incompatibilia cum ieiunio (ſiue ſint licita, ſiue non) verè non vult ieiunare, extante, & inſtante præcepto: ergo ille verè frangit præceptum ieiunij. Minor in qua eſt difficultas, patet: quia ex nolitione ieiunandi aſſumpſit ille media laborioſa ad eximendum ſe à ieiunio, cuius præceptum, cùm ſemper adſit, ſemper ligat illum, qui poteſt ipſum adimplere: ergo per illam nolitionem, aut intentionem, & deſiderium non ieiunandi antecedens ad media, verè frangit ieiunium.

Nec eſt eadem ratio de illo qui diſcedit è loco vbi obligat ieiunium, ad locum vbi non obligat, ex intentione non ieiunandi, ac de illo qui aſſumit laborem incompatibilem cum ieiunio, vt non ieiunet; nam primus aſſumit medium ad non ieiunandum, vbi, & quando non adeſt, nec extat præceptum ieiunij; & ideo nec intentione, aut deſiderio præceptum ieiunandi frangit: Secundus verò non ſic, cum aſſumat medium ad non ieiunandum, vbi, & quando adeſt, & extat præceptum ieiunij: vnde non mirum, ſi primum à peccato mortali excuſemus, non verò hunc ſecundum. Ex quo conſtat ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ; negandum namque eſt, quod prædictus non peccet quando aſſumit media licita laborioſa ad non ieiunandum, quia verè in hoc facit contra legem ieiunij, vt optimè vidit D. Ioan. Eſcobar *tom.*1.*tract. de vtroque foro, art.*4.*n.*192. *&* 193. vbi poſtquam retulit oppoſitam ſententiam, & eius ſectatores, in hæc verba prorupit: At, ô Deus! Quid eſt quod inter viros Doctiſſimos, Sanctos, & Pios admiſſum video? Non eſt hoc directè affectare impedimentum deſiderio non implendi præceptum? Quod non excuſare docet text. expreſſus *in l.*2. *in fine. Si quis caution. l. Item hi* 4 *cum l. ſequent. l. Reipublica*, 36. *ex quibus cauſ. maior.* cum ſimilibus apud Tiraquel. *de retract. lign.* §.3.*gloſſ.*4.*n.*6.*&* §.35.*gloſſ.*4.*n.*29. & apud Monetam *de optione Canonica*, *c.*6. *q.*5.*n.*40. & apud Valenzuel. *conſil.* 100.*num.*87. Quid eſt fraudem facere ad non ſervandum eius præceptum, quod nullibi licet, vt vtrumque patet *ex l. contra legem* 29. *vbi gloſſ.* 1. *&c.* Nec fugam voluntariè arripere, vt non ſerventur Dei præcepta, non eſt contrarium eorum obſervantiæ, & nolle directè ea adimplere? Nonne hoc non eſt docere vanas evaſiones, vt Dei præcepta facilè ſpernantur cum maxima animarum iactura? At hoc non eſſe peccatum, quo pacto, qua ratione aſſerere poſſumus? Quid autem aliud eſt, quàm nolle directè Dei præcepta ſervare? Quis quidē firmare poterit noluntatē ſervandi præcepta Dei vacare à peccato? Hucvſque, & amplius ille. Et anteà Azor. 1.*p. inſtit. c.*17 *q.*9.*in fine*, & penes illum Roſella, & Palud. Salas t. 2.*diſp.*2.*ſect.*9.*n.*118. Ledeſma 2.*p.*4.*q.*17.*art.*3. Nauar. *in Man. c.*21.*n.*27. Angles *q.*6.*de ieiunio, diff.*10.*dub.*1.*in append.* Medina *lib.*1.*ſum. cap.*14.§.10. Bonac. *tom.*2.*diſp.*2.*de peccatis*, *q.*8.*punct.*1.*n.*16. Layman *lib.*4.*tract.*8. *c.*3.*n.*5. Trullench *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *dub.*7. *num.*10. *&* 11. Sanchez *lib.*5. *conſil. cap.*1.*dub.*7.*num.*12. Boſſius *in diſceptat. moral. diſcept.*4. Lublinus *verb. Ieiunium*, *num.*29. Villalob. 1. *part. ſum. tract.*25. *diff.*4. *n.*11.

n. 11. Rodriguez 1. p. sum. cap. 13. concl. 6. Diana loc. cit. Castro Palao tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 2. num. 3. & Ioan. Henriq. in sum. sect. 16. q. 29. vers. Pero no obstante esto, ibi: [Como no lo haga con intencion de de fraudar el ayuno.]

DISPVTATIO IX.

De peccatis contra praeceptum Jejunii.

QVÆSTIO PRIMA.

An comedens cibos noxios, praevidens quod infirmabitur, & quod non poterit ieiunare, peccet contra praeceptum ieiunij?

RESPONDEO tanquam certum, peccare quidem, & graviter contra temperantiam, cùm saluti suæ inferat notabile nocumentum; non verò contra præceptum ieiunij, cùm ex comestione ciborum noxiorum non sequatur per se violatio ieiunij, sed ex impotentia, qua stante non est peccatum non servare ieiunium, vt dixi disp. 8. q. 156. est habitum. Sic Sanch. in consil. lib. 4. cap. 1. dub. 7. n. 14. Sancius in select. disp. 54. n. 10. & Pasqual. decis. 356. Addens contra Sanchez idem esse dicendum etiam in casu, quo quis comedat cibos noxios intentione se impotentem ad ieiunandum reddendi, quia tunc solùm intendit fugere obligationem præcepti, & sic non peccat contra illud, sed contra temperantiam. Sed hoc additum mihi non placet, est namque contra à nobis dicta disp. 8. q. 157.

QVÆSTIO II.

An qui ieiunium frangit secundò comedens, toties deinde mortaliter peccet, quoties eo die postea comedit?

AFfirmant toties peccare, Maior in 4. dist. 15. q. 6. Medina C. de ieiun. q. 5. vers. Ego tamen, Couarr. lib. 4. var. resol. c. 20. n. 13. Molanus in Theol. Practic. tract. 13. c. 11. concl. 4. Sylvius in 2. 2. q. 147. art. 6. q. 3. Montesin. 1. 2. q. 73. art. 2. q. 4. n. 47. quia existimant hi Doctores, præceptum ieiunij esse negativum, & ideò toties de novo peccare, quoties de novo cibus in eo die sumitur.

Sed probabiliùs respondeo: Non peccare, nisi solùm in secunda comestione, etiamsi pluries postea in eo die comedat. Primò, quia probabilius est, quod præceptum ieiunij sit affirmativum primò, & per se, vt habitum est suprà di. p. 1. q. 6. ergo semel ieiunio violato in secunda comestione, iam ampliùs non peccatur. Secundò, quia per secundam comestionem omnino violatur, & tollitur præceptum ieiunij, cùm destruatur forma præscripta ab Ecclesia: ergo non potest ampliùs violari, aut frangi, ac proinde nec contra illud peccare in vlterioribus comestionibus. Sic Durand. in 4. dist. 15. q. 11. num. 9. Palud. q. 4. art. 5. Gabriel dist. 16. quæst. 3. art. 3. dub. 5. Caiet. 2. 2. q. 147. (non 146. vt inveni apud Fagundez) art. 8. Angel. verb. Ieiunium, n. 22. Sylvest. q. 8. Rosella n. 4. Tabiena q. 9. Armilla n. 14. Ledesma 2. 4. q. 17. art. 5. D. Anton. 2. p. tit. 6. cap. 2. §. 9. Nauar. c. 21. n. 15. & 25. Azor. 1. p. lib. 7. c. 9. (non 5. vt habet Fagundez) q. 4. vers. Ego probabilius, quos omnes refert, & sequitur Fagund. de 4. præc. Eccles. lib. 1. cap. 4. n. 5. Moure in sum. p. 2. c. 8. § 2. n. 10. Henriq. lib. 7. c. 13. in Glossa lit. S. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 7. n. 12. Salas de legib. disp. 14. sect. 5. n. 67. Valentia tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 3. Less. lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 15. Filliuc. Reginald. Layman, Tanner. Tolet. Vega, Ioan. à Cruce, & Villalob. quos affert, & sequitur Diana p. 1. tract. 9. resol. 44. Sa verb. Ieiunium, n. 13. Ghislin. num. 5. Lublin. n. 2. Bonac. disp. vlt. de præcept. Eccles. q. 1. punct. 3. n. 7. Trullench lib. 3. in Decal. c. 2. dub. 3. & 5. Molf. in sum. tract. 10. cap. 5. n. 22. dicens hanc sententiam esse communem omnium Scribentium. Sanch. tom. 1. sum. lib. 5. cap. 11. n. 42. Sancius in select. disp. 54. n. 42. Rodrig. Petr. de Ledesma, Vivald. Lopez, quos citat, & sequitur Pasqualig. decis. 357. n. 4. Baldel. in Theolog. Moral. lib. 2. disp. 26. n. 12. & communis.

QVÆSTIO III.

An qui in die ieiunij tertia, aut quarta vice comedit, saltem venialiter peccet contra praeceptum ieiunij per tales comestiones?

AFfirmant Less. num. 15. cit. Filliuc. tract. 27. p. 2. n. 23. Bassæus in sum. verb. Ieiunium 1. n. 10. & alij.

Sed probabiliùs respondeo: Nec venialiter peccare contra præceptum ieiunij per dictas comestiones (licèt possit contra præceptum temperantiæ, & mortaliter.) Ratio est assignata, quia videlicet per secundam comestionem destructa fuit tota substantia præcepti: ergo nihil contra illud vlteriùs eo die fieri potest. Sic Villalob. in sum. tract. 23. diffic. 6. n. 5. Sancius in select. disp. 54. n. 42. quos citat, & sequitur Diana 1. p. tract. 9. resol. 53. Trullench n. 4. & Pasqual. decis. 358. n. 2. & 3.

QVÆSTIO IV.

An qui violat ieiunium duplicis praecepti, v. g. ieiunium Quadragesimae, in qua occurrit vigilia S. Mathiae, dupliciter peccet?

AFfirmant Nauar. in Man. cap. 21. n. 4. Reginald. Ægid. Coninch. Lopez, Rodrig. & alij, quos citavimus 1. p. tract. 5. disp. 8. §. 8. q. 5.

Sed probabiliùs respondeo: Non peccare dupliciter, quia non potest esse multiplex peccatum, cùm ratio vtriusque præcepti sit eiusdem virtutis, nempe temperantiæ. Sic Vasquez, Sanchez, Suarez, Sancius, & alij quamplures, quos citavimus 1. p. loc. cit. & novissimè Pasqualig. decis. 359. Trullench lib. 3. in Decalog. c. 4. dub. 5. n. 5. & communis.

QVÆSTIO V.

An qui violat ieiunium, ad quod tenetur ex praecepto Ecclesiae, & voto, aut ex iuramento, & voto, multiplex peccatum committat?

REspondeo affirmativè, quia tunc violatur ieiunium (ad quod ille tenebatur) multiplici obligatione diversæ rationis, nempe abstinentiæ, & religionis, aut religionis, & fidelitatis. Sic omnes Doctores, præcipuè relati à nobis 1. p. loc. cit. q. 8. & novissimè Pasqualig. loc. cit. n. 4. & 6.

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

T 2 QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

An Regularis qui violat ieiunium, ad quod ex præcepto Eccleſiæ, & Regula tenetur, dupliciter peccet?

AFfirmant Sanchez, Vaſquez, Merolla, Nauar. & alij quos 1. *p. loc. cit. q.* 9. adduximus, quibus addi poſſunt Bonac. *diſp.* 2. *de peccatis, q.* 4. *punct.* 3. *n.* 6. Diana 1. *p. tract.* 9. *reſol.* 16. Trullench *loc. cit.* & Paſqualig. *loc. cit. n.* 7.

Sed æquè probabiliter reſpondeo: Non peccare dupliciter, quia illa duo præcepta, quæ violat, etiam ad vnicam virtutem temperantiæ ſpectant, vt diximus 1. *p. loc. cit.* ſic Caiet. & Cornejo *ibi citati*, & nouiſſimè Gordon. *in conſil. Regul. reſol.* 18. *n.* 13.

QVÆSTIO VII.

An paterfamilias teneatur ſub peccato gravi monere ſuos ſervos, & domeſticos ad ieiunandum?

REſpondeo: Teneri illos admonere, corrigere, & increpare, ſi id non faciant. Colligitur ex Apoſtolo 1. *Timoth.* 5. dicente: *Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Tenetur ergo ſuos domeſticos monere ad ieiunadum, & fraterna charitate corripere, ſi id non faciant. Quod intellige quando Dominus, aut paterfamilias probabiliter cenſet, quod ſine cauſa violent ieiunium. Sic Angles *q.* 7. *de ieiunio, diff.* 2. *concl.* 1. Paſqualig. *deciſ.* 361. & Diana 1. *part. tract.* 9. *reſol.* 28. & omnes.

QVÆSTIO VIII.

An paterfamilias non ſolùm teneatur monere; ſed etiam compellere ſervos ad ieiunandum, è domo videlicet expellendo, aut alimenta ſubtrahendo, ne ieiunium frangant?

AFfirmant Medina *C. de ieiun. q.* 11. *verſ. Si autem cibi*, Maior *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. *§. Dubitatur*, Gabriel *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 3. *dub.* 6. Nauar. *c.* 21. *n.* 26. Tol. *lib.* 6. *c.* 5. *n.* 1. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 3. *concl.* 1. Comitol. *lib.* 4. *reſponſ. moral. q.* 56. Ledeſma *in ſum. tract.* 27. *c.* 1. *dub.* 3. *poſt* 6. *concl.* & innuit Molfeſ. *in ſum. tract.* 10. *cap.* 5. *num.* 29.

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri compellere famulos ad ieiunandum, quando ipſi nolunt, quando poſſunt ieiunare. Quia Domini non habent vim coactivam, aut iuriſdictionem ſpiritualem ſupra ſervos, quia hoc eſt proprium Prælatorum: ergo non tenetur eos ad ieiunandum cogere, aut compellere. Sic Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 6. *dub.* 4. Sotus *de ſecreto, memb.* 2. *q.* 3. *concl.* 4. Angles *loc. cit. concl.* 2. Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 17. *n.* 5. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 3. Azor. *lib.* 7. *c.* 20. (aliàs 37.) *q.* 12. Reginald. *lib.* 4. *n.* 199. Fagundez *lib.* 1. *cit. cap.* 10. *n.* 12. *in fine*, Fillioc. *tract.* 27. *p.* 2. *n.* 91. Sà *verb. Ieiunium, n.* 15. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 3. *n.* 3. Vega *in ſum. tom.* 1. *cap.* 14. *caſu* 27. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 8. Paſqualig. *deciſ.* 361. Diana 1. *p. tract.* 9. *reſol.* 28. qui tamen malè pro hac parte citat Nauarrum, & Toletum, cùm oppoſitum expreſsè locis citatis doceant, quod non advertit Paſqualigus, & eſt communis.

QVÆSTIO IX.

An ſaltem teneantur patresfamilias, aut Domini non miniſtrare cœnam famulis nolentibus ieiunare?

AFfirmant, quod teneantur non adminiſtrare, omnes Authores pro prima ſententia nuper adducti, & expreſsè Nauar. & Tolet. & ex Authoribus ſecundæ Filliuc. Vega, Reginald. & Trullench *loc. cit.* Rodriguez *tom.* 1. *ſum. cap.* 23. *concl.* 4. *n.* 8. & Ortiz *in ſum. c.* 19. *mand.* 2. *n.* 14. quos citat, & ſequitur Diana *reſol.* 28. *citata*: ita etiam Medina *C. de ieiun.* & Card. Toletus apud Sanchez.

Sed probabiliùs reſpondeo: Dicendum, quod non teneantur non miniſtrare cœnam. Quia ſi tenerentur ad non ſubminiſtrandam cœnam famulis nolentibus ieiunare, maximè quia inde ſequeretur cooperari peccato ipſorum: at hoc non ſequitur: ergo. Minor probatur: Quia Domini tenentur ex vna parte famulis ſubminiſtrare victum, & ex alia non poſſunt exercere contra eos aliquam vim coërcitivam, ſeu punitivam: ergo tenentur eis ſubminiſtrare cœnam, & conſequenter non poſſunt in hoc cenſeri cooperatores peccato ipſorum. Sic Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.* 1. *dub.* 17. *n.* 5. & penes ipſum Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 3. *fol.* 205. Angles *de ieiunio fol.* 415. Sotus *de ſecreto, membr.* 2. *q.* 3. *concl.* 4. & Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 3. ſic etiam Paſqualigus *loc. cit. n.* 7. qui benè addit oppoſitum eſſe dicendum caſu, quo famuli nollent ſervare ieiunia in contemptum Eccleſiæ, aut id facerent cum ſcandalo; quia tunc non ſolùm tenerentur ad non ſubminiſtrandam cœnam, verùm etiam è domo expellere, ſi debitæ correptiones non proficerent.

QVÆSTIO X.

An ad minus teneantur Domini negare ſemel, aut bis cœnam famulis nolentibus ieiunare, ſi ſcirent id famulis profuturum?

NEgant adhuc eo caſu teneri ad negandam cœnam famulis, Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 17. *n.* 6. & Paſqualig. *loc. cit. n.* 9. cum aliis recentioribus. Quia hoc (inquiunt) eſſet aliquo modo cogere, & exercere vim coërcitivam in famulos: at hanc non habent ſupra illos, vt ſuprà eſt habitum: ergo.

Sed probabiliùs reſpondeo, teneri in dicto caſu negare cœnam. Quia licitè poſſunt ex præſumpta voluntate Prælatorum exercere illam levem correptionem, & coactionem ſemel, aut bis in ſuos famulos, vt concedit Paſqualigus; imò & Sanchez, cùm doceat id debere facere Patremfamilias, ſeu Dominum: ergo tenentur ad illam exercendam, cùm ſciant illam profuturam eſſe famulis: non ergo ſolùm debent ſecundùm convenientiam cœnam negare famulis nolentibus ieiunare in dicto caſu, verùm etiam tenentur, cùm ad id ſolùm obſtabat impotentia moralis dominorum ad exercendam vim coërcitivam in famulos, quæ in hoc caſu deficit, vt Sanchez fatetur.

QVÆSTIO XI.

An parentes teneantur cogere filios ad ieiunandum, quando nolunt ieiunare cum poſſint?

AFfirmant (& à fortiori) Medina, Major, & alij citati pro prima ſententia *quæſt.* 8. & etiam ex

noſtra

nostris Sanch. *lib.5. consil.moral.c.1.dub.1.n.8.* & penes ipsum Corduba *addit.* ad Sotum *de secreto, memb.3.q.3.concl.4.* & alij docti Iuniores.

Sed probabiliùs respondeo: Quod licèt in dicto casu teneantur parentes monere, & corrigere filios, quando nolunt ieiunare, non tamen tenentur cogere illos, aut compellere ad ieiunandum. Quia adhuc supra filios non habent iurisdictionem spiritualem; & ideò in ordine ad spiritualia, inter quæ observatio præceptorum Ecclesiæ locum obtinet, non possunt supra ipsos vim coërcitivam exercere, nec punire quando delinquunt. Sic Ledesma, Sotus, Angles, & alij citati pro nostra sententia *q.8.* & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.262.n.2.* qui *n.6.* notat, quod nihilominus possint parentes ex ratihabitione Prælatorum levi pœna filios punire, si nolint ieiunare, casu quo eam profuturam illis cognoscant, aliàs non, vt de servis diximus *q.10.* sic ille, & bene si adderet, non solùm posse, sed ad id etiam teneri, vt constat ex quæstione antecedenti dictis.

QVÆSTIO XII.

An possint parentes ministrare cœnam filiis nolentibus ieiunare, quando ad id tenentur?

NEgant consequenter Filliuc. Vega, Reginald. & alij citati pro prima sententia, *q.9.*

Sed etiam consequenter probabiliùs respondeo: posse, imò & teneri. Quia ad parentum munus pertinet providere filiis de victu, non verò regere conscientias ipsorum (maximè quando sunt in ætate provecta) ita vt debeant peccata ipsorum punire, & hoc modo impedire. Vnde subministrando cœnam faciunt quod suorum munerum est, nec per hoc cooperantur peccato filiorum, cùm cœna de se sit indifferens, vtpotè ordinata ad sustentationem naturæ, & potest benè, vel malè exhiberi. Vnde quod malè à filiis adhibeatur, imputandum est malitiæ ipsorum, non parentibus exhibentibus cœnam. Sic Authores citati pro nostra sententia *q.11.* & Pasquàl. *loc. cit. n 7.* imò id ipsum concedit Sanch. *loc.cit.n.9.* casu quo filij essent tales, quod si eis denegaretur cœna, oriretur magnum scandalum, & rixæ domi, vel irent cœnatum cum aliis amicis.

QVÆSTIO XIII.

An caupones, vel tabernarij vendentes, vel ministrantes cibos, teneantur interrogare hospites, an habeant causam non ieiunandi?

AFfirmant apud Pasqualig. Less. *lib.4.c.2. dub.4. n.24.* Filliuc. *tract.27.p.2.n.93.* Major *in 4. dist. 15.q.4.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.5.n.9.* Victorel. *in addit.* ad Tolet. *lib.6.cap.c. verf. Caupones,* Bassæus *verb. Ieiunium 1. n.14.* sed ex his Authoribus malè citatur Victorellus, quia ibi nihil de hac quæstione, nec *vers. Caupones,* habet, saltem apud me. Imò Lessius id non docet absolutè, sed solùm casu, quo decorè, aut decenter possint interrogari, an excusentur à ieiunio, aliàs non, & idem docent Filliuc. Trullench, & Bassæus. Citat etiam Molfesius pro hac sententia Reginald. *in dicto lib 4. num. 197.* Naust. *in Manuali, c.21. n.86.*

Sed probabiliùs respondeo, non teneri. *Primò,* quia *R.P. Leand. in V. Precept. Eccles.* id nimis esset onerosum. *Secundò,* quia non spectat ad caupones, aut ad alios qui paratas habent mensas ad prandendum, moderari conscientias advenientium, cum non habeant curam spiritualem ipsorum: ergo non tenentur inquirere, an hospites habeant causam non ieiunandi. Sic Sanch. *lib.1. sum.c.7.n.34.* Molfes. *tom.1. sum. tract.10.cap.5.n.30.* & Homobon. *p.2.exam. Eccles.* (& apud ipsum Medina, & Valentia) *tract.8.c.7.q.21.* quos citat, & sequitur Diana *1.p. tract.9.resol.39.* Moure *1.p.sum.c.8.§.2.n.28.* Pasqual. *decis.364.* & alij.

QVÆSTIO XIV.

An caupones licitè possint ministrare cœnam his quos certò sciunt ad ieiunium teneri?

NEgant (apud Sanch. *loc.cit.*) Gabriel *in 4.dist.10. q.3.art.3.dub.6* Nauar. *c.21.n.26.* & Medina *C. de ieiunio, quæst. de his per quæ Ecclesiasticum ieiun. solvitur,* & (apud Pasqualigum) Tolet. *lib.6.c.5.n.51. vers. Tertius casus,* & ibi Victorel. *in addit. vers. Caupones,* Castro Palao *1.part.tract.6.disp.3.punct.8.n.7.* Bassæus *verb. Ieiunium 1. n.14.* Moure *num.22.cit.* & Sylvius *2.2.q.147.art.5.q.1.in fine,* & alij existimantes peccare mortaliter. Quia saltem cooperantur pravæ executioni non ieiunandi.

Alij autem distinctione vtendo respondent, posse quidem licitè ministrare cœnam casu, quo absque incommodo notabili negare nequeant, aut casu quo scirent caupones, quod hospites alibi essent ituri, & cœnaturi, quia in his casibus licitè possunt ministrare illis cœnam: Secus verò casu, quo sine damno alicuius momenti possent caupones cœnam hospitibus denegare, quia in hoc casu non possunt licitè eam ministrare. Sic Sanch. & Less. *loc. cit.* Valentia *2.2.disp.9.q.2.punct.3.* Filliuc. *tract.27. 2.p. n.93.* & Trullench *dub 5.cit.n.9.* Molfes. *loc.cit.n.31.* & penes ipsum Caiet. Ledesma, Salon. & Rodriguez.

Sed probabiliùs absolutè respondeo: Posse licitè ministrare cœnam iis, qui certò sciunt ad ieiunium teneri. *Primò,* quia caupones non inducunt hospites ad peccatum, præbendo illis cœnam, quam petiere intentione iam non ieiunandi, cùm solùm vendant res suas, vt deservire possint comestioni, quatenus est actus naturæ, & non quatenus ieiunium solvit; in quo Caupones solùm exequuntur proprium munus, quod licitè exercent: ergo.

Secundò, quia si dicti caupones cœnam hospitibus non ministrarent, ij adhuc alibi essent ituri, & cœnaturi: ergo cùm peccatum non possint negando cœnam impedire, licitè iam possunt illis subministrare. Sic Ledesma *2.p. 4.q.17.art.6.dub.3 & dub. penult.* Caiet. *2.2.q.147.art.4.in fine,* Salon. *2.2.q.77. art.4.controv.6.post 3.concl.* Rodrig. *1.tom.sum.cap.23. n.8.* P. Ledesma *tract.27.cap.2.dub.4.* quos omnes pro hac parte refert Sanchez. His addi possunt (penes Pasqualigum) Angles *q.7.de ieiunio, diff.4.append.1.* Molfes. *tract.10.cit.cap.5.n.30.& 31.* Vega *1 p. sum. cap.14 casu 19.* Bonac. *disp.ult.de precept. Eccles.q.1. punct.3.n.9. & de peccatis disp.2.q.4. punct.2.§.unico, n.36. & 37.* Diana *1.part. tract.9.de ieiunio, resol.49.* Ghislin. *verb. Ieiunium, num.15,* Faustus *lib.1. Thesauri Relig. q.172.* Homobon. *part.2.exam. Eccles. tract.8. c.7. quæst.21.* Author casuum conscient. Bononiens. *casu 3. mense Augusti, in fine,* & Sà *verb. Venditio, num.24.* & Pasqualigus *decisione 365. num.2. & 4.* sed ex his Authoribus Bonacina solùm docet, posse caupones parare licitè cœnam nolenti ieiu-

nare casu tantùm, quo nolens ieiunare invenirer cibos, in quo casu etiam nostram sententiam docent Sanchez *c.7.cit.n.16. & 34. in fine*, Less. *loc.cit.* Nauar. *c.20.n.16.& c.21.n.25.* & Azor. *c.18.q.5.* vt advertit idem Bonacina.

QVÆSTIO XV.

An peccent Caupones nolentes hospitari eos, qui die ieiunij nolunt cœnare?

NEgat Pasqualig. *decis.367.* cuius fundamentum est, quia Caupones nolentes hospitari eos, qui nolunt cœnare, non intendunt, quod hospites cœnent, & violent ieiunium, sed intendunt lucrum ea cœna exhibita, quod optimè faciunt hospites, vnde si acceptant cœnam, & violent ieiunium, hoc ipsis, non Cauponibus imputandum est.

Sed vt mihi certum respondeo: Peccare, & mortaliter; quia in hoc casu verè Caupones pertrahunt, & cogunt hospites ad violandum ieiunium: ergo ad peccandum: ergo verè peccant. Confirmatur; nam tunc verè quis cooperatur peccato alterius, quando concurrit ad ipsam actionem peccati, aut ad aliquam aliam, in qua incipiat peccatum: at sic est, quod in nostro casu caupones verè concurrunt ad actionem, in qua incipit peccatum: ergo verè cooperantur peccato. Consequentia est optima. Major est desumpta ex ipsomet Pasqualig. *decis.561. n.5.* Minor probatur, quia Caupones in dicto casu inducunt, imò & aliqualiter cogunt hospites, vt habeant intentionem cœnandi, & consequenter frangendi ieiunium: at in hac intentione cœnandi incipit peccatum: ergo. Sic Molfes. *in sum.tract.10.c.5. n.30. vers.Tertius modus.*

Nec obstat, quod caupones non intendant, quod hospites violent ieiunium, sed lucrum ex cœna, quia cùm hoc nequeant intendere sine eo quod hospites cœnent, & consequenter frangant, violentque ieiunium, consequenter intendunt violationem ieiunij. Adde (ex doctrina, quam tradit ipse Pasqualig. *decis.369.n.8.*) quia inductio ad cœnandum est de re inductiva ad peccatum: at sic est, quod inductio ad peccatum nunquam honestari potest, etiam ob speciale commodum acquirendum: ergo. Sic expressè Author casuum Conscientiæ Bononiens. *Anni 1636.casu 3.mensis Augusti*, & à fortiori omnes Anthores, quos quæstione antecedenti pro prima, & secunda sententia adduximus; si enim in sententia probabilissima illorum non possunt caupones, absque mortali peccato, subministrare cœnam iis, quos certò sciunt ad ieiunium teneri, qua ratione poterunt sine mortali, non solum ministrare cœnam, verùm ad illam sumendam cogere, & invitare? Et Credo sic docere omnes, etiam tertiæ sententiæ Doctores, præter vnum Pasqualigum.

QVÆSTIO XVI.

An peccent caupones apponendo carnes in locis Catholicorum, in diebus prohibitis?

REspondeo peccare mortaliter, quia apponendo carnes recumbentibus, determinant, & trahunt eos ad comedendas illas contra præceptum Ecclesiæ: ergo cooperantur peccato eorum. Sic Gabriel *in 4. dist.16.q.3.art.3.dub.6.* Nauar. *cap.21.n.26.* Less. *lib.4.c.2.dub.4.n.24.* Bonac. *disp.vlt.de prac.Eccl.q.1. punct.3.num.9. vers. Item docui.* Tolet. *lib.6.c.6.n.3.* (non 4. vt invenies apud Bonacinam) *vers.Tertius casus est*, Layman, Filliuc. Molfes. & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.368.n.1.* qui bene limitant hanc doctrinam excipiendo casum necessitatis, aut priuilegium, aut aliam iustam causam, quia tunc licitè poterunt caupones ministrare carnes petentibus.

QVÆSTIO XVII.

An saltem casu, quo hospes decrevisset carnes comedere in diebus prohibitis, possent caupones ipsi illas ministrare?

REspondeo posse, quia tunc jam caupones non concurrerent ad violandum præceptum, cùm jam hospes intentione saltem violaverit. Nec potest dici, quod concurrant ad executionem violationis, quia executio fit in virtute prioris intentionis, & determinationis, non in virtute ministrationis carnium. Sic P. Ledesma *tract.27.c.1.diff.4.post 6.concl. pag. mihi 747. collat.2.* dicens esse communem Doctorum sententiam, & Pasqualig. *loc.cit.n.3.*

QVÆSTIO XVIII.

An Caupones possint in locis hæreticorum apponere carnes omnibus illas petentibus?

AFfirmant posse, dummodo nequeant eas sine gravi incommodo recusare, vt si alioquin vexarentur à Prætore, Less. *lib.4.c.2.n.23.* Bonac. *loc.cit. n.9. vers. Primo est*, Layman *lib.2.tract.3.cap.13.n.5.* Molfes. *tract.10.cit.c.5.n.21.* Filliuc. *tract.27.p.2.n.92.* & alij.

Sed probabiliùs absolutè respondeo: Posse apponere carnes omnibus illas petentibus, etiamsi nullo incommodo eas recusare possent. Quia cùm petentes iam determinaverint carnes comedere, & peccatum intentione patraverint, non censentur cooperari caupones apponentes carnes peccato comedentium, cùm exhibeant alioquin rem, quæ indifferens est, & qua bene, maleque uti possunt. Sic debent tenere Authores citati suprà *q.14.* pro nostra sententia, & Ledesma citatus *q.17.* & Pasqualig. *loc. cit. & decis.368.n.7.* qui bene cum Bonac. *loc.cit.n.9.* addit, posse caupones in locis hæreticorum absolutè apponere simul carnes, & pisces, relinquendo vnumquemque propriæ conscientiæ.

QVÆSTIO XIX.

An peccent mortaliter, qui in diebus ieiunij carnes, & alios cibos prohibitos vendunt?

AFfirmant peccare, casu quo adsit dubium, aut præscientia mali vsus, Gabriel *in 4.dist.16.q.3. art.3.dub.6.* Reginald. *lib 4.n.202.* Villalob. *tract.23. diff.3.concl.4.* Trullench *lib.3. in Decalog.c.2.dub.5. n.12.* Palaus *tom.1.tract.6.dub.4.punct.8.num.2.& 3.* Diana *1.p. tract.9.resol.48. vers. Ex his infertur*, vbi docet non peccare, si venditor certò non noverit, emptorem in emendo peccare, & idem docet Fagund. *de 4.prac.Eccles.lib.1.c.10.n.10.* & alij.

Sed iuxta dicta probabiliùs respondeo: Non peccare, saltem mortaliter, vendendo cibos prohibitos diebus, quibus prohibentur, etiam casu quo venditores scirent emptores peccare in emendo. *Primò*, quia passim videmus in Quadragesima vendi carnes publicè ægrotorum causâ, etiamsi inde multi sani possint occasionem peccandi eis vescendo assumere.

Secundò

Secundò, quia venditor nullo modo cooperatur peccato ementis carnes, tum quia ipse vendit rem indifferentem, quæ potest etiam pro illo tempore habere bonum vsum, vt reuera habet, cùm venditur pro infirmis: tum etiam quia venditor non tenetur impedire peccatum ementis carnes, cùm ad illum non spectet regimen conscientiæ istius: ergo. Pro hac sententia citat Pasqualigus Ioseph. Angles *q.7.de ieiunio.diff.3.in concl.* Roderic. 1.*p.sum.cap.*53.*concl.*5. Ledesma 1.*p.sum. tract.*57.*cap.*5.*dub.*4. *post* 6.*concl.* Stephan. Fagundez *præcept.*4. *Ecclesf.c.*10.*n.*10. sed ex his in primis Angles non loquitur expressè de venditione ciborum prohibitorum, vt constat; ait enim sic: Publici institores possunt vendere omnibus alimenta, etiamsi aliquos ieiunia violaturos prævideant. Probatur: Publici ministri, qui omnibus offerunt alimenta, per se deseruiunt necessitati, quod per se bonum est: igitur non peccant huiusmodi. Sic ille. Rodriguez verò *loc. cit.* nihil de hac quæstione tractat, & Ledesma solùm loquitur de casu, de quo egimus q.7. non de illo de quo præsens inquirit quæstio. Fagundez tandem docet id ipsum, & eisdem verbis, quod Diana docet. Doceat ergo in specie solus ipse Pasqualig. *decis.*369. *à n.*5. & in genere loquendo de rebus omnibus indifferentibus, Bañez, Caietan. Salon, Bonac. Sanchez, & alij quos ipse *n.*4. *cit.* Addit etiam Pasqualigus *n.*7. contra Sanch. *lib.*1. *sum. c.*7. *n.*16. quod neque etiam peccet venialiter vendens cibos prohibitos. Quia hos vendendo exercet munus suum licitum, & honestum, in quo exercitio nullum est peccatum.

QVÆSTIO XX.

An famuli præparantes, & ministrantes cibos dominis ieiunium violantibus peccent mortaliter?

RΕspondeo negatiuè, quia famuli in hoc casu non participant in crimine dominorum, cùm officium præstent, quod aliis etiam diebus præstare consueuerant, & dominis præstare tenentur. Confirmatur, quia condire cibos, coquere, parare mensam, & ministrare, non sunt actiones de se malæ, sed potius bonæ & honestæ, & ad summum indifferentes: ergo licitè possunt hæc omnia famuli præstare. Sic Caiet. 2.2.*quæst.*147. *art.*4. Angles *q.*7. *de ieiun. diffic.*5. *in concl.* Azor. 1. *part. lib.*7.20.*q.*11. Fagundez *loc.cit.c.*10.*n.*9. Diana 1.*p.tract.*9.*resol.*38. & Pasqual. *decis.*370. Reginald. Molfes. Valent. & alij penes illum, qui *n.*5. addit contra Sanch. *lib.*1.*sum.c.*7.*n.*14. & 35. id etiam esse verum loquendo de ministrantibus, qui non sunt famuli ordinarij, eo quòd in hoc munus subeant famulatus. Sed certè quamuis hæc extensio sit verior, aut vera, non tamen contra Sanchez, nam hic *loc.cit.* nempe *n.*24. (per errorem Typographi 14.) & 25. non loquitur de famulis ministrantibus cibos dominis ieiunia violantibus, sed de cibos ministrantibus concubinæ heri.

QVÆSTIO XXI.

An licitum sit in die ieiunij ministrare ientaculum, vel cœnam amico petenti illam ab amico, vel vicina?

RΕspondeo esse licitum, quia per se opus amicitiæ, & vrbanitatis exequitur; ex malitia autem alterius sequitur transgressio præcepti. Sic Angles *q.*7.*cit.diffic.*3.*in append.* Sanchez *lib.*5. *consil. cap.*1. *dub.*16.*n.*1. Pasqualig. *decis.*371.*n.*6. & alij citati pro nostra sententia, *q.*14.

QVÆSTIO XXII.

An qui in die ieiunij potest cœnare, possit inuitare amicum ad secum cœnandum, si certò sciat alibi cœnaturum?

NΕgant Vasquez *de scandalo art.*1. & 3. *vers. Opposita*, Less. *lib.*4.*c.*2.*dub.*3.*n.*20. Bonac. *disp. vlt. de precept. Ecclesf. q.*1.*punct.*3.*n.*9. Fagundez *de* 4. *præcept. Ecclesf. lib.*1.*c.*10.*n.*15. Trullench *lib.*3.*in Decalg. c.*2. *dub.*5. *n.*10. Sylvius 2.2.*q.*147. *art.*3.*quæst. vnica, post concl.* 2. & alij. Quia nemo potest incitari ad id, quod sine peccato præstare non potest.

Sed probabiliùs respondeo posse, quia quando amicus ab alio amico inuitatur ad cœnam, non petit ab ipso, quod cœnet absolutè, sed quod supposito, quod cum alio cœnaturus sit, cœnet apud ipsum. Sic Angles *q.*7.*de ieiun.diff.*4. *append.* 2. vbi absolutè id per hæc verba docet: Hinc quando aliquis paratus erat violare ieiunium, non erit peccatum inuitare ad cœnam, magis quàm à parato vsurario petere vsuram, non enim inducit ad peccandum, sed inuitat ad amicabile opus. Sic ille (ex quo soluitur fundamentum contrarium) & ante ipsum Nauar. *ab eodem citatus, in Man.cap.*21.*n.*16. Caietan. 2.2.*q.*147.*art.*4. §. *Et ad hoc dicitur, vers. Si autem omnino*, Azot. *lib.*7. *c.*20. *q.* 12. (licèt à Bonacina in oppositum adducatur) Ledesma 2.*p. q.*17.*art.*3.*vers. Præterea dubitatur*, P. Ledesma *tract.*27.*c.*5.*diff.*4.*post* 6.*concl.* Rodriguez *c.*53.*concl.*5. Valentia *tom.*3.*disp.*9.*q.*2.*punct.*3. Reginald. *lib.*4.*n.*195. Villalob. *tract.*53.*diff.*3.*n.*2. Sà *verb. Ieiunium, n.*15. Diana 1.*p. tract.*9. *resol.*38. Layman, Tannerus, Salas, Hurtado, & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.*375.*n.*3.

QVÆSTIO XXIII.

An possit quis urbanitatis causâ inuitare amicum ad secum cœnandum, & id in casu quo ad id non sit paratus?

NΕgant (apud Pasqualigum) Azor. 1.*p.lib.*7.*c.*20. *q.*12.*vers. Sed peccat-ne*, Reginald. *lib.*4.*n.*195. Bonac. *disp. vlt. de precept. Ecclesf. q.*1.*punct.*3.*n.*9.*vers. Hinc sequitur*, Lublin. *verb. Ieiunium, n.*11. & alij citati pro prima sententia, *quæst. præcedenti*, eo quòd existiment, id esse inducere amicum ad peccandum.

Sed probabiliùs respondeo: Posse inuitare illum ratione amicitiæ, & urbanitatis, modo consueto, & inuitatione communi, etiamsi probabiliter credat, quod acceptaturus sit inuitationem. *Prima pars* probatur, quia inuitatio consueta, & communis, & quæ fit ad exercendam urbanitatem, non est de se efficax ad inducendum inuitatum, vt cum effectu cœnet, cùm tales inuitationes, etiam extra ieiunij tempus non acceptentur: ergo inuitans hoc modo, non censetur inducere ad peccatum, cum non faciat aliquid quod censeatur efficaciter inducere ad cœnandum; sed solùm secundùm communem æstimationem censetur velle ostendere urbanitatem illam, & amorem erga amicum.

Secunda pars etiam probatur: Quia inuitare ad cœnam præfato modo, etiam casu quo probabiliter credat inuitans, quod inuitatus acceptaturus est inuitatio

vitationem, non est invitare ad comedendam tantam quantitatem cibi, vt illa ieiunium frangat, sed ad communionem mensæ, in qua optimè potest invitatus sumere solam illam quantitatem cibi, quæ non excedat quantitatem permissam in refectiuncula: ergo iam invitans ad cœnam, non inducit ad peccatum, quia sic debet accipi invitatio ab invitato. Quod si iste aliquando inde occasionem violandi ieiunium accipiat, id propriæ eius malitiæ est imputandum, non invitanti. Sic tenet, imò magis absolutè Angles q.7.*de ieiunio*, *diff*.4. *concl*.2. vt demonstrant eius verba: At verò (inquit) si ratione amicitiæ, & vrbanitatis iovitant, non peccant. Probatur, quia vnusquisque præsumédus est habere curam propriæ conscientiæ, & ideo qui bona fide amicabiliter offert prandium, etiamsi alius inter eum peccet, excusatur. Et confirmatur, nam etiamsi aliquis suspicetur, quod sic invitatus extra dies ieiunij peccabit contra abstinentiam naturalem, si famulus, tenetur obsequi; si amicus, poterit invitari: ergo etiam diebus ieiunij vtrumque erit licitum. Hucvsque Angles. Sic etiam Ortiz *in sum*. c.19.*præcep*.2.*n*.10. Trulleoch *lib*.3. *in Decal*. *c*.2. *dub*.5.*n*.10.& Author casuum conscient. Bonon. Anni 1636.*casu* 3.*mensis Augusti*, quos citat, & sequitur Pasqual.*decis*.373.*à n*.4.*vbi n*.10. docet, quid facere debeat invitans casu, quo invitatus acceptet invitationem ad cœnam, non obstante quod teneatur ieiunare? Et respondet, quod in tali casu non potest ipsum vrgere, quod comedat, imò debet, si commodè potest, aperire mentem suam, & quid intenderit invitando, vt pacto hoc retrahatur à violatione ieiunij. Tenet etiam nostram sententiam Filliuc. *tract*.27. *p*.2.*n*.94. vnde potiùs pro illa, quàm pro contraria debuerat citari à Pasqualigo.

QVÆSTIO XXIV.

An qui initio Quadragesimæ proponit actu vnico per totam illam carnibus vesci, aut non ieiunare, multiplex peccatum committat?

Affirmat Diana 3.*p*.*tract*.4.*resol*.164.& Molsfes. *tract*.8.*cap*.7.*n*.19. quos pro hac parte adduximus 1.*p*. *tract*.5. *disp*.8.§.5. *q*.27. quibus addi possunt Trullench *lib*.3.*in Decalog*. *cap*.2. *dub*.5. *n*.7. & Azor.1.*p*.*lib*.7.*c*.10.*q*.8.

Sed probabiliùs respondeo: Non committere nisi vnicum peccatum, quamvis postea, si talem actum, aut propositum executioni mandaret, toties peccaret, quoties comederet. Sic Lugo, Vasquez, & alij adducti *loc.cit*. insuper & Pasqualig. *decis*.374.*à n*.8.& penes illum Sanch.*lib*.5.*consil*.*c*.1.*dub*.33.*n*.2. & Bonac. *disp* 2.*de peccatis*, *q*.4. *punct*.2. *n*.1. & *disp*. *vlt*.*de prec*.*Eccles*.*q*.1.*punct*.3.*n*.11. Legantur dicta à nobis *loc.cit*.

QVÆSTIO XXV.

An qui consulunt violationem ieiunij, graviùs peccent, quàm ieiunij violatores?

Negat ex Glossa *ad c*.1. *de offic.delegati*, *verf.Pari pœna*, Reginald.*lib*.4.*c*.16.*n*.193. & etiam negat Molsfes.1.*p*.*sum*.*tract*.10.*c*.5.*n*.35.

Sed probabiliùr respondeo: Graviùs peccare consulentes, quia peccant peccato scandali contra charitatem, quod est graviùs peccato, quo violatur præceptum Ecclesiæ de abstinentia. Sic Pasqualig. *decis*. 377. qui bene addit cum prædictis Authoribus, idem esse dicendum de authorizantibus, aut defendentibus violantes ieiunium; nam illi magis peccant, quàm frangentes, seu violantes ieiunium, ob prædictam rationem, quia videlicet etiam peccant peccato scandali, quatenus in malo violantes ieiunia confirmant.

QVÆSTIO XXVI.

An Medici concedentes licentiam edendi carnes absque causa in diebus ieiunij, duplex committant peccatum?

Affirmant Sanchez *lib*.4. *sum*. *c*.11.*n*.42. & 53. Sancius *in select*. *disp*.51.*n*.16. Granad. Ochagavia, Bonac. & Ludon.de S.Ioan. quos citavimus 1.*p*. *tract*.5.*disp*.8.§.8.*q*.11. quibus addi possunt Pasqual. *decis*.378.*n*.2.& Ghislin. *verb*. *Ieiunium*, *n*.8 quia duplex violant in specie præceptum.

Negant verò Montesin. 1.2.*q*.73.*art*.2 *disp*.5 *q*.4. & Filliuc. *tract*.7.*n*.90. & novissimè Trullench *lib*.3. *in Decalog*. *cap*.2.*dub*.1.*n*.14. quia existimant solùm peccare contra temperantiam.

Respondeo dicendum, quod ex his sententiis prima est probabilior, quia nititur probabiliori fundamento; secunda verò satis probabilis, & vt talis defendi potest, vt diximus 1.*p*. *loc.cit*. vbi de aliis quæstionibus ad hanc materiam concernentibus egimus.

DISPVTATIO X.

De dispensatione in Ecclesiastico Jejunio.

QVÆSTIO PRIMA.

An Pontifex possit absolutè dispensare in lege jejunii, aut eam tollere, etiamsi ab Apostolis, vel Concilio generali sit sancita?

Respondeo certissimè: Posse, quia Pontifex supra omnem legem humanam habet potestatem à Deo collatam: at sic est, quod lex ieiunij est humana, vt suprà *disp*.7. *à q*.1. est habitum: ergo. Sic omnes Canonistæ *in cap*.1.& *cap*. *Consilium*, *de obseru.ieiunij*, Sylvest. *verb*. *Ieiuni*. *m*,*q*.7. Caiet. 2.2.*q*.147.*art*.4.*dub*.1. Navar. *in Man*.*cap*.21. *n*.21. Angles *q*.5.*de ieiun*. *d ffic*.2. *concl*.1. Azor. 1.*p*. *lib*.5.*c*.15.*q*.4.*col*.479. Sanch.*lib*.5.*consil*.*cap*.1.*dub*.5. *n*.3.Pasqualig. *decis*.379.& alij apud ipsos.

QVÆSTIO II.

An dispensatio legis jejunii facta sine iusta causa à Pontifice sit valida?

Negant loquendo de dispensatione in communi, Fortunius *in l.Gallus*, §. *Et quid si tantum*, *ff*. *de liberis*, & *posthum*. *num*.196. & 197. & Mendoza *tract*.*de pactis*, *q*.2. *num*. 35. & quidem non valere apud Deum, seu in foro conscientiæ, licèt valeat in foro iudiciali, tenuere Bernard. Hippolytus, Iason, & alij quos referunt Couar. 2.*part*. *de matrim*.*cap*.6. §.9. *num*.8. Azor *tom*.1. *lib*. 5. *cap*.15. *quæst*.33. & Salas *de legibus disp*. 20. *sect*.4. *num*.36. addens, hanc

hanc eandem sententiam tenuisse Vasquez *in manuscriptis & in impressis, disp.* 178.*c*.3. eam explicuisse, & confirmasse, quamvis in fine hæc scripserit: *Cæterum in eo quod ait hæc sententia, dispensationem legis sine causa invalidam esse, ne communi Theologorum opinioni videar adversari, præiudicare nolo, sed iudicium de eius probabilitate aliis integrum relinquo.* Hæc Vasqoez, cuius opinionem esse probabilem innuit Azor. *loc.cit.*

Sed certissimè respondeo: Esse validam, quia ad valorem dispensationis sufficit voluntas Legislatoris, à quo tanquam à causa efficienti lex pendet. In humanis namque legibus exigitur rationalis, & iusta causa, vt dispensatio in illis sit honesta, non vt simpliciter sit valida. Sic loquendo de dispensatione docent Angles *q.* 5. *de ieiunio, diff* 2. *concl.* 2. Reginald. *lib* 4.*n.*226. Pasqualig. *decis.* 380. Azor. 1.*p.lib.*7.*c.*28. (alias 29.) *q.* 1. Caiet. *in sum. verb. Ieiunium*, Medina *C. de ieiunio, quæst. de dispensat. in Quadrag.* Fagundez *de* 4. *precept. Eccles. lib.* 1.*c.*9.*n.*1. & loquendo de dispensatione communi, Angel. *verb. Dispensatio, n.*3. Sylvester *q.* 3. Armilla *n.* 14. Caiet. *iterum* 1.2.*q.*96. *art.*4. Medina *q.*97.*art.*4. Suarez *de legib. lib.*6.*cap.* 19. *num.*6. Salas *de legib. disp.*20.*sect.* 4.*num.*37. Nauar. *in Manual.c.* 23.*n.*4. Sanchez *lib.*8. *de Matrim. disp.*17. *n.*24. *& lib.*5. *consil. cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 4. Basil. *lib.*8. *de Matrim. cap.* 14.*n.*7. Sancius *in select. disp.* 54.*num.* 38. Bonac. *disp.* 1. *de legib. q.* 11. *punct.* 3.*p.* 1. & alij communiter.

QVÆSTIO III.

An peccaret Pontifex, si absque iusta causa abrogaret legem ieiunij?

RΕspondeo tanquam certum, peccare. Quia quando lex est vtilis pro bono communi, non potest abrogari, aut tolli, nisi cum præiudicio boni communis: sed sic est, quod lex ieiunij est vtilis pro bono communi: ergo dum vtilis est, & permanet, nunquam poterit abrogari absque peccato. Si autem abrogatur quando non est vtilis, adest causa abrogandi: ergo. Sic loquendo de abrogatione legis in communi, sentiunt communiter Doctores. D. Thom. 1.2.*q.*97.*art.* 1. *&* 2. Vasquez *ibi, disp.* 178. *c.*1. Suarez *de legib. lib.*6.*c.* 26.*n.*4. Salas *disp.* 18. *sect.* 1. *n.*5. (aliàs 2.) & penes illum Valentia, & Couarr. Bonac. *disp.* 1. *de legib. q.* 1. *punct. vlt.* §.1.*n.*1. *&* 2. Castro Palao *tom.* 1. *oper. moral. tract.* 3. *disp.* 3. *punct.* 2. §.1.*n.*3. & alij penes ipsum. Et loquendo in speciali de abrogatione legis ieiunij, Sanchez *dub.* 5. *cit. n.* 5. dicens esse id certum apud omnes. Pasqualig. *decis.* 381.*n.*1. *& sequenti.*

Ex qua doctrina infert *n.*4. quod nullo modo possit Pontifex absque peccato abrogare omnem legem ieiunij, quia cùm ieiunium sit valde vtile ad salutem, non posset invenire iustam causam ad illud tollendum, posset tamen absque culpa abrogare aliqua ieiunia, etiam Quadragesimæ, quia ad hoc posset invenire iustam, & rationabilem causam. Vt de facto Paulus III. id fecit, vt refert P. Ioannes de S. Thoma *in explicat. doctrina Christiane, part.* 2. *vbi de precepto ieiunij*, per hæc verba: [A los Indios se refiere, que dispenso el Papa Paulo III. que solo estuviessen obligados a ayunar los Viernes de Quaresma, el Sabado Santo, la vispera de Pentecostes, y la vispera de Natiuidad.] Sic ille. Rursus addit Layman, quod Pius IV. anno 1563. priuilegium Soc. IESV concessit ad dispensandum cum iis, qui in Septentrionalibus his partibus ad ieiunandum tota Quadragesima adduci non possunt, vt videlicet aliquoties in hebdomada iis ieiunare sufficiat. Ita Layman *tract.* 8. *cit. c.* 3. *n.*6. *in fine.*

QVÆSTIO IV.

An peccaret Pontifex, si absque rationabili causa dispensaret cum aliquo in lege ieiunij?

NEgat Pasqualig. *decis.* 382. *à num* 4. & probat, quia dispensatio in ieiunio, nulli est præiudicialis: ergo etiam absque causa data erit licita. Antecedens probat: Quia in primis non est præiudicialis illi cui conceditur; nam licèt non ieiunando priuetur bono abstinentiæ, hæc tamen priuatio non est illi præiudicialis, quia solùm dicit negationem maioris boni, quod non tollitur à dispensatione, cùm adhuc à dispensato possit obtineri ieiunando. Nec rursus est præiudicialis alteri particulari; nam quod Petrus non ieiunet, nihil præiudicat Paulo: Nec tandem est præiudicialis bono communi; tum quia est circa priuatas actiones, quæ priuatim exercentur: tum quia lex ieiunij non est data pro bono communitatis, sed pro bono particularis cuiuscumque: ergo dispensatio ieiunij absque causa nullum continebit peccatum. Ita ille *loc. cit. n.* 9. *& decis.* 402. *n.*2. qui tamen nullum pro se citat Authorem, poterat tamen citare quamplures, qui generaliter loquendo existimant posse licitè Principem in suis legibus ad libitum, & sine causa dispensare. Nam vt habet Glossa *l. relegati, ff. de pœn.*: *Vt lex positiua non liget, est in Principe pro ratione volunt.* Ita ille, & Ludouic. Pegueta, Gallego, Innoc. Anton. de Buttio, Præposit. Panormit. Speculator, Felin. Decius, Nauar. Couar. Villalob. & Gigas, quos omnes, & eorum loca refert pro hac parte Salas *de legib. tract.* 14. *disp.* 20. *sect.* 4. *n.*37. citat etiam pro hac parte Sanch. *lib.*8. *de Matrim. disp.* 18.*n.*2. Hostiens. Angelum, Rosellam, Syluestrum, Armillam, & alios, ex quibus nonnullos, vt notat Salas, pro vtraque sententia citat.

Sed longè multò probabiliùs, & veriùs respondeo dicendum: Quod peccatet. *Primò*, quia omnis Legislator, etiamsi supremus sit Princeps, peccat dispensando cum aliquo absque legitima causa in propriis legibus: ergo & Pontifex peccatet, si absque legitima causa dispensaret cum aliquo in lege ieiunij. Consequentia est euidens: Antecedens verò probatur. *Primò*, quia vt ait D. Th. 1.2.*q* 97.*art.*4. dispensatio sine causa est imprudens, temerarius, & infidelis vsus potestatis. Est etiam, vt ait D. Bernard. *lib.* 3. *de consider. ad finem*, dissipatio quædam, & violatio iuris naturalis; siquidem facit, quod sine causa pars non consonet toti. Est rursus offensio æqualitatis, quam iustitia erga omnes seruari petit, *cap. Iustum est, dist.* 9. Est denique actus dissonus rationi, & offensionis ansam cæteris subditis præbens: ergo dispensatio facta sine causa, actus illicitus, & peccaminosus est.

Secundo probo nostram responsionem specialiter loquendo de dispensatione in ieiunio, contra Pasqualigum, destruendo eius fundamentum. Quia dispensatio in ieiunio cum aliquo absque causa data, & est præiudicialis illi cui conceditur, & aliis particularibus, & etiam bono communi: ergo est illicita. Consequentiam necessariò debet concedere Pasqualigus. Probatur ergo antecedens, quia in primis dispensatio in ieiunio absque causa est præiudicialis illi cui conceditur, cum absque causa priuetur non ieiunando exercitio virtutis abstinentiæ, merito ieiunij, & satisfactione pro peccatis. Nec valet dicere, quod

Sed probabiliùs respondeo: Nedum teneri eo die amplius ieiunare. Quia non potest amplius eo die servare substantiam, & formam ieiunij, quæ consistit in vnica refectione; ergo non tenetur ad illud. Quod autem illa prima comestio sit involuntaria, parum interest ad propositum, cùm per illam verè, & realiter violetur præceptum ieiunij, cùm destituatur eius forma, & solùm qui illam sumpsit, excusetur à peccato, ex eo quod non advertit. Sic Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q.* 1. *punct.* 3. *n.* 15. qui latè probat. Diana 1. *p. tract.* 9. *res.* 44. *vers. Neque vt advertit*, Pasqualig. *decis.* 346. *à n.* 4.

QVÆSTIO CXLVII.

An dispensatus, vt bis possit comedere in die ieiunij, sit omninò exemptus à ieiunio?

NEgant Conar. *lib.* 4. *variar. c.* 20. *n.* 13. Medina *C. de ieiunio, q.* 5. *vers. Ego tamen*, Major *in* 4. *dist.* 15. *q.* 6. Montesinos 1. 2. *tom.* 2. *q.* 73. *art.* 2. *q.* 4. *n.* 47. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 3. *q.* 3. & alij, qui putant per præceptum ieiunij non solùm prohiberi secundam comestionem, verùm etiam & aliam vlteriorem.

Sed probabiliùs respondeo: Esse omnino exemptum à ieiunio. Quia qui dispensatur, vt bis comedat, dispensatur in forma substantiali ieiunij, quæ consistit in vnica integra comestione, & vna collatione admissa per consuetudinem: ergo dispensatur præcepto ieiunij, per quod non tertia, &c. sed solùm secunda comestio prohibetur: ergo exemptus est ab illo. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. §. *Ad hoc breviter*, Nauar. *c.* 21. *n.* 14. Abulens. *in c.* 6. *Matth. q.* 165. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 3. Sà *verb. Ieiunium, n.* 12. Reginald. *lib.* 4. *n.* 180. Bonac. *punct.* 3. *cit. n.* 5. Fagundez *c.* 4. *cit. n.* 11. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 3. Beja, & Ghislinus, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 347.

QVÆSTIO CXLVIII.

An qui dispensatur, vt diuidat cibum, ita vt etiam vespere comedat, sit etiam exemptus à ieiunio?

NEgativam partem tenere Reginald. *loc. cit. n.* 128. ait Pasqualig. *loc. cit. num.* 5. per hæc verba: Ex quibus constat, non posse subsistere sententiam Reginald. *n.* 182. quam sequitur Molfes. *p.* 1. *sum. tract.* 10. *c.* 5. *n.* 24. quæ docet, quod ille qui dispensatur, vt diuidat cibum, ita vt comedat etiam vespere, non est solutus à ieiunio. Ita ille. Et benè hanc sententiam tribuit Reginaldo, cùm illam profectò *loc. cit.* licèt non clarè teneat, insinuet. Nam ibi quærit, an is cui ex dispensatione licet bis in die ieiunij comedere, liceat pariter horam comedendi anteverteret, etiamsi nullam habeat iustam antevertendi causam? Et respondet, quod non, his verbis: Vnde dispensatus, vt pluries in die ieiunij comedat, non est eo ipso dispensatus, vt horam comedendi anteverrat, sicut neque vt cibis vetitis vtatur, &c. Sic ille. Vnde his scitis, ad quæstionem

Respondeo dicendum, quod etiam sit exemptus, & dispensatus à ieiunio. Quia verè illi est concessa bina integra comestio, cum qua nequit ieiunium subsistere. Sic Pasqualig. *loc. cit.*

QVÆSTIO CXLIX.

An licitum sit ieiunium valuntarium propter hospitem advenientem solvere?

REspondeo: Licitum esse (imò & majoris meriti) solvere. Quia illa comestio cum hospitibus est actus charitatis, cùm sit ab hac imperata: ergo cùm sit perfectior abstinentiæ actu, & exercitio, anteponi debet. Sic docet expressè D. Prosper Episcop. Aquitan. *lib.* 2. *de vita contempl. cap. vlt.* Gerson *tom.* 4. *serm.* 1. *Domin.* 1. *Quadrag.* Soxomen. & Nicephor. quos citant, & sequuntur Azor. 1. *part. lib.* 7. *cap.* 18. (aliàs 29.) *q.* 2. Fagundez *de* 4. *præcept. Eccles. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 12. Pasqualig. *decis.* 350. *n.* 1. dicens in hoc nullam esse difficultatem.

QVÆSTIO CL.

An etiam ieiunium obligans sub mortali, possit solvi ab hospitem?

AFfirmant (apud Pasqualigum) Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 18. *q.* 1. Tambur. *tom.* 2. *de iure Abbat. disp.* 12. *q.* 6. *n.* 3. & Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 17. posse scilicet solvi ieiunium ab hospitante, casu quo hospes sumpsisset manè collationem, & ideò deberet vespere cœnare. Quia in hoc casu (inquiunt) cœnare cum hospite est quoddam exercitium charitatis, quod anteponi debet ad ieiunium. Hanc sententiam latè probat Pasqualig. eamque videtur amplecti, licèt in fine addat, se in hac re meliori iudicio remittere. Tenet tamen Gerson 4. *p. serm. in* 1. *Dom. Quadrag. col.* 406. & *tom.* 1. *col.* 25.

Sed mihi vt certum respondeo: Non posse solvi. Quia in hoc casu nulla vrget necessitas ad solvendum præceptum ieiunij: Nec charitas cùm possit hæc cum observatione ieiunij, & cum majori ædificatione proximi observari: ergo servari debet ieiunium. Sic tenent Fagund. *loc. cit.* Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Homobon. 2. *p. exam. Eccles. tract.* 11. *c.* 7. *q.* 23. apud Pasqualigum.

QVÆSTIO CLI.

An saltem ieiunium obligans sub mortali licitum sit propter hospitem magnatem solvere?

AFfirmat Pasqualig. *loc. cit.* quia (inquit) si quis excipiat hospitio virum magnatem, non videtur posse sine graui incommodo servare ieiunium; nam si non parat cœnam, hospes censebit, se non excipi cum illa magnificentia, quæ sibi debetur, & proinde concipiet malum animum erga hospitantem. Si verò paret cœnam, & ipse accumbat, & non comedat, aut saltem parum, etiamsi præseferat ieiunium obligans, hoc imputabitur ad quandam importunam correptionem aliorum, aut quod ægrè ferat expensas cœnæ, vnde vice meriti, quod mediante hospitio deberet acquirere apud talem Magnatem, aut Principem, potiùs ipsum offendet. Et proinde incommodum ipsius erit notabile, cum quo non obligat præceptum ieiunij. Vnde existimo, hanc esse causam, saltem sufficientem, vt in tali casu possit superior dispensare. Hucvsque ille.

Sed omninò oppositũ respondeo dicendum: Non licere in prædicto casu, saltem sine dispensatione, ieiunium solvere. Quia in eo nulla intervenit necessitas frangendi ieiunij præceptum: ergo ob hospi-

tem

tem, etiam Magnatem receptum non potest solvi. Consequentia patet, antecedens verò etiam ex fundamento Pasqualigi est notum, cùm notum sit, esse falsum, non posse sine gravi incommodo hospitantem servare ieiunium. Optimè namque hic potest parare hospiti Magnati magnificentissimam cœnam, & cum eo mensæ accumbere, & eius gratiâ aliquid cibi præsumere, sine violatione ieiunij: ergo sine vlla offensione hospitis, & sine incommodo aliquo hospitantis potest hic observare ieiunium, ac proinde tenebitur. Secus verò dicendum, casu quo aliqua necessitas frangendi ieiunium interveniret, quia tunc non solùm posset, sed deberet frangi, vt multoties à viris sanctis est factum, vt constat exemplis, quæ Azor, & Pasqualigus adducunt. Sic expresse docent Reginald. *lib.4. n.22 1.* & Trullench *loc. cit.* dicentes nullo modo licere amici, vel socij gratiâ frangere ieiunium, nisi quando necessitas proximi id exegerit.

QVÆSTIO CLII.

An qui exemptus est à ieiunio, possit edere cibos prohibitos in die ieiunij?

RElpondeo tanquam certum: Negativè, quia præceptum de abstinentia à carne, & in Quadragesima ab ovis etiam, & lacticiniis, est distinctum à præcepto ieiunij: ergo ex hoc, quod cesset istud, non cessat aliud. Sic omnes Doctores. Legantur Nauar. *c.21.n.15.* Azor. *lib.7.cit.c.7.q.4.* Trullench, Filliuc. & Pasqualig. *decis.355.* Cordub. *in sum. q.143.* & alij apud ipsos.

QVÆSTIO CLIII.

An qui pluries expertus est, quod ieiunium Quadragesimæ, aut abstinentia à carnibus noceat, debeat id quotannis experiri, antequam edat carnes, aut ieiunium solvat?

REspondeo: Non debere amplius experiri (nisi probabile sit causam non ieiunandi cessasse.) Quia sufficit certitudo, quam per experientiam habet de causa solvente. Sic Lopez *2.p.instruct.c.122.* Ioan. à Cruce *1.p.sum. prac.3.art.4.dub.9.n.8.* Sancius *in select. disp.51.n.23.* Pasqualig. *decis.352.* & alij. Qui bene dicunt, secus dicendum esse de illis qui dubitant, quod ieiunium, & abstinentia à carnibus sibi noceant, nam huiusmodi debent priùs id experiri. Legatur Nauar. *c.21.n.20.*

QVÆSTIO CLIV.

An labor voluntariè susceptus, si sit magnus, extinguat obligationem ieiunandi?

NEgant Durand. Palud. & alij plures citati *q.98.* docentes non licere in die ieiunij iter facere, si hoc impeditiuum sit ieiunium, casu quo commodè differri possit.

Sed probabiliùs respondeo: Extinguere obligationem ieiunij, si causet tantam lassitudinem, & laborem, qui de se valeat excusare à ieiunio. Quia vnusquisque habet ius ad quemcunque laborem suscipiendum, quo nullo modo privatur ob observandum ieiunium; ergo. Sic omnes Doctores, quos suprà *q.98.* pro nostra sententia citavimos, & alij quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.317. n.4.* & de... alij mox citandi.

... P. Leand. in V. Pracept. Eccles.

QVÆSTIO CLV.

An labor voluntarius possit assumi in diebus ieiunij semper, quantum & quoties libuerit?

NEgant Sanchez *lib.5. consil.cap.1.dub.7.n.18.* & Trullench *lib.3. in Decal.c.2. dub.7.n.10.* & *14.* existimantes solùm posse assumi semel, & iterum, non semper quod libuerit.

Sed probabiliùs respondeo: Posse assumi semper, & toties quoties libuerit. Quia id quod semel, atque iterum est licitum fieri, semper erit licitum fieri, concurrentibus iisdem circumstantiis: at in præsenti concurrunt: ergo. Sic Pasqualig. *decis.318.* & nos in simili etiam *2.p. tract.6. de Ordine, disp.2. q.21.* & *22.* loquendo de eo qui in mortali solemniter cantat Evangelium, & Epistolam.

QVÆSTIO CLVI.

An defatigatus ex labore assumpto ob quærendam concubinam (aut ob alium malum finem) sit exemptus à ieiunio casu quo antea præviderit impotentiam futuram ad ieiunandum?

NEgant esse exemptum à ieiunio, ideoque præfatum peccasse contra præceptum ieiunij in causa, eo quòd prævidendo, quod talis labor foret causa non ieiunandi, dedit causam peccato, Ottiz *in sum. cap.19. n.17.* Homobon. *de exam. Eccles. p.2. tract.8.c.7.q.23.* & *tract.9.c.4.q.74* Ioan. à Cruce *1.p. sum. de 3.precept. art.4.dub.9.concl.3.* Rodriguez *tom.1. sum. cap.23. n.6.* quos omnes pro hac parte refert Diana *citandus*, Sanch. *loc. cit. n.15.* Trullench *loc. cit. n.10.* Vega *1.p. sum.c.14.casu*...

Sed probabiliùs respondeo: Esse exemptum à ieiunio, nec peccasse adhuc in causa contra præceptum ieiunij illum, qui talem laborem assumpsit ob finem inhonestum, sed solùm contra illam virtutem, cui hic malus, & inhonestus finis contrariatur. Ratio est, quia præceptum ieiunij non obligat, vt quis se abstineat à laboribus voluntariis, adhuc inhonestis, cùm solùm sistat in præcipienda abstinentia iis, qui possunt illam servare: at prædictus defatigatus ex labore assumpto ex quocumque fine malo, non potest illam (vt supponimus) servare: ergo non tenebitur. Solùm ergo ille talis peccabit contra præceptum, cui finis inhonestus opponitur. Sic Medina *in sum. lib.1.c.14.§.10.* Petr. de Ledesma *in sum. tract.27.c.2.in fine*, Diana *1 p. tract.9. resol.40.* Filliuc. *tract.27.p.2.n.123.* Llamas *3.p. Method.c.5. §.21.* vbi sequendo Medinam, sic ait: Dicimus ergo, quod postquam quis debilitatus est, & factus impotens ad ieiunandum, etsi impotentia nascatur ex culpa propria, vt qui lassatus maximè est in diruenda domo ad furandum, vel in occidendo proximum, vel in multiplicando actus turpes venereos, vel in via longa visitans concubinam, & sentit tunc impotentiam ad ieiunandum, ad ieiunium non tenetur, sed sine peccato potest cœnare ictum. Sic ille. Ioan. Sancius *in select. disp.54.n.20.* Bonac. *tom.2. disp.2. de peccat. q.8. punct.1.n.16. vers. Nonnulli*, Villalob. *in sum. tract.23. diff.4.n.11.* (quamvis hi duo limitent hanc sententiam ad casum, in quo non fiat in fraudem ieiunij, hoc est intentione violandi præceptum ieiunij, de quo statim.) Pasqualigus *decis.319.* Ioan. Henriq. *in sum. sect.16. quæst.29. vers. T aun dize mas Diana.*

QVÆSTIO CLVII.

An qui aſſumit media illicita, & ita laborioſa, vt ſint incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ſeruandi ieiunium, peccet contra præceptum ieiunij?

NEgat Zacharias Paſqualigus *deciſ.320.n.6.* docens, quod licèt certum ſit, quod in dicto caſu peccet prædictus in aſſumptione mediorum illicitorum contra præceptum quo prohibentur, non tamen peccet contra præceptum ieiunij, eo quod ipſe ſolùm velit ſe ſubtrahere ab obligatione ieiunandi mediante impotentia, quæ cùm iuſtè ſubtrahat, non tendit illa intentio contra præceptum ieiunij. Ita etiam tenet Rocafull. *in praxi Theolog. Moral. tom.2.lib.3.de præceptis Eccleſ. c.9.n.153.& 154.* vbi citat pro hac parte Dianam, & benè.

Sed longè multò probabiliùs reſpondeo: Peccare etiam contra præceptum ieiunij, quia licèt non peccet quando non ieiunat, eo quòd impotens factus ratione defatigationis, non ligatur præcepto ieiunandi, peccat tamen quando aſſumit media laborioſa illicita, ex intentione non ieiunandi. Quia longè probabilius eſt, quod adhuc qui aſſumit media licita, & honeſta ex intentione non ieiunandi, peccet contra præceptum ieiunij, vt ſtatim dicemus: ergo à fortiori, qui ex tali intentione aſſumit media illicita. Sic tenent Authores ſtatim citandi, præcipuè Sanch. *tom.1.conſil.lib.5.cap.1.dub.7.n.13.& 15.* Ioan.Henriq. *in ſum. ſect.16 q.29.* & noviſſimè iam me citato tenet hanc partem Diana *p.10. tract.14. reſol.11.* & alij quamplures apud ipſum.

QVÆSTIO CLVIII.

An etiam peccet mortaliter contra præceptum ieiunij, qui aſſumit media licita, ſed valde laborioſa, & incompatibilia cum ieiunio, ex intentione non ieiunandi?

NEgat (& à fortiori) Paſqualig *loc.cit.n.3.& ſeq.* dicens prædictum nullo modo peccare. Fundamentum eius eſt, quia in primis non peccat quando non ieiunat, quia tunc cùm ſit impotens ratione laſſitudinis, non obligatur præcepto ieiunandi, vt communiter omnes concedunt: nec peccat quando aſſumit media licita laborioſa ex intentione non ieiunandi, quia prædictus in hoc non facit contra legem ieiunij, ſed ſolùm ſe ſubtrahit ab obligatione legis, adhibendo media licita ſubtrahentia, hoc eſt adhibendo media licita laborioſa, quæ excuſant à lege ieiunij: ergo. Citat etiam Paſqualigus pro hac ſua ſententia Ioan. Sancium *in ſelect. diſp.54. n.14. & 20.* Dianam *1.p.tract.9.reſol.52.* Ghiſlinum *in ſum. verb. Ieiunium, n.21.lit.M.* Additque eandem debere docere omnes, qui putant eſſe licitum diſcedere è loco vbi obligat ieiunium, in hunc finem, vt diſcedens non teneatur ieiunare, quod certè nos docuimus ſuprà *tract.1.diſp.3 q.7.& 8.* Sed ex his Doctoribus, quos expreſsè pro ſe citat Paſqualigus, Diana oppoſitum ſequitur. Quia licèt hic Author dicat, ſibi non diſplicere opinionem Sancij, tamen in fine expreſè ait, non eſſe recedendum ab opinione Azor. qui quidem oppoſitum ſentit. Malè ergo illum pro ſe adducit Paſqualigus. Vnde

Longè multò probabiliùs, longéque veriùs Reſpondeo peccare mortaliter contra præceptum ieiunij, non quidem quando poſt defatigationem, & exercitium laborioſum non ieiunat (quidquid oppoſitum doctus quidam apud Sanchez ſenſerit) vt in hoc benè Authores pro prima ſententia adducti exiſtimant, ſed dum aſſumit media laborioſa (quamvis licita) intentione non ieiunandi, ſeu in hunc ſolum finem, vt non ieiunet.

Probatur, quia ille verè frangit præceptum ieiunij, qui inſtante huiuſmodi præcepto, non vult illud adimplere: Sed ſic eſt, quod qui ex intentione non ſeruandi præceptum ieiunij, aſſumit media incompatibilia cum ieiunio (ſiue ſint licita, ſiue non) verè non vult ieiunare, extante, & inſtante præcepto: ergo ille verè frangit præceptum ieiunij. Minor in qua eſt difficultas, patet: quia ex nolitione ieiunandi aſſumpſit ille media laborioſa ad eximendum ſe à ieiunio, cuius præceptum, cùm ſemper adſit, ſemper ligat illum, qui poteſt ipſum adimplere: ergo per illam nolitionem, aut intentionem, & deſiderium non ieiunandi antecedens ad media, verè frangit ieiunium.

Nec eſt eadem ratio de illo qui diſcedit è loco vbi obligat ieiunium, ad locum vbi non obligat, ex intentione non ieiunandi, ac de illo qui aſſumit laborem incompatibilem cum ieiunio, vt non ieiunet; nam primus aſſumit medium ad non ieiunandum, vbi, & quando non adeſt, nec extat præceptum ieiunij; & ideo nec intentione, aut deſiderio præceptum ieiunandi frangit: Secundus verò non ſic, cum aſſumat medium ad non ieiunandum, vbi, & quando adeſt, & extat præceptum ieiunij: vnde non mirum, ſi primum à peccato mortali excuſemus, non verò hunc ſecundum. Ex quo conſtat ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ; negandum namque eſt, quod prædictus non peccet quando aſſumit media licita laborioſa ad non ieiunandum, quia verè in hoc facit contra legem ieiunij, vt optimè vidit D. Ioan. Eſcobar *tom.1.tract.de vtroque foro, art.4.n.192. & 195.* vbi poſtquam retulit oppoſitam ſententiam, & eius ſectatores, in hæc verba prorupit: At, ô Deus! Quid eſt quod inter viros Doctiſſimos, Sanctos, & Pios admiſſum video? Non eſt hue directè affectare impedimentum deſiderio non implendi præceptum? Quod non excuſare docet text. expreſſus *in l.21. in fine. Si quis caution. l.Item hi 4. cum l.ſequent. l.Reſpublica, 36. ex quibus cauſ. maior.* cum ſimilibus apud Tiraquel. *de retract.lign.§.3.gloſſ.4.n.6.& §.35.gloſſ.4. n.29.* & apud Monetam *de optione Canonica, c.6. q.5. n.40.* & apud Valenzuel. *conſil.100.num.87.* Quid eſt fraudem facere ad non ſeruandum eius præceptum, quod nullibi licet, vt vtrumque patet *ex l.contra legem 29. vbi gloſſ.1. &c.* Nec fugam voluntariè arripere, vt non ſeruentur Dei præcepta, non eſt contrarium eorum obſeruantiæ, & nolle directè ea adimplere? Nonne hoc non eſt docere vanas euaſiones, vt Dei præcepta facilè ſpernantur cum maxima animarum iactura? At hoc non eſſe peccatum, quo pacto, qua ratione aſſerere poſſumus? Quid autem aliud eſt, quàm nolle directè Dei præcepta ſeruare? Quis quæſo firmare poterit nolunatē ſeruandi præcepta Dei vacare à peccato? Hucuſque, & amplius ille. Et anteà Azor. *1.p.inſtit.c.17 q.9.in fine,* & penes illum Roſella, & Palud. Salas *1.2.diſp.2.ſect.9.n.118.* Ledeſma *2.p.4.q.17.art.3.* Nauar. *in Man. c.21.n.27.* Angles *q.6.de ieiunio, diff.10.dub.1.in append.* Medina *lib.1.ſum.cap.14.§.10.* Bonac. *tom.2.diſp.1.de peccatis, q.8.punct.1.n.16.* Layman *lib.4. tract.8. c.3.n.5.* Trollench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.7. num.10. & 11.* Sanchez *lib.5. conſil. cap.1.dub.7.num.12.* Boſſius *in diſceptat. moral. diſcept.4.* Lublinus *verb. Ieiunium, num.29.* Villalob. *1. part. ſum. tract.23. diff.4. n.11.*

n.11.Rodrigoez 1.p.sum.cap.23.concl.6.Diana loc.cit. Castro Palao tom.1.tract.3.disp.1.punct.21.num.3.& Ioan.Henriq.in sum.sect.16.q.29.vers.Pero no obstante esto, ibi: [Como no lo haga con intencioo de de fraudar el syuno.]

DISPVTATIO IX.

De peccatis contra præceptum Jejunii.

QVÆSTIO PRIMA.

An comedens cibos noxios, prævidens quod infirmabitur, & quod non poterit ieiunare, peccet contra praeceptum ieiunij?

RESPONDEO tanquam certum, peccare quidem, & graviter contra temperantiam, cùm saluti suæ inferat notabile nocumentum; noo verò contra præceptum ieiunij, cùm ex comestione ciborum noxiorum non sequatur per se violatio ieiunij, sed ex impotentia, qua stante non est peccatum non servare ieiunium, vt disp.8.q.156. est habitum. Sic Sanch. in consil.lib.4.cap.1.dub.7.n.14. Sancius in select.disp 54.n.20. & Pasqual. decis.356. Addens contra Sanchez idem esse dicendum etiam in casu, quo quis comedat cibos noxios intentione se impotentem ad ieiunandum reddendi, quia tunc solùm intendit fugere obligationem præcepti, & sic non peccat contra illud, sed contra temperantiam. Sed hoc additum mihi non placet, est namque contra à nobis dicta disp.8.q.157.

QVÆSTIO II.

An qui ieiunium frangit secundò comedens, toties deinde mortaliter peccet, quoties eo die postea comedit?

AFfirmant toties peccare, Major in 4.dist.15.q.6. Medina C.de ieiun.q.5.vers. Ego tamen, Couarr. lib.4. var. resol.c.20.n.13. Mulanus in Theol.Practic. tract.13.c.11.concl.4. Sylvius in 2.2.q.147.art.6.q.3. Montesin. 1.2.q.73.art.2. q.4. n.47. quia existimant hi Doctores, præceptum ieiunij esse negativum, & ideò toties de novo peccare, quoties de nouo cibus in eo die sumitur.

Sed probabiliùs respondeo: Non peccare, nisi solùm in secunda comestione, etiamsi pluries postea in eo die comedat. Primò, quia probabilius est, quod præceptum ieiunij sit affirmativum primò, & per se, vt habitum est suprà disp.1. q.6. ergo semel ieiunio violato in secunda comestione, iam ampliùs non peccatur. Secundò, quia per secundam comestionem omnino violatur, & tollitur præceptum ieiunij, cùm destruatur forma præscripta ab Ecclesia: ergo non potest ampliùs violari, aut frangi, ac proinde nec contra illud peccare in vlterioribus comestionibus. Sic Durand. in 4.dist.15.q.11.num.9.Palud.q.4.art.5. Gabriel dist.16.quæst.3.art.3.dub.5.Caiet.2.2 q.147. (noo 146. vt inveni apud Fagundez) art.8.Angel. verb.Ieiunium,n.22.Sylvest. q.8. Rosella n.4.Tabiena q.9.Armilla n.14.Ledesma 2.4.q.17.art.5.D.Anton. 2.p.tit.6.cap.2.§.9.Nauar.c.21.n.15.& 25.Azor.1.p. lib.7.c.9. (non 5.vt habet Fagundez) q.2.vers. Ego probabilior, quos omnes refert, & sequitur Fagund. de 4.præc. Eccles.lib.1.cap.4.n.5.Moure in sum.p.2.c.8. § 2 n.10.Henriq.lib.7.c.13.in Glossa lit.S,Suar.tom.2. de Relig. lib.4.c.7.n.12. Salas de legib. disp.14.sect.5. n.67.Valentia tom.3.disp.9.q.2.punct.3.Less.lib.4.c.2. dub.3.n.15.Filliuc.Reginald.Layman,Tanner.Tolet. Vega,Ioan.à Cruce, & Villalob.quos affert.& sequitur Diana p.1.tract 9.resol.44.Sa verb Ieiunium,n.13. Ghislin.num.5.Lublin.n.2.Bonac.disp.vlt.de præcept. Eccles.q.1.punct.3.n.7.Trullench lib.3. in Decal.c.2. dub.3.& 5.Molfes.in sum.tract.10.cap.5.n.22. dicens hanc sententiam esse communem omnium Scribentium. Sanch.tom.1.sum.lib.5.cap.11.n.42. Sancius in select.disp.54.n.42.Rodrig.Petr.de Ledesma,Vivald. Lopez, quos citat, & sequitur Pasqualig.decis.357. n.4. Baldel. in Theolog. Moral. lib.2. disp.26. n.12. & communis.

QVÆSTIO III.

An qui in die ieiunij tertia, aut quarta vice comedit, saltem venialiter peccet contra præceptum ieiunij per tales comestiones?

AFfirmant Less.num.15.cit. Filliuc.tract.27.p.2. n.23.Bassæus in sum.verb.Ieiunium 1.n.10.& alij.

Sed probabiliùs respondeo: Nec venialiter peccare contra præceptum ieiunij per dictas comestiones (licèt possit contra præceptum temperantiæ, & mortaliter.) Ratio est assignata, quia videlicet per secundam comestionem destructa fuit tota substantia præcepti: ergo nihil contra illud vlteriùs eo die fieri potest. Sic Villalob. in sum. tract.23.diffic.6.n.5. Sancius in select.disp.54.n.42. quos citat, & sequitur Diana 1.p.tract.9.resol.53. Trullench n.4.& Pasqual. decis.438.n.2.& 3.

QVÆSTIO IV.

An qui violat ieiunium duplicis præcepti, v.g. ieiunium Quadragesimæ, in qua occurrit vigilia S.Mathiæ, dupliciter peccet?

AFfirmant Nauar. in Man.cap.21.n.4.Reginald. Ægid. Coninch, Lopez, Rodrig. & alij, quos citavimus 1.p. tract.5.disp.8.§.8.q.5.

Sed probabiliùs respondeo: Non peccare dupliciter, quia non potest esse multiplex peccatum, cùm ratio vtriusque præcepti sit eiusdem virtutis, nempe temperantiæ. Sic Vasquez, Sanchez, Suarez, Sancius, & alij quamplures, quos citavimus 1.p.loc.cit.& novissimè Pasqualig. decis.359. Trullench lib.3. in Decalog.c.4.dub.5.n.5. & communis.

QVÆSTIO V.

An qui violat ieiunium, ad quod tenetur ex præcepto Ecclesiæ, & voto, aut ex iuramento, & voto, multiplex peccatum committat?

REspondeo affirmativè, quia tunc violatur ieiunium (ad quod ille tenebatur) multiplici obligatione diversæ rationis, nempe abstinentiæ, & religionis, aut religionis, & fidelitatis. Sic omnes Doctores, præcipuè relati à nobis 1.p.loc.cit.q.8.& novissimè Pasqualig. loc. cit. n.4. & 6.

QVÆSTIO VI.

An Regularis qui violat ieiunium, ad quod ex præcepto Eccleſiæ, & Regulæ tenetur, dupliciter peccet?

AFfirmant Sanchez, Vaſquez, Merulla, Nauar. & alij quos 1. *p. loc. cit. q.* 9. adduximus, quibus addi poſſunt Bonac. *diſp.* 2. *de peccatis*, *q.* 4. *punct.* 3. *n.* 6. Diana 1. *p. tract.* 9. *reſol.* 16. Trullench *loc. cit.* & Paſqualig. *loc. cit. n.* 7.

Sed æquè probabiliter reſponden: Non peccare dupliciter, quia illa duo præcepta, quæ violat, etiam ad vnicam virtutem temperantiæ ſpectant, vt diximus 1. *p. loc. cit.* ſic Caiet. & Cornejo *ibi citati*, & nouiſſimè Gurdun. *in conſil. Regul. reſol.* 18. *n.* 13.

QVÆSTIO VII.

An paterfamilias teneatur ſub peccato gravi monere ſuos ſervos, & domeſticos ad ieiunandum?

REſpondeo: Teneri illos admonere, corrigere, & increpare, ſi id non faciant. Colligitur ex Apoſtolo 1. *Timoth.* 5. dicente: *Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Tenetur ergo ſuos domeſticos monere ad ieiunadum, & fraterna charitate corripere, ſi id non faciant. Quod intellige quando Dominus, aut paterfamilias probabiliter cenſet, quod ſine cauſa violent ieiunium. Sic Angles *q.* 7. *de ieiunio*, *diff.* 2. *concl.* 1. Paſqualig. *deciſ.* 361. & Diana 1. *part. tract.* 9. *reſol.* 28. & omnes.

QVÆSTIO VIII.

An paterfamilias non ſolùm teneatur monere; ſed etiam compellere ſervos ad ieiunandum, è domo videlicet expellendo, aut alimenta ſubtrahendo, ne ieiunium frangant?

AFfirmant Medina *C. de ieiun. q.* 11. *verſ. Si autem cibi*, Maior *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. *§. Dubitatur*, Gabriel *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 3. *dub.* 6. Nauar. *c.* 21. *n.* 26. Tol. *lib.* 6. *c.* 5. *n.* 1. Sylvius 2. 2. *q.* 147. *art.* 3. *concl.* 2. Comitul. *lib.* 4. *reſponſ. moral. q.* 56. Ledeſma *in ſum. tract.* 27. *c.* 1. *dub.* 3. *poſt* 6. *concl.* & nouiſ. Molfeſ. *in ſum. tract.* 10. *cap.* 5. *num.* 29.

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri compellere famulos ad ieiunandum, quando ipſi nolunt, quando poſſunt ieiunare. Quia Domini non habent vim coactivam, aut iuriſdictionem ſpiritualem ſupra ſervos, quia hoc eſt proprium Prælatorum: ergo non tenetur eos ad ieiunandom cogere, aut compellere. Sic Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 6. *dub.* 4. Sotus *de ſecreto, memb.* 2. *q.* 3. *concl.* 4. Angles *loc. cit. concl.* 2. Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 17. *n.* 5. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 3. Azor. *lib.* 7. *c.* 2n. (aliàs 37.) *q.* 12. Reginald. *lib.* 4. *n.* 199. Fagundez *lib.* 1. *cit. cap.* 10. *n.* 11. *in fine*, Filliuc. *tract.* 27. *p.* 2. *n.* 91. Sà *verb. Ieiunium*, *n.* 15. Villalob. *tract.* 23. *diff.* 3. *n.* 3. Vega *in ſum. tom.* 1. *cap.* 14. *caſu* 27. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 8. Paſqualig. *deciſ.* 361. Diana 1. *p. tract.* 9. *reſol.* 28. qui tamen malè pro hac parte citat Nauarrum, & Toletum, cùm oppoſitum expreſsè locis citatis doceant, quod non advertit Paſqualigus, & eſt communis.

QVÆSTIO IX.

An ſaltem teneantur patresfamilias, aut Domini non miniſtrare cœnam famulis nolentibus ieiunare?

AFfirmant, quod teneantur non adminiſtrare, omnes Authores pro prima ſententia nuper adducti, & expreſsè Nauar. & Tolet. & ex Authoribus ſecundæ Filliuc. Vega, Reginald. & Trullench *loc. cit.* Rodriguez *tom.* 1. *ſum. cap.* 23. *concl.* 4. *n.* 8. & Ortiz *in ſum. c.* 19. *mand.* 2. *n.* 14. quos citat, & ſequitur Diana *reſol.* 28. *citata*: ita etiam Medina *C. de ieiun.* & Card. Toletus apud Sanchez.

Sed probabiliùs reſpondeo: Dicendum, quod non teneantur non miniſtrare cœnam. Quia ſi tenerentur ad non ſubminiſtrandam cœnam famulis nolentibus ieiunare, maximè quia inde ſequeretur cooperàri peccato ipſorum: at hoc non ſequitur: ergo. Minor probatur: Quia Domini tenentur ex vna parte famulis ſubminiſtrare victum, & ex alia non poſſunt exercere contra eos aliquam vim coërcitivam, ſeu punitivam: ergo tenentur eis ſubminiſtrare cœnam, & conſequenter non poſſunt in hoc cenſeri cooperatores peccati ipſorum. Sic Sanchez *lib.* 5. *conſil. cap.* 1. *dub.* 17. *n.* 5. & penes ipſum Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 3. *fol.* 205. Angles *de ieiunio fol.* 415. Sotus *de ſecreto, membr.* 2. *q.* 3. *concl.* 4. & Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 3. ſic etiam Paſqualigus *loc. cit. n.* 7. qui benè addit oppoſitum eſſe dicendum caſu, quo famuli nollent ſervare ieionia in contemptum Eccleſiæ, aut id facerent cum ſcandalo; quia tunc non ſolùm tenerentur ad non ſubminiſtrandam cœnam, verùm etiam è domo expellere, ſi debitæ correptiones non proficerent.

QVÆSTIO X.

An ad minus teneantur Domini negare ſemel, aut bis cœnam famulis nolentibus ieiunare, ſi ſcirent id famulis profuturum?

NEgant adhuc in caſu teneri ad negandam cœnam famulis, Sanch. *lib.* 5. *conſil. c.* 1. *dub.* 17. *n.* 6. & Paſqualig. *loc. cit. n.* 9. cum aliis recentioribus. Quia hoc (inquiunt) eſſet aliquo modo cogere, & exercere vim coërcitivam in famulos: at hanc non habent ſupra illos, vt ſuprà eſt habitum: ergo.

Sed probabiliùs reſpondeo, teneri in dicto caſu negare cœnam. Quia licitè poſſunt ex præſumpta voluntate Prælatorum exercere illam levem correptionem, & coactionem ſemel, aut bis in ſuos famulos, vt concedit Paſqualigus; imò & Sanchez, cùm doceat id debere facere Patremfamilias, ſeu Dominum: ergo tenentur ad illam exercendam, cùm ſciant illam profuturam eſſe famulis: non ergo ſolùm debent ſecundùm convenientiam cœnam negare famulis nolentibus ieiunare in dicto caſu, verùm etiam tenentur, cùm ad id ſolùm obſtabat impotentia moralis dominorum ad exercendam vim coërcitivam in famulos, quæ in hoc caſu deficit, vt Sanchez fatetur.

QVÆSTIO XI.

An parentes teneantur cogere filios ad ieiunandum, quando nolunt ieiunare cum poſſint?

AFfirmant (& à fortiori) Medina, Major, & alij citati pro prima ſententia *quaeſt.* 8. & etiam ex

noſtra

nostra Sanch. *lib. 5. consil. moral. c. 1. dub. 1. n. 8.* & penes ipsum Corduba *addit.* ad Sotum *de secreto, memb. 3. q. 3. concl. 4.* & alij docti Iuniores.

Sed probabiliùs respondeo: Quod licèt in dicto casu teneantur parentes monere, & corrigere filios, quando nolunt ieiunare, non tamen tenentur cogere illos, aut compellere ad ieiunandum. Quia adhuc supra filios non habent iurisdictionem spiritualem; & ideò in ordine ad spiritualia, inter quæ observatio præceptorum Ecclesiæ locum obtinet, non possunt supra ipsos vim coërcitivam exercere, nec punire quando delinquunt. Sic Ledesma, Sotus, Angles, & alij citati pro nostra sententia *q. 8.* & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis. 262. n. 2.* qui *n. 6.* notat, quod nihilominus possint parentes ea ratihabitione Prælatorum levi pœna filios punire, si nolint ieiunare, casu quo eam profuturam illis cognoscant, aliàs non, vt de servis diximus *q. 10.* sic ille, & bene si adderet, non solùm posse, sed ad id etiam teneri, vt constat ea quæstione antecedenti dictis.

QVÆSTIO XII.

An possint parentes ministrare cœnam filiis nolentibus ieiunare, quando ad id tenentur?

NEgant consequenter Filliuc. Vega, Reginald. & alij citati pro prima sententia, *q. 9.*

Sed etiam consequenter probabiliùs respondeo: posse, imò & teneri. Quia ad parentum munus pertinet providere filiis de victu, non verò regere conscientias ipsorum (maximè quando sunt in ætate provecta) ita vt debeant peccata ipsorum punire, & hoc modo impedire. Vnde subministrando cœnam faciunt quod suorum munerum est, nec per hoc cooperantur peccato filiorum, cùm cœna de se sit indifferens, vtpotè ordinata ad sustentationem naturæ, & potest benè, vel malè exhiberi. Vnde quod malè à filiis adhibeatur, imputandum est malitiæ ipsorum, non parentibus exhibentibus cœnam. Sic Authores citati pro nostra sententia *q. 11.* & Pasquál. *loc. cit. n. 7.* imò id ipsum concedit Sanch. *loc. cit. n. 9.* casu quo filij essent tales, quod si eis denegaretur cœna, oriretur magnum scandalum, & rixæ domi, vel irent cœnatum cum aliis amicis.

QVÆSTIO XIII.

An caupones, vel tabernarij vendentes, vel ministrantes cibos, teneantur interrogare hospites, an habeant causam non ieiunandi?

AFfirmant apud Pasqualig. Less. *lib. 4. c. 2. dub. 4. n. 24.* Filliuc. *tract. 27. p. 2. n. 93.* Major *in 4. dist. 15. q. 4.* Trullench *lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 5. n. 9.* Victorel. *in addit.* ad Tolet. *lib. 6. cap. 5. vers. Caupones,* Bassæus *verb. Ieiunium 1. n. 14.* sed ea his Authoribus malè citatur Victorellus, quia ibi nihil de hac quæstione, nec *vers. Caupones*, habet, saltem apud me. Imò Lessius id non docet absolutè, sed solùm casu, quo decorè, aut decenter possint interrogari, an excusentur à ieiunio. aliàs non, & idem docent Filliuc. Trullench, & Bassæus. Citat etiam Molfesius pro hac sententia Reginald. *in dicto lib. 4. num. 197.* Nauar. *in Manuali, c. 21. n. 26.*

Sed probabiliùs respondeo, non teneri. *Primò*, quia id nimis esset onerosum. *Secundò*, quia non spectat ad caupones, aut ad alios qui paratas habent mensas ad prandendum, moderari conscientias adventantium, cum non habeant curam spiritualem ipsorum: ergo non tenentur inquirere, an hospites habeant causam non ieiunandi. Sic Sanch. *lib. 1. sum. c. 7. n. 34.* Molfes. *tom. 1. sum. tract. 10. cap. 5. n. 30.* & Homobon. *p. 2. exam. Eccles.* (& apud ipsum Medina, & Valentia) *tract. 8. c. 7. q. 21.* quos citat, & sequitur Diana *1. p. tract. 9. resol. 39.* Moure *2. p. sum. c. 8. §. 2. n. 22.* Pasqual. *decis. 364.* & alij.

QVÆSTIO XIV.

An caupones licitè possint ministrare cœnam his quos certò sciunt ad ieiunium teneri?

NEgant (apud Sanch. *loc. cit.*) Gabriel *in 4. dist. 10. q. 3. art. 3. dub. 6.* Nauar. *c. 21. n. 26.* & Medina *C. de ieiunio, quæst. de his per quæ Ecclesiasticum ieiun. solvitur,* & (apud Pasqualigum) Tolet. *lib. 6. c. 5. n. 51. vers. Tertius casus,* & ibi Victorel. *in addit. vers. Caupones,* Castro Palao *1. part. tract. 6. disp. 8. punct. 8. n. 7.* Bassæus *verb. Ieiunium 1. n. 14.* Moure *num. 22. cit.* & Sylvius *2. 2. q. 147. art. 5. q. 1. in fine,* & alij existimantes peccare mortaliter. Quia saltem cooperantur pravæ executioni non ieiunandi.

Alij autem distinctione vtendo respondent, posse quidem licitè ministrare cœnam casu, quo absque incommodo notabili negare nequeant, aut casu quo scirent caupones, quod hospites alibi essent ituri, & cœnaturi, quia in his casibus licitè possunt ministrare illis cœnam: Secus verò casu, quo sine damno alicuius momenti possent caupones cœnam hospitibus denegare, quia in hoc casu non possunt licitè eam ministrare. Sic Sanch. & Less. *loc. cit.* Valentia *2. 2. disp. 9. q. 2. punct. 3.* Filliuc. *tract. 27. 2. p. n. 93.* & Trullench *dub. 5. cit. n. 9.* Molfes. *loc. cit. n. 31.* & penes ipsum Caiet. Ledesma, Salon. & Rodriguez.

Sed probabiliùs absolutè respondeo: Posse licitè ministrare cœnam iis, qui certò sciunt ad ieiunium teneri. *Primò*, quia caupones non inducunt hospites ad peccatum, præbendo illis cœnam, quam petiere intentione iam non ieiunandi, cùm solùm vendant res suas, vt deservire possint comestioni, quatenus est actus naturæ, & non quatenus ieiunium solvit; in quo Caupones solùm exequuntur proprium munus, quod licitè exercent: ergo.

Secundò, quia si dicti caupones cœnam hospitibus non ministrarent, ij adhuc alibi essent ituri, & cœnaturi: ergo cùm peccatum non possint negando cœnam impedire, licitè iam possunt illis subministrare. Sic Ledesma *2. p. 4. q. 17. art. 6. dub. 3. & dub. penult.* Caiet. *2. 2. q. 147. art. 4. in fine,* Salon. *2. 2. q. 77. art. 4. controv. 6. post 3. concl.* Rodrig. *1. tom. sum. cap. 23. n. 8.* P. Ledesma *tract. 27. cap. 2. dub. 4.* quos omnes pro hac parte refert Sanchez. His addi possunt (penes Pasqualigum) Angles *q. 7. de ieiunio, diff. 4. append. 1.* Molfes. *tract. 10. cit. cap. 5. n. 30. & 31.* Vega *1. p. sum. cap. 14. casu 19.* Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q. 1. punct. 3. n. 9. & de peccatis disp. 2. q. 4. punct. 2. §. vnico, n. 36. & 37.* Diana *1. part. tract. 9. de ieiunio, resol. 49.* Ghislio *verb. Ieiunium, num. 35.* Faustus *lib. 1. Thesauri Relig. q. 172.* Homobon. *part. 2. exam. Eccles. tract. 8. c. 7. quæst. 21.* Author casuum conscient. Bononiens. *casu 3. mense Augusti, in fine,* & Sà *verb. Venditio, num. 14.* & Pasqualigus *decisione 365. num. 2. & 4.* sed ea his Authoribus Bonacina solùm docet, posse caupones parare licitè cœnam nolenti ieiu-

nare caſu tantùm, quo nolens ieiunare inveniret cibos, in quo caſu etiam noſtram ſententiam docent Sanchez *c.7.cit.n.16. & 34. in fine*, Leſſ. *loc.cit.* Nauar. *c.20.n.16.& c.21.n.25.* & Azor. *c.18.q.5.* vt advertit idem Bunacina.

QVÆSTIO XV.

An peccent Caupones nolentes hoſpitari eos, qui die ieiunij nolunt cœnare?

NEgat Paſqualig. *deciſ.367.* cuius fundamentum eſt, quia Caupones nolentes hoſpitari eos, qui nolunt cœnare, non intendunt, quod hoſpites cœnent, & violent ieiunium, ſed intendunt luctum ex cœna exhibita, quod optimè faciunt hoſpites, vnde ſi acceptant cœnam, & violent ieiunium, hoc ipſis, non Cauponibus imputandum eſt.

Sed vt mihi certum reſpondeo: Peccare, & mortaliter; quia in hoc caſu verè Caupones pertrahunt, & cogunt hoſpites ad violandum ieiunium: ergo ad peccandum: ergo verè peccant. Confirmatur; nam tunc verè quis cooperatur peccato alterius, quando concurrit ad ipſam actionem peccati, aut ad aliquam aliam, in qua incipiat peccatum: at ſic eſt, quod in noſtro caſu caupones verè concurrunt ad actionem, in qua incipit peccatum: ergo verè cooperantur peccato. Conſequentia eſt optima. Major eſt deſumpta ex ipſomet Paſqualig. *deciſ.361. n.5.* Minor probatur, quia Caupones in dicto caſu inducunt, imò & aliqualiter cogunt hoſpites, vt habeant intentionem cœnandi, & conſequenter frangendi ieiunium: at in hac intentione cœnandi incipit peccatum: ergo. Sic Molfeſ. *in ſum.tract.10.c.5. n.30. verſ.Tertius modus.*

Nec obſtat, quod caupones non intendant, quod hoſpites violent ieiunium, ſed lucrum ex cœna, quia cùm hoc nequeant intendere ſine eo quod hoſpites cœnent, & conſequenter frangant, violentque ieiunium, conſequenter intendunt violationem ieiunij. Adde (ex doctrina, quam tradit ipſe Paſqualig. *deciſ.369.n.8.*) quia inductio ad cœnandum eſt de re inductiva ad peccatum: at ſic eſt, quod inductio ad peccatum nonquam honeſtari poteſt, etiam ob ſpeciale commodum acquirendum: ergo. Sic expreſſè Author caſuum Conſcientiæ Bonunienſ. *Anni 1636. caſu 3. menſis Auguſti*, & à fortiori omnes Authores, quos quæſtione antecedenti pro prima, & ſecunda ſententia adduximus; ſi enim in ſententia probabiliſſima illorum non poſſunt caupones, abſque mortali peccato, ſubminiſtrare cœnam iis, quos certò ſciunt ad ieiunium teneri, qua ratione poterunt ſine mortali, non ſolum miniſtrare cœnam, verùm ad illam ſumendam cogere, & invitare? Et Credo ſic docere omnes, etiam tertiæ ſententiæ Doctores, præter vnum Paſqualigum.

QVÆSTIO XVI.

An peccent caupones apponendo carnes in locis Catholicorum, in diebus prohibitis?

REſpondeo peccare mortaliter, quia apponendo carnes recumbentibus, determinant, & trahunt eos ad comedendas illas contra præceptum Eccleſiæ: ergo cooperantur peccato eorum. Sic Gabriel *in 4. diſt.16.q.3.art.3.dub.6.* Nauar. *cap.21.n.16.* Leſſ. *lib.4.c.2.dub.4.n.24.* Bonac. *diſp.vlt.de prac.Eccl.q.1. punct.3.num.9. verſ. Item docui.* Tolet. *lib.6.c.6.n.3.* (non 4. vt invenies apud Bonacinam) *verſ.Tertius caſus eſt*, Layman, Filliuc. Molfeſ. & alij, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *deciſ.368.n.1.* qui bene limitant hanc doctrinam excipiendo caſum neceſſitatis, aut privilegium, aut aliam iuſtam cauſam, quia tunc licitè poterunt caupones miniſtrare carnes petentibus.

QVÆSTIO XVII.

An ſaltem caſu, quo hoſpes decreviſſet carnes comedere in diebus prohibitis, poſſent caupones ipſi illas miniſtrare?

REſpondeo poſſe, quia tunc jam caupones non concurrerent ad violandum præceptum, cùm jam hoſpes intentione ſaltem violaverit. Nec poteſt dici, quod concurrant ad executionem violationis, quia executio fit in virtute prioris intentionis, & determinationis, non in virtute miniſtrationis cauponis. Sic P. Ledeſma *tract.27.c.2.diſſ.4.poſt 6.concl. pag. mihi 747. collat.2.* dicens eſſe communem Doctorum ſententiam, & Paſqualig. *loc.cit.n.3.*

QVÆSTIO XVIII.

An Caupones poſſint in locis hæreticorum apponere carnes omnibus illas petentibus?

AFfirmant poſſe, dummodo nequeant eas ſine gravi incommodo recuſare, vt ſi alioquin vexarentur à Prætore, Leſſ. *lib.4.c.2.n.23.* Bonac. *loc.cit. n.9. verſ.Primum eſt*, Layman *lib.2.tract.3.cap.13.n.5.* Molfeſ. *tract.10.cit.c.5.n.21.* Filliuc. *tract.27.p.2.n.92.* & alij.

Sed probabiliùs abſolutè reſpondeo: Poſſe apponere carnes omnibus illas petentibus, etiamſi nullo incommodo eas recuſare poſſent. Quia cùm petentes iam determinaverint carnes comedere, & peccatum intentione patraverint, non cenſentur cooperari caupones apponentes carnes peccato comedentium, cùm exhibeant alioquin rem, quæ indifferens eſt, & qua bene, maleque uti poſſunt. Sic debent tenere Authores citati ſuprà *q.14.* pro noſtra ſententia, & Ledeſma citatus *q.17.* & Paſqualig. *loc. cit. & deciſ.368.n.7.* qui bene cum Bonac. *loc.cit.n.9.* addit, poſſe caupones in locis hæreticorum abſolutè apponere ſimul carnes, & piſces, relinquendo vnumquemque propriæ conſcientiæ.

QVÆSTIO XIX.

An peccent mortaliter, qui in diebus ieiunij carnes, & alios cibos prohibitos vendunt?

AFfirmant peccare, caſu quo adſit dubium, aut præſcientia mali vſus, Gabriel *in 4.diſt.16.q.3. art.3.dub.6.* Reginald. *lib 4.n.202.* Villalob. *tract.23. diff.3. concl.4.* Trullench *lib.3. in Decalog.c.2.dub.5. n.12.* Palaus *tom.1.tract.6.dub.4.punct.8.num.2. & 3.* Diana *1.p.tract.9.reſol.48. verſ. Ex his infertur*, vbi docet non peccare, ſi venditor certò non noverit, emptorem in emendo peccare, & idem docet Fagund. *de 4.prac.Eccleſ.lib.1.c.10.n.10.* & alij.

Sed iuxta dicta probabiliùs reſpondeo: Non peccare, ſaltem mortaliter, vendendo cibos prohibitos diebus, quibus prohibentur, etiam caſu quo venditores ſcirent emptores peccare in emendo. *Primò*, quia paſſim videmus in Quadrageſima vendi carnes publicè ægrotorum causâ, etiamſi inde multi ſani poſſint occaſionem peccandi eis veſcendo aſſumere.

Secundò

Secundò, quia venditor nullo modo cooperatur peccato ementis carnes, tum quia ipse vendit rem indifferentem, quæ potest etiam pro illo tempore habere bonum vsum, vt reuera habet, cùm vendatur pro infirmis: tum etiam quia venditor non tenetur impedire peccatum ementis carnes, cùm ad illum non spectet regimen conscientiæ istius: ergo. Pro hac sententia citat Pasqualigus Ioseph. Angles *q.7.de ieiunio.diff.3.in concl.* Roderic. 1.*p.sum.cap.23.concl.5.* Ledesma 2.*p.sum. tract.17.cap.2.dub.4.post 6.concl.* Stephan. Fagundez *precept.4. Eccles.c.10.n.10.* sed ex his in primis Angles non loquitur expresse de venditione ciborum prohibitorum, vt constat; ait enim sic: Publici institores possunt vendere omnibus alimenta, etiamsi aliquos ieiunia violaturos præuideant. Probatur: Publici ministri, qui omnibus offerunt alimenta, per se deseruiunt necessitati, quod per se bonum est: igitur non peccant huiusmodi. Sic ille. Rodriguez verò *loc.cit.* nihil de hac quæstione tractat, & Ledesma solùm loquitur de casu, de quo egimus q.7. non de illo de quo præsens inquirit quæstio. Fagundez tandem docet id ipsum, & eisdem verbis, quod Diana docet. Doceat ergo in specie solus ipse Pasqualig. *decis.369. à n.5.* & in genere loquendo de rebus omnibus indifferentibus, Bañez, Caietan. Salon. Bonac. Sanchez, & alij quos ipse *n.4. cit.* Addit etiam Pasqualigus *n.7.* contra Sanch. *lib.1. sum. c.7.n.16.* quod neque etiam peccet venialiter vendens cibos prohibitos. Quia hos vendendo exercet munus suum licitum, & honestum, in quo exercitio nullum est peccatum.

QVÆSTIO XX.

An famuli præparantes, & ministrantes cibos dominis ieiunium violantibus peccent mortaliter?

RESpondeo negatiuè, quia famuli in hoc casu non participant in crimine dominorum, cùm officium præstent, quod aliis etiam diebus præstare consueuerant, & dominis præstare tenentur. Confirmatur, quia condire cibos, coquere, parare mensam, & ministrare, non sunt actiones de se malæ, sed potiùs bonæ & honestæ, & ad summum indifferentes: ergo licitè possunt hæc omnia famuli præstare. Sic Caiet. 2.2.*quæst.147. art.4.* Angles *q.7. de ieiun. diffic.5.in concl.* Azot. 1.*part.lib.7.20.q.11.* Fagundez *loc.cit.c.10.n.9.* Diana 1.*p.tract.9.resol.38.* & Pasqual. *decis.370.* Reginald. Molfes. Valent. & alij penes illum, qui *n.3.* addit contra Sanch. *lib.1.sum.c.7.n.14. & 35.* id etiam esse verum loquendo de ministrantibus, qui non sunt famuli ordinarij, eo quòd in hoc munus subeant famulatus. Sed certè quamuis hæc extensio sit verior, aut vera, non tamen contra Sanchez, nam hic *loc.cit.* nempe *n.24.* (per errorem Typographi 14.) & 25. non loquitur de famulis ministrantibus cibos dominis ieiunia violantibus, sed de cibos ministrantibus concubinæ heri.

QVÆSTIO XXI.

An licitum sit in die ieiunij ministrare ientaculum, vel cœnam amico petenti illam ab amico, vel vicina?

RESpondeo esse licitum, quia per se opus amicitiæ, & vrbanitatis exequitur; ex malitia autem alterius sequitur transgressio præcepti. Sic Angles *q.7.cit.diffic.3.in append.* Sanchez *lib.5. consil. cap.1. dub.16.n.1.* Pasqualig. *decis.371.n.6.* & alij citati pro nostra sententia, *q.14.*

QVÆSTIO XXII.

An qui in die ieiunij potest cœnare, possit inuitare amicum ad secum cœnandum, si certò sciat alibi cœnaturum?

NEgant Vasquez *de scandalo art.1. & 3. vers. Opposita*, Less. *lib.4.c.2.dub.3.n.20.* Bonac. *disp. vlt.de precept.Eccles.q.1.punct.3.n.9.* Fagundez *de 4. precept.Eccles.lib.1.c.10.n.12.* Trullench *lib.3.in Decalg. c.2. dub.5. n.10.* Sylvius 2.2.*q.147. art.3.,quæst. vnica, post concl.2.* & alij. Quia nemo potest incitari ad id, quod sine peccato præstare non potest.

Sed probabiliùs respondeo posse, quia quando amicus ab alio amico inuitatur ad cœnam, non petit ab ipso, quod cœnet absolutè, sed quod supposito, quod cum alio cœnaturus sit, cœnet apud ipsum. Sic Angles *q.7.de ieiun.diff.4. append.2.* vbi absolutè id per hæc verba docet: Hinc quando aliquis paratus erat violare ieiunium, non erit peccatum inuitare ad cœnam, magis quàm à parato vsuratio petere vsuram, non enim inducit ad peccandum, sed inuitat ad amicabile opus. Sic ille (ex quo soluitur fundamentum contrarium) & ante ipsum Nauar. *ab eodem citatus, in Man.cap.21.n.26.* Caietan. 2.2.*q.147.art.4. §.Et ad hoc dicitur, vers. Si autem omnino*, Azot. *lib.7. c.20. p.12.* (licèt à Bonacina in oppositum adducatur) Ledesma 2.*p.q.17.art.3.vers.Præterea dubitatur*, P. Ledesma *tract.27.c.2.diff.4.post 6.concl.* Rodriguez *c.23.concl.5.* Valentia *tom.3.disp.9.q.2.punct.3.* Reginald. *lib.4.n.195.* Villalob. *tract.23.diff.3.n.2.* Sà *verb. Ieiunium, n.15.* Diana 1.*p. tract.9. resol.38.* Layman, Tannerus, Salas, Hurtado, & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.372.n.3.*

QVÆSTIO XXIII.

An possit quis vrbanitatis causâ inuitare amicum ad secum cœnandum, & id in casu quo ad id non sit paratus?

NEgant (apud Pasqualigum) Azot. 1.*p.lib.7.c.20. q.12.vers. Sed peccat-ne*, Reginald. *lib.4.n.195.* Bonac. *disp.vlt de precept. Eccles.q.1.punct.3.n.9.vers. Hinc sequitur*, Lublin. *verb. Ieiunium,n.11.* & alij citati pro prima sententia, *quæst. præcedenti*, eo quòd existiment, id esse inducere amicum ad peccandum.

Sed probabiliùs respondeo: Posse inuitare illum ratione amicitiæ, & vrbanitatis, modo consueto, & inuitatione communi, etiamsi probabiliter credat, quod acceptaturus sit inuitationem. *Prima pars* probatur, quia inuitatio consueta, & communis, & quæ fit ad exercendam vrbanitatem, non est de se efficax ad inducendum inuitatum, vt cum effectu cœnet, cùm tales inuitationes, etiam extra ieiunij tempus non acceptentur: ergo inuitans hoc modo, non censetur inducere ad peccatum, cum non faciat aliquid quod censeatur efficaciter inducere ad cœnandum; sed solùm secundùm communem æstimationem censetur velle ostendere vrbanitatem illam, & amorem erga amicum.

Secunda pars etiam probatur: Quia inuitare ad cœnam præfato modo, etiam casu quo probabiliter credat inuitans, quod inuitatus acceptaturus est in-

vitationem, non eſt invitare ad comedendam tantam quantitatem cibi, vt illa ieiunium frangat, ſed ad communionem menſæ, in qua optimè poteſt invitatus ſumere ſolam illam quantitatem cibi, quæ non excedat quantitatem permiſſam in refectiuncula: ergo iam invitans ad cœnam, non inducit ad peccatum, quia ſic debet accipi invitatio ab invitato. Quod ſi iſte aliquando inde occaſionem violandi ieiunium accipiat, id propriæ eius malitiæ eſt imputandum, non invitanti. Sic tenet, imò magis abſolutè Angles *q.7. de ieiunio, diff.4. concl.2.* vt demonſtrant eius verba: At verò (inquit) ſi ratione amicitiæ, & vrbanitatis invitant, non peccant. Probatur, quia vnuſquiſque præſumẽdus eſt habere curam propriæ conſcientiæ, & ideo qui bona fide amicabiliter offert prandium, etiamſi alius interim peccet, excuſatur. Et confirmatur, nam etiamſi aliquis ſuſpicetur, quod ſic invitatus extra dies ieiunij peccabit contra abſtinentiam naturalem, ſi famulus, tenetur obſequi; ſi amicus, poterit invitari: ergo etiam diebus ieiunij vtrumque erit licitum. Hucvſque Angles. Sic etiam Ortiz *in ſum. c.19. præc. p.2. n.10.* Trullench *lib.3. in Decal. c.2. dub.5. n.10.* & Author caſuum conſcient. Bunon. Anni 1636. *caſu 3. menſis Auguſti*, quos citat, & ſequitur Paſqual. *deciſ.373. à n.4. vbi n.10.* docet, quid facere debeat invitans caſu, quo invitatus acceptet invitationem ad cœnam, non obſtante quod teneatur ieiunare? Et reſpondet, quod in tali caſu non poteſt ipſum vrgere, quod comedat, imò debet, ſi commodè poteſt, aperire mentem ſuam, & quid intenderit invitando, vt pacto hoc retrahatur à violatione ieiunij. Tenet etiam noſtram ſententiam Filliuc. *tract.27. p.2. n.94.* vnde potiùs pro illa, quàm pro contraria debuerat citari à Paſqualigo.

QVÆSTIO XXIV.

An qui initio Quadrageſimæ proponit actu vnico per totam illam carnibus veſci, aut non ieiunare, multiplex peccatum committat?

AFfirmat Diana *3.p. tract.4. reſol.164.* & Molfeſ. *tract.8. cap.7. n.19.* quos pro hac parte adduximus *1.p. tract.5. diſp.8. §.3. q.27.* quibus addi poſſunt Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.5. n.7.* & Azor. *1.p. lib.7. c.10. q.8.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Non committere niſi vnicum peccatum, quamvis poſtea, ſi talem actum, aut propoſitum executioni mandaret, toties peccaret, quoties comederet. Sic Lugo, Vaſquez, & alij adducti *loc. cit.* inſuper & Paſqualig. *deciſ.374. à n.8.* & penes illum Sanch. *lib.5. conſil. c.1. dub.35. n.2.* & Bonac. *diſp.2. de peccatis, q.4. punct.2. n.1. & diſp. vlt. de præc. Eccleſ. q.1. punct.3. n.11.* Legantur dicta à nobis *loc. cit.*

QVÆSTIO XXV.

An qui conſulunt violationem ieiunij, graviùs peccent, quàm ieiunij violatores?

NEgat ex Gloſſa *ad c.1. de offic. delegati, verſ. Pari pœna*, Reginald. *lib.4. c.16. n.193.* & etiam negat Molfeſ. *1.p. ſum. tract.10. c.5. n.35.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Graviùs peccare conſulentes, quia peccant peccato ſcandali contra charitatem, quod eſt graviùs peccato, quo violatur præceptum Eccleſiæ de abſtinentia. Sic Paſqualig. *deciſ.377.* qui bene addit cum prædictis Authoribus, idem eſſe dicendum de authorizantibus, aut defendentibus violantes ieiunium; nam illi magis peccant, quàm frangentes, ſeu violantes ieiunium, ob prædictam rationem, quia videlicet etiam peccant peccato ſcandali, quatenus in malo violantes ieiunia confirmant.

QVÆSTIO XXVI.

An Medici concedentes licentiam edendi carnes abſque cauſa in diebus ieiunij, duplex committant peccatum?

AFfirmans Sanchez *lib.4. ſum. c.11. n.42. & 53.* Sancius *in ſelect. diſp.51. n.16.* Granad. Ochagavia, Bonac. & Ludon. de S. Ioan. quos citavimus *1.p. tract.5. diſp.8. §.8. q.11.* quibus addi poſſunt Paſqual. *deciſ.378. n.2.* & Ghiſlin. *verb. Ieiunium, n.8.* quia duplex violant in ſpecie præceptum.

Negant verò Montesin. *1.2. q.73. art.2. diſp.5. q.4.* & Filliuc. *tract.7. n.90.* & noviſſimè Trullench *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.1. n.14.* quia exiſtimans ſolùm peccare contra temperantiam.

Reſpondeo dicendum, quod ex his ſententiis prima eſt probabilior, quia nititur probabiliori fundamento; ſecunda verò ſatis probabilis, & vt talis defendi poteſt, vt diximus *1.p. loc. cit.* vbi de aliis quæſtionibus ad hanc materiam concernentibus agimus.

DISPVTATIO X.

De diſpenſatione in Eccleſiaſtico Jejunio.

QVÆSTIO PRIMA.

An Pontifex poſſit abſolutè diſpenſare in lege jejunii, aut eam tollere, etiamſi ab Apoſtolis, vel Concilio generali ſit ſancita?

REſpondeo certiſſimè: Poſſe, quia Pontifex ſupra omnem legem humanam habet poteſtatem à Deo collatam: at ſic eſt, quod lex ieiunij eſt humana, vt ſuprà *diſp.7. à q.1.* eſt habitum: ergo. Sic omnes Canoniſtæ *in cap.1. & cap. Conſilium, de obſerv. ieiunij*, Sylveſt. *verb. Ieiunium, q.7.* Caiet. *2.2. q.147. art.4. dub.1.* Navar. *in Man. cap.21. n.21.* Angles *q.5. de ieiun. diffic.2. concl.1.* Azor. *1.p. lib.5. c.15. q.4. col.479.* Sanch. *lib.5. conſil. cap.1. dub.5. n.3.* Paſqualig. *deciſ.379.* & alij apud ipſos.

QVÆSTIO II.

An diſpenſatio legis jejunii facta ſine iuſta cauſa à Pontifice ſit valida?

NEgant loquendo de diſpenſatione in communi, Fortunius *in l. Gallus, §. Et quid ſi tantum, ff. de liberis, & poſthum. num.296. & 297.* & Mendoza *tract. de pactis, q.2. num.35.* & quidem non valere apud Deum, ſeu in foro conſcientiæ, licèt valeat in foro iudiciali, tenuere Bernard. Hippolytus, Iaſon, & alij quos referunt Covar. *2. part. de matrim. cap.6. §.9. num.8.* Azor *tom.1. lib.5. cap.15. quæſt.13.* & Salas *de legibus diſp.20. ſect.4. num.36.* addens,

hanc

hanc eandem sententiam tenuisse Vasquez *in manuscriptis & in impressis, disp.*178.*c.*3. eam explicuisse, & confirmasse, quamvis in fine hæc scripserit: *Cæterum in eo quod ait hæc sententia, dispensationem legis sine causa invalidam esse, ne communi Thealagorum opinioni videar adversari, præiudicare nolo, sed iudicium de eius probabilitate aliis integrum relinquo.* Hæc Vasquez, cuius opinionem esse probabilem innuit Azor. *loc.cit.*

Sed certissimè respondeo: Esse validam, quia ad valorem dispensationis sufficit voluntas Legislatoris, à quo tanquam à causa efficienti lex pendet. In humanis namque legibus exigitur rationalis, & iusta causa, vt dispensatio in illis sit honesta, non vt simpliciter sit valida. Sic loquendo de dispensatione docent Angles *q.*5.*de ieiunio, diff.*2.*concl.*2. Reginald. *lib.*4.*n.*226. Pasqualig. *decis.*380. Azor.1.*p.lib.*7.*c.*28. (alias 29.) *q.*2. Caiet. *in sum. verb. Ieiunium*, Medina C. *de ieiunio, quæst. de dispensat. in Quadrag.* Fagundez *de* 4. *præcept. Eccles. lib.*1.*c.*9.*n.*1. & loquendo de dispensatione communi, Angel. *verb. Dispensatio, n.*3. Sylvester *q.*3. Armilla *n.*14. Caiet. *iterum* 1.2.*q.*96. *art.*4. Medina *q.*97.*art.*4. Suarez *de legib. lib.*6.*cap.*19. *num.*6. Salas *de legib. disp.*10.*sect.*4.*num.*37. Nauar. *in Manual. c.*23.*n.*4. Sanchez *lib.*8.*de Matrim. disp.*17. *n.*24. *& lib.*5.*consil. cap.*1.*dub.*5.*num.*4. Basil. *lib.*8.*de Matrim. cap.*14.*n.*7. Sancius *in select. disp.*54.*num.*38. Bonac. *disp.*1.*de legib. q.*1.*punct.*3.*n.*1. & alij communiter.

QVÆSTIO III.

An peccaret Pontifex, si absque iusta causa abrogaret legem ieiunij?

REspondeo tanquam certum, peccare. Quia quando lex est vtilis pro bono communi, non potest abrogari, aut tolli, nisi cum præiudicio boni communis: sed sic est, quod lex ieiunij est vtilis pro bono communi: ergo dum vtilis est, & permanet, nunquam poterit abrogari absque peccato. Si autem abrogatur quando non est vtilis, adest causa abrogandi: ergo. Sic loquendo de abrogatione legis in communi, sentiunt communiter Doctores. D.Thom. 1.2.*q.*97.*art.*1.*&* 2. Vasquez *ibi, disp.*178. *c.*1. Suarez *de legib. lib.*6.*c.*26.*n.*4. Salas *disp.*18.*sect.*1. *n.*3. (aliàs 2.) & penes illum Valentia, & Couarr. Bonac. *disp.*1.*de legib. q.*1.*punct. vlt.* §.1.*n.*1.*&* 2. Castro Palao *tom.*1.*oper. moral. tract.*3.*disp.*5.*punct.*2.§.1.*n.*3. & alij penes ipsum. Et loquendo in speciali de abrogatione legis ieiunij, Sanchez *dub.*5. *cit. n.*5. dicens esse id certum apud omnes. Pasqualig. *decis.*385.*n.*1. *& sequenti.*

Ex qua doctrina infert *n.*4. quod nullo modo possit Pontifex absque peccato abrogare omnem legem ieiunij, quia cùm ieiunium sit valde vtile ad salutem, non posset invenire iustam causam ad illud tollendum, posset tamen absque culpa abrogare aliqua ieiunia, etiam Quadragesimæ, quia ad hoc posset invenire iustam, & rationabilem causam. Vt de facto Paulus III. id fecit, vt refert P. Ioannes de S.Thoma *in explicat. doctrinæ Christianæ, part.*2.*vbi de præcepto ieiunij*, per hæc verba: [A los Indios se refiere, que dispensó el Papa Paulo III. que solo estuviessen obligados a ayunar los Viernes de Quaresma, el Sabado Santo, la vispera de Pentecostes, y la vispera de Natiuidad.] Sic ille. Rursus addit Layman, quod Pius IV. anno 1563. priuilegium Soc. IESV concessit ad dispensandum cum iis, qui in Septentrionalibus his partibus ad ieiunandum tota Quadragesima adduci non possunt, vt videlicet aliquoties in hebdomada iis ieiunare sufficiat. Ita Layman *tract.*8.*cit. c.*3.*n.*6. *in fine.*

QVÆSTIO IV.

An peccaret Pontifex, si absque rationabili causa dispensaret cum aliquo in lege ieiunij?

NEgat Pasqualig. *decis.*382. *à num* 4. & probat, quia dispensatio in ieiunio, nulli est præiudicialis: ergo etiam absque causa data erit licita. Antecedens probat: Quia in primis non est præiudicialis illi cui conceditur; nam licèt non ieiunando priuetur bono abstinentiæ, hæc tamen priuatio non est illi præiudicialis, quia solùm dicit negationem maioris boni, quod non tollitur à dispensatione, cùm adhuc à dispensato possit obtineri ieiunando. Nec rursus est præiudicialis alteri particulari; nam quod Petrus non ieiunet, nihil præiudicat Paulo: Nec tandem est præiudicialis bono communi; tum quia est circa priuatas actiones, quæ priuatim exercentur: tum quia lex ieiunij non est data pro bono communitatis, sed pro bono particularis cuiuscumque: ergo dispensatio ieiunij absque causa nullum continebit peccatum. Ita ille *loc. cit. n.*9. *& decis.*402. *n.*2. qui tamen nullum pro se citat Authorem, poterat tamen citare quamplures, qui generaliter loquendo existimant posse licitè Principem in suis legibus ad libitum, & sine causa dispensare. Nam vt habet Glossa *l. relegati, ff. de pœn.*: *Vt lex positiua non leget, est in Principe pro ratione volunt.* Ita ille, & Ludouic. Peguera, Gallego, Innoc. Anton. de Butrio, Præposit. Panormit. Speculator, Felin. Decius, Nauar. Couar. Villalob. & Gigas, quos omnes, & eorum loca refert pro hac parte Salas *de legib. tract.*14. *disp.*20. *sect.*4.*n.*37. citat etiam pro hac parte Sanch. *lib.*8.*de Matrim. disp.*18.*n.*2. Hostiens. Angelum, Rosellam, Syluestrum, Armillam, & alios, ex quibus nonnullos, vt notat Salas, pro vtraque sententia citat.

Sed longè multò probabiliùs, & veriùs respondeo dicendum: Quod peccaret. *Primò*, quia omnis Legislator, etiamsi supremus sit Princeps, peccat dispensando cum aliquo absque legitima causa in proprijs legibus: ergo & Pontifex peccaret, si absque legitima causa dispensaret cum aliquo in lege ieiunij. Consequentia est euidens: Antecedens verò probatur. *Primò*, quia vt ait D. Th. 1.2.*q.*97.*art.*4. dispensatio sine causa est imprudens, temerarius, & infidelis vsus potestatis. Est etiam, vt ait D. Bernard. *lib.*3.*de consider. ad finem*, dissipatio quædam, & violatio iuris naturalis; siquidem facit, quod sine causa pars non consonet toti. Est rursus offensio æqualitatis, quam iustitia erga omnes seruari petit, *cap. Iustum est, dist.*9. Est denique actus dissonus rationi, & offensionis ansam cæteris subditis præbens: ergo dispensatio facta sine causa, actus illicitus, & peccaminosus est.

Secundò probo nostram responsionem specialiter loquendo de dispensatione in ieiunio, contra Pasqualigum, destruendo eius fundamentum. Quia dispensatio in ieiunio cum aliquo absque causa data, & est præiudicialis illi cui conceditur, & alijs particularibus, & etiam bono communi: ergo est illicita. Consequentiam necessariò debet concedere Pasqualigus. Probatur ergò antecedens, quia in primis dispensatio in ieiunio absque causa est præiudicialis illi cui conceditur, cum absque causa priuetur non ieiunando exercitio virtutis abstinentiæ, merito ieiunij, & satisfactione pro peccatis. Nec valet dicere,

quod

quod hoc bonum non tollatur per diſpenſationem in ieiunio, cùm poſſit à diſpenſato adhuc ieiunando obtineri. Nam id non eſt verum, aut firmum. Quia dato caſu, quod diſpenſatus ieiunaret, quod eſt contingens, hoc pro libito ſuo faceret, non neceſſitatus præcepto, & ideò non obtineret tam grande meritum, tamtamque ſatisfactionem, quam perciperet per ieiunium factum ex præcepto, cùm ex ſententia communi Theologorum majoris meriti, & ſatisfactionis ſint opera facta ex præcepto, vel voto, quàm opera voluntariè facta.

Rurſus dicta diſpenſatio eſt etiam præjudicialis cæteris qui ieiunant: tum quia vna ex conditionibus ad legis iuſtitiam petitis eſt, vt ſit æqualis omnibus, quæ conditio omnino deficit, quando cæteris lege oppreſſis, aliquis ſine cauſa ab ea eximitur. Tum etiam, quia cùm videant alios ſine cauſa à ieiunio eximi, iure offenduntur, & ſumunt anſam ad idem faciendum, vt dixit Tridentinum *ſeſſ.25.cap.5. & 18.*

Tandem dicta diſpenſatio in ieiunio eſt etiam præjudicialis bono communi. Quia lex ieiunij indicta eſt ob bonum commune, ſicuti omnes aliæ leges, vt habetur *in cap. Erit autem lex, diſt.4.* & concedit loquendo adhuc in ſpecie de lege ieiunij, ipſemet Paſqualigus *deciſ.381.n.1.* ergo eius diſpenſatio ſine cauſa præjudicialis erit bono communi: ergo ex omni parte illicita. Sic D.Thom.*q.97. art.4. & ibi* Medina, & alter Medina *C.de ieiunio, q.3.verſ. Ad oppoſitum,* Angles *q.5. de ieiun.diff.2. concl.2.* Sotus *de iuſt. q.7. art.3. dub.2.* Victoria *in relect. de poteſt. Papæ, n.14.* Sancius *in ſelect. diſp.54.* Sanchez *lib.5. conſil.c.1.dub.5.n.5. & 6.* Reginald. *n.226.cit.*Molfeſ. *tract.10.c.4. n.15.* Salas *loc.cit. ſect.5.n.50.* qui incidens in notam, quam inurit Sanchez, multos citat pro hac ſententia Doctores, quos pro oppoſita *n.48.* eiuſdem ſectionis, *& n.37.ſect.4.* citaverat, nempe Armillam Roſellam, Nauarrum, Couar. & alios. Tenent etiam hanc noſtram Doctrinam alij innumeri Doctores ſtatim citandi. Inter quos illam me citato, tenet Diana *p.10. tract.16.reſol.77.in fine.*

QVÆSTIO V.

An ſi Pontifex diſpenſaret in lege ieiunij abſque cauſa, peccaret non ſolùm venialiter, verùm etiam mortaliter?

NEgant quod peccaret mortaliter, ſed ſolùm venialiter, qui abſolutè, & generaliter loquendo de diſpenſatione docent, non peccare mortaliter Principem diſpenſando in ſuis legibus ſine cauſa, ſecluſo ſcandalo, & gravi aliorum damno. Ita tenent (penes Paſqualigum *loc.cit.n.3.*) Lopez *1.p. inſtruct. c.4.verſ.ſextò addimus,* Nauar.*in Man.prælud 9.n.14. & cap.25.n.5.* Philiarc.*tom.1.de offic.Sacerd.p.2.lib.3. cap.4.* Valentia *1.2.diſp.7.q.5.punct.9.in fine,* Sanchez *lib.8.de Matrim.diſp.18.num.7.* Salas *de legib.diſp.20. ſect.5.*(non 7.vt citat Paſqualig.) *n.55.* Baſilius *lib.8. de Matrim.c.14.n.4.* Villalob.*tom.1.tract.2.diff.4.n.6.* Palaus *1.p. oper. moral.tract.3.diſp.6.punct.8.§.1.n.5.* Diana *1.p.tract.10.reſol.35.* Barboſa *lib.1. de vniverſ. iure Eccleſ.c.1.n.200.* & Trullench *lib.3. in Decalog. c.2.dub.7. n.18.* his addi poſſunt Rodriguez *1. tom. ſum.c.237.n.1.* qui pro hac parte refert Sanch.*loc.cit. de Matrim.* Corduba *lib.4. quæſt.8.* Viuald.*append.ad Candelab.c.12.n.23.* & alij.

Sed probabiliùs reſpondeo: Quod peccaret mortaliter, quia diſpenſare in præcepto tam ſancto Eccleſiæ ſine cauſa eſt contra iuſtitiam diſtributivam, aut legalem, & deſtructivum communis boni, & præbet occaſionem violandi leges, vt quæſtione præcedenti eſt habitum: ergo eſt peccatum mortale. Sic loquendo in generali de diſpenſatione, tenent (apud Paſqualig.*loc.cit.n.2.*) Palatios *in 4.diſt.15. diſp.8.poſt 4.concl.* Ledeſma *2.p.4.q.17.art.3.* Sylveſt. *verb. Diſpenſat.n.2.* Petrus Ledeſma *1 p. ſum.tract.de Matrim.c.27.dub.1. poſt 4.concl verſ. Dige lo primero,* Vega *p.2. ſum.cap.23.caſu 14.* Couar.*4.decretal.p.2. cap.6.§.9.n.7.* Granados *t.2.controv.7.tract.3.part.2. diſp.17 ſect.3.n.24.* Malderus *1.2.q.97. art.4. dub.2. poſt 1.concl.*Rodrig.*1.p.ſum.c.195.in fine,*Suarez *lib.6. de legib.c.18.n.17.* & Sanch *lib.5.conſil.c.1.dub.5.n.6.* vbi retractat quod dixerat *loc. cit. de Matrim.* per hæc verba: Et quamvis *lib.8.de Matrim.diſp.18.c.7.* dixerim probabilius eſſe, hoc peccatum eſſe tantùm veniale ex genere ſuo; at modò plus placet, eſſe mortale ex ſuo genere, & tantùm excuſari ob materiæ parvitatem, quando ſcilicet lex in qua diſpenſatur, non eſſet magni momenti. Sic ille. Citat etiam Salas *loc.cit. n.54.* pro hac parte Cordub.*lib.4.q 8* & Victoriam *relect.de poteſt.Papæ, n.6. & 15.* ſed ex his Doctoribus Rodriguez citatur à Sanchez *loc.cit.de Matrim.* pro ſententia contraria, quam ibi tenuerat, & benè etiam, quia contrarius ſibi expreſsè vtramque ſententiam docet.

QVÆSTIO VI.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare in præcepto ieiunij?

REſpondeo, poſſe cum hoc, vel illo. *Primò,* quia ex praxi, & approbato vſu Eccleſiæ conſtat ad has particulares diſpenſationes datam eſſe Epiſcopis talem poteſtatem. *Secundò,* quia aliàs non eſſet ſatis proviſum fidelibus, ſi oporteret ſuper his Romanum Pontificem adire, è quocumque, etiam remotiſſimo loco. Patet, quia quando diſpenſatio veniret, iam eſſet tranſacta neceſſitas. Sic D.Thom. *2.2. q.147.art.4.* & antea *in 4.diſt.16.q.3.art.2.q.4.ad 3.* Durand. *ibi q.10. r.6.* & alij Scholaſtici. Caiet.*2.2. loc.cit.& in ſum. verb Ieiunium, cap.3.* Nauar.*cap.21. num.20.& 21.* Azor.*tom 1.lib.7.c.18.* (aliàs 19.) *q.2.* Sotus, Medina, D.Anton. Palud.Hoſt.Armilla, Tabiena, Sylveſt. Angles, Palat. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.5. conſil.cap.1.dub.5.num.16.* Bonacina *diſp.vlt. de præcept. Eccleſ.q.1.punct.vlt. n.18.* Reginald.*lib.4.num.224.* Trullench *lib.3.in Decalog. cap.2.dub.7.num.18.* Fagundez *de 4 præc.Eccleſ.lib.1. cap.9.num.1.* Paſqualig.*deciſ.384.* & communis omnium.

QVÆSTIO VII.

An diſpenſatio in ieiunio facta ab Epiſcopo ſine iuſta cauſa, non ſolùm ſit illicita, verùm invalida?

REſpondeo etiam eſſe invalidam, Vnde ſi Epiſcopus, vel alius Prælatus inferior Papa aliquem à lege ieiunij eximat ſine cauſa, non ſolùm peccat mortaliter, ſed etiam ipſa exemptio, aut diſpenſatio eſt irrita, & invalida ex defectu poteſtatis. Quia ea quæ ſunt iuris communis, non poſſunt Epiſcopi diſpenſare ſine iuſta cauſa, quia excederent facultatem ſibi commiſſam. Non enim data eſt illis à Papa, niſi ſub conditione cauſæ iuſtæ; & ſufficientis. Sic omnes Authores ſuprà adducti. Angel.*verb. Diſpenſatio.n.3.*

Sylvest. q. 3. n. 5. Armilla n. 14. Sà n. 3. Nauar. cap. 25. n. 74. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 17. n. 4. & lib. 5. consil. c. 1. dub. 5. n. 23. & penes illum Ionoc. Nicolaus, Curtius, Felin. Bald. Alex. Ripa, Couar. Palat. & quidam alij docti Recentiores, Basil. lib. 8. de Matrim. c. 14. n. 8. Sancius in select. disp. 54. n. 38. Vasquez 1. 2. disp. 178. cap. 3. n. 17. Castro Palao 1. tom. tract. 3. de dispensat. leg. disp. 6. punct. 8. §. 2. Pasqualig. decis. 383. à n. 4. Salas disp. 20. cit. n. 31. & alij.

QVÆSTIO VIII.

An Episcopus possit abrogare legem localem ieiunij, latam à Concilio Provinciali?

REspondeo: Non posse illam abrogare, licèt possit in ea dispensare, sicut potest in lege ieiunij lata à iure communi. Ratio est, quia inferior non potest abrogare legem Superioris: Sed sic est, quod Concilium Provinciale est supra Episcopum, cùm illius iurisdictio extendatur per totam provinciam, & etiam supra quemlibet seorsim ex illius Episcopis: ergo. Sic communiter Doctores. Pasqualig. decis. 384. n. 2. & decis. 383.

QVÆSTIO IX.

An saltem possit Episcopus abrogare legem ieiunij latam à Synodo diœcesana?

REspondeo: Posse, quia lex diœcesanæ Synodi solùm habet vim, & vigorem ab Episcopo: ergo ab ipsomet potest abrogari. Et à fortiori in ea cum aliquibus dispensare, etiam validè (non licitè) quamvis id faciat sine causa, vt ex suprà habitis constat. Sic communiter Doctores. Nauar. loc. cit. Sanch. de Matrim. disp. cit. n. 33. & in consiliis loc. cit. n. 33. Pasqualig. loc. cit. & alij, qui idem dicunt loquendo de lege propria ab Episcopo lata.

QVÆSTIO X.

An Parochus possit absente Episcopo, iustâ de causa in ieiunio dispensare?

NEgant Angel. verb. Ieiunium, n. 20. Tabiena n. 15. Hostiens. & Butrius in cap. consilium, de obseru. ieiun. & etiam Palat. in 4. dist. 15. disp. 8. in fine, licèt antea contrarium docuerit.

Sed certissimè respondeo: Posse, quia aliàs non esset provisum sufficienter fidelibus pro omnibus suis necessitatibus, si absente Episcopo, aut eius Vicegerente non haberent præsentem, qui in ieiunio posset eum eis vrgente necessitate dispensare. Sic tenent communiter Doctores, præsertim quæstioni sequenti pro vtraque sententia citandi.

QVÆSTIO XI.

An etiam præsente Episcopo, possit Parochus in ieiunio cum aliquibus iusta de causa dispensare?

NEgant (penes Pasqualigum) Graffis 1. p. decis. lib. 2. cap. 37. n. 17. Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. art. 1. notab. 5. Angles q. 5. de ieiunio, diff. 4. in fine, Sà verb. Ieiunium, n. 9. Rodriguez 1. p. sum. (non vt invenies citatum apud ipsum Pasqualigum) c. 24. n. 4. Petrus Ledesma in sum. tract. 27. c. 2. dub. 3. post 5. concl. verf. En esta difficultad digo lo primero, Vega 1. p. sum. cap. 14. casu 36. Moure, seu Fernandez 2. p. sum. prac. 2. Eccles. c. 8. (non 7. vt citat Pasqualig.) §. 2. n. 23. Hostiens. & Butrius loc. cit. His addit Sanchez, vt infra, Nauar. Palud. D. Anton. Armillam, & Caietanum.

Sed probabiliùs respondeo: Posse dispensare etiam præsente Episcopo, quia probabilius est, hanc iurisdictionem consuetudine introductam habere ad dispensandum in ieiunio præsente, & consentiente ipso Episcopo. Sic Pasqual. decis. 387. n. 3. & 4. & penes ipsum D. Thom. in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. ad 3. Durand. q. 10. n. 6. Richard. art. 4. q. 4. Palar. disp. 8. post 4. concl. (licèt postea contrarium docuerit, vt habitum est suprà q. 10. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 4. dub. 1. & 1. 2. q. 97. art. 4. Sylvest. verb. Ieiunium, q. 7. art. vlt. circa finem, Vivald. in append. ad candelab. c. 15. n. 57. Nauar. cap. 21. n. 21. Valentia tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 2. in fine, Suarez lib. 6. de legib. c. 14. in fine, Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 27. & lib. 5. consil. c. 1. dub. 5. n. 18. Molfes. 1. p. sum. tract. 10. cap. 4. n. 5 a. Sancius in select. disp. 54. n. 36. Bonac. disp. vlt. de prac. Ecclesia, q. 1. punct. vlt. n. 18. Trullench lib. 3. in Decalog. cap. 2. dub. 7. num. 18. Villalob. 1. p. sum. tract. 23. diff. 4. n. 21. Ortiz in sum. c. 19. precept. 2. n. 16. Azor. 1. p. lib. 7. c. 18. (aliàs 19.) q. 3. verf. Sed dubie, Fagundez prac. 4. Eccles. lib. 1. c. 9. n. 2. & Sylvius 2. 2. q. 147. art. 4.

Sed ex iis Authoribus contrariam sententiam apertè tenet Fagundez loco à Pasqualigo citato pro nostra, vt constat ex Stephani Fagundij verbis. Prior (inquit) sententia facilè tantùm locum habebit quando Episcopus facilè adiri possit, vt docet Azor. tom. 1. lib. 7. c. 18. (aliàs 19.) q. 3. Si enim facilè adiri potest, non potest Parochus tutò in hac re dispensare, & hoc est, inquit Azor, quod vsu, & consuetudine receptum est, vt Parochus dispenset quando Episcopus adiri facilè non potest. Hucvsque Fagundez ex Azorio. Illum ergo malè citat Pasqualigus pro nostra sententia, & Fagundez malè citat Azor. pro sua, nam loc. cit. verf. Sed dubie, apertè docet hanc sententiam, licèt non ita consequenter. Item contrariam sententiam docet Nauar. loc. cit. pro nostra, & ideò pro illa citatur à Sanchez de Matrim. loc. cit. n. 27. & ideò malè pro nostra à Pasqualigo citatur. Imò, & Bonacina in oppositum videtur inclinare, siquidem ex vna parte non cognoscit consuetudinem certam, quam Parochi ad dispensandum in ieiunio habeant, & ex altera citat pro se Rodriguez, qui expressè primam sententiam tenet.

QVÆSTIO XII.

An non solùm Parochi, sed etiam eorum Vicesgerentes, seu Vicarij, possint in ieiunio dispensare?

REspondeo: Posse, nisi aliàs id ipsi à Parochis prohibeatur, quia veluti Vicarij eorundem Parochorum exercent actus iurisdictionales parochiales: ergo & hunc possunt exercere. Sic Sanchez in consiliis, n. 18. cit. & penes illum Palatius dicta disp. 8. n. 119. Sancius in select. loc. cit. Pasqualig. loc. cit. n. 6. qui n. 7. benè advertit, quod cum dicti Parochi, aut eorum Vicarij non dispensent, quando in ieiunio dispensant, in lege propria, sed Superioris, oporteat, vt dispensatio concedatur ex iusta causa, alioquin non solùm illicita, verùm invalida erit, quod ex dictis suprà etiam constat.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIII.

An Superiores Regularium possint cum suis subditis in Ecclesiastico ieiunio dispensare?

REspondeo posse, dummodo subsit rationabilis causa. Ratio est, tum quia aliàs non possent providere in necessariis suis subditis circa quos habent iurisdictionem spiritualem. Tum, quia id concessit Eugenius IV. fratribus Ordinis D. Hieronymi, vt refert Tamburinus citandus, quamvis hoc privilegium, vt ipse notat, non conferat Prælatis novam iurisdictionem, sed solùm sit declaratio quædam iurisdictionis, quam habent. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *& in sum. verb. Ieiunium, cap.* 3. Sylvest. *eod. verb. n.* 20. Nauar. *cap.* 21. *n.* 21. Angles *q.* 5. *de ieiunio, diff.* 3. Fagundez *de* 4. *præcept. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 5. Tamburin. *de iure Abbat. tom.* 2. *disp.* 12. *q.* 1. *n.* 1. Rodriguez *in sum.* 1. *p. c.* 24. *n.* 4. Hieron. Rodrig. *in Compend. quæst. Regul. resol.* 75. *n.* 2. Miranda *tom.* 2. *Man. Prælat. q.* 30. *art.* 11. *concl.* 2. Bordon. *in consil. Regul. resol.* 18. *n.* 7. Sanchez *lib.* 5. *consil. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 19. *&* 20. Ledesma, Villalob. Lezana, Trullench, & alij, quos citat, & sequitur Pasqualigus *decis.* 388. quibus addi possunt Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 28. (aliàs 29.) *q.* 6. & alij. Qui bene notant, nomine Superiorum venire in hac parte non solùm Generales, & Provinciales, sed etiam Abbates, Ministros, Priores, & alios Superiores locales, qui toti Conventui, aut Monasterio præsunt. Quia omnes isti sunt veri Prælati.

QVÆSTIO XIV.

An etiam Vicarij Superiorum localium possint dispensare suos Religiosos in ieiunio?

REspondeo, posse dispensare in absentia Superiorum localium, quia tunc horum funguntur vicibus, & eandem authoritatem, & potestatem habent. Sic sentiunt Sanchez, Azor, Fagundez, & Bordon. *loc. cit.* Villalob. *tract.* 23. *diff.* 4. *n.* 23. & Pasqualig. *loc. cit. n.* 4. Addens, quod non solùm possint dispensare in ieiunio in absentia Superiorum localium, verùm etiam in ipsorum præsentia, casu quo id eis indulgeant, vt contingit in Vicariis Episcoporum.

QVÆSTIO XV.

An vt Superiores Regulares possint non solùm licitè, sed etiam validè dispensare in ieiuniis, tam Ecclesiæ, quàm Regulæ, requiratur iusta causa?

REspondeo tanquam certum: Requiri, quia lex de ieiunio, siue Ecclesiæ sit, siue Regulæ, siue Constitutionis factæ à Capitulo Generali, est lex Superioris: at in hac non possunt Prælati inferiores dispensare, nisi adsit iusta causa, licitè, nec validè, vt ex suprà dictis *q.* 7. constat, & expresse habetur in nostra propria Regula data ab Innocentio III. *Anno* 1198. *cap.* 15. vbi loquendo de ieiuniis indictis tam ab Ecclesia, quàm à Regula, sic dicitur: *Possit tamen quandoque Minister ieiunium relaxare propter ætatem, vel viam, vel aliam iustam causam, &c.* Sic Pasqualig. *loc. cit. à n.* 5.

QVÆSTIO XVI.

An Confessarius possit (iusta interveniente causa) dispensare in ieiunio, saltem casu, quo Parochus non possit facilè adiri?

AFfirmant posse in prædicto casu dispensare, Rosella *verb. Ieiunium, n.* 26. & Palatius *in* 4. *dist.* 15. *disp.* 8. *post* 4. *concl. vers. Præsente igitur.* Quia (inquiunt) talis Confessarius, si est electus facultate Apostolica, habet vicem Curati.

Sed tanquam certum respondeo: Non posse, adhuc casu, quo Parochus non possit adiri. Quia dispensatio in ieiunio, est actus iurisdictionis exterioris; Sed hanc non habet Confessarius, quantumvis sit electus facultate Apostolica: ergo. Sic communiter Doctores, Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 28. (aliàs 29.) *q.* 4. *&* 5. Sanch. *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 9. *n.* 27. *& lib.* 5. *consil. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 18. *&* 19. Fagundez *loc. cit. n.* 3. Bonac. *disp. vlt. de præc. Eccles. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 3. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *dub.* 7. *n.* 18. Pasqual. *decis.* 389. & alij. Potest tamen Confessarius declarare, an causa sit iusta, & sufficiens ad non ieiunandum, vt statim dicam.

QVÆSTIO XVII.

An solius Confessarij, vel Medici, vel alterius viri prudentis consilium sufficiat, vt quis à lege ieiunij liberetur?

REspondeo sufficere. Sic Angles *q.* 5. *de ieiun. dub.* 1. *proposit.* 2. per hæc verba: Si certum non sit, causam sufficientem subsistere, satis erit homini dubitanti viros peritos, & fide dignos audire, & se illis exposita, si declaraverint causam sufficere, poterit sine Superiorum dispensatione eorum iudicio se submittere: Viri autem fide digni citra Prælatum, quorum iudicio dubitans se poterit confirmare, sunt proprius Sacerdos, si doctus sit, aut Medicus, si causam morbi scit, aut vir doctus, ac literatus in huiusmodi casibus instructus. Sic ille. Azor etiam Bonac. Fagundez, Sanchez, Trullench, Pasqualigus *loc. cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An Abbatissa, & aliæ Monialium Superiores possint in ieiunio Moniales dispensare?

AFfirmant Henriq. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 3. per hæc verba: Abbatissa verò in Moniales subditas ex commissione Prælati habet aliqualem vsum clavium, vt eas dignè gubernet, corrigat, puniat, & vt vota quædam Monialium irritet, dispensetque cum illis in ieiuniis, & quibusdam legibus Ecclesiasticis, dum causa vrget, &c. Ita ille.

Sed vt certissimum respondeo: Non posse, quia (vt suprà est habitum) ad dispensandum requiritur iurisdictio spiritualis: at sic est, quod fœminæ sunt incapaces talis iurisdictionis: ergo. Sic Sanch *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 1. *n.* 14. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 37. Portel. *in dubiis Regul. verb. Abbatissa, n.* 3. Barbosa *de iure Eccles. c.* 45. *n.* 39. Tambur. *de iure Abbat. disp.* 32. *q.* 10. Lezana *verb. Abbatissa, n.* 14. Pasqual. *decis.* 398. & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIX.

An saltem possit Abbatissa declarare quando Moniales obligentur, vel non obligentur ad ieiunium?

RESpondeo: Posse, & ita præsupposita eius declaratione de non tentione, aut obligatione ad ieiunium, tutò poterunt Moniales non ieiunare. Ratio conclusionis est. Tum, quia ad Abbatissam pertinet directio Monialium: ergo debent habere sufficientem facultatem pro munere proprio, quod non salvaretur, si ad minùs non possent declarare, vtendo in hoc iudicio prudentiali, quando Moniales teneantur ad ieiunium, & quando non. Tum etiam, quia ad id saltem fuit concessum priuilegium à Paulo III. Abbatissæ S. Claræ, cuius meminere Rodriguez *collect. Bullar.* & Portel *loc. cit.* Sic ipse Sancius, Lezana, & Pasqualig. *loc. cit.*

QVÆSTIO XX.

An dispensatio facta ab inferioribus Prælatis in ieiuniis indictis à Superioribus, sit vera, & simpliciter dispensatio; an verò sola declaratio, aut interpretatio?

NEgant esse veram dispensationem (existimantes tantùm esse veram declarationem, quod in tali casu lex ieiunij non obliget) Petr. Ledesma *tract.* 27. *c.* 2. *dub.* 3. *post* 5. *concl. vers. En esta dificultad digo lo primero*, Vega 1. *p. c.* 14. *casu* 36. Angles *q.* 5. *de ieiun. diffic.* 3. *concl.* 1. & 2. Quoniam dispensatio vera, & propria est eiusdem potestatis, cuius est condere leges: ergo quando lex ieiunij est condita à Prælato Superiori habente supremam potestatem, non poterunt Prælati inferiores in tali lege ieiunij dispensare, sed solùm declarare, & authoritatiuè interpretari legem non obligare, videlicet hunc qui ad dispensationem accedit.

Sed absolutè respondeo: Esse veram, & simpliciter dispensationem. Quia licèt dispensare sit eius, qui potest condere leges, & ideò inferiores, attenta eorum sola potestate, nec dispensare, nec relaxare possint leges Superiorum, possunt tamen ex præsumpta voluntate ipsorum, eo quòd censeatur ipsis hoc concessum, & attributa sufficiens iurisdictio, qua lex ieiunij dispensatur, quando adest iusta causa. Ex quo solutum manet fundamentum oppositæ sententiæ. Sic Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 9. *n.* 27. Sancius *in select. disp.* 54. *n.* 37. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. Pasqualig. *decis.* 390. Rodrig. *tom.* 1. *sum. c.* 24. *n.* 4. & alij.

QVÆSTIO XXI.

An possit Prælatus dispensare in ieiunio, quando dubium est, an detur causa sufficiens ad soluendum ieiunium?

REspondeo tanquam certum. Posse, quia dispensatio debet aliquid operari: at si requireretur causa certa ad soluendum ieiunium, nihil operaretur, cùm tunc absque dispensatione cesset obligatio legis: ergo sufficit ad dispensandum dubia causa. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *in corpore*, Caiet. *ibi, dub.* 1. Nauar. *c.* 21. *n.* 10. Sanch. *lib.* 5. *consil. c.* 1. *dub.* 6. *num.* 2. Filliuc. F[illegible]gundez, Trullench, & alij, quos citat, & sequitur P[illegible]qualig. *decis.* 39[illegible] *n.* 1. & 2.

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

QVÆSTIO XXII.

An etiam possit Prælatus in ieiunio dispensare, quando dubium est, an detur causa sufficiens ad dispensandum in ieiunio?

NEgant ex parte Nauar. *c.* 21. *cit. n.* 21. Sanchez *lib.* 5. *consil. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 26. Medina *lib.* 1. *sum. c.* 14. §. 10. Lezana *verb. Ieiunium, n.* 10. & Trullench *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 19. Quatenus docent, quod in dicto casu debeat Prælatus partim in ieiunio dispensare, & partim illud in aliud opus bonum commutare. Ita namque aie Sanch. *loc. cit.* Hinc infertur, minùs bene, & minùs prudenter agere Prælatos, qui subditos recurrentes ad eos in suis dubiis pro dispensatione nolunt consolari; siquidem tutâ conscientiâ hoc possunt facere, vel dispensando omnino, si causa est omnino sufficiens, vel si non est omnino sufficiens dispensando partim, & partim commutando. Ita ille.

Sed probabiliùs respondeo: Posse in dicto casu absolutè in lege ieiunij, etiamsi indita sit à Superiori Prælato, dispensare. Quia stante dubio de sufficienti causa ad dispensandum, stat etiam dubium an Prælatus possit dispensare; ergo cùm hic sit in possessione dispensatiuæ potestatis, & in dubio fauendum sit possessori, dicendum est, quod tunc habeat potestatem, & consequenter quod dispensare possit. Sic omnino Pasqualig. *loc. cit. n.* 4. & 5. & Azor statim citandus, Quintanaduenas *de Iubil. c.* 8. *n.* 15.

QVÆSTIO XXIII.

An Prælati debeant se præbere benignos, & faciles cum suis subditis petentibus dispensationem in ieiunio?

REspondeo omnino debere, licèt ipsimet Prælati circa seipsos seueriores debeant esse. Nam primum est spiritus fraternæ charitatis, & misericordiæ; secundum verò spiritus prudentiæ vigilantis contra carnem. Sic Sanchez *loc. cit.* & penes illum Medina *lib.* 1. *sum. cap.* 14. §. 10. Angles *q.* 5. *de ieiun. diff.* 4. *append.* 1. & *dub.* 2. *proposit.* 3. Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *dub.* 1. & Nauar. *c.* 21. *n.* 22. (aliàs 10.) & ex vtroque Azot. *lib.* 7. *cit. q.* 18. (aliàs 29.) *q.* 6. vbi sic ait: Prælatus in hac parte scrupulosus non sit, nec rem in subditi conscientiam rejiciat, nec eius arbitrio relinquat: sed subditum lege ieiunij soluat, quando id subditus petit, & dubia, & incerta causa videtur; nam si soluit, nulli se periculo peccati objicit, quia potestate sua vtitur relaxando. Si autem subditum lege ieiunij non soluit in causa dubia, & incerta, sed rem subditi arbitrio relinquit, ipsum subditum exponit periculo peccati, & erroris, & fraudis. Sic ille, & idem docent Ledesma, Villalob. Rodrig. & alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 396. *n.* 6. & ante illum Graffius *lib.* 2. *decis. aurear. c.* 36. *n.* 5. ibi: Sed potiùs debent eis compati, & benignè dispensando à suis scrupulis liberare, aut ieiunium in aliud opus pium commutare, veluti in septem psalmos, aut aliquid aliud. Sic ille.

QVÆSTIO XXIV.

An Prælatus teneatur dispensare in ieiunio totties, quoties ex rationabili causa petitur in illo dispensatio?

AFfirmant loquēdo generaliter de dispensatione, Rosella *verb. Dispensat. n.* 4. Syluest. *q.* 1. *in fine*,

 Armilla

Armilla *n.*14. Sà *n.*2.dicena: *Cùm ſubeſt cauſa diſpenſandi, videtur peccare Prælatus, qui poteſt, ſi non diſpenſet.* Sancius *in ſelect. diſp.*43. *num.*8. §.*Præterea*, Anton. Cardin. Rebuff. & alij penes Sanchez, & Salas *infrà citandi.*

Sed probabiliùs reſpondeo: Non teneri ſemper ad diſpenſandum. *Primò*, quia ad id nec ex præcepto poſitiuo, nec naturali, nec ex aliquo alio tenetur: ergo. *Secundò*, quia in iure diſpenſatio appellatur gratia, *cap. licèt Canon, de elect. in* 6. & etiam appellatur indulgentia, & miſericordia, *cap.*1. *de ſtatu Monach.* & *cap. Poſtulaſti, de Cleric. excom. miniſtrant.* Sed gratia, indulgentia, & miſericordia eſt indebita: ergo. Sic (loquendo in genere de diſpenſatione) tenent Archidiac. Turrecrem. Dominic. Francus, Decius, Felinus, & alij quos citat, & ſequitur Sanch. *lib.*3. *de Matrim. diſp.*10. *num.*3. & 26. Salas *de legib. diſp.*20. *ſect.*7. *num.*70. (non 7. vt invenies apud Paſqualig.) Suarez *de legib. lib.*6. *c.*18. *n.*22. Baſil. *lib.*8. *de Matrim. cap.*14. *n.*6. Caſtro Palao 1. *p. tract.*3. *de diſpenſatione legis, diſp.*6. *punct.*8. §.2. *n.*9. Paſqualig. *decis.*397. & alij.

QVÆSTIO XXV.

An ſaltem in aliquibus caſibus teneatur Superior, ſeu Prælatus diſpenſare aliquem in lege ieiunij?

RESpondeo: Teneri ſub peccato in aliquibus caſibus diſpenſare. *Primus* ſit, quando cauſa non ieiunandi eſt ita evidens, & certa, vt de ſe ſolvat obligationem ieiunij; tunc enim tenetur Superior diſpenſare, aut vt melius dicam, declarare, ſaltem pro exteriori apparentia, ad tollendas murmurationes, & prava iudicia, quod non obliget ieiunium. Ita Menchaca *controverſ. illuſtr. c.*15. *n.*8. Paſqualig. *decis.*399. *n.*3. & omnes.

Secundus caſus ſit, quando in petente ex iuſta cauſa diſpenſationem, eſt periculum violandi ieiunium. Tunc namque Prælatus ex charitate ſaltem tenetur illum à ieiunio diſpenſare. Sic in ſpecie de ieiunio loquendo tenet Paſqualig. *loc. cit. n.*5. & loquendo de diſpenſatione in genere, Salas *de legib. diſp.*20. *ſect.*7. *n.*74. vbi de alijs agit caſibus.

QVÆSTIO XXVI.

An vtens diſpenſatione in ieiunio illicitè, ſed validè conceſſa à Superiori, peccet ſaltem venialiter?

NEgant peccare, nec venialiter, Sylveſt. *verb. diſpenſatio, q.*3. *n.*5. Angel. *n.*3. Vaſq. 1.2. *diſp.*178. *c.*4. Suarez *lib.* 9. *de leg. c.*19. *n.*14. Salas *diſp.*20. *ſect.*6. *n.*60. Baſil. *lib* 8. *de Matrim. cap.*14. *n.*5. Caſtro Palao *diſp.*6. *cit. punct.*8. §.1. *n.*8. Diana 1. *p. tract.*10. *reſol.*35. Aragon, Viuald. & alij, quos citat, & ſequitur Paſqualig. *decis.*392. *n.*3. quia, inquiunt, per diſpenſationem verè eſt ablata lex ieiunij: ergo diſpenſatus nequit, nec venialiter peccare, non ſervando illam.

Affirmant verò è contra peccare non ſolùm venialiter, ſed etiam mortaliter, P. Ledeſma 1. *p. ſum. vbi de Matrim. cap.*27. *diff.*1. *poſt* 4. *concl.* & alij apud Paſqualigum *loc. cit. n.*1.

Sed ego probabiliùs reſpondeo: Peccare, ſed ſolùm venialiter. *Prima* pars probatur, quia Superior diſpenſando legem propriam ſine cauſa, peccat mortaliter: ergo & ſubditus, quamvis in ea diſpenſatus validè peccabit ſaltem venialiter. *Secunda* verò pars etiam probatur, quia ſubditus adhuc in lege diſpenſatus, ideò peccat non ſervando legem, quia abſque vlla cauſa non conformatur præcisè ſuo toti: at hæc in diſpenſato non eſt gravis injuria: ergo Sic Nauar. *prælud.*9. *n.*14. *aliàs* 11. quidquid Salas pro ſe illum citet, Sotus *lib.*1. *de iuſt. q.*7. *art.*3. Couar. 4 *decret. p.*2. *cap.*6. §.9. *n.*7. & 8. Gallego *de cognat. ſpirit. c.*21. *n.*9. Corduba *lib.*4 *q.*8. *col. pen.* Valentia *tom.*3. *diſp.*7. *q.*5. *punct.*9. *in fine*, Philiarc. *tom.*1. *de off. Sacerd. p.*2. *lib.*3. *c.*4. Rodrig. *in qq. Regul. q.*46. *art.*1. quos omnes pro hac parte citat, & ſequitur Sanch. *lib.*8. *de Matrim. diſp.*18. *n.*11. & 12. & *lib.*5. *conſil. cap.*1. *dub.*5. *n.*11. & 12. ſic etiam Amicus *tom.*5. *de iuſt. & iuſt. diſp.*6. *ſect.*7. *n.*109. & penes ipſum Caietan. 1.2. *q.*96. *art.*5. §. *Ad hoc dubium*, & Sylvius 1.2. *q.*97. *art.*4.

QVÆSTIO XXVII.

An ſaltem peccet mortaliter vtens diſpenſatione in ieiunio invalidè conceſſa?

REſpondeo tanquam certum: Peccare mortaliter, niſi aliàs vtens putaret bona fide eſſe veram diſpenſationem. Ratio eſt, quia diſpenſatio invalida non tollit obligationem legis: ergo contra legem faciet qui vtitur tali diſpenſatione. Sic Sanch. *lib.*5. *conſil. c.*1. *dub.*5. *n.*24. & omnes Doctores citati pro ſententiis omnibus quæſtione præcedenti relatis. Secus dicendum eſt in caſu, quo quis vteretur diſpenſatione, de qua dubitatur, an fuerit validè conceſſa. Quia tunc licitè poſſet diſpenſatus ea vti. Quia in dubio ſemper eſt præſumendum pro Principe diſpenſante. Sic Sanch. *dub.*5. *cit. n.*10. Diana 4. *p. tract.*3. *reſol.*45. Trullench *lib.*3. *in Decalog. c.*2. *dub.*7. *n.*18. Paſqualig. *decis.*494. & alij penes ipſum.

QVÆSTIO XXVIII.

An quando Prælatus inferior diſpenſat in Superioris lege de ieiunio ex iuſta cauſa, poſſit imponere aliquod onus diſpenſato?

REſpondeo negativè, quia non habet inferior poteſtatem conceſſam à Superiori, ad ſubſtituendam aliam obligationem pro ieiunio, ſed ſolùm ad concedendam gratiam, ſeu diſpenſationem, quando iudicat eſſe concedendam. Vnde ſi ab huiuſmodi inferiori gravatur diſpenſatus aliquo onere, fieret illi injuria. Sic Sancius *in ſelect. diſp.*54. *n.*40. Sanch. *lib.*3. *de Matr. diſp.*10. *n.*9. Caſtro Palao *diſp.*6. *cit. punct.*9. *n.*4. Paſqualig. *decis.*398. & alij communiter.

QVÆSTIO XXIX.

An ſaltem quando ipſemet Legiſlator diſpenſat in lege ieiunij, poſſit imponere aliquod onus diſpenſato?

NEgat adhuc Sancius *loc. cit.* citans Filliuc. *tr.*27. 2. *p. c.*7. *n.*129.

Sed clariùs ſub diſtinctione ſic reſpondeo dicendum, quod diſpenſatio, quæ fit à proprio Legiſlatore, eſt debita, vel non, ſed gratioſa. Si debita, debet gratis, & ſine novo onere petenti concedi, nam aliàs fieret illi iniuria: Si non eſt debita, ſed gratioſa, optimè poterit illi à Legiſlatore imponi aliquod onus, quia cùm non teneatur ad diſpenſandam legem, & eius obligationem relaxare, poterit id cum aliquo compen

compensate onere. Sic Suarez *lib.6.de legib.c.16.initio*, Castro Palao *punct.9.cit.n.3*. Pasqualig. *decis.398.* qui dicit hoc solùm voluisse Fillicium citatum pro se à Sancio.

QVÆSTIO XXX.

An si Superior dicat alicui, quod non ieiunet, censeatur dispensare cum illo in ieiunio?

RESpondeo affirmativè, quia non est præsumendum, quod superior vellet inducere ad peccatum, vt revera faceret, si non dispensaret. Sic Lopez *p.1.instruct.c.4.* Rodrig. *1.p.sum.c.24.n.7.* Ledesma *p.2.sum.tract.27.c.2.diff.2.post 5.concl.vers. Digo lo quarto,* Pasqualig. *decis.403.* per totam, & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An qui potest dispensare in præcepto ieiunij, possit etiam dispensare in præcepto abstinentiæ à carnibus, & lacticiniis?

RESpondeo: Posse, quia qui est Superior in ordine ad relaxationem ieiunij, est Superior etiam ad omnia, quæ sunt annexa ieiunio: ergo qui primum potest, etiam secundum, & ideò quæ dicta sunt de dispensatione in ieiunio in superioribus quæstionibus, eodem pacto proportionabiliter sunt intelligenda, & applicanda pro dispensatione carnium, lacticiniorum, & ovorum, necnon & pro dispensatione præveniendi horam in die ieiunij. Sic Sanchez *lib.5.consil.c.1.dub.5.n.21.* Sylvest. *verb. Ieiun. q.7. in fine*, & Caiet. *2.2.q.147. art.4. dub.1.* penes ipsum Quintanadveñas *de Iubil.c.8.n.15.* Pasqual. *decis.404.* & penes ipsum Ioan. Sanch. & Palar. advertentes tamen, quod maior causa requiratur ad dispensandum in abstinentia à carnibus, quàm in ieiunio, & ideò plures causæ, quæ solvunt obligationem ieiunij, aut sufficiunt ad dispensandum, non solvunt obligationem abstinentiæ a carnibus, nec per se sufficiunt ad dispensationem, vt labor corporalis, &c.

QVÆSTIO XXXII.

An difficultas in ieiunando sit sufficiens causa ad dispensandum in ieiunio?

NEgat Angles *q.5. de ieiun.diff.4.dub.2.proposit.2.* per hæc verba: Neque prætextu magnæ difficultatis, quam imperfecti sentiunt, minuendum est ieiunium, aut cum illis dispensandum. Ratio est, quoniam huiusmodi difficultates assiduitate mollescunt, & perseverantia vincuntur. Ita ille. Et ex illo Ludou. de S.Ioan. *quæst.de Ieiun.art.6.diff.2.dub.3.concl.2.*

Sed probabiliùs respondeo, esse sufficientem causam ad dispensandum. Quia vt habeat locum dispensatio in lege ex rationabili causa, sufficit quod observantia legis evadat onerosior consueto, vt probat Pasqualig. *decis.407.* ex Sanch. *lib.5.consil.c.1.dub.6.n.2.* Sed sic est, quod lex ieiunij prædictis est valde onerosa, & longè quàm cæteris: ergo sufficientem causam habent, vt illi in ieiunio dispensentur. Sic Sà *verb. Ieiunium, num. 10.* ita dicens: *Dispensandi causa iusta est magna in ieiunando difficultas*, Medina C. *de ieiun.q.9. vers. Ad hoc breviter*, Ortiz *in sum.cap.19. præc.2.n.13.* Pasqualig. *decis.408.*

QVÆSTIO XXXIII.

An tota communitas possit dispensari in ieiunio, & cibis vetitis?

RESpondeo: Posse, dummodo iusta, & rationabilis causa dispensandi detur respectu totius communitatis, vt contingere potest ratione penuriæ pestilentiæ, aut alterius causæ. Quia si existente iusta causa potest dispensari particularis in dictis præceptis, vt suprà est habitum, ita eodem modo poterit tota communitas, existente eadem causa, cùm militet eadem ratio. Sic Palat. *in 4.dist.15.disp.8.post 4.concl. §.observandum est*, vbi affirmat illo anno, quo scribebat, Lusitanos dispensatos fuisse, vt ederent carnes in Quadragesima, Sanch. *lib.5.consil.c.1.dub.6.n.4.* Layman *lib.4.tract.8.c.3.n.8.* & Pasqualig. *decis.410.* vbi bene advertit, quod vt causa dicatur communis toti communitati, non sit necessarium, quod sit communis omnibus, & singulis, sed sufficiat, quod sit communis majori parti. Et ita facta dispensatione pro tota communitate, poterunt de illa gaudere omnes, qui sunt de illa communitate, etiam illi in quibus seorsim non detur causa dispensationis.

QVÆSTIO XXXIV.

An qui potest dispensare alios in ieiunio per propriam legem instituto, possit etiam dispensare seipsum in tali ieiunij lege?

NEgant Anton. Alex. de Nevo, Betoius, Decius, & alij, quos pro hac parte refert Pasqual. *dec.412. n.1.* eo quòd nemo possit in seipsum exercere iurisdictionem. His favet Suarez *tom.2. de Relig.lib.6.de voto,c.11.* quatenus id solùm Summo Pontifici, non aliis Prælatis inferioribus concedit.

Sed certissimè ferè respondeo: Posse (quicunque sit Legislator) in propria lege ieiunij secum dispensare, sicut cum aliis potest. Quia Legislator habet potestatem relaxandi, tollendive legem propriam, vepote ab illius voluntate pendentem, vt suprà est habitum: ergo sicut potest illam tollere ad libitum (modo suprà habito) respectu aliorum, ita potest in ordine ad seipsum. Nam licèt iurisdictionem in ordine ad actus iustitiæ non possit quis exercere circa seipsum, potest tamen iurisdictionem in ordine ad actus legales, vt optimè probat Pasqualig. *loc.cit.n.5. & 6.* sic ille ibi, & penes ipsum Caiet. *2.2.q.6.art.5.* Corduba *lib.5.q.31.* Bonac. *disp.1. de leg.q.2.punct.1. n.9.* Filliuc. *tract.10.p.2.n.295.* & etiam Suarez *lib.6. de legib.c.12.n.11.* vbi id esse extra controversiam affirmat. Citat etiam pro hac parte Anton. & Alex. de Nevo, quos pro priori sententia citaverat.

QVÆSTIO XXXV.

An qui potest dispensare cum aliis in lege ieiunij imposita à Superiori, possit etiam cum seipso?

NEgant Doctores citati pro prima sententia, necnon apud Pasqual. Palud. *in 4.dist.38.q.4.art.4.* Rodrig. *tom.1.qq.Regul.q.45.art.vlt.* Hieron. Rodrig. *in Compend.qq.Regul.resol.12.n.39.* Azor. *1.p.lib.5.c.15. q.6.in fine*, Miranda *in Man. tom.2.q.32.art.3.* Corduba, Decius, & alij.

Sed probabiliùs respondeo: Posse etiam, quia aliàs potentes dispensare cum aliis essent deterioris conditionis, quàm cæteri cum quibus dispensant. Sic

V 2 expressè

expressè Azor (loquens specialiter de ieiunio) *lib.7. c.18.q.6.* per hæc verba: Si quæras, an huiusmodi Prælati, & Præfecti possint iusta ex causa seipsos lege ieiuniorum solvere in his casibus, in quibus possunt alios sibi subiectos? Respundeo posse, id enim colligitur ex Sylvestro *in verb.Lex,q.14.*& ex Soto *in 4.dist.18.q.1.art.3. & lib.1. de iust.q 6.art.1. ad finem*, Caiet.1.2.*q 96.art.5. dub.vlt.* nam quamvis nemo in seipsum aliqua iurisdictione vti queat, in hoc tamen vti potest, quia sibi permittitur, ne sit deterioris conditionis, quàm alij. Sic Azor iam sibi contrarius, nisi differentiam aliquam inveniat inter dispensationem voti, de qua loquitur loco pro priori sententia citato, & inter dispensationem legis ieiunij, de qua quæ relata sunt, verba habet. Sic ante ipsum docuit etiam D.Thom. 2.2.*q.185.art.8.in corp.* Sanchez *lib.8. de Matrim.disp.3.n.8.& in sum.lib.4. cap.37.n.45.* Basilius *lib.8.de Matrim. c.4.n.9.* Salas *disp.20.de leg.sect.12. n.105.* Castro Palao 1.*p. oper. Moral.disp.5.de dispensatione legis.punct.7.§.1.num.2.* Villalob.*tract.23.diffic.4.n.23.* Diana *1.p.tr.9.resol.15.* Pasqualig.*decis.413.n.2.*& alij. Sic etiam Rodriguez *2.p. sum. c.32.n.4.* item sibi contrarius, vbi pro hac parte citat Cordubam eodem loco, quo Pasqualigus citat pro contraria, nempe *in addit.ad compend privileg.verb. Accedere,tit.13.* & est communis.

QVÆSTIO XXXVI.

An qui potest cum aliis dispensare in lege ieiunij, possit committere alteri iurisdictionem, vt secum dispenset?

NEgat Suarez *tom.2.de Relig. lib.6. de voto, c.11. n.4.* Sylvest. *verb.Votum 4. q.3.vers.Vndecimum,* Angel. *eod.verb.* & alij penes ipsum.

Sed probabiliùs longè respondeo: Posse, quia si potest dispensare cum seipso, vt quæstione præcedenti est habitum, à fortiori poterit committere alteri suam iurisdictionem, vt secum dispenset. Sic omnes DD.citati nuper pro nostra sententia, præcipuè Sanch.*lib.8.de Matrim.disp.3.*(non 11. vt invenies apud Pasqualigum)*n.3.& in sum.lib.4.c.37.n.41.* & penes ipsum Palud. D.Anton. Henriq. Sayrus,& alij, inter quos citat etiam pro hac parte Sylvestr. *verb.Confessor 1.q.9.*& Angel.*verb. Confessio 3. n.7.* sic etiam Basilius *lib.8.de Matrim. cap.4.n.9.* Pasqualig. *decis.411.* & alij penes ipsum.

QVÆSTIO XXXVII.

An habentes iurisdictionem delegatam dispensandi in ieiunio in vniversum cum aliqua communitate, cuius ipsi sunt partes, possint secum dispensare?

REspondeo tanquam certum, posse. Tum quia illa potestas delegata non est limitata. Tum quia aliàs essent pejoris conditionis quàm cæteri. Sic Sanch.*lib.8.de Matrim.disp.3.n.9.& 10.& lib.4.sum. c.37. n.45.* qui secus dicit dicendum casu quo haberent limitatam potestatem dispensandi cum certis personis, aut cum certo personarum numero (de qua limitatione egimus 1.*p.tract.5.disp.12.q.45.in fine.*) Rodrig. 2.*com.sum.c.30. alias 32.n.4.* Salas *disp.20.de legib.sect.12.n.105* Miranda *tom.2.Man. Prelat.q.31. art.5.* quos citat, & sequitur Pasqualig.*decis.414.*& communis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Prælati Regulares possint dispensare seipsos in ieiunio, quando possunt alios?

NEgant Collector *privileg. Medicant.vers. Accedere ad Monasteria, q.vlt.* & Rodrig. *com.1.qq. Regul.q.54. art.vlt.* Ducti ex quodam privilegio Eugenij VI. concesso Patribus S. Hieronymi, in quo conceditur, quod Prior, & Vicarius possint obtinere licentiam à Confessario non ieiunandi: ergo si possent seipsos dispensare, non indigerent tali privilegio.

Sed probabiliùs respondeo: Posse, quia si cum suis subditis dispensare possunt, à fortiori secum, aliàs essent pejoris conditionis. Sic Sanch. *loc.cit. de Matrim.concl.4.n.9.*& penes illum Sà *verb.Religiosus, n.47.* Azor.*lib.7.cit.c.29.* (aliàs 18.) *q.6.* Armilla, Molina, & Rodriguez, Fagundez *de 4 præc.Eccles.lib.1. c.9.n.6.* & penes ipsum Caiet. Sotus, & Sylvest. Miranda *loc. cit.* Lezana *verb. Ieiunium;n.10.* Pasqualig. *decis.415.* & alij. Nec obstat privilegium adductum pro opposita parte. Quia licèt non sit necessarium, est tamen vtile pro sedandis conscientiis scrupulosorum.

QVÆSTIO XXXIX.

An ieiunia à Pontifice, vel à iure communi indicta pro certis diebus, possint transferri ab Episcopis ex rationabili causa in alios dies?

NEgare videtur Bonac. *disp.vlt.de precept.Eccles. q.1.punct.vlt.n.18.* vbi sic ait: Quanquam Caiet. *verb.Ieiun. cap.3.* Sylvest.*q.7.* Reginald. *lib.4.n.224.* Mald. *verb. Ieiun. n.7.* putent Episcopum posse ieiunium ab vno die in alium transferre, vt si ieiunium vigiliæ S.Ioannis incidat in festum Corporis Christi, potest illud transferre in diem præcedentem. Sed hoc ego non facilè admiserim, exceptis casibus particularibus, vt docui de dispensatione, & excepto privilegio.

Sed absolutè respondeo: Posse interveniente iusta causa. *Primò*, quia id ex praxi constat, vt probant Azor,& Fagundez citandi. *Secundò*, quia id colligitur ex Iure Canonico, imò & præstat *cap.Concilium, de observat.ieiun.* vbi ieiunium incidens in Dominicam anticipatur in Sabbato. Vnde quamvis ea, quæ sunt determinata à Superiori, non relinquantur absolutè dispositioni inferioris, & ideò quæ sunt Iuris Canonici, non relinquatur dispositioni Episcoporum absolutè, committitur tamen ipsis executio eorum, vt colligitur ex iure *cap. cit.* & ita quando prudentia id exigit, possunt facere quod exequatur in vno tempore, quod esset in alio exequendum. Sic Innocen. *rubr.de observat.ieiun.* Caietan. *in sum.verb. Ieiun.c.3.* Armilla *n.6.* Navar.*cap.21.n.11.* Azor.*lib.7. c 18. q 5.* Fagundez *de 4.precept.Eccles.lib.1.c.9.n.4.* Sà *verb.Ieiun.n.5.* vbi absolutè dicit sic: Cùm vigilia incidit in festum solenne, pridie eius diei ieiunandum. Trullench *lib.3. in Decalog.c.2.dub.7.n.21.* Sylvius, Layman, Angles, Gordonus,& alij, quos citat, & sequitur Pasqualig. *decis.* 197. qui etiam pro hac parte citat Bonacinam, sed non ita benè. Poterat tamen pro ipso citare Thom. Sanch. *lib.5.consil.cap.1. dub.5.n.27.* & alios penes ipsum.

QVÆSTIO XL.

An etiam Abbates, aut alij exercentes iura Episcopalia possint transferre in alium diem ieiunium iuris communis?

REspondeo: Etiam posse, quia cùm habeant iurisdictionem fori Ecclesiastici, æquiparantur Episcopis. Sic Pasqualig. *loc. cit. n.4.* qui idem concedit Prælatis Regularium respectu suorum subditorum, ipsi namque tanquam ordinarij ipsorum poterunt, iusta interveniente causa, transferre eorum ieiunia in alios dies.

QVÆSTIO XLI.

An si in festum solemne titularis alicujus Ecclesiæ particularis, aut Patroni alicujus Diœcesis incidat vigilia aliqua, possit Episcopus transferre jejunium in alium diem pro iis, qui sunt de illa Ecclesia, vel Diœcesi?

REspondeo: Posse, quia eadem est ratio. Sic Caietan. Armilla, & Sanchez *loc. cit.* vbi docent, quod non solùm id possit Episcopus, sed quod debeat transferre ieiunium in antecedentem diem, vt sic ieiunia Christiani populi consonent iuris dispositioni disponentis, vt quando vigilia occurreret in Dominica, transferatur in diem antecedentem, vt habetur *c.1. & 2. de obseruat. ieiun.* vt vidimus *q.39.* Trulleneh *lib.3. in Decalog. cap.2. dub.5. n.19.* Sylvius *2.2. q.147. art.4. vers. Quartum quando*, Pasqualigus *loc. cit. n.6.* & ita in praxi obseruatur in Regno Navarræ in Ciuitate Pampilonensi, in qua festum S. Saturnini Patroni illius Ciuitatis solemnissimè celebratur; & quia occurrit in vigilia S. Andreæ Apostoli, transfertur hoc ieiunium in diem antecedentem. Quod idem fit, vt refert Sylvester *verb. Ieiunium, q.7.* in Francia, in qua quia festum S. Quintini occurrit in vigilia omnium Sanctorum, transfertur ieiunium in præcedentem diem.

Addunt tamen Caiet. Armilla, & Sanchez id solum haberi verum loquendo de vigiliis alicuius Sancti, non verò loquendo de ieiuniis quatuor temporum, nam hæc etiamsi occurrant in aliquo magno festo, vt occurrunt sæpe in die S. Matthæi, non sunt transferenda.

QVÆSTIO XLII.

An quando vigilia S. Mathiæ incidit in aliquem diem ex duobus vltimis Bacchanalium, (Hispanè Lunes, ò Martes de Carnestolendas*) possit Episcopus jejunium illud in alium diem transferre?*

AFfirmat Pasqualig. *decis.180. n.1.* per hæc verba: Mihi tamen probabile videtur, quod possit Episcopus transferre in alium diem huiusmodi ieiunium. Et ita sentiunt Layman *lib. 4. Theolog. Moral. tract.8. c.3. n.9.* & Diana *3. p. tract.6. resol.66.* Adest enim causa valde rationabilis pro tali translatione, vt nimirum vitentur tot peccata, quot committuntur in violatione ieiunij. Ita ille.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non posse. *R.P. Leand. in V. Precept. Eccles.*

Primò, quia ratio, quæ ad transferendum ieiunium dictæ vigiliæ assignatur, nō videtur rationabilis, nec sufficienter iusta. Nam aliàs etiam posset in alium diem transferre quodlibet ieiunium incidens in diem quemcunque festum, cùm etiam multa committantur peccata in ieiuniis incidentibus in festa: ergo.

Secundò. Quia à sæculo non est auditum, aliquod vigiliæ ieiunium translatum fuisse in alium diem ab aliquo Episcopo, esto quod causa vitandi peccata in violatione dicti ieiunij, semper steterit eadem.

Tertiò. Quia prædicta translatio ieiunij non esset ita conformis dispositioni iuris, siquidem hoc solùm propter occurrentiam alicuius festivitatis ab Ecclesia institutæ permittit, aut præcipit, quod ieiunium in illam incidens transferatur, vt constat ex *cap. consilium, de obseru. ieiun.*

Tandem. Quia causa quam contrarij ad defendendam suam opinionem assignant, prævisa est à Summis Pontificibus, & tamen non instituerunt translationem dicti ieiunij: non ergo alia ratione, nisi quia ad id non invenere sufficientem causam, vt aliàs illam instituerent, sicut instituerunt translationem vigiliæ S. Ioan. Baptistæ incidentis in festum Corporis Christi, anticipando illam in feria quarta antecedenti, Leo X. & Vrbanus VIII.

Nec oppositam sententiam absolutè tuentur Layman, & Diana. Nam Layman solùm dicit, quod fortassè aliquis respondere poterit, si vigilia S. Mathiæ incidat in feriam secundam, vel tertiam quinquagesimæ, iustam fore causam, vt Episcopus tale ieiunium in præcedens Sabbatum transferat. Diana verò, quod forsan sententia Laymanij alicui probabilis videtur. Non bene ergo hos Authores citat absolutè pro se Pasqualigus, licèt illi satis faveant. Vnde tam clarè me citato hanc sententiam tenet Diana *p.10. tract.16. resol.7.* his verbis: Hucvsque Leandrus, qui obseruat Pasqualigum non debuisse me, & Laymanium absolutè pro sua sententia adducere, vnde ego nunc sententiæ Leandri clarè adhæreo. Et eminentissimus meus Cardinalis de Lugo annis præteritis fuit in hac opinione, S.D.N. Innocent. X. non debere dictam Vigiliam transferre in aliam diem.

QVÆSTIO XLIII.

An Prælati Regulares etiam in Curia Romana, vbi facilè potest adiri Pontifex, possint pro suis subditis transferre jejunium juris communis, de vno in alium diem, intercedente justa causa?

REspondeo: Posse, quia etiam in Curia Romana possunt Prælati Regulares dispensare ex iusta causa suos subditos in lege ieiunij indicti à iure communi, ex præsumpta, & præhabita voluntate Pontificis: ergo à fortiori ex iusta etiam causa transferre pro ipsis ieiunium de vno in alium diem possunt. Sic Pasqualig. *decis. 181. num.2. & sequent.*

QVÆSTIO XLIV.

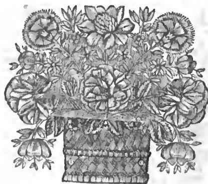
An Regulares poſſint ratione itineris transferre ieiunium, etiam iuris communis, de vno in alium diem?

RESpondeo: Poſſe, quia ita conceſſit Leo X. Minoribus de Obſervantia, vt refertur *in compendio priuileg. eorumdem, verb. Itinerantes*, & notant Sorbus *in compend. priuileg. Mendicant. tit. ieiunium, num.* 4. Ioan. de Cruce *in epitome priuileg. lib.* 1. *cap.* 6. *dub.* 22. *concl.* 4. Peregrin. *in compend. priuileg. tit. ieiunium*, §. 3. & Paſqualig. *deciſ.* 183. *&* 416. *num.* 3. vbi bene notat, quod vt hoc priuilegium aliquid operetur, debeat intelligi, & accipi de ieiunio, quod adhuc in itinere obliget, ac proinde quando iter, vel ratione brevitatis, vel aliter commodè fit, non ſufficit, vt excuſet à ieiunio. Gaudent autem dicto privilegio cæteri omnes Religioſi habentes communicationem priuilegiorum, vt advertunt omnes Authores citati.

QVÆSTIO XLV.

An qui accedit ad locum, in quo ieiunium eſt translatum, gaudeat etiam beneficio tranſlationis?

RESpondeo: Gaudere, ſi communicet in cauſa, ob quam tranſlatio facta eſt, celebrando videlicet feſtum cum aliis illius loci, qui eum celebrant. Ratio eſt, quia tale priuilegium conceſſum eſt intuitu loci, & non perſonæ: ergo extendi debet ad omnes, qui ſunt de tali loco, vel de tali loco fiunt formaliter concelebrando feſtivitatem, cuius intuitu ieiunium tranſlatum eſt, vt cum majori lætitia celebretur. Sic Paſqualig. *deciſ.* 182. *num.* 1. *&* 2. Legatur.

TRACTA

TRACTATVS SEXTVS,

DE QVINTO PRÆCEPTO ECCLESIÆ, de Solutione Primitiarum, & Oblationum.

TRACTANT de Decimis Theologi cum Angelico Doctore 2. 2. *q.*87. Caiet. & Raphaël de la Torre *ibi*, Sotus *lib.9.de iust.& iure,quæst.*4. Abulens. *tom.11.in cap.*23. *Matthæi*, Suarez *tom.*1 *de Religione, lib.*1.*c.*9. Vasquez *in opusc.de beneficiis, cap.*1. *§.vnico*, Molfesius *in sum.tract.6.cap.*4. Castro Palao *tom.2.tract.*10. *disp.vnica*, Reginald. *lib.19.cap.vltimo*, Valentia *tom.3. disp.6. quæst.*5. Bellarmin. *tom.1.controvers. part.2.controu.5.generali, lib.1.de Clericis,c.*35. Azor. *tom 1. instit. Moral.lib.7.c.*34. Lessius *de iust. & iure, lib.2.c.*39. Bonacina *tom.1. disp.vltima de praeceptis Ecclesiæ*, *q.*5. Fagundez *de præcept. Ecclesʃ.præcept.5.lib.1.& 2.* Vincentius Filliuc. *tract.27.à c.*7. Paulus Layman *tom.2. lib.4.tract.*6. *c.*1. Ioan. Ægidius Trullench *lib.3.in Decalog.c.*3. Iodocus *tom.1.Thesauri Catholici, verb.Decimæ*, Canonistæ *tit.de Decimis*, præcipuè Butrius, Zabarella, Ioan. Andreas, Imola, Ananias, Ancharanus, Panormitanus, & alij. Rebuffus, Tyndarus, Henricus, Moneta, Andr. Hispanus, & Honcala *in specialibus tractatibus de Decimis*, D. Didacus Couarruvias *lib.1.variar.c.*17. Martinus Azpilcueta Nauarrus *in Man. c.21.à num.28.tom.1.consil.tit.de Decim.* Gregor. Lopez *in 1.part.tit.*20. Ioan. Gutierrez *Canonic. lib.2. c.*21. Perez *ad tit.5.lib.1.ordinam.* & alij quamplures, quos refert August. Barbosa *de offic.& potest.Parochi, part.3.cap.28.& tom.2.in Ius Canon.tit.30.de Decim.& tom 5.in Decretum Gratiani*, 16.*q.*1. & alij. Et Summistæ etiam *verb.Decima*, vbi Sylvest. Angel. Armil. Sà, & Bassæus, Tolerus *lib.6 sum.c.*20. Rodriguez *in sum. tom.1.cap.*87. Vega *1.p.sum.c.*87. Læl. Zech. *in sum.part.2.c.*88. Petr. Ledesma *in sum.part.2.tract.*9. Villalob. *in sum. part.2. tract.*33. Luysius de Torres *part.1. summa, cap.*136. 137. *& seq.* Ludouic. Miranda *in Man.Prælat.tom.2. quæst.*49. & alij plures.

DISPVTATIO PRIMA.

De Natura Decimarum, ac de Obligatione eas solvendi in Lege veteri.

QVÆSTIO PRIMA.

An Decimæ à decimando, seu à numero denario dicantur?

RESPONDEO Affirmativè, quia videlicet significant decimam partem fructuum, seu aliarum quarumcunque rerum, quæ Principibus, aut Sacerdotibus, seu Ecclesiis solvi consuevit. Sic colligitur *ex l.2. ff. de pollicit.* & sic explicant hoc nomen Calepin. Sylvest. *hoc eod.verbo*, Iodocus *verb.Decima, n.*1. Layman *tract.6.cit.cap.1.in principio*, Molfesius *tom.1.sum.tract.6.c.4.n.*21. Castro Palao *tom.2.tract.10.disp.vnica,punct.1.n.*1. Azor *1.p. lib.7. cap.*34. Lessius *c.39.cit.dub.*1. Fagundez *lib.1. cit.cap.*1. Suarez *cap.9. cit.* Bonacina *q.5. cit.punct.*1. & alij. Raphaël de la Torre *in 2. 2. D.Thomæ,q.87. art.1.in fine*, ita dicens: Decimæ appellantur quando ex decem partibus vna in Dei cultum applicatur, & solvitur.

QVÆSTIO II.

An obligatio solvendi decimas in lege veteri fuerit orta ex iure naturæ?

AFfirmarunt aliqui, quos tacitis nominibus refert Abulens. *tom.11.in cap.23.Mathæi, q.*136. *verb. Aliqui dicunt*, quorum fundamentum esse potuit, quod ius decimarum erat ante legem Moysi: Sed omne ius, quod fuit ante legem Moysi, fuit naturale, cùm ante legem Moysi nulla fuerit divina legislatio: ergo ius solvendi decimas in lege veteri, ex naturali iure ortum habuit. Major probatur, nam Abraham solvit decimas, vt patet ex *Genes.*14. & Iacob etiam, vt constat ex *Genes.*29. at vterque fuit ante legem Moysi: ergo.

Alij verò è contra tanquam certum negant obligationem solvendi decimas in lege veteri ortam fuisse ex iure naturæ, sed ex iure divino positivo tantùm. Quia si decimæ fuissent de iure naturali debitæ Deo, omnes gentes necessariò debuissent illas solvere: sed hoc est falsum, quia alioqui omnes qui ante legem Moysi non solvebant decimas, peccabant mortaliter, quod non potest dici: ergo non erant de iure naturæ debitæ, sed ex Dei institutione. Sic sentit Abulens. *loc.cit.* & Rebuff. ex illo *q.1.de decim.n.*10.

Sed ego iuxta infrà *disp.seq. q.4. & 5.* dicenda, clariùs com distinctiooe tespondeo : Dicendum, quod *Decima* sumi potest dupliciter. Primò, pro parte fructuum, quos colligimus, ooo tamen peo certa definita, & taxata parte, sed taota, quanta est oecessacia ad commoda Ministeorum Dei alimenta. Secundò, sumi potest *Decima* pro pacte certa definita, & taxara, nempe pto decima parre fructuum quos colligimus (vt in præseoti teactatu sumitur.) Si primo modo sumatur, dico quod obligatio solvendi Decimas ortum habuit ex iure oatutæ, vt bene peobat Sotus *lib.9. de iust.& iure,q 4.art.1.pag. mihi* 744.*col.2. vers. Ad tertium.* Si verò *Decima* secundo modo sumatur, tunc dico, quod obligatio solvendi Decimas in veteci lege, non habuit ortum ex iure naturæ, vt bene probant Authoces secuodæ sententiæ. Et sic sentiunt etiam Axor.1.*p.lib.7.c.34. q.1.& a.* quamvis non ita clarè, & Suarex *lib* 1.*cit. c.9.n.5.*Raphaël de la Torce *in* a.a.*q.87.art.1.disp.1. per totam.*

Ad fundamentum primæ sententiæ tespondeo negando maiorem, ad cuius probationem dico, quod neque Abraham, neque Iacob obtulerunt Decimas ex iure aliquo, sed Abrabam spontaoee, Iacob verò ex voto. Legaotut Abulens. & Azor. *loc.cit.*

QVÆSTIO III.

Quo tempore pracepit Deus solutionem Decimarum?

RESpondeo dicendum, quod Deus instituit solvi Decimas in veteri Testamento, quando legem dedit, quod fuit ptimo anno ab exitu de Ægypto. Est res certissima apud omoes, & constat planè ex Sctiptura *Exod.22.vers.29.*vbi sic dicitur: Decimas tuas, & primitias tuas oon tardábis teddete, & *c.23.vers.19.* primitias frugum terræ tuæ deferes io domú Domini Dei tui. *Levit.27.& Num.*18.& alibi. Sic Abulens.*in c.23.Matth.q.*137. Qui addit, quod licèt hoc verum sit, veeumtamen Decimarum solutio noo fuit, inquit, inchoata illis quadraginta annis, quibus filij Israël manserunt in deserto, quia tuoc noo servaverunt cæremonias legis, sed solùm postquam intraverunt in terram Chanaam, vbi manebant iam securi, & possidebant terram ex cuius frugibus, & fructibus Decimæ ab ipsis solvi debebant. Deuteron. *cap.12.* Leganiur Suarez *tom.1. de Relig. lib.1.cap.9.n.6.* Raphaël de la Torre a.a.*q.87. art.2. disp.2.* & Abulens. *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An in lege veteri non solùm Levitis, sed etiam Sacerdotibus solvebantur Decima?

AFfirmant Ribeta *lib.3. de Templo,cap.2.pag.mihi* 182. qui & refeet pro se Iosephum *lib.4.Antiquit. cap.4.* & Nehemiam *cap.10.*

Sed tanquam certum tespoodeo : Diceodum, quod solùm Levitis solvebantur, licèt verum sit, quod hi ex Decimis sibi oblatis Decimas dareot Summo Sacerdoti, imò & aliis Sacerdotibus, vt statim dicemus. Sic enim habetur expresè cap.18. *Num.vers.21.* vbi sic dicitur : *Filiis autem Levi dedi omnes Decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi tabernaculo fœderis.* Et *vers.25.& 26.* pec hæc verba : *Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : Pracipe Levitis, atque denuntia : Cum acceperitis à filiis Israël Decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est decimam partem decima, vt reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quàm de torcularibus. Ex universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron Sacerdoti.* Sic ibi, & sic Abulens.*in c.23. Matth.q.*138.& 145. Raphaël de la Torre *disp.2. cit. n.4.* Cotoelius à Lapide *in c.*18. *Num. vers.*21. Rebuffus *de Decimis,q.1. n.8.* & penes ipsum Iosephus, & Nebemias. Sed ex his saltem Iosephus meliùs citatur à Ribera pro se, docet enim expresè suam sententiam *loc. cit. pag. mihi* 85. his veebis : Et insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Levitis simul, ac Sacerdotibus conferendas. Sic ille.

QVÆSTIO V.

An Levita solùm Summo Sacerdoti, seu Pontifici Decimam decimarum solverint?

AFfirmant Raphaël de la Torre a.2. *q.87. art.1. disp.2.in fine,* & ante illum Rebuffus *loc.cit. & quæst.3. n.3.* Lycanus *in cap.*18. *Numer.* & Abuleos. *loc. cit. q.*138. & 143. vbi sic ait : Dicendum, quod Levitæ, cùm non habeeent possessiones, oon dabant decimas, sed ex illis decimis, quas à populo accipiebant, tursus ipsi dabant decimam Summo Sacerdoti, quæ erat decima decimæ, id est centesima omnium fructuum totius Israël. Ita ille. Quod colligit ex illis verbis nupec adductis *vers.28.& date Aaron Sacerdoti.* Vnde iuxta hanc opinionem Summus Sacerdos valde ditissimus fuit, vt colligunt Abulens.& Cornelius à Lapide *in cap.27. Levitici, vers.30.* vbi videtur Abulensis sententiæ consentire, quamvis alibi contrarium seotiat, vt infrà.

Sed probabiliùs tespondeo : Dicendum, qood noo solùm Summo Sacerdoti, seu Pontifici, verùm etiam aliis Sacerdotibus Levitæ decimam decimæ solverint. Quia alioqui Pontifex valde dives, & Sacerdotes, vtpotè plurimi, valde paupeces fuissent. Sic sentiunt Iosephus *lib.4. Antiquit.* & S.Hieron.*in c.45.Ezechielis,*Philo *de honoribus Sacerdotum,in fino,* & Ribeca *lib.3. de templo, c.2.* quos citat, & clarè sequitur Cornelius à Lapide *in c.*18. *Numer. vers.*27. *pag.mihi* 863.quibus addi potest Cardinalis Caietan. *in c.18.Numer.vers.28.* vbi sic ait : Non soli Pontifici, sed Pontifici, & Saceedotibus danda decernitur decima decimæ, quæ est ex ipsa decima Levitarum elevatio Dei, hoc est portio offecenda Deo, tanquam id quod elevatur Deo. Sic ille.

QVÆSTIO VI.

Qaare solis Levitis solvebantur integraliter Decima?

REspondeo dicendum : Hanc fuisse causam, quia videlicet Deus Optimus Maximus electis duodecim Tribubus populi Israëlitici, vni ex eis, quæ fuit Tribus Levitica, noo dedit possessiooem certam terræ promissioois inter cæteras Tribus, vt sic expeditiùs vacareot divinis Officiis, ac cultui io tabernaculo. Vt igitur Levitæ haberent vnde viverent, constituit Deus, ac dedit eis in possessionem omoes Decimas reliquarum vndecim Tribuum. Sic habetur expresè *cap.18.Numer.* vbi *vers.10.* sic dicitur : *Dixitque Dominus ad Aaron : In terra eorum (id est* Hebræorum frattum vestrorum) *nihil possidebitis, nec habebitis partem* (intellige hæreditatis) *inter eos : ego pars, & hareditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis,* &c. Legantur Abuleos. *in c.23. Matth. q.*138.

q. 138. & seq. Caiet. & Cornel. in cap. 18. Numer. & alij Expositores.

QUÆSTIO VII.

Quare tribus Levitica, inter caeteras ad ministrandum Deo assumpta fuerit?

Respondeo: Quia ita voluit Deus, sicque placitum fuit ante eum; elegit enim Tribum, quam voluit in ministram sibi, quia ipse Dominus. Hæc mihi causa, hæc ratio, & non alia, cùm non ponat Scriptura. Non desinam tamen referre causam (quam ex Rabi Eliezer affert Cornelius) propter quam potius hanc Tribum Leviticam, quàm aliam in ministram sibi assumpserit Deus. Narrat R. Eliezer (ait Cornelius) quod Levi fuerit decimus filiorum Iacob, incipiendo à Benjamin, ideoque oblatus sit per S. Michaëlem Deo, vt huic Levitæ servirent in cœlo Angeli, tuncque dixisse S. Michaëlem Deo, æquum esse, vt suos famulos alat Rex, sicque Deum decimas Levitis dedisse. An historicè ita factum sit, novit Deus: alioqui pia, & acuta est hæc conienoplatio. Hucusque Cornelius.

QUÆSTIO VIII.

An omnes Tribus Israel tenerentur præceptò solvendi Decimas?

Respondeo: Dicendum, quod omnes vndecim Tribus tenebantur ad dandas Decimas, minimè verò Tribus Levi. Quia decimæ dabantur de fructibus terræ, eo quòd non colebant terram, imò nec habebant loca quæ colerent, quia non acceperant sortem possessionis inter Israëlitas, sed tota terra data est laicis in possessionem. Sacerdotibus autem & Levitis data sunt iura Sanctuarij in possessionem. Num. 18. Deut. 18. & Iosue 13. cap. & ideò non pertinebat ad eos solutio decimarum, sed solùm ad laicos, qui fructus terræ, & possessiones habebant. Sic ferè Abulens. in cap. 23. Matth. q. 142. Legatur D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. in corpore.

QUÆSTIO IX.

An in veteri Testamento solvebantur Decimæ de omnibus fructibus, tam terræ, quàm pecorum?

Respondeo affirmativè; vnde de fructibus terræ dabantur Decimæ de segetibus omnibus, de vino, & oleo, & de pomis arborum (id est de fructibus omnium arborum) quod patet ex Levit. 23. Num. 18. cap. de fructibus verò pecorum dabantur decimæ de ovibus, & capris, vt constat ex Levit. 27. Sic Abulens. loc. cit. q. 145. Cornelius in cap. 27. Levit. vers. 30. & 32. Raphaël de la Torre 2. 2. q. 87. art. 1. disp. 2. n. 4. Rebuff. de decim. q. 3. n. 2. & omnes.

QUÆSTIO X.

An etiam solvebantur Decimæ de omnibus plantis, & herbis terræ?

Negant aliqui apud Abulens. q. 146. in cap. 23. Matth. eo quòd Deus solùm Decimas de frugibus & pomis arborum dandas expressit. Levit. 27.

Sed tanquam certum respondeo: Quod etiam solvebantur Decimæ de plantis, & herbis terræ, videlicet de caulibus, pastinacis, lactucis; leguminibus, mentha, cymino, anetho, ruta & similibus. Quia Deuter. 14. cap. dicitur: Decimam partem separabis de cunctis fructibus, qui nascuntur in terra per annos singulos: Sed ista, quæ nominata sunt, sunt è terra nascentia: ergo de illis debebantur Decimæ. Sic Abulens. loc. cit. q. 146. qui bene ad fundamentum in contrarium respondet dicendo, quod lex in loc. cit. non retigit, aut expressit omne quod decimandum erat, sed ea quæ præcipua sunt, & reliqua alia multa, quæ alibi expressa, saltem sub nomine communi sunt, vt Deut. 14. vbi vt vidimus, expressè dicitur, quod de omnibus fructibus terræ sunt Decimæ solvendæ. Sic etiam tenet Raphaël de la Torre loc. cit. & communis.

QUÆSTIO XI.

Quot modi Decimarum erant in veteri Testamento?

Respondeo: Quod quatuor. Primæ Decimæ erant, quas laici dabant Levitis de omnibus fructibus terræ, gregum, & armentorum. Secundæ erant, quas Levitæ ex suis Decimis Decimam partem dabant Summo Pontifici, & aliis Sacerdotibus, vt habitum est suprà, & constat ex Levit. 27. & Num. 18. Tertiæ Decimæ erant, quas singuli laici separabant, vt comederent eas quando irent in templum Domini ter in anno. Deut. 14. Et quartæ erant; quæ non separabantur quolibet anno, sed solùm semel de triennio in trienniom, & quisque recondebat eas apud se, ad faciendum inde eleemosynas pauperibus, viduis, pupillisque. Deuter. 14 sic Abul. q. 140. & 149. in Matth. Theodor. Oleast. Caiet. & Cornelius in c. 14. Deut. vers. 22. August. Barbosa in cap. Decimam, de Decimis, num. 2. ex Moneta tract. de Decimis, c. 3 n. 1. 2. & 3. Rebuff. q. 3. de decim. Raphaël de la Torre 2. 2. q. 87. art. 1. disp. 2. n. 2. & omnes.

QUÆSTIO XII.

An divinum præceptum de solvendis Decimis in lege veteri, datum fuerit non solùm de Decimis prædialibus, sed etiam de personalibus?

Affirmant Innoc. in cap. finali, n. 2. de parochis, vbi n. 3 inquit esse quasi insanos, & hæreticos, qui asserunt Decimas personales non esse de iure divino dandas. Innocentium sequuti sunt Rebuff. de decimis q. 1. n. 11. Barbat. consil. 49. col. 4. Anton. Butr. in cap. Parochianos, in 1. quest. & alij Canonistæ, tam antiqui, quàm moderni, quos citat, & reprobat Gutierez lib. 2. Canon. quest. c. 21. n. 4 & 5. Fundamentum eorum erat, quia nunc extat præceptum divinum solvendi Decimas personales: ergo & olim solvi præceptæ erant.

Sed longè multò probabiliùs respondeo dicendum, quod nullo modo datum fuerit præceptum divinum de solvendis Decimis personalibus, sed solùm de solvendis Decimis prædialibus; & ita quod personales nunquam fuerint solutæ à Iudæis, sed solæ prædiales. Ratio est, quia nullum invenitur datum præceptum de Decimis personalibus, sed potiùs vbicumque fit mentio de Decimis, semper exprimuntur prædiales, vt constat Levit. 27. Num. 18. cap. & latè probat Abulens. in c. 23. Matth. q. 141. sic ille, & Angel. Doctor D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 2.

Solus

Sotus *lib.9.de iust.q.4.art.2.* Hostiensf.Couar.& Gutierez,quos citat,& sequitur Suarez *tom.1. de Relig. lib.1.c.9.n.6.* Fagundez *lib.1.de 5.praec.Eccles.c.2.n.4.* Raphaël de la Torre *in 2.2.q.87.art.3.disp.5. n.9.* vbi ait, hanc nostram sententiam esse veram,& communem, tàm apud Theologos, quàm Canonistas, & censuram Innocentij insanam, & audacem.

QVÆSTIO XIII.

An praeceptum Decimarum veteris legis fuerit caeremoniale?

Affirmavit apud Suar.Henric.*quodlib.4.q.28.* non vissimè affirmat Cornel.à Lapide(licèt obiter) *in c.27.Levitici,vers.30.§.Hinc cap.Parochianos.*

Sed tanquam certum ferè respondeo: Nullo modo illud praeceptum fuisse caeremoniale, sed iudiciale, quoad determinationem partis decimae. *Primò*, quia praecepta caeremonialia ita cessarunt, vt renovari non possint per legem humanam: at sic est, quod praeceptum Decimarum est retentum in Ecclesia, vt infià, quod in iudicialibus praeceptis fieri potest,vt docet D.Thom. 1.2.q.104.art.3. ergo. *Secundò*, quia praecepta iudicialia dicebantur, quae ad debitum ordinem, & aequitatem inter partes illius populi servandam ordinabantur,vt docet D.Thom. 1.2.q.104. at sic est, quod praeceptum Decimarum ordinabatur ad constituendam aequitatem quandam inter Tribus illius populi,eo quòd Tribus Levi non habuit partem cum aliis Tribubus in divisione terrae quoad praedia,& possessiones (vt suprà est habitum) ergo oportuit aliquo modo illud recompensari, quod factum fuit per solutionem Decimarum: ergo praeceptum solvendi Decimas iudiciale fuit. Sic S.Thom.2.2.q.87.art.1. & ibi Caiet.Sotus *lib.9. de iustit.& iure,q.4.art.1,concl.1.* Aragon. Valentia, & Astensis, quos citat, & sequitur Suarez *lib.1. cit. c.9.n.8.* Vasquez *in opusc. tract.de beneficiis,dub.1,n.2.* Barbosa *in cap.Parochianos, de Decimis, num.4.in fine,* Rebuff.*de Decimis q.1.n.14.*& communis.

DISPVTATIO II.

De obligatione solvendi Decimas in lege Evangelica.

QVÆSTIO PRIMA.

An in lege nova teneantur fideles aliquo iure Decimas Ministris Ecclesiae solvere?

Negarvnt olim quidam haeretici, quos refert Turrecremata *lib.4.de Eccles.p.2.cap.37.* Castro *de haeres.lib.4. vers. Decima,*quos postea secutus fuit Vvicleplius,vt refert Vualdens.*lib.2.de doct. fidei antiqua, c.64.& 65.* docentes Decimas non esse iure aliquo debitas Sacerdotibus, sed meras eleemosynas, quas proinde possint fideles ad libitum negare Sacerdotibus propter eorum peccata.

Sed de fide respondeo: Teneri fideles aliquo iure (de quo postea) Decimas Sacerdotibus,& Ministris Ecclesiae solvere. Ideoque non esse meras eleemosynas, sed subsidium Sacerdotibus,& aliis Ministris debitum propter ministerium spirituale ab illis Christiano populo impensum. Quia sic definitum fuit in Concil. Constant. contra Vviclephum *sess.8.* & in Concil.Trident. *sess.25.de reform. c.12.* praecipitur, quod excommunicetur qui decimas subtrahunt, aut impediunt, & quod ab hoc crimine, nisi restitutione secuta, non absolvantur. Quod intellige de iis solum, qui ante mortem, vel ante sumptionem Eucharistiae restituere possunt,vt infrà. Sic omnes Theologi, & Canonistae, & vniuersi Catholici. Legantur Nauar.*c.21.n.32.* Valentia *tom.3.disp.6.q.5. punct.1.* Lessius *lib.2.de iust.& iure, cap.39. dub.1. à n.1. vsque ad 4.* Suarez *tom.1.de Relig.lib.1.cap.9.* Fagundez *de 5.praecept.Ecclesiae, lib.1.in principio,* Raphaël de la Torre *2.2.q.87.art.1.disp.4.* & alij infià citandi.

QVÆSTIO II.

An divisio Decimarum in Personales, & Praediales, sit sufficiens, & adaequata?

Affirmant Gloss *in cap.ad Apostolica,de Decimis,* & Suarez *cap.9.cit.n.4.* Sotus *lib.9. de iust.q.4. art.2.vers.Conclusio quidem,* & Barbosa *lib.3. de iure vniversali,c.16.n.9. & in lib.3.decretal.tit.30.de decimis, in principio, n.11.* & Summa Gotfredi *tit.de Decimis, num.21.* quibus favet meus Nauar.*consil.1.de Decimis, n.8.* dicens, hanc sententiam esse communiter receptam, & approbatam. Fundamentum eorum est, quia in *citato cap.* solùm fit mentio Decimarum Personalium, & Praedialium, sicuti etiam *in lib.* partis.

Negant verò è contra alij dicentes, non esse sufficientem, & adaequatam dictam divisionem, eo quòd existiment, triplicem esse distinctionem Decimarum: in *Prediales* videlicet,*Personales*,& *Mixtas*. Decima *Praedialis* est,inquiunt,decima para fructuum provenientium ex terra, campisve, arboribus, locatione aedium, & similium. *Personalis* verò est decima pars fructuum provenientium ex industria personae; nempe ex mercatura, negotiatione, piscatione, venatione, ludo, scientia, aut ex alio hominis artificio, & manuum labore. *Mixta* tandem est decima pars fructuum provenientium ex animalibus,vt sunt foetus, lana, lac, butyrum, & similia,quae ideò dicitur Decima Mixta, quia huiusmodi fructus partim ex praediis naturaliter,partim ex industria hominum proveniunt. Sic Abulens. *in cap.23.Matthaei,q.150.* D.Thom.2.2.q.87.*art.2.* Nauar. *cap.21.n.29.* Azor. *tom.1. lib.7. cap.34. quaest.3.* Bonac. *q.5. cit. punct.2. n.1.* Vasquez *tom.3. opusc. tract. de Beneficiis, cap.1.* (non 7. vt offendes apud Bonacinam) *dub.6.* & penes ipsum Sotus *art.2 cit.* Sylvest.*verb. Decima, q.6.* Nauar. & D. Thom. *loc. cit.* sed ea his malè citatur Sotus; nam hic Author solùm distinguit Decimas in personales, & praediales, seu reales. Lessius *lib.2. de iustit.& iure, cap.29. dub.3.n.15.* Fagundez *lib.1. de 5.praecept.Eccles.cap.2.n.1.* Trullench *lib.3. in Decalog.cap.3.dub.2.num.1.* Bassaeus *verb.Festum, num.1.* qui malè citat Suarium pro hac parte. Iodocus *verbo Decima,n.3.* Reginald.*lib.19.c.3.sect.3.n.83.* Layman *lib.4.tract.6.cap.1.n.3.* Palao *tom.1. tract.10.punct.1; num.2.* Molfesius *in sum. tract.6.cap.4.num.32.* Machado *lib.1. part.4. tract.10. docum.1. n.2.* qui etiam malè citat Suarium pro hac parte *eod. n.4.* citato à nobis pro opposita parte. Grassius *part.1.decis.lib.2. c.17.num.8.* Bauny *tom.de Sacram. tract.10.§.de Decimis,q.1.* Raphaël de la Torre *in 2.2.quaest.87.art.2. disp.1. num.6.* Gregor. Lopez *in l.1. part.1. tit.20. verb.*

verb. Des manerias, Rebuff. *de Decim. quæst.* 5. *n.* 31. 32. *&* 33.

Sed mihi respondendum videtur; quod in re verior sit prima sententia; clarior, ac distinctior secunda, ideoque claritatis gratià hanc sequemur. *Prima* pars huius responsionis probatur. Tum ex fundamento pro prima sententia adducto. Tum etiam, quia decima mixta ad prædialem reduci debet; vtpote in illa contenta, vt latè probat Suarez *n. 4. cit.*

Secunda verò pars constat ex se. Vnde ipsemet Suarez *loc. cit.* ait, quod brevitatis caosa interdum vtetur nomine Decimarum mixtarum, ad significandas Decimas ex fructibus animalium; vbi specialis difficultas circa eas occurrerit. Legatur Castro *tom. 2. tract.* 10. *punct.* 1. *n.* 2. vbi ait hanc controversiam duntaxat esse de nomine, cùm certum sit apud omnes, de omnibus præfatis rebus decimas deberi.

QVÆSTIO III.

Quot modis possint accipi; considerarive Decimæ?

RESpondeo: Quod duobus, primò generice, & secundùm substantiam, videlicet pro congrua sustentatione ministrorum Ecclesiæ, & potest vocari decima sustentationis: secundò strictè, & propriè, nempe pro determinata parte fructuum, hoc est pro decima parte fructuum terræ, pecorum, &c. quæ in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ solvitur; & vocatur decima quotæ. Sic supponunt ad resolutionem sequentium difficultatum omnes Doctores. Legantur Azor, Suarez, Fagundez, Bonacina, Trullench, & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An decimæ genericè sumptæ, nempe pro sustentatione congrua, & necessaria Ministris Ecclesiæ, sint illis debitæ iure naturali, & divino?

RESpondeo tanquam certum, esse illis debitas vtroque iure, nempe naturali, & divino. Et quidem, quod sint illis debitæ iure naturali, constat. Quia recta ratio dictat; imò & præcipit, vt eos qui nobis inserviunt, alamus, & consequenter vt demus Ministris Ecclesiæ; qui nos spiritualia docent, vnde vivant. Id enim manifestis argumentis probat Apostol. 1. Cor. 9. *Quis (inquiens) militat suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem; & de lacte eius non manducat? Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* Sic Paulus Apostolus.

Quod autem etiam debitæ sint iure divino, planè liquet ex verbis Christi Domini *Lucæ* 10. vbi sic dicit: *In eadem autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt; dignus est enim operarius mercede sua.* Quæ verba ad nostrum intentum citat Apostol. 1. *ad Timoth.* 5. ergò vtroque iure debentur Ecclesiæ Ministris decimæ genericè sumptæ, hoc est pro sustentatione necessaria Sacerdotum, & aliorum Ecclesiæ Ministrorum. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *& quodlib.* 11. *art.* 8. Caietan. 2. 2. *loc. cit.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 10. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 34. *q.* 4. *col. mihi* 782. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 5. *punct.* 1. *col. mihi* 1316. Lessius *lib.* 2. *de iust. c.* 39. *dub.* 1. *n.* 4. Bonac. *q.* 5. *cit. punct.* 1. *n.* 3. Fagundez *lib.* 1. *cit. cap.* 1. *n.* 2. Barbosa *lib.* 3. *de iure vniverso, c.* 26. *n.* 6. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnica, punct.* 1. *n.* 4. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *dub.* 1. *n.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 2. *n.* 1. Navar. *de reddit. Ecclesiast. q.* 1. *mon.* 58. Gutier. *lib.* 2. *can. qq. c.* 21. *num.* 9. Bassæus *verb. Decima, n.* 1. Iodocus *eod. verb. n.* 4. Vasquez *tract. de benef. c.* 1. *dub.* 1. *n.* 5. & penes illum Sylvester, Major, Adrian. Sotus, Castro, & Covar. Graffis etiam *tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 27. *n.* 10. *&* 11. Molfes. *in sum. tract.* 6. *c.* 4. *n.* 22.

QVÆSTIO V.

An decimæ propriè sumptæ, hoc est prout sunt Decima pars fructuum, debeantur Ministris Ecclesiæ, iure etiam naturali?

AFfirmant Andreas Hispan. *tract. de Decimis*, §. 1. (vt refert Suarez infrà citandus) cui favet Rebuff. *tract. de Decimis, q.* 1. *n.* 9. *&* 10. quatenus docet, quod quamvis dictæ decimæ non debeantur Ministris Ecclesiæ iure naturali, debeantur tamen iure divino positivo, dictante ratione naturali.

Sed tanquam omninò certum respondeo dicendum, quod dictæ Decimæ nullo modo debeantur Ministris Ecclesiæ iure naturali. *Primò*, quia nulla ratio naturalis dictat, necessarium esse dare Ministris Ecclesiæ ad suam sustentationem decimam partem fructuum, aut proventuum, vt constat. *Secundò*, quia vt suprà *disp.* 1. *q.* 2. est habitum, & docet D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *ad* 1. ante legem scriptam nullum fuit præceptum solvendi Decimas strictè sumptas: ergo præceptum eas solvendi non est de iure naturali. Sic omnes Doctores communiter. Legantur Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 34. *q.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 5. *& c.* 10. *n.* 1. & alij mox citandi.

QVÆSTIO VI.

An saltem huiusmodi Decimæ jure divino debeantur Ecclesiæ Ministris?

AFfirmant communiter Canonistæ, Innoc. *in Rubr. de Decimis, & in cap. vlt. de Parochiis*, & ita acriter, vt dicat ferè esse hæreticos, qui asserunt Decimas, etiam sub lege gratiæ, non iure divino, sed tantùm deberi humano, Gloss. *in c. Nuper, de Decim. & in cap.* 1. *de Decimis in* 6. Archid. *in cap. Decimæ* 19. *q.* 1. Ioan. Andreas, Abbas, Alexand. & alij quos citat Covar. *lib.* 1. *variar. c.* 17. *n.* 2. *vers. Et præter has*: ita etiam Graffis *c.* 27. *cit. n.* 11. *&* 12. Azevedo *lib.* 1. *nova Recopil. tit.* 5. *l.* 1. *num.* 1 *&* 5. & penes ipsum Covar. *c.* 17. *cit.* Rebuffus *tract. de Decim. q.* 1. *à n.* 1. & Didac. Perez *in dict. l.* 1. *quæst.* 5. *per totam.* Additque hanc sententiam approbare Concilium Trident. *in sess.* 25. *de reformat. cap.* 12. (sed ex his Authoribus Covarruvias oppositum docet. Et Tridentinum Concilium nil huic sententiæ favet.) Ita etiam Riccius *part.* 6. *collectan. decis.* 2393. dicens id esse plusquam clarum, ac notum, & tenuisse Rot. *in antiq. in decis.* 75. Capyeium *decis.* 70. Franc. Marc. *in decis. Delph.* 198. Iosephum Ludovicum *in decis. Perus.* 106. Reusner. *decis.* 2. Tyndarum *de Decim. à num.* 10. Bonacos. Reusner. Petrum Gregor. Germon. Borrell. Andream Hispan. & Albert. Pigh. quos pro hac parte citat Barbosa *cap. Parochianos, de Decim. n.* 2. quos oblitos sui sequitur *in cap. Nuper, eod. cit. n.* 4. ibi: Verbum decimæ referri potest ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine, non autem ad ordinarias, & prædiales, quæ sint debitæ de iure divino.

Sic

Sic Barbosa ibi, cùm aliàs contrarium docuerit vbi infrà. Sic etiam Cevallos *comm. contra com. tom.* 1. *q.* 437. qui citat pro se Ancharanum, Francum, Menchacam, Nauarrum, & alios. Sed ex iis malè citat Nauarrum, vt infrà.

Affirmant etiam alij Canonistæ, limitando tamen ex parte dictam sententiam, dicendo quod licèt verum sit, quod Decimæ prædiales sint debitæ Ministris Ecclesiæ iure divino, non tamen Decimæ personales, quia istæ sunt (loquiunt) de iure Ecclesiastico. Ita Hostiens. *in sum. tit. de Decimis*, §. 7. *& in cap. In aliquibus, de Decimis*: vnde non bene illum refert Trullench inter Authores primæ sententiæ, Henricus, Felinus, Imola, Florianus, & alij penes Suarez, & Vasquez *vbi infrà*.

Fundamenta vtriusque sententiæ sunt hæc. *Primò*, quia in sacra Scriptura expressè præcipitur, vt decima pars fructuum Levitis, & Sacerdotibus solvatur, *Exod.* 20. *Levit.* 27. *& Num.* 18. vt habitum est suprà *disp.* 1. ergo præceptum solvendi dictas decimas, saltem prædiales, de iure divino est.

Secundò, quia in iure Canonico expressè dicitur, quod Decimæ non sint institutæ ab homine, sed à Deo. Item quod divino præcepto sint solvendæ, vt constat ex *cap. Parochianos*, *cap. Tua nobis*, *& in cap. Cum non sit, tit. de Decimis, & cap. Decimas, & cap. Revertimini* 16. *q.* 1. & alibi: ergo decimæ, etiam strictè sumptæ, quoad suam quotam, vel quod idem est, prout sunt decima pars fructuum, iure divino debentur Ministris Ecclesiæ.

Sed tanquam mihi certum respondeo dicendum: Quod nullo modo iure divino, sed solummodo iure humano positiuo Ecclesiastico exemplariter constituto ad imitationem præcepti iuris divini veteris legis, debeantur nunc Ministris Ecclesiæ Decimæ strictè sumptæ, prout sunt scilicet decima pars fructuum terræ.

Probatur *primò*, quia in lege gratiæ nullum extat præceptum datum à Christo Domino de decima parte fructuum danda, & solvenda Ministris Ecclesiæ, vt latè probat D. Thom. *quodlib.* 2. *art.* 8. ergo solutio harum decimarum non est de iure divino.

Secundò, quia si decima, prout est pars decima fructuum, esset præcepti iuris divini, nullo modo posset consuetudine contraria tolli, vel minui: at sic est, quod in multis regionibus, & locis, vel ex toto, vel ex parte tale præceptum est consuetudine ablatum, vel abrogatum: ergo. Sic sentiunt omnes Theologi cum D. Thoma *quodlib. cit. &* 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. vbi Caietan. Raphaël de la Torre, & alij interpretes. Alens. D. Anton. Richard. Henric. Adrian. Abulens. Sot. & alij, quos citat, & sequitur Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 3. Major *in* 3. *dist.* 37. *q.* 36. affirmans, & dicens opinionem relatam Iuristarum esse hæresim, cùm oporteat eam nisi hæretico principio, nempe præceptum divinum iudiciale veteris legis de solvendis decimis adhuc obligare, cùm sit de fide certum jam expirasse. Vasquez *tom. opusc. tract. de benefic. c.* 1. *dub.* 1. *n.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 35. *q.* 4. Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. q.* 5. *punct.* 5. *n.* 3. Lessius *lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 1. *n.* 6. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 5. *punct.* 1. Reginald. *lib.* 19. *n.* 84. Molfes. *tract.* 6. *c.* 4. *n.* 22. *& seq.* Fagundez *de* 5. *precept. Eccles. lib.* 1. *c.* 1. *à n.* 2. Toler. *lib.* 6. *c.* 20. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 1. *n.* 6. *&* 7. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 7. *q.* 6. *n.* 147. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 2. *n.* 2. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnic. punct.* 1. *n.* 4. dicens hanc sententiam esse omnino veram. Quamvis in sommario capitis solùm illam probabiliorem vocet. Sylvest. *verb. Decima, num.* 10. vbi acriter reprehendit Iuris Canonici interpretes. Iodocus *verb. Decima, punct.* 4. Bassæus *eod. verb. n.* 1. Villalob. *tract.* 33. *diff.* 3. *n.* 4. Rodriguez 1. *p. sum. cap. mihi* 87. *n.* 1. & alij Theologi communiter. Et ex Canonistis Princeps eorum Nauar. *in man. cap.* 21. *num.* 28. *& de reddit. Ecclesiast. quæst.* 1. *monito* 69. Couar. 1. *variar. c.* 17. Gutier. *lib.* 2. *Canon. qq. cap.* 21. *n.* 8. Barbosa *lib.* 3. *de iure vniuerso, cap.* 26. *n.* 7. *& in cap. Parochianos, de Decimis, n.* 4. & penes ipsum præter aliquos ex à nobis citatis Malder. *de iust. & Religione, tract.* 10. *tit. de Decim. dub.* 2. Fernandez *in exam. Theolog. Moral. p.* 1 *ad* 7. *præcept. Decalogi, c.* 13. §. 3. Henriquez *lib.* 7. *c.* 27. §. 1. *& lib* 14. *c.* 1. §. *vlt. lit. T*, Cevall. & alij. Sed ex iis malè Cevall. sic etiam Machado *lib.* 2. *part.* 4. *tract.* 10. *docum.* 1. *num.* 7. Luysius *in sum.* 1. *part. cap.* 137. *dub.* 2. citat etiam pro hac parte Cevall. *vbi supra*, Rebuffum *q.* 1. *à n.* 2. sed non bene, cùm oppositum millies doceat, & ipsemet Cevall. pro contraria citet *q.* 364. *num.* 3.

Ad fundamenta autem oppositæ sententiæ ex dictis patet. *Ad primum* enim dicendum, tale præceptum, siue fuerit iudiciale, vt nos suprà diximus, siue cæremoniale, vt alij dixere, iam omnino cum lege veteri cessasse, & expirasse, & ideò solutionem decimarum non esse de iure divino veteri, imò nec novo, vt ostensum est.

Ad secundum dicendum est, quod ideò in iure Canonico dicitur, Decimas etiam quoad quotam esse solvendas iure divino, quia earum solutio ortum habuit ex iure, seu lege divina, & positiva Dei, ad cujus exemplum Ecclesia novo jure præcepit eodem modo solvendas.

QVÆSTIO VII.

An Ecclesia rectè taxaverit decimam partem fructuum ad sustentationem Ministrorum Dei?

NEgavit turpiter Erasmus *in annot. ad novum Testamentum*, dum ausus fuit dicere exactionem Decimarum esse tyrannidem.

Sed certissimè de fide respondeo: Rectè, ac iustè Ecclesiam assignasse decimam partem fructuum pro sustentatione Ministrorum Dei. *Primò*, quia ita decrevere multa Iura, & Concilia, vt habent in Decretis 16. *q.* 1. *&* 7. præcipuè *cap. Ecclesia*, *cap. Decimis, cap. decimas, &c.* & in Decretalib. *tit. de Decimis, lib.* 3. *& in* 6. & in Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 13. *de Reformat.* & in Concil. Constantiensi *sess.* 8. & alibi.

Secundò, quia sic sentit vniuersalis Ecclesia, quæ errare nequit in moribus. Legantur Theologi, & Canonistæ citati, præcipuè Caietan. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *& in sum. verb. Decima*, Suarez *lib.* 1. *cit. cap.* 11. Valentia *disp.* 6. *cit. quæst.* 5. *punct.* 1. Lessius *lib.* 2. *cap.* 39. *dub.* 2. Fagundez *lib.* 1. *cit. c.* 1. *n.* 12. Filliuc. *num.* 148. *cit.* Vasquez *dub.* 1. *cit.* & Luysius *in sum.* 1. *p. cap.* 137. *dub.* 3.

QVÆSTIO VIII.

Quas ob causas præceptum dandi Decimas novè ab Ecclesia institutum sit?

REspondeo, quod ob multas. *Prima*, vt profiteamur Deum omnium rerum habere dominium, omniumque bonorum esse auctorem, vt habetur *cap. Tua nobis*, & *cap. Cùm non sit, de Decimis*, & text. *in l.* 7. *tit.* 20. *part.* 1. *Secunda*, vt Ministri Dei commodè

modè sustententur: ita vt omni cura soluti, & liberi expeditiùs, liberiusque possint legi Dei, eiusque cultui vacare, iuxta illud 2. *Paralip.c.* 15. Præcipit etiam Ezechias populo habitanti Hierusalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Dei. *Tertia*, quia Ministri noui Testamenti non sunt minùs, sed potiùs multò digniores veteris Testamenti Ministris: ergo sicut illis, vt conseruarent suum statum in populo, liberiusque, & expeditiùs Deo inseruirent, decimam partem fructuum terræ gens Israëlitica contribuebat: à fortiori his debet populus Christianus, ob eadem causam decimas præstare. *Quarta*, quia aliàs, si Sacerdotes his Ecclesiæ fructibus non sufficienter alerentur, necessium esset vt vilissimis ministeriis cogerentur inseruire, vnde parum boni fidelibus præstare possent. Ex quo constat, quod decimæ ob multas, & iustissimas causas noue ab Ecclesia institutæ sint. Legantur Lessius *lib.2.c.39.dubit.2.* Azor. *tom.1.lib.7.c.23. q.4.* Suarez *lib.1.cit. c.11.n.5.* Iodocus *verb. Decimæ, n.5.* Castro Palao *tom.2. tract.10. punct.2. n.5* & Raphaël de la Torre *in 2.2. q.87. art.1. disp.6.* & optimè Rebuff. *tract.de decim. q.2. a num.2.*

QVÆSTIO IX.

An solutio decimarum sit virtutis Religionis actus?

AFfirmat D.Thom. 2.2.q.87.& cum eo communiter omnes Theologi.

Sed distinctione vtendo, sic respondeo: Si consideretur decima, vt est necessaria, ac competens sustentatio Sacerdotum, debita illis ob sacrum ministerium, sic immediatè est actus iustitiæ commutatiuæ, cùm (vt suprà est habitum) ex iustitia Sacerdotibus necessaria sustentatio debeatur. Si verò consideretur decima, vt est res quædam, quam Sacerdotibus in recognitionem dominij, quod Deus habet super vniuersos fructus terræ, soluimus; & per quam Deum colimus illius ministros sustentando, sic decimarum solutio actus est Religionis. Et vtroque modo fit à fidelibus. Sicque intelligendus est D. Thomas, & alij Theologi. Ita Lessius *lib 2. cap.39. dub.1. num.8.* Fagundez *lib.1. de 5.prac. Eccles. c.1. num. vltim.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.3. dub.1. num.10. & 11.* & Castro Palao *tom.2. tract.10. disp. vnica, punct.2. num.10.* Qui ex dictis colligit, non soluentem decimam duplex peccatum committere (vel vnum peccatum cùm duplici circunstantia) alterum contra iustitiam, & alterum contra Religionem. Layman *lib.4.tract.6. cap.2. num.3.* Suarez *lib.1. citato, cap.36 num.1.* & Machado *tract.10. cit. docum.1. num. 8.* Raphael de la Torre *disput. 6. cit.* vbi ait, multis titolis decimas Ministris Ecclesiæ esse debitas, sed præcipuè lege iustitiæ, religionis, ac misericordiæ.

QVÆSTIO X.

An Ecclesia, seu eius Ministri verum habeant dominium decimarum, antequam separentur à cumulo fructuum vi præcepti soluendi decimas?

NEgant quamplores Canonistæ, & Theologi, docentes, quod nullo modo habeat Ecclesia, vel Parochus dominium decimæ partis fructuum, antequam hæc ab aliis fructibus, seu ab eorum cumulo separetur, & aliquo modo, saltem per designationem Ecclesiæ tradatur. Sic Glossa *in cap. Moderamini, verb. Sibi vendicent, 16. q.1.* & Glossa *in cap. Tua nobis, de decimis, verbo Tributa.* Federicus Senens. *cons. 74.* Rebuff. *tract.de decimis, q.3. n.16. & 17. & q.9. à n. 8.* Moneta *cap.8. n.35.* quos citat, & sequitur Bonac. *disp. vlt. de praecept. Eccl. q.5. punct.1. n.5.* quibus addi possunt Layman. *lib.4.tract.6. c.2. n.5.* & (penes ipsum, & Trullench) Suarez *tom.1. de Relig.lib.1.c.36.n.6.* Filliuc. *tract.27. n.239.* Quorum sententiam, cùm eam in vltimo collocet loco, videtur sequi Machado *lib.2. part. 4. tract. 10. docum. 1. n.9.* Luysius *in sum.1.p. c.140. dub.3.*

Fundamentum huius sententiæ est: Quia dominium rei non comparatur absque traditione, aut prehensione illius.

Sed probabiliùs respondeo dicendum, quod Ecclesia ex vi præcepti soluendi decimas, verum habeat dominium decimarum (seu decimæ partis fructuum) antequam soluantur, vel separentur à cumulo fructuum, & ideò quod omninò sint debitæ Ecclesiæ, tanquam res alienæ respectu debitoris, ante earum separationem, quia ex quo fructus percipiuntur, statim incipiunt esse sub dominio Ecclesiæ.

Probatur hæc sententia. *Primò*, quia Deus dicit decimas esse suas, *cap. Tua nobis*: at sic est, quod *suum*, indicat dominium: ergo. *Secundò*, quia Ecclesia potest decimas vendicare, *cap. Moderamini 16. q.1.* Sed vendicatio datur Domino in re sua, *l.1. & l. In rem, ff. de rei vendicatione*: ergo. *Tertiò*, quia Ecclesia habet priuilegium, vt sine traditione consequatur dominium rei sibi legatæ, aut donatæ. *cap.2. de consuetud. l. vt inter ius, C. de Sacrosanctis Ecclesiis*: ergo etiam ex voluntate Dei, & Ecclesiæ transfertur dominium decimarum in Ecclesiam, seu Clericos illius ante traditionem illarum. Patet, tum quia efficacior est voluntas Ecclesiæ, quàm priuati donatoris: at hæc sufficit: ergo a fortiori illa. Tum etiam, quia id significant Canones citati: ergo. Sic Abbas *in c. Commissum, & cap Tua nobis, de decimis*, dicens esse sententiam Innocentij. Ioan. Andreas, & Hostiensis. Azor. *1.p.lib.7. c.34. quæst.9. col. mihi 787.* Lessius *lib. 2. c.39. dubit.3. n.14. & 15.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.3. dub.2. num.5.* Fagundez *lib.1. de 5. precept. Eccles. cap. 6. num.3. & 4.* vbi ait, in re idem sentire Suarium loco pro prima sententia ab aliis citatum, *a num. 8.* Et in hanc sententiam videtur inclinare Bassæus *verb. Decima, numero 14.* & aliqua ex parte Castro Palao *tom. 2. tract. 10. punct. 2. à num.8.* vbi pro illa citat Suarium loco citato, & Raphael de la Torre *in 2. 2. quæst. 87. art.1. disput.7.* quatenus hanc opinionem in vltimo refert loco, dissoluitque fundamenta sententiæ oppositæ.

QVÆSTIO XI.

An Ecclesia possit duplici actione, nempe condictione ex Canone, & rei vendicatione decimas petere?

NEgare debent omnes Authores primæ sententiæ nuper relatæ (licèt non omnes id faciant) eo quòd negent Ecclesiam verum habere dominium in decimas, antequam à reliquis fructibus separentur; & ideò absolutè asserere tenentur quod solùm ex vnico capite, seu ex sola vnica actione, nempe ex condictione ex Canone, possit Ecclesia decimas à debitoribus petere. Sic videtur sentire Layman *tractat. 6. cit. cap. 2. num. 3. vers. Quæres,*

vbi sibi quærenti,qua actione Ecclesia,vel Parochus decimas petere possit, respondet quod condictione ex lege, siue Canone.

Sed probabiliùs respondeo: Quod non solùm condictione ex Canone, hoc est ex lege Canonica, quæ laicis imponit onus, & debitum decimas solvendi, sed etiam rei vendicatione possit Ecclesia, seu Parochus Decimas petere. Hoc quidem ex dictis constat. Sic communiter Doctores secundæ sententiæ nuper relatæ. D.Thomas 2.2. q.87. art.2. ad 4. ibidem Sylvius. Fagundez c.6.cit.n.4. Bassæus loc.cit. Trullench loc. cit. n.6. sic dicens: Hinc colligitur, Ecclesiam duplici actione posse decimas repetere,vt docet Panormit. sup. Prima condictione ex Canone, id est, quia per Canones impositum est laicis onus, & debitum illas soluendi. Secunda,rei vendicatione,quæ est actio in rem,& conceditur, l.in rem,ff. de rei vendic. Prior actio est personalis,eaque priùs vti debet; tum ne debitores turbentur, si res apprehendantur antequam ipsi conuenti fuerint; tum quia diuisio est per debitorem facienda: si tamen hac via non procedat,potest tem apprehendere,& inde decimam separare. Hucusque Trullench.

QVÆSTIO XII.

An quando fructus non decimati venduntur, habeat Ecclesia actionem realem, & personalem, tam in venditorem, quàm in emptorem?

Respondeo: In vtrumque actionem habere. In venditorem videlicet, quia suis decimis fraudavit Ecclesiam, in emptorem verò,quia habet rem Ecclesiæ debitam. Potest ergo Ecclesia apprehendere dictorum fructuum decimas, vel à venditore, vel ab emptore. A venditore tamen in praxi apprehendet dictos fructus,si emptor bona fide emit,quia putauit iam esse decimatos,ab emptore verò,si mala fide emit,potando non esse decimatos, quia qui mala fide emit,ea tacita conditione emit,vt teneatur illam restituere. Sic Angel.Doctor 2.2.q.87.art.2.ad 4.per hæc verba. Ad 4. dicendum,quod de bis,quæ furto, vel rapina tolluntur, ille à quo auferuntur, decimas soluere non tenetur antequam recuperet, nisi fortè propter culpam, vel negligentiam suam damnum incurrit. Si verò vendat triticum non decimatum, potest Ecclesia decimas exigere,& ab emptore,quia habet rem Ecclesiæ debitam, & à venditore, quia quantum est de se, Ecclesiam defraudauit;vno tamen soluente, alius non tenetur. Sic D.Thom. & cum eo Suarez lib.1. cit. c.36. n.21. Abulensis in cap.23. Matth.q.158. Lessius lib.2. cap.39.dub.3.n.14. Layman tract.6.cit. c.2.n.4. Fagundez lib.1. cit.c.6. n.5. Trullench lib.3.in Decalog. c.3.dub.2. num.6. Filliuc. tract.17.c.12.q.7. Palao punct.2.cit. n.7. & 8. vbi ex D.Thoma,Suario,Lessio, & Fagundio loc.cit. docet, & infert, quod omnes fructus indecimatos bona fide, cùm primùm constet ei esse indecimatos, tenetur reddere Ecclesiæ, licèt possit agere contra venditorem de pretio dato. Idem docet Raphaël de la Torre in 2.2.q.87.art.2. disp.12. à n.6.

QVÆSTIO XIII.

An qui fructus non decimatos furatur, teneatur ex eis decimas soluere?

Respondeo: Tanquam certum,teneri, quia dicti fructus sunt quoad decimam partem Ecclesiæ: ergo tenetur fur eam partem Ecclesiæ soluere. Sic Abbas in cap. Cum non sit, de decimis, Silvest. verb. Decima, n.12. Palao tom.2. tract.10. punct.2. num.8. Raphaël de la Torre in 2.2.q.87. art.2. disp.10.n.1. Lessius lib.2. cap.39. dubit.3. n.13. vers. Notandum est, & Fagundez cap.6. cit.n.6. sic dicens: Ex dictis inferes,teneri filios,seruos,& quoscunque alios, qui ex fructibus non decimatis aliquid furantur, ad restitutionem Ecclesiæ faciendam pro Decima, siue parua sit quantitas, siue magna, ad mortale, & sub mortali,si quantitas fuerit magna; ad veniale verò, & sub veniali, si fuerit perexigua. Et ad eandem restitutionem teneri eos,qui ex agris spicas colligunt, ac vehunt in magna quantitate. Ita Fagundez. Et benè, dummodò non velit teneri ad restitutionem illos, qui spicas relictas à messoribus in agris colligunt; quia nec est in vsu, nec ratio dictat id esse restituendum, cùm nullum damnum Ecclesiæ colligentes tales spicas aliàs pertinuras inferant. Sic etiam Suarez cap.36. cit. n.11. per hæc verba: Qui omnes fructus non decimatos furatur, tunc clarum est, teneri ad restituendos omnes fructus. Tamen non dubito, quin satisfaciat illos omnes reddendo priori Domino, imò fortassè non rectè faceret reddendo nouem partes Domino, & decimam Ecclesiæ, quia non potest ipse sua auctoritate decimam ab alio debitam ex illius bonis soluere. Sic ille, & post illum Raphaël de la Torre loc. cit. num.1. vbi id absolutè, & sine dubitatione docet, & probat: Quia (inquit) prior Dominus est, qui omnium fructuum etiam decimæ partis habet dominium,& ipse cui incumbit decimam dare.

QVÆSTIO XIV.

An qui in bello iniusto, aut aliàs iniustè segetes, vineas, &c. combussit, aut arbores tam fructus habentes succidit, teneatur decimas peremptas Ecclesiæ restituere?

Negat Castro Palao punct.2. cit. num.9. per hæc verba, Quartò infertur impedientem à venatione, piscatione, aut segetes aliorum iniustè comburentem, aut damnificantem,non teneri Ecclesiæ restituere decimam partem illarum, quia Ecclesiæ solùm debentur decimæ de fructibus collectis, & perceptis, non de colligendis. Ita expressè Molina tract. 2. de iust. disput.4. §. Addit Couarruv. & Lessius lib.2. cap.39. dub.3. n.15. Hucusque Castro Palao.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Eteneri decimas Ecclesiæ restituere, & Ecclesiam posse ab eo tales decimas exigere. Primum constat, quia qui alteri iniustè damnificat,tenetur damnum resarcire, vt omnes docent Doctores. Secundum etiam liquet, quia non minùs damnificat Ecclesiam, qui comburit segetes, aut perdit fructus, quàm qui ab illa rapit illos, aut detinet: at sic est, quod in hune habet Ecclesia actionem ratione rei acceptæ: ergo etiam habebit actionem in illum alium, ratione damni illati. Sic Couart. in regul. peccatum, part.2. §.8.n.2. Azor. 1.p. lib.7.c.34. q.9. Ioan. Andreas, & Abbas, statim citandi. Suarez tom.1. de Relig. lib.1. cap.36. num.17. Fagundez de 5.precept. Eccles. cap. 6. num. 8. Raphaël de la Torre 2. 2. quæst. 87. art.2. disp.11. num.6.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XV.

An etiam ille qui in bello iusto segetes, vineas, olineta, & alios fructus combussit, teneatur restituere Ecclesia decimam peremptam?

NEgant absoluiè Doctores communitee, quia in hoc casu bostis vtitur iure suo ad victoriam comparandam, vel illa potiendam. Sic Abbas *in cap. Commissum, de decimis.* Ioan. Andreas, Lessius *lib.2. c.39. dub.3.* (non 13. vt inuenies apud Fagundez) *n.15.* Fagundez *lib.1. de 5. prac. Eccles. c.6.n.8.* Trulleneb *lib.3. in Decal. c.3. dub.2.n.8.* Villalob. *tract.33. diff. 2.* Raphaël de la Torre *loc. cit. n.3.* licèt *n.9.* in nostram responsionem ineliner.

Ego elariùs respondeo: Non teneri quidem ad restitutionem decimæ peremptæ, casu quo illa destructio fructuum sit necessaria ad victoriam comparandam, quia tunc, vt benè docent Doctores citati nullo modo grauatur conscientia militum etiam respectu decimæ, in qua damnificatur Ecclesia; nam verè vtuntur iure suo, & non possunt decimæ separationem facere. Secus verò dicendum, casu quo præfata combustio fructuum non sit medium necessarium ad victoriam comparandam, vel ad bellandum securè, & expeditè; quia tunc qui combussit, vel destruxit fructus, teneretur ad restitutionem decimæ peremptæ, cum potuisset bellum agere sine dicto Ecclesiæ damno. Sic Suarez *tom.1. de Relig. lib.1.c.36.n.17.* Filliuc. *tract.27.c.11.q.7.n.246.* Et idem philosophandum est de aliis causis, quæ assignari possunt præfatæ vastationis, aut depopulationis, vt v. g. si arbores fixæ sint muro domus, per quas facilis sit transitus ad interiora ædium, iure scinderentur, &c.

QVÆSTIO XVI.

An si ipsemet parochianus suas segetes, vineas, &c. comburat, teneatur pro decimis consumptis satisfacere Ecclesia?

NEgat Bonac. *disp.vlt. q.5. punct.3.n.9.* Quia dominus agri (inquit) non tenetur soluere decimas agri ex fructibus quos sua culpa non collegit: ergo nec tenetur si segetes combussit antequam fructus colligeret. Ita ille, qui & citat pro se Molinam *disp.49.* & Lessium *lib.2. c.5. dub.7. n.38.*

Sed probabiliùs respondeo: Teneri. Constat ex dictis, quia si extraneus comburens tenetur, etiam tenebitur ipsemet Dominus segetum, cùm vterque damnum inferat Ecclesiæ æqualiter. Sic communiter Doctores, Suarez, Filliuc. Trulleneh *loc. cit.* Covar. *part.2.§.8. n.18.* & alij. Nec Lessius pro opposito citatus loquitur in propria specie de nostro casu, quamvis benè in simili, de quo loquendo licèt oppositum tueatur, est satis cum timore, & magis ex sententia aliorum, quàm ex propria.

QVÆSTIO XVII.

An qui collectis iam fructibus, & positis in eo statu in quo tenetur statim decimam Ecclesia tribuere, illam non solvit, & interim fructus pereunt, teneatur decimam persolvere?

NEgat etiam Bonacina *loc. cit. n.9.* quia non tenemur (inquit) ad solutionem decimarum fructuum, quos non collegimus.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Teneri; quia tunc sua culpa fructus periere, & consequenter ius quod Ecclesia in fructus habebat, violauit, & peccauit contra iustitiam, & ideò tenetur ad restitutionem decimæ destructæ. Sic expressè D.Thom. 2.2. *q.87. art.2. ad 4.* vt vidimus *q.11.* Sot. *lib.9. de iust. q.4. art.2. ad 4.* vbi sic ait: Ad quartum denique respondetur, quod si granum agricolæ ante decimationem sublatum est, tunc decimas, nisi culpata sua negligentia furtum accideret, non debet. Idem profectò arbitror, si vel fruges, vel iam excussus grani acervus alluvione aliqua in area perierit. Si enim gravi sua culpa diu illud relinquit in area, profectò non esset à decimarum debito immunis. Secus si esset à culpa liber: nam quanto tempore sub dio est granum, Sacerdotibus etiam periclitatur, postquam verò in horrea conditum est, iam inde dominus est decimarum debitor, quacunque strage, aut calamitate dispereat. Sic Sotus cuius hæc sunt verba, non illa, quæ refert Suarez *lib.1. cit. c.36. num.19. in fine.* Sic etiam ipsemet Suarez *n.20.* Glossa, Alens. & Rebuff. penes ipsum. Fagundez *c.6. cit. n.9.* Trullench *lib.3. in Decal. c.3. dub.2. n.8.* Filliuc. *tract. 27. c.11. q.8. à num. 247.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. quæst. 87. disp.10. num.4. & 5.*

QVÆSTIO XVIII.

An etiam ille, qui in colligendis fructibus valde negligens fuit, aut omninò noluit eos colligere, & ideò perierunt, teneatur decimam peremptam restituere?

NEgat Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. c.36.n.20.* sic inquiens: Distinguendum igitur videtur de mora. Vna est quando collectis iam fructibus, & in eo statu positis, in quo teneatur quis statim decimam tribuere Ecclesiæ, non soluit, sed detinet. Alia est mora in colligendis ipsis fructibus tempore opportuno, quo in statu non videtur adhuc obligare præceptum Ecclesiæ, quia solùm obligat ad dandas decimas ex fructibus collectis, vt apertè habetur ex *cap. Cùm homines,* de decimis. Hucusque Suarez. Et ex illo etiam Filliuc. *tract.27.c.11. n.249.* Trullench *lib.3. in Decal. c.3. dub.2. n.8. & dub.10. n.12.* Bonac. *disp. vlt. q.5. punct.3. n.9.* Castro Palao *tom.2. tract.10. punct.2. n.9.* & Raphaël de la Torre *2.2. q.87. art.2. disp.10. n.12. & 14.*

Sed probabiliùs longè respondeo: Teneri ad restitutionem decimæ peremptæ. *Primò,* quia decimæ fructuum ex iustitia debentur Ecclesiæ, vt suprà habitum est: ergo illa mora, ac negligentia habita in colligendis fructibus, contra iustitiam processit: ergo nocumentum, quod ratione illius negligentiæ, aut omissionis provenit debitori, imputatur tanquam iniuria illi facta: ergo illud restituere tenetur. Hoc argumentum facit Suarez *loc. cit. n. 20.* ad probandum teneri ad restitutionem decimæ destructæ, qui fuit negligens, & omissus in conseruandis fructibus iam collectis, de quibus diximus quæstione præcedenti; sed certè si vis rationis perpendatur, etiam nostram responsionem conuincit, vt constat.

Secundò, quia falsum est, quod præceptum decimandi, aut decimarum non extendatur ad fructus colligendos, sed solùm ad collectos, quia aliàs nec ille qui in bello iniusto segetes, olivera, vel vineas, vel arbores combussit, succidirve, nec proprius dominus, qui suas segetes destruxit, aut fuit causa moralis talis damni, teneretur ad soluendas decimas destructas, & peremptas, quod est falsum, vt fatetur

ipsemet Suarez, cum communi (aut saltem multò minùs probabile) vt vidimus *q.14.& 16.* ergo præceptum decimarum etiam ad fructus colligendos extenditur: ergo qui in illis colligendis est valde omissus, & remissus ad restitutionem decimæ fructuum, quos aliàs perciperet, tenebitur. Vnde caput *Cum homines*, quod pro sua sententia affert Suarez, tam de fructibus collectis, quàm colligendis est intelligendum, propter dicta. Sic S.Thom. *2.2.q.87. art.4. ad 4.* & Sotus *lib.9 de iust.q.4.art.1.ad 4.* cuius verba retulimus quæst. antecedenti. Et esse probabile, satis clarè innuit Trulleneh *loc. cit.* cum contrarium solùm vt probabile sequatur.

QVÆSTIO XIX.

An qui non habuit sui prædij fructus, quia vel noluit seminare, vel vineam, aut oliveta, &c. colere, teneatur ad decimas solvendas?

AFfirmant aliqui, quos suppressis nominibus refert Filliuc. infrà citandus, & teneri etiam affirmate Authores nostræ sententiæ nuper relatos, ait Suarez *loc.cit. n.19. in fine.* Quia etiam est ratio causa, vt Ecclesia careat decimis suis.

Sed tanquam longè probabiliùs respondeo: Non teneri. *Primò*, quia præceptum decimarum non extenditur ad cogendos colonos, vt agros seminent, sed solùm ad decimandum de fructibus, quos de facto percipiunt, aut percepturi aliàs erant, si sua culpa non periissent, iuxta nuper habita, quod constat ex omnibus capitibus iuris decimas præcipientibus.

Secundò, quia (vt benè Fagundez *c.6 cit. n.10.* ad simile propositum) Ecclesia solùm est domina decimarum ex fructibus productis, non autem prædiorum, arborum, aut agrorum: ergo cùm dominium camporum maneat apud sæculares, possunt isti ad suum libitum vti re sua, & iure suo: ergo seminare, vel vineas colere, &c. ergo si non seminent agros, aut non colant, non peccabunt, saltem contra iustitiam, & ideò ad restitutionem decimarum non tenebuntur. Ex quibus iam constat ad rationem pro affirmatiua parte adductam. Non enim militat eadem ratio de illo, qui non vult seminare, ac de illo qui fructus iam productos, in quos Ecclesia iam haber dominium, destruit, aut est causa moralis talis damni. Sic Doctores communiter. Suarez *c.36. cit. n.1.9 & seq.* Filliuc. *tract.27.c.11.q.8.n.248.* Trulleneh *lib.3. in Decalog. cap.3. dub.2. n.8. & dub.10. n.12.* Bonac. *disp.vlt.cit.q.5.punct.3.n.9.* Castro Palao *punct.2.cit. n.9.* Addens quod in dictis casibus possit Ecclesia Parochianum compellere, vt agrum administret per se, vel colonos, vt possit cum integritate decimas persolvere, & si noluerit, possit de facto ipsa Ecclesia colonum constituere. Ita ille ex Abbate, & Suario. Sic etiam Raph. de la Torre *q.87.art.2.disp.10.n.16.*

QVÆSTIO XX.

An teneatur ad restitutionem decimarum (quibus privat Ecclesiam) qui agros, & vineas in domos convertit, præcipuè si id faciat malitiosè, ob non solvendam decimam?

REspondeo: Non teneri, quia Domini possunt vti re sua ad suum libitum, vt nuper diximus: ergo domini agrorum, & vinearum licitè possunt, non solùm mutare agrum in vineam, vel vineam in agrum, veruntamen vineas, & agros in domos (adhuc contradicentibus Parochis) absque vlla obligatione restituendi Ecclesiæ decimas, quibus Ecclesiam hæc permutando priuant; licèt aliàs si malitiosè id faciant, odij, aut invidiæ peccatũ admittent, non tamen iniustitiæ, ideoque non tenebuntur ad restitutionem. Sic Rebuff. *tract. de Decimis, q.6. n.35.* Hostiens. *in sum. §.verum, vers. Decimo*, quos citat, & sequitur Fagundez *lib.1. de 5.præc.Eccles. c.6.n.10.*

QVÆSTIO XXI.

An Parochus possit propria authoritate accipere decimas à suis Parochianis injustè illas detinentibus?

REspondeo: Non posse, quia ad pacem Reipublicæ spectat, quod nemo per vim spolietur rebus suis: at si est, quod licèt parochianus decimas debeat, adhuc tamen est legitimus possessor earum ergo. Sic communiter Nauar. *lib.3. consil.2.de decimis*, Filliuc, *tract.27.c.12.n.259.* Palao *tom.2.tract.10. punct.15.n.4.* Trulleneh *lib.3 in Decal.c.3.dub.2.n.9.*

QVÆSTIO XXII.

An Parochus possit nolentibus solvere decimas Sacramenta propriâ authoritate denegare?

REspondeo: Non posse, nisi aliàs peccatum sit notorium, & publicè per sententiam declaratum; quia nemo potest sine causæ cognitione alium sui iuris vsu priuare, quia illud esset auctoritate priuata priuare, quod non est licitum, etiamsi esset iudex: at Parochus priuans propria authoritate parochianoa vso Sacramentorum, priuat eos vsu sui iuris: ergo. Sic optimè meus Nauar. *loc.cit.* Filliuc. & Trulleneh ex ipso *loc.cit.* Suarez *lib.1.cit. c.25.* Molfes. *tract.6. c.4.n.53.* Palao *tract.10.cit. punct.15. n.4.*

QVÆSTIO XXIII.

An Redecima (hoc est duplex decima) de vna, & eadem re, sive de vno acervo solvi debeat?

REspondeo: Non debere (nisi aliàs sit introducta cõsuetudo redecimandi, quia tunc solui debet.) Ratio est, quia redecima non solùm est præter, sed contra ius, vt docent Coec. *decis.372.n.1.2. & 7.* & Ludov. Porius *de manutenend.observ.44.n.57.* addens id esse verum, etiam casu quo vna decima prætenderetur ab Ecclesia prædiali, & altera ab Ecclesia Sacramentali: ergo de vna, & eadem re nec debet solvi, nec percipi duplex decima. Sic ipsi, Innoc. in c. *Cum non sint, de Decimis*, Gloss. *deducendas*, in cap. *Pastoralis, eod. tit.* & ibi alij Doctores, Gigas *de pension. q.59.n.3. & 4.* Trulleneh *lib.3. in Decal. c.3. dub.2 n.10.* & Barbosa *lib.3. de iure vniuers. c.26.§.1. n.46.* Et est textus expressus *in l. 7.* nouæ recop. *lib.1. tit. 5. & l.10.13. & 56. tit.20. part.1.* Azevedo *in dict.l.7.* & penes illum Didacus Perez, Montalvus, & alij.

QVÆSTIO XXIV.

An ius exigendi Decimas sit spirituale?

REspondeo: Affirmatiuè, quia ius exigendi decimas fructuum competit Ministris Ecclesiæ, ob mini

ministeriom rerum spiritoalium, nempe verbi Diolni, & Sacramentorum: ergo est spirituale. Ideoque ad decimarum perceptionem requiritur Clericatus, seu tonsura, tanquam dispositio, & tanquam quid dans capacitatem ad illas percipiendas. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. c. 38. n. 16.* (non *c. 28. n. 6.* vt inuenies citatom apud Trullench) Barbosa *lib. 1. de iure vniverse. c. 26. §. 2. n. 1. & 2. in cap. Ad hoc, de decimis, n. 3* Moneta *tract. de decimis, cap. 5. n. 57.* Trulleoch *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 8. num. 1. & 10.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 36. quaest. 1.* Azevedo *lib. 1. nova recopil. tit. 5. l. 1. num. 2.* & alij omoes.

QVÆSTIO XXV.

An decima petenda sit coram Iudice Ecclesiastico, an verò coram Ciuili?

RESpondeo: Petendam esse coram Iudice Ecclesiastico, non coram ciuili, quia causa decimarum est spiritualia, & Ecclesiastica, vt constat ex nuper dictis, & *ex cap. Parochianos*, de decimis: at sic est, quod causa spiritualia solùm pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, vt constat ex Clem. *Dispendiosa, de iudiciis, & cap. Decernimus, eod. tit.* ergo. Sic absolutè loqoendo docent omnes Doctores, licèt in singularibus casibus, de quibus statim, non nihil varient. Legatur Azor *loc. cit.* & Diana *1. part. tract. 2. resol. 90. & 91. & 3. part. tract. 1. resol. 50. & part. 4. tract. 1. resol. 56.*

QVÆSTIO XXVI.

An saltem possit quis petere decimas coram Tribunali Principis sæcularis, si illud ex Iudicibus Ecclesiasticis simul & sæcularibus constet?

RESpondeo: Non posse (saltem quando quæstio, & causa est iuris) nisi aliàs iudices Ecclesiastici à Romano Pontifice constituti fuerint. Quia ratio habetur eius à quo iurisdictio est mandata: ergo si iudicum potestas, & iurisdictio à solo Principe sæculari fluat, sæcularis erit, non Ecclesiastica, ac per consequens non potest coram illa quis causas decimarum agere. Sic Rebuff. *de decimis q. 10. n. 36.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 36. q. 2.* & Fagundez *in 5. præcept. lib. 3. cap. 5. n. 4.* Qui addunt, hoc adeò verum esse, quod nec etiam iudex Ecclesiasticus simol cum sæculari de causa ioris decimarum iudicare possit, etiam ratione compromissi, *ex cap. Contingit*, de Arbitris, Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 8. n. 11.* Bonac. *de 5. præcept. Eccles. q. 5. punct. 6. n. 2.*

QVÆSTIO XXVII.

An ad minus possint Iudices sæculares cognoscere de causa decimarum, quando Decimæ in feudum data sunt laïcis etiam Principibus, Romani Pontificis concessu?

AFfirmant Ioannes Rupellus *lib. 1. forensium institut. cap. 25.* Guillelmus Benedictus *ad cap. Raynutius, de Testam. in verbo, si absque, n. 45.* (non *n. 360.* vt inuenies apud Fagundez) Chassaneus *in Consuetud. Burg. § 6. n. 350.* & Couar. *in Pract. quæst. c. 35. n. 2.* Quos pro hac parte refert Azor *ubi infrà.* Quibus addi possunt D. Alphonsus Narbona *in 3. part. noua recopil. lib. 4. tit. 21. leg. 26. n. 11.* & penes R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles. ipsum Gomez de Leon *decis. 491.* Steph. Gratianus *discept. forens. c. 238.* & Zeual. *tract. de cognit. per viam violentiæ, 2. part. q. 55. n. 8.* (Sed ex iis malè citatur Gratianus, cùm oppositum expressè doceat, vt infrà) Castro Palao *tom. 2. tract. 10. disp. vnica, punct. 15. n. 6.* & Trulleoch. *loc. cit.* in causa tamen solùm, quo decimæ datæ sint in feudum perpetuum, & non pro limitato tempore. Fundamentum eorum est, quia si decimæ laïco io feudum datæ Romani Pontificis priuilegio coram iudicibus Ecclesiasticis agi deberent, multùm iuri laïcorum detraheretur; sic enim iudices Ecclesiastici facilè laïcos eluderent, & qua possent ratione, eorum priuilegium minuerent, & vel ex toto, vel ea parte abrogare niterentur.

Sed probabiliùs longè respondeo: Adhuc non posse, nisi aliàs id expresso priuilegio dictis laïcis concedat Romanus Pontifex. *Primò*, quia licèt ipsum feudum datum sæcularibus in se sæculare sit, quia tamen à iure spirituali dependet, & oritur, nempe à iure decimarum, censeri omnino debet res spiritualis, non profana, aut ciuilis. Patet quia quando temporale quid oritur, & dependet à spirituali, ratione connexionis censetur etiam spirituale, cum ratione spiritualium debeatur, vt benè Caiet. *de Simon. q. 1. ad finem*: ergo eius cognitio ad Ecclesiasticum forum pertinere debet.

Secundò, quia quando Sum. Pontifex decimas in feudum sæcularibus concedit, non idcò censenda est de facto transferre lites causarum decimarum ad forum sæculare, nisi id exprimat in feudo: quia (vt benè Azor) non idcò, quod vnum privilegium beneficio Principis conceditur alicui, eo ipso alterum datum esse creditur. Sic Federic. *in consil. 254.* & Rebuff. *de decimis, q. 10. n. 35. & 39.* quos citat, & sequitur Azor *lib. 7. cit. c. 37. q. 3. §. Hoc posito.* Fagundez *lib. 3. de 5. præcept. Eccles. c. 5. n. 5.* Gratianus *loc. cit.* pro parte contraria, *n. 60. 61. & 62.* & penes ipsum Federicus, Ioan. Monachus, Gomez, Iason, Ruin. & alij, Diana *1. p. tract. 2. resol. 91.* Qui tamen malè citat Rebuffum pro contraria sententia, expressè namque docet locis citatis, non posse iudices laïcos de decimis etiam infeudatis cognoscere, nisi ex speciali priuilegio. Vnde meliùs citat illum Azor pro nostra sententia, licèt id non doceat Rebuff. *n. 3.* vt citat ille, sed *n. 35. & 39.* à nobis citatis. Idem rursus docet Diana *3. p. tr. 1. resol. 50.* & quædam decisio Rotæ apud Postium, nempe 535. vbi *n. 10.* sic habetur: Itidem causa decimarum, quæ datæ sunt in feudum sæcularibus, discutienda est coram iudice Ecclesiastico, licèt enim dominium huiusmodi decimarum, scilicet fructuum illarum, omninò spectet ad laïcos, & feudum censeatur sæculare, tamen quia oritur, & dependet à iure spirituali, & Ecclesiastico, non potest Iudex laïcus de illis cognoscere. Sic ibi.

QVÆSTIO XXVIII.

An casu quo Decimæ authoritate Papæ in Principes laïcos contractu permutationis translatæ fuerint, possit tunc causa de decima, quæ Principi debetur, coram sæculari Tribunali cognosci?

RESpondeo: Posse, quia quando contractu permutationis Principes laïci dictas decimas, re alia temporali, vel maioris, vel æqualis æstimationis, pretij, aut vtilitatis compensarunt, tunc lis, aut causa de decima amplius spiritualis non est, eo quòd decima ratione permutationis legitimè factæ,

principi debetur, & Ecclesia etiam retinet suum ius integrum in re cum qua decimas permutauit; nam quod subſtituitur in locum alterius, sortitur conditionem, & ius eius in quod subrogatur. Sic Azor *cap. 3. q. 3. verſ. Ceterum.* Quem citat, & sequitur Stephanus Gratianus 2. *part. diſcept. foreuſ. c.* 238. *n.*83. (vbi idem docet loquendo de aliis translationibus decimarum, siue per viam donationis, siue ex alia causa, quod antea docuerat *n.*58.) Fagundez *cap. 5. cit. n.*7. Trullench *lib. 3. in Decal. g. c. 3. dub* 8. *num.* 11. Raphaël de la Torre 2. 2. D.Thom. *tom.* 2. *quaeſt.*87. *diſp.*8. *num.*4. quem citat, & sequitur Diana 3.*part. tract.* 1. *reſol.*50.

QVÆSTIO XXIX.

An Decimarum cauſa, quando quaeſtio, aut lis eſt iuris, non facti, ad iudices Eccleſiaſticos pertineat?

RESpondeo: Tanquam certum, pertinere, quia vt habitum est supra *q.*24. ius decimarum est spirituale: ergo ad forum Ecclesiasticum pertinet, vt constat ex habitis *q.*25. Vnde ad iudices Ecclesiasticos, & non ad saeculares pertinet cùm quaestio est iuris, v. g. cùm agitur cuius sit decimarum ius, ad quamnam Ecclesiam ius decimarum pertineat? sitne aliquis priuilegiatus, aut consuetudine exemptus à solutione decimarum? Quo titulo percipiantur? Quo modo, & tempore decimandum est? Quibus expensis? &c. Sic omnes Doctores. Legantur Azor *tom.* 1. *lib.*7. *c.*36. *q.*5. Rebuff. *tract. de decimis, q.*12. *num.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.*38. *n.*15. & 16. Fagundez *lib.* 3. *in* 5. *præcept. Eccleſ. c.* 5. *n.*1. Lessius *lib.* 2. *de iuſt. c.*39. *dub.*4. *n.*18. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.*3. *dub.*8. *n.*18. Bassæus *verb. Decima, num.* 12. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *diſp. vnica, punct.* 15. *n.*5. Barbosa *lib.* 3. *de iure vniuerſo, c.*26. §.4. *n.*1. Diana 1. *p. tract.* 2. *reſol.* 40. & penes illum Mooeta *de decim. c.*8. *q.*1. *n.* 1. & 5. Guttierrez *de iuram. confir. part.* 1. *c.* 2. *n.*35. & Germonius *de Sacr. immun. lib.* 3. *c.*19. *num.* 84. & 99. Molfesius *tract.* 6. *c.*4. *n.* 67. dicens in hoc nullum inueniſſe contradictorem.

QVÆSTIO XXX.

An adhuc quando lis ſuper decimas eſt facti, vt ſi quæratur, soluerit-ne Paulus Decimam debitam, an non? Debeatne soluere ille, an illius, &c. *tunc etiam debeat tractari coram iudice Eccleſiaſtico?*

NEgant expressè Fredericus *conſil.* 241. Zerola etiam *in praxi Epiſcopal. p.* 1. *verb. Decima,* §. *Ad ſextum*, & penes ipsos alij contendentes in hoc casu causam decimarum coram iudice ciuili, & saeculari solummodo agi debere, quia quaestiones decimarum, cùm sint de facto, amittunt (inquiunt) illam connexionem, quam cum rebus spiritualibus habent: ergo solùm ad forum saeculare spectant.

Negant etiam alij, docentes praedictas causas, & quaestiones, cùm sint de facto, esse mixti fori, & ideò posse tractari vel coram iudice saeculari, vel coram Ecclesiastico. Quia vbique (inquiunt) videmus Episcopos Ecclesiasticis censuris, & pœnis cogere laicos ad restituendas decimas furto ablatas, & ad soluendas illas, quae non sint solutae. Quapropter si lis, & causa apud iudicem Ecclesiasticum coepta est, non est ad iudicem saecularem deferenda, quia agi coram vtroque iudice saeculari, vel Ecclesiastico potest, ita vt iure possit vnus alterum praeuenire. Sic Rebuff. *tract. de decimis, q.* 10. *n.*39. & *q.* 12. *n.*3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.*38. *n.* 16. Couarr. *in practicis qq. c.*35. *n.* 2. Gomez, Ripa, & Belluga, quos omnes citat, & sequitur Fagundez *loc. cit. n.* 2. & 12. Trullench *loc. cit. n.* 12. Barbosa *loc. cit.* Diana 1. *part. tract.* 2. *reſol.*90. & penes ipsum Guttierrez, & Germonius *loc. cit.* Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 15. *n.*5. Stephanus Gratianus 2 *part. diſcept. foreuſ. cap.* 238. *n.*10. (adiuncto *n.* 16.) & apud ipsum Ripa, Gomez, Calder. Barbosa (intellige, *ſenior*) Iason, Federic. Zeuall. & alij.

Sed mihi probabiliùs respondeo: Adhuc debere tractari huiusmodi causas de facto circa Decimas coram iudice Ecclesiastico, non ciuili. Quia reuera hae decimarum causae, etiamsi sint facti, sunt spirituales, vel rebus spiritualibus adnexae, vel ex spirituali descendentes, nempe ex iure decimarum: ergo solùm ad iudicem Ecclesiasticum spectare possunt. Sic Azor 1. *p. lib.*7. *c.*36. *q.* 5. Homobonus *de Exam. Eccleſ. part.* 2. *tract.*8. *c.*8. *q.*24. Raphaël de la Torre 2. 2. D.Thom. *tom.* 2. *quaeſt.*87. *diſp.*8. *num.*5. & alij penes ipsos.

QVÆSTIO XXXI.

An quando Clerici decimas petunt à laicis, qui præſcriptione, vel conſuetudine immemorabili illas nunquam ſoliti ſunt perſoluere, fas ſit laicis eam cauſam coram ciuili iudice agere, & authoritate illius contra Clericos ſe defendere?

AFfirmant quidam licitum esse in hoc casu laicis agere huiusmodi causas coram iudicibus saecularibus, aditeque illos, vt eos defendant, inhibeantque iudices Ecclesiasticos. *Primò*, quia tunc non videtur tractari de causa decimarum iuris, sed facti. *Secundò*, quia in Francia edicto Philippi Pulchri Regis; & in Hispania Caroli V. constitutione talis decimarum causa coram iudicibus saecularibus agitur, & Episcoporum iussa, & mandata, si ad eos causa defertur, inhibetur, & tandem cùm id sit vsu, & consuetudine receptum, improbari, & damnari nequit. Sic Couar. *in practi. qq. c.*35. *n.*2. & *lib.* 1. *var. cap.*17. *n.*18. *verſ. Nonò principaliter*, & penes Gratianum vbi infrà, Ferret. Ozasc. Menoch. Guido Papae, Peregrin. Ioan. Ign. Roland. Thesaur. Mifinger. & alij plures. Carolus Degrassalius *lib.* 2. *Regalium Franciæ, in iure ſeptimo*. Horum sententiam dicunt Palao *punct.* 15. *cit. n.*7. & Trullench *n.* 12. *cit.* esse veram, quando Ecclesia petit decimas, existimans laicos non habere priuilegium, aut non praescripsisse, non verò quando petit, iudicans praescriptionem non esse legitimam, vel priuilegium validum non esse; quia tunc, inquiunt, ad iuris, & non facti quaestionem pertinet, & sic in hoc secundo casu illicitum erit laicis coram ciuili, & saeculari iudice causam praedictam agere; licitum verò in primo.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse licitum in dicto casu coram ciuili iudice causam agere. *Primò*, quia probabilius est, talem quaestionem, & litem esse iuris, & non facti, vt de se constat, & probat benè Fagundez infrà: at sic est, quod in omnium opinione quaestiones, & lites ortae super decimas, si sunt iuris, pertinent ad iudices Ecclesiasticos, vt suprà *q.*29. est habitum: ergo. *Secundò*, quia dato, & non concesso, quod talis lis esset facti, & non iuris, adhuc dicendum

dicendum est, quod decisio illius ad iudicem Ecclesiasticum pertineat, ob rationem assignatam pro nostra sententia, quæstione 30. videlicet, quia causa de decima est spiritualis: at sic est, quod de causis spiritualibus laici iudicare non possunt, cùm id Canonica omninò prohibeant, vt suprà *q.25.* est habitum: ergo.

Ex quibus iam constat ad rationes in contrarium adductas. Ad primam dicendum, talem quæstionem esse iuris, & non facti. Imò dato, quod esset facti, non pertinere nisi ad iudices Ecclesiasticos, vt patet ex dictis.

Ad secundum dicendum, quod si in Hispania, & Francia contrarium constitutionibus Regiis obseruatur, id possit euenire, vel quia sequuntur opinionem probabilem, iuxta quam ita sanxere, vel quia fortè ad id habent privilegium aliquod, saltem per famam extans. Nam aliàs vsus contrarius nullo modo probari potest, cum sit corruptela, vt benè docet Azor *lib.7.tit.q.4. & 7.* vbi per hæc verba ad argumentum ex consuetudine desumptum, respondet: Ergo (inquit) huiusmodi consuetudinem supradictam corruptelam esse puto, & proinde locum non habere, quia cum Canonico iure pugnat, quare nisi vel privilegio Romani Pontificis, vel expresso eius consensu approbetur, non valet: nec sufficit, si dicaa eam permitti; nam permittitur certè, quia commodè impediri non potest, aut permittitur inscio Pontifice, aut inuito, & reclamante. Hucusque Azor defendens, & sequens nostram sententiam, & penes ipsum Rebuff. *tract. de Decim. q.10.* Sic etiam Fagund. *de 5. prac. Eccles. lib.3.c.5.n.10.* dicens, banc esse veram sententiam. Diana *1.p.tract.2.resol.92. & 3.p.tract.2. resol.50.* Raph. de la Torre *2.2.q.87.disp.8.n.5.* Tannetus *in 2.2. D.Thomæ, disp.5.q.3. dub.2.n.40.* Steph. Gratian. *2.p.discept.forens.c.238.à n.4.* & penes ipsum Rebuff. *loc.cit.n.7.* Puteus *decis.361.lib.1.* & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An laïcus conductor Decimarum conveniri debeat coram judice Ecclesiastico, quando pratium conducta, seu locatæ Decimæ solvere non vult?

NEgant in primis aliqui Doctores, docentes talem conductorem decimarum solùm apud iudicem sæcularem convenire posse: quia censent huiusmodi causam, implendi videlicet contractum initum, & promissis standi de solvendo pretio decimæ conductæ, & locatæ, esse merè prophanam, & ciuilem: ergo ad solum Iudicem sæcularem, & ciuilem spectare potest. Ita docet Palao *tom.2.tract.10.disp. vnica, punct.15.n.9.* quem citat; & sequitur Trullench *lib.3. in Decalog. c.3. dub.8. n.11.* Pro qua sententia vterque affert Covarruviam *c.35. pract.quæst. n.2. vers. Quintò* (sed an ita benè, statim videbimus) sic etiam Guttierrez *pract. qq. lib. 3. q.26. num. 10.* & alij.

Negant deinde alij existimantes, posse prædictum conductorem in dicto casu vocari in iudicium, iam apud Iudicem ciuilem, quàm Ecclesiasticum. Quia existimant dictam causam esse mixti fori. Ita Fagundez *loc.cit. n.11.* citans pro se Covarruviam (*loc.cit.* pro se à Trullench) & benè quidem, quia saltem in aliquo eventu clarè docet hanc sententiam iis verbis: Quintò, non video congruam rationem qua defendi iure valeat, laicum decimarum conductorem posse convenire absque vlla fori præscriptione, apud Iudicem Ecclesiasticum; in hac etenim specie non agitur de iure decimarum, nec de decimis solvendis ab his, qui tenentur eas soluere, sed de soluendo pretio quo conductæ fuere decimæ alicuius Parochiæ, & iam à Colonis, & à quibuscunque prædiorum dominis solutæ. Et ideò rectè poterunt hi conductores apud Iudicem sæcularem conueniri: imò iure ordinario debet ab eo causa tractari, poteritque iudicium Ecclesiasticum declinare. Quamvis iure Regio expeditum sit, conductores istos posse apud Ecclesiasticum Iudicem conueniri, quoties in conductionis contractibus se conductores submiserint iurisdictioni Ecclesiasticæ, censuris, & aliis Canonicis legibus, aut iuramentum præstiterint, &c. Hucusque Covarruvias. Cuius etiam sententiam tenent Gennon. *de sacr. immunit. lib.3.c.19.n.97.* Moneta *de decim. c.8.q.1. n.17.* Alphons. Narbona *in 3.p. nova recopil. lib.4. tit. 21.l.26.n.12.* vbi sic ait: Ergo vt laicus decimarum conductor per Ecclesiasticum iudicem per censuras ad decimarum solutionem iure compelli possit, necessarium erit, quod in ipso conductionis contractu se iurisdictioni Ecclesiastici iudicis subiecerit, vel iureiurando ad illarum præstationem se obstrinxerit, quo in casu ratione submissionis huiusmodi, vel iuramenti laicus conductor decimarum fori Ecclesiastici efficietur, vti statuitur *in l.9.10. & 11.tit.1. suprà hoc lib.4.* & probant Covarr. Collantea, & Zeual. & cæteri vbi suprà. Hucusque Narbona.

Sed iuxta ductrinam à nobis suprà traditam, probabiliùs respondeo, absolutè dicendum, quod in dicto casu conueniri, & vocari debeat conductor, seu locator decimarum coram Iudice Ecclesiastico, & non laïco, etiamsi locator iuramento, aut submissione Ecclesiastico iudici non se subiecerit. Quia probabilius est, quod omnes causæ, & lites decimarum, siue Iuris, siue facti sint, debent coram Iudice Ecclesiastico tractari, quia huiusmodi causæ vel sunt spirituales, vel ortum habent ab illis. Vnde licèt in casu nostræ quæstionis lis non sit de decima, sed de pretio locatæ, & conductæ decimæ persoluendo, nihilominus tamen ad Iudicem Ecclesiasticum spectat iudicare de illa, eo quòd defluat à causa decimarum, quæ ad illum per se spectat, vt sæpè vidimus. Sic benè Azor *tom.1.lib 7. c.36. q.6.* quem citat, & sequitur Diana *1.p.tract.2.resol.94. & 3.p.tract.2. resol.50.* Raphaël de la Torre *in 2.2.q.87.disp.8. n.5.* & Tannerus *ibid. disp.5. quæst.3. dub.2. num.40.*

QVÆSTIO XXXIII.

An causa, seu lis super possessione decimarum, solum coram iudice Ecclesiastico tractari debeat?

NEgant Panormitan. Vincent. Ioan. Andreas, & alij, quos refert. Covar. *in pract.qq.c.35 num.1. vers. Secunda conclus.* Quia existimant causam possessionis rei spiritualis per laïcum iudicem examinari, & tractari posse.

Sed certissimè respondeo: Solòm coram Iudice Ecclesiastico tractari debere, quia dicta causa est Ecclesiastica, vt constat ex Clement. vnica *de caus. possession. & propriet.* & Clement. vnica *de sequestrat. possess. & fruct.* Sed sic est, quod secundùm Canones causæ Ecclesiasticæ tractandæ, & examinandæ sunt, ac debent, apud Iudices Ecclesiasticos, non apud sæculares, vt constat *ex cap.2. de Iudiciis*: ergo. Sic Anton Ioannea Dayama, & Augustinus Beroius, quos citat, & sequitur Covarruv. *loc.cit. vers. Verum si diligenter.* Palao *tom.1. tract.10. punct.15. num 8.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.3. dub.8. n.12. in fine.*

Moneta *de decimis*, c. 8. q. 1. à n. 10. Diana 1. *p. tract.* 2. *resol.* 93. *vers. An verò de possessorio decimandi.*

QVÆSTIO XXXIV.

An causa, seu lis de fructibus solutis decimarum agi possit coram Iudice sæculari, & civili?

RESpondeo: Tanquam quid certum, posse, quia fructus decimarum soluti iam, & collecti, non sunt quid spirituale, sed temporale. Sic ex communi omnium sententia docet Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 36. *q.* 8. per hæc verba: Quando fructus sunt percepti, collecti, ac soluti, coram iudice ciuili peti queunt, si fuerint furto à laïco sublati, aut alia ratione subtracti. Nam fructus decimæ, vt superiùs diximus, non est quid spirituale, sed temporale. Sic ille, & Fagundez *lib.* 3. *de* 5. *præcept. Eccles. c.* 3. *n.* 12. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 9. *n.* 12. sic dicens: Quare beneficiarius, cui sublati fuere à laico fructus decimarum, qui iam soluti ei erant, poterit coram Iudice sæculari hanc causam agere. Sic ille. Bonac. *etiam de quinque præc. Eccles. q.* 3. *punct.* 6. *n.* 2. Azevedo *lib.* 1. *nona Recopil. tit.* 5. *l.* 1. *num.* 1.

QVÆSTIO XXXV.

An qui decimas non soluunt, sint ipso iure excommunicati?

AFfirmat Rebuff. *de decim. q. vlt. n.* 15. per hæc verba: Committit sacrilegium retinens decimas, *cap. Decimas* 1. *ibi*: Sciant se sacrilegij crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere, 16. *q.* 7. *& c. fin.* 16. *q.* 1. *& c. quisquis*, 17. *q.* 4. & Caiet. *in sum. verb. Decimas*, & ideò est ipso iure excommunicatus, *cap. Canonica* 11. *q.* 3. *cap. tum causa*, vbi Gloss. *de sent. Excommun.* & ideò singulis diebus Dominicis debent publicari à Curatis excommunicatis, vt dicit Andr. Hispan. Episcopus *in reg. decim. q.* 2. Ita Rebuffus.

Sed tanquam certum respondeo: Non esse ipso iure, vel facto excommunicatos, sed solùm excommunicandos esse. Sic enim apertè colligitur ex cap. *statuimus* 16. *q.* 1. & ex Concil. Matisconensi 2. vbi statutum fuit, quod omnes cuiuscunque gradus, & conditionis sint, decimas integras soluant iis, quibus iure debentur, alioqui excommunicationi subijciantur. Et Concilium Trident. *sess.* 25. *c.* 12. *de reform.* eandem pœnam confirmat his verbis: *Qui decimas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur. Nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur.* Sic Concil. & sic omnes Doctores. Legantur Nauar. *cap.* 21. *n.* 31. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 9. Fagundez *lib.* 3. *in* 5. *præc. Eccles. cap.* 6. *n.* 3. Barbosa *in collectan. Concil. Trid. loc. cit. & lib.* 3. *de iure vniuers. c.* 16. §. 4. *in cap Ad hoc, de decimis, n.* 4. *& cap. In aliquibus, eod. tit. n.* 3. & alij quos ipse citat.

QVÆSTIO XXXVI.

An antequam is qui non soluit decimas, excommunicetur, præmitti debeat admonitio?

REspondeo tanquam certum, præmitti debere: Tum, quia sic habetur in *cap. Peruenit, de decimis*. Tum etiam, quia excommunicationis sententia non fertur ob delictum tantummodo, nisi contumacia præcesserit. Sic Azor. 1. *p. lib.* 7. *c.* 35. (non 44. vt offendes apud Barbosam) *q.* 17. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 37. Barbosa *in collect. Concil. sess.* 25. *c.* 12. *n.* 5. *& in cap. Ad hoc, de decimis, n.* 4. *& in cap. In aliquibus, eod. tit. n.* 3. Moneta *de decimis, c.* 8. *n.* 69. Ricius in Neapol. *decis.* 195. *n.* 6. *part.* 4. & communis.

QVÆSTIO XXXVII.

An remissio decimæ facta ab eo cui debetur, sufficiat, vt quis ab excommunicatione liberetur, & vt ab illa possit absolui?

REspondeo: Sufficere, quia certum est, quod ab onere restituendi liberat condonatio, ac remissio creditoris, modò condonari possit, & condonatio sit libera: ergo si ille cui debetur decima, liberè remittit, & condonat, vt potest (vt infrà dicemus) benè poterit debitor ab excommunicatione liberari, aut ab illa (si incurrit iam) absolui. Sic Gloss. *in cap. Peccatum, de regul. iur. in* 6. *verb. Restitutio.* Nauar. *c.* 21. *n.* 32. quos refert, & videtur sequi Azor. *lib.* 7. *cit. c.* 37. *q.* 9. Fagundez *lib.* 3. *de* 5 *præcept. Eccl. c.* 6. *n.* 4. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 14. *n.* 1. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 8. *num.* 19. Barbosa *lib.* 3. *de iure vniuerse, cap.* 26. §. 4. *num.* 16.

QVÆSTIO XXXVIII.

An qui suâ culpâ non soluit Decimas, sed tamen quando ad confessionem accedit est impotens ad restituendum, possit ab excommunicatione incursa absolui.

NEgat ex parte Nauarra *lib.* 4. *de restitut. dub.* 13. *n.* 67. docens nullo modo posse absolui, nisi casu quo ille ratione impotentiæ esset absque culpa excommunicatus.

Sed tanquam certum respondeo: Posse absolui, quia licèt Tridentinum expressè dicat, quod: *Detrahentes decimas excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione sequuta absoluantur*, nihilominus tamen potest absolui, qui est impotens ad restituendum. Quia Concilium non prohibet absolui, nisi eum, qui pro tunc tenetur restituere, quique peccat non restituendo: at qui accedit ad confessionem eum impotentia ad restituendum, nec tenetur restituere, nec peccat non restituendo, cùm sit ad hoc impotens: ergo potest absolui ab excommunicatione quomodolibet incursa. Sic Nauarrus *in Man. cap.* 17. *num.* 59. quem citat, & sequitur Molina *tom.* 3. *de iust. disp.* 756. *num.* 4. *vers. His relatis.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 28. *num.* 1. Rodriguez *tom.* 1. *sum. cap.* 87. *num.* 8. Quos omnes refert, & sequitur Sanchez *tom.* 1. *sum. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 19. Bonac. *q.* 5. *de precept. Eccles. punct.* 7. *n.* 1. Valerus *de differ. inter vtrumque forum, verb. Absolutio, differ.* 5. *n.* 5. Barbosa *in Collect. Concilij, loc. cit. num.* 7. *& in cap. Ad hoc, de decim. num.* 4. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 9.

QVÆSTIO XXXIX.

An sufficiat dare aliquid pro decima, vt quis ab excommunicatione fit immunis?

AFfirmativam sententiam tenuisse aliquos Theologos, & inter illos Pett. Lombardum, refert Glossa

Glossa *in c. 1. de decim. in 6. verb. Decimarum*, & ex illa Graffiis *2. p. decis. aurear. l. 27. n. 17.* Qui quidem existimarunt, sufficere pro adimpletione huius præcepti dare aliquam partem pro decima, & nomine decimæ, v. g. octogesimam, vel centesimam partem fructuum. Sic refert Glossa sententiam horum Doctorum tacitis nominibus, præter Magistrum sententiarum, quem refert, sed non locum vbi id docent. Sed quidquid de hoc fuerit,

Respondeo tanquam verissimum: Non sufficere, vt quis ab excommunicatione sit immunis, dare aliquam partem pro decima, sed debere dari illam integram omnino, hoc est, decimam partem fructuum pecudum, &c. Quia præceptum Ecclesiæ de solvendis decimis, est de integrè illis solvendis, vt definitur *in cap. In aliquibus, de Decim.* & in Trident. *sess. 25. c. 12.* & sic qui integrè non soluit, compellitur ad integrè solvendum per excommunicationem: ergo non sufficit ad excommunicationem fugiendam soluere aliquam partem pro decima, aut nomine decimæ, sed necessariò requiritur, vt integrè solvatur. Sic Glossa, & Graffius *loc. cit.* & omnes Canonistæ, necnon & Theologi. Quod tamen intelligunt, seclusa contraria consuetudine approbata, vt infrà dicemus.

QVÆSTIO XL.

An qui non solvit, aut restituit decimas, debeat etiam Ecclesiastica sepultura priuari?

RESpondeo: Etiam debere priuari, quia sic habetur *in cap. Prohibemus, de decim.* per hæc verba: Prohibemus, ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Ecclesiæ non reddiderit, Christiana sepultura priuetur. Sic textus, & sic Glossa, vbi Barbosa *lib. 3. de iure vniuersi, c. 16. §. 4. n. 19.* (non 18. vt citat Trullench) *& in cap. Prohibemus, tit. n. 6.* Trullench *c. 3. cit. dub. 11. n. 19.* Rebuff. *de decim. q. vlt. n. 16.* Moneta *c. 8. n. 74.* Andr. Hispan. *in regul. decimar. q. 2. n. 8.* Iul. Lavor. *variar. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 12. n. 48.* & Spino *in specul. testam. glossa 2. princip. n. 20.* & alij.

QVÆSTIO XLI.

An excommunicentur Religiosi, qui decimas ad ipsos non pertinentes modo aliquo occupant, & vsurpant?

RESpondeo affirmativè: Nam expresse in Clementina *1. de decimis*, excommunicantur omnes, ac quicunque Religiosi, qui decimas Ecclesiis debitas sine iusto titulo sibi vsurpant, vel prohibent Ecclesiis decimas solui. Et rursus in Clement. *Cupientes, de pœnis*, excommunicantur etiam Religiosi, qui suis sermonibus auditores suos avertunt, aut retrahunt à solutione decimarum: Deinde suspenduntur Religiosi, qui audiendo confessiones nullos injiciunt scrupulos pœnitentibus circa solutionem decimarum. Sic Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 29. n. 8. & tom. 5. de cens. disp. 23. sect. 5. n. 3. & 36.* Bonac. *punct. 7. cit.* Azor, & Fagund. *loc. cit.* Barbosa *loc. cit. §. 4. à n. 20.* Trullench *lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 8. n. 8.* Bassæus *verb. Decima, n. vlt.* Tolet. *lib. 6. c. 20. n. 5.* vbi notat, quod hæc excommunicatio lata in d. Clem. *Cupientes*, non fit contra omnes Concionatores, sed contra solos Religiosos, & quod ipso facto incurratur, non tamen sit Papæ reseruata.

DISPVTATIO III.

De decimis Personalibus, & de quibus rebus sint Ecclesiæ solvendæ.

QVÆSTIO PRIMA.

An de iure Canonico solvenda sit Ecclesiæ omnis decima, Personalis, videlicet Prædialis, & Mixta?

NEGANDVM ex dictis videtur, quia in lege veteri nullo modo solvebantur decimæ personales, vt suprà *disp. 1. q. 11.* est habitum: ergo nec modò debent solui ex præcepto Ecclesiæ, cùm hoc instar præcepti veteris legis datum sit, vt suprà diximus.

Sed tanquam certum respondeo: Quod attento iure Canonico solvenda sit Ecclesiæ omnis decima, nempe Personalis, Prædialis, & Mixta. Quia sic habetur expressè *in cap. Non est, cap. Ex transmissa, & cap. Pastoralis, de decimis*, & alibi: ergo ex præcepto Ecclesiæ de omnibus rebus, quæ nobis divino munere proueniũt, soluenda est Ecclesiæ decima. Et meritò hoc præceptum tam generale impositum fuit ab Ecclesia, quia non est maior ratio de vno, quàm de alio, cùm de omnibus honorandus sit Deus, & in omnibus recognoscendus largitor. Notanter tamen diximus *de iure Canonico*, quia consuetudine introducta, multis in locis non soluuntur personales, sed solummodo Prædiales, & Mixtæ. Sic docent omnes Doctores. Legantur S. Thom. *2. 2. q. 87. art. 2.* Nauar. *cap. 21. n. 29.* Sot. *de iust. q. 4. art. 2.* Abulens. *in c. 23. Matth. q. 147. & 151.* Azor. *tom. 1. lib. 7. c. 35. q. 9.* (non 34. vt inuenies apud Bassæum) Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 31.* Bonac. *q. 5. de prec. Ecclesi. punct. 3. n. 2.* Fagundez *lib. 1. de 5. prec. Eccles. c. 2. n. 1.* Bassæus *v. Decima, n. 4.* Vasquez *tom. opusc. tract. de benef. c. 1. dub. 6.* Layman *lib. 4. tract. 6. cap. 4. n. 1.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 2. n. 1.* Castro Palao *tom. 2. tract. 10. punct. 6. per totum*, & omnes communiter.

Ad rationem dubitandi dicendum est, quod licèt olim in veteri Testamento non soluerentur decimæ personales, quia de illis non erat præceptum, tunc autem non sic, quia nunc cadunt sub præcepto Ecclesiastico, & iure Canonico, vt patet ex capitibus allegatis suprà. Nam sicut potuit Ecclesia constituere præceptum de decimis prædialibus, ad quas iam non manebat obligatio de iure diuino, vt habitum est suprà: ita potuit de nouo statuere præceptum de decimis personalibus, quas facilius est solui, quàm prædiales. Causa autem cur Ecclesia id statuit, mox patebit.

QVÆSTIO II.

Cur in lege veteri solùm prædiales, & mixtæ soluebantur decimæ; nunc verò in lege gratiæ etiam personales?

RESpondeo: Ideò esse, quia olim in lege veteri omnes homines habebant suos agros, prædia, ac terras, quas in diuisione terræ promissionis acceperant, vnde decimas soluere possent, & ideò non erat necesse ab eis exigere decimas personales: at in lege

noua

nova gratiæ, vbi noo solùm familiæ multæ, sed etiam Vrbes, & Reipublicæ quædam agris eatent, vt Veneta, Geouensis, & similes, necessum fuit decimas persooales imperare, alioqui plerique nihil contribuissent, & vbi nulla sunt prædia rustica, Clerus sustentari non potuisset. Sic Lessius *lib. 2. de inst. c. 39. dubit. 3. n. 13.* & ex illo Faguod. *o. 2. cit. n. 4.* lege alias rationes apud Abulens. *in cap. 23. Matth. quæst. 17.* & apud Raphaëlem de la Torre *in 2. 2. quæst. 87. art. 3. disp. 5. num. 50.*

QVÆSTIO III.

An decimæ personales solvendæ sint, attento iure communi, ex omnibus lucris iustè acquisitis?

RESpondeo: Tanquam certum, solvendas esse ex omoibus luctis iustè acquisitis, stando iuri communi. *Primò*, quia non est maior ratio de vno lucro quàm de alio. *Secundò*, quia sic præcipitur in iuribus suprà citatis, præcipuè *in cap. Ex transmissa, de Decimis*, vbi Cœlestinus sic ait: *Fidelis homo de omnibus, quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur.* Sic ibi. Et sic omnes Doctores, vt testatur Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 31. n. 2.* Filliue. ex ipso *tract. 27. c. 10. n. 215.* & alij. Quamvis nonnullæ difficultates circa hanc geoeralem doctrinam ab ipsis proponantur. Vnde ipsos sequendo sit

QVÆSTIO IV.

An vi iuris Canonici debeatur decima de bonis immobilibus, quæ per donationem, vel per testamentum, vel hæreditariam successionem comparantur?

AFfirmare Sylvestrum *verb. Decima*, cum Hostiensi, & aliis, dicunt Suarez, Rephaël de la Torre, & Fagondex vbi infrà. Sed non dicunt omninò benè. Nam in primis Sylvester non citat pro se Hostiensem, sed Hugonem. Deinde quamvis dicat partem affirmantem videri probabiliorem, tandem tamen standum esse consuetudini resolvit. Ait enim sic: Dico secundò, quod de donatis, legatis, & successione acqoisitis secundùm Albert. solvenda non sunt, sed de bis tantùm, quæ quis naturaliter, vel de suis operibus acquisiuit. Probabilius tamen secundum Verue. videtur notasse Hug. 16. *q. 1.* decimæ, quod legatarius, & donatarius tenetur decimare legatum, & donatum, licèt decimatum fuerit à legatore, vel donatore. Non autem ad hoc tenetur filius patri succedens in re à patre decimata, cùm omnia patris quodammodo ad ipsum pertineant, hæres tamen extraneus ad hoc tenetur. Quia tamen Innoc. non videtur multùm vnam harum opinioonm alteri præferre, standum in hoc putarem interpreti legum coosuetudini, *ff. de legib. l. si de interpretatione.* Hucvsque Sylvest. *q. 6. n. 12.* Ex cuius verbis constat, quod notauimus aduersum citantes illum absoluè pro hac parte. Citare meliùs possent pro ea Almain, & Ioan. Vincentium, asserentes qood debeatur decima de omnibus provenientibus ex titulo lucratiuo, maximè si coi prouenient, non sit hæres. Quos pro hac parte citat Abuleos. *in cap. 23. Matth. q. 559.*

Fundamentum horum Doctorum est, quia ex vi iuris, de omni lucro acquisito debentur decimæ, vt constat ex *cap. Ex transmissa*, nuper adducto: at sic est, quod ea quæ per legationem, donationem, testamentum, aut successionem acquiruntur, licitè titulo lucratiuo acqoiruntur: ergo.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non deberi decimas ex præfatis rebus, adhuc ex vi iuris Canonici: quia probabilius longè est, quod decimæ de rebus immobilibus per legationem, donationem, aut successionem acquisitis nullo iure debeantur. Nam in primis non debentur iure diuino veteris legis, tum quia nullum ius de iis rebus extitit, cùm ibi noo iuberet Deus dari decimas, oisi de fructibus, & noo de possessionibus. Tum etiam, quia dato quod extitisset, iam cessauit, vt suprà est habitum. Deinde neque debentur de consuetudine approbata, quia in nullo loco est consuetum de talibus decimas dare. Nec tandem debentur de iure humano, quia nullum datur: nam *cap. Ex transmissa*, quod nobis contrarij opponunt, intelligendum est sic, quod scilicet fidelis homo teneatur decimas soluere de omnibus quæ acquirontur manibus, aliquo labore, vel negotio, non de rebus quæ titulo alio gratuito acquiruntur. Ex quo patet ad fundamentum oppositæ sententiæ. Sic Innoc. Beroard. Hostiens. Ioan. Andras, Henric. & Glossa, quos refert, & sequitur Abulens. *in cap. 3. Matth. q. 159.* Rebuff. *tract. de decim. q. 8. n. vlt.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 31. n. 6. & 7.* Fillinc. *tract. 27. part. 2. c. 10. q. 2. n. 217.* qui & citat Valentiam *tom. 3. disp. 6. quæst. 5. part. 3.* & Sylvest. (Sed ex his, an benè citet Sylvestrum, collige ex dictis.) Fagundez *lib. 1. de 5. præc. Eccles. c. 2. n. 7. 8. & 12.* Palao *2. part. 1. tract. 10. disp. vnic. punct. 6. n. 2.* Azor *tom. 2. lib. 7. c. 35.* (non 25. vt inueoi citatum apud Bonac.) *q. 8. & 11.* Bonac. *q. 5. de præcep. Eccles. punct. 3. n. 2.* Moneta *c. 4. n. 37.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 2. num. 2.* Barbosa *lib. 3. de iure vniuerso, cap. 36. §. 1. num. 28.* Bassæus *verb. Decima, num. 4.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. q. 87. art. 2. disp. 4. num. 2.*

QVÆSTIO V.

An saltem ex fructibus huiusmodi immobilium bonorum per donationem, legationem, &c. acquisitorum, debeantur decimæ?

REspondeo: Tanquam certum, deberi, quia tales fructus verè sunt subiecti decimationi. Sic Azor *q. 11. cit.* sic dicens: At non debetur decima, vt ait Glossa *in cap. Pastoralis, in verbo quasi de lucro, de decimis*, de bonis immobilibus, quamvis sint lucra: Sed ex fructibus huiusmodi bonorum, nimirum vel ex annuis pensionibus quibus locantur, vel ex fructibus qui ex ipsis quolibet anno colliguntur. Sic ille. Trullench, Barbosa *loc. cit.* Suarez *loc. cit. n. 10.* Raphaël de la Torre *loc. cit. n. 4.*

QVÆSTIO VI.

An ad minus debeatur decima ex vi iuris communis de bonis mobilibus, nempe vasis aureis, vel argenteis, vestibus, & similibus, quæ per donationem, legationem, aut successionem comparantur?

AFfirmant Glossa *in cap. Pastoralis, de Decimis.* Rebuff. *tract. de decimis, quæst. 8.* Azor *tom. 1. lib. 7. cap. 35. q. 8. & 11.* Fagundez *lib. 1. de 5. præcept. Eccles. cap. 2. num. 9.* & penes ipsos Sylvest. *verb. Decima, q. 6.*

Sed probabiliùs respondeo: Nec de his bonis decimam

decimam ex vi iuris deberi. Quia id ex nullo iure colligi satis potest, vt ex dictis *quæst.4.* liquet, & benè probat Suarez infrà: at sic est, quod non decet augere onera sine iure cogente: ergo. Sic Albericus apud Sylvestrum *loc.cit.* Panormitan. *in cap. Pastoralis, cit.* Innoc. *in cap. Non est, de Decimis*, Valentia *tom.3. disput.6. q.5. part. 3.* quos citat, & sequitur Suarez *cap.31. cit. n.6. & sequent.* Abulens. *in c.23. Matth. q.139.* Bonac. *punct.3. cit. n.2.* qui malè citat pro hac parte Azorium, Filliuc. *tractat. 27. cit. n.217.* Bassæos, Barbosa, Trullench *loc.cit.*

QVÆSTIO VII.

An ex rebus immobilibus in bello captis, debeantur ex vi iuris decimæ?

NEgant Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. cap.32. n.3. & 4.* (non 6. vt inuenies citatum apud Fagundez) vbi pro se citat Abulensem *in cap.23. Matth. q.159. in fine*, sed malè, vt infrà. Fagund. *lib.1. de 5. præc. Eccles. c.2. n.12.* & Filliuc. *tract.27. p.2. n.219.* & Glossa *in cap. Pastoralis, de decimis*. Quia ex rebus immobilibus non debentur decimæ, vt suprà habitum est.

Sed probabiliùs respondeo: Deberi ex vi iuris. Ita Abulens. loco citato pro se à Suario, vbi sic ait: Sed quid si aliquis acquirat immobilia, non ex titulo lucratiuo, sed ex labore, vt ex iusto bello, vel patrocinio, vel simili causa: an debeatur de illis decima. Et quantum ad hoc de rigore iuris non videtur dubium, quoniam soluenda est decima personalis, quia est ibi lucrum ex operatione, & tamen aliqui dicunt, quod adhuc de hoc immobili non est danda decima. Sic ille. Ex cuius verbis constat, non esse pro sententia Suarij, sed pro nostra, & etiam ad fundamentum contrarium. Licèt enim non debeantur decimæ ex rigore iuris ex rebus immobilibus per donationem, legationem, aut successionem acquisitis, eo quòd ibi sine manibus, aut labore comparentur, vt q.4. diximus, debentur tamen ex immobilibus in bello acquisitis. quia hìc manibus, labore, & industria comparantur. Et ideò hanc sententiam tenent, vltra Abulensem, Rebuff. *tract. de decimis, q.8. num.2.* Aodr. Hispan. *q.12.* Azor. *lib.7. cit. c.33. q.9.*

QVÆSTIO VIII.

An ex vi iuris ex rebus immobilibus datis pro mercede militiæ, vel advocationis, &c. debeantur decimæ?

NEgant aliqui apud Innoc. *in c. Non est, de decimis.* Sed tanquam quid probabiliùs respondeo: Deberi ex vi iuris, quia hæc verè acquiruntur labore, & industria humana: ergo ex vi iuris, ex immobilibus prædicto modo acquisitis decima est danda, vt constat ex dictis *q.4.* Si ergo aliquis pro mercede militiæ, vel aduocationis, vel pro alio opere suo recipiat ex pacto, vel sine pacto aliquod castrum, vel villam, vineam, vel aliam possessionem immobilem, debet dare decimam de dictis rebus immobilibus. Sic Abulens. *loc.cit. q.159. in fine.* Suarez *loc.cit. n.4.* Qui benè aduertit, quod in dicto casu non debeat necessariò dari decima in eadem specie, id est, in parte rei immobilis, sed sufficiat dare in æstimatione, & pretio, quia hoc est per se io tali lucro, aliud est per accidens. Filliuc. etiam *loc. cit. n.219.* Fagundez *de 5. Eccles. præc. lib.1. cap.2. n.10.* Castro Palao *tom.2. tract.10. punct.6. n.4.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An ex prædiis in bello iusto comparatis, debeantur ex rigore iuris decimæ?

REspondeo: Tanquam certum, deberi ex rigore iuris, quia sic colligitur *ex cap. Non est, de decimis*, ibi: *Denegatione de ipsa etiam militia, & venatione, & omnibus bonis.* Ex iure ergo debita est decima ex militia: at sic est, quod militia ita comprehendit luctum iustæ prædæ, sicut luctum stipendij, vt notant Cardin. & Abbat *in dicto cap. Non est*, & meritò, cùm præda in maximam partem lucri computetur. Vnde cùm obtineatur post partum victoria, maximè postulat gratiarum actionem, & recognitionem diuini beneficij. Ideoque Abraham de omnibus spoliis victoriæ decimas Melchisedecho obtulit. Genes. 14. & ad Hebr.7. ergo, &c. Legatur *cap. Decimas 16.q.7.* Sic Abulens. *in cap.23. Matth. q.168.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. cap.32. n.1. & 3.* Filliuc. *tract.27. part.2. c.10. n.219.* Fagundez *lib.1. de 5. precept. Eccles. c.2. n.12.* Moneta *de decim. cap.4. n.28.* Barbosa *in cap. Non est, cit. n.7.* Rebuff. *de decim. q.8. n.20.* & penes illum Cardinalis, & Panormitan. *in cap. Non est, de decimis.*

QVÆSTIO X.

An etiam ex vi iuris teneantur Milites, Doctores, & Lectores, Advocati, & Iudices, de stipendiis militiæ, salario lecturæ, & pecunia advocationis decimas solvere?

REspondeo: Tanquam certum ex vi iuris teneri, quia ex omnibus bonis, quæ actione nostra personali comparamus, debemus decimas reddere, vt nuper *ex cap. Non est*, vidimus: at sic est, quod stipendia, quæ pro militia Militibus, salarium pro lectura Lectoribus, & pecunia pro aduocatione Aduocatis dantur, sunt lucra, & bona actionibus personalibus acquisita: ergo de omnibus illis debentur ex vi iuris decimæ. Sic communiter omnes. Abulens. *q.168. cit. vers. de militia.* Suarez, & Filliuc. *loc. cit.* Fagundex *cap.2. cit. n.10.* Azor. *tom.1. lib.7. q.9.* Palao *punct.6. citato, num.4.* Rebuffus, Moneta, & Barbosa *loc. cit.*

QVÆSTIO XI.

An ex rebus, quæ ex ludo licito comparantur, debeantur de rigore iuris decimæ?

REspondeo: Tanquam certum, deberi ex rigore iuris, quia luctum ex iusto ludo prouenicns est verum, & iustum lucrum ex actione, & industria humana proveniens: at sic est, quod ex omni lucro licito ex industria hominis prouenicnte debetur decima, vt ex dictis constat: ergo. Sic Suarez *cap.32. cit. n.6.* Fagundez *n.10. cit.*

QVÆSTIO XII.

An ex vi iuris debeantur decimæ ex bonis per eleemosynam acquisitis?

REspondeo: Tanquam certum, non deberi ex vi iuris, quia in iure nec verbum vllum inuenitur in quo oppositum fundari possit. Nam licèt acquisita per eleemosynam sint bona quædam, licitéque comparata, vt per se constat, non tamen sunt comparata a nobis actione propria personali, cùm potiùs in nobis

nobis, & à nobis recipiatur) quod necessum erat, vt ex vi iuris ex prædicta bonis deberentur decimæ. Adde quod nullo modo erat conueniens aut decena pauperibus mendicantibus, seu ex eleemosynis viuentibus, tale, ac tam seuerum onus imponere. Sic Suarez *tom.1.de Relig.lib.1.c.31.n.9.* Vocans contrarium absurdum, Fagundez *lib.1. in 5.prec.Eccles. c.2. n.11.* Bonac.*q.5.cit. punct.3. n.2.*

QVÆSTIO XIII.

An de pecunia, mercede, aut salario, quæ datur famulis, & famulabus pro servitio, debeatur ex vi iuris decima?

Respondeo: Deberi ex vi iuris, quia decima debetur ex lucro industriæ, aut labore hominum quæsito: at tale est lucrum mercedis, aut pecuniæ datæ famulis, & famulabus pro seruitio: ergo. Sic ex *cap. Ad Apostolica, cap. Pastoralis*, & ex Glossa ibidem docet Nauar. *cap.21. n.30.* Abulens. *in cap.23. Matth.q.168. vers.de seruitio.* Fagundez *loc.cit. n.10.* Vasquez *tom.opusc. tract.de benef. c.2. dub.6.* Rodriguez *1.p. sum. cap.mihi 87. num.1.*

QVÆSTIO XIV.

An ex vi iuris sint de piscatione decima danda?

Respondeo: Dandas esse ex vi iuris, quia ex vi iuris debentur decimæ ex fructibus, aut prouentibus, qui ex industria, & labore hominum proueniunt: at tales sunt fructus, qui ex piscatione proueniunt: ergo. Sic Abulens. *in cap.23. Matth. q.160.* qui id probat *ex cap. Peruenit, de decimis*, & *ex cap. Pastoralis, eod. tit.* Azor. *tom.1. lib.6. cap.35. quæst.9.* & Barbosa *in cap. Peruenit, cit. n.4.* vbi sic ait: De piscariis decimæ præstari debent. Cabed. *Lusitan. decis.54. n.7. part.2.* Rebuff. *dict. q.8. n.10.* Moneta *d. c.4. n.20.* resoluentes decimam soluendam esse illi Ecclesiæ vbi stagnum est. Et quod de piscibus solvi debeat decima, censuit Rota *in Vlysbonensi decimarum piscium, 23. Ianuarij 1568.* coram Oradino. Et Abulens. *in Matth.c.23.q.160.* vult de piscatione, quæ fit in flumine publico, siue priuato, absque solutione pensionis soluendas esse decimas de lucro piscationis; de piscatione verò, quæ fit in stagno, vel flumine, aut alio loco, propter quam soluitur pensio, soluendam esse decimam de prouentibus, per *text. in præsenti.* Sic Barbosa.

QVÆSTIO XV.

An ex rigore iuris debeatur decima de venatione?

Respondeo: Tanquam certum, deberi; quia sic habetur *in cap Non est, de decimis*, ibi; *De militia, & venatione, & de omnibus bonis decima sunt Ministris Ecclesiæ tribuenda.* Sic Abulens. *in cap. 23. Matth. q.162.* Azor *q.9. cit.* Rebuff. *q.8. de decim. n.15.* & penes ipsum Abbas, & Innocent. *in dicto cap.Non est*, Moneta *c.4. de decim. n.19.* & Barbosa *in dicto cap.Non est, n.8.* & omnes.

QVÆSTIO XVI.

An ex iure debeatur ex aucupio decima?

Respondeo: Etiam deberi, quia ex iure debetur decima de omni lucro licito actione humana acquisito. Sic Azor. *1.part. lib.7.c.35.q.9.cit.* per hæc verba: Item ex aucupio exsoluitur decima. Nam etsi expressè nihil sit iure Canonico statutum, Iurisconsultus tamen *in l.Item si fundi, §. Sed si insula, ff. de vsufructu*, dicit: Aucupiorum vsumfructum, sicut piscationem, esse fructuarij. Ergo si ex aucupio fructus proueniunt, decima debetur. Sic Azor, & infrà sic dicit: Sciendum autem est, si pisces, vel volucrea, vel feræ capiantur, decimam deberi personalem, quia sunt fructus qui ex industria, & labore personæ proueniunt; at verò si in loco certo includuntur eius causâ, non voluptatis, Prædialis, siue Mixta decima debetur, quia est fructus ex nostris animalibus prouenientis. Sic ille. Moneta, & Barbosa *loc.cit.* & communis. Et meritò, quia aucupium est venatio quædam: at sic est, quod ex venatione de iure soluenda est decima: ergo & de aucupio. Vnde non ita benè dixit Azorius, nihil esse in iure de aucupio statutum.

QVÆSTIO XVII.

An ex vi iuris debeantur decimæ personales ex rebus illicitè, iniustè, & cum obligatione restituendi acquisitis?

Respondeo: Tanquam certum, non deberi, quia solùm ex verè, & iustè acquisitis industriâ hominum debentur decimæ, vt clarè colligitur *ex cap. Ex transmissa, de decimis*, ibi; *De licitè acquisitis*: ergo non ex rebus illicitè, & iniustè acquisitis, & quæ obnoxiæ sunt restitutioni. Sic omnes Doctores cum D.Thom.*2.2. q.87. art.2.* Canonistæ *tit. de decimis*, & Summistæ *eod. verb.* Vnde ex rebus mobilibus furto, vel rapina, aut ex vsuris habitis, vel ex spoliis iniustis, & iniquis, & denique ex omnibus illis rebus mobilibus, ex quibus lucrans dominium non acquirit, non debentur decimæ, nec Ecclesiæ illas accipere licitè possunt. Sic D.Thom. *loc.cit.* Sylvest. *verb. Decima, num.12. dicta 3.* Armilla *num.5.* Lublinus *num. 11.* Abulens. *in cap. 23. Matth. q.169.* Suarius *lib.1.de relig. c.23.num.7.* Azor. *tom.1. lib.7. cap.34. q.13.* & penes illum Innocent. & Hostiens. Bonac. *q.5. de prec. Eccles. punct.3. num.2.* Fillius. *tract.27. cap.10 quæst.4. num. 221.* Fagundez *lib.1. de 5.precept. Eccles. cap.2. à num. 13.* Castro Palao *tom. 2. tract.10. punct.6. num.5.* Lessius *de iust. lib.2.cap.39. dub.3. num.13.* & alij.

QVÆSTIO XVIII.

An saltem debeantur ex iure decimæ ex rebus, vt ex meretricatu, ex histrionatu, ex occisione, & ex similibus turpiter, & illicitè acquisitis, quæ tamen non sunt obnoxiæ restitutioni?

Negatiuam sententiam absolutè tenere Azorium, Reginaldum, & alios communiter, ait Bonac. *num.2. cit.* Sed certè id non absolutè docent ij Authores, loquendo præcipuè de quæstu meretricio, vt statim videbimus. Vnde

Respondeo: Dicendum, deberi decimas Ecclesiæ ex rebus prædictis, præcipuè ex meretricatu acquisitis,

sitis, dummodò non sint obnoxiæ restitutioni (secus si obnoxiæ restitutioni sint) quia prædicta bona sunt verè accipientium, & non sunt restituenda: ergo comprehenduntur sub generali regula: ergo debentur decimæ ex illis, & ideò Ecclesia illas accipere potest, nisi aliàs alioqui detur scandalum, eo quòd illas accipiendo, eorum peccatum approbare videatur. Hoc, & non aliud docet Azor *lib.7.cit.q.13.* (non 3. vt invenies apud Bonac.) per hæc verba: Sed Decima personalis non debetur ex iis, quæ sunt domino restituenda. Ex cæteris verò, si fuerint lucra ex peccato notorio parta, vt ex meretricio quæstu, Ecclesia decimam non recipit, quamvis ipsi qui acquirunt, debeant; à quibus per pœnitentiam vetam conversis, potest Ecclesia recipere decimas præter missas. Si lucrati fuerint ex peccato occulto, quamvis noto Parocho, sive Prælato, Ecclesia recipere potest decimas. Hæc omnia Silvest. *verb. Decima, q.6.* patent ex Hostiensi, Innocentio, & partim ex S Thom. *2.2. q.87. art.1. ad 2.* Hucusque Azor. Quibus verbis constat, nil aliud docere, quàm Sylvester ex S.Thoma docet: ac proinde idemmet, quod ipse Bonacina, cùm hos Authores pro se afferat. Sic etiam latè, & optimè eximius in Sanctitate, & doctrina Abulens. *q. 169. cit.* Suarez *c.32. cit. n.9. & 10.* Filliuc. Bonac. Fagundez *loc. cit.* Lublinus *verb. Decima, n.18.* Sic comprehendens omnia, quæ in titulo quæstionis veniunt, dicens: Quando vsurarij, meretrices, histriones, & his similes volunt decimam dare de bonis, quæ sunt obnoxia restitutioni, aut quæ ex notorio peccato, & turpi quæstu venerunt, non debet Ecclesia recipere, ne videatur peccatum approbare. Si verò non sint obnoxia, & ipsi desiderant ad pœnitentiam reuecti, tunc poterit Eccl. sine exigere novas, & repetere neglectas. Sylvest. *t.p. tit. Decima, n.12.* Sic Lublinus, & sic etiam Reginald. *loc. cit. num. 85.* Castro Palao *tom.2. tract. 10. pu. 6. n.5.* & penes ipsum D.Thom. *2.2. q.87. art.2. ad 1.* Valentia *disp 6. q.5. punct.3. in fine.* Et Rebuff. *de decim. q.5. n. mihi 17. pag.15.* Barbosa *in cap. Ex transmissa, n.5.* Moneta, Tyndar, Petr. Perez, Spino, & alij.

QVÆSTIO XIX.

An non solùm ex iure communi, vt vidimus, sed ex vsu, & consuetudine debeantur modò decimæ personales?

Respondeo: Quod regulariter loquendo, non debeantur modò decimæ personales, quæ hactenus à nobis explicatæ sunt, quia quamvis jure communi debeantur, consuetudine tamen, & vsu, tacitaque condonatione Ecclesiæ non solvuntur communiter. Sic communiter DD. Azor *loc. cit.* sic ait: Etenim decima personalis in desuetudinē jam abiit. Palao *tract. 10. cit. punct. 6. n.10.* testificat decimas personales nullibi ferè esse in vsu. Fagundez *c.a. cit. n.3.* absolutè affirmans has personales decimas nullibi solvi, & eodem modò id confirmant omnes Authores, excepto doctissimo Navarro, qui excipit decimas personales provenientes ex servitio, seu salario famulorum, quæ (inquit) in aliquibus partibus Hispaniæ Ecclesiis solvuntur. Sic enim ait prædictos Doctor. Sequitur secundò idem dicendum de personalibus, quod de aliis, videlicet qood non debeantur vbi est consuetudo legitimè præscripta non solvendi eas, qualis est ferè nostra ætate in toto orbe Christiano, excepto salario famulorum, & famularum aliquarum regionum Hispaniæ. Sic ille *c.21. n.31.* & ex illo Rodrig. *1. p. sum. c.87. n.1.* Guttier. *R.P. Leand. in V. Præcept. Eccles.*

Canon. lib.2. c.21. n.34. & Rota *in Placentina decimarum de Truxillo, 15. Novemb. 1621.* Quorum exceptio haud multum placet Vasquio *tom. opusc. tract. de benef. c.1. dub.7.* vt denotat per hæc verba: Sed consuetudine ferè vbique est obtentum, vt ferè nullæ personales solvantur. Verum est, in aliquibus Hispaniæ populis famulos agricolarum decimas solvere, non tantùm de frugibus, sed etiam de mercede, quam labore suo obtinent, quod rigidum videtur, cùm tamen negotiatores mercatores nimium divites, nihil ex sua industria soluant: sed tamen semper est standum consuetudini. Sic Vasquez. Et sic etiam Suarez cum aliis *lib.1. cit. cap.21. à n.1.* Valentia *disp 6. q.5. punct.3. in fine.* Sà *verb. Decima, n.1.* & alij.

QVÆSTIO XX.

An decimæ personales solvendæ sint ex lucro, nihil ex illo priùs pro expensis deducendo?

Affirmandum videtur *ex cap. Non est, de decimis,* vbi apertè habetur: *Decimas esse solvendas de vino, agro, fructibus, & negotiatione, militia, & venatione,* & subjungitur: *Præcipimus, quatenus antequam deducatis vllas de bonis prædictis expensas, decimas cum integritate persolvatis:* ergo hoc præceptum tam de decimis prædialibus, quàm de personalibus clarè datur: ergo sicut decimæ prædiales solvuntur de fructibus, non deductis expensis: ita & decimæ personales, non deductis de lucro expensis, debent solvi.

Sed tanquam certum apud omnes respondeo Non esse solvendas ante deductionem expensarum, sed posteà, quia sic habetur expressè *in cap. Pastoralis, de decimis,* vbi dicitur: *In negotiatione concessum esse, vt possint expensæ deduci priusquam decimæ solvantur ex lucro.* Sic ibi. Et quamvis hic textus solùm loquatur de negotiatione, tamen Doctores communiter (quidquid velit Abulens. *q.205 oppositum*) id extendunt ad omnes alias decimas personales, vt sunt venatio, piscatio, merces, & aliæ similes, de quibus hucusque egimus. Et ratio est, quia decimæ personales præcipiuntur solui solùm de lucro acquisito: at sic est, quòd lucrum solùm est id, quod supereſt, deductis expensis, vt constat ex ipsamet appellatione lucri: ergo.

Ex hac ratione constat differentiam esse satis claram inter decimas prædiales, ac personales: ideoque quamvis illæ solvendæ sint ex vi dicti præcepti ante deductionem expensarum, non verò istæ. Vnde illa verba, *Antequam deducatis,* quæ facere satis videntur pro opposito, restringenda sunt ad decimas prædiales, ne jura sint contraria. Sic Glossa *in cap. Non est,* & *cap. Pastoralis,* & ibi Innocent. Hostiens. Anton. & Abbas, Rebuff. *tract. de decim. q.11. n.4. & 6.* quos refert, ac sequitur Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. c.33. n.2.* Albert. Bald. & Ang. *in l. si à Domino, §. vlt. ff. de pet. her.* Tiraquel. *de retractu lignagier, §.15. glossa 1. n.14.* Bertrand. *tom.3. p.2. consil.247. n.1.* Barbosa *in cap. Pastoralis, cit.* Filliuc. *tract. 27. c.10. q.5. n.225.* Fagundez *lib.1. de 5. præc. Eccles. cap.2. n.18. & 20.* Castro Palao *tom.2. tract.10. punct.6. n.7.*

QVÆSTIO XXI.

Quid sit in his expensis computandum?

Respondeo, quod loquendo de *Negotiatione,* computandæ sunt expensæ factæ in mercibus emendis, quærendis, & vendendis, & in faciendo tem

meliorem, & etiam quæ data sunt mediatoribus, & similibus. Sic Rebuff. Palao, Fagundez, Barbosa, Suarez, & Filliuc. *loc.cit.*

Loquendo verò *de piscatione, & venatione*, deducendæ sunt expensæ, & pecuniæ factæ in emendis, & reficiendis retibus, & aliis ad piscationem, & venationem destinatis. Sic Fagundez *loc.cit. n.20.*

Loquendo tandem *de militia, lectura, & advocatione*, deducendæ sunt priùs pecuniæ, & expensæ factæ in emendis necessariis ad officia hæc aptè exercenda, veluti militaria instrumenta ad militiam, libri ad lecturam, & advocationem, &c. Sicque dicendum de aliis rebus, de quibus decimæ solvuntur personales. Legatur Barbosa *in cap. Pastoralis, de decimis.*

QVÆSTIO XXII.

An etiam deduci debeant expensæ, quas negotiator, miles, lector, advocatus, venator, &c. faciunt in victu, & vestitu suarum personarum, & servorum?

Affirmandum videtur, quia hæc omnia verè sunt necessaria ad præstandum officium, laborem, & opus ex quo lucrum reportandum est: ergo negotiator, miles, lector, &c. non tenebuntur ad solvendas decimas personales ex toto lucro, stipendio, & salario, sed ex solo residuo, post suorum convenientem victum, & vestitum. Huic affirmativæ parti, tanquam probabili inclinatur Castro Palao *tract.* 10. *cit. punct.6. num* 8.

Sed cum distinctione respondeo: Dicendum, quod aut sumptus, & expensæ, quæ fiunt in alenda persona, & familia nascuntur ex ipso ministerio, negotiatione, militia, &c. & sunt ita necessarij, vt sine dictis sumptibus, & expensis tale ministerium, aut negotiatio, aut militia, &c. commodè exerceri non possit, & tunc revera deducendi sunt sumptus, & expensæ factæ in victu, & vestitu, aut non nascuntur ex ipso ministerio, officio, vel arte, sed aliàs per se sunt necessariæ ad sustentationem dictarum personarum, & tunc non sunt deducendæ, quia hæ revera non sunt expensæ, quæ propter lucrum faciendum fiunt. Sic Suarez *lib.1. cit. c.33. n.6.* Filliuc. *tract.* 27. *c.* 10. *n.*225. Fagundez *lib.* 1. *in 5. præc. Eccles. c.2. n.*20.

QVÆSTIO XXIII.

An decimæ personales sint solvendæ ex vi iuris communis, propriæ Parochiæ, in qua quis eodem iure tenetur audire Missam, & Sacramenta suscipere?

Respondeo: Affirmativè. *Primò*, quia sic habetur expressè *in cap. Ad Apostolicæ, de decimis*, & *in cap. Significasti, de Parochiis*, & alibi. *Secundò*, quia decimæ personales dantur in sustentationem eorum, qui nobis spiritualia ministrant: at sic est, quod ad hoc tenentur Parochi ex officio: ergo illorum Ecclesiis debent solvi. Sic omnes Canonistæ *in cap. citatis.* D.Thom. 2.2. *q.*87. *art.3. ad* 2. & ibi omnes Theologi. Legantur Abulens. *in cap.23. Matth. q* 196. Nauar. *lib.3. consil.* 1. *de decimis.* Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*1. *c.*21. *n.*1. & 2. Fagundez *lib.* 1. *de 5. præcept. Eccles. cap.3. à n.*1. Bonac. *q.5. de præcep. Eccles. punct.3. n.*1. Qui ob rationem dictam docet, scholarem in studio commorantem, debere decimas personales solvere Parochiæ studij. Quod antea idem docuerunt Federicus de Senis *consil.*253. & Tuschus *tom.*2. *concl.*67. *num.*1. quos ipse citat. Castro Palao *tom.*2. *tract.* 10. *disp. vnica. punct.6. n.9.* & Barbosa *in cap. Ad Apostolicæ, cit. n.*1. & 2. & penes ipsum Abbas, Innocent. Collect. Zabarell. Imola. Anania, Hostiens. Anchar. Rebuff. Moneta, Guttier. & alij Canonistæ.

QVÆSTIO XXIV.

An si quis habeat duo domicilia in diversis Parochiis, debeantur decimæ personales vtrisque?

Affirmat absolutè Bonac. *loc. cit.* per hæc ferè verba: Qui in duabus Ecclesiis Sacramenta percipit, debet decimas personales diuidere pro rata temporis. Ita Rebuff. *de decim. q.6. n.* 2. Moneta *c.*17. *n.*18. Ita ille.

Sed clariùs respondeo: Quod debeantur vtrisque Parochiis æqualiter, casu quo quis in illis æqualia habeat duo domicilia, ita vt in æstate in vno, & hyeme in alio resideat: at verò si vnum domicilium habeat principale, & aliud accessorium, tunc Ecclesiæ, vbi est principale, debentur decimæ personales. Sic ex Rebuffo *loc.cit.* Suarez *c.*21. *cit. n.*2. Fagundez *loc. cit. n.5.* & penes illum Sotus *lib.9. de iust. q.4. art.3.* Rodriguez *c.*87. *concl.* 2. & Sà *verb. Decima, n.4.* & 8. Barbosa *in cap. Ad Apostolicæ, de decim. n.2.* Castro Palao *n.9. cit.* sic dicens: Si verò plura domicilia, vnum sit principale, aliud quasi accessorium, solvet decimam illi Parochiæ, in qua habet principale domicilium. Quapropter semper attendi debet domicilium principale, etiamsi Parochianus toto ferè anno extra Parochiam laboret, & de facto suscipiat Sacramenta, quia illud est per accidens. Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An qui habet domicilium in vna Parochia, sed possessiones in alia, debeat solvere decimas personales Ecclesiæ, vbi habet domicilium?

Respondeo: Affirmatiuè, quia in Ecclesia vbi habet domicilium, recipit Sacramenta: non in alia, vbi habet possessiones: ergo. Sic Suarez *n.2. cit.* & Fagundez *c.3. cit. n.2.* Qui idem dicunt dicendum de illo, qui non mutat domicilium, est tamen extra suam Parochiam per magnam anni partem laborando, negotiando, &c. quod scilicet tunc teneatur solvere decimas personales Ecclesiæ, vbi habet domicilium, quia ibi per se recipere tenetur Sacramenta, licèt per accidens contingat alibi ea recipere. Quod optimè antea docuit Doctiss. Nauar. *consil. mihi* 1. *de decimis, n.5.* Suarez, & Fagund. *consil.* 2. *n.3.* Basilius *de Matrim. lib.5. cap.*13. §.3. *num.*19. Barbosa *loc.cit.* & alij.

QVÆSTIO XXVI.

An qui in Ecclesiis Religiosorum Sacramenta recipit, debeat illis, an potiùs Parocho decimas personales solvere?

Respondeo: Tanquam certum, debere potiùs Parocho, quia huic incumbit onus administrandi Sacramenta, propter quod decimæ solvuntur. Sic Bonac. *punct.3. cit. num.*1. *vers. Secundò.* Et ratio constat ex nuper dictis.

Alios casus similes tractat Rebuff. Sed vt benè

Suarez

Suarez, non oportet in illis immorari, quia vt diximus, hæ decimæ personales, ferè omninò sunt sublatæ ob consuetudinem; si tameo alicubi solvuntur, semper fit propriæ Parochiæ.

DISPVTATIO IV.

De decimis Prædialibus, & de quibus rebus solvi debeant.

QVÆSTIO PRIMA.

An decimæ prædiales solvendæ sint nunc de omnibus rebus, de quibus olim in lege veteri jubebantur solvi?

RESPONDEO Tanquam certum, quod sic, quia licèt præceptum illud divinum, quod fuit in lege veteri de solvendis decimis prædialibus, non maneat nunc, vt habitum est suprà, tamen solutio decimarum prædialium est nunc de præcepto Ecclesiæ, ad similitudinem solutionis decimarum, quæ erat in lege veteri, vt suprà etiam est habitum, & ita necesse est, vt de omnibus illis rebus solvantur nunc decimæ prædiales, de quibus in lege veteri jubebatur solui, nempe de omnibus fructibus, & frugibus arborum, & terræ. Sic omnes Doctores docent, *ex cap. Nuncios, ex cap. Ex parte*, & *cap. Ex transmissa*, & ex aliis *cap. sub tit. de decimis*, & 16. *q.* 1. & 7. Legantur D.Thom. 2. 2. *q.*87. *art.*2. & ibi Caiet. & alij expositores. Abulènſ. *in cap.* 23. *Matth. q.*152. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *c.* 34. *n.* 1. Fagundez *lib.* 1. *de* 5. *præcept. Eccl. c.* 4. *à n.* 1. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *q.*6. *n.* 225. & alij mox citandi, loqueodo in particulari majoris claritatis gratiâ, de rebus ex quibus solveodæ sint decimæ prædiales.

QVÆSTIO II.

An de omni grano tritici, hordei, & aliarum messium solvenda sit ex jure decima?

RESpondeo: Tanquam certum, solvendam esse. *Primò*, quia de his omnibus erat præceptum decimandi in lege veteri, vt colligitur ex Paralip. *c.* 31. *vers.* 5. vbi sic habetur: Quod cùm percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filij Israël frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt. Sic ibi (non sicut refert Rebuff.) ergo cùm ad instar hujus præcepti sit datum præceptum de decimis in lege oova, dicendum est, etiam in illa de omnibus prædictis decimari debere.

Secundò, quia sic habetur expresſè *in cap. Non est, de decimis*, vbi Celestinus tertius sic ait: *Revera sicut Sancti Patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, de venatione, & de omnibus bonis, decimæ sunt ministris Ecclesiæ tribuendæ.* Sic ibi. Et sic omnes Doctores, tam Canonistæ, quàm Theologi, præcipuè D.Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. vbi eius expositores, Rebuff. *de decim. q.* 8. *n.* 3. Moneta *cap.* 4. *n.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 2. Fagundez *de* 5. *præcept. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 2. quos citat, & sequitur Barbosa *lib.* 3. *de iure vniverso, c.* 26. *&* 1. *n.* 2. & *in cap. Non est, de decim. n.* 2. Abulenſ. *q.* 152. *cit.* Filliuc. *q.* 6. *cit. n.* 229. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 35. *q.* 9. Trullench *lib.* 5. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 2. *n* 4. Bassæus *verb. Decima, n:* 2. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disput. vnica, punct.* 7. *num.* 1. & omnes.

R.P. Leand. in V. Præcept. Eccleſ.

QVÆSTIO III.

An etiam ex vi juris debeatur decima de palea integra, vel comminuta per triturationem?

NEgat ex parte Speculat. *in tit. de decim. in fine, vers. Quæ lex*, docens, quod tunc solùm solvi debeat decima de palea, quando frumentum solvitur in glebis, & in messe, quia tuoc, inquit, palea est io fructu.

Sed absolutè, & sine distinctione respondeo: Deberi ex vi juris decimam de palea, sive integra, sive comminuta sit. *Primò*, quia decima debetur de omni fructu, vt habetur *in cap. Nuncios*: ac si est, quod palea, sive integra, sive contrita, est fructus, vt constat clarè. *Tum ex l. fin. §. si vsufructuarius messem, ff. quemadmodum vsusfruct. amit. ex l. si in fine, C. de servit. & aqua*, & docet Vincent. de Franchis *vbi infrà*, ex Florian. *in l. qui scit, ff. de vsur.* & ex Auditore Perus. *decis.* 106. *n.* 10. & latiùs *decis.* 14. *n.* 9. Tum etiam, quia palea nascitur in agro per humanum laborem, ad humanam vtilitatem: ergo ex ea debetur decima ex vi iuris. *Secundò*, quia vt benè Abbas *in cap. Pervenit, de decimis, n.* 3. & ex illo Suarez, decima debetur ex manipulis segetum, sicut metuntur ex terra, & in rigore sic deberent fructus decimari (vt tenet Speculator *tit. de decimis, ad finem*) cùm tota illa materia sit fructus terræ, & ideò jura sæpè sub nomine segetum, vel messium loquuntur, vt *in cap. Ad Apostolicæ, de decimis*: ergo quamvis post triturationem decimetur granum, idem ius manet in palea: ergo in rigore juris de illa debetur etiam decima. Sic Moneta, Suarez, Azor, Fagundez, Bassæus, & Palao *loc. nuper citat.* Barbosa *loc. cit. & cap. Nuncios, de decim. num.* 6. Rebuff. *tract. de decimis, quæst.* 8. *num.* 3. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 2. *num.* 3. Abulenſ. *in c.* 23. *Matth. q.* 154. Qui quamvis doceat, quod de facto nulla sit obligatio solvendi decimam de palea in multis regionibus, eo quòd apud illas præscriptum sit legitimè, ne io talibus regionibus paleæ decimentur; de jure tamen inquit, quod debeatur decima de palea integra, aut comminuta per triturationem, ob rationes à nobis assignatas. Vnde an de facto debeat solvi decima de palea, an non, standum est consuetudini regionum, vt docet Riccius *in collectan. decis.* 1. *part. collectan.* 192. sic dicens: Infertur quartò, quod si de fœno solvitur ex capite præcedenti ad textum nostrum, ita & de palea, nisi obstet consuetudo, vel per priùs non fuerit longissimo tempore soluta; nam & hæc sunt in fructu, de Franch. *decis.* 103. Sic ille, & benè. Poterat tamen citari pro hac parte Aym. *primo volum. consil.* 21. & Niger *in cap. Regni*, quos pro hac parte citat Vincentius de Franchis. Legatur etiam Gregorius Lopez *in l.* 2. *part.* 1. *tit.* 20. *verb. De las tierras*, vbi docet, quod debeat de palea decimari, tamen triturato grano, & ita in horrea Ecclesiæ deferre.

QVÆSTIO IV.

An ex vino de rigore juris debeatur decima?

RESpondeo: Tanquam quid certum, deberi, quia sic expresſè præcipitur *in cap. Non est*, vt habi-

Y 2 tum

tum est suprà, & *in cap. Quicunque*, 16. q. 7. & *cap. Omnes* 19. q. 7. ergo ex iure decima deberur ex vino. Sic Suarez, Filliuc. Azor, Barbosa, Trullench, Fagundez, Bassæus, & Raphaël de la Torre. Dixi *ex rigore iuris*, quia aliud potest consuetudo introducere, aut derogando, aut minuendo decimas cuiuscoque rei. Quâ ratione ait Fagundez *lib.* 1. *cit. c.* 2. *n.* 3. quod in Archiepiscopatu Bracharensi solùm debeatur decima ex vino, quod in torculati, doliisve calcatur, non verò ex vino, quod domi in vase manu premitur, modò id non fiat in fraudem.

Quod si inquiras, an in vino, an verò in uvis solvenda sit dicta decima? Respondent Molfes. *tract.* 6. *c.* 4. *n.* 33. & penes ipsum Riccius, & alij: Quod in vino, quia in hoc, inquit, consistunt fructus vineæ. Sed nobis dicendum est, standum esse consuetudini locorum: nam in multis Regnis, Castellæ videlicet, & Navarræ, non in vino, sed in uvis solvuntur decimæ. Sic docet Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *disp.* 7. *n.* 8. his verbis: In aliquibus verò locis in musto, aut in oleo datur decima, non in fructibus sectis.

QVÆSTIO V.

An etiam ex oleo, seu oliuis ex vi iuris debeatur decima?

RESpondeo: Tanquam certum, deberi. *Primò*, quia *in dicto cap. Non est, de decimis*, expresè dicitur, quod solvi debet decima *de fructibus arborum*, vt habitum est *sup.* & idem præcipitur *in cap. Omnes* 19. *q.* 7. ibi: *sive de frugibus, sive de pomis arborum*. Sed oliuæ veri sunt arborum fructus: ergo.

Secundò, quia in lege veteri dabantur de præcepto decimæ de area, & torculari, *Numer.* 18. *cap. Vbi per aream*, accipiuntur fruges, per *torcular*, accipitur vinum, & oleum, quia ista, id est uvæ, & olivæ, torquentur, vt succus, id est vinum, & oleum exprimantur: ergo etiam in lege gratiæ de iisdem rebus datur præceptum Ecclesiasticum. Patet consequentia ex dictis *suprà*. Sic communiter Doctores, loquendo generaliter de decimis ex fructibus. Sed loquendo expresè de decima ex oleo, aut oliuis, id docent Abulens. *in cap.* 23. *Matth. q.* 152. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 34. *n.* 2. Rebuff. *de decim. q.* 8. *n.* 8. Moneta *cap.* 4. *n.* 10. Fagundez *de praecept.* 3. *Eccles. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 2. Bassæus *verb. Decima, n.* 2. Barbosa *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 1. *n.* 4. & 7. vbi expresè docet decimam deberi ex oliuis, nisi aliàs propter earum exiguitatem per multum temporis spatium decima soluta non fuerit, vt decisum fuit in vna Ciuitat. decimarum, 26. *Martij* 1618. coram Card. Verospio. Riccius 1. *part. collectan. decis.* 192. & penes illum Anonus Robert. *alleg.* 94.

QVÆSTIO VI.

An item ex nucibus, amygdalis, castaneis, & aliis fructibus arborum debeatur ex iure decima?

RESpondeo: Tanquam quid certum, deberi ex iure. *Primò*, quia olim in lege veteri solvebantur decimæ de omnibus fructibus arborum, vt constat ex dictis *sup. disp.* 1. *q.* 8. ergo etiam in lege gratiæ debent solui.

Secundò, quia id expresè habetur in iure, *cap. Decima* 16. *q.* 1. *cap. Nuncios, c. Cum homines*, & *cap. Non est, de decimis*, in quibus præcipitur, vt de omnibus fructibus arborum solvatur decima. Sic omnes Auctores. Bertrand. *cons.* 147. *vol.* 3. Rebuff. *de decimis, q.* 8. *n.* 5. Moneta *c.* 4. *n.* 5. Abulens. *q.* 132. *cit.* Barbosa *c.* 26. *cit.* §. 1. *n.* . Et *in cap. Non est, de decim. n.* 3. Suarez, Azor, Filliuc. Fagundez, Trullench, & Bassæus *loc. cit.* Palao *punct.* 7. *cit. n.* 1. & omnes.

QVÆSTIO VII.

An ex foliis mororum sint ex iure soluendæ decimæ?

AFfirmant ex consuetudine saltem solvendas esse, Seraphin. *decis.* 827. & Rot. apud Farinac. *decis.* 528. *n.* 3. & ex illis Barbosa §. 1. *cit. n.* 8. & *cap. Nuncios, de decimis, num.* 4.

Sed ego absolutè respondeo: Quod non solùm ex consuetudine, vbi viget, sed ex iure solvendæ sint ex foliis mororum decimæ. Quia ex iure solvendæ sunt decimæ ex omnibus fructibus arborum, vt constat ex dictis: sed sic est, quod folia mororũ sunt fructus principalis harum arborum, cùm nascantur in agro per humanum laborem, & assumantur in majorem vtilitatem humanam, quàm ipsimet fructus proprii dictorum mororum: ergo. *Confirmatur*, quia ideò de palea debetur ex iure decima, quia inter fructus computatur ob dictam rationem, vt habitum est *suprà*: ergo ob eandem rationem debent folia mororum computari inter fructus, & consequenter de illis solvi decimæ. Sic decis. Rot. Romanæ 416. quam refert Postius *tom.* 1. *de manuten. pag. mihi* 378. & docent absolutè Barbosa *in cap. Non est, de decim. n.* 3.

QVÆSTIO VIII.

An de blado, fabis, & pisis, & aliis leguminibus debeantur ex iure decimæ?

RESpondeo tanquam certum: Deberi ex iure, quia sic habetur *in cap. Ex multiplici, de decimis*, vbi expresè *de blado, & vniversis leguminibus* esse decimandum decernitur. Et sic etiam de his decimabatur in lege veteri, vt habitum est suprà *d. sp.* 1. *q.* 9. ergo ex iure ex omni genere leguminum debentur decimæ. Sic communis omnium sententia. Hostiens. *in sum. tit. de decimis*, Rebuff. *tract. de decimis, q.* 8. *n.* 4. & 8. Abulens. *c.* 23. *in Matth. q.* 152. Moneta *cap.* 4. *num.* 4. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 35. *q.* 9. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 10. *n.* 227. Fagundez *de praec.* 5. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 3. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 7. *num.* 1. Raphaël de la Torre *art.* 2. *cit. n.* 3. Barbosa *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 1. *n.* 5. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 4. Bassæus *verb. Decima, n.* 2. & Gratian *c.* 27. *cit. n.* 36. Nota hic ex Barbosa *tract. de Appellation. appel.* 34. quod *Bladi* appellatione venit omne illud, quod in terra seritur, etiam semen lini (præter legumina, vt constat *ex cap. Ex multiplici, cit.* ibi: *de blado, & vniversis leguminibus.*) Sic Bart. *in l. triticum, ff. de verbor. obligationib.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An etiam ex vi iuris debeatur decima de caulibus, lactucis, rapis, pastinacis, & aliis oleribus?

RESpondeo: Deberi ex vi iuris, quia *in c. Non est*, expresè præcipitur, quod etiam *ex Hortis* (idest, ex rebus, quæ proveniunt ex hortis) soluatur decima.

Rursus

Rursus *in cap. Ex multiplici, cit.* præter legumina, adduntur etiam minutæ decimæ, quæ de oleribus debent necessariò intelligi. Et tandem, quia de huiusmodi oleribus in lege veteri ex iure debebantur decimæ, vt sup. *disp. 1. q. 9.* est habitum: ergo & in lege gratiæ ex iure Ecclesiastico debentur etiam. Sic Hostiens. Rebuff. Abulens. Moneta, Suarez, Graffius, Azor, Fillucius, Fagundez, Barbosa, Bassæus, & Trullench *loc. cit.* & rursus Barbosa *in cap. Non est, de decim. num. 5.*

QVÆSTIO X.

An etiam ex vi iuris debeantur decimæ de Croco, mentha, Anetho, Cymino, & aliis minutis oleribus, quæ in cibum, aut in condimentum nascuntur in ortis?

NEgant D. Thomas 2. 2. *q. 87. art. 2. ad 3.* Sotus *lib. 9. de iust. q. 4. art. 2. ad 3.* Palao *tract. 10. cit. punct. 7. n. 1.* & Filliuc. *tract. 27. c. 10. n. 228.* existimantes, non esse dandas decimas de oleribus minutis, quæ ex hortis colliguntur, non ad lucrum, sed ad vsum proprium, & ad quandam commoditatem, & voluptatem possidentium.

Sed probabiliùs respondeo: Ex vi iuris etiam deberi. *Primò*, quia sic habetur *in cap. Ex multiplici, citato*, quatenus præcipit præter legumina, de minutis aliis, quæ in hortis nascuntur, decimas soluere. *Secundò*, quia de his rebus in veteri testamento solvebantur decimæ, vt constat ex dictis *disp. 1. q. 9.* ergo ouoe etiam ex iure Ecclesiastico solvendæ sunt. *Tertiò*, quia licèt singula in his videantur esse parva, aut nullius æstimationis; tamen cumulus omnium magni æstimari debet, & necessarius ad conuenientem sustentationem ministrorum Ecclesiæ: ergo ex vi iuris, de omnibus his minutis oleribus decimari debet. Quid autem sit dicendum ex vi consuetudinis, iosrà *q. 38.* constabit. Sic Mantica *decis. 341.* Abulens. *q. 152. cit.* Azor *q. 9. cit.* Moneta *cap. 4. n. 4.* Barbosa *loc. cit. num. 4. & 5.*

Nota tamen circa nuper dicta id quod Barbosa *loc. cit.* ex Moneta *loc. cit. n. 11.* notat, videlicet quod in casu quo legumina colligantur in parva quantitate, ita vt solùm sufficiant ad quotidianum vsum, tunc ad vsum Rectoris ex illis decima ita dari posset, vt hodie ex meo horto Curatus sumat quantùm sibi opus est illo die, sin autem in magna quantitate, ita vt aliis veodantur, tunc de his integra decima solvetur: idem dicit dicendum esse de hortis olitoriis, in quibus tantùm herbæ, vt caules, & alia olera crescunt, vescendi gratiâ. Sic notat Barbosa *loc. cit.* quod repetit *in cap. Non est, de decim. n. 5.* Et ante illum Rebuff. *q. 8. de decimis, n. 7.* ita dicens: Quintò de hortis, siue sint olitorij, in quibus herbæ tantùm vescendi gratiâ crescunt, & tunc ad vsum Curati ex illis decima ita dari posset, *d. cap. Non est*, vt hodie in meo horto Curatus sumat quantùm sibi opus est illo die, & sic per singulos parochianos discurret, demùm ad primum reuertetur. Ioan. Andr. *in cap. Peruenit.* Et debetur decima tam ex primis fructibus, quàm ex secundis: nam si secundò feratur, ex fructibus secundis, tertiis, & quartis, si tot veniant, debentur decimæ, *per text. in cap. Ex parte 2. de decimis*, quis ex omnibus fructibus, & frugibus, *cap. 2. eod.* Hucusque Rebuffus.

QVÆSTIO XI.

An decima, quæ de oleribus iuxta nuper dicta datur, solvenda sit in speciebus olerum, an verò in pecunia?

REspondeo: Quod in pecunia, quia sic habet consuetudo, & sic decisum fuit in Rota *in vna Pampilonensi Vicariæ, 5. Iuly 1593. coram Gepsio*, vt refert Barbosa in vtroque *loc. cit.* Secus verò existimo dicendum, loquendo de decima fabarum, ciceram, & huiusmodi leguminum, quia consuetudo, quæ observanda est, obtinet, quod solvatur de his rebus in speciebus leguminum, vt sæpiùs in eodem Regno Nauarræ vidi.

QVÆSTIO XII.

An etiam ex vi consuetudinis decimari debeat de rapis, caulibus, lactucis, & de aliis minutis oleribus?

NEgat Rebuff. *q. 8. de decim. n. 8.* his verbis: Licèt de consuetudine ex oleribus non viderim solvere decimam, quia Curati hortum ad vsum illorum habere solent: ex illo ergo olera recipiant, & si nil fuerit in eo horto, imputetur isti negligenti Curato, quia verisimile est, quod in fundatione beneficij iste hortus fuit Curato assignatus pro suo vsu, vt Parochiani ampliùs ad olera isti Curato non teneantur, sed ipse suis manibus sibi paraet. Ita Rebuffus.

Sed distinctiùs loquendo respondeo dicendum: Quod vel Curatus habet hortum assignatum à Parochianis, vt contingit in aliquibus oppidis Regni Nauarræ, vbi non solùm Curato, verùm & aliis Beneficiatis suus est hortus designatus, vel non habet. Si habeat, dico quod nullo modo debeant Parochiani dare decimas de oleribus minutis, propter rationem à Rebuffo assignatam. Si autem non habeat, dico standum esse consuetudini, & vbi viget, solvendas esse; vbi non viget, nullo modo: de facto autem credo, quod in paucis locis vigeat. Ego sanè in nullo vidi, licèt multa viderim loca, & diuersas Prouincias.

QVÆSTIO XIII.

An de rigore iuris sit solvenda decima de fæno, quod in fasciculos alligatum redigitur?

REspondeo tanquam certum: Soluendam de iure esse, quia sic habetur expressè *in cap. Peruenit, de decimis*, vbi sic dicitur: *Mandamus, quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, sub excommunicationis districtione compellere, vt de prouentibus molendinorum, piscariorum, fæno, & lana decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persoluant.* Sic ibi per totum caput. Adde quod ex iure legis antiquæ, de fœno etiam solvebatur decima, vt probat Abulens. *in cap. 23. Matth. q. 155.* ergo ex iure legis nouæ Ecclesiæ debet nunc solui. Sic Abulens. *loc. cit.* Azor. *q. 9. cit.* per hæc verba: Vnde ex croco, & fœno decima iure præstatur, vt si fœnum in fasciculos redigatur, ex his decima debetur. Sic ille. Rebuff. *de decimis, q. 8. num. 9.* Moneta *cap. 4. num. 6.* Riccius *1. part. collectan. decis. 191.* Suarez *c. 34. cit. num. 3.* Fagundez *de præcept. 5. lib. 1. cap. 4. num. 4.* Trullench *cap. 3. cit. dub. 2. num. 4.* Filliuc. *tractat. 27. cap. 10. n. 227.* Bassæus *verb. Decima, n. 2.* Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 1. num. 16. & in*

cap. Pervenit, cit. n. 5. Graffius *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 16. Castro Palao *tom.* 1. *tract.* 10. *punct.* 7. *n.* 1. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *n.* 3.

QVÆSTIO XIV.

An etiam de pascuis, siue pratis, vel aliis locis herbosis debeantur ex iure decimæ?

RESpondeo: Tanquam quid certum, deberi, quia sic habetur in iure, *cap. Commissum, de decimis*, vbi sic dicitur: *Et sicut etiam de pascuis olim decimæ persolvebantur, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolui.* Sic textus. Ergo ex iure, ex pascuis, aut pratis, aut locis herbosis, vbi pecora pasci possunt, siue herba possit falce meti, siue solùm in agro depasci, decima soluenda est. Sic Abulens. *q.* 155. *cit.* Suarez *num.* 3. *cit.* Fagundez *n.* 4. *cit.* Azor, Palao, Barbosa, Trullench, & alij *loc. cit.* Quamvis ex his Suarez, & Azor, & nonnulli alij solùm dicant, solvendas esse decimas de pascuis, aut herbis, casu quo pratum, aut campus ad pastum locetur, aut herba colligatur, & in fasciculos, vel saccos collecta vendatur: non verò casu quo ex pascuis, aut herbis animalia propria nutriantur. At reuera in vtroque casu esse decimam ex pascuis, aut pratis solvendam, veriùs docent Abulens. *loc. cit.* & *q.* 168. Rebuff. *de decim. q.* 8. *n.* 22. & post illos Postius *tom.* 1. *de manuten. observ.* 73. *n.* 163. & apud illum *decis.* 149. *Rota Romana*, & alij.

QVÆSTIO XV.

An decimæ, quæ antea de pascuis solvebantur, Ecclesiæ debeantur, etiamsi terræ fuerint ad culturam redactæ?

RESpondeo affirmatiuè. Ratio est, quia reuera manet eadem substantia soli, & fundi: & ideò prædicta mutatio superficialis, non facit quid in præiudicium Ecclesiæ. Sic Postius *tom.* 1. *de manuten. observat.* 73. *n.* 164. & penes illum Rota in Hispalensi decimarum de Tablada, coram Vbaldo Seniori, 16. *Iunij* 1612. à quo decisum fuit, quod beneficiati Ciuitatis Hispalensis, qui accipiebant decimas fructuum animalium pascentium in quadam tenuta dicta, *Tablada*, deberent etiam accipere decimas frumenti, & blondæ eiusdem tenutæ ad culturam redactæ, cùm censeantur ista subrogata loco priorum fructuum, qui ab initio percipiebantur. Faciunt pro hac responsione, *cap. Cum in tua, & cap. Commissum*, citatum, *de decim.* vbi Butr. Abbas, Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 18. Didac. *pract. qq. c.* 3. *n.* 1. Anchar. *in cap. Commissum, cit.* Ioan. Bologn. *consil.* 59. *n.* 19. & tenent sæpissimè Rota, vt testatur Vbaldus senior in vna Romana domus, 4. *Decemb.* 1619. quā refert Postius *tom.* 2. *decis.* 149. Sic etiam Barbos. *in d. cap. commissum, n.* 4. & penes illum Burg. de Pace *cons.* 50. *n.* 8.

QVÆSTIO XVI.

An saltem ex consuetudine introducta, & præscripta, iam non debeat quis decimare de fœno, herbis, & oleo?

AFfirmat non debere decimare iam, Couar. *lib.* 1. *variar. c.* 17. *n.* 8. *vers. Septimò*, per hæc verba: Septimò eodem iure defenditur consuetudo, quæ passim in Orbe Christiano viget, vt ex certis fructibus nulla soluatur decima, nec eius aliqua portio, vtpotè de fœno, de herbis, & oleo, si tamen ex aliis redditibus supersit iusta Sacerdotum sustentatio: ita præter alios scribunt Paulus Castrensis *consil.* 17. *lib.* 3. Hucusque Covarruvias. Cui fauet Azor *q.* 9. *cit. in fine*, vbi sic ait: Prædialis quoque ex multis fructibus, præsertim minoris, alicubi non soluitur, vt ex herbis, oleribus, leguminibus. Quare vbique est gentis, ciuitatis, vel populi consuetudo obseruanda, cùm est vsu ipso legitimè præscripta recepta. Ita ille.

Sed clariùs respondeo, dicendum, quod certum sit, quod vbi iam consuetudo non decimandi præscripsit, nullo modo debeat quis de præassignatis rebus decimam dare, eo quòd (vt infra dicemus) contra ius prævalere possit consuetudo. Vbi verò consuetudo non præscripsit, debeat profectò de dictis rebus decimare, cùm ex rigore iuris teneantur. Et certè loquendo de oleo, nulli potest esse dubium quin de illo debeat decimas dare, cùm hoc debeat de rigore iuris, vt suprà *q.* 31. est habitum, & aliàs in toto Orbe Christiano hæc, & non contraria sit consuetudo. Vnde pro certo habeo, quod non *ex oleo*, sed *ex oleribus*, scripserat Covarruvias, & ex errore Typographi scriptum fuit, *ex oleo*. Addo quod adhuc loquendo de oleribus, fœno, & herbis, obseruandum sit, & faciendum id quod ex legum imbus, & herbis hortorum, suprà *q.* 36. in fine diximus, quod & notat Moneta *cap.* 4. *num.* 6.

QVÆSTIO XVII.

An de lignis nemorum ex iure sit danda decima?

RESpondeo: Esse dandam ex iure, quia *in cap. Non est, de decimis*, postquam multa particulariter enarrantur (vt suprà *q.* 28. est habitum) expressè dicitur, quod decimæ de omnibus bonis sunt reddendæ, & *in cap. Ex transmissa., eod. tit.* etiam dicitur, quod de omnibus, quæ fidelis homo licitè acquirit, decimas soluere tenetur: ergo ex rigore iuris de lignis nemorum, quæ venduntur, & pretio æstimantur, ac proinde inter bona computantur, decima danda est. Sic Abulens. *q.* 168. *cit. vers. De montibus*, Rebuff. *de decimis, q.* 8. *n.* 26. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 34. *n.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 35. *q.* 9. vbi sic ait: Item ex lignis sylvæ cæduæ, hoc est, ex decem lignorum fascibus decimus debetur, vel si ligna venduntur, decima pars pretij. Sic ille. Trullench *n.* 4. *cit.* Fillme. *n.* 228. Barbosa *c.* 26. 6. 1. *n.* 15. vbi aduertit, quod ex decem lignorum fasciculis, decimus debeat solui Rectori illius Parochiæ, vbi ligna cæduntur. Sic etiam Moneta *c.* 4. *n.* 13. Ita etiam Graffius *c.* 27. *n.* 36. Castro Palao *tract.* 10. *cit. punct.* 7. *num.* 1. dicens sic sentire omnes Doctores. Raphaël de la Torre *art.* 1. *cit. n.* 4. *in fine.*

QVÆSTIO XVIII.

An ex lino, & canape danda sit decima ex iure?

RESpondeo: Dandam esse, quia ex rigore iuris danda est decima de omnibus fructibus terræ, vt habetur *cap. Nuncios, & cap. Ex parte, ibi de omnibus prædiorum fructibus*, & in aliis cap. at sic est, quod linus, & canapis, sunt fructus prædiorum: ergo. Sic generaliter loquendo docent omnes Doctores, sed specialiter, & in terminis Rebuff. *de decim. q.* 8. *n.* 8. & Moneta *c.* 4. *n.* 8. quos affert, & sequitur Barbosa

lib. 3.

lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 1. n. 17. & in cap. Nuncios, de decimis, num. 6. Quod certè sic praxis fidelium obseruat.

QVÆSTIO XIX.

An si eadem terra plures fructus in eodem anno ferat, sit ex iure de omnibus decima solvenda?

REspondeo affirmatiuè: Quia sic expresè habetur *in cap. Ex parte* 21. (non 2. vt leges apud Suarium) *de decimis*, per hæc verba: *Ex parte Canonicorum Ecclesiæ tuæ nobis est querela proposita, quod quidam agricultores, cùm simul, vel diuersis temporibus anni, in eodem horto, vel agro diuersa semina sparserint, non nisi de vnius illorum seminum fructibus decimas illis persoluunt: Et infra. Mandamus, quatenus si rem noveris taliter se habere, agricultores illos, vt de omnibus prædictorum* (alias *prædictorum*) *fructibus decimas absque diminutione persoluant, Ecclesiastica censura compellas.* Sic textus totius capitis. Et benè, quia vt scitè Abbas ibidem, ea ratione qua soluunt de vno semine, de alio soluere tenentur, quia vna, & eadem res diuerso iure censeri non debet, *cap. Cognoscimus* 12. *q.* 2. Sic communis omnium, præcipuè Rebuff. *tract. de decimis q.* 8. *n.* 7. Moneta *eod. tract. c. 4. n.* 12. Barbosa *in dicto cap. Ex parte, n.* 2 Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 34. n. 3. in fine.* Molfes. *tract. 6. c. 4. n.* 52. Reginald. *lib.* 19. *n.* 98 Fagundez *dicto 1. lib. c. 4. n. 4. in fine.* Azor. *tom. 1. lib. 7. c. 35. q.* 12. qui addit, & benè, quod hoc iure non obstante introduci consuetudine possit, vt ex primis tantùm fructibus ex pluribus, quos terra singulis annis affert, decima persoluatur.

QVÆSTIO XX.

An de Aurifodinis, Argentifodinis, lapicidinis, & aliorum metallorum fodinis, sint solvendæ decimæ ex rigore iuris?

REspondeo: Solvendas esse, quando ex illis lucra, pensiones, aut reditus proueniunt, secus si aliàs. Ratio est, quia ex iure de omnibus bonis ac rebus, quas homo licitè acquirere potest, decimas erogare tenetur, *cap. Non est, & cap. Ex transmissa, de decimis*: ergo de dictis lucris, pensionibus, aut reditibus. Quod si nulli sint prouentus, nullæ erunt decimæ. Sic Angelus *v. Decima, n.* 5. Sylvest. *q.* 6. Rosella *n.* 5. Abulens. *in c. 23. Matth. q.* 168. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 34. n. 3. in fine.* Azor. *tom. 1. lib. 7 c. 35. q. 9.* Rebuff. *de decim. q 8. n.* 23. Moneta *c. 4. n. 33. &* 34. Trullench *lib. 3. in Decal. c. 3. dub 2 n 4.* Filliuc. *tract. 27. c. 10. n.* 227. & Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 1. n. 22. &* 23. aduertens, quod ex prædictis rebus decima non debeat persolui in propria specie, vt ex decem lapidibus vnus, sed in pecunia, quam ipsis rebus lucratur. Riccius *part. 6. collectan. decis.* 2392. Sic omnia à nobis sparsim dicta congeres: Vnde decimæ debentur de omni fructu. Muhed. *decis.* 69. de prouentibus Molendinorum, fœno, lana, piscationibus, apibus, vino, frumento, oleo, castaneis, nucibus, amygdalis, hordeo, siligine, spelta, leguminibus, sinape, lino, animalibus, palea, etiam millio, caulibus, lupinis, venationibus, croco, lignis, pretio lapidicinarum, argentifodinis, ac metallis, vt latè dixit Franch. Marc. *in decis. Delph.* 541. Puteus *decis.* 100. Cantuccius *decis. nouiss. Rot.* 17. Hucusque Riccius.

QVÆSTIO XXI.

An ex rigore iuris solvenda sit decima ex proventibus molendinorum, sive sint de aqua, sive de vento?

REspondeo affirmatiuè, quia de vtroque molendino præcipit ius Canonicum solui decimas. De prouentibus molendini in aqua, *in cap. Peruenit, & cap. Pastoralis.* Vbi expresse decernit Pontifex, quod de prouentibus molendinorum decimæ persoluantur. Intelligitur autem loqui hîc Pontificem de molendinis ad aquas, vt benè probat Abulens. infrà citandus. De prouentibus verò molendini ad ventum, expresè præcipitur *in cap. Ex transmissa, de decimis*, per hæc verba: *Mandamus quatenus H, militem ad solutionem decimarum de his quæ de molendino ad ventum proveniunt, sine diminutione aliqua compellatis.* Sic textus, & sic communiter Doctores. Præcipuè Glossa *in cap. Peruenit, cit. verb. Molendinorum.* Abulens. *in c. 23. Matth. q.* 163. Suarez *n. 3. cit.* Azor. *q. 6. cit.* dicens dandam esse decimam de lucro molendinorum, sive lucrum in frumento, siue in pecunia consistat, Lessius *lib. 2. c. 39. dub. 3.* Guttier. *practicar. q.* 58. *n.* 19. Fagundez *de 5. praecept. lib. 1. c. 4. n. 5.* Rebuff. *q* 8 *n.* 6. Moneta *c. 4. n.* 35. Barbosa *loc. cit. n.* 24, & *cap. Peruenit, de decimis, n.* 3. & *in cap. Ex transmissa n.* 4. dicens, soluendam esse hanc decimam Ecclesiæ, in qua situm est molendinum, Graff. *c. 27. n.* 36. Castro Palao *tom. 2. tract. 10. punct. 7. n.* 1. Raphaël de la Torre *in 2. 2. q. 87. art. 2. num.* 3.

QVÆSTIO XXII.

An etiam ex rigore iuris solvenda sit decima ex proventibus molendinorum, quæ tractu hominum, aut bestiarum moventur, vt Athaone?

REsponden: Etiam esse soluendam, quia quamvis de huiusmodi molendinis nulla fiat mentio in iure, est tamen eadem ratio, ac proinde idem ius. Sic Abulens. *q. 163. cit. vers. Aliud est*, per hæc verba. Sunt tamen alia molendina, quæ sine vento, & aquis consistunt tractu hominum, aut bestiarum motu, aut si per aliquod ingenium moueri possunt, & de his iura non faciunt mentionem, quoniam rara erant à principio, & etiam nunc; & tamen cum ex eis lucrum proueniat, necessarium est, quod de eis decimæ dentur. Nam ista est causa, ex qua probat Papa, quod de molendino ad ventum decimæ sunt dandæ, scilicet quia de omnibus, quæ fidelis homo licitè acquirere potest, decimæ sunt solvendæ, eodem *cap. Ex transmissa.* Hucusque Doctissimus vir.

QVÆSTIO XXIII.

An ex iure solvenda sit decima ex pensionibus domorum quæ locantur, & ex proventibus, qui ex Clibanis, siue Furnis proueniunt?

REspondeo: Affirmatiuè, tum quia sic clarè denotatur *in cap. Pastoralis, de decimis.* Tum, quia de omnibus bonis, & rebus licitè acquisitis, tenetur homo persoluere decimas, vt habetur *in cap. Non est, & in cap. Ex transmissa, eod. tit.* ergo ex iure soluenda est decima de pensionibus domorum, & prouentibus furnorum. Sic de vtroque casu loquendo, tenent Suarez *loc. cit. n.* 3. & Fagundez *n.* 5. & loquendo

de primo tantùm modo Azor. *q.9. cit.* sic dicens: Item ex domibus decima præstatur, id est, ex pensione annua, qua domus ipsæ locari solent. Ita ille. Et loquendo de secundo, sic Barbosa ait: De furnis quoque decima soluitur, hoc est, de commodo illorum, siue illud in pane, siue in quauis alia re consistat. Rebuff. *d.q.8.n.20.* Moneta *d.c.4.n.33.* Hucvsque Barbosa *cap.26. cit. §.1.n.21.* Lessius *de iust. lib.2. c.39. dub.4. n.12.* Castro Palao *tom.1.tract.10. punct.7.num.1.*

QVÆSTIO XXIV.

An ex vi juris, ex Sacchara debeatur decima?

RESpondeo: Affirmatiuè, quia ex iure de omni fructu terræ est decimandum, vt constat *ex cap. cit.* at sic est, quod Sacchatum est fructus naturalis terræ ex re elementata proueniens, vt docet Riccius *infrà*, cum communi: ergo. Sic decisum fuit in Rota *in Mediolan. decimarum*, 8. *February* 1610. coram Card. Marquemont. vt refert Farinac. *decis.223.p.1.* & sic tenent Ferret. *consil.195. num.2.* Put. *decis.80. lib.1. in correctis.* Riccius *in collectan. decis. part. 1. collect.192.* Barbosa *c.26. cit. §.21. num.9. & in cap. Nuncios, de decimis, n.5.* Molfes. *tract.10. c.4. n.23.* & alij.

An verò hæc decima soluenda sit in canois, an verò in Sacchato postea confecto manu industriali ex ipsis canois? Affirmant communiter Doctores, præcipuè citati, contra quandam decisionem Mohedani, quod solui debeat in Sacchato iam confecto. Quod verum puto, nisi alicubi obstet consuetudo contraria.

QVÆSTIO XXV.

An decimæ ex fructibus, & proventibus molendinorum, domorum, & furnorum solvenda sint absque deductione expensarum, quæ facta sunt in reficiendis molendinis, domibus, & furnis?

NEgare videtur Abulens. *in c.23. Matth. q.163.* loquendo de molendinis, quia existimat talem decimam esse personalem.

Sed absolutè respondeo: Esse solvendas tales decimas, non deductis priùs expensis in reparandis molendinis, domibus, & furnis. Quia sic expresè decernitur *in cap. Pastoralis, de decimis*, his verbis: *Non pro restaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decima persoluuntur, credimus deducendas expensas de proventibus decimandis, quia penes Dominum res permanent restaurata, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus clibanus destruatur.* Sic textus, & sic ibi Glossa, & omnes Doctores. Legantur mox citandi, præcipuè Lessius *dub.3. cit. n.16. vers. Secundò debent.*

QVÆSTIO XXVI.

An decima ex fructibus prædiorum solvendæ sint absque aliqua impensarum deductione?

REspondeo: Tanquam certum, solvendas esse absque vlla impensarum deductione, quia sic habetur expresè in iure, *cap. Non est, cap. Pastoralis, cap. Tua nobis, cap. Cùm homines, de decimis.* Et sic tenent omnes Doctores. Glossa *in cap. cit.* vbi etiam alij Canonistæ. Legistæ etiam *in l. fructus. ff. soluto matr.* Ioan. Garcia *de expens. c.1.n.17.* Rebuff. *tract. de decimis, q.11. à n.3.* Tiraquel. *de retractu lignagier. gloss. 1. §.15. à n.10.* Riccius *in collect. decis. 2, 92. p.6.* Cenedo *ad decretal. collect.66.* Barbosa *lib.3. de iure Eccles. c.26. §.1. n.34. & Collect. in lib. 3. Decret. cap. cùm homines, & cap. Tua, de decim.* & penes ipsum vltra citatos, Abbas, Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Ripa, Alagona, Franc. Marc. Camill. Borel. Moneta, Menoch. Garo. Valasc. Perex, Zerola, & alij.

Tenent etiam ex Theologis S. Thom. 2. 2. *q.87. art.2. ad* 4. & ibi omnes eius expositores. Raphael de la Torre *ibi, art.1. disp. 6.* Sotus *lib.9. de iust. art. 2. vers. vtrum verò.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. cap.35.* Vasquez *tom. opusc. tract. de benef. c.2. dub.6.* Lessius *lib.2. de iust. cap.39. dubit.3.* Nauar. *cap.21. num.31.* Azor. *tom.1. lib.7. c.35. quæst.4.* Valentia 2. 2. *disp.6. quæst.3. punct.3.* Sylvius 2. 2. *quæst.87. art.2.* & ibi Aragon. Graff. *part.2. lib.1. cap.27. num.13.* Molfes. *tract.6. cap.4. n.51.* Bonac. *quæst.5. de præcept. Eccles. punct. 3. n.17.* Reginald. *lib.29. num. 101.* Fagund. *de 5. præc. Eccles. lib.1. cap.4. n.6.* Trulleneh *lib.3. in Decalog. c.3. dub.3.* Castro Palao *tom.2. tract.10. disp. vnica. punct.* 8. Filliuc. *tract. 27. part.2. cap. 10. q.8.* & alij. Summistæ etiam verb. Decimæ. Vbi Silvest. *num.15.* Bassæus *num.8.* Iodocus *verb. Decima.* Villalob. *tract.33. diff.2.* & Rodriguez *in sum. c.87. n.4.* Estque expressus textus *in l.13.* cum quatuor sequent. *tit.20. part.1.* vbi Gregor. Lopex. Et etiam Axevedo *in l.2. nova recopil. lib.1. tit.5. n.15.* Et omnes alij Doctores, ita vt nec vnus (vt ait Tiraquel.) contradicat. Quia ita aperti sunt textus, quod nullo modo cauillari possunt. Vnde meritò, & iure optimo, vt semper, S. Inquisitionis Tribunal, nescio quem novum Authorem oppositum asserentem prohibuit, eiusque doctrinam, vt omnino falsam, & temerariam, reijciendam censuit.

QVÆSTIO XXVII.

An saltem ante decimationem tritici, hordei, & aliorum fructuum similium, detrahendum sit semen, quod terræ mandatum fuit?

AFfirmarunt olim nonnulli existimantes, quod semen, & sumptus, qui fiunt in agricultura, essent primitus deducendi, & de residuo decima persolvenda. Horum machinationem refert Innoc. III. *in cap. Tua nobis*, per hæc verba: *Tua nobis fraternitas intimavit, quod quidam laici decimas Ecclesiis, & Clericis suis, peruersis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidam ex eis, & sumptus qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam asseuerabant.* Sic ibi textus. Potestque probari hæc pars, quia semen quod iactum est terræ, iam fuit decimatum: ergo non debet vlterius decimari, alioqui bis decimabitur.

Sed tanquam certum respondeo: Nullo modo esse detrahendum priùs semen, & postea de residuo decimandum, sed decimandum esse ante deductionem seminis. Quia sic expresè deciditur *in cap. Tua nobis, cit. §. Verùm si, & §. Quoniam agitur*, vbi huius decisionis assignatur ratio; videlicet, quia solvuntur decimæ in recognitionem vniuersalis dominij Dei, cuius est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo: ergo cùm eius dominium excedat omnia alia dominia, & se ex-

tendat

tendat ad omoes terræ fructus, æquum est, vt ante omnia alia soluantur decimæ io recognitionem dicti dominij. Sic omnes Doctores supta cit. præcipuè Sotus, per hæc verba: Vitum verò agricola ex aceruo ante decimationem operas suas, & sumptus, aut saltem semina excipere possit, non video cur dubitetur, neque de hoc ratio permittit coosuetodinem valere: adeò id certum est non licere, vt cauetur *cap. Non est*, & *cap. Tua nobis*, & *cap. Pastoralis*. Qnoniam existimandum in præsentia est, genus quoddam societatis inter hominem, & Deum: Homo enim semina sua, laboresque, & sumptus pooit, exponitque Deo confisus periculo. Cùm ergo Deus sua benignitate cumulatam frugem conferat, satis est, si homo pto suo periculo nouem retentis partibus, decimam Deo reddat. Sic ille, & benè, excepto eo quod ait, Consuetudinem videlicet contrariam adhuc noo valere in hoc casu, de quo infrà. Legantur etiam Suarex, & Fagundez *loc. cit.* Nauar. *c. 21. n. 31. vers. Secundò peccat*, & Bertraod. *volum 6. consil.* 188. *n.* 18. vbi ait; id esse omniiò certum. Riecius *collect.* 392. *cit.* Ita dicens: Vnde ex decimis soluendis, nec semen, nec expensæ, nec sumptus deduci debent, sed integræ soluendæ sunt, nulla sumptuũ, aut expensarum ratione habita. Capycius *in decis. Neapol.* 23. Paponus *lib. 1. tit. 11. arresto* 12. Francisc. Mareh. *in decis. Delph.* 198. Puteus *decis.* 100. Viuian. *decis.* 4. quod non sequitur in rebus non germinantibus, Puteus *d. decis.* 190. nec in decimis personalibus, in quibus deducuotur expensæ. Viuius *d. decis.* 4. Hucusque Riccius, Barbosa *in cap. Tua 2. de decim. n. 3.* & penes ipsum Armil. *verb. Decima*, §. 2. Monera *de decim. c. 6. n.* 30. & alij.

Ad rationem dubitandi respondendum est concedendo, quod semen, quod iactum est terræ, sit iam decimatum, nec debeat vlterius decimari, sed negandum est hoc sequi, si semen quod mandatum est terræ, noo extrahatur ex aceruo ante decimationem, quia semen illud non potest iterum decimari, cùm necesse sit mori, & putrescere, vt fructum afferre possit. Vnde semen iactum nullo modo extat, quia totus fructus qui ex illo nascitur nouus est, & de nouo gignitur, estque nouum donum Dei, & ideò totum illud denuo decimari necesse est.

QVÆSTIO XXVIII.

An saltem in casu quo non plures fructus nascantur, quàm fuerit quantitas seminis, possit tunc licitè extrahi ante decimationem fractuum semen?

AFfirmandum in hoc casu videror, quia iniustum videtur tunc ante dedoctionem seminis terræ iacti, imò & aliarum expensarum, decimas exigere.

Sed tanquam certum etiam respondeo: Negatiuè, quia decimæ soluuntur in recognitionem dominij, quod Deus habet super omnes fructus terræ, vt nuper diximus: at sic est, quod Deus, tam plurium, quàm pauciorum fructuum est Dominus: ergo semper cum eadem proportione de illis decimandum est. Sic sentiunt omues Doctores. Legantur citati, præcipuè Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1, c. 35. n. 2. & 7.* vbi alias rationes ad confirmandam hanc veritatem adducit. Fagundez *lib. 1. cit. cap. 4. n.* 8. Rebuff. *q. vlt. n.* 22. Monera *c. 8. n.* 62. & Barbosa §. 1. *cit.* a. 41. & *in cap. Tua, de decim. n.* 8. Raphaël de la Torre *disp. 6. citata, num. 6.*

Ad rationem dubitandi dicendom est, nullo modo esse iniustum in euentu rarissimorum fructuum, decimare absque deductione seminis terræ jacti, & aliarum expensarum: tum ob rationem à nobis assignatam: tum etiam, quia vbertas aliorum annorum dictam fructuum sterilitatem abundè compensat, vt constat, siquidem quando vberrimi fructus sunt, nouem etiam partes illorum agricolis maneot.

QVÆSTIO XXIX.

An decimæ solvendæ sint priusquam ex fructibus deducantur tributa, & census, aut alia vlla debita?

REspondeo: Tanquam certum, affirmatiuè, quia sic decernitur in iura, *cap. Cum homines*, *cap. Non est*, *cap. Tua nobis*, & expressiùs *in cap. Cùm non sit, de decimis*, vbi sic dicitur: *Statuimus, vt in prærogatiuam dominij generalis, exactionem tributorum, & censuum præcedat solutio decimarum, vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata pervenerint (quoniam res cum onere suo transit) ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesiis, quibus de iure debentur.* Sic textus, & sic omnes, Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art. 2. disp.* 7. Suarex *c. 35. cit. à n.* 10. Lessius *lib. 2. de iust. c. 39. dub. 3. n.* 11. Pereira *de empt. c. 9. n.* 7. Bonac. *de 5. precept. Eccles. q. 5. n.* 17. Trullench *lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 3. n.* 2. Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. vniuerso, c. 26. §. 1. n.* 40. & *in cap. Tua, de decimis, n.* 6. vbi Covar. *lib. 1. var. c. 17. n. 13. col.* 1. Sed malè, quia ibi Covarruvias nil ad rem præsentem dicit. Molfes. *tract. 6. c. 4. n.* 51. Palao *punct. 8. cit. n.* 1. & omnes.

QVÆSTIO XXX.

An colonus partiarius, seu mediarius debeat solvere decimas ante deductionem expensarum?

REspondeo affirmatiuè. Quia vt ex dictis constat, semper decimæ prædiales soluendæ suot, de iure ex integris fructibus: ergo sic colonus illas debet soluere. Et hoc est verum, siue (vt notat Suarex) priùs ex illis in vnum cumulum congestis decimæ deducantur, & postea Dominus, & colonus fructus inter se diuidant iuxta conuentionem suam, qui ordo videtur optimus, & iuri consentaneus, quo facto neuter illorum tenebitur ad alteram decimationem pro parte sua; siue priùs inter se diuidant fructus, & postea vnusquisque pro sua parte decimam soluat: nam vtroque modo licitè fieri potest, vt supponitur *in cap. Tua nobis, de decimis.* Hæc tameo intelligenda sunt de proprio colono: nam si colonus est mercenarius, qui inseruit in cultura agri pro aliqua parte fructuum, tunc decimandi sunt etiam fructus integri, & postea reddenda sua pars mercenario, pro qua seruiuit, qui quidem tunc non tenebitur ampliùs decimam prædialem soluere, licèt benè decimam personalem, iuxta suprà dicta, nisi vigeat coosuetudo in contrarium, cui standum est. Sic omniiò Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 19. n.* 13. & latiùs *c. 35. n.* 13. Fagundez *lib. 1. cit. c. 4. n.* 13. Abulens. *c. 23. in Matth. q.* 204. Sotus *lib. 9. de iust. q. 4. art.* 2. Axor. *tom. 1. lib. 7. c.* 35. (non 24. vt inuenies citatum apud Barbosam) *q.* 4. Monera *de decimis, c. 6. à n.* 40. Menoch. Valasc. Surd. quos citat, & sequitur Barbosa *lib. 3. cit. c. 26. §. 1. n.* 39. & *in cap. Tua 2. de decimis, n.* 4. & *in cap. Quæsiti sunt*, 10. *q.* 1. Castro Palao *tom. 2. tractat. 10. punct. 8. n.* 3. Lessius *lib. 2. c. 39. dub. 3. n.* 16. Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art. 2. disp. 7. n. 5. & 6.*

QVÆSTIO XXXI.

An possit consuetudine introduci, vt ante decimationem fructuum deducatur semen terræ mandatum, & aliæ expensæ?

NEgat Sotus *lib.9. de inst. q.4. art.2.* vt vidimus suprà *quæst.* 51. Et ante illum Bertrandus *vol.6. consil.* 188. *n.6.7.* 8.15.17. *&* 18. *& vol.7. consil.* 84. *n.1. &* 3. & penes ipsum Innoc. & Hostiensis, & Henric. Boyc. docentes, id non posse subsistere, nisi casu quo subsit privilegium Papæ, aut compositio facta Superioris auctoritate.

Sed verissimè respondeo: Posse, quia modus decimandi sine deductione seminis, & aliarum expensarum est introductus jure Ecclesiastico, vt suprà est habitum: ergo contra illud potest prævalere consuetudo. Sic Aragon. 2.2.*q.*87.*art.*2. Suarez *c.*35.*cit. n.6.in fine.* Rodrig. *in sum. c.*87. *n.*4. sic dicens: [No pueden los Señores de las eras sacar antes que se diezmen los gastos, y el trabajo, y lo que se sembro: assi lo tiene Soto, añadiendo, que non valdra costumbre en contrario. Emperò Aragon quanto a esto tiene lo contrario con mucha razon, porque si la costumbre es bastante, para obligar a vno a pagar la vigesima parte, y para librar a otro de pagar la decima, porque no sera bastante para hazer que el labrador pueda sacar la semilla, y los gastos, y trabajos antes que se diezme?] Sic ille, & benè Ortiz etiam *in sum. c.*10. §. 21. ita dicens: [El labrador puede sacar la semilla, y gastos, y trabajos, antes que diezme, si ay costumbre, aunque lo contrario tiene Soto *lib.9.q.4.art.2.*] Ita ille.

QVÆSTIO XXXII.

An sit licita consuetudo in toto ferè orbe Christiano introducta, qua agricolæ eleemosynam ex cumulo tritici ante decimationem elargiuntur?

REspondeo: Licitam, & laudabilem esse, quia ab immemorabili est introducta, recepta, & tolerata à Prælatis Ecclesiarum. Sic Villalob. *tract.* 27. *diff.* 2. *num.*7. per hæc verba: [Mas aduiertase, que donde vbiere costumbre legitimamente introduzida, como la ay en muchas partes, de que los Religiosos pidan limosna por las heras, y se les de antes que se mida el muelo, no ay obligacion de diezmar aquello por la costumbre. La qual tiene fundamento, porque aquello es limosna, que lleua Dios en sus ministros, assi los que lo estoruassen pecarian mortalmente, con carga de restituir.] Sic ille. Cujus sententiam approbat Trullench *lib.3.in Decalog.cap.3.dub.3. n.*2. his verbis. Et Villalob. 2.*p.tract.*33.*diff.*2. *n.*5. qui *n.*7. ait, non esse improbandam consuetudinem, quæ in aliquo loco reperitur, qua agricultores in suis areis ante decimationem ex cumulo tritici elargiuntur eleemosynam Religiosis, & peccare id impedientes, cum obligatione restituendi. Quod verum existimo, vbi legitimè approbata fuerit. Hucusque ille. Et mesirò quidem hanc sententiam approbat, cùm nostris temporibus in favorem Religionum illam in judicio contradictorio approbauerit Illustriss. Hispaniarum Nuncius D. ac D. meus Iulius Rospigliosus. Cui resolutioni consonat sententia Congregationis Concilii, apud Barbosam sic illam referentem: Dubitatum fuit in Sacra Congreg. Concilii in Bononiens. sub a. Iulij 1620. An Regulares possent recipere triticum, uvas, ligna, & similia, antequam Parochus receperit suas Primitias? Et respondit, non esse id prohibitum Regularibus. Sic refert ex Lezana *in sum. qq. regul. c.* 12. *num.*4. Barbosa *lib.3. cit. cap.*25. *num.*7.

QVÆSTIO XXXIII.

An decimæ prædiales solvendæ sint statim, ac collecti sunt fructus?

REspondeo: Affirmatiuè, quia sic expressè habetur *in cap. Cùm homines, de decimis*, ibi: *Mandamus, quatenus eos cogatis, vt decimam, statim fructibus collectis, persolvant, atque de subtractis, & retentis dignam satisfactionem exhibere procurent.* Sic textus: ergo ex jure decimæ prædiales statim cùm collecti sunt fructibus, solui debent. Sic D. Thom. 2.2.*q.*87. *art.*2. Rebuff. *de decim. q.*12.*n.*1. *&* 3. Campan. Guid. Pap. Ricc. Moneta, & alij Canonistæ, quos refert, & sequitur Barbosa *lib.3. de iure Eccles. c.*26. §.2. *n.*21. & *in cap. Cùm homines, de decim. n.*3. & *in cap. Non est, eod. tit. n.*10. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.*37. (non 38. vt invenies citatum apud Fagundez) *n.*5. & penes illum Glossa, Alens. & Panormitan. Fagundez *de 3. præcept. lib.*1. *c.*4. *n.*11. Layman *lib.*4. *tract.*6. *c.*5. *n.*1. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnica, punct.*8. *n.*4. Trullench *lib.3.in Decal. c.3.dub.*4. *n.*1. Molfes. *tract.* 6. *c.*4. *n.*52. Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art.*2. *disp.*7. *n.*7. Azor. *tom.*1. *lib.*7. *c.*35. (non 24. vt offendes apud Barbosam) *q.*16. & alij communiter. Notanter dixi *ex jure*, esse decimandos fructus statim ac sunt collecti, quia prævalere potest consuetudo, vt decimæ prædiales non solvantur statim, sed certo tempore, vt priùs notavit Moneta *de decimis, c.6. q.2. n.*15. vt refert Barbosa *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXIV.

An sufficiat decimare fructus statim ac sunt percepti, etiamsi nondum sint perfectè collecti?

NEgandum videtur *ex cap. Cùm homines, cit.* cùm expressè ibi dicatur, quod detur decima fructuum jam collectorum, & ideò ita videtur sentire Graffius *lib.2. cit. c.*27. *n.*12. docens, frumentum esse decimandum, quando separatum est à paleis, juxta Panormitan. *in cap. Pervenit, de decim.*

Sed respondeo: Sufficere decimam dare fructuum, statim ac sunt percepti, quamvis non sint perfectè collecti. Quia sic tenet consuetudo in multis Provinciis. Et sic habetur *in l. si eius, ff. de rei vendic.* vbi dicitur: *Perceptionem fructus accipere debemus, non si perfectè collecti, sed etiam cœpti ita percipi, vt terra continere fructus desierit, veluti si oliva, vel uva lectæ fuerint, & nondum ab aliquo vinum, vel oleum factum sit, statim ipse fructum accepisse existimandus sit.* Sic ibi, & sic Azor, Palao, & Raphaël *loc. cit.* Rebuff. *q.*12. *n.*2. & Moneta *c.6. q.2. n.*2. quatenus docent sufficere, quod fructus sint collecti, licèt granum sit cum palea. Legantur Barbosa *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXV.

An peccent mortaliter, qui consuetas decimas tardiùs quàm par est, persolvunt?

REspondeo: Affirmativè, quia sic colligitur *ex cap. Cùm homines, citato.* Et sic tenet Glossa ibi, *verb. Fructibus collectis*, id est, inquiens, quàm citiùs, & competentiùs solvi possunt: quia tardiùs dare, pecca

peccatum est, 16.q.1. *decima*, & qui non facit statim, in mora intelligitur: Vnde periculum decimarum ad ipsum spectat, *ff. de leg.* 1. *cum res.* §.*vlt.* &c. Sic Glossa, Quæ quamvis non dicat esse mortale, sic intelligenda est, vt resolvunt Marches. *de commission. p.*1.*c.*13.*n.*17. Campan. *de rubr.* 12.*c.*13.*n.*235. quos citat, & sequitur Barbosa *lib.*3. *de iure Eccles. vniu. c.*16. §.2.*n.*22. & *in cap. Cum homines, de decimis, n.*4. Et inouit Nauar. *in man. c.*21.*n.*31.*vers. Tertiò peccat.* Legatur Suarez *tom.*1.*de Relig. lib.*1. *c.*37.

QVÆSTIO XXXVI.

An etiam peccet mortaliter, qui ex tritico, vino, & aliis fructibus decimat partem peiorem?

RESpondeo: Tanquam certum, peccare mortaliter peccato injustitiæ, & sacrilegii, si id faciat in quantitate notabili. Sic Fagundez *lib.*1.*de* 5.*prae. Eccles. cap.*4.*n.*7. per hæc verba: Inter latrones, & fraudatores decimarum numerantur illi, qui tempore messis meliores manipulos sibi eligunt, deteriores Parochis: sicut enim non tenentur deligere meliora, sic nec deteriores, sed tenentur bona fide facere, prout res sese offerunt, vt notant Lessius *tom.*1. *de iust. lib.*2. *c.*39. *de decim. dub.*3. *num.*16. & Silvest. *verb. Decime, n.*15. §3. Ex quo planè sequitur, peccare eos mortaliter, si quantitas notabilis fuerit, & ad mortale attingat, & teneri ad restitutionem, qui prædictos meliores manipulos sibi seligunt, & qui ex deteriori vino decimas solvunt, sibi pretiosius eligendo: & quod diximus de his duabus, de cæteris rebus intelligendum est. Sic ille, & ante illum Navarrus *c.*21.*n.*31.*vers. Secundò peccat.* docens, peccare mortaliter qui decimat partem peiorem, quia licèt non debeatur optima, debetur tamen, inquit, mediocris. Sic Navarrus, & penes ipsum Maior. Sic etiam Bonac. *disp. vlt. de* 5. *Eccles. precept. q.*5. *punct.*3. *n.*16. Palao *tom.*2.*tract.*10. *disp. vnic. punct.*8. *num.*2. Trullench *lib.*3. *in Decal. c.*3.*dub.*3.*n.*1. & Abulens. optimè *in cap.*23. *Matth. q.*207. Raphaël de la Torre *in* 2.2.*q.*87.*art.*2.*disp.*5.*n.*2. Addens, quod in casu, quod adsit bona fides decimantium, nec intendentium locrari dando peiora, sed vt obvia fiunt selecta, peiora dantur pro decimis, non est cur sollicitus plus nimio sit exactor decimarum. Sic ille. Addo tamen ego ex D. Gregorio relato 16.*q.*7.*Can. Quicunque.* Quod tunc decimans, postquam recognovit in se, quod fideliter non dedit decimas suas, debet emendare quod minus fecit.

QVÆSTIO XXXVII.

An teneatur quis solvere decimas quoad vsquè à Parocho petantur?

NEgant teneri illas solvere, donec petantur à Parocho, Archidiac. *in cap.*5. *de decimis, in* 6 Rota *in antiquis* 23. Felinus *in cap. Si autem, de rescript.* Bald. *de prescr.*3.*p.q.*7.*n.*12. Adriauus *quodl.*5. *art.*2. Didacus Perez *in l.*1.*tit.*5.*lib.*1.*ordinam. col.*202. Guido Papæ *decis.*283. & Paris. *consil.*15.*n.*26. Inde addens, quod si tempore collectionis fructuum decimæ non petantur à Parocho, postea peti non possint. Quod additum etiam admittit Faber *lib.*1. *tit.*2. *def.*66. dicens ob tacitam petitionem esse decimas tacitè remissas. Imò & Ricclus (posteà sibi contrarius) 1.*p. collect.*162. *vers. Et si decima.* Sed hoc iure verum est, nec ab aliis huius sententiæ Authoribus concessum, vt notat Covarr. 1.*lib. variar. c.*17. *n.*8. *vers. Octavò ex his.* Citantur etiam pro hac parte D. Anton. 2.*p. tit.*4. *c.*3. §.*vlt.* & D. Thom. 2. 2. q 87. *art.*1. *ad* 5. Quia dicit, non peccare qui absque obstinatione animi differt solvere decimas, quia non petuntur, paratus reddere si petantur. Tenet etiam expressè hanc sententiam Graffius *part.*2.*c.*27.*n.*15. Qui etiam citat pro se vltra D. Thomam, & Archidiaconum, Francum, Turrecrematam, & Henricum. Quia, inquit, cùm sit præceptum affirmativum, & non negativum, licèt obliget, non tamen ad semper, sed pro loco, & tempore, id est, cùm necessitas est, & petuntur à ministris. Si verò non est necessitas, nec petantur aliquibus rationabilibus de causis, tunc non solventes non peccant: Ita Graffius.

Sed tanquam certum respondeo: Teneri quem ex vi juris communis solvere sub mortali decimas, etiamsi à Parocho non petantur. Primò, quia sic colligitur *ex cap. Cùm homines, de decimis*, vt benè ibi Glossa adducta suprà. Secundò, quia vnusquisque tenetur reddere alteri quod suum est, etiam illo non petente, sed decimæ sunt Ecclesiæ, siue Parochi: ergo. Minor probatur; nam dies ipse, siue tempus solutionis pro creditore interpellat. Sic Covarr. *loc. cit.* & penes illum Abbas, & alij Doctores. Suarez *tom.*1.*de Relig. lib.*1. *c.*37.*n.*1. & 2. vbi pro hac parte refert Rotam, & Felinum, quos pro contraria citat Covarruvias, & nos ex illo citavimus. Gutier. *lib.*2.*Can qq. c.*20.*n.*44. apud Suarium, & *c.*21.*n.*44. apud Barbosam. Rebuff. *tract. de decimis, q.*12.*num.*7. Riccius *part.*6. *collectan. decis.*2392. vbi cit, sic tandem tenere Rotam in dicta *decis.*25. citata pro parte contraria. Layman *lib.*4.*tract.*6. (non 3. vt inuenies apud Barbosam) *num.*1. Qui id ex illo *Exod.*22. *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere*, confirmat. Barbosa *lib.*3.*de iure Eccl. c.*26.§.2.*n.*23. & *cap. Cùm homines, de decimis, n.*8. Trullench *c.*3. *cit. dub.*4. *n.*4. *in fine*, & *n.*2. Palao *punct.*8. *cit. n.*4. Qui innuit contrarium esse probabile. Raphaël de la Torre 2.2.*q.*87.*art.*2. *disp.*8. *n.*3. & penes illum Gregor. Lopez *in l.*2. *tit.*20. *part.*1. *in Glossa. De las tierras.* Azevedo *in l.*4. *tit.*5. *n.*2. *lib.*1. *nova collectionis regalis.* Anton. de Padilla *in l. Post mortem, n.*18. & 19. *C. de fideicommissis.* Vincentius, & Anton. de Butrio *in cap. Ex parte, de decimis.*

Nec D. Thom. est contra hanc nostram sententiam; nam (vt benè aduertit Suarez) loquitur de locis, vbi per consuetudinem, vel per remissionem Ecclesiæ, abrogatæ sunt decimæ, & ibi ait S. Doctor, non peccare qui non soluunt, quamvis velit esse paratos ad solvendum, si petantur.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Parochiani teneantur ex vi iuris communis decimas tritici, hordei, & aliorum fructuum in horrea Clericorum deferre?

AFfirmant Glossa *cap. Revertimini*, 16. *q* 1. *verb. In horrea*, & *q.*7.*cap. Decimas, in vers. in horreum*, vbi etiam Archidiacon. & Turrecremata. Lancellotus *in l. Cuius, de ann. legat.* Alex. *in l. lineam margaritarum, ff. ad l. Falcidiam.* Vincent. de Franch. *decis.* 514. *n.*1. *fol.*72. Abbas *in cap. Pervenit, de decimis, n.*3. Armille *verb. Decima*, 6.2. Graff. *part.*2. *lib.*2. *c.*27. *n.* 12. & penes illum Turrecremata, Gregor. Lopez *loc. cit.* Perez etiam, & Azevedo *in l.*4. *noba recopil. tit.*5. Riccius *in collect. decis. part.*6. *decis.*2391. & c392. & tenet ex parte Covarruv. *lib.*1. *variar. cap.*17. *num.*8. *vers. Octavò*, quatenus docet, id esse

verum

verum, casu quo horrea sint publicè deputata, ad quæ decimæ deferantur, vel si non sint publica, levi sumpto, & labore ad horrea Clericorum, vel ad eorum domus possint deferri, non verò aliàs. Vnde malè citatur hic Author à Laymanio pro contraria opinione. Tenent etiam hanc partem Raphael de la Torre *loc. cit. n.4.* & penes ipsum Guttiertez, & alij Doctores, quos citat, nec probat Molfes. *tract.6. cap.4. num.50.*

Sed probabiliùs respondeo: Nullo modo teneri Parochianos ex vi iuris communis ad deferendas debitas decimas suis sumptibus, etiam levibus, in horrea Clericorum, etiamsi sint publica. Quia ad id nec vllo iure, nec pacto obligantur: ergo ex vi juris non tenentur Parochiani fructus, aut eorum decimas ad horrea Clericorum suis sumptibus deferre. Dixi *ex vi iuris communis*, quia si alicubi vigeat consuetudo, vt in Navarræ Regno, & alicubi viget (quidquid sine vllo fundamento neget Barbosa) vt laici teneantur deferre decimas ad horrea Clericorum, tunc ea omnino servanda est, vt in hoc optimè cum omnibus Covartuv. *loc. cit.* & habetur expressa *lex 4. nova recopil. lib.1. tit.5.* Sic Guido Papæ *decis.* 283. Adrian. *quodlib.5. art.1. §.1.* Barbosa *lib.3. cit. §.2. n.24.* & *in cap. Revertimini, 16. q.1.* Suarez *lib.1. cit. cap.37.* (non 27. vt invenies apud Trullench) *n.7. & 8.* & penes ipsum Rota *decis.* 25. Layman *lib. 4. tract.6. c.5. n.2.* Fagundez *de 5. precept. lib.1. cap.4. n.12.* & penes ipsum Rebuff. *de decimis, q.6. n.1.* quatenus affirmat, decimas prædiales solvendas esse in locis, in quibus prædia sita sunt, juxta *cap. final. de Parochiis*, nisi consuetudo percrebuerit in contrarium. Reginald. *lib. 19. n.99.* Trullench *lib. 5. in Decalog. c.3. dub.4. num 2.* & tandem Abulens. *in c.23. Matth. q 206.* sic quæstionem hanc resoluit optimè: quod cùm de his nihil determinatum jura statuerunt, standum est consuetudinibus singularum Ecclesiarum, quia consuetudo in his est lex, cùm non habeatur lex scripta, & ideò sive in agro relinquantur fructus collecti, sive ad domum portari debeant, totum stat in consuetudine regionis. Sic ille, & sic tandem resolvunt Paul. de Cast. *in d.l. lineam*, Hostiens. *in summa de decimis, §. fin. quæst. 16.* Vincent. de Franch. *decis. cit. num.3.* & Palao *tom. 2. tract. 10 punct.8. n.5.* Addens sufficere dictæ consuetudini ad stabiliendam legem, quod decem annis viguerit, eo quòd sit de re, quæ jure non est prohibita. Quod etiam affirmant Lessius *lib. 2. c.6. dub. 14. n.46.* & Suarez *loc. cit.* & alij.

QVÆSTIO XXXIX.

An Parochiani possint mittere in sua horrea fructus indecimatos, sine scientia, & consensu Parochorum?

Respondeo: Non posse ex vi juris, quia ex *reg. 29. iuris, in 6. Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.* Sed sic est, quod delatio fructuum indecimatorum in horrea, tangit etiam Parochos, ad quos decima pertinet: ergo Parochiani non possunt mittere, aut deferre in horrea sua fructus indecimatos, quin priùs Parochos moneant, vt ipsi, vel procuratores eorum, fructuum collectioni, & decimationi assistant, ne vlla fraus in præjudicium illorum committi possit. Si verò Parochi admoniti, & certiores facti nolint, aut negligentes sint tempore debito accedere ad accipiendum sibi debitas decimas, non tenetur dominus fructuum in area, aut agro expectare, sed potest omnes fructus, ne aliàs amittantur, vel corrumpantur, recondere, excepta decima, si consuetudo est eam relinquendi in agro. Sic habetur expressè *in l.1. tit.5. lib. Ordinat.* ibi: [Y por escusar los engaños que podia aver en el diezmar, defendemos firmemente, que de aqui adelante ninguno sea osado de medir, ni coger su monton de pan, que tuviere en limpio en la era, sin que primero, tañida la campana tres vezes, para que vengan los terceros, ò aquel que debe recaudar los diezmos, &c. *Et paulò infrà.* Y si el dicho diezmero, ò arrendador, fuere requerido por el dicho labrador, ò vicario, y no fuere a ver medir el dicho pan, que el dicho labrador mida su pan delante de tales personas que sean de creer, y por su juramento hagan verdad al dicho arrendador, del pan que se midiere de aquel monton, de que el dicho arrendador, ò diezmero fuere requerido, que fuesse à ver medir el dicho pan, &c.] Sic lex Regia facta à Regibus D. Alphonso, D. Ioanne Primo, & confirmata a DD. Fernando, & Elizabetha anno 1501.

Et ideò ita docent Rebuff. *de decimis, q.13. n.50.* Vincent. de Franch. *decis. 117. num. 1. & 2.* & penes ipsum Specul. Paris. Velasc. & alij. Suarez *c.37. cit. n.8.* Covarr. *lib.1 var. c.17, n.8.* Gutier. *lib.2. canon. qq. c.21. n.44.* Barbosa *lib.3. de iure Ecclef. c.26. §. 2. n. 21.* Fagundez *lib.1. de 5. prac. Eccles. cap.6 n.9.* Layman *c.5. cit. n.2. vers. Insuper*, Reginald. *lib.19. n.99. & 100.* Palao *tom.2. tract.10. disp. unic. punct.8. n.5.* Molfes. *tract.6. c.4. n. 50.* Raphaël de la Torre *2.2. q.87. art.2. disp.8. n.5.* Trullench *dub.4. cit. n.3.* & alij.

Notanter dixi, *ex vi iuris*, quia vt benè Covarruv. *loc. cit. vers. Octavò*, consuetudine potest (imò & potuit jam) obtinere contrarium, scilicet vt laici liberi colligant frumentum, cæterosque fructus, & eos in propria horrea sine testibus condant, hisque ita conditis decimas integrè Ministris spiritualium reddant, quod in specie latè probat Aymon Savilla *cons.21.* & docet Raphaël de la Torre *2.2. quæst.87. artic.2. disput.8. num.6.* sic dicens: Item consuetudine introductum est in multis locis, vt laici liberè colligant frumentum, ac cæteras fruges, & eas in propria horrea sine testibus condant, & postea decimas ministris sacris reddant, cui consuetudini standum est. Sic ille.

QVÆSTIO XL.

An possit Parochus ad excludendas fraudes apponere custodes, aut prohibere, ne fructus ex area, aut agro recondantur, nisi soluta priùs decima, vel quod ipse, aut eius nuntius sit præsens?

Affirmant Barbosa *lib.3. de iure Eccles. universo, c.26. §.1. n.42. & in cap. Tua 11. de decim. n.7.* citans pro hac sua opinione Covarruv. *dict. cap. 27. n.8.* Valasc. *q.30. n.15. col.2.* Perez *lib.2. tit.5. lib.1. Ordin. pag.132.* Hieron. de Laurent. Avenion. *decis.54. in fine.* Suarium *d. lib.1. cap.37. n.7.* Rebuff. *q.5. n.13.* Cenedum *collect. 66. n. 3.* Camil. Borrel. *in sum. omnium decis. tom. 1. tit. 19. n. 8.* & Moneta *q.6. n.4.* Adde & tu Riccium *1. part. collectan. decis. collectan. 192. pag. mihi 54.* & penes ipsum Franch. *in decis. 127.* & Ann. *in allegat. 94.* & alios statim citandos.

Sed verè ex his Authoribus, quos pro hac parte citat Barbosa, saltem Suarez, & Covar. solùm affirmant, quod nos cum communi, quæst. proximè antecedenti,

recedenti docuimus, nempe quod non possunt laici frumentum, aliosve fructus in propria horrea condere, nisi priùs Clerici certiores fiant, vel eorum procuratores assistant, & sint præsentes fructuum collectioni, istasque eorum decimas percipiant, ne fraus vlla à laicis fieri possit in solutione decimarum. Id, inquam, solùm docent, & non amplius, vt intendit Barbosa. Cenedo etiam tantùm dicit, quod de hac quæstione consulantur Vincent. Franch. Guido Papæ, Tiraquel. Perez, Covar. & alij. Posset tamen citari pro hac parte Graffius *part.2.lib.2.c.27.n.12.* vbi sic ait: Potest etiam is, cui debetur decima, petere interdici Domino prædij, ne fructus colligat nisi eo, vel eius nuntio præsente, *C. quando, & quibus quarta pars, l.2. lib.10. &c.* & ratio est, quia habet partem in fructibus, & ex consequenti in fundo: nam fructus sunt pars fundi, *l. fructus, ff. de rei vendic.* Ita tenent Dom. Cardin. Zabarel. *consil. suo* 146. Hucusque Graffius, & post ipsum Speculator relatus per Glossatorem Salmanticum, & Azevedo *in lib.1. recopil. tit.5. l.1. num.16.* & alij.

Sed iuxta nuper à nobis dicta, Respondeo dicendum: Optimè posse Curatum, sive Parochum, ex vi iuris communis, non consuetudinis, Custodes apponere, vt sint præsentes collectioni, & decimationi fructuum, vt sic nulla fraus in ipsorum præjudicium committi possit in decimis. Non verò posse prohibere suos Parochianos, ne fructus vllo modo ex area, aut agro recondant, nisi in præsentia ipsiusmet Parochi, aut eius procuratoris, præcipuè vbi viget consuetudo immemorabilis, vt viget in toto Regno Castellæ, Legionis, Nauarræ, & Aragoniæ, colligendi frumentum, & alios fructus, eosque recondendi in propria horrea, sine præsentia Parochi, vel aliorum testium.

Prima pars huius responsionis constat ex dictis quæst. antecedenti, & omnes Doctores communiter, præcipuè citati ibi, illam docent.

Secunda verò probatur. *Primò*, quia ex dicta prohibitione plura absque dubio sequerentur incommoda, & damna tam agricolis, quàm fructibus collectis, aut colligendis; siquidem manerent expositi grandini, pluviis, aut magnis colluvionibus: ergo cum tanto incommodo, & periculo tam manifesto non esset licita talis prohibitio.

Secundò, quia contra consuetudinem vniversalem præscriptam, & acceptatam nullo modo potest prævalere particulare ius, lex, mandatum, aut prohibitio: at sic est, quod in toto ferè Orbe Christiano extat, & viget consuetudo colligendi, & recondendi fructus, eosque decimandi, sine præsentia Curati, vel Parochi, aut eius procuratoris: ergo contra hanc vniversalem, & præscriptam consuetudinem non potest prævalere prohibitio Parochi.

Tertiò, quia Parochiani agricolæ verum habent dominium plenum proprietatis omnium fructuum suorum, excepta decima eorum parte, cuius Ecclesia dominium habet, vt suprà est habitum: ergo sicut Ecclesia de hac parte, veluti de propria potest disponere sine consensu Parochianum, postquam illam in se recepit; ita eodem modo, imò & fortiori iure poterunt Parochiani disponere, sicuti de re propria, & possessa, de noveni aliis fructuum partibus sine consensu Parochi.

Quartò, quia Parochi nullo modo possunt præcipere suis Parochianis, quod deciment de illis rebus, de quibus etiamsi deberent secundùm ius, ab immemorabili consuetudine non sunt soliti decimare, vt constat *ex l.6. nova recopil. lib. 1. tit. 5.* vbi Azevedo *num.1.* sic ait: Et ideò novitas in decimis petendis, & percipiendis permitti non debet, sed præteritam consuetudinem servandam asserebat Glossa *in cap. 1. de decimis, lib. 6.* & probat Bald. & eius apostilla *in l. 3. C. de servit. & aqua.* Probantque plures Doctores allegati per Avend. in nostri text. propositum, *in cap. 1. pretorum, num. 32. vers. Item ista iurisdictio, lib. 1.* Ob idque inquit ipse ibidem, quod si novitas fiat in decimis iis percipiendis, potest tunc implorari iurisdictio Regia contra Ecclesiasticos in hoc procedentes, & super eo cognoscentes per viam querelæ, & defensionis, ne novitas talis fiat, &c. Ita ille, & antea Riccius *1. part. collectan.* 192. & apud illum alij. Nunc ego: Ergo multò minùs præcipere poterunt quod deciment, novo ac diverso modo, quo ab immemorabili soliti sunt decimare: at sic est, quod ab immemorabili consuetudine, semper laici collegerunt, & colligunt frumentum, & alios fructus, eosque in proprias domos, & horrea sine præsentia Parochi, aut eius procuratoris portant, & condunt, & postea de illis integrè decimas Parochis elargiuntur: ergo hanc consuetudinem Parochi immutare non valebunt.

Consonat, & satis bene nostræ responsioni lex Regia 5. videlicet *lib. 1. ordinat. tit. 5.* cuius tenor sic se habet: [Otrosi mandamos, que no se haga pesquisa contra los malos diexmeros, que huvieren de diexmar sus frutos, a pedimiento de los arrendadores, porque nunca se hizo, ni vsò, salvo contra los terceros, si algunas cosas encubrieren de lo que recibieron, ò devieron recibir de los dichos diexmeros.] Ita lex Regia facta à D. Rege D. Alphonso Compluti, anno Domini 1348. Sed cur Compluti? Forsan, quia ibi tunc necessaria propter molestias quas exigentes decimas, sicut & nunc, solventibus afferebant.

Quod si hîc inquiras, qualis fuerit ratio decidendæ huius legis? Respondent aliqui, hanc fuisse, nempe quia nullus immemor animæ suæ præsomitur, neque quod ex debitis Deo aliquid subtrahet, aut occultabit. Ita Glossator Salmanticus. Alij respondent, non hanc fuisse rationem, sed sequentem, videlicet quia cùm ex *leg.* 2. decimas debentes solvere, non possint fructus colligere in absentia collectarij, ipseque collectarius ibidem per se, vel ministros suos possit interesse, mirum non est, quod decimis solutis, non fiat inquisitio contra decimatores; collectarius verò ipsemet colligit sine requisitione alterius, & ideò contra eum est inquisitio facienda, quia tempore collectionis non fuit facta, nec fieri potuit. Sic Azevedo *in d. l.5. pag.98.*

Sed ego dico nullam ex præassignatis fuisse dicti textus decidendi causam, sed aliam, nimirum quia de tali inquisitione facienda nullus fuit vsus: colligo clarè ex ipsiusmet verbis legis, hanc tribuentis causam, dicendo: *Porque nunca se hizo, ni vsò.* Hæc dicta sufficiant circa decimas prædiales; nunc transitum ad decimas mixtas faciamus, & inquiramus de illis, de quibus rebus solvendæ sint. Sit ergo

DISPVTATIO V.

De decimis mixtis, & de quibus rebus solvendæ sint.

QVÆSTIO PRIMA.

An de fœtibus ovium, & boum, & caprarum solvenda sit ex jure decima?

NEGAT loquendo de fœtibus boum duntaxat, Alphonf.Narbona *in 3.part.novæ recopil. lib.6. tit.10.l.9.glossa 7.n.11.* vbi ex Fabio, Anna, Rebuffo, Franchis, & aliis docet nullo modo deberi decimas de vitulis sugentibus lac.

Sed respondeo: Tanquam certum, esse ex jure solvendam. *Primò*, quia de his dabatur decima in veteri Testamento, vt constat *ex c.27. Levit.* vbi sic habetur: *Boves, & oves, & capra, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino:* ergo de eisdem rebus nunc in lege nova debet dari decima. Patet *ex cap. In aliquibus, de decimis:* ibi enim dicitur, quod de illis rebus necessariò decimæ reddi debent, quæ diuina lege dicuntur deberi.

Secundò, quia id expressè habetur *in cap. Non est, de decimis*, ibi: *De vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, &c.* & *cap.Omnes.16.q.7.* vbi oves, & boves, & capræ in particulari nominantur, his verbis: *Omnes decima terra, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur boves, & oves, & capra, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.* Sic ibi: *&* in *l.2.part.1. tit.20.* ita habetur: [E otrosi de las yeguas, è de las vacas, è de las ovejas, è de todos los otros ganados de qualquier natura que sean. Ca deben diezmar los fijos, que ouieren de todos estos ganados, è los esquilmos que llevaren dellos: assi como queso, è lana.] Sic lex: ergo ex jure plaoum est, quod de fœtibus ovium, boum, & caprarum solvenda sit decima. Sic tenent omnes DD. Canonistæ, *in cap.cit.* Theologi cum D.Thom.2.2.q.87.*art.2.* Legantur Abulens. *in c.23. Matth.q.152.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.1.c.34. n.4.* Azor. *tom.1. lib.7. c.35. q.9.* Fagundez *de 5. Eccles. pracept.lib.1.c.5.* Barbosa *de iure Eccles. vniverso, c.26. §.1. n.10.* Castru Palao *tom.2. tract.10. punct.8.* & alij insra citandi.

QVÆSTIO II.

An etiam de pullis camelorum, equorum, & asinorum sit ex jure danda decima?

NEgandum videtur, quia nec in lege veteri, nec in jure fit meotio nisi de fœtibus ovium, boum, & caprarum: ergo sulùm de illis debetur decima: ergo non de pullis, seu fœtibus camelorum, &c.

Sed tanquam certum respondeo: Dandam etiam esse de istis, & omnibus aliis animalibus mansuetis, quæ sub custodia manent humana. Quia eadem ratio est de omnibus, ac proinde idem ius. Et quamvis in scriptura non fiat expressa mentio, nisi de ovibus, bobus, & capris, quæ sub virga pastoris transeunt, intelligitur tamen etiam de omnibus aliis animalibus mansuetis, cùm etiam de his omnibus dare tur decima. Et certè *in cap. Non est, de decimis*, absolutè præcipitur dari decimas de pecoribus. Et ita docent omnes Doctores, præcipuè Abulens. Suarez, Fagundez, & Azor. *loc.cit.*

QVÆSTIO III.

An item de fœtibus porcorum ex jure debeatur decima?

NEgandum videtur, quia in lege veteri non dabatur decima de porcis, eo quòd non licebat Iudæis manducare de eis, *Levitic.11.& Deuter.14.* ergo neque in lege nova debet de illis decimari, cùm præceptum Ecclesiæ de decimis datum sit ad instar præcepti divini legis antiquæ.

Sed certissimè respondeo dicendum, quod verè ex jure debeatur de porcis decima, sicut debetur de ovibus, & bubus, &c. Quia sic colligitur ex *cap. Non est, cit.* Nec obest, quod in lege veteri non solvebatur decima de porcis, quia ideò fuit, quoniam cùm non liceret Iudæis de illis manducare, non tenebant eos in terra, nisi tarò, & propterea de eis decima non dabatur. Nos verò de porcis iure debemus dare decimas, quia de illis manducamus, & ideò illos alimos, tenemusque in terra. Sic omnino Abulens. *in cap.23. Matth. q.152.*

QVÆSTIO IV.

An de lana pecorum danda sit ex jure decima?

REspondeo tanquam certum: Quod sic. Tum quia de lana dabatur in lege antiqua decima, vt constat ex illo Deuter.18. *Primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione:* ergo & in nova. Tum etiam, quia sic expressè præcipitur in iure, *cap. Pervenit, de decimis*, ibi: *Vt de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant.* Sic textus. Et sic omnes Doctores. Stephanus Bertrandus *tom. 3. part.2. consil.247. n.2.* Innoc. Ioan. Andr. & Hostiens. apud ipsum, Abulens. *in cap. 23. Matth.q.153.* Suarez *tom.1. de Relig.lib.1.c.34. n.4.* Fagundez *de 5. prae. lib.1. cap.5. n.1.* Barbosa *lib.3. de iure Eccles. cap. 26. §.1. n.12.* & *in cap. Pervenit, de decim. n.6.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.3. dub.2. num 1.* Palao *punct.8. cit. num.4.* Filliuc. *tract.27. c.10. n.227.* Bassæus *verb. Decima, num.2.* Villalob. *tract.33. diff.2. n.2.* Azor. *tom.1. lib.7.c.35.q.9.* Graff. *c.27. cit. n.36. & 39.* Molfes. *tract.6. cap.4. in Summario, n.8.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. q.87. art.2. num. 3.*

QVÆSTIO V.

An de lacte, & caseo ex jure sit danda decima?

REspondeo certissimè: Esse daodam. *Primò*, quia ex iure de pecoribus datur decima, vt suprà est habitum: ergo de eorum fructu debet dari: sed sic est, quod fructus pecorum est lac, & caseus, vt habetur *ff. de vsuris, l. in pecudum, & Instit. de rerum divis. §. in pecudum:* ergo etiam de his dabitur decima. *Secundò*, quia ideò de lana ex jure datur decima, quia est fructus pecudum, vt habet Glossa *in cap. Pervenit, cit. verf. Lana.* Sed sic est, quod etiam lac, & caseus est fructus pecudum, vt est ostensum: ergo de his etiam ex juris rigore est danda, quia vbi eadem est ratio, ibi est idem ius, *cap. Translato, de constitution.* Sic omnes, Abulens. *c.23. cit. q.164.* Suarez, Fagundez,

Fagundex, Barbosa, Fillinc. Trullench, Bassæus, Azor, Molfesius, Palao, & Graff. *loc. cit.* Rebuff. *tract. de decim. q.6. num.*28. & alij. Idemque dicendum est de butyro, quod fit de lacte, quia eadem est ratio de butyro, & caseo, cùm vtrumque ex lacte fiat. Legantur Abulens. *q.*165. & Fagundez *loc. cit. n.*4. Raphael de la Torre *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

An ex jure sit danda decima de adipe, vel sebo, unde candelæ fiunt?

AFfirmare videtur Villalobos *tractat.*33. *diff.*2. *num.*2. *cit.*

Sed verissimè respondeo: Negativè, quia adeps, vel sebum, non est fructus animalis, sed pars substantiæ eius, & non potest accipi, nisi de animali occiso, liquefacta parte corporis eius: sed animal iam fuit decimatum: ergo non debet rursus decimari. Sic Bassæus *loc. cit.* Molfes. *in sum. tract.*6. *c.*4. *n.*33. Abulens. *q.*165. *cit.* qui idem affirmat, & benè, loquendo de butyro, quando non de lacte, sed de pinguedine animalium, porcorum scilicet, aut anserum fit.

QVÆSTIO VII.

An ex jure, etiam ex animalibus domesticis, vt ex gallinis, aut anseribus, pulli, & ova debeantur in decimas?

REspondeo deberi: quia hæc omnia sub minutis decimis, quas solvendas esse expressè significat text. *in cap. Cùm in tua, de decimis*, comprehenduntur, vt notavit Glossa *in eod. cap. verb. Minutas.* Sic dicens: Minutæ decimæ appellantur partus animalium, & de pullis, ovis, & hortis, vt sup. eodem, ex parte, de quibus etiam loquitur sup. eod. Multiplici. Sic Glossa. & sic tenent omnes DD. Sic expressè Suarez *cap.*34. *cit. num.*4. Filliuc. *tract.*27. 2.*p. c.*10. *n.*227. Trullench *lib.*3. *in Decalog. c.*3. *dub.*2. *n.*4. Palao *tract.*10. *cit. punct.*7. *n.*1. & Barbosa *in d. cap. Cùm in tua*, *n.*6. & antea Rebuff. *q.*3. *de decim. n.*26. per hæc verba: Quædam sunt majores decimæ, sive grossæ, quæ ex frumento, & vino solvuntur; minutæ verò, quæ ex hortis, pullis, & ovis, &c. Sic ille.

QVÆSTIO VIII.

An de melle, & cera ex jure debeatur decima?

REspondeo: Deberi, quia sic habetur *in cap. Nuncios, de decim.* ibi: *De apibus, & de omni fructu decimas solvere Ecclesiastica districtione compellas.* Sic textus. Sicque illum intelligunt, & explicant communiter Authores. Innoc. Ioan. Andr. & alij Canonistæ ibi. Rebuff. *tract. de decim. q.*8. *n.*25. Moneta *c.*4. *n.*18. Barbosa *lib.*3. *de iure Eccl. c.*26. §.1. *n.*11. & *cap. Nuncios, de decim. num.*2. Suarez, Filliuc. & Trullench *loc. cit.* Azor *tom.*1. *lib.*7. *c.*35. *q.*9. optimè Abulens. *in Matth. cap.*23. *q.*167. Luysius Turrianus *in sum. loc. statim citando.* Palao *punct.*7. *cit. n.*1. Raphaël de la Torre *in* 2.2. *q.*87. *art.*2. *n.*3. & alij. Addit tamen Rebuff. *loc. cit.* Quod licèt hoc sit verum de jure, de consuetudine verò nil de his rebus solvatur.

QVÆSTIO IX.

An etiam ex ipsismet apibus decima sit danda?

AFfirmant aliqui, quos citatis nominibus refert Abulens. *loc. cit.* Quorum sententiam tenere Azorium, ait Barbosa *loc. cit.* §.1. *n.*12 per hæc verba: De apum examinibus, alvearibúsve solvendam esse decimam, vt habet consuetudo, tenet Azor. *d. c.*35. *q.*9. ita Barbosa, qui clarè tenet etiam hanc sententiam ibi, necnon & *in cap. Nuncios, cit. n.*2. vbi pro hac parte rursus citat Azorium *loc. cit.* Rebuffum *de decim. q.*8. *n.*15. & 25. & Monetam *c.*4. *n.*18. Sed certè hic Author omninò malè citat Rebuffum, & Azorium pro hac parte, cùm omninò oppositum doceant, ac teneant, vt mox videbimus. Meliùs tamen possent citari pro hac opinione Filliucius, & Trullench, cùm *loc. cit.* expressis verbis dicant, quod de apibus, & de omni earum fructu solvi debeat decima. Et etiam *lex* 2. *part.*1. *tit.*20. vbi clarè ait: [Que aun deuen dar diezmos de las colmenas: è esto se entiende tambien de los enxambres, è de los otros esquilmos que llevan dellas, como del miel, de la cera.] Ita lex.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse dandam decimam de ipsis apibus. *Primò*, quia non adest consuetudo: ergo. *Secundò*, quia decima de apibus ipsis difficilè dari potest, cùm sint feræ animalia, & ideò licèt sint in arbore mea, non sunt mea quousque includantur in alveario, *Instit. de rer. diuis.* §. *Apum*, & non possunt capi animalia hæc, vt decimentur. Decimatio ergo sola est de earum fructu, hoc est, de cera, & melle. Sic omnino Abulens. *loc. cit.* & penes ipsum Innoc. & Ioan. Andr. Sic etiam Rebuff. *n.*25. *cit.* pro se à Barbosa, per hæc verba: Decimoquintò (*subintellige, solvuntur decimæ*) de apibus, & fructu earum, videlicet de cera, & melle, *cap. Nuncios, eod.* non verò de ipsis animalibus, id est, ex decem examinibus apum, vnum non est solvendum, nec ex decem alveis, sed ex fructu earũ: & licèt de consuetudine nil solvatur, debent tamen apes habentes in quatuor saltem festis solemnibus vnam candelam vnius libræ solvere Ecclesiæ Parochiali, vel de pecunia quam ex melle, & cera habuerunt decimam partem. Sic Rebuffus. Malè ergo citat illum Barbosa pro se *n.*25. *cit.* Nec pro illo facit id quod dicit *n.*15; quia ibi nil contrarium affirmat. Sic rursus tenet Azor loco à Barbosa citato pro contraria sententia; nempe *q.*9. vbi sic ait; Quæres an de ipsis quoque apum examinibus sit decima solvenda, ita vt retentis novem, decimum debeatur, & ex decem apum alvearibus vnum sit de jure præstandum? Respondeo hac de re nihil esse in jure expressum, consuetudine tamen talis decima non solvitur. Sic ille, & Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*1. *c.*34. *n.*4. Luysius Turrianus *in sum. p.*1. *c.*138. *dub.*3. *concl.*2. sic loquiens: De apibus quantum ad ceram, & mel, solvendæ sunt decimæ. Castro Palao *tom.*2. *tract.*10. *punct.*7. *n.*1. circa finem. Qui benè pro hac nostra sententia citat Azorium vbi suprà, & *cap.*34. *n.*4.

Ad legem autem pro parte contraria adductam, dicendum est, consuetudine contraria esse abrogatam. Quod si fortè alicubi viget, observari omninò debet, quia vt sæpè diximus: In solvendis decimis maximè debet attendi consuetudo.

QVÆSTIO X.

An de pedibus ovium, boum, & aliorum pecudum sit danda decima?

AFfirmant Azor. *tom.3.lib.7.c.35.q.9.* dicens, solvendam esse decimam ex animalibus, vt ex gregibus ovium, & armentis boum, & ex fœtibus ipsorum, necnon ex fructibus, quales sunt pelles, lanæ, ova, lac, butyrum. Sic ille, qui certè inadvertenter inter fructus ovium, & boum, ova numeravit. Quod idem facit tuendo eandem sententiam per eademmet verba, Raphaël de la Torre *in 2.2. q.87. art.2. num.3.*

Sed probabiliùs respondeo: Non esse de jure dandam decimam de pellibus ovium, boum, caprarum, aut similium. Quia pelles non sunt fructus animalium, sed pars illorum. Adde quod quando oves, aut boves decimantur, cum pellibus decimantur: ergo de pellibus non debentur decimæ, aliàs bis decimarentur. Sic innuit Rebuff. *de decim. c.6. n.28.* quatenus animalium solùm triplicem assignat fructum, ex quo solvi debeat decima. Primus est agni, hœdi, vituli, equuli, suculi, & alius fœtus. Secundus consistit, inquit, in lacte. Et tertius in lana, & pilis. Ecce vbi inter hos fructus nullo modo numerat pellem: ergo.

QVÆSTIO XI.

An fœtuum, aut filiorum animalium decima solvenda sit statim post partum?

AFfirmant Rebuff. *de decim. q.12. n.3.* (non 30. vt invenies apud Fagundez) & alij penes ipsum, docens posse decimare animalium fœtus post novem dies ab eorum partu, per hæc verba: Vnde suculi, agni, & alij partus animalium, debent ali saltem novem diebus, vt Doctores asserunt *in cap. Cùm homines, de decim.* Glossa & Doct. *in l. Stipulatio ista, §. inter certum, ff. de verb. obligat.* & *in cap. Revertimini, q.26. p.t.5.* Ita ille.

Sed vt verissimum respondeo: Non esse decimandos quoad vsque fœtus sine matre vivere possint commodè, & interim ad hunc finem nutriendos esse, quia aliàs infructuosa esset decimatio, & sic non solverentur decimæ fideliter, cùm paria sint decimam non præstare, aut præstare eam inutilem, *l. fin. C. ad l. Flaviam de plagiar.* & ibi Glossa. Sic tenet in primis ipsemet Rebuff. *q.6. de decimis, n.30.* (non etiam 3. & 31. vt addit Barbosa) sic inquiens: Vitulus tamen, suculus, vel alius fœtus, lactatus esse debet antequam præstetur, & impinguatus, alioqui commodum non afferret: Et ita præstari debet, vt ad vsum esse, & deinceps vivere sine matre possit. Sic ille, citans pro se Ioan. Andr. Bohicium, Anchatanum, & Oldradum. His addi possunt Barbosa *in cap. Cùm homines, de decim. n.5.* Andr. Hispan. *in regul. decimarum, q.14. n.5.* Vincent. de Franch. *decis.* 114. Riccius *in collectan. decis.* 192. Moneta *de decim. c.6. n.14.* Soar. de Pace *in pract. tom.2. fol.25. n.30.* & alij Canonistæ.

Sic etiam ex Theologis Soarez *tom.1. de Relig. lib.1. c.37.* (non 27. vt invenies apud Trullench) Reginald. *lib.19. n.98.* Raphaël de la Torre 2.2. *q.87. art.2. disp.7. n.7.* Trullench *lib.3. in Decal. c.3. dub.4.* per hæc verba: Decimæ autem ex animalium fructibus solvendæ sunt tempore illo in quo animalia sine matre vivere possunt, & in quo secundùm rationabilem, & immemorabilem consuetudinem solvi solent, prævalet enim maximè consuetudo decennalis solvendi decimam, tam quoad locum, quàm quoad tempus, vt resolvit Riccius *in praxi aurea, resol.242.* Quod si nulla fuerit consuetudo, standum est prudentum arbitrio, dummodo à jure non exorbitet, simulque Ecclesiæ vtilitati consulatur. Sic Trullench, Fagundez *lib.1. cit. cap.5. n.14.* Graffius *lib.2. c.27. n.25.* & penes ipsum Hostiens. & Ioan. Andr. Castro Palao *tract.10. cit. punct.8. num.4. vers. Solùm adverto.* Lessius *lib.2. c.39. dub.3.* & Cardin. Tuschus *tom.2. verb. Decimæ, concl.70.* vbi *n.1.* docet quod vt in hac re æquitas servetur, nec debet cogi decimas debens solvere, ad differendum, ne subministret expensas, nec ita festinanter solvat statim, ac nati sunt, vt sit inutilis solutio.

Addit etiam *n.2.* quod decimum animal natum, sive bonum, sive malum, si potest discerni, venit solvendum, sin minùs mediocre solvatur, nec melius, nec deterius solvatur. Sic Tuschus, & Rebuff. *q.6. n.26. & q.11. n.1. & 2.* vbi ait, quod id quod venit in decimum, novem computatis, commutari non possit, sed omnino dandum sit, & solvendum. Si verò non appareat quis sit decimus, tunc mediocris est præstandus. Azevedo *in l.3. lib.1. recopil. tit.5. num.1.* & alij.

QVÆSTIO XII.

Quomodo solvi debent de fœtibus animalium decimæ?

REspondeo: Quod solvi debent de decem fœtibus vnus, seu de vno decima pars æstimationis pecuniæ, juxta consuetudinem loci, v.g. si Parochianus habet viginti hœdos, duos dabit pro decimis, vel hi duo æstimabuntur, & illorum pecunia pro decimis Parocho solvetur, quod servatur in multis locis; liberum tamen semper manet Parocho ex vi juris, si malit fœtum pro decima recipere, nisi consuetudo in contrarium existat, potest enim consuetudo prævalere, vt sæpè diximus contra jus. Sic omninò Fagundez *lib.1. cit. c.5. n.5.* ex Rebuff. *tract. de decim. q.6. n.31.* & est communis.

QVÆSTIO XIII.

Quo tempore solvi debeat decima de lana, caseo, lacte, & butyro?

REspondeo: Solvi debere hoc modo. *De lana*, quando tondentur oves, in fine de decem velletibus vnum, vel æstimatio illius. *De lacte*, quando emungitur, de decem cadis vnus, vel æstimatio illius. *De caseo*, quando fiunt etiam, in fine de decem vnus, & casu quo non sint decem, sed vnus, aut duo, aut tres, &c. æstimabitur valor illorum, & decima in pecunia præstanda erit Parocho. Idemque dicendum de butyro è lacte presso. Quamvis in his omnibus servanda sit consuetudo præscripta loci. Suarez, & Fagundez *loc. cit.* Raphaël de la Torre *disp.7. cit. n.7.* optimè ante hos Rebuff. *de decimis, quæst.6. n.32. & 33.* Ioan. Andr. Anton. & Andr. Hispan. penes ipsum.

QVÆSTIO XIV.

An decimæ prædiales solvendæ sint ex jure illi Parochiæ, in cujus districtu sunt prædia?

REspondeo: Tanquam certum, solvendas esse ex jure Parochiæ vbi prædia sita sunt, licèt ex consuetudine alibi possint, quia sic habetur in jure,

vt

vt statim constabit. Et ratio est, quia hæc decima est onus reale, & non personale, ac proinde sequitur rem, non personam. Sic omnes Canonistæ. Rebuff. *tract. de decim. q.6. num.1. & 29.* Oldrad. *consil.* 168. Ioseph. Ludov. *decis. Perusina* 72. *n.* 3. & 9. Camillus Botellus *in sum. decision. tit. de decim.* 19. *à n.*6. D. Alphons Narbona *in 3. part. nova recopilat. lib.4. tit.1. l.20. glossa* 2. *n.*124. Barbosa *lib.3. cit. c.26. §.1. n.31. 32. & 33. & in cap. Cùm contingat, de decim. sub n.*6. & penes ipsum Abb. Covar. Perez, Guttier. & Rota *decis.*178. *n.*5. *p.*1. & *decis.*135. & 192. *n.*5. & 247. Et habetur etiam *in l.2. tit.20. p.1.* Cuius legis meminit Azevedo *lib.1. nova recopil. tit.2. in l.2. n.3.* Sic etiam Theologi cum D. Thom. 2.2. *q.*87. *art.3. ad* 2. Abulens. *in c.23. Matth. q.*196. sic dicens: De jure communi pertinent hæ decimæ ad Ecclesiam Parochialem, in cujus territorio sita sunt prædia, *extr. de paroch. cap. significavit, & extr. de decimis, cap. Tua, & cap. Cùm contingat, & cap. Cùm in tua.* Hoc verum est, nisi aliud obtineat de consuetudine, aut præscriptione, aut privilegio. De consuetudine patet, quia si consuetum est, quod homines habitantes in vna Parochia, & habentes prædia in alia, solvant totas decimas Ecclesiæ in cujus Parochia manent, vel partem earum, & non Ecclesiæ in cuius Parochia sunt sita, valet consuetudo, *extra de decim. cap. Cùm sint homines, & cap. Ad Apostolica.* Sic ille, & benè. Suarez *tom.1. de Relig. lib.1. c.21. à n.3.* Fagundez *de 5. præc. lib.1. cap.4. n.10.* Lessius *lib.2. de iust. c.39. dub.* 3. Palao *tom.2. tract.10. disp. vnica, punct.8. n.6.* Trullench *lib.3. in Decalog. cap.3. dub.5. n.2.*

QVÆSTIO XV.

An consuetudo habens, quod decimæ prædiales non solvantur Parochiæ vbi prædia sita sunt, sed Parochiæ illius loci in quo quis in domo, sive propria, sive conductitia habitat, aut habitabit, etiam per modicum tempus, sit toleranda, & observanda?

NEgat Hieronym. Zeval. *tom.1. commun. contra comm. q.458. à n.21.* vbi de hac consuetudine introducta in sua civitate, sic ait: Ex qua verissima resolutione venit reprobanda quædam appellata consuetudo, quam perperam, & iniquè Parochi hujus civitatis Toleti intendunt habere (quæ potiùs corruptela vocanda est) videlicet, quod si vicini, & originarij oppidi de Vargas, aut Olias, vel alterius loci vicini hujus civitatis (qui colligunt fructus in suis locis vbi habitant) se conferant in aliquam domum hujus civitatis, quod reputentur statim vicini; & quod teneantur decimas prædiales solvere illis Parochis, sub cujus Parochia sita est. Quod est maximum absurdum, & iniqua prætensio, cùm illi non sint vicini, neque originarij hujus civitatis, & domus in qua habitant non est propria, sed conducta magis ad illum effectum, vt reputentur vicini, quàm quod verè vicinitatem habeant (prout de jure, & secundùm ordinationes Toleti requiritur) quia sunt advenæ statim recessuri, absque animo ibi commorandi, sed potiùs fraudandi (cum gravi peccato) decimas prædiales proprio suo Parocho pertinentes. Ita ille.

Sed omninò respondeo: Dicendum, quod omnino sit talis consuetudo observanda, vbi legitimè præscripta est. Quia consuetudo maximè attendi debet in præstatione decimarum, vt habetur *in cap. Cùm sint homines, & cap. Ad Apostolica, de decim.* & cum communi docet ipsemet Zeval. *loc. cit. n.*35. ergo vbi prædicta consuetudo, quæ in civitate Toleti, vt legitimè introducta viget, omnino attendi, & observari debet. Sic contra Zevallum sentit suus perdoctus concivis Toletanus D. Alph Narbona *loc. cit. à n.*120. *pag.*408. vbi *num.*126. ita habet: Tamen apud nos consuetudine inductum est, vt etsi in locis convicinis aliquis vineas, oliveta, aliáve prædia habeat, nihilominus tamen propter cœptam hic habitationem in domo propria; aut conductitia; Toletano Parocho, non verò oppidano decimas solvere debeant. Quæ consuetudo, cùm legitima sit, omninò observari debet: Siquidem consuetudo ea, quæ habet, vt prædiales decimæ debeantur loco habitationis, & domicilij, observãda est, quamvis alibi prædia sita reperiantur, vt ex dictis *cap. fin.* de Parochis, docet ibidem Abbas *n.*5. cui addo textum celebrem *in d. c. Cùm sint* 18. *de decim.* &c. Sic, & non ampliùs Doctus Narbona. Qui *n.*128. respondet Zevallo, habitationem præfatam, licèt modicam, eorum qui ex oppidis circunvicinis ad Toletum veniunt, nullo modo censeri posse fraudulentam, sed potiùs æquam rationi, & consuetudini, & decimarum constitutionibus convenientem.

QVÆSTIO XVI.

An decimæ mixtæ, seu animalium, debeantur illi Parochiæ in cuius terminis habitant, pascuntur, & fœtum producunt, etiamsi Domini illorum in alia vivant Parochia?

REspondeo: Tanquam certum affirmativè, quià ratio dictat, quod vbi dicta animalia pascuntur, ac fœtus suos producunt, ibi reddantur decimæ illorum. Sic Rebuff. *tract. de decim. q.6. n.*25. Barbosa *in cap. Ad Apostolica, de decim. q.6. n.5.* Suarez *loc. cit. n.7.* Fagund. *lib.1. cit. c.5. n.5.* Trullench *dub.5. cit. n.3.* Palao *punct.8. cit. n.7.* & alij. Quod intellige, nisi aliàs consuetudo sit contraria, quia hæc semper in hac materia est attendenda. Et in præsenti casu ita sentit Bertrand. *tom.5. p.2. consil.247. n.3.* ita dicens: In solutione huius decimæ, in hoc scilicet, cui Ecclesiæ hæc decima solvi debeat, an videlicet Ecclesiæ in qua Sacramenta recipiunt, & divina officia audiunt domini animalium, aove illi Ecclesiæ in cuius decimatia animalia depascuntur, & nutriuntur, attendenda est consuetudo, vt scribit Hostiens. *in d. c. Ad Apostolicæ,* &c. quæ est optima legum interpres, *cap. Cùm dilectus, §. dictus verò, ad fin. de decim.*

QVÆSTIO XVII.

An si dicta animalia, vt oves, v.g. in vna Parochia habitent hyeme, & in alia æstate, sint inter vtrasque Parochias æqualiter dividenda decima?

REspondeo: Affirmativè, quia hujusmodi decimæ simpliciter sunt prædiales, vt suprà est ostensum: ergo illarum naturam, & legem sequuntur: ergo illi Parochiæ, vbi hæc animalia pascuntur, debentur decimæ: ergo si dimidio anni in vna Parochia pascuntur, & alio dimidio in alia, æqualiter inter ambas erunt dividendæ decimæ. Sic Glossa *in c. Ad Apostolica, v. Personales,* vbi sic ait: Sed decimæ animalium, an inter personales, an inter prædiales sint, quæritur: & potest dici, quod inter prædiales. Vbi ergo pascuntur continuò, ibi decimæ solvi debent, *arg. sup. eod. commissum, & ff. de serv. rust. prædiorum, pecoris pascendi, C. de verbor. signif. l.2.* Sed quid si per medietatem

anni in territorio vnius Ecclesiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius Ecclesiæ pascuntur? Æquum est, vt dividantur, *argum. sup. de test. relatum, in fine, & 5.q.2.c.1. & vlt. & 12.q.2. Vulterana.* Sic Glossa, quam omnes Canonistæ sequuntur. Præcipuè Bertrand. *loc. cit.* & antea latiùs *tom. 4. consil. 205. n. 1.* & penes ipsum Hostiens. *in d. cap. Ad Apostolica, & in sum. tit. de decim. §. cui danda, vers. Sed mista.* Rebuff. *tract. de decim. q.6.n.25.* Moneta *de decim. c.4. n.16.* Greg. Lopez *lib.9. tit.20. p.1.* Perez *ad tit. 3. lib.1. Ordinat.* Menoch. *consil. 398. n.36. & 40.* Barbosa *lib.3. de iure Eccl. c.16.§.1.n.38. & in cap. Ad Apostolica, cit. n.5.* & alij Canonistæ. Et ex Theologis D.Thom. *2. 2. q.87. art. 3. ad 2.* Sotus *lib.9. de iust. q.4. art. 3. ad 2.* Angel. *v. Decima, n.4. & 8.* Alensis (non Abulensis, vt offendes apud Fagundez) *3. part. q.51. memb. 4. art. 4. in fine,* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 21.* (non 3. vt leges apud Barbosam) *à n. 8.* Fagundez *c. 5. cit. n. 6.* Trullench *dub. 3. cit. n. 5.* Palao *loc. cit.* Basilius Pontius *de Matrim. lib. 5. c. 13. §. 3. n. 19.* & alij. Quam doctrinam intellige, nisi aliter appareat de consuetudine, quia hæc est inspicienda, & servanda, vt docet ex D.Thoma, Hostiensi, Alensi, Henrico, & aliis Bertandus *consil. 205. cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An etiam dividendæ sint decimæ inter duas Parochias, casu quo oves in vna earum pascantur, & in alia noctu jaceant, & dormiant?

AFfirmant Glossa *in cap. Ad Apostolica, verb. Personalis*, nuper citata, vbi verbis relatis hæc verba addit: Eodem modo si continuè jaceant hîc, & continuè pascantur ibi: *argum. ff. de num. assumpt.* Idem esset si aliqui jacerent in vna Parochia, & larem haberent in alia, debent dividere decimas personales, & oblationes. Sic Glossa, quam sequuntur Henric. & Rebuff. *q.6. de decimis, n.16.* sic dicentes: Quod si in vna Parochia pascantur in hyeme, & in æstate in alia: vel in vna pascantur continuò, & in alia jaceant, & dormiant, tunc dividentur decimæ inter has duas Parochias, vt tenet Glossa plenè *in d. cap. Ad Apostolica,* & Henric. Boic. *in cap. Pervenit, col. 1.* ibid. Ita Rebuff. quos omnes refert, & sequitur Suarez *cap. 21. cit. n. 10.* Barbosa *c. 26. cit. § 1. n. 39. & in cap. Ad Apostolica, loc. cit.* Qui citat pro se Monetam *tract. de decimis, c. 4. n. 16.* Fagund. *de prac. 5. Eccles. lib. 1. c. 5. n. 10.* & Basilium *de Matrim. lib. 3. c. 13. §. 3. n. 23. & 24.* Sed ex his oppositum tenet Fagundez *n. 10. cit. in fine.* Affirmant idem Filliuc. *tract. 27. p. 2. c. 9. q. 1. n. 187.* & Palao *punct. 8. cit. n. 8.*

Sed probabiliùs respondeo: Non esse in dicto casu dividendas decimas, sed integrè esse reddendas Ecclesiæ prædiali, in qua pascuntur oves. Ratio est, quia fructus, & fœtus gregis ex agris proveniunt: ergo illi Ecclesiæ decima gregis solvenda erit, vbi agri, quos depasti sunt greges, siti sunt. Sic D.Thom. *2. 2. q.87. art. 3. ad 2.* per hæc verba: Pastor autem, qui diversis temporibus in duabus Parochiis gregem pascit, debet proportionabiliter vtrique Ecclesiæ decimas solvere. Et quia ex pascuis fructus gregis proveniunt, magis debetur decima gregis Ecclesiæ, in cujus territorio grex pascitur, quàm illi in cujus territorio ovile locatur. Sic Sanctus Doctor. Et etiam Alens. & Sotus *loc. cit.* Fagund. *n. 10. cit.* dicens, hanc sententiam esse multò probabiliorem, Trullench *n. 4. cit.* & alij.

QVÆSTIO XIX.

An si oves, aut boves per totum annum pascantur in alia Parochia, vbi Dominus illorum domicilium non habet, dividenda sit ex eorum fœtibus decima?

AFfirmant Doctiss. Nauar. *consil. 1. de decim. n. 10.* & Palao *tom. 2. tract. 10. disp. vnica, punct. 8. n. 9.* asserentes dividendam esse dictam decimam, dando scilicet saltem aliquam partem Ecclesiæ, aut Parochiæ, in qua dominus habitat, & habet domicilium. Quia hæ decimæ, inquiunt, sunt mixtæ, hoc est, partim personales, & partim prædiales, & ideò quatenus personales sunt, debent sequi personam, & Parochiam illius, & quatenus sunt prædiales, prædia, & Parochiã illam, in qua pascuntur: in vtrasque ergo Parochias dividenda est decima. Ita sentire etiam videtur Sà *verb. Decimæ, n. 4.* per hæc verba: Decimæ animalium pars debetur Parochiæ propriæ, pars ei vbi pascuntur, nisi aliud sit in more positum.

Sed probabiliùs respondeo: Non esse dividendam talem decimam, sed totam deberi Ecclesiæ Prædiali, aut Parochiali, in qua oves, aut boves pascuntur per annum totum, ac morantur, quia probabilius est, has decimas simpliciter censeri prædiales, & ideò totaliter participare debent naturam earum, & consequenter solvi Ecclesiæ prædiali. Quod autem hæ animalium decimæ dicantur mixtæ, non ideò est, quia partim sunt personales, & partim prædiales, seu reales, sed quia, vt fructus, ac fœtus suos producant, multam requirunt industriam, ac diligentiam Dominorum. Sic Sotus *lib. 9. de iust. q. 4. art. 3. ad 2.* Rebuff. *de decim. q. 6. n. 23.* Angel. *v. Decima, n. 4. & 8.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 21. n. 8. in fine,* & Fagundez *de 5. prac. Eccles. lib. 1. c. 5. n. 9.* qui etiam citat pro hac parte Rodrig. *in sum. c. 87. concl. 2.* Sed non benè; nam hic Author oppositum innuit, quamvis in fine addat, consuetudini Provinciarum esse standum. Sic etiam Basilius *de Matrim. lib. 5. c. 13. §. 3. n. 25.* quem citat, & sequitur Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 2. n. 40. & in cap. Ad Apostolica, de decim. n. 5.* Trulleuch *lib. 3. in Decalog. cap. 3. dub. 5. in fine,* & alij.

QVÆSTIO XX.

An ex ovibus sit solvenda decima Ecclesiis illarum regionum per quas pascendo transitum faciunt?

REspondeo, quod non. *Primò*, quia sic habet consuetudo introducta in Hispania. *Secundò*, quia moraliter loquendo, est impossibile rectè judicare, quænam quantitas prædictis Ecclesiis solvi debeat: ergo dicendum est, prædictis Ecclesiis nihil deberi loco decimarum. Sic Nauar. *lib. 3. consil. 2. de decim. n. 3.* Barbosa *n. 42. cit.* Rodriguez *in sum. c. 87. n. 3. concl. 2.* Suarez *c. 21. cit. n. 9.* & alij.

QVÆSTIO XXI.

An ex ovium fœtibus sit dividenda proportionabiliter decima inter Parochias, in quibus per majorem partem anni in vna, & per minorem in alia pascuntur oves?

REspondeo affirmatiuè. Quia vt habitum est, hæ decimæ animalium simpliciter sunt prædiales: ergo

ergo quando oves, v.g. aut boves aluntur in campis, & prædiis alicujus Parochiæ, illi sua pars de fructibus, ac fœtibus pecorum pro rata temporis, modò sit notabilis, veluti per tres anni menses, solvenda est. Sic D. Thom. 2.2. *q. 87. art. 3. ad 2.* per hæc verba: Pastor autem, qui diversis temporibus in duabus Parochiis gregẽ pascit, debet proportionabiliter vtrique Ecclesiæ decimas solvere. Sic Sanctus Doctor. Suarez *cap. 21. cit. n. 8.* Fagundez *lib. 1. cit. c. 5. n. 7.* Rebuff. *de decim. q. 8. n. 11.* ita dicens: Si autem in duabus pascant terris, decimæ dividentur, & pro rata temporis solventur, *c. 2. §. finali, de Sepult.* nisi fuerit consuetudo in contrariũ, quia tunc illa consuetudo, vel privilegium servandum erit, *c. Ad Apostolica, de decim.* vbi Hostiens. & Bertrand. *consil. 252. si anomalia, in 3. volum. 2. edit. cap. Ex parte 1. eod.* Hæc sunt verba Rebuff. non illa, quæ Fagundez refert. Citat etiam pro hac parte Fagundez Emanuelem Sà *verb. Decima, n. 4.* Sed minùs benè; nam non loquitur de præsenti casu, sed de illo quem proposuimus *q. 18.* vt ex relatis ibi ejusdem verbis constat.

QVÆSTIO XXII.

An ex decimis mixtis, seu animalium fructuum, & fœtuum, sint extrahendæ expensæ?

RESpondeo; quod non: sed dandæ integræ absque vlla deductione expensarum. Ratio est *Primò,* quia sic expressè habetur *in cap. Non est, de decimis.* *Secundò,* quia hæ decimæ mixtæ, aut animalium simpliciter sunt prædiales, vt docet Bertrandus *volum. 7. consil. 84. n. 2.* ex Glossa *in cap. Ad Apostolica, de decimis*: at de his non deducuntur expensæ, vt habitum est suprà: ergo. Sic tenent communiter Doctores. Legantur Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 35.* Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 1. à n. 34.* Fagundez *de prae. 5. lib. 1. cap... n. 15.* Abulens. *in c. 23. Matth. q. 153. & 166.* & Bertrand. *loc. cit.*

QVÆSTIO XXIII.

An decimæ ex fructibus apum solvendæ sint Ecclesiæ Parochiali, an verò Ecclesiæ prædiali?

AFfirmat esse solvendas Ecclesiæ Parochiali, & non prædiali, Abulens. *loc. cit. q. 167.* qui existimat talem decimam esse personalem, & ideò solvendam esse illi Parochiæ, in qua Dominus apum habitat, & habet larem.

Sed probabiliùs respondeo: Esse solvendas Ecclesiæ prædiali, hoc est, Ecclesiæ in cujus territorio sunt apes, earumque alvearia. Quia probabilius est, tales decimas simpliciter esse prædiales, cùm fructus apum, nempe cera, & mel, planè proveniant de floribus, & herbis terræ illius in qua pascuntur, & manent in suis alveatibus apes. Servanda tamen est consuetudo loci. Sic loquendo generaliter tenet Angel. *verb. Decima, n. 8.* per hæc verba: Mistæ verò debent dari vbi consuetudo est, vel si non est consuetudo, si pascuntur in vna, dentur illi Parochiæ; si verò partim in vna, partim in alia, diuidantur. Sic ille, & in specie loquendo Fagund. *c. 5. cit. n. 13.* & Trullench *dub. 5. cit. n. 5.* Et ante illos Rebuff. *q. 8. de decim. n. 25.* ibi: Et debet solvi vbi apes consistunt, vt est visum Anchar. *in d. cap. Pervenit,* &c.

QVÆSTIO XXIV.

An decimæ novalium pertineant ad Ecclesiam Parochialem, intra cujus terminos existunt?

REspondeo affirmativè. Quia tales decimæ verè sunt prædiales, cùm sint decimæ de fructibus denuò productis ab agro, qui nunquam seminatus fuit, nec fructus produxit: ergo Sic Palao *tom. 2. tr. 10. disp. unica, punct. 8. n. 12.* & Trullench *dub. 5. cit. n. 6.* Addentes, quod in casu quo dictus ager in nullius Ecclesiæ Parochialis territorio existat, tunc decima ad Episcopum pertineat, *ex cap. Quoniam, de decimis.* Sic etiam Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 2. n. 20.* sic dicens: Tertiò colligitur, deberi novalia Parochiæ in cujus finibus surgunt, *d. cap. Cùm contingat, & d. cap. Quoniam, de decim.* Quod si novalia appareant inter duas Parochias, & nesciatur intra quam illarum, quia ignorantur limites, tunc inter illas fiet divisio, vt voluit Henric. Boic. *in cap. Pervenit, col. 1. de decim.* vel Episcopus, cui voluerit, judicio suo concedit, secundùm Rebuff. *d. tract. q. 14. n. 5. per d. cap. Quoniam,* vbi habetur, quod tunc Episcopus secundùm discretionem à Deo sibi datam, vel alij Ecclesiæ deputare, vel ad opus suum retinere debet. Si verò limites quoquo modo apparent, pro modo, & portione limitum, cuilibet earum Parochiarum debet assignari, vt disponitur *in d. cap. Quoniam,* vt notavit Rebuff. *d. q. 14. num. 4.* Hucusque Barbosa. Legantur Abulens. *in cap. 23. Matth. q. 190.*

DISPVTATIO VI.

De personis, quæ ad solutionem decimarum tenentur.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes homines baptizati teneantur ex vi juris communis ad decimas omnes solvendas?

RESPONDEO tanquam certum: Teneri, nisi aliàs exempti sint, quia sic habetur in jure, *in cap. Ex transmissa, de decim.* vbi ita dicitur: *Quia fidelis homo de omnibus, quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur.* Et *in cap. A nobis, eod. tit.* per hæc verba: *Cùm igitur quilibet decimas solvere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus,* &c. Item *in cap. Tua nos, & cap. In aliquibus, eod. tit.* & optima *l. 1. tit. 20. part. 1. l. 2. nova recopil. lib. 1. tit. 5.* ergo ex jure omnes fideles baptizati (aliàs non specialiter exempti) ad solvendas decimas tenentur. Sic tenent omnes Theologi, & Canonistæ. D. Th. 2. 2. *q. 87. art. 1. & 4.* & ibi omnes ejus expositores. Præcipuè Raphaël de la Torre *q. 87. art. 4.* in eius expositione, *n. 3.* Suar. *tom. 1. de Relig. tr. 2. lib. 1. c. 16. n. 1.* Abulens. *in cap. 23. Matth. q. 191.* Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 35.* (non 24. vt leges apud Barbosam) *q. 1.* Fagundez *de 5. prae. Eccles. lib. 2. c. 1. n. 1.* Rebuff. *tract. de decim. q. 5.* Lessius *lib. 2. de iust. c. 39. dub. 5. n. 22.* Reginald. *lib. 19. num. 87.* Moneta *de decimis, cap. 5.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 10. n. 1.* Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 3. n. 1. & cap. Ex transmissa,*

*de decimis,n.*2. Bonac. *disp. vlt.de precept. Eccles. q.*5. *punct.*3. *à n.*1. Bassæus *verb. Decima, n.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.*6. *cap.*3. *à n.*1. Filliuc. *tract.*27. *part.*2. *cap.*8. *num.*160. Villalob. *in sum. tractat.*33. *diff.*4. *n.*1. & Molfes. *tract.*6. *cap.* 4. *n.*36. & Castro Palao *tom.*2.*tract.*10. *disput. vnica, punct.* 11. *n.*1. & communis omnium.

QVÆSTIO II.

An hæretici baptizati teneantur etiam præcepto solvendi decimas?

REspondeo tanquam certum: Teneri, quia ratione characteris, & baptismi obligantur præceptis Ecclesiæ. Sic Sylvest. *verb. Decima,n.*13. (non 11. vt invenies apud Fagoundez (Rebuff. *de decim. q.*5. *n.*5. Suarez *c.*16. *cit.n.*3. Azor *c.*35. *cit. q.*1. Fagundez *c.*1.*cit. n.*3. Lessius *n.*22. *cit.* Filliuc. *c.*8.*cit.q.*1. *n.*162. Raphael de la Torre *art.* 4. *cit.n.*3. *vers. Sed quid de Hæreticis baptizatis?* & omnes.

QVÆSTIO III.

An Iudæi, Sarraceni, Turcæ, & alij Infideles qui nunquam fuerint baptizati, teneantur decimas personales solvere Ecclesiæ?

AFfirmant Glossa *in cap. Quanto, sub figuratione casus, in fine, de vsuris, & in cap. Decima,*16.*q.*1. Ancharan. *in cap. De terris, tit. de decimis, sub num.* 1. & ibi Abbas *n.*6. Rebuff. *tract. de decimis, quæst.*5. *num.*11. & alij, quos citat Abulens. *in c.*23. *Matth. q.*195. docentes, teneri ad solvendas decimas personales.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non teneri, quia decimæ personales dantur Ecclesiæ ob administrationem Sacramentorum, & aliarum rerum spiritualium, *vt sup. disp.*3. *q.*23. est habitum, & constat *ex cap. Novum, de decimis, & cap. significavit, de Parochiis*: at sic est, quod Iudæi, Turcæ, & alij Infideles non recipiunt Ecclesiæ Sacramenta, nec audiunt divina, &c. nec Sacerdotes quidpiam spirituale eis ministrant: ergo est causa, vt decimas personales eis solvant. Sic Glossa *verb. Persolvendas, in cap. De terris, de decimis*, ibi: Quia non sunt de corpore Ecclesiæ; vnde personales decimas non persolvunt. Vbi etiam Butr. *sub n.*2. Innoc. Alanus, & Bernard. quos pro hac parte refert Abulens. *loc. cit. vers. Dicendum.* D.Thom. 2. 2. *q.*87. *art.* 1. & 4 Sotus *lib.*9. *de iust.* (non 6. vt leges in Barbosa) *q.*4. *art.*4. Silvest. *verb. Decima, n.*13. Suarez *tom.* 1. *de Relig. tractat.*2. *lib.* 1. *c.*6. *n.*4. Azor. *tom.*1. *lib.*7. *c.*35. (non 24. vt offendes in Barbosa) *q.*3. Moneta *de decim.c.*5.*n.*38. Lambert. & Carar. quos citat, & sequitur Barbosa *lib.*3. *de iure Eccles.c.*26.§.3.*n.*3. *& cap. De terris, de decim. n.*4. Fagundez *de* 5. *precept. Eccles. lib.*2. *c.*1. *à n.*13. Filliuc. *tract.* 27. 2. *part. cap.*8. *q.*1. *n.* 164. Lessius *lib.*2. *de iustit. cap.*39. *dubit.*5.*numero*2. Trullench *lib.*3.*in Decalog.cap.*3. *dub.*10. *num.*1. Layman *lib.* 4. *tractat.* 6. *cap.* 3. *num.* 1. *vers. Corollarium* 1. Molfesius *tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 37. Raphaël de la Torre 2. 2. *quæst.* 87. *art.*4. *disput.* 1. *num.* 1. & 2. & communis.

QVÆSTIO IV.

An saltem prædicti infideles non baptizati, teneantur solvere Ecclesiæ decimas personales, licèt non ex vi præcepti decimarum, ex vi necessaria compensationis?

AFfirmant Bernard. apud Abulens. *q.*195.*cit.* & Abbas *in cap. De terris, de decim. n.*6. & Glossa *verb. Prætextu verò, in cap. Tua nobis, de decim.* quos ex parte sequitur Abulens. *loc.cit.* & meo videri Barbosa *lib.*3.*cit. c.*26. §.3.*n.*3. qui pro hac etiam parte citat Sotum *lib.*9. *de inst. q.*4. *art.*4. *col.*3. ad finem. Sed insiè, vt infrà. Docent enim hi Authores, quod licèt dicti infideles non teneantur ad decimas personales solvendas ex vi præcepti decimarum, formaliter loquendo, teneantur tamen illas solvere per modum compensationis, aut satisfactionis illius interesse, quod Ecclesia Parochialis esset percepturа ab alio Christiano, qui poterat in tali Parochia habitare.

Sed probabiliùs longè multò respondeo: Nec ob titulum dictum compensationis, seu satisfactionis teneri prædictos ad solvendas decimas personales. *Primò*, quia aliàs etiam posset Ecclesia Parochialis prætendere per modum compensationis aliquod interesse à quocunque nobili fideli non laborante, aut industriam non exercente: prætereà, quod si nobiles ibi non habitarent, possent in illis domibus habitare artifices, ex quibus posset Parochialis decimas personales recipere: at hoc nullus dixit: ergo neque aliud dici debet. *Secundò*, quia Ecclesia nullum jus habet in eos, qui foris extra suum gremium sunt, juxta illud Pauli *ad Cor.*5. *De iis qui foris sunt, nihil ad nos*: ergo, &c. Sic tenet expressè Sotus loco pro parte contraria à Barbosa citato, dicens opinionem Abbatis nulla probabilitate fulciri, per hæc verba: At verò, sive textus consulas, sive divinum jus, sive naturalem rationem, nulla probabilitate, vt cum venia tanti Doctoris dixerim, hujusmodi opinio fulcitur. Sic Sotus, & sic Suarez cum illo *d.c.*16. *n.*5. dicens, opinionem Abbatis nec verisimilem sibi videri. Fagundez *loc.cit.n.*14. Azor. *c.*35.*cit.q.*3. Raphaël de la Torre *loc. cit. n.*2. *vers. Sententia tamen*, & alij.

QVÆSTIO V.

An Iudæi, Turcæ, & alij infideles qui nunquam fuerunt baptizati, teneantur solvere decimas prædiales, saltem illarum possessionum, quas ipsi in terris Christianorum titulo emptionis, vel alio compararunt?

REspondeo tanquam certum: Teneri, quia sic habetur expressè *in cap. De terris, de decimis*, per hæc verba: *De terris, quas Iudæi colunt, tua prudentiæ respondemus, vt eos ad decimas persolvendas, vel possessiones penitus renuntiandas, cum omni districtione compellas, ne fortè occasione illa Ecclesiæ valeant suo jure fraudari.* Sic textus. Quæ verba solùm verificantur de possessionibus, quas Iudæi in Provinciis Christianorum acquisierunt, vt clariùs exprimit text. *in cap. Quanto, de vsuris*, his verbis: *Hac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus, & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Iudæos quocunque titulo devenissent, vt sic Ecclesiæ conserventur indemnes.* Sic textus. Ex quibus sic formatur ratio pro veritate hac probanda. Nam Ecclesia non debet fraudari suo jure

quæsito

quæsito in prædio, propter infidelitatem acquirentis: at reveta defraudatur, si decimæ prædiales in hoc casu à Iudæis, aut ab aliis infidelibus non solvantur: ergo. Sic Abulens. *in c.23. Matth. q.195.* Suarez *tom.1. de Relig.tract.2. lib.1.c.16.n.6.* Vasquez *opusc. de benefic.c.1. dub.9.* Azor.*c.35. cit.q.1.*Lessius *lib.2. de iust. c.39. dub.5. n.22.* Molfes. *tract.6. c.4. n.37.*Raphaël de la Torre*loc.cit. n.3.* Rebuff. *q.5. de decim. n.11.* Barbosa *c.26.cit. §.5. n. 4.* & *in cap. De terris citato, n. 1. & 2.* & penes illum Abb. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. & alij Canonistæ, & omnes, præcipuè statim citandi pro vtraque sententia, sequenti quæstione referenda. Estque expressa lex Regia, *1.part. tit.20. l.6.* vbi Gregor. Lopez *in Glossa, verb. Los Iudios, e los Moros.*

QVÆSTIO VI.

An etiam dicti infideles teneantur persolvere decimas prædiales de possessionibus, quas ipsi infideles in suis provinciis habent, & possident?

Affirmant etiam de his possessionibus teneri Iudæos,& alios infideles dare decimas, Panormit. *in cit. cap. De terris,sub n.5.* Sylvest.*verb. Decima,n.13. § 7.* Oldradus *consil.91.* Mantuan.*consil.* 188.Rebuff. *de decimis, q.5. n.12.* Lessius *n.22. cit.* & alij. Quorum præcipuum fundamentum est, quia hoc onus est impositum agris, & prædiis, non personis,& res transit cum suo onere, & sic per accidens est, quod hujusmodi agri, & prædia possideantur à fidelibus, vel infidelibus, à baptizatis, vel non baptizatis, aut quod antea fuerint dicta prædia Christianorum, vel non.

Sed probabiliùs longè respondeo: Non teneri solvere decimas prædiales de illis prædiis, aut possessionibus, quas Iudæi, & cæteri infideles in suis provinciis habent, & nunquam fuerunt Ecclesiæ, aut Christianorum. Quia Ecclesia nunquam habuit acquisitum jus exigendi decimas prædiales de possessionibus, & prædiis, quæ non fuerunt Ecclesiæ, aut Christianorum, vt constat: ergo in ipsis infidelibus cessat ratio, propter quam debitum decimarum constituitur ab Ecclesia, per capita quæstione antecedenti relata: ergo non tenentur illas persolvere. Sic Sotus *lib.9.de iust.q.4 art.4.* (censens contrariam sententiam improbabilem) & Suarez *tom.1. de Relig.lib.1.cit.c.16. à n.5.* quos citat, & sequitur Fagundez *lib.2. cit. cap.1. à n.6. vsque ad vndecimum;* quibus addi possunt Abulens.*q.195. citata.* Barbosa *lib.3. de iure Eccles. c.26.§.3.n.5. & in cap. De terris, de decim. n.2.* vbi malè citat pro hac parte Rebuff. *q.5.n.11.* nam ibi loquitur de casu habito quæstione præcedenti, & *n.12.* vbi de hac quæstione agit, oppositum cum Oldrado. Mantuano, & Alfonso de Montal. sentit. Vasquez *tom. opusc. tract. de benef. cap.1. dubit.9.* Filliuc. *tract.27. 2 part. c.8. quest.2. num.264. vers. Secundò.* Trullench *lib.3. in Decalog. c.3. dub.10.num.1.* dicens, hanc sententiam esse probabiliorem, Machadu *1.p. sum. lib.2.part.4. tract.10. docum.2. num.2.* Molfes. *in summa, tract. 6. cap.4. num.* 37. & Raphaël de la Torre *2.1.quest.87.art.4. disp.1. num.5.*

QVÆSTIO VII.

An Catechumeni ad decimas solvendas teneantur?

Respondeo: Non teneri, quia donec homines recipiunt baptismum, non subjiciuntur præceptis Ecclesiæ, vt sæpè diximus. Sic communiter Doctores, præcipuè Suarez *loc.cit. n.3.* & Fagund.*n.1.& 2.* Qui addunt, id esse intelligendum loquendo de Catechumenis filiis infidelium, quia sua sponte ad Ecclesiam veniunt: nam filij Christianorum, ex vi originis subduntur Ecclesiæ præceptis propter Characterem patrum, & per voluntatem, seu obligationem eorum; & ideò si contingat eos habere dominia rerum, ac fructuum antequam Baptismum suscipiant, ad solutionem decimarum tenentur, & tanquam baptizati censentur. Sic etiam Syvest. *verb. Decima, n.13.* Lessius *c.39. cit. n.22.* Filliuc. *c.8. cit. q.1.* Castro Palao *tom.2. tract.10. punct.11. n.1.* Raphaël de la Torre *2.2.q.87. art.4.in expofit.n.3.*

QVÆSTIO VIII.

An Ecclesia possit exigere à Iudæis, & ab aliis infidelibus aliquod tributum, ad sustentandos Prædicatores Evangelij, qui illos doceant, & in fide illuminent?

Negat Raphaël de la Torre *2.2.q.87.art.4.disp.2. n.2.* quia (inquit) infideles nequeunt compelli ad susceptionem fidei, imò neque vt illam audiant: ergo nequit Ecclesia tributa eis imponere ad sustentandos Ministros Evangelicos, vt eis annuncient Christianam fidem.

Sed longè multò probabiliùs respondeo: Posse, non per modum solutionis decimarum, cùm hoc præceptum sit merè Ecclesiasticum, ad quod non tenentur, cùm extra Ecclesiam sint, vt nuper est habitum; sed per modum præcepti naturalis, obligando eos ad præstandam necessariam sustentationem ipsis Prædicatoribus. Quia multò longè probabilius est, imò & mihi certum, quod possint infideles cogi à Summo Pontifice, sicut de facto coguntur Romæ ad audiendam fidem per fidei Prædicatores: ergo etiam possunt cogi ad alendos hujusmodi Prædicatores. Sic Suarez *loc.cit. n.12.* Fagundez *cap.1. cit. n.19.* Trullench *loc. cit.* Palao *tom. 2. tract. 10. disp. vnic. punct.11. n.5.*

QVÆSTIO IX.

An Reges, & Principes ad solutionem decimarum teneantur?

Respondeo absolutè: Teneri. Tum quia præceptum est vniversale, & comprehendit omnes aliàs non exemptos. Tum etiam, quia etiam Reges sunt subditi Ecclesiæ Pastoribus, ab eisque recipiunt Sacramenta: ergo illis debent persolvere decimas, cùm ob id ab Ecclesia institutæ sint. Sic Rebuff. *q.5. de decimis, num.26. & q.8. num.27.* Moneta *de decim. c.5. n.26.* Barbosa *loc.cit. num.2.* Filliuc. *c.8. cit. quest.1. n.161.* Estque expressa lex Regia *1.part. tit. 20. l. 2.* ita dicens: [Tenudos son todos los homes del mundo, de dar diezmos à Dios, è mayormente los Christianos, porque ellos tienen la ley verdadera, è son mas allegados à Dios, que todas las otras gentes. E por ende no se pueden excusar los Emperadores, ni los Reyes, ni ningun otro home

home poderoso, de qualquier manera que sea, que lo no den; ea quanto mas poderosos, è mas honrados fueren, mas tenudos son de lo dar, conociendo que la honra, è el poder que han, todo les viene de Dios.] Sic lex, & ibi Gregor. Lopez, & fuisse judicatum de possessionibus Delphini, asserit Guido Papæ *in decis. Delphin. q.* 126. Et sic docent omnes.

QVÆSTIO X.

An Summus Pontifex teneatur solvere decimas personales?

Affirmat Rebuff. *de decim. q.* 5. *n.* 26. *pag. mihi* 16. & penes ipsum Andreas Hispan. *in sua regula* 10. *quæst.* 11.

Sed nihilominus, tanquam certum respondeo: Non teneri, quia nullum haber superiorem, cui subjicere se possit, adhuc propter receptionem Sacramentorum, cùm ipse omnibus potestatem, & jurisdictionem tribuat. Sic omnes. Abulens. *in cap.* 23. *Matth. q.* 163. *verf. Aiij dicunt.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 17. *n.* 8. *&* 9. Fagundez *de* 5. *prac. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 11. Filliuc. *tract.* 27. *part.* 2. *c.* 8. *q.* 5. *n.* 171. Trullench *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 10. *n.* 5. Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *disp.* 6. *n.* 4.

QVÆSTIO XI.

An saltem teneatur Summus Pontifex ad solvendas decimas prædiales?

Negat Abul. *q.* 193. *cit.* per hæc verba: De prædialibus oportet dici, quod tenetur ad illas de prædiis prophanis, si essent decimæ de jure divino, sicut plurimi Iuristarum tenent, cùm etiam Papa subditus sit juri divino. Et tamen cùm sint decimæ non de jure divino, sed de jure Canonico, vt ostensum est suprà, & Papa sit conditor Canonis, quia non potest ligari lege sua, neque lege prædecessorum suorum, quia par in parem non haber imperium, & ita de rigore juris non tenebitur ad aliquas decimas solvendas, sed de æquitate solùm, in quantum lex justa est, & debet quis pati legem, quam tulerit, *extra de prabend. cap. Proillorum.* Et Imperatores dixerunt: *Licèt legibus subjecti non simus, legibus tamen vivimus.* Hucusque Abulens.

Sed verissimè respondeo: Teneri Papam ad solvendas decimas prædiales, ex illis tamen duntaxat terris, possessionibus, ac prædiis, quæ possidet titulo patrimonii temporalis, aut emptionis, permutationis, donationis, hæreditationis, aut successionis sanguinis. Ratio est, quia post Parochiatum diuisionem prædia vnicuique Ecclesiæ assignata habent annexum, tanquam onus reale, debitum decimarum respectu talis, vel talis Ecclesiæ: ergo si Papa temporali titulo acquirat, vel possideat illas terras, & possessiones vt proprias, acquirere debet illas cum suo onere: ergo tenetur ex illis solvere decimas illis Ecclesiis, quibus antea solvebantur, quia res eum suo onere transit. Quapropter si Cardinalis aliquis antequam eligeretur in Pontificem, haberet prædia patrimonialia, vel alio modo propria, ratione quorum debebet alicui Ecclesiæ decimas, easdem ex eisdem, eidemque Ecclesiæ debebit postea, etiam electus Pontifex; eademque ratio est, licèt jam factus Pontifex tales possessiones, vel prædia acquirat. Et quamvis Papa sit supremus Legislator, ac dispensator decimarum, & jurium earum, non tameo est Dominus, & ideò non potest arbitrio suo illas vsurpare. Ex quo patet ad fundamentum Abulensis. Sic omnino Suarez *cap.* 17. *cit. n.* 10. Sylvest. *verb. Decima, n.* 13. Rebuff. *tract. de decim. q.* 5. *n.* 26. & Andr. Hispanus. *sub regula* 10. *q.* 11. Fagundez *c.* 2. *cit. n.* 11. Filliuc. *q.* 5. *cit. n.* 172. Qui benè advertit contrarium esse dicendum loquendo de prædiis, ac possessionibus pertinentibus ad Papam, quatenus Papa est, quia ex iis, cùm sint de patrimonio Petri, & Ecclesiæ, non debent solvi decimæ. Trullench *loc. cit.* & Raphaël de la Torre *loc. cit. num.* 5.

QVÆSTIO XII.

An Summus Pontifex possit secum dispensare in dicta obligatione decimarum prædialium?

Respondeo tanquam certum: Posse, existente justa, & rationabili causa, quia vt supremus dispensator decimarum, potest cum aliis dispensare in obligatione decimarum: ergo à fortiori secum. Dixi autem, *existente justa, & rationabili causa*, quia si absque illa dispensater, peccaret quidem mortaliter, & dispensatio esset nulla. Nam vt oupet diximus, quamvis Pontifex sit supremus dispensator decimarum, & jurium earum, non tamen ipse, sed Christus Dominus est absolutus Dominus illarum, & ideò non potest arbitrio suo illas vsurpare. Sic optimè Doctiss. Navar. *tract. de spoliis Cleric.* § 2. (non c. 12. vt leges apud Trullench) *n.* 2. Suarez *n.* 10. *cit.* Fagundez *loc. cit. n.* 12. & Trullench *n.* 5. *cit.* Filliuc. *n.* 172. Raphaël de la Torre *loc. cit. n.* 5. *in fine.*

QVÆSTIO XIII.

An Summ. Pontifex possit, vrgente aliqua gravi causa, exigere decimas de ipsis decimis, ab Episcopis, Pastoribus, & Clericis?

Negat apud Rebuffum Panormitanus *in cap.* 2. *in fine, de decimis.*

Sed respondeo tanquam quid certum: Posse, quia Pontifex est Pastor vniversalis omnium fidelium, & supremus administrator omnium bonorum Ecclesiasticorum: ergo quando bonum commune Ecclesiæ id ex se postulat, potest ad hunc finem ex bonis Ecclesiasticis partem aliquam applicare, etiam reclamantibus Episcopis, & cæteris Ecclesiasticis. Sic tenet communis doctrina vsu receptissimo comprobata, vt ostendit D. Frater Prudentius de Sandoval Episcopus (vtinam Archiepiscopus, vt vocat Fagundez) nostræ Pampilonensis Ecclesiæ, in Chronico Caroli V. *lib.* 3. 6. 18. *fol.* 9. Sic igitur D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *a.* 4. *ad* 3. ibi: Vnde nunc eadem ratione tenentur Clerici Summo Pontifici decimam dare, si exigeret. Naturalis enim ratio dictat, quod illis qui habent curam animarum, de communi multitudinis statu providearur, vnde possint exequi ea, quæ pertinent ad communem salutem. Sic Doctor Sotus *lib.* 9. *de just. q.* 4. *art.* 4. *ad* 3. *argum.* Lessius *lib.* 2. *de justit. c.* 39. *dub.* 5. *n.* 28. Fagundez *cap.* 2. *cit. n.* 13. & penes ipsum Abbas, & Ioan. Andr. Trullench *n.* 5. *cit.* Abulens. *in c.* 23. *Matth. q.* 192. *verf. Sed dicetur.* Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *disp.* 6. *n.* 10. Rebuff. *de decim. q.* 3. à *n.* 3. & communis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIV.

An Episcopi teneantur ad solvendas decimas personales?

RESpondeo tanquam certum: Non teneri ex vi juris communis, quia in primis non tenentur has decimas solvere Parochis, cùm hi sint inferiores ipsismet Episcopis. Nec rursus teneotur illas solvere aliis Episcopis, aut Archiepiscopis, cùm in jure talis obligatio non extet, & meritò, cùm Episcopi non sint Parochi, aut Pastores aliorum Episcoporum. Nec tandem tenentur dictas decimas solvere Summo Pontifici, quia licèt attento jure naturali, & divino possit Pontifex ad sui, suæque familiæ sustentationem exigere ab Episcopis decimas personales, & aliquam quotam suorum redditum Ecclesiasticorum, de facto tamen jure communi Ecclesiastico non est vsus hac potestate, quia sibi providerunt Pontifices de annatis, dispensationibus, & aliis justis modis, & ideò non exigunt decimas. Sic D.Thomas *art.4. cit.* & ibi omnes Thomistæ, præcipuè Raphaël *loc. cit. n.8.* Abulens. *q.19. cit.* Suarez *c.17. cit. n.11. & 12.* Fagundez *c.2. cit. num.14. & 15.* Trullench *dub.10. cit. n.5. in fin.*

QVÆSTIO XV.

An Episcopi teneantur ad solvendas decimas prædiales de bonis, ac possessionibus, vel prædiis sæculari, aut patrimoniali titulo possessis, & acquisitis?

NEgant aliqui, quos tacitis nominibus refert Abulens. *in c.23. Matth.q.193.* his verbis: Si autem sint prædia profana, dicunt aliqui quod non tenetur dare decimas, quia confunderetur actio, scilicet quia idem esset dans, & accipiens, *ff. de solutionib. leg. Stichum, §. Addit.* Neque potest quis sibi ipsi obligari, *ff. ad Velleian. l. tutor.* Et hanc opinionem amplectuntur multi Episcopi nostri temporis nullas decimas de prædiis profanis suis solventes. Hucusque ille.

Sed tanquam certum respondeo: Teneri. *Primò*, quia de dictis possessionibus, ac prædiis profanis, seu titulo sæculari acquisitis, & possessis, tenetur Pontifex decimare, vt supra *q.11.* est habitum: ergo à fortiori tenebitur Episcopus, cùm de vtrisque eadem sit ratio.

Secundò, quia aliàs facilè posset Ecclesia Parochialis fraudari jure suo, vt si Episcopus emeret majorem partem prædiorum alicujus Parochiæ, & de illis non solveret decimas: ergo dicendũ est, teneri illos ad decimas prædiales de dictis terris profanis, aut acquisitis titulo patrimoniali, emptionis, aut donationis, &c. cùm res cum suo onere transeat. Secus dicendum est de prædiis, ac possessionibus, quæ pertinent ad dignitatem Episcopalem, quia de his non sunt solvendæ decimæ, vt constat ex dictis *q.11.* sic sententia communis. Abulens. *loc.cit.* Suarez *tom.1. de Relig. tract.2. lib.1.c.17. à n.13.* & penes illum Rebuff. *q.5.n.3.& 4.* Innoc.Card. & alij Canonistæ. Fagundez *de 5.prac. Eccles. lib.2. c.2. n.16.* Filliuc. *tract.27.part.2.c.8.n.174.* Trullench *lib.3.in Decal. c.3.dub.10. n.6.* Guttierrez *lib.2. Can. qq. c.21, n.2.* quem citat, & sequitur Barbosa *lib.3. de iure Eccles. c.26. §.3.n.10.* Raphaël de la Torre *2.2. q.87. art.2. disp.6. num.8.*

QVÆSTIO XVI.

An Clerici Curati, veluti Abbates, Priores, & alii Parochi, teneantur solvere decimas personales?

REspondeo: Non teneri, quia decimæ personales fundantur in receptione Sacramentorum ab aliquo Pastore: at sic est, quod Parochi, licèt recipiant Sacramenta ab aliis, non recipiunt illa tanquam subditi, sed tanquam cooperatores illorum: ergo. Sic Sot. *loc.cit. art.4.* Rebuff. *de decim.q.5. n.9.* quos refert, & sequitur Suarez optimè, & latè id probans *q.17. cit. à n.18.* Covar. *1. var. c.17.* Gutrier. *lib.1. qq. Can. c.21. à n.52.* & Panormit. *in cap. Novum genus, de decim. n.4.* quos citat, & sequitur Fagundez *c.2. cit. n.7.* Abulens. *in c.23. Matth.q.192. vers. Secundò*, vbi optimè id probat. Filliuc. *tract.27. p.2. c.8. n.176.* Raphaël *loc.cit. n.9.*

QVÆSTIO XVII.

An Clericus Curati, sive Parochi, teneantur ex vi juris ad persolvendas decimas Episcopis de fructibus beneficiorum suorum?

AFfirmant teneri ex vi juris, non consuetudinis, Host. *in sum. tit. de decim. §. A quibus*, & alij, quos suppressis nominibus refert Abulens. vbi infrà. Eo quòd in veteri Testamento Levitæ solvebant decimam de decimis, aut de fructibus earum Summo Sacerdoti, vt habetur *Num.18.* & à nobis ostensum est suprà *disp.1. q.4.* at sic est, quod Episcopus est vt Summus Sacerdus Clericorum: ergo debent Clerici Curati de fructu suarum decimarum, aut beneficiorum persolvere decimas.

Sed tanquam certum respondeo: Non teneri vllo modo, hoc est, neque ex vi juris, neque ex vi consuetudinis. *Non ex vi iuris.* Tum, quia nullo modo est expressum in jure, quod Clerici teneantur dare decimam Episcopis de fructibus beneficiorum suorum, imò potiùs oppositum videtur decerni in jure, *cap. Novum genus*, vt benè advertit Abulens. *in c.23. Matth. q.192. vers. Sextò.* Tum etiam, quia eadem ratione teneretur Episcopus dare decimas de omnibus fructibus sui Episcopatus, Archiepiscopo, vel Papæ, cùm ita se habeat ad illum, sicut Curatus ad Episcopum: at hoc non est verum, vt ostensum est suprà: ergo.

Nec *ex vi consuetudinis* teneantur Curati ad tales decimas Episcopis præstandas, cùm potius consuetudo generalis Ecclesiæ oppositum teneat, vt concedit Hostiens. *loc.cit.* Quæ consuetudo sufficeret ad tollendum in totum jus positivum, si quod daretur disponens de decimis solvendis à Curatis, vt constat *ex cap. Leges, distinct. 4.* Sic omnino Abulens. *loc.cit.* Qui ad fundamentum contrarium benè respondet dicendo, quod licèt decimæ nostræ sint ad similitudinem decimarum veteris Testamenti, tamen non pendent ex veteri testamento, sed ex statuto Ecclesiæ, quæ tamen non statuit dari decimas Episcopis, aut Papæ, & ideò non tenentur Curati illas præstare de fructibus beneficiorum suorum. Lege alias solutiones, si placet, apud ipsum Abulensem.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XVIII.

An saltem dicti Curati, vel Parochi teneantur ex vi juris communis, ad præstandas decimas prædiales de fructibus prædiorum, possessionum,&c quæ titulo sæculari acquirunt, vel acquisierunt?

AFfirmant teneri ex prædiis titulo sæculari acquisitis, dummodo talia prædia sita sint extra propriam Parochiam, Fagund. *de prec. 5. Eccles. lib. 5. c. 2. n. 8.* qui citat pro se D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad* 1. Suarez, Covar. Rebuff. & Guttier. Quibus addi potest Trullench *lib. 3. in Decal. c. 3. dub* 10. *n.* 4. vbi sic ait: Sequitur secundò, Parochum de jure communi teneri ad decimas prædialea ex his prædiis, quæ titulo sæculari acquirit, quia onus reale transit cum ipsa re. Hoc autem intellige, si prædia sita sint extra Parochiam in qua sunt Parochi: nam si sint intra suam Parochiam, decimæ ad ipsum spectant, debitum autem justitiæ est ad aliud, non verò ad seipsum. Fagund *d. c. 2. n.* 8. ex S. Thoma 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad* 1 Suarez *c.* 17. *n.* 16. & 18. Hucusque Trullench.

Sed absolutè respondeo dicendum: Quod teneantur persolvere decimas de dictis prædiis titulo sæculari acquisitis, non solùm casu, quo talia prædia sita sint extra propriam Parochiam, sed etiam casu, quo dicta prædia sita sint intra propriam Parochiam.

Primam partem hujus responsionis concedunt Fagundez, & Trullench, & benè illam probant, quia si prædicta prædia titulo sæculari acquisita habent hoc reale onus solvendi decimas annexum, necesse est, vt transeat ad ipsos Curatos, & Parochoa illa possidentes onus ipsum.

Secundam verò partem responsionis, quæ procedit contra prædictos Authores, optimè probat Abul. *q.* 192. *cit.* per hæc verba: Sed dicet aliquis, quod non teneatur solvere decimam, quando præfata prædia sunt in Parochia, in qua ipse est beneficiatus, quia sibi ipsi solvere videretur, & per hoc confunditur actio quando idem est qui debet, & cui debetur. Dicendum, quod non est verum, quia non sibi soli debet, sed toti communitati beneficiatorum illius Ecclesiæ, quæ secundùm positiones dividunt decimas, ideò solvere tenetur. Sed quid si solus sit ibi beneficiatus, an teneatur præstare decimas? Dicendum quod sic; quia licèt solus sit, non solus præcipit decimas, sed & habet Episcopus suam canunicam portionem, habet etiam Ecclesia pro fabrica, ideò semper tenetur de prædiis talibus decimas solvere. Hucusque doctissimus vir.

Eandemque partem docet etiam Suarez citatus à Fagundio, & Trullench pro sua, & contraria parte; nam *n.* 17. ejusdem *c.* 17. hæc profert verba: Dices. In Ecclesia Parochiali decimæ solvuntur ipsi Parocho: ergo si Parochus illius Ecclesiæ tales decimas debet, sibi debet, quod repugnat, vt suprà argumentabamur. Respondetur primò, licet antecedens esset verum, nihilominus debere in hac persona distingui rationem debitoris, & ejus cui debetur, & verum semper esset, quod decima illius prædij non competit huic personæ, quatenus Dominus temporalis illius prædij est, sed quatenus tale beneficium habet. Secundò verò dicitur, antecedens esse falsum in rigore, quia decimæ non Parocho propriè, sed Clero, seu Ministris hujus Ecclesiæ debentur, ex quibus pars aliqua ad Parochum pertinere solet, vt magis sequenti cap. explicabimus. Et hoc significavit D. Thomas in ratione, quam subdidit, dicens, quia aliud est habere aliquid vt proprium, aliud vt commune. Decima ergo ex tali prædio non potest vsurpari à Parocho tanquam propria, sed debet illam exhibere suæ Ecclesiæ vt communem, etiamsi posteà ex ipsa tanquam beneficiatus participare debeat. Vnde longè diverso modo, & distincto onere possidebit illos fructus, vt proprios ratione temporalis dominij, vel vt receptos ratione sui beneficij, vt constat. Hucusque Doctiss. Suarez. Ex quo, & ad fundamentum contrarium constat, quàm malè citentur pro opposita parte non solùm ipsemet Suarez, verùm & Angelicus Doctor. Et ideò hanc nostram sententiam quoad vtramque partem (vltra hos duos præclarissimos Doctores) tenet Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c.* 26. §. 3. *n.* 10. & innuunt Filliuc. & Raphaël de la Torre *loc. cit.* quatenus sine vlla exceptione docent, teneri Parochum ad solvendas decimas de prædiis titulo sæculari acquisitis. Qui benè addunt, secus dicendum esse loquendo de prædiis, quæ titulo Ecclesiastico possidet, & sunt applicata sibi specialiter, ad se, & Ministros Ecclesiæ alendos, quia de his tenetur solvere decimas, cùm omnes redditus eorum illi debeantur, ratione proprij laboris, & ministerij. In quo addito omnes conveniunt, præcipuè Suarez, Abulens. *loc. cit.* Fagundez *loc. cit. n.* 9. & Trullench *num.* 4. *cit.*

QVÆSTIO XIX.

An Curatus, Rector, vel Parochus teneantur solvere decimas de prædiis, aut aliis possessionibus à Papa, aut Episcopo sibi assignatis pro sua sustentatione?

REspondeo: Non teneri, saltem ex vi iuris communis, sive illa prædia colat propriis expensis, sive aliis elocet colenda, quia illa possidet in hoc casu titulo Ecclesiastico, & spirituali, non temporali, & sæculari: Dixi autem *ex vi iuris*, quia ex consuetudine aliud esse poterit. Sic Glossa *in Clem. Religiosi, de decimis.* Rebuff. *q* 5. *n.* 6. & Mandosius quos citat, & sequitur Fagundez *loc. cit. n.* 20. Trullench etiam *n. 4. cit. in fine.*

QVÆSTIO XX.

An Clerici simplices teneantur ex jure communi ad solutionem decimarum ex fructibus suorum beneficiorum, aut decimis quas ipsi ratione beneficiorum percipiunt?

AFfirmant Authores illi, qui à nobis relati sunt *q.* 17. teneri ex vi iuris communis, licèt ex vi consuetudinis iam ad id non teneantur.

Sec tanquam certum respondeo: Quod non solùm non teneantur ad decimandum de dictis fructibus, aut decimis ex vi consuetudinis, verùm etiam nec vi iuris. Quia expresè oppositum est expressum in iure, *cap. Novum genus, de decimis*, vbi apertè decernitur, Clericos non debere solvere decimam Clericis de fructibus suorum beneficiorum, aut de decimis quas ipsi percipiunt. Sic enim ait textus, qui est Paschalis II. *Novum genus exactionis est, vt Clerici à Clericis decimas exigant, cùm nusquam in lege Domini hoc legamus; non enim Levitæ à Levitis decimas accepisse leguntur.* Sic textus. Sicque illum explicavit S. Thom. 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 4. Sotus *lib.* 9. *de iust. q.* 4. *art.* 4. Rebuff. *de decim. q.* 5. *num.* 6. Moneta *cap.* 5. *quæst.* 1. *num.* 8. Azot. *tom.* 1 *lib.* 7. *cap.* 35. *q.* 5. Fagundez *cap.* 2. *cit. num.* 1. & Barbosa *lib.* 3. *de*

iure

iure Ecclef.c.26. §.3.n. 8., contra alios aliter dictum textum explicantes. Quod & repetit *in c. Nouum genus, de decim.n.2.*

Ratio autem pro conclusione sit. Quia ex bonis, quæ à Clericis titulo spirituali possidentur, non debentur decimæ, vt sæpè diximus: Sed fructus, & decimæ, quæ possidentur à Clericis ratione officij clericalis, & ratione beneficij, possidentur titulo Ecclesiastico, & spirituali; ergo. Sic præter citatus Authores tenent Abulens. *q.192 cit.* Alens. *3. p q.51. memb. 7.art.2.* Suarez *tom. 1.de Relig.tr.2.lib.1.c.17. n. 23.* Filliuc. *tr.27 cit.c.8. q.8 n.178.* Lessius *lib.2. de iust. c.39.dub.5.n.23* Layman *lib.4.tr.6.c.3.n.3.* Vasquez *in opusc tr.de benef.c.1.q vnic.dub* 8. Trull. *lib 3. in Decalog.c.3.dub.10.n* 2. Palao *tom.2.tract.10.disp.vnica, punct.11.n.3.& 4* Bonac. *disp vlt.de precept. Ecclef. q.5 punct.3.n.4.* Bassæus *v. Decima,n.5.*& Raphael de la Torre *2.2.q.87.art.4.disp.6. n.13.*

QVÆSTIO XXI.

An saltem teneantur Clerici soluere decimas ex fructibus prædiorum, & aliarum possessionum, quas sæculari iure, ac titulo, puta hereditario, emptionis, donationis, vel alio quouis titulo compararunt.

RESpondeo tanquam certum, teneri. *Primò*, quia sic habetur in iure, *c. Nouum genus, cit.* ibi: *Illi profectè qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent.* Quæ verba esse intelligenda de huiusmodi fructibus, de quibus inquirit quæstio, affirmant Sotus, Couarruuias, Moneta, Azor, Barbosa, & Riccius infrà citandi. *Secundò*, quia prædicta prædia, possessiones, & alia bona, antequam essent Clericorum, erant oneri decimarum subiecta: ergo transierunt ad Clericos cum ipso onere, quia res cum suo onere transit. Sic Glossa *in c. laicus, 16.q.1.& in c. Nouum, cit. verb. Clericis.* S. Thom. *2.2. q.87. art.4.* Sotus, Suarez, & Alens. suprà citat. Aragon *2.2.q.87.art.4.* Couarruuias *lib.1. var. c.17. n.8. vers. Primum hinc constat.* Azor *q 5. cit.* Moneta *c.5.cit.n.3.* Ric. *in praxi rerum fori Ecclef. dec. 605. aliàs* 429. Molfesius *tr.6. c.4. num.* 38. Castro Palao *tom.2. tr.10. punct.11. n.5.* Raphaël de la Torre *2.2. q.87.art.4.disp.6.n.11.* Barbosa *loc.cit.* Fagund. *n.2.* & alij omnes suprà citati. Qui idem docent ac dicunt de patrimonio, ex cuius titulo quis fuit ordinatus, de quo infrà.

QVÆSTIO XXII.

An si huiusmodi prædia ac possessiones titulo sæculari à Clericis possessa, sint sita intra territorium Ecclesiæ, cui inseruiunt, teneantur tunc Clerici ex dictis prædiis, ac bonis soluere decimas.

NEgat Alens. *3. p.q 51.n.7.art. 2.* quem citat, & sequitur Angel. *ver. decima n.7.* Siluest. *verb. eod. n.23.q 7.*& Sà *n.2.* vbi sic ait: *Decimas non debet Clericus ex fructibus Ecclesiæ, nec ex patrimonio, si Ecclesiæ seruiat, cui debentur decimæ: standum tamen consuetudini præscriptæ in iis, & similibus.* Ita Sà, & Lessius *de iust. lib.2.c.39.dub.5.n.23.* Quorum sententiam approbat Barbosa *in c. Nouum genus*, citatum, *n.2.*

Sed probabilius longè Respondeo: Teneri etiam tunc. Quia etiam in eo casu possident Clerici dicta prædia, & possessiones, &c. titulo sæculari: sed bona, quæ titulo sæculari sunt possessa, per se sunt affecta onere decimarum: ergo cum hoc onere transeunt, ad quoscumque, siue Clericos, siue laicos transeant. Sic docent expresse Glossa *in c. Nouum, de decim.* D. Th. *2.2.q.87.art.4.*& ibi Aragon. Sotus *lib.9 de iust.q.4. art.4.* Couarr. *lib.1.var.c.18.n.8.* Gutierrez *lib.1. qq. Can.c.21.n.52.* Lessius *lib. 2. de iust. c.39. dub.5.* non 51. vt leges apud Fagundez, *n.23.* Suarez *tom.1.de Relig.tr.2.lib.1.c.17.n.22.* Filliuc. *tract.27.cit c.8 n.178.* Fagundez *de precepto 5. Ecclef lib.2 c.1. n.4.* Trull. *lib.3. in Decalog.c.3 dub.10.n.1.* Barbosa *lib 3. de iure Ecclef c.26 § 3 n.10.*& in cap. *Nouum genus. cit.n.2. vers. Per contrarium*, Castro Palao *tom. 2. tract. 10. punct. 11. num.4. vers. Vnde fit*, Raphael *loc.cit.n.12.* & alij.

QVÆSTIO XXIII.

An Clericus teneatur soluere decimas de fructibus prædij possessionis, aut terræ, ad cuius titulum fuit ordinatus.

NEgat ex Glossa *in cap. Tuis, de præbend.* Riccius *part.7. collect. decis. collectan. mihi 1628 pag 60.* per hæc verba: Glossa hæc dicit, quod de bonis patrimonialibus, ad quorum titulum fuit quis ordinatus non soluitur, & e cæteris rebus Ecclesiæ. Ratio autem est, nam huiusmodi bona dicuntur quædam spirituales mercedes, & præmia pro seruitiis Ecclesiæ exhibendis. Sayr. *dec. 12. de censib.* Amplia quod de his neque soluitur collecta Guid. Papæ *decis. 283.* Anton. *variar resol. lib 1. casu* 88. vbi fatetur sic fuisse decisum negotio maturè discusso in nostro Regio Neap. & latè diximus *decis. Curia Archiep. 292. part.2.* Sic ille.

Affirmant tamen è contrà teneri soluere, nisi aliàs deseruiat Clericus Ecclesiæ, cui tales debentur decimæ, Authores nuper pro prima sententia adducti, præcipuè Sà, & Angelus *loc.cit.* dicentes, teneri dare decimas Clericos de rebus patrimonij sui, nisi deseruiant illi Ecclesiæ, cui debentur.

Sed iuxta nuper dicta probabilius longè Respondeo: teneri quidem soluere decimas de fructibus sui patrimonij, etiam casu, quo deseruiat Ecclesiæ, cui tales decimæ debentur. *Primò*, quia tale patrimonium possidetur titulo sæculari. *Secundò*, quia Ecclesia non debet defraudari re sibi debita ob susceptionem ordinum: ergo ex fructibus illius debentur decimæ. Sic Barbosa *loc. citat.*& penes ipsum Riccius *in praxi rerum fori Ecclef. decis. 605. in 1. edit. aliàs resol. 419. in 2. edit.* Sed certè hic Author oppositum dicit loco à nobis citato, vt vidimus. Tenent etiam Fagundez, Trullench, Suarez *loc. cit.* Bonacin. *disput. vltim. de præceptis Ecclef. q. vltim. punct. 7.* & penes ipsum Molfes. Moneta, Cepolla, & alij.

QVÆSTIO XXIV.

An Clerici simplices teneantur ex vi iuris communis ad decimas personales.

AFfirmant absolutè Couarr. *lib. 1. var. cap. 17. n.8. vers. Primum hinc constat*, existimans Clericos, etiam simplices, ex vi iuris communis teneri ad decimas omnes personales, per hæc verba: Primùm hinc constat consuetudine induci posse, vt Clerici à personalibus decimis sint immunes, licèt iure

canonico, etiamsi sint Ecclesiarum Rectores, eas soluere teneantur, text. à quibusdam ita intellectus, in capit. *Nouum genus, de decimis*, vbi Abbas post Innoc. quem sequuntur Card. cons. 90. Host. Abbas, & alij communiter, &c. Ita Couarr. Vnde malè illum citat Fagundez *cap. 2. cit. n. 6.* dicens, Doctissimum Couarruuiam sentire, ac docere, Clericos simplices iure communi esse exemptos à decimis personalibus; oppositum namque asserere, ex verbis ipsius relatis manifestum fit. Affirmant etiam Raphaël *disp. cit. n. 11.* & alij penes ipsum.

Sed clariùs ego cùm distinctione Respondeo: Dicendum, teneri quidem Clericos simplices, ex vi iuris communis, ad soluendas decimas personales de actione lucratiua corporali; non verò de actione lucratiua spirituali. Sic communiter Doctores, qui id colligunt ex cap. *Nouum genus, cit.* In cuius posteriori parte dicitur. Clericos, qui ab aliis Clericis recipiunt Sacramenta, decimis esse obnoxios: Sed sic est, quod Clerici simplices tenentur de iure recipere Sacramenta pœnitentiæ, & extremæ vnctionis à suis Parochis: ergo & tenentur illis eas decimas personales persoluere, quæ ab aliis sæcularibus illis dantur pro receptione horum Sacramentorum (hoc est, non ratione rei possessæ, sed ratione operis, & laboris in eorum commodum impensi) de his bonis, quæ titulo sæculari, & artificio corporali lucrantur: non verò de illis bonis, quæ titulo, & actione spirituali, pro Missarum cantu, pro defunctis tumulandis acquiruntur. Sic Canonistæ communiter *in d. c. Nouum genus.* Hostiens. Anton. Abbas, Henric. Card. Couarru. Gotierr. & Rebuff. Et etiam Theologi cum D. Th. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. Sotus *lib 9. de inst. q. 4. art.* 4. Quos omnes refert, & sequitur Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 1. c. 17. n. 21.* Quibus addi possunt Moneta *de decim c. 5. n. 4.* Fagundez *de 5 præcepto Eccles. lib. 2. c. 2. n. 5. & 6.* (non 2. vt inuenies apud Barbosam) Layman *lib. 4. tract. 6. c. 3. n. 2.* Trullench *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 10. n.* 8 Filliuc. *tract.* 27. 2. *part. cap.* 8. (non 7. vt leges apud Trull.) *q. 4. n.* 170. vbi sic ait: Dico quartò. Clericos non debere decimas personales, ex lucris spirituali ministerio acquisitis: ex lucris autem temporali titulo quæsitis, iure communi obligantur: etsi de consuetudine licitè excusentur. Sic ille, & Barbosa §. 3. *cit. n.* 11. & alij. Aduertendum ergo est, quod si alicubi non viget consuetudo non soluendi decimas personales, ibi obligabit ius commune: vbi autem viget, non.

QVÆSTIO XXV.

An pauperes communi, ac tolerabili paupertate laborantes teneantur ad soluendas decimas.

RESpondeo tanquam certum: Teneri, saltem si solutis decimis, ad congruam sustentationem personæ, & familiæ necessaria habeant. *Primò*, quia decima soluitur quasi debitum, *c. Parochianos, de decim.* Sed in ratione debiti, non habetur ratio paupertatis, nisi post cessionem bonorum, vt habetur *toto tit. ff. de cess. bonor. & in c. Odoardus, de seruit.* ergo. *Secundò*: quia pauperes non eximuntur à tributis Regi soluendis: ergo neque eximi debent à solutione decimarum. Sic tenent omnes Doctores, S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. Sotus *lib. 9. de inst. q. 4. art.* 4. Syluest. *v. decima n.* 10. Alex. Alens. 3. *part q.* 51. *memb.* 7 *art.* 1. & ex illo Ang *v decima, n.* 7. Rebuff. *tract de decim. q. 5. n.* 14. Moneta *c. 5. n.* 28. Suarez *tom. 1. de Relig. tr.* 2. *lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 15. & 16. Fagundez *de 5. præcept. Eccles. lib. 2. c.* 3. Filliuc. *tract.* 27. 2. *part. c.* 8. *q.* 3. *n.* 166. Trullench. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 10. *n.* 9. Layman *lib. 4. tract. 6. c. 3. num. 5. vers. Restat quæst.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. q. 87. art. 2. disp. 3. n.* 1. Barbosa *lib. 4. de iure Eccles. cap* 26. §. 3. *num.* 2. & alij, tam Theologi, quàm Canonistæ omnes. Riccius *collectan.* 2391. *part.* 6. sic dicens: Vnde nemo à solutione decimarum exemptionem prætendere potest. Paponus *lib.* 1. *tit.* 12. *arresto* 2. Guido Pap. *in decis.* 266. Et sic paupertas à decimarum solutione non excusat, nisi sit extrema mendicitas, quia tunc Clerici ob tantam inopiam ipsis pauperibus succurrere debent. Franc. Marc. *in decis. Delph.* 198. Sic Riccius, & alij.

QVÆSTIO XXVI.

An saltem pauperes, qui extrema, vel quasi extrema necessitate laborant, à solutione decimarum eximantur.

RESpondeo tanquam certum, Eximi. Quia cùm in hac necessitate communia sint omnia, non tenentur pauperes cum illa soluere decimas. Sic docent omnes, vt testatur Machado *lib. 2. part. 4. tr. 11. docum* 4. per hæc verba: [Se ha de aduertir, que todos conuienen, y enseñan por regla general, que quando la necessidad, que padeciere alguno fuere extrema, ò quasi extrema, para sustentar su persona, ò familia, pueda entonces licitamente retener los diezmos, y no pagarlos, porque en semejante ocasion el mismo derecho, *c sicut ij, 47. dist. l. 2 ff. ad l. Rhod. de iact.* nos franquea todos los bienes por comunes.] Sic Machado, & ante ipsum Fagund. *c. 3. cit. n.* 2. Suarez *c.* 16. *n.* 17. Filliuc. *q. cit. n.* 166. Castro Palao *tom. 2 tract.* 10. *disp unica, punct.* 11. *n.* 2. Trull. *n. 9. cit.* Rebuff. *n.* 14. *citato.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. q. 87. art. 4. disp. 3. n.* 2. & alij.

QVÆSTIO XXVII.

An pauperes, qui ob extremam, vel quasi extremam necessitatem, quam habebant, decimas Ecclesiæ non præstiterunt, teneantur postea, si ad pinguiorem fortunam deuenerint, illas reddere, ac restituere.

AFfirmant Rebuff. *tract. de decim. q. 5. num.* 14. Fagundez *de 5. præcepto, lib 2. cap. 3. num.* 2. & latiùs *in 7. præceptum Decal. lib. 7. c. 26. n.* 7. Trull. & Machado *loc. cit.* Quia probabilius saltem existimant, quod accepta, & consumpta in extrema necessitate, sint postea restituenda, redeunte meliori fortuna: ergo & pauperes, qui in extrema necessitate consumpsere decimas, debent illas restituere, si ad meliorem fortunam redeant. Consequentia est euidens. Antecedens verò latè probat Fagundez *c. 26. cit. à n.* 5. & ante illum quamplurimi Authores, quos ibi ipse citat, nempe Ioan. de Medina *C. de restit. q.* 5. Nauarr. *in Man. c. 17 n.* 61. & *in Apolog. de reddit. Eccles. monit. 4 q.* 2. Toler. *lib. 5. c. 24. n.* 10. Lessius *lib. 2. cap.* 16. *dubit.* 1. *n.* 8. Bellarm. *tom. 3. lib. 3. de bonis operibus, c.* 8. Vasqoez *opusc. de eleemosyna, c. 2. dub* 6. & Malder. *tract. 4. c. 7. dub.* 1. Quibus addi possunt Couarru. *in Reg. Peccatum, p. 2. §. 1. n.* 4. Adrian. *in 4 de rest. §. Quia dictum*, & alij.

Sed probabiliùs Respondeo, Nō teneri. Quia probabilius est, quod ille qui in casu necessitatis extremæ accepit

accepit alienum, & illud consumpsit; posteà, etiam redeunte meliori fortuna, non teneatur aliquid restituere: ergo à fortiori idem in nostro casu est dicendum. Consequentia est euidens. Antecedens verò probatur. *Primò*, ratione. Quia qui in extrema necessitate aliquid accepit, & consumpsit, nec tenetur restituere ratione acceptationis, quæ iusta fuit; nec ratione rei acceptæ, quæ consumpta iam est, vt supponimus, & consumpta tunc, non vt res aliena, sed vt propria, cùm in extrema necessitate omnia sint communia: ergo ex nullo capite tenetur ad restitutionem. *Secundò* etiam authoritate, quia illud docent apud ipsummet Fagundez grauissimi Doctores, nempe Sotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. Ad argumenta* Salon 2. 2. *q. 66. art. 7. concl. 1 contron.* 1. Aragon 2. 2. *quæst. 31. art. 5.* Azor *tom. 2. lib. 12. cap. 8. quæst. 7. & cap. 9. quæst.* 1. Sotus *lib. 4. de inst. qu. 7. art. 1. ad* 4. Sairus *lib. 10. tract. 5. c. 6. num. 12. &* 14. Suarez *in materia de Charit. disp. 7. sect. 5.* & Syluest. *verb. Restitutio* 5. *n.* 4. His addi possunt Ægid. *disp. 27. dub.* 10. *num.* 166. Castro Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct.* 10. *num.* 3. Hurtad. de Mendoza. *in 2. 2. disp.* 159. §. 63. & alij quos citat, & sequitur Diana *part. 5. tract. 8. res. 8. & 9* Bonacina etiam *disp. 3. de Charit. q. 4. punct. 6. num.* 16. & alij plures.

Sed loquendo de casu nostræ quæstionis in specie nostram sententiam docent Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 16. n.* 17. Filliuc. *tract. 27. 2. part. c.* 8. *q. 5. n.* 166. Layman *lib. 5. tract. 6. c. 3. n. 6. vers. Id verò discrimen.* Palao *tom. 2. tract. 10. disp. vnica. punct. 11. n.* 2. Raphael de la Torre *in 2. 2. q. 87. art. 5. disp. 3. n.* 3. vbi ait oppositum esse apertè falsum.

QVÆSTIO XXVIII.

An non solùm pauperes, qui sunt in extrema, vel quasi extrema necessitate, sed etiam illi qui sunt in graui necessitate, hoc est qui non habent necessaria ad suam, & suorum congruam sustentationem, eximantur à solutione decimarum.

NEgant Panormit. & Ioan. Andr. *in cap. Cùm homines, n.* 5. Rebuff. *de decimis, q. 5. n.* 14. & alij quos citat, & sequi videtur (saltem in summario capitis) Fagund *de 5. prac. lib. 2. c. 3. n.* 1. Machado *lib.* 2. *p. 4. tr. 11. docum. 3. n.* 3. Riccius *p. 6. collect. decis.* 2391. vt vidimus nuper *q.* 25. & alij.

Sed æquè probabiliter respondeo: Etiam illos pauperes, qui sunt in graui necessitate, excusari, & eximi à solutione decimarum, donec ad meliorem fortunam venerint. *Primò*, quia solutio debiti ex iusto titulo contracti optimè differri potest, ob grauem necessitatem, aut inopiam debitoris; sicut etiam ille, qui rem alienam possidet, & non potest reddere statim sine magna iactura personæ, vel status, potest differre redditionem illius: ergo idem dicendum est in debito decimarum.

Secundò. Quia credibile non est, piam Matrem Ecclesiam velle cum tanto rigore obligare pauperes ad soluendas decimas, vt etiam ex rebus sibi moraliter necessariis illas soluere teneantur, & posteà mendicatò illas postulare: nam priùs tenetur quisque se alere, quàm alium.

Tertiò Quia ipsimet Parochi sunt obligati ad subueniendum Parochianis suis tanta necessitate pressis: ergo rationabiliter non possent Parochi iniquo animo ferre, quod Parochiani antè retineant, quod ipsis tribuendum, ac concedendum esset. Sic Sua-

R. P. Leand. in V. Præcept. Eccles.

rez *c. 16. cit. n. 16. &* 18. cuius sententiam non audet reprobare Fagundez; imò potiùs illi satis fauet, cùm argumentis contrariæ sententiæ respondeat. Vnde in re eam amplecti videtur Filliuc. *c. 8 cit. n.* 166. Layman *c. 3. cit. n.* 6. Et anteà Molandus antiquissimus, & doctissimus Canonista, quem pro hac parte citat, & sequi videtur Innoc. III. *in cap. licèt, de censibus.* Sic etiam Castro Palao *tom. 2. tract.* 10 *punct. 11. n.* 2. & Trullench *c. 3. cit. dub. 10. n. 9. vers. verisimile tamen.* Quamuis in fine addat, hanc opinionem, perquam rarissimè, & maxima circumspectione, & cum sapientum consilio esse practicandam, propter periculum abusus, & quod omnes se fingerent pauperes, cum maxima iactura Ecclesiarum. Sic ille, & benè. Facit etiam pro hac parte id quod ex Ant. de But. & Dom. Abbate docet Decius *in c. Ex Epistolà, de probationib. n.* 216. nempe, quod Decimæ non sint exigendæ à pauperibus, sed remitti debeant. Sed sic est, quòd etiam illi, qui sunt in graui necessitate, sunt pauperes, vt constat: ergo.

QVÆSTIO XXIX.

An in prædicto casu, in quo huiusmodi pauperes, propter grauem inopiam, & necessitatem non soluunt decimas, teneantur, si ad meliorem fortunam deueniant, integrè illas reddere, & restituere.

NEgatiuam partem esse probabilem clarè innuit Filliuc. *n. 166. cit.* dum contrariam affirmatiuam solùm probabilem vocat his verbis: Et licèt verisimile sit eos qui non habent necessaria ad congruam sustentationem, non obligari ad soluendas decimas cū tanto rigore, vt ex antiquo Canonista moderatur hāc obligationem Suar. *loc. cit. n. 16. &* 17. tamen si posteà ad pinguiorem fortunam venerint, probabile est teneri ad eas integrè restituendas, & interim necessitatem suam comprobent Ecclesiæ pastoribus. Ita ille: Ex cuius verbis clarè constat sentire hunc Authorem, negatiuam partem esse probabilem.

Sed tanquam certum omninò Respondeo: Teneri ad restitutionem, redeunte meliori fortuna. Quia licèt in extrema necessitate omnia sint communia, & fiant veluti propria; & ideò quæ in illa sunt accepta, & consumpta, innoxia sint à restitutione, adhuc redeunte bona fortuna; non verò sic in necessitate graui, quia in illa non fiunt omnia communia, & propria; & ideò in tali necessitate quæ sunt alterius, consumuntur, & cùm consumantur vt res alienæ, semper manent restitutioni obnoxia, & obligata. Sic vt certum docent Suarez *n.* 18. *vers. In hoc verò casu,* Trullench. *n. 9 cit* Layman *loc. cit. n.* 6. Sic dicens: Id verò discrimen est inter inopiam grauem, & extremam, quod qui extremam patitur, obligatione omninò liberatur: qui verò grauem tantùm, non simpliciter, sed donec opulentior factus fuerit. Sic ille. Et sic omnes Doctores vtriusque sententiæ *q.* 28. citati: sed præcipuè, & à fortiori primæ.

QVÆSTIO XXX.

An Religiosi, & Clerici in communi viuentes, ex antiquissimo iure exempti fuerint à decimis illorum prædiorum, ac terrarum, quas ipsimet ad sui sustentationem colebant.

REspondeo: exemptos fuisse à decimis prædialibus illarum terrarum, quas ipsi suis expensis, vel

manibus propriis colebant; siue dictæ terræ fuissent propriæ eorum, siue conductæ. Quia sic habetur in cap. *Decimas*, 16. q. 1. & cap. *ex multiplici*, *de decimis*, vbi Adrianus II. (vel, vt alij volunt, IV.) dicit, se concessisse hoc priuilegium Cisterciensibus, ibi: *Idem Abbas à nobis priuilegium obtinuit, vt de laboribus, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, nulli decimas soluere teneantur.* Et eiusdem priuilegij meminit Alex. III. *in cap. Ex parte* 10. *de decimis*; dicitque priùs fuisse concessum à prædecessoribus suis (nempe à Paschali, & Gregorio 16. q. 1. c. 10. & 12. q. 1. *cap. Quia tua*, vt tenet Glossa *in cap. Ex parte, cit. verb. Prædecessores*) ferè omnibus Religiosis, & posteà Hadriano prædecessorus suus solis fratribus Cisterciensis Ordinis, & Templariis, & Hospitalariis idem priuilegium concessit. Cæteris verò Religiosis, *vt de noualibus suis qua propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant.* Igitur ex priuilegio antiquissimo iure communi inserto, Monachi, aut Religiosi, aut Clerici in communi viuentes, exempti erant non solùm à decimis personalibus, vt constat *ex cap. Decimas, 16. quæst.* 1. & omnes fatentur; verumetiam à decimis prædialibus earum terrarum, quas ipsi propriis manibus, aut expensis colebant, siue propriæ fuerint dictæ terræ, siue conductæ. Sic tenent Gloss. *in capit. Decimas, cit. verb. Nutrimentis*, & ibi Turrecrem. Rebuff. *tract. de decimis*, *q.* 5. *n.* 7. & 15. Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 18. *n.* 3. & 5. Quos refert, & sequitur Fagundez *de præc.* 5. *Eccles. lib.* 2. *c.* 3. & à *n.* 7. *vsque ad* 9. vbi dictum priuilegium, cum præcitatis Aucthoribus ad hospitalia pauperum, & leprosorum communiter in Hospitali viuentium extendit. Legantur Gutierrez *lib.* 1. *Canon q. c.* 21. *n.* 136. Palao *tom.* 2. *tract.* 10 *punct.* 12. & Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 87. *circa omnes articulos, disp.* 1. *n.* 3. *pag.* 574. Barb. *in c. ex parte, de decim.* & alij pecessipsū.

QVÆSTIO XXXI.

An ex iure moderniori, teneantur iam prædicti Monachi, aut Clerici in communi viuentes, soluere decimas de prædiis, etiam illis, qua propriis manibus, aut expensis colunt.

Respondeo: Ex iure moderniori teneri ed soluendas deceimas de omnibus prædiis, ac terris alienis, quas propriis expensis colunt; ac etiam de propriis terris post Concilium Lateranense acquisitis. Sic enim præfatum priuilegium datum ab Alexandro III. & ab aliis Pontificibus, Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis, relatum in antecedenti quæstione, coarctauit Innocentius III. (non I. vt bis repetitum apud Fagundez inuenies) cum Concilio Lateranensi *in cap. Nuper, de decimis*, ibi: *Ne occasione priuilegiorum suorum Ecclesia vlterius prægrauentur, decernimus, vt de alienis terris, & à modò acquirendis, etiamsi eas propriis manibus, aut sumptibus excolant, decimas persoluāt Ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebantur, nec cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum. Et hoc ipsum ad alios Regulares, qui gaudent similibus priuilegiis, extendi volumus, & mandamus*, &c. Sic text. Per illum ergo non solùm Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij, sed etiam alij Regulares tenentur ad soluendas decimas de prædiis, ac terris acquisitis post Concilium Lateranense, si antea de illis decimæ soluebantur, etiamsi eas manibus propriis colant: nisi aliàs aliquo nouo priuilegio (de quo infrà) compositione, transactione, aut præscriptione sint exempti. Sic omnes. Rebuff. *tract. de decim. q.* 5. *n.* 7. & 29. & *q.* 14. *n.* 30. & 41. Suarez *loc. cit. n.* 5. Gutierrez *lib.* 1. *qq. Can. c.* 21. *n.* 136. Fagundez *c.* 3. *cit. n.* 10. Lessius *lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 5. *n.* 23. Trullench *lib.* 3. *in decal. c.* 3. *dub.* 10. *n.* 7. Barbosa *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 3. *n.* 10. & *in c. Ex parte* 1. *n.* 3. Palao *punct.* 12. *citato n.* 2. Moneta *de decim. cap.* 5. *n.* 11. & alij communiter.

QVÆSTIO XXXII.

An Regulares per priuilegium iure scriptum, in c. Ex parte 1. *de decimis, eximantur nunc, post Concil. Lateranense à solutione decimarum de animalibus, qua ipsi nutriunt.*

Negandum videtur. Eo quòd dictum caput *Ex parte*, per caput *Nuper*, *de decim.* videatur reuocatum.

Sed Respondeo absolutè dicendum: Quod eximantur. Quia id expressè Religiosis conceditur *in d. cap. Ex parte*, ibi: *Et de nutrimentis animaliū suorum, & de hortis suis decimas non persoluant.* Et etiam *in l. Regia* 4. *tit.* 20. *part.* 1. ibi: [Que todas las Religiones, qualesquier que sean, no deben pagar diezmos, ni de sus huertas, ni de los granados que crian.] Sic ibi Et sic Petr. Gregor. *Syntagm. iuris p.* 1. *lib.* 2. *c.* 24. *n.* 7. & *c.* 21. *n.* 10. & Barb. *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 3. *n.* 46. Qui addit, hoc procedere de animalibus tantùm, quæ deseruiunt pro vsu Monasterij, vt declarat expressè Abbas *ibi, n.* 3. Ioan. de Anania *n.* 2. Anchar. *etiam n.* 2. Rebuff. *d. q.* 14 *circa finem.* Moneta, *de decim. c.* 5. *n.* 17. & etiam de animalibus, quæ ipsi Religiosi nutriunt suis sumptibus; non autem de illis, quæ dant aliis nutrienda, & tenenda. *Clem.* 1. vbi Glossa *verb. Animalibus*, & *verb. Teneri*, *de decim.* Abbas *in d. cap Ex parte, in fine*, & ibi Ancharan. 2. Henric. Boich. *n.* 2. Butr. *in* 3. *notab.* Rebuff. *d. q.* 14. *n.* 57. vbi dicit, quod si dentur aliis tenenda, & custodienda, requiritur, quod vesperi reducantur ad Monasterium: quod etiam tenet Moneta *d cap.* 5. *n.* 14. Rota *in Conchen. decimarum*, 23. *Iunij*, vbi ait dispositionem *dicti capitis Ex parte*, non esse reuocatam, *per d. cap. Nuper de decim.* quoad hanc partem: quia ille textus loquitur de decimis prædialibus, & non gregum, circa quos nihil innouauit, vt expressè sensit Butr. *in d. cap. Ex parte*, propè finem. Huc vsque Barbosa. Sed an benè id limitet ad animalia, quæ solùm deseruiunt pro vsu Monasterij, infrà videbimus, *q.* 50. Ex iure ergo exempti sunt Religiosi, etiam nunc, à solutione decimarum de animalibus, quæ ipsi nutriunt: quia illud cap. *Ex parte*, quantum ad hanc partem non est reuocatum per caput *Nuper.* Ex quo constat ad rationem dubitandi. Quid autem dicendum loquendo de priuilegiis de nouo Religiosis concessis, ex infrà dicendis patebit.

QVÆSTIO XXXIII.

An Sum. Pontifex possit eximere aliquos à solutione omnium decimarum?

Respondeo tanquam certum: Posse. Quia constat de facto multos exemisse priuilegiis particularibus (vt patet per multa cap. Iuris, per cap. *A nobis*, *per c. Suggestum*, *per cap. Ex parte*, *per c. Ad audientiam*, & *per cap. Nuper*, *de decimis*, vbi Pontifices saltem ex magna parte aliquos à solutione decimarum exemerunt, & denotant posse illos omnino à tali onere eximere. Deinde id amplius constat ex quamplurimis priuilegiis Regularibus concessis, de

de quibus infrà. Et tandem ex priuilegio concesso à Sum. Pontificibus Regi Catholico pro Regnis Granatæ,& Valentiæ : ergo potestatem habent Summi Pontifices ad eximendos aliqnos à solutione decimarum. Sic docent omnes Canonistæ in c. *A nobis cit.* Decius *consil.* 313.*n.*2. Stephanus Bertrandus, latè id probans *volum* 6.*conf.*15. per totum,& penes ipsum. Host. Ioan. Andr. Abbas, Henriq. Boich. Alex. de Imol. Angelus,& alij. Sic item Riccius *p.*6.*collect.dec.* 2391.& penes ipsum Faber *tit.*3.*dec.*1. Oldrad.*decis.* 113. Reusner.*dec.*2. *lib.*4. Sic deinde Couarr. *lib.* 1. *var.c.*17.*n.*9. Gutierrez *lib.*2.*Can.qq.c.*21.*n.*16 *&* 130. Suarez,*lib.*1.*cit.c.*18.*n.*.. Lessius *lib.*2. *de inst.cap.*39. *dub.*5. Fagundez *de prac.*5. *Eccles.lib.*2. *c.*4. *n.*1. Rodriguez,*tom.*2.*qq.regul.q.*44. *art.*4. Barbosa *lib.*3. *de iure Eccles.c.*26.§.3.*c.*12.*&* 13.*& in c. Ex parte* 1.*de decim.n.*3. Trullench *lib.*3.*in Decalog. c.*3 *dub.*11.*n.*2. Molfesius *tract.*6.*c.*4.*n.*42.*&* 43. & omnes.

Qvæstio XXXIV.

An Religiosi virtute suorum priuilegiorum, nunc de facto sint exempti à solutione decimarum prædiorum suorum, quæ propriis manibus, aut sumptibus colunt.

RESpondeo : esse exemptos, quia omnes ferè Religiosi per specialia priuilegia à Sum. Pontificibus obtinuerunt exemptionem à solutione decimarum prædiorum suorum, quæ propriis manibus,& sumptibus excolunt, vt de multis referunt Miranda *in Man.tom.*2.*q.*49.*art.*12. & ex illo Barb. vbi infrà, præcipuè de priuilegiis concessis Monachis Congregationis S. Bened. Vallisoleti à Clem. VII. anno 1530. Cistercienslbus à Sixto IV. Carthusianis à Martino V. *anno* 1420. Fratribus B. Mariæ de Mercede à Gregorio XI. *anno* 1373. (quæ priuilegia nouissimè concessa fuerunt nostro Cœlesti Ordini Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum à bonæ Mem. Vrbano VIII. Quinto Kal. Aprilis, anno Domini 1634 Pontif. sui anno vndecimo, de quo infrà.) Sic Barbosa *de iure Eccles.loc.cit.à n.*21.*& in c. Ex parte,cit.n.* 3. vbi ait sic decisum fuisse à Rota *in Pampilon. decimarum*, 18. *Decembris* 1615. coram D. Coccino, præsertim propter priuilegia Sixti IV. ibi : *Singulares personas dicti Ordinis* (nempe Cistercienslum) *præstatione decimarum, tam de possessionibus habitis ante,& post Concilium, quàm de cætero habendis, quæ propriis sumptibus excolent.* Referunt hæc priuilegia Manuel Rodrig.*in Collect. Bullarum Apostol.pro Regularibus, Bulla* 5. *Martini V.* Renat. Cophin.*de Sacra Politia,lib.*3.*tit.*2.*n.*8. Ioan. à Cruce *in Epitome priuileg lib.*2.*c.*9.*dub.*4. Raphaël de la Torre 2.2.*q* 87. *circa omnes art. disp.*1.*n.*5. *pag.*575. Vbi addit idem priuilegium concessum fuisse à Martino V. Monasterio Sanctæ Mariæ de Guadalupe ex Ordine D. Hieronymi,& à Pio V. Monasterio S. Laurentij, vulgò *del Escurial.* In quibus omnia bona mobilia,& immobilia, annuos redditus, collata, seu conferenda, empta, seu emenda à solutione decimarum eximunt, etiam facta mentione capituli *Nuper.* Aduertit etiam idem Raphaël ibi, & bene, quod præfata, & similia priuilegia concessa vni Monasterio, de facto communicari omnibus aliis, quibus in specie concessa non sunt; quod bene tamen probat Rodriguez *tom,*1.*qq reg.q.*45.*art.*9.

Qvæstio XXXV.

An item Religiosi virtute suorum priuilegiorum sint exempti à solutione decimarum de omnibus prædiis,& possessionibus, etiam ab aliis conductis.

RESpondeo, esse exemptos Religiosos, qui hanc exemptionem à Sum. Pontificibus obtinuerunt, vt sunt Fratres de Guadalupe,& alij qui idem, aut simile priuilegium consecuti sunt. Sic tenet expresè Ioan. à Cruce *dub.*4.*cit. concl.* 2. de quo latiùs infrà, *quæst.*49.

Qvæstio XXXVI.

An item Religiosi virtute suorum Priuilegiorum sint nunc omnino exempti à solutione omnium decimarum, prædiorum, terrarum, possessionum, hortorum, etiamsi alias essent debita Papæ.

NEgare videtur Riccius 4. *p.coll. dec.coll.* 1136. per hæc verba: Infertur secundò, quod priuilegium de non soluendis decimis intelligitur de extraordinariis, non autem de ordinariis, cùm istæ debeantur de iure diuino. Put.*dec.*65.*lib.*3. Ita Riccius.

Sed tanquam certum, Respondeo : esse exemptos quamplurimos Religiosos ab omnibus decimis, tam ordinariis, quàm extraordinariis soluendis. Quia cùm hæ non debeantur de iure diuino, vt sup. est habitum, optimè possunt Pontifices de illis non soluendis priuilegiũ concedere, sicut de facto de nullis decimis soluendis, concesserunt Patribus Societatis Iesu Summi Pontifices Paul. III. Pius IV. & Greg. XIII. expresè derogando *c. Nuper, de decimis.* Ipsi ergo Patres Societatis,& qui illorum gaudent priuilegiis, sicuti nostri Religiosi Discalceati Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum, gaudent, quia omnino eadem, & omnia priuilegia Societatis Iesu speciatim,& expressim nobis concessit,& indulsit Vrbanus VIII. *anno* 1634. nullo modo tenentur soluere decimas de eorum domibus, prædiis, terris, possessionibus, hortis, ac aliis rebus,& bonis ab eis possessis, & possidendis, quamuis decimæ illorum summo Pontifici debeantur. Sic Fagond.*lib.*2.*cit.c.*4.*n.*1.*&* 2. Ioan. à Cruce,*in Epitome priuileg.lib.*2.*c.*9.*dub.*4.*concl.* 3. Trull.*lib.*3.*in Decalog.c.*3.*dub.*11.*n.*4. Henr. *lib.*7. *de Indulg.c.*27. Rodrig.*tom.*2.*qq.reg.q.*44.*art.*4.*&* 5.*& tom.*3.*q.*74.*art.*16. Miranda *in Man. Prælator.tom.*2. *q.*49.*art.*12. Villalob *tom.*2.*tr.*33.*diff.*4.*n.*5. Raphael de la Torre *disp.*1.*cit.n.*7.*&* 8.*pag.*575.& alij.

Qvæstio XXXVII.

An saltem prædicti Religiosi teneantur soluere decimas, de prædiis, terris, agris, aut possessionibus, quas aliis colendas tradunt.

AFfirmant Trullench *loc. cit. num.* 3. & Barbosa *lib.*3.*de iure Eccles.cap.*26. §.3. *num.*40. Qui & refert pro se Suarium *de Religion.tom.* 1.*tract.*2.*c.*19. *n.*12. Azorium *p.*1.*lib.*7.*cap.*27.*q.*7.& Tamburinum, *de iure Abbatum tom.*1. *disp.*15.*q.*18. *sub n.*5.& probat hoc modo : Quia priuilegia exemptionis à solutione decimarum sunt personalia, non autem realia, & ideò non transeunt ad colonos, arrendatarios, seu emptores prædiorum aut, fructuum, vt non

ſemel cenſuit Rota,& ſignanter *deciſ.23.part. 2.diuerſ.*& coram Seraph.*deciſ.*827. *num.*1. & in Placentina decimarum, 17. *Decemb.* 1584. coram Card. Banchero,& in Pampilon.decimarum, 15. *Decemb.* 1615. coram Reuer. Domino Coccino Decano,& in Leod. decimarum, 20. *Decemb.* 1658. coram Card. Virili. Huc vſque Barboſa ibi.Et poſtea repetens eadem verba in c. *Licet,de decim. num.* 1. *&* 2. citans pro ſe vlera citatos Doctores,Abbatem Antiq. Innocent.Collect. Zabarell.Ioan. Andr. Butr. Imolam, & alios Canoniſtas.

Sed Reſpondeo: Dicendum , quod nullo modo teneantur ſoluere. *Primò* , quia prædia , ſeu terræ cum eodem priuilegio tranſeunt ad Colonos. *Secundò* (& eſt explicatio primi) quia huiuſmodi priuilegium exemptionis decimarum non eſt conceſſum perſonis Religioſorum, vt putat Barboſa : Sed terris ac prædiis religionum,vt conſtat ex litera priuilegiorum : ergo ad quoſcumque Colonos hæc prædia, ac terræ tranſmiſſa fuerint , ſemper ſuæ exemptionis priuilegio tranſmittentur. Sic ſentit Gloſſa in *Clem. Religioſi,de decim.verb.Excolendas*,vbi ſic ait : *Puto ſi eximuntur terra priuilegiatorum, quod ipſorum Coloni ab hoc onere colentes illas priuilegio participant.* Sic Gloſſa, & Mandoſius *tract. de priuileg. ad inſtar, gloſſ.*15. *num.* 4. Quos citat , & ſequitur Faguudez *de* 5.*prac. Eccleſ. lib.*2.*c.*4. *num.* 1. Ioan. de Cruce *cap.*9. *cit. dub.* 4. *concl.* 4. ſic dicens : Religioſi non tenentur decimare , etiam de terris , & poſſeſſionibus aliis ad colendum traditis : imò ipſi poſſunt percipere Decimas, quas Coloni tenentur aliis ſoluere, etiamſi alij in poſſeſſione,vel quaſi eas à colonis exigendi fuerint. Ita conceſſit Ciſtercienſibus Bonifac. VIII. Bulla 10. & Ioan. XXII. Cartuſienſibus, vt habetur in compendio Ciſterc. *v.Decima*, §.4. Et idem Bonif. VIII. præcipit Prælatis Eccleſiæ , vt cum cenſuris inhibeant ſuis ſubditis , ne à fratribus Hoſpitalis Sancti Ioannis decimas exigere præſumant de noualibus,vel aliis terris , quas ſuis ſumptibus, vel per ſuos arrendatarios , vel cultores, ad tempus,& non in perpetuum excoli faciunt ; vel de animalium nutrimentis,vel aliorum è ſuis terris naſcentium,vel de hortis,virgultis,& piſcationibus,non obſtante longa præſcriptione, ſeu potiùs violentia ſuprà dicta exactione eiſdem fratribus irrogata. Ita in Compend. Man l.*tit.decima* , §.17. & Emanuel Rodrig.*in qq.regul.tom.*2. *quaſt.* 44. *art.* 4 Item Clem. VII. Bulla 10. concedit Ordini Militiæ Sancti Iacobi maius priuilegium circa hoc. Huc vſque Cruz. Addens , ſic ſentire peritiſſimos Iuriſtas , & vt mihi videtur, Riccius *part.* 6. *collect. deciſ.* 2392. quatenus hæc ait : Si eſſet priuilegium , quod de talibus territoriis non fiat ſolutio decimarum , quia eſt priuilegium reſpiciens territoria , illo gaudebunt etiam Coloni partiarij : ſecus ſi priuilegium reſpiceret perſonas priuilegiatas, quia tunc Coloni tenerentur ſoluere,vt voluit Rota *in antiq.deciſ.*876 Biſignet.*dec.*1. *tit. de decim.* Puteus *deciſ.* 522. D. Laurent. *in deciſione Aucnionenſ.*77. Sic ille. Etſic etiam ex Theologis Raphael de la Torre *q.* 87.*cit. diſp* 6 & etiam Villalob.*diſſ.*4.*cit.num.*5.per hæc verba:[Y concluye el Padre Miranda,que comunmente hablando,todos los Religieſos el dia de oy tienen priuilegios para no pagar diezmos. Y no obſta contra eſto vna declaracion de Cardenales, que trae Marcilla; porque eſſa ſe ha de entender de derecho comun. De ſuerte , que ni los Religioſos , ni los que attiendan ſus campos, eſtan obligados a pagar los diezmos al Parroco. Y dize Henriquez, que aſſi ſe juzgò el año de 83. en Salamanca : y tambien ſe iuzgò en Baeça,y en Murcia. Y dà la razon , diziendo, que eſte priuilegio de los diezmos,no es perſonal,ſino real, y aſſi paſſa con la miſma coſa.] Sic ille.

Nec eadem eſt ratio de emptoribus prædiorum à Religioſis ; illi namque tenentur ad decimas illorum prædiorum ſoluendas,cùm illa per alienationem non maneant priuilegiata, vt infrà *q.*55.dicemus.

Nec contra noſtram reſolutionem ſunt Suarez, Azor , & alij citati pro prima ſententia à Barboſa; quia illi loquuntur de ſolis priuilegiis iure communi inſertis,de quibus loquendo certum eſt,Colonos non eximi ab onere decimarum , cùm illa priuilegia expreſsè concedantur Religioſis ſub illa conditione, vt propriis laboribus , hoc eſt, manibus , & expenſis prædia colant; vnde ſi per colonos id faciant,tenentur ipſi Religioſi ſoluere decimas de fructibus , quos ipſi percipiunt,vt habetur expreſsè,in *c.licèt,de decimis*, & etiam ipſi Coloni de illa parte fructuum , qua fruuntur,iuxta *c. A nobis,& c.Tua, eo tit.* Hoc enim vt dixi, eſt verum attentis priuilegiis iure communi inſertis, non verò ſi attendamus ad alia ſpecialia poſteà Religionibus conceſſa,in quibus, vt vidimus,eximuntur à ſolutione decimarum de ſuis prædiis ac terris, etiamſi per Colonos ea excolant. Et id fortè ſolum voluit Barboſa. Sicuti deciſiones Rotæ ab eo relatæ id ſolùm ſenſere.Legatur.Suarez *loc.cit à n.*13. & me citato Diana *p.*10. *tract.*12. *reſol.* 51. & alij plures, quos ipſe citat.

QVÆSTIO XLI.

An huiuſmodi priuilegium exemptionis ab onere decimarum , ſpeciatim conceſſum fuerit olim terris , prædiis , ac poſſeſſionibus noſtri Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis.

RESpondeo affirmatiuè. Nam in primis Innoc. III. Pontifex maximus,qui primo ſui Pontificatus anno noſtram propriam Regulam , & Religionem approbauit , eandem ex parte ab onere decimarum benignè liberauit per ſuam Bullam expeditam anno 10. ſui Pontificatus, 5 . *Cal.Iulij.* vbi ſic habetur. Sanè noualium veſtrorum quæ propriis manibus, aut ſumptibus colitis,ſiue de nutrimentis animalium veſtrorum,hortorum,vel pomorum fructibus , nullus à vobis decimas exigere , vel extorquere præſumat. Sic Pontifex,vt referunt Frater Bernardinus à S. Antonio in Epitome noſtri Ordinis,*lib.*1.*c.*3.& Cherubinus in compendio Bullarum.

Verum eſt,quod poſt datum hoc priuilegium,fuit celebratum Concilium Lateranenſe ab ipſomet Innoc. III. *anno Domini* 1215. & ſui Pontificatus *anno* 18. vbi,vt habetur *in c. Nuper,de decimis*,quoad aliquam partem reuocatum fuit cum reuocatione generali ſimilium priuilegiorum. Sed poſt dictum Concilium , idem priuilegium conceſſit noſtro Ordini Innoc.IV. *anno Domini* 1247. (vt refert dictus Bernardinus, *lib.*3. *Epit.c.*1. §. 3.) per quod Pontifex nos liberauit à decima, & centeſima , quæ pro ſubſidio terræ Sanctæ , & Imperij Romani colligebatur. Idem conceſſit Sixtus IV. *anno* 1472. *idibus Aprilis, Pontificatus ſui anno* 1. vt refert idem Bernardinus *c.*1. *cit.* §. 19. quamuis id concedat hic Pontifex cum moderatione Concilij Lateranenſis. Rurſus Greg. XIII. *anno* 1575.*die* 18. *Nouembris* , & Sixtus V. *ann.* 1586. *die* 8. *Maij* , confirmarunt omnia priuilegia noſtri Ordinis , etiam ab Innocent. III. conceſſa , non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis , etiam generalis Concilij Lateranenſis , vbi (vt vidimus) habitum

fuit

fuit id, quod decernitur *in cap. Nuper, de decimis*: ergo ex vi dictorum priuilegiorum exempta manet nostra Religio ab onere decimarum.

Qvæstio XLII.

An etiam nouissimè concessum fuerit nobis dictum priuilegium non decimandi.

Respondeo affirmatiuè. Nam id concessit nobis Vrbanus VIII. per specialem Bullam expeditam *anno Domini* 1634. *quinto Cal. Aprilis, anno* 11 *sui Pontificatus*. In qua expresse, speciatim, & nominatim concedit nobis omnia priuilegia ceterarum omnium Religionum, præcipuè Societatis Iesu: at sic est, quod hæc Illustrissima Religio habet priuilegium non soluendi decimas, cum derogatione *Capitis Nuper, de decimis*, vt suprà *qu.* 36. est ostensum: ergo illud & nos expressè habemus. Quod autem id nobis concessit prædicto modo Vrbanus VIII. constat ex verbis Bullæ, ibi: Ex voto Congregationis venerabilium Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium negotiis Regularium Præpositorum, Congregationi Fratrum Discalceatorum prædicti Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captiuorum, illiusque Domibus, & Regularibus locis sub illa comprehensis, necnon Ministro Generali pro tempore existenti, Diffinitoribus, ac Procuratoribus Generalibus, Visitatori, Consultoribus, Assessori, Ministrisque Prouincialibus, & Conuentualibus, aliisque cuiuscumque nominis Officialibus, Superioribus, ac Religiosis omnibus, & singulis in ea professis, Fratribus pro tempore ad captiuos redimendos transmissis, & Capitulis Generalibus, personis Regularibus, Nouitiis, Conuersis, Donatis, Oblatis, Ministris, Famulis, cunctisque tam officiariis, quàm domesticis, & eorum Domibus inseruientibus, & cæteris primò dictæ Cógregationis, ac Domorum, & Regularium locorum personis quibuscumque pro tempore existentibus, necnon quibusvis aliis personis, ac Christi fidelibus illorum Ecclesias, seu Capellas pro tempore visitantibus: vt omnibus, & singulis priuilegiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus præeminentiis, antelationibus, concessionibus, indultis, fauoribus, indulgentiis, aliisque prærogatiuis, & gratiis vniuersis, & singulis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, singulis Domibus, Conuentibus, & aliis Regularibus locis, ac personis, tam Canonicorum, quàm Clericorum Regularium vbiuis existentium Institutis, & non solùm Ordinibus Monasticis, Regularibus, Mendicantium, & non Mendicantium, tam pro redimendis captiuis, quàm aliàs quomodolibet Ordini SS. Trinitatis Redemptionis Captiuorum, illiusque Domibus, Conuentibus, & Fratribus, necnon Ordini Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, ac etiam omnibus, & quibuscumque Congregationibus Regularibus, & præcipuè Clericorum Regularium infirmis ministrantium, & Canonicorum Congregationis Sanctissimi Saluatoris Lateranensis, Sancti Saluatoris de Bononia, ac etiam Sancti Rufi Valentiæ, & Sanctæ Crucis Colimbriæ, Clericorum Regularium de Somascha, & Pauperum Matris Dei ac Scholarum Piarum, ipsisque Monasticis Congregationibus etiam Cassinensi, aliisque Monachis, & Monasteriis Sancti Benedicti, Sancti Hieronymi, Carmelitis Discalceatis, Conuentui Beatæ Mariæ de Gaudalupe, necnon Societati Iesv, ipsisque Carthusiens. Præmonstratens. & reformatorum Cistercien. Seruitarum, Oliuetanorum Ordinibus, aliisque Familiis, & Societatibus Regularibus, Militiis, Hospitalibus quibuslibet, & Piis locis Regularibus ac quibuscumque personis nunc, & pro tempore existentibus præfatorum, & quorumlibet Ordinum, Societatum, Congregationum Regularium per Nos, & Sedem prædictam, ac alios quoscumque prædecessores nostros Romanos Pontifices, necnon eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & de latere Legatos, & quosvis Sedis prædictæ Nuncios, vel etiam tam Apostolica prædicta, quàm Ordinaria, & Regia, vel Imperiali auctoritatibus respectiuè, aut aliàs quomodolibet sub quibuscumque verborum expressionibus, & tenoribus, in genere, vel in specie, ac particulariter, tam per modum Communicationis, & ampliationis, quàm simplicis, & indiuiduæ, ac particularis, & specialis concessionis, ac etiam Motu proprio, & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam iteratis vicibus concessis hactenus, vel confirmatis, aut approbatis, & quibus illi tam in vita, quàm in mortis articulo, etiam circa peccatorum remissiones, & iniunctarum pœnitentiarum relaxationes, aut aliàs quomodolibet de iure, vsu, aut priuilegio, vel consuetudine, seu aliàs quomodolibet vtuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, frui potiri, & gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum, quamuis illa sint speciali notâ digna difficilisque concessionis, & quæ in generali concessione non veniunt, non solùm per participationem, communicationem illorum, extensionem & illorum instar; sed speciatim, & nominatim, pariformiter, & æquè principaliter, in omnibus, & per omnia absque vlla prorsus differentia, perinde ac si illa primò dictæ Congregationi, illiusque Capitulis Generalibus, Ministróque Generali pro tempore existenti, illiusque Superioribus, & personis præfatis specialiter, expressè, & nominatim, etiam per viam & modum simplicis, & indiuiduæ, ac particularis, & specialis concessionis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut communicationis, & ampliationis concessa fuissent, quatenus tamen sint in vsu, ac non reuocata, nec sub aliqua reuocatione comprehensa, vti, frui, potiri, & gaudere liberè, & licitè possint, & valeant. Sic Pontifex.

Ergo clarè constat, nunc ex concessione nouissima dicti Vrbani VIII. eadem me priuilegia quæ Societas Iesu habet, & nos habere. Sed quia de hac materia latè, & perdoctè scripsit, ex nostra Religione Religiosissimus, pariterque Doctissimus, & in rebus præcipuè moralibus vndequaque versatissimus Ludouicus a Conceptione in nostro Complutensi Collegio dignissimus Lector, ideò de illa nolo longiorem quæstionem texere, ad illum vos remittendo, vbi non solùm de hac materia, sed de pluribus aliis multa, & quam perdoctè tractata videbitis.

Qvæstio XLIII.

An etiam omnes Moniales exemptæ omnino sint à solutione Decimarum, sicuti sunt Religiosi.

Respondeo: Esse exemptas. Quia id concessit Monialibus Sanctæ Claræ Bonif. VIII. *Bulla* 3. vt refert Ioan. à Cruce *dub.* 4. *cit. conclus.* 4. necnon & Leo X. *Bulla* 23. Clemens VIII. & Paul. III. & Sixtus IV. vt referunt Emanuel Rodrig. *tom.* 2. *qq. regul. q.* 44. *art.* 5 *& tom.* 3. *qu.* 34. *art.* 15. Miranda *in Man. Prælat. tom.* 2. *q.* 49. *art.* 13. Hieron. Rodrig. in *Comp. quæst. regul. resol.* 50. *num.* 4. Portel. *in dubiis regul. v. decima, n.* 3. Barbosa *lib.* 3. *de iure Ecclesiast. cap.* 26. §. 3. *num.* 36. *& in cap. Ex parte* 1. *sub num.* 5. vbi ait, sic loquendo de dictis Monialibus S Claræ, decisum

fuisse à Rota *in Cachen. exemptionis decimarum*, 30. *Ianuarij* 1589. & ab eadem Rota canonizatum *in ead. causa* 12. *Maij* 1623. coram Buratto. Et Villalobos *tract.* 33. *cit. diff.* 4. *n.* 5. *ibi*: [Y lo mismo se ha de dezir de las tirertas Monjas (*es à saber, que estan essemtas de diezmos*) porque tambien tienen priuilegios, como consta del compendio, y lo aduierte Portel. Y esto està en vso en algunos Conuentos, como en santa Clara de Pontauedra en el Reyno de Galicia.] Sic ille. Quamuis Portel. *loc. cit.* dicat, in Portugallia praxim esse in contrarium pro decimis soluendis à Monialibus de possessionibus à Colonis conductis. Legantur Barbos. Man. Rodrig. Villalob. *loc. cit.* & Raphaël de la Torre 2. 2. *q.* 87. *in princ. n.* 9.

QVÆSTIO XLIV.

An Pontifex possit etiam eximere populum aliquem à solutione Decimarum.

RΕspondeo, tanquam certum: Posse, dummodo ex aliis bonis Ecclesiasticis, vel collationibus, quibus decimæ compensentur, Parocho, & Clericis sit prouisum. Quia in hoc casu nullo modo offenditur Parochi, & aliorum ministrorum congrua, quæ est de iure diuino, sustentatio: ergo optimè potest Summ. Pontifex eximere populum à decimarum solutione, manente Parochi, & aliorum ministrorum sufficienti sustentatione. Sic Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 9. Gutierrez *lib.* 2. *Can. qq. cap.* 21. *num.* 29. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 37. *quæst.* 6. quos citat, & sequitur Barbos. *lib.* 3. *cit. c.* 26. (non 17. vt leges apud Trullench.) §. 3. *citato, num.* 12. *&* 13. Lessius, *lib.* 2. *de iust. cap.* 39. *dubit.* 5. *num.* 25. Trullench. *lib.* 2. *in Decalogum, cap.* 3. *dub.* 11. *n.* 5. Fagundez *de* 5. *præcept. Eccles. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 5.

QVÆSTIO XLV.

An in priuilegiis eximentibus à decimarum solutione, sit simpliciter necessaria expressa derogatio cap. Nuper, de Decimis.

RΕspondeo affirmatiuè. Quia dictum cap. *Nuper*, est Concilij generalis Lateranensis, & ideò censeri debet habere clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones: ergo, vt vim habeant priuilegia post illud caput concessa, necessaria erit expressa illius derogatio. Sic Marches. *de Commission. part.* 2. *pag.* 596. *num.* 1. *&* 2. *vltim. impress.* Campan. *in diuers. iuris Canon. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 154. Rota *decis.* 122. *& seq. part.* 1. *diuers.* Et in Orlien. *decimarum*, 21. *May* 1586. *&* 9. *Iunij* eiusdem anni, coram Orano, & coram Caualer. inter eius expressas *decision.* 229. *numero* 3. in qua fuit decisum: exemptionem à decimis non suffragari, nisi in specie derogetur dictum caput *Nuper*, & coram Card. Pamphilio Iun. *in Viterbien. decimarum* 25. *Iunij* 1618. Et coram Buratt. *decisione* 704. *numero* 2. Vbi latè, & eleganter: Ferentil. *in annotat. numero* 13. Quos omnes Anthores, & Rotales decis. refert, ac sequitur Barbosa §. 3. *citat. num.* 37. 38. *&* 41.

QVÆSTIO XLVI.

An quando Papa communicat priuilegia alicuius Religionis, in quibus extat expressa exemptio à solutione decimarum, alteri Religioni, censeatur etiam communicasse exemptionem à solutione decimarum, si de hac exemptione non fiat specialis mentio.

NΕgat Barbosa *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 3. *n.* 41. per hæc verba. Aduertendum quoque est tertiò, Papam communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adest expressa mentio (*lege Exemptio*) à solutione decimarum, alteri Religioni, non censeri etiam communicasse exemptionem à solutione decimarum, nisi de hac exemptione fiat specialis mentio, cùm difficulter concedatur, vt per Butr. *cons.* 19. *n.* 9. Bald. *in l. fistulas*, §. *frumenta*, *ff. de contrah. empt.* Cremens. *sing.* 108. Felin. *in c. Sedes*, *n.* 3. *de rescript.* Put. *decis.* 65. *lib.* 3. Seraphin. *decis.* 591. *n.* 2. Caualer. *decis.* 247. *n.* 10. Rota *in Valentina decimarum*, 28. *Nouemb.* 1603. coram Cardin. Lancellot. Iun. *& in Corduben. decimarum*, 13. *May* 1613. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo. *Et in Conchen. decimarum*, 12. *Maij* 1623. coram bonæ mem. Buratto, *inter eius impress. decis.* 704. Quod quidem procedit, etiamsi Papa in dicta communicatione priuilegiorum fecerit mentionem de decimis, quia si non apparet de expressa mente concedentis, verbum *Decima*, referri potest ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine; non autem ad ordinarias, & prædiales, quæ sint debitæ iure diuino. Huc vsque Barbosa (quem citat, & sequitur Trullench. *loco cit.*) Quod iterum repetit *in c. Nuper, de decim. n.* 4. addens sic iterum decisum fuisse à Rota in causa Mediolan. decimarum, 19. *Aprilis* 1606. coram D. Coccino Decano. Huic opinioni adhæret Diana *p.* 10. *tract.* 12. *resol.* 19. & Merolla apud ipsum.

Affirmant verò è contrà alij existimantes, sufficere simplicem communicationem priuilegiorum, in quibus continetur, & adest exemptio à solutione decimarum, vt Religio, cui dicta priuilegia communicantur, censeatur esse ab onere decimarum etiam exempta. Quia sicut sufficit illa communicatio, vt Religio, cui communicantur priuilegia alterius Religionis, gaudeat aliis exemptionibus, gratiis, & fauoribus contentis in dictis priuilegiis communicatis, etiam debet sufficere ad hoc vt gaudeat hac gratia exemptionis à solutione decimarum, vtporà cum aliis contenta. Ita Cruz *in Epitome priuileg. lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 4. *per tot.* Raphael de la Torre *loc. cit. disp.* 1. *n.* 5. quibus addo Lexanam, & Hieron. Garcias apud Dian. *vbi suprà.*

Sed ego clariùs cum distinctione Respondeo: Dicendum. Quod duplici via possunt communicari à Pontificibus priuilegia alicuius Religionis, alteri. Vno modo per modum simplicis communicationis, per clausulas generales, & communes. Alio modo per modum concessionis eorundem priuilegiorum specificè, & spiritualiter, hoc est, per clausulas specificas, & particulares, veluti nobis communicauit omnia priuilegia ordinum Mendicantium, & non Mendicantium, Canonicorum, & Clericorum Regularium, Societatis IESV, & aliarum omnium Congregationum, & Religionum. Vrbanus VIII. vt ostensum est suprà *quæst.* 42. Si ergo primo modo communicat Pontifex priuilegia alicuius Religionis, in quibus adsit exemptio à decimarum solutione, alteri Religioni, dicendum est, non censeri communicasse exem-

ptionem

ptionem à solutione decimarum nisi de hac exemptione fiat specialis mentio: quia cùm id sit difficilis concessionis, non venit in generali concessione. Et in hac consideratione habet verum, quod docent Authores primæ sententiæ, & decisiones Rotales. Si autem secundo modo communicat Papa priuilegia, in quibus continetur exemptio ab onere decimarum, dicendum est, etiam censeri communicasse exemptionem ab onere decimarum, quamuis de hac exemptione specialis mentio non fiat: cùm specificè, & indiuidualiter, ac nominatim per modum concessionis, eadem priuilegia, in quibus talis exemptio à solutione decimarum continebatur, concessa fuerint. In quo sensu, ad minùs, verissimum est, quod Authores secundæ sententiæ affirmant.

Nec contra nostram responsionem obstat quid fundamentum contrariorum, videlicet quod debeat fieri de hac exemptione specialis mentio, cùm difficulter concedatur. Nam Respondetur primò. Quod hoc habet verum quando communicatio priuilegiorum, in quibus continetur exemptio à solutione decimarum, fit per clausulas generales, & communes; non verò quando fit per clausulas speciales, & particulares, cùm hæ aliquid speciale, & particulare debeant operari. *Secundò* Respondeo. Quod dicta doctrina subsistat, si aliàs præter exemptionem datam in breui communicationis, non dicatur, quod communicantur omnia priuilegia, etiam illa, quæ sunt speciali notâ digna, difficilisque concessionis, & quæ in generali concessione non veniunt, &c. vt in breui nobis concesso dicitur, vt suprà *q.* 42. vidimus.

Qvæstio XLVII.

An priuilegium concessum de non soluendis decimis ex propriis prædiis, extendatur ad noualia, quæ post concessum priuilegium orta, & culta fuerint?

NEgant Rebuff. *tract. de decim. q.* 14. *n.* 3. 19. *&* 30. vbi refert Anchar. *in c. ex parte.* Fortun. Garsiam *in l. Gallus,* §. *Et quid si tantum, col.* 6. *ff. de liber. & posth.* Collect. & Anton. Butr. *in c. Tua. in* 3. *col. vlt. de probat.* & Socyn. *cons.* 297. *viso priuilegio.* Hos sequuntur Gutierrez *lib.* 2. *qq. Can. cap.* 21. (non 2. vt leges apud Barbosam) *n.* 130. Moneta *de decim. c.* 4. *n.* 67. Hieron. Rodrig. *in compend qq. regul. resol.* 50. *n.* 6. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 13. Barbosa *lib* 3. *de iure Eccles. c.* 26. §. 3. *n.* 14. & Trullench *lib.* 3. *in Decal c.* 3. *dub.* 11. *n.* 4.

Sed probabiliùs Respondeo: Extendi. *Primò*, quia sic colligitur ex c. *Ad audientiam, de decimis*, & cap. *Suggestum, eod.* vt probat Suarez infrà. *Secundò*, Quia priuilegium concessum de non soluendis decimis ex propriis prædiis, est absolutum, & illimitatum: ergo comprehendit omnes terras, ac prædia propria: at sic est, quod noualia, etiam post priuilegium datum culta, sint propria prædia, vt supponimus: ergo. *Tertiò*. Quia priuilegium datum de non soluendis decimis de propriis laboribus factis, extenditur ad noualia, quæ propriis manibus, & laboribus fiunt, ac rumpuntur, vt concedunt ex contrariis Rebuff. *n.* 28. Gutierr. *n.* 131. Moneta *n.* 68. & Barbosa *n.* 14. *cit.* ergo etiam priuilegium datum de non soluendis decimis de prædiis propriis, extendi debet ad noualia. Nec differentia, quam inter hæc contrarij assignant, negando consequentiam, est alicuius momenti, vt demonstrant Suarez. Sic ipse *tom.* 2 *de Relig. tract* 2. *lib.* 1. *c.* 19. *n.* 5. *&* 6. Filliuc. *tract.* 27. *cit. c.* 8. *q.* 11. *n.* 183.

Qvæstio XLVIII.

An etiam dictum priuilegium Regularium, de non soluendis decimis ex prædiis propriis *extendatur ad prædia, quæ de nouo acquirunt, de quibus ante acquisitionem decima Ecclesiis soluebantur.*

NEgat extendi tale priuilegium ad prædia acquirenda, ideoque limitandum esse tantùm ad acquisita tempore priuilegij, Oldradus *cons.* 168. Quem pro hac parte refert Suarez *loc. cit. n.* 7. Cui ego addo Rebuffum *de decimis q.* 13. *n.* 114. Sic dicentem: Vltimò priuilegium concessum Religiosis super decimis non extenditur ad decimas, in quarum perceptionis possessione erat Ecclesia Parochialis, vel alia, vt consuluit Oldrad. *cons.* 268. *Quæstio est vtrum.* Quia in dubio priuilegium debet intelligi sine tertij præiudicio, cap. *Quamuis, de rescript. in* 6. Ita ille ibi, *& q.* 14. *n* 56. Huic sententiæ adhæret Barbosa in cap. *Nuper, de decimis*, *n.* 1. citans pro illa Abbatem, Innoc. Collector. Zabatellam, Imolam, & alios.

Sed longè multò probabilius Respondeo: Extendi dictum priuilegium ad prædia acquirenda. Quia priuilegium Pontificis concessum Religiosis, de non soluendis decimis de prædiis, ac terris propriis, est concessum illimitatè & sine vlla exceptione: ergo intelligendum est tam de terris, ac prædiis illius temporis, quàm de futuris, vt expressè colligitur, *ex cap. Quia circa, de priuilegiis in* 6. vbi interrogatus Pontifex, an priuilegium Monachis concessum de retinendis decimis, extendatur ad possessiones acquirendas, respondet affirmando: *Quia* (inquit) *indefinitè concedendo, intellexisse videtur non solum de decimis illius temporis, sed futuris.* Vnde hîc non datur dubium de priuilegio, vt voluit Rebuffus; nec fit præiudicium tertio; sed fauor, & gratia Religiosis. Sic Suarez *loc. cit num.* 7. dicens, nostram responsionem esse omninò veram. Filliuc. *loc. cit. n.* 184. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnic. punct.* 12. *n.* 6. & penes ipsum Azor *lib.* 7. *q.* 6. Suarez *tom.* 2 *de Relig. lib.* 1. *c.* 19 *n.* 7. Ioann à Cruce *in Epitome de statu Relig. lib.* 2 *cap.* 9. *dub.* 4. *concl.* 2. Sic etiam tenet, & latè hanc partem probat contra Oldrad. Bernardus *volum.* 6. *consil.* 15. *à n.* 5. Quia, inquit, priuilegia proprio motu Principum concessa, non sunt strictè, sed largè interpretanda, & sic obseruanda omninò prout sonant, vt notant Ioan. Andr. & Abbas *in cap.* 2. *de priuileg.* at sic est, quod priuilegium de non soluendis decimis concessum Regularibus fuit datum à Pontificibus motu proprio, vt constat in priuilegio concesso Fratribus minoribus à Sixto IV. &c. ergo

Qvæstio XLIX.

An huiusmodi priuilegium Regularium de non soluendis decimis, *extendatur ad prædia conducta, quæ ipsi Religiosi suis manibus, vel sumptibus colunt.*

NEgant extendi ad hæc, Rebuff. *de decim qu.* 14. *num.* 52. Suarez *cap.* 19. *cit. num.* 8. & Filliuc. *num.* 184. *cit.* ita dicens: Ea his tamen, si prædia conducta sint, vel accepta in Emphyteosim, etiamsi Religiosi colant propriis laboribus, tenentur ad decimas. Ita ille. Palao *punct.* 12. *cit. num.* 8. *&* 9. & Barbosa *cap.* 26. *cit.* § 3. *n.* 20. & in cap. *Dilecti, de decim. num.* 1. *&* 2. & penes ipsum Abbas, Innocent. Col-

lecto

Lect. Zabatell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiensi Anchar. Moneta. Campanil. & alij.

Sed probabilius distinctione vtendo, sic Respondeo, quod loquendo de priuilegio in iure communi inserto, nullo modo extendatur ad prædia conducta, quamuis Religiosi ea colant propriis laboribus, & sumptibus. Vnde ex villis de illis tenentur ad soluendas decimas. Quia ita declarauit Alexand. III. in cap. *dilecto de decimis*, & sumitur etiam ex c. *Ex parte, eod. tit.* Et in hoc sensu bene loquuntur Authores primæ sententiæ. Loquendo verò de priuilegiis quæ extra corpus iuris habent Religiosi, dicendum est quod extendantur ad prædia etiam conducta, & multò magis ad bona emphyteutica, & ideò nec de illis debent soluere decimas. Sic Ioan. de Cruce *in Epitome de statu relig. lib. 2. cap. 9 dub. 4. concl. 2.* per hæc verba. Religiosi non tenentur decimas soluere de suis bonis mobilibus, & immobilibus, possessionibus, & prædiis, præsentibus, & futuris, etiam ab aliis conductis, dum tamen illa suis manibus, vel sumptibus excolantur, aut pro sua sustentatione excoli faciant. Nec tenentur decimare de pratis, herbis, pascuis, nutrimentis animalium, ac pastorum eorundem. Ita concessit Fratribus de Guadalupe Greg. XI Martin. V. & Paul. III. *anno* 1535. vt habetur in Compend. D. Hieron. *tit. de decim. exempt.* §. 15. 15. *&* 16. Sic ille, & Fagundez *de quinto præcept Eccles. lib. 5. cap. 4. num. 1.* post Ioan. Azorium. Qui absolutè hanc nostram sententiam sequuntur *tom. 1. lib. 7. q. 6.* §. 3. Raphael de la Torre *2. 2. q. 87 disp. 7. pag. 580.* & nouissimè Postius *de manuten. obseru. 73. n. 167.* & penes ipsum Durand. *decis. 215. n. 7. & 9.*

QVÆSTIO L.

An dictum priuilegium Religiosis concessum, de non soluendis decimis, *extendatur ad hortos, quos colunt, & olera vendunt.*

NEgat Rebuff. *tract. de decim. quæst. 14 num. 58.* per hæc verba: Idem dicimus de hortis, quos colerent, & olera venderent, nempe tunc decimas de illis soluere tenentur. Panormit. *in d. cap. Ex parte 1.* quia ille textus intelligi debet de hortis quos ad vsum proprium faciunt: Secus si ad venditionem; quia non debent negotiari, nec ista exercere sæcularia *cap. 2. ne Clerici, vel Mon. capit. Dilecti, de decim.* Item, si hos hortos, aliis excolendos darent, vt nos ibi, aliàs possent Ecclesias parochiales priuare decimis, faciendo hortos plures, quod non est admittendum, vt Doctores scribunt, vbi suprà. Ita Rebuffus. Quem vnà cum Abbate *loc. cit.* Ioanne de Anan. & Anchar. citat, & sequitur Barbosa *lib. 3. de iure Eccl. c. 26. §. 3. n. 17.* addens, sic decisum fuisse à Rota in Cordiben. Decimarum, 22. *May*, 1617. coram Patriarcha Manzanedo. Addo, & ego, & in alia Carthaginen. decimarum, 29. *Ianuarij* 1607. Coram Peña vbi *n.* 2. pro hac parte citantur etiam Abbas, Anchar. Ioann. de Anan. & Rebuff.

Sed claritatis gratia, distinctione vtendo, Respondeo: Dicendo quod in hac re aut possumus loqui de priuilegio concesso Religiosis, inserto in iure communi, c. *Ex parte, de decimis*, aut de priuilegio illis de nouo concesso, post dictum caput *Ex parte*. Imò & post c. *Nuper.* habitum in Concilio Lateranensi, celebrato sub Innoc III, anno Domini 1215. Si loquamur ergo de priuilegio in iure inserto, licèt probabile videatur, non extendi ad hortos, quos Religiosi colunt, & olera eorum vendunt, propter rationes traditas ab Authoribus primæ sententiæ; nihilominus mihi probabilius longè videtur, quod extendatur, quia in c. *Ex parte*, absolutè, & absque vlla distinctione conceditur Religiosis exemptio decimarum, *de hortis suis*: ergo siue olera eorum pro vsu Monasteriorum deseruiant, siue vendantur ad eorum sustentationem, non tenebuntur de hortis suis decimas soluere. Patet consequentia, quia non desinunt horti esse sui, ex eo quod olera eorum vendantur.

Nec obstat si dicas, hoc priuilegium esse reuocatum per cap. *Nuper 34. de decimis.* Nam hoc non est verum, quia sicut per huiusmodi caput non est reuocatum caput *Ex parte 10. de decimis*, quoad illam partem, quæ agebat de decimis animalium, vt concedunt Authores primæ sententiæ, & habitum est suprà *quæst.* 35. Ita etiam non est reuocatum quoad illam partem, quæ de exemptione decimarum ab hortis tractat; quod constat sanè cùm ex tribus rebus de quibus eximebantur Religiosi per illud caput. *Ex parte*, decimas soluere, nempe de noualibus suis, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis, solùm reuocemur prædia, seu noualia; non verò greges, & horti de quibus nihil innouauit. De horum ergo fructibus nullo modo soluendæ sunt decimæ, siue solùm ad vsum Monasteriorum deseruiant, siue ad emenda, pro eorum sustentatione necessaria vendantur, adhuc stando in iure communi. Et iuxta hanc doctrinam corrigendi sunt Doctores idem sentientes de decimis animalium, quæ Religiosi nutriunt, nam quidquid illi dicant, de omnibus loquendo, sunt exempti Religiosi; siue illa sint pro vsu Monasterij solum, siue pro emendis necessariis vendantur.

Si verò loquamur de aliis priuilegiis quæ non sunt inserta in corpore iuris, sed post illa, quæ in eo inserta sunt, Religiosis concessa; mihi certum videtur, huiusmodi priuilegia de non soluendis decimis, extendi ad hortos, quos ipsi colunt, etiamsi olera eorum vendant.

Primò, quia multa sunt priuilegia indulta Regularibus, in quibus eximuntur à solutione decimarum de hortis, & arboribus, vt concessere Paulus III. Pius IV. & Greg. XIII. Societati Iesu, & aliis Religiosis, & Monachis alij Pontifices: at id indultum fuit absolutum, & absque vlla limitatione, & cum reuocatione capitis *Nuper, de decimis*: ergo absolutè, & sine limitatione intelligendum est: ergo adhuc casu, quo olera hortorum vendantur, non tenentur de illis decimas soluere.

Secundò, quia eodem tenore verborum eximuntur Religiosi à solutione decimarum de prædiis, terris, agris, & aliis possessionibus, ac eximuntur à solutione decimarum de hortis suis, vt patet considerati priuilegia, tam inserta in corpore iuris, quàm extra illud concessa. Sed sic est, quod dicti Religiosi in omnium opinione eximuntur à solutione decimarum de fructibus prædiorum, terrarum, &c. etiamsi ex iis aliqui aut omnes vendantur: ergo idem dicendum est de fructibus, & oleribus hortorum: cùm non solùm sit eadem ratio, verùm etiam idem ius.

Tertiò, quia Religiosi virtute suorum priuilegiorum non tenentur soluere decimas de terris, agris, aut prædiis, quæ aliis excolenda tradunt, vt habitum est suprà *q.* 40. ergo nec de fructibus hortorum, quos aliis excolendos præstant, cùm eadem sit vtriusque ratio: ergo nec de suorum hortorum fructibus, & oleribus, quæ aliis vendunt, cùm hoc minus sit quàm hortos suos excolendos aliis dare.

Nec obstant quid argumenta pro contrariis adducta. Nam ad primum dicendum est, quod licèt negotiatio strictè, & propriè sumpta, sit prohibita Clericis ac Religiosis, non tamen negotiatio, qua quis emit

emit necessaria, & vendit superflua, quia hæc est naturalis, & necessaria, vt docet D. Th. 2. 2. q. 77. art. 4. & cum eo omnes Theologi. Imò & ius hanc negotiationem Religiosis, & Clericis concedit clarè *in c. 1. & c. Clericus 1. & dist. 91.* vbi Clericus victum, & vestitum sibi artificiolo, vel agricoltura absque officij sui duntaxat detrimento parct. Et D. Hieron. relatus *in c. Nunquam, de consecr. dist. 5.* exemplo Apostolorum consiliit Monachos hortos colere ad comparandum cibum. Vnde expresè id docent communiter Theologi Dicast. *tom. 2. de iust. & iure, lib. 2. tr. 9. disp. 1. dub. 4. & 5.* Lugo *tom. 2. de iust. disp. 26. sect. 3. n. 27.* vbi expressè docet, non esse prohibitum Clericis, aut Religiosis fructus suorum agrorum vendere, licet nec est illis prohibitum vendere Lac, Lanam, & fœtus suorum Gregum. Bauny *de Sacram. tr. 11. q. 15.* vbi de Abbatibus, *pag. mihi 588.* & alij. Ex quo constat, inanem esse limitationem Abbatis, & aliorum.

Ad secundum: Dicendum, quod dictum priuilegium extendatur ad proprios hortos, siue suis manibus Religiosi illos colant, siue propriis expensis (non ad hortos quos conducerent) vt docent Authores citati. Non tamen ex hoc sequitur, posse priuare Parochias decimis necessariis, vt ex dicendis *quæst. 51.* constabit.

Quæstio LI.

An huiusmodi priuilegia non soluendi decimas, amittantur casu, quo incipiant esse enormiter læsiua Ecclesiæ, vel personæ, ad quas seclusо priuilegio, tales decimæ pertinerent.

Respondeo tanquam certum, Amitti. Quia sic habetur *in c. Suggestum, & c. Dilecti, de decim.* & ibi Glossa verb. *Enormiter*, citans etiam text. *in c. Quid per nouale, de verb. signif.* Et ratio est clara, quia non est intentio concedentis priuilegium ita grauare Ecclesiam, vt dicitur *in d. c. Suggestum*, grauaretur autem quando Religiosi haberent omnes ferè possessiones vnius Parochiæ. Sic tenent omnes Doctores Rebuff. *tr. de decim. q. 14. n. 55.* Menoch. *conf. 156. n. 9. vol. 2.* Rota *in specie*, de priuileg. Cisterciensium, in Pampilonen. decimarum, 6. *Aprilis* 1615. Quos citat, & sequitur Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 3. n. 44.* & in c. *Dilecti, cit. n. 3. & 4.* Quibus addi possunt Alensf. Sotus, & Couarr. Quos affert, & sequitur Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 20. n. 1.* Filliuc. *tract. 27. citat. cap. 8. q. 10. n. 185.* Tcullench. *lib. 3. in Decalog. c. 3. dub. 21. n. 4.* Castro Palao *tom. 2. tract. 10. punct. 13. n. 1.* & penes ipsum Abbas, & Felinus. Et est communis omnium.

Quæstio LII.

An in dicto casu, quo priuilegium cedat in enormem læsionem Ecclesiæ, amittant illud Religiosi ipso iure, an verò sit necessaria declaratio Superioris.

Respondeo cum distinctione dicendum, quod vel enormitas læsionis est clara, & euidens; vel est dubia, & ambigua. Si clara, dicendum est, quod Religiosi, aut alius priuilegiatus, eo ipso amittat priuilegium in conscientia, & iustitia. Ratio est, quia illud priuilegium fuit datum, donec enormiter læderet: ergo dato termino, & cœpta læsione enormi, statim priuilegium cessat; ergo non poterit priuilegiatus illo in conscientia vti. Licèt in foro exteriori non possit Ecclesia cogere Religiosos ad decimas soluendas propria authoritate; sed per Superiorem legitimum, aut iudicem competentem. Sic tenent Abbas, & Ioan. Andr. *in c. Suggestum.* Felin. *in c. Cum accessissent, de constit.* & Glossa *in c. Rescripta 25. q. 2. v. Quod non lædat.* Suarez, Palao, & Filliuc. *loc. cit.* Quamuis hic inaduertenter dixerit, quod Ecclesia non posset, in dicto casu, cogere *in foro interiori* Religiosum ad soluendas decimas, nisi Authoritate Superioris Debebat enim dicere, *in foro exteriori*, vt dixit Suarez, cuius doctrinam hic, & ferè semper, per resumptum tradit, & tenet.

Si verò enormitas læsionis non est clara, sed dubia, tunc dicendum: quod priuilegiatus nullo modo amittat priuilegium eo ipso; debeat tamen recurrere ad Pontificem, tanquam ad priuilegij Authorem, vt declaret an priuilegium enormiter lædat, vel non Sic Barbosa *loc. cit. n. 45.* & in cap. *Dilecti, cit. num. 4.* ibi: Quando autem dicatur priuilegium enormiter lædere, spectat ad declarationem Papæ. Abbas *in cap. Suggestum, n. 4. hoc tit.* nisi alteri veluti iudicio Rotæ Papa commiserit, vt euenit *in d. causa Pampilonen.* Sic Barbosa, & Filliuc. *loc. cit.* Abbas *in d. c. Suggestum, n. 4.* Suarez *loc. cit. n. 2.* & Castro Palao *n. 1. cit.* Qui *n. 2.* addit, quod in hoc casu, in quo est dubium de læsione, expediat compositionem facere, ob vitandas lites.

Quæstio LIII.

An hoc priuilegium non soluendi decimas, etiam per vsum soluendi illas amittant Religiosi.

Respondeo: Amittere, quia qui per aliquod temporis spatium, contra indulta priuilegia soluerunt decimas, eis renunciasse censentur: at sic est, quod per renunciationem amittitur priuilegium: ergo. Sic in specie traditur *in c. Si de terra 6. & c. Accedentibus 15. de priuileg.* Verum est, quod ad hoc, vt Religiosi amittant hac via, priuilegium non soluendi decimas, requiritur quod non obstante illo priuilegio, illas soluerint per spatium non solùm triginta annorum, vt olim sufficiebat, *c. Si terra, cit.* Sed per spatium quadraginta annorum, vt posteà inductum fuit per *d. capnt. Accedentibus, de priuil. & per capnt Illud, de Præscript.* Quod ius non obscurari debet, nisi ipsi Religiosi adhuc amplium aliud habeant priuilegium, vt statim dicam. Sic omnes Doctores, præcipuè Glossa & Panorm. *in d. c.* Quos citat, & sequitur Suar. *c. 20. cit. n. 3. &* 4. Filliuc. *q. 10. cit. n. 185.* Rebuff. *q. 14. de decim. n. 54.* & Alex. Alensf. quem citat, & sequitur Ang. *v. Decima, n. 7.* Syluest. *v. Decima, q. 7. n. 13.* & alij. Sed aduertendum est, quod spatium temporis assignatum, quod diximus sufficiens ad hoc, vt Religiosi amittant priuilegium non soluendi decimas, est de iure; nam ex priuilegio maius tempus requiritur, nempe spatium centum annorum. Sic sentit Villalob. & alij cùm ipso, vt fatetur per hæc verba: [Y a se de aduertir, que los priuilegios de los Religiosos no se pierden por no vsar dellos, sino es por tiempo de cien años, por vn priuilegio que concediò Eugenio IV. à los Religiosos de S. Pablo extra muros de Roma, que refiere el P. Fray Man. Rodriguez in Bullar. *pag. 203. & tom. 3. qq. reg. q. 81. art. 5.* por el qual lo tiene el mismo P. Fr. Iuan de la Cruz *in Epit. lib. 2. cap. 3 dub. 1. &* 3. Portel *v. priuileg. n. 58.* Porque Liæ, que no se prescribe contra los bienes de los Religiosos,

giosos, sino en el dicho tiempo, y los priuilegios son bienes de la Religion.] Huc vsque Villalob. *tract.* 35. *de decim diff.* 4. *n* 8.

Nota tamen hic cum Palao *punct.* 13. *cit. num.* 3. quod sit probabile, non posse renunciatione omitti dictum priuilegium non decimandi, præcipuè si priuilegium Religioni concessum sit, & à priuata domo renuncietur. Quia sicut nullus Clericus priuilegio fori renunciare potest, quia in fauorem clericalis status constitutum est: Ita non videtur posse Religionem huic priuilegio renunciare. Et esto Religio, cui datum est priuilegium, posset: priuata verò domus, aut Prælatus nullo modo poterit, ob rationem suprà dictam. Ex quo doctrina sit, tacitam renunciationem nullo modo præsumi sufficientem ad derogationem priuilegij, nisi quæ sufficeret, vt Ecclesia aduersùs Religionem præscriberet. Non enim alio modo potest amittere priuilegium. Sic Palao. Legatur.

QVÆSTIO LIV.

An etiam dictum priuilegium non soluendi decimas deperdant Religiosi per conuentionem, seu compositionem.

RESpondeo: Etiam per hunc modum priuilegium deperdere. Id enim constat *ex cap. Suggestum, & cap. Dilecti, de decimis.* In quibus textibus hæc pactio, seu compositio consulitur, & approbatur. Deinde quia huiusmodi compositio potest esse rationabilis, & vtilis vtrique parti: ergo per illam optimè poterit tolli, ac deperdi priuilegium. Sic docent Alens. quem citat, & sequitur Angel. *n.* 7. *cit.* Syluest *num.* 13. Rebuff. *de decim. q.* 14. *n.* 53. vbi ad id probandum citat text. *in c. Ex multiplici, de decim.* Suar. *c.* 20. *cit. n.* 5. Filliuc. *n.* 185. *cit.* & alij. De quo latiùs infrà agemus.

QVÆSTIO LV.

An item dicti Religiosi deperdant priuilegium non soluendi decimas per alienationem, aut venditionem prædiorum, & agrorum suorum in personas non priuilegiatas.

REspondeo: Etiam deperdere, & amittere, non simpliciter, sed solùm quoad ipsa prædia, quæ venduntur, vel alienentur, quæ quidem post alienationem, aut venditionem ad soluendas decimas remanent obligata. Ratio est, quia eo ipso, quod prædia desinunt esse sub dominio Religionis, desinunt esse exempta ab onere decimarum, vt constat ex tenore verborum, quo dictum priuilegium datur & etiam ex eo quod fauor ille totus sit Religioni, & inuito eius, non ad commodum alterius, cui tale priuilegium concessum non est, nec possit Religio cum ipsismet prædiis etiam exemptionem transferre, vt optimè probat Suar. *c.* 20. *cit. n.* 6. Sic ille ibi, & Filliuc. *loc. cit.* & communiter omnes, præcipuè, & à fortiori Barbosa, & alij citati *q.* 40. pro sententia prima.

QVÆSTIO LVI.

An possint Episcopi, aut Archiepiscopi de iure concedere alicui exemptionem à decimarum solutione.

REspondeo, tanquam certum, non posse. Quia decimæ fuerunt assignatæ à Papa singulis Ecclesiis *c.* 1. 13. *q.* 1. & in Concil. Cabilonensi fuit statutum, ne Ecclesiæ antiquitus constitutæ suis decimis priuarentur, *c. Ecclesia. & seq.* 16. *q.* 1. Sed sic est, quod Episcopus non potest contra Concilium dispensare, aut aliquid statuere, vt habet Glossa in verb. *In ætate,* in cap. *Cum dilectus, de electione*: ergo. Sic Rebuff. *q.* 5. *de decim. n.* 18 & 32. Fagund. *de præcept.* 5. *lib.* 4. *c.* 4. *n* 6. Barbos. *de iure Eccles. lib* 3. *c.* 26. § 3. *n.* 49. & *de officio, & potest. Episcopi p.* 2. *allegat.* 33. *n.* 25. & peoes ipsum alij.

Addit tamen Barbosa §. 3. *cit.* Quod benè possit Episcopus remittere decimas, maximè suæ mensæ debitas, ex iusta causa, vt constat *Ex c. Quia circa* 20. *de priuileg.* Et etiam decimas, quas nunquam possedit post earum recuperationem, vel illas ad opus suum retinere, vel alteri Ecclesiæ concedere, *c. Quoniam, de decim* Rota *in Sabinen. decimarum,* 1. *Iuly* 1609. Sic ille *n.* 50. & *seqq.*

DISPVTATIO VII.

De vi, & efficacia, quam Consuetudo Præscriptio, compositio & Transactio in decimas habeant.

QVÆSTIO PRIMA.

An Consuetudo possit habere vim, & efficaciam ad hoc, vt non soluantur Decimæ, nisi tempore mortis.

RESPONDEO tanquam certum: Posse, quia consuetudo (quæ non est aliud, quàm vsus communis, seu à communitate factus, & prolongatus, eo tempore, quo iura ad stabiliendam consuetudinem requirunt) habet vim liberandi aliquem ab omni onere decimarum, infrà ergo à fortiori habebit vim ad hoc, vt non soluat, nisi tali, vel tali tempore, etiam mortis. Sic Rebuffus *de decim. q.* 3. *n.* 53. per hæc verba: Volet consuetudo super decima, tempore certo exsoluenda, fortè in mortis articulo, vt apud Venetos de personalibus est consuetum, vt per Doctores *in c. ad Apostolica, de decim.* Anchar. *in c. In aliquibus, in fine.* Sic ille. Et ex illo Fagundez *de quinto præcepto Eccles. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 21. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 1. *vers. Ex his etiam.* Legatur Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnica, punct.* 4.

QVÆSTIO II.

An consuetudo possit efficere, vt loco decimæ soluatur duodecima, vigesima, vel trigesima pars.

NEgant Gloss. & Innoc. (apud Couarr. vbi infrà) in c. *In aliquibus* 32. *de decim.* & apud Rebuffum Host. *in d. c. & in sua summ. q.* 7. §. *finali,* & Boit. existimantes, nullam consuetudinem efficere posse (nisi ea sit à Pontifice approbata) vt non soluatur integra decima. His accessit Didac. Perez *in l.* 1. *tit.* 5. *lib* 1. *Ordin.* vt refert Suar. nec non Archid. Card. Paulus, Parisius, & Felin. apud Azorium. Bertrandus etiam *vol.* 7. *cons.* 84. dicens, hanc partem securiorè esse, & in illa potiùs esse credendum Canonistis, quàm Theologis-

Sed

Sed tanquam mihi certum Respondeo : Posse, *Primò*. Quia consuetudo efficere potest vt quis à solutione totius decimæ eximatur, vt infrà : ergo à fortiori, quod eximatur à solutione cuiusdam partis. *Secundo*. Quia quota decimarum est de iure solùm positiuo : ergo contra illam optimè præscribi potest, ita vt loco decimæ prædialis soluatur vigesima, aut trigesima. Sic Rebuff. *q. 13. de decimis, n. 46. & 57.* vbi ait, sic fuisse iudicatum in suo Senatu pro Domino de Merlero, vt non teneretur, nisi ad soluendam, quam ipse, & sui prædecessores exsoluerant. Sic etiam Dom. Paul. Parif. *consil. 25. n. 21. vol. 4.* Couarr. *lib. 1. var. c. 17. n. 8. vers. Sextò pariter.* Guido Papæ *decis. 284.* dicens, quod Gratianopoli, sola vigesimâ pars pro decima exsoluatur. Additque hanc esse generalem consuetudinem in patria Delphinali, & ita vidisse iudicari in Curia magnifici Delphinalis Parlamenti. Sic etiam Riccius *part. 7. collectan. 2954. pagina mihi 201.* secutus Glossam *in cap. In quibusdam, de decim.* illamque declarat, dicens procedere in casu, quo per tantum tempus, quantum ad inducendam in censu cõsuetudinem exigitur, parochianos vniformiter soluisse probetur : quia si difformiter, puta vno anno plus, & altero minus solutum fuerit, vel vnus parochianorum plus, & alter minus soluerit, aliud dicendum esset, vt decisum refert Addit. ad Papon. *tit. 12. arrest. 3. lib. 1.* Sic deinde Gutierrez *lib. 2. can. qq. c. 20. n. 31.* Sot. *lib. 9. de iust. q. 4. art. 4. ad 4.* Aragon. *2. 2. q. 87. art. 1. ad 5.* Abulens. *q. 185. in c. 23. Matth.* Mench. *lib. 2. controu. illustr. c. 89. n. 8.* Quos omnes citat, & sequitur Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. c. 12. n. 5. 7. 15. & 16.* Nauarr. *in Man. c. 21. n. 30. & lib. 3. cons. 2. de decim. edit. 2.* Lessius *lib. 2. de iustit. c. 39. dub. 5. n. 26.* Molina *tom. 1. de iust. tract. 2. disp. 75.* Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 5. punct. 2. in fine,* Layman. *lib. 4. tract. 6. c. 6. n. 9.* Bonac. *disp. vlt. de præcept. Eccles. q. 5. punct. 5. n. 4.* Azor. *tom. 1. lib. 7. c. 47. q. 2. vers. attamen, & vers. Ex his multa,* ibi : Valet etiam consuetudo, vbi non integra decima soluitur, sed minor, nempe vigesima, trigesima, & quinquagesima. Fagund. *de 5. præcepto, lib. 3. c. 1. n. 24. & 25.* Trullench. *lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 11. n. 10.* Bassæus *verb. Decima, n. 4.* Vasquez *tract. de Benef. c. 1. §. vnico, dub. 2. n. 16.* Machado. *lib. 2. summ. p. 4. tr. 11. docum. 2. n. 2. vers. La tercera opinion,* & alij Theologi, quibus etiam in hac parte potiùs credendum est (quidquid Bertrandus dixerit) quàm Canonistis. Præsertim cùm hanc nostram sententiam multi, & doctissimi Canonistæ sequantur, oppositam verò nonnulli. Quibus nullus Theologus adhæsit.

Qvæstio III.

An Consuetudo possit efficere, vt ex certis fructibus nulla decima persoluatur.

NEgabunt illi Canonistæ, qui senserunt, decimam iure diuino deberi, quos retulimus sup. *disp. 2. q. 6.*

Sed tanquam certum Respondeo : Posse si aliàs ex aliis redditibus supersit congrua Ministrorum sustentatio. Ratio est, quia in hoc casu solùm est de iure humano, decimare ex dictis fructibus : ergo optimè potest consuetudo præualere contra illud. Sic Rebuff. *q. 13. de decim. n. 31.* (non 46. vt leges in Barbosa) vbi sic ait : Consuetudo non soluendi decimas minutas valet, quia sicut de minimis non curat prætor, *l. scio, ff. de in integrum restitut.* sic non congruit honestati Ministrorum Dei de huiuscemodi minimis perquirere, vt scribit B. Thomas *in 2. 2. q. 87. art. 2. &c.* Sic ille. Couarr. *lib. 1. c. 17. n. 8. vers. Septimò,* vbi affirmat valere consuetudinem, vt de fœno, herbis, & oleo non soluant, vbi talis consuetudo viget. Quod idem docent Azor *tom. 1. lib. 7. c. 37. q. 2.* (non 9. vt offendes apud Barbosam) sic dicens : Hinc etiam existit, vt si ex quibusdam fructibus, & bonis non soleat decima solui, ea minimè debeatur : in multis enim locis non solet ex minutis rebus, vt ex fœno, herbis, oleribus, & aliis fructibus plerisque. Sic ille. Moneta *de decim. c. 5. n. 93. & 94.* Barb. *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 3. n. 65. & 66. & in c. In aliquibus, de decim. n. 5.* Riccius *p. 6. collect. decis. 2391. in fine.* Sic dicens : Ad materiam, aduertas autem, attenta consuetudine, quod de aliquibus rebus non soluantur decima, purà de lana, caseo, vel aliis fructibus, ipsa probata pluries, decisum refert Ruefner. *dec. 22.* Sic ille, quod antea etiam docuerat *1. p. collect. 192. vers. Et num possit obtinere.*

Qvæstio IV.

An consuetudo possit efficere, vt nulla soluatur decima, de lana, caseis, ouis, aut etiam de fœtibus animalium.

REspondeo iuxta dicta : Posse, ob eandem rationem nuper à nobis traditam. Sic expressè Rebuff. *loc. cit. n. 51.* vbi verbis relatis quæst. antecedenti, hæc verba addit : Ideò Collect. *in cap. 1. eod.* dicit, quod Cancellaria Romana non datet literas super solutione primitiarum, vel decimarum, quæ non prouenisunt ex possessionibus, sicut sunt decimæ caseorum, ouorum, vel etiam animalium : vnde à Senatu non fuerunt compulsi homines de Alignaco soluere decimam de lana, eo quòd eam nunquam soluerant. Et ideò hæ decimæ fructuum minutorum nunquam exactæ non repetentur, nec cogentur solui in futurum, vt sæpiùs fuit in hoc Senatu iudicatum, &c. Sic ille. Et debent tenere alij Doctores nuper pro nostra sententia adducti. Et sic tenet expressè Fagundez *lib. 3. cit. c. 1. n. 20.*

Qvæstio V.

An consuetudo possit efficere, vt ex eodem prædio vna Ecclesia decimas maiores percipiat, & alia Ecclesia minores.

REspondeo : Posse. Quia consuetudo potest minuere decimas, vt ex dictis constat : ergo potest efficere, quod vna Ecclesia minores decimas recipiat, quàm alia. Sic Hostiens. *in cap. Cũ in tua, de decimis.* Quem ibi omnes Doctores sequuntur, vt testatur Barbosa *§. 3. cit. n. 67.* adducens ad id confirmandum duas decisiones Rotæ, videlicet *in Conchen. decimarum, 1. Iulij 1591. & in Nouarien. decimarum, 26. Februarij 1631.* Quam doctrinam iterum docet *in cap. In aliquibus, de decimis, n. 5.*

Qvæstio VI.

An consuetudo possit eximere aliquos à solutione omnium decimarum prædialium.

NEgant communiter Iuris Canonici Interpretes, eo quòd existiment, decimas prædiales deberi iure diuino, contra quod consuetudo præualere non potest : Et ideò ita docent Hostiens. *in capit. in aliquibus, de decimis,* Rochus Curtius *in cap. vltim. de consuetud.* Turrecremata *in capite Reuertimini, 26. quæst. 1. art. 7. n. 12.* Paulus Parisius *consil. 25.*

lib.4.col.2. Felin. *in cap. Causam qua, de praescript.* Franc. Balb *de praescrip.5. p.princip. q.7.* Vincent. & Panormit.*in c.In aliquibus,citat n.7.* Fulgos.*cons.166. col. 2.*Socinus *consil.297.col.3.lib.2.*Bald. *in l. competis,C. de praescript. trig. annor.* Quos omnes pro hac parte citat Couarr.*lib.1.var.c.17 n.8. vers. Sextò ab eadem.* His addi possunt Anch.*cons. 196. magnifice, q.1.*Bertrand.*cons.14.viso processu,col.1.volum.1.* Card. *in c.vlt.de Parochis*,Barbatius *cons.35.vers.Sapienter col.6 vol.2.*Carolus Ruynus *cons.141.vol.5. vers.Clarum est.*Quos citat,& sequitur Rebuff.*de decim.q.13. n.40.& 55.*Molfesius *tract.6.c.4 n.45.*

Sed tanquam mihi certum Respondeo: Posse consuetudinem eximere aliquos à solutione omnium decimarum prædialium, dummodo ex aliis sumptibus, aut redditibus, aut pensionibus congrua remaneat sustentatio Parocho, & aliis Ecclesiæ Ministris. *Primò.* Quia hac congrua sustentatione illis manente, solum remanet obligatio iuris humani ad soluendas decimas,etiam prædiales, vt suprà ostensum est: at sic est, quod contra hoc ius potest præualere consuetudo, vt constat *ex cap. vlt. de consuetudine:* ergo.

Secundò. Quia quidquid lex, aut Legislator efficere potest, potest efficere consuetudo, cùm hæc vim legis habeat, iuxta *l. 2.C. quæ sit longa consuetudo,& c.consuetud.dist.1.* Sed sic est, quod Pontifex potest per legem particularem eximere aliquos à solutione omnium decimarum prædialium, vt constat: ergo idem poterit consuetudo.

Tertiò. Quia de facto in multis prouinciis Christianorum, vt in Italia,Græcia, & in aliquibus Prouinciis Hispaniæ, non soluuntur decimæ, nec olim soluebantur: ergo dicendum nobis est, quia id consuetudine fuit præscriptum, licitè fieri vbi sic consuetudo est, ne cogamur dicere temerè cum Anton. Butrio *in cap. Parochianos,de decim.* quod omnes qui non soluunt,damnentur. Sic tenent communiter Doctores.Glossa *verb. Præsumpta,in cap.Quia cognouimus 10.q.3.*& Glossa *vlt.in cap. In quibusdam, §.fina l.de decim.*Sot.*lib.9.de inst.q.4.art.1. col. antepenult.*Couarr.*lib.1.variar. c.17. n.8.* Gutierrez *lib. 2. Canon.c.21.n.38.*Rebuff.*de decim.q.14.n.46.*Moneta *eo. tract.c.5. q. 1. n.89.*Seraphin.*decis.1204.*Rota *in Nouarien.decimarum,16. Februarij 1631.*Ludou.Miranda *in Man. Prælatorum,tom.2.q.49. art.3.* & Cabed. *Lusitan.decis.105. n.2. part.1.* Quos omnes citat pro hac parte Barbosa *§.3.cit.n.64.& in c.in aliquibus,de decim.n. 6.* Sed ex his Doctoribus Rebuff. oppositum sentit loquendo de exemptione omnium decimarum, introducta per consuetudinem, de qua hic est quæstio; nam *n.40.* à nobis citato pro opposita parte sic ait: Consuetudo quantumcunque longa nullas soluendi decimas, non excusat à peccato, nec valet: tum quòd sit contra ius naturale, contra quod non valet consuetudo.Panorm. & Curt. *in cap. fin. de consuetud.*Tum quia naturalia sunt immutabilia, *§.Sed naturalia,Instit.de iure natur.* Tum etiam, quia contra ius diuinum, &c. Sic ibi Rebuff Oppositum ergo expressè docet Nec *n.46.* in quo citatur à Barbosa,contrarium docet, quia ibi solùm loquitur de consuetudine non soluendi integras decimas, quam excusare dicit; quia non est,inquit,contra ius naturæ, nec diuinum: quia soluendo quidquam pro decima, impletur præceptum Dei de soluendo. Ita ille ibi. Dictis Authoribus addi adhuc possunt Suarez *tom. 1. de relig. tract.2.lib.1.cap.12.à num.7. & cap. 30. num.6.* Nauarr.*in Man.cap.21.n.30.* Azor. *tom.1. lib.7.c.37.q.2.* Bonacin. *q.5.cit. punct.5. n. 6. & 7.*Fagundez *de præcepto 5. Eccles. lib.3.c.1.n.14. & 25.* Vasquez *in opusc.tract.de benef.cap.1.§ vnico, dub.2.*Palao *tom.2.tract.10.disp.vnica,punct 4. à n.1.* Trullench.*lib.3.in Decal. cap.3.dub.11.n.7.* Layman *lib.4. tract.6.c.6.n.9.* Lessius *lib.2. c.39. dub.5. n. 15.* Machado *in summ. lib.1.part.4.tract.11.docum.2.*Iodochus *verb.Decimæ,n.8.vers.Tertiò.*Filliuc.*tract.27. p.2.cap.7. q.8. n.152.* Qui benè notat (quod etiam alij faciunt) nunquam posse ita præscribi contra Ecclesiam hoc ius non decimandi, vt priuetur Ecclesia potestate ad imponendam decimam de nouo, etiam vbi nunquam soluta fuit, si iudicauerit expedire. Legatur Suarez *loc.cit.n.10. & 11.*

QVÆSTIO VII.

An vt consuetudo possit eximere aliquos à solutione omnium decimarum prædialium,requiratur, & sufficiat, quod sit præscripta per spatium quadraginta annorum.

NEgant Socinus *consil.297. lib. 2.* Fulgosius *consil. 166.* Balb. *de præscriptione 5. part. princip. q.7.*& Rebuff *quæst.13.de decim. num.53.*existimantes quod ad hoc, vt consuetudo prædicta non decimandi sit,& censeatur legitimè præscripta, & habeat vim eximendi communitatem à solutione decimarum prædialium, requiratur ita diuturnum tempus, cuius initij nulla sit memoria in contrarium. Huic sententiæ adhæret satis Riccius *in collectan.dec.2392.* & penes illum Vetall. quatenus docet, quod consuetudo percipiendi decimas sufficiat esse probata spatio septuaginta annorum: ergo idem spatium requiret consuetudo,vt quem à decimis eximat, cùm contrariorum eadem sit ratio.

Sed tanquam mihi certum ferè Respondeo: Sufficere, & requiri tempus quadraginta annorum, vt dicta consuetudo censeatur legitimè præscripta, & introducta, & vt habeat vim, & efficaciam eximendi à solutione decimarum populum, v. g. qui illam per spatium quadraginta annorum Parocho non soluerit. Sic sumitur *ex cap.vltimo, de consuetud.* adiuncta Glossa *verb. Legitimè præscripta.* Et ratio est, quia frequens,& diuturnus vsus communitatis habet vim introducendi legem,& consequenter aliam abrogandi,si legitimo,& diuturno tempore duret: Sed tempus quadraginta annorum est satis diuturnum: ergo. Sic Paris.*consil.25. num.6.& 27.*Couarr.*lib.1.variar. cap.17 num.7.8.& 10.*Gutierrez *can.quæst.lib.2.c.10. num.65.& 66.*Suarez *lib 1. cit. cap.13. num. 1. & 7.* vbi ait, omnes Doctores hoc præsignatum tempus ad minus requirere. Vasquez *tract. de benef. c.1. cit. dub.3.*Bonac *punct.5.n.7* Filliuc.*tract.27.p.2. c.7. q.8. n.154.*Trull.*lib.3.in Decalog.c.3.dub.11.num.7. & 9.* Barbosa *§.3.cit.n.68.*Molfesius *tract.6.c.4.n.45.*& penes ipsum D.Thom.*q.87.art.1.ad 5.*Sotus,Caiet.Nauarrus,Syluester,& Reginaldus.

QVÆSTIO VIII.

An consuetudine possit introduci,vt decimæ quæ vni Parochiæ olim soluebantur, alteri adscribantur, & soluantur modò.

REspondeo: Posse,quia Papa per legem aliquam, aut priuilegium potest efficere,vt ex prædiis existentibus in vna Parochia, soluantur decimæ alteri Parochiæ,ergo idem poterit efficere consuetudo,cùm vim legis habeat. Sic sumitur ex c.*Cùm sint homines,*

&

& ex cap. *Ad Apostolica, de decimis.* Et tenent Couarruu *cap.17.n.8. vers Tertiò deducitur.& n.7.vers. Quintò.* Perez, *lib 1.post princ.v. Huiusmodi autem decima,tit.5.lib.1.Ord. pag.* 116 Fagund. *dicto prac. 5.lib.1.cap.1.n.1.* (non 4. vt citat Barbosa) Gutierr. *pract.qq. lib.1.q.17.n.2.& 5.* & Rebuff. *quast.13. de decim.n.* 47. vbi sic ait: Consuetudo transferendi decimas prædiales valet. Vnde sustinetur consuetudo, vt Curatus vnius Parochiæ in alia percipiat decimas, &c. Fallit tamen (inquit *in n.48.*) quando percepisset decimas limitibus adhærentes, istæ enim præscribi non valent, nec consuetudo super his tenet. Glossa, & Doctores *in cap final. de Paroch.* & in cap. *Cum sint homines, de decim.* quia limites præscribi non possunt, ne fines confundantur, cap. *Quicumque, & cap. licet 16. q.3.& cap. Super eo, de Paroch.* Sic ille. Moneta *cap. 5. de decim.n. 97.& 98.* Quos omnes citat, & se primu Barbosa *lib.3. de iure Eccles. cap. 26. §. 3. n 68* Quibus addi possunt Suarez *lib.1. cit. cap. 12. n.15.* Azor *tom.1.lib 7.cap.37.q.2.vers.Ex his etiam,* & rursus Rebuff. *q.cit.n.60.*

QVÆSTIO IX.

An vt vna Parochia contra aliam in perceptione decimarum prascribat, sit necessaria consuetudo quadraginta annorum.

NEgant Panormit. in cap. *Cùm sint homines, de decimis* Siluest. *verb consuetudo, n.6. dicto 1.* Couarruu. *lib.1.var.c.17.n 8.vers Quartò fortiori ratione,* Moneta *c. 5. de decimis, n.101.* Gutierr. *d.c.21.n.58.* & Barbosa *lib.3. de iure Eccles c.26.§.3. n 68. & in c. In aliquibus, de decim n. 6.* vbi citat pro hac parte, vltra Couarruu. & Monetam citatos, Abbatem, Rebuffum, Achil. & Pui. Et id esse probabile dicunt Trullench *lib.3. in Decalog. c.3 dub.11.n.7. in fine,* & Palao *punct 4. cit.n.6.* Quia existimant, quod ad dictā præscriptionem sufficiat consuetudo decennalis.

Fundamentum eorum est: quia quando consuetudo non est contra ius aliquod, sed præter illud, legitimè, & sufficienter decennio inducitur, vt habent Glossa *v. Consuetudo, in cap. vlt. de consuet. in 6.* Panorm. *in cap. Certificari, de sepult.* Curtius *in cap. vltim. de consuet in 2. requisito consuetudinis, quast.3.* Innoc. Hostiens. & alij ibi. Bartol Felin. Oldrad. & alij penes Couarruu. *loc. cit.* Sed sic est, quod nullum est ius, quod expresse prohibeat decimas prædiales solui alteri Parochiæ, in cuius territorio prædia non sunt, vt apertè colligitur ex cap. *Ad Apostolica,* ibi *Tu eligas in hoc, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noueris obseruatum:* ergo consuetudo decennio introducta sufficiens est ad efficiendum, vt omissa vna Parochia, in qua sunt prædia, soluantur decimæ alteri, in qua non sunt.

Sed probabiliùs Respondeo: Necessariam esse consuetudinem quadraginta annorum, vt possit efficere, & tribuere ius alteri Ecclesiæ, ad hoc vt decimas aliàs alteri Ecclesiæ debitas, eo quòd essent prædiorum in suo territorio existentium, percipiat. Quia probabilius est, quod consuetudo, qua præscribitur contra illam Parochiam, & Ecclesiam, intra cuius territorium prædia sita sunt, non est consuetudo præter ius, vt Doctores primæ sententiæ volunt; sed expresse contra ius introducta, vt patet ex Glossa *in cap. fin. de consuet.* Glossa *in cap. Cum sint homines, de decim. verb. Ad consuetudinem,* ibi: *Per quam iuri communi praeiudicatur.* Et in cap *Ad Apostolica, verb. Consuetudo,* ibi: *Ius commune in promptu est, quod illi Ecclesia debent dari decima, in cuius territorio sunt pradia.* Et ex cap. *Cum in tua, de decim.* Ex quibus iuribus constat, repugnare ius commune, & prohibere, ne decimæ soluantur aliis Parochiis præter illas, intra quarum territoria sunt prædia: tunc sic, sed sic est, quod ad hoc, vt consuetudo, quæ est contra ius, legitimè sit introducta, & inducta, requiritur tempus quadraginta annorum, & non sufficit decennium, vt ipsimet Authores primæ sententiæ, præcipuè Rebuff. Couarr. Moneta, & alij docent: ergo. Sic Suarez *tom.1. de Relig. tract.2.lib.1.c.22.n.7.* vbi *n.8.* addit, se non videre, quomodo sententia Panormitani, & aliorum possit defendi, nisi in eo casu, in quo dubium esset de ipsomet prædio, ad quam illarum Ecclesiarum pertineret, tunc enim ipsummet ius commune esset dubium, pro vtraque Ecclesia, & ibi posset decennalis præscriptio deseruire. Et in eo casu videntur apertè loqui Couarruu. & Gutierrez. Nam Couarruuias paulò superiùs *num.7.* nobiscum sentit in casu proprio, quem tractamus. Sic Suarez. Et sic ex illo Fagund. *de Pracep.5. Eccles lib.3. c.1.n.10. & 11.* Trullench, *dub.11. cit. n.7.* (qui tamen malè citat Barbosam pro hac parte) Castro Palao *punct. 4. citat. n.6.* Citatque pro hac parte Couarruuiam *lib.1. variar. c.17.n.8.§.10.* cum Felino, Anton. & aliis. Lessius *lib. 2. de iust. c.39. dub. 5. n.26.* & communis.

QVÆSTIO X.

An illa Parochia, qua per quadraginta ad minus, annos, percepit decimas ex pradiis sitis in territorio alterius Parochia, si ibi fiant, & aperiantur noualia, & seminentur, habea ius ad exigendas ex dictis noualibus decimas.

REspondeo cum distinctione, dicendo: quod vel illa Parochia habebat possessionem exigendi, & percipiendi decimas ex agris incultis, nempe ex herba, pastu, vel lignis; aut nullam habebat possessionem exigendi ex illis decimas aliquas: si habebat possessionem, dicendum est, quod ex vi consuetudinis iam legitimè introductæ habet ius exigendi decimas ex dictis noualibus, hoc est, de agris de nouo cultis, quia iam habebat possessionē, & vsum recipiendi de dictis agris, decimas, licèt aliorum, seu diuersorū fructuum, quod sufficit; nam varietas in fructibus, vel decimis, nil obstat ad præscriptionem. Si verò Parochia nullam habebat possessionem recipiēdi ex incultis agris decimas, tunc dicendum est, quod nullo modo habeat ius ad exigendas, & percipiendas decimas ex noualibus, aut ex agris de nouo cultis. Ratio est, quia præscriptio supponit possessionem, iuxta illud pronuntiatum Iuristarum, *tantum prascriptum, quantum possessum*: ergo si Parochia: quæ præscripsit decimas prædiales, ex agris cultis, nunquam possedit terras siluestres & incultas, nec ab eis percepit vllas decimas, nullo modo potuit præscribere decimam, quæ postea de nouo debetur de nouis fructibus, aut ex terris de nouo seminatis, aut plantatis. Has ergo percipit decimas illa Parochia in cuius territorio noualia facta sunt. Sic colligitur clarè ex iure, c. *Quoniam,* & c. *Cùm contingat. de decim.* cap. *Dubium, de priuil.* Et docent communiter Doctores. Rebuff. *tract. de decim, q.14. à n.9.* Couar. *lib.1.var.c.17.n.13.* Gutierrez *lib.1. Can. qq.c.21.à n.78.* Quos citat, & sequitur Suarez *lib. 1. cit.c.22.n.9.& 10.* Fagund. *c.1.cit.n.12.& 13.* & alij, de quo ampliùs infrà.

Qvæstio XI.

An vt consuetudo poßit eximere aliquam communitatem, aut oppidum à solutione decimarum mixtarum, requiratur, vt sit etiam introducta per quadraginta annorum spatium.

RESpondeo: Requiri. Quia hæ decimæ inter prædiales numerantur: ergo illas quoad fieri potest, imitari debent: at sic est, quod vt legitimè introducta sit consuetudo non soluendi decimas prædiales, est necessarium tempus quadraginta annorum: ergo idem tempus erit necessarium, vt consuetudo non soluendi decimas mixtas sit legitimè inducta. Sic Suarez *capit.* 22. *citat. num.* 11. & ex illo Fagundez *d. cap.* 1. *num.* 15. Qui bene addunt, quod quia in his decimis mixtis non est tam expressum ius requirens ad præscriptionem quadraginta annos, sicut requirit in prædialibus, admitti faciliùs possit, sufficere in mixtis consuetudinem decem annorum ad præscribendum.

Qvæstio XII.

An consuetudo poßit efficere, vt nulla soluatur decima personalis.

NEgant, qui affirmant, decimas personales esse de iure diuino & naturali, contra quod ius consuetudo præualere non potest. Ita quidam Canonistæ, inter quos est Rebuff. *de decim. q.* 13. *n.* 43. & etiam Henricus in cap. *Peruenit, de decim.* Addunt tamen hi, & alij Doctores, quod hoc non obstante, possit consuetudo efficere, vt non soluatur integra decima personalis, sed aliqua pars, v.g. vigesima, vel trigesima pars illarum, quia quantum ad quantitatem consuetudo non soluendi generalis est, cui standum est, inquiunt, in hac parte, alioqui omnes ferè animæ damnarentur.

Sed absolutè omnino Respondeo, dicendum: Posse consuetudinem efficere, vt nullæ omnino decimæ personales soluantur, ac proinde à fortiori, quod solùm soluatur aliqua pars illarum, v.g. vigesima, aut trigesima, loco decimæ. Probatur *Primò.* Quia Papa potest eximere quoscumque voluerit, per suam legem, aut priuilegium speciale ab omni onere decimarum personalium; sicut potest ab onere prædialium, vt suprà diximus: ergo idem potest efficere consuetudo, cùm vim legis habeat. *Secundo.* Quia de facto ferè in omnibus Christiani Orbis prouinciis nullæ soluuntur decimæ personales, eo quòd hac exemptione earum non obstante, maneat, ex aliis redditibus congrua ministrorum sustentatio: ergo dicendum est optimè posse consuetudinem exemptionem, quam prædiximus, efficere; ne temerè cum Burrio cogamur dicere, quod omnes damnentur, non soluendo. Saluari ergo poterunt etiam non soluendo personales decimas, si consuetudine quadraginta annorum introducta, eas non persoluant. Sic tenent communiter tam Theologi, quã Canonistæ, Turrecrem. *in c. Reuertimini,* 16. *q.* 1. *art.* 7. *n.* 11. Paris. *conf.* 25. *col.* 1. *vol.* 4. Vit. Neapol. *decis.* 4. *numero* 46 Couarr. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 8. (non 18. vt leges apud Fagundez) *vers. Quintò hinc.* Moneta *de decimis, c.* 5. *n* 92. Quos omnes refert Barbosa §. 3. *cit. n.* 70. Quibus addi possunt Hostiens. & alij in cap. *In aliquibus, de decim.* Curtius *in Rubr. & c. vlt. de consuet.* Felinus *in c. Causam quæ, de præscript.* Franc. Balb. *de præscript.* 5. *p. initio q.* 7. & Suarez *lib.* 1. *cit. cap.* 12. (non 30. vt citat Fagundez) *à n.* 6. Quos citat, & sequitur Fagund. *de* 5. *præc. Ecclesi. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 29. Sic etiam Archidiac. *in c. Quicumque* 1. 16. *q.* 7. & alij Theologi apud Rebuff. *loc. cit* Zerola *in praxi Episc.* 1. *p. verb. decima,* §. *ad* 7. vbi affirmat se vidisse Neapoli, & Surrenti, & in toto Ducatu Amalfitano, nullatenus solui decimas, nec personales, nec prædiales, nec mixtas.

Qvæstio XIII.

An in soluendis quibuscumque decimis, considerari debeat consuetudo.

RESpondeo affirmatiuè, quia in hac decimarum materia, cùm præualere consuetudo contra ius Canonicum possit attendi maximè debet, vt habetur *in c. In aliquibus, de decim.* & sic docent communiter DD. Rebuff. *q.* 8 *de decim.* Vincent. de Franc. *dec.* 103. *n.* 4 *fol.* 61. *col.* 4. Zerola *loc. cit.* Suarez *lib.* 1. *cit. c.* 12. 21. *&* 30. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 2. Barbosa §. 3. *cit. n.* 71. & alij penes ipsos.

Qvæstio XIV.

An in solutione decimarum attendenda sit magis consuetudo loci particularis, vbi sit dicta solutio, quàm consuetudo Diœcesis, si in illa adsit diuersa.

RESpondeo, quod attendenda magis sit consuetudo loci particularis, quàm Diœcesis, & ideò secundùm illam persolui debeat decima. Ratio est, quia consuetudo specalis præferenda est generali. Sic Rota *in Tuder. decimarum,* 19. *Nouemb.* 1591. *& in Ciuitat. decimarum,* 18. *Martij, &* 28. *Iunij* 1596. *in Calaguritana decimarum,* 19. *Martij* 1610. *& Hispalensi decimarum,* 18 *Iulij* 1612. Quas omnes decisiones refert, ac sequitur Barbosa §. 3. *cit. n.* 72. Sic etiam Fagundez *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 20. Et ante illos in simili Riccius 1. *p. collect.* 192. per hæc verba: Sed an hæc decima saccari possit solui de prima decoctione, cum diminutione, stante sic consuetudine aliorum, quorum regimini locus debendæ decimæ est subiectus? Negatiuè, sed ex integro est soluenda, & illa consuetudo tanquam iuri contraria, non extenditur de vno loco ad alium. Ita Mohed. *dec.* 3. Sic Riccius.

Qvæstio XV.

An consuetudo poßit legitimè inducere, vt in vna Parochia non soluantur decimæ, casu quo in aliis circumuicinis soluantur.

NEgant in facti contingentia nonnulli Iuristæ; siquidem, vt refert Fagundez *loc. cit.* in Senatu Bracharensi iudicatum fuit, anno 1619. talem consuetudinem non habuisse vim, & efficaciam ad id legitimè introducendum, ac proinde Patres illius Senatus obligarunt parochianos vnius Parochiæ ad soluendam decimam de ouis, de nucibus, & de aliis fructibus minimis, iuxta consuetudinem, quam in illis soluendis habebant aliæ circumuicinæ Parochiæ.

Sed absolutè Respondeo: Posse, quia consuetudo vnius loci non extenditur ad alium locum: ergo nec consuetudo vnius Parochiæ, ad aliam Parochiam ergo optimè potest introduci, quod in vna Parochia non soluantur aliquæ decimæ, etiamsi in aliis suis

circum

circumuicinis soluantur: Sicut è contra quod in illa vnica Parochia soluantur aliquæ decimæ, & non soluantur in aliis Parochiis vicinis. Sic tenet Fagundez *n.10.cit.* secutus Oldradum *consil.* 249. *ad* 1. & Ancharanum *consil.* 243. Qui etiam ad factum Senatus respondet ideò illos Patres obligasse dictos Parochianos ad soluendas decimas, quia iudicarunt, talem consuetudinem non esse legitimè introductam; non quia non posset aliàs legitimè, quod nos firmamus, inducere. Ego cum ipso addo, quod in his, sicut in aliis, oportet Iudices habere propitios, ac fauorabiles. Lege Barbosam *loc. cit.* Vbi alia ad id concernentia inuenies. Nos ad agendum de præscriptione decimarum gradum faciamus.

QVÆSTIO XVI.

Quid sit Præscriptio, & in quo à Consuetudine differat.

AD primum Respondeo: Dicendum, quod Præscriptio in præsenti sic definiri potest *Est dominij acquisitio, vel alioni iuris siue realis, siue personalis peremptio per continuationem temporis definiti.* Sic definit Præscriptionem Lessius *lib.2. de iust. c. 6. dub. 1. Versu. Si tertio modo.* Fagundez *de 5. precep. Eccles. lib. 3. c. 1. n. 2.* Castropalao *tom. 2. tract. 10. disp. vnica, punct. 5. n. 1.* ex Modest. Imisconsul. *l. 3. ff. de vsucap.*

Ad secundum quæsitum, omissis aliis differentiis, quibus assignandis inter consuetudinem, & præscriptionem laborant Iusperiti eum Gloss. in cap. *vlt. de consuetud & in cap. vltim.* 8. q. 2. Couarr. *in regula Possessor, 2. p. §. 3. n. 2.* & alij, quos citat Suarez *ib. 1. cit. c. 13. à n. 4.* Respondeo breuiter cum Azorio *tom. 1. lib. 7. cap. 37. q. 4.* Quod præscriptio, & consuetudo in hoc solo discrepant, quòd per consuetudinem ius, & dominium communitati acquiritur: per præscriptionem verò ius, & dominium acquiritur priuatis, non communitati. Legantur Suarez *loc. cit.* & Lessius *cap 6. cit. dub. 2.* vbi ad præscriptionem, ex communi omnium doctrina, quatuor conditiones necessarias assignat, videlicet possessionem, titulum probabiliter præsumptum, bonam fidem, & continuationem possessionis cum bona fide per tempus lege præscriptũ. Sic ille. Legantur Molina *tom 1. de iust à disp. 62* Palao *tom. 2. tr. 10. punct. 3.* & alij penes ipsos.

QVÆSTIO XVII.

An præscriptio efficere possit, vt quis ex toto, aut saltem ex parte, ab onere decimarum, præsertim prædialium, eximatur.

NEgant, posse id præscriptionem efficere, qui negant consuetudinem posse facere, vt communitas, seu populus ab onere decimarum, præsertim ex toto, eximatur, quos suprà *q 6.* retulimus, & expressè id negat Rebuffus *q. 13. num. 55.* docens, nullum Clericum, vel laïcum posse præscribere libertatem nullas soluendi decimas, etiamsi per centum, imò per mille annos eas non soluerit. Ita etiam Riccius *p. 4. collectan. decis. 993.* Loquendo de præscriptione decimarum in totum, & penes illum Balb. *decis. 19.* Verùm certè contrarium absolutè docuit post à Riccius, vt statim videmus.

Sed consequenter ad suprà *q. 6.* dicta Respondeo: Dicendum, quod optime possit præscriptio efficere aliquem exemptum ab omni onere soluendi decimas. Ratio est, quia id potest efficere consuetudo respectu communitatis cuiuslibet: ergo idem poterit efficere præscriptio respectu cuiuscumque priuati. Patet consequentia, quia consuetudo, & præscriptio pares sunt in potestate, & authoritate. Sic docent communiter omnes Theologi, præsertim citati suprà *q. 6.* Inter quos legatur Azor *loc. cit.* Sic etiam ex Canonistis Riccius *in collect. decis. 1. part. collect.* 192. *vers. Quære num decimæ.* Ita dicens: Quæro num decimæ possint præscribi à laïco. Negatiuè. Vitall. *in dec.* 241. *p. 4.* verùm si opponantur possessæ tanto tẽpore, quod in contrarium non extet memoria bene possunt à laïco retineri, vt decidit Capel. Tolos. *in decis. 539.* Sic ille ibi.

QVÆSTIO XVIII.

An vt præscriptio possit eximere aliquem à decimarum solutione sufficiat, quod per tempus quadraginta annorum exemptus ille fuerit ab onere soluendi decimas.

AFfirmandum videtur. Quia vt consuetudo eximere possit communitatem aliquam ab onere decimarum, sufficit quod sit præscripta per spatium quadraginta annorum, vt suprà *q. 7.* cum communi diximus: ergo eadem ratione dicendum est, quod idem temporis spatium sufficiat ad hoc, vt præscriptio legitimè introducta sit, & consequenter, vt sufficiens sit ad eximendum priuatum ab onere soluendi decimas. Ita sentiunt aliqui Doctores, quos citant Couarr. *lib. 1. variar. resol. c. 17. n. 10.* Vasquez, & Suarez *vbi infrà.*

Alij verò absolutè docent, ad obtinendam prædictam decimarum præscriptionem, per quam quis fiat immunis à solutione decimarum, necessarium esse spatium centum annorum. Ita Molfesius *tract. 6. c. 4. n. 46.* ibi: Tutior tamen opinio est, vt requiratur præscriptio immemorabilis, nempe centenaria. Ita ille. Et Riccius *collect. c. 93. cit.* ibi Amplia, vt etiam à laïcis præscribi possint: idem Guid. Pap. *decis.* 184. Mohed. *decis.* 105. Franc. Marc. *dec.* 17. Quia ipsi post Concilium Lateran. sunt capaces decimarum ex priuilegio Apostolico. Veral. *decis.* 241. *p. 2.* verùm debent probare illas exegisse à tempore immemorabili cum allegatione tituli, &c Ita Riccius.

Sed mediam viam sectando cum distinctione, Respondeo: Dicendum quod vel præscriptor habet possessionem non soluendi decimas, sine vllo titulo: vel habet possessionem non soluendi decimas, habendo ad hoc verum titulum: si habet possessionem non decimandi sine titulo, dicendum est, quod tunc non sufficiat consuetudo non decimandi per spatium quadraginta annorum; sed requiratur tanti temporis consuetudo, vt illius initij nulla sit memoria. Si verò præscriptor habeat consuetudinem non decimandi cum titulo, tunc sufficiat habere illam per spatium quadraginta annorum. Sic colligitur *ex cap. 1. de præscript. n. 6.* & tenent communiter Doctores. Couarruu. *lib. 1. variar. c. 17. n. 8. vers. Decimò his omnibus,* vbi ait in iure esse probabilissimam sententiam quod ad efficiendam præscriptionem in decimis requirantur, vel quadraginta anni probato titulo, vel tempus cuius initium, ulla hominum memoria teneat. Vasquez *tract. de benefic. cap. 1. §. vnico, dub. 3.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 13. n. 1. 3. & 8.* Lessius *lib. 2. de iust. cap. 19 dubit. 5. num. 25. & 26* Bonac. *disp. 5. de precept. Ecclesiæ, q. 5. punct. 5. n. 6.* vbi ait, ad præscribendum aliquid contra Ecclesiam, in iis quæ simul sunt contra ius commune, requiri spatium quadraginta annorum cum titulo, aut saltem tempus immemoriale sine titulo: posito enim

tempore immemoriali præsumitur bona fides,& titulus, quod scilicet maiores obtinuerunt priuilegium exemptionis, aut alia ratione onus soluendi decimas compensauerint. Sic ille. Reginald.*lib.* 9.*sect.*3.*n.*97. Gutiert.*lib.*2.*Can.c.*21.*n.*65.Palao *tom.*2.*tr.*10.*punct.* 5.*n.*2.Trull.*lib.*3.*in Decalog.c.*3.*dub.*11. *n.*6. Rebuff. *q.*13.*de decimis,n.*53. Quatenus idem tempus in consuetudine exigit,& expressiùs *q.*14.*n.*17.Molina *tr.*2. *de iust.disp.*75.& alij communiter.

Ad rationem dubitandi facilè respondetur negando consequentiam, & paritatem, quia consuetudo ideò potest eximere communitatem ab onere decimarum, si inducta sit spatio quadraginta annorum, quia vsus frequens, & diuturnus communitatis habet vim introducendi legem,& contrariam abrogandi: ergo cum ad abrogandam legem Ecclesiasticam sufficiat consuetudo quadraginta annorum, hinc est quod consuetudo inducta per dictum tempus, abrogare possit legem soluendi decimas, respectu dictæ communitatis: Præscriptio verò, cùm non respiciat communitatem,sed priuatam personam, & hæc non possit liberari à iugo decimarum per solam vim consuetudinis strictè sumptæ,sed necesse sit vt liberetur, quod hoc fiat per præscriptionem, cum omnibus conditionibus,quæ illam comitantur, hinc est,quod præscriptio nullo modo possit eximere quem ab onere decimarum eodem temporis spatio, quo consuetudo potest. Legantur Suarez,& Lessius *loc cit.*

QVÆSTIO XIX.

An qui præscripsit decimam vini si postea vinea fiat terra arabilis, debeat etiam percipere decimam de fructu terræ eodem modo, quo percipiebat illam de fructu vineæ.

NEgat Rebuff.*q.*13.*de decim.n.*61. Quia, inquit, in hoc casu, non præscripsit decimam terræ fundi,sed solùm vineæ.Citat Rebuff.pro se Anton.*in c.Commissum.*Hotum sententiam secutus est Fagundez *de* 5. *præcept. Eccles.lib.* 3.*c.*1.*n.*27.per hæc verba:Si aliquis præscripsit decimam vini,ita vt pro ista quota solueret vigesimam,aut duodecimam,& postea terra fieret arabilis extincta vinea,tenetur soluere de decem vnum,non de viginti, aut de duodecim, quia non præscriptum fuit in isto fructu,& nouitate vini, quod requiritur.Ita Rebuff *tr.de decim.disp* 13 *in lege q.*13.*n.*61.Butrius in cap. *Commissum,de decim.* & Panorm.*ibi n.*2.& Doctores passim in c. *Audistis,de Præscript.*

Sed mihi probabiliùs Respondeo: eodem modo debere percipere decimam de fructu terræ, seu fundi, sicut percipiebat illam de fructu vineæ,quia præscriptio per se primò est fundi: secundario, sed ex consequenti, fructuum quos reportat, per accidens ergo ad præscriptionem erit, quod fructus varientur. Sic dicendum consequenter videtur, iuxta doctrinam *q.*10,quam ipsemet Fagund. secutus fuit. Et vt mihi videtur,illam expressissimè tenet doctor Suarez loco ibi citato,nempe *lib.*1.*c* 22.*n* 9 & 10 vbi hæc habet verba: Nec varietas in fructibus, seu decimis obstat; quia præscriptio per se primò est realis, circa terram ipsam,seu fundum, & ideò quidquid fructificet,præscribenti fructificat, quoad decimam. Sicut si in eodem prædio culto ab antiquo in seminatione grani, & ita præscripto, postea plantetur vinea etiam extenditur præscriptio ad decimam vini,quia illa varietas accidentalis est, & per se attenditur præscriptio terræ,vt à paritate rationis probatur apertè ex c.*Commissum,de decim.* ibi: *Et sicut de vascuis olim decima persoluebantur, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolui,*vt ibi notat Glossa v. *Pascuis*,Hucvsque Suarez. Ex verbis cuius apertè constat nostram docere conclusionem,quod etiam debebat facere Fagundez, si consequenter ad ea,quæ docuit eodem *c. cit. n.*12. & 13.vellet loqui.Imò& Rebuff. nam ipsemet *q.* 14. *n.*14.docet,quod siquis præscripserit decimas frumenti in tali Parochia,si seminetur ibi milium, aut crocus,vel aliud,is habebit decimas illorum, quæ de nouo ibi feruntur, alioqui esset in potestate ferentis priuare decimis aliquem,contra regulam,*id quod nostrum est,sine facto nostro à nobis auelli non potest. ff de reg. iur.*Ita ille.Ergo idem debebat asserere in casu nostræ quæstionis,cùm eademnet ratio sit in vtroque,& idem inconueniens ex opposito sequatur.

Rursus idemnet Rebuff.*num.* 18.apertè, & expressè docet, quod qui præscripsit decimas in vno prædio, in quo sanum fuit frumentum, si ibi seminetur auena, vel milium; tunc is qui in illo fundo præscripsit decimas frumenti, habebit & decimam milij, vel alterius rei, ne res diuerso iure censeatur, cap. *Cum in tua,de decim, & l. cum qui,ff.de vsucap. cap. cognouimus* 12.*q.*2. Anchat.in cap. *Cum contingat, in fine.*Quia in dubio decimæ præscriptio est realis censenda, id est, terram concernens, non speciem fructuum perceptorum, teste Anchar io d. cap. *Cùm in tua.*Hæc docet Rebuffus.Ergo propter hanc eandem rationem idem debebat firmare in casu, quo vinea fiat terra arabilis, & nunc diuersus fructus colligatur,ac olim. Hanc eandem sententiam docet nouissimè Postius *de manuten.obseruat.*73.*à n.*56.Sic dicens: Et existens in quasi possessione decimandi fructus vnius fundi, ex quo solùm frumentum antea colligebatur, dicitur etiam in quasi possessione decimandi milium, & alios fructus, qui postea loco frumenti sati fuerint.Giouagn.*consil* 18.*n.*7 *lib.*2.Rota diuers.*dec.*17. *n.*10 *p.*2.& *dec.*805 *n.*4 *p* 4.Nec illi in aliquo præiudicatum intelligitur per mutationem seminis,seu modi colendi.Rot.recent.*d.dec.*402. *n.*3. *part.*2. Hucvsque Postius.

QVÆSTIO XX.

An qui præscripsit decimas in sola vna parte fundi,eo quòd in ea sola illa coleretur, si postea aliæ partes eiusdem fundi colantur,de his etiam debeat habere decimas.

REspondeo affirmatiuè. Ratio est, quia præscriptio cadit in fundum, qui simpliciter censetur vnus,eo quòd certis terminis claudatur, & tanquam vnus,& indiuisibilis possidetur: ergo licèt antea non coleretur in omnibus partibus suis, si postea omnes colantur,ad omnes extenditur præscriptio. Sic Suarez *tom.*3. *de relig. tractat.* 2.*lib.*1.*cap.*22.*num.* 10. ex Rebuffo *q.*14. *de decim.num.* 20. Qui & citat Panormitan. *consil.*71. & Brunum *in tractat. de augmento, consil.*17. & limitat nostram conclusionem *num.* 21. ad casum solum, quo fundus, vel prædium appareat esse vnum,vel per emptionem, quia vno pretio emptum,vel per limites,vel ob clausuram. Sed hæc sua limitatio potiùs est declaratio suæ, & nostræ sententiæ Sic enim intelligitur. Et tenet sic Postius *obseru.* 73.*cit. num.*160 vbi verba relata. quæst. antecedenti, sic sequitur: Vt etiam quasi possessio decimandi in vno territorio, seu in vno fundo extenditur etiam ad decimas noualium postea ruptorum. Piasec. *consil.* 18. *num.*21.Gratian.*discept.forens.c.*113.*n.*27. Giouagn. *cons.*

conf. 18.*n.*7.*&* 8. *lib.*2. Seraph.*dec.* 18. Quia ex possessione partis ab vniuersitate subiecti, dicitur acquisitum totum. Gratian.*d.c.*113.*n.*27.*&* *n.* 2. Quod tamen videtur intelligendum procedere respectu illorum agrorum tantùm, quorum aliqua pars antea manebat inculta; nam si postea etiam pars inculta redigatur ad culturam, quasi possessio decimandi extenditur etiam ad illam: secus verò dicendum videtur quoad agros separatos, qui anteà penitus fuerunt inculti, & nunc primò præciduntur; nam quasi possessio decimandi ad illos non extenditur. Paris.*d. conf.*16.*n.*21. Giouagn.*d. consil.*28.*n.*9.*lib.*2. Gratian. *d.c.*425.*num.*14.*&* *sequent.* &c. Sic Postius ibi, & clarè colligitur ex doctrina ab ipsomet *ea obseruat.* *à* *n.*71. tradita. Legatur.

QVÆSTIO XXI.

An qui præscripsit decimas maiores, minutas videatur etiam præscripsisse.

RESpondeo: Præscripsisse minutas, casu quo hæ inessent maioribus initio inchoatæ præscriptionis, secus si postea. Ratio primi est, quia decimæ minutæ sunt accessoriæ, vt constat ex cap. *Cum in tua de decim.* Sed præscriptio facta de principali trahitur ad accessorium, vt habetur *in l. si in aliena*, §.1. *ff. de vsucap. & l. eos C. de vsu.*: ergo qui præscripsit decimas maiores, seu principales, consequenter censendus est & præscripsisse minutas, tanquam accessorias. Ratio verò secundi ea dicta ratione constat; quia si minutæ decimæ non inerant maioribus initio inchoatæ præscriptionis, nullo modo poterant præscribi, cùm impossibile sit præscribi, quod non possidetur. Accedit ad hoc text. singularis *in l. qui fundum* § 1. *ff. de vsucap.* Secundum Rom *singul.* 177. *tu habes regulam*, & Felin. *in cap. Audius, de præscriptio.* Sic Rebuff *tract. de Decim. q.*15.*n* 23.*&* 14 Qui *n.*25. Secus dicendum putat in casu, quo minutæ decimæ fuerunt vni solutæ, & maiores alteri: nam tunc qui maiores præscripsit, non habebit minutas, vt habetur expressè in d. capit. *Cum in tua.*

QVÆSTIO XXII.

An possit laicus ius percipiendi decimas præscribere, ita vt sibi ab aliis soluantur.

RESpondeo, tanquam certum: Non posse. *Primè*, quia decimæ sunt à Deo Sacerdotibus, & Clericis datæ, cap. *Quamuis, de decim.* Et simul in diuisione Ecclesiarum fuerunt Curatis assignatæ, *cap.* 1. 13.*quæst.*1. *Secundè.* Quia ius exigendi decimas, est merè spirituale, vt suprà est habitum: sed sæculares sunt incapaces huius muneris de iure naturali: ergo ipsis competere non possunt, etiamsi per longissimam consuetudinem eas percepissent. Sic Rebuffus *q.*13.*n.*64. & penes ipsum Cardin. *conf.* 88. *verf. Consultus, col.* 2. & Parisius *conf.* 101. (non 10. vt leges apud Fagundez) *versu Bona, num.* 17. *vol.* 1. Quibus addi possunt Felin. in cap. *Causam quæ, de præscript. n.*3. Bald. Imola, & Dominicus in cap. 2. *de decim.* §. *Sanè* Syluest. *verb. Decima, q.* 10. *dicto* 2. Quos refert, sequitur Suarez *lib.*1. *cit. cap* 27. (non 17. vt inuenies apud Barbosam) *n.*3.*&* 4.*&* *cap.*10.*n.*7. Azor *tom.* 1. *lib.*7.*cap.*36.*q.*11. (non 10. vt leges apud Fagundez) *v. Quæ decreta*, Conat. *lib.*1 *var. cap.* 17.*n.*6.*vers. Quartò*, & penes ipsum Franciscus Balb. *de præscription.* 1. *part. principal. q.*7. Sic etiam Paris. *decis.* 106. *n.*8.*&* 9. Gutticerez *practicar. lib.* 1.*q.*15. *à* *n.*2. Fagundez *lib.*3. *cit. cap.*1.*n.*30. Barbosa *lib.*3 *de iure Eccles. c.*16.§.2.*n.* 49. & alij quamplures penes ipsum, Molfesius *tract.*6.*c.*4 *n.*55. vbi sic ait: Duo considerantur in decimis, nempe ius illud spirituale, & fructus qui percipiuntur ex decimis. Respectu iuris spiritualis laici sunt incapaces decimarum; quia hoc ius solum competit Ministris Ecclesiæ ratione rerum spiritualium, quas Populo administrant, & sic laici incapaces sunt huius iuris, &c.

QVÆSTIO XXIII.

An laici possint præscribere decimas (hoc est fructus decimarum) & ius exigendi illas, casu quo per tempus immemoriale, cum fama priuilegij à Pontifice dati eas percepissent.

RESpondeo, tanquam certum: Posse decimas, seu fructus decimarum præscribere, recipere, ac retinere; dummodo eas possederint tanto tempore, cuius initij memoria non sit, & probent fama priuilegij concessi, aut à Papa, aut ab Episcopo, ante Concilium Lateranense. Ratio est. Quia optimè possunt laici, concessione Pontificis, & titulo temporali acquirere, ac possidere decimas, & ius exigendi illas, vt omnes fatentur: ergo si ipsi ostendant, quod per tempus immemoriale decimas possederint, & quod annorum interuallo nemo ipsis quæstionem mouit; & aliàs probent famam (saltem) priuilegij, præsumendum est, iustum initium habuisse eorum possessionem, ac proinde iustè, & licitè posse recipere, ac retinere dictas decimas. Sic communiter Doctores, Rebuff *q.*13.*n* 69. & penes ipsum Abbas, & Imola. Felinus, Cardin. Bald. Domin. Syluest *loc. cit.* Suarez *cap.*27.*cit. num.* 3. *&* 4. Couarru. *cap* 17. *cit. n.* 5. *vers Sed si dubitetur*, & Fagundez *loc. cit. n.*31. *&* 32. Molfesius *loc cit n.*56. & alij plures, quos refert, ac sequitur Barbosa § 2. *cit. à* *n.*52. vbi *n.*43 sic concludit: Vnde accedente fama priuilegij, seu fendi obtenti ante Concil. Lateran. immemoriali præscriptione allegata, laïcum tutum esse, tenuit latè Rota *decis.* 215. *per tit. part.*2. *decis* Et in Pampil. decimarum 8. *Martij.* 16 . Coram R. D. meo Coccino Decano, & alij, vt per addit. ad Monetam *de dec m c.* 5 *n.*118. *in vltim. edit.* vbi cum eadem Rota in Valentina decimarum 21. *Iunij* 1613. Coram Card. Caualerio, *inter eius impressas decis.*258.*n.*3. & in Toletana decimarum, 4. *Decembris* 1615. coram bonæ mem. Dunozetto subdit, solam immemorialem præscriptionem suffragari personæ Ecclesiasticæ ad acquirendum ius decimandi. Sic Barbosa.

QVÆSTIO XXIV.

An Clerici, vel Religiosi possint præscribere decimas, si præscribant Parochiam.

RESpondeo, certissimè: Posse. Quia acquisito principali, acquiritur accessorium, vt suprà *q.*21. est ostensum: ergo acquisita per præscriptionem parochia, consequenter debent præscribi decimæ illius, quæ sunt quid accessorium. Sic tenent communiter omnes. Syluest. *verb. Præscriptio* 2. *n.* 4 ex cap. *Ad aures, de præscript.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. tractat.*2 *lib.*1. *cap.*30 *n.*1.2.*&* 7. Fagundez *de* 5. *præcepto Eccles. lib* 3. *cap.*1.*n.*34. & alij.

QVÆSTIO XXV.

An etiam absque parochia, aut eius pracriptione possint dicti Clerici, vel Religiosi decimas prascribere.

NEgat Fagundez *loc, cit n.35.* Qui citat pro se Turrecrematam *in cap.finali.* 1.*q.* 16.*c.*1. Suarium *tom.*1 *de Relig. lib* 1. *de diuino cultu, c.* 30.*n.*8. Rebuffum *tract de decim.q.*13. *n.*63. Panormitanum *in cap.Suggestum,de prascript. notab.* 1. & Glossam *in cap.De quarta;& cap.penult.eo tit.* Sed ex his non bene citat Rebuffum,& Turrecrematam,vt constabit infrà. Meliùs posset citare D.Antoninum *par.*2.*tit.*4. *cap.*3.§.5.*vers Et nota, quod Episcopus*, quem ipse Rebuffus pro hac parte loco citato citat.

Fundamentum eorum est: *Primò* text. in cap.*Peruenit. de decim.* In quo clarè dicitur, quod absque Parochia nequeunt decimæ obtineri. *Secundò*, quia per actionem iniustam nullo modo potest præscribi: Sed sic est, quod est iniustitia clara, vt commodum decimarum acquiratur sine onere administrandi Sacramenta, quod est onus Parochi, aut Parochiæ curam habentis: ergo præscriptio decimarum non potest acquiri à Clericis, aut Religiosis,quin acquiratur Parochia, & onera illius, nisi aliàs accedat priuilegium,aut donatio facta à Summo Pontifice.

Sed probabiliùs Respondeo: Posse præscribere absque Parochia.*Primò.* Quia priuilegium, & præscriptio æquiparantur,& habent eandem efficaciam, & vim,vt est text.*in c.Super quibusdam,vers.Prœterea de verb.significat.*vbi Glossa *vers.Non extat memoria* & text. *in cap. Accedentibus de excessis. Prœlat.*vbi Glossa *verb.Legitima.* At sic est,quod mediante priuilegio, possunt Religiosi,vel Clerici decimas acquirere,& præscribere absque Parochia,vt expresè concedunt Authores primæ sententiæ, necnon Couarr. *lib.*1. *var.c.*17.*n.*13.& Gutierrez *consil* 4. *n.*2. & 17. & probat text.in cap.*Tua,de decim.* & fatentur omnes in cap. *Causam quæ,de prascript.*ergo.

Secundò. Quia nulla datur prohibitio particularis, qua decimæ præscribi sine Parochia prohibeantur: ergo absque illa possunt præscribi,& acquiri (accedentibus necessariis aliis ad præscriptionem conditionibus) à Religiosis,vel Clericis, cùm in se capacitatem habeant ad illas præscribendas. Sic tenet in primis Rebuff. *eodem num.* 63.quem pro se, citat Fagundius, vt dicunt hæc eiusdem Rebuffi verba. Etiam dicit ibi Floren.quod Clerici vel Religiosi, qui non habent Parochiam,decimas præscribere non possunt, per cap *Placuit* 2 *& seq* .16.*q* 6. Et notant Doct. *in cap De quarta,de prascript.*Glos.& Doct.in cap *penult.* Panorm. *in cap Suggestum*, 1.*notab.* Illa tamen iura hoc non dicunt, sed prohibent Monachis iura parochialia vsurpare. Si tamen decimas longissimo tempore, ad præscriptionem habili possederint, præscribere illas possunt, vt superiùs dixi per cap.*Cum in tua,eod.*Verum,est quod de iure communi decimas petere sine Parochia non possunt, sed post præscriptionem sic: quia illas non petunt, tanquam sint eis debitæ à iure communi; sed quia præscriptæ sunt quod est notandum pro Religiosis. Idem tenet Ioan. de Turrecrem. *in c.fin.in* 1.*q.*16. facit cap. *Quia* 10.*quæst.*1.& *cap. Dudum,de priuileg.* Huc vsque Rebuffus.Ex quo clarè constat,nec illum, nec Turrecrematam sententiam Fagundij secutos fuisse,sed nostram.Sic cum illis tenent etiam Barbosa §.*2.cit n.*48.*vers.contrariam tamen*,vbi pro hac parte citat Glossam *verb.componendum,in cap.Nuper,de decim.* & ibi Abbatem *n.*5. Couarruu. *lib.*1.*var. c.* 17. *n.*8.*vers.Tertiò.* Guttierrez *lib.* 2. *Canon. c.* 21.*n.*60. Monetam *tract. de decim. c.* 5. *n.* 107. & Rotam in Florentina Parochialis, 22.*Maij* 1630.

Sed ex his Authoribus,quos pro nostra,& sua sententia citat amicus, & doctus Barbosa,Glossa in primis oppositam sententiam firmare videtur; ait enim expresè,quod Cistercienses,& alij Monachi,qui non habent populum, non possint præscribere decimas, nisi interueniente aliquo titulo, quem ostendere deberent, si vellent allegare præscriptionem. Quia (inquit Glossa) in personis, quæ de iure communi decimas possidere non possunt, necessarius est titulus. Sententia ergo Glossæ in nullo differt à sententia Suarij, & aliorum; nam cum titulo posse Monachos decimas præscribere,ingenuè fatentur. Rursus malè citat Barbosa Couaruuiam, quia hic Author loco pro nobis citato nihil habet ad propositam quæstionem, vt constabit legenti omnia illius §. verba,quæ sunt hæc: Tertiò deducitur, iure optimo procedere consuetudinem, ex qua decimæ vni Ecclesiæ debitæ iure communi, alteri Ecclesiæ soluantur,cap.*Ad Apostolica,cap.Cum contingat,cap. Quoniam,de decim.* Idem probatur alibi sæpissimè,dum scriptum est, consuetudinem in decimis soluendis considerandam esse, atque ibi hoc tradunt Abbas & alij.Cardin.*consil.*88. Hæc Couaruuias ibi. Vbi clarè vides, nil ad propositam quæstionem attigisse.

Ad fundamenta autem oppositæ dicendum est: *Ad primum*, quod ille textus solùm prohibet Monachis iura Parochialia vsurpare, non tamen negat, quod possidentes illa tempore longo, & ad præscribendum habili, possint mediante illo dicta iura Parochialia acquirere, vt aduertunt Rebuff. Gutierrez, & Barbosa *locis cit.*

Ad secundum,data maiori ad minorem dicendum est,quod nullo modo sit iniustitia acquiri commodum decimarum sine onere ministrandi Sacramenta, dummodo id fiat mediante præscriptione,& manente aliàs congrua sustentatione Parochi,sicut non esset iniustitia acquirere, aut habere decimas cuiusvis Parochiæ mediante concessione priuilegij specialis, vt concedunt contrarij. Legatur Barbosa *loco cit.* vbi latiùs agit de hoc puncto.

QVÆSTIO XXVI.

Quid sit compositio,& transactio, quibus etiam ab onere Decimarum quis eximi potest.

REspondeo: quod Compositio nihil aliud sit quàm *gratuita quadam conuentio.* Transactio verò,*pactio quadam de re dubia,& lite incerta,aliquo dato, vel retento.* Huiusmodi definitiones habentur *ex l. prima, ff.de transact. & C. eod.cap.super eo.*Sic Rebuff.*tract. de Decim.q.*13.*n.*14. Et ex eo Fagundez *de quinto pracepto Ecclesia, lib.*3. *c.*2. *n.*1. Notantes, quod in iure sæpius vnum pro alio capiatur, nempe compositio pro transactione; & transactio pro compositione,vt constat ex cap.*veniens,de transactionibus*, vbi etiam Hostiensis *in summa.*

QVÆSTIO XXVII.

An compositio super decimis sit valida.

REspondeo, tanquam quid certum: Esse validam concurrentibus quibusdam conditionibus infrà adducendis. Sic enim apertè colligitur ex cap. *Ex multiplici,de decimis*, & ex cap.2. *de transaction.*

&

& ex cap. *Dilecti, in fine, eo tit* vbi Pontifex ait: *Soluatur, vel cum ipsis amicabiliter componatis.* Ergo Pontifex apertè approbat compositionem: ergo compositio super decimis non solùm valida est, sed & licita, si ad illam efficiendam conditiones necessariæ concurrant. Sic Rebuff. *q.13.cit.n.16.& 26.* & omnes Doctores, præcipuè Fagundez, Trullench *locis citandis*, Palao *tom.2.tract.10 punct.5.n.4.* Barbosa *in c. Ex multiplici, cit.n.2. & de officio, & potestate Parochi p.3.c. .8.§.4.n.23.* & alij.

QVÆSTIO XXVIII.

An valeat compositio facta inter personas Ecclesiasticas, nomine suarum Ecclesiarum, nempe vt decima vni Curato debita alteri in posterum soluantur.

RESpondeo, tanquam quid certum: Valere, dummodo causæ cognitio, & consensus Superioris interueniat: secùs aliàs. Quod valeat, constat, quia decimæ absolutè sunt assignatæ à Deo in congruam sustentationem Sacerdotum Curatorum in communi; non in fauorem huius, vel illius Curati in particulari: ergo non refert quis ipsorum illas habeat, vel quę Ecclesia, si interueniat cognitio causæ, authoritas Superioris, & remaneat etiam ex illis, vel ex aliis rebus per viam compensationis sufficiens sustentatio Curato.

Quod verò ad valorem huiusmodi compositionis sit necessarium, quod interueniat cognitio causæ facta à Superiori, constat etiam, quia illa compositio est veluti quædam alienatio rerum Ecclesiarum: at sic est, quod in alienationibus rerum Ecclesiarum, debet præmitti causæ cognitio, & inquisitio ad videndum, an tales alienationes expediant, vt patet ex c. *sine exceptione, 12.q.2.* & ex Glossa *in c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6.* ergo etiam in prædicta compositione super decimis necessaria erit cognitio causæ, seu compositionis, vt sic per illam examinet Superior, an talis compositio expediat Curato, aut eius Ecclesiæ.

Quod tandem etiam requiratur consensus superioris ad valorem talis compositionis, constat ex *cap. Placuit, 12.q.2.& ex c. Cum Apostolicæ, de his qua fiunt à Prælatis*, & ex infrà dicendis. Sic docent Rebuff. *tr. de decim. q.13. à n.16. vsque 22.* Moneta *de decim. c.5.q.7.n.116.* Azor. *tom.1.lib.7.c.37.* (non 26. vt leges in Barbosa) *q.5.* Bonac. *disp. vlt. de prac. Eccles. q.5.* (non 4 vt leges in Barbosa) *punct 5.n.3.* Fagundez *de 5. prac. Ecclesl. lib.3.c.1.n.2.3.& 4.* Ruin. Cap. Marc. Anton. Genoens. Franc. Leo, Beller. & alij, quos citat & sequitur Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. cap. 26. §.4. num.24.* Trull. *lib.3. in Decalog. c.3. dub.11.n.12.* Suar. *tom.1 de Relig. tr.2. lib.1. c.15.n.15.* Castro Palao *tom. 2. tr. 10 punct. 5. n.4.* & alij.

QVÆSTIO XXIX.

An vt validæ sint hæ compositiones factæ inter personas Ecclesiasticas, vt scilicet vel de rebus minutis nulla soluatur decima, *vel* vt non soluatur integra decima de vino, oleo frumento, &c. Sed loco decimæ soluatur vigesima aut trigesima, *requiratur consensus, & approbatio Papæ.*

AFfirmant Bertrandus *consil. 14. vers. viso processu, in fine, volum. 1. in 1. editione, & consil. 113. vers. illud est.* Cuius sententia probari potest ex cap. *Veniens. 8. de transactionib.* quatenus videtur exigere consensum, & authoritatem Apostolicam. Illique nonnihil fauet Bonacina *loc. cit. num. 3.* docens absolutè, & sine distinctione vlla, quod ad hoc, vt per compositionem auferatur obligatio soluendi decimas in futurum, requiratur necessariò consensus Papæ, & non sufficiat Episcopi. Si enim hic Author velit; quod nullo modo possit fieri compositio valida, taliter vt quis ab omni debito decimarum eximatur, absque eo, quod ad illam efficiendam interueniat consensus Pontificis, benè hoc dicit; si verò velit; quod nec possit fieri compositio minuendo decimas; absque eadem met Pontificia authoritate, id est incidere in sententiam Bertrandi, quam iam cum communi impugnamus.

Respondeo ergo dicendum tanquam certum; non requiri necessariò consensum, & approbationem Papæ. sed sufficere consensum Episcopi, vt dictæ compositiones non solùm validæ, verùm licitæ sint, & fiant. Sic habetur expressè in c. *Statuimus, de transact.* vbi Alexand. III. sic dicit: *Statuimus, vt si super decimis inter vos, & aliquam personam Ecclesiasticam, de assensu Episcopi, vel Archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata, & inconcussa persistat.* Sic Pontifex & sic Glossa ibi, *verb. Personam Ecclesiasticam.* Panormitan. *in capite Dilecti, de decim.* Rebuff. *q.13.n.26.* (non 16. vt habet Fagundez) Suarez *lib. 1. cit. c.15.n.15* Fagundez *lib.3. cit. c.2. n.9* Barbosa *c.26. §.4.n.24* Troll *lib.3 in Decalog c.3. dubit. 11.n.12. & 14.* Palao *tom.2. tract. 10. punct. 5. n.4.*

Ad fundamentum contrarium desumptum ex c. *Veniens*, vel responderi potest cum Rebuffo: Quod in illo capite agebatur de compositione cum Laicis facta (non cum Clericis) ad quam necessarius est consensus Papæ, vt infrà. Vel dici potest, cum Barbosa, quod in illo capite agebatur de magno præiudicio, nempe de soluenda tertia parte decimæ; vel quia nulla causa interuenerat vtilitatis, necessitatis, vel alia similis; vel quia hæc erat propriè transactio, illa verò, de qua in c. *Statuimus 2. de transact.* quod contrariari videtur, compositio erat, &c. Sic ille ex Moneta *c.5. cit. q.7.n.137.*

QVÆSTIO XXX.

An vt prædicta compositio inter personas Ecclesiasticas sit valida, sufficiat etiam consensus Vicarij Generalis Episcopi, vel Archiepiscopi.

NEgat sufficere Aufrer. (relatus à Rebuffo) *decis.97.& seqq.*

Sed probabiliùs longè Respondeo, sufficere. Sic Fagund. *c. 2. cit. num.5.* ita dicens, & probans hanc responsionem: Rebuffus tamen allegatus prædicto *num.23.* affirmat valere, & ait, se ita vidisse seruati, tum propter Episcopi sententiam; tum quia Vicarius generalis, nomine Episcopi hoc facit, & quia habet iurisdictionem ad id faciendum: solent enim Vicarij generales habere generalem potestatem Episcoporum, nisi eis ab Episcopis restringatur, vt constat *ex cap finali, de officio Vicarij in 6. & in cap 2. de transactionibus*, dicitur de consensu Episcopi, vel Archidiaconi. Huc vsque ex Rebuff. Fagundius, & benè; excepta hac vltima probatione *ex cap.2. de transactione*, nam in illo non legitur, *de consensu Episcopi, vel Archidiaconi, sed de assensu Episcopi, vel Archiepiscopi*: vt videri potest in textu, quem ad vnguem totum retuli quæstione antecedenti. Vnde malè

transcripsit

transcripsit ex textu dicta verba Rebuffus, & malè etiam Fagundez. Tenent etiam hanc nostram conclusionem, vltra hos duos Authores, §. 4. *cit. n.* 26. Trullench. *dub.* 11. *cit. n.* 22. & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An sufficiat item ad valorem dictarum compositionum, quod fiant cum solo consensu Parochi, & Abbatis, seu Prioris.

RESpondeo: Nullo modo sufficere; sed necessariò requiri consensum, & approbationem Episcopi, vt tales compositiones validæ in perpetuum, remaneant. *Primò.* Quia sic colligitur ex cap. *Placuit,* 22. *q.* 2. *ex c. Abbatibus, ibidem, & ex c. Cum Apostolica, de his quæ fiunt à Præl.* vbi dicitur, non requiri Capituli consensum, sed Episcopi tantùm, licèt in vera alienatione, etiam requiratur Capituli consensus, vt constat, *ex cap Sine exceptione,* 12. *q.* 2. *Secundò.* Quia decimæ sunt cibus, & alimenta Clericorum, sed sic est, quod de alimentis futuris non potest transigi sine iudice, *l. Cum hi. ff. de transact.* ergo nec de decimis: tunc vlterius, sed sic est, quod Episcopi præsentia, & consensus habetur loco iudicis: ergo necessariò requiritur eius consensus ad valorem (saltem perpetuum) dictarum compositionum. Sic Rebuff. *q.* 13. *n.* 22. & penes illum, ni fallor, Anchar. *c. Cùm homines, col.* 2. *de transact.* Fagund. *c.* 2. *cit. n.* 4. & penes illum Panormit. *in c.* 2. *de transact.* Barbos. §. 4. *cit. n.* 25. Trullench. *n.* 52. *cit.* & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An saltem, si fiat compositio prædicta inter solos Parochos absque consensu Episcopi, valeat, si non in perpetuum, per vitam ad minùs componentium.

RESpondeo: Valere, licèt solùm per vitam componentium. Ratio est, quia ea compositio censetur, in dicto casu personalis, & non realis; vnde licèt valeat sine assensu Episcopi, non tamen potest excedere vitam componentium, quia Parochus, qui illam fecit, non potest præiudicare Parochiæ, aut successoribus suis. Sic colligitur ex cap. *Veniens,* & ex cap. *De cætero, de transact.* Et docent Abbas in cap. *Cum homines, de decim. n.* 5. Rebuff. *q.* 13. *de decim. n.* 25. Fagund. *d. c.* 2. *n.* 6. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 5. Barbosa §. 4 *cit. n.* 26. & penes ipsum Duen. *Reg.* 127. *in fin.* Bonacosa *tom.* 1. *communium, opin. lib.* 1. *tit.* 10. *n.* 12. *pag.* 186. D. Barbos. *in l. si filiumfam.* § *fin. n.* 20. *ff. solut. matr.* Rota *in Mediolan. decimarum,* 10. *Aprilis* 1606. & *decis.* 385. *in* 3. *p. recent.* Et in Augustana decimarum, 28. *Martij* 1631. His addi possunt Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 5. *vers. Quæstio,* & alij.

QVÆSTIO XXXIII.

An curatus non solùm validè, sed etiam licitè possit facere compositionem, tam cum Ecclesiasticis personis, quàm cum Laicis, absque consensu Episcopi, super decimis præteritis.

RESpondeo, certissimè posse. Quia decimæ præteritæ sunt fructus iam facti, & pertinentes ad Curatum facientem compositionem: ergo sicut potest illos cuicumque remittere, vel donare, etiam poterit de illis, adhuc cum Laicis, compositionem facere. Sic Barbos. *lib.* 3. *de iure Eccles. c.* 26. § 4. *n.* 27. Qui citat pro hac parte Gloss. *in c. Vt super, de rebus Eccles. non alien.* Rebuff. *d. q.* 3. *n.* 25. & 33. & *in tract. de except. n.* 217. Fagundium *d. c.* 2. *n.* 7. & Monetam *de decim. c.* 5. *num.* 128. Et certè benè citat hos Authores, excepto Rebuffo *in tr. de except. n.* 217. nam hic tractatus (apud me saltem) non excedit num. 68. Tenent etiam hanc nostram sententiam Decius *in c. Venerabilis, de confirm. vtili, in* 4. *notabili.* Abb. *in c. Cum homines, de decim. n.* 4. & penes ipsum Felin. & alij, Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cit. c.* 38. (non 28. vt leges in Bonac.) *n.* 6. Nauar. *c.* 21. *n.* 33 Bonac. *q.* 5. *cit. punct.* 5. *n.* 3. Caiet. *in* 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. Trullench. *dub.* 11. *cit. n.* 13.

QVÆSTIO XXXIV.

An compositio facta inter Curatum, & Laicos, de non soluenda aliqua, vel nulla decima, sit valida, si accedat consensus, & authoritas Papæ.

NEgant Rebuff. *de decim. q.* 13. *n* 27. & 29. & alij quidam Canonistæ, qui existimarunt, decimam iuris diuini esse, & ideò non posse Papam illam tollere.

Sed tanquam certum, Respondeo: Esse validam talem compositionem, accedente Papæ consensu. Quia certum est, decimam esse iuris Canonici, non diuini: ergo illud optimè potest Papa tollere, & abrogare: ergo & à fortiori, quod prædicta compositio rata, & valida existat. Sic tenent communiter omnes Theologi, & Canonistæ, quos suprà *disp.* 2. *q* 6 citauimus, & expressè id affirmant Azor *q.* 5. *cit. vers. Deinde.* Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnica, punct.* 5. *n.* 4. & 5. Trull. *dub.* 11. *cit. n.* 12. & alij.

QVÆSTIO XXXV.

An vt præfata compositio facta inter Curatum, & Laicos, de non soluenda aliqua decima, sit valida, etiam sufficiat consensus Episcopi, vel Archiepiscopi.

AFfirmant Decius, apud Rebuffum *loc. cit. n.* 29. Et affirmare videtur ex Castro Palao, Trullench *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 11. *n.* 12. per hæc verba. Castro Palao *tom.* 2. *tr.* 10. *disp. vnica, punct.* 5. *n.* 4. & 5. vbi docet, quando compositio inter Clericos & Laïcos facienda est in perpetuum, vel ad longum tempus de decimis futuris, requiri authoritatem Pontificis, si fiat talis transactio, taliter quod aliquis ab omni debito decimarum eximatur. Posse tamen fieri authoritate Episcopi, quando agitur de diminutione decimarum, hoc est, vt non soluatur ex his rebus, in hac mensura, & in hoc loco, vt habet expressè Glossa cum Hostiensi *in c. statuimus,* 2. *de transaction. v. Personam Ecclesiasticam.* Et ita videtur sentire Suarez *lib.* 1. *c.* 52. *n.* 15. Huc vsque Trullench.

Sed tanquam certum, Respondeo: Non sufficere, ad validandam talem compositionem consensum Episcopi, sed requiri necessariò consensum Papæ. Sic communiter omnes. Præcipuè Rebuff. *num.* 29. *cit.* vbi sic, probans hanc nostram responsionem, ait: Secus si componeretur, vt non præstaretur integra decima, vel de aliquibus rebus tantùm, hoc enim tantùm est, si Papa approbet: diuersum est de consensu Episcopi,

Episcopi quia nullus extra Papam Laïcum à decimis eximere potest, nec quantitatem decimæ diminuere, ut *in c. Venerabilis, de confirmat. vtili*, vbi Panorm. Facit *c. A nobis, eod.* & Bertrand. *d. conf.* 114. *& consil.* 116. *in* 1. *volum.* Et compositio est quædam exceptio, ideo sine Papæ approbatione facta, non valet. Glossa, & Doctores *in c. 2. de transact.* Sic Rebuff. Sic etiam Azor *c. 37. cit. q. 3. vers. Deinde*, vbi ita dicit: Valet quidem compositio vt Laïcus non soluat integram decimam, sed minorem, vtpote vigesimam, trigesimam, &c. At non sufficit in hoc sola Episcopi authoritas, nisi Romani Pontificis consensus accedat. Nam cùm decima ex toto, vel ex parte remittitur, ius commune relaxatur, quod præcipit integram decimam solui, vt superiùs ostendi. Valet item compositio, vt Laïcus non soluat decimam ex certis quibusdam fructibus, aut bonis, modò fiat authoritate Romani Pontificis: siquidem hac etiam in parte ius commune remittitur. Sic Azor. Et sic etiam Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. vnica, punct.* 5. *n.* 4. & alij.

Qvæstio XXXVI.

An saltem authoritate Episcopi possit validè fieri Compositio cum Laicis, super tempus & locum, & personas, quibus soluenda sint decima.

Respondeo, tanquam quid certum: Posse, quia per huiusmodi compositionem non remittitur ius commune. Sic Rebuff. *n.* 29 *cit.* ita dicens: Sed authoritate Episcopi potest compositio fieri super tempore, videlicet quo tempore solui debeat, & super loco, an deferenda sit domum, vel in campo soluenda, & quibus personis soluenda sit, Probatur in dicto c. *Venerabilis*, vbi Glossa, & Innoc. Sic ille. Quod idem docet Azor *loc. cit.* per hæc verba: Rata nihilominus, & firma est Compositio, quæ fit auctoritate Episcopi, vt decima soluatur quidem Clericis, vel Ecclesiis integra, sed certo loco, & tempore, nimirum in area, vel agro, vel domo. Item vt post certos dies à collectis fructibus, tum etiam ne soluatur decima antequam petatur à Clericis. Insuper vt non soluatur decima, nisi ad finem vitæ. Sic Azor. Tenent etiam Fagundez *d. c.* 2 *n.* 14. & Trull. *dub.* 11. *cit. n.* 15. Qui addunt ex Rebuffo, idem dicendum in casu, quo ius Ecclesiæ dubium esset, vtporè quia ageretur de priuilegio Papæ Laïco concesso, tunc etiam auctoritate Episcopi valebit compositio cum causæ cognitione, an id expediat Ecclesiæ. Sic ex Rebuffo *n.* 30. addunt Fagundez, & Trull. Quamuis ex his Fagundez solùm dicat, quod in dicto casu *fortè valeret compositio.* Sed immeritò hoc sub dubio relinquit, cùm id vt certum affirmet Rebuffus, ex quo tale additum scripsit. Sic etiam Barbosa §. 4. *cit. n.* 24. *in fine.*

Qvæstio XXXVII.

An valeat compositio facta de consensu Papa, vt Laici nomine proprio, & per se habeant ius percipiendi in perpetuum decimas alicuius Parochia.

Respondeo, tanquam certum: Nullo modo valere. *Primò.* Quia decimæ Clericis relictæ sunt, vt suprà est ostensum. *Secundò.* Quia Laïci per se sunt incapaces iuris spiritualis, aut spiritualium rerum, quales sunt decimæ, vt suprà *q.* 12. est ostensum: ergo illas in perpetuum saltem non valent percipere per se, nec possidere, quia aliàs ius spirituale apud Ecclesiam inutiliter remaneret: nam sicut corpus sine anima viuere non potest, ita nec ministri Ecclesiæ sine temporalibus, cap. *Si quis obiecerit*, 1. *q.* 3. Ergo compositio dicta cum Laïcis facta, etiam de Papæ consensu, non valebit. Sic S. Th. 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. Abbas *in c. Quamuis, de decim.* Rebuff. *q.* 13 *de dec. n.* 28. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. *n.* 5. Fagund. *de* 5. *præc. Eccl. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 10. Trull. *lib.* 3. *in Dec. c.* 3. *dub.* 11. *n.* 16. & omnes.

Addunt tamen, quod ex accidenti, & ex causa pia, aut ea alia iusta, optimè possit Laïcus percipere ad tempus fructus decimarum, non proprio titulo, sed nomine Ecclesiæ, aut Ecclesiasticæ personæ, ad quas pertinet ius primarium percipiendi decimas; & tunc optimè valide, & licitè poterit ipse Laicus compositionem facere de decimis pro illo tempore, & modo, quo possunt illas percipere. Legantur Suarez, & Fagundez *locis citatis.*

Qvæstio XXXVIII.

An qui compositione validè facta se iuuare velit, teneatur illam seruare.

Respondeo quod sic. Ita docet Rebuff. *q.* 13. *de decim. n.* 31. per hæc verba: Si compositio facta sit etiam de auctoritate Superioris, si is qui allegat compositionem vult ea se iuuare, oportet quod probet, se compositioné seruasse, aliàs si non seruata fuerit, non poterit se illa iuuare *per l. Cum proponas, C. de pactis, c. Peruenit, in* 2. *de iureiurando.* Et si decimæ fuerint solutæ contra compositionem, illi videtur renunciatum, argum. *c. Cum accessissent, in fine, de Constitution.* Sic consuluit Bertrand. *consil.* 6. *vidi casum, col.* 2. *in* 3. *volum, ex* 1. *editione.* Huc vsque Rebuff.

Qvæstio XXXIX.

An transactio super decimis facta valeat.

Negandum videtur, quia Decimæ dicuntur spirituales, vt habet Glossa *in summa* 1. *q.* 1. *& in c. literas, de rest. spoliat.* Et etiam Panorm. Iason, & alij, quos refert Rebuff. *q.* 13. *n.* 38. Sed sic est, quod non potest fieri transactio super rebus spiritualibus, aut sacris, & religiosis: ergo non potest fieri super decimis. Minor, in qua potest esse difficultas, probatur *ex c. Super eo* 7. *de transact.* sic dicente: Tale damus responsũ; quod transigi super re sacra, & religiosa (*Aliàs litigiosa sed non bene*) non potest. Etenim res sacræ, vt possideantur aliquo dato, vel retento, siue promisso, speciem credimus habere (*quod verbum omisit Fagundez.*) Simoniæ. Aliàs si gratis, & amicabiliter se litigantes componant, sacris Canonibus nequaquam dicimus obuiare. Sic text. vbi Gloss. *in sum. & in ver. Super re sacra*, ait ex illo euidenter constare, quod de re sacra, siue spirituali, transactio interuenire non possit.

Sed tanquam certum sic sub distinctione Respondeo dicendum: Quod decimæ sumi possunt dupliciter, nempe vel pro ipso iure accipiendi fructus decimarum, vel pro ipsa perceptione fructuum, qui decimarum nomine capiuntur. Cuius diuisionis meminit D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. Si priori modo sumantur decimæ, nullo modo potest fieri super eis transactio; quia illud ius est quid spirituale; si verò sumantur secundo modo, optimè potest fieri transactio super decimis, eo quòd perceptio fructuum decimarum sit res temporalis, cùm in rebus temporalibus consistat. Sic Rebuff. Panorm. Fagund. Barbos.

bof. & alij. Vnde ad rationem dubitandi respondeo, quod ille textus non loquitur de decimis, vt sunt fructus temporales, sed de quibusdam qui contendebant super Ecclesiastico beneficio, vt constat ex principio ipsiusmet text. sic dicentis: *Super eo, quod quæsiuisti, vtrum de Ecclesiastico Beneficio in litigium deducto possit fieri transactio, &c.* Sic ibi. Ergo nullo modo est contra textum asserere, posse dari transactionem super decimis, sumptis ad minùs pro fructibus tẽporalibus.

QVÆSTIO XL.

An valeat transactio super decimis præteritis, etiam facta sine consensu Episcopi.

RESpondeo: Valere, etiamsi pro decimis prædictis detur, aut promittatur aliqua pecunia, vel aliquod aliud temporale. Ratio est, quia fructus decimæ reputantur res temporales, & ideò & illas conducere possunt Laici, vt constat *ex c. vestra, de locat.* & capi possunt in causa executionis, etiã sine consensu Episcopi, vt constat *ex c. vt super, de reb. Eccles. non alien.* ergo poterit quilibet Curatus, non solùm cum personis Ecclesiasticis, verùm etiam cum Laicis contractum transactionis celebrare, sicut potest prædictos decimæ fructus in totum dare, vendere, aut remittere. Sic docent Abbas *in c. Cum homines, de decim. n. 4.* Rebuff. *q. 13. n. 33.* Fagundez *lib. 3. cit. c. 2. n. 17.* & alij.

QVÆSTIO XLI.

An valeat cõtractus transactionis super decimis futuris inter personas Ecclesiasticas factus.

NEgat absolutè Riccius *p. 7. coll. 2992.* ex Glossa *in c. Ex multiplici, de decim. v. Quamdiu vixeret.* Sed clariùs iuxta suprà dicta Respondeo: Valere quidem talem contractum, in perpetuum scilicet, si fiat cum Papæ, vel Episcopi consensu, & compensetur Ecclesia in aliis rebus: pro vita verò solum Rectoris, vel Curati transigentis, si fiat absque consensu Papæ, vel Episcopi. Sic Rebuff. *q. 13. n. 16.* Fagund. *n. 18.* Addens, quod in dictis casibus nequeat Curatus transigens à præfato transactionis contractu resilire, nisi lædatur grauiter Ecclesia, quæ tunc ita lædi censetur, quando Curato non manerent fructus decimæ, ex quibus competenter posset viuere. Consonat huic doctrinæ id quod addit Riccius *loc. cit.* nempe, quod adhuc pendente vita, possint ipsimet transigentes, vel alio contractu decimas remittentes, ab ea remissione, saltem per restitutionem in integrum, recedere. Legantur quæ dicta sunt de compositione decimarum, quia omnia de illa dicta, intelligenda etiã veniunt de transactione, cum pro eodem in præsentiarum vsurpentur.

DISPVTATIO VIII.

De Ecclesiis, & Personis, quibus Decimæ soluendæ sunt.

QVÆSTIO PRIMA.

An ius percipiendi decimas ad solos Clericos spectet.

RESPONDEO tanquam certum, ex sæpius dictis, ad solos Clericos, & non ad Laicos spectare, quia ius percipiendi decimas est spirituale, cuius est incapax Laicus. Quapropter ad earum ex iure perceptionem omnino requiritur Clericatus, seu tonsura. Sic omnes DD. docent, *ex c. 1. & sequent. & c. Non est, de decimis, & c. Quamuis, eod. & c. Decimas, 19. q. 1.* vbi Paschalis Papa sic ait: *Decimas à populo Sacerdotibus, ac Leuitis esse reddendas, diuina legis sanxit authoritas.* Legantur Rebuff. *de decim q. 7. à n. 1.* Suarez *tom. 1. de relig. tr. 2. lib. 1. c. 28. n. 6.* Barbosa *lib. 3. de iure Eccles. c. 26. §. 2. à n. 1.* & alij penes ipsos. Hoc ergo in hac disputatione quærendum est, quibus Clericis, vel Ecclesiis sint de iure soluendæ decimæ, earumque fructus. Sit ergo

QVÆSTIO II.

An nunc iure communi solis Parochis soluendi sint decimæ fructus.

RESpondeo tanquam certum: Quod sic. Primò, quia ius percipiendi decimas, earumque fructus, ad solos Parochos competit; cùm istis solum competat ex officio, ad populi soluentis decimas salutem spiritualem attendere, spiritoalia illis ministrando: at sic est, quod perceptio ipsa fructuum, attento iure communi, solùm spectat ad illum, qui ius percipiendi habet, vt docet Iureconsult. *in l. vsufructu legato 7. in princ. ff. de vsufruct.* ergo, attento iure communi, solis Parochis soluendæ sunt decimæ, earumque fructus. Sic docent omnes Doctores, *ex cap. 1. & c. Statuimus, 16. q. 1. c. Ecclesias, 13. q. 1. c. Pastoralis, de his quæ fiunt à Prælato, & ex c. Cum contingat, de decimis:* præcipuè Abbas, *ibi n. 7.* S. Tho. *2. 2. q. 87. art. 3.* Syluest. *v. Decima, n. 14.* Rebuff. *q. 7.* (non 4. vt leges apud Barbos.) Couar. *lib. 1. var. 17. n. 7.* & alij quamplures quos refert, & sequitur Barbos. *§. 2. cit. n. 7.* quibus ex modernioribus addi possunt Fagund. *de 5. præc. Eccl. lib. 3. c. 4. n. 1.* Trull. *lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 8. n. 3.*

QVÆSTIO III.

An etiam Episcopis solui debeant ex iure saltem in aliquibus casibus Decimæ.

RESpondeo tanquam certum, deberi in sequentibus. *Primus est* quando decimæ sunt debitæ Ecclesiæ Cathedrali, quia huiusmodi Ecclesiæ Episcopus dicitur, ac est immediatè Parochus. Sic docet ex c. *Cum contingat, de decim.* Abbas *n. 7.* Rebuff. *q. 7. n. 7.* Moneta *c. 7. n. 7.* & Barbos. *§. 2. cit. n. 13.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 36. q. 9.* Quamuis addat, quod in casu, quo alius Sacerdos esset illius Ecclesiæ Curatus, tunc non Episcopo, sed Curato deberentur decimæ. Quod additum priùs docuit Rebuff. *loc. cit.*

Secundus casus est, quando prædia, ex quibus soluendæ sunt decimæ, non sunt sita in alicuius certa, & determinata Parochia, quia tunc dicta prædia censenda sunt manere in Parochia, & ideò decimas illorum ad Episcopum, tanquam ad proprium Parochum, pertinere est dicendum, ex cap. *Quoniam, de decim. & c. Decimas, 16. q. 7.* ibi: *Has decimas sub manu Episcopi fore censemus, vt ille qui cæteris præest, omnibus iustè distribuat.* Sic Rebuff. *q. 7. cit. n. 8.* Azor *tom. 1. lib. 7. c. 36.* (non 25. vt leges in Barbos.) *q. 9.* Moneta *c. 7. n. 9.* Rota *in Pacen. decimar. delli Hebrero, 9. Iunij 1603. & 21. Iunij 1604. Et in Placentina decimarum personalium de Trugillo, 18. Martij 1618. & in Conchen. decimarum del Infantado, 18. Decembr.* Quos Authores, & alios, vnà cum his decisionibus, refert, & sequitur Barbos. *§. 2. cit. n. 14.* Trullench. *lib. 3. cit. c. 3. dub. 7. n. 8.* & alij.

Tertius

Tertius casus est, quando Parochiæ in Diœcesi non sunt distinctæ; quia tunc tota Diœcesis est Parochia Episcopi, ac proinde illi, tanquam proprio Parocho debentur decimæ. Sic *ex c. Omnes Basilica*, 16. *q.* 7. (non 6. vt leges in Azotio) docent Rebuff *q.* 7. *cit. n.* 9. Azor *loc. cit.* Moneta *c.* 7. *n.* 10. Rota *dec.* 309. *n.* 5. *p.* 2. *diuers.* & alij quos citat, & sequitur Barb. *loc. cit. n.* 15. Addit tamen Rebuff. & benè, quod hodie communiter videmus Parochias esse in Diœcesibus distinctas.

Quartus est, quando consuetudo hoc haberet, vt decimæ ad Episcopum spectarent. Sic Glossa in cap. *Dudum, de decim. verb. De iure communi.* Rebuff. *n.* 10. Qui benè notat, hodie contra Episcopos militare consuetudinem, eo quòd Episcopatus non sint tenues in fructu.

Quintus casus est, quando decimæ sunt Ecclesiæ Cathedrali donatæ, aut alio modo debitæ; tunc enim Episcopatus de iure communi est in illis fundatus, ex cap. *Dudum, cit.* licèt inter fratres, hoc est Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, diuidi debeat, ex cap. *vlt. de off. Custod.* Sic Rebuff. *n.* 13. & Azor *q.* 9. *cit.*

QVÆSTIO IV.

An debeant solui decimæ Parochis, qui opibus & rebus temporariis abundant.

NEgarunt aliqui, quos suppressis nominibus refert Abul. *in c.* 23. *Matth. q.* 174. Quorum fundamentum fuit, quia olim Leuitis, & Sacerdotibus concessit Deus decimas, quia non reliquit eis aliquam partem possessionis in terra, *Num.* 18. *& Deuter.* 18. ergo Parochis, qui nunc diuitiis abundant, non licebit decimas recipere, ac proinde nullus tenebitur illas eis soluere. Hanc sententiam esse probabilem insinuat Rebuff. *de decim. q.* 13. *n.* 6. dum contrariam verius esse dicat. Sed immeritò, vnde

Tanquam certum Respondeo: Debere solui, quia decimæ non dantur, aut soluuntur Ecclesiis intuitu personarum, sed intuitu Dei, & causa diuini ministerij, quod Parochi præstant, c. *Decima*, 16 *q.* 1. & *ibi* Gloss. *verb. Tributa*, & colligitur *ex Leu.* 27. *& Num.* 18. at sic est, quod propter diuitias nemo potest suo iure priuari aut spoliari, vt ex *c.* 1. *in* 14. *q.* 1. docet Ioan. Andr. & alij *in rubr. de decim.* alioqui Regi diuiti, aut Principi opulento non teneretur quis tributa dare, nec creditori copioso debita, quod est absurdum. Sic probans latè Abul. *loc. cit.* qui & respondet ad fundamentum oppositæ sententiæ negando, quod paupertas Leuitarum, aut Sacerdotum fuerit præcipua causa propter quam eis darentur decimæ, sed solùm aliqualis; nam præcipua causa fuit ministerium diuinum, & ideò siue in veteri, siue in nouo Testamento haberent ministri diuitias, erant eis decimæ dandæ. Sic etiam Rebuff. *q.* 7. *de decim. n.* 14. & latissimè *q.* 13. *à n.* 1. *vsque ad* 13. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *lib.* 1. *c.* 29. *n.* 6. Castro *v. Decima* & Turrecremata *lib.* 4. *sum. p.* 2. *c.* 37. Qui referunt damnatum fuisse errorem Pseudoapostolorum, negantium decimas dandas esse Clericis, qui non profiterentur Euangelicam paupertatem. Fagund *in quinto prac. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 1. Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *c* 36. *q.* 9. Filliuc. *tr.* 27. *p* 2. *c.* 9. *n.* 209. Trull. *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *dub.* 8. *n.* 6. & omnes.

QVÆSTIO V.

An decimæ dandæ sint malis Parochis, & beneficiatis.

NEgauit Vuicleph, vt vidimus suprà *disp* 5. *q.* 1. dum existimauit, liberum esse fidelibus negare decimas malis Sacerdotibus. Sed eius error damnatus fuit in Concilio Constantiensi *sess.* 45. vt loco citato diximus. Quapropter

R. P. Leand. in V. Precept. Eccles.

Tanquam certissimum Respondeo: esse dandas, quia sic expresse habetur, & præcipitur in cap. *Tua nobis, de decimis*, ibi: *Prætextu verè nequitia Clericorum nequeunt eas, hoc est decimas, nisi quibus ex mandato diuino debentur, pro suo arbitrio erogare: cùm nulli sit licitum aliena cuique concedere præter Domini voluntatem.* Sic text. Idem etiam habetur in cap. *Quid dicam* 14. *q.* 4 *& c. Fortè, q.* 5. Et ratio est, quia decimæ non dantur propter bonitatem vitæ, sed propter seruitium, & ministerium: ergo si Parochi, aut alij Beneficiati seruiant, & ministrent, vt debent, malitia illorum non liberabit alios à debito soluendi decimas. Sic tenent omnes DD. Abul. *loc. cit. q.* 175. Alens. *q.* 51. *memb* 6. *art.* 3. Rebuff. *q.* 7. *cit. n.* 15. *& q.* 13. *n.* 9. Suar. Filliuc. Fagund. Azor. & Trull. *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

An etiam debeant dari decimæ Parochis, si illi in malos vsus illas conuertant.

REspondeo etiam debere dari. *Primò* ob tactam rationem. *Secundò*, quia iustum est, vt illi consequantur stipendia, qui pro tempore suum commodate reperiuntur obsequium, *cap. Charitatem*, 12. *q.* 2. & qui altari seruit, de altari viuere debet, c. *Cùm secundùm de prabend.* ergo si prædicti suis Ecclesiis inseruiant, & ministrent, de stipendiis sui ministerij sustentari possunt, ac per consequens licitè decimas recipere, quod si ipsi illis abutuntur, iudicium sibi manducare, & bibere prædicit eis Hieron. *in c. Clericos*, 1. *q.* 2. Sic Alens. *in rubr. de decim. vers. Circa tertium.* Rebuff. *q.* 7. *n.* 16. *& q.* 13. *n.* 11. Fagundez *cap.* 4 *cit. n.* 1. & omnes.

QVÆSTIO VII.

An etiam Canonicis, & Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, seu Collegiatarum, necnon & aliis Clericis habentibus Beneficia debeant dari decimæ.

REspondeo tanquam certum, etiam debere istis omnibus decimas dari, quia hi omnes habent proprium ius supra decimas correspondentes suo Beneficio. Nam sicut post diuisionem Parochiarum vnusquisque Parochus habet ius in Parochiam suam, ita etiam postquam Ecclesia diuisit redditus vniuscuiusque Parochiæ in plura Beneficia, vnicuique Beneficiato per se, & directè competit ius ad portionem decimarum suo Beneficio correspondentem. *Præterea*, loquendo specialiter de Canonicis, id constat expresse ex *c. Ex parte* 2. *de decim.* Ex quo etiam de aliis idem probari potest, propter similitudinem rationis. Sic docent omnes DD. Legantur S. Th. 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. Suar. *lib.* 1. *cit. c.* 29. *n.* 3. Filliuc *tr.* 27. *cit. c.* 9. *n.* 109. Lessius *lib* 2 (non 1. vt leges apud Trull.) *c.* 39. *dub.* 4. Trullench *dub* 8 *cit. n.* 5. Palao *tom.* 2. *tr.* 10. *disp vnic punct.* 10. *n.* 1. & alij. Ex quibus Suar. Filliuc. & Palao affirmant, non solùm ex religione, verùm etiam ex iustitia decimas præfatis Canonicis, ac Beneficiatis deberi: alij verò id non concedunt, sed dicunt, quod exceptis Parochis, aliis non ex iustitia, sed solùm ex religione, charitate, & præcepto Ecclesiæ debeantur decimæ.

QVÆSTIO VIII.

An item simplicibus Clericis, nullumque habentibus Ecclesiasticum Beneficium, debeantur decimæ.

RESpondeo, tanquam certum, quod nullo modo. Quia licèt capaces sint, ea vi suæ ordinationis ad habendas, & recipiendas decimas, non tamen habent de facto proprium ius ad illas vsquedum Beneficium aliquod obtineant, & ideo ante obtentionem illius nequaquam illis sunt decimæ debitæ. Sic omnes. Suar. *d.c.*29.*n.*6. Filliuc.*n.*210. Ric. *in praxi aurea, res.* 160. Trull.*n.*7. Palao *tom.* 2.*tr.* 10 *punct.* 20.*n.*2. & alij.

QVÆSTIO IX.

An Religiosis debeant dari decimæ ex iure communi.

RESpondeo, tanquam certum: Quod non, quia de iure communi solùm debentur decimæ Ecclesiis sæcularibus, non Religiosis. Sic habetur in cap. *Cum in tua, de decim. c. Significauit, de Parech.* Et colligitur etiam ex c. *Alia causa, c. Placuit* 2. *c. Peruenit,* 16. *q.* 1. & ratio est, quia Religiosi non sunt obligati ratione sui status, ad seruiendum populo in spiritualibus: ergo neque populus ad eos ex iustitia alendos. Sic omnes. S. Th. 2.2 *q.* 87. *art.* 3 *ad* 3. & *ibi* omnes Theol. Alens. 3.*p. q.* 51. *n.* 6. *art.* 2. Abul. *in c.* 23. *Matth. q.* 189. Suarez *c.* 29. *cit. n.* 7. Filliuc. *n.* 211. Trull. *n.* 8. Palao *loc. cit. n.* 2. Canonistæ omnes *in c. penult. de decim.*

QVÆSTIO X.

An saltem Religiosis habentibus aliquod Beneficium Parochiale, vel priuilegium recipiendi ex aliquibus locis decimas, debeant necessariò decimæ conferri, & dari.

RESpondeo, tanquam certum: deberi. De primo constat, quia per Beneficium Parochiale confertur Religiosis onus ministrandi populo in spiritualibus: ergo & confertur etiam eis ius ad exigendum ad suam sustentationem decimas.

De secundo etiam patet, quia Pontifex potest concedere priuilegium Religiosis, vt in Parochiis quarumdam Ecclesiarum decimas aliquas percipiant, vt constat ex facto, c. *Cum in tua, de decim.* ergo tunc, licèt non ex iure communi, ex priuilegio ad minus eis decimæ competent. Addo item, quod etiam dari possint decimæ Religiosis, tanquam pauperibus ex charitate ab his, quibus ipsæ decimæ proprio iure competunt, vel potestatem habent illas dispensandi, vt constat ex c. *Quoniam quidquid,* 16. *q.* 1. Sic D. Thom. & Alens. & Abulens. *loc. cit.* Suarez *d. c.* 29. *n.* 9. *&* 10. Filliuc. *n.* 211. *cit.* Trull. *n.* 9. & communis omnium.

QVÆSTIO XI.

An Laici possint habere ius ad decimas.

RESpondeo, tanquam certum: non posse, quia laici sunt incapaces iuris spiritualis, quale est ius ad decimas, vt constat ex sæpè repetitis. Sic habetur in c. *Ad hæc, de decimis*, & tenent omnes Doctores, cum D. Th. 2.2. *q.* 87. *art.* 3. Quod latè probat Suarez *tom.* 1 *de relig. lib.* 1 *cit. c.* 29. Legatur *q.* 22. *disp.* 7.

QVÆSTIO XII.

An saltem possint laici fructus decimarum percipere.

RESpondeo: Posse, quia qui habet ius proprium, & primarium decimarum, optimè potest laïco, etsi non ipsum ius primarium ad decimas, aliud ius secundarium tribuere, hoc est, ius ad recipiendos fructus ipsos decimarum, & hoc quidem tribus modis, videlicet locatione, venditione, & donatione. Hoc autem ius planè est distinctum à primario illo, quod quidem est spirituale, & semper remanet penes Ecclesiam, aut Clericum habentem illud: hoc autem cùm oriatur ex humano contractu, non est spirituale, & ideo optimè potest laico competere, & ab ipso, vt suprà est habitum, præscribi. Sic omnes DD. Latè Suar. *c.* 29. *cit. à n.* 9. Fagund. *lib.* 3. *cit. c.* 2. *n.* 11. Trull. *n.* 14. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 9. *n.* 3. Filliuc. *tract.* 27. *c.* 9. *n.* 197. Legantur *dicta q.* 23. *disp.* 5.

QVÆSTIO XIII.

An laici possint per locationem ad breue tempus acquirere ius secundarium percipiendi fructus decimarum.

RESpondeo, tanquam certum: Posse, quia quicumque habens Ecclesiasticum Beneficium, ratione cuius decimas habet, potest sua authoritate, & voluntate eas locare ad breue tempus, & pro illo dare facultatem conductori ad exigendas illas, vt expressè habetur in c. *Vestra* 2. (non 1. vt citat Filliuc. *de locato, & conducto*, ibi: *Diœcesanorum Episcoporum statuto contrario non obstante, vestrarum decimarum prouentus illis liberè locare potestis, cum quibus Ecclesiæ vestræ conditionem poteritis facere meliorem. Ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum, vel alienationem non videatur extendi.* Sic textus: ergo quisque sæcularis potest ad breue tempus conducere dictas decimas à quocumque Ecclesiastico habente Beneficium ratione cuius habet ius primarium ad illas. Sic omnes DD. præcipuè Suarez, Filliuc. & Fagundez *locis citatis.*

QVÆSTIO XIV.

An valida sit locatio decimarum, si fiat ad quinquennium, vel quadriennium.

RESpondeo: Non esse validam, quia licèt hoc videatur, & reputetur breue tempus, attento iure communi; cùm iuxta illud tempus breue reputetur, quod est infra decennium, vt de septennio habetur *in c. vltimo, Ne Prælati vices suas*, & docent Glossa, & alij DD. *in Clem.* 1. *de rebus Eccles. non alien.* Tamen attento iure nouiori, non est reputandum breue tempus in præsentiarum, eo quòd Paulus II. (non Pius II. vt scripsere Suarez, & Palao) *in Extrauaganti Ambitiosæ, de reb. Eccl. non alien.* hoc tempus contraxit ad triennium, & irritauit omnem locationem, aut venditionem longioris temporis. Quæ constitutio seruanda est, si iam non fuerit contraria consuetudine abrogata, vt putant Rochus Curtius *in c. vlt. de consuet.* & Siluest. *verb. Alienatio*, §. 14. apud Couarr. *lib.* 2. *var. c.* 16. *n.* 6. *vers. Quintò.* Qui de hoc manet dubius: ait enim: Apud Hispanos dubium est, an ei constitutioni sit derogatum; vidi etenim sæpè eam adduci, & tractari in aliquot controuersiis, & quandoque admissam quandoque neglectam fuisse, proinde iudicis examinationi hoc dimittimus. Sic ille. Qui tenet etiam nostram resolutionem *n.* 4. Quam amplectuntur etiam Suarez, Fagundez, & Filliuc. *loc. cit.*

QVÆSTIO

Quæstio XV.

An saltem valida sit locatio Decimarum, si fiat ad sexennium, vel nouennium, cum hac clausula, vt finito triennio censeatur noua,& distincta locatio.

Affirmant Bald. *in c.1.§.Si libellario. Quibus modis feudum amittatur, & in l. Voluntas, C.de fideicom.* Quia (inquit) etsi locatio ab initio fiat ad plures annos,cùm tamen verè distinctæ sint locationes per tempora à iure permissa,nulla locatio ea his iuri contraria est.

Sed omnino Respondeo: Dicendum, talem locationem non esse validam. Quia sic expressè colligitur ea eleganti text. *in Authent.de non alienandis,§ Quod autem dictum est,verf.Nec aliud,collect.2.* vbi habetur, quod si res alienari prohibita,vel concedi ad longum tempus,concedatur ad nouem annos, cum pacto de renouando ad alios nouem annos, aut cum expressa renunciatione (non *renouatione*, vt malè transcripsit ex Couart.Fagund.)ad alios annos iure permisses, finita prima locatione,tale machinamentũ non teneat, nec ea locatio valeat vltra tempus à iure permissum. Sic omnino Couar.*c.16.cit.n.4. verf.Primò contingere.* Qui ait,quod id ipsum in specie firmant Cinus,Albericus,Card,Anchar. Lapus, Iason, Alex. & alij, & ideo nullo modo esse admittendas conuentiones istas, quæ manifestè fiunt in fraudem legis: Sat enim erit(addit idem Couar.)locationem ita conuentam validam esse in tempore iure permisso,quoad reliquum autem omnino retractabitur,& infirma locatio censebitur.Sic etiam docent Valasc *de iur.emphyt. q.19.n.15.* Quem simul cum Couar. & aliis citat, & sequitur Fagund.*lib.3.cit.c.2.n.11.*

Quæstio XVI.

Quibus pœnis, & malis subijciantur homines non soluentes decimas.

Respondeo,quod permultis. Nam *primò* non soluentes decimas semper erunt pauperes. Habetur *in c.Reuertimini,16.q.1.*ibi: *Ideo in penuria eritis, & soluentes erunt diuites.* Facit etiam *c.Maiores,16. q.7.* ibi *Hoc tollit fiscus,quod non accipit Christus.* Et Malach.3.Dominus dicit: *Quia mihi non reddidistis decimas. & primitias,idcirco in fame,& penuria vos maledictis estis.* Facit text.*in c.Admonemus,16.q.1.*

Secundò. Propter non solutioně decimatum immittit Deus siccitates,infirmitates,& mortalitates. Siccitates,iuxta illud Paralipom.*2.c.6.Si clauso cœlo pluuia non fluxerit propter peccata populi,*&c. Infirmitates,& mortalitates, iuxta text. *in c.Decim q.1.*

Tertiò. Qui non soluit decimas,ad decimam reuocabitur,text *in c.Decima,cit. Tantùm decima dabitur tibi ex semine tuo,quod multiplicaretur à Deo.Vel Demonibus sociaberis,qui sunt decima pars Angelorum.*

Quartò. Qui non soluit decimam Deo,impiis militibus dabit,iuxta illud Augnst.relatum *in c. Decimæ, cit.*ibi: *Inde videmus armigeros spoliare rusticos, & alios,quos non spoliarent,si iustas decimas, & integras soluissent.*

Quintò. Qui decimam non soluit, res alienas rapit, quia retinere iniustè,idem est ac rapere,iuxta text. *in c.Sæpe,de restit.spolias.* Quia quod ad te non pertinet, scire debes ad aliorũ spectare,*l fin C Vnde vi.*

Sextò. Qui non dat decimam,sacrilegium committit,& æternæ damnationis periculum incurrit, iuxta text.*in c.decimas,*1.16.*q.7.c.fin.16.q.1.& c. Quisquis; 17.q.4.*

Septimò. Qui non decimat, tantorum homicidio-

rum est reus,quanti pauperes in locis,vbi ipse habitat, fame mortui fuerint. Quia rem à Deo pauperibus delegatam suis vsibus reseruauit,*c.Decima,cit.& c. Quis Christi,12.q.2.* Legantur Rebuff.*de decim.q.vlt.per tot.* Angel.*verb.Decima,in fin.* Andr.Hispan.*de regul decim.q.9.* Tarrecremata *in c.Decima, 16. q 1.* Caiet. *in summ.verb. Decima,* Graffius *p.2. decis. aurear. lib.2. c.27 n.21.*

Quæstio XVII.

Quibus bonis decimas diligenter soluentes remunerentur.

Respondeo, quod permultis quoque. Nam *in primis*,qui decimas integras diligenter tribuit, remunerabitur à Deo abundantia fructuum iuxta illud 2. *Paralipom. 31. verf.8. Cumque ingressi fuissent Ezechias,& Principes eius,viderunt aceruos,& benedixerunt Domino, ac populo Israel. Interrogauitque Ezechias Sacerdotes,& Leuitas, Cur ita iacerent acerui. Respondit illi Azarias Sacerdos:primus de stirpe Sacerdotalis,dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini,comedimus,& saturati sumus,& remanserunt plurima,eo quòd benedixerit Dominus populo suo. Reliquiarum copia est ista,quam cernis.* Sic ibi Quod clariùs nullibi.

Secundò. Qui diligenter decimat,consequitur sanitatem corporis,& animæ,text.*in c.Decima,16.q.1.*ibi: *Etiam sanitatem corporis,& animæ consequeris.*

Tertiò. Qui decimas soluit, consequitur indulgentiam peccatorũ,& cœlestia regna,text.*in d.c.Decima.*

Quartò. Qui decimas dat,erit benedictus à Domino,vt habetur Malach.*c.3.*ibi; *Et effundam benedictionem meam vsque ad abundantiam,&c.& in d.cap. Decima,*ibi: *Cum enim decimas dando,terrena,& cœlestia possis præmia promereri,quare pro auaritia, duplici benedictione fraudaris?* &c. Benedictio igitur huiusmodi consistit in abundantia fructuum,sanitate corporis,vita tranquilla & longa,generatione prospera & longæua, ac demùm in paradisi gloria: quibus omnibus bonis fruetur, qui decimas promptè soluit. Sic optimè Rebuff. *q. vlt. de decimis.* Andr. Hispan. Turrecrem.& Graffis *loc.cit.* Guido Pap. *decis.* 166. Matth.de Afflict.*in Constit Neapol. lib.1. Rubr.7. de decim.q.6.*Ricc.*p.6.collectan.2393.*

DISPVTATIO IX.

De Primitiarum solutione.

Quæstio Prima.

Quid nomine Primitiarum in præsentiarum veniat.

Respondeo, quod licèt nomine Primitiarum multa,& varia intelligi possint, nam ab etymologia vocabuli incipientes, sciendum est, quod Primitiæ à primitate dictæ sunt. Primitas autem attenditur dupliciter. Primò ratione temporis, in qua attentione Christus dicitur Primitiæ dormientium,*1.Corint.15.* eo quod priusquam omnes alij ad vitam immortalem resurrexit. Et Apostoli dicuntur Primitiæ spiritus, ad *Rom.8.* Quia priusquam alij Christiani ad Christum Dominum venere, & Spiritus Sancti gratia accepere.Secundò attenditur primitas ratione dignitatis,& valoris. Et in hac attentione res optimæ,præstantiores,seu selectæ,dicuntur Primitiæ,quamuis alias res non præcedant tempore.

Deinde: In iure Canonico nomen Primitiarum dupliciter etiam sumitur, & accipitur. Primò lato modo. Secundò strictò. Nomine ergo Primitiarum lato modo accepto, intelliguntur non solùm primi fructus ex terra eo anno suscepti; sed etiam fructus terræ præcipui, selectiores, & præstantiores: strictò verò, proprio, & in rigore intelliguntur duntaxat primi fructus agrorum, & arborum, qui Deo efferuntur. Et in hac consideratione veniunt Primitiæ tractandæ in hoc tractatu, sicut tractarunt omnes Canonistæ toto Titulo de decimis. Inter quos Abbas, Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, & alij, Boër. *decis.* 136. Petrus *ad tit. 5. lib. 3. Ordinat.* Barb. *lib. 3. de iure Ecclesf. c. 25. & in lib. 3. decret. de decim.* & alij penes ipsum.

Sic etiam S. Thom. 2. 2. q. 86. *art.* 4. & cum eo omnes Theologi, Raphaël de la Torre ibi, *art.* 4. Suarez *tom. 1. de Relig. lib.* 1. c. 8. Lessius *lib. 2. c.* 30. *à n.* 39. Azor 1. *p. in moral. lib.* 7. *c.* 27. Fagund. *de 5. prac. Eccl. lib.* 4. *c.* 1. Castro Palao *tom. 2. tr.* 10. *punct.* 16. & alij quamplures infrà citandi. Legatur inter alios Abulens. *in c.* 23. *Matth. à q.* 209.

QVÆSTIO II.

An ante legem scriptam, fuerit praeceptum diuinum naturale, soluendi Primitias.

AFfirmarunt, licèt non clarè, apud Couarruuiam, & Suarium Innocent. *in c. vlt. de Parochiis.* Hostiens. *in sum. tit. de decim.* §. 7. & Panorm. *in c. In aliquibus, de decimis.* Andr. Hispan. *tract. de decim. q.* 8. & Rebuffus, *tract. de decim. q.* 1. *n.* 11.

Sed tanquam certum Respondeo: Nullo modo fuisse præceptum propriè, & in rigore sumptum offerendi Deo primitias ante legem scriptam *Primò*, quia id non inuenitur expressum in Scriptura *Secundò*, quia (vt sup. *disp.* 1. *q.* 2. est habitum) ante legem scriptam non fuit latum præceptum decimandi: ergo nec de primitiis soluendis. Sic docent communiter omnes Theologi, & Canonistæ, S. Thom. 2. 2. *q.* 86 *art.* 4. & ibi Raphaël de la Torre *eo art.* 4. *n.* 1. ibi: Nam hæ magis propriè, & strictè primitiæ appellantur: quas esse in vsu ante legẽ latam, in lege scilicet naturæ, non inuenio expressum in Sacra Scriptura: quamuis quidam oblationes Cain, & Abel contendant esse primitias, quia de primogenitis, & optimis terræ frugibus. Existimo autem non esse ita appellandas, &c. Sic ille. Suarez *c.* 8 *cit. n.* 4 dicens, contrariam sententiam non esse probabilem. Lessius *lib. 2. c.* 39. *dub.* 6. *n.* 31. & alij.

QVÆSTIO III.

An in lege veteri fuerit latum praeceptum diuinum, de Primitiis Deo offerendis.

NEgatiuam partem haud obscurè docere videtur Barbosa *lib. 3. de iure Ecclesf. vniuersa, c.* 25. quatenus docet, quod Primitiæ ex sua origine videantur esse de consilio, non de præcepto. Ait namque ita *loc. cit. n.* 4. Quamuis videatur primitias ex sua origine esse voluntarias, non necessarias, & sic de consilio, non de præcepto. Deus enim illas non vult, nisi sponte oblatas, vt legitur Exodi *c.* 25. vbi Dominus loquens Moysi dixit: *Loquere filiis Israël, vt tollãt mihi primitias: ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas.* Hucusque Barb. Qui tamen *n.* 5. & 6. addit, quod Primitiæ non solùm de iure diuino (sicut Decimæ) verumetiam de iure naturæ dictantis, vt benefacienti facere debeamus, solui debeant. Quod additum nullo modo principali dicto cohæret. Igitur ad quæstionem propositam

Respondeo: Tanquam omnino certum: fuisse in lege veteri latum præceptum de primitiis Deo offerendis, & sic in illa non de consilio, sed de necessitate diuini præcepti necessariò fuisse debitas, & soluendas. Probatur clarè ex Scriptura Sacra Exodi 22. (non 20. vt inuenies apud Barbosam) *vers.* 29. *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere. Et c.* 23. *vers.* 19. *Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. Leuit.* 2. *vers.* 14. & *c.* 23. *vers.* 10. *Num.* 18. *vers.* 8. 13. 19. 26. 28. *Deuteron.* 12. *vers.* 6. *Et offeretis in loco illo holocausta, & victimas vestras decimas, & primitias manuum vestrarum. Et c.* 26. *v.* 2. *Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo*, &c. Et in c. 3. Malachiæ, vehementer conqueritur Deus de Iudæorum populo, eo quòd primitias non soluerint. Ergo clarè, & euidenter constat in lege veteri de necessitate diuini præcepti soluendas esse primitias.

Nec obstat locus Exodi 25. quem contra hanc partem opponit nobis Barbosa. *Primò*, quia, vt benè Azor, & Cornelius vbi infrà, ibi Primitiarum nomine non veniunt intelligendæ propriè Primitiæ, de quibus datum fuit præceptum, sed ea quæ populus offerebat ad Tabernaculi fabricam, & ornatum, vt postea ipsemet Barbosa *lib. 3. cit. c.* 26. *n.* 13 fatetur. *Secundò*, quia illa verba: *ab homine qui offert vltroneus*, explicari possunt circa quantitatem primitiarum, eo quòd de hac non erat aliquid taxatum, sed arbitrio soluentium erat relictum *Tertiè*, quia loco dictorum verborum: *Qui offert vltroneus*, Hebr. habet: *Quem spontaneũ, & liberalem fecerit cor suum.* Ex quo abundè satis fit fundamento Barbosæ. Ideoque hanc nostram sententiam tenent omnes Theologi, & Canonistæ. Legantur D. Aug. *lib. qq. in Num. q.* 32. D. Th. *art. cit.* & ibi omnes Theol. Raphaël de la Torre ibi *n.* 2. Suarez *tom. 1. de Relig. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 10. Cornelius super locis Sacræ Scripturæ citatis. Fagundez *de* 5. *precepto Ecclesf. c.* 1. *n.* 1. Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 7. *c mihi* 27. (non 78. vt inuenies apud Fagund.) *q.* 3. Bcia 1. *p. casu* 52. Trulleneh *lib. 3. in Decal. c.* 3. *dub.* 12. *n.* 2. Castro Palao *tom. 2. tract.* 10. *punct.* 16. *n.* 1.

QVÆSTIO IV.

An non solùm de omni frumento, vino oleo, &c. verum etiam de omnibus arborum fructibus, debeantur Primitiæ in lege veteri.

NEgat Abul. *in c.* 23. *Matth. q.* 121. existimans ex quadam traditione Rabbinorum ductus, quod nomine Primitiarum non fuerint comprehensi in lege veteri fructus arborum: vnde ex fructibus arborum non tenebantur Iudæi Primitias soluere.

Sed vt certum ferè Respondeo: Quod non solùm de frumento, vino oleo, &c. Verumetiam de arborum fructibus deberentur Primitiæ in lege veteri. De primis clarè constat ex Scriptura, *Num.* 15. *vers.* 20 *Sicut de areis primitias separatis.* Quæ verba sic explicat Cornelius: sub *areis* intellige & torcularia. Sicut enim ex area primitias messis, ita ex vinea, vel torculari primitias vindemiæ, & vuarum in exitu anni, putà in festo Tabernaculorum, Deo offerre debebant. Rursf. 2. *Paralip.* 31. *Num.* 18. 12. ibi: *Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.*

De secundis etiam clarè ex Scripturæ locis allegatis in quibus dicitur. *Primitias frugum terræ tuæ Offeres*, colligitur. Nam clarè constat nomine frugum (seu fructuum, vt Vatab. vertit) in omni proprietate fructus arborum comprehendi: ergo. Sic docent D. Aug. *q.* 32. *in Num.* ibi: *vel de arbore vel de vite.* Reb. *q.* 1. *de decim. n.* 18. *in fine.* Suar. *c.* 8. *cit.* 10. Lessius *lib. 2. de iust. c.* 39. *dub.* 6. *n.* 30.

QVÆ

QVÆSTIO V.

An etiam de pecoribus deberent solui Primitiæ in lege veteri.

RESpondeo, tanquam certum: etiam debere solui. Sic colligitur, aut vt meliùs dicam, clarè habetur in Ezech. c. 45. ibi: Et arietem vnum de grege ducentorum, de his, quæ nutriunt Israël in Sacrificium, &c. Sic D. Aug. *q. 32. in Num.* Suar. *lib. 1. cit. c. 8. n. 11.* Raphael de la Torre 2. 2. *q. 86. art. 4. n. 2.* Rebuff. *de decim. q. 1. n. 17.*

QVÆSTIO VI.

An quota, seu quantitas Primitiarum fuerit olim taxata, aut determinata.

RESpondeo: Nullo modo fuisse determinatam, sed arbitrio offerentium commissam vsque ad tempus Ezechielis Prophetæ. Nàm vsque ad id tempus consuetudine receptum erat, vt ex fructibus terræ ad summum daretur Quadragesima pars suorum fructuũ, vltra decimam, & ad minus sexagesima, vel inter hæc duo extrema, pro voluntate offerentium, vt notat D. Hieron. in Ezech. *loc. cit.* Qui Propheta propter auaritiam Sacerdotum, & duram exactionem determinauit quantitatem offerendã in primitiis, quod in Pentateuchu fuerat prætermissum, his verbis: *Hæ sunt primitiæ, quas tolletis, sextam partẽ ephi de coro hordei. Mensura quoque olei, batus olei decima pars cori est, & decẽ bati corum faciunt, quia decem bati implent corum.* Et loquendo de primitiis pecorum subdit Propheta: *Et arietem vnum de grege ducentorum, quæ nutrit Israel.* Legantur D. Hieron. *loc. cit.* Suar. *c. 8. cit. n. 12.* Raphaël de la Torre *loc. cit. n. 3* Fagund *de 5. præc. Eccles. lib. 4. c. 1. n. 4.* Cornel. *in c. 18. Num sub vers. 12.* & ante illũ Abul. *eo loc q. 14.* Ribera *lib. 3. de Templo, c. 2.* Less. *lib. 2. c. 39. dub. 6 n. 32.* Rebuff. *q. 1. de decim. n. 17.* Ita dicens: De primitiis etiam quota in lege noua non est taxata Nam in animalibus olim sufficiebat vnum ex ducentis dare, in aridis ac liquidis de 40. ad 60. in c. 1. eod. Ideò est statuta quãtitas pro arbitrio soluentis secundùm loci consuetudinem Innoc. Panor. & alij *in d. c. 1.* quod probatur Ezech. 45. cap. *Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis, sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei,* &c. & computat Host. *in d. c. 1.* post Hieron. esse partem sexagesimam. Hucvsque ille, & omnes.

QVÆSTIO VII.

Quotuplex erat Primitiarum oblatio, quam in lege veteri soluebant Iudæi.

RESpondeo: Quod quadruplex. *Primò* namque offerebant Primitias spicarum adhuc virentium in Paschate secundo die azymorum, iuxta illud Leuit. 2. 14. *Si autem* (idest, cùm autem) *obtuleris munus primarium* (non primitiarum, vt scripsere Suarez & Cornel.) *frugum tuarum Domino, de spicis adhuc virentibus, &c.* Sic ibi, & Leuit. 23. 10. Nec enim (vt notat Cornel.) Hebræi quidquam hordei, aut segetum demetere poterant, nisi priùs hunc manipulum spicarum quasi primitias Deo obtulissent.

Secundò, Primitias panum ea messe triticea in Pentecoste, iuxta illud Leuit. 23. 15. *Numerabitis ergo ab altera die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas.* Et vers. 17. *Ex omnibus habitaculis vestris panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentata, quos coquetis in primitias Domini.*

Tertiò. Offerebant primitias panum, quos hebdomadatim pinsebant Hebræi, iuxta illud Num. 15. 20. & 21. *Sicut de areis primitias separatis, ita de pulmentis* (idest de panibus, vt legunt Hebr. Cald. & Sept.) *dabitis primitias Domino.* Itaque iuxta hanc legem, cùm panem pinserent Hebræi, panem aliquem primitiarum tenebantur dare Sacerdotibus, aut Leuitis iis, qui in illorum vrbe erãnt, vel qui ad primitias recipiendas à Pontifice, & Sacerdotibus erant constituti.

Quartò, tandem offerebant primitias in mense septimo, putà in festo Tabernaculorum, ex omnibus frugibus, & fructibus, tam ex messe, quàm ex vuis collectis, juxta illud Exod. 23. v. 16. *Et solemnitatem messis primitiuorum operis tui, quæcumque seminaueris in agro solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro* Et de his quartis primitiis loquitur Scriptura regulariter, cùm de primitiis mentionem facit. Legantur Cornel. *in Leu. Num. & Exod. loc. cit.* S. Aug. *q. 32. cit.* Suar. *c. 8. cit. n. 11.*

QVÆSTIO VIII.

Ob quot fines primitiæ in lege veteri offerebãtur.

RESpondeo: Quod ob multos. Sed præcipuè ob duos. Primus fuit in recognitionem diuini beneficij, quasi profitendo se à Deo fructus terræ percipere, vt omnium auctore, & primo influente in terræ germina, & ideò se teneri ad aliquid huiusmodi Deo exhibendum, iuxta illud Paralip. vltimo: *Quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.*

Secundus finis, seu motiuum, & quod solis Hebræis quadrabat, erat in recognitionem, & memoriam beneficiorum illi populo collatorum, tam in liberatione de terra Ægypti, quã in donatione terræ promissionis & ob fructus in ea perceptos, vt colligitur ex Deut. 29. à v. 1. vsque ad 10. vbi sic dicitur: *Cumque intraueris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaueris in ea, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones eas in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius, accedesque ad Sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terrã, pro qua iurauit Patribus nostris, vt daret eam nobis,* &c. Et infrà: *Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingẽti pauore, in signis atque portentis, & introduxit ad locum istũ, & tradidit nobis terram lacte, & melle manantem. Et idcircò nunc offero primitias frugum terræ, quã Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in cõspectu Domini Dei tui,* &c. Sic ibi.

Ex quo colligitur, quod Hebræi hanc Primitiarum oblationem sequentibus ritibus peragebant. Primò namque ponebantur in canistro. 2. Inferebantur in templum. 3. Eleuabantur in altum. 4. Fiebat professio nuper præscripta. 5 Offerebatur victima pacifica. & 6. Canebantur psalmi, vel hymni. Legantur D. Th. 2. 2. q. 86. *art. 4.* & ibi Raphael de la Torre, Suar. *tom. 1. de relig. lib. 1. c. 8. n. 13.* Cornel. in Deut. *c. 26. cit.* Et alij expositores, vbi de veteribus primitiis dicta sufficiant.

QVÆSTIO IX.

An in lege noua, seu gratiæ latum sit præceptum soluendi primitias Deo.

NEgarunt quidam, quos tacitis nominibus refert Panorm. *in c. Decimarum, de Decimis.* Quibus (apud Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota, tom. 2. p. 3. pag. 229.*) fauet D. Thom. sentiens, Primitias non esse de necessitate soluendas.

Sed tanquam omninò certum, Respondeo : Est latum præceptum. Quia sic expresſè habetur in iure, *c. Decimas*, 16.*q*.7.*ibi* : Oportet congruentiùs nos decimas, & primitias, quas iure Sacerdotum esse sancimos, ab omni populo accipere, quas fideles, Domino præcipiente, offerunt. Idem habetur *in c. Reuertimini*, 16.*q* 1.*&* *c. Decimam, de decim.* vbi Glossa ab omnibus recepta ait, primitias eodem iure exigi, ac exiguntur decimæ. Sic tenent omnes, tam Canonistæ, quam Theologi Hostiens. Ioan. Andr. & Abbas, quos refert, & sequitur Azor 1. *p. instit. moral. lib.* 7. *c. mihi* 27. *q.* 2. *col.* 709. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 14. Gutier. *lib.* 2. *Can. c.* 21. *n.* 6. & alij statim citandi. Theodos *loc. cit.* & apud ipsum Rota coram Achil *decis.* 317. *aliàs* 2. *de decim* Barb. *de iur. Eccl. lib.* 3. *c.* 25. *n.* 7. *&* *c.* 26. *n.* 13.

Qvæstio X.

An præceptum hoc soluendi Primitias in lege gratiæ sit de iure diuino.

AFfirmant Rebuff. *tr. de decim. q.* 5. *n.* 16. *vsque ad* 22. Andr. Hispan. apud ipsum, Barbos. *de iur. Eccles. vniuers. c.* 25. *n.* 5. & omnes alij Canonistæ, qui affirmant præceptum decimandi, adhuc in lege gratiæ esse iuris diuini; nam quoad hanc præcepti rationem decimis primitias æquiparant. Sunt autem præcipui, quos retulimus suprà, *disp.* 2. *q.* 6.

Sed vt mihi certum Respondeo : Non esse dictum præceptum de iure diuino, sed humano, & Canonico. Quod latè probauimus *loc. cit.* Et docent Authores ibidem pro nostra sententia adducti. Et in specie de Primitiarum præcepto loquendo, sic tenent D. Th. 2.2. *q.* 88 *art.* 4. Suar. *lib.* 1. *cit. c.* 8. *à n.* 14. Azor *loc. cit. q.* 2. Fagund. *de* 5. *precept. Eccl. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 2. Raph. de la Torre 2.2. *q.* 86. *art.* 4. *n.* 3. Castr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 16. *n.* 2. Trullenc. *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *dub.* 12. *n.* 2. *&* 3. Qui addunt, & benè, quod si Primitiæ sumantur pro alimento Sacerdotum necessario, tunc debitæ sunt iure naturali, vt dictum est de decimis *disp.* 2. *q* 4.

Qvæstio XI

An hoc præceptum soluendi primitias poßit consuetudine aboleri, & abrogari.

NEgant Andr. Hispanus *in reg. decim. q.* 8. & Rebuff. *tract. de decim. q.* 1. *n.* 21. & alij.

Sed vt certum Respondeo : Hoc præceptum soluendi primitias non solùm posse consuetudine minui, variari, & augeri, vt fatentur Authores pro prima sententia adducti; sed etiam omnino aboleri, auferri, & abrogari. Patet ex dictis de decimis. Nam consuetudo potest præualere contra legem humanam : at sic est, quod lex soluendi primitias est humana, vt suprà est habitum: ergo. Sic Henric. Boic *in c.* 1. *de decim.* Suar. *loc. cit. n.* 16. Raphael de la Torre, *art.* 4. *cit. n.* 6 *vers. Denique*, Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 16. *num.* 2. & alij Authores cit. supr. *disp.* 7. *q.* 2. *&* 6. An autem de facto sit hoc præceptum abrogatum, dicemus infrà.

Qvæstio II.

An nunc in dicto præcepto soluendi Primitias, sit quantitas, seu quota determinata à iure.

REspondeo tanquam certum, quod licèt olim in lege veteri fuerit quantitas determinata Primitiarum, iuxta dicta nuper, *q* 6 Nunc verò in lege gratiæ, minimè. Sed relicta est arbitrio offerentium quantitas, quam offerri velint, iuxta deuotionem vniuscuiusque. Pater. Quia nullus text. reperitur in iure determinans, seu taxans quantitatem, seu quotam primitiarum, quæ offerri Deo, aut eius Ministris debeat : ergo ex iure, arbitrio offerentium est relicta, Sic Suat. *loc. cit. n.* 16. Less. *lib.* 2. *c.* 39. *n.* 32. Raphael de la Torre *art.* 4. *cit. n.* 6. sic dicens : Dicendum tamen in iure Canonico (à quo institutæ sunt Primitiæ in lege gratiæ) nulla certa quantitas determinata est. Vnde consuetudini standum est. Quod si non constat, ad vicinarum Ecclesiarum recurrendum est consuetudines. Quæ si variæ sunt, mitior est eligenda, vt colligitur *ex ff. de legat. in l.* 3. vel illa, quæ magis tendit ad mediocritatem, 10. *q.* 2. *c. Hoc ius.* Sic la Torre.

Qvæstio XIII.

An iam de facto præceptum Primitiarum propriè, & in rigore sumptum sit consuetudine approbatum.

REspondeo : Esse in toto ferè orbe, abrogatum, & abolitum. Quia primitiæ propriè dictæ, ferè nullibi sunt in vsu, vt constat : ergo vsu, & consuetudine earum præceptum est abrogatum. Sic docent Less. *lib.* 2. *de iust. c.* 39. *dub.* 6. *n.* 31. ibi : Sed consuetudine passim hoc ius est abolitum, Trull. *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *dub.* 12. *n.* 4. Azor 1 *p. lib.* 7. *c. mihi.* 27. *aliàs* 38. *q.* 3. *in fin.* Palao *punct.* 16. *cit. n.* 2. & alij. Qui tamen bene notant, quod si alicubi extet consuetudo primitias dandi, ibi debeantur ex præcepto. Sic Suar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 16. Villalob. *tom.* 2 *sum. tr.* 33. *diff.* 5. *n.* 2. & Barbos. *de iur. Eccl. vniuers. lib.* 3. *c.* 25. *n.* 6.

Qvæstio XIV.

An vbi huiusmodi præceptum Primitiarum adhuc extat, non debeant solui primitiæ, nisi à Parochis petantur.

NEgat expresſè Azor *loc. cit.* his verbis : At verò vsu, & consuetudine primitiæ sunt magna ex parte sublatæ, & lex de illis soluendis ferè vbique antiquata, & vbi huiusmodi lex extat, minimè primitiæ soluuntur, nisi à Clericis petantur. Ita Azor. Cuius sententiam refert Palao, nec improbat.

Sed vt certum Respondeo : Debere solui, etiamsi à Parochis non petantur, nisi aliàs alicubi contraria introducta fuerit consuetudo. *Primò.* Quia decimæ debent solui, etiamsi non petantur, vt habitum est supr. *disp.* 4. *q.* 47. ergo & primitiæ, cùm vtriusque idem sit præceptum. *Secundò*, quia de facto, vt sæpe vidi, vbi loco primitiarum aliquam quotam fructuum Ecclesiæ tradunt, ea antequam petatur, soluitur à Parochianis eodem modo, ac decima : ergo. Sic debent profectò tenere Authores pro nostra sententia *loc. cit.* relati.

Qvæstio XV.

An nunc in lege gratiæ debeantur ex iure humano Primitiæ de omni frumento, vino, ac de aliis rebus omnibus, ex quibus in lege veteri iure diuino soluebantur.

NEgat Raphael de la Torre 2.2. *q.* 86. *art.* 4. *in fin.* his verbis: Nec necesse est, vt soluatur de primis fructibus, neque de oleribus, aut leguminibus, sed tantùm de frugibus. Ita ille.

Sed vt certum, Respondeo : Ex vi iuris humani debere solui primitias de omnibus rebus, de quibus olim

olim soluebantur iure diuino. *Primò*, quia nunc decimæ debentur de omnibus rebus, de quibus olim soluebantur, vt habitum est sup *disp.4. q.1.* ergo & primitiæ. *Secundò*, quia præceptum Primitiarum latum est ab Ecclesia ad instar præcepti diuini: Sed sic est, quod ex vi præcepti diuini soluebantur olim Primitiæ de vino, frumento, oleo, fructibus, &c. vt suprà est habitum: ergo & iisdem rebus debent nunc solui, ex vi iuris humani. Secus dicendum est, attenta consuetudine, quia illa inspecta in multis Prouinciis non soluuntur Primitiæ, in aliis solùm de quibusdā rebus, &c.

QVÆSTIO XVI.

Quænam pars fructuum applicetur Ecclesiis, seu Parochis, soluenda de præcepto loco Primitiarum.

RESpondeo, quod iuxta varias, & diuersas Prouincias diuersa est quota fructuum, quæ loco Primitiarum assignata est à Parochianis Ecclesiis, seu Parochis, aut Sacristis. Loquendo verò de consuetudine nostræ Hispaniæ, Raphael de la Torre 2.2.*q.86.art.4. n.6.* dicit, quod communior consuetudo sit, vt si alicui frugum modij vltra decem obuenerint, vnum Primitiarum nomine soluat, nec plus, quamuis infinitus numerus modiorum accrescat. Et aliis locis magis tenuis est solutio. Ita Raphael.

Trull. verò *lib.3. in Decal.c.3. dub.1 a.n.4* affirmat, quod in Archiepiscopatu Valentiæ, præter decimam, quæ Archiepiscopo, & Canonicis datur, soluitur Parochis loco Primitiarum, trigesimaquinta pars fructuum. Addo ego quod eadem quantitas sit assignata fabricæ Ecclesiarum, in toto ferè Regno Nauarræ, quam sæpè vidi soluere. Vnde constat, quod quota fructuum, loco Primitiarum assignata in diuersis regionibus, sit diuersa ob regionum varietatem. Quapropter in hac re maximè attendenda est consuetudo, quæ pro regula obligationis in hac materia est sūbeunda. Habent enim hoc commune primitiæ cum decimis, in quibus soluendis esse maximè attendendam consuetudinem, sæpè diximus.

QVÆSTIO XVII.

Ob quos fines, aut causas instituta sunt in lege gratiæ Primitiæ.

RESpondeo, quod ob duas principaliter. *Prima est*, vt per primitias frugum testemur Deum esse nostrorum bonorū datorem, & quod de eius munere accepimus fructus terræ. Quæ causa communis est nobis, & Hebræis. *Secunda*, causa itidem communis est, vt Primitiis commodè Sacerdotes sustententur. Cùm enim hæc sustentatio Ministrorum Dei non minùs, sed potiùs magis necessaria sit nunc, quàm olim in lege veteri, iure optimo conueniens iudicauit Ecclesia, denuò Primitias percipere, quæ in veteri testamento præceptæ erant. Licèt non cum eisdem conditionibus, & ritibus, quia non decuit. Vnde modò nullo modo possunt offerri illis cerimoniis, quibus olim primitiæ offerebantur, quas suprà *q.8.* retulimus, quia omnia, quæ in illo præcepto veteri cerimonialia fuerunt, in lege noua cessarunt. Et ideò sublata est illa multiplex primitiarum oblatio, quia tota illa in cærimoniarum ritu fundabatur. Quamuis non ideò prohibitum sit, quin manipuli spicarum, vel aliorum fructuum possint in Ecclesia offerri, vel suspēdi in signum gratitudinis, & gratiarum actionis, dummodo ex deuotione, non ex ritu legis id fiat. Sic Suarez omnino *c.8.cit.n.15.* Raphael de la Torre *art.4.cit.num.5. & 6.* Azor *1.p.lib.7.c.mihi 27. q.6.*

QVÆSTIO XVIII.

Quonam modo Primitiæ differant à Decimis.

REspondeo differre in multis. *Primò*, quod Primitiæ debent esse vel ex primis fructibus, qui colecti, vel maturi sūt, vel ex optimis fructibus, vel prima pars, quæ ex cumulo frumenti frugum, &c. extrahitur, iuxta supradicta. Decimæ verò minimè id requirunt.

Secundò. Primitiæ offeruntur Deo immediatè, profitendo illum esse omnium nostrorum bonorum largitorem: Decimas verò soluimus, vt hisce muneribus Deum esse supremum omnium rerum Dominū profiteamur.

Tertiò. Decimæ offeruntur immediatè Sacerdotibus, vt illis sustententur: Primitiæ verò immediatè offeruntur Deo, profitendo illum esse nostrorum bonorum largitorem; quamuis postea in alimenta Sacerdotum cedant. Sic Azor *q.6.citata.*

QVÆSTIO XIX.

An Primitiæ debeant ex iure solui Rectori Parochiæ, in qua prædia sita sunt.

REspondeo ex iure Canonico soluendas esse Rectori, seu Curato Parochiæ, in qua extant prædia quia primitiæ sunt onus prædiale, & fructus terræ: ergo ex iure solui debent Parochis illius Parochiæ, vbi dicta prædia sunt.

Dixi autem *ex iure Canonico*, quia de facto standum est consuetudini, per quam maiori ex parte applicatæ sunt Ecclesiarum fabricis, Sacristiis, aut aliis rebus sacris. Sic tenēt Host. *in c.Decimas, & in rubr. de decim.* Gloss *in d.c.decimas, 16.q.1.* Azor *1.p lib.7.q.mihi 27. n.7.* Rebuff. *tr de dec.q.1.à n.16.* B [illegible] *p.resp.cas.consc. casu 52.* Fag. *de 5 præc. Eccl.c.2.n.4. in fin.* Trull. *lib.3. in Dec.c.3 dub.12.n.5.* Didac. Perez *de dec.agens col.210.* Barbos. *de iure Eccl.lib.3.c.25.n.8.& 9.* & apud ipsum Rot. *dec.161.n.3.& dec.191.* Et est communis omniū, & consonans dictis de decimis prædialibus, *disp.5.q.14.*

QVÆSTIO XX.

An ex iure teneantur omnes tam Clerici, quàm Laici, & Religiosi Primitias soluere.

REspondeo: omnes ex iure teneri, nisi aliàs per priuilegium aliquod, siue extra, siue in iure insertum, aliqui ab onere huiusmodi eximantur. Ratio est, quia omnes, qui tenentur soluere decimas de prædiis, aut terris, tenentur & soluere Primitias; nam vt ait Glossa *in c.decimam, de decimis*, communiter recepta, eodem iure exiguntur decimæ: at sic est, quod omnes tenentur ad soluendas de suis terris decimas, vt suprà est habitum: ergo & ad Primitias. Sic docent omnes Authores. Legantur citati.

DISPVTATIO X.

De Oblationum obligatione.

QVÆSTIO PRIMA.

Quidnam sit oblatio propriè, & strictè sumpta, & de qua tura loquuntur.

RESPONDEO: quod est donatio quædā bonorum temporalium, siue mobilium, siue immobiliū, facta Deo, vel Ecclesiæ. Sic colligitur *ex c.Qui oblationes, & c.Clerici, 13. q.2.* Vnde

ficut quidquid homini datur, donatio dicitur, sic quidquid Deo vel Ecclesiæ donatur, dicitur oblatio. Quamuis verum sit, quod consuetudine est receptum, vt oblationes specialiter dicantur, quæ in Missæ sacrificio ab assistentibus offeruntur, vt pecuniæ, vinum, panes, oleum, & huiusmodi. Sic D.Th.2.2. *q.86. art.* 1. Raphael de la Torre, ibi. Suarez *tom.*1. *de relig.*2. *p. lib.* 1.*c.*4. per totum, Azor 1.*p.lib.*7.*c.*27. *q.*8. Fagund. *de* 5.*prec.Eccl.lib.*4.*c.*1.*n.*5. Palao *tom.* 2.*tr.*10. *punct.* 17.*n.*1. Moneta *de decim.c.*2. *n.*9. *&* *c.*3. *n.*2. Lessius *lib.*2.*de iust.c.*39.*dub.*6 *n.*54 Rebuff. *tr.de decim.q.*1. *n.*23. Barbos.*lib.*3.*de iure Eccl.c.*23.*n.*2. Rota apud Postium *de manut.to.*2.*dec.*166 *n.*3. vbi sic dicitur: Oblationis namque verbum, licèt largè sumpto vocabulo contineat quemliber actum, per quem aliquid alicui offertur, propriè tamen ad illud tantùm referri videtur, quod ad cultum Dei Ecclesiæ, & Sacerdoti tanquam medio inter Deum, & populum, exhibetur, *c. Quia Sacerdotes*, 13. *c. Sanctorum* 14. *&* *seq.*10.*q.*1.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit species Oblationum.

RESpondeo: quod triplex. *Prima*, est donatio rei inter viuos Deo facta, vel Ecclesiæ. *Secunda* est donatio causâ mortis facta, quæ instar legatorum redacta est, & solet mortuarium appellari, *c. Indignè*, 12. *q.*2. *Tertia* est vsualis, quam faciunt fideles, dum offerunt ad altare, vel ad manum Sacerdotis. Sic Rebuff. *q.*1.*de decim n.*27 Hieron. Carat. *in opusc.de iuribus Parochialib.tit.*3.*c.*3. Barbosa *c.*23.*cit.n.*3. Raymund. *in sum.* & Graff.*p.*2.*dec.aurear.lib.*2.*c.*27.*n.*5.

QVÆSTIO III.

An in lege veteri fuerit præceptum de Oblationibus faciendis.

RESpondeo tanquam certum affirmatiuè, quia id expressè habetur in Scriptura Sacra. Nam Exodi 23.15. generaliter dicitur, *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Super quibus verbis sic ait Cornelius: Præcipit hîc Deus oblationem cuique accedenti ad tabernaculum, vel templum, tanquam Religionis actũ pertinentem, tum ad cultum sibi debitum, tum ad Leuitarũ sustentationem. Sic ille. Idem præcipitur *Num.* 6.11. *Dixitque Dominus ad Moysen, singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.* Et ibi idem præceptum passim inuenies. Et ideò vt certum docent Suar.*tom.*1.*de relig.*2.*p.lib* 1.*c.*4.*n.*1. Raph.de la Torre *in* 2.2. *D. Th.q.*86.*art.*1.*disp.*2. Reb. *q.*1.*de decim.n.*23. Barbosa *lib.*3.*de iur. Eccl.c.*23.*n.*4.

QVÆSTIO IV.

An etiam in lege noua extet præceptum de Oblationibus faciendis.

AFfirmant aliqui, quos suppressis nominibus refert Azor 1.*p.lib.*7.*c.*27. *q.*11. Et expressis nominibus alij pro hac re referunt Glossam *in c. Statuimus*, 16.*q.*1. *&* *c. omnis Christianus, de consecrat. dist.* 1. Hostiensem, *in rubr. de Parochiis*, *&* *in summ. tit. Parochi*, §. *In quibus*, & Lapum *alleg.*58.*n.*1. *&* 7.

Fundamentum horum Authorum sunt aliqui iuris Canonici textus. Nam *in c. Præter, dist.*32. eodem tenore verborum ponitur præceptum de Primitiis, Decimis, & Oblationibus: Sed sic est, quod de Primitiis, & decimis soluendis datur præceptum: ergo & de oblationibus faciendis. Faciuntque pro hac parte etiam text. *in c. De his, c. Antiquos* 10.*q.*1. *c. Statuimus*, 16.*q.*1. *&* *cap. Omnis Christianus, cit.*

Sed vt certum Respondeo, nullum extare in lege gratiæ præceptum de oblationibus faciendis, sed omnea huiusmodi oblationes natura sua, & per se spontaneas esse, & de consilio: licèt per accidens cadere sub præcepto possint, veluti si Ecclesia oblationibus indigeat ad diuinum cultum, & ministerium, aut si Curatus non habeat vnde sustentetur; aut quando oblationes sunt debitæ, vel promissione, vel legato, aut ratione consuetudinis, seu præscriptionis.

Ratio est *Primò*, quia de Oblationibus, prout distinguuntur à Primitiis, & decimis, qua ratione in præsentiarum de eis agimus, nullum extat in iure decretum absolutè præcipiens illas fieri; potiùs dictas oblationes spontaneas esse decreuit Concil. Cabilon. sub Carolo Magno, c. 6. his verbis: *Animarum salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, nec circumueniendi. Oblatio enim spontanea esse debet, iuxta id quod ait Scriptura, Voluntariè sacrificabo tibi. ps.*53. ergo, &c.

Secundò, quia de ratione oblationis est, quod spontè fiat, iuxta illud Exodi cap. 25. *Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas.* Sed oblatio, quæ ea vi præcepti fit, non potest dici spontanea, iuxta text. *in princip. Instit. de obligat.* ergo.

Nec obstant text. pro parte contraria adducti: quia intelligendi sunt de oblationibus, quando sunt debitæ aliquo ex titulis in nostra responsione assignatis, nempe vel ratione promissionis, aut legati, aut consuetudinis, aut indigentiæ Ecclesiæ, vel Curati. Sicque intelligendi sunt Gloss. & Hostiens. pro prima sententia citati. Ideoque hanc nostram sententiam post illos tuentur D.Th.2.2.*q.*86.*art.*1. & ibi Caietan. Arag. & Raph. de la Torre. D. Ant. 3.*p.tit.*12.*c.*11. Abbas, & Anchar. *in rubr. de Parochiis.* Ang. Sylu. & alij Summistæ *v. Oblatio.* Suar.*to.*1.*de relig.tr.*2.*lib.*1.*c.*5.*n.*2. Azor *p.*1.*lib.*7.*c.*7.*q.*10.*aliàs* 11. *&* *c.*27.*aliàs* 28.*p.*11. Castro Palao *tom.*2.*tr.*10.*punct.*17.*n.*2. Gutierr. *Can. lib.*2.*c.*11.*n.*153. Sotus *lib.*9.*de iust.q* 3.*art.*1.*q.*4. Couarr.*lib.*1.*var.c.*17.*n.*3. Fagund.*de quinto prec.lib.*4.*c.* 1.*n.*6. *&* 14. Trull.*lib.*3. *in Decal. c.*13. *n.*2. & etiam Barbosa *in rubr. de decim.n.*9. & antea *lib.* 3. *de iure Eccl. vniuers.c.*23. *n.*9. *&* 10. vbi inter alios citat pro hac parte Card.*cons.*6.*ad fin.de relig.domib.* Grillenzon.*cons.*55. *&* *cons.*167. Gabr. Pereiram *de manu Regia, p.*1.*c.*15.*n.*1. & Fr. Phil. de la Cruz *de dec.fol.*107. Sed huius viri de decimis tractatus prohibitus est, & iure optimo, cũ multa contra iura in illo continerentur.

QVÆSTIO V.

An quis ad oblationes faciendas teneatur ratione census, pensionis, aut conuentionis anteà cum Ecclesia facta.

RESpondeo, tanquam omninò certum: Teneri. Quia in his casibus certa est obligatio, orta ex contractu, pacto, aut conuentione. Sic omnes Doctores. D.Thom. Suar. Azor, Raphael, Palao, Trullench. Fagund. Barbos. & alij nuper citati.

QVÆSTIO VI.

An itẽ quis teneatur ad oblationes, quãdo debeat eas ex testamento, legato donatione, aut voto.

RESpondeo, tanquam certum: Etiam teneri, aut ex iustitia, aut Religione. Sic D.Thom. *loc. cit.* &

Palaus

Palaus *loc.cit.n.*2. Sic dicens: Si donatio promissa sit voto, aut per simplicem promissionem acceptatam, nulli est dubium, teneri promittentem adimplere promissum: Similiter etiamsi testamento, aut donatione legata est alicui hæreditas, cum obligatione offerendi Ecclesiæ aliquam partem, noua est obligatio. Sic ille. Suarez *loc.cit.n.*5. Raphaël de la Torre *art.*1. *cit.n.*3. & 4. Barbosa *n.*10. *cit.* Trull. *n.*2.*cit.* Rebuff. *q.*1.*de decim.n.*24. Quid id probat ex cap. *Nulli* 13. *q.* 2. Siluest. *verb. Decima*, *q.*2. & alij *q.*4. *citati.*

Qvæstio VII.

An etiam facienda ex præcepto sint Oblationes, casu quo Curatus illis ad commodam sustentationem indigeat.

AFfirmat absolutè, & sine vlla limitatione, Rebuffus *q.*1 *de decim.n.*24. per hæc verba: Secundò (intellige, *facienda sunt Curato oblationes*) si Curatus indigeat: nemo enim suis militate stipendiis tenetur. *Paul.*5. *ad Corinth.*9. & *cap. Cum ex officij, de præscript.* Glossa *in cap. Omnis, de consecr. dist.* 1. Felin. *in cap. veniens* 1.*col.*2. *de testib.* Ita ille.

Sed cum limitatione quadam Respondeo: Dicendum, teneri quidem in dicto casu Parochianos præcepto naturali, & diuino ad exhibendas Oblationes suis Curatis; nisi aliàs Parochiani etiam ita pauperes sint, vt non valeant sufficienter Curatis prouidere; quia in hoc casu Curati aliunde sibi prouidere debent, ne Parochianis onerosi existant: aut consulere Episcopum, vt hic mediis traditis à Concilio Trident. *sess.*21.*c.*7. & 8. *de reformat.* & *sess.*24 *c.*3. *de reform.* vtatur Sic S. Thom. *loc.cit.* Raphaël de la Torre ibidem, *n.*5. & 6. Qui etiam limitat, & bene, dictam conclusionem ad casum, quo Parochiani soluunt Primitias, & Decimas sufficientes ad sustentationem Curatorum, aut Parochorum; quia tunc etiamsi Curati non habeant sustentationem, vel quia decimæ ad alios vsus applicatæ sūt, vel in plura beneficia diuisæ, &c. non tenentur Parochiani ad oblationes exhibendas. Sic etiam Suarez *c.*5 *cit.* à *n.*7. Sotus *de iust. lib.*9. *q.*3. *art.*1. Gutier. *Can. lib.* 2.*c.*21.*n.*129. Palao *to.* 2. *tr.* 10. *punct.*17.*n.*2. Couarr. *lib.*1.*var.c.*17. *n.*3. Trull. *lib.*3. *in Decalog.c.*3. *dub.*13.*n.*3. Barbosa *de iure Eccles. lib.*3.*c.* 23.*n.*10. & *n.*

Qvæstio VIII.

An vbi viget consuetudo offerendi aliquid in Ecclesia in diebus Dominicis, aut aliis festis, obseruari in conscientia à Parochianis debeat.

NEgant Angel. *ver. Oblatio, n.*1. *in addit. ad illum.* Rosella *eo verb.* & Sotus *lib.*9.*q.*6.*art.*1. docentes consuetudinem Oblationes exhibendi in certis diebus, non obligare in conscientia vbi decimæ soluuntur. Id denique affirmare videntur Innocent. *in c. Ad Apostolicam, de Simonia*, & Anton. de Butrio, dum affirmant, non posse Episcopum cogere fideles, vt consuetas oblationes soluant. Et hanc sententiam esse probabilem, expresè docent Azor *par.*1. *lib.*7. *cap.*7.*q.*11. *vers. Verum illud*, & Palao *tract.* 10. *cit. pun.*17.*n.*3. & 4. vbi ait solùm propter authoritatem Doctorum censere oppositum, probabilius esse.

Horum fundamentum est vnicum. Quia huiusmodi consuetudo offerendi in Ecclesia aliquid debuit in suo principio esse spontanea, libera, & absque vlla obligatione, vt docent Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.*2. *lib.*1. *cap.*5.*n.*2. Azor. *lib.*7. *cit. cap.*27. *quæst.*11. ex Concilio Cabilonensi sub Carolo Magno *cap.* 6. & nos suprà *q.*4. Sed sic est, quod consuetudines circa ea quæ fiunt spontaneè, & liberè, non inducunt legis obligationē, cùm semper absit animus se obligandi, vt docent Caiet. *in summ. verb Hora Canonica*, §.2. Sotus *lib.*1. *de iust.q.*7. *art* 2. Syluest. *verb. consuetudo.q.*15. Cinus, Ioan. Andreas, Innoc. & Bartol. Ergo consuetudo circa oblationes non inducit vim legis, & consequenter non obligat in conscientia.

Affirmant verò è contra alij, absolutè docentes, quod prædicta consuetudo offerendi aliquid in Ecclesia, continuata per tempus necessarium ad præscribendum, obliget fideles in conscientia ad illam seruandam, non solùm quando incœpta est liberè, & continuata ex intentione se in conscientia obligandi, sed etiam si incœpta sit liberè, & continuata liberè, aut sine animo se obligandi. Ita sentiunt apud Raphaëlem D. Thom. 2. 2. *q.*86. *art.*1. & omnes eius discipuli. Panormit. Hostiens. & alij Canonistæ *in c. Su m*, & *cap. Ad Apostolicam, de Simonia.* Siluest. *verb Decima*, *q.*2. & ferè omnes Summistæ. Couarru. *lib.*1. *var.c.*17. *n.*3. vbi ait hanc sententiam esse communiter receptam, nemine refragante, & Gutierez *Canon. lib.*1. *cap.*21. *num.*140. & *sequent.* Sic etiam sentit Castro Palao *to.*2. *tract.* 10. *pun.*17.*n.*4 Qui pro se citat Lessium *lib.*2. *de iust.c.*39 *dub.*6. *num.*34. Suarium *cap.*5. Azorium *lib.*7. *cap.*7 *q* 11 & *c.* 38. *q.* 12. Gutierrez, & Couarruuiam *locis cit.* Fagundez *de* 5. *præcep. Ecclesiæ, lib.*4.*c.*1.*n.*7. Panormit. Hostiensem, & alios *loc.cit.* Sic deinde Trullench *lib* 3. *in Decalog.c.*3. *dub.*13. *n.*4 dicens: Quod ad hoc, vt populus teneatur ad oblationes offerendas ex vi consuetudinis, sufficiat quod sit præscripta per spatium decem annorum; quia est, inquit præter ius, & in fauorem piæ causæ.

Istorum Auctorum præcipuum fundamentum est text. *in cap. Ad Apostolicam, de Simonia*, vbi laudata consuetudine aliquid in Ecclesia offerendi, pia deuotione fidelium introducta, præcipitur eas consuetudines obseruari dicendo *non esse permittendum fidelibus, vt has consuetudines laudabiles infringant, aut immutent, sed compescendos esse qui hoc tentauerint.* Sic textus. Sed tunc sic: Sed sic est, quod non posset Episcopus cogere fideles ad oblationes faciendas titulo consuetudinis, nisi consuetudo obligationem induxisset: ergo. Sed ego in hac quæstione claritatis gratia,

Respondeo *Primò*: Certum existimo, quod optimè possit introduci, vt oblationes quæ à principio spontaneæ, & liberæ fuerunt, habeant vim obligandi fideles, vt eas ex necessitate persoluant. Patet. Quia optimè potest quis se ex necessitate obligare ad soluendum id quod à principio liberè, & voluntariè obtulit, vt constat: ergo & qui ab initio quædam, & certis diebus spontè obtulit, potest se obligare ad offerendum ex necessitate: ergo in hoc casu consuetudo vim legis habebit, & consequenter in conscientia ad offerendum in dictis, diebus obligabit. Sic sentiunt Raphaël de la Torre 2. 2. *quæst.* 86. *art.*1. *disp.* 3. *n.*5. Barbosa *lib.*3. *de iure Ecclesiast. vniuerso, c.*23.*n.*12. sic dicens: Sed circa vltimum casum aduertendum, hanc consuetudinem, licèt à principio voluntariam, & minimè obligatoriā, sensim posse habere vim legis & obligare, quia accepta est, & præscripta vt obligatoria. Sic ille, & penes ipsum Gutierrez *Can. lib.*1. *c.*21.*n.*140. Azor *lib.*7. *cap.*30. *aliàs* 27.*q.*12. Lessius *lib.*2.*c.* 39. Suarez *cap.*5. *cit.n.*12. & 21. & alij. Et credo in hac parte (quidquid dicat Raphaël) conuenire etiam Authores primæ sententiæ.

Ex hac responsione colligitur, quod si certò constiterit, aut verisimiliter, populum fidelem, qui ab initio

initio spontè quædam obtulit, se voluisse posteà obligare ex necessitate ad offerendum, tunc ad id ex præcepto teneri. Idemque dicendum est in casu, quo id licet certò non constiterit, verisimiliter credatur. Quod tunc euenit, quando fideles dictam consuetudinem, velut immemorialem tenaciter obseruant, putantes eam consuetudinem esse obligatoriam.

Respondeo *Secundo*. Si certò, aut verisimiliter constiterit oblationes fieri solitas esse introductas ex liberalitate, & ex eadem continuatas, & retentas tunc probabilius dico, quod non teneantur fideles in conscientia eas offerre, aut persoluere, etiamsi per multos annos talis consuetudo seruata fuerit. Hanc responsionem tenent Authores citati pro prima sententia, & probat efficaciter argumentum pro illa factum. Sic etiam Raphaël de la Torre *loc. cit. num. 6. vers. Tertia*. Qui citat pro hac parte Antonium Butr. & Innocentium *in cap. Ad Apostolicam*. Sotum vbi suprà. & Azorium *lib. 5. c. 17. q. 4.* Sed certè Azor ibi nil ad propositum dicit: & oppositum vt probabilius expresse docet *lib. 7. c. 38. q. 11. vers. verum illud, col. mihi 641*. Potest tamen loco illius citari Palao; quia reuera à principio intrinseco id sentit, licet propter authoritatem Doctorum oppositum asserentium, oppositum vt probabilius sequatur. Necnon & Villal. *2. p. tr. 33. diff. 5. n. 3.* vbi ait rarò contingere obligari populum ad oblationes ex consuetudine habente vim legis: [Por que (inquit) lo que ofrecen los Parochianos, no es con animo de obligarse, loqual era necessario para la costumbre.]

Vnde ad fundamentum pro secunda sententia adductum Respondeo: Quod Pontifex *in d. c. Ad Apostolicam*, quamuis clarè videatur præcipere obseruare dictas oblationes, illis verbis: *Eas prius consuetudines præcipimus obseruari*, intelligendus tamen est sic, quod scilicet præcipiat obseruari eo modo, quo introductæ sunt, ita vt non immutentur, nec varientur. Sic explicant hunc textum Innoc. *loc. cit.* & ex illo Palao, & Raphaël de la Torre *loc. cit. disp. 3.* per totam, vbi optimè, & latè hanc nostram partem defendit.

QVÆSTIO IX.

An oblationes vsuales, quæ in Ecclesia etiam Cathedrali ad altare fiunt, spectent ex iure ad Parochum.

Respondeo tanquam certum: Spectare ex iure ad Parochum. Patet *ex c. Quia Sacerdotes, & Sanctorum, 10. q. 1. & ex l. Regia Castella, tit. 19. p. 1.* Et ratio est, quia soli Parochi tenentur ex officio pro populo orare, verbum diuinum prædicare, & Sacramenta ministrare: ergo ex iure eis solùm oblationes debentur. Dixi, *ex iure*. Quia aliter ex consuetudine, vel priuilegio euenire potest, vt infrà. Sic Az. *tom. 1. lib. 7. c. 27. q. 13.* Fagund. *de 5. præc. Eccl. lib. 4. c. 2. n. 1.* Barbosa *de iure Eccl. lib. 3. c. 23. n. 5.* & penes ipsum Mat. Socin. Laurent. de Franch. Hostiens. Rom. Ioan. Andr. Rota *in Hispal. Primitiarum, 13. Maij 1612.* & alij quos refert Postius in vna Hispalensi, *13. Maij 1622. decis. 166. n. 8.* Raphaël de la Torre *2. 2. q. 86. art. 2. disp. 1. à n. 5.* Trull. *lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 13. à n. 6. & 7.* & alij, addentes idem dicendum esse de oblationibus quæ in aliquo sacello, vel eremitorio fiunt: & etiam de oblationibus factis imagini depictæ in muro, vel in pariete alicuius domus priuatæ, quod scilicet spectent ad Parochum, intra cuius Parochiam hæc sita sunt. Quod tamen intelligit Barbosa cum aliis, dummodo hæ vltimæ oblationes non fiant contemplatione domini domus, vt si talis esset pauper, vel offerens sciret dominum domus ex consuetudine conuertere oblationes in suas necessitates, vel in pios vsus. Legatur Barbosa ibi, & *in summ. Apostolic. Decisionum, verb. Oblatio*.

QVÆSTIO X.

An etiam oblationes vsuales, quæ fiūt in Monasteriis Religiosorum, spectent ad Parochum intra cuius Parochiam, sunt Monasteria sita.

Affirmat absolutè Trullench *loc. cit. n. 9.* per hæc verba: Tertiò sequitur ea, quæ offeruntur à fidelibus Christianis in Monasteriis Religiosorum, & illorum sacellis intra certam Parochiam constitutis, de iure communi Rectori Ecclesiæ deberi, nisi ex priuilegio Pontificis ipsis Religiosis attributa sint, & nisi contra Ecclesiæ Rectorem Religiosi oblationes illas præscripserint. Azor, *d. q. 13.* Fagundez *d. n. 1.* & alij. Quia soli Curati tenentur ex officio spiritualia populo ministrare. Quare non est audiendus Fr. Ioan. de la Cruz *de statu religioso c. 9. lib. 2. concl. 4.* vbi nititur oppositum probare. Si tamen Religiosi habeant curam animarum, possunt oblationes recipere, quia habent vicem Curatorum, quo modo vt diximus *dub. 8. n. 9.* possunt percipere decimas, ex Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 7. n. 19.* cum S. Th. *2. 2. q. 86. art. 2.* Et hoc modo solum nunc de facto Religiosi recipiunt, & recipere possunt vsuales oblationes, & quotidianas, & ad manum Sacerdotis, de quibus loquimur. Quod satis declarat, & confirmat communis vsus, & praxis, præ ipuè in Archiepisc. Valent. vbi domus Religiosorum, earumque Superiores conuentione facta cum Parochis, seu Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, quotannis ipsis Rectoribus, intra quorum Parochias monasteria sita sunt, soluunt certam quantitatem, ratione vsualium oblationum. Huc vsque Trullench.

Sed tanquam certum Respondeo: Nunc de facto, nullo modo pertinere, seu spectare ad Parochum oblationes vsuales, & quotidianas, quæ ad manum Sacerdotum Religiosorum fiunt in altari, in eorum Ecclesiis Monasteriis, & Sacellis: sed ad ipsosmet Religiosos, eorumque Monasteria, etiamsi non sint Rectores, seu Curati Ecclesiarum Parochialium.

Probatur manifestè. Quia id in primis est expresse definitum *in iure, c. 1 de statu Monach.* vbi Gregorius I. seu (vt alij volunt) III. vel IX. hæc Archiepiscopo Neapolit. scripsit verba: *Alicui Monasterio in, nec Presbyteri sui prater diligentiam disciplina, aliquid molestia inferatis: aut si quid illic pro diuersorum deuotione accesserit, vobis vendicare astimetis: cùm Monachis ibi seruientibus debeat proficere quicquid à fidelibus taliter offerri contingit*. Sic textus. Idemque definitur in cap. Nimis iniqua, de excessib. Prælat. ibi: *Quidquid etiam eis, dum celebrant Missarum solennia, intra domorum suarum ambitum pia fidelium deuotione donatur, ab ipsis extorquere oblationis nomine contendentes*, &c. & in cap. de his de Sepultur. & alibi.

Secundò. Quia ad id habent Religiosi priuilegia à variis sum. Pontificibus concessa. Nam ita concessit Cistercieosib. Bonifac. VIII. Bolla 9. vt testatur Ioan. de Cruce infrà. Et Bonif. IX. Fratribus Ordinis Prædicatorum, vt refert Raphaël de la Torre infrà.

Tertiò. Quia sic declarauit Sacra Congreg. Concilij in Cauensi, teste Rota *in Lun. & Sarzan. Oblationum, 8. Februarij 1627.* vt refert Barbosa *de officio, & potest. Parochi, c. 24. n. 29. & in summ. Apostolic. Decisionum, collectan. 530. n. 2.*

Quartò. Quia sic sentiunt communiter omnes Doctores. Abbas *in d. c. 1. de stat. Monach. not ab. vlt. & in c. dilectum, n. 4 vers. Sed in Monasteriis. de offic. Ordinar.* Decius *cons. 148. n. 2.* Bellet. *disquis. Cleric. part. 1.*

p.1.tit.de bonis Clericorum, §.3.*n*.2.Barbos.*loc.cit.* & *in c.1.de statu Monach.n.1.* & 2. & penes ipsum, vltra citatos, Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Aoania, Hostiens. Anchar. Henric. Allagona, & alij. Sic etiam ex Theologis D.Thom.2.2.*q*.86.*art*.2.*ad* 3.Raphael de la Torre ibid.*disp*.1.*n*.5.Suar. *lib*.1. *cit.c*.7. *n*.in ordine 4.per errorem 19.Ioan.de Cruce *de statu Religioso lib*.2.*c*.9.*n*.4 & penes ipsum Syluest. & Armilla *verb.Oblationes*. Qui addit, idem esse dicendum in casu, quo Prælati celebrent in Monasterio Religiosorum, nec enim tunc poterunt sibi vsurpare eis ibi oblata, sed tenentur ea monasterio dimittere.

Ex quibus etiam patet, minùs posse Parochos sibi postulare, aut vsurpare candelas, aut alia in Ecclesijs Religiosorum à mulieribus puerperis suos filios Domino præsentantibus oblata, vt aliqui Parochi contra dicta iuris decreta, & priuilegia, necnon & Sacræ Congreg. declarationem, sibi vsurpare contendunt, vt bene colligit Cruz *loc.cit.*

Nec fundamentum Ægid. Trullench quid contra nostram sententiam probat. Cùm nostra sententia apertum fundamentum habeat in iure, in priuilegijs Pontificis, declaratione Cardinalium, necnon & in vsu, & praxi totius ferè orbis, excepto Archiepiscopatu Valentiæ, vt ipse affirmat. Vnde valdè miror Azor. & Fagund. viros doctissimos, de iure, & priuilegiis Religiosis concessis hac in parte dubitasse.

QVÆSTIO XI.

An Laici, aut saltem Confraternitates possint ius requirere in oblationes.

RESpondeo tanquam certum: Minimè posse, quia ius accipiendi oblationes, est spirituale, sicuti est ius accipiendi decimas, & primitias: sed sic est, quod laici sunt incapaces acquirendi ius, saltem primarium ad decimas, & primitias, vt sæpè à nobis est dictum: ergo etiam erunt incapaces acquirendi ius ad oblationes. Sic colligitur apertè *ex c. Peruenienś*, 16.*q*.7. *Et c*.1.*q*.1 vbi sic dicit text. *Hanc consuetudinem, quæ contra Sanctam Ecclesiam Catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, vt nullo vnquam modo, vllo tempore oblationes, quæ intra Sanctam Ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur, sed tantummodo Sacerdotibus dentur*. Sic textus. Et docent D.Thom. 2.2 *q*.86.*art*.2.Raphael de la Torre *ibid.n*.3.*pag.mihi* 446.Azor *tom*.1.*lib*.7.c.38.*q*.5.Fagund.*de* 5 *præc. Eccles.lib*.4.*c*.2.*n*.2.Trull.*lib* 3.*in Decal c*.3.*dub*.13.*n*.10. Rot.apud Postium *dec*.519 *n* 12. Rebuff. *tract.de decim q*.13 *n* 64 & 65.Qui benè addit *Primò*. Non iuuare illos quidquam consuetudinē contrariā, etiam per longissimum tempus, quia consuetudo non operatur vim priuilegij, quando adest incapacitas personæ. Nam consuetudo non potest reddere incapacem capacem, cap. *Quanto, de consuet*. Addit *Secundò*. Peccare grauiter laicos, qui in festis solemnibus solent oblationem vini, & panis auferre, vt dent mimis: tum quia auferunt rem Ecclesiæ, tum quia rem Deo dicatam ad vsus turpes mimorum conuertunt, contra id, quod habetur in cap. *Donare*, 86.*dist*. & *regul. Semel Deo*, &c. Tum tandem, quia in Ecclesia Dei comedunt & bibunt, & domum Dei tabernam faciunt, contra id quod Christus dixit: Domum Dei decet sanctitudo, c. Decet, de immunit. Eccles. Et ideò propter hæc monendi sunt laici, vt ab hac turpi consuetudine desistant.

QVÆSTIO XII.

An consuetudine introduci possit, vt in aliquo festo, v.g. Purificationis, Clerici tribuant laicis cereos albos, vel quid simile.

NEgant Syluest.*verb.Decima*, *n*.7. Gutierr. referens Menoch.*lib* 2.*qq.can.c*.21 *n* 156. Quia (inquiunt) per illam consuetudinem Ecclesia subijceretur laicis, quod est plusquam irrationabile.

Sed probabiliùs Respondeo: Posse introduci talem consuetudinem. Quia non est per se, & intrinsecè irrationabilis: ergo præualere potest. Antecedens probatur. Quia prædicta dona non dantur ab Ecclesia laicis per modum oblationis, aut tributi, sed per modum cuiusdam liberalis donationis, ad ipsos excitandos ad deuotionem, & mutuam charitatem. Vnde per hoc nullo modo Ecclesia subijcitur laicis, sed potiùs se ostendit matrem erga illos. Sic Suar.*tom*. 1. *de Relig. c*.7.*n.in ordine* 5.per errorem Typographi 10.& penes ipsum, Federic. Senens.*cons*.155.Rossell.*verb.Decima*, Additio, ad Abbatem *c*.1.*de consuet*. & Greg.Lop. *in l*.15.*tit*.17.*p*.1.Sic etiam Palao *tom*.2. *tr*.10.*punct*.17. *n*.6.Trull.*n*.10.*cit*.Barbos.*lib*.3. *de iure Eccl. vniuerso*, *c*.23.*n*.7.Ita dicens: Vnde laicos non debere recipere à Clericis oblationes, nec aliquam in hoc consuetudinem esse admittendam, resoluit Aloys.Ricc. *in praxi*, *p*.4.*res*.165.*n*.5.vbi *n*.6.id limitat si fuerit consuetudo introducta, prout est in tota Italia, per quam in festo Purificationis B. Virginis laici recipiunt oblationes Candelarum benedictarum à Sacerdotibus. Caueat tamen sibi Parochus huiusmodi candelas benedictas transmittere ad ædes sæcularium, sed iuxta laudabilem, & obseruatam ab Ecclesia Vniuersali consuetudinem in Ecclesia populus eas recipere teneatur, vt censuit Sacr.Congreg. negotiis Episcop. & Regul. præposita *in vna Foglinen.de anno* 1581. & celebrans qui distribuit candelas, cineres, & palmas, detecto capite, distribuere tenetur, vt censuit Sacr. Rituum Congr. *sub die* 18.*Iulij* 1626.Sic Barbosa.

QVÆSTIO XIII.

An aliqua pœna sit ipso iure imposita non soluentibus oblationes debitas.

REspondeo: Nullam esse pœnam ipso iure impositam, sed imponendam. Nam qui negant oblationes ex testamento, aut donatione debitas, aut difficulter reddunt, excommunicari debent, & ab Ecclesiis, quousque reddant excludi. Sic habetur in cap. *Qui oblationes*, 13.*q*.2 1.& *in c.seq* & *in c, Clerici, ea causa*, & *q*. Sic Gloss.ibi. Qui benè notat, iura citata nullo modo loqui de oblationibus gratuitis, & voluntariis; sed solùm de debitis; hoc est, de illis, quæ iam sunt donatæ Ecclesiæ, vel testamento ei legatæ. Suar. *lib*.1.*cit.c*.5.*n*.25.Azor *tom*.1.*lib*.7.*c mihi* 27.*q* 17.Fagund.*de* 5.*præc.Eccl.c*.& *n.vlt*.Palao *tr*.10.*cit.punct*. 17.*n*.7.Trullench.*lib*.3.*in Decal.c*.3 *dub*.13,*num*.12. & alij.

QVÆSTIO XIV.

Quæ requirantur, vt Oblationes sint Deo acceptæ.

REspondeo: Quod requirantur duo. *Primum*, quòd res oblata sit propria, licitè & honestè acquisita. Vnde nulli Clericorum licet oblationes factas

de

de rebus alienis recipere, quia aliàs esset particeps in furto, vt habetur *c. Super ea, de Raptoribus.* Et in cap. *Quia in omnibus, de vsuris*, prohibetur, oblationes recipi ab vsurariis manifestis, non solùm in pœnam, & odium talis delicti, sed etiam quia acquisita per vsuram, aliena sunt, & ideò illa Deo offerre, non solùm sacrilegium est, sed etiam noua iniustitia, & propterea ibidem præcipitur, vt talis oblatio statim restituatur. Atque eadem ratio est de omnibus iniustè possessis, seu acquisitis. Sic D. Aug. *Serm. 35. de verb. Domini*, exponens illud Ecclesiastici 34. *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata.* D. Greg. relatus *in c. Non est 1. q. 1.* D. Thom. 2. 2. *q.* 86. *art.* 3. Raphael de la Torre *ibi.* Suar. *lib.* 1. *de Relig. tract.* 2. *c.* 6. Panor. *in c. fin. de verbor. significat.* Barbos. *lib.* 3. *de iure Eccl. c.* 23. *n.* 13. Palao *tom.* 2. *tract.* 10. *punct.* 18. Trullench. *lib.* 3. *cit. dub.* 13. *n.* 11. & alij.

Secundum est, quod res oblata non sit obnoxia alteri priori, & maiori obligationi. Talis esset oblatio, quam filius faceret de re necessaria ad sustentationem parentis (quam reprehendit Dominus Matth. 15.) vel è contrà, parens de re necessaria filiis, vel aliàs eis debita. Item oblatio, quam creditor de rebus debitis offert. Nam huiusmodi oblationes, vtpotè factæ vel contra iustitiam, vel charitatem, aut pietatem, minimè recipiendæ ab Ecclesia sunt. Sic Suarez *loco cit. num.* 7.

QVÆSTIO XV.

An quibus personis Ecclesia oblationes non recipiat.

Respondeo: Quod à multis. *Primò*, à non baptizatis, à Iudæis, ab hæreticis, & ab excommunicatis vitandis. Habetur *in Can.* 37. *Concil. Laodicens. Secundò* non recipit oblationes Ecclesia à diffidentibus fratribus, si notorij sint, *c. Oblationes, dist.* 90. Nec à raptoribus hominibus, *c. Super, de raptorib.* Nec à sacrilegis, *c. de vire* 12. *q.* 2 Nec ab vsurariis, *c. Quia in omnibus, de vsur.* Nec à pauperes opprimentibus, nec ab hominibus, qui per vim extrahunt seruos suos ab Ecclesia, ad quam confugerant, *c. Miror*, 16. *q.* 3. Nec à Meretrice publica, aut ab alio publico peccatore. Sic D. Th. Suar. Raphael de la Torre, Palao, Trullench. Azor & Barbos. *loc. cit.* Ex quibus aliqui bene notant, quod & prædicta iura intelligantur de prædictis peccatis notoriis, ac manifestis. Et etiam de oblationibus factis ad altare, vel in Ecclesia, non verò de aliis donationibus, legatis, aut oblationibus necessariis. Et hæc dicta sufficiant pro hac tertia parte, ad Laudem, & Gloriam Sanctissimæ Trinitatis, Genitricis Dei Mariæ, necnon Sanctorum Patriarcharum meorum, Ioannis de Matha, & Felicis de Valois. Amen.

PROTESTATIO AVTHORIS.

Omnia quæ hucvsque scripsi, & scribam, libentissimè Sanctæ Rom. Ecclesiæ censuræ omnino subjicio. Imò & tuo, sapiens Lector, iudicio. Semper namque sum paratus veritatem à quocumque, & quacumque intentione sit dicta, gratiarum etiam cum actione amplecti; illaque intellecta, retractare, aut corrigere quidquid à me, ex subreptione calami minùs bene dictum fuerit.

INDEX

INDEX
OMNIVM AVTHORIS SENTENTIARVM,
Quæ in hac tertia Parte continentur.

Primus numerus paginam, ſecundus Quæſtionem indicat.

R. Leand. in 1. Præcept. Eccleſ.

 sam

Obligatus

Epiſcopus

Fœmina.

Ieiunij

Index Sententiarum.

E e

semper,

De

R.P. Leand. in V. Eccl. Præcept.

Ee 3 Licitè

in

Prægnan

Index Sententiarum.

Possunt

FINIS.

